NAZIONALE
B
30. — B
11
VITT. EMANUELE
ROMA

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

4.13.13.
41
E
12
4.3.F.20.

8. 30 B. 11

Eximii doctoris magiſtri Nico lai de Orbellis ſuper Sententias Compendiū putile: elegātiora doctoris ſubtilis dicta ſummatim cōplectens: quod dudū multis viciatū erroribus: caſtigatiſſime fuit recognitū: ac noue impreſſioni in Hagenaw cōmendatum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Lodoicus Bonnonius Neruius

Tametſi res perardua ſit Pli-

nij teſtimonio vetuſtis nouitatē dare: nouis autoritatem: abolitis nitorem: obſcuris lucem: faſtidiris gratiā: dubijs fidem: omnibꝰ vero naturā et nature ſue omīa. Nicolaus tamē de Orbellis vir ⁊ varia rerū eruditione et morū grauitate ſpectatiſſimus: in candida ſubtilis doctoris morū ꝑcepta (quos ſententiarū libros appellant) ita verſatus eſt vt optimo iure nō tam ab vnoquoq; laudari ꝙ admirari debeat. Quantū vero bonarū litterarū ſtudioſis cōſuluerit: vel ipſi iudicabitis quicunq; breue hoc compendiū vel vt ita dicam epitoma accurata diligentiaq; opera perlegeritis. Que enī a Scoto (qui acumine ingenij ceteris preſtat) cōfuſo quodam digeſta ſunt ordine: hic adeo ſuccincte: ornate ⁊ lepide redegit: vt ſingula verba ſingulis fere quadrare videantur ſententijs. Quotidianis itaq; Johānes Alexander fratrum quos de obſeruantia vocant victus ꝑcibus: hoc tam vtile opuſculū ſuis curauit impremendū impenſis. vt beneficiorū ſitis memores (nullū enī officiū referendi gratia magis neceſſarium) de obſeruantia fratres candidiſſimi nedū Alexāder ipſe vobis obnixe ſupplicat: Sed iā ipſe Nicolaus in theologia doctor peritiſſimus loquatur.

Eiuſdem Lodoici Bonnonij Epigramma

Cuncta licet noſtre ſint conſona ſcripta ſaluti
  Nancq; aliud vere religionis habent:
Te tamen e multis diuine dogmata legis
  Sollicitent: recta ſi cupis ire via.
Anſeris extra videns ſiliquas qui deuorat atras:
  Deſipit: archadico ſtultior ille viro
Ingenioſa petas ſubtilis dogmata ſcoti
  Si vis etheree noſcere regna domus.
Nemo quidem tetigit propiore indagine celum
  Credo ꝙ humanum vicerit ingenium.
Nullus honorati dubioſa enigmata patris
  Audaci valuit concelebrare ſono
Conſuluit tandem noſtris orbellicus annis
  Oedipo melius ſingula verba notans
Dignus ſcote tui cui tantum luminis eſſet.
  Cui par ingenium relligioq; fuit
Inuiſa que fuerant multiſq; incognita luſtris
  Eſtiuo fiunt candidiora die.
Hoc duce carpat iter quiſquis ſitientia morum
  E medijs cupiat labra rigare vadis.

Prologus

Oſt breuē compilationē logice: phyſice: et ethice ſm̄ opinionē doctoris ſubtilis ad iuuenū introductionē intentionis pſentis eſt ipſius mentē ſup librū ſententiaꝝ chr̄o duce compēdioſe lucide qꝫ tractare: morales materias ab alijs doctoribꝫ diffuſius tractatas inſerēdo. Fuit aūt liber ſniaꝝ compilat' ex varijs dictis doctoꝝ antiq̄ꝝ p magiſtꝝ Pe. lōbardi ciuitatꝫ pariſieñ epm̄. Circa cui' plogū

Queritur pmo vtꝝ q̃ſtio .j.
sit neceſſariū homi pro ſtatu iſto aliquā doctrinā ſupnaturaliter inſpirari: q̄ nō pōt naturali intellectus acumie indagari. Et videt' q nō. Et arguit' ſic. Ois potētia habēs aliqd cōmune p pmo obiecto naturali poteſt in q̄dlibet cōtentū ſub illo: ſicut in p ſe obiectū naturale. Hoc patet inductiue in pmo obiecto viſus ⁊ aliaꝝ potētiaꝝ. patet etiā q: pmū obiectū dr̄ q̄d eſt adeq̄tum potentie. Si aūt in aliq̄ eſſet ratio ei' circa qd nō poſſet potentia habere actū naturaliter: nō eſſet potētie adeq̄tū: ſed excederet potētiā. ſed pmū obiectū intellect' noſtri eſt ens in q̄ntū ens. g̃ intellect' noſter pt naturaliter hr̄e actū circa q̄dlibet ens. Probatio minoris p Auicēnā .j. metaph. Ens ⁊ res prima impſſione imprimunt' in aia: nec pñt manifeſtari ex alijs. ſi aūt eſſet aliqd aliud pmū obiectū: iſta poſſent manifeſtari p ronem illi'. Preterea ſenſus nō indiget aliq̄ cognitiōe ſupnaturali. igit' nec intellectus. Probatur cōſequētia. q: natura nō deficit i neceſſarijs .iij. de aia. Si g̃ nō deficit in neceſſarijs potētie iferioris: a fortiori nec potentie ſupioris. Preterea ſi aliq̄ talis doctrina eſt neceſſaria: hoc eſt: q: potētia in puris naturalibꝫ eſt iproportionata obiecto ſic cog̃ſcibili. Illud g̃ per qd pportionat' aut eſt naturale: aut ſupernaturale. ſi naturale. igit' totū eſt iproportionatū primo obiecto. ſi ſupnaturale. igit' potentia eſt iproportionata illi. et ita p aliud oporteret pportionari. et ſic erit pceſſus in infinitū. In oppoſitū Baruth .iij. dr̄ de ſapientia. Nō eſt q̄ poſſit ſcire vias ei'. ſed q̄ ſcit vniuerſa nouit eā. igit' nullus ali' poteſt hr̄e eā niſi a ſciēte vniuerſa. hoc q̄ntū ad neceſſitatē. De facto autē ſubdit: tradidit illā Jacob puero ſuo et Iſrael dilecto ſuo: q̄ntū .ſ. ad vet' teſtamentū. Et ſequit'. Poſt hec in terrꝫ viſus eſt ⁊ cū hoibus conuerſat' eſt. q̄n .ſ. tradidit eā: q̄ ad nouū teſtamentū.

In iſta q̄ſtiōe videt' eſſe cōtrouerſia inter phōs ⁊ theologos. Rñ. ad q̄ſtio.
Tenēt em̄ phi pfectionē nature: ⁊ negāt pfectiōez ſupnaturalē. Theologi ṽo cognoſcūt defectū nature ⁊ neceſſitatē gr̄e.

Diceret em̄ phus q nulla eſt cognitio ſupnaturalis hoi neceſſaria p ſtatu iſto: ſed q oēm neceſſariā cognitiōez ſibi poſſꝫ acq̄rere ex actiōe cauſaꝝ naturaliū. Dicit em̄ .iij. de aia q intellect' agēs ē q̄ eſt oia facere. intellect' ṽo poſſibilis q̄ ē oia fieri. Opio phoꝝ.
Ex h̄ arguit' ſic. Actiuo et paſſiuo naturali approximatꝫ ⁊ n̄ impeditꝫ ſequit' actio neceſſario. q: n̄ depēdet eſſentialr̄ niſi ab eis tāqꝫ a cauſ' poribꝫ. Actiuū aūt reſpectu ois itelligibil' ē intellect' agēs: et paſſiuū intellect' poſſibil'. ⁊ ſunt naturalr̄ in aia. nec ſūt naturalr̄ ipedita. Patꝫ igit' q ꝑtute iſtoꝝ pt naturalr̄ ſeq̄ act' itelligēdi cuiuſcūqꝫ intelligibil'. Confirmat' rō. Oi potentie paſſiue naturali corrñdet aliqd actiuū naturale. alioq̄n tal' potentia eſſet fruſtra i natu' ſi p nihil i natura poſſet ad actū reduci. ſꝫ intellect' potētial' ē potētia paſſiua natural' reſpectu cuiuſcūqꝫ itelligibil': cū naturalr̄ ei' cognitiōez appetat. ſeq̄t' g̃ ppoſitū. Preterea .vj. meta. diſtinguit' ſcia ſpeculatiua i metaphyſicā: phyſicā: ⁊ mathematicā. et ex pbatiōe h' ibidē nō videt' poſſibile eſſe alios hit' ſpeculatiuos: cū in iſtꝫ ꝯſideret' d̄ toto ente i ſe ⁊ q̄ ad oēs ſuas ptes. Sic aūt n̄ poſſꝫ eē alia ſcia ſpeculatiua ab iſtꝫ: ſic nec alia pctica a pcticꝫ acq̄ſitꝫ actiuiſ ⁊ factiuis. g̃ ſcie acq̄ſite ſufficiūt. Preterea potēs natu'alr̄ itelligere pncipiū: pōt natu'alr̄ itelligere ꝯcl'ones iclusas i pncipio: cū ſcia ꝯcl'onū n̄ depēdeat niſi ex itellcū pncipij ⁊ deductiōe ꝯcl'onū ex pncipio: ſic pꝫ p diffinitiōez ſcire .j. poſt. Eſt aūt deductio maifeſta ſic pꝫ ex diffinitiōe ſyllogiſmi pfci .j. poſt. Eſt ei

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ſyllogiſmus ꝑfectus q̄ nulli⁹ eſt indigēs
vt appareat euidēter neceſſarius) ſed na-
turaliter intelligim⁹ ꝑncipia ꝑma in q̄b⁹
ꝟtualiter includunt oēs ꝯcluſiōes ſcibi-
les. Probatio ꝑme ptīs minoris. q2 cog-
noſcunt cognitis terminis. j. poſtꝝ. Proba-
tio ſcđe ptīs q2 termini ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ
ſunt cōiſſimi. ergo qñ diſtribuunt: diſtri
buunt p oib⁹ cōtentis in inferiorib⁹. Acci-
piunt hīis tales termini vl'r in ꝑmis ꝑnci
piīs: et ita extendūt ſe ad oēs conceptus
pticulares: et p ꝯñs ad oīa extrema oim
cōcluſionū ſpecialiū. Sic igit a phis rō-
nib⁹ ꝑdictis adherentib⁹ tenet ps negati-
ua cōcluſiōis. Ipſoꝝ tñ opinio eſt falſa:
vt patz p autoritatē allegatā. Pro diſ
Rñſio ad q̄ſti. ſolutione aūt q̄ſtiōis Notandū q̄ poten
tia receptiua pōt compari ad actū quem
recipit vel ad agēs a quo recipit. Primo
modo ipſa potentia eſt naturalis vel vio
lenta vel neutra. Naturalis dicit ſi natu-
raliter inclinat. Violenta ſi ſit contra in-
clinationē naturalē. Neutra ſi nec inclu-
nat ad illam formaz nec ad oppoſitam.
In hac aūt cōparatione nulla eſt ſupnatu-
ralitas. Sz cōpando receptiuū ad agēs
a q̄ recipit formā eſt naturalitas: qñ rece
ptiuū cōpat ad tale agens qđ natum eſt
naturaliter imprimere talē formā in tali
paſſo. Supnaturalitas aūt: qñ compat
ad tale agens qđ nō eſt naturaliter impſ
ſiuū illius forme in tali paſſo. Ad ꝓpo
ſitū igit cōpando intellectū poſſibilez ad
noticiā actualem in ſe: nulla eſt ſibi cogni
tio ſupnaturalis. q2 intellect⁹ poſſibilis
ad quācūq̧ naturaliter inclinat. Sed ſe-
cundo modo loq̄ndo: ſic eſt noticia ſup-
naturalis q̄ generat ab aliq̄ agēte qđ nō
eſt natū mouere intellectū poſſibile ad ta
lē cognitōez naturalit. Pro ſtatu aūt iſto
intellect⁹ poſſibilis ſm phm nat⁹ eſt mo
ueri ad cognitionē ab intellectu agēte cū
phantaſmate. igit ſola illa cognitio eſt ei
naturalis q̄ ab agētib⁹ iſtis pōt imprimi.
Poſita aūt tota actiōe intellect⁹ agētis et
phātaſmatū: multe cōplexiones remane
būt ignote q̄ꝝ cognitio ē nob neceſſaria.
vt de trinitate pſonaꝝ cū vnitate diuine
eſſentie: de felicitate in corpe ꝛ aīa ꝑpe-
tuo obtinēda: et de medijs ad ipſam ad

q̄rendam. Iſtaꝝ igit ꝛ cōſimiliū noti-
ciā neceſſe eſt nobis ſupnaturaliter tradi
q2 nullus eaꝝ noticiā potuit naturaliter
inuenire. Licet nāq̧ q̄rundā nob reuela
toꝝ aliq̄ phi habuerint noticiam: hoc tñ
nō habuerūt p naturalē inuētionē ſed p
diuinā reuelatōez. Et hoc mō recitat be
atus Aug. vij. confeſ. ſe repꝑiſſe in q̄buſ
dā libris platonicis ea q̄ ponunt de ver-
bi diuini eterna generatōe in ꝑmo euāg.
Iohis In ꝑncipio erat ꝟbū. Sic etiam
de felicitate in ꝑncipio decimi de ciui. ſic
ait. Legimus eñ platonicos oim phoꝝ
merito nobiliſſimos: propterea. q2 ſape
potuerūt (licet imortalē ac rōnalē vel intel
lectualē hoīs aīam) niſi participato lumi
ne illi⁹ dei a q̄ et ipſa ꝛ mūdus factus eſt,
btām eſſe non poſſe. ita illud qđ oēs ho-
mines appetunt. i. vitā btām quā quiſq̧
aſſecuturū negāt q̄ nō vni illi optio q̄ eſt
incōmutabilis deus puritate caſti amo-
ris adheſerit. Sic igit ad q̄ſtionē. Ad
Ad primum phoꝝ. argumēta aūt p opi. Ariſtotelis. Ad ꝑ-
mū dico q̄ cognitio depēdet a cognoſcente
et cognito ſm Aug. Licet igit aīa habe-
at ſufficiēs actiuū paſſiuū et actiuū intra
ꝓ quāto actio reſpectu cognitionis cōue
nit anie. ꝛ ſic intellectus agēs dr̄ q̄ eſt oīa
facere: nō tñ habet intra ſe ſufficiēs acti-
uum pro quanto actio cōuenit obiecto.
Ad cōfirmationē rōnis dico q̄ poten
tia paſſiua nō eſt fruſtra in natura. q2 li-
cet p agens naturale nō poſſit reduci ad
actū: pōt tñ per agens in natura. i. in tota
coordinatōe entiū. Et ſi arguas q̄ iſtō Repli.
vilificat naturā hūanā q̄ non poſſit ꝑfe-
ctionē ſuā cōſequi ex naturalib⁹: cū natu-
ra min⁹ nobilis nō deficiat in neceſſarijs
Rñ. q̄ iſtud ñ vilificat naturā imo di
gnificat. Maioris eñ dignitatis eſt i na
tura hūana ordinari ad felicitatem q̄ po
teſt naturaliter adquiri cuiuſmodi eſt fe-
licitas quam ponit Ariſto. que cōſiſtit in
ſpeculatione ſubſtantiaꝝ ſeparatarū: et vl-
tra hoc ordinari ad ꝑfectionē tante emi-
nentie q̄ non poſſit naturaliter adquiri:
q̄ꝫ ſi ipſa ſuprema ſibi poſſibilis ponere
tur tñ illa naturalis. et ſic plus dignifi-
Ad ſecūdū. cat natura hūana a theologis q̄ꝫ a phis
Ad ſecundū dico q̄ in ſcientijs huma

nitus adinuentis licet tractet de omnibꝫ entibꝫ: nõ tñ q̃tũ ad oĩa cognoſcibilia ĩ eis. qꝛ nõ q̃tũ ad eoꝝ ꝓpꝛia cognoſcibilia.

Ad terciũ. Ad tertiũ dico ꝙ ſecũda ps mino ris eſt falſa. ſ. ꝙ in pmis pncipijs ꝟtualr̃ includunt oẽs ↄcluſiones ſcibiles. Ad ꝓbationẽ dico ꝙ ſic termini ſubiecti ſunt cõmunes: ita termini p̄dicati. qñ igit̃ termini ſubiecti diſtributi accipiunt̃ ꝓ oĩbus: nõ accipiunt̃ ꝓ oĩbꝫ niſi reſpectu terminoꝝ pꝛedicatoꝝ q̃ ſunt cõmuniſſimi. ⁊ ꝑ ↄñs ꝟtute taliũ pncipioꝝ non p̄dicant̃ de inferioꝛibꝫ niſi p̄dicata cõmuniſſima. Hoc patet rõne. qꝛ mediũ nõ poteſt eſſe pꝛopt̃ q̃d reſpectu alicui⁹ paſſiõis: niſi q̃ includit̃ ꝟtualiter in rõne illi⁹ medij. In rõne aũt ſubiecti cõmuniſſimi pncipij ñ includit̃ ꝓpter q̃d aliq̃ paſſio ꝑticularis: ſed tñ cõmuniſſima. Hoc patet in exemplo. qꝛ illa: omne totũ eſt maius ſua pte. et ſi includat illã: q̃ ternari⁹ eſt maioꝛ binario. et alias ſiles de codẽ p̄dicato: nõ tñ includit iſtas: q̃ ternari⁹ eſt duplex ad binariũ: ternari⁹ ſe habet in ꝓpoꝛtõe ſexq̃altera ad dualitatẽ. Nam ad iſta p̄dicata oportet habere media ſpecialia includentia ipſa.

Ad ar. pncipa. Ad argumenta pncipalia dico ꝙ obiectũ naturale põt ſumi vel ꝓ illo qð põt naturaliter intelligi: vel ꝓ illo ad qð potẽtia naturaliter inclinat̃: ſiue poſſit naturaliter attingere illud ſiue nõ. Loquẽdo aũt de obiecto naturalit̃ attingibili: minoꝛ eſt falſa. Autoꝛitas aũt Auicen. debet intelligi de obiecto ad qð potentia naturalit̃ inclinat̃. Poteſt etiã dici ꝙ in hac materia nõ eſt multũ adherẽdũ dicto Auicẽne. qꝛ fuit de ſecta mahometi. et q̃dã poſuit in phĩa cõſona ſecte ſue. Vñ. ix. metaph. poſuit aĩam ſepatã naturaliter intelligere ſubſtantiã imaterialẽ. et ſic ipſam poſuit ↄtineri ſub pmo obiecto intellect⁹. De hac materia dictũ eſt iij. de aĩa. ac etiã dicet̃. iij. diſt. hui⁹ pmi.

Ad ſcðm nego ↄñiam. qꝛ ſupioꝛa oꝛdinant̃ nõ ſolũ ad pfectionẽ naturalẽ: ſed etiã ſupnaturalẽ vt dictũ eſt: nõ ſic iferioꝛa. Ad tertiũ dico ꝙ potẽtia intellectiua eſt impꝛopoꝛtionata veritati reuelate qꝛ ipſa nõ eſt ſufficienter inclinatiua ipſius potentie ad aſſentiendũ ſibi ꝓpoꝛtionatur autẽ per agens ſupnaturale qð eſt ſufficienter inclinatiuũ intellectus ad illã veritatẽ cauſando in ipſo aſſenſum q̃ ꝓpoꝛtionet̃ illi. Nec oportet intellectuꝫ per aliud ꝓpoꝛtionari tali agenti. qꝛ ex ſe e in potentia obedientiali ad ipm agẽs. et ita ſufficienter ꝓpoꝛtionat̃ ad hoc vt ab ipſo moueatur.

Vtrũ cognitio ſupnaturalꝭ neceſſaria viatori: tradita ſit ſufficiẽter in ſacra ſcriptura: q̃ſtio. ij.

Videt̃ ꝙ nõ. qꝛ cognitio neceſſaria nunq̃ defuit generi hũano. ſed ſacra ſcriptura nõ erat in lege nature. igit̃ ⁊c̃.

Itẽ q̃cunq̃ autoꝛ ſcientiaꝝ humanaꝝ q̃nto acutioꝛ: tanto plus vitat ſupfluitatẽ. ſed i ſacra ſcptura videnť cõtineri multa ſupflua: vt cerimonie ⁊ hiſtoꝛie. Itẽ Aliqua ſunt de q̃bꝫ non cognoſcit̃ certitudinaliter ex ſacra ſcriptura vtꝝ ſint peccata vel nõ: q̃ꝝ tñ cognitio eſt neceſſaria ad ſalutem. In oppoſitũ arguit̃. qꝛ ſacra ſcriptura tradit q̃d ſit finis hoĩs: puta viſio ⁊ fruitio dei: et determiat q̃ ſunt neceſſaria ad illũ finem cõſeq̄ndũ. ſ. mandata. Declarat etiã ꝓpꝛietates ſubſtãtiarũ ſepataꝝ q̃ntũ eſt vtile viatori noſſe. igitur.

Rñ. ad q̃ſtionẽ. Rñð. In iſta q̃ſtione ſunt hereſes innũere. Quidã eñ vetus teſtamentum nõ recipiũt: vt manichei dicentes ipſum eſſe a malo pncipio. Quidam ꝟo tm̃ vetus teſtamẽtũ recipiũt: vt iudei. Quidaꝫ ꝟo aliq̃d vtriuſq̃ vt ſaraceni: q̃bꝫ mahometus imiſcuit imũdicias inũeras. Quidam ꝟo diuerſas ſentẽtias noui teſtamẽti neglexerũt: ex q̃rũ malo intellectu hereſes oꝛtũ habuerũt. qꝛ ipſas ad inuicẽ cõferre neſcierũt. Scðm eñ Aug. lxxxij. q̃ſtionũ. q. lxv. ſolet circũſtantia ſcpturarũ illuminare ſniam. — Here ſes ↄ ſacram ſcp. [margin]

Octo vie ↄ dic. here. Has aũt conuincat Scotus octo vijs: q̃rũ pꝛima eſt Pꝛenũciatio ꝓphetica. Solus eñ de⁹ vel ab eo inſtructus põt certitudialiter p̄uidere futura contingẽtia. Multa eñ talia p̄nunciata in ſcriptura impleta ſũt: vt patet cõſideranti libꝛos ꝓphetales ex quibus nõ eſt dubium quin pauca ſequant̃ que reſtant: vt ait Grego. Eſt igitur ſacra ſcriptura a deo edita.

Scða Scða via eſt Scri

pturarum concordia. Jn nõ euidentibꝫ enĩ ex terminis non conſonãt infallibiliter mlti diuerſimode diſpoſiti niſi a cauſa ſupiore intellectus ipſoꝝ inclinetur ad aſſentiendũ. ſed ſcriptores canonis varijs locis et temporibus exiſtentes in talibus omnino ↄſonabant: vt patet de Ezechiele ꝓphetãte in Babylone eo tempore quo Hieremias in Judea. Nõ ſic cõſonabãt philoſophi ad inuicem. Unde Aug⁹. xviij. ð ciui. Philoſophi monimẽta ſuorũ dogmatũ reliquerunt: que diſcipuli legentes licet in aliquibꝫ eſſent aſſentientes prioribꝫ vt diſcipuli: tamen in quibuſdam contradixerunt: vt Ariſtoteles Platoni.

Tertia via.

Tertia via ẽ Autoritas ſcribentiũ. Cum enĩ ſcriptores canonis damnent mendaciũ: ꝑcipue in fide ꝛ moribus; ꝗ nõ eſt verisimile illos fuiſſe mentitos. Et ſi dicas illos ꝓpter lucrum mẽtiri voluiſſe. Contra. quia pro illis ad q̃ voluerunt homines inducere: tribulationes maximas vſq ad mortẽ ſuſtinuerũt.

Quarta via.

Quarta via eſt Diligentia recipiẽtiũ. Cum enĩ de cõtingentibꝫ: non viſum ſit alicui credendũ: alias non crederes locũ eſſe in mundo vbi non fueris: nec iſtum eſſe patrem tuũ: Maxime credẽda ſunt que cõmunitas famoſa ꝛ honeſta cũ maxima diligentia approbauit. Tanta enĩ fuit apud iudeos ſollicitudo: et apꝺ chriſtianos de libris recipiẽdis tanq̃ autenticis: ꝙ de nulla alia ſcriptura pro autentica habenda: tanta fuit ſollicitudo inuẽta. Unde Auguſt. xviij. ð ciui. Quomõ ſcriptura Enoch de qua Judas in epiſtola ſua facit mentionẽ non recipit in canone. et multe alie de quibꝫ fit mentio in libris regum. vbi innuit ꝙ ſola illa recepta fuit in canone que autores diuĩa inſpiratione ꝛ nõ ſicut homies ſcripſerunt. Jtem. Cum de⁹ non deſit toto corde q̃rentibus illum: multi aũt diligentiſſime ſalutem q̃rentes ad fidem chriſtianã ſunt cõuerſi. et quanto ferũentiores fuerũt in inq̃rendo: tanto in hac ſunt amplius cõfirmati: ſubitoq in ea penitentes ad bonam vitam ſunt cõuerſi. innũeriq in magna exultatione ſpiritus ꝓpter hanc tormenta inaniſſima ſunt ꝑpeſſi: patet eũ cẽter hanc ſectam ſacre ſcripture ſinnitentem a deo ordinari ad ſalutẽ.

Quinta via

Quinta via eſt Rationabilitas ↄtentorũ. Quid enĩ rationabilius q̃ deum tanq̃ ſũmuꝫ bonum ꝛ finem vltimũ ſup omnia diligere: et ꝓximũ ſicut ſeipſum. id eſt ad qꝺ ſe. ſm Gregoriũ. Jn quibus duobꝫ mãdatis tota lex pendet ꝛ ꝓphete: Math. xxij. Jn preceptis nanq cõſilijs ꝛ ſacramentis non videt̃ eſſe niſi quedam explicatio legis nature que ſcripta eſt in cordibus noſtris. Nihil etiam credim⁹ de deo quod aliquã imꝑfectionẽ importet: ſed quicq̃d credimus magis atteſtat̃ ꝑfectioni diuine q̃ eius oppoſitum. vt patet de trinitate ꝑſonarum: incarnatione verbi: ꝛ huiuſmodi. Jd etiam quod credimus melius eſt ꝛ magis rationi conſonum q̃ eius oppoſitum. Unde ſiquis de aliquo credibili heſitet accipiat eius cõtradictoriũ et videat q̃ pars eſt in ſe melior ꝛ cõſiderabilior ſm dictamen recte rationis: et ei adhereat. vt melius eſt bonũ infinitum eſſe in entibus q̃ carentia tanti boni. Jtem melior eſt propter regimẽ vniuerſi vnitas ſummi ꝑncipis dei q̃ pluralitas. Jtem melius eſt habere deũ oĩpotentem ſumme bonũ ſapientẽ ꝛ oĩa de nihilo creare valentẽ: ꝛ ſic de alijs: q̃ oppoſitum.

Sexta via.

Sexta via eſt Jrrationabilitas ſinguloꝝ errorum. Quid enĩ pagani pro idolatria ſua adducunt: colentes opera manuũ ſuarum in quibus nihil eſt numinis: Quid ſaraceni illius viliſſimi porci mahometi diſcipuli ꝓ ſe allegabũt: expectantes pro beatitudine qꝺ porcis conuenit gulam et coitum. quam promiſſionẽ deſpiciens Auicenna. ix. metaph. ait. Lex noſtra quam dedit Mahometus diſpoſitionẽ felicitatis ꝛ miſerie que circa corpus ſunt ponit. Et alia promiſſio que apprehendit̃ intellectu: ſapientibꝫ multo magis fuit cupiditas ad cõſequendũ hanc q̃ illam que eſt corporum. que q̃uis daretur eis: non tamẽ attenderunt: nec appreciati ſunt eam in cõparatione felicitatis que coniuncta eſt ꝓxime veritati. Quid iudei nouum teſtamẽtum damnant quod in veteri continet̃ et promittit̃: Quid aſini manichei fabulã

Reprobatio ſecte mahomet ab Auicenna.

tur primū malum: cum omne ens inq̃tum ens ſit bonum. Quid ſinguli heretici ſacram ſcripturam ꝑuertunt: cum Auguſtinus contra epiſtolam Fundati dicat: Non crederē euangelio niſi quia eccleſie catholice credo. igitur irrationabile eſt aliquid canonis recipere et aliqd n̄: cum eccleſia catholica totum vt verū recipiat.

Septima via. Septima via eſt Eccleſie ſtabilitas que quanto magis fuit ꝑ iudeos: hereticos: et paganos impugnata: tanto ſolidior manſit: ipſiq̄ iudei chriſtū occidentes: per totum mūdum vſq̄ nunc ſunt diſperſi. Unde Gamaliel Actuū. v. Si ex hominibus conſilium eſt hoc aut opus: diſſoluet̄. Si autē ex deo eſt: vos non poteritꝫ diſſoluere: ne forte et deo repugnare videamini.

Octaua via. Octaua via eſt Miraculoꝝ claritas. De⁹ enī non poteſt eſſe falſus teſtis. Ipſe autē inuocatus a p̄dicantibus hanc doctrinam: fecit opera ſibi ꝓpria ſcꝫ miracula: per hoc teſtificans ipſam eſſe veram. Unde Richard. j. de trinitate. Dn̄e ſi error eſt: a te decepti ſumus. Nam tantis ſignis cōfirmata ſunt que non niſi per te fieri potuerunt. Et ſi dicat̄ miracula nō fuiſſe facta: hoc vnū grande miraculum ſufficit nobis (vt ait Auguſtin⁹) toti⁹ orbis latitudinē ad religionem carni ⁊ ſanguini repugnantem abſq̄ vllis miraculis fuiſſe ſubiugatam. Quid enī mirabilius q̄ꝫ ꝙ pauci pauperes et rudes plurimos cōuertere potuerunt ſapientes: vt patet de Paulo prius ꝑſecutore: et poſtea gentiū doctore: Auguſtino per manicheos ſeducto: Dionyſio philoſopho: ⁊ Cipriano mago. Et ſi dicatur Etiam antichriſtus faciet miracula. Reſpōſio ꝙ chriſtus ipſis cōtradicendo oſtendit illa non eſſe teſtimonia veritatis. Unde Matth. xx. dicit. Ecce p̄dixi vobis. Poteſt etiam dici ꝙ in lege chriſtiana ſunt aliqua facta in quib⁹ non poteſt eſſe deceptio: vt reuelatio futurorum contingentiū que ſolus deus certitudinaliter nouit. et viſio diuine eſſentie quam habuit Paulus in raptu. Unde contra antichr̄m poſſet obijci: Si tu es deus: dic mihi quid faciam vel cogitabo tali hora: Ad argumenta. Ad primum dico: ꝙ lex nature paucioribus fuit contenta: que memoriter ad filios per patres ꝑuenerunt. Illi enī erant magis prediti in naturalib⁹: et ideo modica doctrina inſpirata potuit eis ſufficere. Ad ſecundum dico ꝙ ex toto ꝓceſſu ſcripture patet ordinata dei gubernatio reſpectu hominis ⁊ totius creature. Confert etiam ad deuotionē illa que fuerunt expreſſa in nouo teſtamento: ſub figura fuiſſe velata in veteri. Ad tertiū Origenes dicit ꝙ nulla ſciētia omnia ſciēda explicuit: ſed illa ex quib⁹ oīa poſſunt ſufficienter elici: ad quoꝝ expoſitionem vtilis fuit labor doctorum. Et ſi obijcias ꝙ etiam ſuppoſitis doctrinis doctorum adhuc multa ſunt de quibus eſt dubiū vtrum ſint mortalia. Reſponſio. Nō eſt dubia via ſalutis. quia a talibus tantū q̄ꝫ a ꝑiculoſis debet homo cauere: nedū ſe exponit pericl'o incidat in peccatū. Et ſi noluerit querere ſalutem: ſed nō curando exponat ſe illi pericl'o: vbi forte de genere actus non eſt peccatum mortale: tamē peccabit mortaliter ſe illi periculo exponēdo (ſm̄ Scotū) Et loquit̄ h̄ Scotus de illo qui veritatem inueſtigare negligit: cū dicit ſi noluerit inq̄rere ſalutē. qui enī facit qđ in ſe eſt veritatem inq̄rendo: excuſatur. In apicib⁹ nanq̄ iuriſ vbi dubitant etiam ſapientes: excuſabilis eſt ignorantia. Unde ſiquis bona fide partem iſtam vel illā elegerit: non debet ſuper hoc conſcientiā habere nimis ſcrupuloſam vt dicit Rod. gloſator Raymundi. Cui ꝯcordat Monaldus i ꝓlogo ſumme ſue dicēs ꝙ nō generat̄ aliqđ p̄iudicium erga veritatꝫ ſententiā: cum inter diuerſas opiniōes a magiſtriſ ⁊ approbatiſ doctorib⁹ ſcptiſ autenticꝫ annotatas: illā opinionē q̄s amplectit̄ que ſibi magiſ videt̄ cōſona rationi.

Ad tō nes an̄ re o ꝑp.

Utrū theologia ſit de deo vt de p̄mo ſubiecto

q̃ſt. iiij.

Et arguit̄ ꝙ non. q2 res vel ſigna ſunt ibi ſubiectum. ergo de⁹ non eſt ſubiectum. Probat̄ an̄s per Aug. j. de doctrina chriſtiana. Omnis ſciēna eſt de rebus vel de ſignis. Item Scriptura

facta habet quattuoꝛ ſenſus. ſcꝫ anago-gicū: tropologicū: allegoꝛicū: ⁊ litteralē: ergo habꝫ quattuoꝛ ſubiecta. Probatur ꝯſequentia. quia cuilibet ſenſui coꝛrñdet aliqđ ſubiectū pꝛimū. ſicut alij ſciētie ha-benti vnū ſenſum coꝛrñdet vnū ſubiectū ſm illꝰ ſenſum. Item deus eſt ſūme ſimplex: ergo nō eſt ſubiectū. ꝯſequentia patꝫ ꝑ Boetiū de tri. foꝛma ſimplex ſub-iectū eſſe nō pōt. Item materia nō co-incidit cum alijs cauſis neqꝫ in idem nu-mero neqꝫ in idē ſpecie. ij. phyſicoꝝ. Deꝰ aūt eſt finis huiꝰ ſciētie ⁊ efficiēs: ergo nō eſt ſubiectū. Preterea ſubiectū habet tres partes ⁊ pꝛincipia ⁊ paſſiones: ex j. poſterioꝝ. Deus aūt nō hꝫ ꝑtes integra-les cū ſit ſimplex: nec ſubiectiuas cū ſit ſin-gulare ex ſe: nec habet ꝑncipia cū ſit ꝑmū ꝑncipiū: nec paſſiones cū paſſio ſit extra eſſētiā ſubiecti: nihil aūt ſic ē in deo. igiř.

Rñſio. Cōtra. qꝛ theologia eſt ſermo de deo ſm Aug. ꝗ eſt ibi ſubiectū. Circa hāc queſtionē ꝑmo aliqua ꝑmittā: ⁊ deinde ad queſtionē rñdebo. Quantū ad pꝛimū diſtinguo de theologia i ſe ⁊ i nob. Theologia in ſe eſt talis cognitio qualē natū eſt facere obiectū theologicū in itellectu ꝓpoꝛtionato ſibi. Theologia vero in nobis eſt talis cognitio qualēꝫ intellectꝰ noſter natus eſt habere de illo obiecto. Exemplū ſi aliquis nō poſſet intelligere geometralia (pōt tñ alicui credere de geo-metralibꝫ) geometria eſſet ſibi fides non ſciētia. eſſet tñ in ſe ſciētia. qꝛ obiectū geo-metrie natū eſt de ſe facere ſcientiā in itel-

ſubm.j. lectu ꝓpoꝛtionato. Scđo notandū ꝙ ratio ꝑmi ſubiecti eſt ꝯtinere ꝑmo virtu-aliter omnes veritates illius habitꝰ: qđ ꝓbo ſic. Pꝛimū obiectū ꝯtinet ꝓpoſitio-nes īmediatas. qꝛ ſubiectū illarū ꝯtinet ꝑdicatū. ⁊ ita euidentiā totius ꝓpoſitōis ꝓpoſitiōes aūt imediate ꝯtinēt ꝯcluſio-nes. ergo ſubiectū ꝓpoſitionū īmediata-rū ꝯtinet omnes veritates illius habitꝰ. Item Subiectū ſe habꝫ ad habitū ſicut cauſa ad effectū. ergo virtualiter cōtinet ipm habitū. ꝯtinet aūt ꝑmo. quia nō de-pendet ab alio in ꝯtinēdo: ſꝫ alia ab ipo. Ineſt enī aliqđ ꝑmo alicui: qđ ineſt ei ꝑ ꝓpꝛiā rōnem ⁊ nō ꝑ aliud, ſed alijs ineſt per ipm. Tertio ſciendū ꝙ theologie ſunt due pꝛime partes integrales. ſcꝫ ve-ritates neceſſarie: vt deus generat. deus eſt trinus ⁊ vnus. ⁊ veritates ꝯtingentes vt deus creat. filius eſt incarnatus. ⁊ ſic de alijs in quibꝫ deus vel aliqua ꝑſona diuina cōparať ad extra. ⁊ hoc de pꝛimo

articulo. Quantū ad ſcđm articulum ꝑmo videndū eſt de ſubiecto theologie ſcđs ar-
in ſe ⁊ ſcđo de theologia in nobis. De ꝑ-ticulus
mo dico ꝙ pꝛimū ſubiectū theologie i ſe rñſiuus
ꝙtum ad veritates neceſſarias non pōt ad q̄ſti.

eſſe niſi deus ꝓbatur ſic. pꝛimū ſubiectū ꝯtinet virtualiter oēs veritates habitus illius cuius eſt obiectū pꝛimū. ſed nihil virtualiter ꝯtinet omnes veritates theo-logicas niſi deꝰ. ꝗ. ꝓbatio minoꝛis: nihil aliđ cōtinet eas vt cauſa ſiue vt illud ad qđ habeāt attributionem. qꝛ deus nulli alij attribuiť. nec aliqđ eas ꝯtinet vt effe-ctus demonſtratiōe qꝛ. nā nullus effectꝰ demōſtrat deū trinū ⁊ vnū. qđ eſt demō-ſtratio potiſſima theologica. Item nobi-liſſima ſciētia eſt circa nobiliſſimū genus ex. j. de aīa. hec autē eſt nobiliſſima. ꝗ eſt de deo vt de ſubiecto. Eſt aūt theologia de deo nō ſub q̄cūqꝫ rōne. ſed ſub rōe ꝓ-pꝛia ⁊ ꝑfectiſſima. i. de deo inꝙtū deus: ſeu ſub ꝓpꝛia rōne deitatis inꝙtū hec eſt ſentia. Ad cuius intellectum pōt poni exemplū de hoie. homo enī intelligiť vt animal rōnale vt ſubſtātia. vt manſuetū vt nobiliſſimū aialiū. In ꝑmo intelligiť ſm rōnē ꝓpꝛiā quiditatiuā: in ſcđo in cōi in tertio ꝑ accidēs in paſſione. in quarto per reſpectū ad aliud. Perfectiſſima aūt noticia de hoie nō poteſt eſſe in reſpectu ad aliud. qꝛ ꝑſuppōit noticiā abſoluti. nec ſub rōne paſſionis qꝛ ꝑſuppōit no-ticiā ſubiecti. nec de hoie in cōi ſeu in vni-uerſali. qꝛ illa eſt ꝯfuſa. ergo cognitio no-biliſſima de hoie eſt ſm rōnem quiditati-uā. Ita theologia nō eſt de deo ſub rōne cōi. puta entis vel entis infiniti vel neceſ-ſarie eſſe. vel alicuius talis. Nullus enim cōceptus cōis de deo ꝯtinet virtualiter oēs veritates ꝓpꝛie theologicas ꝑtinen-tes ad pluralitatē ꝑſonaꝝ. Nam ſi ſic. cū illi ꝯceptus cōmunes naturaliter ꝯcipiā-tur a nobis. ergo ꝓpoſitiōes imediate de

aliis ɔceptib⁹ poſſet a nobis naturaliter
intelligi. ⁊ ꝑ illas ꝓpoſitiones imediatas
poſſemus ſcire ɔcluſiones ⁊ ſic totā theo
logiā adquirere naturaliter. Jtē theolo-
gia nō eſt de deo ſub rōne reſpectus. vt
aliqui ponūt ſub rōne reparatoris vel gu-
bernatoris vel capitis eccl'ie. qꝛ talis pre-
ſupponit cognitionē abſolutā. tum etiam
quia tūc theologia nō eſſet ſciētia realis:
cū reſpectus ad extra ſit reſpectus rōnis.
ſicut logica nō eſt realis licet ɔſideret de
rebus: vt eis attribuunt̄ intētiones ſcđe.
Theologia etiā nō eſt de deo ſub ali-
qua rōne attributali: que eſt quaſi paſſio
vt aliqui dicūt ſub rōne boni. qꝛ cogni-
tio ipſius eſſentie eſt ꝑfectior ꝙ̄ cognitio
cuiuſcūq; ꝓprietatis. cognitio eni qđ qđ
eſt: eſt perfectiſſima vij. metaphyſice. Eſt
igitur theologia de deo. vt hec eſſentia:
ſeu ſub ꝓpria rōne deitatis. ⁊ hoc loquē-
do de theologia in ſe ꝙ̄tum ad verita-
tes neceſſarias. Quantū autē ad veri
tates ɔtingētes dico ꝙ nullū ſubiectum
ɔtinet virtualiter niſi veritates neceſſari-
as de ipō qꝛ ad cōtingentes equaliter ſe
habet ⁊ ad oppoſitas. tamē cōtingētium
eſt ordo. quia eſt aliqua prima vera con-
tingens puta illa: deus vult mundū pro
ducere ꝓpter cōmunicationē bonitatis
ſue: ⁊ ita primū ſubiectū multaꝝ veritatū
contigentiū poteſt poni illud de quo ime
diate dicit̄ ꝑdicatū prime ɔtingētis: que
eſt quaſi ꝑncipiū in ordine ɔtingentium
⁊ ſic deus inꝙ̄tum deus ſeu vt hec eſſen
tia pōt poni ſubiectū totius theologie in
ſe ſiue neceſſarie ſiue ɔtingentis. ⁊ hoc tā
vt eſt in intellectu diuino ꝙ̄ beatoꝝ. Lo
quēdo vero de theologia in nobis: dico
ꝙ quādo habitus eſt in aliquo intellectu
habēs euidētiam ex obiecto: primū obie
ctum illius habitus nō tantū virtualiter
ɔtinet illū habitū: ſꝫ etiā euidētiā illi⁹ ha
bitus vt in illo intellectu: quia itellectus
cognoſcēs tale obiectū pōt elicere omnē
concluſionē huius habitus. In habitu
autē nō habēte euidentiā ex obiecto ſed
aliūde cauſatā: nō pōt dari primū obie-
ctum habēs predictas conditiones. ſed
tali datur primū ſubiectū: de quo primo
ſeu ꝑfectiſſime noto imediate cognoſcun
tur ꝑme veritates illius habit⁹. Theo-
logia aūt nr̄a eſt habitus nō habēs eui
dentiā ex obiecto. ergo nō oportet ſibi dari
niſi primū notū de quo imediate cogno-
ſcūtur prime veritates illius: tale autem
eſt ens infinitū. quia iſte eſt ɔceptus ꝑfe-
ctiſſimus quē poſſumus habere de illo
qđ eſt in ſe primū ſubiectū. vt dicet̄ diſt.
iij. q. de cognitione dei. qꝛ tamē theolo-
gia noſtra de neceſſarijs eſt de eiſdē de
quib⁹ theologia i ſe: ideo quo ad hoc qđ
eſt continere veritatem poſſet ſibi aſſi-
gnari hoc idē qđ eſt ſubiectū theologie
in ſe. ſed quia nō eſt nobis notū: ideo nō
eſt ꝑmū ſubiectū dans euidentiā nobis.
licet ſit primū potēs dare euidentiam: ſi
ipm cognoſceret̄. Theologie aūt noſtre
contingētis videtur idē primū ſubiectū
qđ ⁊ neceſſarie: illud ſꝫ qđ eſt cognoſcibi
le primū a nobis illi cui intuitiue noto na
tū eſt ꝑdicatū prime ɔtigētis euidēter in
eſſe. Cōtra ꝑdicta arguitur ⁊ videtur
ꝙ verbū ſit ſubiectū adequatū theologie
cōtingentiū in ſe qꝛ eſt primū ſubiectum
omniū articuloꝝ reꝑationis noſtre. Re
ſponſio. Aliqđ ɔtingens pōt dici de ver Opinio
bo ⁊ aliqđ de ſpūſancto. ⁊ aliqđ de deo hugo.
trino ⁊ vno. vt creare. erunt igitur ꝑſone
quaſi ꝑtes ſubiecti: ſicut etiā aliqua neceſ
ſaria ſunt primo vera de diuerſis ꝑſonis
Ex his apparet improbatio illi⁹ opi-
nionis que ponit chr̄m eſſe primū ſubie- Opio
ctū: qꝛ veritates neceſſarie de patre ⁊ ſpi licoñ. in
ritu ſctō. puta pater generat: ſpūſſanctus ſuo hex
ꝓcedit nō eſſet theologice nec veritates amerõ.
contingētes de eis. puta pater creat per
filiū. nec ꝟitates neceſſarie de deo. vt ꝙ ē
omnipotēs: nec ɔtingētes vt de⁹ guber
nat mundū. ꝓbatur iſte ɔſequētie. qꝛ ad
nullā ſcientiā ꝑtinet aliqua veritas ꝑ ſe.
niſi ſit de eius ſubiecto vel ꝑte ſubiectiua
integrali: vel eſſentiali vel de aliquo eſſē-
tialiter attributo ad ipm. Pater autē vel
ſpūſſctūs non eſt chr̄s. nec pars aliquo
dictoꝝ modoꝝ. chr̄s etiā nō habet aliꝗ̄
prioritatē ſm̄ quā poſſet pater vel trini-
tas ad ipm attribui. Ad argumenta Ad pri
Ad primū dico ꝙ illa autoritas exꝑmit mū ar.
in cōmunī materiam cuiuſlibet ſcientie:
nō ſubiectū primū formale: ſic etiam inu

te gloſe aſſignant varias materias ꝑtiũ ſacre ſcripture. puta ꝙ materia oſee: ſunt decem trib(que tñ nõ ſũt ꝑmũ ſubiectũ: ſed deus de quo ibi narrat quõ mundũ gubernauit. pſona autẽ vel gens gubernata eſt materia remota. Ad ſcõm dico ꝙ quicũqꝫ ſenſus ſacre ſcripture ĩ vna parte nõ eſt lr̃alis in alia parte eſt lr̃alis. ⁊ ideo licet aliqua pars ſcripture habeat diuerſos ſenſus. tñ tota ſacra ſcriptura habet oẽs ſenſus iſtos pro ſenſu litterali.

Nota intell. aucto. phi. Ad tertiũ dico ꝙ boetius loquit de ſubiecto accidẽtis ⁊ nõ de ſubiecto ꝯſiderationis. Ad illud de ij. phyſicoꝝ dico. ꝙ intelligit de materia ex qua. ſubiectum. aũt ſciẽtie nõ ꝑtinet ad genus cauſe materialis ſed cauſe efficiẽtis. Dicit tñ materia large ꝑ quãdã ſimilitudinẽ. quedã enĩ eſt ꝓprietas materie. quia id circa qd eſt actio agẽtis. Et qꝛ ſubiectũ ſciẽtie eſt obiectũ circa qd eſt ſcia ⁊ eiꝰ actus ideo dicit materia circa quã. ſibi tñ nõ ꝯuenit rõ materie ſuſceptiue: qꝛ actus ſcie nõ recipitur in obiecto ſed manet in ſciente.

Ad vltimũ dico ꝙ eſſentia diuina nõ eſt diuiſibilis in partes ſubiectiuas: qꝛ hͦ eſt impfectionis in natura creata: ꝙ non poſſit pluribꝫ cõicari ſine ſui diuiſione. vnde Ari. loquit de ſciẽtijs naturaliter adinuẽtis. Poſſet tñ dici ꝙ pſone diuine ſunt quaſi ptes ipſius eſſentie. eſſentia tñ in ipſis nõ numerat. Qd addit de ꝑncipijs dico ꝙ nõ opꝫ ꝑncipia ſcibilia eſſe ꝑncipia ipſius ſubiecti. qꝛ entis inqꝫtũ ens qd ponit ſubiectũ metaph. nulla ſũt ꝑncipia: quia tunc eſſent cuiuſlibet entis ſed oꝫ cuiuſlibet ſubiecti eſſe ꝑncipia ꝑ q̃ demõſtrant paſſiões eius de eo. Qd vero addit ꝙ nihil eſt in deo qd ſit extra eſſentiã eius. Dico ꝙ eſſe extra eſſentiã alicuius põt intelligi vel realiter vel formaliter. ꝑmo mõ nihil exiſtẽs in deo ẽ extra eius eſſentiã. ſcdo mõ aũt aliqua ſunt in deo que ſunt extra eius eſſentiã vt ꝓprietates pſonales: q̃ licet ſint idem realiter cũ eſſentia diuia tñ formaliter diſtinguũtur ab illa vt alias declarabit.

Uxta ꝑdicta q̃ro.

Utrũ theologia ſit de oibus ⁊ an ſit ſcia in ſe? Ad ꝑmũ rñdeo ꝙ theologia diuina eſt de oibꝫ cognoſcibilibꝫ. qꝛ obiectũ primũ theologie ſue facit oia actu cognoſcibilia in itellectu ſuo. ita ꝙ in ꝑmo ſigno nature: eſt eſſentia ſua ꝑmo cognita in itellectu diuino. Et in ſcdo ſigno nature: ſũt cognite q̃ditates ꝯtinentes virtualr ꝓprias veritates. In tertio ſigno ſunt ille veritates virtualr ꝯtẽte in illis q̃ditatibꝫ ſibi note: ⁊ nõ eſt ordo ſcdi. ad tertiũ ſm cauſalitatẽ q̃ſi iſte q̃ditates aliq̃d cauſarẽt in itellectu eius. tũc em̃ intellectus diuinꝰ vileſceret recipiẽdo cognitionẽ ab aliq̃ alio ab eſſentia ſua. Eſt igit ibi tm̃ ordo q̃ſi effectuũ ordinatoꝝ reſpectu eiuſdẽ cãe: puta qꝛ eẽntia ſua q̃ſi prius natura cauſat illas quiditates ſibi notas q̃ꝫ veritates de illis fiãt note. Sic igit deꝰ de oibꝫ cognoſcibilibꝫ ſolũ habꝫ cognitionẽ theologicã: qꝛ tm̃ virtute primi obiecti theologici actuãtis intellectũ eius. Theologia aũt beatoꝝ eſt actualiter de tot quot voluntarie deꝰ eis oñdit in eſſentia ſua. Preter etiã illam veritatẽ theologicã quã habet de illis q̃ditatibꝫ vt oñſis in eſſentia diuina: poſſunt habere naturalẽ cognitionẽ d̾ eis ex ꝓpria motione eaꝝ. Theologia aũt nr̃a nõ eſt oim ſcibiliũ ſed ẽ de illis que ſũt a volũtate diuina reuelata. de quo Apoc. vl. Qui apꝑoſuerit ad hec: apponet ei deus plagas q̃ ſũt ſcripte in libro hoc. qd debet intelligi de additiõe diſtrahẽte: q̃ ſcꝫ repugnat ſacre ſcripture. cuiuſmodi ſunt dicta hereticoꝝ. Non aũt de additiõe cõplente: q̃ eſt ad eiꝰ elucidationẽ. Ois ãt theologia ſiue dei ſiue beatoꝝ: ſiue nr̃a. eſt de oibꝫ entibꝫ ꝙꝫtũ ad reſpectũ depẽdentie: quã habẽt oia entia ad deũ: qꝛ nõ poteſt cognoſci relatio ſine extremis. Quantũ ad ſcõm dico ꝙ ſcia ſtricte ſũpta quattuor includit. ſ. ꝙ ſit cognitio certa abſqꝫ deceptione ⁊ dubitatiõe: de cognito neceſſario: cauſata a cauſa euidẽte: applicãdo intellectũ ad cognitũ: ꝑ diſcurſuꝫ ſyllogiſticũ. Hoc apparet ex diffinitiõe ſcire ꝑmo poſterioꝝ: vbi dicit ꝙ ſcire opiamur vnũqdqꝫ ſimplr ⁊ nõ ſophiſtico mõ q̃ eſt ſm accidẽs: cũ cauſam arbitramur cognoſcere ꝓpter quã res eſt: ⁊ qm̃ illiꝰ rei eſt cau- Artl. ij.

ſa: ⁊ nõ eſt ꝯtingere hoc aliter ſe habere.
Ubi ꝑ illud qḋ dicit̃ non ſophiſtico mõ
q̃ eſt ſm accidẽs: excludit̃ oĩs incertitudo
⁊ cognitio apparẽs ⁊ ſm q̃d. Per h̃ autẽ
qḋ dicit̃ arbitramur cognoſcere cauſam
rei: deſignat̃ noticia eius ꝓncipioꝝ. Per
hoc aũt qḋ dicit̃ ⁊ q̃m illius eſt cauſa: de
notat̃ applicatio ꝓncipioꝝ ad ꝯcluſiones
ꝑ diſcurſum ſyllogiſticũ. Per hoc aũt qḋ
dicit̃ nõ ꝯtingere aliter ſe habere: notat̃
neceſſitas ꝯcluſiõis vbi eſt neceſſaria cõ-
nexio p̄dicati ad ſubiectũ. Eſt aũt theo
logia ſciẽtia i ſe ⁊ in itellectu diuino q̃tũ
ad tres ꝓmas ꝯditiões: nõ autẽ q̃tũ ad
quartã. q: cauſatio ſciẽtie ꝑ diſcurſum a
cauſa ad ſcitũ includit impꝑfectionẽ ⁊ po-
tentialitatẽ intellectus recipiẽtis. In in-
tellectu aũt beatoꝝ põt ꝯcedi theologiã
eſſe ſcientiã etiã q̃tum ad quartã ꝯditio
nẽ. q: ſicut q̃ditas ſciti in quocũq; lumie
ꝯtinet virtualr̃ veritates q̃s põt facere
notas intellectui nr̃o paſſiuo de tali ob-
iecto: pari rõne etiã vt viſa in eſſentia di-
uina. ſed oĩs veritas cauſata in itellectu
nr̃o ꝑ aliq̃d ꝓus naturalr̃ notũ: cauſat̃ ꝑ
diſcurſuz. q: diſcurſus nõ req̃rit ſucceſſio
nẽ tp̃is ſed ordinẽ nature ſcʒ ꝙ ꝓncipiuz
diſcurſus ſit naturalr̃ ꝓus notũ: ⁊ vt ſit
cauſatiuũ alteri⁹ extremi diſcurſus. Qꝫ
aũt dicat Aug. xv. de tri. Forſitan nõ erũt
volubiles nr̃e cogitatiões ab alijs in alia
eũtes: ſed oẽm ſciẽtiã noſtrã vnico intui-
tu videbimus: loquit̃ dubitatiue.

q.v. **Trũ theologia ſit**
practica vel ſpeculatiua. Qꝫ nõ
ſit ꝓctica. Ioh. xxiij. Hec ſcri-
pta ſũt vt credatꝭ credere aũt eſt ſpecula-
tiuũ. q: ei ſuccedit viſio igit̃ eſt ſpeculati-
ua. Preterea practica ponit̃ eẽ circa ꝯtin-
gens vj. eth. obiectũ autẽ huius non eſt
contingens ſed neceſſariũ. Item Bo
etius de trini. aſſignat tres partes ſpecu-
latiue: quaꝝ vna eſt theologia cuius ſub
iectum eſt ſubſtantia ꝓma ſm ip̃m. Itẽ
Omni practica eſt aliqua ſpeculatiua no
bilior: nulla aũt eſt nobilior illa. igr̃. ꝓba
tio prime. quia ſpeculatiua eſt ſui gratia.
ꝓctica gr̃a vſus ex. j. metap. Cõtra ad
Rhom. iij. Plenitudo legis eſt dilectio.

Item Math. xxij. In his duobꝫ man-
datis tota lex pẽdet ⁊ ꝓphete. Itẽ Aug.
de laude charitatis. Ille tenet quicq̃d la
tet quicq̃d patet in diuinis ſermonibꝫ: q̃
charitatẽ ſeruat in moribꝫ. Hꝫ autorita-
tes ꝓbant ꝙ iſta ſciẽtia nõ eſt p̄ ſe ꝓpter
ſpeculari: ſꝫ ſpeculatiua nihil q̃rit niſi ſpecu
lari ſm Auicẽ. j. metaph. Ad iſtã q̃ſti- Rñſio.
onẽ ſoluendã ſuppono vnũ: qḋ ab omni-
bus generaliter ꝯcedit̃ ſcʒ ꝙ ſciẽtia pra-
ctica aliquo mõ extendit̃ ad praxim ſicut
etiã ip̄e intellect⁹: iuxta illud iij. de aĩa
Intellect⁹ extẽſiue fit practic⁹. Hoc ſup
poſito ſic ꝓcedã. Primo eñ videbit̃ qua
liter cognitio practica extẽdat̃ ad praxim
Scḋo a quo habet cognitio talẽ extẽſio-
nẽ. Tertio r̄ndebo ad q̃ſtionẽ. Quan- praxis
tũ ad primũ ſciendũ ꝙ praxis a q̃ ſcia di- q̃d ſit
cit̃ practica (ſm ſcotũ) eſt actus alteri⁹ po
tẽtie q̃ꝫ intellect⁹. naturalr̃ poſterior itel-
lectiõe: natus elici ꝯformiter itellectioni
recte ad hoc ꝙ ſit rectus. In iſta de-
ſcriptione quattuor ꝯditiones ponunt̃.
Prima ꝯditio eſt ꝙ ſit actus alicui⁹ po-
tẽtie alterius q̃ꝫ intellect⁹. Hoc apparet
q: ſtando p̄ ſe in actibꝫ intellect⁹ nõ eſt
extẽſio intellect⁹. q: extẽdere eſt extra ſe tẽ
dere. ſic aũt intellectus nõ extra ſe tẽdit.
Nec valet dicere ꝙ ſufficiat ad praxim ꝙ
vnus actus itellectus extendat̃ dirigẽdo
aliũ. q: tunc ꝓncipiũ in ſpeculatiuis eſſet
practicũ cũ extẽdat̃ ad habitũ ꝯcluſionũ
ſed q̃d abſurdius? Scḋa ꝯditio ẽ ꝙ pra
xis naturalr̃ poſterior eſt itellectiõe. patet
q: actus nõ habẽtes ordinẽ ad itellectũ
cuiuſmõi ſũt act⁹ vegetatiui: aut etiã na-
turalr̃ p̄cedẽtes itellectionẽ. vt ſũt actus ſen-
ſitiui nõ dicunt̃ praxes. nec ad eos extẽdi
tur noticia practica vt ſũt ꝓres itellectio
ne. ſilr̃ act⁹ potẽtie appetitiue ſenſitiue q̃-
tenus p̄cedit actũ itellect⁹ nõ eſt praxis:
nec reſp̄cu iſtoꝝ actuũ ẽ ſcia practica: ni-
ſi ꝑ q̃to eſt aliq̃ mõ moderatiua iſtoꝝ a-
ctuũ. ⁊ iſti act⁹ ſequũt̃ itellectiõeꝫ moderã
tẽ vt ꝑ ip̄aꝫ moderẽt̃. Ex duabꝫ ꝯditiõi-
bꝫ p̄tis ſeq̃t̃ corollariũ ꝙ p̄xis ad quã extẽ
dit̃ hit⁹ p̄ctic⁹ nõ eſt niſi act⁹ volũtatꝭ di
ctus vel iꝑat⁹. q: nullus alius eſt po-
ſterior naturalr̃ intellectione. Licet autẽ
voluntas imperet intellectui vt intelli-

gat.tñ ille actus intelligẽdi nõ eſt praxis
cũ nõ ſit alterius potẽtie ab intellectu.
Tertia cõditio eſt ꝙ praxis ſit act⁹ na
tus ꝯformiť elici intellectiõi recte. hoc ꝓ/
bať ex. vj. Eth. vbi dꝛ ꝙ electio recta ne/
ceſſario pſuppoñit rõnez rectã. et ſi h̃ vex
eſt de electõe q̃ eſt act⁹ elicit⁹ volũtatꝫ: pa
ri rõne erit vex de actu voluntatꝫ impa
to. Ad hoc igiť ꝙ actus ſit rect⁹ oportet
ꝙ ꝯformiter eliciať rõni recte. Ex duab⁹
vltis cõditiõib⁹ praxis ſequiť ꝙ act⁹ im/
perat⁹ a volũtate nõ eſt praxis ꝑmo: ſed
q̃ſi ꝑ accidẽs. qḋ patet ex h̃ ꝙ nõ eſt ꝑmo
poſterioꝛ intellectione: nec ꝑmo nat⁹ ꝯfor
miť elici rõni recte. oportet igiť aliũ actũ
eſſe ꝑmo praxim. Iſte aũt act⁹ eſt actus
elicit⁹ volũtatꝫ q̃ eſt volitio. qꝛ ꝑ volitio/
nẽ habet dictas cõditiões actus ipat⁹ ꝛ
ipſa nõ eſt ꝑ aliud talis. et hec eſt rõ eius
ꝙ eſt ꝑmo ineſſe. j. poſtꝫ. ca. de vli. Tũc
vltra qñ aliq̃d eſt ꝑus tale cõiunctũ cum
alio poſteriori adhuc eẽt tale ſi poſſet ab
illo ſepari. g̃ ſi act⁹ volũtatis põt ſepari
ab actu alteri⁹ potẽtie: erit praxis: etiã ab
ipſo ſepat⁹. Sepať aũt circa q̃dcũq; ob/
iectũ circa qḋ põt eſſe act⁹ volũtatꝫ ꝛ nõ
act⁹ alteri⁹ potentie inferioris: cuiuſmodi
ſunt oĩa imaterialia. igiť circa oẽ tale ſo/
lus act⁹ elicit⁹ volũtatꝫ eſt praxis. Quar
ta cõditio eſt ꝙ praxis eſt act⁹ q̃ põt recte
et non recte elici. et hoc ſignať cũ dꝛ: ad h̃
vt ſit rect⁹. Nã ſi nõ poſſet recte ꝛ non re/
cte elici: fruſtra poneręť reſpectu ei⁹ ſcĩa
practica directiua. nõ eñ indigeret dire/
ctiuo. His ꝑmiſſis dico ꝙ extẽſio ſcĩe
practice ad praxim: vt regule ad regula/
tũ: cõſiſtit in duplici reſpectu ſeu relatiõe
aptitudinali cõformitatꝫ ꝛ ꝑoꝛitatis na/
turalis. De ꝑoꝛitate patꝫ ꝑ illḋ. vj. Eth.
Electio recta neceſſario ꝑſuppoñit rõnez
rectã. nõ aũt eã neceſſario req̃reret niſi eẽt
ꝑoꝛ. De cõformitate habeť ibidẽ ꝙ veri/
tas cõſiderationis practice eſt cũ eſſe. i. cõ/
formiter ſe habens appetitui recto. et intel
ligiť ꝯformiter actiue. qꝛ. ſ. noticia practi
ca hꝫ appetitũ regulare ꝛ ſibi cõformare
Dico aũt aptitudinali. qꝛ neutra relatio
req̃riť actualiť. qꝛ ꝙ praxis req̃rat actuã/
liť cognitionẽ cui ſit cõformis: hoc oĩno
accidit cõſiderationi. Nã ſi ab actuali extẽ
ſione diceręť practica: nulla ſcĩa eſſet ne/
ceſſario practica: ſed eadẽ qñq; eſſet pra/
ctica ꝛ qñq; ſpeculatiua qḋ eſt impoſſibi
le. ſufficit igiť duplex extẽſio aptitudina/
lis. Ex ꝑmiſſis patet ꝙ nulla ſcĩa eſt ve/
re ꝑ̃ctica niſi ſit directiua vere praxis mõ
ꝑexpoſito. Et hoc de ꝑmo arti. Quã/ ij. arti.
tũ ad ſecundũ Notandũ ꝙ licet practicã
et ſpeculatiuũ poſſint diſtingui a fine. qꝛ
vt habeť. ij. metaph. finis ſpeculatiue eſt
ſcire. practice ꝟo eſt op⁹. habit⁹ tñ ẽ pra/
ctic⁹ ꝑ naturã intrinſecã noticie vt ꝑ cãm
formalẽ. qꝛ oẽ formaliter tale eſt tale per
aliqḋ intrinſecũ. cũ igiť habit⁹ practicus
habeat talẽ reſpectũ cõformitatꝫ ad pra/
xim dirigendã: hoc eſt formaliť ꝑ naturã
intrinſecã noticie: quã naturaꝫ habet ab
obiecto vt a cauſa extrinſeca. et ſic prioꝛ
diſtinctio practici et ſpeculatiui eſt ab ob
iectꝫ. qḋ ꝓbať ꝑ phm. vj. Eth. diſtinguẽ
tem rocinatiuũ. i. habitũ practicũ a ſcien/
tifico ſiue ſpeculatiuo penes obiectũ ne/
ceſſariũ et cõtingens. Itẽ ſcĩa dꝛ practica
ꝓpter extẽſionẽ aptitudinalẽ ad opus vt
dictũ eſt. Tunc ſic. Nunq̃ aptitudo con
uenit vni nature ꝛ repugnat alteri niſi ꝓ/
pter aliqḋ abſolutũ intrinſecũ in illa na/
tura. qꝛ eñ hec natura eſt talis: ideo ſibi
cõpetit vł nõ competit aptitudo: ideo ꝑ/
ſuppoñit in illa ſcĩa aliquã cõditionez in/
trinſecã ꝑ quã ꝯuenit ſibi aptitudo talis
Iſta aũt conditio in ſe eſt ab aliq̃ cã ꝑoꝛ
Prime aũt cauſe eius ſunt intellect⁹ ꝛ ob
iectũ. g̃ practicã eſſe cõuenit ſcĩe ab obie/
cto vel ab intellectu. hoc aũt ſibi nõ cõue
nit ab intellectu: qꝛ tunc oĩs noticia eſſet
ꝑ̃ctica. g̃ ꝯuenit ei ab obiecto. Cõtra.
qꝛ finis ẽ cã ꝑma ſm Auic. vj. metaph.
igiť a fine põt eẽ ſcĩa talꝭ nature vt ei ꝯue/
niat talis aptitudo. Itẽ. ij. metaph. Fi
nis ſpeculatiue eſt ſcire: practice ꝟo op⁹.
Rñſio ad ꝑmũ ꝙ finis põt ſumi tripliť
ſcꝫ vt elicit⁹ extra: vł vt amat⁹: vł vt cog
nitus. ſi ꝑmo mõ ſic eſt poſterioꝛ hitu et
ei⁹ effect⁹ aliq̃ mõ. effect⁹ aũt nõ diſtiguit
cauſam niſi a poſteriori. nec etiã vt ama/
tus vel intentus. qꝛ aptitudo dicta cõue
nit cognitioni ſiue finis ametur ſiue non.
Si ꝟo vt cognitus: ſic habet rationem
obiecti. et hoc modo a fine ſumunť prin/

cipia practica. ꝛ ſic finis vt cauſa prima includit virtualiter totā noticiā: ꝛ ita ip̄a noticia habet ꝯcheatē ſuā ꝛ aptitudinem ab illo. talis aūt finis nō eſt finis quo ſcꝫ ip̄a ꝑatio per quā obiectū attingit᷑. ſed eſt finis cuius ſcꝫ obiectū qđ ꝑ ꝑationē attingitur. Exemplū rectitudo hui⁹ praxis. amare deū includit᷑ virtualiter in rōne dei qui eſt obiectū ꝛ finis theologie. ꝛ ab ip̄o ſumunt᷑ principia practica ſic. Sūmū bonū eſt ꝓpter ſe ꝛ ſuꝑ oia diligendū deus autē eſt ſummū bonū: igit᷑ eſt ſuper oia diligēdus. Notandū aūt ꝙ p̄ncipia practica nō ſumunt᷑ a reſpectu finis: ſed ab obiecto in quo fundat᷑ talis reſpect⁹.

Ad ſcđm dico ꝙ ſpeculatiua ꝛ practica habēt diuerſos fines loquēdo de ꝑ ſe finibꝫ intra genus cognitiōis. tales nāqꝫ fines ſunt ꝑationes q̄ dicunt᷑ mediātibus hmōi habitibꝫ. ſed illi fines primo nō diſtinguūt. ſed prior diuiſio eſt ab obiectis vt dictū eſt. Quātū ad tertiū ſūt

Opio Hen. d gand. i ſūma. plures vie tenētes partē negatiuā ꝯcluſionis quarꝫ vna ponit ꝙ actus p̄ncipaliter intectus in hac ſciētia eſt actus voluntatis circa finē in quo nō indiget directiuo. ſed tantū oſtenſiōe obiecti igit᷑ hec ſciētia nō eſt practica. cū ſcia practica ſit directiua praxis. Pro hac via eſt autoritas Aug. in ſermone de iacob ꝛ eſau. Omia inquit ꝑa noſtra ſunt vt mundet᷑ ocul⁹ quo videat᷑ deus. Item Argit᷑ ſic. ſciētia beatorꝫ nō eſt practica. ig᷑ nec nr̄a: cū ſit eadē cū illa ꝓbat᷑ aīs. q2 beati non indigēt directiuo cum nō poſſint errare.

Arg. ꝯ Henri. Contra hanc viā arguit᷑ ſic. Ubicūqꝫ ꝯtingit in praxim errare ꝛ recte agere: ibi eſt neceſſaria noticia directiua. ſꝫ i directionē vltimi finis ꝯtingit errare. igit᷑. minor ꝓbatur. q2 ꝛ ſi voluntas nō poſſit errare circa finē in vniuerſali oſtenſū. tn̄ ſm eos pōt errare circa finē in ꝑticulari oſtēſum. Oſtenſio aūt finis in theologia eſt in ꝑticulari ꝛ nō in vniuerſali. q2 ad metaphyſicū ſpectat illa oſtēſio: ꝛ ſic prima ratio eorum falſum accipit.

Ad p̄. Ad autoritatem Auguſt. dico ꝙ viſio ordinat᷑ in fruitionē que eſt praxis. Ad ſcđm dico ꝙ agens intendit per ſe inducere formā. nec intendit remotionē contrarij niſi per accidens. Ita habitus ꝑ ſe dirigit: ꝑ accidēs excludit errorē: imo ſi cōparat᷑ nō eſt ꝑfectus. Beati igit᷑ licet nō poſſint errare: nō tn̄ ſequit᷑ ꝙ nō habeant habitū directiuū. quia ꝑ impoſſibile circūſcripto habitu errare poſſent. Alia via ponit ꝙ volitio non eſt ꝓprie praxis. ſed act⁹ ea poſterior: puta act⁹ potentie ſenſitiue vel motiue. pro q̄ adducitur Ariſt. vj. Eth. Principiū act⁹ eſt electio non cui⁹ gratia ſed vnde motus. i. nō finale ſed effectiuū Principiū aūt effectiuū naturaliter p̄cedit effectum. et ſic electio p̄cedit praxim.

Preterea habit⁹ practicus generat᷑ ex actibꝫ ſeq̄ntibus electionē. igitur illi ſunt praxes. ꝓbat᷑ ꝯſeq̄ntia. quia habit⁹ practicus generat᷑ ex praxibꝫ. Itē cōmētator j. Eth. Praxis eſt ꝑatio ſm electionem igit᷑ ſequit᷑ ipſam. Itē Si ꝓpter extenſionē in dilectionē dei eſſꝫ theologia practica: tunc q̄libet noticia eſſet practica: cū quālibet concomitet᷑ delectatio vel dilectio. Itē. x. Eth. Felix eſt dei amātiſſimus. et tn̄ illā felicitatē ponit ph̄s ſpeculatiuam ꝛ nō practicam. Cōtra hanc viam eſt id qđ dictum eſt p̄mo articulo. quia act⁹ elicitus eſt p̄mo praxis. Ad p̄mū dico ꝙ ph̄s vult dicere i. vj. Ethi. ꝙ electio eſt p̄ncipiū act⁹ imꝑati. ſed ex h̄ non ſequit᷑ quin ſit praxis. Ad ſecundū dico ꝙ habit⁹ practicus poteſt generari ex electōibꝫ ſine actu imꝑato. vt ſi aliquis frequenter eligeret liberaliter dare ſi facultas adeſſet: poſſet i eo generari habitus liberalitatis. quia tamē qñ act⁹ imperati ſunt impoſſibiles: volūtas nō cōmuniter elig͛t circa materiā taliū actuū. quia quod nō credit᷑ poſſibile alicui: aut nō vult: aut tenuiter vult ſm Aug. ideo cōmuniter nō generat᷑ habit⁹ practicus ſine actibꝫ imꝑatis. Ad cōmētatorem dico ꝙ ly ſm poteſt intelligi effectiue vel formaliter. Ad aliud de delectatione dico: ꝙ nō eſt ad ꝓpoſitū. quia delectatio non eſt ꝑatio: ſed paſſio conſeq̄ns ꝑationem ꝑfectam. Ad illud de. x. Ethi. dico ꝙ ly amantiſſim⁹ ſumit᷑ ibi paſſiue. id eſt maxime a deo amatus. licet autem ph̄us ponet et felicem ſpeculatiuū amare actiue finem: nō tamē ponit aliquā ſcien

tiã eſſe ↄformẽ praxi volũtatis circa finẽ quia nõ poſuit voluntatẽ circa finẽ habere praxim ſeu opationẽ q̃ poſſit recte vel nõ recte dici. ſed ſimplicẽ motionẽ amoris naturalis qui ſemꝑ eſt rectus. ⁊ ꝑ ↄſequẽs nõ eſt praxis. Sic ⁊ in intelligentia reſpectu finis poneret amare neceſſitate naturali volũtati ineſſe: ſic ꝙ nõ ↄtingeret ibi errare: ⁊ recte agere: ita ꝙ reſpectu illius noticia eſſet tantũmodo oſtenſiua ⁊ non directiua nec ꝗ̃tum ad obiectũ in ꝑticulari: nec ꝗ̃tum ad aliquã circũſtantiã actus volendi. Hoc modo nõ dicerẽt theologi de amare creaturaꝝ intellectualiũ reſpectu dei: ſed dicerẽt illud nõ poſſe recte ⁊ nõ recte dici: niſi dicatur ↄformiter rationi recte: non tantũ oſtendenti oppoſitũ: ſed etiã dictãti ſic illud dicendũ. ⁊ ſic in hoc habemus a pho diſcordare. licet ab eo habeamus rõnem habit⁹ practici ⁊ ſpeculatiui. Alia via ponit theologiã eſſe affectiuã: que bene põt intelligi: ſi affectiua ponatur quedam practica. ſi aũt ponatur tertiũ mẽbrũ diſtinctũ contra practicũ ⁊ ſpeculatiuũ. ſic eſt contra dicta in p̃mo articulo. vbi eſt oſtenſuꝫ dilectionẽ eſſe vere praxim: ⁊ etiã contra multas auctoritates ponẽtes ſcientiã p̃ſe diſtingui in practicã ⁊ ſpeculatiuã. Alia via dicit theologiã eſſe ↄtemplatiuã. pro qua adducatur Aug. xiij. de trinita. vbi vult ꝙ ſapiẽtia eſt reſpectu ↄtemplatiõis. ſciẽtia reſpectu actionis. que etiã bene poſſet intelligi. quia ↄtemplatio ſapiẽtie reſpicit non tantũ intellectũ ſed etiã affectum.

Boñ. j. li. q. iiij. plogi. ⁊ Egi. de tho.

Varro li. j. q. 4

Godfridus q̃li be. xiij. q. j.

Alia eſt opinio ponẽs theologiã partim practicã ⁊ partim ſpeculatiuã cuꝫ in ipſa ponãtur aliqua que nõ ſunt directiua alicuius vere praxis. vt patet de trinitate ꝑſonarũ. Contra hanc viaꝫ arguitur. quia qñ aliq̃d cõe diuidit̃ ꝑ differentias oppoſitas impoſſibile eſt vtrãq; differentiã inueniri in aliquo vno ↄtento ſub diuiſo: tũc eñ idẽ corpus poſſet eſſe corporeũ ⁊ icorporeũ: idem animal ſenſibile ⁊ iſenſibile. ſꝫ ſciã in cõi p̃mo diuidit̃ p̃mo in practicã ⁊ ſpeculatiuã: igit̃ impoſſibile eſt iſtas differentias ſimul inueniri in aliqua vna ſciã. Ad argumentũ dico ꝙ licet trinitas ꝑſonarũ nõ oſtendat finẽ appetibiliorẽ ꝗ̃ ſi eſſet nõ trinus quia deus eſt finis inꝗ̃tum vnus non inꝗ̃tum trin⁹ tñ volũtatẽ igñrantẽ trinitatẽ ↄtigit errare in amando finem: puta deſiderando frui vna ſola ꝑſona ſicut faceret infidelis. Sic ignorantẽ deũ feciſſe mundũ ↄtingit errare nõ rependendo talem amorem qualẽ gratitudo requirit. ⁊ ſic de articul̃ reparatiõis ⁊ alijs theologicis. Sed ↄtra p̃dicta arguit̃. q: nihil niſi eſſentiale. eſt ratio terminãdi actũ dilectiõis. q: aliás eſſet aliqua ratio diligibilitatis i vna ꝑſona q̃ nõ in alia. ſed theologia magis eſt de ꝑſonalib;: ꝗ̃ de eſſentialib; q: eſſẽtialia poſſunt cognoſci a metaphyſico. ḡ theologia ꝗ̃tum ad ꝓpriiſſima ſibi: non eſt practica. Rñſio. Eſſentiale ẽ ratio terminãdi actũ amandi vt ꝓpter quã. ꝑſone vero terminãt vt que amant̃. nõ ſufficit autẽ ad rectitudinẽ actus ꝙ habeat rõnẽ formalẽ ↄuenientẽ in obiecto: ſed etiã requirit̃ ꝙ habeat obiectũ ↄueniẽs in quo ſit talis ratio formalis: hmõi aũt ſunt ꝑſone diuine. Omiſſis igit̃ opinionib; p̃cedentib; rñſio ad queſtionẽ (ſcd̃m Scotũ) ꝙ cũ actus dictus volũtatis ſit vere praxis: etiã ſi nõ ↄcomitet̃ aliquis actus imperatus vt ptꝫ ex primo articulo: ſeq̃tur ꝙ illa cognitio eſt vere practica que eſt aptitudinalr̃ ↄformis volitioni recte ⁊ prior ipſa. ſed tota theologia tam veritatũ neceſſariarũ ꝗ̃ ↄtingentiũ in intellectu creato eſt hmõi: cũ ſit directiua volũtatis in dei dilectionem: igit̃ eſt practica.

Rñſio ad q̃ſti. ſcd̃m ſco.

Cõdu. ḡnalis.

De theologia aũt in intellectu diuino loquit̃ ſcotus dubitatiue: videt̃ tñ magis ſentire ꝙ ſit ſpeculatiua. Ad cuius euidẽtiã dicit tria eſſe ꝓbabilia. Primo ꝙ practica eſt regulatiua in praxi ↄtingẽtis ſcꝫ potẽtie ↄtingẽter operãtis. Scd̃o ꝙ eſt regulatiua potentie practicãtis que aliũde ꝗ̃ a ſe ẽ rectificabilis. Tertio ꝙ i deo nõ eſt potẽtia practica niſi voluntas: ita ꝙ nõ eſt ibi alia potẽtia executiua. His p̃miſſis dico ꝙ theologia neceſſarioꝝ i intellectu diuino nõ eſt practica ſpeculatiua. ꝓbatur. quia noticia practica eſt regulatiua potentie contingenter operantis: ex primo dicto. Voluntas aũt diuina non ſe habet cõtingenter reſpectu primi obie

cti ſed neceſſario. igitur nõ eſt aliqua no-
ticia practica regulatiua ipſius. Item no-
ticia practica in intellectu eſt regulatiua
potẽtie aliunde q̃ a ſe rectificabilis: ex ſe-
cundo dicto: ſed volũtas diuina nõ eſt
rectificabilis aliũde: cum nullo modo ſit
de ſe quaſi indifferens ad rectitudinẽ: ⁊
quaſi aliũde habẽs eam: ſed ſit regulati-
ua ſui. Unde nõ ꝑexigit noticiã vt dire-
ctiuã quaſi ſcꝫ ad hoc vt volitio recte eli-
ciatur ſed tantũ oſtenſiuã ipſius primi ob-
iecti. Theologia igitur neceſſarioꝝ in in-
tellectu diuino nõ eſt practica ſed ſpecu-
latiua. De theologia aũt ꝯtingentiuꝫ
dico ꝙ tantũmodo in illius intellectu po-
teſt eſſe practica: qui habere põt determi-
natã noticiã rectitudinis praxis añ ipſam
praxim elicitã. qꝛ tantũ in illo theologia
contingentiũ poteſt eſſe conformis praxi
⁊ prior ea: talis autẽ eſt intellectus crea-
tus. quia nullius intellectus creati volũ-
tas primo determinat rectitudinẽ cõue-
nientẽ praxi. In itellectu aũt diuino the-
ologia cõtingentiũ nõ põt eſſe practica.
quia tunc ipſa eſſet regulatiua volitiõis
diuine. cum dei vt operãtis nulla ſit pra-
xis niſi volitio ex tertio dicto. Falſitas au-
tem ꝯtingentis ꝓbatur. quia circa ꝯtin-
gentia voluntas diuina ex ſe ſola deter-
minatur nõ per aliquã determinatiuam
noticiã rectitudinis precedentẽ. Cogni-
tio enĩ taliũ non precedit actũ volũtatis.
quia tunc eſſet more naturalis: cum oĩs
cognitio in intellectu diuino precedens
actuꝫ volũtatis inſit illi naturaliter ⁊ ne-
ceſſario. ⁊ ſic cognoſceret de neceſſitate h̃
eſſe faciendũ. ⁊ tunc volũtas cui offertur
non poſſet nõ velle illud. quia tunc poſ-
ſet nõ eſſe recta diſcordando a ratione re-
cta. prius igitur natura volũtas diuina
habet velle circa ꝯtingentia q̃ itellectus
illa intelligat. Ita ꝙ primo intellectus
diuinus offert voluntati ſimplicia: quo-
rum vnio eſt ꝯtingens aut ſi offert com-
plexionem offert ſicut neutram. ⁊ volun-
tas eligens vnam partẽ pro aliquo nũc
facit ipſam determinate veram. ⁊ tunc eſ-
ſentia eſt ratio intellectui diuino intelligẽ-
di illud verum. Sic igitur theologia cõ-
tingentium in itellectu diuino nõ eſt pra-
ctica ſed ſpeculatiua. Si queratꝰ qua-
lis eſt theologia ꝯtingentiũ in ſe nõ com-
parata huic vel illi: poteſt dici ꝙ ipſa ta-
lis eſt in ſe qualis eſt ex obiecto. Non eſt
autẽ ex obiecto ꝯformis praxi ante oẽm
praxim. quia nulla nata eſt haberi noti-
cia rectitudinis cõtingentis determina-
ta ex obiecto. igitur ex obiecto nõ eſt pra-
ctica. igitur ẽ ſpeculatiua. Si obijciatur Obie.
ꝙ tũc cognitio in ſe ſpeculatiua alicui eſt contra
practica. puta itellectui creato. igitur pra- ſolutio.
cticum nõ repugnat ſpeculatiuo. Re-
ſponſio ꝙ cognitio in ſe ſpeculatiua põt
alicui itellectui eſſe eſſentialiter practica.

Contra. cui cõuenit per ſe vnum oppo-
ſitũ: aliud nec ꝑ ſe nec per accidens põt ei
ꝯuenire. Rñſio eſſe ſpeculatiuũ per ſe ſeu
ex obiecto qđ idem eſt. ⁊ eſſe practicũ per
ſe vel ex obiecto ſufficiẽter determinãte in-
tellectũ ad noticiã rectitudinis ante oẽm
volitionẽ: opponũtur ſicut extẽdibile ad
praxim ⁊ nõ extẽdibile: ſed eſſe practicuꝫ
ab alio q̃ ab obiecto: puta a volũtate di-
uina determinãte intellectũ creatũ cuius
eſt opari ſꝫ praxi ad noticiã rectitudinis
ꝑris: nõ opponiꝰ ſpeculatiuo. Ad ꝓpoſi-
tum dico ꝙ etiaꝫ eſſe per ſe ſeu ex obiecto
ſpeculatiuũ: inſit theologie ꝯtingentiuꝫ
in ſcđo modo dicendi ꝑ ſe. ita ꝙ inheren-
tia eſt per ſe ⁊ practicuꝫ determinatꝰ ꝑ ſe.
eius oppoſitum per ſe ſeu ex eius obiecto
practicũ: nullo modo nec ꝑ ſe nec per acci-
dẽs põt ei ꝯuenire. Eſſe tñ aliũde ꝑcticũ
põt bñ ei ꝯuẽire. qꝛ tale ꝑcticũ ñ opponitꝰ
ſpeculatiuo vt dictũ ẽ: ſic nigꝝ ſimplr ⁊ al- Ad pñ
bũ ſm qđ nõ opponũtꝰ. Ad argumẽta cipales
ꝓncipalia. Ad primũ dico ꝙ credere non tones.
eſt ſpeculatiuũ cum ordinetur ad fruitio-
nẽ. Ad ſcđm dico ꝙ practica dicitꝰ eſſe
circa ꝯtingẽs. i. circa obiectũ circa qđ põt
actio elici ꝯtingẽter. Ad tertiũ dico ꝙ
Boetius accipit ibi theologiã ꝓ meta-
phyſica. in q̃ inquiritꝰ de prima ſubſtãtia
ſcꝫ de deo q̃tũ eſt poſſibile ipm cõſidera-
ri in ſciẽtijs naturaliter adinuẽtis. ⁊ ideo
dicitꝰ eſſe ibi ſubiectũ. Ad q̃rtuꝫ nego
maiorẽ. Ad ꝓbationẽ dico ꝙ illa ſcientia
nobilior eſt que eſt ſui gr̃a q̃ que eſt gr̃a
alicuiꝰ actus inferioris ſe. quelibet autẽ
alia quã pħus ponit: eſt gratia alicuius

act⁹ inferioris ꝙ̄ ſit conſideratio ſpecula
tiua: quia circa aliquod obiectū inferius
ꝙ̄ ſit illud qđ ponit eſſe obiectū alicuius
ſpeculatiue puta metaphyſice. Et ideo que
libꝫ practica quā ponit eſt ignobilior ſpe
culatiua aliqua. que autē eſt gratia alicu
ius nobilioris ſuo actu proprio: non eſt
ignobilior ꝓpter talem ordinem tunc eni
ſenſitiua noſtra que ordinatur ad itellecti
uam: eſſet ignobilior ſenſitiua bruti qđ
eſt falſum. cum nobilitatis ſit in inferiori
attingere ſupius ſm̄ Ari. vij. politicoꝝ.
Nobilitas igitur in ſcientia eſt ordinari
ad actum nobilioris potētie puta volun
tatis circa nobiliſſimū obiectū. ſcꝫ circa fi
nem vltimū. ſed phus non ponit aliquā
ſcientiam eſſe conformē praxi voluntatꝭ
circa finem: quia nō poſuit voluntatem
circa finem habere praxim vt dictum eſt
in precedentibꝫ ideo poſuit nullam poſſe
eſſe nobiliorē per conformitatē ad finem
Si tñ poſuiſſet aliquā praxim circa finē
non negaſſet vt videtur ſcientiā practicā
reſpectu huius praxis eſſe nobiliorē ſciē
tia ſpeculatiua.

Diſt. j.

Circa diſtin

ctionē primā. Quero vtrū
finis vltimus ſit ꝑ ſe obie
ctum fruitionis. Et videt̄
primo ꝙ nō per Aug. lxxxiij. q. q. iij. Fru
endū eſt bonis inuiſibilibꝫ: ergo non tan
tum fruendū eſt vltimo fine. Item ca
pacitas fruentis eſt finita: igitur poteſt
ſatiari aliquo finito. Probat̄ antecedēs
quia natura ſubiecti eſt finita: igitur ⁊ ei⁹
capacitas. Item aliquid eſt maius ca
pacitate anime vt deus: ⁊ aliquid minus
vt corpus. ergo aliquid eſt equale. tale eſt
minus deo: ergo deo vel vltimo fine nō
eſt fruendū. Item queciiꝫ forma ſa
tiat capacitatē materie: ergo qđcūꝫ obie
ctū ſatiat capacitatē potētie. Cōſequētia
patꝫ a ſimili. Probat̄ añs. q: ſi forma nō
ſatiaret capacitatē materie: gͥt ſtante il
la forma in materia inclinaret̄ ad aliā na
turaliter: ergo violēter quieſceret ſub iſta
Nā quodcūꝫ ꝓhibens aliqđ ab illo ad
qđ eſt inclinatio naturalꝭ eſt violentū. vt
patꝫ de qꝫte grauis extra centrū. Item
Virtutes ꝓpter ſe diligunt̄. ergo ſūt obiectū
fruitiōis. Probat̄ añs: q: ſūt bona hone
ſta. honeſtū aūt eſt qđ ſua vi nos trahit
⁊ dignitate allicit: In oppoſitū Aug. ij.
de doctria chꝛiana. Res quibꝫ fruendū
eſt ſūt pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſctūs ⁊ hi tres
ſunt vna res. In iſta q̄ſtione ꝓmo ali
qua ꝓmittā: deinde ꝯcluſiōes ſubiungā.
Quantū ad primū notandū ꝙ fruitio ē
actus volūtatis tendētis in aliqđ ꝓpter
ſe acceptādo illđ tanꝗ̄ ſūmū bonū. Vñ
Aug. j. de doc. chꝛ̄ia. Frui eſt alicui amo
re inherere ꝓpter ſe. Vſus vero eſt actus
volūtatis tendētis in aliqđ ꝓpter aliud
Sicut nāꝗ in itellectu ſūt duo actus aſ
ſentiēdi alicui cōplexo: vnus ꝗ aſſentitur
alicui ꝓpter ſe ſicut ꝓncipio. Alius ꝗ aſſē
tit ꝓpter aliud ſicut ꝯcluſioni: ita in volū
tate ſūt duo act⁹ aſſentiēdi bono ſcꝫ ꝓpt
ſe ⁊ ꝓpter aliud. primus vocat̄ fruitio et
ſcđs dicit̄ vſus. Preter aūt hos duos aſ
ſenſus volūtatis pōt poni terti⁹ q̄ ē act⁹
neuter. Volūtati eñi pōt oñdi aliqđ bo
nū abſolute apprehenſū nō ſub rōne ꝑ ſe
boni: nec ꝓpter aliud bonuꝫ: ⁊ circa illud
pōt volūtas ex libertate ſua elicere actuꝫ
volendi illud abſolute abſꝗ reſpectu ad
aliud ⁊ abſꝗ fruitiōe ꝓpter ſe: ⁊ vlterius
pōt imꝑare intellectui: vt inq̄rat q̄le bo
nū ſit illud ⁊ q̄liter volendū: ⁊ tūc pōt illi
aſſentire ſic vel ſic. Et vltra h̄ ponit̄ in vo
lūtate delectatio q̄ eſt paſſio ꝯſeq̄ns actū
ꝑfectū (ex. iiij. ethicoꝝ) Licet autē fruitio
ꝓprie ſūpta ſit actus volūtatis: q: vt ait
aug⁹. lxxxiij. q. q. iij. Peruerſitas eſt frui
vtēdis ⁊ vti fruēdis. Peruerſitas aūt eſt
in actu volūtatis dicto: q: delectatio nō
eſt ꝑua niſi q: act⁹ dicit⁹ eſt prauus. Su
mit̄ tñ large fruitio aliqñ ꝓ ipa delectati
one. Itē notādū ꝙ duplex ē fruitio. ſcꝫ
fruitio ordinata ⁊ fruitio in cōi. Ordina
ta eſt qñ ordinat̄ ſꝫ debitas circūſtātias
Fruitio in cōi eſt ſiue habeat debitas cir
ſtātias ſiue nō. Quantū ad ſecūdū ſit
hec ꝓma ꝯcluſio. Ordiata fruitio tm̄ ha
bet vltimū finē ꝓ obiecto. ꝓbatur: quia
ſicut tantum eſt aſſentiendū per intelle
ctum primo vero propter ſe: ita tantum
eſt aſſentiendū per volūtatē ꝓmo bono.

Rñſio. ſruicqd eſt ⁊ fruitio du.

ꝯcluſio rñſiua.

Illud eni ſolū eſt ꝑfecte quietatiuū volū
tatis cū in ipo ſolo ꝑfectiſſime includant
alia entia. Sumitur autem hic finis pro
ſubſtrato finis ꝛ nō pro illo reſpectu. re/
ſpectus enim ratiōis nō poteſt eſſe ꝓpria
ꝯclō. ij. ratio obiecti fruibilis. Scda ꝯcluſio.
Obiectuȝ fruitionis in cōmuni eſt finis
vltimus vel. verus finis vel apparens.
qui ſcȝ oſtendit volūtati a rōne errante.
vel finis preſtitutus a volūtate. Primū
mēbrū pȝ ex ꝑcedētib⁹. Scdm aūt patȝ
qꝛ intellect⁹ poteſt offerre aliqd volūtati
tanꝗ̄ vltimū finē. Tertiū aūt probat. qꝛ
volūtas cū ſit libera pōt aliquid ſibi pro
fine ſtatuere: volēdo illud ꝓpter ſe: ꝛ ad
Ad rōnes alıud nō referēdo. Ad argumēta. Ad
primū dico ꝙ bona ibi dicunt in plurali
nō ꝓpter pluralitatē eſſentiaꝝ. ſed ꝓpter
pluralitatem ꝑfectionū in deo fruibiliū.

Ad ſecundū dico ꝙ capacitas eſt fini/
ta ſubiectiue: ſed eſt infinita obiectiue.
qḋ eni eſt ad finē eſt finituȝ. tamē relatio
finis ad qḋ eſt nō fundat niſi in infinito.
Et ſi arguas ꝙ obiectū adequatū poten
tie ipam ſatiat: tale autē eſt finitū cū po/
tentia ſit finita. Rn̄deo ꝙ obiecti ad po/
tentiā nō requirit adequatio in entitate
que requirit ſimilitudinē eoꝝ que ade/
quant ſm eiuſdeȝ nature vel forme par/
ticipationē. nec ꝓportio ſeu habitudo vel
comparatio ſm cōmenſurationē. ſm quā
exceſſum aliquotiens ſumptū reddit ex/
cedens: ſed requirit adequatio ꝛ ꝓportio
in ratione obiecti. puta motiui ad mobi/
le ſeu actiui ad paſſiuū in qua eſt diuerſi/
tas naturarū ꝛ non ſimilitudo. qꝛ vnum
eſt finitū ꝛ aliud infinitū. Obiectū igitur
hoc modo adequatū ſatiat. Non aūt eſt
neceſſe ꝙ ſit ſimilitudo ꝓportionatoꝝ ad
inuicē: ſed inter illa pleruꝗ̄ eſt diſſimili/
tudo ſicut patet de materia ꝛ forma. par/
te ꝛ toto cauſa ꝛ cauſato. Ad tertiū di
co per idem ꝙ ſcȝ nihil eſt maius in ratio
ne obiecti obiecto ꝓportionato aīe. licet
aliquid ſit maius. i. maiori modo attin/
gibile qḋ poſſit ab aīa attingi. ſicͭ idē albū
ꝑfectius attingit a viſu ꝑfectiori ꝙ̄ impꝑ/
fectiori. Ad quartū dico ꝙ nō queciū/
ꝗ̄ forma ſatiat marie appetitū totalr ex/
tēſiue: qꝛ tot ſt̄ appetit⁹ marie ad formaſ
qꝛ ſt̄ forme receptibiles in materia. Se/
cundū eīn cōmentatorē. xij. metaph. Nu
merus potentiarū in materia eſt ſm nu/
merū ſpecieꝝ. Nulla igit vna forma pōt
ſatiare omnes appetitus materie niſi cō/
tineat omnes alias. talis autem non eſt
forma celi cū nō cōtineat virtualiter ani/
mā intellectiuā: hoc igit cōpetit ſoli eſſen
tie diuine que nō habet ꝓprie rationem
forme. Quia autē ipa eſt obiectū conti/
nens omnia alia ideo ꝑfectiſſime eſt quie
tatiua ipius aīe. Cū aūt probat ꝙ que/
libet forma ſatiat materiā. alſ violenter
quieſceret. dico ꝙ nō eſt violenta quies ni
ſi quādo quieſcens determinate inclinat
ad oppoſitū. vt pȝ de quiete grauis ſup
trabē. Materia aūt que eſt ſub vna for/
ma nō determinate inclinat ad oppoſitū
ꝛ ideo nō quieſcit violenter: ſed naturalr
ꝓpter indeterminatā inclinationē ad quā
cūꝗ̄. Ad quintū dico ꝙ aliqd eſſe dili
gibile propter ſe poteſt accipi dupliciter.
Uno modo ſic ꝙ nō ſit aptū ad aliud re/
ferri. ꝛ tale eſt obiectū fruitiōis. Alio mō
ꝙ ſit ſic ꝓpt ſe diligibile ꝙ etiā ſit natū ꝓ/
pter aliud diligi ꝛ huiuſmodi ſunt virtu
tes que fructus dicunt. quia ꝓpter ſe ap/
petunt non ꝙ ad beatitudinē nō referan/
tur: ſed qꝛ in ſe habent vnde nobis pla/
cere debeant.

Trū fine apprehē

V ſo per intellectū neceſſe ſit vo/ q. ij.
luntatē frui eo. Q̄ ſic Auicen
na. vj. metaph. Delectatio eſt ꝯiūctio cō
uenientis cum cōueniēti. ſed finis neceſ
ſario ꝯuenit voluntati. igit ex ꝯiunctione
eius cum volūtate ſequitur delectatio et
ꝑ ꝯſequēs fruitio. Item finis mouet
metaphorice ſicut efficiēs mouet ꝓprie. ſȝ
efficiēs approximatū paſſo nō impeditū
ḋ neceſſitate mouȝ. igr̄ finiſ approximat⁹
ꝛ ꝑſens voluntati nō impeditus: mouet
neceſſario metaphice. Iteȝ Omne mo
bile ꝑſupponit aliquod imobile. igit act⁹
volūtatis varij ꝛ mobiles ꝑſupponūt ali
quē actū imobilē. In op. neceſſitas natu
ralis nō ſtat cū libertate. cū natura ꝛ vo/
lūtas habeāt oppoſitū modū principiā/
di. igit cū modo principiādi volūtatis ꝗ̄

b

agit libere non ſtat neceſſitas naturalis.

q̄dru. expō ti. tuli q̄. ⁊ Pro rñſione ſciēdū ꝙ iſta queſtio pōt intelligi de fine obſcure apprehēſo i vniuerſali ſicut ↄcipimus beatitudinē in cōmuni. vel obſcure apprehenſo. in particulari ſicut ↄcipimus beatitudinem in deo trino vel de fine clare viſo in habēte voluntatē ſupnaturaliter eleuatam per habitū charitatis. vel quarto de fine clare viſo, in nō habēte talē habitū. vt ſi deus de potentia abſoluta ſe oſtenderet intellectui nō dando habitū aliquē ſupnaturalē voluntati.

Henr. de gād. q̄dli. iiij. q. xvij. Quantū ad iſtos quattuor articulos eſt quedā opinio dicens primo quantū ad primū ꝙ voluntas de neceſſitate fruitur fine vltimo ſic apprehenſo obſcure ⁊ in vniuerſali. qđ ꝓbatur tripliciter. Primo per illud. ij. phyſicorū. Sicut ſe habet principiū in ſpeculabilibus, ſic finis in operabilib. ſed intellect⁹ de neceſſitate aſſentit primis principijs in ſpeculabilib. igit̃ volūtas de neceſſitate aſſentit p̄mo fini in operabilib. Secūdo hoc idē ꝓbat̃. q: volūtas neceſſario vult illud cuius participatione vult qcquid vult. ſed participatiōe vltimi finis vult qcquid vult. igit̃. Probatio minoris. quia nihil vult niſi inq̄ntū eſt quoddā bonū. omne autē aliud bonū eſt participatio quedā ſūmi boni qđ eſt vltim⁹ finis. Item Voluntas nō poteſt non velle aliquid niſi in quo eſt aliqs defect⁹ boni vel aliqua ratio mali. in vltimo fine nō apprehēſo [illegible] boni vel

ar. ij. aliqua ratio mali igit̃. [illegible] ſecundū dicit̃ ꝙ fine ſic obſcure [illegible] ſo in particulari poteſt volūtas [illegible] nō poſſit frui aliquo qđ eſt ſibi [illegible]

terti⁹. artī. [illegible]bile: ſicut patz de peccāte mortaliter [illegible] ad tertiū dicit̃ ꝙ neceſſario fruitur fine ſic viſo: ita ꝙ deus de potentia abſoluta nō poteſt ſeparare viſionem a fruitione. ⁊ ꝓbat̃ per tertiā rationē p̄cedentē. q: in eo non eſt aliqua ratio mali.

q̄r t⁹ Et ar̄. p hoc ar̄ti. Quantū ad quartū articulum dicit̃ ꝙ impoſſibile eſt volūtatē charitate nō eleuatā frui fine etiā viſo q: agere p̄ſupponit eſſe. igit̃ agere ſupnaturale p̄ſupponit eſſe ſupnaturale. volūtas illa nō habz eē ſupnaturale. igit̃. Item Tūc volūtas poſſet ex puris naturalib eē beata. ↄñs eſt falſum. q: tūc charitas nō eſſet neceſſaria ad beatitudinē volūtatis. Probat̃ ↄñā. q: frui fine ſic viſo videt̃ eſſe beatitudo.

Cōtra primū articulū arguit̃ ſic actus intellectus circa finē eſt in poteſtate volentis cū poſſit auertere intellectū a ↄſideratiōe finis. igit̃ ⁊ actus volūtatis. ꝓbat̃ ↄſequētia. q: actus volūtatis magis eſt in poteſtate noſtra q̄ꝫ aliquis ali⁹ Actus. vt enī ait Aug. p̄mo retractationū. nihil taz eſt in poteſtate volūtatis q̄ꝫ ipa volūtas. qđ nō itelligit̃ niſi de actu elicito vel eliciendo. nō igit̃ fruit̃ neceſſario ipo fine. Oblec. cōtra dicta.

Cōtra tertiū articulū arguo ſic. diuerſa approximatio paſſi ad agens nō cauſat neceſſitatē: ſed tantū intēſiorē actionē. vt patz de calido reſpectu calefactibiliū plus vel minus approximatorū ſed diuerſa p̄ſentia obiecti cogniti. puta viſi vel nō viſi nō videt̃ eſſe niſi q̄ſi diuerſa approxiatō ei⁹ circa qđ dz eē act⁹ volēdi ad volūtatē. igit̃ illō nō diuerſificat nēcitatē ⁊ nō neceſſitatē. Itē Cū viſio ſit prior fruitione ⁊ nō dependeat ab ipa: poterit eſſe ſine ipa. ꝓbat̃ ↄſequētia q: q̄cūq ſic ſe hn̄t ꝙ pri⁹ eſſentialr nō depēdet a poſteriori pōt eſſe ſine poſteriori ſine ↄ̄dictiōe.

Cōtra quartū articulū arguo ſic. Bonū ſub rōne vlti ⁊ obſcure apprehenſuz poteſt eſſe volitū a volūtate nō eleuata p habitū ſupnaturalē. igit̃ multo magis idem obiectū clarius viſū pōt eſſe ab ipa volitū. probat̃ ↄſequentia. q: ſi obiectū volibile minus ſufficienter approximatū volūtati poteſt terminare ſufficiēter actū volū[illegible]: multo magis ſi idē eſt pfectius approximatū. Aliter igit̃ rñdeo ſm ſcotuz.

Rñſio ſm ſco Quantū ad primū articulū dico ꝙ ſicut volūtas non neceſſario fruit̃ his que ſt ad finē. ſic nec fine ſic obſcure apprehēſo in vniuerſali. Quantū ad ſcōm articulū ↄcedo cū prima opinione. ꝙ voluntas nō neceſſario fruit̃ fine ſic obſcure apprehēſo in pticulari. Rōnes tñ poſite in prio articulo ↄcludūt ↄtra ſcōm ſi valēt q̄s tñ nō reputo ↄcludere ſimpliciter. ſed tenētens eas in primo articulo: nō video quō ſoluat eas in ſecūdo. Quantum

ad tertiū de fine viſo. dico ꝙ volūtas eleuata non neceſſario fruitur quantū eſt de ſe. vt videbitur di. x. Quantū ad quartum dico ꝙ voluntas non eleuata ſuper

Ad ar. p opi. naturaliter pōt frui iſto fine. Ad argumenta pro opiniōe ad primū dico ꝙ nō eſt ibi oīmoda ſimilitudo. ſed in hoc eſt ſimilitudo ꝙ ſicut principiū ꝛ ꝯcluſiones ſunt ordinate cognita. quia cognitio concluſionū dependet a noticia principiorū ſic finis ꝛ ea que ſunt ad finē ſunt ordinate volita. Sed in hoc eſt diſſimilitudo: quia intellectus neceſſario aſſentit ꝓmis principijs cū agat naturaliter. non ſic autem eſt de voluntate reſpectu finis cum ſit agens liberū. Ad ſecundū dico ꝙ voluntatē velle aliquid participatione alicuius poteſt intelligi dupliciter. vel participatione vt efficientis vel participatione vt primi obiecti ꝓpter qd̕ volitū vult alia. Primo modo maior eſt falſa. quia illud cuius participatione vt efficientis eſt aliquid volitū: nō oportet eſſe volitū ſicut illud qd̕ eſt efficiēs alicuius viſi nō oportet eſſe viſuꝫ. Videt̕ enī color: lꝫ deus nō videat̕ qui colores ꝓducit. Si ſcd̕o modo intelligat̕ de participatiōe vt ꝓmi obiecti voliti: tūc minor ē falſa: Nō enī virtute dei voliti volo qd̕cūq; volitū

Ad tertiū dico ꝙ licet in vltimo fine nō ſit aliquis defect⁹ boni: voluntas tñ cū ſit libera pōt nō elicere actū volēdi circa ip̄m. pōt enī agere ꝛ nō agere. Ad primū de quarto articulo cuꝫ arguit̕ de agere ꝛ eſſe: dico ꝙ illud agere reſpectu volūtatis nō eſt ſupnaturale q2 volūtas pōt naturaliter elicere actū circa obiectū qualitercūq; oſtenſū. Ad ſcd̕m dico ꝙ illo caſu poſito voluntas nō eſſet beata ex puriſ naturalibꝫ: q2 null⁹ itellect⁹ creat⁹ poteſt deū naturalr̕ videre. Nullū enī intellectū creatū mouet eſſentia diuina per modū nature: ſed mediante actu voluntatis. Ad argumēta ꝓncipalia. Ad primū nego minorē. q2 finis nō cōuenit neceſſario volūtati actualiter: licet ei cōueniat aptitudinaliter. Ad ſcd̕m dico ꝙ minor nō eſt vera de agēte libero cuiuſmōi eſt volūtas. ꝛ ideo ſicut ꝯtingēter agit ſic a fine amato mouet̕ metaphorice ꝯtingēter. Ad tertiū dico actus volūtatꝫ mobilis nō preſuppoīt aliquē actum ſcd̕m imobilē: ſꝫ actū primū ſcꝫ volūtatē q̄ eſt ſufficiēs rō eliciendi illas varias volitōes.

Ultimo queritur de

ſubiecto fruitiōis. Utrū. ſ. oīa fruant̕. Arguit̕ ꝙ ſic. q2 oīa bo q. iiij.
nū appetūt. vij. ethicoꝝ. ꝛ aliqd̕ bonū nō ꝓpter aliud. igit̕ fruūt̕. Cōtra. fruimur cognitis ſm Aug. ſed nō oīa cognoſcūt̕. igit̕. Rñſio ꝙ cū fruitio ſit act⁹ volūta Rñſio.
tis: nō oīa fruunt̕ ꝓprie ſumēdo nomen fruitiōis. ſed illa ſolū q̄ habēt intellectū ꝛ volūtatē. Qd̕ aūt dicit Aug. lxxxiij. q. q. xxx. ꝙ frui qualibet corꝑali voluptate nō abſurde eſtimant̕ beſtie: intelligit̕ de fruitione improprie ſupra ꝑ complacentia vel inheſione quā habēt erga ſenſibilia ꝓprie autē dicūt̕ frui illa q̄ habēt intel
lectū ꝛ voluntatē. Eſt autē volūtas qua volū. q̄drū.
druplex ſcꝫ volūtas diuina. volūtas creata beata. volūtas iuſti viatoris ꝛ. voluntas mortaliter peccantis. Volūtas diuina fruit̕ ꝓmo ꝛ ꝑ ſe ꝛ imobilr̕. q2 ip̄a adheret neceſſario vltio fini non ꝑ hitū vel actū differētē nec virtute alicui⁹ cauſe [illegible] oris ꝛ aſſimilat̕ hec fruitio quieti terre i cētro cui adheret imobilr̕ ꝛ ꝓmo ꝛ ꝑ ſe nō ꝑ naturā alteri⁹ corꝑis a q̄ ꝑcipet grauitatē. Pōdus nāq; in corꝑalibꝫ corrñdet volūtas in ſpūalibꝫ: q2 ſic corpus pōdere: ſic anim⁹ amore fruit̕ ſm Aug. in li. de tri. Et ſicut cētrū eſt vltim⁹ terminus quietis corpoꝝ grauiū: ſic finis vltim⁹ eſt cētrū vltimate quietatiuū aioꝝ. Vñ ſm quēdā ſapientē. De⁹ eſt ſphera intellectualis cuius centꝝ vbiq; eſt circūferētia nuſq;. Volūtas aūt creata btā fruit̕ ꝑpetuo ꝛ ꝑ ſe. q2 ꝑ formā intrinſecā. ſ. ꝑ habitū charitatꝫ ſed nō primo: q2 h̄ hꝫ a deo. ꝛ aſſimilat̕ hec fruitio quieti metalloꝝ exiſtentiū in viſceribus terre: q̄ adherēt cētro imobilr̕ ꝛ ꝑ ſe ſed nō primo: quia adherent per grauitatem participatam a terra. Voluntas autem iuſti viatoris fruitur per ſe ſed non immobiliter nec primo. ꝛ aſſimilatur hec fruitio quieti grauium exiſtentiū in ſuperficie terre que adherent cētro mediāte terra ſed nō imobiliter. Viator

nāq̃ ꝑter actū deſiderij quo viator iuſtꝰ appetit deum ſibi actu ↄcupiſcētie. habet alium actū amicicie. volēdo deū in ſe beneeſſe: ⁊ hmōi actus eſt fruitio. Volūtas vero mortaliter peccantis fruitꝰ quātū eſt ex parte ſui inq̄ntū ſe quietat in obiecto creato qđ ꝓpter ſe amat: ſed nō ſimpliciter quietatꝰ quantū eſt ex ꝑte obiecti. q: nō adheret obiecto qđ eſt ꝑfectiſſime quietatiuū in vniuerſo ⁊ ideo nunq̃ ſatiatur: quātūcūq̃ illi obiecto inhereat. ⁊ talis fruitio aſſimilatꝰ quieti illiꝰ qui in naui quieſcit qui nō ſimpliciter quietatꝰ nec mediate nec imediate in ordine ad centrū qđ eſt vltimate quietatiuū corpoꝝ cum corpus cui adheret nō ſe habeat vniformiter ad ipm centrū. Fruitꝰ autē talis nō quidē obiecto ſui actus qđ amat amore ↄcupiſcētie: ſed ſe ipo quem amat amore amicicie ⁊ cui ↄcupiſcit illđ obiectū. Vñ auguſtinus. xiiij. de ciuitate dicit. Duas ciuitates fecerunt duo amores Ciuitatem diaboli: amor ſui vſq̃ ad ↄtemptū dei. Ciuitatē dei: amor dei vſq̃ ad ↄtēptuȝ ſui. ⁊ ſic ad queſtionē.

ad arg. Ad argumentū in oppoſitū. dico q̇ illa autoritas intelligitꝰ de appetitu naturali: quo vnaqueq̃ res inclinatꝰ in ſuā ꝑfectionē. vnde nō ſequitꝰ ex hoc q̇ oia fruantꝰ: q: fruitio eſt actus volūtatis.

Diſt. ij.

Circa ſecū

dā diſtinctionē q̄ro. Vtrū deū eſſe ſeu aliqđ ens infinitū: ſit ꝑ ſe notū. Et videtꝰ q̇ ſic. Damaſcenus li. j. Eius qđ eſt eſſe deū cognitio eſt oibꝰ naturalitꝰ inſerta. igitꝰ eſt ꝑ ſe notū deū eſſe. Probatꝰ ↄſequētia. q: ꝓncipia que ſunt ꝑ ſe nota ſūt nobis naturaliter cognita. ex. ij. metaph.

Item Veritatē eſſe eſt ꝑ ſe notū: ſed deus eſt veritas. igitꝰ deū eſſe eſt ꝑ ſe notū. Maior ꝓbatꝰ ex oppoſito ſuo. Si eñ nulla veritas eſt: igitꝰ verū eſt nullā veritatē eſſe. igitꝰ veritas eſt. Itē Propoſitiōes habētes neceſſitatē ſm q̇d ex terminis habētibꝰ entitatē ſm q̇d ſunt ꝑ ſe note ſicut prima ꝓncipia q̄ ſūt ꝑ ſe nota ex terminis habentibꝰ tantū eſſe in intellectu. ergo multo magis erūt ꝓpoſitiōes per ſe note que habēt neceſſitatē ex terminis ſimpliciter neceſſarijs: qualis eſt iſta deꝰ eſt. Aſſumptū patȝ q: neceſſitas primorū principioꝝ ⁊ noſcibilitas coꝝ nō eſt ꝓpter exigentiā terminoꝝ: ſed tantū ꝓpter ↄnexionē extremoꝝ vt ſunt in intellectu ↄcipiēte. Cōtra. Per ſe notum nō pōt negari. ſed dicit inſipiens in corde ſuo nō eſt deꝰ ergo.

Rñſio. Pro rñſione ꝑmitto q̇ ꝓpoſitio ꝑ ſe nota eſt illa q̄ ꝑ nullā aliā ꝓpoſitionē habet euidentiam. ſed ex terminis ꝓprijs habet euidentē veritatē in intellectu ↄcipiēte terminos. ſi tñ aliqs intellectus nō cōcipiat terminos nō minus eſt ꝑ ſe nota q̄ntū eſt de ſe. Tunc dico q̇ iſta ꝓpoſitio deus eſt. eſt ꝑ ſe nota accipiendo deū ſub ꝓpria rōne deitatis. ſcȝ ꝓ hac eſſentia. vt cognoſcatꝰ a deo vel a beatis. q: iſta extrema nata ſunt facere euidentiā de illa cōplexione cuilibet ꝑfecte apprehēdenti ipaȝ. vnde illa eſt imediatiſſima ad quā reſoluūtur oēs enūciationes de deo quōcūq̃ ↄcepto. Si vero accipiatꝰ deus eo modo quo ↄcipimus deū. puta ꝓ ente infinito vel ſūmo bono: non eſt per ſe nota qđ ſic ꝓbatur. ꝓpō per ſe nota cuilibet intellectui ex terminis cognitis eſt ꝑ ſe nota. ſed hec ꝓpoſitio. Ens infinitū eſt. nō eſt euidēs intellectui noſtro ex terminis ergo: minor ꝓbatꝰ. q: terminos ↄcipimus anteq̃ eā credamus vel ꝑ demonſtrationē eā ſciamꝰ. ⁊ in illo priori nō eſt nobis euidēs. Non eñ certitudinalitꝰ eā tenemus niſi ꝑ fidem vel demonſtrationē.

Ad ar. Ad primū dico q̇ Damaſcenꝰ intelligit q̇ mediāte potētia cognitiua naturaliter nobis data: poſſumꝰ cognoſcere deū eſſe ex creaturis. Ad ſcđm negatꝰ maior. Ad ꝓbationē dico q̇ veritas pōt accipi ꝓ fundamēto veritatis in re: aut ꝓ veritate in actu intellectus componēte ⁊ diuidente. ⁊ tunc dico q̇ ſi nulla veritas eſt nec in re nec in intellectu. tūc nec eſt verū nullā veritatē eſſe: nec eſt verū aliquā veritateȝ eſſe q: nec veritate rei: q: nulla res eſt. nec veritate intellectus. quia nullus intellectus eſt. Ad tertium dico q̇ ꝓpoſitiones non dicuntꝰ per ſe note ꝓpter maiorē neceſſitatē: ſȝ ꝓpter euidētē ꝟitatē.

Trum in entibus
v ſit aliquid exiſtens actu infi-
nitū. Et arguit ꝙ nō. Si vnū
ꝯtrariū eſſet actu infinitū. nihil ſibi con-
trariū eſſet in natura. igitur ſi aliqđ bo-
nū ſit actu infinitū: nihil eſſet mali in vni
uerſo. Rñſio. maior eſt vera de contra
rijs formaliter nihil aūt mali ꝯtrariatur
deo formaliter. Contra. ſi virtualiter
cōtrarietur ⁊ eſt infinitū. nihil patit con-
trariū ſui effectus. qꝛ ꝓpter infinitatē vir-
tutis deſtruet omne incōpoſſibile ſuo ef-
fectui. Exemplū. ſi ſol eſſet infinite calidꝰ
virtualiter: nihil relinqueret frigidum in
vniuerſo. Item Corpus infinitū nul-
lum aliud corpus ſecū compatit. igitur
nec ens infinitū aliud ens. Probatio cō-
ſequentie. qꝛ ſicut dimenſio repugnat di
menſioi ita actualitas actualitati. Itē
viij. phyſicoꝝ. Virtus infinita ſi eſſ; mo
ueret in nō tēpore. nulla virtus pōt mo-
uere in non tempe. igit nulla eſt infinita.
Contra: ibidē ꝓbatur primū mouēs
eſſe potentie infinite. qꝛ mouet motu infi
nito. ſed hoc nō pōt intelligi tantū de in-
finitate durationis. qꝛ ꝓpter infinitatem
potentie ꝓbat ꝙ nō poſſit eſſe in magni-
tudine. nō repugnat aūt magnitudini ſꝫ
eā ꝙ in ea ſit potentia infinita ſm dura-
tionem: ſicut poneret de celo. Item in
pſal. Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis
Item Damaſce. lib. j. c. iiij. Eſt pela-
gus infinite ſubſtantie. Pro rñſione ꝓ
mo agetur de primi entis cauſalitate. ſe-
cūdo de intellectualitate. ⁊ tertio de infi-
prima nitate. Quantū ad primū ſit hec ꝓma
ꝯcluſio cōcluſio. Aliqđ effectiuū eſt ſimpliciter ꝓ
rñſiua mū ita ſcꝫ ꝙ nō eſt effectibile: nec virtute
alterius a ſe effectiuū: qđ ꝓbo ſic. qꝛ ali-
quod ens eſt effectibile. aut igit a ſe: aut
a nullo. vel ab aliq̄ alio. Nō a nullo: quia
nullius eſt cauſa illđ qđ nihil eſt. nec a ſe
qꝛ nulla res eſt que ſeipam faciat vel gi-
gnat. ij. de trinitate. ca. j. igitur ab alio ef-
fectiuo: illud autem ſit. a. ſi a. ſit primum.
hoc exponendo habeo ꝓpoſitum. ſi non
eſt primū. igitur eſt poſterius effectiuum
quia effectibile ab alio vel virtute alterꝰ
effectiuū. Detur illud alterum ⁊ ſit b. de
quo arguitur ſicut de a. argutum eſt. Et
ita aut ꝓcedetur in infinitū. quorū qđli-
bet reſpectu priorū eſt ſcđm. aut ſtabitur
in aliquo nō habente prius. Licet autem
(ſm phos) infinitas nō ſit impoſſibilis
in accidentaliter ordinatis. vt in genera-
tionibus filij: patris: aui ⁊c. eſt tamē im-
poſſibilis in eſſentialit ordinatis. Dif
ferunt autem cauſe eſſentialiter ordinate
ab accidentalit ordinatis in tribus. Pri-
ma differentia eſt. quia in eſſentialiter or
dinatis. Scđa inq̄tum cauſa dependet
a prima. in accidētaliter nō: licet depēde-
at in eſſe. Scđa eſt qꝛ in eſſentialit ordi-
natis eſt cauſalitas alterius rōnis ⁊ alte-
rius ordinis. qꝛ ſupior eſt ꝑfectior. nō au
tem in accidētaliter ordinatis: ⁊ hec ſeq̄-
tur ex prima. Nam nulla cauſa a cauſa
eiuſdē rōnis dependet eſſentialiter in cau
ſando. quia in cauſatione alicuiꝰ ſufficit
vnū vnius rōnis. Tertia eſt. qꝛ oēs cau-
ſe eſſentialiter ordinate ſimul neceſſario
requirunt ad cauſandū. vnde cauſe infe-
riores nō poſſunt ſuos effectus ꝓducere
niſi prima ꝯcurrēte. licet prima poſſit ſi-
ne alijs. in accidentaliter autē ordinatis
nō ſic. ⁊ hec etiā ſeq̄t ex prima. Ex his
patꝫ ꝙ nō eſt ꝓceſſus in infinitū in eſſen-
tialiter ordinatis. Cum eni ſupior ſit ꝑfe
ctior ex prima ⁊ ſecūda differētia. igit in
infinitū ſupior eſt i infinitū ꝑfectior. ⁊ ita
infinite ꝑfectionis in cauſando. ⁊ ꝑ ꝯñs
non depēdēs ab alia. Quod eīn ab alio
dependet in cauſando: eſt impꝑfecte cau-
ſans. Item Cū omnes cauſe eſſentia-
liter ordinate ſimul requirant ad cauſan
dum effectū ex tertia differētia: ſi in ipſis
eſſet ꝓceſſus in infinitū. tūc infinite cau-
ſe in actu ſimul eſſent. qđ nullus phs po
ſuit. Secūda ꝯcluſio ſit iſta. primū ef- ꝯclo. ij.
fectiuū ē incauſabile. h pꝫ ex ꝓcedēti. Cū
ei nō ſit effectibile ñ ē finibile. qꝛ cauſa fi-
nalis nō cauſat niſi qꝛ mouet efficiēs. qđ
igitur nō habet cauſam efficientē: nō ha-
bet cauſam finalē. Item Non eſt ma
teriale nec formale. qꝛ cauſe intrinſece in-
cludunt impꝑfectionē cuꝫ ſint partes cau
ſati. tum etiā quia ſeipis ſine agēte nō cō
ſtituūt compoſitū. Ex predictis patet ꝙ
primū effectiuū eſt ꝑfectionis eminētiſſi-

Tertia ꝯcluſio rñſiua. me: cum a nullo dependeat. ſed alia ab
ipſo. Tertia concluſio Primū efficiens
eſt vltimus finis. probaẜ. q꞉ cauſa per ſe
agens agit ꝑpter finem. ⁊ prius efficiēs
ꝑpter finem priorem. igitur primū effici/
ens ꝑpter vltimū finē ſed ꝑpter nihil aliō
a ſe principaliter ⁊ vltimate agit. igitur
agit ꝑpter ſe: ſicut ꝑpter finē. Eſt autem
cauſa finalis: non quidē ſui: ſed effectus
ar. ij. quē in ſe ordinat. Quantū ad ſecūdū
articulū q̄ eſt de eiꝰ itellectualitate ſit hec
prima ꝯcluſio. prima ꝯcluſio. Primū efficiēs eſt intel
ligens ⁊ volens. probaẜ. primū efficiens
dirigit effectū ſuū in finē. vt patet ex p̄di/
ctis. igitur vel naturaliter dirigit: vel cog
noſcendo ⁊ amādo finē illum nō natura/
Scd̄a ꝯcluſio liter. quia nō cognoſcens nihil dirigit ni/
ſi in virtute cognoſcentis. Sapiētis eni
eſt ordinario j. metaph. ſed primum effi/
ciens in nullius virtute dirigit: ſicut nec
cauſat tunc eniꝫ nō eſſet primū. ergo cog
noſcendo cauſat ⁊ amando. Secūda cō
cluſio eſt iſta. Intellectio ⁊ volitio primi
entis ſunt idem cum eius eſſentia. ꝓbaẜ
quia cū ſit primū effectiuū: ergo ex ſe ha/
bet vnde poſſit cauſare q̄dcūqꜫ cauſabi/
le circūſcripto omni alio. ſed circūſcripta
eius cognitione ⁊ volitione nō habet vñ
poſſet q̄dcunqꜫ cauſabile cauſare: igitur
eius intellectio ⁊ volitio ſunt idem cum
eius eſſentia. probatio aſſumpti. quia ni
hil poteſt cauſare niſi ex amore finis ve/
lit illud velle autē p̄ſupponit intelligere.
Tertia ꝯcluſio. Intellectus primi en/
tis intelligit ſemp꞉ ⁊ diſtincte ⁊ neceſſario
q̄dcūqꜫ itelligibile. ꝓbaẜ. q꞉ pōt h̄ mō co
gnoſcere q̄dcūqꜫ itelligibile. Hoc eī ē ꝑ/
fectōis i itellectu: poſſe diſtincte ⁊ actu
cogſcere q̄dcūqꜫ itelligibile. imo h̄ poſſe
eſt neceſſariū ad rōnē itellectꝰ. q꞉ ōis itel
lectꝰ eſt totiꝰ entis ſūpti cōmuniſſime. vt
declarabiẜ diſt. iij. Nullam autē intelle/
ctionē poteſt habere intellectus primi. ni
ſi eandē ſibi (ex proxima ꝯcluſione) igitur
cuiuſlibet intelligibilis habet intelligere
actuale ⁊ diſtinctū. ⁊ hoc idem ſibi. ⁊ ita
tertiꝰ ar pria cō. ſemper eſt neceſſario. Quantuꝫ ad ter
tium ſit hec concluſio. Primum ens eſt
actu infinitum. probatur. quia eſt primū
efficiens omniū. hanc probationē tangit
Ariſtoteles. viij. phyſicoꝝ. ⁊. xij. metaph.

⁊ arguitur ſic. Primum ens mouet mo/
tu infinito. igitur habet infinitam poten
tiam. licet autem primum ens non moue
at motu infinito. ſicut Ariſtoteles inten/
dit cum mundus non ſit eternus. tamen
ſi accipiaẜ iſtud antecedens ſic qꜫ quan/
tum eſt ex parte ſua poteſt ſic mouere. po
tent probari intentū ſic arguendo. Pri/
mū agens ſimul habet virtutem produ/
cendi infinita q̄ꜫtum eſt de ſe. ergo eſt in/
finitum. probatur antecedens quia con/
tinet omnes cauſalitates cauſarum ſecū
darum eminētius q̄ꜫ ſint in ipſis forma/
liter. cum omnes cauſe ſecunde ab ipſo
habeant ſuam perfectionem cauſatiuam
conſequentia vero ꝓbatur ſic. quicquid
poteſt aliqua multa ſimul: quorū quod/
libet requirit aliquā perfectionem ſibi ꝓ
priam concludiẜ eſſe perfectius ex plura/
litate talium. ⁊ ſic ſi primū agens poſſit
ſimul cauſare infinita q̄ꜫtum eſt de ſe: ſe/
q̄ẜ ꝙ erit infinite v̄tutꝫ. lꝫ aūt nāa effectꝰ
h̄ nō ꝑmittat ſeq̄ẜ tn̄ infinitas v̄tutꝫ eiꝰ. ſi
cut potēs cauſare album ⁊ nigrum non
eſt minus perfectum: licet illa non ſint ſi/
mul cauſabilia: quia hoc non prouenit ex
defectu agentis ſed ex repugnantia eoꝝ.
Secundo probatur primuꝫ ens eſſe vir
tutis infinite ex hoc qꜫ intelligit quodli/
bet intelligibile ⁊ hoc ſic. Intelligibilia
ſunt actu infinita in intellectu omnia in/
telligente ergo intellectus actu ſimul in/
telligens illa eſt infinitus. Probatur an/
tecedens. Queçunqꜫ ſunt infinita in po/
tētia ita qꜫ ī accipiēdo alteꝝ pꝰ alteꝝ: nul
lum finem habere poſſunt: illa omnia ſi
ſimul actu ſunt: ſunt actu infinita. Non
enim ſunt finita. q꞉ tūc accipiendo alterū
poſt alterum: tandem poſſent omnia eſ/
ſe accepta. igitur ſi non poſſunt omnia eſ
ſe actu accepta ſi actu ſiẜ ſc꞉ ſẜ actu ifinita
ſed intelligibilia ſunt actu infinita in po/
tentia reſpectu intellectus creati. vt patet
Et in intellectu increato ſūt ſimul oīa
intellecta actu: que a creato ſunt ſucceſ/
ſiue intelligibilia. igitur ſunt actu in/
finita intellecta. Conſequentiam primi
entimematis probo. quia vbi pluralitas
concludit maiorem perfectionem q̄ꜫ pau
citas: ibi infinitas numeralis concludit
infinitam perfectionē. Exemplum. Poſ/

ſe ferre decem: maiorem requirit perfectionem potentie motiue ꝙ poſſe ferre q̄n ꝗ. ideo ferre infinita requirit infinitam virtutem motiuam. igitur in propoſito cum intelligere a. ſit aliqua perfectio. ⁊ intelligere b. ſit aliqua perfectio: intelligere ſimul actu infinita eſſet infinita perfectio. ⁊ ſic talis intellectus erit infinitus.

Corollarium.

Ex premiſſis patet pars affirmatiua queſtionis ſcilicet ꝙ in entibus eſt aliqͦd ens actu infinitum cui ſcꝫ nihil entitatis deeſt: eo modo quo poteſt haberi in aliquo vno. ſeu qͦd excedit omne ens in perfectõe vltra oēꝫ ꝓportõeꝫ determinabilē: ⁊ ſic ꝓbat̃ eſſe de deo. q̄ntū ad ꝯceptū ꝑfectiſſimū quem poſſumus naturaliter habere de deo. de quo dicetur tertia diſtinctione. Ad argumenta. Ad primū

Rñſio ad argumenta.

dico ꝙ ſi vnum contrarium eſſet infinitū ⁊ ageret ex neceſſitate nature: non compateretur ſecum aliud contrarium. ſiue eſſet ei contrarium formaliter vel virtualiter. Deus autē eſt libere agens reſpectu omniū que ſunt extra ipſum: quare illud argumentuꝫ nihil concludit contra nos. Soluant igitur illud philoſophi ponētes deum agere ex neceſſitate nature.

Ad ſecundū. Dico ꝙ nō ita repugnat entitas entitati: ſicut dimenſio dimenſioni. que quidem repugnant reſpectu euſdem loci quia vna dimenſio replet locū ſm vltimum ſue capacitatis. ⁊ ideo non poſſunt ſimul eſſe. vna autēꝫ entitas poteſt ſimul eſſe cum alia. ſicut poſſet reſpectu loci eſſe aliquod corpus non replens locum cum corpore locū replente. Ad tertium dico ꝙ philoſophus vult probare virtutem infinitam non eſſe in magnitudine: quia tunc moueret in non tempore. ⁊ intelligit moueri proprie: vt diſtinguitur contra mutationem. ⁊ hoc modo conſequens includit contradictionem ⁊ etiam antecedens ſm eum. qualiter autem teneat iſta conſequentia: ſic declaratur. Si eſt infinita potentia ⁊ agit ex neceſſitate nature. igit̃ agit in nō tempore. quia ſi ageret in tempore: ſit illud tempus a. ⁊ accipiatur aliqua virtus finita que in tempore finito agat ⁊ ſit illud tempus b. ⁊ augmentetur virtus finita ſm proportionem illam que eſt a. ad b. puta ſi a centuplum eſt vel millecuplum ad B. Accipiatur virtus centupla vel millecupla ad illam virtutem finitaꝫ datam. igitur illa virtus ſic augmētata mouebit in a. tēpore: ⁊ ita iſta ⁊ infinita mouebunt in equali tempore. qͦd eſt impoſſibile: ſi virtus infinita moueat ſm vltimum potentie ſue ⁊ neceſſario. Ex hoc igitur ꝙ virtus illa eſt infinita. ſequitur ꝙ ſi agit ex neceſſitate nature agit in non tempore. Ex hoc autem ꝙ ponitur in antecedente ꝙ eſt in magnitudine. ſequitur ꝙ ſi agat circa corpus: qͦd proprie moueat illud corpus. quia virtutem in magnitudine vocat philoſophus virtutem extenſam per accidens ad extenſionem magnitudinis. talis autem ſi agit circa corpus habet partes illius corporis diuerſimode diſtātes reſpectu eius. puta vnā partem corporis propinquiorem ⁊ aliaꝫ remotiorem. Habet etiam reſiſtentiam aliquam in corpore circa quod agit. que due cauſe. ſcilicet reſiſtentia ⁊ diuerſa approximatio partium mobilis ad ipſum mouens: faciunt ſucceſſionem eſſe in motu ⁊ corpus ꝓprie moueri. igitur ex hoc ꝙ in antecedente illo ponitur virtus in magnitudine. ſequitur ꝙ proprie mouebit. ⁊ ita iungendo iſta duo ſimul. ſcilicet ꝙ eſt infinitū neceſſario agens ⁊ ꝙ eſt in magnitudine. ſequitur ꝙ proprie mouebit in non tempore. qͦd eſt contradictio. ſed non ſequitur de virtute infinita: que non eſt in magnitudine. quia illa non habebit in paſſo illas duas rationes ſucceſſionis. Sed tunc eſt dubitatio cum Ariſtoteles virtutem infinitam ponat agere ex neceſſitate nature: licet non moueat in non tempore. aget tamen in non tempore. ⁊ ſic nihil mouebit proprie. Hoc patꝫ ex precedentibus per rationem potentie infinite neceſſario agētis. Iſtud argumētū nō eſt difficile chriſtianis ponētibꝫ deū agere ꝯtingēter ⁊ libere. ⁊ ſic poſſe agere ⁊ nō agere ⁊ in tp̄e ⁊ i non tp̄e cuꝫ non neceſſario agat nec ſm vltimū ſue potentie. quantū ſcꝫ poſſet agere. Opinio aūt Ariſtotelis iprobabit̃ queſtione vltima octaue diſtinctionis.

Qveritur vtrū tm̄ ſit vnus deus. Q, non patet ad Coꝛinth. Siqdez ſunt dij et dñi multi. Itē deus eſt. igit dij ſūt. Pꝛobat ꝯſeq̄ntia. q2 ſicut ſingulare icludit ſingulare: ita plurale plurale: cum ſingulare ꝛ plurale idem ſignificent. Preterea omne ens ꝑ participationē reducit ad aliqd tale ꝑ eſſentiaꝫ. indiuidua in q̄cunq3 ſpecie creata ſunt entia per participationē: aliodn ñ eſſent multa. igit reducunt ad aliqd tale ꝑ eſſentiā. igit eſt aliqs homo per eſſentiā et aliquis bos per eſſentiā. quicqd eſt per eſſentiā nō per participationē: eſt deus. igitur ꝛc̄. Preterea plura bona ſunt melioꝛa paucioꝛibꝰ bonis. ſed quecunq3 melioꝛa ponenda ſunt in vniuerſo. ergo. Itē plus poteſt deꝰ facere q̄ intellectꝰ noſter cogitare. ſed intellectꝰ noſter vtpote gētiū intelligit plures deos oipotentes. ergo deus pōt hoc facere. ſed qcquid poteſt eſſe in diuina natura: eſt ibi: cum in eternis ñ differat eſſe a poſſe. Cōtra. Deut. vj. Audi iſrael: dñs deus tuus vnus eſt. In iſta q̄ſtione concluſio eſt certa. ſed dicunt aliq ꝙ

Rñſio. cōcluſio hec nō eſt demōſtrabilis: ſed tm̄

Opio accepta ꝑ fidem. Et ad hoc habet autoꝛ

varro. itas rab. moyſi ꝙ vnitas dei accepta eſt a lege. Hoc etiā ſic ꝓbat. q2 ſi per rationē naturalē poſſet cognoſci deū eſſe vnicū: igit naturaliter poſſet cogſci deū eſſe ſingularez. igit poſſet naturaliter cognoſci eſſentia dei ſub rōne ſingularitatis. cuiꝰ oppoſitū dictuꝫ eſt in q̄ſtione de ſubiecto theologie. Predictis tñ non obſtanti

Opio bus: vnitas dei rōne naturali m̄ltiplici

Scoti ter ꝓbat. Et pꝛimo ſic. Si ſint duo dij: ſint a ꝛ b. aut igit a fruit b: aut vtit. ſi vti

Pꝛoba tur: ergo habet voluntatē inoꝛdinatā. ſi

tiōeſ cō fruit: ergo eſt beatus in duobꝰ obiectis

cluſio. iſ totalibꝰ quoꝝ neutrū depēdet ab alio. ſ.

tēte vi in ſe ꝛ in b. ſed conſeq̄ns eſt impoſſibile.

ſa ma. quia nihil poteſt eſſe beatū actu in duobus obiectis beatificātibꝰ totalibus. qa vtrolibet coꝝum deſtructo nihilo minꝰ eſſet beatus. igitur in neutro eſſet beatꝰ.

Secundo ſic ꝓbat. Quecunq3 perfectio poteſt nūerari in diuerſis: plus ꝑfectionis habet in pluribꝰ q̄ in vno: ſicut dicit. viij. de trini. ergo cū infinitū nō poſſit excedi: nō pōt in pluribꝰ numerari.

Tertio. Si ſint duo dij: vterq3 illoꝝū faceret alterū nullipotentē ꝓhibēdo. ſ. ꝑ ſuū nolle eſſe: volitoꝝ ab alio. Q ſi dicat ꝙ cōcoꝛdent in volūtate: pꝛobo ꝙ adhuc neuter coꝝ erit oipotens. Nam ſi a eſt omnipotēs: poteſt ꝓducere ſuo velle qdcūq3 poſſibile volitū aliō a ſe. Ex hoc ſequit ꝙ b nullū coꝝ poterit ꝓducere: et ita nō erit omnipotēs. Q hoc ſequatur patꝫ: q2 impoſſibile eſt eſſe duas cauſas totales eiuſdē effectꝰ in eodē oꝛdine cauſe. q2 tūc aliqd poſſet eſſe cauſa alicuiꝰ a quo illud nō depēdet eſſentialit. Pꝛobatio. A nullo aliqd dependet eſſentialiter quo non exiſtente nihilo minus eſſet. ſed ſi c habeat duaſ cauſas totales a ꝛ b i eodem oꝛdine cauſe vtrolibet illoꝝ nō exiſtente: nihilominꝰ eſſet ipm c ab alio coꝛum. q2 nō exiſtente a: nihilo minꝰ eſſet c ab ipſo b. Et tunc nō exiſtēte b: nihilo minus eſſet c ab ipſo a. Ad illa que ſunt pro alia opinione. Rñſio ad autoꝛitatez rab. moyſi. Dico ꝙ deum eſſe vnū traditū in lege. q2 eñ populus iudaicus fuit rudis ꝛ pronꝰ ad idolatriā: ideo indiguit inſtrui ꝑ legem de vnitate dei: licet ꝑ rationē naturalem poſſet demōſtrari. Ita etiā acceptū eſt a lege ꝙ deus ſit: Exo. iij. Ego ſum q ſum. Et Aplus in epiſtola ad Heb. dicit ꝙ opoꝛtet accedentē ad deum credere quia eſt. et tñ nō negat deuꝫ eſſe: eſſe demōſtrabile. ergo pari rōne negandū nō eſt poſſe demōſtrari deuꝫ eſſe vnū. licet acceptū ſit a lege. Illa etiaꝫ q̄ poſſunt demonſtrari: vtile eſt cōmunitati tradi ꝑ viam autoꝛitatꝫ: propter negligentiā cōmunitatis in reqrendo veritatem: et pꝛopter impotentiaꝫ intellectꝰ: et pꝛopter erroꝛes inq̄rentiū ꝑ demonſtrationē: qui veritatibꝰ ſuis m̄lta falſa ꝑmiſcēt: vt dicit Aug. xix. de ciuitate dei. Et q2 ſimplices ſeq̄ntes tales demōſtrationes poſſent dubitare an eſſet aſſentiendum: ideo tuta via ꝛ facilis eſt autoꝛitas certa que nō poteſt fallere nec falli. Ad rationē dicenduꝫ ꝙ licet poſſit naturalit cognoſci deū eſſe ſingularē. non tamē ſeq

quif ꝙ poſſit cognoſci ſub ratiōe ſingu/laritatꝭ. Exēplū. Poſſum cognoſcere ſor/tem eſſe ſingularē: et tn̄ non poſſum ipm̄ cognoſcere ſub ꝓpria rōne ſingularitatis Qḋ ex hoc patet. quia poſito ꝙ ſortes ꝛ plato habeant eandē magnitudinis fi/gurā: et ſic de alijs accidentib⁹. ꝛ ponanẜ virtute diuia in eodē loco. nec ſenſus nec intellect⁹ iudicabit illa īdiuidua eſſe duo licꝫ ſint duo. et hoc qꝛ nō cognoſcat pro/priam differentiā indiuidualē ꝑ quā illa

obiectō ad inuicē differūt. Sed ꝯtra pdicta ar/guif ſic. Impoſſibile eſt intellectū cogno/ſcere aliqḋ ineſſe alicui: niſi cogſcat vtrū/ꝙ extremū. ſi igif intellect⁹ cognoſcat ſin/gularitatē ineſſe ſorti: ſequitur ꝙ cogno/ſcat ipſam rationē ſingularitatis. Re/ſpondeo ꝙ intellect⁹ cognoſcens ſortem eſſe ſingularē: bene cognoſcat rationē ſin/gularitatis in cōmuni: que ſcꝫ cōuenit oī indiuiduo. ſed non cognoſcat ꝓpriam ra/tionem ſingularitatis per quā differt ab

Ad ar/gu.pn. alio indiuiduo. Ad rōnes ꝑncipales Et primo ad apoſtolū dico ꝙ loquif de idolis q̄ ſunt dij nuncupatiue. Vn̄ ſub/dit ibi: nobis aūt vnus deus eſt. qꝛ oēs dij gētium demonia. Ad ſecundū di/co ꝙ licet ſingulare et plurale idem inclu/dant: nō tamen eodē modo. Singulare eīn includit ſub modo ꝯcipiēdi cōuenien/ti ipſi cōceptui. plurale ꝟo ſub mō repu/gnanti ei qḋ concipif. et ſic plurale prout cōcludit conceptū et modum ꝯcipiendi: includit ratiōne quaſi in ſe falſam. ꝛ ideo non ſequif ꝙ plurale ſit verū de plurali: ſicut ſingulare de ſingl'ari. quia de eo cu/ius rō eſt ī ſe falſa nihil eſt verꝫ. Ad ter/tium dico ꝙ omne ens ꝑ participationē reducif ad aliqḋ tale ꝑ eſſentiā: quod ſcꝫ eſt tale vel formaliter vel virtualiter. Se/cunda pars huius diſiūctiue eſt vera. et ſic omne ens reducif ad ꝑmū ens: qḋ vir/tualiter ꝛ eminenter continet ꝑfectiones oim entiū. Ad quartū dico ꝙ pluralī/tas deorū nō eſt melior vnitate dei: cum nō ſit bonuꝫ ꝙ ſit pluralitas ꝑncipatuū: ex .xij. metaẜ h. quare nō eſt ponēda. tum quia includit cōtradictionē ꝛ repugnan/tiam: vt patet ex pdictꝭ. Ad vltimū cū dicif ꝙ plus poteſt deus ꝛc. Dico ꝙ nō

eſt verꝫ de intellectu phātaſmatico. quia multa poſſumus cogitare ſm phantaſiā que deus nō poteſt facere ꝓpter ipoꝝ re/pugnātiā. ſed illud bene eſt verum de in/tellectu rationali. Vnde Luc. j. Non erit impoſſibile apud deum omne ꝟbum. id eſt ois conceptus potentialis non inclu/dens cōtradictionē.

c **Irca ſecū**dam partē huius diſtin/ctionis q̄ritur Vtrū pro/ductio ſit in diuinis. Et arguif ꝙ non quia nullū ꝓductū eſt ex ſe neceſſariū. quicqḋ eſt in eſſentia diuina ē ex ſe neceſſariū. igif. Probaẜ maior tripli/citer. Primo qꝛ omne ꝓductū fuit poſſi/bile ꝓduci: alioqn impoſſibile ꝓduci fu/it ꝓductū. igif omne ꝓductū aliquā poſ/ſibilitatē includit. ois aūt poſſibilitas re/pugnat neceſſario. Secundo ꝓbaẜ eadē maior. Productū eſt poſterius ꝓducen/te. in illo ergo priori in quo ꝓducēs itel/ligif nō intelligif ꝓductū. ergo in illo ꝓo ri intelligif ꝓductum non eſſe: ꝛ in ſigno poſteriori itelligif eſſe. igif mutatio. et ſic nō erit neceſſitas. Tertio ꝓbaẜ eadē ma/ior. quia nihil eſt neceſſariū ex ſe ꝛ ab alio ſimul. ſed quod eſt ꝓductū ſi eſt neceſſari/um: eſt neceſſariū ab alio. igif nō a ſe. ma/ior paꝫ. quia ſi eſt neceſſariū ex ſe: eſt ne/ceſſariū circūſcripto oī alio. Itē ſecun/do arguif ad ꝑncipale. Si eſt ꝓductum ergo dependet. Cōſeq̄ns eſt falſum. ḡ et antecedens. Probatio ꝯñe. quia ſi nullo modo dependet ꝓductū a ꝓducente: igi/tur vtrūq ex equo haberet naturā. et ex hoc vltra nō magis ꝑrigeret ꝓductum ad ſui ꝓductionē: et eſſe ꝙ ꝓducēs ꝑha/beret ſuā naturā q̄ ecōuerſo: quod eſt cō/tra naturā ꝓductionis. Tertio ad ꝑn/cipale. quia alie mutationes que non po/ſunt de ratiōe ſua tantā imꝑfectionē q̄n/tam ponit generatio: non poſſunt eſſe in diuinis. igif nec generatio. Cōſequentia patet. qꝛ remouem⁹ a deo qcquid eſt im/perfectionis. Probatio antecedētꝭ. qa lo/ci mutatio vel alteratio nō ꝯcedif in deo que tamē ſm Ariſto. vij. phyſic. non po/

nunt tantā impfectionē q̄ntā ponit gene
ratio. Multa em̄ entia pfecta pn̄t altera-
ri vel localiter ferri: que nō poſſunt gene
Rn̄ſio rari. Ad oppoſitū eſt Aug. iiij. de trini.
ad q̄ſti. Pater eſt pncipiū totius deitatꝫ: ſed nō
niſi p productionē. igit. Ad q̄ſtionem
reſpōdeo ꝙ in diuinis eſt ꝛ pōt eſſe pdu
ctio. quod ſic declarat. Quicq̄d de ratōe
ſua formali eſt pncipiū pductiuū: illō in
quocunqꝫ eſt ſine impfectiōe: eſt pncipiū
productiuū. ſed memoria pfecta ſeu itel-
lectus habēs obiectū intelligibile ſibi p̄-
ſens ex ratione ſua formali eſt principiuꝫ
productiuū noticie genite: vt patet in in-
tellectu creato. igit in quocūqꝫ eſt: erit pn
cipiū pductiuū. et hoc ſm ꝓportionē ſue
pfectionis. ſed in deo eſt ſm veram rati-
onem ſui. ergo ibi eſt pductio noticie ge-
nite. Nulla aūt pductio per memoriā p-
fectam eſt pfecta: niſi ſit noticie adequa-
te illi memorie ſiue illi itellectui: reſpectu
talis obiecti. Memorie āt ſiue itellectui
pſone diuine (cum ſit infinitus) nulla no
ticia adequat reſpectu eſſentie diuie infi
nite niſi infinita, quia itellect⁹ iſte eſt cō-
prehenſiuus illius obiecti infiniti. igitur
aliq̄ pſona diuia per memoriā pōt pdu-
cere noticiā infinitam. ſed illa erit in natu
ra diuina: quia nihil aliud eſt infinitum.
igit in diuinis p memoriā poteſt eſſe p-
ductio ad intra. ſed ſi poteſt eſſe: igit eſt.
qꝛ omne ibi poſſibile eſt neceſſariū. Tale
aūt pductū per intellectū in nullo natuꝫ
eſt recipi. Tum qꝛ nō eſt accidēs in diui-
nis ſicut in creaturis. Tum qꝛ talis po-
tentialitas paſſiua ad recipiēdū pfectio-
Cōclu. nem aliam a ſe: eſt impfectionis. Noticia
igit genita per intellectū diuinū pducta:
eſt in ſe ſubſiſtēs. et ſic eſt pſona alia a p-
ducēte. Nec obſtat ꝙ intellectus patern⁹
habet noticiā eandē realiter ſibi qua for-
maliter intelligit que eſt ei adeq̄ta. quia
cum talis noticia nō ſit pducta ſed eadeꝫ
realiter pducenti: nō tollit q̄n principiuꝫ
productiuū habeat ſibi productū adeq̄-
tum: cum hoc ſit pfectiōis in pncipio p-
ductiuo. Sed bene verū eſt ꝙ cū habue
rit pductū adeq̄tum non poterit aliō p-
ducere. et ſic quia intellectus vt in patre
habet pductū ſibi adequatū. ſ. filiū: ideo
ipſe intellectus vt in filio non pōt pduce
re aliū filium. nec voluntas vt in ſpūſan-
cto alium ſpūmſctm̄. Et ſi dicat ꝙ tale Obiec.
productū per intellectū erit fruſtra: cū il-
le intellectus habeat noticiam eandeꝫ ſi-
bi q̄ formaliter intelligit. Rn̄deo ꝙ non Rn̄ſio.
erit fruſtra. quia erit ſummū bonum: nec
eſt pductū a producente vt pducens per
ipm pficiat: ſed ex plenitudine pfectiōis
ipſius pducētis. Idem pōt argui de vo
luntate: ꝙ voluntas habēs obiectū actu
cognoſcibile ſibi p̄ſentatū ex ratione ſua
eſt productiua amoris perfecti. Sic igit
patet ꝙ in diuinis eſt ꝛ poteſt eſſe produ
ctio. Ad argumenta. Et primo ad p- Ad rō-
mā probationē maioris pmi argumenti nes op-
dico: ꝙ poſſibile vno modo ſumit p illo poſitas
qō poteſt eſſe ꝛ nō eſſe. et ſic opponit ne-
ceſſario. Alio modo pro illo qō non ha-
bet repugnantiaꝫ ad eſſe. et tale opponit
impoſſibili. nō aūt opponitur neceſſario.
imo om̄e neceſſariū eſt poſſibile hoc mō.
et tale poſſibile dr̄ poſſibile logicum: qō
q̄dem eſt modus cōpoſitiōis formate ab
intellectu. cuius termini nō includūt con
tradictionē. et ita poſſibilis eſt hec ꝓpoſi
tio: deum poſſe produci: et deū eſſe deū.
Ad ſecundā probationē maioris dico
ꝙ ſi pma pſona eſt abſoluta (vt q̄dā po-
nunt) non neceſſario intelligit ſecūda p-
ſona cum pma. Ex hoc tamē non ſequit
ꝙ ſi pma pſona intelligit ꝙ intelligat ſe-
cunda nō eſſe. ſicut nō ſequit: anial illud
quod eſt in hoie intelligit non intellecto
rationali. igitur intelligit nō eſſe rationa
le. Ad tertiū pbationeꝫ maioris: cum
dicit ꝙ nihil eſt neceſſariū ex ſe ꝛ ab alio:
dico ꝙ verum eſt: ſi idem gen⁹ cauſe im-
portet p hec duo. ſi aūt p ly ex ſe impor-
tet cauſa formalis. et per ab alia cauſa ef
fectiua vel productiua: dico ꝙ nō eſt icō-
ueniēs idem eſſe neceſſariū ex ſe vno mō.
et ab alio modo. Et ad pbationē dico ꝙ
ſi eſt neceſſariū ex ſe formaliter: eſt neceſ-
ſariū circūſcripto quocunqꝫ alio in rōne
forme: nō aūt in ratiōe principij pducti-
ui. Iſtud patet in creaturꝫ ſi eſſent a deo
neceſſarie pducte (vt ponebāt phi) habe-
rēt em̄ entitatē qua eſſent formaliter ne-
ceſſarie. licet in illa entitate dependerent

a cauſa producente.nō tamē haberēt tantā neceſſitatē quantā habet filius dei.qꝛ nō eſſent neceſſarie circūſcripto quocūqꝫ alio in natura.Filiꝰ aūt dei eſt neceſſariꝰ circūſcripto q̄cunqꝫ alio in natura.qꝛ licꝫ ſit a patre:pater tn̄ non eſt aliꝰ in natura ab ipo. Ad ſecundū principale dico ꝙ nō ſequit̄:eſt ab alio:ergo depēdēs. Ad ꝓbationē cōcedo ꝙ eque independēter eſt natura in ꝓducēte ⁊ ꝓducto.Et cum arguit̄ ex independētia ꝙ nō eſt ꝑexigētia. nego cōſeq̄ntiam.quia vbi eſt depēdentia:ibi eſt entitas ꝯſequēs aliā entitatē ⁊ naturā a qua dependet. Qn̄ igit̄ aliqua habent eandem entitatē:nō eſt ibi depēdentia.pōt tamē ibi eſſe ꝑexigētia:ſi vnū ſuppoſitū habeat illud ab altero. Ad vltimū dico ꝙ mutationes alie a generatione ex rōne ſua formali ſunt impfectiores generatiōe.qꝛ ipſaꝝ termini ſunt impfectiores.tn̄ nō req̄rūt tantā impfectionem in ſubiecto q̄ntam req̄rit generatio. quia generatio req̄rit in ſubiecto entitatem in potētia ad eſſe ſimpliciter: alie mutationes non.generatio aūt nō transfert̄ ad diuina ſub rōne mutatiōis: vt.ſ.ſupponit ſubiectū mutabile.qꝛ hoc eſt imꝑfectiōis.ſed ſub rōne ꝓductionis:vt vicꝫ eſt ad terminū ꝓductū:q̄ terminus eſt ꝑfectioꝛ t̄mis aliaꝝ mutationū.Et ſic bene poteſt p generationem accipi eſſentia tanq̄ꝫ terminꝰ pfectiſſimus in diuinis. licet nō poſſet p aliquā aliā mutatiōeꝫ accipi aliq̄s alius terminꝰ aliaꝝ mutationum in diuinis.qꝛ includeret cōpoſitionem:cum terminꝰ hmōi mutationūꝫ ſit formaliter accedens cōponibile cum ſubiecto.Non ſe aūt includunt eſſentialit̄ ꝓductio ⁊ mutatio:cum diuerſa reſpiciant vt dictum eſt.Et ita generatio transfert̄ ad diuina ſub rōne ꝓductionis:licet nō ſub rōne mutationis.

Uxta hoc querit̄

1 Utrū ibi ſint due ꝓductiōes intrinſece. Q̄ꝫ non:arguit̄ ſic. Unitas nature videt̄ eſſe vnꝰ modus cōmunicandi ſm̄ Auerro.viij.phyſic. Qꝺ ſic ꝓbat̄.qꝛ vbi eſt materia alterꝰ ratōis: ibi forma ē alterꝰ rōnis ſꝫ materia correſpondēs diuerſis ꝓductionibꝫ eſt alterꝰ rōnis:vt patet in generatiōe per ꝓpagationem ⁊ p putrefactionē.qꝛ ꝓpagatū generat̄ ex ſemine:aliud aūt nō:ſed ex aliq̄ corpoꝛe putrefacto.ergo forma erit alterius rōnis.et ſic vnius nature erit vnus modus cōicandi. Itē diuerſoꝝ motuum ſpecie ſūt diuerſi t̄mini ſpecie.v.phyſicoꝝ.igit̄ ſi cōicationes vel ꝓductiones ſunt alterꝰ rōnis:et termini. Q̄ꝫ aūt nō ſint tn̄ due:ꝓbo.qꝛ Ariſto.ij.phyſicorū diſtinguit naturā ⁊ itellectū tanq̄ꝫ diuerſa p̄ncipia actiua.ſed vtriuſqꝫ ratio inuenit̄ vere in deo.quia neutrū includit imꝑfectionē.et ad intra.quia neutrūꝫ eſt ꝓductiuum ad extra.igit̄ preter ꝓductiōeꝫ voluntatis ſunt alie due productiōes ad intra. Preterea videt̄ ꝙ volūtas nō ſit p̄ncipium ꝓductiuū ad intra.quia cū voluntas ſit libera:nō determinat̄ ad vnū: ſed poteſt eſſe ad oppoſita.ſed tn̄ creatura eſt poſſibilis eſſe ⁊ nō eſſe:nō aūt ꝑſona diuina.igit̄ voluntas eſt tn̄ p̄ncipiūꝫ ꝓducendi creaturā ⁊ non ꝑſonā diuinaꝫ

In oppoſitū arguit̄.Tn̄ ſunt due ꝑſone ꝓducte.ergo tn̄ ſunt due ꝓductiones. Ad queſtionē dico ꝙ tn̄ ſunt ibi due ꝓductiōes diſtincte ſm̄ diuerſas rationes formales productionū. et hoc q̄a tn̄ ſunt duo p̄ncipia ꝓductiua habētia formales rationes producendi diſtictas Quod ſic ꝓbat̄.Oīs pluralitas reducit̄ ad vnitatem vel ad paucitatē tantam ad quantā poteſt reduci.ſed pluralitas p̄ncipioꝝ actiuoꝝ non poteſt reduci ad aliq̄ꝺ vnum p̄ncipiū ꝓductiuū. quia principia productiua que ſunt natura et voluntas habent oppoſitos modos p̄ncipiādi. q̄a alterū inclinat̄ ex ſe ad agendū naturalr̄. alterū libere in poteſtate ſua habet ꝓducere.ergo pluralitas p̄ncipioꝝ ꝓductiuorum reducit̄ ad dualitatē p̄ncipij vicꝫ ꝓductiui p modū nature et p modū volūtatis.hec aūt in deo ſunt ꝓductiua ad intra:ex q̄ſtione p̄cedenti. Ulterius Cū in p̄ncipio nō ſint niſi duo p̄ncipia ꝓductiua alterius rōnis.igit̄ tn̄ ſunt ibi due productiones numero. Probatur conſequētia.quia vtrūqꝫ p̄ncipiū habet pro

Rn̄ſio ad q̄ſt.

ductionē ſibi adequatā ⁊ coeternā. igitur
ſtante iſta nō poteſt habere aliā. Con
tra predicta arguit̄. quia tam intellectus
ꝙ̄ eſſentia ſunt ex ſe determinata ad agē
dum. igitur in diuinis erūt duo prīcipia
per modū nature vt natura diſtinguatur
contra voluntatē. Rñſio ꝙ in hoc pͥn
cipio (qđ eſt memoria) cōcurrūt duo. que
ꝯſtituunt vnū principiū totale producti
uū per modū nature videlicet eſſentia in
rōne obiecti ⁊ intellectus vt potētia. quo
rum vtrūq; eſt ꝑ ſe quaſi partiale princi-
piū reſpectu ꝓductionis adequate huic
totali principio. Eſt aūt memoria in pa-
tre priapiū operatiuū patris. quo ſcȝ vt
actu primo pater formaliter intelligit vt
in actu ſecundo. Eſt etiā eadeȝ memoria
patri principiū ꝓductiuū. quo pater exi-
ſtens in actu primo: producit vt in actu
ſecūdo noticiā genitā. ita ꝙ ad eūdē actū
primū qui eſt memoria patris. ordinem
quendā intelligunt̄ habere. intelligere qđ
eſt operatio patris. ⁊ dicere qđ eſt pro-
ducere patrꝭ reſpectu noticie genite. Nō
quidē talem ordinē. ꝙ intelligere patris
ſit formale principiū elicitiuū verbi. Ver
bum eñ nō gignit̄ ab intelligentia ſed a
memoria. xv. de tri. ſed eſt talis ordo ꝙ ꝓ
ductio verbi ꝑexigit illū actum qui eſt in
telligere. ita ꝙ pater per illud principium
quodāmodo prius eſt operans ꝙ̄ ꝓdu-
cens. dicit̄ aūt intelligētia intellectus. vt
eſt ſub actu intelligendi. Sed inſtatur
contra predicta. quia ſm Aug. iij. de tri.
Verbū eſt viſio de viſione. igit̄ actualis
noticia eſt ratio gignendi verbū. Iteȝ
Queri̇t̄ vnde eſt ꝙ pater per dicere ꝓdu
cit noticiā genitā ⁊ nō ꝑ itelligere. Ad
primū dico ꝙ Aug⁹. xv. de tri. ſeipm ex-
ponit vbi dicit ꝙ verbū eſt ſimillimū rei
de qua gignitur ⁊ imago eius. De viſio
ne ſciētie viſio cogitatōis. Iſte ꝯſtructi-
ones ſūt intrāſitiue. Nam ſicut viſio cogi
tatiōis nihil aliud eſt ꝙ̄ cogitatio. ita vi-
ſio ſciētie nihil aliud eſt ꝙ̄ ſcia. Idē igit̄
eſt dicere de viſiōe ſciē: naſci viſionē cogi-
tatōis: ꝙ de ſcia naſci cogitationē. Scia
aūt eſt forma habitualis ꝑficiēs memo-
riā. Nihil igit̄ vult aliud dicere viſioneȝ
naſci de viſione: niſi actū ſecūdū. in intel-
ligētia naſci de actu pͥmo. qui eſt memo-
ria ⁊ viſio habitualis. Ad ſcđm dico
ꝙ intelligere eſt oꝑari patris. oꝑatio aūt
inq̄ꝫtū oꝑatio non eſt ꝓductiua. q: eſt fi-
nis ⁊ ꝑfectio operātis. ⁊ ſic pater nō pro-
ducit ꝑ intelligere: ſed dictione ſeu ꝓdu-
ctione ꝓducit: ſicut aliq̄d calefactione ca-
lefacit formaliter cuius nō eſt aliqua cau
ſa prior. Ad argumēta pͥncipalia. Ad
primū qñ dicitur ꝙ vnius nature eſt tm̄
vnus modus cōicandi: dico ꝙ illa ꝓpo-
ſitio cōmētatoris eſt neganda. Eadē eñ
natura pōt generari ꝑ putrefactionē ⁊ ꝑ
ꝓpagationē. ⁊ hoc qñ talis natura eſt ita
impꝑfecta ꝙ cauſa equiuoca ſiue vniuoca
ſufficit ad generationē eius. Qđ probat
Aug. iij. de tri. ꝙ generatū ꝑ putrefactio
nē ꝓpagat alia ꝓpagantia que ſūt vniuo
ca genitis a ſe. igitur ꝓpagata ⁊ genera-
ta ꝑ putrefactionē ſunt vniuoca ſiue euiſ
deȝ nature. Ad ꝓbationē aūt qñ diceba
tur ꝙ vbi eſt materia alteri⁹ rōnis ibi eſt
forma alterius rōnis. dico ꝙ materia ſꝫ
Ariſt. v. metaph. eſt ex qua fit res cū inſit
Et addit̄ cū inſit: ad differentiā oppoſiti
ex quo tranſmutato ⁊ corrupto fit res:
non autē ineſt rei facte. Cum autē dicit̄
ꝙ vbi eſt materia alterius rōnis ibi eſt
forma alterius rōnis. Concedo loquen-
do de materia que eſt pars rei iexiſtens.
Accipiēdo vero materiā ꝓ oppoſito ex q̄
corrupto generat̄ cōpoſitū: nego. Ignis
eñ euiſdē ſpeciei generat̄ ex aqua corru-
pta vel ex aere corrupto. In ꝓpagatꝭ aūt
⁊ putrefactis eſt materia euiſdē rationis
primo modo ſed nō ſcđo modo. Ad ſe-
cundū cū arguit̄ de motu ⁊ termino: di-
co ꝙ illa ꝓpoſitio: motuū differentiū ſpe-
cie ſunt termini ſpecie differētes: eſt vera
qñ forma ſꝫ quā eſt fluxus ē euiſdē rōnis
cū forma tmināte. In ꝓpoſito aūt ꝓdu-
ctio ē alteri⁹ rōnis ab eētia q̄ eſt tmin⁹
formalr̄ accept⁹ ꝑ eā: q: ꝓductio ē relatio
eſſētia āt ē ad ſe. ⁊ iō pluralitas ꝓductio
nū nō ꝯcludit diſtictionē ſpecificā ꝓdu-
ctoꝝ. Ad tertiū dico ꝙ phs i. ij. phyſi.
diſtinguēs naturā ab itellectu nō accipit
itellectū vt diſtiguit̄ ꝯ volūtatē ſiue vt ē
naťalr̄ elicitiu⁹ ſue oꝑatōis ſꝫ accipit itel
lectū ſꝫ ꝙ cū volūtate ꝯſtituit vnū pͥnci-

Ad ar. pͥncipa.

plũ artificialium.et ideo aliqñ diſtinguit naturã cõtra intellectũ: aliqñ ꝯtra ꝓpoſitũ: aliqñ ꝯ artē: idē intelligens per oia.

Ad quartũ cũ dr ꝙ volũtas eſt ṗncipiũ creaturaꝝ: dico: ꝙ prius naturaliter volũtas dei eſt ṗncipiũ productiuũ alicui⁹ ꝓduci ſibi adeq̄ri ꝗ̄ ñ adeq̄ri. Adeq̄tum aũt ifinito eſt infinitũ. et ita creatura eſt ſecũdariũ volitũ ⁊ ꝓductũ a voluntate. Licet aũt voluntas q̄ꝓrũ eſt de ſe ſit libera in ꝓductione: tamē ad intra cũ libertate eſt neceſſitas q̄ nõ oriť a volũtate vt volũtas: ſed a volũtate infinita cõparata ad obiectũ infinituz. Nec eñ voluntas infinita cõparata ad q̄dcũq̧ obiectũ. nec obiectũ infinitũ comparatũ ad quancunq̧ voluntatē dat neceſſitatem amori. ſed vtrunq̧: vt dicetur. x. diſtinctione.

q̄ſt. iij. ij. par. ſcȯe di. Utrũ ſint tres perſone in eſſentia diuina. Arguiť ꝙ nõ. Relationes oppoſite ſunt equalis dignitatꝭ. igiť ſi relatio ṗmi ꝓducētꝭ tm̄ ꝯſtituit vnã pſonã: correſpõdebit ſibi alia relatio tm̄ ꝯſtituēs pſonam vnã ꝓductã. et ita erit tm̄ vna pſona ꝓducta. Itē Uideť ꝙ non ſint tm̄ tres. qꝛ relationibꝫ ꝓductoꝝ correſpondent due relationes ꝓducentiuz. et eque diſtinguunť iſta extrema inter ſe ſicut illa. igiť ſi iſte due relationes ꝓductoꝝ cõſtituant duas pſonas: et alie due conſtituent alias duas. et ita erunt q̄ttuor pſone diuine. Preterea potētia finita durans in infinitũ poſſet ſucceſſiue habere effectus infinitos: ſicut patet de ſole ſꝫm viam ꝑ h. igiť potentia infinita põt habere infinita ꝓducta ſimul: cũ in infinitũ excedat potentiã finitã. In oppoſituz

Rñſio. Math. vlti. In noie patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Rñdeo ꝙ tm̄ ſunt tres pſone in eſſentia diuina: qḋ ꝓbať ſic. Tm̄ ſunt due pſone ꝓducte: ⁊ tm̄ eſt vna improducta. igiť tm̄ ſũt tres. Q aũtē tm̄ ſint due ꝓducte: ꝓbať. quia tm̄ ſunt due ꝓductiones ad intra: ex q̄ſtione p̄cedenti. igiť tm̄ ſunt due pſone ꝓducte. Probať cõſeq̄ntia. qꝛ nulla illaꝝ põt terminari niſi ad vnã pſonã: cũ pſona ꝓducta ſit terminus adequat⁹ illi ꝓductioni. Q aũt tm̄ ſit vna improducta: ꝓbať. Quicq̄d põt eſſe in pluribꝫ ſuppoſitꝭ ⁊ non determinať ad certũ nũeꝝ ſuppoſitoꝝ ꝑ aliud a ſe: q̄ntũ eſt de ſe poteſt eſſe in infinitꝭ. et ſi eſt: neceſſe eſt eē in infinitꝭ. qꝛ q̄cq̄d poteſt ibi eſſe eſt. ſed ingenituz ſi põt eſſe in pluribꝫ ſuppoſitꝭ nõ determinať ab aliq̄ in quot ſuppoſitis ſit. quia determinari ab alio ad eſſe in ſuppoſito vel ſuppoſitꝭ eſt contra rationē ingeniti. igiť de ſua ratione poteſt eſſe in infinitꝭ et ſi põt eſſe ē. qꝛ oē ingenitũ: eſt ex ſe neceſſe eſſe. conſequens eſt impoſſibile. igiť illud ex q̄ ſequiť. Secũdo ſic. Nõ eſt ponēda pluralitas ſine neceſſitate. ſed nulla eſt neceſſitas ponēdi plures innaſcibiles. igiť eſt tm̄ vn⁹. Ad argumēta. Cũ arguiť Ad ar. Eque nobiles ſunt. ergo rot. eſt fallacia in opp. figure dictõnis mutando q̄le in q̄d. Nõ defect⁹ cõſeq̄ntie eſt iſta. qꝛ nobilitas vł ignobilitas relatiõis principij vel ṗncipiati non eſt rõ quare multiplicetť vel nõ multiplicetť. ſed quia de ratione ṗncipij ē vnitas: licet in ṗncipiatꝭ poſſit eſſe pluralitas. ſemꝑ nanq̧ eſt reductio pluralitatis ad vnitatē. et ideo ſtante nobilitate equali: poteſt eſſe multiplicatio in relationibꝫ productoꝝ cum vnitate primi producētꝭ. Ad ſecundã rationē. Con Ad. ij. cedo ꝙ relatiõibꝫ ex parte ꝓductiui correſpondent relationes ex ꝑte productoruz et rot. ſed nõ ſequiť ſi relationes ꝓducti diſtinguunť pſonaliter. igiť ⁊ relationes producentis. Cui⁹ ratio eſt. qꝛ idem põt producere duabꝫ ꝓductionibꝫ totalibꝫ. nõ tm̄ põt ꝓduci. Si eñ idē ꝓduceretur duabꝫ ꝓductiõibꝫ totalibꝫ: ſic haberet eē ꝑfectum aliqua ꝓductione ꝙ ipſa ſecluſa nihilo min⁹ haberet eſſe: ſicut arguiť queſtione de vnitate dei: de duabꝫ cauſis totalibꝫ reſpectu eiuſdem effectus.

Ad tertiũ dico ꝙ potētia finita nõ po Ad. iij. teſt habere ſiť illos duos terminos adeq̄tos in produci: licet poſſit habere vnũ in produci: et aliũ in producto eſſe. potentia autem infinita habet terminũ ſuum ita ſemper in produci. et iſte eſt adequatus. ⁊ ideo non poteſt habere plures terminos.

VTrum ſit poſſibile cū vnitate eſſentie ſtare pluralitatem pſonarum. Q, nō videt̃. q2 q̄cūq3 vni z eadē ſimplr ſunt eadem: inter ſe ſunt eadē. Et addit̃ ſimpliciter: ad excludendū identitatē ſm q̄d. q2 ſi ſunt eadē eadē nō ſimplr ſed ſm q̄d: nō opoꝛtet ea eſſe ſimplr eadē. ſed pſone diuine ſūt ſimplr z oīno idē eſſentie diuie. igit̃ zc̄. Maioꝛ patz. q2 p eā tenet foꝛma ſyllogiſmi pfecti q̄ de ſe eſt foꝛma cludēs in q̄ ex identitate extremoꝛū cū medio in pmiſſis cōcludit̃ identitas extremoꝝ inter ſe in cōcluſione. Minoꝛ pbat̃. q2 eſſentia diuina ꝓpter ſummā ſui ſimplicitatē eſt quicq̄d habet: ſm Aug. iiij. de ciui. dei.

Itē Eſſentiale et accidentale diuidūt totū ens. q̄cq̄d igit̃ eſt in aliq̄: aut eſt idez ſibi eſſentialiter: aut accidentalit̃. ſed q̄d diſtinguit pſonalitas ñ eſt accidēs eſſentie. q2 nihil ſibi accidit. igit̃ eſt ſibi idem eſſentialiter. ſed qđ eſſentialiter eſt idem eſſentie: multiplicato illo multiplicat̃ eſſentia. igit̃ ſi plures pſone: plures eſſentie. Itē Si ſint plura neceſſarie eſſe: q̄ro de illis p q̄ diſtinguunt̃. q2 vel ſūt neceſſitates eſſendi: vel poſſibiles entitates Nō pmuz. quia cū coueniāt in neceſſarie eſſe: ſequit̃ q nō diſtinguunt̃ p neceſſarie eſſe. Nec ſecundū. q2 ſi ille rōnes ſint poſſibiles entitates: tunc illa q̄ iſtis diſtinguunt̃ nō ſunt neceſſarie eſſe. Itē Nihil ponendū eſt in entibꝫ: maxie in ſūmo bono: quo nō poſito nihil pfectiōis deficit in vniuerſo. ſed aliq̄ pſona diuina nō exiſtente: nihil pfectiōis deeſſet vniuerſo. igitur pluralitas taliū nō eſt ponenda in deo. Probat̃ mioꝛ. q2 q̄cq̄d pfectiōis ſimpliciter eſt in vna pſona: eſt in alia. et ita ſi ſecūda pſona nō eſſet: q̄cq̄d perfectiōis eſt in ea. eſſet in pſona patris. Ad oppoſitū. Illud eſt poſſibile qđ non includit ꝯtradictionē. ſed hoc nō includit contradictionē: q2 ꝯtradictio eſt ſm idē. hic aūt eſt vnitas in eſſentia z pluralitas in ſuppoſitꝭ. igit̃. Ad q̄ſtionem rñdeo q cū vnitate nature vł eſſentie ſtat pluralitas ſuppoſitoꝝ. Pro cui⁹ euidētia videnda eſt ratio nature z ſuppoſiti. Ubi notandū q licet omne ſuppoſitū ſit ſingulare: nō tñ omne ſingulare eſt ſuppoſitum. In accidentibꝫ eñ inuenit̃ ſingularitas ſine rōne ſuppoſiti. Natura etiā nr̃a atoma ſiue ſingularis aſſumpta eſt a verbo (ſm Dam̄) nō tñ ſuppoſitū nature. Conſiſtit igit̃ ratio ſuppoſiti in duplici incōicabilitate. Ubi ſciendū q cōicabile dicit̃ aliq̄d: vel p identitatē ita q illud cui cōicat̃ ſit ipm: et ſic vniuerſale cōicat̃ ſingulari. vel p informationē: et ſic foꝛma cōicat̃ materie. Natura igit̃ q̄cunq3 q̄ntū eſt ex ſe et de ratōe nature: eſt cōicabile vtro q3 mō videlicet pluribꝫ ſuppoſitꝭ quoꝝ q̄dlibet ſit ipm: et etiā vt q̄ tanq3 foꝛma qua ſingulare vel ſuppoſituz ſit ens q̄ditatiue. Suppoſitū aūt eſt incōicabile duplici incōicabilitate oppoſita. Nō eñ eſt cōicabile vt q̄d: cū non coueniat pluribꝫ. Nec vt quo: q2 cū ſit ſubſiſtēs ſeu indepēdenter exñs: nō pōt eſſe act⁹ alteri⁹ ſubſiſtentis vel ſuppoſiti. Ex hoc patet q aīa ſeparata nō eſt ſuppoſitū. q2 licz p ſe exiſtat et nō depēdeat actu a coꝛpe cui actu cōicet̃: tñ depēdet aptitudinalit̃. Suppoſitū aūt nec habet dependentiaz actualem nec aptitudinalē: cū nō cōicet̃ actu nec aptitudine. Ex his declarat̃ ꝓpoſitum ſic Natura q̄cūq3 eſt cōicabilis pluribꝫ per identitatē. igit̃ et diuina natura eſt cōicabilis. Nō eſt aūt diuiſibilis (ex q̄ſtiōe de vnitate dei) igit̃ cōicabile ſine ſui diuiſione. et ſic erit vna natura nūero in pluribꝫ ſuppoſitꝭ. Hoc etiā declarat̃ ex infinitate. et hoc ſic. Foꝛma q̄ eſt aliq̄ mō illimitata in pficiēdo materiā ſine ſui diuiſiōe pōt pficere plures ptes materie. Exēplū Aīa intellectiua q̄ eſt illimitata ad pficiendū hāc ptē coꝛpis oꝛganici ſine ſui diuiſione vel extenſione q̄licūq3 vel p ſe vł accidens poteſt pficere quālibet ptē coꝛpoꝛis oꝛganici. Hoc aūt nō cōpetit anime rōne impfectiōis. q2 ipſa ponit̃ pfectiſſima foꝛma inter oēs foꝛmas naturales. z oēs alie impfectioꝛes carēt iſto gradu in pficiēdo. Limitant̃ eñ ad pficiēdū vnū: nec pficiūt plures ptes materie ſine extēſione p accidēs. Ex hoc arguo ſic. Si talis vnitas ſtat vł ſit cum pluralitate et nō ex impfectione illi⁹ qđ eſt vnū: igitur

Rñſio ad q̄ſti.

Cōcluſiua.

ſubtracto oī eo quod eſt imꝑfectionis ex vtraq̧ ꝑte: pōt ſtare vnitas ꝑfecta cum pluralitate. ſed ꝙ aīa ꝑficiat materiam hoc eſt imꝑfectionis in ea. quia etiā illa plura ꝑfecta ſunt ꝑtes eiuſdē totius: hoc eſt imꝑfectionis. igit̄ ſi tollat̄ ab aīa hoc qd̄ eſt ꝑficere materiā: et a pluribꝰ diſtinctis hoc qd̄ eſt eē partes vniꝰ totius: remanebit forma habens ꝑfectā vnitatē ſed nō informans materiā: ſed dans totale eſſe. et hoc pluribꝰ diſtinctī q̄ nō erūt partes vnius totius: ſed erunt ꝑ ſe ſubſiſtentia. Et tunc erit vna natura dās formale eſſe pluribꝰ ſuppoſitis diſtinctī. igit̄ eſſentia diuina q̄ eſt illimitata a qua aufert̄ quicquid eſt imꝑfectiōis: poteſt dare totale eſſe ꝑluribꝰ ſuppoſitī diſtinctis.

Dubiū circa dicta. Sed h̄ reſtat adhuc difficultas. Nō eñ videt̄ intelligibile ꝙ eſſentia nō plurificet̄ et ſuppoſita ſint plura: niſi aliq̄ diſtinctio ponat̄ inter rōnem eſſentie ⁊ rationē ſuppoſiti. Ubi dicit Scotus ſine p̄iudicio ſnīe melioris ꝙ ratio q̄ formalr̄ ſuppoſitū eſt incōicabile: et ratio eſſentie vt eſſentia habent aliquā diſtinctionē precedētē omnē actū intellectus creati ⁊ increati. qd̄ ſic ꝓbat̄. Primū ſuppoſitū habet realiter entitatē cōmunicabilē: alioquin non poſſet eam cōmunicare. Habet etiā realiter entitatē incōmūicabilem: alioq̄n eſſet poſitiue et in entitate reali ſuppoſitū. Et intelligo ſic realiter ꝙ nullo modo ꝑ actum intellectus conſiderantis: ⁊ ſic ibi eſſe dico ante omnē actū intellectus. Cū ergo eadem entitas nō ſit realiter cōmunicabilis ⁊ incōmunicabilis: oportet ꝙ inter hanc entitatem et illam ſit aliq̄ diſtinctio non fabricata per intellectum. Si dicas ꝙ ante omnē actum intellectus patris nō eſt ibi aliqua diſtinctio: ſed eſt entitas: oīno vnius rationis. Contra igitur entitatem illam vnius rōnis totā cōmunicat pater. et ita nullam entitatē poſitiuam in ſe habet pater: quam non cōmunicet filio. ergo cōmunicat ei paternitatē ſicut eſſentiā. Preterea diſtinctio diuinorū ſuppoſitoꝝ eſt realis: licet conueniāt in eſſentia. igitur cum idē nō poſſit eodem formaliter cōuenire realiter et differe(cum idē nō ſit principiū identitatis ⁊ diſtinctionis reſpectu eiuſdē) concludit̄ aliqua differentia eſſentie in qua ſuppoſita conueniūt ab illis rationibꝰ in quibꝰ ſuppoſita diſtinguunt̄. Nō eſt aūt hec diſtinctio realis ꝓprie ſumpta. quia in vna ꝑſona nō ſunt due res ꝓpter ſimplicitatē diuinam. Pro cuius euidentia Notandū ꝙ in vnitate inuenire poſſumus multos gradus. In primo gradu eſt vnitas aggregationis que eſt minima. In ſecūdo gradu eſt vnitas ordinis q̄ aliq̄d addit ſuꝑ aggregationē. In tertio eſt vnitas per accidēs vbi vltra ordinem eſt informatio: licet accidentalis vnius ab altero. In quarto eſt per ſe vnitas compoſiti ex p̄ncipijs eſſentialibus. In quinto eſt vnitas ſimplicitatis q̄ eſt vera idētitas: vt in diuīs q̄libet entitas formaliter infinita eſt idē realiter cuilibet ſibi cōpoſſibili. In ſexto eſt identitas formalis. Uoco aūt identitatē formalē vbi illud q̄d dicit̄ ſic idem includit illud cui ſic eſt idem in rōne ſua formali et ꝑ ſe primo modo. In ꝓpoſito aūt eſſentia nō includit in ratiōe ſua formali ꝓprietatem ſuppoſiti: nec ecōuerſo. et ideo poteſt cōcedi ꝙ ante oēm actum intellectus eſt realitas eſſentie q̄ eſt cōmunicabilis: ⁊ realitas ſuppoſiti: qua ſuppoſitum eſt incōmunicabile. et hec realitas nō eſt formaliter eadem illi. Exemplū huius pōt poni in albedine que licet ſit forma ſimplex tamē eſt ibi realitas coloris: per quā conuenit cum nigredine: et realitas differentie per quā differt a nigredine. et hec nō eſt formaliter illa. Et ſi q̄rat̄ Utrum ſequat̄: a et b nō ſunt idem formaliter: ergo ſunt formalit̄ diſtincta. Rn̄deo ꝙ non ſequit̄ ꝓprie vtendo nomīe diſtinctionis Diſtinctio eñ ꝓprie eſt int̄ poſitiua: non identitas. idētitas aūt reꝗrit̄ nō ſolū inter poſitiua: ſed etiā vbi vnū extremū eſt negatiuū. Ad p̄mū ar p̄ncipale dico: ꝙ maior ſic eſt intelligenda. Queciq̧ aliq̄ idētitate ſūt eadē alicui: tali idētitate ſūt eadē inter ſe. qꝛ nō pōt ꝯcludi aliq̄ identitas extremoꝝ inter ſe niſi ſm̄ illā idētitatē q̄ ſunt eadē medio: et mediū in ſe ſicut ſit idē. Omiſſa eñ idētitate medij i ſe vl̄ extremoꝝ ad mediū: ē ꝑalogiſmꝰ accn̄ꝯ.

vnita. plures ſūt gradus.

Si aūt dr̄ in minori ꝙ qcqd eſt in eſſen/
tia diuia: eſt idē illi eſſentie: nō eſt verum
de identitate formali. vñ ꝙ̄diu ſtat for/
malis diſtinctio relationū ſuppoſiti ab
eſſentia: ſtat diſtinctio ſuppoſitoꝝ. Et
ſi dicas ꝙ ſaltē ex reali identitate eorum
ad eſſentiā ꝯcludā identitatē eoꝝ int̄ ſe.
Dico ꝙ eſſentia nō habet identitatē rea
lem vnitā ſubſiſtentie ꝑut ꝑſone vel ꝑſo
nalia vt extrema vniunt̄ in eſſentia: eſſen
tia nanqꝫ in ꝑſona patris nō habet aliaꝫ
ſubſiſtentiā a ꝑſona patris: et ſic de alijs
ꝑſonis. nec eſſentia eſt eadeꝫ ꝑſonis ſc̄m
rōnem identitatis ſubſiſtentie: ſed ſc̄m ra/
tionē identitatis eſſentie. et ideo nō poteſt
ꝯcludi identitas ſuppoſitoꝝ ꝑ rationeꝫ
identitatis eoꝝ in eſſentia vt in medio.
Per hoc patet ad talia ſophiſmata: hic
de⁹ eſt pater: fili⁹ eſt hic de⁹: ergo fili⁹ eſt
pater. qḋ ꝯfirmat̄. q: medio exiſtēte hoc
aliqd: neceſſe eſt extrema coniungi. Re
qd ſit ſpōſio ꝙ ſicut in creaturis cōe ſe habet vt
muta. quale qd: ſingulare vt hoc aliqd: ita hec
q̄leqd eſſentia cōis ꝑſonis habet rōneꝫ q̄liſqd:
in hoc et ꝑſona habet rationeꝫ hic alicui⁹: et ſic
aliqd. mediū hic eſt q̄leqd ⁊ nō hoc aliqd. Cō/
cludit̄ aūt identitas extremoꝝ in conclu
ſione ac ſi medium fuiſſet hoc aliqd. et ſic
eſt ibi figura dictionis: cōmutando q̄le
qd in hoc aliqd. Nihil aūt aliud eſt ſic cō
mutare: ꝙ̄ ex vi illatiōis et ſermonis in/
terp̄tari illud habere rōnem hui⁹ alicui/
us qḋ habet rōnem q̄liſquid: ita ſic infe
rens ſuppoſitū de ſuppoſito: interp̄tatur
mediū ſic eſſe idem ſc̄m rōnem ſubſiſten
tie: qḋ falſum eſt. Q, ſi ſaltē arguas:
extrema realiter eſſe idē inter ſe: quia ſūt
idem in medio. Cōcedo ꝙ poteſt inferri
identitas eſſentialis: nō aūt hypoſtatica
Licet eñ extrema ſint ideꝫ in medio rea
liter eſſentialiter: nō tñ realiter hypoſta/
tice ſeu ꝑſonaliter. Ad ſecundū ṗnci/
pale dico: ꝙ accidentale poteſt capi du/
pliciter. Uno mō ꝑ extraneo. et ſic illud
qḋ nō eſt de rōne formali alicui⁹ pōt di/
ci accidentale ſibi. et ſic eſſentiale et acci/
dentale diuidūt totū ens. Alio mō acci/
dentale dr̄ qḋ ꝑficit aliqd accidentaliter
qḋ ꝑcōſtit in ſe ꝑfectū. ⁊ ſic bñ eſt mediū
inter accidentale ⁊ eſſentiale. Differētia

eñ cōtrahens genus nec eſt ei accidenta
lis nec eſſentialis hoc mō. et ſic accipien
do accidentale nihil eſt accidentale in di
uinis: ſed bñ ṗmo mō. Illḋ ei qḋ diſti/
guit ꝑſonas eſt accidētale eēntie illo mō.
q: nō eſt de rōne ei⁹ formali. et ideo pōt
m̄ltiplicari: eſſentia nō m̄ltiplicata. q̄re
nō ſequit̄ ſi ſint plures ꝑſone ꝙ ſint plu/
res eſſentie. Ad tertiū dico ꝙ ꝓprieta
tes ꝑſonales non ſunt formalit̄ neceſſita
tes eſſendi: nec ſequit̄. igit̄ ſūt poſſibiles
entitates. q: ꝑ identitate ſunt illa vna ne/
ceſſitas eſſendi ipſius diuine eſſentie.

Ad quartū dico ꝙ maior ē falſa: ſi ex
nō poſitione talis ſequat̄ cōtradictio. Il
lud nanqꝫ ponēdū eſt in ſūmo bono qḋ
nō pōt poni nō eſſe ſine poſitione incom
poſſibiliū. Ponēdo aūt ſecūdā ꝑſonam
nō eſſe et ṗmā eſſe: ſequit̄ cōtradictio. q:
tunc ṗma ꝑſona nō haberet ꝓductū ſibi
adequatū. et ſic nō haberet memoriā ſū/
me ꝑfectā: vt patet ex illa q̄ſtione: An ſit
productio in deo. et ſic nō eſſet īfinite ꝑ/
fectionis. ⁊ ꝑ cōſequēs nō eſſet deus.

Irca diſtīctionē tertiā
In q̄ agit̄ de cognoſcibilitate dei: ṗmo q̄rit̄ Utrū de⁹ poſſit cōci pi in aliq̄ cōceptu cōmuni vniuoco ſibi ⁊ creature. — Di. iij. q. j.

In hac q̄ſtiōe opinio cōmu
Opio nis tenet ꝑtē negatiuā ponēs deū tm̄ cō
Thōe cipi i cōceptu analogo ſibi ⁊ creature: ita
et Hē. ꝙ ens non dr̄ vniuoce de deo ⁊ creatura
de Gā ſed cōceptus entis dictus de deo eſt oi/
da. no alius ab illo q̄ ḋ creatura dr̄. Probat̄
hec opinio autoritate Ariſtotel. iiij. me/
taph. Ens dr̄ de entib⁹ ſicut ſanū de ſa/ Ar. ꝓ
nis. ſed ſanū dr̄ ꝑ prius de aīali qḋ eſt hac op.
ſuſceptiuū ſanitatis: et ꝑ poſteri⁹ de vri/
na q̄ eſt indicatiua ſanitatis. ergo ens di/
cit̄ analogice de entibus: et nō vniuoce.

Preterea. j. Phyſic. dr̄ ꝙ ṗncipiū ꝓce
dendi ꝯtra Parmenidē ⁊ Meliſſum ꝙ
ens dr̄ multiplr̄. Itē autoritate Por/
phirij dicētis: Siqs oia entia vocet: equi/
uoce nūcupabit. Preterea arguit̄ per
rōnes. Si ens eſſet vniuocū ad oia en/
tia: tunc eſſet genus. Probat̄ cōſeq̄ntia.

quia tunc p̄dicaret̄ in q̄d de plurib⁊ dif-
ferentib⁊ ſpecie. Preterea q̄ ſunt p̄mo di-
uerſa et ſe totꝫ diſtincta: in nullo cōueni-
unt. ſed deus ⁊ creatura ſunt hmōi. igit̄.
Maior eſt euidens. ſed minor ꝓbat̄. q̄a
alioq̄n de⁹ haberet q̄ ꝯueniret ⁊ q̄ diffe-
ret a creatura: et ita nō eſſet ſūme ſimplex.
Ad hoc adducunt̄ rōnes q̄ fuerūt tacte
Opio iiij. Metaph. Alia ē opinio Scoti q̄
Scoti deus cōcipit̄ in aliq̄ cōceptu vniuoco ſibi
et creature: puta in cōceptu entis. Qȯ ſic
ꝓbat̄. Nullus cōcept⁹ realis cauſat̄ natu-
raliter in intellectu viatoris niſi ab his q̄
ſunt naturalit̄ motiua intellectus nr̄i. ſed
iſta ſunt phātaſmata: vl̄ obiectū relucēs
in phantaſmate ⁊ intellectus agens. igit̄
nullus ꝯceptus ſimplex fit naturaliter in
intellectu noſtro: niſi q̄ p̄t fieri ꝟtute iſto-
rū. ſed ꝯcept⁹ q̄ nō eſt vniuoc⁹ obiecto re-
lucenti in phantaſmate ſed oīno ali⁹ ad
quē ille habet analogiā nō pōt fieri vir-
tute intellect⁹ agētꝫ ⁊ phātaſmatꝫ. g̃ ta-
lis ꝯcept⁹ nunq̄ erit in intellectu viato-
ris. Probatio aſſumpti. q: nullum obie-
ctū facit in intellectu cōceptū ſimplicē al-
teri⁹ obiecti: niſi cōtineat illud aliud ob-
iectū eſſentialiter vel ꝟtualiter. talis autē
cōcept⁹ q̄ ponit̄ analogus nō eſt eſſenti-
aliter incluſus in iſto: ꝑ te ſi nō ſit vniuo-
cus vt dicis: nec ꝟtualiter. q: obiectū cre-
atū nō cōtinet ꝟtualiter increatū. q: con-
tra rōnem poſteriorꝫ eſſentialr̄ eſt ꝟtualr̄
includere ſuū pri⁹. igit̄ nō facit cōceptū
ſimplicē ⁊ ꝓpriū enti increato. Confir-
mat̄ rō. q: pter cōceptū ſuū ꝓpriū adeq̄-
tū et incluſum in ipſo altero p̄dicatoꝝ di-
ctū modoꝝ: nihil pōt ꝑ ipm cognoſci ni-
ſi ꝑ diſcurſum. ſed diſcurſus p̄ſupponit
cognitionē illi⁹ ad qȯ diſcurrit̄. Sic igit̄
patet q̄ deus nō eſt cognoſcibilis a nob
naturaliter niſi ens ſit vniuocū creato et
increato. Hoc etiā mō pōt argui de ſub-
ſtantia ⁊ accidente. Cū em̄ ſuba nō imu-
tet imediate intellectū noſtrū ad aliquā
intellectionē ſui. ſed tm̄ accidēs ſenſibile:
ſequit̄ q̄ nullū cōceptū q̄ditatiuū poteri-
mus habere de ea: niſi aliq̄s talis q̄ poſ-
ſit abſtrahi a cōceptu accidentis. ſed nul-
lus talis cōceptus q̄ditatiuus abſtrahi-
bilis eſt a conceptu accidentꝫ niſi conce-
ptus entꝫ. Qȯ aūt ſuba nō imutet intelle-
ctū noſtrū ad actū circa ſe: ꝓbat̄. q: q̄cq̄d
p̄ſens imutat intellectū: illi⁹ abſentia po-
teſt naturaliter cognoſci ab intellectu q̄ñ
nō imutat̄: ſicut apparet. ij. de aīa. q̄ vi-
ſus eſt tenebre ꝑceptiuus: q̄ñ. ſ. lux nō eſt
p̄ſens: et ideo tunc viſus nō imutat̄. igit̄
ſi intellect⁹ imutat̄ naturaliter a ſuba im-
mediate ad actū circa ipām: ſequit̄ q̄ q̄ñ
ſuba non eſt p̄ſens: poſſet naturalit̄ co-
gnoſci nō eſſe p̄ſens. Et ita naturalit̄ poſ-
ſet cognoſci in hoſtia cōſecrata nō eē ſub-
ſtantiā panis: quod eſt manifeſte falſuꝫ.
Nullus igit̄ cōcept⁹ q̄ditatiuus habetur
naturalit̄ de ſuba: imediate cauſat⁹ a ſub-
ſtantia: ſed tm̄ cauſatus vel abſtract⁹ pri-
mo ab accidente. et illud non eſt niſi ens.
Per idem cōcludit̄ etiā ꝓpoſitū de ꝑtib⁊
eſſentialib⁊ ipſius ſubſtantie. Si em̄ ma-
teria nō imutat intellectū ad actum circa
ipſam: nec forma ſubſtātialis: q̄ro q̄s cō-
ceptus ſimplex in intellectu habet̄ de ma-
teria ⁊ forma? Si dicas q̄ aliq̄s cōcept⁹
quiditatiuus relatiuus puta ꝑtis vel cō-
cept⁹ ꝑ accidens: puta alicui⁹ ꝓprietatis
materie vel forme: q̄ro q̄s eſt conceptus
q̄ditatiuus cui iſte conceptus ꝑ accidēs
vel relatiuus attribuit̄. et ſi nullus q̄dita-
tiu⁹ habet̄: nihil erit cui attribuat̄ iſte cō-
ceptus per accidens. Nullus aūt q̄ditati-
uus pōt haberi niſi impſſus vel abſtra-
ctus ab illo qȯ mouet intellectū puta ab
accidente. et ille erit cōceptus entis. et ita
nihil cognoſcet̄ de partib⁊ ſubſtantie: ni-
ſi ens cōmune vniuocū eis et accidētib⁊.

Ad argumēta alteri⁹ opinionis. Ad
illud de q̄rto metaph. Dico: q̄ Ariſtote-
les. x. metaph. concedit ordinē eſſentialē
inter ſpecies euſdē generꝫ. q: ibi vult q̄
in vnoquoq̄ genere eſt vnum p̄mū qȯ ē
metrū ⁊ menſura oīm alioꝝ. menſurata
aūt habēt ordinē eſſentialē ad mēſurā: et
tamē nō obſtāte tali attributiōe cōcedet
quilibet vnū eſſe cōceptū generꝫ. al's ge-
nus nō p̄dicaret̄ in q̄d de plurib⁊ differē-
tib⁊ ſpecie. Si em̄ genus nō haberet cō-
ceptū alium a conceptib⁊ ſpecieꝝ: nullus
conceptus diceret̄ in quid de pluribus.
ſed tm̄ q̄libet de ſeipſo. et ſic nihil p̄dica-
ret̄ vt genus de ſpecie. ſed vt idē de eodē

Concedo itaq; creaturā habere attributionē eſſentialē ad deū. cū qua attributione licȝ nō ſtet vniuocatio phyſica: q2 nō eſt vnitas nature: bñ tñ ſtat vniuocatio logica ꝓpter vnitatē cōcept⁹. ſic accidens habet attributionē eſſentialē ad ſubſtantiam: et tñ ab hoc ꝛ ab illo pōt cōceptus cōis abſtrahi. Per hoc poſſent ſolui oēs autoritates que eſſent de hac materia.

vniuocatio duplex

Ad aliud de. j. Phyſic. dico: ꝙ phus loquit̃ ibi de multiplicitate ſuppoſitorū que nō repugnat vniuocationi. Vñ cum dicit ꝙ ens dr̄ multipliciter. i. de multis ſuppoſitis. ideo ꝯtra Permenidē ꝛ Meliſſum ponētes oia eſſe vnū ens eſt ꝓcedendū: querēdo de q̄ ſuppoſito entis intelligūt. Ad Porphiriū dico ꝙ ipſe allegat ibi Ariſt. cū dr̄: Sicq̄s. Quomō autem intelligant̃ autoritates Ariſto. patȝ ex p̄cedentib⁹. Ex ipſis eñ habet̃ ſolum analogia entis vel equiuocatio phyſica: nō aūt equiuocatio logica. imo talē equiuocationem negat. iiij. metaph. dicens: ꝙ ens dicit̃ mltipliciter: nō tñ equoce. ḡ vniuoce: cū vniuocū et equiuocum ſint imediata: vt patet ex rōnib⁹ coꝝ.

ens mltiplr dicitur: quō intelligitur.

Ad p̄mā rationē ꝙ ens eſſet gen⁹ Rñdeo ꝙ ens nō eſt genus. quia vt dr̄. iij. metaph. ens p̄dicat̃ d̄ aliq̄b⁹ differentijs ꝑ ſe p̄mo mō. Ad cuius euidentiā diſtinguo de differentijs. Aliq̄ eñ differentia pōt ſumi a parte eſſentiali vltima q̄ eſt res. et natura alia ab illo a q̄ ſumit̃ cōcept⁹ generꝭ. ſicut ſi ponatur pluralitas formaꝝ ꝛ gen⁹ dicat̃ ſumi a parte eſſentiali p̄ori: ꝛ differētia ſpecifica a forma vltima: tūc ſicut ens dr̄ in q̄d de illa parte eſſentiali a q̄ ſumit̃ differentia talis ſpecifica: ita dicat̃ in quid de tali differentia in abſtracto. ita ꝙ ſicut hec eſt in q̄d: aīa intellectiua eſt ens: accipiēdo eundē cōceptū entis ſm quē dicat̃ de homine vel de albedine. ita hec eſt in q̄d: rationalitas eſt ens: ſi rōnalitas ſit tal' differentia. ſed nulla talis differētia eſt vltima. quia in tali continent̃ plures realitates aliq̄ modo determinate ex natura rei et tunc natura talis poteſt cōcipi ſm aliquid: hoc eſt ſm aliquā realitatē ꝛ perfectionē: et ſm aliam ignorari. Et ideo talis nature cōcept⁹ nō eſt ſimplr ſimplex

Differentia ſumi dupliciter intelligitur.

duplex cōcept⁹ ſemib.

ſed vltima realitas ſeu ꝑfectio realis nature a qua vltima realitate ſumit̃ vltima differentia q̄ eſt ſimpliciter ſimplex. Iſta realitas nō includit ens q̄ditatiue: ſed habet cōceptū ſimpliciter ſimplicem. Vñ ſi talis realitas ſit a. hec nō eſt i q̄d: a inq̄ꝝtum a eſt ens. ſed ꝑ accidens. et hoc ſiue a dicat illam realitatem: ſiue differētiā in abſtracto ſūptā a tali realitate. Quia igitur ens dr̄ in q̄d de aliq̄b⁹ differētijs: ſequit̃ ꝙ ens nō eſt gen⁹ ꝓpter nimiā cōitatem entis. Nullū eñ genus dicat̃ de aliq̄ differentia inferiori in q̄d. neq; de illa q̄ ſumit̃ a forma: neq; de illa q̄ ſumit̃ ab vltima realitate forme. ſicut patebit diſtinctiōe. viij. q2 ſemꝑ illud a q̄ ſumit̃ conceptus generꝭ ſm ſe eſt potentiale ad illam realitatē a qua accipit̃ cōceptus differentie: ſiue ad illā formā ſi differentia ſumit̃ a forma. Vñ ſicut materia non p̄dicat̃ ꝑ ſe de forma: ſic nec genus de differentia. Et ſi arguat̃ ꝙ ſi rōnale vel aliq̄ conſimil' differentia includit ens q̄ditatiue. igitur addendo talē differentiā generi: erit nugatio: eo ꝙ idē bis dicet̃. Rñdeo ꝙ ad nugationē oportȝ ꝙ ſit inutilis repetitio eiuſdē. licet igitur rationale includat ens in quid: tamē addendo rōnale aiali: nō eſt nugatio. quia licet ens bis dicat̃: non tamē inutiliter repetit̃: addendo rationale animali. q̄a nō addit̃ rōne entis q̄d includit: ſed ratōe illius quod importat vltra animal. Si iſta reſponſio non placet vide aliā in Scoto. Ad aliud dicēdū ꝙ licet deus ꝛ creatura ſint ſe totꝭ diſtincta in realitate: nō tñ in cōceptu reali. vel ſub alijs v̄bis. licet deus ꝛ creatura ſint diſtincta ſe totis ſubiectiue: nō tñ obiectiue. cōueniūt eñ in cōceptu ent', q̄ habet eſſe in intellectu obiectiue ꝑ ſpeciem abſtractā a rebus ſenſibilib⁹. nō tñ cōueniūt in aliqua realitate potentiali ꝛ cōtrahibili ꝑ aliam realitatē: ſicut rationalitas i homine contrahit aīal. quia cum deus ſit ſumme ſimplex: nō eſt in eo ordo realitatum quarum vna ſit contrahibilis ꝛ ꝑfectibilis per aliam realitatē. quia tūc eſſet ibi compoſitio ſaltem actus ꝛ potentie. et hec eſt vna ratio quare deus non eſt i genere: vt videbit̃. viij. diſt. Et ſi argitas.

Cum ens dicat vnũ cõceptuȝ cõmunem deo ꝛ creature: oportet ꝙ cõtrahaẜ ad illa. et ſic erit ibi ordo realitatũ quarũ vna cõtrahet aliã. Rñdeo ꝙ contrahentia ens nõ ſunt differentie: cum nõ cõſtituãt compoſituȝ cum cõtracto. cõtrahiẜ enim ens ꝑ finitũ ꝛ infinituȝ qui ſunt modi intrinſeci. Vñ entitas in deo ꝛ infinitas nõ ſunt due realitates. ſed vna ſimplex realitas in ſummo gradu ꝑfectionis. Non ſic de realitatibꝫ a quibꝫ ſumiẜ genꝰ ꝛ differentia: vt patꝫ in albedie q̃ eſt forma ſimplex: licet ſit ibi compoſitio actꝰ ꝛ potentie. Intellectꝰ eñ ſeꝑatus videns albedinem: videt ibi duas realitates quarum vna eſt potentialis ꝛ ꝑfectibilis ꝑ aliam. Et ſi arguas. Si ens cõtrahiẜ ad deum et creaturã ꝑ modos intrinſecos: igiẜ deus ꝛ creatura nõ differunt formaliter: cũ modus intrinſecꝰ ſit q̃ additus alteri nõ variat rationẽ formalem eius: ſeu conſtituti ex illo ꝛ altero cui addiẜ. Reſpõdeo ꝙ licet modus intrinſecus non variet rationem formalẽ: poteſt tñ ſtare varietas modoꝝ cum varietate rationũ formaliũ et naturarũ. ſicut licet ꝑfectum ꝛ imperfectum nõ varient ſpeciem: poſſunt tñ ſtare cum varietate ſpecieꝝ. Et notãdum ꝙ licet ens ſit vniuocum omni enti reali: nõ tamẽ dicaẜ in quid de omnibꝫ. Cõceptibus eñ nõ ſimpliciter ſimplicibꝫ eſt vniuocũ in quid dictuȝ de eis. In ſimpliciter eñ ſimplicibus eſt vniuocum non in quid. ſed vt determinabilis ꝛ denomiabilis. huiuſmodi aũt ſunt differentie vltime ꝛ ꝓprie paſſiones entꝭ. Vltimas aũt differentias voco q̃ nõ ſunt reſolubiles in alias differẽtias. Q, aũt ens nõ dicaẜ de eis in quid: ſic ꝓbaẜ. Si due differentie includunt ens in quid: tunc non ſunt diuerſe: ſed differentes: cum ſint aliquid idem entes. Differentia eñ ſũt aliquid idem entia: ex. v. metaph. Ille igiẜ differentie includũt ens ꝛ differũt ꝑ alias differentias. Et tunc q̃ro de illis vtꝝ includant ens in quid vel non. Si ſic q̃ram de illis ſicut de prioribus. et ita erit ꝓceſſus in infinitũ in differẽtijs. vel ſtabiẜ ad aliquas oĩno non includẽtes ens q̃ditatiue quod eſt ꝓpoſitum. Secundo ꝓbatur idẽ de paſſionibꝫ entis. Paſſio per ſe ſecundo modo ꝓ̃dicaẜ de ſubiecto (.j. Poſteꝝ) igiẜ ſubiectũ poniẜ in diffinitiõe paſſiõis vt additũ in eodẽ. j. ꝛ. vij metaph. quare nõ eſt de ratione q̃ditatiua eius per ſe ꝓ̃mo modo. Itẽ ꝓ̃dicationes de ꝑ ſe nõ cõuertunẜ. j. poſteꝝ. cum ergo paſſio ꝓ̃diceẜ de ſubiecto ꝑ ſe ſecundo modo. vt dicendo: ens eſt vnum: hoc vnũ eſt ens: non eſt ꝑ ſe ſed quaſi per accidens.

Deinde quero vtꝝ deus ſit naturaliter cognoſcibilis ab itellectu viatoris. — q̃ſt. ij.

Et videẜ ꝙ non. quia Ariſt. iij. ꝺ aia. Phantaſmata ſe habent ad intellectũ ſicut ſenſibilia ad ſenſum. igitur intellectus nihil intelliget niſi cuius phãtaſma põt ꝑ ſenſum apprehendere. deꝰ non habet phantaſma. igitur. Itẽ. ij. Metaph. Sicut oculus noctue ad lumẽ ſolis: ita intellectus noſter ad ea que ſũt manifeſtiſſima nature. ſed ibi eſt impoſſibilitas. ergo et hic.

Item infinita nõ cõtingit cognoſcere ij. metaph. ergo nec infinitũ. ꝓbaẜ conſequentia. quia eadem videẜ improportio intellectus ad infinitũ intenſiue: que ad infinitum in multitudie. Itẽ Grego. ſuꝑ Ezech. Quantũcunq; mens noſtra in contemplatione dei ꝓfecerit: non ad illud quod ipſe eſt: ſed ad illud quod ſub ipo eſt attingit. — In op.

Contra. vj. Metaph. Metaphyſica eſt theologia ſeu ſermo ꝺ deo. ꝛ in actu metaphyſicali ſeu in ſpeculatione ſubſtantiarũ ſeꝑatarũ ponit Ariſtoteles felicitatem naturalẽ. x. Ethicoꝝ.

Rñſio. Preſuppoſito ex q̃ſtione precedenti ꝙ poſſumus naturaliter concipere deum in conceptu cõmuni vniuoco ſibi et creaturis: pono quattuor dicta. — Pro reſpõſiõe poñ. q̃tuor dicta.

Primũ eſt ꝙ deus non ꝯgnoſciẜ naturaliter a viatore in particulari et proprie: hoc eſt ſub ratione huius eſſentie vt huius ꝛ in ſe. quia ſub ratione talis cognoſcibilis eſt obiectum voluntarium: non naturale niſi reſpectu ſui intellectus tm̃. Et ideo a nullo intellectu creato põt ſub rõne huius eſſentie vt hec eſt: naturaliẜ cognoſci. — Primũ

Scdo dico ꝙ nos poſſumꝰ q̃ſi in q̃dã — Scdm

deſcriptione deū cognoſcere: concipiēdo oēs pfectiōes ſimpliciter ꝛ in ſummo: iuxta doctrinā Anſelmi monologion. vbi vult ꝙ quicq̄d eſt ſimpliciter meli⁹ ipſū ꝙ nō ipſum attribuēdū eſt deo: ſicut q̄d cūꝙ nō tale eſt ab eo remouendū. puta attribuendo ei pfectiſſime rōnē formalē ſapientie: intellect⁹: et voluntatꝭ: ſeclūſis oībꝫ imperfectionibꝫ concomitātibꝫ eā in creaturis. et ſic ad multos ↄceptus ꝓprios ꝺ deo poſſumus puenire: qui nō coueniūt creaturis. vt ꝙ deus eſt ens infinitū: bonum infinitū: et ſic de aliis.

Tertiū Tertiū dictū eſt ꝙ cōceptus pfectioꝛ et ſimplicioꝛ nobis poſſibilis eſt cōcept⁹ entis infiniti Iſte em̄ eſt ſimplicioꝛ ꝙ cōcept⁹ entis boni: entis veri: vel aliquoꝝ ſimilium. q2 infinitas nō eſt q̄ſi attributū vel paſſio entis ſiue ei⁹ a quo dicit. ſed dicit modū intrinſecū illius entitatis. Ita ꝙ cū dico ens infinitū: nō habeo ſubiectū cōceptū quaſi p accidēs ex ſubiecto ꝛ paſſione. ſꝫ cōceptū p ſe ſubiecti in ſummo gradu pfectionis. ſicut albedo intenſa nō dicit vnū conceptū p accidens ſicut albedo viſibil'. imo intenſio dicit gradum intrinſecū albedinis in ſe. et ita patet ſimplicitas huius conceptus ens infinitū. Perfectio etiā illius concept⁹ pbat. q2 iſte cōcept⁹ inter oēs cōceptus a nobis cōcepibiles plura virtualiter includit. Sicut em̄ ens ꝟtualiter includit vnū ꝛ bonū p ſe: ita ens infinitū includit vnū infinitū ꝛ bonū infinitum.

Q̄rtum dictū. Quarto dico ꝙ iſta q̄ cognoſcūt de deo: cognoſcunt p ſpecies creaturaꝝ. q2 ſiue magis vniuerſale ſiue min⁹ vniuerſale cognoſcant p eandē ſpeciē min⁹ vniuerſalis: ſiue vtrūꝙ habeat ſpeciē intelligibilē ſibi ꝓpriam: ſaltē illud qđ pōt impmere ſpeciē min⁹ vniuerſalis in intellectu: pōt etiam cauſare ſpeciē cuiuſcūꝙ vniuerſalioris. et ita creature q̄ imprimunt ꝓprias ſpecies in intellectu: pñt imprimere ſpecies tranſcendentiū: que cōiter cōueniūt eis ꝛ deo. et tunc intellectus ꝓpria ꝟtute poteſt vti multꝭ ſpeciebꝫ ſimul ad concipiendū illa ſimul quoꝝ ſunt iſte ſpecies. puta ſpecie ſūmi: ſpecie boni: ſpecie act⁹ ad concipiendū ſummū bonū et actualiſſimū. quod apparet per locum a minoꝛ. Imaginatiua em̄ pōt vti ſpeciebus diuerſoꝝ ſenſibiliū ad imaginandū cōpoſitū ex illis diuerſis. ſicut apparet imaginando montē aureū.

Contra pdicta arguit. q2 ſm Dionyſiū libro de angeli. hierar. negatiōes de deo ſunt vere. affirmationes ꝟo incōpacte. igit de deo nō habemus aliquē ↄceptū affirmatiuū ſed tm̄ negatiuū. Obiec.

Rn̄deo ꝙ Dionyſi⁹ non vult negare qn de deo poſſimus multa pdicata affirmatiua enūciare. Vñ ait pō. Deus iudex iuſtus fortꝭ ꝛc̄. ſed intendit ꝙ nō poſſum⁹ aliquē cōceptū de deo habere ſub ꝓpria ratione deitatis. vel intendit de affirmationibꝫ in q̄bꝫ de deo aſſerunt pfectiones repte in creaturis eo mō quo ſunt in ipſis ſcꝫ cum imperfectiōe: puta aſſerendo deum eſſe ſapientē ſapiētia accidentali. talis em̄ affirmatio non eſſet bñ compacta: cū pdicatū vt ſic repugnet ſubiecto: et ſic nō eſſet ipſoꝝ debita cōpoſitio. Rn̄ſio.

Ad argumēta. Ad pmū dico ꝙ illa ſimilitudo debet intelligi q̄tū ad pmā motionē intellect⁹ ab obiecto. Ibi ei phātaſma cum intellectu agēte habet vicem obiecti pmi mouentꝭ. ſed non debet intelligi q̄tum ad omnē actum ſeqn̄tem pmā motionē. poteſt em̄ intellectus abſtrahere omne obiectū incluſū in obiecto pmo mouente: et cōſiderare illud abſtractum nō cōſiderādo illud a q̄ abſtrahit: et ſic conſiderare cōmune ſenſibili ꝛ inſenſibili et illud attribuere deo vt dictū eſt. Rn̄ſiones ad ratiōes obiec.

Ad ſecundū dicit vno modo ꝙ ſimilitudo debet intelligi de difficili ꝛ nō de impoſſibili. Si ꝟo intelligat de impoſſibili: tūc intelligit de noticia intuitiua ita ꝙ ſicut eſt impoſſibile oculo noctue intueri ſolem: ſic impoſſibile eſt intellectui noſtro naturalit' intuitiue cognoſcere deū

Ad tertiū dico ꝙ nō eſt ſimile de infinito in multitudine in actu: et de infinito intenſiue in pfectione. quia cognitio obiectoꝝ infinitoꝝ numeraliter cōcluderet infinitatē potentie cognoſcentis: vt patet in q̄ſtione de infinitate. Nō ſic aūt cognitio obiecti infiniti in pfectione. q2 actus finitus poteſt attingere obiectum infinitū. Non em̄ opoꝛtet actum habere talē modum realem qualem habet obiectū: niſi

eſſet actus cõꝑbenſiuus. Loquoꝛ aũt
de actu cõꝑhenſiuo: nõ quidem intelli/
gẽdo cõꝑbenſionẽ pro clara viſiõe ob/
iecti: ſicut beati dicunt cõꝑhẽſoꝛes. ſed
accipiendo cõꝑhenſionẽ pꝛo cognitiõe
totali obiecti ꝙ̃tũ eſt cognoſcibile. et ta/
lis actus non poteſt eſſe obiecti ĩfiniti niſi
Dictuꝫ ſi ſit infinitus. Ad Greg. dico ꝙ non
Greg. debet intelligi ꝙ contemplatoꝛ ſiſtat ſub
dupl'r deo in aliqua creatura. quia hoc eſſꝫ frui
intelli/ vtendis. ſed quia contemplatio de lege
gitur. cõmuni ſtat in aliquo cõceptu cõmuni q̇
eſt minoꝛis intelligibilitatis ꝙ̃ deus i ſe.
vt eſt hec eſſentia.

ꝗſt. iij. **Uxta hoc quero:**

i Utrũ deus ſit ꝑmũ cognituꝫ
a nobis naturaliter pꝛo ſtatu
iſto. Q' ſic Arguo. Unũquodqꝫ ſicut
ſe habet ad eſſe: ita ad cognitionẽ. ij. me/
taph. ſed deus eſt ꝑmuꝫ ens. igit̃ ꝑmum
cognitũ. Item nihil ꝑfecte cognoſcit̃:
niſi deo ꝑfecte cognito. igitur nec ſimpli/
citer ꝯgnoſcit̃ niſi eo ſimpliciter cognito.
conſequẽs patet. Sicut maximũ ad ma/
ximũ: ſic ſimpliciter ad ſimpl'r. et e cõuer
ſo. ij. Topic. Item ꝑfectiſſimus actus
potentie eſt circa obiectũ ſimpliciter pꝛi/
mũ. ꝑfectiſſimus aũt actus eſt circa deũ.
x. Eth. igit̃ deus eſt ſimpliciter ꝑmũ ob/
iectum cognoſcibile. Contra. Omis no
ſtra cognitio oꝛit̃ a ſenſu j. Metaph. igit̃
deus q̇ eſt a ſenſu remotiſſimus nõ eſt ꝑ
mo cognitus ab intellectu noſtro. Re/
ſpondeo et dico ꝙ tripl'x eſt oꝛdo intelli/
Rñdeo gibiliũ. Unus eſt ſm ꝑoꝛitateꝫ oꝛiginis
ad ꝗſt. vel generationis. Alius eſt ſm ꝑmitateꝫ
per di. ꝑfectiõis. Tertius ꝟo ſm pꝛioꝛitatẽ ade/
quationis. Quantũ ad ꝑmum premitto
duo: quoꝝ ꝑmũ eſt ꝙ cõceptus ſimplici/
ter ſimplex eſt: qui nõ eſt reſolubil' in plu
res conceptus: vt conceptus entis vl' vl/
time differentie. Cõceptum ſimplicẽ ſed
nõ ſimpliciter ſimplicẽ eſſe voco: q̇dcun/
qꝫ poteſt concipi ab intellectu actu ſimpli
cis intelligentie: licet poſſet reſolui in plu
res actus ſeoꝛſum conceptibiles. Se/
cundo ꝑmitto ꝙ aliud eſt cõfuſum intel/
ligere: et aliud cõfuſe intelligere. Confu/
ſum em̃ idem eſt qḋ idiſtinctũ: et hoc vel

indiſtinctiõe totius eſſentie in ꝑtes eſſen
tiales: vel totius vniuerſalis in ꝑtes ſub
iectiuas. Confuſum igit̃ intelligit̃ qñ in/
telligit̃ aliquid indiſtinctũ aliq̇ predictoꝝ
rũ modoꝝ. Sed cõfuſe dicit̃ aliqd conci
pi qñ cõcipit̃ ſic̃ exꝑmit̃ ꝑ nomẽ. Diſtin/
cte quãdo concipit̃ ſicut expꝛimit̃ ꝑ diffi
nitionem. His ꝑintellectis dico ꝙ ꝑ/ ꝑma cõ
mũ actualiter cognitũ confuſe: eſt ſpecies
ſpecialiſſima cuius ſingulare efficacius ⁊
foꝛtius mouet ſenſum: ſiue ſit viſibile: au
dibile vel q̇uis alio ſenſu ꝑceptibile. Et
hoc ſuppoſito ꝙ ſinglare ſit in debita ꝓ/
poꝛtiõe appꝛoximatũ ſenſui. Quãdo em̃
obiectũ non eſt debite appꝛoximatũ: non
mouet ad cognoſcẽdũ ſe ſub ꝑfectiſſima
ratione: ſed ſub aliqua imꝑfecta. ⁊ tũc in/
tellectꝰ ſequẽs ſenſum talis obiecti opoꝛ
tet ꝙ ſit talis vniuerſalis cuꝰ ſenſus erat
ſub ratione ſingularis: vt patet de viſo a
remotis: quod pꝛius cognoſcit̃ ſub rõne
coꝛꝑis ꝙ̃ animalis: et ꝑus ſub ratiõe anima/
lis ꝙ̃ hominis. Sed qñ obiectũ eſt in de/
bita ꝓpoꝛtione vt poſſit mouere ſenſum
ſub ratione ſua ꝓpꝛia: tunc intellectus ſe/
quens ſenſum talem habet noticiam ta/
lis nature: pꝛius ſub rõne ſpecifica confu
ſe ꝙ̃ ſub rõne generis confuſe. Qḋ ſic ꝓ/
bat̃. Cauſa naturalis agit ad effectũ ſuũ
ſcḋm vltimũ ſue potentie qñ non eſt im/
pedita. igitur ad effectũ ꝑfectiſſimũ queꝫ
poteſt ꝑmo pꝛoducere ꝑmo agit. ſed oĩa
concurrentia ad iſtũ ꝑmũ actũ intellectꝰ
ſunt cauſe mere naturales: quia ꝑcedũt
oẽm actũ voluntatis ⁊ non impedite: vt
patet. igit̃ et ꝑmo ꝓducunt ꝑfectiſſimuꝫ
conceptũ que poſſunt. ille aũt nõ eſt niſi
conceptus ſpeciei ſpecialiſſime. Hoc idẽ
ꝓbat̃ ꝑ Auicennã. ij. metaph. dicentẽ: ꝙ
Metaphyſica eſt vltia in oꝛdine doctri/
ne. ergo ꝑncipia alioꝝ ſcientiarũ poſſunt
concipi ⁊ termini illoꝝ ante ꝑncipia me/
taphyſice. ſed hoc nõ eſſet ſi opoꝛtet pꝛi/
us actualiter concipi conceptꝰ cõmunio/
res ꝙ̃ cõceptꝰ ſpecieꝝ ſpecialiſſimaꝝ. Si ſcḋa cõ.
ꝟo loquamur de cognitione actuali diſti
cta: dico ꝙ ꝑncipium cognitũ actualiter
cognitione diſtincta: eſt e cõuerſo: tale eſt
eſt cõmuniſſimũ. ⁊ que ſunt ſibi ꝓpinqua
ſunt pꝛioꝛa: et que remotioꝛa ſunt poſte/

nota. Probatur. quia ſicut dictũ eſt: nihil cõcipitur diſtincte niſi quando cõcipiuntur oia que includuntur in ratione eius eſſentiali. ens autẽ includitur in oibus cõceptibus quibuſcumque inferioribus: et alia magis vniuerſalia in cõceptibus minus vniuerſaliũ. ergo nullus conceptus inferior diſtincte concipitur niſi cõcepto ente et alijs magis vniuerſalibus. Itẽ Ens nõ poteſt cõcipi niſi diſtincte: cũ habeat cõceptũ ſimpliciter ſimplicẽ. ſimpliciter autẽ ſimplex: aut totaliter ſcitur: aut totaliter ignoratur. cum nõ habeat reſolui in alios conceptus. ergo ens poteſt concipi diſtincte ſine alijs: alia autẽ non ſine eo Hoc idem probatur. quia metaphyſica que eſt de ente eſt prior ſecundum Auicen. vbi prius in ordine diſtincte cõcipiendi. quia ipſa habet certificare principia aliarum ſcientiarum: licet ſit poſterior in ordine doctrine Hoc modo Ariſto. in .j. Phyſic. dicit magis vniuerſalia eſſe prius nota: ibi intendens dare modũ deueniẽdi in cognitionẽ diſtinctã ſcientie naturalis: procedendo a magis cõmunibus ad minus cõmunia. Hec de ordine generationis cõparando vnũ vniuerſale ad aliud. De ſingularibus vero dicetur alias. Quantũ vero ad ordinẽ perfectiõis diſtinguo. quia perfectius intelligibile a nobis poteſt intelligi dupliciter. aut ſimpliciter. aut ſecundum proportionẽ. Exemplũ. Viſio aquile de ſole eſt ſimpliciter perfectior reſpectu ſolis: quam viſio mea reſpectu cãdele Et tamen viſio mea eſt perfectior proportionabiliter. hoc eſt: plus habet de ratione viſiõis ſecundum proportionẽ ad viſibilitatẽ candele quam viſio aquile habeat reſpectu viſibilitatis ſolis. Loquendo igitur de ordine perfectionis ſimpliciter: dico quod perfectiſſimũ cognoſcibile a nobis naturaliter eſt deus. vnde in hoc ponit Phus felicitatẽ naturalem .x. Eth. et poſt ipſum ſpecies ſpecialiſſima perfectior in vniuerſo: et deinde ſpecies proxima illi: et ſic vſque ad vltimã ſpeciẽ: et poſt oẽs ſpecialiſſimas: genus primũ abſtrahibile a ſpecie perfectiſſima. et ſic ſemper reſoluẽdo. Et ratio oim iſtorum eſt. quia attingere actualius obiectũ eſt intellectio perfectior ſimpliciter. quia habet equalẽ perfectiõem ex parte intellectus cum quacumque intellectiõe: vel nõ minorẽ. et habet perfectionẽ multo maiorẽ ex parte obiecti. que duo. ſ. perfectio potẽtie et perfectio obiecti ſunt cauſa perfectiſſime intellectionis. Si vero loquimur de perfectione notitie ſecundum proportionẽ ad aliquid cognoſcibile: dico quod a perfectioribus ſenſibus ſenſibilia et eo efficacius mouentia ſunt perfectius cognoſcibilia ſecundum proportionẽ. quia intellectus noſter plus attingit ad illa ſecundum gradum cognoſcibilitatis eorũ. et que ſunt remotiora ab illis ſunt minus cognoſcibilia ſecundum proportionẽ ſue cognoſcibilitatis. Iſta diſtinctio habetur a pho. ij. de aialibus. vbi vult quod licet de imaterialibus habeamus minimã cognitionẽ: quod eſt intelligendũ proportionabiliter: tamen illa eſt deſiderabilior cognitiõe magna que poteſt haberi de materialibus que eſt etiã magna ſecundum proportionẽ. De prioritate tertia. ſ. adequationis dicetur ſequenti queſtione.

Ad ar. Ad argumẽta. Ad primũ dico quod illa autoritas eſt intelligenda quod quanto res eſt perfectior: tanto eſt perfectius cognoſcibilis quantum eſt de ſe.

Ad ſecundũ. Ad ſecundum dico quod illa cõſequentia nõ valet: niſi in cauſis propriis. Exemplũ. Eclipſis eſt cognoſcibilis per intellectũ habẽtẽ demonſtrationẽ et per ſenſum. licet autẽ nũquam perfectiſſime cognoſcatur: niſi cognito principio demõſtrationis. nõ tamen ex hoc ſequitur quod nunquam cognoſcatur niſi cognito principio demõſtrationis. quia iſta nõ eſt cauſa precisa ſue cognitionis cum poſſit cognoſci per aliã cauſam. ſ. per ſenſum. Ita eſt in propoſito: quelibet creatura preter cauſam cognitionis ſue: que eſt eſſentia diuina: habet aliam cauſam cognitiõis illius. videlicet eſſentiã propriã que eſt nata gignere notitiã ſui. Non ſequitur igitur ſi nunquam perfectiſſime cognoſcatur res niſi per eſſentiã diuinam: quod non poſſit aliter cognoſci. quia poteſt cognoſci in genere proprio.

Ad tertium. Ad tertiũ dico quod bene probat quod deus eſt perfectiſſimum cognoſcibile quantum eſt de ſe.

queſtio .iij.

Utrum deus ſit primũ obiectũ naturale adequatum reſpectu viatoris.

Et arguitur quod ſic. quia ex queſtiõe precedenti. deus eſt primũ. hoc eſt perfectiſſimũ inter omnia cognoſcibilia. Primũ autẽ in quocumque genere eſt cauſa eſſendi ceteris alijs in illo genere. ſic ẽ

pꝛimū calidū eſt cauſa caloꝛis in alijs: ex
xij. metaph. igiť deus eſt ratio cognoſcē-
di oīa alia. et ſic eſt ꝑmū obiectuȝ intelle-
ctus. Preterea vnūquodqȝ ſicut ſe ha
bet ad eſſe: ſic ſe habet ad ꝯgnoſci. ſed ni
hil eſt ens ꝑ participationeȝ niſi ab ente
imparticipato. igiť nec cognoſciť niſi cog
nito prius ente impticipato. Contra.
Deus nō cognoſciť nunc a nobis ſub ꝓ-
pꝛia ratione huius eſſentie: ſed tm̄ i vni-
uerſali (ex q̄ſtione de cognoſcibilitate dī)
igiť nō eſt obiectū adequatū reſpectu no
Opīo ſci. tho. ſtri intellectus. In iſta q̄ſtione eſt vna
opinio ponens q̄ditatem rei materialis
eſſe pꝛimū obiectū intellect⁹ noſtri. que ſi
loquiť de intellectu vt eſt talis potētia:
Rō ꝯ Tho. eſt falſa. quia tūc ſeq̄reť ꝙ intellectus be-
ati haberent q̄ditatē rei materialis ꝓ ob
iecto adeq̄to. vel ſi non: nō maneret eadē
potentia que modo cuius vtrūqȝ eſt fal-
Rō ꝯ euaſionem. ſum. Nec valet dicere ꝙ eleuať per lumē
gloꝛie. Nullus em̄ habitus eleuans po-
tētiam poteſt habere obiectū quod exce-
dit ꝑmū obiectum potentie. quia tūc ille
habitus non eſſet illius potentie: ſed vel
eſſet in ſe potentia: vel faceret potentiam
eſſe aliam ab iſta ſicut haberet aliud ob-
iectum ꝑmū. Dico igiť aliter ſm Sco
tum xiiij. q. quodl. ꝙ obiectum ꝑmū na-
Opīo Scoti turale poteſt capi dupliciť. Uno modo
ad quod potentia naturaliter inclinať. et
hoc eſt ens reſpectu intellectus creati ſm
ſuam totā cōitatem: put videlicet ſe extē-
dit ad omne poſitiuū quod nō eſt nihil:
ſiue ſit ens reale ſiue rationis: cum omne
tale ſit itelligibile. Alio modo accipiť ob
iectum ꝑmū naturale: quod potentia po
teſt naturaliter attingere ſm concurſum
cauſaꝝ naturaliū. et hoc eſt limitatū. In-
tellect⁹ em̄ noſter ſepatus a coꝛpe vł etiā
intellectus angelicus poteſt naturaliter
cognoſcere omne ens limitatū: non autē
ens illimitatū: vt deum ſub ꝓpꝛia ratio-
ne deitatis. et ideo ens ſm totam ſuam
cōmunitatē non eſt obiectū ab intellectu
creato naturaliter attingibile. quia tūc oē
eius poſſet naturaliter cognoſci: cū omīs
potentia habēs aliquid pꝛo obiecto ade
quato poſſit in quodlibet contentuȝ ſub
illo. vt patet de coloꝛe ſi ponať obiectum
viſus. Obiectum em̄ et potentia debent
adequari. Hoc aūt eſt falſuȝ: vt patet de
deo ſub pꝛopꝛia rōne deitatis. Obiectū
tamē naturaliter attingibile et adeq̄tum
intellectui nr̄o pꝛo ſtatu iſto eſt quiditas
rei materialis vel ſenſibilis. intelligendo
nō ſolum de ſenſibili ꝓpꝛie. ſed etiam de
incluſo eſſentialiter vel v̄tualiter in ſenſi-
bilib⁹. quia ꝓ ſtatu iſto nō naturalr̄ intel
ligit niſi ea que cōtinenť ſub iſto motiuo
pꝛimo: cū pꝛo nunc nō intelligat niſi me-
diantib⁹ phantaſmatib⁹ ſeu ſpecieb⁹ re-
rum ſenſibiliū. et hoc pꝛopter penam oꝛi
ginalis peccati: ſm Aug. xv. de trini. Li
cet aūt deus ſit immaterialis ⁊ inſenſibi
lis: poteſt tamē mediantib⁹ hmōi cogno
ſci: vt dictum eſt in p̄cedentib⁹. Con- obiec. i. ꝯ dicta
tra p̄dicta arguiť Et pꝛimo ꝙ quiditas
rei materialis non ſit obiectum intellect⁹
pꝛo ſtatu iſto. quia nulla potentia poteſt
cognoſcere aliquod obiectum ſub ratiōe
cōmunioꝛi q̄ꝫ ſit ratio pꝛimi obiecti: cum
obiectum et potentia debeant adequa-
ri. ſed intellectus cognoſcit aliquid ſub
ratione cōmunioꝛi q̄ꝫ ſit quiditas mate-
rialis ſcꝫ ſub ratione entis: cum ens in-
q̄ꝫtum ens ponať ſubiectuȝ metaph. igi
tur ⁊c̄. Item videť ꝙ ens vt eſt cōmu- Scđa
ne ad ens reale et rationis non ſit obie-
ctum intellectus ex natura potētie. quia
vnius potentie eſt vnum obiectum ſub
aliqua vna ratiōe: vt patet de obiecto vi
ſus. ſed ens non dicit aliquam vnam ra
tionem ad ens reale ⁊ rationis. igiť ⁊c̄.
Itē. Diſtincte potentie habent diſtin
cta obiecta foꝛmalia: ex ij. de aīa. Intel Tertia
lectus et volūtas ſunt diſtincte potentie
igitur habent diſtincta obiecta: quod nō
videtur ſuſtineri poſſe ſi ens ponatur ꝑ-
mum obiectum intellectus. ſed ſi verum
ponatur bene poſſunt aſſignari diſtin-
cta obiecta foꝛmalia. ſ. verum quo ad in-
tellectum: et bonum quo ad volunta-
tem. Ad pꝛimū dico ꝙ quiditas rei ma-
Rn̄ſio ad pꝛimum. terialis vel ſenſibilis ponitur obiectum
intellectus intelligendo non tm̄ de ſen-
ſibili pꝛopꝛie: ſed de incluſo eſſentiali-
ter vel virtualiter in ſenſibilibus. Ens
autem inq̄ꝫtum ens quod ponitur ſub-
iectum metaphyſic̄. includitur eſſentiali-

ter in rebus ſenſibilibꝰ. et ideo nõ excedit
Ad ſecundum obiectũ intellectus ꝑ ſtatu iſto. Ad ſecundũ dico ꝙ nõ eſt idem iudiciũ. de intellectu et alijs potẽtijs inferioribꝰ. puta viſu vel auditu. quia ipſe intellectus ꝓpter ſui pfectionẽ ad oĩa ſe extendit ꝙ nullum obiectũ adequatũ poteſt habere vnius rõnis vt dicit Scotus. q. di. ſcdi ſententia
Ad tertium. rũ. vel poſſet minor negari. de quo diſt. xix. Ad tertiũ dico ꝙ verũ nõ põt poni obiectũ adequatũ intellectus: cũ intellectus nõ tantũ intelligat verũ ſub rõne veri: ſed etiã bonum ſub rõne boni. quãdo autẽ dicit ꝙ potẽtie diſtincte habẽt diſticta obiecta: rñdeo ꝙ potẽtie diſticte tripliciter ſe hñt ad inuicẽ. quia aut ſunt oĩno diſparate: aut ſubordinate et tũc vel eodem genere potentiatũ ſicut cognitiua ſuperior et inferior: vel in alio genere vt cognitiua et ſua appetitiua. Primo modo potentie diſtincte habent obiecta omnino diſtincta quia nulla earum ex quo ſunt diſparate eſt p ſe opatiua circa obiectũ circa qđ alia et tales ſunt ſenſus exteriores: vt viſus: auditus. Secũdo modo potẽtie diſtincte habẽt obiecta ſubordinata: ita ꝙ potẽtia ſuperior põt habere p ſe actũ circa obiectũ circa qđ poteſt potentia inferior ita ꝙ obiectũ potẽtie ſuperioris ꝯtinet ſub ſe obiectũ potẽtie inferioris. alioqn nõ eſſet obiectũ illud adequatũ ſuperiori vnde obiectũ primũ viſus ſm ſuam cõmunitatẽ ꝯtinet vt inferius. ſub primo obiecto ſenſus cõmunis. Tertio modo potẽtie ſic ſe habent ꝙ ſi appetitiua adequatur cognitiue in opando circa quecũꝗ obiecta idẽ erit primũ obiectũ vtriuſꝗ: et ſub eadẽ rõne formali ex pte obiecti. Si autẽ appetitiua habeat actũ circa aliq cognoſcibilia et circa aliqua nõ: tũc obiectũ appetitiue erit inferius ad obiectũ cognitiue.

Ad ꝓpoſitũ. intellectus et volũtas cadunt in tertio mẽbro. et ſi volũtas ponatur habere actũ circa omne intelligibile: poneret illud eſſe obiectũ tam intellectꝰ ꝙ̃ volũtatis. ſi nõ: tunc ponet obiectũ volũtatis aliquo modo eſſe particulare reſpectu obiecti intellectus. Sup hac materia ſe determinat ſcotus. q̃. di. ſcdi ſniaꝝ: vbi dicitꝰ ꝙ volũtas põt diligere omne ens. et ſic ens erit eius obiectũ. Ad argumẽta principalia. Ad primũ dico ꝙ Ariſto. male allegatur. licet eni dicat ꝙ illud qđ eſt cauſa vniuoca alijs eſſendi talia ſit maxime tale: ſicut ignis cum ſit cauſa caloris in elemẽtatis eſt calidiſſimus nõ tñ dicit ꝙ primũ ſeu pfectiſſimũ ſit ſemper cauſa reſpectu impfectoꝝ. Unde pfectiſſimus albũ nõ eſt cauſa viſibilitatis oĩbus viſibilibus. aut ſi cauſa: non tamẽ precisa et adequata. primũ aũt obiectũ intellectus debet eſſe adequatũ potẽtie. Ad ſcdm dico ꝙ ly ſicut in auctoritate allegata non dicit ſimilitudinẽ totalẽ. vnde ex illa habetur ꝙ ſicut ens imparticipatum eſt cauſa entis participati quo ad eſſe: ita quo ad cognoſci: nõ tñ totalis vel precisa.
Ad argu. principalia.

E veſtigio quero

D Utrũ in creatura ſit veſtigium trinitatis? Q. non. quia p veſtigiũ põt inueſtigari illud cuiꝰ eſt veſtigiũ igitur p creaturã poſſet naturaliter inueſtigari trinitas. qđ eſt falſum. quia hoc excedit naturalẽ rõnem. Item in natura intellectuali eſt imago trinitatis: nõ igitur veſtigiũ ꝯſequentia patꝫ. quia illa habent oppoſitas rões repſentandi: igitur nõ cõueniũt eidẽ. Item Natura intellectualis quia nobilior eſt habet aliã rõnem repreſentandi ꝙ̃ alie nature inferiores vt rõnẽ imaginis ſed citra naturã intellectualem ſunt nature multe habentes ordinẽ in pfectiõe: ſicut aĩata ſupra inaĩata et mixta ſupra ſimplicia. igitur in eis erit aliq ratio repſentandi. ita ꝙ ratio veſtigij nõ erit cõmunis omnibꝰ. Contra. Aug. vj. de trini. c. vl. dicit ꝙ in creaturis apparet veſtigiũ trinitatis. Reſponſio: quia ſm Ariſto. transferentes ſm aliquã ſimilitudinẽ transferunt. Uidendũ eſt de ratione veſtigij in corporalibus: vnde tranſlatum eſt nomen eius ad ꝓpoſitũ. Ubi ſciendũ ꝙ veſtigiũ eſt ſimilitudo ptis aĩalis ab ipſo impreſſa in aliqđ ſibi cedẽs. vt ſi pes animalis imprimatur puluerĩ: illa impſſio derelicta dicitur eius veſtigiũ. imago vero eſt ſimilitudo totius. Sciẽdũ inſup ꝙ ſicut trinitas eſt quaſi quoddã totũ numerale ſaltẽ in conceptu intellectus et pſona eſt
qõ. v.
Rñſio.
Differẽtia inter veſtigiũ et imaginem.

ſibi quaſi p̄s hui⁹ toti⁹: ita etiā approprii/atū pſone eſt q̄ſi p̄s eiuſdē. q2 eius ratio ſaluaꝫ cōplete in vna pſona: ꝛ p̄ pn̄s rō eius nō ponit trinitatē ſed ponit ↄcomi/tāter vnitatē alicuius pſone in q̄ ſit. Licꝫ igiꝫ creatura cōiter nec rep̄ſentet pſonam vt pſona: nec ap̄propriatū vt approprīa/tū: q2 nō ſic cognoſcaꝫ ap̄propriatū niſi co gnoſcaꝫ pſona cui appropriaꝫ: rep̄ſentat tn̄ appropriabile: in quo ſaluaꝫ q̄ſi rō par tis mō p̄dicto reſpectu trinitatis. Ad ꝓpoſitū dico q̄ in creaturis ↄſiſtit veſti/giū trinitatis reſpectu appropriatoꝝ pſo nis. vt vnū: verū: bonū (que reperiunꝫ in omni ente) rep̄ſentāt ſūmā vnitatē p̄mi p̄ncipij q̄ appropriaꝫ patri q̄ eſt pn̄cipiuꝫ a quo eſt origo aliaꝝ pſonaꝝ. ꝛ veritateꝫ q̄ appropriat filio q̄ p̄cedit p̄ modū intel lectus: ꝛ bonitatē q̄ appropriat ſpūiſcn̄/cto qui p̄cedit p̄ modū voluntatis. Sic etiā in omni creatura eſt modus: ſpecies ꝛ ordo. Modus quidē accipiꝫ pro men/ſura vel limitatione p̄ducti p̄ qd̄ rep̄ſen/taꝫ potētia illimitata p̄ducētis. ↄditio ei imꝑfectio: cuiuſmodi eſt limitatio vel poſſibilitas nō ineſt enti niſi p̄fectioꝛ cu/iuſmodi illimitatio vel neceſſitas inſit: cum imꝑfectū dependeat a p̄fecto. poten tia aūt illimitata ꝛ ſūma neceſſitas ap/propriaꝫ patri q̄ eſt a ſe. Species ꝟo rep̄ ſentat ſūmā pulcritudinē que appropaꝫ filio q̄ eſt imago patris ſumme ſibi con/formis. Ordo vero in opationē vel in fi/nem rep̄ſentat opationē p̄fectiſſimam in deo ſcꝫ dilectionē que appropriaꝫ ſpūiſā/cto: in q̄ eſt ſūma beatitudo. Eſt aūt hoꝝ corrn̄dentia: q2 vnitas rn̄det modo q̄ re ſpiat deū vt cauſam efficientem: veritas ſpeciei q̄ reſpiat ip̄m vt exemplar: boni/

Ad ar. tas ordini q̄ reſpiat vt finē. Ad argu/menta. ad p̄mū dico q̄ p̄ veſtigiū diſtin/cte inueſtigaꝫ illud cuius eſt ſimilitudo: ſcꝫ pars totius. Non aūt totū niſi indi/ſtincte. Ita q̄ p̄ creaturā inueſtigaꝫ illud qd̄ eſt appropriabile pſonis: nō aūt ipſa trinitas pſonaꝝ niſi ſicut totuꝫ ex parte.

Ad ſecundū dico q̄ natura intellectu/alis: alia ratione eſt veſtigiū: ꝛ alia ratiōe imago. Eſt em̄ veſtigiū ſicut q̄libet eſſen tia creata inq̄tū eſt creata ſm̄ determina tū exemplar: eſt aūt imago inq̄tū in ip̄a eſt vnitas eſſentie cū pluralitate potētiaꝝ ꝛ opationū inter quas eſt ordo originis.

Ad tertiū dico q̄ in natura intellectu/ali multa ↄcurrunt ꝓpter que eſt imago trinitatis. vt dictū eſt. talis autē ↄcurſus nō eſt aliqua natura inferiori natura itel/lectuali. ꝛ ideo omnes alie nature habēt p̄ciſe rōnem veſtigij.

Circa terti

am partē huius diſtinctio nis tertie ſcꝫ de imagine. q̄ro vtrū in intellectu ſit ſpecies intelligibi lis prior naturaliter actu intelligēdi. Q̄ō. j.

Q̄ nō arguiꝫ. q2 oīs ſpecies impreſſa ab obiec/cto rep̄ntat illō ſb̄ rōe ſb̄ q̄ ab eo imprimiꝫ alioqn̄ nō eſſet vera ſpecies ei⁹. ſꝫ ſpecies imp̄miꝫ ab obiecto inq̄tū ſingulare. q2 actio eſt ſingulariū. igiꝫ rep̄ſentat im̄ ſin gulare. nō ergo intelligibile ſub rōne itel ligibilis. Item p̄ſentia obiecti eſt cā p̄ſentie ſpeciei. ꝛ nō econuerſo. non em̄ q2 ſpecies albi eſt in oculo: ideo album eſt p̄ ſens. ſed ecōuerſo. igiꝫ ſupflue poniꝫ ſpe/cies ꝓpter p̄ſentiā obiecti. Item Que libet ſpecies ſi eſſet in intellectu eſſet for ma naturaliter agēs ad intellectionē. ſed multe poſſunt ſimul eē in itellectu ſi vna poniꝫ. igiꝫ omnes ille naturalr̄ agerēt ad intellectiōes ſibi corrn̄dentes. igiꝫ ſimul eſſent plures intellectiones in intellectu. Henric⁹ q̄lib̄e/to. v. q. xiiij.

Item Vnū corpus non pōt ſimul ſi/gnificari diuerſis figuris. g̃a ſimili nec idem intellectus informari pluribꝰ ſpecie bus que ſunt figure diuerſoꝝ obiectorū.

Item Senſus nō recipit ſpeciem aliā ab actu. niſi quia organū eſt eiuſdem rō/nis cū medio. vel quia ſpecies illa eſt diſ poſitio ꝓpinqua ad actū ſentiendi. Neu/trum iſtoꝝ ↄcurrit in intellectu. Eſt enīꝫ intellectus virtus nō organica ꝛ de ſe ſuf/me diſpoſitus ad actum intelligendi. igi tur. Ad hoc eſt Ariſtote. iij. de anima Speculamur q̄ quid eſt in phantaſmati tibus ꝛ phantaſmata ſe habent ad intel lectum ſicut ſenſibilia ad ſenſitiuum. Et ex hoc ſequitur q̄ nullam ponit ſpeciem in intellectu. quia ſi poneretur: itellectus

non ſpecularetur ꝙ quid eſt in phantaſmatibꝰ: ſed in ſpecie intelligibili. nec oporteret intellectū ꝯuerti ad phātaſmata cū haberet obiectū pñs in ſpecie itelligibili. hec etiā videt intētio Aug. qui vult ꝙ verbū gignat nō ex ſpecie ſed ex habitu. dicit em. xv. de trini. ꝙ ex ipa ſola ſcētia quā in memoria tenemus naſcitur verbū.

In oppoſitū. In oppoſitū arguitur. quia intellectus agentis eſt facere de vniuerſali in potentia vniuerſale in actu: ſicut dicunt autoritates Ariſto. ꝛ cōmen. cū vniuerſale inquātū vniuerſale nihil ſit in rebus. ſed tantū in aliquo repñſentante ipm ſub tali rōne. Iſta verba nullū intellectū habebunt: niſi qꝛ intellectus agēs facit aliqd repñſentatiuū vniuerſalis ſcꝫ ſpeciē intelligibilē de eo qd fuit repñſentatiuū ſingulorꝫ ſcꝫ de phantaſmate. Item intellectus agens ſub rōne actiui nō excedit potentialē in ratione paſſiui quia ſicut intellectus agens eſt quo eſt oia facere. ſic intellectus potētialis quo eſt oia fieri. igit quicqd cauſat ab intellectu agente recipitur in potentiali: ꝛ ita cum prima actio intellectus agentis ſit ad vniuerſale i actu: illud quo ipm habet eſſe tale recipiet in intellectu potentiali ſcꝫ ſpecies intelligibilis.

Rñſio ad qſti. Ad queſtionē dico ꝙ neceſſe eſt ponere in intellectu potentiali ſpeciē intelligibilē priorē naturaliter actu intelligēdi. vt ex pdictꝫ patꝫ. Qd ſic ꝯfirmatur. Illud qd eſt pfectionis in potentia cognitiua inferiori nō eſt negandū a ſupiori. ſed ſenſus cōmunis habet ſpeciē coloris ſibi pñtē in organo ſenſus cōmunis. nō tantū inquātū eſt pñs viſui. ergo ꝛ intellectꝰ habet obiectū intelligibile ſibi pñs per aliquid qd eſt in itellectu ꝛ non tantū qꝛ pñs virtuti phātaſtice. vnde negare huiuſmodi ſpeciē eſt multū vilificare naturam intellectuā. Ad hoc eſt phus. iij. de aīa dicens. ꝙ anima eſt quodāmodo oia. per ſenſus ſenſibilia. ꝛ p intellectū intelligibilia. Item Lapis nō eſt in aīa ſꝫ ſpecies lapidis. vnde intellectus dicit locus ſpecierꝫ ab Ariſt. qꝛ habet ſpecies ꝯſeruare ſicut locus ꝯſeruat locatū. Alie autē potētie nō ſunt ita loca. qꝛ nō ita ſaluant ſpecies receptas in eis. ſpecies qꝫ pe ſenſibilis pōt corrūpi p leſionē vel indiſpoſitionē organi. ſicut dicit Ari. in libro de mēoria ꝛ remi. qꝛ pueri ꝛ ſenes male reminiſcunt ꝓpter abundantiā humorū. Non ſic delet ſpecies intelligibilis ab intellectu per indiſpoſitionē in receptiuo.

Ad ar. Ad primū argumentū dico ꝙ alia poteſt eſſe ratio agendi ꝛ alia ꝯditio agētis ſingularitas eſt ꝯditio agentis. ſed ratio agēdi eſt natura in ſingulari. Quādo igitur ſpecies gignit ab aliquo ſicut a cauſa totali: repñſentat ipm ſub ratione ſub qua gignit: ꝛ etiā repñſentat cōcomitāter ſub ratiōe gignentis. aut ſaltem non ſub ratiōe ei oppoſita. Et ideo ſpecies in ſenſu que totaliter cauſat ab obiecto nō repñſentat obiectū ſub ratione vniuerſalis in actu que eſt ꝯditio oppoſita ſingularitati. ſed in ꝓpoſito obiectū rducēs in phantaſmate nō eſt cauſa totalis reſpectu ſpeciei itelligibilis. qꝛ cū ipo agit intellectus agēs ſicut alia partialis cauſa. ꝛ ideo gignitū ab iſtis duabus cauſis pōt repñſentare obiectū ſub oppoſita rōne ſingularitati. Ad ſcdm de pñſentia dico ꝙ obiectū reſpectu potētie. pmo habet pñſentiā realē. vicꝫ approximationē talē vt poſſit gignere ſpeciē. Scdo p iſtā ſpeciē genitā que eſt imago gignētis eſt obiectū pñs ſub rōne cognoſcibilis. Quādo igit dicitur ꝙ pñſentia obiecti eſt cauſa pñſentie ſpeciei: verū eſt de pñſentia reali qua agēs eſt pñs paſſo. Et itelligo ꝙ in pmo ſigno nature eſt obiectū in ſe vel in phātaſmate pñs. intellectui agēti. ꝛ in ſcdo ſigno nature in quo illa ſunt pñſentia intellectui poſſibili. vt agenti a paſſo gignit ſpecies in intellectu poſſibili. Et tūc p ſpeciē eſt obiectū pñs ſub rōne cognoſcibilis. Et ſic intellectus agēs dicit quo eſt oia facere. ꝛ intellectꝰ poſſibilis dicit quo eſt oia fieri qꝛ eſt ſpecierꝫ receptiuus. intellectus vero agēs eſt pductiuꝰ huiuſmōi ſpecierꝫ qbꝰ ipe res habēt eſſe intelligibile. Ad tertiū dico ꝙ cū aliqua ſpecies fortius mouet: altera ipedit ne tūc moueat: cuiuſcūqꝫ ꝙ aūt ſpeciei ſingulare fortiꝰ mouet ſenſum. eius phantaſma efficacius imprimit ꝛ pmo mouet intellectū. Et quo ad illū primū actū nō eſt in poteſtate noſtra

quid intelligamus. qꝛ vt dicit Aug⁹. iij. de libe. arbi. Non eſt in poteſtate noſtra quibꝰ viſis tangamur. Sed illo actu poſito in poteſtate nr̄a eſt cognitio actualis cuiuſlibꝫ habitualiter noti. ⁊ ſic ꝑ impiū volūtatis pōt altera ſpecies mouere ad cognitionē alteriꝰ obiecti. n̄ ḡ erit ſil' plres itellectōes i itellectu: lꝫ ſint ibi plures ſpecies. Ad quartū dico ꝙ ſimilitudo nō valet. qꝛ bn̄ pōt eſſe incōpoſſibilitas aliquoꝝ in eſſe reali. licet non ſit incōpoſſibilitas eoꝝ in itellectu ſicut rōnes oppoſitoꝝ nō ſūt oppoſite in itellectu ſm Ari. ⁊ cōmentatorē. vij. metaph. Ad q̄ntū de organo dico ꝙ talis diſpoſitio corpis nō eſt ꝑma cauſa p̄ſentie obiecti in ſpecie ſed prior cauſa eſt vt potētia apprehenſiua ante actū habeat obiectū ſibi p̄ns in ſe vel in aliquo qđ eſt pars eius. In potētijs autē organicis obiectū eſt preſens ipi organo ꝑ ſpeciē ipi impſſam. qꝛ illa p̄ſentia ſufficit ad hoc ꝙ obiectū ſit p̄ſens toti cōpoſito ex potētia ⁊ organo. In itellectu aūt qui nō eſt potētia organica eſt obiectū p̄ſens ꝑ ſpeciē intelligibilē ipi in-
Ad autoritatē iij. d' aīa tellectui impſſam. Ad autoritatē phi. dico ꝙ talis eſt ꝯnexio phantaſie ⁊ intellectus ꝓ ſtatu iſto: ꝙ nihil itelligimus in vniuerſali niſi circa ſingulare phantaſiamur. nec eſt aliqua ꝯuerſio ad phātaſma niſi ꝙ itelligēs vniuerſale imaginat ſingulare eius. Nec itellectꝰ videt qđ q̄d eſt in phātaſmatibꝰ ſicut in rōne videndi ſed intelligēs qđ quid eſt reducēs in ſpecie itelligibili: videt illud in ſuo ſingulari
ad aug ꝑ virtutē phantaſticā in phantaſmate.

Ad Auguſtinū dico ꝙ ꝑ ſcientiā non intelligit habilitatē illam derelictam ab actibꝰ. Nam ante iſtā gignit verbū (cū ſit cognitio actualis diffinitiua ſeu diſticta ſed ꝑ ſcientiā intelligit ſpeciē intelligibilē per quā obiectū eſt habitualiter p̄ſens in memoria itellectiua: q̄ eſt virtualiter ſcia qꝛ in obiecto ſic p̄ſente ꝯtinet virtualiter habitꝰ ſcientificus. qđ patꝫ. xv. de trinita. vbi cū p̄miſiſſet ꝙ ex ipa ſciētia quā i memoria tenemus gignit verbū: ſubdit ꝙ formata cogitatio ab ea re quam ſcimꝰ verbum eſt. Dicitur autem ipſa ſpecies ſcientia: non tantū virtualiter ſed etiam formalr p̄t dicit hitꝰ cognitiuꝰ qꝛ ē q̄litas māſiua i itellectu: diſponēs ipm ad actū

ſ Ecundo q̄ro vtrū pars intellectiua ſit cauſa totalis noticie genite. q̄ſt. ij. Et arguit ꝙ nō. qꝛ ſcđo de aīa ꝓbat phs ſenſum eſſe paſſiuū nō actiuū: ꝑ hoc ꝙ ſi eſſꝫ actiuꝰ ſemꝑ ageret. ſicut ſi cōbuſtibile eſſet cōbuſtiuū ſemꝑ cōbureret. Ita arguitur in ꝓpoſito ſi ꝑs intellectiua. eſſet actiua reſpectu itellectiōis: ſemꝑ intelligeret ⁊ ita ſine obiecto: qđ eſt falſum. Item Actiones diſtinguūtur penes diſtinctionē ꝑncipioꝝ actiuoꝝ: igit ſi intellectꝰ ſit ꝑncipiū actiuū omnis intellectiōis: tunc omnes itellectiōes eſſent eiuſdē ſpeciei: ⁊ ꝑ ꝯn̄s oēs habitꝰ ꝯſequētes. Ad oppoſitū arguit. qꝛ ſi obiectū vel aliq̄d eius eſſet ratio agendi: igit itellectiones obiectoꝝ diuerſoꝝ ſpecie eſſent diuerſe ſpecie qđ eſt falſum. ꝯſequētia ꝓbatur. quia effectus differūt ſpecie qui ſunt a cauſis diuerſis ſpecie. falſitas ꝯſequentꝫ ꝓbat. qꝛ tunc de qualibet ſpecie ſpecialiſſima eſſꝫ ꝓpria ſcientia. ⁊ ſic de pluribꝰ ſpeciebꝰ ſpecialiſſimis nō poſſet eſſe vna ſciā. In iſta queſtiōe eſt vna opinio q̄ attribuit totam actiuitatē reſpectu intellectiōis ipſi Henricꝰ q̄tlꝫ. iiij q. iiij. anime. Et imponit aug. qui dicit. xij. ſuꝑ Gen̄. ꝙ imago corpis eſt in ſpū: q̄ eſt preſtantior corpore. Et ſequit. Nec putandū eſt corpus aliq̄d agere in ſpiritu: quaſi ſpūs corpori facienti materie vice ſubdatur. Omni enim modo preſtantior eſt res que facit: illa re de qua facit. Necꝫ vllo modo eſt preſtantius corpus ſpiritu: imo ſpūs corpore ꝗuis igit incipiat imago corporis eſſe in ſpiritu: tamen eandeꝫ imaginem non corpus in ſpiritu ſed ſpiritus in ſeipſum facit celeritate mirabili. Pro iſta etiam opinione arguitur ſic. Effectus non excedit cauſam in perfectione Melius eſt autem omne viuum non viuo. ſm Aug. de ciuitate dei. Igitur operatio vitalis (cuiuſmōi eſt itellectio) non pōt eſſe niſi a principio agendi vitali vel viuo. Itē tanto forma eſt ꝑfectior: ꝗto eſt actualior: ⁊ ꝗto actiualior: tanto actiuior. quia actiuum eſſe conuenit alicui

incōptum eſt in actu. ſed aīa intellectiua
inter omnes formas eſt actualiſſima. igi
tur maxime actiua. ergo ſe ſola poteſt in
opationē ſuā: cum hoc poſſint forme im
pfectiores: ſicut patet de formis elemen
torū. Alia eſt opinio totaliter in alio
extremo que dicit ꝙ aīa intellectiua ni-
hil habet actiuitatis reſpectu intellectio
nis: ſed ſe habet tm̄ paſſiue. obiectū autē
pſens in ſe vel in ſpecie eſt ratio agendi.
Q, aūt itellectus nō ſe habeat actiue, p-
bat. q2 tunc idem eſſet in actu ⁊ potentia
cum ipſe intellectus ſe habeat paſſiue re-
ſpectu euſdē. Seq̄ret etiā ꝙ idē eſſet ef-
ficiens et materia: cōtra Ariſtotelē ponē
tē in. ij. Phyſic. ꝙ materia ⁊ efficiens nō
coincidunt. Tunc etiā idez referret ad ſe
relatiōe reali: quod videt impoſſibile. v.
Metaph. propter oppoſitionē taliū rela
tionū. Sic etiā q̄dlibet poneret in ſe age
re: vtpote ꝙ aer ad pſentiam ſolis illumi
naret ſe: et lignū ad pſentiā ignis calefa-
ceret ſe: et non ignis. quia nō eſſet. vñ p-
baret aliquid nō eſſe cauſatiuū cuiuſcun
ꝗ noui in ſe. Ad hoc adducit Phus. iij.
de aīa: dicēs ꝙ intelligere eſt pati: et in-
tellectus nihil eſt eoꝝ q̄ ſunt an̄ intellige-
re. Contra pdictas opiniōes eſt Au-
guſtinus. ix. de trini. ca. vl. dicēs. Liq̄do
tenendū eſt ꝙ oīs res quā cognoſcimus
cōgenerat in nobis noticiā ſui. Ab vtro-
ꝗ eñ ſcz a cogſcente ⁊ cognito parit no-
ticia. Item. ij. de trini. Ex viſibili ⁊ vi
dēte gignit viſio. Ad queſtionē reſpō-
deo ꝙ intellectus ⁊ obiectū ſunt due cau
ſe partiales actus intelligēdi: vt patet ex
autoritate Aug. allegata. Obiectum em̄
in ſe vel in ſpecie pſens non eſt cauſa to-
talis eius. qđ etiaz pbat. q2 effect' equo-
cis non pōt excedere in pfectione cauſaz
equiuocā totalē: ſed deficit neceſſario ab
ea. ſed intellectio eſſet effectus equiuoc'
ſpeciei intelligibilis: ſi ab ea ſola cauſaret
et ita eſſz ſimpliciter impfectior ſpecie in-
telligibili: quod non eſt verum. Tū etiaz
quia tunc non poſſet ſaluari imago i mē-
te vt mens eſt. quia nihil ipſius mētis ha
beret rationē parētis. Item quō cauſa-
rent relationes rationis ſiue intentiones
logice que ſunt in actu collatiuo: cum il-

Rñſio vera ad queſti.

la intentio dicatur realis que cauſat im-
mediate a re vl' ſpecie repreſentante rem
in ſe. Nec tota cauſa intellectionis eſt in-
tellectus. quia tunc intellectus poſſet in-
telligere ſine obiecto: q̄d eſt falſum. Pro
bat cōſequētia. quia actiuo ⁊ paſſiuo ap-
proximatis ⁊ non impeditis: ſequit actio.
ſi ergo intellectus ſit totale actiuū intelle
ctionis cum ſit ſufficiens paſſiuū ſeq̄tur
intellectio. Hoc argumentū fuit tactum
in pede q̄ſtionis. Sunt ergo intellect' et
obiectū due cauſe ptiales reſpectu actus
intelligendi: inter q̄s eſt ordo eſſentialis
non q̄dem dependentie: quia obiectum
nō depēdet ab intellectu in cauſando nec
ecōuerſo: ſed inter ipſas eſt ordo eminen
tie. quia itellectus eſt cauſa pfectior. Si-
cut ſi mater ponat habere virtutē actiuā
in generatiōe plis: pater ⁊ mat ſunt due
cauſe ptiales quarū vna eſt pfectior alia.
Etſi arguat ꝙ in cauſis eſſentialiter ordi
natis neutra eſt pfectio alterius. igit ſpe-
cies intelligibilis non erit forma ipſi' in-
tellectus. Reſpōdeo ꝙ accidit ſpeciei
incōptum eſt cauſa partialis ꝙ pficiat itel
lectum. quia etſi pficiat eum: non tñ dat
ei aliquā actualitatē ptinentē ad cauſali-
tatem eius. vnde ſi poſſet eſſe pſens ſine
informatione: cōcurreret in eandē opera
tionē in quā modo cōcurrit. hoc apparet
ponēdo obiectū intelligibile pſens intel-
lectui ſine ſpecie: vt patet in aīa ſepata.
ſufficit itaꝗ ꝙ cauſa totalis complectēs
has cauſas partiales habeat vnitatē or
dinis: ſicut totalis cauſa que cōplectitur
ſolem et hominē in generatiōe prolis nō
eſt vna cauſa niſi vnitate ordinis. concur
rit ſiq̄dem obiectum in ſe pſens ad cau-
ſandum actū cognoſcendi in noticia itu-
itiua: ſenſitiua vel intellectiua: pſens ꝟo
in ſpecie i noticia abſtractiua. Recipit au
tem actus intelligendi in intellectu poſſi
bili. Vtrū aūt pducatur ab intellectu
agēte vel poſſibili vl' ab vtroꝗ: ſunt opi
niones varie q̄rū q̄libet pōt ſuſtineri ſm
Sco. xv. q. q̄dl. Eſt āt illa opinio ſatis
pbabil' q̄ ponit ꝙ ſolus intellect' agēs ſe
hz actiue nō tm̄ reſpectu ſpeciei: ſed etiaz
act' itelligēdi. ſol' ꝟo potētia paſſiue. q̄a
ſic ponit conformitas rei ⁊ nois vtriuſꝗ

mutuaq; corrñdẽtia in agendo ⁊ patien
do iuxta ipoꝝ diffinitiones poſitas in
Ad ar. opionũ ⁊ ꝑmo ꝑme op. queſtione pcedẽti: Ad argumẽta pro
ꝑma opiniõe ⁊ ꝑmo ad aug. dico ꝙ vult
ibi ꝓbare ꝙ obiectũ nõ eſt cauſa totalis
actus ſentiẽdi q̃ recipit in cõpoſito. ex p/
teaie ⁊ organo. ⁊ ſic dicat ꝙ agens eſt pre
ſtãtius patiẽte. qđ eſt veiũ de agente to
tali ⁊ equiuoco. Accipit aũt imaginẽ nõ
ꝓ ſpecie que cauſat a ſolo obiecto ⁊ reci/
pit p̃aſe in ipo organo: ſed ꝓ ſenſatione.
hoc patz ex dicto eius. xj. de trinitate. vbi
vult ꝙ informatio ſenſus que a ſolo cor/
pore fit viſio dicit. Illa aũt informatio
eſt ꝓprie ſpecies q̃ recipit in organo ⁊ gi/
gnit a ſolo corpe qđ videt. Sicut igit il/
lud qđ ẽ ꝓprie imago dicit viſio. ita cõ/
uerſo viſio põt dici imago ⁊ multo veri⁹
q2 viſio eſt quedã qualitas que eſt ſimili
tudo obiecti ⁊ forte pfectior ꝙ̃ illa ſimili
tudo prior que dicit ſpecies. Et notan/
dũ ꝙ ſpecies ⁊ viſio ſunt effectus ordina
ti obiecti viſibilis ſm Sco. ix. d. ij. ſniaꝝ

Ad ſcđm rñdetur eodẽ modo. q2 co/
gnitio cũ ſit opatio vital' nõ eſt a ñ viuo
ſicut a totali cauſa. poteſt tamẽ non viuũ
eſſe cauſa partialis alicuius viui ſicut ſol
eſt cauſa partialis ↄcurrẽs cũ hoie ad ge
neratione hoïs. Ad. iij. cũ arguit de
forma pfecta. dico ꝙ forme impfectiores
bene poſſunt eſſe cauſe totales reſpectu
ſuaꝝ opationũ: q2 opatiões eaꝝ ſunt li/
mitate ad res reſpectu quaꝝ habere to/
talẽ actiuitatẽ nõ includit aliquã pfectio
nẽ actiuã niſi limitatã. Iſta autẽ forma
ex pfectione ei⁹ ordinat. ad opationẽ cir/
ca totũ ens vt dictũ eſt queſtiõe de obie/
cto itellect⁹ q2 vero nõ eſt ſimplr pfecta
cũ nõ ſit infinita: ideo nõ põt habere in ſe
totũ ens. Ex eius igit pfectiõe cũ ſua im
pfectione ↄcludit ꝙ aliquã actiuitatẽ ha
beat nõ tñ ſufficientẽ: q2 nõ poſſet habe/
re totalẽ cauſalitatẽ cognitionis reſpectu
toti⁹ entis niſi haberet in ſe totum ens.

Ad ar. alteri⁹ opinio. Ad argumẽta ꝓ alia opiniõe. Ad pri
mũ dico ꝙ nihil eſt in actu formali ⁊ in
potẽtia reſpectu eiuſdẽ actus formalis.
q2 tũc eſſet in potẽtia reſpectu eius qđ ha
beret. Eſſe tñ in actu virtuali ⁊ in potẽtia
formali nõ repugnat: ⁊ ſic intellectus eſt
virtualiter ꝓductiuus actus intelligẽdi
⁊ ipſius receptiu⁹. Ad illud ꝙ mate/
ria ⁊ efficiẽs nõ coincidũt dico ꝙ illud ve Materia ex q̃ ⁊ effi. nõ coincidũt
rũ eſt de materia ex qua nõ aũt de mate/
ria in qua. ſubiectũ eñ eſt efficiẽs ⁊ mate
ria in qua reſpectu ꝓprie paſſiõis. Ad ali
ud de relationibꝫ. dico ꝙ ex rõne relatio/
nũ realiũ in cõi nõ põt ↄcludi repugnan
tia eaꝝ in eodẽ. Unde incõpoſſibilitatẽ
eaꝝ oꝫ reducere ad aliq̃ icõpoſſibilitatẽ
priorẽ. ⁊ vbi illa prior nõ inuenit: nec po/
ſterior ↄcludit. Alique eñ relatiões ſunt
incõpoſſibiles in eadẽ natura ⁊ in eodem
ſuppoſito: vt cauſa ⁊ cauſatũ. Alique ſo
ſunt incõpoſſibiles in eodẽ ſuppoſito vt
ꝓducẽs ⁊ ꝓductũ que nõ regnãt in eadẽ
natura: ſi natura põt cõicari ſine ſui diui
ſione: qualis eſt natura diuina. Repu/
gnãt tñ in eodẽ ſuppoſito. Alique autem
nec ſunt incõpoſſibiles in eadẽ natura:
nec in eodẽ ſuppoſito. vt mouẽs ⁊ motũ.
q2 in hoc nõ ponit depẽdentia eſſential'
qualẽ ponũt cauſa ⁊ cauſatũ. Nec p illđ
ponit ꝙ idẽ ſit anteꝙ̃ ſit: qđ ponere vide
retur relatio ꝓducti ⁊ ꝓducentis. ſed tm̃
ponit ꝙ idẽ depẽdeat a ſe ꝙ̃tum ad actũ
aliquẽ accidentalẽ. ſicut motũ depẽdet a
mouẽte ꝙ̃tũ ad actũ accidẽtalẽ quẽ reci/
pit ab eo. Ad aliđ qñ inferebat ꝙ qđ/
libet ageret in ſe. dico ꝙ ſi aliqđ agat in ſe
aliquã formã ꝓducẽdo: nõ ꝓpter h̃ qđli/
bet in ſe aget. q2 nõ qđlibꝫ eſt virtualr ta
le reſpectu forme cui⁹ eſt capax. Nõ oẽ
etiã qđ eſt virtualr ꝓductiuũ alicui⁹ for/
me: eſt eius receptiuũ. vt patz de ſole qui
eſt virtualr calidus nõ tamẽ formaliter.

Ad ob iecta p Ariſto. Ad autoritates Ariſt. Ad primã ꝙ in
telligere eſt pati: dico ꝙ itelligere eſt itel/
lectionẽ recipe: ⁊ recipe eſt pati: ⁊ ſic intel
ligere eſt pati. vnde licꝫ intellect⁹ ꝓducat
actũ intelligẽdi: nõ tñ dicit intelligẽs in/
ꝙ̃tũ ꝓducit ſed inꝙ̃tũ recipit. ſicut habe
re qualitatẽ dicit eſſe quale. ſi eñ deus
intellectionẽ cauſaret ⁊ eã intellectui nr̃o
imprimeret nõ minus ea itelligeremus.
licet aũt dicat Ariſt. intellectũ eſſe paſſi/
uũ: nõ tñ negat eũ eſſe actiuũ. locus enim
ab autoritate nõ tenet negatiue. Ad ſe
cundã dico ꝙ Ari. dicit intellectũ poſſi/
bilẽ nihil eẽ eoꝝ que ſunt ante intelligere

nō qꝛ anteq̄ intelligat nihil ſit in actu:ſꝫ qꝛ nihil eſt intelligibilium.qꝛ ſcꝫ nihil eſt qđ poſſit potētia ꝓpinqua itelligi a nob ante intelligere alteri⁹:puta eoꝝ que ca/ dunt ſub imaginatione ꝓpter intellectio/ nē noſtrā naturalē recipientē mō a phan taſmatib⁹. Ad argumēta principalia.

Ad ob iecta p Ariſto. Ad primū dico ꝙ per illud bene ꝓbatur ꝙ nec ſenſus eſt totalis cauſa ſenſationis nec intellectus intellectōis:nō autē ꝯclu dit quin ſit ꝑtialis. Ad ſcđm:licet ꝯſeq̄n tia nō ſit neceſſaria.qꝛ ſol poteſt eſſe cau/ ſa multoꝝ differentiū ſpecie ꝓpter diſti/ ctas virtutes in ipſo:que ſufficiūt in rōne cauſe effectiue ad diſtinguendū effectus tn̄ ad ꝓpoſitū poteſt concedi ꝯſequētia. ꝯcludit em̄ ꝙ anima nō eſt totalis cauſa omniū intellectionum:qđ eſt conceſſum.

Ad illō in opp. Ad argumentū autē in oppoſitū ꝯce/ do ꝯcluſionē ſcꝫ ꝙ cognitiones diuerſo/ rū obiectoꝝ ſpecie differūt ſpecie ꝛ etiā ha bitus virtute taliū obiectorum cauſati.

Et cum querit quō eſſet vna ſcientia de pluribꝰ ſpeciebꝰ ſpecialiſſimis. Re/ ſpondeo ꝙ vna ſpecies ſpecialiſſima pōt multas alias ſpecies virtualiter ꝯtinere vt patꝫ de ſubſtātia reſpectu accidentiū ꝛ ſic reſpectu multaꝝ ſpecieꝝ erit vn⁹ ha bitus ab vnitate ꝑmi obiecti virtualiter continētis.de quo vide.vj. metaph.vbi agit ꝺ trimēbri diuiſiōe ſcie ſpeculatiue.

q.iiij. **Ultimo circa hanc** diſtinctionē quero. Utrū in mente ſit diſtincte imago trini tatis? Arguo ꝙ nō.qꝛ imago diſtincte repreſentat illud cuius eſt imago. igitur mens diſticte, rep̄ſentaret trinitatē. ꝯn̄s eſt falſum.qꝛ tunc naturaliter poſſet co/ gnoſci trinitas ex mente naturaliter co/ gnita. Item. Nihil in mente plus rep̄ ſentat vnā ꝑſonā q̄ aliam. igit nec tota mens rep̄ſentat totā trinitatē.ꝓbatio an̄/ ceđ.xv.de tri. pr̄eſt mēoria intelligētia ꝛ volūtas.ꝛ ſic̄ filius.igit mēoria nō ma gis diſtincte repreſentat patrē q̄ filium.

Item in trinitate due ꝑſone ſunt pro/ ducte:in aia nihil eſt ꝓductū.igit in aia nō eſt imago trinitatis ꝓbatio minoris. in anima nō ſunt niſi actus primi ꝛ ſecū/ di. Actus primi nō ſunt originati a ſe in/ uicem.quia ſunt ꝯcreati ipſi aie nec actus etiā ſūt originati.quia actio nō eſt termi nus actionis.v.phyſicoꝝ. Iſti autē act⁹ ſcđi ſunt actiōes cuiꝫ nō ſunt actus primi.

Ad oppoſitū Aug.de trin̄.vj.ca.vij. Querēda eſt imago ꝛ inuenienda vbi na/ tura noſtra nihil meli⁹ habet. In hac queſtione ꝑſuppoſito ꝙ imago eſt ſimili tudo totius(et queſtiōe de veſtigio. Pri mo aliqua p̄mittā.deinde reſpondebo ad queſtionē. Articulus primus reſpōſiu⁹ Quantū ad primū experi/ mur in nobis eſſe actum intellectionis ꝛ actum volitionis: ꝛ iſtos actus eſſe aliq̄ modo in poteſtate noſtra: qn̄ obiectum eſt pn̄s.ergo oportet in nobis ponere ali quo modo p̄ncipia actiua iſtoꝝ actuū.ſ. intellectū ꝛ voluntatē:qui ſunt actus pri mi. Notādū inſup ſm ſcotū.xv.q.qlt. ꝙ memoria intellectiua in nobis hꝫ du plicē actū ſcꝫ retinere ſpeciē ſeu notitiam habitualē ꝛ ꝓducere actum intelligendi Quantū ad primū actū intellectus poſſi bilis dicit memoria. q̄tum ad ſecundū actū ſi intellectus poſſibilis ſit ꝓductiu⁹ actus intelligēdi:etiā dicit memoria. vel intellectus agēs ſi ſit p̄ncipiū actiuū ipſi⁹ notitie actualis.vel vterq̄ ſi vterq̄ con/ currit ad hm̄oi actū ꝓducendū ſm vari/ as opiniones ꝯagens quidē vt cauſa p̄n/ cipalis ꝛ poſſibilis vt minus principalis Solus autē poſſibilis dicit intelligētia. qꝛ ſolus recipit actū intelligendi

Scđs articlꝰ. Quā tum ad ſcđm articulū cū in btā trinitate ſit vnitas eſſentie cū diſtinctiōe ꝛ origine ꝑſonarū:imago ipſius nō ꝯſiſtit tantū in actibꝰ primis cū ibi nō ſit diſtinctio rei ꝛ rei.nec ordo originis.nec ſolū in actibꝰ ſe/ cūdis.qꝛ licꝫ ibi ſit diſtinctio ꝛ origo aliq̄ mō.ñ tn̄ ē ꝯſubſtātialitas:ſtat ḡ i vtriſq̄

Imago i nobis dupliciter aſſignat. Et aſſignat dupl'r ab Aug.ſcꝫ mēs:no/ titia ꝛ amor.ix.de tri.ꝛ mēoria intelligē/ tia ꝛ volūtas.xiiij. de tri. Dico tūc ꝯtra/ ctādo primā aſſignationē ꝙ ꝑ mentē poſ ſumus intelligere actū primū ꝑfectū vtri uſq̄ actus ſecūdi.vicꝫ fecunditatē ad gi/ gnendū ꝛ ſpirandū.ꝛ hoc modo mēs ha bet rōnem ꝑfecte parētis.quia includit ꝑ fecte vtranq̄ fecunditatē.ꝛ tunc illa duo notitia ꝛ amor ſunt duo producta ab ani

ma ordine quodã. Et hoc modo eſt i di
uinis.q2 in patre nõ ſolum eſt fecũditas
ad generãdũ:ſed etiã ad ſpirandũ ⁊ hoc
a ſe. Si aũt mens accipiat p̄ ſe vt actus
primus habẽs ſolũmodo fecunditatẽ re
ſpectu noticie genite.hoc modo imp̃fecte
aſſignat imago.q2 hoc mõ mens nõ ha/
bet rõnem parẽtis perfecte. Ita dico de
alia aſſignatione q̈ ſi memoria accipit p̄/
ſe p̃ parẽte r̄ſpectu noticie genite ẽ imp̃
fecte parẽs ſi aũt accipiat pro tota aĩa.
vt habet aptitudinaliter in actu p̄mo fe
cunditatẽ iſtã duplicẽ:ſic habet p̃fecte ra
tionẽ parentis. Et notandũ q̈ in no/
bis imaginis ad prototypũ nõ eſt omni/
moda ſimilitudo.q2 in imagĩe creata nõ
cõicatur noticie genite fecũditas ad p̃du
cendũ amorẽ.q2 nõ cõicatur ei eadem na
tura cum ſit accidẽs quoddã. qd non eſt
natũ eſſe formalit intelligens ⁊ volẽs.p̄r
aũt generãs filiũ cõicat ei naturã eandẽ:
⁊ eandẽ fecũditatẽ ſpirãdi amorẽ; q̄ non
intelligit in generatiõe filij habere termi
nũ adequatũ.⁊ ideo filius eadẽ fecũdita
te põt p̃ducere ſicut pater. Eſt tñ hic ali/
duplex ẽ ordo originis ⁊ p̄ſup. quis ordo iter ſcd̃am p̃tẽ imaginis ⁊ ter/
tiaʒ.q2 tertia p̄ſupponit ſcd̃am. Et iſtud
exprimit Aug.xv.de tri.vbi dicit volũta/
tẽ de cognitiõe p̃cedere qd cõmentator
exponit dicẽs. Nemo enim vult qd oĩno
quid vel q̄lequid neſciat. Ex quo patʒ q̈
iſtũ ordinẽ originis p̄ ſe poni p̃pter na
turalẽ ordinẽ volitionis ad intellectionẽ
nõ aũt q2 intellectio ſit cauſa volitionis.
Accipit etiã volũtatẽ vt eſt tertia p̃s ima
ginis p̃ actu volendi qd p̃ʒ ex hoc q̈ di/
cit volũtatẽ de cognitiõe p̃cedere: qd nõ
eſt verũ de potẽtia ſed de actu volẽdi mo
do p̄expoſito. Ulterius cũ p̄dicta iue
niant in mente reſpectu cuiuſlibʒ obiecti.
Notandũ eſt q̈ p̃fectiſſime ratio imagis
eſt quãdo iſta ↄcurrũt in mente reſpectu
dei vt obiecti.q2 tũc anima nõ tantũ ha/
bet ſimilitudinẽ expꝛ̃ſſiuã rõne p̄dictoruʒ
in ſe.ſed etiã inq̈tũ actus ipi ↄformant
obiecto. Eſt eñ actus ſimilitudo obiecti
vt dictũ eſt prius. Minus aũt p̃fecta eſt
ſimilitudo quãdo anima habet ſe pro ob
iecto.quia nũc licet nõ habeat ſimilitudo
ab ipo deo immediate tanq̈ȝ ab obiecto
p̃ximo.habet tñ aliqualiter inq̈tũ in mẽ
te(vt in imagine)cognoſcat deus. Iſtam
duplicẽ trinitatẽ aſſignat Auguſtinus il
lam que eſt reſpectu dei.xij.de tri.in eo ſo
lo q̈ ad ↄtẽplationẽ pertinet eternoꝝ.nõ
ſolũ trinitas eſt:ſed imago. In hoc autẽ
q̈ eſt in actione t̃palium.⁊ ſi trinitas inueni/
ri poſſit non tamẽ imago:qd eſt intelligẽ
dũ de p̃fectiſſima ratione imaginis.xv. duplex imago trinita/tis inuenitur.
de tri. Unde põt ſempiterna imutabi/
liſq̈ȝ natura recoli ↄſpici ⁊ concupiſci.ad
quã reminiſcendã:videndã:diligendam
totũ debet referri qd viuit. De alia ima/
gine loquit.xiiij.de tri. Ecce(inquit)mẽs
meminit ſui intelligit ſe:diligit ſe. vbi ſi
cernimus:cernimus trinitatẽ: nõ quideʒ
deũ:ſed illam imaginẽ dei. Iſta autori/
tas ↄtradiceret prime: niſi intelligeretur
modo p̄dicto.reſpectu aũt obiectoꝝ infe
riorũ mente licet ſit imago:nõ tñ ita p̃fe/
cta. Ex p̄dictis patʒ corollarie quare
in p̃te ſenſitiua nõ eſt imago.q2 ibi nõ eſt
ſubſtãtialitas principioꝝ ſentiendi. licet
eñ ipe potentie anie ſint ↄſubſtantiales
ipi anie:nõ tamẽ ſunt cauſe totales op̃a/
tionis ſed requirũt organa corporea que
nõ ſunt ↄſubſtãtialia ipis potentijs. In
parte etiã ſenſitiua nõ eſt duplex modus
originãdi ſcʒ naturaliter ⁊ libere q2 ſicut
ſenſus naturalit ſentit:ſic appetitus ſenſi
tiuus naturalr̃ appetit. Unde bruta in
ſuis op̃atiõibꝫ nõ agũt ſʒ agunt.ſm Io.
Dam. Ad primũ argu.dico q̈ ex cre/ Ad ar.
aturis nõ põt naturalr̃ cognoſci trinitas
quia deꝰ nõ creat vt trinus ſed vt vnus:
⁊ licʒ aĩa vel angelꝰ ſit imago trinitatis:
tñ ex ipis cognitis nõ põt cognoſci trini/
tas.q2 aĩa vel angelus nõ cognoſcat na/
turaliter eſſe imago ſed hoc eſt creditum
Relatio eñ imaginis non põt cognoſci
naturalr̃ niſi cognitꝭ extremis.lʒ aũt fun
damẽtũ eiꝰ naturalr̃ cog̃ſcat:nõ tñ termi
nus ſcʒ eſſentia diuia ſub p̃pria rõne Et
ſi arguas q̈ aĩa vel angelus naturaliter
põt cognoſcere oĩne ens limitatũ. vt p̃ʒ
ex queſtione de obiecto intellectus. Rñ/
deo q̈ verũ eſt dũ tamen nõ ſit ad termi/
nũ illimitatũ. Relatio aũt imaginis eſt
ad terminũ illimitatũ ⁊ ideo non põt na
turalr̃ cog̃ſci. Ad ſcd̃m dico q̈ añs eſt

falſum. q: memoria magis rep̄ſentat patrē q̄ꝫ filiū. nō quo ad hoc ꝙ ſola memoria ſit in patre ⁊ ſola itelligētia ſit in filio ſed quo ad hoc ꝙ pater gignit filiū inq̄ꝫtū pater habet rōnē memorie: nō vt habet rōnem intelligentie vel voluntatis.

duplex eſt actio trāſiēs et imanens

Ad tertiū dico ꝙ actus ſcīdi ſunt ꝓducti. qđ aūt adducit̄ de. v. phyſicoꝝ eſt ꝓ me. Cū eīn actio nō ſit terminus actionis: ⁊ iſta vere termināt actionē: q: vt ait Aug. ix. de trinitate: notitia vere gignit̄ ⁊ volitio vere ꝓcedit. vt dicit. xv. de trinitate. ſequit̄ ꝙ iſta nō ſunt actiones de genere actionis: ſed ſūt forme abſolute de genere q̄litatis. Sicut eīn ad formā inductam in paſſo alio ab agente eſt actio de genere actiōis: ſic etiam ad formā inductā in ipſomet agente. Iſta autē actio ꝓductiua intellectiōis cōmuniter intelligit̄ ꝑ h̄ qđ eſt dicere vel elicere intellectionē. ꝓductiua vero volitiōis ſignificat̄ ꝑ hoc qđ eſt ſpirare: Licet autē huiuſmodi opationes ſint forme abſolute vt dictū eſt: dicunt̄ tn̄ actiones ꝓpter duas ↄditiones in quibꝫ opatio que eſt forma abſoluta. cōuenit cū actiōe de genere actiōis. Prima eſt ꝙ ſemꝑ ēſt in fieri. nō dico fieri ſucceſſiuo: q: opatio eſt indiuiſibilis. ſed ſic in fieri: q: in ↄtinua depēdentia ad cauſam eādē. ⁊ ſm idem: depēdentia rei create ad cauſam ↄſeruantē ſcꝫ deum.

prima cōditio

ij. con.

Scđa ↄditio eſt ꝙ opatio quaſi tranſit in obiectū ſicut in terminū: licet nō accipientē eſſe ꝑ ipſam: ſed p̄ſupponit̄ in ſuo eſſe. Et ꝓpter iſtas duas ↄditiōes pōt opatio dici actio: ⁊ ꝓpter iſtas ſignificat̄ grāmatice ꝑ verbū actiuū. Actio aūt de genere actionis vltra iſtas duas ↄditiōes addit tertiā. q: ſcꝫ eſt ꝓductiua alicuius termini vt accipiētis eſſe ꝑ eam. vt calefactio eſt ꝓductiua caloris in ligno vltra paſſionē quā infert. ſcꝫ calefieri. Eſt autē illa actio tranſiens que eſt ꝓductiua termini in paſſo alio ab agente. Sed ↄtra p̄dicta arguitur ⁊ videt̄ ꝙ itellectio ſit actio de genere actiōis. q: nō tantū due prime conditiones actionis ſibi ↄueniūt: ſed etiam tertia. Eſt eīn intellectio ꝓductiua alicuius termini. cū ex frequētibꝫ actibꝫ generetur habitus. Rn̄deo ꝙ argumentū eſt in oppoſitū. Intellectio enim licet ſit generatiua habitus: nō tn̄ vt actio. ſꝫ ſicut vna forma eſt ratio cauſandi aliā formā. Unde intellectio nō ſe habet ad generādum habitū ſicut calefactio ad calorem: ſed ſicut calor ad calorē. Qđ ex hoc patꝫ. q: nō pōt eſſe actio de genere actiōis: niſi ſit alicuius termini pōt aūt intellectio vel volitio eē abſqꝫ hoc ꝙ ſit alicuiꝰ termini ꝓducti. Circa p̄dicta notandū ꝙ mēs dicit̄ vno mō ab eminēdo. ⁊ ſic ſtat ꝓ ſuꝑiori portiōe rōnis que cōprehēdit tres potētias vt cōuertunt̄ ad deū. Alio mō dicit̄ a meminēdo: ⁊ ſic ſumit̄ ꝓ memoria. Tertio mō dicit̄ a mente qđ eſt defectus: ⁊ ſic dicit̄ de tota anie ſubſtātia ꝓpter mutatiōes q̄s ſuſtinet. Quarto mō dicitur a metiendo: ⁊ ſic ſtat pro vi iudicatiua.

Mens dicit̄ q̄drupl̄r.

Irca diſtinctionē quartā.

c

Querit̄ vtꝝ hec ſit vera: deus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. Et videt̄ ꝙ nō. q: eius ↄtradictoria eſt vera ſcꝫ nullus deus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. q: nec pater: nec filius: nec ſpūſſctūs. Contra. pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſāctus ſunt vnus deus hec eſt vera: igitur ⁊ eius ↄuertens. antecedens patꝫ ꝑ Augusti. de trinitate in multis locis.

Rn̄ſio.

Reſpondeo ꝙ hec eſt vera. q: quando illud qđ ponit vnus terminus in oratione eſt ꝑ ſe idem illi qđ ponit alius terminus: ꝓpoſitio affirmatiua ſignificans illoꝝ terminoꝝ identitatē eſt vera. Deus aūt hic ſupponit ꝓ hoc deo qui eſt idem tribus ꝑſonis: ẜ ⁊c̄. Cōuerſa tn̄ ſcꝫ pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnus deus. eſt formalior. q: eſt ibi p̄dicatio q̄ſi ſuꝑioris de inferiori licet eīn hic deꝰ ſit ſingularis: ſe hꝫ tn̄ vt ſuꝑius: q: ↄuenit tribus ſuppoſitꝭ. Non ſic i ↄuertēte. ſcꝫ deꝰ eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus vnde illa eſt quaſi denominatiua. inq̄ꝫtum inferiora dicunt̄ accidere ſuꝑioribus. q: ſcꝫ nō includunt̄ in rōne ſuꝑioꝝ. Ille aūt ꝓpoſitiones pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt vna deitas: ⁊ eius ↄuertens. ſcꝫ deitas eſt pater ⁊ filꝰ

et ſpūſſanctus licet ſint vere identitatiue
quia pdicatū eſt idem ſubiecto ꝓpter ſim
plicitatem diuinam: vt videbiť. viij. diſt.
non tamē ſunt vere formaliter. quia licet
deus et deitas ſupponant pro hoc deo
qui eſt idem tribus ꝑſonis: non tamē eo
dem modo. quia deus ſupponit pro na-
tura diuina cōcernendo ſuppoſita ſeu vt
nata pdicari de ſuppoſitis: nō ſic deitas.
Ad ar. Ad argu. in oppoſitū dico: ꝙ ille due
non contradicunt. quia in prima deꝰ ſup
ponit ſimpliciter pro natura diuina. In
ſecunda ꝟo ſupponit ꝑſonaliter. quia nul
lus diſtribuit pro ſuppoſitis. Contradi-
ctoria aūt prime eſt iſta: Deus nō eſt pa-
ter et filiꝰ et ſpirituſſanctus. in qua de eo-
dem negatur quod prius affirmabatur
Termi cōis cō- creti di- uerſe ſū ſuppo. et eſt falſa. Circa predicta Notanduȝ
ꝙ cōcretum aliquando ſupponit pro na-
tura: vt homo eſt ſpecies. Aliquando ꝓ
ſuppoſito: vt homo currit. Sic deus ali-
quādo ſupponit pro natura diuina que
de ſe eſt ſingularis: ita ꝙ in eius ratione
comphendiť ſua ſingularitas: licȝ nō in-
cludat formaliter ꝓprietates ꝑſonales. et
ſic ſupponit deus in illa ꝓpoſitiōe deus
eſt pater et filius et ſpūſſanctus vt dictū
eſt. Aliqñ ꝟo deus ſupponit pro ſuppo-
ſito: vt in illa deus genuit deum. ſ. pater
filium nec ſequiť deus genuit deū: nō ſe.
qꝛ nihil generat ſe. ergo genuit aliū. ꝛ tūc
vltra: ergo vel alium deum: vel aliū non
deum. Ille eñi non cōtradicūt. ſed q̄libet
illaꝝ eſt falſa. prima. ſ. genuit aliū deū eſt
falſa. qꝛ ſenſus eſt ꝙ ſuppoſitū genitū ha
bet aliaȝ deitatē ꝙ̄ ſit deitas generantis
q̄d eſt falſuȝ. ſcđa ꝟo. ſ. genuit aliū nō de-
um eſt etiā falſa. quia ſenſus eſt ꝙ ſuppo
ſitū genitū nō eſt deꝰ: qđ eſt falſum. Bñ
tñ ſequiť: deꝰ genuit deum. ergo genuit
aliū in ꝑſona qui eſt idem deus cū gene-
rante. Ulterius Notandū ꝙ deꝰ par-
tim habet naturā termini cōis ꝛ termini
ſingularꝭ: participat quidem naturā ter-
mini cōis inq̄ꝝtum natura diuia cōuenit
pluribus ſuppoſitis. ſapit ꝟo naturā ſin-
gularis termini. quia ipſa diuina natura
nō eſt plurificabilis in ipſis: ſed cōicať ſi-
ne ſui diuiſione. Ex q̄ patet ꝙ pōt ſuppo-
nere et pro natura ꝛ ꝓ ſuppoſitis.

Circa diſti Diſt. v qſtio. i.

ctionem quintā quero p-
mo Utrū eſſentia generet
vel generet. Q, ſic ꝑ Au-
guſt. vij. de trini. Idē dici accipiamꝰ cū ar. pmo
dicať verbum acſi dicať nota ſapientia.

Itē Richardus de ſctō vic. vj. de tri- ſcđo ar.
ni. videť expreſſe loqui cōtra mgrm ſentē
tiaꝝ. Multi (inq̄t) tꝑibus noſtrꝭ ſurrexe-
runt qui nō audent dicere ſubſtantiā ge-
nitā: quin potius quod eſt ꝑiculoſius et cō
tra ſanctorū autoritatē audent negare et
conanť omnibus modis reuellere ꝙ ſub
ſtantia gignat ſubſtātiā: ꝑtinaciť negant
quod omnes ſancti affirmant. Item tertō ar
Eſſentia cōicať: ergo pducitť. Añs patet
per Aug. xv. de trini. Eſſentiā preſtat fi-
lio ſine initio generatio. Probať ꝯſeq̄n-
tia. qꝛ cōmunicare ꝛ cōicari ſunt relatiue
oppoſita: nō dicūt relatiōes cōmunes: vt
patet. dicunt igiť relationes originis op
poſitas. et ſic ſunt idem qđ pducere ꝛ p-
duci. Itē eſſentia eſt pater. ergo eſſen- q̄rto ar.
tia generat. Añs patet ꝑ ſuā conuerſam.
Cōſeq̄ntia pbať. De q̄cūqꝫ pdicať ſub-
iectum: et ꝓpria paſſio. generare aūt vide
tur ꝓpria paſſio vel opatio patris. Itē q̄nto ar
Eſſentia eſt pater filij. ergo eſſentia gene
rat. Probať antecedēs ꝑ cōuerſionē. pa-
ter filij eſt eſſentia. ergo eſſentia eſt pater
filij. pbatio ꝯñe. eſſentia eſt pr̄ filij. ḡ fili-
us eſt filiꝰ eſſentie: cū in relatiuis ſit mu-
tua ꝯſeq̄ntia: vt ſi a eſt pater b. igiť b. eſt
filius a. Itē Genitū inq̄ꝝtū genitū eſt ſexto ar
aliq̄d: cum generatio nō termineť ad ni-
hil. et inter nihil ꝛ aliq̄d non eſt mediuȝ.
ſed nihil eſt aliq̄d in diuinis niſi ſit eſſen
tia. igiť filiꝰ inq̄ꝝtum genitꝰ eſt eſſentia. ḡ
eſſentia generať. Contra Mgr̄ in littera Rñſio
In iſta q̄ſtione errauit abbas Joachim
vt habeť extra đ trini. ꝛ fide catho. Da-
mnamꝰ ꝛc. Dicit eñi magiſtrū Petꝝ eſſe Error
hereticū. qꝛ dicit rē eſſe in diuis q̄ nec p- Joachī
ducit nec pduciť. Ex h̄ eñi videť ipi Jo- abbatꝭ.
achim ꝙ mgr̄ poneret q̄ternitatē in diui
nis: ponēdo. ſ. rem generātē: rē genitā: rē
ſpiratāȝ: et rem q̄ nec pducit nec pduciť.
Ad qđ incōueniens vitandū ponit Jo-

achim ꝙ nulla vna res eſt pater et filius et ſpũſſanctus. ſed tm̄ dicit tres ꝑſonas eſſe vnam rem. ſicut multi fideles dicunt eſſe vna eccleſia ꝓpter vnã charitatẽ. Et iſtud ꝓbat ꝑ illud ſaluatoris in Johãne orantis patrẽ ꝓ fidelibꝫ ſuis: vt ſint vnũ (inquit) ſicut ⁊ nos. Ex quo infert ꝙ cũ fideles nõ ſint vnum vnitate nature. igiť nec filius vna res cũ patre. Iſtud dictũ Joachim eſt hereticũ. ſ. ꝙ pater ⁊ filiꝰ et ſpũſſanctus non ſunt aliqua vna res. qa ſicut arguiť ca. ꝑallegato: pater gignẽdo dedit eſſentiã filio. nullã eñ aliã potuit dare q̃ filius eſſet deus. et ſimili ratione ambo dederũt eſſentiã ſuã ſpũiſctõ. Nõ eñ erat iſta cõicatio partis eſſentie. quia eſſentia eſt ſimplex ⁊ indiuiſibilis. ſꝫ totiꝰ eſſentie. igiť tota eadem eſſentia q̃ eſt in patre eſt in filio ⁊ ſpũſctõ. et ꝓpter ſimplicitatẽ diuinã quelibet ꝑſona ẽ illa res: et tres ꝑſone ſunt illa res. Qꝫ autẽ arguit de euangelio ſoluiť ibi. Nã ſaluator intelligit ĩ oratiõe ſua ꝙ fideles ſint vnũ vnitate ſibi ꝓportionabili: ſicut pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſctũs ſunt vnũ vnitate ꝓportionabili. hoc eſt: ſicut pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus ſunt vnũ vnitate charitatꝫ q̃ eſt natura eoꝝ: ita ⁊ fideles ſint vnũ vnitate participata. Et iſta expoſitio ꝓbať ibi per ſimile dictũ ſaluatoris Matth. v. dicentis diſcipulis ſuis. Eſtote ꝑfecti ſicut pater veſter celeſtꝭ ꝑfectus eſt. ſ. eſſentiali bonitate. vbi nõ monuit ꝙ ſimus ex nobis ꝑfecti naturaliter ſicut pater eſt et ſe naturaliter ꝑfectus. ſed vt eſſemꝰ ꝑfecti ꝑfectione nobis cõpetẽte. ſ. gr̃e et ꝟtutis. Ad hoc aũt ꝙ Joachim dicit magiſtrũ eſſe hereticũ: cõtradicit ſibi papa ca. ꝑallegato. Nos aũt ſacro approbante conſilio credimus ⁊ confitemur cũ Petro. ſ. ꝙ vna ſumma res eſt eſſentia vel natura diuina q̃ nec generat nec generať. nec tñ ſeqtur ꝙ ſit qternitas. quia ille tres res pater ⁊ filius et ſpũſſctũs ſunt illa vna res. Quaternitas aũt eſſe nõ poſſet: niſi eſſet q̃rtũ realiť diſtinctũ a tribꝫ.

Confirmatio conclu. eccl.

Pro hac concluſione ſic ſolẽniter autoritate vniuerſaľ eccleſie approbata Arguiť ſic. Si eſſentia generaret vel generareť: tunc a ſeipſa diſtingueretť et ad ſe realiter refferetť. cõſequens eſt falſum: vt patꝫ euidẽter. ꝓbať ꝯña. qꝛ generans realiter referť ad genitũ: ⁊ ab ipo realiter diſtinguiť. Nulla eñ res ſeipſam gignit ſm̃ Aug. j. de tri. Ad hoc adducať ꝙ in creaturꝭ forma nõ generat nec generať: ſed cõpoſitũ. deitas autẽ ſe habet q̃ſi forma in ꝑſona. Et ſi q̃rať quare nõ põt hec eſſe vera: eſſentia generat: vt eſſentia ſumať ꝓ ꝑſona. ſicut iſta ẽ vera: deꝰ generat deũ. in q̃ deꝰ ſumiť pro patre. et tñ nõ diſtinguiť a ſe. Rñdeo ꝙ deus eſt cõcretũ qd̓ poteſt ſupponere pro natura vel ꝓ ſuppoſito. eſſentia autẽ eſt abſtractũ vltimata abſtractiõe. ⁊ ideo nõ põt ſupponere ꝓ ſuppoſito: ſed tm̄ ꝓ natura. Pro q̃ notandũ ꝙ cõcretũ in generibꝫ accidentiũ cõcernit ſubiectũ cũ accidente: vt albũ. Abſtractũ ꝟo importat ſolũ accidens: vt albedo. Cõcretũ ꝟo in genere ſubſtantie importat naturã cum ſuppoſito: vt homo. abſtractũ ꝟo tm̄ naturam: vt humanitas. Item notandũ ꝙ licet vniuerſale abſtrahat a ſingulari ⁊ ſuꝑius ab inferiori inqꝫtũ in rõne ſuꝑioris non includiť inferius. ſuꝑiora tñ non ſunt abſtracta vltimata abſtractõe: qꝛ cõcernũt ſua ſuppoſita vel indiuidua: cum poſſint ſupponere ꝓ ipſis ⁊ de ipſis ꝑdicari: vt albedo de hac albedine: ⁊ homo de ſorte. Vltimata igiť ⁊ ꝑfectiſſima abſtractio eſt q̇ditatis abſtractiſſime ſũpte ab oĩ eo qd̓ eſt extra rationẽ q̇ditatis: vt eq̇nitas eſt tm̄ eq̇nitas. qa ꝑ ſe includit naturã: nõ cõcernẽdo ſuppoſitũ: et hoc in ſubſtantijs: quã circũloqmur in accidentibus q̇ditatẽ albedinis vel nigredinis abſtrahẽdo ab hac albedine. Illa nõ cõcernit ſubiectũ nec indiuiduũ eiuſdem nature vel alteriꝰ. In relationibꝫ aũt q̄ plura cõcernũt poſſũt eſſe plures abſtractiones. cõcernit eñ relatio ſuũ ꝓpriũ indiuiduũ: fundamẽtũ: ⁊ ſubiectũ. et licet abſtrahať a poſteriori: nõ tñ a priori. Exemplũ hoc concretũ qd̓ eſt cauſa dicať de igne q̃ generat calorẽ in ligno. ſed abſtrahendo a ſubiecto remanet adhuc cõcretio ad fũdamẽtũ: puta ſi dicať potẽtia cauſandi. calor eñ eſt potẽtia cauſandi calorẽ. nõ aũt ignis. põt itaqꝫ fieri vlterior abſtractio a ꝓprio fũdamẽto: puta ſi dicať cauſalitas:

tunc em̄ nec ignis nec calor recipit p̄dica
tionē iſtoꝝ. tn̄ adhuc iſta eſt vera: cauſali
tas eſt cauſalitas. vltima v̄o abſtractio ē
ſicut in ſubſtātijs: ꝑ hoc ꝙ dicimus ꝗdi
tas cauſalitatꝭ. ꝛ hec de nullo alio p̄dicatꝛ

Ad ar. Ad argumēta. Ad p̄mū dico ꝙ ſapi
entia nata ſumitꝛ ibi ꝓ ſuppoſito filij. Nō
ſic aūt dicatꝛ eſſentia nata: ſicͦ ſapientia na
ta. qꝛ ſapientia ꝗdāmodo deſignat origi
nē filij eoꝙ ꝓcedit ꝑ modū intellectus. et
ideo nomē ſapiētie ſibi appropatꝛ. Quō
aūt di. Aug. aliqñ filiū eſſe eſſentiam de
eſſentia: declarabitꝛ in ſequenti q̄ſtione.

Ad Ri chard. Ad Rich. Negandus eſt. qꝛ tenendū
eſt cū magiſtro qui habet ꝓ ſe autoritatē
vniuerſalis eccl'ie. ca. p̄allegato q̄ eſt ma
xima. de q̄ Aug. in libello cōtra epiſtolā
Fundati. Nō crederē euāgelio niſi eccl'ie
catholice crederē. que ꝗdem determina
uit q̄ libri habēdi ſunt autētici in canone
biblie. Autoritates autē ſctōꝝ q̄s addu
cit cōtra ſe: bn̄ exponit: vt patebit q̄ſtione
ſequēti.

Ad. iij. Ad rōnem illā de cōmunicare
dico: ꝙ generās habet vnā habitudinē
ad formā que eſt formalis termi⁹. et aliā
ad cōpoſitū qd̄ eſt termi⁹ p̄mus ſeu ade
quat⁹ (ex. vij. metaph.) vbi dꝛ ꝙ compo
ſitū p̄mo generatꝛ. In creaturꝭ aūt vtra
ꝗ habitudo realis ē. qꝛ vtraꝗ habet ter
minos realiter diſtinctos: et realis depē
dentia eſt vtriuſꝗ ꝓducti ad producēs.
In ꝓpoſito aūt ꝓducēs ad p̄mū ꝓductū
habet relationē realē. quia diſtinctionē
realē ꝛ realē originē. ad terminū aūt for
malē in ꝓducto nō habet relatiōē realē.
qꝛ nō diſtinctionē realē ſine qua non eſt
relatio realis. Producere igitꝛ in diuinis
dicit relationē realē. cōmunicare aūt dicit
relationē rōnis cōcomitantē illā realem.
Cōmunicare itaꝗ ꝛ cōmunicari ſunt re
lationes rationis neceſſario comitantes
aliquas relatiōes reales oppoſitas. ſ. ꝓ
ducere et ꝓduci.

Ad. iiij. Ad aliud dico ꝙ illa:
eſſentia eſt pater: pōt diſtingui. quia pa
ter poteſt ſumi adiectiue vel ſubſtantiue
Primo mō ſignificat ꝓprietatē denoia
tiue. et ſic dicit magiſter diſt. xxvij. ꝙ idē
eſt patrē eſſe et genuiſſe. et ſic illa: eſſentia
eſt pater: eſt falſa. quia ſignificat p̄dicatū
et formaliter ſeu denoiatiue predicari de
ſubiecto. Secundo modo pater ſignifi
cat ꝑſonam cuius eſt paternitas. et ſic il
la ꝓpoſitio eſt vera ꝑ idētitatem. hoc em̄
modo poſſunt p̄dicari ſubſtantiua. Ad
iectiua em̄ cū ſignent formā ꝑ modū in
formātꝭ de nullo vere dicuntꝛ: niſi ad qd̄
ſe habent ꝑ modū informātis. et ideo nō
poſſunt p̄dicari niſi formaliter. Et tunc
conſeq̄ntia non valet. Ad ꝓbationem
De q̄cunꝗ p̄dicatur ſubiectum: et ei⁹ ꝓ
pria paſſio. cōcedo: quādo eſt predicatio
eiuſdem rōnis. hoc aūt non eſt in ꝓpoſi
to. q̄a ſubiectū verificatꝛ de eſſentia iden
tice. paſſio aūt non. quia cum ſit adiecti
uum non poteſt predicari niſi formaliter
Ubi notādū ꝙ p̄dicatio formalis ſumitꝛ
dupliciter. Uno modo quādo p̄dicatur
eſt de diffinitiōe ꝗditatiua ſeu ratiōe for
mali ſubiecti. et ſic ſumitꝛ q̄ſtiōe p̄cedēti.
Alio modo ſumitꝛ pro p̄dicatione deno
minatiua in q̄ predicatū deſignat formā
denominantē ſubiectū. et ſic ſumitꝛ in ꝓ
poſito.

Ad. v. Ad aliud cum dicatꝛ ꝙ eſſentia
eſt pater filij: dico ſimiliter ꝙ illa eſt vera
ſubſtantiue ꝛ nō adiectiue. et tunc non ſe
quitꝛ: ergo filius eſt filius eſſentie. Et cū
ꝓbatur ꝙ in relatiuis eſt mutua cōſeq̄n
tia: cōcedo in his que denominantꝛ for
maliter ab ipſis relatiōibꝫ. vt ſi ſortes eſt
pater platonis. ergo plato eſt filius ſortꝭ
In his aūt in quibus relatio tm̄ predi
catꝛ per identitatem non valet illa conſe
quentia. quia in conſequēte plus ſignifi
catꝛ ꝗ̄ in antecedente: vt in ꝓpoſito. In il
la em̄: eſſentia eſt pater filij: ſignificatꝛ re
latio paternitatis tm̄ cōuenire eſſentie ꝑ
identitatem. In illa v̄o: filius eſt fili⁹ eſ
ſentie: ſignificatꝛ relatio paternitatis for
maliter conuenire eſſentie. eſt em̄ ſenſus
eius ꝙ eſſentia generat filium: qd̄ eſt fal
ſum.

Ad. vj. Ad vltimū di. ꝙ ſi aliq̄d ſumatꝛ
p̄aſe ꝓ eſſentia: ꝙ genitum inḡtū geni
tum nec eſt aliquid: nec nihil. Inter con
tradictoria em̄ bñ eſt mediū: cū inḡtū et
cum ꝑ ſe. hō em̄ inḡtū hō nec eſt albus:
nec nō albus. hūanitas em̄ nō eſt rō p̄ca
ſa eſſendi albū vel n̄ albū. ſi aūt aliq̄d exte
datꝛ ad relatōē: tūc genitū inḡtū genitū
ē aliq̄d. qꝛ ē ſuppoſitū ꝯſtitutū ꝑ relatōē
origis. ꝛ tūc mior ē falſa. Notādū ꝙ licet

dictū abbatis Joachim fuerit hereticū: ipſe tñ nõ fuit hereticꝰ, q: hoc ptinaciter defendere noluit. ſed oẽs libros ſuos dimiſit ſm iudiciū eccleſie corrigendos: vt dicit Scotus. v. diſt. q̃rti.

q̃ſtio. ij. Secūdo quero vtrum filius generet de ſubſtãtia patris. Q nõ. Aug'. vij. de tri. Tres pſonas ex eadē ſubſtantia nõ dicimus. ſubſtantia aūt vniformiter videt ſe habere ad quãlibet pſonã. igit nulla pſona eſt de illa ſubſtantia. Itē cõſtructio

Rñſio alicuius cum genitiuo nõ notat maiorez diſtinctionez cõſtructibiliū q̃ prepoſitio cū ſuo caſuali qñ addit eidem cõſtructibili. Igit nõ maior diſtinctio notat h: filius eſſentie patr: q̃ filiꝰ de eſſentia patris. ſed nõ cõcedit q ſit filiꝰ eſſentie patris. q: tunc eſſentia generaret. In oppoſitū Aug. ꝯtra Maximū. Nullo mõ verū filiū dei cognoſcatis: ſi hunc de ſubſtãtia patris eſſe negat. In iſta q̃ſtiõe dicit q ſicut ſubſtãtia creata generabili eſt aliq̃d potẽtiale qd̃ pſupponit generatiõi vt materia. et aliq̃d inductū p generationem vt forma. et ex eis eſt pductū qd̃ eſt generatū: ita pportionabiliter correſpondent q̃ſi tria ſimilia in diuinis. pſona qppe eſt q̃ſi cõpoſitū: et relatio q̃ſi forma: et eſſentia quaſi materia. igit filius eſt genitus de ſubſtantia patris ſicut q̃ſi de materia. Iſtud pbat p rõnez Aug. ꝯ Maximū. filiꝰ eñ nullo mõ eſt de nihilo. nec negãdo: vt aliqs dr loq de nihilo qñ nõ loquit de aliq re. nec affirmando ly de: vt ſit nota materialitat. q: nihil nõ põt eſſe materia alicuꝰ. Nec affirmãdo ly de ordinaliter. i. poſt nihil. igit eſt de aliq. ſz nõ de alio q̃ de ſubſtãtia patr: vt patz. igit ſubſtãtia patris eſt q̃ſi materia eius.

Goffridus q̃d libet. ix. Huic opinioni addit ab aliis q eſſentia diuia dicit generari ſubiectiue. qd̃ ſic pbat. Iſtud vere dr generari ſubiectiue ſi ue eſſe ſubiectū generationis: qd̃ manet idem ſub vtroq termino generatõis. eſſentia aūt diuina manet eadē in patre et filio: igit ipſa eſt ſubiectū generationis.

Preterea oi potentie actiue correſpondet aliq potentia q̃ſi paſſiua, de q̃ poſſit pducere. ſed in deo patre eſt potẽtia actiua ad pducere. ſ. fecūditas ipſa. ergo ſibi correſpõdet aliq̃ potentia paſſiua vel q̃ſi paſſiua que nõ eſt niſi natura diuina.

Ultimo. Si ignis generaret ignē de ſua ſubſtantia: adhuc ſubſtãtia ignis generantis eſſet in potẽtia ad formã ignis generandi. ſicut modo eſt materia aliena de q̃ generat. ergo in ppoſito eſſentia patris de q̃ generat eſt q̃ſi materia reſpectu generationis. Contra iſtã opinionem arguit ſic. Eſſentia eſt terminꝰ formalis pductiõis. g̃ nõ q̃ſi materia. Cõſeq̃ntia patet. q: illud qd̃ eſt materia in generatione eſt in potẽtia ad terminū formalem. et qd̃ eſt quaſi materia: eſt q̃ſi in potẽtia. eſſentia uo nec vere: nec q̃ſi eſt in potentia ad ſeipſam. Antecedens uo pbatur Joh. x. Pater qd̃ dedit mihi maius oibus eſt. Maiꝰ aūt oibus non eſt niſi aliquid infinitū: hoc nõ eſt niſi eſſentia: illã ergo dedit. Hoc etiã vult Aug. iij. de trini. Sicut naturã pſtat filio ſine initio generatio: ita etiã ſpũſſcūs pſtat eſſentiã ſine initio ſpũſſancti pceſſio. Nūc aūt nõ cõcedit formã aliquã dari vel cõicari per generationē: niſi illa forma cõicata ſit formalis termiꝰ pductiõis. Itē Si eſſentia nõ eſſet formalis terminꝰ generatõis tunc iſta generatio nõ eſſet vniuoca. quia terminꝰ formalis nõ eſſet ratio cõuenientie generant et geniti. Itē Si formalis terminꝰ huiꝰ pductiõis nõ eſſet eſſentia ſed relatio: tunc iſta pductio nõ eſſet generatio: ſed mutatio ad relationē. Patet ꝯña ex. v. Phyſic. vbi pductio ponit in genere ex termino formali: ſicut alteratio in genere q̃litat. Preterea potẽtia creatiua p ſe ſine aliq̃ pncipio materiali creat. ergo potẽtia pma pductiua ſe ſola ſine aliq̃ materiali vl quaſi materiali producit. pbat ꝯſeq̃ntia. quia ſimilis ratio videt de pncipio pductiuo et creatiuo. Uñ ſi poneret aliq̃d pncipiū materiale vel q̃ſi materiale: nõ eſſet inꝑtum tale ſumme pfectionis. Tenẽdo igit cū doctoribus antiqs qui oẽs a tpe Auguſtini vſq ad iſtud nõ ſunt auſi in diuinis noiare materiã vel q̃ſi materiã (cū tñ oẽs ꝯcordãt dixerint cum Auguſtino q filiꝰ generat

Prima impugnatio ꝯ dictã opi.

Opio Scoti

de ſubſtantia patris) dico ꝙ filius nō ge
neratᷣ de eſſentia patris ſicut de materia
vel q̄ſi materia. Et hoc pōt ſic declarari.
Generatio in creaturiſ duo dicit: mutati/
onē ⁊ ꝓductionē. ⁊ iſtoꝝ formales ratio/
nes alie ſunt: et ſine ꝯtradictione ſepabi/
les ab inuicē. Productio eñ eſt formalitᷣ
ipſius ꝓducti qḋ eſt compoſitū. vij. me/
taph. et accidit ſibi ꝙ fiat cū mutatiōe ali/
cui⁹ partiſ cōpoſiti: vt patet in creatione.
Mutatio aūt formalr eſt ipſi⁹ mutabi/
lis qḋ de ꝑuatione tranſit ad formam.
Q₂ aūt iſta poſſint ab inuicē ſepari in
creatiōe. vbi ꝓpter ꝑfectionē potētie ꝓdu
ctiue ponētiſ ꝑmo in eſſe totū eſt vere rō
ꝓductiōis inq̄ꝫtū ꝑ eā termin⁹ ꝓductus
accipit eſſe. ſed ñ eſt rō mutatiōis inq̄ꝫtū
mutatio dicit aliq̄d ſubſtratum aliter ſe
habere nūc q̄ꝫ pri⁹ (ex. vj. phyſic.) In cre
atione eñ nō eſt aliq̄d ſubſtratuꝫ. Ad
ꝓpoſitū Cū in diuinis nihil ſit ponēduꝫ
impꝫfectiōis: et mutatio de rōne ſui dicat
impꝫfectionē: nullo mō ponereᷣ ibi gene/
ratio ſub rōne mutationis nec q̄ſi muta/
tionis: ſed tm̄ generatio vt eſt ꝓductio ꝑ
fecta inq̄ꝫtū. ſ. aliq̄d ꝑ eam capit eſſe. Et
ideo generatiōi vt eſt in diuinis nō aſſi/
gnabitᷣ materia nec q̄ſi maťia: ſed tm̄ ter
minus: et hoc vł totalis ſiue ꝑm⁹. i. ade/
quat⁹: vel termin⁹ formalis ſm quē ter/
minus ꝑm⁹ formalr accipit eſſe. Se/
cundo dico: ꝙ negata oī materialitate vł
q̄ſi materialitate: vere tñ et ꝓprie fili⁹ eſt
de ſuba patriſ: ſicut dicūt autoritates ad/
ducte in littera. Ubi ꝑ de: non notatᷣ tm̄
efficiētia vel originatio. ſi eñ tm̄ efficien/
tia: tūc creature eſſent de ſuba dei. nec no
tatᷣ ꝑ illud de: tm̄ ſubſtantialitas. q᷑ tunc
pater eſſet de ſuba filij. ſed notatᷣ ſimł ori
ginatio vel ꝑncipiū originās et cōſubſtā
tialitas: vt. ſ. i caſuali hui⁹ ꝑpoſitiōis de:
noteᷣ cōſubſtantialitas: et ꝑ illud qḋ cō/
ſtruitᷣ cū iſto caſuali noteᷣ ꝑncipiū origi/
nans. ita ꝙ totalis intellect⁹ hui⁹ ſermo/
nis: filius eſt de ſubſtantia patriſ. eſt iſte:
filius eſt originat⁹ a patre ⁊ vt cōſubſtā/
tialis ei. Et mō iſto exponit mgr̄ autori/
Primū tates in lr̄a adductas. Circa tñ predi
dubiū cta oriunᷣ quedā dubia. Primū dubiū
eſt: q̄liter ꝑſona diuina erit vna: niſi eſſen
tia ſe habeat vt potētia. relatio ꝟo vt a/
ctus: cum vnitas diſtinctoꝝ nō ſit niſi ꝑ
rōneꝫ act⁹ ⁊ potētie. vij. metaph. Rñdeo
ꝙ Ariſt. loq̄tur ibi de vnitate cōpoſiti q̄
habet eſſe ex rōne act⁹ ⁊ potētie. In diui/
nis aūt nulla eſt cōpoſitio. Infinituꝫ eñ
nō eſt cōponibile. q᷑ ſi eſſet compombile:
tūc poſſet excedi. q᷑ oē cōponibile pōt eē
pars. totū aūt eſt mai⁹ ſua pte. Non eſſet
autē oīno incōponibile ad aliqḋ q̄d pōt
eſſe cū eodē ſuppoſito: ſi nō eſſet oīno idē
ſibi. q᷑ tūc eſſet ibi aliq̄ cōpoſitio. Infini
tū igitᷣ identificat ſibi q̄cq̄d pōt eſſe cū eo
in eodē ſuppoſito. ſtat ꝰ vnitas ꝑſone di
uine: licet eſſentia ⁊ relatio non ſe habeat
vt potētia ⁊ act⁹. q᷑ ꝓpter infinitatē eſſen
tie q̄cquid pōt eſſe cum ea eſt ꝑfectiſſime
idē ſibi. et ſic ex eſſentia ⁊ relatiōe eſt ꝑſo/
na q̄ eſt ſimpliciſſima Cū illa tñ identita
te ſimplicitatiſ ſtat nō identitas formalis
vt dictū eſt di. ij. Infinitas eñ non tollit
rōnes formales quin hec formalitᷣ nō ſit
iſta. Et notandū ꝙ q̄ditatiſ create ⁊ eſſen
tie diuie eſt ſīilitudo et diſſimilitudo. ſīli/
tudo q̄dē. q᷑ ſicut q̄ditas creata puta hu
manitas eſt q̄ aliq̄d eſt ens q̄ditatiue: ſic
deitas eſt q̄ de⁹ eſt deus: et q̄ ꝑſona ē de
us. Itē Sicut q̄ditas ē ꝑfectior act⁹ dif/
ferētia indiuiduali: ſic deitas eſt formalr
infinita. relatio aūt ñ: ſed tm̄ idētice. Eſt
aūt diſſīilitudo. q᷑ q̄ditas creata eſt impꝫ
fecte actualitatis: et ideo eſt diuiſibił per
differētiā ſeu ꝓprietatē indiuidualē ipam
ꝯtrahētē: a q̄ recipit aliquā actualitatem
ſiue vnitatē. ſiue indiuiſibilitatē quā ha/
bet in indiuiduo: ita ꝙ cōtrahēs eſt aliq̄
modo formale reſpectu nature: ⁊ natura
eſt aliq̄ modo potētialis reſpectu iſtius.
Ipſa aūt deitas ꝑ relationē ſiue ꝓprieta/
tē ꝑſonalē nō determiatᷣ: nec aliq̄ modo
actuatᷣ. q᷑ hoc erat impꝫfectionis ⁊ poten/
tialitatis in natura creata. deitas ꝟo cuꝫ
de ſe ſit hec: ſicut de ſe habet vltimā vni/
tatē: ita ⁊ actualitatē. Eſt igitᷣ ꝓprietas ꝑ
ſonalis ita ꝓprius actus ꝑſone ꝙ tñ non
eſt actus ipſius nature diuine aliq̄ mō ꝑ
ficiens vel informans eam. Et ſi que/
ras: quomō iſti duo actus cōcurrere poſ
ſunt ad conſtitutionē ꝑſone: niſi vnuꝫ ſit
in alio. Concedo vnum eſſe in alio: vt re/

latio eſt in ſuo fundamēto ſiue in radice. ſed hoc non eſt vt actus in potētia: ſed vt identice contentū in pelago infinito. Eſt aūt relatio actus pſonalis: quia pſonalit̄ diſtinguens. eſſentia ꝟo actus q̄ditatiuꝰ et q̄ditatiue diſtinguens. Et notandū ꝙ generatio actiua ꝛ paternitas ſunt eadeꝫ ex natura rei relatio: rōne tñ differētes ꝑ compationē ad generatiōeꝫ in creaturis que eſt ſemis deciſio: et paternitatē que eſt habere correlatiuū coexiſtens. non ſic in deo vbi nō eſt diſpoſitio p̄uia: ſed cō‑pleta generatio ꝛ ꝑmanēs. Eſt ꝗꝫ pater‑nitas in eſſentia ſicut relatio in fundamē‑to: vel ſicut ꝓprietas pſonalis in natura.

Scđm dubiū Scđm dubiū eſt quomō eſſentia po‑teſt eſſe fundamentū iſtarū relationū q̄n ſit materia earū: cum de rōne fundamēti ſit eſſe potētiale ꝛ pfectibile. Rñō. In cre‑aturis ordo generatiōis et pfectōis ſunt cōtrarij: ſicut patet. ix. metaph ꝙ illa ſunt priora generatione q̄ ſunt poſteriora pfe‑ctione. cuiꝰ ratio eſt. quia creature proce‑dunt de potentia ad actū: et de impfecto ad pfectū. ſed eundo ad ſimplicit̄ primū: oportet ꝙ idem ſit primū ꝛ origine ꝛ pfe‑ctione. q: ad ipm reducit̄ totus ordo ge‑nerationis. et ſic in diuinis ſimul debent intelligi cōcurrere ordo generatiōis ꝛ or‑do pfectiōis. Sicut igit̄ ſi in creaturꝭ cō‑currerent iſti duo ordines ſp vniformit̄: nō q̄reremꝰ ꝑmo materiā q̄ ſubſtaret for‑me: ꝛ ſcđo formā. ſed q̄reremus ꝑmo for‑mā que nata eſſet dare actū materie: ꝛ ſe‑cundo q̄reremus materiā que nata eſſet recipe eſſe ꝑ formā vel ſuppoſitū qđ na‑tū eſſet exiſtere ꝑ illam: Ita in diuis inci‑piēdo a primo ſigno nature dino primo occurrit eſſentia diuia: vt eſt eſſe ex ſe. qđ non competit alicui nature create. q̄ nul‑la natura creata habet eſſe priꝰ naturalit̄ ꝙ i ſuppoſito. Iſta aūt eſſentia ſm Au‑guſt. vij. de trini. eſt qua pater eſt et qua filius eſt: licꝫ nō ſit quo pater eſt pater: et filius eſt filius. Iſti igit̄ eſſentie abſtra‑ctiſſime conſiderate vt prior oibꝰ pſonis cōuenit eſſe ex ſe. et ideo in iſto primo oc‑currit: nō vt quid receptiuū alicuius pfe‑ctionis: ſed vt infinita pfectio: potens q̄‑dē in ſecundo ſigno nature cōicari alicui: non vt forma informans cōmunicat̄ ma‑terie: ſed vt q̄ditas cōmunicat̄ ſuppoſito tanꝙ formaliter exiſtēti ꝑ eam. et ita pul‑lulant ſeu emanāt relationes ex ea ꝛ pſo‑ne in ea: nō quaſi q̄dā forme dantes eſſe ſibi: vel quaſi q̄daꝫ ſuppoſita in quibꝰ re‑cipiat eſſe: ſed quibꝰ ſuppoſitis ipſa dat eſſe: vt quo format̄ illa ſuppoſita ſunt et quo ſunt deus. Scđm ꝗꝫ Sco. v. q̄dli. ab ipſa eſſentia que eſt q̄dd̄ā pelagus in‑finitum ꝟtualiter omnia intrinſeca conti‑nens: prius emanāt eſſentialia que nō di‑cunt reſpectū ad extra ꝙ relationes pſo‑nales. Eſt igit̄ eſſentia fundamentū rela‑tionū: nō quaſi potentiale recipiēs iſtas: ſed fundamētū q̄ſi per modū forme vt q̄ relatio fundata in ea ſimpliciter eſt deꝰ.

Tertiū dubiū Tertiū dubiū eſt: quomō eſſentia cō‑municat̄ pſonis vt terminꝰ formalis ꝓdu‑ctiōis ipſaꝝ: cum eſſentia nō p̄ſupponat relatiōes: ſed relationes pſonales p̄ſup‑ponūt eſſentiā. Reſpōdeo ꝙ cōmunica‑tū in hac ꝓductione nō p̄ſupponit illud cui cōmunicet̄. q: iſta cōmunicatio nō eſt alicui iā exiſtenti: vt in alteratione. ſed eſt alicui vt ſimpliciter ſit. et ideo natura nō cōicat̄ ante ꝓductionem ſuppoſiti. Ad argumenta pro oppo. Ad ꝑmū Conce‑do ꝙ filius nō eſt de nihilo: ſed de aliq̄. ſ. de ſubſtātia patris. ſed ex hoc nō ſequit̄ ꝙ eſſentia ſe habeat vt mat̄ia. q: vt ex p̄‑dictꝭ patet ly de dicit conſubſtantialita‑tē ꝛ origineꝫ. Ad ſecundū cum dicit̄ ꝙ illud eſt ſubiectum generatōis qđ manet idem ſub vtroqꝫ termino Rñō: ꝙ illud eſt verum in creaturis in quibꝰ ponit̄ ge‑neratio ſub ratione mutatiōis cuiꝰ termi‑ni ſunt priuatio ꝛ forma. In ꝓpoſito aūt nō ſunt termini correſpōdentes genera‑tioni vt mutatio eſt. q: nihil eſt quaſi ali‑q̄ modo ꝑus ſub ꝑuatione: et poſtea ſub forma. vnde nō ponit̄ h̄ generatio ſub ra‑tione mutatōis: ſed ꝓductionis: vt dictū eſt. Ad tertiū cum dicit̄ ꝙ omni poten‑tie actiue correſpōdet potētia paſſiua Di‑co: ꝙ non eſt verū: loq̄ndo de potētia paſ‑ſiua ꝓprie dicta ex qua. ſ. aliquid ꝓducit̄: vt patet in creatione. potentie tamē acti‑ue bene correſpōdet potētia paſſiua quā̄ ipſi vocant obiectiuā que eſt potentia ꝑ‑ Ad ar. p op.

ducibilis. et ſic cōcedo q̄ ſicut pater eſt fecundus actiue: ſic filius eſt ꝓducibilis.

Cum vltimo arguit̃ de igne Dico: q̄ ſi ignis generaret de ſe: ſubſtātia ſua nō eſſet in potentia ad formā generādi. ſed ipſe ignis eſſet ꝑfecte ꝓductiuus. q2 non reqreret aliā cauſam cōcauſantē. Ita eſt in ꝓpoſito. quia p̄mū principiū nō requirit aliud p̄ncipiū ſecum cōcurrens ad p̄ncipiandū: nec in eodē genere p̄ncipij: nec in alio.

Ad p̄ncipalia argu. Ad argumēta p̄ncipalia. Ad p̄mū: Concedo q̄ non dicat̃ ꝓprie aliq̄ ꝑſona eſſe de eſſentia abſolute. ſed addendo cum ſubſtātia ꝑſonā aliquā originantē: ita q̄ hec: filius eſt de eſſentia diuina: nō eſt ita cōcedēda ſicut hec: filius eſt de ſubſtantia patris. quia ꝑ ſecundā exprimitur conſubſtātialitas et origo propter genitiuū cōſtructū cum caſuali p̄poſitiōe. per primā aūt nō notat̃ aliq̄d originās.

Ad ſecūdū: cum arguit̃ q̄ ad iſtam de eſſentia: ſequit̃ iſta: q̄ ē eſſentie: Nego cōſequentiā. quia cōſequens notat relationē eſſe inter filiū ⁊ eſſentiā ſicut ſuū correlatiuū qd̄ nō notat anteceds̄: ſed tm̄ notat conſubſtātialitatē in eſſentia cū origine notata in iſto qd̄ conſtruit̃ cū eſſentia. Qñcūq3 em̄ relatiuū cū aliquo conſtruit̃ in tali habitudine caſuali in qua natū eſt aliq̄d terminare illam relationē vt correlatiuū: tunc conſtruit̃ cum iſto preciſe vt cum correlatiuo. Exemplū. Pater cōſtruitur cum aliq̄ in habitudie genitiui: ſimile in habitudine datiui: mai⁹ in habitudine ablatiui. videt̃ q̄ cum q̄cūq3 conſtruit̃ tale relatiuū expſſo in tali habitudine caſuali: illud notat̃ eſſe eius correlatiuum. Non em̄ dicimus: iſte canis fili⁹ hominis: quia eſt filius. et eſt hoīs: vt dn̄s canis: ita q̄ ly hominis cōſtruat̃ cum ly canis ex vi poſſeſſionis. ſed videt̃ ſignificare q̄ ly hominis conſtruat̃ cū ly canis in ratione relatiui vt patr3. Ita igit̃ in iſta: filius eſſentie: videt̃ eſſentiā accipi vt correlatiuum eius relatiui cum quo conſtruit̃. Sed tunc quid dicemus ad Auguſtinū dicentē. xv. de trini. filium eſſe filiū ſubſtantie patris? Reſpondeo q̄ debet exponi ſic ipē expōit illd̄ ad Coloſſen. Tranſtulit nos in regnū filij dilectionis ſue ſiue charitat3. i. filij ſui dilecti. Sic dicit̃ filius ſubſtantie patris. i. cōſubſtantialis patri. Tales em̄ locutiones impropͤe q̄ñ repiunt̃ in doctorib9 ſunt exponende.

Diſt. vj

Circa diſtinctionē ſextā

c

Circa diſtinctionē ſextā quero Utrū pater genuit filiū volūtate

Q, ſic Hilarius in libro de ſynodis. Non naturali neceſſitate ductus pater genuit filiū. Ex quo ſequit̃ q̄ ipſum genuit volūtate. Item Richar. vj. de trini. poſt alia tractata de ꝓductōe ꝑſonaꝝ dicit: Uult̃ audire v̄bū abbreuiatū. Ingenitū velle habere de ſe cōformē atq3 condignū: idē mihi videt̃ qd̄ gignere filiū. Itē. v. metaph. ca. de neceſſario. Omne inuolūtariū eſt triſte. ſed nihil eſt triſte in diuinis. ergo nihil eſt inuoluntariū. ergo filius volūtate generatur.

Henri. in ſūma artic. lviij. q̄ſti. ij. Cōtra. Damaſc. li. j. Generatio ē op⁹ nature. nō ꝟ voluntatis. In iſta q̄ſtione eſt vna opinio ponens q̄ pater nō generat volens: ſed tm̄ neceſſitate naturali ſicut ignis calefacit. licz actu generādi q̄ſi poſito: volūtas patr3 in illo complaceat. qd̄ ſic ꝓbat̃. Intellectio patris aliq̄ mō precedit q̄dcūq3 velle patris. ſed intellectio patris vt patris videt̃ eſſe gignitio verbi vel filij. igitur gignitio filij p̄cedit quācunq3 volitionē patris. Maior patet ex. xv. d̄ trini. Minor ꝓbatur. q2 eiuſdem potentie non ſunt duo act⁹. quia potentie diſtinguunt̃ per actus. ij. de aīa. Gignere aūt filium ſiue dicere verbū qd̄ idem eſt in deo: eſt potentie intellectiue ⁊ intelligere ſimiliter. ꝟ dicere eſt formalit̃ aliq̄d intelligere: ⁊ nō niſi patr3. igit̃ ⁊c̄.

Impugnatio opinio. Cōtra illā opinionē arguit̃ ſic. Intelligere eſt ꝑfectio ſimpliciter: dicere aūt nō. ergo nō ſunt idē formaliter. Probatio p̄me. Pater q̄ꝫ tum ad intellectū ⁊ q̄ꝫ tū ad volūtatē eſt formaliter bt̄ūs intellectōe ⁊ volitione. Non eſt autē bt̄ūs niſi ꝑfectiōe ſimpliciter. Probatio ſcd̄e. quia alit̃ filius ⁊ ſpūſſctūs nō eſſent ſimpliciter ꝑfecti. q2 nō dicunt accipiēdo hoc mō dicere. quia non exp̄munt verbum. Rō itaq3 opinionis innitit̃ minori falſe: ex q̄ ſeqtur

ꝯcluſio, falſa. ſcʒ ꝙ pater nõ ꝓprie volens
dicit. Ad ꝓbationẽ aũt qn dicit̃ ꝙ po
tẽtie diſtinguũt̃ ꝑ actus. Rñdeo ꝙ actio
in creaturis vno mõ accipit̃ pro aliquo
qḋ eſt ꝓprie de genere actionis. Alio mõ
pro actu ſcḋo q̇ eſt qualitas abſoluta ſi-
cut dictũ eſt q̃ſtione de imagine. Unius
ergo potẽtie tantũ eſt vnus actus loquẽ
do de hoc actu tm̃ vel de illo actu tantũ.
vnius tñ potẽtie bene poteſt eſſe duplex
actus quoꝝ vnus, ſit actio de genere acti
onis ⁊ aliꝰ de genere q̃litatis. vt patʒ in
intellectu nr̃o. Ita in ꝓpoſito. Intellectꝰ
diuinus habet vnũ actũ corrñdentẽ intel
lectioni nr̃e que eſt qualitas. quo ſcʒ actu
intellectus patris formalr̃ intelligit. Ha
bet etiã actũ corrñdentẽ actui de genere
actionis: quo. ſ. exp̃mit verbum. Dico
Rñſio ad q̃ſti. igit̃ ad queſtionẽ hoc mõ ꝙ pater gignit
volẽs. q: in primo ſigno vel inſtãti origi
nis pater itelligit formalr̃ filiũ in eſſentia
vt patʒ in ſolutione vltimi argumenti. x.
diſt. ⁊ tunc etiã põt habere actũ volendi
formalr̃. In ſcḋo ſigno originis gignit
filiũ: nec tñ vult illã gignitionẽ volitione
ſequẽte ipſam gignitionẽ: ſed volitiõe ha
bita in p̃mo ſigno originis qua pater for
maliter vult. p̃ſuppõnẽdo intellectionem
aliquo modo q̃ pater. formalr̃ intelligit:
nõ aũt gignitionẽ verbi. licet autẽ pater
gignat filiũ volẽs modo p̃expoſito: non
tñ gignit filiũ volũtate tanq̃ p̃ncipio eli
citiuo vel ꝓductiuo q: p̃ncipiũ vnius rõ
nis in diuinis nõ põt habere duas ꝓdu
ctiones. Nulla eñ ꝓductio eſt ibi vnius
rõnis niſi vnica: q: adequata. igit̃ cũ ſpi-
ritusſanctus ꝓducat̃ ꝑ modũ volũtatis
vt principij ꝓductiui: filiꝰ nõ ſic ꝓducet̃.
obiectio Contra p̃dicta arguit̃ ſic. q: ſicut age-
re p̃ſupponit eſſe: ita p̃ſupponit illud quo
agẽs ꝯſtituit̃ in eſſe. igit̃ velle patris pre
ſupponit ꝓductionẽ: cũ pater ꝯſtituat̃ in
eſſe ꝑ generationẽ actiuã: q̇ eſt idẽ qḋ pa
Rñſio. ternitas vt dictũ eſt in p̃cedentibꝫ. Re
ſpondeo ꝙ agere p̃ſupponit eſſe eſſentie
nõ hypoſtaticũ. aĩa eñ ſeparata habʒ in
telligere ⁊ velle licet non ſit ſuppoſitũ. ſic
in ꝓpoſito velle p̃ſupponit eſſentiaʒ cum
voluntate. Unde ab illa eſſentia que eſt
pelagus infinitũ virtualiter oĩa intrin-
ſeca ꝯtinens: prius natura emanãt oĩa
eſſentialia que nõ dicũt reſpectũ ad extra
q̃ȝ relationes ꝑſonales. Sed tũc dubi
tatur quõ illud velle ſit opari patris an-
teq̃ȝ pater intelligat̃ eſſe ſiue ante genera-
tionẽ actiuam: Rñdeo ꝙ aliud eſt dicere
in ſuppoſito patris eſſe aliquã operatio-
nem p̃cedentẽ patrem: ⁊ aliud eſt dicere
opationẽ patris vt patris p̃cedere patrẽ
velle eñ patris eſt priꝰ patre: ſed nõ vel-
le patris vt patris. pater nãq̃ȝ vult ⁊ intel
ligit vt hic deus: qui eſt quod vel quis
corrñdens deitati. relatiões p̃cedẽs q̃dã
modo. Ad argumẽta. Ad primũ di- Ad ar.
co ꝙ duplex eſt neceſſitas naturalis que-
dam eñ eſt neceſſitas cui volũtas repu-
gnat: vt neceſſitas mortis. Alia eſt neceſ-
ſitas naturalis: cui volũtas ꝯſonat ⁊ cõ-
cordat: ⁊ ſic pater neceſſario gignit filiuʒ
Hilarius aũt loquit̃ de neceſſitate p̃mo
modo dicta. vnde ⁊ ſubdit. nõ naturali
neceſſitate cũ nollet. tũc ei ibi eſſʒ coactio
dũ repugnaret volũtas. Ad ſcḋm cũ
dicit Rich. mihi videt̃ ⁊c. hoc nõ videt̃
Auguſtino ſcʒ ꝙ velle patris ſit formalr̃
gignere. Unde. xv. de tri. dicit ꝙ ſpũſſan
ctus ꝓcedit nõ quõ natus: ſed quõ datꝰ.
id eſt nõ ꝑ modũ nature ſicut filiꝰ: ſed ꝑ
modũ volũtatis libere. oportet ḡ expone
re Rich. ꝙ intelligit ꝯcomitanter. Ad
tertiũ dico ꝙ generatio filij nõ eſt iuolũ-
taria: ſed ex hoc non ſequit̃ ꝙ ſit genitus
volũtate vt p̃ncipio elicitiuo. multa eñ
facimus ſine volũtate p̃cedente ſiue ꝯco-
mitãte: quoꝝ p̃ncipiũ imediatum nõ eſt
voluntas.

Irca diſti- diſt. vij

ctionem ſeptimaʒ. Quero
vtrũ potẽtia generandi in
patre ſit aliq̇d abſolutum
vel ꝓprietas patris: Qr ꝓprietas patris
ꝓbo. Pater eo eſt pater q̇ generat: ſed pa
ternitate eſt pater: ḡ paternitate generat.
Minor eſt nota. Maior ṽo ꝓbat̃. q: eo
eſt pater quo eſt ei filiꝰ (v. de tri.) ḡ eo eſt
pater q̇ generat. Probat̃ hec ꝯñia. q: ge-
neratione eſt ei filiꝰ. Item Actus ꝓpri
us eſt a forma ꝓpria agentis. ſed genera-

re eſt actus ꝓprius patris.igitur. Proba
tio maioris.q: forma ꝓpria dat eſſe:ergo
⁊ agere. Item Mediū eſt eiuſdē gene
ris cū extremis:ſed ſuppoſita que ſunt ex
trema ſūt relatiua:ergo illud quo ſuppo/
ſitū agit qḋ eſt mediū inter ea: eſt relati/
uū. Item ꝑducētis ⁊ forme qua ꝑdu
cit eadē eſt relatio ad ꝑductū.hoc accipit
a pho.v.phyſicoꝝ.⁊.v.metaph.vbi vult
ꝙ ad idem genus cauſe ꝑtineāt ars ⁊ edi
ficator.ergo ad idem genus ṗncipij ꝑtineāt
ꝑducēs ⁊ illud quo ꝑducit.⁊ ita ſi eſſen/
tia ſit qua pater generat habebit eſſentia
relationē realem ad genitū:qḋ eſt falſuȝ.
Item ꝑductio ꝑ prius eſt diſtinctiua
ꝙ̄ aſſimilatiua.qḋ ꝑȝ. Omnis enī ꝑdu
ctio eſt diſtinctiua ſed nō ōis eſt aſſimila
tiua.igitur forma que eſt ṗncipiū ꝑductio/
nis prius eſt principiū eius inꝙ̄tū forma
eſt diſtinctiua:ꝙ̄ inꝙ̄tum eſt aſſimilati/
ua. Ipa autē eſt diſtinctiua inꝙ̄tū hec:
aſſimilatiua inꝙ̄tum forma. igitur prius
eſt ṗncipiū ꝑductiuū inꝙ̄tū hec ꝙ̄ inꝙ̄/
In op/ tum forma. Contra Dam̄. generatio
poſitū eſt opus nature.ſed non eſt opus nature
vt generātis:q: natura nō generat. ergo eſt
opus nature vt ṗncipij generādi. Itē
Boetius.v.de tri.ex virtute nature nati
uitate ſubſiſtit filius. Itē Magiſter
in lra. Pater nō eſt potēs niſi natura ⁊ lo
Rn̄ſio. quitur de potētia generādi.ergo Ad queſtio/
nē dico ꝙ potētia generādi pōt capi du/
pliciter. Uno modo ꝑ ṗncipio quo pa/
ter ꝑducit filiū:ṗalē ſumpto. Alio mō ꝑ
ipo ṗncipio ꝙ cum alijs ꝯcurrētibꝫ ad ꝑ
ductionē filij.ſicut in creaturis ad rōnem
potentie ꝓpinque ꝯcurrūt impedimēti a
Prima motio ⁊ approximatio paſſi. Si loq̄mur
ꝯcluſio de potētia ṗmo modo ſumpta: tunc po/
tentia generādi nō eſt relatio ſed aliquid
abſolutū.vt enī patebit diſt.ij. agēdo de
ꝑductiōe i diuinis. Memoria ꝑfecta ſeu
intellectus habēs eſſentiā ſibi preſentem
ſecūda eſt ṗncipiū quo pater ꝑducit filiū. Loq̄n
ꝯcluſio do vero de potētia ſcḋo mō ſumpta:po/
tentia generādi dicit abſolutū cum reſpe
ctu:quia dicit memoriā vt in perſona in/
naſcibili.⁊ hoc modo potentia generan/
di nō eſt in filio : quia nō eſt ſuppoſitum
cōueniens tali actioni. Intellectus enim
diuinus vt in filio nō eſt principiū ꝑdu/
ctiuū:cū ipſe intellectus vt in patre habe
at ꝑductū ſibi adequatū. Ad rōnem ita/ Tertia
ꝙ potētie ſcḋo modo ſumpte ꝯcurrit ꝓ/ ꝯcluſio
prietas patris cū natura diuina. Q: aūt
ipa ꝓprietas patris ſeu relatio paternita
tis nō ſit principiū quo:pater generat fi/
liū:ꝓbatur.quia ſi hmōi relatio eſſet ṗn/
cipiū quo tunc in diuinis nō eſſent due ꝑ
ductiōes formaliter diſtincte ꝑ modū na
ture ⁊ volūtatis.ꝯſequēs eſt falſum. Cō
ſequētia vero ꝓbatur. q: in diuinis non
diſtinguūtur ꝑductiones ꝑ modū natu/
re ⁊ voluntatis:niſi quia ṗncipiū quo ꝓ/
ducēs ꝑducit aliter ſe habet ad ꝑductio
onē ⁊ ꝑductū.q: hoc naturaliter:illud vero
libere. Omnis aūt relatio videtur eque na
turaliter reſpicere ſuū ꝓpriū correlatiuū:
⁊ ſic relatio ſpiratiui eque naturaliter re/
ſpicit ſuū ꝓpriuȝ correlatiuū ſicut relatio
generātis ſuū. Scḋo q: eadem relatio eſ
ſet principiū ſuipſius.q: in patre non eſt
niſi vnica relatio originis ad filiū.ſcȝ pa/
ternitas.ſi ergo ſit ṗncipiū ꝙ reſpectu gene/
ratiōis q̄ eſt eadē relatio licet aliter noia/
ta vt dictū eſt di.v.erit ṗncipiū ſuipſius.
Q: vero abſolutū ſit ṗncipiū quo ꝓba/
tur.aliqḋ abſolutū eſt terminus forma/
lis generatiōis.ergo abſolutū eſt rō formalis
q̄ agēs agit.aīs ꝑȝ ex.v.di.q.ij.ꝯn̄a vero
ꝓbatur.q: impoſſibile eſt agēs cōicare termi
nū formalē generatiōis niſi agat forma
eque ꝑfecta ſi vniuoce.vel ꝑfectiori ſi eq/
uoce. In diuinis aūt nihil eſt ꝑfecti⁹ ab/
ſoluto:q: abſolutū eſt formaliter infinitū:
relatio aūt nō igitur ⁊c̄. Huic rōni inſtatur Inſtā/
q: ꝯn̄a tm̄ valet in generatiōe vniuoca. tia ṗma
Hec aūt ꝓbatur eſſe equoca:⁊ hoc ſic. Pa/
ternitas ⁊ filiatio differūt ſpecie:igitur ꝑſo
ne ꝯſtitute ꝑ eas.aīs patȝ q: ſunt relati/
ones alterius rōnis. Probatur ꝯn̄a. quia
eadē eſt differētia formaliū ꝯſtituentiū ⁊
ꝯſtitutoꝝ:cū ꝯſtituta nō differāt niſi per
ꝯſtituētia Scḋo arguitur ſic.ꝑductiōes Scḋa
differūt ſpecie.ergo ⁊ ꝑducta.aīs patet: q:
in diuinis nō eſt ꝑductio niſi vnica vni⁹
rōnis.ꝓbatur ꝯn̄a.q: ꝑductiōes ſunt eiuſ/
dem rōnis cū ꝑductis. Tertio ſic.diffe Tertia
rētia ſpecifica eſt de ꝑfectione vniuerſi:ergo
eſt ponēda in diuinis.aīs eſt notū.ꝓbatur

ꝯñā.q: ea que ſunt pfectiõis in creaturꝭ:
Rñſio ſūt ponēda in deo. Ad iſta dico q ſiue
ad obie gñatio ponaꝛ equoca: ſiue vniuoca rõ nõ
cta ꝓpigit. q: in equoca gñatiõe oportet pzinci
piū ꝓductiuū eſſe pfectius forma termi
nãte. relatio aūt nõ eſt pfectioꝛ eſſentia di
uina. Concluſio tñ quã inducūt ille rõ
nes videꝛ falſa. ſ. de generatiõe equoca.
q: cū in pmo termio generatiõis ſcꝫ i ꝓ
ꝓducto ꝯcurrãt duo ſcꝫ natura ⁊ ꝓprie
tas ſuppoſiti qua ē hoc: aut generatio di
ciꝛ vniuoca a termino formali generatio
nis: aut a rõne ꝓpria ſuppoſiti ꝓducti. ſi
pzimo modo cū natura q eſt termin⁹ foꝛ
malis ꝓductiõis ſit eadē in ꝓducēte ⁊ ꝓ
ducto: ſequiꝛ vniuocatio: q: pfectiſſima
ſimilitudo: ſi ſcdo mõ: ergo nulla genera
tio eſt vniuoca: q: nullū genitū in ſua foꝛ
ma indiuiduali aſſimilaꝛ gignēti. Ad
Ad ar. primū argumentū dico q nõ eſt ibi ꝓprie
primū genus nec ſpecies nec differētia ſpecifica
bene tñ ꝯcedo q paternitas ⁊ filiatio ſūt
alterius rõnis: q: ſunt oppoſite. Et cū in
ferꝛ q ꝯſtituta ſunt alterius rõnis quaſi
ſpecifice: nego ꝯſequentiã. Ad ꝓbati
onē dico q licet differētia ꝯſtitutoꝝ ſit p
ꝯſtituētia: plus tñ diſtinguūtur ꝯſtituen
tia q̄ꝫ conſtituta. vt patꝫ in differētijs in
diuidualibꝫ que ſunt pmo diuerſe. nõ au
tē indiuidua. cuius ratio eſt: q: ꝯſtituta
includūt materiã in qua ꝯueniūt: nõ aūt
ꝯſtituētia. ſic ſpecies includunt genus in
q̄d. nõ aūt differētie ſpecifice. Ad ſecū
dū nego ꝯſequentiã. Ad ꝓbationē dico
q ꝓductiões q̄ꝫtū ad hoc ſunt eiuſdē rõ
nis cū ꝓductꝭ. q: ſic ꝓductiões ſꝛ relatio
nes: ita ꝓducta ſunt relatiua. ſed ꝓducti
ones nõ ſꝛ formalꝛ ſuppoſita ſubſiſtētia
in illa natura ſic̄ ſꝛ ꝓducta iõ ꝓducta poſ
ſunt habere vnitatē aliquã in natura cõ
municata eis p ꝓductiões. nõ autē ꝓdu
ctiones. Ad tertiū dico q in creaturis
differētia ſpecifica eſt pfectio ſupplēs im
pfectionē. q: ꝓpter creaturaꝝ limitationē
nõ poteſt eſſe in ipſis tota pfectio abſq;
diſtinctione ſpecifica. In natura autē di
uina in qua eſt pfectio infinita non oportet
ponere talem imperfectionē: cū ibi nulla ſit
imperfectio. Sic generatio in corruptibili
bus eſt pfectio ſupplens imperfectionē: q:
ſine generatione non poſſunt conſeruari.

nec idem numero nec idem ſpecie. nõ ſic
in ppetuis. Ad argumēta principalia Ad ar.
pzimo ad Aug. dico q intelligit eo foꝛ pncipa.
maliter. nõ eo fundamētaliter ſeu pncipi
atiue. pater eñ generat generatiõe forma
liter. ſed hoc modo nõ querimus quo ge
neret ſed quo generatio dicatur vt princi
pio formali dicatiuo. qͦ ſcꝫ ſit fundamē
tum primū iſtius relatiõis. Exemplum
Calidum aliter calefacit caloꝛe ⁊ calefa
ctiõe. calefacit ei caloꝛe vt pncipio q̄: calefa
ctione vero in rõne forme proximo deno
minantis. que eſt diſpoſitio media inter
agens ⁊ terminū productū. Ad ſcdm
qñ dicꝛ q actus ꝓprius eſt a forma pro
pria. dico q illa maioꝛ nõ eſt vera niſi in
formis actiuis. relatiões autē nõ ſunt foꝛ
me actiue ſic̄ nec forme de genere q̄ntita
tis. Ad ꝓbationē cū dicꝛ q forma ꝓpria
dat eſſe. igitur etiã agere. dico p idem. il
lud eni nõ eſt verū niſi ſit forma actiua.

Ad tertiū de medio. dico q illud me
dium eſt eiuſdem generis cum extremis.
qͦ pticipat vtrunq; extremū ſicut fuſcū
eſt mediū inter album ⁊ nigrum. ⁊ tale
mediū eſt medium ꝓprie ſumptum. Lo
quendo autē de medio meta. ſumpto. ne
ceſſe nõ eſt ipm eſſe eiuſdem generis cū
extremis ſicut intellectio qua anima intel
ligit roſam nõ eſt eiuſdem generis cum
re intellecta. Ad aliud de quo ⁊ quod
dico q illud dictum philoſophi. verū eſt
in cauſa ⁊ cauſato. quia ibi eſt diſtinctio
realis cauſe ⁊ pncipij. quo cauſat ab ipo
cauſato. In ꝓpoſito autem eſt oppoſitum
quia ſuppoſitum producens eſt diſtin
ctum. quo aūt producit. eſt indiſtinctū.
⁊ ideo ꝓductū nõ refertur realiter ad pn
cipiū quo. ſicut referꝛ ad pncipiū qͦ pro
ducit. ſed referꝛ tantū relatione rõnis ad
ipm principiū quo. Ad vltimū cū ar
guiꝛ q generatio prius eſt diſtinctiua q̄ꝫ
aſſimilatiua. ꝯcedo q diſtinguere eſt pri
us in gñatiõe q̄ꝫ aſſilare. i. cõius. q: mul
ta diſtiguūt q̄ nõ aſſimilãt. ſꝫ. nõ ē pri⁹. i.
pfecti⁹. Illud eñ qͦ eſt prius ſm ꝯñam
non ſemp eſt pri⁹ ſm pfectionē vel cau
ſalitatem. Exemplum ſequiꝛ bene: ignis
igitur calidus. ⁊ non ecõuerſo. ⁊ ſic calid⁹
eſt prius ſm ꝯſequentiã. ⁊ tamē ignis eſt
prius ſm cauſalitatem ipo caloꝛe: cū ca

lo: non attingat formā ſubſtātialē. ſg nis gñandi: niſi diſpoſitie ipʒ paſſū alterando cientis ⁊ ſic ſi deus eſſet cōpoſitus ex materia ⁊ forma haberet aliqd̕ efficaciꝰ ꝑ ſe. cuius oppoſitū patuit diſt. ij. Non eſt etiā cōpoſitus ex ſubiecto ⁊ accidēte: quia cū ſit immaterialis non eſt capax alicuius accidētis ꝯuenientis rei materiali. Intelligere etiā ⁊ velle que accidūt ſpiritibꝫ creatis ſunt eidem eius eſſentie. vt patuit di. ij. Non eſt etiā cōpoſitus ex partibꝫ q̄titatiuis cū nō habeat materiā. q̄titas autem eſt accidēs rei materialis. tū etiā qꝛ virtus infinita nō eſt in magnitudine extenſa per accidēs ad extenſionē magnitudinis. ex diſt. ij. Nec etiā pōt poni virtus infinita in magnitudine que nō extendiẜ ipi magnitudini. ſed ſit tota in toto ⁊ tota in qualibꝫ parte eius: ſicut aīa in corpore ab ipa informato. qꝛ tunc perficeret ipaʒ ſicut forma materiā. ⁊ ſic eſſet ibi cōpoſitio materie ⁊ forme. Non eſt etiā deꝰ compoſitus ex genere ⁊ differētia vt videbiẜ in ſequentibꝫ. Nec ex natura ⁊ ſuppoſito ſeu ꝓprietate ꝑſonali. vt patuit. diſtin. v. Eſſe etiā nō accidit deo. qꝛ deꝰ eſt ſuū eſſe. Vñ dixit ad moyſen. Hec dices filijs iſrael. Qui eſt miſit me ad vos. Eſſe nāq; diuinū eſt verū ⁊ purū qꝛ nō eſt ꝑmixtū potētialitati vanitati ſeu vertibilitati aut nō entitati. Unde Hilarius in libro de tri. Eſſe nō eſt accidēs deo ſʒ ſubſiſtens veritas manēs cauſa ac naturaliſ generis ꝓprietas. In quo notaẜ eſſe dei differre ab eſſe creature. non q̄ eſſe creature ſit vere accidēs. ſed per quandā ſimilitudinē vt ponit Bonauētura. Accidēs enī natum eſt inherere ſubiecto ⁊ ab illo trahit originem ⁊ poteſt adeſſe ⁊ abeſſe. ſic creatura dependet a deo ſuſtentante. oritur ab ipſo efficiente: ⁊ nata eſt ſuum eſſe perdere. ideo eſſe eius eſt quaſi accidens. non tamen eſt vere accidens. quia licet dependeat a deo: non tamen ſicut a ſubiecto. Econtra eſt de eſſe diuino. non enim dependet ab aliquo ſuſtentante. et ideo dicitur ſubſiſtens veritas. nec oritur ab aliquo efficiente. quapropter dicitur manēs cauſa. Nec natū eſt recedere ab eſſe ideo diciẜ naturalis generis ꝓprietas. q̄ nō dimittit ſuū eſſe. Scd̕m fr̄o Rich. de med. vil. exiſtētia i creatura nō ē accīs

Diffinitio accidentis.

Diſt. 8

Circa diſtinctionē octauā.

Quero vtrū deꝰ ſit ſūme ſimplex. q̄ nō Simplicitas ñ ē ꝑfectio ſimplr̄. ergo nō ē ponēda i deo vt eſſentialis. ꝓbatio antecedētis. Si eſſet ſimplicit̄er ꝑfectionis. igitur q̄libet habens eam eſſet ſimplr̄ ꝑfectio: nō habēte ⁊ ita materia prima eſſet ꝑfectio: hoīe. qd̕ falſum eſt. imo generās in creaturis generabilibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ cōpoſitiora ſunt ꝑfectiora. Item Perfectiōis eſt in forma poſſe dare eſſe. licʒ imꝑfectiōis ſit dependētia a materia. igiẜ ſi prima ratio ſepareẜ a ſecūda (qꝛ nō videtur eſſe ꝯtradictio in tali ſeparatiōe) pōt eſſe deitas forma dans eſſe. licet nō dependeat ab illo cui dat eſſe. ⁊ ſic erit alicui cōponibilis.

Item Qd̕ vni eſt accidēs nulli eſt ſubſtantia. ex ſcd̕o phyſicoꝝ. ſed ſapiētia i nobis eſt accidēs. ergo in nullo eſt ſubſtātia ⁊ ſic ſapiētia in deo erit accidēs. cū ibi ſit ſm eandē rōnem ſm quā eſt in nobis. et ita erit ibi cōpoſitio ſubiecti ⁊ accidētis.

Rñſio. Contra. vj. de tri. Deus vere ⁊ ſūme ſimplex ē. Rñdeo q̄ deꝰ eſt ſūme ſimplex cū nō ſit cōpoſitꝰ. nec alteri cōponibilis. Qd̕ probaẜ ex rōne infiniti. ⁊ primo q̄ nō ſit cōponibilis. ꝑ hoc q̄ omne cōponibile pōt eſſe pars alicuius totius cōpoſiti ex ipo ⁊ altero cōponibili. oīs autem pars pōt excedi. ſed contra rationē infiniti eſt poſſe excedi. ergo infinitū non eſt cōponibile. Qꝫ autē deus ſit oino incōpoſitꝰ probaẜ quia ſi ſit cōpoſitus: aut ex infinitis aut ex finitis. Non ex ifinitis quia nullū tale eſt cōponibile vt dictum eſt. nec ex finitis. quia finita nō reddunt aliqd̕ infinitū in ꝑfectione. cū infinitū excedat omne finitū ſm quācūq; ꝓportionem dandā. Poſſet etiā inductiue ꝓbari deū non eſſe compoſitū. Non enim eſt cōpoſitus ex materia ⁊ forma. qꝛ cauſalitas materie ⁊ forme includit imꝑfectionem ſcʒ rōnem partis. forma etiā nō informat materiā: niſi virtute alicuius effi-

abſolutū: aliquā tū relationē iportat ſup eſſentiā creature. ſ. relationez depēdentie ad deū efficientē ⁊ ipm cōſeruantē in eſſe Hec aūt relatio licet ſit idē realiter cū creatura: nō tū formaliter. q2 nullus reſpectus eſt de eſſentia abſoluti. Ex pced. patet q deus eſt ſūme ſimplex. Eſt ſiq perſona diuina eque ſimplex ſicut natura. q2 licet ſit ibi nō identitas vel diſtinctio: nulla tū eſt cōpoſitio. ſūme eīm ſimplicitati nō repugnat nō idētitas: ſed cōpoſitio vel cōponibilitas. Nec obſtat diuine ſimplicitati perſonarū pluralitas: ſed potius ipſam arguit. ſūme eīm ſimplicitatiſ ē eandē naturā pluribꝫ cōicari ſine ſui diuiſiōe q2 vbi ē ſūma ſimplicitas: ibi ſūma actualitas: ſumma diffuſio: et cōicatio debet poni. licz aūt in creaturiſ reperiaẜ aliq ſimplicitas (q2 in aliqbꝫ nō eſt cōpoſitio materie ⁊ forme) nō tū eſt in ipſis ſūma ſimplicitas. Ois eīm creatura eſt altem cōponibilis: qd parz i accidētibꝫ q ſūt cōponibilia cū ſubiecto. In ſub ſtātijs pro generabilibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ materia et forma ſūt ad inuicē cōponibiles. Ois etiā ſubſtantia tā corpalis ꝙ ſpūalis eſt receptiua ſui accidentiū: vt patet de intellectiōe ⁊ volitione in angelis. Sunt etiā creature multipliciter cōpoſite. In ipſis eīm eſt cōpoſitio act⁹ ⁊ potētie: puta realitatiſ generis q eſt potētialis ad realitatē differētie et p ipſam pfectibilis. Eſt etiā in creaturis cōpoſitio nature ⁊ differētie īdiuidualis q naturā actuat: vt dictū eſt diſt. v. Nulla etiā creatura ē pur⁹ actus: cū pus ſint creature i potētia ꝙ i actu: eſſeqꝫ earū depēdeat a deo pducēte ⁊ ꝯſeruante. Ois etiā creatura habet in ſe carentiam alicui⁹ gradus entitatiſ: etiā ſupm⁹ angelus. q2 licet nō careat aliq gradu entitatiſ inqꝫtū talis nature: caret tū aliq gdu cuius eſt capax inqꝫtū ens: cū īfinitas ñ repugnet enti inqꝫtū ens. ſicut talpa dr ceca. q2 licet nō ſit nata hr̄e viſum inqꝫtum talpa: eſt tū nata habere inqꝫtū animal. hmōi aūt carentia nō eſt de eſſentia creature. q2 puatio nō eſt de eſſentia alicui⁹ poſitiui: eſt tū ipſi inſepabiliter annexa.

Et notandū q non eſt idem ſūme ſimplex ⁊ ſimpliciter ſimplex. Dicitẜ eīm ſūme ſimplex qd nō eſt cōpoſitū nec cōponibile vt deus. Simplr aūt ſimplex dr qd nō eſt reſolubile in alia: cuiuſmodi ſūt vltie differentie q tū nō ſunt ſūme ſimplices cum ſint cū genere cōponibiles. Notādū etiā q vnitas ⁊ punct⁹ licz ſint indiuiſibilia: ñ tū ſunt ſūme ſimplicia: vt patet ex pdictiſ

Euidēter itaqꝫ apparet q ſolus de⁹ ē ſūme ſimplex. Cōclo vnica Nulla aūt creatura eſt pur⁹ actus: cū ois creatura careat aliq gradu actualitatiſ. ſicut ñ eſt lux pura q caret aliq gradu lucis: licz cū illa luce impura nō miſceaẜ aliq alia entitas poſitiua: ſed tm̄ carētia pfectioris gdus lucis. Ad arg. Ad ar.

Ad pmū. q2 ſm Anſel. monologion. xv. Ad.j. de rōne pfectōis ſimpliciter eſt q ſit melius ipm ꝙ nō ipm in qcunqꝫ. hoc ſic declaro q dr meli⁹ ipm ꝙ nō ipm. i. qlibet ſibi incōpoſſibili in qcūqꝫ ſuppoſito pſe cōſiderato inqꝫtū ſuppoſitū: nō determinādo in q natura ſit. Cōſiderādo eīm aliqd inqꝫtū ſubſiſtit in aliq natura: pōt aliq pfectio ſimplr nō eſſe melior ſibi. q2 repugnat tali nature: licz nō repugnet ſibi inqꝫtū pſe ſubſiſtēs. ſicut canis nō eſſet ſimplr pfect⁹ canis ſi eſſet ſapiens. q2 repugnat ſibi ſapientia. Et nūc ad ſecundū dico q ſimplicitas eſt pfectio ſimplr ſm q excludit cōponibilitatē ⁊ cōpoſitiōez ex actu ⁊ potētia: vel ex pfectiōe et ipfectiōe. talis aūt ſimplicitas nō eſt in materia: qre nō eſt pfectior cōpoſito. Scdo dico q alicui nature limitate pōt repugnare aliq pfectio ⁊ aliq nō: et nūc nō ſequiẜ illā naturā eſſe pfectiorē cui cōpetit talis pfectō ꝙ cui repugnat. maxime quando illi cui repugnat ꝯuenit aliq pfectio q ē pfectior alia repugnāte. Exēplū. Actualitas ē pfectior ꝙ ſimplicitas. cōpoſito aūt cōpetit maior actualitas licz ñ maior ſimplicitas. materie aūt licz cōueniat ſimplicitas nō tū tāta actualitas qnta cōpetit cōpoſito. et ita ſimpliciter pfectius pōt eſſe illud cui competit actualitas ſine ſimplicitate ꝙ illud cui competit ſimplicitas ſine actualitate. Etſi qras quō vna pfectio ſimplr eſt pfectior alia: dico q hoc eſt darō vni⁹ eſt pfectior rōne alteri⁹ pſe ſumpta: lz qñ qlibz ē i ſūmo ſint oēs eq pfecte q2 īfinite. Ad ſcdz dico q dare alicui eē Ad.ij.

formaliter ponit neceſſario limitationez. q: ſic dans eſſe nō includit ꝑ identitatez illud cui dat eſſe. nec pōt ſeparari a ſic dare eſſe imꝑfectio q: nec limitatio nec dependētia oīmoda. licet eīn ſeparet̃ ab eo dependentia ad materiā: ſemꝑ tn̄ manet dependentia ad efficiēs: virtute cui᷒ forma informat materiā. Et ſi inſtet̃ de verbo qd̓ dat eſſe nature humane: dico ꝙ nō dat eſſe ꝑ modū forme ſicut patebit lib. iij. di. j.

Ad tertium bit lib. iij. di. j. Ad tertiū dico ꝙ ſapia ſm illā rōnē ſ3 quā eſt ſpēs q̄litatis ⁊ accidēs in nobis: non ponit̃ in deo: q: hoc modo includit limitationē ⁊ imꝑfectionē. ſed ponit̃ in deo ſm rōnem ſapientie ꝑ̄ q̄ eſt ꝑfectio ſimplr: ⁊ abſtrahit ab imꝑfectiōe ⁊ limitatione.

q̄ſtio. ij. Conſequēter querō vtrū aīa rōnalis ſit tāte ſimplicitatis ꝙ ſit qualibet parte corꝑis tota. Q: nō. ij. de aīa. Sicut ſe habet pars anīe ad partē corꝑis: ita tota aīa ad totū corpus. g̃. videt̃ ꝙ anīa ita ſit in toto corꝑe ꝙ pars aīe ſit ī parte corporis: ⁊ ita nō eſt in qualib3 parte corporis tota. Item tunc aīa influeret in qualibet ꝑtē corꝑis imediate. qd̓ eſt falſum. q: influit in totū corpus mediāte corde in q̄ occultat̃ anīa ſm Auicē. ij. de anīalib᷒. Item Si anīa eſſet in qualibet parte corꝑis tota: tūc q̄libet ꝑs eſſet ſubſtantia aīata ſenſibilis. ⁊ ita q̄lib3 ꝑs aīalis eſſet aīal. qd̓ falſum videt̃. Item Si tota anīa eſt in manu ⁊ tota in pede: cū aliq̄n manus moueat̃ pede q̄ſcēte. ſimul anīa moueret̃ ⁊ quieſceret. qd̓ videt̃ incōueniens. Item Res exiſtens in paruo ſpacio nō pōt naturaliter eſſe in maiori niſi mutet̃. ſed creſcēte corꝑe ꝑuuli non ꝓpter hoc mutat̃ aīa eius. ergo nō eſt in q̄libet parte corꝑis ad ꝑfectā quantitatē reducti. Cōtra. Aug. vj. de tri. ca. vj. Aīa in vnoquoq3 corꝑe ⁊ in toto: tota eſt. ⁊ in q̄libet eius ꝑte tota eſt. Rn̄deo cū Auguſtino ꝙ aīa rōnalis eſt tota in toto corpore: ⁊ tota in qualib3 ꝑte. Qd̓ ꝓ3. quia anima ⁊ eſt forma corꝑis ⁊ eſt ſimplex. q: ergo eſt forma totalis corporis eſt in toto. q: vero ſimplex: nō eſt ſm ꝑtē ⁊ ꝑtem ſui ⁊ ideo ſic eſt tota in toto ꝙ tota in q̄libet parte. Non tn̄ eodem modo cōparat̃ ad totū ⁊ ad ꝑtes. q: ad totū cōparatur ſicut ad ꝓpriū ⁊ ꝓportionatū ꝑfectibile. Ad ꝑtes aūt ſm ꝙ habēt ordinē ad totū. Quō aūt hoc ſit poſſibile: ſic declaratur. Eſt nāq3 quedā ſimplicitas ꝑ negationē magnitudinis corꝑalis ⁊ ſpūalis. ⁊ iſta eſt ſimplicitas puncti. ⁊ eſt alia ſimplicitas per negationez magnitudis corꝑalis: poſitiua magnitudinis ſpūalis finite. ⁊ talis ſimplicitas eſt in angelis ⁊ in anima intellectiua: q̄3 iūs in alio ⁊ alio gradu ſm ꝙ plus vel minus accedūt ad ſūmū ſimplex qd̓ eſt deus. Eſt alia ſimplicitas per negationē magnitudinis corporalis poſitiua magnitudinis ſpūalis infinite. Et talis ſimplicitas eſt in deo. ſicut ergo deus ꝓpter ſuā ſimplicitatez ⁊ magnitudinē ſpūalem eſt vbiq3 totus. ⁊ eſſet in locis infinitis ſi tot eſſent: ſic anīa ſm ſe totā attingit quālibet partē corꝑis ſibi ꝓportionati. Non ſic aūt eſt imaginanda aīe ſimplicitas ſicut ſimplicitas puncti. q: illa negat ⁊ magnitudinē corporalē ⁊ ſpūalem. ideo nō poteſt eſſe niſi in īdiuiſibili. Qd̓ ꝓ ſo ſm Aug. vj. de tri. ca. viij. In his q̄ nō mole magna ſunt. ħ hoc eſt maius eſſe qd̓ melius eſſe. ⁊ bonitas conſiſtat in rōne ꝑfectiōis. ſequit̃ ꝙ illa eſſentia ſpūali magnitudine eſt maior que ꝑfectiōe eſt plenior.

Ad argumenta ad primū cū dicit̃ ſicut ſe habet pars anime ad partē corꝑis. Dico ꝙ aut Ari. intelligit de aīa bruti quā intelligit eſſe extenſam ſm corꝑis extenſionē. aut ſi intelligit de anīa intellectiua: partē anime vocat potentiā. potentie autē organice ſunt in diuerſis partib᷒ corꝑis rōne organoꝝ ⁊ ſic potētia viſiua nō eſt in pede. q: ibi nō eſt organū mediāte q̄ dicit̃ actus videndi. Ad ſcd̓m dico ꝙ viuere pōt ſumi ꝓ actualitate ſeu eſſe viuētis. vel ꝓ oꝑatione per quā demonſtrat̃ vita ſm quā diſtinguūt̃ gradus viuētiū. Accipiēdo igit̃ viuere primo modo. anima imediate influit in totū corpus. Accipiēdo vero ſecūdo modo anima influit in oꝑationē vite ſc3 motū ⁊ ſenſum in cetera mēbra mediante corde. ⁊ ideo dicit̃ ibi occultari. ⁊ ſic

triplex repent̃ ſimpli.

Ad ar.

Ad. ij.

leſo corde deficit vita. quia ceſſante influ
entia illius ptis: deficit ordo corpis. Ex
emplū hoc patz in maiori mūdo in quo
deus influit in vnam creaturā mediante
alia. vt ſeruet debitus ordo in vniuerſo.
ſicut em̄ deus eſt in maiori mūdo: ſic aia
Ad .iij. in minori. ſcz in hoie ſm Aug. Ad ter
tiū dico q̄ q̄uis aia ſit in qualibz parte
corpis tota: nō ꝓpter hoc ſequit q̄ qlibet
pars hois ſit aial. q2 aial dicit cōpoſitū
ex aia ꝛ ſuo pfectibili ꝓportionato qđ eſt
totū corpus. Unde dicit phus q̄ anima
nullius corpis eſt actus. i. nullius partis
corpis: q2 nulli parti corpis cōmunicat
opatione ꝓpriā: nec pfectionem totius. ꝛ
ideo nulla pars hois eſt homo. ꝛ nulla
Ad .iiij. pars hois intelligit. Ad quartū dicit
q̄ nō mouet aia niſi ad motū totius cor
poris. q2 nulla pars corpis diffinit aiam
Ad .v. cū ſic ſit i vna parte q̄ ē extra ipaz. Ad
vltimū dico q̄ creſcente corpore paruuli:
aia mutat p accidēs incidētum. ſcz illud
cuius eſt pfectio mutat.

Inſuper queritur

q̄ſtio .iij. vtrū cum ſimplicitate diuina
poſſit ſtare q̄ deus vel aliquid
formaliter dictum de deo ſit in genere.
Q2 ſic. vbi eſt ſpecies ibi eſt genus: q2
ſunt correlatiua. ſed natura diuia eſt ſpe
cies reſpectu pſonaꝝ diuinaꝝ ſm Damā.
igit deus eſt in genere. Item Sapia
dicit de deo ſm eandē rōnem ſm quā di
cit de nobis. Rōnes eni poſite diſt. iij. de
vniuocatiōe entis. etiā ꝯcludūt de vni
uocatiōe ſapiētie. ergo ſm iſtā rōnem ſm
quā dicit de deo eſt ſpēs generis. Cō
tra. Magiſter in lrā adducēs aug. di. q̄
a deo remouent p̄dicamēta artꝭ dialecti
Rn̄ſio. ce. Rn̄deo q̄ deus nō eſt in genere. ptz
p Aug. vij. de trinita. ca. viij. Manifeſtū
eſt inquit deū abuſiue dici ſubſtantiā. q2
oīs ſubſtātia eſt capax accidēns. Abſur
dum vero eſt q̄ deus alicui accidēti ſub
ſiſtat. Notandū tn̄ q̄ deus pōt dici ſub
ſtantia inq̄ntū eſt ens p ſe ſtans. ſed hoc
aliter ꝯuenit ſubſtātie p̄dicamētali: ꝛ ali
ter deo. deus em̄ dicit ens p ſe ſtans. q2 a
nullo dependens: ſubſtantia vero p̄dica
mentalis dicit p ſe ſtās. nō q2 a nullo de
pendeat: ſed q2 nulli inheret. Item pro
batur q̄ deus non eſt in genere. q2 omne
qđ eſt in genere eſt finitum. deus aūt nō
eſt finitus: ergo non eſt in genere. maior
patz. q2 realitas a qua ſumit genus eſt po
tentialis ad realitatē a qua ſumit diffe
rētia. Unde dt Ari. viij. metaph. Opor
tet diffinitionez eſſe orationem longam
ꝛ hoc eſſe materiā. illud vero formā. Nul
lum aūt infinitū eſt potētiale ad aliqđ (vt
patuit in q̄ſtione de ſimplicitate diuina)
Unde ſi in deo eſſet ordo realitatū qua
rū vna eſſet ꝯtrahibilis ꝛ pfectibilis per
aliam. tūc nō eſſet ſūme ſimplex. q2 ibi eſ
ſet cōpoſitio ſaltē actus ꝛ potentie. Qua
liter aūt ens nō ſit genus ꝛ quō ꝯtrahit
ad deū ꝛ creaturā. dictū eſt di. iij. agēdo
de eius vniuocatiōe. Patet itaq̄ ex p̄ cōcluſio
dictis deus nō eſt in genere. nihil etiam reſpōſiua
formaliter dictū de deo eſt in genere. q2
nihil finitū vel limitatū: dicit formaliter
de deo. Relationes em̄ licet nō ſint for
maliter infinite: nō tn̄ ſunt finite q2 ſunt
idem cum eſſentia que eſt formaliter infi
nita. Eſſentialia ſiquidē q̄. ſ. ſunt cōia tri
bus pſonis ab eſſentia recipiūt infinita
tē formalē: nō aūt relatiōes. Entitatꝭ nāq̄
q̄ relatiōis formalr accepte vt relatio: nō
eſt infinitas modus intrinſecus. q2 nō eſt
pfectio ſimplr. ſi em̄ paternitas eſſet pfe
ctio ſimplr. tunc aliqua pfectio ſimplr eſ
ſet in patre que non eſſet in filio. Sed primū
hic occurrūt aliqua dubia. Primū eſt q̄ dubiū
lia ſunt p̄dicata dicta formalr de deo. vt
ſapiēs bonus ꝛc. Rn̄deo q̄ ens ꝑus
diuidit in finitū ꝛ infinitū q̄ in dece ge
nera. q2 alteꝝ iſtoꝝ. ſ. finitū eſt cōe ad de
cem genera. igitur quecūq̄ ꝯueniūt enti
vt indifferēs ad infinitū ꝛ finitū. vel vt p
priū enti infinito. cōueniūt ſibi nō vt de
terminat ad genus. ꝛ p ꝯn̄s vt tranſcen
dēſ. Predicata itaq̄ cōia dō ꝛ creaturꝭ ſūt
tranſcēdentia. Sed nūc orit aliud du ſecūdū
biū quō ponit ſapiētia tranſcendēs: cum dubiū
nō ſit cōis omnibꝫ entibꝫ. q2 tranſcēden
tia dicunt cōmunia omnibꝫ. Rn̄deo ſi
cut rōne generis generaliſſimi nō eſt ha
bere plures ſpēs ſub ſe. ſed nō habere ali
qđ genus ſupra ſe. ſicut p̄dicamentū qđ
paucas aut nullas habet ſpecies: ſic trāſ

cedēs dicit qđ nō ꝯtinet ſub genere. ſed ꝙ ipm ſit cōe ad multa inferiora hoc ac cidit. ſola em̄ illa trāſcēdentia conueniūt omni enti que ſunt ꝯuertibilia cū primo

Ad argumē. tranſcēdēte.ſ.ente. Ad argumenta. ad primū dico ꝙ natura diuina dicit ſpēs ꝑ quandā ſimilitudinē eo ꝙ dicit de pſonis ſicut ſpēs dicit de indiuiduis: ſed nō eſt vere ſpēs. q2 nō plurificat in ipis ſicut natura ſpecifica plurificat in indiuiduis. ⁊ ſic debet itelligi diffinitio ſpeciei poſita a porphirio. Realitas etiā ſpeciei eſt potentialis ad realitatē indiuidui: eſſentia aūt diuina nullo modo eſt potētialis ad rdationē. vt dictū eſt diſt. v. Ad ſcđm reſponſum eſt in queſtione de ſimplicitate diuina.

q̄ſti. iiij. Utrum cum diuina ſimplicitate poſſit ſtare aliquo modo diſtinctio pfectionū eſſentialiū ꝑcedēs aliquo mō oēm actū intellectus. Arguo ꝙ nō. Aug. xv. de trini. ca. iiij. Non ſicut in creatura ſapia ⁊ iuſticia ſunt due q̄litates: ita i deo: ſed q̄ iuſticia ipa eſt ⁊ bonitas. Ex hoc arguo. ꝑdicatio in abſtractis nō eſt vera niſi ſit ꝑ ſe ꝑmo. igitur iſta: ſapiētia eſt bonitas. eſt ꝑ ſe ꝑmo. ⁊ ita ſubiectū includit ꝑdicatū. ⁊ ſic nulla ē illoꝝ diſtinctio. Cōtra. Damaſce. li. j. c. iiij. Si iuſtū. ſi bonū. ⁊ ſiqđ aliud tale dixeris: nō naturā dei dicis: ſꝫ q̄ circa naturā ſunt dicis. ergo ante oēm actū intellect⁹ eſt aliqđ in deo qđ nō eſt natura formalr. In iſta q̄ſtione tenet a multis pars negatiua. ſ. ꝙ cū ſimplicitate diuina non ſit diſtinctio attributoꝝ: niſi tantū rōne: q̄ a quibuſdā declarat ex diſtinctiōe dextri ⁊ ſiniſtri in colūna. que ſumit ꝑ reſpectū ad realē diſtinctionē eorū in aīali. ſic attributa diuina habent in creaturis aliq̄ re diſtincta ſibi correſpōdētia vt bonitas bonitatē. ſapia ſapiaꝫ. ⁊ ſic ð alijs. A quoꝝ diſtinctiōe ſumit eoꝝ diſtinctio i diuinis. ita ꝙ itellect⁹ ex pfectionib⁹ realr diuerſis i creaturis format ꝯceptiones ⁊ pfectiōes correſpōdētes i deo ꝓportionabiles. Nec apprehēderet differētiam rōnis ipſarum in diuinis niſi apprehenderet differentiam eorum ſm̄ rem in

m̄. ſm̄ tho. j. ſcripto. diſt. ij.

creatura. Ubi notandum ꝙ attributa pñt dupliciť ſumi. ſ. ſtricte ⁊ large. ꝓprie em̄ illa dicunt attributa q̄ pficiūt eſſentiā in eſſe ſcđo: q̄ſi q̄litates. vt ſūt charitas: ſapia: veritas: bonitas ⁊c. Et hoc modo intellectus ⁊ volūtas nō ſunt attributa ſm ſcotū. xxvj. di. hui⁹. q2 ſūt quedā pfectiōes intrinſece in eſſentia ꝑſuppoſite oī q̄litati ⁊ q̄titati. ⁊ in creaturis nō ptinēt ad genus q̄litatis. Infinitū etiam ꝓprie nō eſt attributū. Large ꝟo attributa ſūt pfectiones ſimplr repte in creaturis: q̄s deo attribuim⁹ ipas de deo ꝑdicando. vt dicēdo deū eſſe viuentē: ſapiētē: potētē: verū iuſtū: intelligentē: beatū: eternū: ⁊ q̄cquid abſolute melius eſt ipm̄ q̄ nō ipm̄. Hoc ꝑmiſſo: arguo ꝯtra op. Diſtinctio emanationū eſt realis. ergo diſtinctio attributoꝝ nō eſt tantū rōnis: ſed aliquo mō ex natura rei. añs ptꝫ. ꝑbat ꝯña q2 ens reale nō neceſſario ꝑexigit ens rōnis. qđ em̄ ꝑſupponit ad ſuū eſſe ens rōnis nō eſt reale cū nō poſſit eſſe circūſcripto ope intellect⁹. Diſtinctio aūt emanationū ꝑexigit diſtinctionē attributoꝝ: q2 filius ꝓcedit naſcēdo. vt verbū in intellectu. ſpūſſc̄us ſpirādo. vt amor i volūtate. ⁊ nō ꝟbū qđ nō pōt eē niſi eſſet aliq̄ diſtinctio itellect⁹ ⁊ volūtatꝫ ad itra. Itē q̄lꝫ pfectio ſimplr eſt i ente pfecto ex natura rei añ oē op⁹ itellect⁹. ſꝫ attributa ſūt pfectiōes ſimplr. g̃ ⁊c. minor patꝫ. maior ꝟo ꝑbat. tū q2 aliter nō eſſet ſimplr pfectuꝫ. tū q2 aliter pfectio ſimplr i nullo eſſet pfecte. In creatura eni nō eſt pfecte. q2 ē finite. nec in deo eſt pfecte ſi non ſit in ipo vt extra. ſed tantū vt cognit⁹ eſt. q2 eē cognitū eſt eſſe diminutū. vt diſtinguit ꝯ extra. Itē arguit ſic. diſtictio ꝑcedēs rōnem ꝑmi diſtinctiui nō eſt ꝑ tale diſtinctiuuꝫ ſed diſtinctio nature diuine ⁊ itellect⁹ ꝑcedit itellectionē q̄ eſt ꝑncipiū diſtinctiuū eoꝝ q̄ diſtinguūt ꝑ rōnem. igit illa diſtinctio nature ⁊ itellectus nō eſt ꝑ intellectū

Ar. contra opi.

Attributa pñt capi dup.

Opio. Scoti.

Eſt igitur alia op. ſcoti ꝙ inter pfectiones eſſentiales nō eſt tātū differētia rationis: ſed eſt ibi diſtinctio ex natura rei: ita ꝙ ſapiētia eſt in re: ⁊ ex natura rei: bonitas ſimiliter. et ſic de alijs. Sapientia aūt in re formalit nō eſt bonitas i re. qđ

ꝓbatur. q2 ſi infinita ſapiētia eſſet formaliter bonitas infinita: ſapiētia in cōmuni eſſet formaliter bonitas in cōmuni. Infinitas eñ nō deſtruit formaliter rationē illius cui addit̄ q2 in quocūqȝ gradu itelligit̄ eſſe aliqua ꝑfectio qui tñ gradus eſt gd9 illius ꝑfectiōis. nō tollit̄ rō formalis illius ꝑfectiōis ꝓpter iſtū gradū. Et ita ſi non includit formaliter vt in cōmuni. nec vt infinitū infinitū. Hoc declaro. q2 includere formalr̄ eſt aliq̄d includere in ſua rōne eſſentiali. ita ꝙ ſi diffinitio includēns aſſignaret̄ incluſum eſſet diffinitio vel pars diffinitiōis. Sicut autē diffinitio bonitatis in cōmuni nō habet in ſe ſapientiā: ita nec infinite infinitā. Eſt igit̄ aliqua nō idētitas formal' ſapiētie ꝛ bonitatis incȝtū eſſent eoꝝ diffinitiones diſtincte ſi eēnt diffinibiles. Diffinitio autē non tantū indicat rōnem cauſatā ab intellectu ſed quiditatē rei. Eſt igitur non identitas formalis ex parte rei.

Formaliter includere quid ſit

Ↄcluſio

Iſtud argumentū nō de formali identitate dixerūt antiqui doctores ponētes in diuinis eſſe aliquā p̄dicationē verā ꝑ identitatē que tñ nō eſt formalis. Ita ↄcludo ego per identitatē veritatē eſſe bonitatē in re. nō tñ veritatē eſſe bonitatē formaliter. Iſta opinio ↄfirmatur autoritate Damaſce. li. j. ca. ix. vbi ipē vult ꝙ inter oīa noīa dicta de deo ꝓprijſſimū eſt qui eſt. q2 eſſe dicit̄ quoddā pelagus infinite ſubſtātie. nō eſt aūt pelagus infinite ſubſtantie. ꝓpter hoc ꝙ multe relatiōes rationis poſſunt cauſari circa ipm̄. ita enīȝ ꝑ actū intellectus poſſunt cauſari circa qd̄libet. ſed eſſentia diuina dicit̄ pelagus ꝓpter virtualē ↄtinentiā hmōi ꝑfectionū formaliter infinitarū ab ipā emanantiū ſicut flumina emanāt a mari. iuxta illud Omnia flumina intrant mare ꝛc̄. Ad locum vnde exeūt flumina reuertunt̄. Silr̄ Aug. ↄtra maxim̄. Si potes deū patrē ↄcedere ſimplicē: ꝛ tñ eſſe ſapientē ꝛ bonū. ꝛ enumerat ibi multas tales ꝑfectiones: quanto magis vnus deus pōt eſſe ſimplex ꝛ tñ trinitas. ita ꝙ tres ꝑſone nō ſint partes vnius dei. Arguit ibi ꝙ ſi in eodem ſine cōpoſitiōe ꝛ partialitate pñt eſſe multe ꝑfectiones ſimpl'r: multo magis poſſunt eſſe tres ꝑſone in diuinitate ſine cōpoſitione ꝛ partialitate. Qd̄ argumentū eſſet iſtud. Si attributa tñ differūt relatiōe rōnis ꝛ ꝑſone diſtinguerent̄ realr̄. Nō ei ſeq̄t̄ ſi relōnes rōis nō faciūt compoſitionē in aliquo: ergo nec relationes reales. Iſta aūt nō identitas formalis ſtat cū ſimplicitate dei: ſicut dictū eſt de eſſentia ꝛ ꝓprietate. diſt. ij. ꝛ. v.

Primū dubiū

Cōtra p̄dictā ſolutionē ſunt tria dubia. Primo eñ videt̄ ꝙ nō ſaluet̄ ſimplicitas diuina. q2 ex quo eſſentia ponit̄ quaſi fundamentū: ꝛ iſta quaſi circūſtātia eſſentiā: videt̄ ꝙ iſta ſe habeāt vt actus ꝛ forme reſpectu eſſentie diuīe.

Secūduȝ dubiū

Scōm dubiū q2 Aug. vij. de trinitate. c. iiij. vbi negat identitatē paternitatis ꝛ deitatis: nō eñ eo inquiēs pater quo deus: ſicut nec eo verbū quo ſapiētia. Ita ↄcedit identitatem magnitudinis ꝛ bonitatis ꝛ ꝑfectionū eſſentialiū: Cum dicit eo magnus ꝙ deus. igit̄ ſicut negat ibi identitatē: ita cōcedit hic. nō autē negat niſi identitatē formalē. igr̄ iſtā ↄcedit hic.

Tertiū dubiū.

Tertiū dubiū q2 ſicut non eſſet bonitas realiter infinita niſi eſſet realiter eadē ſapiētie: ita videtur ꝙ ratio bonitat9 nō ſit infinita niſi ſit formal'r eadē rōni ſapiētie.

Rñſio ad pri.

Ad primū rñſio ꝙ forma in creaturis habȝ aliquid imꝑfectiōis. ſcȝ ꝙ eſt forma informans aliq̄d ꝛ pars cōpoſiti: ꝛ habet aliq̄d qd̄ nō eſt imꝑfectionis ſed ſequit̄ eā ſm̄ ſuā rōnem eſſentialē. ſ. ꝙ ipā eſt quo aliquid eſt tale. Exēplū. Sapiā i nob eſt accidēs hoc eſt imꝑfectiōis: ſed ꝙ ipā ſit quo aliquid eſt ſapiens: hoc non eſt imperfectionis: In diuinis autem nihil eſt forma ſm rationem imꝑfectionis: ſed inquantū eſt quo illud in quo eſt ipā: eſt tale: cui quidē ꝓpter ſui infinitatē eſt ꝑfecte idem

Si obijcis. quō aliquid eſt formaliter ſapiens ſapiētia. ſi ſapiētia nō eſt forma eius: Rñſio. Corpus eſt animatū quaſi denoīatiue q2 aīa eſt forma ei9. Homo dicit̄ aiatus nō denoīatiue ſed eſſentialiter. q2 eſt aliquid eius. Non igit̄ requiritur aliq̄d eſſe formā informantē aliquid vt ipm̄ ſit tale ꝑ ipām. q2 forma non eſt forma informās totū. qd̄ tñ dr̄ formal'r tale ꝑ tꝑoꝝ: ſȝ ſufficit vera idētitas ipoꝝ.

Ad .ij. dubiū. Ad ſecūdū dico ꝙ eodē dicit deus ſa-
piens ⁊ magn⁹. q2 magnitudo ⁊ ſapien-
tia ſunt pfectiōes ſimplr ⁊ eiuſdez ratio-
nis: q2.ſ.pfectiōes q̄ditatiue ſeu eſſentia
les.nō ſic eodem mō eſt deus ⁊ pr̄. q2 pa
ternitas non eſt pfectio ſimplr: nec eſt rō
Ad .iij. q̄ditatiua ſed pſonalis. Ad tertiū: ꝙ li
cet ex infinitate ſit vera identitas vni⁹ ra
tionis ad aliā: nō tn̄ ſequit ꝙ ſit formal.

Cōtra. Veriſſima identitas eſt ponē-
da in deo.ſed formalis eſt verior ꝗ̄ iden
tica tm̄.ergo eſt ibi ponēda. Concedo
ꝙ verior vnitas eſt ibi ponēda q̄ eſt poſ-
ſibilis poni.licet aūt ibi ponat vnitas vt
identitas formalis aliq̄: vt patet diſt.iiij.
nō tn̄ eſt poſſibilis poni identitas forma
lis cuiuſcunq; ad q̄dcunq;. Secūdo di-
co ꝙ ex hoc medio pōt argui pro oppoſi-
to.quia oīs vnitas ſimplr pfectionis eſt
ibi ponēda.talis eſt identica ſine forma-
li.quia eſt ſimplex et illimitata: vt patz ex
p̄cedentib⁹.formalis aūt nō ponit illimi
Ad ar. pnci. tationē. Ad argumētū principale Cō
cedo ꝙ in creaturꝫ nō eſt vera predicatio
abſtracti de abſtracto: niſi p ſe p̄mo mō.
q̄a ibi abſtrahēdo realitates q̄ ſunt in eo
dem: puta realitates generꝫ ⁊ differētie:
et cōſiderādo eas p̄ciſiſſime: vtraq; eſt fi
nita.et ſic neutra eſt pfecte eadem alteri.
Nō eīm ſunt aliq̄ mō eadē inter ſe: niſi p-
pter tertiū cui ſunt eadē. et ideo ſi ſubtra
hunt a tertio: nō remanet cauſa identita
tis eoꝝ: q̄re nec cauſa veritatis ꝓpoſitio-
nis vniētꝫ extrema iſta. Hec igit eſt fal
ſa: animalitas eſt rōnalitas: et econtra.

Oppoſitū eſt in deo. q2 abſtrahēdo ſa-
pientiā a q̄cunq; qđ eſt extra rōnez ſapie
formalit: et bonitatē ſilr: remanet vtraq;
q̄ditas p̄ciſe ſumpta formalr infinita. Et
ſic remanet rō identitatꝫ extremoꝝ ꝓpter
infinitatez formalem vtriuſq;. Et ꝙ illa
ſit rō p̄dicatiōis p identitatē: ſignū eſt ex
hoc ꝙ nō cōcedit iſta: paternitas eſt ina-
ſcibilitas: neq; vt vera formalit: neq; vt
vera p identitatē. Iſta aūt ꝯcedit: pater-
nitas eſt deitas: et ecōuerſo. Cui⁹ rō eſt.
q2 abſtrahēdo paternitatē ⁊ inaſcibilita-
tē ab eſſentia ſiue a ſuppoſito: neutruz eſt
formaliter infinitū.et ideo neutꝝ in rōne
ſua ſic abſtractū includit rōnez identitatꝫ
eius ad alteꝝ. ſed abſtrahēdo deitatez et
paternitatē q̄ntūcūq;: remanet adhuc al
terū extremū formalr infinitū. quia infi-
nitas eſt rō ſufficiens identatꝫ extremoꝝ
et p ꝯñs veritatꝫ cōpoſitiōis affirmatiue
In iſta aūt: deitas eſt bonitas: remanet
infinitas non tm̄ in vno extremo: ſed in
vtroq;. ideo eſt h̄ veritas ꝓpter identita-
tē incluſam ꝟtualiter in vtroq; extremo.

Ex p̄dictis patet ꝙ in diuinis rema-
nent duo modi p̄dicandi. Unus eſt a ſe
ſeu q̄ ad p̄dicata eſſentialia: ali⁹ eſt ad ali
quid ſeu q̄ ad predicata pſonalia vel rela
tiōes. Circa p̄dicta poſſet dubitari an Dubitatio.
hec ſit vera: hūanitas eſt aialitas. Re-
ſpōdeo ꝙ nō. q2 aialitas eſt ps hūanita-
tis. pars aūt n̄ p̄dicat de toto. Sed ꝯ
Anial eſt ps hoīs: et tn̄ iſta eſt in primo
mō dicendi p ſe: hō eſt anial. Rn̄deo ꝙ
pars bn̄ p̄dicat de toto in cōcreto. q2 cō-
cretū ſignificat p modū totius: eoꝙ con-
cernit ſuppoſitū. nō ſic in abſtracto. q2 au
fert iſte modus. Sed ꝯtra. Hec ē ve-
ra p̄mo mō dicendi p ſe: albedo eſt color.
et tn̄ color eſt ps albedīs: cū realitas a q̄
ſumit gen⁹ ſit potētialis ad realitatē a q
ſumit differentia: per quā differt albedo
a nigredine: et ibi predicatio abſtracti de
abſtracto. Rn̄deo ꝙ albedo ⁊ color nō
ſunt abſtracta vltimata abſtractiōe. q2 lꝫ
abſtrahāt a ſubiecto: nō tn̄ a ꝓprio indi-
uiduo. ſicut nec anīal abſtrahit a ſuppoſi
to ꝓprie nature. hūanitas ꝟo ⁊ aialitas
ſūt abſtracta vltimata abſtractiōe: vt pa
tuit di.v. et ideo illa nō eſt vera: humani
tas eſt aialitas. Ad euidentiā predi-
ctoꝝ Notandū ꝙ eſſentiale in diuis non
diſtinguit ꝯ accidentale: cū nihil deo ac-
cidat. ſed diſtinguit ꝯtra notionale. Un̄
illa ſunt eſſentialia in diuis q̄ habēt mo-
dū p̄dicandi eſſentie: et ſunt cōia trib⁹ p-
ſonis: vt ſunt potentia: ſapiētia: demētia
Notionalia aūt dicūt p q̄ notificat diſtin
ctio pſonaꝝ: ⁊ ſic n̄ ꝯueniūt trib⁹ pſonis
vt inaſcibilitas: generatio actiua: genera-
tio paſſiua: ſpiratio actia: ſpiratō paſſiua

E immutabili- q̄ſtio .v.

D tate dei de q̄ tractat mgr̄ in ſe

cunda pte huius diſtinctiōis:q̄ro Utrū
ſolus deus ſit imutabilis. Q̄ᵒ non. De/
us aliter ſe habet nūc q̄ꝫ prius.ḡ mutat̃.
Conſeq̄ntia eſt nota.q: mutari ē aliter ſe
habere q̄ꝫ p̄us Probat̃ añs.q: de ñ creā
te fit creans. Itē Sap.vij.dr de ſapien/
tia increata: Oib⁹ mobilib⁹ mobilioꝛ eſt
ſapia. Itē Uniuerſalia ſunt imutabilia:
cū ſint vbiq̄ꝫ ⁊ ſemp(ex.j.poſte.)ergo nō
ſolus de⁹. In oppoſitū dicit̃ in epiſto/
la ad Tim.q̄ ſolus deus habet imoꝛta/
litatē.i.imutabilitatē ſm Aug. Uñ etiā
ait Grego. Oia in nihilū redigerent̃:niſi
ab ipſo manutenerent̃ ⁊ conſeruarent̃.

Rñdeo q̄ ſolus deus eſt immutabilis

Rñſio. Oīs ex cluſiua hȝ du/as par/tes.

Hec excluſiua habet duas ptes. Prima
eſt q̄ deus eſt imutabilis. Scda q̄ nihil
aliō a deo eſt imutabile. Prima ps ꝓba
tur.q: cū deus ſit ſūme ſimplex (vt ꝓba/
tū eſt) ideo nō pōt mutari ad aliquā foꝛ/
mā que in ipſo recipiat̃.q: etiā eſt neceſſa
rie eſſe: vt patȝ ex p̄mitate efficiētie. di.ij.
q.ij.ideo nō pōt mutari ab eſſe in nō eſſe
nec a non eſſe in eſſe.que mutatio dr p̄ſio
a Damaſc.igit̃ mutatiōe omni ſiue ſub/
ſtantiali ſiue accidentali:eſt de⁹ ſimplicit̃
imutabilis. Sed ps negatiua illi⁹ ex/
cluſiue.ſ.q̄ nihil aliud a deo eſt imutabi/
le:maioꝛē habet difficultatē. In hoc em̄
theologi a phis diſcoꝛdant. Poſuerunt
em̄ Ariſt. ⁊ Auicen.deū neceſſario ſe ha/
bere ad alia extra ſe. Ex q̄ falſo fundamē
to ſequit̃ q̄ q̄dlibet aliud neceſſario ſe ha
bet ad ip̄m: qḋ q̄ſi imediate cōparat̃ ad
ip̄m.vel non mediante motu. cuiuſmodi
ſunt intelligentie ⁊ coꝛpa celeſtia. et ſic ta
lia poſuerūt neceſſaria. q: illud eſt neceſ/
ſariū ad qḋ neceſſario ſe habet neceſſariū
Uariabilitatē aūt generabiliūȝ ⁊ coꝛru/
ptibiliū poſuit Ariſto. q: mediāte motu
generabilia ⁊ coꝛruptibilia diffoꝛmit̃ cō/
parant̃ ad p̄mū mouens ꝓpter diffoꝛmi/
tatē motuū coꝛpoꝝ celeſtiū ⁊ varios ipſo

Arg. p opini.

rū influx⁹. Pꝛo iſta opinione argiut̃ ſic
In oi differentia entis neceſſitas eſt ꝑfe
ctioꝛ q̄ꝫ contingentia. Pꝛobat̃.q: neceſſi/
tas eſt ꝑfectioꝛ in ente in ſe.ḡ ⁊ in oi diffe
rentia entꝭ.igit̃ in illa differentia entꝭ q̄ eſt
cauſa:neceſſitas eſt ꝑfectioꝛ ꝯtingētia ꝑ/
fectiſſima.ḡ cauſa neceſſario cauſat. Pu/
ta ſi primū cauſans naturaliter cauſaret:
cauſaret neceſſario. et tunc neceſſitatē da
ret ſuo cauſato. ſed nulla ꝑfectio tollitur
a cauſato ꝓpter modū cauſandi ipſi⁹ cau/
ſantis eque ꝑfectū. cauſare aūt volunta/
rie nō eſt modus cauſandi minus perfe/
ctus q̄ꝫ cauſare naturalit̃. igit̃ ꝓpter hoc
qḋ ē cauſare volūtarie nō tollit̃ aliq̄ ꝑfe/
ctio effectui.igit̃ cauſa cauſans volūtarie
poteſt dare neceſſitatē effectui. Conf.r

Cōfir/matio.

mat̃ ratio.q: ſi cauſaret naturaliter: poſ/
ſet pꝛoducere plures differētias entis.ſ.
poſſibile ⁊ neceſſariū. ſi aūt cauſans vo/
luntarie nō poteſt cauſare niſi tm̄ ens cō
tingēs:videret̃ eſſe cauſa imꝑfecta. quia
tunc cauſalitas eius non ſe extenderet ad
tot effect⁹ ad quot extenderet ſe: ſi natu/
raliter cauſaret. Itē. Aliq̄ cauſa neceſ/

Ar. ij.

ſario cauſat.igit̃ pꝛima cā neceſſario cau/
ſat. Añs videt̃ māifeſtū ꝓpter mltas cau
ſas naturales que neceſſario cauſant ſu/
os effect⁹. Conſeq̄ntiā ꝓbo. quia in eſſen
tialiter oꝛdinatꝭ poſteri⁹ nō poteſt habe/
re neceſſitatē niſi p̄us habeat. ſed cōnexi/
ones cauſatoꝝ ad cauſas ſuas ſunt eſſen
tialiter oꝛdinate. igit̃ nulla talis cōnexio
eſt neceſſaria:niſi iſta q̄ eſt p̄mi cauſati ad
ſuam cauſam ſit neceſſaria. Cōtra iſtā

Arg. j. contra Phos.

concluſionē argiut̃. Si p̄ma cauſa neceſ/
ſario cauſat p̄mū cauſatū:tūc nō erit ſim
pliciter neceſſaria. quia poterit nō eſſe cir
cūſcripto alio a ſe. Pꝛobat̃. quia hñs ne/
ceſſariā habitudinē ad aliqd:nō eſt:illa
habitudine nō exiſtente. Nō exiſtēte autē
extremo: nō exiſtit iſta habitudo. et ſic ñ
exiſtēte p̄mo cauſato: nō erit p̄ma cauſa.

Preterea aliq̄d malū fit in vniuerſo.ḡ
deus nō neceſſario cauſat. Añs cōcedūt

ij. arg.

phi. Pꝛobat̃ cōſeq̄ntia.q: agens neceſſa
rio ꝓducit effectū ſuum in ſuſceptiuū q̄n/
tum pōt ꝓduci in eo: cū agat ſm vltimū
potētie ſue. Effect⁹ p̄mi eſt bonitas ⁊ ꝑfe
ctio.igit̃ ſi neceſſario agit: neceſſario ꝓdu
cit bonitatē in q̄libet q̄ntū ip̄m ſuſcepti/
uum pōt recipe.ſed habēs bonitatē tan/
tā q̄nte ipſe eſt capax:nullam maliciā ha
bet.igit̃. Dico ḡ q̄ꝫtū ad iſtā partē q̄
nihil aliō a deo eſt imutabile loquendo
de mutatione q̄ eſt p̄ſio. quia nihil aliud
eſt foꝛmaliter neceſſariū.q̄dlibet etiā aliō

eſt mutabile ſubiectiue niſi ꝓpter impfe-
ctionē negatiuā: puta vltimū accidēs: vt
aliq̄ relatio q̄ nō pōt eſſe ſubiectū alicui⁹.
q: tale eſt impfectuȝ negatiue.i.nō capax
alicuius pfectionis. Et ſic forte intelligit
auctor ſex pn. ꝙ forma eſt inuariabili eſſe
cōſiſtens. loqtur em̄ ibi de forma vt con-
uenit ſex vltimis pdicamētꝫ: q̄ ſunt reſpe
ctus extrinſecus aduenīetes: ſm Scotū
pᵢⱼ.di.iiij.ſniaꝝ. Et ideo de ipſ tractatu-
rus: illā diffinitionē forme pmittit. Ta-
lia aūt ſunt inuariabilia ſubiectiue: q̄ for-
te ꝓpter ſui minimā entitatē non pñt eſſe
ſubiectū alioꝝ accidentiū. Nihil etiā aliḋ
a deo ꝓpter ſui pfectionem eſt immutabile.
q: ſi aliqd eſſet tale: hoc maxime eſſet ali
qs angelus. ois aūt angelus eſt mutabi-
lis ſubiectiue. q: cum nō oīa ſimul intel-
ligat: mutaꝛ ab intellectiōe in intellectio-
Ad ar. nē. Ad argumenta pro op. pḃoꝝ. Ad
ꝓ opi. pmū dico: ꝙ neceſſariū eſt pfectior condi
tio ꝗ̄ poſſibile in oī entitate cui conditio
neceſſitatꝭ eſt cōpoſſibilis: nō aūt in enti-
tate cui repugnat: repugnat aūt oī reſpe-
ctiui ad poſteri⁹. q: ex q̄ omne poſteri⁹ eſt
nō neceſſariū: pmū nō pōt habere neceſ-
ſariā habitudinē ad aliqd eoꝝ. et ſic repu
obiectō gnat rōni cauſe vt cauſa. Contra hoc.
In multꝭ diuiſiōibꝫ entꝭ alterū diuidēs
eſt pfectū ꝛ alteꝝ impfectū. extrema aūtē
pfecta ſe cōcomitanꝛ. Exemplū. Si diui
daꝛ ens p finitū ꝛ infinitū: p neceſſariū et
poſſibile: p potentiā ꝛ actū: actus: neceſſi
tas: ꝛ infinitas ſe cōcomitanꝛ. Cum ḡ in
diuiſione entꝭ p cauſam ꝛ cauſatuȝ cauſa
ſit pfectius extremū ſtabit cū neceſſitate.
Rñſio. Rndeo ꝙ diuidētia pfectiora ſe cōcomi-
tanꝛ que dicunt pfectiōeȝ ſimplr ꝛ ad ſe:
vt ſunt actus ꝛ infinitas: ꝛ hmōi. nō aūt
illa q̄ dicunt reſpectuȝ ad aliqd poſteri⁹.
q: habere neceſſariā habitudineȝ ad ali-
quid tale nō eſt pfectiōis. q: nō ſtat cum
pfecta neceſſitate ei⁹ qḋ dicitꝛ habere talē
habitudinē. Hoc cōfirmaꝛ. q: talis ha-
bitudo nō eſt formaliter infinita: cū tñ īfi
nitas ſit nobili⁹ extremuȝ in diōne entis.
Ad cō- Ad aliud: cum dr: ſi naturaliter cauſa-
firma. ret: ergo neceſſario cauſaret. Concedo: ſic
ex antecedente includēte impoſſibilia ſe-
quitꝛ ꝯñs includens impoſſibilia. In an
tecedente em̄ repugnat ei qḋ eſt cauſare
modus ille q̄ eſt naturaliꝛ. q: cauſare di-
at ꝓductionē diuerſi in eſſentia: et ita cō-
tingentꝭ. Naturaliter ṽo dicit modū cau
ſandi neceſſariū: ꝛ ita reſpectu neceſſarij.
Et ita ſequitꝛ ꝯñs ſimul includēs duo op
poſita. Et cū additꝛ ꝙ nulla pfectio tolli-
tur a cauſato ꝓpter modū pfectioreȝ cau-
ſandi ipſi⁹ cauſe: Cōcedo. quia nec mod⁹
cauſandi volūtarie tollit aliquā pfectiōeȝ
a cauſabili ſibi poſſibilē. ſȝ tollit a cauſa-
bili neceſſitatē q̄ eſt in ſe pfectio ſed incō-
poſſibilis cauſabili. et dat pfectiōeȝ cau-
ſato cōpoſſibilē ſibi: ſicut volūtarie etiā ī
cauſatōe dicē modū cōpoſſibilē cauſatiōi.
Per hoc apparet ad cōfirmatiōeȝ de plu
ribꝫ differentijs entꝭ ꝓducētibꝫ. Ens ei
cauſabile nō pōt hr̄e differētias iſtas ne
ceſſariū ꝛ poſſibile: ſed oē cauſabile eſt tm̄
poſſibile. et ideo ñ eſt pfectiōis in cā poſ-
ſe cauſare iſtos plures differentias. q: ad
poſſibile nulla potētia. ſimilr ſi p incom-
poſſibile naturalr cauſaret: ꝛ ideo neceſſa
rio nō ꝓduceret plures differētias entis
q: tm̄ ꝓduceret neceſſaria nō ꝯtingentia
Ad vltimū dico ꝙ cā ſcḋa ñ cauſat ne- Al vlt.
ceſſario neceſſitate ſimplr ſed tm̄ ſm qd.
Prima ps patꝫ. q: ſcḋa cā nō cauſat niſi
pma cā concauſante cauſatū ei⁹. et h pri⁹
naturalr ꝗ̄ ipſa ꝓria cā cauſet. pma aūt
nō cauſat niſi ꝯtingēter. ḡ nec ſcḋa: cū de
pēdeat a cauſatione pme. Scḋa ps. ſ. de
neceſſitate ſm qd: patet. q: mlte cauſe na
turales q̄ntū eſt ex pte eaꝝ ñ pñt nō cau-
ſare ſuū effectū. ꝛ ſic eſt neceſſitas ſm qd:
non tñ ſimplr. ſic ignis q̄ntū eſt ex pte ſui
nō pōt nō calefacere. tñ abſolute pōt nō:
deo cooꝑante. vt patet de tribꝫ puerꝭ in
camino ignis. Ad arg. pncipalia Ad Ad ob
pmū: cū dr ꝙ de⁹ ſe hȝ aliꝛ ꝗ̄ pri⁹: q: de iecta
nō creāte fit creās: Dico. ꝙ illud eſt veꝝ pna.
in agēte creato qḋ agit actiōe alia a ſe. ta
le em̄ cū de ñ agēte fit agēs aliꝛ ſe hȝ ꝗ̄
pri⁹. q: aduenit ſibi noua actio et ſic mu-
taꝛ. Nō ſic ī ꝓpoſito. q: de⁹ volitiōe eadeȝ
ſibi q̄ voluit ab eīno res eē p alio tpe: ꝓ-
duxit res ipſas. Licȝ aūt ab eīno volue-
rit ipſas res eſſe: nō tñ ab eīno dr creare.
ſed dr creās p tpe p q̄ voluit ipſas eſſe.
Cōtra h Impoſſibile ē ꝙ ſic mīſu⁹ a cō

tradictorio in cõtradictoriũ ſine mutati-
one. creans ⁊ nõ creans cõtradicũt. ergo ⁊c.
Rñdeo ꝙ eſt mutatio nõ in deo ſed in
creatura q̄ accipit nouũ eſſe. ſic lapis de
nõ cognito fit cognit⁹ nõ mutatione ſui:
ſed mutatõe intellect⁹ cognoſcẽtꝭ. Ad
ſecundũ dico ꝙ ſapientia increata dr̄ mo
bilior oib⁹ mobilib⁹ ꝓpter velociſſimum
influxũ quo influit in creaturã. Ad ter
tiũ dico ꝙ vniuerſalia dicunt̄ eſſe vbiqꝫ ⁊
ſꝑ: q: ſaluant̄ in q̄libet ſingulari et ſic ſũt
in oi loco ⁊ tpe in q̄ ſunt ſingularia. ſed il
lud non concludit ipſa eſſe immutabilia: cũ
mutent̄ ad mutationẽ ſingulariũ.

Diſt. ix. # Circa diſtin

ctionẽ nonã quero Utrũ ge-
neratio filij ſit eterna in diui-
nis: Q, nõ arguit̄. q: vbi eſt idem: eſſe ⁊
duratio. ſi aliq̄d eſt ṗncipiũ eſſe: ⁊ dura-
tionis. ſed pater eſt ṗncipium eſſe filij: q:
ṗncipiũ deitatꝭ ſm Aug. iiij. de tri. xvij.
igit̄ eſt ṗncipiũ durationis filij. et ſic n̄ erit
eterna. Preterea ſi generatio eſt et̃na.
ergo fili⁹ ſemꝑ generat̄. ergo nunq̄ eſt geni-
tus. et ita nunq̄ eſt fili⁹. He due ↄſeq̄n-
ne ꝓbant̄ ꝑ Aug. lxxiij. q. Qđ ſꝑ naſcit̄
nunq̄ natũ eſt: et vltra. qđ nunq̄ natum
eſt: nunq̄ eſt filius. igit̄ ſi filius ſꝑ naſcit̄
In op. nunq̄ eſt fili⁹. Oppoſitũ. Ambro. j. đ
trini. c. vj. ⁊ ponit̄ in lr̃a. Si ꝑus erat de-
us ⁊ poſtea genuit: generationis acceſſiõe
mutat⁹ eſt. Auertat deus hãc amentiã.
ſemꝑ igit̄ habuit filiũ. Ad q̄ſtionẽ di-
Rñſio. co ſic. ꝙ generatio nõ eſt ibi ſub rõne mu
tationis: ſicut dictũ ẽ di. v. et ideo nõ ſũt
ibi termini correſpõdẽtes mutatõi. ſ. eſſe
poſt nõ eſſe: q̄ termini repugnãt eternita-
ti. ſed eſt ibi generatio ſub rõne ꝓductio-
nis. Dicit̄ aũt ꝓductio filij generatio. q:
ꝓducit̄ ꝑ modũ nature: vt dictũ eſt di. ij.
Eſt em̄ generatio ꝓductio in eſſe ſubſtã-
tie ꝑ modũ nature. q: vt ait Damaſc. ge
neratio ẽ op⁹ nature. Ex h̄ oñdo ꝙ ſit et̃-
na. q: agens oino ſufficiẽs: hoc ẽ: a nullo
depẽdens ⁊ ꝓducẽs ꝑ modũ nature: ha-
bet ꝓductiõeꝫ ſibi coeuã. pr̄ et̃n⁹ ẽ hmõi.
igit̄ habet generationẽ ſibi coeuã. maior
patꝫ ꝑ illud exemplũ Aug. vj. de tri. Si
ignis eſſet eternus: haberet ſplẽdorẽ ſibi
coeuũ ⁊ coeternuꝫ. Cõfirmat̄ iſta ſolutio
relinq̄ndo ea q̄ ſunt imꝑfectõis in creatu
ris ⁊ accipiẽdo ea q̄ ſunt ꝑfectõis. In ge
nerationib⁹ em̄ ſucceſſiuoꝝ hoc ẽ imꝑfe-
ctiõis ꝙ nõ manẽt: ſed tm̄ hñt eſſe in flu-
xu partꝭ poſt ꝑtem. hoc aũt eſt ꝑfectõis:
ꝙ dũ fiũt ſunt. In generatiõe ꝟo ꝑmanẽ
tiũ hoc eſt ꝑfectõis ꝙ manẽt: ⁊ imperfe-
ctionis ꝙ dũ fiunt nõ ſunt. Aggregãdo
igit̄ ꝑfectiões habet̄ genitũ: qđ eſt dũ ge
nerat̄ ⁊ habet eſſe ꝑmanẽs. et hoc ẽ geni-
tũ generari ⁊ ꝑfecte eſſe in nũc eternitatis
qđ eſt ꝑfecte ſtans. et ſic eſt ꝓpoſituꝫ. Di-
ſtinguunt̄ aũt pater ⁊ fili⁹ realiter. q: ſm
Aug. j. de tri. Nulla res ſeipaꝫ gignit vt
ſit. ſunt em̄ due res nõ eſſentialr̄ ſed ꝑſo-
nalit̄. q: ſcꝫ non ſunt due eſſentie ſed due
ꝑſone ſeu duo ſuppoſita. ſpũs aũt ſanct⁹
eſt tertiũ ſuppoſitũ ab ipſis ꝓductũ ⁊ rea
liter diſtinctũ. Ad argumẽta. Ad pri- Ad ar. primũ.
mũ dico ꝙ ṗncipiũ põt ſumi originatiue
vel initiatiue. Primo mõ ſumẽdo ṗncipi
um: concedo ꝙ pater eſt ṗncipiũ origina-
tiuũ ⁊ eſſe filij ⁊ durationis. et de hoc ꝓce-
dit argumẽtũ. nec tale ṗncipiũ repugnat
eternitati. Principiũ ꝟo ſecũdo mõ ſum-
ptũ ꝓ ṗncipio initiali: ſicut inſtans eſt ṗn
cipiũ tp̄is: repugnat eternitati. et ſic nõ ẽ
in deo. Ad ſecundũ dico ꝙ Aug. dicit Ad. ij.
ꝙ illud qđ ſemꝑ naſcit̄ nunq̄ natum eſt:
intelligit de generatiõe eo mõ quo ẽ i cre
aturis: vbi non ſunt ſimul naſci ⁊ natum
eſſe. et ſic intelligẽdo dicit ꝙ nõ poſſum⁹
dicere: ſemꝑ naſcit̄: ne imꝑfectũ aliq̄d vi-
deat̄. vbi nõ intẽdit negare q̄n illa ſit ve-
ra: fili⁹ ſꝑ naſcit̄. ſed vult dicere: ꝙ iſta nõ
ita ſignificat generationẽ eſſe ꝑfectã: ſicut
illa: ſemꝑ natus eſt. Ad cui⁹ intellectũ
ſciendũ ꝙ ꝟba cuiuſcũqꝫ tp̄is dicunt̄ de
deo vere: ſiue ſignificent act⁹ ꝑſonales ſi-
ue eſſentiales. Un̄ Aug. ſuꝑ illud Joh.
Nõ em̄ loquet̄ a ſemetipo: ſed q̄cũqꝫ au-
diet loquet̄. Audiet inq̄t de ſpũſctõ: qđ
vtiqꝫ audiuit ⁊ audit. q: ſpũſſcti audire ẽ
a patre filioqꝫ ꝓcedere. et ꝑ ↄñs q̄ audiet
audiuit ⁊ audit. Uult ergo dicere ꝙ verba
oim tẽpoꝝ vere dicunt̄ đ deo. Talia aũt
verba dicta de deo cõſignificãt nunc eter
nitatis q̄ntũ coequat partib⁹ tẽporis: vt

cum dicit͛: deus genuit: ſenſus eſt ꝙ de⁹ habet actum generatiõis in nunc eterni-tatis ineꝗ̃tũ coexiſtebat p̃terito. De⁹ ge-nerat. hoc eſt: habet actũ in nũc eternitatꝫ ineꝗ̃tum coexiſtit p̃ſenti. Ex hoc patet ꝙ cum illud nunc vere coexiſtat cuilibet dif-ferentie tp̃is: vere dicunt͛ de deo differẽ-tie oim tempoꝝ. Exp̃ſſius tñ ſm Greg. ſignificat͛ diuine generatiõis veritas per hunc ſermonẽ: ſemꝑ natus eſt: ꝗ̃ ꝑ hunc ſermonẽ: ſemꝑ naſcit͛. quia ꝑ ly natus ſi-gnificat͛ natiuitas vt ꝑfecta. per ſemꝑ ſi-gnat͛ vt ꝑfecta cum omni parte tp̃is. Et ita nõ tm̃ ſignat͛ omni pti tp̃is coexiſtere ſicut ſignat͛ ꝑ iſtam: ſemꝑ gignit͛. ſed etiã omni parti tp̃is coexiſtere ſub rõne ꝑfe-cti. et in hoc videt͛ exp̃ſſiſſime ſignari ve-

Alia ꝟ-bi di ge-neratio-nis de-claratio

ritas hui⁹ proceſſiõis. Aliter declarat͛ ꝟbi diuini generatio a Scoto. xij. q. q̃dl. vbi dicit ꝙ ſicut creatura licꝫ ſit ꝑmanẽs ſemꝑ ẽſt in fieri: hoc eſt actu depẽdens a cauſa dãte eſſe ⁊ nunꝗ̃ in facto eſſe: hoc eſt in actu ſeparato ⁊ independẽte a dante eſſe: nõ tñ eſt in fieri nouo ⁊ nouo. ſed per oppoſitũ eſt in eſſe ꝑfecto. i. complete ac-cepto ſine nouitate. Sic ſuo mõ põt dici de verbo diuino quod ſemꝑ exit a patre eterno: ſine tñ depẽdẽtia. qꝛ vbi eſt depẽ-dentia proprie ſumpta: ibi eſt alia ⁊ alia natura.

Diſt. x.

Circa diſtin-

ctionẽ decimã q̃rit͛ Utrũ ſpiri-tuſſanct⁹ ꝓducat͛ ꝑ modũ vo-luntatꝫ: Qꝫ nõ. qꝛ ſpũſſctũs eſt ſimilis ꝓducenti. g̃ ꝓducit͛ ꝑ naturã ⁊ nõ ꝑ volũ-tatẽ. Cõſeq̃ns ꝓbat͛. qꝛ natura eſt vis in-ſita rebꝫ: ex ſimilibꝫ ſilia ꝓcreans. ſm cõ-munẽ deſcriptionẽ nature. Itẽ. Si ſpi-ritusſanct⁹ ꝓduceret͛ ꝑ modũ volũtatis: tunc p̃cognoſceret͛ añ ſui ꝓductiõeꝫ. Añs eſt falſum. Probat͛ ꝯña. qꝛ nihil volitũ niſi p̃cognitũ. xij. de tri. ca. ij. Falſitas aũt ꝯñtꝫ patet. qꝛ ſi p̃cognoſceret͛: tũc vel intu-itiue: vl' abſtractiue. Nõ intuitiue. qꝛ illa eſt cognitio rei vt exiſtẽs ẽ. Nec abſtracti-ue. qꝛ illa cognitio eſt impꝑfecta: et ſic non eſt ponenda in deo. Cõtra. Aug. v. de tri. ca. xvij. Spũſſctũs exiuit a patre non quõ natus ſed quõ datus. Exire ꝑ mo-dũ dari vel doni competit ꝓducto ꝑ mo-dũ volũtatꝫ cui⁹ eſt ex liberalitate ſua da-re. Ad q̃ſtionẽ dico ꝙ ſicut patꝫ ex ſe-cũda parte ſcd̃e diſtinctiõis: vbi agit͛ de ꝓductiõe in diuinis. et ſic poteſt declarari. **Rñſio** Sicut eñ volũtas creata eſt p̃ncipiũ ꝓ-ducendi amorẽ tm̃: q̃ntũ amore ipſa põt amare obiectũ q̃ dicit͛ amor adequatus: ita volũtas diuina habens obiectũ dili-gibile ibi p̃ſens eſt p̃ncipiũ ꝓducẽdi tan-tũ amorẽ q̃ntum ipſa nata eſt amare ob-iectũ. Ipſa aũt nata eſt amare obiectum infinitũ amore infinito. igit͛ nata eſt eſſe principiũ ꝓducendi amorẽ infinitũ. nihil aũt eſt infinitũ niſi ſit eſſentia diuina. igit͛ iſte amor eſt eſſentia diuina. Ille aũt amor ꝓduct⁹ non eſt nat⁹ eſſe forma inherens. qꝛ nihil tale eſt in diuinis. g̃ eſt ꝑ ſe ſubſi-ſtens. et nõ idem ſubſiſtens cũ ꝓducẽte: qꝛ nihil ꝓducit ſe. j. de tri. c. j. g̃ eſt ꝑſona-liter diſtinctũ. Hanc ꝑſonã dico ſpm̃ ſan-ctum. qꝛ fili⁹ nõ ſic ꝓducit͛: vt patet di. vj ſed ꝑ actum nature ſiue intellect⁹. Hic tñ ſunt duo dubia. Primũ: quõ volun-tas poteſt hĩ eſſe p̃ncipium cõicandi natu-rã: cum ita nõ ſit in creaturꝫ: Rñdeo ꝙ **Primũ dubiũ** hoc nõ cõpetit volũtati vt cõiter ſumpta ad voluntatẽ creatã ⁊ increatã. ſed volũ-tati vt infinita eſt. Quia eñ vt dictũ eſt ipſa eſt nata amare obiectũ infinitũ infi-nito amore. igit͛ eſt ꝓductiua infiniti amo-ris. q̃cq̃d aũt eſt infinitũ formalr̃ eſt diui-na eſſentia. ergo ipſa volũtas eſt p̃ncipiũ cõicandi eſſentiã diuinã amori ꝓducto.

Scd̃m dubiũ Secundũ dubiũ eſt: quõ ꝓductio ſpi-ritusſcti eſt neceſſaria: cum volũtas ſit li-bera: Rñdeo ꝙ neceſſitas hui⁹ ꝓductio-nis ꝓuenit ex infinitate volũtatis: ⁊ ex in-finitate bonitatꝫ obiecti. qꝛ neutrũ ſine al-tero ſufficit ad neceſſitateꝫ. Iſta aũt duo ſufficiũt hoc mõ. qꝛ voluntas infinita nõ poteſt nõ eſſe recta: nec põt nõ eſſe ĩ actu. qꝛ tunc eſſet potẽtialis. g̃ neceſſario eſt in actu recto. Eſſentia ꝟo diuina que eſt p̃-mũ obiectũ illius volũtatꝫ eſt ex ſe volen-da. g̃ volũtas de neceſſitate eſt in actu re-cto volẽdo illud obiectũ qd̃ eſt ex ſe recte volendũ. Et ſicut ex neceſſitate eſt p̃nci-pium volẽdi: ita ex neceſſitate eſt p̃ncipiũ

produccēdi amorē illius. Tūc dico ꝙ nec ſola volūtas īfinita nō determinādo obiectū cuius ſit: nec ſolum bonū infinitū nō determinādo quā voluntatē reſpiciat vt obiectum: eſt totalis cauſa diligendi: nec etiā neceſſario ꝓducēdi amorē adeq̄tum. ſed infinita volūtas habēs tale obiectum quod eſt ex ſe recte amādū ꝑfecte p̄ſens eſt ratio neceſſaria tam volēdi illō bonū q̄ʒ ſpirandi amorē illiꝰ boni. Et talis voluntas habens tale obiectū p̄ſens eſt ꝑncipiū cōicandi naturā diuinam: q̄a ꝑncipium ꝓducendi amorē ꝓductū infinitū. Non eſt aūt ita qn̄ voluntas reſpicit bonū amabile finitum: qꝛ cōtiugenter tranſit circa ipm. Contra hoc arguiṫ.

objectō Principiare neceſſario ꝛ cōtingenter ſunt oppoſiti modi ꝑncipiandi. ergo non poſſunt cōpetere volūtati diuine. et ſic nō ſe habebit neceſſario ad intra et cōtingēter ad extra ſeu ad creaturas. Probaṫ ꝯn̄a. quia oppoſiti modi principiandi nō pn̄t vni principio cōpetere. Rn̄deo ꝙ ꝑncipiare naturalr̄ et libere opponunṫ: ex. ij.

Rn̄ſio physic. vbi natura diſtinguiṫ cōtra ꝓpoſitū. et ideo nunq̄ʒ cū libertate ſtat naturalitas: nec e cōuerſo. Nō ſic de ꝑncipiare neceſſario ꝛ cōtingenter. Vtrunq̄ʒ eīn ſtat cū libertate ꝛ cū naturalitate. Qꝰ eīn neceſſitas ꝛ cōtingentia ſtent cū libertate patet ex p̄cedentibꝫ. patet etiaʒ in beatis. Volūtas eīn bti libere ꝛ contingēter elicit actū dilectōis in deum q̄ntū eſt de ſe: cum hoc tn̄ ſtat neceſſitas beatitudinis a deo cōſeruāte ꝑpetuo volūtatē i tali actu. Qꝰ etiā ſtēt cū naturalitate: patʒ. Ignis eīn q̄ntum eſt de ſe neceſſario agit: nō tn̄ ſimpliciter ꝛ abſolute neceſſario agit. q̄a cum ꝑma cauſa cōtingenṫ cauſet: etiā qlibet cauſa cauſabit cōtingēter: ex q̄ſtiōe d̄ īmutabilitate dei. Vn̄ ꝑma cauſa nō coopante: ſcda nō agit. vt patet de tribꝫ pueris in camino ignis. Cōtra p̄dicta ar

replica. gu. et videṫ ꝙ ꝑncipiare neceſſario ꝛ ꝑncipiare naturalr̄ ſint idē: et ſimilr̄ de ꝑncipiare cōtingēter ꝛ libere. qꝛ illa ſunt idē q̄ꝝ eſt eadē diffinitio. ſed eadē eſt diffinitio ꝑncipiantꝫ neceſſario ꝛ naturaliṫ ꝛ libere ꝛ cōtingenter. g̃ ſunt idē. Probatur minor. qꝛ illud dicit ꝑncipiare neceſſario vel naturaliter qō nō pōt nō agere. ꝛ illō dicaṫ principiare cōtingēter vel libere qō qn̄q̄ʒ agit ꝛ qn̄q̄ʒ nō agit. Rn̄deo ꝙ minor eſt falſa. Ad ꝓbationē dico: ꝙ licʒ nō

Rn̄ſio. poſſe nō agere ſit diffinitio vl' deſcriptio neceſſario agētis vl' ꝑncipiantꝫ: nō tn̄ eſt diffinitio agentꝫ naturalis: cū hmōi deſcriptio cōpetat agēti libero: vt dictū eſt de volūtate bti qui nō pōt non diligere deū. Sed illud d̄r agens naturale: qō ex ſe determinaṫ ad vnā ꝑtem ꝯtradictiōis. Volūtas eīn bti licʒ n̄ poſſit nō frui: nō tn̄ eſt ex ſe ad hoc determinata: ſed a voluntate diuia vt dictū eſt. Licʒ etiā agēs ꝯtingēter qn̄q̄ʒ agat ꝛ qn̄q̄ʒ nō agat: hec tn̄ nō eſt deſcriptio agentꝫ libere: ſed dicaṫ agens a ꝓpoſito. vel libere qō pōt ſe determinare q̄ntū eſt ex ſe ad vtrāq̄ʒ ꝑtē cōtradictiōis. ſ. ad agere vel nō agere. Vn̄ licet ignis ꝯtingēter agat vt dictū eſt: nō tn̄ libere. Ad ꝓpoſitū igiṫ dico ꝙ voluntas diuina libere ꝛ neceſſario ꝓducit. q̄a neceſſitas ꝓductionis non eſt a volūtate vt volūtas. ſed ab infinitate volūtatis ꝛ

Ad ar. bonitatꝫ obiecti vt dictū eſt. Ad argumenta. Ad ꝑmū dico ꝙ ſpūſſctūs eſt ſimilis ꝓducēti nō ex vi ꝓductiōis ſue: ſed rōne eſſentie ſibi cōicate. Filius aūt ex vi productiōis ſue eſt ſilis ꝓducēti. qꝛ ꝓcedit ꝑ modū nature. et ideo d̄r imago patris. Ad ſecūdū dico ꝙ ſpūſſctūs in illo ꝑori ſigno origīs anteq̄ʒ itelligaṫ ꝓductus cognoſcaṫ intuitiue in eſſentia diuina: q̄ eſt ratio cognoſcēdi intuitiue q̄dcūq̄ obiectum intelligibile. ſic eīn trinitas cognoſcit creaturā intuitiue anteq̄ʒ ꝓducaṫ. Circa hanc diſtinctionē notandū

Spūs ī diuerſis reꝑitur. ꝙ hoc nomē ſpūs inueniṫ in corꝑibꝫ et in creatura intellectuali ꝛ in deo. Et in q̄libet hoꝝ poteſt ſumi: vel a ſpūalitate: vel a ſpiratione. Spūs in corꝑibꝫ ſm ꝙ d̄r a ſpūalitate diuidiṫ ꝯtra corpulētiā ꝛ groſſitiem et ſic d̄r ſpūs q̄ddam corpꝰ ſubtile mediāte q̄ aīa faciat opatōes ſuas in corpore. ſm aūt ꝙ d̄r a ſpiratiōe: ſic d̄r flatꝰ. Spiritus in creatura intellectuali ſm ꝙ dicaṫ a ſpiritualitate: dicaṫ ſuba rōnalis. ſm ſcḋo ꝙ dicaṫ a ſpiratiōe: dicaṫ amor. cuius rō eſt. quia ſpiratio in corꝑe eſt actus intrinſecus ꝛ actus vitalis habens origi

nem a calore. ſic in ſubſtãtia rõnali amor
eſt actus intrinſecꝰ: quia remanet i aman
te. et actus vitalis: quia eſt vita aie. Vñ
Spũſ⸗ſctũs a duobꝰ ſumi pt. Hugo in libro de arra ſpõſe. Scio aĩa
mea qꝛ vita tua dilectio eſt. Silr in diui
nis põt accipi ſpũs ſm ꝙ dr a ſpũalitate.
et ſic dr abſolute ⁊ cõuenit toti trinitati.
vel ſm ꝙ dicit a ſpiratione. et ſic cõuenit
illi ſoli pſone q̃ ꝓcedit vt amor. qa illa ſo⸗
la ſpirat: ⁊ quia eſt amor recte ⁊ ordinate
ſpiratus: ideo nõ tm̃ dicit ſpirit⁹: ſed ſpi⸗
ritusſanctus.

Diſt. xi

Circa diſtin

ctionẽ vndecimã quero Utrũ
ſpũſſanctus ꝓcedat a patre ⁊
filio: Q, nõ. Damaſce. li. j. Spũm ex pa
tre dicim⁹: ex filio vo nõ dicimus. Itẽ
In legẽda ſcti Andree dr ꝙ ſpũſſctũs ꝓ⸗
cedit a patre ⁊ pmanet in filio. g nõ ꝓce⸗
dit ab eo. Itẽ In q̃ttuor concilijs apd
grecos celebratꝫ vbi a ſanctꝫ pñbꝰ fides
eſt ſufficienter explicata: dicit ſpũſſanct⁹
procedere a patre. nec fit ibi mẽtio ꝙ ꝓce
dat a filio. g videt ꝙ procedat a ſolo pa⸗
tre: Item. Nihil tenendũ eſt vt articu⸗
lus fidei quod expſſe nõ habet in ſcptu⸗
ra noui teſtamẽti. ſed ibi nõ exꝓmit ꝙ ſpi
ritusſanctus ꝓcedat a patre ⁊ filio. igit.
Item. Dilectio in nobis nõ ꝓcedit a
vbo. qꝛ noticia non habet cauſalitatẽ re⸗
ſpectu volitiõis. ergo ſilr nec in prototy⸗
Rñ⸗o po. Cõtra. In ſymbolo Niceno: ex pa
tre filioq; ꝓcedit. Item Athanaſi⁹ in
ſymbolo. Spũſſanctus a patre ⁊ filio.
Greco⸗ In iſta q̃ſtione greci diſcordarũt a la
rũ ⁊ la⸗ tinis. ſed qcq̃d ſit de eis: ex q̃ eccl'ia catho
tinorũ lica determiat eſſe tenendũ tanq̃ de ſub
dĩa. ſtantia fidei ſpũmſanctũ ꝓcedere a pr̃e et
filio: ſicut patet extra de ſũma tri. ⁊ fi. ca⸗
tho. hoc firmiter tenendũ eſt. Ad hoc eſt
ratio talis. Habens pncipiũ pfectum ꝓ⸗
ductiuũ priuſq̃ intelligat habere ꝓdu⸗
ctum: põt illo pncipio ꝓducere: qñ. i. pn⸗
cipiũ eſt ita pfectũ ꝙ nõ dependet a paſ⸗
ſiuo: nec põt p aliqd impediri. Filius ha
bet voluntatẽ q̃ eſt pncipiũ amoris ade⸗
quati ꝓductiuũ. et habet ipm vt pintelli
git ꝓducto actu voluntatis. ergo põt co

producere. igit ⁊ producit. Probatio mi⸗
noris. Generatio et ſpiratio habent ali⸗
quẽ ordinẽ: ita ꝙ aliq̃ modo prius eſt ge
neratio ſpiratione. In illo priori cõmuni
cat genito ois pfectio diuina: ⁊ ita volũ⸗
tas. ergo habet tũc volũtatẽ vt porẽ ꝓdu
cto per actum voluntatꝫ. quia ad hoc nõ
intelligit ꝓductio aliq̃ pfecta p modũ vl'
per actum voluntatis. Aſſumptũ de or⸗
dine ꝓductionũ patet ex ordine potẽtia⸗
rũ. ſicut enĩ volũtas pſupponit intellectũ
in opando: ſic in ꝓducẽdo. Probat ſcdo
quia qñ actus pmi habent ordinẽ in ali⸗
quo: ſi vterq; ſit pfecte actiu⁹: habebunt
etiã ſimilẽ ordinẽ in elicendo actus ſuos
Addidi etiã: pfecte actiuus. ad excluden
dũ formã ſubſtantialẽ ⁊ q̃litatem in cor⸗
ruptibilibus. vbi licꝫ forma ſubſtãtialis
ſit actiua: et q̃litas ſimilit: et forma ſub⸗
ſtãtialis ſit prior q̃litate: tñ qualitas ha⸗
bet actum ſuũ prius. ſed hoc eſt ex impfe
ctione actiuitatꝫ forme ſubſtantialis. In
patre aũt intellectus ⁊ volũtas ſunt pfe⸗
cte actiua et habent ordinem q̃ndã. qꝛ fe
cunditas intellectus conſtituit patrẽ. nõ
aũt fecũditas volũtatꝫ. igit illa fecũditas
intellect⁹ aliq̃ mõ pri⁹ habebit actũ q̃ fe
cunditas volũtatis. patet igit ꝙ ſpũſſan
ctus ꝓcedit a pr̃e ⁊ filio. qꝛ in illo ſig̃ ori⸗
ginis in q̃ pr̃ ꝓducit actu volũtatꝫ idẽ eſt
pncipiũ ꝓductiuũ in patre et filio. et ideo
filius eadẽ ꝓductione ꝓducit ſpũmſcm̃
cum patre. Ad argumẽta. Ad primũ: Ad ar.
Autoritas Dam̃. in hoc nõ recipit. quia
ipſe fuit grecus. Vel põt dici ꝙ nõ negat
ſpũmſanctũ eſſe ex filio. ſed negat hoc di
ci a grecꝫ. qꝛ greci hoc nõ cõfitent. Ad
ſcdm cũ dr ꝙ ſpũſſctũs pmanet vel qeſcit
in filio: Dico ꝙ hoc non excludit qn ꝓce⸗
dat ab eo. qꝛ ⁊ filius dr manere in pr̃e: cũ
tñ ꝓcedat ab eo. Vel dr ſpũſſctũs qeſce⸗
re in filio ſm ſilitudinez qua dicimus ꝙ
amor amantis qeſcat ⁊ pmanet in amato
Ad tertiũ de q̃ttuor cõcilijs de qbus
habet in decreto diſt. xv. et. xvj. Dico: ꝙ
nõ oia ad fidez ⁊ mores ſpectãtia fuerũt
in illis q̃ttuor cõcilijs determiata. Et li⸗
cet in illis exꝓmat ſpũſſanct⁹ a patre ꝓce⸗
dere: nõ tñ p hoc negat ꝓcedere a filio.
Ad q̃rtũ dico pmo: ꝙ ſatis exꝓmitur

in euāgelio iohānis ꝓceſſio ſpūſſancti a filio cū dicat chriſtus. Ille me clarificabit q: de meo accipiet. Scdo dico ꝙ chrīm deſcēdiſſe ad inferna nō docet in euāgelio. ꝛ tñ tenendū eſt ſicut articulus fidei. q: ponit in ſymbolo aploꝝ. Ita multa alia de ſacramentis eccl'ie nō ſunt expſſa in euāgelio. ꝛ tñ ꝯſuetudo vniuerſalis eccleſie tenet ea vt tradita certitudinalr ab apl'is a ſpūſancto edoctis. iuxta verbum chrī dicētis diſcipulis. Adhuc multa habeo vobis dicere q̄ non poteſtis portare modo. Cū aūt venerit ille ſpūs docebit vos oēꝫ veritatē. Multa etiā habent ex traditiōe vniuerſalis eccleſie eodem ſpū edocte: quib9 ſm ſcotū in reportatis: eſt adherendū vt articulis fidei. iuxta illud. Credo in ſpm̄ ſctm̄ ſanctā eccleſiā catholicā. Et Aug. Non crederez euāgelio niſi eccleſia docuiſſet. Unde diuerſa ſymbola diuerſis tpib9 ſunt edita ꝯtra diuerſas hereſes de nouo oriētes. Ad quintū de verbo nr̄o. Dico ꝙ illud eſt īpfectionis in imagine. q: verbo nr̄o nō cōicat eadē natura cū mēte. verbo autēꝫ diuino cōmunicat natura patris ꝛ eadē voluntas cum patre.

q̄ſt.ij.
Diſt.xj

Secūdo queritur.

Utrū ſi ſpūſſanctus non ꝓcederet a filio: poſſet ſtare diſtinctio realis ipius a filio. Arguit ꝙ non Boetius de tri. Eſſentia ꝯtinet vnitatē ꝛ relatio multiplicat trinitatē. ḡ nulla pſona diſtinguit ab alia: que relatiōe nō refert ad aliā. ſed ſi ſpūſſanctus nō ꝓcederet a filio nō referret ad ipm. ḡ. Cōtra

Rñſio ſcti tho. in ſūma p̄te.j.q. xxxv. ar ticu.ij.

q̄nto de trini. ca. xvij. apparet ꝙ ſpūſſanctus nō eſt filius: ꝛ ſi exeat a patre q: exit nō quō natus: ſed quō datus. Hic eſt vna opinio q̄ dicit ꝙ ſi ſpūſſanctus non ꝓcederet a filio nullo mō diſtingueret ab eo. ꝛ habet ꝓ ſe duas rōnes. Una ratio eſt iſta. Relatio in diuinis aut diſtinguit ſm quiditatē aut ſm eſſe. nō ſm eſſe. q: ſic nō tranſit in eſſentiā. ergo ſm q̄ditatē. ſed ſm q̄ditatē tm̄ reſpicit oppoſitū. ergo tm̄ diſtinguit ab oppoſito. ſed poſita iſta hypotheſi nō eſſent i filio ꝛ ſpūſancto relationes oppoſite ergo. Scda rō eſt talis. ſi relationes diſparate poſſent ſufficienter diſtinguere pſonas. ergo cum tales due ſint in patre vt generatio actiua ꝛ ſpiratio actiua. pater eſſet due perſone.

Ad hoc adducit Anſelmus in libro de ꝓceſſiōe ſpūſſancti dicēs ꝙ in diuinis eſt vnitas: vbi nō obuiat aliq̄ relationis oppoſitio. ſed ſi ſpūſſanctus nō ꝓcederet a filio: relatiōes eoꝝ nō eſſent oppoſite. ḡ eſſent realiter vna pſona. Alia eſt opinio Opīo Scoti

ſcoti ponēs ꝙ ſi p īpoſſibile ſpūſſctus nō ꝓcederet a filio: poſſet ſtare diſtinctio realis ipius a filio. hoc eſt dictu ꝙ filiatio eſt ſufficiens diſtinctiuū filij a ſpūſancto. Pro q̄ ſic arguit. Quocūq3 formaliter aliq̄d ꝯſtituit in eſſe: eodē diſtinguit. q: eodē eſt aliq̄d ens ꝛ vnū vnitate ꝯueniēti tali entitati. Et ſi vnū. ḡ īdiſtinctū i ſe. ꝛ diſtinctū ab alijs. ſꝫ fili9 ꝯſtituit i eē pſonali filiatōe: igr̄ ꝛ ea formalr diſtiguit ab oī alia pſona. ḡ p īpoſſibile circūſcripto q̄cūq3 alio maxie poſteriori filiatiōe: remāebit fili9 filiatōe diſtinct9 pſonalr a q̄cūq3 pſona. Aſſūptū pꝫ. q: fili9 ñ ꝯſtituit i eē pſonali ſpiratōe actiua. q: illa ē cōis p̄ri ꝛ filio ꝛ non ſunt in eo ꝓprietates poſitiue alie q̄3 generatio paſſio ꝛ ſpiratio actio.

Rñdet ꝙ formali ꝯſtitutiuo nō diſtinguitur aliq̄d a quocūq3: ſꝫ tantū ab illis quib9 maxime ꝯuenit ꝛ a quib9 nō diſtiguit aliq̄ mō niſi illo formali. Exemplū. Hō rōnalitate nō diſtiguit a lapide: ſꝫ a ſpeciēb9 aialis cum quib9 maxie cōuenit ꝛ a q̄b9 i pauciſſimis diſtiguit: a lapide aūt diſtiguit aialitate: q: lapis ē iaiat9. Contra h̄ arguit q: licꝫ rōnalitas ñ ſit totale diſtictiuū hoīs a lapide cū p aialitatē etiā diſtinguātur: eſt tñ eius ſufficiēs diſtictiuū Probat. Illud eſt ſufficiēs diſtinctiuū aliquoꝝ: quo poſito: ſecluſo p intellectū quocūq3 alio: illa diſtiguunt. ſꝫ ſecluſa aialitate eſt diſtinctio hoīs a lapide ꝛ a quocūq3 nō rōnali p rōnalitatē: cuꝫ illa ſint incōpoſſibilia. ergo rōnalitas eſt ſufficiens diſtinctiuū ipoꝝ adinuicē. Sic cū generatio paſſiua ꝛ ſpiratio paſſiua ſint incōpoſſibiles in eodē: qui idem nō pōt ꝓduci duabus ꝓductionib9 totalibus. erunt ſufficiens diſtinctiuum filij ꝛ ſpiritusſancti ſecluſo quocūq3 alio. Ad ma

Ad ar. pos. rones alterius opinionis. Ad primã cũ
dicitur ꝙ relatio aut diſtinguit ſm quidi
tatẽ aut ſm eſſe dico ꝙ ſꝫ vtrũqꝫ. quid-
itas enĩ relationis nõ poteſt eſſe ſine eſſe
ad aliud. quia intelligendo relationẽ ſine
eſſe ad aliud non intelligitur relatio ſed
abſolutum. ꝛ cum dicitur ſic tranſit: ergo
ſic non diſtinguit. ꝯſequentia non valet:
quia tranſit ſm identatẽ ꝛ manet forma
liter. Nec oportet veram identitatẽ eſſe
formalẽ: quia formalis ratio huius trãſ
euntis nõ eſt formaliter ratio illius eſſen
tie in quã tranſit. Et huic rationi forma-
li competit qđ eſt ſibi ꝓprium. eſt autem
ſibi ꝓprium diſtingui realiter ab omni re
latione tam oppoſita ꝙ̃ diſparata ei incõ
poſſibili. ꝛ ideo cum hoc ꝙ vere tranſit:
vere manet ꝙ̃tum ſufficit ad diſtinctio-
nem realem tam ab oppoſito relatiuo ꝙ̃
etiam a relatione diſparata ſibi incõpoſſi
bili. Ad ſecundũ cum dicitur, de dua-
bus ꝓprietatibꝫ in patre: reſponſuꝫ eſt di
ſtinctione ſecũda. Non enim oportet eſſe
tantã diſtinctionẽ productionũ actiua-
rum quanta eſt productionũ paſſiuaruꝫ
quia incõpoſſibile eſt idem duabus pro
ductionibus oppoſitis produci ꝛ accipe
re eſſe. Non eſt autem incõpoſſibile idem
duabus ꝓductionibus actiuis cõmuni-
care eſſe diſtinctis perſonis. Ad auto
ritatem Anſelmi cum dicat ꝙ in diuinis
eſt vnitas vbi nõ obuiat relatiõis oppo-
ſitio: dico ꝙ verum eſt: quia in ꝑſonis di
ſtinctis ſunt relationes oppoſite: ſed per
hoc non negat quin ſufficeret ad diſtin-
ctionem perſonalẽ relationũ diſparatio:
imo hoc videtur expreſſe ſentire i eodẽ li-
bro verſus principiũ vbi dicit ꝙ ſpiritus
ſanctus non eſt filius. quia filius naſcen-
do habet eſſe a patre ſpũſſanctus nõ na-
ſcendo ſed ꝓcedendo. Ad autoritateꝫ
Boetij: dico ꝙ relatio multiplicat trini-
tateꝫ diſtinguẽdo nõ tñ ab oppoſita ſed
etiã a diſꝑata ſibi incõpoſſibili.

i Di. xij.

Irca diſti-

ctionẽ duodecimã. Quero
vtrum pater ꝛ filius ſpirẽt
ſpiritũſanctuꝫ inquantum
oĩno vnuꝫ vel inquantum aliquo modo di
ſtincti. Qꝫ inquantum diſtincti: ꝓbo. quia
ſpũſſanctus eſt cõmunis vnio ſeu nexus
patris ꝛ filij. vj. de trinita. Eſt autẽ eorꝫ
nexus inquantũ ꝓcedit ab eis: ergo ꝓcedit
ab eis inquantum diſtincti: cuꝫ nexus ſit di
ſtinctorꝫ. Item actio eſt ſuppoſiti. ergo
plurium ſuppoſitorꝫ nõ eſt vna actio. pa
ter ergo ꝛ filius nõ producũt ſpiritũſan-
ctum inquantum ſunt vnũ. Item ſi pro-
ducant inquantũ vnũ. aut ergo inquantũ vnũ
in eſſentia vel in perſona: vel in vi ſpirati
ua: Non inquantum vnũ in eſſentia; qꝛ tũc
ſpũſſanctus ꝓduceret ſe. cum ſit vnuꝫ in
eſſentia cum eis. Nec ꝙ̃tum vnũ in ꝑſo-
na: cum ſint due diſtincte ꝑſone. Nec in-
ꝙ̃tum vnũ in vi ſpiratiua: quia tunc pa-
ter eſſet duo principia reſpectu filij ꝛ ſpi-
ritusſancti; ꝓpter duas vires productiu-
as in ipo reſpectu eorꝫ. Contra. v. de
trinitate. xvij. Pater ꝛ filius ſunt vnum
ꝑncipiũ ad ſpiritũſanctũ: ſicut pater ꝛ fili
us ꝛ ſpũſſanctus ſunt vnũ ꝑncipiũ ad cre
aturam: creatura autem eſt a tribus inquan
tum vnũ nõ inquantum diſtincti. In iſta
queſtione planũ eſt ꝙ pater ꝛ filius ſunt
vnũ principiũ ſpũſſancti. Hoc declaratũ
eſt in cõcilio generali lugdun̄. ſub grego.
x. vt patꝫ. Extra de ſũma trinitate ꝛ fide
catholica: in ſexto libro decretaliũ. Ratio
huius eſt iſta. qꝛ vt dictũ eſt diſtinctione
ꝑcedenti. Pater aliquo mõ prius habet
actum fecũditatis intellectus ꝙ̃ volunta
tis. In illo priori cõmunicat filio fecũdi
tas volũtatis eadem que eſt in patre. qꝛ
in illo ſigno originis in quo filius ꝓduci
tur per fecunditatẽ intellectus. cõicatur
ſibi a patre quicqđ ſibi non repugnat; ꝛ
ita fecũditas voluntatis. Et ſic in alio ſi-
gno originis quãdo ꝓducitur ꝑſona ſpi
ritusſancti ꝑ actum fecunditatis ſcḋe ſcꝫ
volũtatis ꝓducit a patre ꝛ filio. vt ab vno
principio ꝓpter rationem vnam ꝑncipij
ꝓductiui in eis. Sicut autem filius non
producitur ab intellectu paterno vt actu
intelligẽs eſt. ita ꝙ actualis intellectio ſit
formalis ratio qua pater generat filium.
vt dictum eſt diſt. ij. ſic voluntas patris
ꝛ filij vt actus volens nõ eſt principium
producendi ſpũſſancti ſed voluntas. vt

actus primus habens obiectū diligibile
ſibi p̄ſens.ſcȝ eſſentiā diuinā. Spiratur
autē ſpūſſanctus magis voluntate vt eſt
eſſentie diuie qđ eſt obiectū īfinitū q̄ȝ vt
eſt pr̄is vt pr̄is vł filij vt filij vt obiecti. qꝛ
vt dictū eſt di.x. ſpūſſanctus eſt amor in=
finitus non tantū rōne volūtatis infinite
ſed etiā rōne obiecti īfiniti. Paẗnitas aūt
vt p̄nitas nō ē formalr̄ īfinita. Etſi q̄=
raẗ. Rōne pater ⁊ filius ſunt prius ama=
tes eſſentiā i ſe q̄ȝ ſpirēt ſpm̄ſctm̄. Rn̄de
ri pōt ſicut dictū eſt prius di.vi.de pdu=
ctione filij quomō pater aliq̄ mō prius
intelligit q̄ȝ filius gignaẗ. Non tñ ſic q
actualis itellectio patris ſit ratio gignē=
di filiū:ſed memoria in patre. Ita poſſet
dici de dilectione qua pater ⁊ filius for=
maliter diligūt:⁊ de actu ſpirādi. Sic ḡ
pater ⁊ filius ſpirāt ſpm̄ſanctū volūtate
īnq̄ȝtū oīno vna.qꝛ ad rōnem principij p̄
aſe vt p̄ncipiū nō requiriẗ niſi pfectio eiꝰ
in ſe.⁊ q habeaẗ in pſona anteq̄ȝ intelli=
gaẗ habere terminū adequatū. Volun=
tas aūt oīno vna eſt in patre ⁊ filio ⁊ an=
te origine in eis q̄ȝ intelligaẗ habere ter=
minū adequatū qꝛ ambo ſunt inſpirati.
id eſt nō ſpirati. Et ideo volūtas in eis
eſt idem principiuȝ productiuū reſpectu
ſpūſſancti. Et ſicut potentia generatiua
eſt intellectꝰ vt in ſuppoſito ꝯueniēti.ſcȝ
in pſona innaſcibili. vt dictū eſt diſt.vij.
ſic potentia vel vis ſpiratiua eſt volūtas
Dubi= vt eſt in pſonis inſpiratis. Circa p̄di=
tatur.) cta oriunẗ quedā dubia: Primū ſi eſt vo
lūtas vt actu volēs nō eſt p̄ncipiū ſpūſ=
ſancti:quō dicunẗ a Rich.iij.de trinitate
Pater ⁊ filius pducere ſpm̄ſanctū volū=
tate mutua ⁊ ꝯcordi. Rn̄ſio. Hoc pōt tri
pliciter intelligi. Primo q dicunẗ ſpira=
re volūtate mutua.qꝛ volūtas nō eſt p̄n=
cipiū proximū ſpūſſctī niſi vt in duobus
Scđo dicunẗ ſpirare volūtate mutua.i.
volūtate qua pater ⁊ filius in actu p̄mo
nati ſunt mutuo ſe diligere. Tertio dici
tur ſpirare volūtate mutua ſeu dilectiōe
īnq̄ȝtū mutua ipoꝝ dilectio p̄ſupponitur
ſpirationi ſpūſſancti.licet nō ſit ratio ſpi=
Dubi= randi. Scđm dubiū eſt. Utrum pater
tatur. ⁊ filius debeant dici duo ſpirantes vel
duo ſpiratores. Reſpondeo q ſicut cō

ceditur q pater ⁊ filius creant vel ſūt cre=
antes.nō tamē q ſunt duo creatores: ſic
pater ⁊ filius ſunt duo ſpirantes. nō aūt
duo ſpiratores. Cuius ratio eſt. qꝛ adie=
ctiuū determinat id qđ eius dependen=
tiā terminat.⁊ ideo terminus numeralis
additus ſubſtātiuo deſignat eius ſignifi
catū numerari.⁊ ſic dicēdo duo ſpirato=
res: deſignareẗ vis ſpiratiua nūerari in
ſuppoſitis. Non ſic dicēdo duo ſpiran=
tes.quia vtrūq̄ȝ adiectiuū eſt eque depē=
dens.ideo neutrū terminat dependentiā
alterius:ſed ambo dependent ad tertiū.
ſcȝ pſonā vel ſuppoſitū.⁊ ſic duo ſpiran=
tes dicunẗ duo ſuppoſita vel due pſone
que ſpirāt. Etſi arguaẗ.ſequitur ſpirās.
ergo ſpirator.igiẗ ſequiẗ duo ſpirantes.
ergo duo ſpiratores.quia ſicut ſingulare
infert ſingulare;: ita plurale īfert plurale.
Rn̄deo q iſte modus arguendi tenet
in creaturis gratia materie: vbi ad pluri
ficationē antecedētis ſequiẗ plurificatio
ꝯſequētis.vt ad plurificationē hominis
ſequiẗ plurificatio aīalis. Non ſic in ꝓpo
ſito.qꝛ licet ſit pluralitas ſuppoſitoꝝ ſpi=
rantiū:eſt tamē vnitas p̄ncipij ſpiratiui.
Si autē aliquādo inueniaẗ in doctoribꝫ
antiquis q pater ⁊ filius ſint duo ſpira=
tores:oportet exponere.i.duo ſuppoſita ha
bentia vim ſpiratiuā. Auctoritates enim
ſanctoꝝ nō ſemꝑ ſunt vere de ꝓprietate
ſermonis.ideo ſūt exponēde vt dicit ma=
giſter. Tertiū dubiū eſt. Utruȝ pater Dubi=
⁊ filius ſpirent oīno vniformiter. Ad tatur.
qđ dico q ſic.cū ſit in eis vna vis ſpirati
ua.vnde patris ad filiū nō eſt ordo gene
ris in pducendo ſpm̄ſctm̄.ſicͤ nec in pdu
cendo creaturā:ſed in eodē ſigno nature
pducūt ſm Scotū.viij.q.quoli. cōpleto
ordine originis.bene tñ eſt ordo originis
in habendo p̄ncipiū.qꝛ pater prius origi
ne habet p̄ncipiū pductiuū q̄ȝ filius cuȝ
habeat a ſe.filius aūt ab alio. ⁊ hoc mō
diciẗ eſſe in patre autoritas:⁊ in filio ſub
autoritas. Sic etiā diciẗ ſpūſſctūs a pa=
tre principaliter pcedere.ſm Aug.xv.de
trini.hoc etiā modo dicitur ſpūſſanctus
proprie a patre procedere.ſm Hierony.
quia ſcȝ pater non habet ab alio vim ſpi
ratiuam. Ille nanq̄ȝ tantum dicitur pro

prietarius qui in habendo rem non depēdet ab alio. Ad argumenta. Ad primū dico ꝙ ſpūſſanctus eſt nexus patris ꝛ filij inq̄tum nectunẗ in ipō ſicut in cōmuni producto. eſt autem cōmune ꝓductū ipſoꝝ inq̄tum ſunt vnum. Ad ſecundum dico ꝙ pluriū ſuppoſitoꝝ ſunt plures actiones quādo plurificatur in eis id qḋ eſt ratio agendi. vis autem ſpiratiua non plurificaẗ in patre ꝛ filio. Ad tertium dico ꝙ pater ꝛ filius producūt ſpiritūſanctū inq̄tum ſunt vnū in vi ſpiratiua: licet autem in patre ſit duplex fecunditas: non tamen ſequiẗ ꝙ ſint duo principia productiua ſicut nec dicitur aliquis plures ſcientes. licet habeat plures ſcientias ſed ad hoc requiriẗ numerus ſuppoſitoꝝ.

Diſt.xiij

Circa diſti-

ctionē.xiij. Quero vtrum ꝓductio ſpūſſancti ſit generatio. Et arguiẗ ꝙ ſic. Generatio in creaturis diſtinguitur ab alijs mutationibus per hoc qḋ eſt ad ſubſtantiam ſeu quia per eam aliquis ꝓducitur in eſſe: ſed ſpiratione producitur ſpūſſanctus in eſſe diuino. ergo eſt generatio.

Cōtra Aug. v. de tri. c. xvij. ſpūſſctūs ꝓcedit a patre ꝛ filio nō quō natꝰ ſꝫ quō

R̃nſio. datus. In hac queſtiōe ſunt varij modi dicendi. quibꝰ omiſſis: dico ſm Bonauē. Rich. ꝛ Sco. ꝙ generatio ꝛ ſpirano ſeipis formaliť diſtinguūtur qḋ ſic ƀ patꝫ. qꝛ ſicut in creaturis differētie vltime quibꝰ ſpecies ꝛ indiuidua ꝯſtituunẗ diſtinguūtur ſeipis. ſic relationes ꝯſtitutiue diuinarū perſonarū ſunt ſeipis formaliter diſtincte: ita ꝙ impoſſibile eſt generationē eſſe ſpirationē circūlocuto quocūqꝫ alio tota enim ratio formalis vnius non eſt eadeꝫ toti formali rationi alteriꝰ.

Etſi obijciatur. Emanationes nō ſūt a ſe: ergo nō diſtinguūtur a ſe. ꝯña ꝓbaẗ quia a quo habet aliquid entitatē ab illo habet vnitatē: cuiꝫ vnitas ſit paſſio entꝭ. R̃ndeo ꝙ differētie ſpecifice non ſūt effectiue a ſe. tamen ſeipis formaliter diſtinguūtur: ſic in ꝓpoſito dico ꝙ emanationes licet non ſint a ſe: diſtinguūtur tamē ſeipis formaliť. Argumentū aūt bene ꝓbat ꝙ diſtinguūtur ꝓncipiatiue. ſeu originatiue a ſuis ꝓncipijs ſcꝫ itellectu ꝛ volūtate. Ad argumentū in oppoſitū dico ꝙ nō quecūqꝫ ꝓductio ad ſubſtantiā terminata eſt generatio. ſed ad hoc ꝙ ſit generatio opꝫ ꝙ ſit ꝓductio ꝑ modū nature. qꝛ gñatio eſt opꝰ nature ſm Dam. Vñ ſi volūtate mea poſſem ꝓducere hominē. talꝭ ꝓductio nō eſſet gñatio: ſic nec ꝓductio a deo diciẗ gñatio: qꝛ ꝯ ſpūſſctūs exit nō quō natus: ſed quō datus. eiꝰ ꝓductio nō eſt gñatio. — Ad ar.

Circa diſti-

ctionē.xiiij. Quero vtrum ſpūſſanctꝰ detur creature intellectuali. R̃ndeo ꝙ ſic. — Di.xiiij

iuxta illud Pauli ad rho. Charitas dei diffuſa eſt in cordibꝰ veſtris ꝑ ſpm̄ſctm̄ qui datus eſt nobis. vñ vere datur ſpūſanctꝰ. nō tm̄ donū ſibi appropriatū. Et ratio eſt. qꝛ dare ſpm̄ſctm̄ creature intellectuali. ē facere ꝙ ipa habeat facultatē fruendi eo. Hanc aūt facultatē hꝫ creatura rōnalis ꝑ charitatē. ꝛ ideo cū ſibi daẗ donū charitatis: vere ſibi datur ſpūſſctūs. Quāuis em̄ ante iſtud donū eſſet i ea ꝑſona ſpūſſcti ꝑ eſſētiā: qꝛ vbiqꝫ eſt: tñ ipa creatura nō habebat facultatē fruēdi eo. ſicut ſi hō paup haberet alicuius diuitis pecuniā in domo ſua: nō ꝓpter hoc diceremus ꝙ haberet illā pecuniā ſicut rem ſuā. Vñ nō obſtante ꝙ illa pecunia pñs erat i domo paupis. poſſꝫ ṫn ſibi dari ꝺ nouo a diuite. ꝯ facto: ñ tātū hꝫet eā ꝑ ſolā eiꝰ pñtiā: ſꝫ hꝫet eā ſicꝫ rē ſuā. Sic ꝙuiſ ſpūſſctūs ſit ꝑ ēntiā pñs oi rei. qꝛ ṫn peccatoꝛ ſi hꝫ facultatē fruēdi eo iō ſibi daẗ cū donū charitatꝭ ei iñūdiẗ. ƀ āt ſit effectiue a deo. A viris ꝓo ſctis ꝑ oꝛōnes ipetrādo vel ſacramēta miniſtrādo. — Nota exemp.

Circa diſticti

one.xv. qro vtꝝ ālꝫ pſona diuia mittat ꝛ mittaẗ. Qꝛ ſic miſſio tā actiua ꝙ paſſiua dt reſpectū ad creaturā cū dicaẗ ꝺ ꝓo ꝙ tpe. ꝯ ꝯuēit tribꝰ pſonis — Di.xv.

Item. Dicit chriſtus in Johãne de patre ꝛ de ſeipſo: Ad eũ veniemus. ergo pater poteſt mitti ſicut filius ꝛ ſpũſſanctus cũ tpaliter veniat ad creaturas. Item ſm Augu.ad Dardanũ.quelibet pſona dat ꝛ datur.ergo pari rõne qlibet mittit et mittitur. Contra. Aug⁹.iiij. de trini ca. xvij. Pater cũ ex tpe a quo̕cunq̃ papitur non dicitur miſſus.non em̃ habet de quo ſit:aut a quo pcedat. Rñſio ſm magiſtrũ in hoc ſequentẽ Aug. Miſſio deſignat manifeſtationẽ emanationis pſone pcedentis: q̃ quidẽ manifeſtatio fit inuiſibiliter p dona a deo ſupnaturaliter infuſa.fit etiã viſibiliter:vt cũ filius miſſus eſt in carnem et ſpũſſanct⁹in ſigno viſibili. Principale aũt ſignificatũ miſſiõis eſt ipa manifeſtatio. Cõnotatũ ꝟo eſt pſone miſſe emanatio. Variatur igitur pncipale ſignificatũ miſſionis p modos ſignificãdi grãmaticales actiuũ ꝛ paſſiuũ.vt mittere eſt manifeſtare ꝛ mitti eſt manifeſtari. Cõnotatũ aũt vnifo:miter accipitur. et ſic mittere eſt manifeſtare pcedere. Mitti ꝟo eſt manifeſtari pcedere. Mittere itaq̃ ꝯuenit tribus pſonis:cũ opa trinitatis ſint indiuiſa ad extra. Vñ filius miſſus eſt in carnem a patre ꝛ a ſe ꝛ a ſpũſancto. tota em̃ trinitas opata eſt incarnationẽ. ſic etiam a tota trinitate mittitur ſpũſſanctus. Mitti aũt conuenit tm̃ pſonis pcedentib9.qa nõ manifeſtatur pcedere qḋ non pcedit. et ſic pater nõ mittitur: ſed filius ꝛ ſpũſſanct⁹ Vñ mitti cõnotat reſpectũ realem pſone miſſe ad pſonã a qua eternaliter pcedit.

Rñſio.

Ad argumenta. Ad pmũ Nego conſeq̃ntiã.quia nõ oĩs reſpectus ad creaturam eſt cõmunis trib9:vt patet de vniõe verbi dei.ſolum em̃ verbũ fuit vnitũ nature hũane. Ad ſecundũ: Concedo q̃ pater inuiſibiliter inhabitat mentẽ.et ſic dicitur venire ad creaturã:non tñ dr̃ mitti.cũ em̃ nõ pcedat:nõ poteſt manifeſtari pcedere.bene tñ poteſt abſolute manifeſtare vel manifeſtari q̃ pducat.ſed ſic manifeſtari non notatur per mitti. Ad tertium Cõcedo q̃ quelibet pſona dat quãlibet. quia dare eſt liberaliter cõmunicare. quilibet aũt cõmunicat ſeipam liberaliter. ſed ex hoc nõ ſequitur q̃ quelibet mittat quãlibet.quia dari nõ includit reſpectũ ad intra qualem includit mitti.

Solu. argu.

Di.xvi.

Circa diſtinctionẽ ſedecimã queritur:

Vtrũ ſpũſſanctus fuerit miſſio viſibilis. Rñdeo q̃ ſic. Fuit em̃ viſibiliter miſſus ꝛ pluries.quia eius viſibilis miſſio eſt eius manifeſtatio i aliq̃ ſenſibili ſigno ſibi appropriato quo inhabitare vel dari oſtẽditur in pſona vel illi pſone ad quam mittitur. Sic aũt fuit ſpũſſanctus pluries manifeſtatus.aliqñ in ſpecie ignis: vt in die Pentecoſtes.aliquãdo in ſpecie colũbe:vt ſub per chriſtum.aliquando in flatu:vt cum chriſt⁹inſufflauit dicẽs apoſtolis: Accipite ſpũmſanctũ. Fuit aũt maxime neceſſaria in pmitiua eccleſia ꝓpter fideliũ paucitatem ꝛ fidei plantationẽ. Non ſic aũt nũc eſt talis miſſio viſibilis neceſſaria ꝓpter fidei chriſtiane multiplicationẽ ꝛ eius manifeſtationẽ p ea q̃ in pmitiua eccleſia ſunt facta. Et ſi q̃ratur:q̃re non fuit facta miſſio ſpũſſcti viſibilis patrib9 veteris teſtamenti. Rñdeo q̃ q̃uis in veteri teſtamento aliq̃ ſcti haberẽt plenitudinẽ gr̃e ad ſufficientiã q̃ ad ſe:et ad redundantiã q̃ ad alios.nõ tñ tunc erat ſtat⁹ plenitudinis in ſe ꝛ redundantie in alios. talis em̃ ſtatus nõ fuit vſq̃ ad aduẽtũ chr̃i.q̃ꝓpter illud tẽpus dr̃ tẽpus plenitudis ab aplo Paulo. Si q̃ratur A q̃ fuerunt ille ſpecies facte in q̃b9 ſpũſſctũs viſibiliter apparuit. Rñdeo q̃ licet de⁹ imediate illas p ſe facere potuiſſet ſi voluiſſet:tñ ad oſtẽdendũ affluẽtiã ſue bonitatis voluit ipſas facere miſterio angeloꝝ. Vñ Auguſt.iiij.de tri.ca.vlti. Si queritur poſt incarnationẽ verbi quo ſit facta vel vox patris vel ſpecies corpoꝛalis qua ſpiritus ſanctus demonſtratus eſt: per creaturas quidem facta iſta nõ dubito. ſic in veteri teſtamẽto fuit lex data miniſterio angelico. Per hoc autẽ q̃ dicat ſcriptura deum appariuiſſe vel dominũ locutum fuiſſe: intelligitur angelus pſonam dñi repreſentans. Si queratur:an huiuſmodi ſpecies eſſent res coꝛpales. Reſpõdeo q̃ ſic.

Rño.

Unde colũba illa erat res corꝑalis:licet
nõ eſſet vera colũba ſed eius ſimilitudo.
ſic ignis ille erat res corꝑalis:licꝫ nõ eſſet
verus ignis. vnde nõ cõburebat. Quia
autẽ miſſio ſpũſſancti viſibilis facta fuit
chr̃o ad ſignificandũ in eo plenitudinem
redundãtie ad humani generis redem-
ptionẽ ideo fuit miſſus in ſpecie colũbe
que offerebatꝰ ꝓ redemptiõe ꝑmogenito
rũ. Sup aplos :etiã miſſus eſt i linguis
igneis ad deſignandũ ꝙ ꝑ ipoꝝ doctri-
nã hoies in fide illuſtrarentꝰ ac in dei di-
lectione inflãmarentꝰ. Fuit etiã datus ipis
in ſpecie flatus:q2 ab ipo eſt vita ſpũalis
que dabatꝰ miniſterialiter ꝑ aplos in ſa-
cramentoꝝ adminiſtratione.

Jrca diſti-

di.xvij. c ctionẽ.xvij. Quero primo
Utrũ habitus habeat rõ
nem principij actiui reſpe-
ctu actus. Et arguitꝰ ꝙ non. Habitꝰ nõ
põt terminare motũ ex.vij.phyſicoꝝ:cuꝫ
ſit ad aliqd.ergo nec ꝑncipiare. q2 princi
piũ motus nõ eſt minoris ꝑfectõis q̃ ter
minus. Si igitꝰ terminus motus nõ eſt
ad aliqd:nec etiã ꝑncipiũ. Preterea ac
cidens nõ eſt ꝑncipiũ agendi in ſuũ ſub-
iectũ:ergo habitꝰ non eſt ꝑncipiũ actus.
ꝓbatur ꝯña.q2 actus recipitꝰ in ſubiecto
illo cuius eſt habitꝰ. Item Nulla di-
ſtincta ſpecie ſunt ſibi inuicẽ cauſe equoce
habitꝰ ⁊ actus diſtinguũtur ſpecie.ergo
nõ ſunt ſibi inuicẽ cauſe equoce.cũ ḡ actꝰ
ſit cauſa equoca habitus adquiſiti.ḡ ha-
bitus nõ erit cauſa actus. Maior ꝓbatꝰ.
q2 cauſa equoca ꝯtinet in ſe eminẽter ſuũ
effectũ:duo aũt diſtincta ſpecie nõ poſſũt
eminẽter ſe ꝯtinere. Item Si habitꝰ
eſt cauſa ſecũda ſupplẽdo aliquẽ graduꝫ
cauſalitatis qui deeſt potẽtie.ergo poſſꝫ
habitus fieri ita ꝑfectus ꝙ ſuppleret vicẽ
totius potẽtie.⁊ tunc habitus ſine poten
tia poſſꝫ eſſe cauſa ſufficiẽs actus. In
In op. oppoſitũ.ẽꝫ phm.viij.phyſi.⁊.ij.de aia.
Anima ante ſcientiã eſt in potẽtia eſſenti
ali:habẽs aũt ſcientiã eſt in potẽtia acci-
dẽtali. Qđ aũt reducat de potẽtia eſſenti
ali ad accidentalẽ reſpectu oꝑationis vi-
detur eſſe ꝑncipiũ oꝑatiuũ reſpectu eius
q2 eſt quo habẽs oꝑatꝰ. ergo. Item.ij.
de aĩa.dicit Ariſt.ꝙ ſicut ſciã eſt quo ſci-
mus:ita aĩa eſt quo viuimꝰ ⁊ ſentimus.
⁊ ꝑ ꝯñs ſicut aĩa eſt quo agimꝰ actꝰ vi-
tales:ita ſciẽtia eſt quo actiue ſpectamur
Item Aliquis habitus practicus eſt
actiuus vt prudẽtia. aliqs ꝓo factiuus
vt ars.ergo aliquis eſt ꝑncipiũ oꝑatiõis
imanẽtis alius vero tranſeũtis. Item
Ad hoc eſt experientia cõmunis qua qli-
bet põt experiri ſe habituatũ ex equali co
natu poſſe habere ꝑfectiorẽ oꝑationẽ q̃
poſſet habere nõ habituatus. q̃ ꝑfectio
actus nõ videtꝰ poſſe attribui habitui ni
ſi ſit ꝑncipiũ oꝑatiõis. Rñſio. In iſta Rñſio.
q̃ſtione eſt vnũ qđ cõiter ꝯceditꝰ. ſcꝫ ꝙ ha
bens habitũ oꝑatur delectabilr̃ ſeu ſine
triſticia. ⁊ faciliter. ſcꝫ abſqꝫ difficultate.
tertio oꝑatꝰ expedite.q2 ſcꝫ ꝑ habitũ tolli
tur ĩpedimentũ qđ poſſet habere poten-
tia in oꝑando ab obiecto delectabili ĩ op
poſitũ mouẽte. ⁊ quarto oꝑatꝰ prompte
vicꝫ abſqꝫ tarditate. Sed hoc quidã at-
tribuũt habitui ſolũ inclinatiue:ita ꝙ ha
bitus inclinat potentiã ſicut grauitas in
clinat lapidẽ ad vbi deorſum ẽm ponen
tes graue ſe nõ mouere effectiue. Alij
vero dicũt habitũ eſſe cauſam partialem
reſpectu actus:ita tñ ꝙ potẽtia eſt cauſa
prima.⁊ habitꝰ eſt cauſa ſcđa. Uñ habi
tus nõ põt in oꝑationẽ ſine potẽtia: licet
ecõtra potẽtia poſſit oꝑari ſine habitu.
Minus tñ ꝑfecte operabitꝰ ſine habitu
q̃ cũ habitu. Quelibꝫ aũt haꝝ opinio-
nũ põt ꝓbabiliter ſuſtineri.vt dicit Sco
tus. Juxta hoc põt dubitari de cauſa Dubi-
bonitatis moralis in actu. Ad cuius eui tatur
dentiã ꝑmitto aliq̃. Primũ eſt qđ ſit bo-
nitas moralis in actu. Ubi notandũ ꝙ Pulcri
ſicut pulcritudo non eſt aliqua qualitas tudo
abſoluta in corꝑe pulcro ſed eſt aggrega qđ ſit
tio omniũ ꝯuenientiũ tali corꝑi puta ma
gnitudinis: figure: coloris in ordine ad
corpus ⁊ ad ſe inuicẽ: ita bonitas mora-
lis eſt quaſi quidã decor ipius actus in-
cludens aggregationẽ debite ꝓportiõis
ad oĩa ad que debet actus ꝓportionari.
puta ad potentiã:ad obiectũ: ad finẽ:ad
tempus ad locũ ⁊ ad modũ. ⁊ hoc ſpeci-

aliter vt iſta dictant a rõne recta debere ↄuenire actui: ita ↄformitas actus ad rõnẽ rectã bene dictantẽ de circũſtãtiis omnibus ipſius act⁹: eſt bonitas moralis act⁹. Nõ oportet aũt illud dictamẽ eſſe ab habitu aliquo itellectiuo puta a prudẽtia: nec iſtũ actũ ↄformẽ dictamini elici ab aliq̃ morali habitu appetitiuo. Semp enĩ dictamẽ rectũ p̄cedit prudentiã: q2 p ipm generat̃ p̃mus gradus prudẽtie. Et ita ſemp recta electio p̄cedit habitũ moralẽ: q2 p ipam electionẽ generat̃ virtus moralis in p̃mo gradu. Tũc igit̃ i p̃mo actu ꝛ recte aliquis dictat ſine prudẽtia generata: ꝛ recte moraliter eligit ſine virtute morali generata. tñ prudẽtia ex iſtis dictaminibꝫ generata magis idinat ad ↄſimilia dictamia eliciẽda. ſic ỽtus moral̃ generata mag̃ idinat ad act⁹ ſiles illis ex quibꝫ generat̃. Scdm p̃mittendũ eſt de habitu virtuoſo. Ubi ſciendũ eſt

Habitus virtuoſus. ꝙ illud qđ generat̃ de virtute morali eſt qualitas quedã q̃ poſſet generari ex actibus dictis ſine prudẽtia imo cũ rõne erronea. ſꝫ iſta qualitas ſic generata nõ eſt virtus ex hoc ꝙ ẽ hec q̃litas: ſed ad hoc requirit̃ coexiſtẽtia eius cũ prudẽtia in eodẽ opante cui iſte habit⁹ ↄiungit̃ vt regule ꝛ cauſe priori. ꝛ ſubordinat̃ inq̃ꝫtũ motiuus. ꝛ iſta ſubordinatio ſeu ↄfirmatio eſt eſſentialis rõ virtutis. His p̃miſſis dico ad dubiũ ꝓpoſitũ ꝙ cũ bonitas moralis in actu nõ dicat niſi relationẽ q2 actũ eſſe circũſtantionatũ debitis circumſtantiis: hec bonitas nullũ habet ꝓpriũ p̃ncipiũ actiuũ ſicut nec aliq̃s reſpect⁹: potiſſime cũ iſte reſpect⁹ ↄſequat̃ extrema poſita ex natura extremoꝝ. Impoſſibile enĩ eſt actũ aliquẽ talẽ poni in eſſe: ꝛ rationẽ rectã in eſſe: q̃n ex natura extremorũ ſequat̃ in actu talis ↄformitas ad rõnẽ rectã. Relatio aũt ↄns extrema neceſſario nõ habet cauſam ꝓpriã aliã ab extremis. q̃ꝫtũ ergo ad iſtã ↄditionẽ accidentalẽ actus q̃ eſt bonitas moralis: nõ oportꝫ aliquẽ habitũ habere rõnẽ p̃ncipii actiui niſi inq̃ꝫtũ habet rõnẽ p̃ncipii actiui reſpectu ſubſtantie actus: qui actus natus eſt cõuenire cõpleto dictamini prudentie. Et ad iſtũ actũ in ſe inclinat habitus aliquis ex natura habitus. ꝛ ex hoc ex ↄſequenti inclinat actũ quo ſit conformis recte rationi: ſi recta rõ inſit operanti. Hoc autẽ nõ cõpetit habitui inq̃ꝫtum virtus. cũ relatio nõ ſit forma actiua. Habitus autẽ nõ eſt virt⁹ niſi ex reſpectu vel ex cõformitate eius ad prudentiã. vt dictũ eſt.

Contra p̄dicta arguit̃. q2. ii. ethicoꝝ. virtus eſt q̃ habentẽ pficit ꝛ opus ei⁹ bonũ reddit: ergo virtus eſt p̃ncipiũ bonitatis in actu. Confirmatur. Quia virtus eſt moderatrix paſſionũ. Item dicit Ari. ꝙ nõ habẽs iuſticiã: ꝛ ſi poſſet operari iuſta: nõ tñ iuſte. Rñdeo ꝙ virtus reddit opus bonũ inq̃ꝫtũ habit⁹ virtuoſus ex natura habit⁹ inclinat ad ſubſtantiam actus. ꝛ ex hoc ex ↄſequẽti iclinat ad actũ ↄformẽ rõni recte ſi recta rõ iſit opãti vt dictũ eſt. Ad ↄfirmationẽ dico ꝙ virtus moderat̃ paſſionẽ dupl̃r. vno modo faciẽdo paſſionẽ ab obiecto factã eſſe minorẽ inq̃ꝫtũ eſt quaſi quoddã pondus inclinãs in oppoſitũ. Alio modo inclinando potentiã cũ prudẽtia coexiſtẽte. vt fugiat imoderate delectabilia. ꝛ in hoc moderat̃ nõ delectationẽ inexiſtentẽ: ſed imoderatã ne inſit p̄cauẽdo. Ad aliud dico ꝙ nõ debet intelligi verbum phi ꝙ ſimpl̃r homo nõ operetur iuſte ſine iuſticia. ſed q2 nõ operat̃ iuſte ſm oẽm pfectionẽ ſm quã poſſet aliq̃s iuſte operari. quaꝝ vna ẽ delectabilitas ꝛ facilitas in operando qđ non cõpetit potẽtie nõ habituate. Ad argumẽta p̃ncipalia. Ad p̃mũ dico ꝙ ſi habit⁹ moralis vl̃ intellectualis ſit p̃ncipiũ actiuũ operationis: non tamen ꝓpter hoc terminat vel principiat motũ. in adquiſitione enim actus vel habitus nõ eſt alteratio vel motus ꝓprie dictus. q2 motus requirit ſubiectum diuiſibile. pars autem intellectiua eſt idiuiſibilis. Eſt aũt intẽtio phi in illo ſeptimo ꝙ nõ eſt ꝓprie alteratio ad aliquã qualitatẽ niſi que primo poteſt adquiri. Ait enĩ ꝙ in illis qualitatibus nõ eſt alteratio: que fiũt cũ quedã alterantur. Uult ergo dicere ꝙ ſicut ad relationẽ nõ eſt motus niſi per accidens. quia alteratione facta circa aliud adquiritur ipa relatio. ↄtingat enim ex eo ꝙ aliquid mutatur in albedinem fieri ſimile: ſic circa huiuſmodi habitus ſeu qualitates habentes relationẽ ſibi annexã non

eſt alteratio per ſe. qꝛ adquirunt alteratione facta circa aliud. facta eñ alteratiõe circa paſſiões que moderant᷑ ꝛ reducunt᷑ ad mediũ ꝑ virtutes morales: adquirũt᷑ ipe virtutes. facta etiã alteratõe circa partem ſenſitiuã adquiritur in nobis ſciencia. poteſt ãt alterari ſenſus rõne organi qḋ eſt quantuȝ ad diuiſibile. ſic exponit᷑ ille textus a ſcoto. xiij. q. quolĩ. Ad ſecundũ dico ꝙ accidens bene põt eſſe ṗncipiũ alicuius effectus receptibilis i ſuo ſubiecto ſicut ſpecies intelligibilis eſt ṗncipium intellectiõis recepte in intellectu poſſibili. Ad tertiũ dico ꝙ maioꝛ habet veritatẽ de cauſis equiuocis totalibꝫ nõ aũt de partialibꝫ. Ad quartũ dico ꝙ nõ poſſet habit⁹ tantũ augeri ꝙ ſuppleret vicem potẽtie. quia cauſalitates illoꝝ ſunt alterius rõnis: ſicut nec virtus gñatiua hominis poſſet fieri virtus ſolis q̃tũcũq; augeret᷑. cũ enim habit⁹ ſit cauſa ſcḋa qua potẽtia poteſt vti. nunq̃ poſſit fieri ṗncipiũ vtẽs. Ad argumenta in oppoſitũ. Ad autoꝛitates Ari. põt dici ꝙ accipit ſciam ꝓ ſpecie intelligibili que eſt ſcia virtualiter. Ad tertiuȝ põt dici ꝙ habitus dicat᷑ practicus. quia inclinat ad praxim: nõ ꝙ iſta praxis ſit ei⁹ vt ṗncipij actum. ſed quaſi terminans inclinationẽ ei⁹. Ad quartũ põt dici per idẽ. Habituat⁹ eñ habet ꝑfectioꝛẽ actũ q̃ȝ nõ habituatus ꝓpter inclinationẽ habitus in oꝑationem.

qſtio. ij. Deinde quero. vtrũ necesſe ſit ponere charitatẽ creatã formalr̃ inherentẽ nature beatificabili: Qꝛ nõ. Aug. viij. de tri. ca. ij. qui diligit ꝓximũ. ꝯñs eſt vt ipam dilectionẽ diligat. dilectio aũt deus eſt. ꝯſequẽs eſt ꝙ̃ vt diligat deũ. Itẽȝ. xv. de tri. ca. xix. Nullũ donũ eſt excellẽtius iſto dono qḋ eſt charitas. ſed nullũ donũ eſt excellẽtius ſpũſctõ. ꝙ̃ ſpũſſctũs ẽ charitas. Cõtra Aug. de moribꝫ eccle. Charitas animi nr̃i rectiſſima affectio ẽ. Ad iſtã queſtionẽ dicit᷑ eſſe opinio magiſtri

Opio magr̃i ſenten. ꝙ ſolus ſpũſſctũs inexiſtẽs ſine aliq̃ habitu medio informãte voluntatẽ. mouet potẽtiã ad actũ meritoꝛiũ. Pro iſta ꝯcluſione ſic arguit᷑. peccatoꝛ iam iuſtificat⁹ nõ delectabiliter eliciat actũ diligẽdi deũ. ꝙ̃ nõ eſt ei aliq̃s habit⁹ infuſus. patȝ ꝯña. qꝛ habitus facit delectabilr̃ oꝑari. ꝛ ſic ſi haberet habitũ delectabilr̃ oꝑaret᷑. Añs autẽ ꝓbat᷑. qꝛ nõ multo facilioꝛ eſt ei ꝯtinuatio bonoꝝ opeꝝ ꝛ reſiſtẽtia vicioꝝ q̃ȝ prius quouſq; ꝑ pugnã paſſionuȝ adquiſierit habitũ ꝯtrariũ. Preterea volũtas abſq; aliq̃ habitu põt diligere bonũ finitũ ꝙ̃ ꝛ infinitũ. Pȝ ꝯña a minoꝛi ad mai⁹. nõ ꝙ̃ indiget habitu infuſo. Preterea habitu ꝯtingit vti cũ habẽs voluerit. ſed nõ experitur q̃s ſe iſto habitu poſſe vti cum voluerit. Non eñ cuȝ voluerit põt faciliter elicere actus feruẽtes amandi. ſicut patet de ꝯtẽplatiuis qui q̃ñq; experiunt᷑ ſe magnã deuotionẽ habere. q̃ñq; etiã cũ eq̃li conatu minoꝛem vel nullam. Preterea ſpũſſanctus põt ſufficienter mouere voluntateȝ ſiñ habitu: ergo talis habitus ſuperfluit. Probatur antecedens. qꝛ prima cauſa ꝑ ſe illud põt: qḋ mediante cauſa ſecũda q̃ nõ eſt de eſſentia cauſati.

Hoc autẽ addit᷑ propter cauſas intrinſecas ſine quibꝫ non põt deus facere cõpoſitũ. habitus aũt non eſt cauſa intrinſeca actus. Argu. contra magi. Cõtra iſtã ꝯcluſionẽ ſiue ſit ſm intentionẽ magiſtri ſiue non. Arguitur duabus vijs. Prima ſumitur ex iuſtificatione peccatõꝛis ꝛ acceptatione diuina. Secũda ex rõne act⁹ meritoꝛij. Quo ad primam. peccatoꝛ ante pniam eſt iniuſtus. poſt pniam eſt iuſtus. vt ſcriptura ſacra teſtatur. Ex hoc arguo ſic. Iniuſticia cum ſit formaliter priuatio nõ põt auferri ab aliquo niſi detur ei habitus oppoſitus. quia priuare priuationẽ eſt habitũ ponere ergo iuſtificatus recipit habitũ oppoſitũ illi ṗuationi. Preterea peccatoꝛ ante penitẽtiã eſt idign⁹ vita eterna. poſt pniam dignus. Nõ eſt aũt dignus niſi ꝑ aliq̃d formaliter inherens ſibi cui ſm regulas diuine iuſticie iudicatur vita eterna reddenda. ꝛ nihil tale prius habuit. ergo aliquid poſitiuũ eſt formaliter i iuſto ꝑ qḋ eſt dignus vita eterna. Preterea deus nõ acceptat peccatoꝛem ad vitam eternã. Iuſtũ aũt acceptat. q̃ro quid eſt acceptare ad vitã eternã: Hoc nõ ẽ velle vo

luntate beneplaciti btificare ꝑ tunc. quia
nũc ſtatim beatificaret ergo hoc eſt velle
illũ ſm diſpoſitionẽ qua nũc habet eſſe
dignũ tali pmio quẽ prius nõ voluit eſſe
dignũ. Iſta diuerſitas non põt poni
vt videt in volũtate diuina niſi ꝓpter di-
uerſitatẽ a pte illius. qꝛ illo oĩno eodem
modo ſe habente volũtas diuina eodeꝫ
modo vult ipꝫ ſe habere. Ex ſcđa via
arguit ſic. Nihil dicit formalr agere aliq̃
actionẽ: niſi pncipiũ ipius actiõis ſit for-
ma agentis. Hoc accipit ex. ij. de aĩa. vbi
ex hoc ꝙ aĩa eſt qua viuim⁹ ꝛ ſentimus
ꝯcludit aĩa eſſe actus ꝛ forma ſic agentis
ergo cũ opatio meritoria ſit volũtatis vł
hoĩs ꝑ voluntatẽ operãtis: ſequit ꝙ illõ
ꝑ qđ meritorie agit ſit forma ei⁹. hoc aũt
non põt eſſe pura natura. qꝛ tũc ex ſolis
naturalibꝫ poſſet meritorie agere: qđ vi-
detur error pelagij. ꝫ requirit aliqđ ſupꝰ
naturale nõ fides vel ſpes: patꝫ qꝛ rema
nent in pctõre: ꝫ charitas. Preterea.
nulla actio eſt i poteſtate agẽtis niſi ipm
habeat formã ꝑ quã poſſit agere. ſi enim
tm̃ ꝑ aliqđ extrinſecũ coaſſiſtens ſibi qđ
nõ eſt in ptãte ei⁹ poſſit agere: talis actio
nõ eſt in poteſtate eius ſicut nec coaſſiſtẽ
tia illius extrinſeci. ſꝫ ſpũſſancti coaſſiſtẽ-
tia volũtati nõ eſt i ptãte volũtatꝫ ſicẽ nec
vlr actio cãe ſupioris i ptãte cauſe iferio-
ris. ergo ſi ex ſola tali coaſſiſtentia poſſit
agere ꝛ nõ habet in ſe formã qua ſufficiẽ
ter poſſit exire in actũ meritoriũ ſequit ꝙ
actus meritorius nõ eſt in ptãte eius. qđ
Rñſio vidẽt incõueniẽs. Dico igit ad q̃ſtio-
ad q̃ſti. nem ꝙ licꝫ nõ ſit neceſſariũ ponere habi-
tũ ſupnaturalẽ gratificantẽ loquẽdo de
neceſſitate reſpiciẽte potentiã dei abſolu-
tã. qꝛ deus de potẽtia abſoluta bene po-
tuiſſet acceptare naturã beatificabilẽ ac-
ceptatione pdicta exiſtentẽ in puris natu
ralibꝫ ꝛ ſimiliter actũ eius ad quẽ eſſet in
dinatio mere naturalis potuiſſet accepta
re vt meritoriũ. poſſet etiã dare beatitu-
dinẽ ſine omni merito pcedente. Videt
tñ neceſſariũ loquẽdo de neceſſitate que
reſpicit potẽtiã dei ordinatã. quẽ ordinẽ
colligimus ex ſacra ſcriptura ꝛ ex dictis
ſanctoꝝ: vbi habemus ꝙ pctõr eſt indi-
gnus vita eterna: ꝛ iuſtus dign⁹. Vñ ſicẽ
argutũ eſt nõ videt de⁹ aliã volitionẽ ha
bere de obiecto nullo mõ diuerſificato.
nec etiã actus vt acceptabilis deo videt
eſſe in poteſtate agẽtis: niſi illud quo ſic
formaliter ageret eſſet eius forma. Non
loquor autẽ de cõmuni acceptatiõe qua
deus acceptat oẽm creaturã: etiã actum
ſubſtratũ pctõ. alioquin nõ eſſet ab ipſo.
ſed de acceptatiõe ſpeciali que eſt in volũ
tate diuina ordinatio huius ad vitã eter
nam ſm diſpoſitionẽ quã habet in ſe ha
bitualiter. Eſt autẽ hmõi habitus ratio
acceptãdi naturã ſicut quedaꝫ forma de
corans ꝛ ornans aĩam ꝯcurrẽs actiue cũ
potẽtia ad actum dilectionis dei eliciẽ-
duꝫ. alias ſine ipo poſſet haberi actus in
tenſiſſimus diligendi deũ. tum etiã quia
alias nõ videret verũ qđ dicit Aug. de
libero arbitrio. ꝙ gratia ſe habet ad libe
rũ arbitriũ ſicut ſeſſor ad equũ; qꝛ ſeſſor
actiue mouet equũ. Sed nũc dubitat Dubiũ
de iſto habitu cõparato ad potentiã que
illaꝝ debeat dici cauſa prima. Ad qđ
dicit ſcotus ꝙ in actu meritorio eſt ꝯſide
rare duo. vicꝫ illud qđ pcedit rõnem me
ritorij. ꝛ in hoc gradu includit ꝛ ſubſtan-
tia actus ꝛ intentio ꝛ rectitudo actus mo
ralis. Vltra hoc etiã eſt ꝯſiderare rõnem
meritorij qđ eſt eſſe dignũ ſic acceptari a
diuina volũtate in ordine ad premium.

Quo ad primũ potẽtia eſt cauſa pma
ꝛ habitus cauſa ſecũda: cũ potẽtia vtat
habitu. nõ ecõuerſo. Tum qꝛ alias nõ
videret ꝙ ſemel habẽs gratiã poſſet vn-
ꝙ̃ peccare: qꝛ cauſa ſecũda ſemꝑ ſequitur
motionẽ cauſe prime. nec põt moueri ad
oppoſitũ illius ad qđ prima cauſa indi-
nat. Sed accipiẽdo actũ ſm rõnem meri
torij. poteſt dici ꝙ iſta ꝯditio pncipaliter
cõpetit alicui ab habitu ꝛ minus princi-
paliter a volũtate. Magis em̃ acceptat
actus vt dign⁹ pmio. qꝛ eſt elicit⁹ a cha
ritate: ꝙ̃ quia eſt a volũtate libere elicit⁹
ꝙ̃uis vtrũqꝫ neceſſario requirat. Scđm
hoc põt exponi illud Aug. ꝙ voluntas
reſpectu gratie eſt pediſſequa ꝛ non dñã.
ꝛ ꝙ charitas ẽ ſicut ſeſſor ad equũ. Hoc
quidẽ verũ eſt reſpectu actus inq̃ntũ me-
ritorius eſt. Vnde ſicut curſus equi ma-
gis poſſet placere alicui ex eo ꝙ eſſet ſm

inclinationē ipſius ſeſſoris ad certuȝ ter-
minū q̄ȝ ex hoc ꝙ equ⁹ vi ſua motiua ve-
locter curreret: ſic act⁹ magꝭ eſt accepta-
bilis q2 eſt dictus a charitate q̄ȝ ab ipſa
voluntate. Curſus aūt q̄ nō elicit̄ ſm incli
nationē ipſi⁹ ſeſſoris non placet: ſicut q̄n
eſt pctm̄ veniale vel act⁹ indifferēs. Q̄n
aūt ſeſſor abijcit̄: qd̄ fit p pctm̄ mortale:
oīno ipſa volūtas fit diſplicēs. Cōpetit
aūt habitui inclinatio ad actum ex ꝟtute
obiecti qd̄ aliq̄ mō ꝑcipiat. Nā ſicut ha-
bit⁹ intellectualis habet aliq̄ mō in ſe ob
iectū tanq̄ȝ preſens ſub rōne obiecti itelli
gibilis: ita habitus moralis habet q̄dā
modo obiectū in ſe ſub rōne diligibil' bo
ni. Coopat̄ ꝟo deus volūtati habituate
ad actū eliciendū ſicut cauſa ſupior cuiuſ
cunq̄ȝ cauſe ſecūde. Dubitat̄ vlteri⁹ de
Mgr̄i opinio-mo de-claratō intentiōe mgr̄i. Ad quod poteſt dici ſm
Sco. ꝙ mgr̄ nō negat oēm habitū ſup-
naturalē: cū di. xxvj. ⁊ xxvij. ſcd̄i videatur
ponere gr̄am creatā in aīa. ſed vult dicere
ꝙ charitas nō eſt ali⁹ habitus realiter ab
illo p quē ſpūſſanct⁹ inhabitat aniam. ſ. a
gr̄a. et ita nō ſic ſpūſſanct⁹ p habitū me-
diū aliū ab illo q̄ inhabitat mouet ad di
ligere ſic̄ mouet ad credere et ſperare. q̄a
actus ille amādi eſt ita ꝑfect⁹ ꝙ pōt attri
bui immediate illi habitui. nō ſic de actu
credēdi ⁊ ſperādi ꝓpter impꝑfectionē iſto-
rū actuū ⁊ ꝑfectionē illi⁹ habitus q̄ ſpūſ-
ſanct⁹ inhabitat mētē. Ille em̄ debet eſſe
ita ꝑfect⁹ ꝙ nec in patria euacuet̄. q2 aīa
erit ibi templū dei. tūc aūt nō manebunt
credere ⁊ ſperare: ad q̄s fides ⁊ ſpes incli-
Dubiū nant. Inſup dubitat̄ quō aliq̄d in na
tura creata poſſit eſſe rō quare acceptat̄
a voluntate diuia: cū nihil in creatura ſit
ratio act⁹ diuini. Rn̄deo ꝙ nihil aliud a
deo eſt rō act⁹ intrinſeci in deo vt obiectū
p̄mariū. Eſſentia em̄ diuina q̄ eſt primū
obiectū tam intellect⁹ q̄ȝ volūtatꝭ diuie:
ſicut eſt rō intellectui oīa itelligēdi: ſic vo
luntati oīa volendi. vn̄ bonitas diuia eſt
rō volēdi oīa alia. Charitas aūt eſt q̄dā
rō habilitās ſubiectū ad acceptatione ſic̄
q̄daȝ decor ſpūalis: queadmodū pulcri-
tudo eſt ratio diligibilitatis in corpib᷒.
Dubiū Demū dubitat̄ Vtrū aliq̄s poſſit cer
titudinaliter ſcire ſe p nunc eſſe in chari-
tate. Rn̄deo ꝙ non. niſi hoc habeat per
reuelationē. quia vt habet̄ Eccēs. ix. Ne-
mo ſcit vtruȝ amore vel odio dignus ſit.
Cuius ratio eſt. quia in hac vita morta-
li habitus cognoſcunt̄ p actus. et ideo il-
lū habitū cui⁹ actū nō poſſum⁹ certitudi
naliter diſtinguere ab actu alteri⁹ habi-
tus: nō poſſumus ſcire nos habere certa
ſcientia de lege cōmuni. talis habitus eſt
charitas: cum ad actū dilectiōis nō ſolū
inclinet habit⁹ charitatꝭ infuſe: ſed etiam
habit⁹ amicicie adq̄ſite. Expedit aūt ſer-
uis dei neſcire certitudinalr̄ ſe eſſe in cha
ritate: ad eoꝝ humiliatiōeȝ. quia plerūq̄ȝ
hoīes efferunt̄ cōſiderando ea q̄ ad ipſo-
rū dignitateȝ ſpectāt. q̄ȝuis aūt nō poſſit
aliq̄s certitudinalit̄ ſcire ſe eſſe in charita
te: pōt tn̄ hoc p aliqua ſigna probabilia
cognoſcere. cuiuſmodi ſūt: dolor de pec-
cato cōmiſſo: ꝓpoſitū abſtinēdi in futuꝝ:
promptitudo bone opatiōis: mortificati
no cōcupiſcētie ⁊ amoris mūdani: et cō- Ad ar.
placētia verbi diuini. Ad argumenta prin.
ꝑncipalia. Ad p̄mū dico ꝙ dilectio alit̄
ſumit̄ in maiori ⁊ aliter in miori. In ma-
iori em̄ ſumit̄ p dilectiōe creata. et in mi-
nori p dilectione increata. et tn̄ in eodem
ſyllogiſmo nō ſunt quattuor termini. q̄a
in iſto argumēto Auguſtini debēt intel-
ligi duo ſyllogiſmi q̄ꝝ p̄m⁹ eſt: diligens
ꝓximū diligit dilectionē q̄ tendit in ipm
Iſta aūt dilectio eſt participata. ergo di
ligit dilectiōeȝ ꝑticipatā. Secūdus ſyllo
giſm⁹. Diligens dilectiōeȝ participatam
debet diligere dilectionē p eſſentiā: cum
ab ipſa habeat rōnem diligibilitatꝭ. de⁹
aūt eſt dilectio p eſſentiā. q̄ ⁊c̄. Iſtō itaq̄ȝ
argumentū ꝓbat deū eſſe diligēduȝ. nec
tn̄ ex hoc ſequit̄ ꝙ de⁹ ſit dilectio vl' cha-
ritas mea formaliter. Notandū ꝙ oīe
ens aliud a deo dr̄ ens p participationeȝ
q̄ſi capiens ꝑtem illi⁹ entitatis: non ꝙ de
us habeat partes: ſed quia oē aliud ens
ab ipſo excedit̄ et in ipſo eminenter cōti-
netur. et ſic infinitum poteſt dici totum:
et finitum poteſt dici pars Ad ſecūdū
cum dicit̄ ꝙ nullum donū eſt excellenti⁹
charitate: Dico ꝙ verum eſt loquēdo de
donis creatis. Ad argumēta pro opi- Rn̄ſio
nione que imponit̄ magiſtro. Ad p̄muȝ ad ar.

dico q habitus adqſitus tribuit facilita
tem operandi. qa adquirit ex actib9 qui ſūt
delectabiles pter exercitium. nō ſic infu/
ſus de cōmuni lege. quod dico pter ſpe
cialem diuīe gratie influxū quo aliq ſubi/
to fuerūt mutati ad intēſe: faciliter: ꝛ de/
lectabiliter operandū. Ad ſcōm dico: q
licet volūtas ſine habitu charitatis poſ/
ſit habere actum dilectiōis circa bonum
infinitū: talis tamē actus nō eſt de cōdi/
gno meritorius vite eterne. quia ñ eſt eli/
citus ex inclinatiōe habit9 ſm quē diſpo
ſuit deus ipm acceptare. Ad tertiū di
co q in poteſtate volūtatis non impedi/
te eſt vti illo habitu q coopat volūtati p
modū nature ad eliciēdū actus intenſos
dilectionis in deū. Qd aūt obijcit de cō/
templatiuis: verū eſt nō de actu elicito ſed
de delectatiōe ꝯſeqnte que imittit a deo.
et qñqꝫ cōcomitat actū minus intēſum ꝛ
minus meritoriū maior delectatio: ad al
liciendū paruulos: vt audi9 ſeqnt illud
cuius dulcedinē pguſtauerūt. Ad qr/
tum Cōcedo q ſpūſſctūs poſſet actū cau
ſare imediate in volūtate: ſed tūc nō eſſet
in poteſtate eius. nec credim9 ipm talem
actū acceptare. qꝛ diſponit actū liberi ar/
bitrij: et q eſſet in ptāte eius acceptare.

Irca augmentum

q̄ſt. iij. C charitatꝫ q̄ritur Utrū chari/
tas augeat p appoſitionē ali/
cuius gradus? Et videt q nō. qꝛ tūc cha
ritas intenſa nō eſſet euſdē ſpeciei cū re/
miſſa. Cōſeqns eſt falſum. Probat ꝯña
viij. metaph. Forme ſūt ſicut numeri. qa
ſicut numer9 additus nūero variat nūe/
rū: ita qlibet gradus in forma addit9 va
riat ſpeciē. Preterea ſm Porphirium
Differētia formalis nec recipit magꝫ nec
minus. Eſſe inqt vniuſcuiuſqꝫ vnū ꝛ idē
eſt neqꝫ intēſionē recipiēs neqꝫ remiſſio/
nem. Preterea .x. metaph. Differentie
formales mutāt ſpeciē. ſed differētia gra
duum in eſſentia forme ſi eſſet: eſſet diffe
rentia formalis. Preterea ſm auctorē
ſex pncipiorꝫ. Forma eſt ſimplici ꝛ inuari
abili eſſentia cōſiſtens. Preterea ſi ali/
qua realitas aduenit pexiſtēti: ergo cha/
ritas aucta non erit in ſpecie: qa includet
aliquid accidentale nature ſpecifice. vel ſi
ipſa ſit p ſe in ſpecie: nihil includit qd nō
ptineat ad naturā ſpeciei. et ita charitas
minor que nō includit iſtuꝫ gradum non
erit in ſpecie. Itē. Si eſt augmentatio
per talē appoſitionē graduū: hoc nō po/
teſt intelligi niſi ſit aliq diſtinctio inter il/
los gradus. ſed nō differūt ſpecie: qa tūc
non augeret vnus aliū. nec vt indiuidua
quia accidentia numerant ſm ſubiecta.
Iſti aūt gradus ſunt in eodē ſubiecto.

In oppoſitum. Aug9 ad Bonifaciū
Charitas meret augeri vt aucta mereat
ꝛ pfici. Q, aūt p appoſitionē alicui9 re/
alitatis augeat: pbat. qꝛ charitas vie re/
manet in patria: qa charitas nunqꝫ exci/
dit. ſm apſtum. ſed charitas in patria eſt
maior qꝫ in via. ergo aliqs gradus appo
nit charitati pcedenti. Ad qſtionē di/ Rñſio.
co: q augmentū ſequit qntitatē. Quāti/
tas aūt dicit dupliciter. ſ. pprie: et meta/
phorice. Proprie dicit quātitas molis. ꝛ
hec eſt in corpalib9. Metaphorice quāti/
tas virtutis. et hec eſt in ſpūalib9. Sic au/
gmētū dicit dupliciter. ſ. proprie ſm ma
gnitudinē molis. et metaphorice ſm qn/
titatē virtutis. Cum ergo in charitate ſit
quantitas virtutꝫ ꝛ nō in ſummo: ſeqtur
charitatē augeri poſſe ſeu intēdi. De mō
aūt hmōi augmenti diuerſificant docto/
res. Quidā dicunt ipſam augeri per ma
iorē impmixtionē cum contrario puta cū
cōcupiſcentia. Sed cōtra. quia in patria
eſt maior ꝛ minor charitas: et tñ ibi nul/
la eſt pmixtio cōcupiſcentie. Alij dicūt alia op.
charitatē augeri nō in ſe ſed in ordine ad
ſubiectū: ſm maiorē eius diſpoſitionem.

Sed cōtra. Cōtraria in ſūmo ſunt in/
compoſſibilia in eodē: puta calidū ꝛ frigi
dum. nō aūt in gradib9 remiſſis. patꝫ. qꝛ
dum remittit mot9 caloris: intendit mo/
tus frigiditatis ꝛ e cōuerſo. hoc aūt non
eſt niſi qꝛ aliqd eſt in cōtrario intenſo qd
nō eſt in cōtrario remiſſo. Si eñ tota re/
alitas que eſt in intenſo eſt in remiſſo: nō
erit repugnantia intenſi ad intenſū plus
qꝫ remiſſi ad remiſſū. ſed illa realitas nō
eſt ex habitudine ad ſubiectum. prior eñ
eſt incōpoſſibilitas formarꝫ inter ſe qꝫ ſit
in ſubiecto recipiente. qa eñ ſunt in ſe in/

compoſſibiles:ideo nõ poſſunt recipi in
eodem:nec e cõuerſo.ergo illud qđ eſt ra/
tio incompoſſibilitatꝫ in intẽſis:eſt aliqđ
poſitiuum in eis ſm ſe:nõ tñ in ordie ad
alia op̄. ſubiectum. Alij dicũt charitatẽ augeri
per corruptionẽ indiuidui prioris ꝛ gene
rationẽ indiuidui ꝑfectioris. Cõtra.j.
de generatõe. Auctũ oportet manere.igi
tur in augmẽto ꝗcunq; nõ eſt corruptio
p̄exiſtent̃. Dico ergo ſm Bonauen. Ri
char. ꝛ Sco. ꝙ charitas augeť diuia vir
tute ꝑ appoſitionẽ noue charitatꝫ ſeu no
ui gradus:ita ꝙ realitas poſitiua que p̄/
exiſtit in charitate minori:nõ eſt tota rea
litas poſitiua que eſt ĩ charitate maiori.
imo ſi eſſent ſepate a ſubiecto: maior ha/
beret in ſe realitatẽ poſitiuã minoris:et
aliã additã.ſicut quãtitas molis a ſubie/
Nota cto ſepata eſt maior q̄ntitate minori. Ha
bent aũt plures gradus charitatꝫ in ea/
dem charitate nũero vnitatẽ indiuiſiõis
actualis.ſicut in cõtinuo ſunt plures par
tes actu indiuiſe q̄ tamẽ ſunt in potentia
ad actũ diſtinctũ. Habent etiã vnitatẽ
omogeneitatꝫ.quia ſunt eiuſdẽ rationis.
Habent etiã vnitatẽ cõpoſitiõis. Nam
oĩs forma cõponiť ex ſuis gradibꝰ ſeu cõ
ſtituiť ſicut cõtinuũ ex ſuis partibus.licet
nõ ſit ibi cõpoſitio qualis eſt inter ens in
actu ꝛ ens in potentia.nec ſint ibi partes
quante quãtitate molis: ſed q̄ntitate vir
tutis.vnde eſt ibi vnitas ꝯtinuitatꝫ intẽ
ſiue. Hmõi aũt gradus in eadẽ charita/
te nõ dicunť eſſe plures forme vł plures
charitates. quia quãdo forma cũ hoc ꝙ
eſt forma eſt alteriꝰ pars:nõ diciť forma
ſimpliciter niſi deſineret eſſe pars. qlibet
aũt gradus in forma ẽ ꝑs forme ſeu por
tio ꝑfectionalis eius. Sed h̄ occurrũt
tria dubia. Primũ eſt vtrũ charitas poſ
ſit augeri in infinitũ. De hoc diceť.xiij.q.
tertij:quãdo ageť de gratia chri. Se/
cundũ dubiũ eſt Utrũ charitas augeať
in quolibet motu. Ad qđ reſpõdet Ri/
char. ꝙ in qlibet actu quẽ voluntas elicit
ex charitate ita intẽſo ꝛ ꝑfecto ꝙ volũtas
per charitatẽ habitã nõ põt elicere inten
ſiorẽ et ꝑfectiorem:augeť in nobis chari/
tas a deo.ſed loquendo de actibꝰ q̄s vo/
luntas elicit ex charitate nõ ſm totũ co/
natũ quẽ poteſt habere ꝑ illum habitũ:
ſic non augeť charitas in nobis in qlibet
actu:q̄uis qlibet talis actus aliq̄ modo
nos diſponat ad hoc vt deꝰ augeat cha/
ritatẽ in nobis.et cum volũtas tot actus
multiplicauerit tales ꝙ oẽs ſimul equale
ant vni actui quẽ volũtas eliceret ex toto
conatu quẽ habere poſſet ꝑ habitã chari
tatẽ:ꝓbabile eſt ꝙ tũc deꝰ in nobis auge/
at charitatẽ. Sicut aũt charitas infuſa a
ſolo deo creatur:ſic a ſolo deo augetur.

Tertiũ dubiũ eſt Utrũ charitas poſ/
ſit diminui. Rñdeo ꝙ ſic ſm Richarđ. ꝛ
Sco. in reportatõibꝰ.q: quod põt ſalua/
ri ſine cõiunctiõe ſui ad alterũ:põt ſepari
ab illo:etiã facta cõiũctione.ſed charitas
añ additionẽ põt exiſtere ſine additamẽ/
to.ꝗ etiã facto additamẽto poterit ſepa/
ri p̄exiſtẽs ab addito.ſicut aũt a ſolo deo
poteſt augeri:ſic a ſolo deo põt diminui.
De facto tñ deꝰ eam nõ diminuit. quia
cũ ꝓnior eſt ad miſerandũ q̄ ad conde/
mnandũ:hinc eſt ꝙ charitatẽ tribuit cũ
homo de cõgruo ꝑ liberũ arbitriũ ſe diſ/
ponit.ſed charitatẽ datã ſeu aliqđ de eiꝰ
eſſentia conſeruare nõ deſinit.niſi qñ hõ
ſe totaliter ꝑ peccatũ mortale indignum
charitate reddit.et tunc deus totã chari/
tatem illiꝰ cõſeruare deſinit.et ſic ꝑ pctm̄
mortale nõ minuiť ſed deſtruiť demeri/
torie. Cum aũt ꝑ pctm̄ veniale hõ nõ to
taliter a deo auertať nec creatura creato/
ri p̄ponať:ideo ꝑ ipſum nihil de eſſentia
charitatis deſtruiť vel diminuiť. Quia
tamẽ venialiter peccans nõ procedit me/
liori modo q̄ poteſt: facitq; aliq̄ retracti/
ua a fine:ideo ꝑ pctm̄ veniale minuiť in
anima habitus acq̄ſitus cõcordans chari
tati quo mediante eliciunť actꝰ feruẽtio/
res.et ſic charitas licꝫ nõ diminuať q̄tũ
ad eſſentiã:minuiť tñ q̄tũ ad feruorem.
Ex p̄dictꝫ patet ꝙ licꝫ plꝛes gradus ſint
idẽ cũ charitate ex ipis cõpoſita in q̄ vni/
one et realiter cõtinenť.ab inuicẽ tñ reali/
ter diſtinguunť cum vnus poſſit ꝯſeruа/
ri alio deſtructo ſicut in partibꝰ continui

Et ſi arguas. Partes in continuo ſm
cõmuniter loquentes non ſunt niſi in po
tentia.et eodẽ modo de gradibus.ꝗ nõ
diſtinguunť realiter. Reſpondeo ꝙ licet

partes in cõtinuo ſint in potẽtia ad actuz diſtinctũ ſeu ad actũ ſubſiſtendi. ſunt tñ ibi q̃ntũ ad actũ exiſtẽdi. Ad argumẽta. Ad pmũ dico q̃ loqtur Ariſto. de formis incõtum ſunt diffinibiles ſeu cõtum ad eſſe qditatiuũ. ita q̃ ſicut p additionẽ vel ſubtractiões eoꝝ q̃ ſpectãt ad eſſe numeri variaꝛ numerꝰ: ſic p additiones vel ſubtractionẽ eoꝝ q̃ ſpectãt ad eſſe qditatiuũ: puta differentiaꝝ ſpecificaꝝ: variaꝛ ſpecies. Quiditas aũt ſicut abſtrahit ab indiuiduis: ſic a gradibꝰ indiuidualibꝰ. cum g̃ iſti gradus addunꝛ vel auferũtur nõ variaꝛ ſpecies vel qditas. Ad Porphiriũ dico per idem. verbũ em̃ eiꝰ eſt p proximũ verbũ Ariſto. q̃ cõmuniter vocat qditatem eſſe vniuſcuiuſq;. et ſic non recipit nec magis nec minus. Ad tertiũ dico p idem. vocat em̃ Ariſto. differẽtiã formalẽ differentiam q̃ eſt p ſe ps diffinitionis. Ad auctoritatẽ ſex pncipioꝝ dico: q̃ forma eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex materia z forma. cũ hac tñ ſimplicitate eſt in q̃libet creatura multiplex cõpoſitio: vt dictũ eſt q̃ſtiõe de ſimplicitate dei. Vñ talis ſimplicitas ñ impedit intenſionẽ z remiſſionẽ formę: cum in ipſa poſſint eſſe varij gradus pfectõis. Poteſt etiã dici forma inuariabilis inuariabilitate oppoſita variabilitati materie que eſt ſubiectũ generatõis z corruptionis. Aliter poſſet hec auctoritas exponi: vt dictum eſt q̃ſtiõe de imutabilitate dĩ.

Rñſio ad ar.

Ad aliud dico: q̃ aliqd accidere nature ſpecifice poteſt intelligi duobꝰ modis. Vno modo q̃ ſit extra rationẽ quiditatiuam ſpeciei: quõ dicit differentia accidere generi. et hoc modo dico q̃ albedo intẽſa habet aliqd quod accidit nature ſpeciei: et etiã remiſſa. imo omne indiuiduũ habet aliqd qd̃ accidit nature ſpeciei. alr̃ nõ cõtraheret natura ſpeciei. Alio modo dr̃ accidẽs qd̃ non facit p ſe vnũ cũ eo cui accidit: ſicut albedo cuz corpe. Cum igiꝛ dicit q̃ includens aliqd accidẽtale nature ſpeciei nõ eſt in ipſa ſpecie. concedo: ſumendo hoc modo accidens. ſed hoc mõ nõ habet albedo intenſa aliqd quod accidat nature ſpeciei. quia ille gradus q̃ intelligitur addi nature ſm ſe facit vnũ per ſe cum natura. ſicut etiã quecunq; differentia indiuidualis addita nature facit vnũ p ſe cum natura. Ad vltimũ dico q̃ illi gradus nõ differũt ſpecie. ſed quõ differũt numero: dico q̃ ſi intelligiꝛ charitatem vt apponendã nõ vt alteri appoſitaz in eodẽ inſtanti nature ſue creatõis: ſic apponenda z cui debet fieri appoſitio: ſunt duo vnũ numero. quod patz. q: ſi ſic maneret in eſſe vel poneret in alia aĩa p ſe: eſſent duo numero. ſed qz ſic non manet: nõ ſunt duo nũero: ſed ſunt ptes vnĩꝰ totiꝰ omogenei. hoc patet in alijs totꝭ omogeneis: puta in aqua q̃ ſi diuidat in ſcutella ſunt duo numero. et deinde ſũt vnũ numero cũ iſte partes tenẽt vnitatẽ omogeneã in pmo indiuiduo eodem.

Circa diſtĩ dĩ. xviij

ctionẽ decimãoctauã q̃ritur Vtrũ eſſe donum ſit pprũ ſpũſancto? Et videtur q̃ nõ quia vt dicit Eſaias Filius datus eſt nobis. g̃ non cõuenit ſoli ſpũiſctõ. Item. Donũ dr̃ ab aptitudine donandi. ſed filiꝰ ab eterno habuit aptitudinẽ vt donareꝛ in tẽpe: aliter em̃ nõ fuiſſet datꝰ. ergo rõ doni cõuenit etiã filio. Contra Augꝰ. xv. de trini. Nõ fruſtra in hac trinitate dicit vbum dei niſi filius: nec donũ niſi ſpũſſanctus. Rñſio ſm Scotũ in reportationibꝰ. Donũ ſignificat reſpectũ donabilitatꝭ ad creaturã cõnotando pceſſionẽ p modũ volũtatis cuiꝰ eſt libaliter dare. Quãtũ ad pmum nõ eſt proprietas diſtinctiua pſone ſpũſſcti. qa pſone diuine nõ cõſtituunꝛ in eſſe: nec diſtinguuntur p reſpectum ad creaturas. Quãtũ vo ad ſcdm̃ eſt pprũ ſpũſſancti q̃ ſm Aug. pcedit quõ datꝰ: nõ quõ natus. Jmpoitaꝛ aũt eadẽ pprietas nomine doni z noĩe ſpũſſancti ſm rem. ſed eſt differentia ſm rõnem. Dicit em̃ ſpiritus quia ſpiratꝰ. et dr̃ donuz qz eſt amor liberaliter pductꝰ. Ad argumẽta. Ad pmũ cum dr̃ q̃ filius datꝰ eſt nobis: dico q̃ verũ eſt. ſed nõ eſt idem eſſe datũ z donũ. quia donũ dicit rẽ emanãtẽ p modum volũtatis liberalis ſiue tpe z i aptitu

Rñſio ſm ſcotum.

Rñſio ad arg.

tudine vt det ex tpe. datū aūt cū ſit pticī piū ſignat cum tpe ⁊ dicaꝛ ab actu. Unū ⁊ ſpūſſctūs ꝗuis ſit donū ab eterno: nō tn̄ eſt datus niſi ex tpe. Nō valet igiꝛ: filius datus eſt nob: ꝗ eſt donū: pur donū acci piꝛ in diuis. Ad ſecundū cum dꝛ ꝙ fi lius ab eterno habuit aptitudinē vt dat reꝛ in tpe: dico. ꝙ ꝗuis hoc ſit verū loqn do de aptitudie q̄ eſt ex natura rei dona bilis: nō tn̄ verū eſt loquēdo de aptitudi ne q̄ rei cōpetit ex ſuo mō pcedendi.

Di. xix. Circa diſtin ctionē decimānonā queritur Utrū pſone ſint equales ſm magnitudinē: Q nō. qꝛ in pdicamētis dꝛ ꝙ pꝛꝛiū eſt quātitati ſm eā aliqd eq̄le vel ineq̄le dici. ſed q̄ntitas non eſt in deo. q̄a ſm Aug. de tri. Deus eſt magnꝰ ſine q̄n titate ⁊ bonꝰ ſine q̄litate. igiꝛ. Itē Ni hil ponēdū eſt in deo qđ dicat imꝑfectio nem. eq̄litas eſt hmōi: qꝛ repugnat pfe ctioni in creaturis. qđ patet p Aug. lxxxiij q̄ſtionū. q. lxxxi. Si oīa inqt eſſent eq̄lia: nō eſſent oīa. ꝗ pfectio vniuerſi nō poſſet ſtare cū equalitate. eq̄litas igiꝛ non eſt in oībus melioꝛ ſuo oppoſito. ꝗ non eſt pfe ctio ſimpliciter: q̄re nō eſt ponēda in deo tanꝗ̄ eſſentialis vel cōis trib. Item Perfecta equalitas eſt mutua. ſed hec nō eſt mutua. quia licet filius ſit eq̄lis patri: nō tn̄ e conuerſo. Ut em̄ ait Aug. vj. de trini. Imago ſi eſt pfecta coeq̄tur ei cuiꝰ eſt imago. nō illud ſue imagini. Oppo ſitū in ſymbolo Athanaſij. Tres pſone coeterne ſibi ſunt ⁊ coeq̄les. Et Mgr in lra pbat hoc per Aug. de fide ad Petrū.

In iſta q̄ſtiōe pmo aliq̄ pmittā. dei nde ad q̄ſtionē rndebo. Quātū ad pꝛi mū dico ꝙ Phus. v. metaph. diſtinguit tres relationes fundatas ſup vnū. ſ. idē: ſimile: et equale. Et loq̄ndo de iſtis ſtri cte approꝛianꝛ diſtinctis generib. vt ideti tas ſubſtantie: equalitas q̄ntitati: et ſimi tudo qualitati. ita ꝙ fundamentū remo tum iſtarū relationū eſt res illius generis puta equalitatis. fundamētū eſt res de ge nere q̄ntitatis. ratio aūt pꝛima fundamen ti eſt vnitas talis. Loq̄ndo vo de iſtis lar ge ſumunꝛ tranſcendēter ⁊ repiunꝛ in oī ente. Sic em̄ oē ens omni enti cōpatum eſt idem vel diuerſum: ſile vel diſſile: eq̄ le vel ineq̄le. et hoc mō identitas fundaꝛ ſup vnū in ſubſtantia: accipiēdo ſubſtan tiā pro q̄libet eſſentia. equalitas aūt ſup vnū in quantitate: ſumēdo q̄ntitatē pro quātitate pfectiōis. ſilitudo vo ſup vnū in qualitate: vt qualitas ſumiꝛ pro oī eo qđ habet rōnem qualitatis vel forme. et ſic differētia eſſentialis dꝛ qualitas. v. me taph. Quantū ad ſecundū dico ꝙ i pꝛ ſonis diuis eſt pfecta equalitas ſm ma gnitudinē pfectiōis. q̄cquid em̄ ſtatus vꝫ pfectiōis eſt in vna pſona: eſt ⁊ in alia: et in eodē gradu. qꝛ eſſentia diuina eſt infi nita. et q̄cūq3 pfectio ſimpliciter in diuis pſonis. et ſic in ipſis eſt vna magnitudo pfectionis in ſummo ḡdu: qꝛ vna infini tas. In oib aūt alijs equalib eſt dimi nuta vnitas magnitudinis ſm quā eq̄ les dicunꝛ. qꝛ in ipſis nūeraꝛ illa magni tudo. Equalitatē aūt diuiarū pſonarū pꝛ bat mgr p Auguſtinū de fide ad Petrū. qꝛ vna aliā nec pcedit eternitate: nec exce dit magnitudie: nec ſupat poteſtate. In eternitate q̄ in creaturis correſpōdet q̄n titati ſucceſſiue: notaꝛ equalitas ſm du ratione. In magnitudine eq̄litas ſm pfe ctionē: accipiēdo magnitudinē vt conue nit magnitudini eſſentie et cuiuſlibet at tributi. et correſpōdet in creaturis quātitati pmanēti. In poteſtate vo ſeu potētia no taꝛ equalitas p comparationē ad obiecta extra. Equalitas ſiqdē ptātis nō eſt alia ab equalitate magnitudinis: ſed eā expli cans p cōparationē ad extrinſeca ſicut ha bentia equalē magnitudinē caloris: ha bent equalē potentiā calefactiuā. de hac dicet diſt. ſequēti. Eternitas enī q̄ eſt in terminabilis vite tota ſimꝉ ⁊ pfecta poſ ſeſſio: nō addit ſupra infinitatē que dicit ſumā magnitudinē niſi negationē depē dentie: qꝛ eſt pfecta poſſeſſio. et ſucceſſio nis: qꝛ tota ſimul. et termini: qꝛ intermia bilis vite. et relationē rationis ſcꝫ poſſi bilitatē coexiſtendi cuilibet poſſibili ad extra. Patet aūt diuine eſſentie eterni tas ex eius ſimplicitate ⁊ imutabilitate. ſi etiam haberet initium exiſtendi nō eſſet

Nota d pſonarū eternita te ⁊ ēni tate.

actus purus:ſed haberet admixtã potē/
tialitatē:et ita non eſſet ſũme ſimplex nec
imutabilis. Appꝛhendit̄ ꝗ̄ʒ ꝑ nũc ſtans:
quia in eternitate oia ſunt pñtia nihilqꝫ
trãſit in p̄teritũ: licꝫ illa q̄b; coexiſtit trãſe
ant. Sumit̄ tñ aliqñ impꝛopꝛie eternitas
pꝛo ſeculo qḋ eſt periodus cuiuſcũqꝫ du
rationis finite. Et ſic poteſt exponi illud
Exodi.xv. Dñs regnabit in eternũ ⁊ vl/
tra.q.d. ꝙ deus durabit vltra quãcũqꝫ
durationē finitã. Uel ly vltra poſſet ad
noſtram eſtimationē referri: vt ſit ſenſus
Dñs regnabit in eternũ et vltra ꝙ̄ vale/
Rñſio ad ar. at coꝛ hois moꝛtalis cogitare. Ad ar/
gumēta. Ad pmũ dico:ꝙ deꝰ eſt magnꝰ
ſine q̄ntitate molis. habet tñ quantitatē
virtutis ⁊ ꝑfectiōis:iuxta illud.vj.de tri/
ni. In his que nō mole magna ſunt:idē
eſt melius eſſe qḋ maiꝰ eſſe. Ad ſecun/
dũ Concedo ꝙ equalitas non eſt ꝑfectio
ſimpliciter que.ſ.poſſet eſſe formalr̄ infi/
nita:cum nō ſit ad ſe. pater eñ nō eſt eq̄/
lis ſibi:ſed filio. Dicit tamē aliquã perfe
ctionē:cũ melioꝛ ſit equalitas inequalita
te in his in quib; eſt compoſſibilis. Uñ
Aug. de quãtitate aie loquēs ad diſci/
pulũ. Equalitatē inq̄t inequalitati iure
p̄ponis. Non eſt aũt cōpoſſibilis creatu/
ris ad earꝫ maximã ꝑfectionē. quia perfe
ctio limitata nō pōt eſſe tanta in vna na/
tura limitata ſicut poteſt eſſe i plurib; na
turis oꝛdinatꝭ. Et ideo ibi oꝛdo naturarꝫ
ſeu ꝑfectionis ineq̄lis neceſſarius ad ma
ximã ꝑfectionem in eis poſſibilē. non ſic
de natura illimitata:q̄re ibi eſt equalitas
cum ſũma ꝑfectione abſqꝫ tali oꝛdine.

Etſi arguas ꝙ oꝛdo eſt ꝑfectōis: et oꝛ
do videt̄ req̄rere inequalitatē. Reſpōdeo
ꝙ non ois oꝛdo eſt ꝑfectionis. ſed aliq̄s
ſtat cum ꝑfectione in eadē natura: vt oꝛ/
do originis. ⁊ aliq̄s non: vt oꝛdo inequa
litatis. Ad tertiũ dico ꝙ patris ad fili
um eſt mutua equalitas. filius tamē coe
quat̄ patri ⁊ non e cōuerſo. quia coequa/
ri vltra relatiōeꝫ equalitatis cōmunē ſeu
equiparantie iportat aliã relationē diſqui/
parantie per modũ paſſiui.ſ.accipe equa
litatem ab alio. iſta non eſt mutua q̄a nō
competit patri. ſed ſibi cōpetit relatio op
poſita.ſ.coequare.i.dare equalitatē. pa/
ter eñ dat filio equalitatē ꝑducēdo eũm
in identitate nature.

Secundo quero de circũinceſſione Utrum que/ q̄ſtio.ij.
libet ꝑſona diuina ſit in alia:
Q, non. quia ſi q̄dlibet eſſet in quolibet
ſcḋm poſitionē anaxagoꝛe: eſſet maxima cō
fuſio. igit̄ ſi ꝑſone diuine eſſent in ſe inuicē
cem: eſſent confuſe. contra illud Athana
ſij. Neqꝫ cōfundentes ꝑſonas neqꝫ ſub/
ſtantiã ſeparantes. Preterea ſi cum ꝑſo/
nã eſſe in ꝑſona ſtet diſtinctio. ergo ⁊ cō/
poſitio. Pꝛobatio ↄ̄ſeq̄ntie. Si aliq̄d eēt
in deitate quod nō eſſet ipſa: tunc deitas
eſſet compoſita vl̄ cōponibilis. quod pa
tet ꝑ Aug. de ciui. dei. Ideo ſimplex eſt
deus. quia eſt illud qḋ habet excepto ꝙ
ꝑſona dicat̄ relatiue ad aliã: ⁊ nō eſt ipſa.
igitur ſi ꝑſona habet aliq̄d in ſe quod nō
eſt ipſa: ipſa eſt cōpoſita vel cōponibilis.
quod eſt falſum. Item. In illo qḋ eſt
filius: eſt filiatio. in patre eſt filius. ergo
in patre eſt filiatio. Et vlterius. Illud in
quo eſt filiatio eſt filius. ergo pater eſt fi/
lius. Item Si pater eſt in filio et filiꝰ
eſt in patre. ergo pater eſt i ſe. Pꝛobat̄ cō
ſeq̄ntia. quia q̄cquid eſt in cōtento: eſt in
cōtinente. Item Si pater eſt in filio: ꝗ̄
deus eſt in deo. et vltra: ergo deꝰ diſtin/
guit̄ a deo. Itē Qḋ exit ab alio nō eſt
in eo. ſed filiꝰ exit a patre: vt dicit̄ in Jo/
hãne. ergo nō eſt in eo. Oppoſitũ Jo.
x. Ego in patre ⁊ pater in me e. Iſtiꝰ cō Rñſio.
cluſionis veritas plana eſt ex autoꝛitate
ſaluatoꝛis. Ubi ſciēdũ ꝙ circũinceſſio eſt
mutua ⁊ intima p̄ſentialitas ſubſiſtentꝭ
ſeu ſuppoſiti in ſubſiſtēte eiuſdē nature in
numero. Uñ iſte modus eſſendi in: non
eſt ꝑ illũ modũ quo natura eſt in ſuppoſi
to vel foꝛma in materia vel cōtentũ in cō
tinente. nec aliq̄s modoꝝ q̄s ponit Ari/
ſto. iiij. Phyſic. ſed vna perſona dꝛ eſſe in
alia ꝑ inexiſtentiã mutuaꝫ ſubſiſtentis in
ſubſiſtēte: ſcḋm Hila. vij. de trini. Hoc au
tē non requirit̄ in illis modis eſſendi in. ⁊
ſic totus filius inexiſtit p̄ſentialiter ⁊ inti
me in toto patre. Cui alludit illud Am/
bꝛoſij in hymno. In patre totus filius:
et totꝰ in verbo pater. Exemplũ huiꝰ licꝫ

īmꝑfecte rep̄ſentās poſſet accipi Si cor-
pus glorioſum poſſʒ inexiſtere alij corpo
ri glorioſo: etſi eſſet illoꝝ vnitas naturalꝭ
nature q̄ exigeret talem p̄ſentiā: eſſet ꝑfe-
ctius ſimile. Et notandū ꝙ diſtinctio ꝑ-
ſonarū nō eſt totalis ratio hui⁹ inexiſten
tie: nec vnitas eſſentie. ſed ambo ſil'. Pro
cuius intellectu pōt accipi exēplū in crea
turis de ſimilitudine Nihil eñ eſt ſibi ſi-
mile ſed alteri: ſm Hilariū. Similitudo
tamē fundaꝭ ſup vnitatē in qualitate: ſm
p̄hm. v. metaph. Nec ergo ſola diuerſi-
tas relationū nec ſola vnitas fundamēti
ſufficit ad ſimilitudinē: ſed ambo req̄run
tur per ſe ſicut vna cauſa totalis. Ita hic
nec diſtinctio ꝑ ſe inexiſtentis. nec vnitas
eſſentie eſt tota ratio inexiſtentie: ſed am-
bo ſimul. ſicut tñ in ſimilitudine eſt p̄nci-
palior ratio vnitas fundamēti q̄ȝ diſtin-
ctio relatiuoꝝ: ita h̄ principalior ratio in-
exiſtentie eſt vnitas eſſentie q̄ȝ diſtinctio
Rñſio ad ar. ꝑſonarū. Ad argumenta. Ad p̄mū di
co ꝙ ſi vna perſona eſſet in alia ſic ꝙ eſſet
vnitas ſine diſtinctione: eſſet cōfuſio. hoc
aūt nō eſt in ꝓpoſito. ſi etiā vnum eſſet in
alio ſicut pars eius: ſicut videꝭ Ariſtote
les imponere Anaxa. Perſona autē non
eſt in ꝑſona ſicut aliq̄d ei⁹. ideo nō ſequiꝭ
confuſio. Ad ſecūdū dico ꝙ deitas eſt
cōmunis omni ſubſiſtenti in natura diui
na. et ideo eſt aliq̄d ſubſiſtenſ in illa na-
tura. q̄propter nō poſſet realiter diſtigui
ab alio: niſi eſſet aliq̄ modo componibi-
lis cum illo. quia nō eſt intelligibile ꝙ in
aliq̄ ſubſiſtente ſint plura niſi vnū ſit cō-
ponibile cum altero. ꝑſona aūt nō eſt ali-
quid cuiuſcunq̄ ſubſiſtēſ in natura iſta.
et ideo licʒ ꝑſona ſit in ꝑſona: nō oportet
tñ ꝙ ipſa ſit cōpoſita vel cōponibilis ipſi.
Ad tertiū Cōcedo ꝙ illud in q̄ eſt fili-
atio ſicut forma in formato eſt filius. Fi-
liatio aūt nō ſic eſt in patre. ſed accipiēdo
eſſe in ꝑ inexiſtentia intima. et ideo nō ſe-
quiꝭ vltra ꝙ pater ſit filius. Ad q̄rtuʒ
dico ꝙ ille modus arguēdi nō tenet i re-
latiuis cōparantie: cuiuſmodi eſt in ꝓpo-
ſito. Unde nō ſequiꝭ: ſortes eſt ſilis pla-
toni: et plato ſimilis ſorti. ergo ſortes eſt
ſimilis ſibiipſi. Ad aliud. Concedo ꝙ
deus eſt in deo. et hoc concedit Hilari⁹
vij de trini. ſed ex hoc nō ſequiꝭ ꝙ deus
diſtinguaꝭ a deo. quia in prima ly in nō
confundit ſuum caſuale: et ideo pōt ſtare
pro aliquo ſuppoſito determiato. In ſe-
cunda ꝓo ſupponit confuſe ⁊ diſtributi-
ue ratione negationis incluſe in illo ꝟbo
diſtinguunꝭ. Ad vltimū dico ꝙ exit⁹
filij a patre eſt ꝓceſſio producti a ꝓducen
te que nō ꝓhibet hanc inexiſtētiaʒ: cū exi-
ens recipiat eandem naturam cum eo a
quo ꝓcedit.

Circa diſtin Di. xx.

c ctionē viceſimā quero Utrū
tres ꝑſone ſint equales in po
tentia. Arguiꝭ ꝙ nō. q: tunc ſicut p̄r po-
teſt generare: ſic fili⁹ poſſet generare. ꝓba
tio ꝯñe. Tum quia Aug⁹. ꝯ Maximuʒ
li. iij. Si pater non pōt generare filiū ſibi
eq̄lem: eſt impotēs. ḡ poſſe generare filiū
ꝑtinet ad oipotentiā. cum ḡ filius ñ poſ-
ſit generare: nō eſt equalis potentie cum
patre. Tum q: fili⁹ nō eſſet oiſciens ſi nō
ſciret generationē patris. ḡ nec oipotens
ſi nō poſſit in iſta generatione. Preterea
pater prius origine habet velle reſpectu
creaturaꝝ q̄ȝ filius: cum habeat a ſe: fili⁹
aūt non. ḡ prius origine q̄ȝ filius produ-
cat intelligiꝭ pater ꝓducere. et ita i illo ſi-
gno in quo intelligiꝭ filius debere ꝓdu-
cere nulla ſunt ſibi ꝓducibilia. q̄a iam in-
telliguntur a patre producta: et ſic nō eſt
omnipotēs. Contra Saluator iu Jo
han. Oia que habet pater mea ſunt. Et
Aug. de fide ad Pe. vt fuit dictū diſt. p̄-
cedenti. In iſta q̄ſtione videbiꝭ p̄mo Rñſio
an potentia generādi cadat ſub omnipo ad q̄ſti.
tentia. et deinde reſpondebiꝭ ad queſitū.
Quantū ad p̄mū dico ꝙ non. quia tūc
filius non eſſet omnipotens cum nō poſ
ſit generare. q̄d eſt ꝯ Athanaſiū in ſym-
bolo. Oṗs p̄r: oṗs fili⁹: oṗs ſſ. Ad cu
ius euidētiā (q: potētia reſpicit poſſibile
ꝑ correlatio) Notādū ꝙ poſſibile pōt ſu Poſſi-
mi dupliciter. Uno mō cōiter put oppo bile du.
niꝭ impoſſibili. et hoc mō poſſibile ē de-
um eſſe. et tamen illud poſſibile nō eſt ter
minus alicuius potentie actiue. quia re-
ſpicit aliud in natura: ex. v. Metaphy. et

couertit cū cauſa. Alio mō poſſibile ſumitur determinatiue τ mag⁹ ꝓprie ꝓut ſcʒ opponit neceſſario. τ tale pōt eſſe τ nō eſſe. τ ſic cū q̄libʒ intrinſecū deo ſit neceſſariū. nihil tale erit poſſibile hoc mō. Cū ergo loquimur de oipotētia ly ois diſtribuit poſſibile ſcdo mō ſumptū. τ ſic potentia generādi nō ꝯtinet ſub oipotētia. Dicat tñ potētia ꝓductiua ꝑ cōparationē ad poſſibile ꝓmo modo ſumptū. τ ſic filiū generari eſt poſſibile ſicut τ deū eſſe.

Quantū ad ſcdm dico q̄ tres ꝑſone ſunt eq̄les in potētia. qd̄ ꝓbatur. q: tres ꝑſone habēt eādē rationē ꝑncipij ad oia alia ab eſſentia diuina. ergo equalis eſt potētia eaꝝ q̄tum ad numerū poſſibiliū. ꝯſequētia eſt nota. añs ꝓbat q: prius intelligit ꝑncipiū illud ꝓducēdi creaturas cōicatū trib⁹ q̄ poſſit habere actū ꝓducēdi illa alia. qd̄ q̄ hoc ptʒ. q: ꝑncipiū neceſſariū reſpectu vnius ꝓductiōis: τ ꝯtingēs reſpectu alterius ꝓductōis: prius eſt ꝑncipiū ꝓducendi illud ad qd̄ neceſſario ſe habet q̄ illud ad qd̄ ſe habet ꝯtingēter ſed ꝑncipiū ꝓducendi ꝑſonas neceſſario ſe habet ad ꝓductionē ipaꝝ. ꝯtingenter aūt ſe habet ꝑncipiū ꝓducēdi creaturas ad ipas creaturas. Prius ergo cōicatur trib⁹ ꝑſonis q̄ poſſit habere actū reſpectu poſſibiliū extra. τ ſic apparet q̄ potētia eſt equalis in diuinis ꝑſonis q̄tum ad extenſionē. τ etiā equalis q̄tū ad intēſionē q: illud ꝑncipiū ſm eandē magnitudinē eſt in trib⁹. patʒ ex diſt. ꝑcedē. τ ita omī mō equalis.

Rñſio. ad arg. Ad argumēta. Ad primū dico q̄ argumentū Aug. nō tenet ꝑ locū intrinſecū. ſ. a toto in q̄titate ad ſuam partē: q̄ſi potētia generādi ꝯtineatur ſub oipotētia: ſed tenet ꝑ aliquas ꝓpoſitiōes ſubintellectas. Ubi ſciendū q̄ maxim. ꝯceſſit patrē generare filiū: ſed nō equalē. Aug. arguit q̄ ſi nō potuit generare filiū eq̄lē. ergo nō fuit oipotens. Probatio ꝯñe q: exquo dedit filio deitatē τ minorē ſm eū deitate patris. ſequit q̄ deitas ex ſe nō eſt infinita q: infinitū non pōt diminui. ergo habēs eā nō eſt omnipotēs. q: omnipotētia requirit potentiā τ eſſentiā infinitā. Ad ſecundū ꝯſequētia nō valet. q: ſciētia nō habet rationem determinatā ꝑrioritatis vel poſterioritatis realis ad obiectū ſcibile: ſed ſolum reſpicit ipm ſub rōne entis vel veri. ſed potentia icludit rationē prioris reſpectu obiecti. τ ideo amotio cuiuſcūq̄ ſcibilis remouet ab omni ſciētia. Ad tertiū dico q̄ vna ꝑſona nō pōt velle niſi alia volente. quia in eodē inſtanti eternitatis habent vnā voluntatē licet illā habeāt ſm ordinē originis. q: pater habet a ſe. fili⁹ autē τ ſpūſſanctus ab alio.

Circa diſtinctionē. xxj. Di. xxj.

Quero vtrū hec ſit vera Sol⁹ pater eſt de⁹.

Et arguitur q̄ ſic. Solus deus qui eſt pater eſt de⁹. ergo ſolus pater eſt deus. añs patʒ q: ſolus deus qui eſt pater eſt eternitas. ꝯña ꝓbat ꝑ ſimile q: ſequit ſolū animal qd̄ eſt hō currit. ergo ſolus hō currit. Scdo ſic ſolus deus eſt pater: loquēdo ſcʒ de patre oipotente ergo ſolus pater eſt deus. añs patʒ ꝑ exponētes. ꝯſequētia ꝓbat ꝑ ꝯuerſionē excluſiue. Item Math. xj. dicit q̄ nēo nouit filiū niſi pater. ſi ergo ſolus pater nouit filiū: cū noſſe filiū ſit ꝑdicatū eſſentiale. pari rōne debet iſta ꝯcedi q̄ ſolus pater eſt de⁹. Cōtra. Alius a patre eſt de⁹. ſ. filius q̄ eſt ali⁹ a pr̄e in ꝑſona. non ergo eſt verū q̄ ſolus pater ſit deus. Rñdeo q̄ ſolus pōt ſumi dupl'r. vno mō cathegorematice. Et ſic a ſubiecto negat aſſociationē ſimpl'r. Hoc em̄ mō ſolus idē eſt q̄ ſolitari⁹ vel ſine ꝯſortio. τ ſic non eſt vera. Alio mō ſumit ſyncategorematice τ ſic negat aſſociationē alteri⁹ a ſubiecto in recipiēdo ꝑdicationē talis ꝑdicati. τ hoc mō etiā eſt falſa: vt patʒ ꝑ eius exponentes q̄ ſunt pater eſt deus. τ nullus alius a patre eſt deus. iſta eſt falſa vt patʒ ex ꝑcedētib⁹. Ad argumēta. Ad primū dico q̄ añs ſcʒ ſolus de⁹ qui eſt pr̄ eſt deus pōt diſtingui ſm cōpoſitionē τ diuiſionē. In ſenſu em̄ cōpoſitiōis eſt falſa. q: in hoc ſenſu ly de⁹ determinat ad ſtandū ꝓ patre ꝑ illā determinationē q̄ eſt. τ tūc tenet ꝯſequētia. ſenſus vero diuiſionis eſt ver⁹ quia tunc enūciant duo ꝑdicata de eodē

Rñſio ad q̄ſtī.

Rñſio ad arg.

ſubiecto quaſi enūciarent in duabꝫ ꝓpoſitionibꝫ categoricas copulans ſibi inuicē dicēdo. Deus eſt pater ⁊ deus eſt deus. ⁊ tunc ↄña nō valet vt patꝫ de ſe. Ad ſecundū dico ꝙ illa ſolus deus eſt pater nō ↄuertit in illā ſolus pater eſt deus. ſꝫ in vniuerſalē de terminis tranſpoſitꝭ. ſcꝫ in illā oīs pater eſt deus. vt alias in logica extitit declaratū. ¶ Ad tertiū dico ꝙ iſta nō debet ↄcedi: ſolus pater nouit filium: ꝗuis iſta ſit vera nemo nouit filiū niſi pater quia per hāc dictionē nemo nō excludit niſi illud qḋ in eſſentia eſt aliud a patre. vt ſit ſenſus. Nulla natura nouit filiū niſi illa natura q̄ predicat de patre loquēdo de noticia cōprehenſiua ꝗtum ſcꝫ eſt cognoſcibilis. ſed ꝑ hanc dictionē ſolus excludit nō tantūmodo illḋ qḋ eſt aliud a patre in eſſentia. ſed etiam illi qui ſunt alij a patre in perſona.

Circa diſtinctionē.xxij.

diſ.xxij. Queritur vtrum deus ſit noiabilis. Et arguitur ꝙ nō. Dionyſius.ij. de diuinis noibꝫ loquēs de diuina eſſentia dicit ꝙ theologi tanꝗ inominabilē laudant eā. Contra. Ad thom.x. Corde creditur ad iuſticiā: ore autē cōfeſſio fit ad ſalutē. Non eſt ↄfeſſio ſine nominatione
Rñ. ad q̄ſtionē op. cōis igitur. Hic cōiter dicit ꝙ deus pōt noiari eo modo quo ↄcipitur a nobis. Vñ multa noia īponunt q̄ ſignificāt deū in cōmuni vt ꝙ deus eſt ens infinitum. ⁊ ſic de alijs q̄ poſſunt naturalr̄ concipi a viatore. vt patꝫ diſt.iij. Sed an ſit noiabilis a nobis viatoribꝫ aliquo noīe ſignificāte eſſentiā diuinā in ſe: eſt dubiū. Et dicūt quidā ꝙ nō. q̄ nullū nomē pōt imponi alicui diſtinctius ꝗ intelligatur. cū ergo eſſentia diuina nō intelligat a nobis ſub propria ratiōe nō poterit a nobis noiari.
Rñſio Scoti. Scotus aūt tenēs oppoſitū dicit ꝙ diſtinctꝰ poteſt aliquid ſignari ꝗ intelligi. qḋ ex hoc ꝑſuadet. q̄ cū ſubſtātia nō ſit intelligibilis a viatore niſi in cōceptu entis vt ꝓbatū eſt diſt.iij. ⁊.iiij. metaph. ſi nō poſſit diſtinctius ſignari ꝗ intelligi: nullum nomē impoſitū a viatore ſignaret aliquā rem de genere ſubſtantie: ſed ſicut ↄcipitur precise ab intellectu viatoris aliqua ꝓprietas a qua imponit nomen: que proprietas exprimit ꝑ etymologiā noīs. Ita pꝰ caſe tal̕ ꝓprietas ſignificet ꝑ nomē. puta ꝑ hoc nomen lapis nō ſignaretur aliquid de genere ſubſtātie: ſed tātū aliqḋ de genere actionis: puta leſio pedis. vel oportet dicere ꝙ ipſe diſtinctius ſignauit ſubſtantiā ꝗ intellexit. Qualiter aūt hoc ſit poſſibile poteſt ſic intelligi. Cōcipiunt eīn ab aliquo multa accidētia ↄcurrētia in eodem: puta talis ꝗntitas ⁊ talis qualitas. ꝓbatur neutrum iſtorum eſſe alterum: quia vtrūqꝫ manet ſine altero. Probatur etiā vtrūqꝫ iſtorum eſſe aliqḋ aliud ſubiectum cōmune: quia vtrūqꝫ iſtorꝫ pōt deſtrui altero nō deſtructo. Et q̄ talia accidētia nō ↄiungūtur in hoc tertio qualia in illo: cōcludit hoc ſubſtratū eſſe aliud ab altero. nec tñ cognoſcit determinate qḋ ſit in ſe. niſi ꝙ ſit ens vel res affecta talibꝫ accidētibꝫ. Ad ꝓpoſitū igitur nō accidētibꝫ ſed iſti tertio imponit nomen aliqḋ: ita ꝙ imponēs nomē intendit illā eſſentiā de genere ſubſtantie ſignificare. Et ſicut intendit ſignificare: ita nomen impoſitū eſt ſignū. Et tamen ipſe nō intelligit idem determinate qḋ determinate ſignificare intendit ꝑ hoc nomen. Pōt igitur viator vti multis noibꝫ eſſentiā diuinā in ſe ſignificantibꝫ: ⁊ hoc ſiue impoſitis a deo vel angelo vel a viatore. tale nomē videt illud qḋ dicit Exod.iij. Hec dices filijs iſrael Qui eſt miſit me ad vos. hoc eſt nomen meū. Ad argumentū in oppoſitū dico ꝙ eſſentia diuina dicit innoiabilis ⁊ ineffabilis nō quin poſſit noiari: ſꝫ q̄ ꝑ nullum nomen pōt exprimi ꝑfecte audienti.

Circa diſtinctionē.xxiij.

Diſtin. xxiij. Quero vtrum ꝑſona ſcḋm ꝙ dicit aliqḋ cōmune patri ⁊ filio ⁊ ſpūiſācto dicat ꝑciſe aliqḋ ſecūde intētiōis. Et dicit a quibuſdā ꝙ ſic: quia ſicut indiuiduū in omni natura: ita ſuppoſitū in natura ſubſtantiali ⁊ ꝑſona in natura intellectuali. ſed indiuiduū ⁊ ſuppoſitū dicūt

tm̄ rem ſecunde itentionis. ergo ꝛ ꝑſona
dicit tantū rem ſcđe intentiōis. Item
Si ꝑſona diceret tm̄ rem prime intētio
nis cōmunē tribꝫ: tunc diceret̃ de eis ſm̄
rōnem alicuius vlis: ꝛ tunc vel ſub rōne
generis vel ſpeciei. ꝯſequēs eſt falſum. ꝓ
batur ꝯn̄a. qꝛ vniuerſale diuidit̃ a por
phirio. ꝑ genus ſpeciē ꝛc̄. Contra iſtā
queſtionē arguit̃ ſic. Qn̄cūqꝫ a formali
bus ꝯſtitutiuis aliquoꝝ pōt abſtrahi ali
quid cōmune: pari rōne ꝛ a ꝯſtitutis. ſed
a ꝯſtitutiuis ꝑſonaꝝ pōt abſtrahi aliqđ
cōmune reale prime intentionis. ergo ꝛ ab
ipſis ꝑſonis. Minor ꝓbat̃. qꝛ relatio dr̄
vniuoce de paternitate ꝛ filiatione: cum
poſſit eſſe certitudo de ꝯceptu relationis
ad intra: dubitādo de quolibet cōceptu
Preterea. oīs ſcđa intētio eſt relatio rati
onis nō quecūqꝫ: ſed cāta ꝑ intellectū cō
parantē vnū obiectū ad aliud. ꝑſona aūt
nō eſt hmōi. ergo nō eſt ſecūda intētio. Mi
nor pꝫ. qꝛ ſi diceret relationē rōnis. tunc
neceſſario cointelligeret correlatiuū ad qđ re
ferret̃. ſicut ꝑticulare reſpicit vle pro ſuo
correlatiuo ꝛ ſpecies genus. ꝑſona autē
nō dicit̃ alicuius ꝑſona. Ad primā rō
nem dico ꝙ indiuiduū pōt ſumi dupl̄r.
Uno modo vt oppōit̃ diuiduo ſeu vli: ꝛ
ſic eſt ſecūda intentio. Alio mō vt impor
tat vnitatē indiuidualē: ꝛ ſic dic̄ rem pri
me intētionis. cū eñ vnitas ſit paſſio en
tis ex. iiij. metaph. ꝯſequit̃ ꝙlibꝫ ens ex
natura rei. ꝛ hoc eſt maxime verū de illa
vnitate q̄ eſt vera vnitas. cuiuſmōi ē vni
tas idiuidui. ſi ergo ꝑſonalitas dicat vni
tatē in natura itellectuali. ſequit̃ oppoſi
tū ꝯcluſionis coꝝ. Nomē igit̃ ꝑſone cor
rn̄det idiuiduo vt eſt p̄ma intētio. Ad
ſcđm dico ꝙ porphiriꝰ diuidit vle qđ eſt
in genere vt dictū fuit q̄ſtiōe de vniuoca
tiōe entis. ꝑſona aūt nō eſt in genere: cuꝫ
Rn̄ſio vera doctorum dicat̃ de deo ꝛ creaturis. Dico ergo ſm̄
Rich. de media villa ꝛ Sco. ꝙ ꝑſona nō
dicit intētionē ſcđam. qđ ꝓbatur. qꝛ ꝑſo
na ſm̄ Rich. de ſctō victore: eſt intellectu
alis nature incōicabilis exiſtētia. Nihil eſt
aūt in hac diffinitiōe qđ ſignificet inten
tionē ſecūdā: qꝛ ex natura rei ſine ope in
tellectus eſt in patre natura itellectualis
ꝛ exiſtētia icōicabilis. Iſta aūt icōicabili
tas duplex eſt: qđ intelligi pōt ex dictis
diſt. ij. qꝛ cōicabile pluribꝫ dicit̃ dupliciter.
Uno modo qđ eſt idē cuilibet illoꝝ: ita
ꝙ quolibet ſit ipm̄. ſic vle dr̄ cōicari ſuis
inferioribꝫ. Alio mō cōicat̃ aliqđ vt for
ma q̄ aliqđ eſt ſed nō eſt ipm̄. vt aīa cōica
tur corꝑi. ꝛ vtroqꝫ mō deitas eſt cōicabi
lis ꝛ neutro mō ꝑſona. cū igit̃ i ꝑſona ex
natura rei ſit vtraqꝫ cōicabilitas ad eius
rōnē ꝑ ſe requiſita: nihil de rōne ꝑſone di
cit itentionē ſcđam. Per hāc diffinitionē
corrigit̃ illa Boetij dicentis ꝙ ꝑſona eſt
rōnalis nature indiuidua ſubſtātia. qꝛ aīa ſe
parata eſt ſubſtātia idiuidua: ꝛ tñ nō eſt ꝑſo
na: eſſentia etiā diuina eſt idiuidua ꝛ nō eſt
ꝑſona. pōt tñ ſaluari diffinitio boetij ac
cipiēdo ſubſtātiam ꝓ ſuppoſito ſicut aliq̄ an
tiqui vtebant̃ noīe ſubſtātie ponētes in diui
nis tres ſubſtātias .i. tria ſuppoſita. Dr̄
aūt ꝑſona ſm̄ Bonauētu. a ꝑſonādo. q̄ſi
a ſe rſonādo. Reſonare aūt dr̄: qđ i ſono
eminet alijs. Ideo ꝑſona dicit̃ ſuppoſi
tū hn̄s dignitatē. Uñ tractū eſt ad ſigni
ficandū honorē in eccl̄ijs. vbi maxie attē
dit̃ diſtinctio dignitatū. ꝛ deinde ad ſi
gnificādū ſuppoſitū nature rōnalis q̄ ex
cedit dignitate alias creaturas. ꝛ demū
ad diuīa tranſlatū eſt. qꝛ ibi res nois pro
prijſſime iuenit̃: q̄uis ipm̄ nomen prius
alijs ſit ipoſitū. Scđm aūt Rich. de me.
villa. q̄ttuor noībꝫ grecis. ſ. vſia. vſiaſis.
hypoſtaſ. ꝛ ꝓſop on correſpōdēt q̄ttuor no
mina latina. Uſia eñi eſt eſſentia. vſiaſis
ſubſtātia. hypoſtaſ ſuppoſitū vel ſubſiſtentia
ꝓſopon ꝓ ꝑſona. Cōtra qđ. arguit̃ tri Argu.
plicit̃. ꝛ p̄mo: qꝛ ſi ꝑſona ſignificꝫ recte ne
gationē: cū negatio nō ſit ens poſitiuū: ſꝫ
ens rōnis. ſequit̃ ꝙ ꝑſona erit ens rōnis.
ꝛ ſic erit ſecūda intētio. Itē quō poterit
negatio eſſe cōis tribꝫ niſi aliq̄ affirmatio
ſit cōis eis ꝓpter quā iſit eis talis nega
tio. nō eſt aūt deitas illa affirmatio. quia
ipa nō numerat̃ in tribꝫ. igit̃ oportet dare
aliqđ cōe poſitiuū p̄us ab eis abſtractuꝫ
q̄ꝫ ſit talis negatio. Itē ꝑſona adorat̃.
ꝛ dicit rē ad dignitatē ꝑtinentē. negatio
autem nullā dignitatē vel ꝑfectiōeꝫ dicit
Ad p̄mū dico ꝙ licꝫ negatio nō ſit ens Rn̄ſio
poſitiue niſi in itellectu: eſt tñ ens negati ad arg.
ue ex natura rei. ſicut eñ bō eſt bō ex na

tura rei: ſic nō eſt aſinꝰ. Vñ cū ↄceptꝰ nō tm̄ poſitiuus ſed etiam negatiuus ſit natus fieri immediate a re ſine actu intellectus negantis. ſequitur ꝙ erit conceptꝰ prime intentionis. Ad ſecūdum dico ꝙ nō rōnabilitas ↄuenit vltie differētie aſini ⁊ eq̄ non ꝑ aliqͥd cōe illis. Et ſi entitas ſit eis cōis: nō tñ ꝓpter entitatē ↄuenit eis talis negatio. Vñ q̄ntūcūq̄ diuerſis eēnt ſi nihil cōe haberēt pōt eſſe negatio cōis. ſic nō ſortes ↄuenit vniuoce tam enti q̄ nō enti. Ad tertiū dico ꝙ licet ꝓuatio poſſit dici negatio i genere ex. iiij. metaph. large eā ſumēdo: negatio tñ in gñe ſtricte ſūpta dīr a negatiōe extra genꝰ ⁊ a ꝓuatōe. ꝓuatō q̄ꝓpe req̄rit ſubiectū aptū. Negatio aūt extra genus nihil req̄rit. q: eq̄liter dī de ente ⁊ de nō ente. Negatio autē in genere q̄ſi mediat. q: req̄rit ſubiectū de q̄ dicaꝛ: nō tñ aptitudinē ad formā: talē negationē noīat incōicabilitas vt ipoꝛtaꝛ in ꝑſona. q: notat negationē duplicis cōicabilitatꝭ in natura itellectuali ſine aptitudine aliq̄ ad cōicabilitatē ⁊ ſic ꝑſona adoꝛaꝛ ⁊ dicit dignitatē nō rōne ſignificati ſed rōne cōnotati. An aūt poſſit abſtrahi a ꝑſonis aliq̄s ↄceptꝰ poſitiuꝰ. videbiꝛ diſt. xxv.

Diſtin. xxiiij.

Circa diſtinctionē. xxiiij.

Quero vtrū in diuinis ſit ꝓprie numerꝰ Et videꝛ ꝙ ſic. i. cañ Joh. Tres ſūt q̄ teſtimoniū dāt in celo. Itē Dam. Numero nō natura differūt ſcē dei hypoſtaſes. Cōtra Boetꝰ in libello de trinitate hoc eſt vere vnū in q̄ nullꝰ eſt numerꝰ: ſed in deo eſt veriſſima ⁊ maxima vnitas. ergo.

Rñſio. In iſta q̄ſtiōe de forma nūeri ē magna difficultas. Oīs ei vna eſt ſpēs ꝑ forma vnā. igr̄ oꝫ ꝙ t'nariꝰ ⁊ binariꝰ ⁊ ſic de alijs nūeris habeāt vnā formā. Difficile aūt ē videre quō in reb' diſtinctꝭ ⁊ ſeparatis ſit aliq̄ vna forma realis.

Circa qd̄ ſūt varie opiniones q̄s recitat ſcotꝰ i reꝑtatiōib'. q̄ꝝ vltima ibi recitata eſt ꝙ nūerꝰ nihil ē extra aīam: niſi ꝙ h' eſt hoc ⁊ h' eſt hoc. ita ꝙ q̄ntitas diſcreta nō dicat aliq̄ vnā formā realē. Sꝫ talis ſic diſtincta in re pōt accipi ab intellectu vt vnum ⁊ ſic vt dicit forte intellexit Aug. in libro ↄfeſſionū de tp̄e ꝙ nō habet eſſe niſi in aīa quicq̄d eni eſt extra eſt hoc ⁊ hoc. ſed itellectꝰ illa ſic diſtincta poteſt ↄgrege vt vnū. ⁊ ſic mēſurare vel menſurari ꝑtinet ad q̄ntitatē vt q̄ ē i re. puta q̄ntitas ↄtinua habet rōnē mēſure in re. q̄ vo in itellectu vt q̄ntitas diſcreta in itellectu Mēſurat eni intellectꝰ: vnū ad alia applicādo vel qd̄ eſt i re: vel qd̄ ꝓhabuit in itellectu. verbi grā. Imꝑfectꝰ geometer nō menſurat terrā: niſi applicādo virgam ad aliquā partē terre. ⁊ ꝑ hanc menſurat totū ſpaciū. Sed geometer ꝑfectꝰ mēſurabit ꝑ oculū: ⁊ h' nō ꝑ q̄ntitatē extra ſed ꝑ q̄ntitatē quā hꝫ intra. Ad auctoritatē aūt Ari. ponētis numeꝝ in genere quantitatis poteſt dici ꝙ ſicut relatio diuiditur in relationem realem ⁊ rationis: ſic quantitas in quantitateꝫ realem ⁊ in anima. que licet ſit quantitas ſm quid: tamen eſt vere ens. Licet auteꝫ Scotus in hac materia non ſe omnino determiet hanc tamen opinionē vltimo poſitaꝫ nō improbat aliis per ipſum improbatis. Et notandum ꝙ in huiuſmodi reportationibus pariſien. aliqua ponit idem doctoꝛ. quoꝛum oppoſitum poſuerat in prioꝛi opere ſuo ſuper ſen. ꝑenpſum compilato. vt di. ſequenti ponit poſſe abſtrahi aliquem conceptū quidditatiuū a conſtitutiuis ꝑſonaꝝ: ⁊ diſt. xxix. dicit enti reali ⁊ rōnis poſſe ↄuenire aliquē ↄceptū vniuocū vbi etiā ſic dicat opꝫtere ponere i ꝓpoſito ſi videlꝫ opīo q̄ dicta eſt ſit vera ꝙ numerus formalr̄ nō eſt niſi i aīa. licꝫ materialiter ſit extra in reb' numeratis. q: ſm hoc opꝫ ponere ꝙ numerus nō eſt ſpēs q̄ntitatis. q: nō hꝫ rōnē ſpēi niſi i aīa. vel ꝙ ens rōnis aliqd̄ pōt eſſe ſpecies alicuius generis. Nec tibi noui videaꝛ ſi doctores in libris poſterius dictis poſuerūt aliqua oppoſita dictis in prioribus. cum Auguſti. librum retractationum ediderit. Et notandū ꝙ videat idē doctor ꝑma diſtin. iiij. In entibus rōnis bene inueniūtur genꝰ differētia vl' ꝓpriū eo mō q̄ de his loquiꝛ logicus. q: in eis īuenit ꝑdicatū in q̄d ⁊ in qual' eēntiale ⁊ accidētale. quicq̄d ſit de predic̄. Ad q̄ſtionē reſpōdeo ꝙ in diuinis nō eſt ꝓprie nume- Nota bene

rus. quia ſiue numerus formalr̃ ſit ens in aĩa ſiue extra aĩam: cõnotat tñ materi aliter diſtinctionez nũeratoꝝ in eſſentia. cũ ergo in diuinis ſit vna eſſentia in nũe ro: ibi nõ eſt ꝓprie nũerus ſed improprie et ſm quid: puta numer⁹ ꝑſonaꝝ. et ſic de bent intelligi autoritates ſonantes nũeꝝ eſſe in diuinis.

Di. xxv

Circa diſti

ctionem viceſimãqntã q̃ ritur Utꝝ ꝑſona in diui nis dicat̃ ſm ſubam vl' re latione. Ad cui⁹ euidentiã primo videbi tur an aliq̃s cõceptus poſitiu⁹ ꝑmeintẽ tionis poſſit eſſe cõis trib⁹ ꝑſonis. Et ſe cundo reſpõdeb̃ ad q̃ſitũ. Quãtũ ad

Rñſio Scoti. ꝑmũ dicit Scot⁹ in reportatõib⁹: ꝙ a di uinis ꝑſonis põt abſtrahi aliq̃s ꝯcept⁹ cõis vnius rõnis. Qð ſic ꝓbat. Ab vlti mis diſtinctiuis ꝑſonaꝝ poteſt abſtrahi cõcept⁹ poſitiuus vni⁹ rõnis. g̃ ꝛ ab ipis ꝑſonis: cũ plus cõueniãt ꝙ̃ ipſa diſtincti ua. Probat̃ aĩs. quia relatio dr̃ in q̃d de paternitate ꝛ filiatione. quod ſic patet. qꝛ ſi paternitas nõ tranſiret ꝑ identitatez in eſſentiã: relatio ꝑ̃dicaret̃ in q̃d de ea: cum ſit formalis relatio. ſed ꝑ hoc nõ excludit̃ q̃n adhuc in rõne eius includat̃ relatio: nõ ſm genus relatiõis: ſed ſm ꝙ tráſcẽ dens. qꝛ licet tranſeat in eſſentiã realiter: manet tñ formaliter. Q, aũt ꝑ̃dicet̃ vni uoce: probat̃ quia iſta eſt falſa. Oĩs rela tio diuina eſt paternitas. qꝛ non eſt filia tio nec ſpiratio. tñ ſi eſſet equocũ: relatio poſſet diſtribui ꝓ vno ſignificato: non ꝓ alio. ſicut illa dr̃ eſſe vera: oĩs canis cur rit ꝓ cane latrabili. Relatio g̃ erit cõmu ne vniuocum diſtinctiuis ꝑſonaꝝ nõ niſi vnius rõnis. Cum etiã qꝛ nũerat̃ in ipſ̃ In equocis eñ nõ põt addi termin⁹ nũe ralis. Uñ incõuenienter dr̃: canes tres: vt canis eſt equocũ ad latrabilẽ: marinũ: et ſidus celeſte. Patet etiã ꝙ hoc nomẽ rela tio eſt intentiõis ꝑme. qꝛ ꝑ̃dicat̃ in quid. Modus aũt quõ hoc põt eſſe: ſic ponit̃. Quia eñ q̃dita creata ñ eſt de ſe deter minata: ideo eſt de ſe determinabilis ꝑ aliq̃d euſdem generiſ cum ea. ſed oppoſi tum eſt in natura diuina. qꝛ ipſa eſt de ſe hec et determinatiſſima: ideo nõ põt de terminari ꝑ aliq̃d eiuſdem generis. ſed ſi determinet̃: oportet ꝙ hoc ſit ꝑ aliq̃d ꝑti nens ad aliud genus. et ideo ab iſtiſ deter minãtib⁹ ipam poteſt abſtrahi cõceptus ſm ꝓpriũ genus vel q̃ſi genus. qꝛ non eſt gen⁹ in diuinis. In creaturis ſo nõ. q̃a iſta ſunt ĩ eodẽ genere cũ natura. Sed

Ar. ꝯ Sco. cõtra ꝑ̃dicta arguit̃ multipliciter. Primo ſic Oĩs ꝯceptus cõis plurib⁹ cõitate rõnis eſt vniuerſale. ſed in diuis nõ eſt vniuer ſale. g̃ in diuis nõ eſt talis ꝯcept⁹. Pre terea ab eiſdẽ indiuiduis nõ abſtrahunt̃ duo cõcept⁹ cões niſi ſint ordinati ꝛ vn⁹ includat aliũ: vt cõcept⁹ ſpeciei conceptũ generiſ: alias eſſent due ſpecies ſpecialiſſi me eorundẽ indiuiduoꝝ: qð eſt impoſſi bile. ſed cõcept⁹ relationis nõ includit̃ in conceptu eſſentie ergo talẽ ꝯceptũ abſtra hendo erunt in diuinis due ſpecies ſpeci aliſſime. quod eſt contra Dam. q̃ dicit ꝙ eſſentia diuina dicit cõmunẽ ſpeciẽ in di uinis. Item Ab vltimis diſtinctiuis nõ põt abſtrahi aliq̃s ꝯceptus cõis vni⁹ rõnis. ſed ꝑſone diuine cõſtituunt̃ ꝑ vlti ma diſtinctiua. ergo. Maior patet. quia ſi vltima diſtinctiua in aliq̃ conuenirent: iam non eſſent vltima. Ad ꝑmũ dico Rñſio ad ar. ꝙ ad h̃ ꝙ aliq̃d ſit ꝓprie vniuerſale: opor tet ꝙ dicat realitatẽ cõtrahibilẽ ꝛ diuiſi bilẽ ꝑ aliam realitatẽ. vt patet de ꝓprieta te indiuiduali reſpectu ſpeciei. Non ſic in ꝓpoſito. quia ibi ſolum eſt contractio con ceptus per cõceptũ: et ideo in diuis non eſt ꝓprie vniuerſale. Ad ſecundũ dico ꝙ ſi maior ſit vera de determinãtib⁹ que ſunt per ſe in eodem genere cum determi natis vt includuntur cum natura: tñ de il lis q̃ includũt genera diuerſa nõ oportet vt viſum eſt. ſicut ab hoĩe albo põt abſtra hi ratio aĩalis et ratio colorati. nec ꝓpt̃ hoc erũt in diuinis plures ſpecies vel q̃ ſi ſpecies. ſed eſſentia habebit rõnem ſpe ciei. illud aũt determinãs non. ſed habe bit cõitatem alterius rõnis. vnde poterit habere cõitatẽ in natura ꝓprij cũ abſtra hatur a proprietatib⁹ ꝑſonarum. Ad tertium dico: ꝙ licet vltima diſtinctiua nõ poſſint conuenire in aliqua realitate:

poſſunt tñ ꝯuenire in conceptu cauſato
a re ꝙ põt cauſare ꝯceptũ in quo ꝯuenit
⁊ ꝯceptũ in quo diſtinguit̃. Si aũt tene-
as ꝙ ab vltimis ꝯſtitutiuis ꝑſonarum non
poſſit abſtrahi aliqͥs ꝯceptus dictus de
eis in qͥd: ſicut ponit ſcotus in priori ope
ſup ſententias: tũc oportet dicere ꝙ ꝯceptus
cõis in quo ꝯueniũt ſe habet ſicut ꝯcept⁹
denoiabilis ad denoiantes qui dicit̃ de
eis ſicut genus de differẽtijs quomõ ſe
habet ens reſpectu vltimarum differentia-
rũ. Quantũ ad primũ ſciendũ ꝙ vt di
ctũ eſt diſtinctiõe.xxiij. a ꝯſtitutiuis ſeu di
ſtinctiuis ꝑſonarũ põt abſtrahi aliquis
ꝯceptus comunis vni⁹ rõnis qui tñ nõ
dicit̃ de eis in quid dr̃ tñ de eis ſic cõce-
ptus entis de vltimis differẽtijs ſm ſco
tũ.in.j.ſniarum. Ex quo patz ꝙ a ꝑſonis di-
uinis põt abſtrahi aliqͥs ꝯcept⁹ poſitiu⁹
cum poſſit abſtrahi ab ipſarum diſtinctiuis
Confirmat̃ ꝑ Aug. de doctrina chriana
dicentẽ ꝙ res quibꝫ fruendũ eſt ſunt pa-
ter ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus. Res autẽ dicit
aliqͥd poſitiuũ. ſic ⁊ magiſter in lr̃a dicit
ꝙ tres ꝑſone ſunt tres entes: tres ſubſi-
ſtentes ſeu ſuppoſita. In ꝯceptu itaqꝫ ꝑ-
ſone in cõmuni includit̃ ꝯceptus negati-
uus ⁊ poſitiuus: vt patz ex hac di. ⁊ diſt.
xxiij. ⁊ vtrũqꝫ poſſemus exprimere dicen
do ꝙ tres ꝑſone ſunt tres res incõmuni-
cabiliter entes. In primo exprimit̃ cõce-
ptus poſitiuus: ⁊ in ſcḋo ꝯceptus nega-
tiuus. ⁊ hoc de pmo articulo. Quan-
tũ ad ſcḋm patz ex p̃dictis ꝙ ꝑſona in cõ
muni nec ſignificat ſubſtantiã nec relatio
nẽ. qꝛ tam ꝯceptus negatiuus quẽ ſigni-
ficat ꝑſona ꝙꝫ poſitiuus: abſtrahit a ſub
ſtantia ⁊ relatione ſicut ⁊ ratio ſuppoſiti
cũ aliqua ſuppoſita ſint abſoluta vt i cre-
aturis ⁊ aliqua reſpectiua vt in diuinis
ſi ꝑſone diuine ponant̃ ꝯſtitui ꝑ relatio-
nes de quo dicet̃ diſtinctiõe ſequẽti. Ex
ꝯſequẽti tñ dat intelligere ſicut ſupius
ſuũ inferius de quo dicit̃: puta patrẽ ⁊ fi-
liũ ⁊ ſpm̃ſctm̃ ⁊. 2°. ipas relatiões rõne ꝙ
rũ ineſt ꝑſonis incõicabilitas. ⁊ tertio eſ-
ſentiã que eſt fundamentũ hmõi relatio-
nũ. ſignificat aũt relationẽ ſub modo cõ-
munior ꝙꝫ ſit relatio: vt ſub rõne entita
tis vel modi incõicabilis. Qꝛ aũt ꝑſo

na nõ dicat ſubſtantiã. patz ꝑ Boetium
de tri. dicentẽ ꝙ ſi diuerſe ꝑſone ſunt. ſub
ſtantia vero indiuiſa: neceſſe eſt vocabu-
lũ qḋ ex ꝑſonis originẽ capit ad ſubſtan
tiã nõ ꝑtinere. Qꝛ vero nõ dicat relatio-
nem: ꝓbat̃ ꝑ Aug. vij. de tri. qꝛ pater nõ
eſt ꝑſona filij nec ecõuerſo. Et põt ſic de-
duci illa ratio. Ad qḋcũqꝫ dicit̃ relati-
uũ inferius ad idem dicit̃ relatiuũ ſupi⁹
licz nõ pmo. Exẽplũ. ſi duplũ eſt duplũ
dimidij ⁊ hoc pmo: duplũ eſt multiplex
dimidij ſed nõ primo. i. adequate: ⁊ non
ſolũ hoc. ſed etiã vſqꝫ ad generaliſſimum
eſt relatiuũ dimidij. licet nõ primo. i. ade
quate. g̃ ſi ꝑſona diceret relationẽ tũc pa-
ter ſicut eſt pater filij pmo: ita eſſet ꝑſona
filij ꝑ ſe licz nõ pmo qḋ eſt falſum. Sed
obijcit̃ ꝙ ꝑſona ſignificet ſubſtantiam qꝛ
ſm Aug. vij. de trini. Ad ſe dicit̃ ꝑſona
nõ ad filiũ. Item ſm eundẽ ad queſti
onẽ iſtam qua querit̃ in diuinis. qͥd tres:
r̃ndet̃ ꝑſone qͥd aũt querit eſſentiã. Ad
pmũ r̃nſio ꝙ ꝑſona tpe aug. ſignificabat
ſubſtantiã: ſed iſtud ſignificatũ mutatũ
eſt ⁊ modo accipit̃ ꝑ ſuppoſito in natura
intellectuali. Ad ſcḋm dico. ꝙ queſtio
qͥd eſt: eſt q̃ſtio equoca: qñqꝫ enim querit
qͥditatẽ. aliqñ ṽo q̃rit id de quo dicit̃ ali-
qͥd. vt querẽdo qͥd eſt elemẽtũ querit̃ vel
ratio elementi vel illud qḋ ſubijcit̃ huic
rõni. vt ignis. vel aliqͥd hmõi. Heretici
aũt querẽtes qͥd tres: nõ querũt de ſub-
vel quiditate. ſed qͥd eſt ſubſtantiuũ hu-
ius termini numeralis tres. ⁊ ꝯuenienter
r̃ndetur ꝑſone.

Irca diſtin-

ctionẽ.xxvj. Querit̃ vtrũ ꝑ- di.xxvj
ſone diuine ꝯſtituant̃ in eſ-
ſe ꝑſonali ꝑ relationes ori-
ginis. Et arguit̃ ꝙ nõ: qꝛ ſi relationes
originis ꝯſtituũt ꝑſonas: eadem rõne re-
lationes cõmunes ꝯſtituerent eas. ⁊ ita
eadem ꝑſona ꝯſtitueret̃ duplici formali
ꝯſtitutiuo. Cõſeq̃ntia probat̃. qꝛ r̃lones
cõmunes equalẽ diſtinctionẽ requirũt in
extremis ſicut relatiões originis ⁊ eodem
modo ſtant cũ vnitate eſſentie. ergo equa
liter diſtinguũt. Item Relatione ali-

quid refert: nō aūt eſſentia diuina cū nō
diſtinguatˀ realr in pſonis: nec ipa relatō
q2 ſm Aug. vij. de tri. Omē relatiuū eſt
aliqd accepta relatiōe. ḡ tm̄ ſuppoſitū re/
fert. ḡ nō ꝯſtituitˀ relatione. Probatˀ iſta
ꝯñia. q2 ꝯſtitutū nō eſt ꝑus ſuis ꝯſtituti
uis. Illud aūt qđ refertˀ eſt ꝑus ipa rela
tione. Item Principiū originans eſt
prius originato. ſed relatiuū nō eſt prius
ſuo correlatiuo. ḡ nō eſt eius ꝑncipiū ori/
ginās ſi igitˀ pater ꝯſtituatˀ in eſſe pſona/
li per relationem: nō erit principium ori/
ginatiuū filij. Item Nullū cōicabile
pōt dare eſſe incōicabile cuiuſmōi eſt eſſe
ſuppoſitale. patˀnitas autē eſt de ſe cōica/
bilis: ḡ nō pōt dare eſſe incōicabile. Mi
nor pbatur. quia ois quiditas eſt de ſe
cōicabilˀ. paternitas aūt ē quedā q̇ditas
Preterea. Impoſſibile eſt q̄ aliq̄ di/
uerſoꝝ generū faciāt vnū niſi p accidens
ſed relatio ꝛ eſſentia ſunt diuerſoꝝ gene/
rū: ḡ pſona erit vnū p accidēs. Itē ſup
poſitū ſubſtātie create ꝯſtituitˀ p abſolu/
tū: ergo ꝛ ſuppoſita diuina. pbatur ꝯſe/
quētia. q2 quicqd pfectiōis attribuitˀ ſub
ſtantie create: eſt deo attribuendū. Itē
Pater p generationē actiuā ſeu paterni/
tatē qđ eſt idem: pducit filiū. ergo p ipā3
nō ꝯſtituitˀ in eſſe. pbatˀ ꝯſequētia. q2 age
re pſupponit eſſe. Ad hoc ē autoritas
Aug. vij. de trini. Omnis res ad ſe ſub/
ſiſtit q̄to magis deus. ergo ſuppoſita di
uina ſūt abſoluta ꝛ nō reſpectiua. Cō
tra Boetius de trinitate. Eſſentia con/
tinet vnitatē: relatio multiplicat trinita/
tē. In iſta queſtiōe eſt opinio ꝑpoſiti/ — Opio prepoſiti.
ui q̄ pſone ſe ipis diſtinguūtur: ꝛ ita non
eſt querere quo formalr diſtinguuntˀ vel
quo ꝯſtituūtur: quia nō habēt conſtituti
uū. Qđ ſic pbatur. q2 perſona diuina eſt
eque ſimplex ſicut eſſentia. ſed eſſentia p/
pter ſui ſimplicitatē ſe ipa diſtinguitˀ a q̄/
cūq3: ergo ꝛ pſona. Sed contra. quia
pſone diuine ſunt eiuſdē eſſentie ergo nō
ſe ipis diſtinguūtur pbatur ꝯña. quia ſe
totis diſtincta in nullo ꝯueniūt. Itē in
prefatione de trinitate dicitˀ. In pſonis
ꝓprietas. non autem perſona in ſe ipſa h̄
modo ſicut intelligitur ꝓprietas eſſe in p
ſona. igitur perſona aliquo modo poteſt
dici diſtingui ꝓprietate formaliter quo
non diſtinguitˀ ſe ipſa primo. Ad argu
mentū in oppoſitū dico q̄ verū eſt q̄ pſo
na eſt eque ſimplex ſicut eſſentia. perſona
tñ includit aliqua quoꝝ vnū non eſt for/
maliter alterum. ꝛ ſic vno poteſt diſtin/
gui ꝛ nō altero. Alia eſt opinio adhe/ — Opio Rich.
rens argumētis in principio factis: que
ponit q̄ pſone diuine ꝯſtituūtur per ab/
ſoluta. pro qua allegatˀ Rich. de ſancto
victore: ponēs dici ſm ſubſtantiā dupli/
citer accipi ſc3 ſubſtantiā vel pro natura
cōmuni vel ſuppoſito. Qđ autē dicit ſub
ſtantiā ſm naturā cōmunē ita dicitˀ ad ſe
q̄ nullo modo pōt dici ſm relationē. ſup
poſitū autē natū eſt plurificari ꝛ ad aliud
comparari. Et qđ ſic dicitˀ ſm ſubſtan/
tiam nihil impedit rōne relatiōis ſupad
dire dici ſm relationē. Scđm hoc igitur
poneretur q̄ perſone diuine diſtinguerē
tur per aliquas realitates incōmunicabi/
liter abſolutas. nō tñ iſta ꝯſtituētia eſſent
abſoluta ꝑmo modo ſed ſcđo modo. q2
ꝛ ſi non eſſent formaliter relationes: ꝯſti/
tuta tamē eſſent p ipas referibilia. Iſta
opinio ꝛ ſi poſſet aliqualiter ſuſtineri: nō — Cōis doctoꝝ opiñ.
tñ cōmuniter tenetur. Sed tenetur cō/
muniter a doctoribꝫ q̄ perſone diuine cō
ſtituuntˀ in eſſe pſonali per relatiōes ori/
ginis. Ad qđ eſt autoritas chr̄i in euan/
gelio nominātis pſonas noibus relati/
uis. baptizantes inquit eos. In nomine
patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti. Et Ioh. in ca/
nonica. Tres ſunt qui teſtimoniū dant in
celo. pater: verbum ꝛ ſpūſſanctus. Et ge
neraliter vbicūq3 ſcriptura canonica loq/
tur de pſonis diuinis: exprimit eas noi/
bus relatiuis. Ubi ſciendū q̄ relatiua ꝛ
ſunt ſimul natura ꝛ vnū ab alio realiter
diſtinguitˀ. Eſt autē hec ſimultas correla
tiuoꝝ nō poſſe eē ſine inuicē ſine cōtradi/
ctione. Nam vna relatio nō poſſet eſſe ſi/
ne termino. q2 ſi eſſet ſine eo: eſſet ens ad
ſe pari rōne. nec relatio alia ſibi corrñdēs
erit ſine termino. igitˀ relatiōes q̄ ſūt mu
tue nō pñt eſſe ſine inuicē ſine ꝯtradictiōe
Ecōtra ꝑus natura: pōt eſſe ſine ꝯtradi/
ctione ſine poſteriore. v. metaph. c. de pri
ori. hoc modo pſone diuine ſūt ſimul na
tura. q2 includit ꝯtradictionē vnā eſſe ſi/

ne alia: ꝛ diſtinguũtur realiter ab inuicẽ.
q꞉ nihil ꝓducat ſe ſm Aug.j.de tri.ca.j.
qualiter autẽ ex hoc nõ ſequit̃ diſtinctio
eſſentie in q̃ ſubſiſtũt: declarat̃. q꞉ idẽ illi-
mitatũ põt eſſe fundamẽtũ oppoſitaꝝ re
lationũ. Relatio aũt trãſit in eſſentiã per
identitatẽ ꝛ remanet formalr̃: q꞉ relatio
nõ eſt formalr̃ eſſentia. Vñ Aug.vij.de
tri.c.ij. ſi eſſentia eſt ad aliud: iã nõ eſt eſ-
ſentia. Et põt argui ſilr̃ ecõuerſo. ſi rela-
tio formalr̃ eſt entitas ad ſe. igit̃ nõ eſt re
latio. Cũ igit̃ relatio nõ ſit idem formali
ter cũ eſſentia: ſufficit ad diſtinctionẽ ꝑ
ſonarũ ſine diſtinctiõe eſſentie. Eſt itaqꝫ
vna eſſentia in tribꝫ ꝑſonis: ita ꝙ nõ ha-
bet aliquã ſubſiſtentiã ſibi adequatã: q꞉
tũc nõ poſſet eſſe in alia. ſed ſibi adequã-
tur tres ſubſiſtentie. In iſtis tñ tribꝫ eſt
ordo in habẽdo naturã. q꞉ ex ſe eſt in pri-
ma ꝑſona. ꝛ deinde cõicatur alijs. Ad
Rñſio. argumẽta. Ad primũ dico ꝙ relationes
ad arg. originis ꝯſtituũt ꝑſonaſ. q꞉ ille ꝑmo pul
lulãt in eſſentia diuina. q꞉ ꝑmo in eſſen-
tia diuina eſt duplex fecũditas inqꝫtũ eſt
ibi intellectus infinitus ꝛ volũtas infini-
ta ꝛ mediãtibꝫ iſtis ſtatim pullulãt rela-
tiones originis. q꞉ natura diuina cõicat̃
ſm iſtã duplicẽ fecunditatẽ. Quibꝫ iã
ꝑintellectis pullulãt cõmunes relatiões
ꝑſuppõnẽtes iſtas. Ad ſcðm qñ dicit̃
ꝙ illud qð refert̃ eſt prius relatiõe. dico
ꝙ illð nõ ẽ verũ de illo qð ꝯſtituit̃ ꝑ rela
tionẽ. Ad tertiũ dico ꝙ originãs ẽ pri
us originato prioritate originis q̃ ſtat cũ
ſimultate nature q̃ eſt iter correlatiua: ſicͭ
ꝛ prioritas nature ſtat cũ ſimultate tꝑis
vel duratiõis. Ad quartũ dico ꝙ pa-
ternitas in diuinis eſt de ſe icõicabilis: ꝛ
cũ dĩ ꝙ oĩs q̃ditas ẽ cõicabil꞉ dico ꝙ veꝝ
eſt ſi ſit ꝑfectio ſimplr̃: vt ĩ deo vel ſi ſit di
uiſibilis vt ĩ creaturis: paternitas autẽ
diuia nec ẽ ꝑfectio ſimplr̃ nec diuiſibilis
. Ad q̃ntũ dico ꝙ ꝑ ſe vnũ dĩ qð ĩdudit
in ſe q̃ditatẽ vni⁹ generꝭ. vnũ ꝟo ꝑ accñs
qð ẽ aggregatũ ex rebꝫ diuerſoꝝ generũ.
In diuis aũt nihil ẽ vnũ ꝑ ſe nec ꝑ accñs
cũ nõ ſit ibi gen⁹ nec aliq̃d deo accidat: ſꝫ
ex rlõne ꝛ eẽntia fit vnũ ꝑ idẽtitatẽ: de q̃
vnitate nõ habuit Ari. noticiã. Ad ſe
ptũ dico ꝙ ſuppoſitũ vl̃ ꝑſona ĩ creaturis
vltra ſingularitatẽ nõ dic̃ niſi negatiõnẽ

vt videbit̃.j.diſt.iij. ꝑſona aũt diuia ꝯſti
tuit̃ ꝑ rel͂onẽ q̃ eſt ens poſitiuũ. ꝛ ſic ꝯſti-
tuit̃ ꝑfectiori ꝯſtitutiuo. Et ſi arguaſ ꝙ re
latio eſt mĩme entitatis. ꝛ ſic mĩme ꝑfecti Repli-
onis. Rñdeo ꝙ licꝫ relatio ĩ creaturis ſit ca.
mĩme entitatis: nõ tñ ĩ deo cũ ſit idẽ cuꝫ
eſſentia diuia. Ad ſeptimũ dico ꝙ age-
re ꝑſupponit eẽ ꝑncipij generãdi ſeu me-
morie fecũde. nõ tñ ſꝫ ꝑſupponit eſſe ſup
poſiti agẽtis. Cũ em̃ ſuppoſitũ ſua actio
ne ꝯſtituit̃ ĩ eſſe: nõ eſt prius ipa actione.
q꞉ ergo pater generatiõe actiua ſeu pater-
nitate ꝯſtituit̃ in eſſe. eo em̃ eſt pater quo
generat. vt declaratũ fuit diſt.vij. in ſolu
tione ꝑmi argumẽti. ſil̃ eſt ꝛ generat. Eſt
em̃ gñatio actiua ſubſiſtẽs q̃re nõ eſt pri
us ipa gñatiõe actiua. licꝫ ſit pri⁹ gñatiõe
paſſiua. hoc aũt nõ ꝯtingit in creaturis
ꝙ ſuppoſitum ꝯſtituat̃ in eſſe ꝑ ſuã actio
nẽ. ꝛ ideo ipaꝫ ꝑcedit. Et ſi arguas. pr̃
ꝛ filius ſunt ſimul. q꞉ ſunt correlatiua: ſꝫ
pater eſt prius generatiõe paſſiua. igit̃ ꝛ
filius. probat̃ ꝯſequentia. qñ aliqua ſunt
ſimul quocũqꝫ vnũ eſt prius ꝛ reliquuꝫ.
Dico ꝙ illa ꝓpõ nõ eſt vera niſi ſit ſi-
multas ꝛ prioritas euſdẽ rõnis. qð non
eſt in ꝓpoſito. q꞉ pater ꝛ filius ſunt ſil̃ na-
tura. pater aũt ẽ pri⁹ generatiõe paſſiua
prioritate originis nõ nature. Q꞉ aũt ge-
neratio actiua ꝛ paternitas ſint eadẽ rela
tio ex natura rei. dictũ eſt diſt.v. Et pꝫ ꝑ
Aug.v.de tri. Omẽ qð ẽ ĩ diuis. aut dr̃
ſm ſubaꝫ aut ad alteꝝ. ꝛ qð ſm ſubaꝫ dr̃
cõe ẽ. Origo igr̃ q̃cũqꝫ ſiue dicat̃ actio ſi-
ue paſſio ẽ formalr̃ relo. Differũt tñ rõe
ꝑ cõpatiõeꝫ ad gñatiõeꝫ ĩ creaturꝭ q̃ ẽ ſe-
minis deceſſio. ꝛ ꝑmitate q̃ ẽ hĩe correlatĩ
uũ coextñs. Nõ ſic ĩ deo vbi nõ ẽ diſpõ ꝑ
uia. ſꝫ cõpleta gñõ ꝛ ꝑmanẽs. Ad aucto.
aug. dico ꝙ ſbſiſtere vno⁹ ſumit̃ ꝓ ꝑ ſe eẽ
vt diſtiguit̃ ꝯ ĩherere: ꝛ ſic vnũ ẽ ſbſiſtere
ĩ diuis. ꝛ h̃ mõ loq̃t̃ aug. alio⁹ ſumit̃ ꝓ in
cõmunicabiliter eſſe. ꝛ ſic ſunt tres ꝑſone
ſubſiſtentes.

Circa diſtincti di.xxvij
c one.xxvij. q̃rit̃ an ꝟbũ ĩ diuis ſit
ꝓpriũ ꝑſone gẽite. Q꞉ ñ. aug.ix.
ð tri. ꝟbũ ẽ cũ amore noticia. hec aũt oĩa ſꝫ
eẽnalia. g̃ ꝛ ꝟbũ. Itẽ filiatõ ẽ ꝓprietaſ cõ

ſtitutiua pſone genite ſm aug. de fide ad petr. nõ ergo verbũ pbaẜ ↄña. qꝛ vnius ↄſtituti ẽ vnũ formale ↄſtitutiuũ. Op poſitũ Aug. vij. de tri. Eo verbũ quo fi/ lius ꝛ vtrũq relatiue dicitur. In iſta queſtione aliqua pmittã ꝺ verbo noſtro deinde ad qſtionẽ rñdebo. Quantum ad primũ ſciendũ ꝙ licet quelibꝫ noticia actualis poſſet dici verbũ itellectuale cu ius vox que diciẜ verbũ ſenſibile: ẽ ſignũ ꝓprie tñ verbũ diciẜ cognitio diffinitiua ab intellectu pducta Unde Aug. xv. de trini. Formata cogitatio ab ea re quã ſci mus diciẜ verbũ. Et. ix. de tri. Diffinio temperantiã. ꝛ hoc eſt verbũ eius. Dicit etiã verbũ reſpectũ ad intellectũ pducen tem qui reſpectus formaliẜ deſignaẜ p h ꝙ eſt verbatio fingẽdo ſcꝫ abſtractũ. Eſt enim verbatio expſſio paſſiua de intelle/ ctu. Idem nanq ſignificant concretũ ꝛ abſtractũ. licet alio modo ſignificandi. et ſic verbũ ſignificat illam expreſſionẽ ſeu diſtinctionẽ paſſiuã de intellectu cõnotã do noticiã actualẽ cuius eſt talis expſſio. ſic filius ꝛ filiatio eandẽ relationẽ impor tant. ſed fili⁹ cõnotat naturã viuentẽ in q̃ eſt talis relatio. filiatio eñ ſolũ eſt i viuẽ/ tibꝫ. Unñ nõ omne naturaliẜ pductũ dici tur filius. licet fili⁹ diciẜ q̃ pduciẜ vt ſimi lis in natura. ſed cum hoc requiriẜ ꝙ ſit in natura viuẽte. ꝛ hoc magis ꝓprie in na tura intellectiua q̃ ſenſitiua. Quantũ ad ſcd̃m dico ꝙ verbũ in diuinis nõ eſt eſſentiale. qꝛ nõ ↄuenit tribꝫ pſonis. ver/ bũ eñ ſignificat expſſionẽ a dicente. cũ g̃ exp̃mi ſeu pduci intellectualiẜ ↄueniat in diuinis ſoli pſone genite erit ſibi ꝓpriũ. Ipa ſiquidẽ pſona genita q̃ cõſtituiẜ ex eſſentia diuina ꝛ hmõi ꝓprietate: dicitur verbũ ꝛ fili⁹. verbũ inq̃tũ procedit p mo dũ intellectus. filius inq̃tũ pcedit p mo/ dum nature. Et notandũ ꝙ licꝫ ſapiẽtia noticia: veritas ꝛ ars ſint cõia tribus pſo nis: tñ approprianẜ ſcd̃e pſone qꝛ pcedit p modũ intellect⁹. ꝛ ſic debꝫ intelligi qꝺ dicit Aug. vj. de tri. Uerbũ eſt ars om/ potẽtis dei plena omniũ rõnũ viuentiũ. Reſpectus eñ artis ad creaturas. vt ad artificiũ eſt cõis tribꝫ cũ ſit eadẽ ratio cre/ atiua triũ pſonaꝝ. appropriaẜ tñ filio p/ pter ↄuenientiã cũ pductiõe ſua. opatio eñ p modũ artis ad intellectũ ptinet: ſic etiã verbũ p appropriationẽ diciẜ potẽ/ tia opatiua patris iuxta illꝺ Ioh. j. Oĩa p ip̃m facta ſunt. Ad argumẽta. Ad primũ cũ diciẜ ꝙ verbũ eſt cũ amore noti tia. dico ꝙ Aug. loquiẜ de verbo in nob qꝺ gigniẜ p imperiũ volũtatis q̃ licꝫ nõ ↄcurrat ad primã apprehẽſionẽ itellect⁹ facta tñ prima apprehẽſione ꝛ habita no ticia ↄfuſa de obiecto imperat intellectui vt inquirat eius diffinitionẽ quidditatiuã. Non ſic in deo vbi eſt vnicus actus intel ligẽdi p̃cedẽs actũ volũtatis ac vnicus actus dicendi. Ad ſcd̃m dico ꝙ eandẽ relationẽ ſignãt fili⁹ ꝛ verbũ. licet alia cõ/ notent vt dictũ eſt.

noticia actualis eſt.

Rñſio.

Irca diſti/

c ctionẽ. xxviij. Queriẜ vtruꝫ ingenitũ vel innaſcibile ſit ꝓprietas patris. ꝙ non. qꝛ ↄuenit eſſentie diuine que nõ generaẜ. cõ uenit etiã ſpũiſancto ꝛ nõ enti. ergo cum nec ſpũſſanctus nec non ens generenẜ. g̃ nõ ↄuenit ſoli patri. Item omnis ꝓpri etas pſonalis relatiua eſt qꝛ quicq̃d ad ſe diciẜ cõmune eſt tribꝫ. v. de tri. Ingeni tũ aũt nõ dicit relationẽ cum dicat nega/ tionẽ que nihil ponit formaliter. ergo nõ eſt ꝓprietas pſonalis. Item Ambro/ ſius noluit vti hoc noĩe vt dicit magiſter in lr̃a. Item Priuatio dicit impfectio nẽ. ergo non debet poni in diuinis. ↄña patꝫ. antecedẽs probaẜ. qꝛ dicit carentiã eius qꝺ quis natus eſt habere. Oppo ſitũ Aug ad Oroſiũ. Non duos eſſe in/ genitos fides declarat. In iſta queſtio ne p̃mo videbiẜ de queſito. Scd̃o an in/ genitũ ſit ꝓprietas ↄſtitutiua p̃ris. Quã/ tum ad primũ ſciendũ ꝙ ingenitũ poteſt ſumi dupliciter. Uno modo put dicit ne gationẽ generatiõis ꝓprie ſumpte. ꝛ hoc loquẽdo de negatione extra genus que diciẜ tam de ente q̃ de nõ ente. ꝛ hoc mõ nõ eſt ꝓprietas patris: cũ ↄueniat eſſen/ tie diuie ꝛ ſpũiſancto ꝛ nõ enti. Alio mõ ſumiẜ prout dicit negationẽ generatiõis cõmuniter ſumpte pro pductione. ꝛ hoc

Diſtin. xxviij.

Rñſio igenitũ

loq̄ndo de negatione in genere: cōnotan do.ſ.ſuppoſitum in natura diuia de quo dicit talis negatio.et hoc mō ingenitum idem eſt qđ ſubſiſtēs nō pductū.et ſic eſt ꝓprietas patris.ſolus eñ pater eſt a ſe.ſ. nō ab alio pduct⁹. Vñ Aug⁹.xv.de tri ni.Pater ſolus non eſt ab alio.et ideo ſo lus appellat ingenitus. Et hoc de primo articlo. Quantū ad ſcđm eſt vna opi nio que ponit ꝙ ingenitū eſt ꝓprietas cō ſtitutiua patris. Pro q̄ adducit Aug.v. de tri.vbi vult ꝙ ſi pater non generaſſet: nihil phiberet eū dicere ingenitū.ḡ videt ꝙ pater cōſtituit ꝑ prius ꝑ ingenitū q̄ꝫ ꝑ aliquā ꝓprietatē poſitiuā. Preterea in omni ordine negatio ordinis ad primuꝫ videt immediati⁹ cōſeq̄ ipm q̄ꝫ ordo ei⁹ ad ſecundū.q2 illi⁹ nemo videt imediate ſeq̄ tale.igit ꝑ prius intelligit ꝑſona ingeni ta q̄ꝫ generans: q̄re ingenitū erit eius cō ſtitutiuū. Sed contra. Si pma ꝑſona ſit incōicabilis formaliter negatione: tūc nō vniformiter ſe habebunt ꝑſone diuie in rōne ꝑſonalitatꝭ: nec erūt eque poſiti ue nec eque ꝑfecte ing̃tum ꝑſone:cū alie ꝑſone conſtituant in eſſe ꝑſonali per rela tionē poſitiuā. Et ideo illa opinio cōiter nō tenet. Prima igit ꝑſona cōſtituit rela tione poſitiua in ordine ad ſecundā: al's ſecūda videret eſſe magꝭ neceſſaria q̄ꝫ p̄ma qđ eſt impoſſibile. Eſſentia eñ diui na vt eſt a ſe: eſt ſimplr p̄ma reſpectu ꝓ prietatū q̄s ſibi determinat nō vt forma informans: ſed vt q̄ditas determiat ſibi ſuppoſitū. Et p̄mo determinat ſibi p̄mā relationē poſitiuā pductiuā.ſ. paternita tem.p̄mo q̄dem: nō adeq̄te: cū ſit eadem trib⁹ ꝑſonis.ſed p̄mo.i.imediate.et ſic ex ipſa ⁊ p̄ma relatōe pductiua cōſtituit p̄ mū ſuppoſitū: quia mediāte pducit ſecun dū.ex quo ſequit ꝙ p̄mū ſic ꝯſtitutū non pducit.ex q̄ prima pductiōe pducit.et ſic eſſe ingenitū conſequit eſſe patrē. Ad argu.opini. Reſpōdeo ad p̄mū ꝙ dictuꝫ Aug. debet intelligi ꝙ ratio ingeniti q̄n tū eſt de ſe ñ includit generationē actiuā. ſed ex hoc nō ſequit ꝙ ſit cōſtitutiua p̄me ꝑſone. Ad ſecundū dico ꝙ negatio or dinis ad aliud prius: nō imediatius con ſequit aliq̄d q̄ꝫ ordo eius ad ſecundum: quādo tale conſtituit in eſſe per ordinem ei⁹ ad ſecundū. Cōſtitutiuū eñ formale alicui⁹ entis poſitiui p̄cedit in eo negati onem alicui⁹ entis ſibi repugnātꝭ. Ad argumenta p̄ncipalia. Ad primū dico ꝙ pcedit de ingenito primo mō ſumpto: et ſic nō eſt ꝓprietas patris: ſed ſecūdo mo do vt dictū eſt. Ad ſecundū dico ꝙ nō oportet ꝙ omnis ꝓprietas ꝑſonalis di cat relationeꝫ poſitiue: ſed ſufficit ꝙ poſi tiue vel negatiue. Si eñ relatio ſit ꝑſo nalis et ꝓpria alicui ꝑſone.negatio relati onis eſt etiam ꝓpria alicui ꝑſone: et ita non cōis trib⁹.et ſic ingenitū dicit relationem negatiue: vt patet ꝑ Aug.v.de tri. Ad tertiū dico ꝙ Ambroſi⁹ vt dicit mgr̄ no luit vti illo noie ingenitū.quia ñ erat tpe ſuo vſitatū: ⁊ poterat ſimplicib⁹ eſſe occa ſio erroris.quia nō ita manifeſte impor tat relatione ſicut genitū.et ideo ꝓpter he reticos malignantes tutū erat tūc illo nō vti. Ad q̄rtum pōt dici vno mō ꝙ in genitū nō dicit p̄uationē: ſed dicit tm̄ ne gatiōeꝫ in genere ꝓprie dictā q̄ ponit ſub iectū non ponēdo aptitudinē in ſubiecto ſicut dictū eſt de incōicabilitate diſt.xxiij Alio modo pōt dici ponēdo ꝙ dicat pri uationē.quia licet p̄uatio que dicit caren tiā eius q̄d q̄s natus eſt habere ſm ſe di cat imꝑfectionē: no tm̄ priuatio dicēs ca rentiā eius qđ q̄s nat⁹ eſt habere ſm ge nus vel q̄ſi genus puta ſm aliq̄d cōmu nius: vt incorruptibilitas in deo dicit ca rentiā corruptōis que licet repugnet deo ſm ſe: nō tm̄ repugnat rationi entꝭ in cōi. ſic ingenitū dicit carētiā generatiōis paſ ſiue q̄ nata eſt competere non tm̄ enti ſed ſuppoſito quod eſt cōmune patri ⁊ filio. Rñſio ad arg. p̄ncī.

S Ecundo q̄ro Utrū tm̄ ſint q̄nq3 notiones: Ar guit ꝙ ſint tm̄ tres: ꝑ Dam.li bro.j. Oia ſunt vnū in diuinis p̄ter īge nerationē: generationē: ⁊ pceſſionē. In oppoſitum arguit ꝑ locuꝫ ab autoritate. quia cōmuniter tm̄ ponunt q̄nq3. In iſta q̄ſtione ſciendū ꝙ notio dicit illđ q̄d eſt ratio cognoſcēdi diſtinctionē ꝑſonaꝝ et videt q̄ndam dignitatem ꝑſonatū im portare. Ponunt aūt cōmuniter q̄nq3 ſcꝫ

paternitas ꝛ inaſcibilitas in patre: filia-
tio in filio: ſpiratio actiua i patre ꝛ filio:
et ſpiratio paſſiua in ſpūſctō. Iſtaꝝ autē
ſunt tm̄ q̄ttuoꝛ relatiōes poſitiue. Inna
ſcibilitas em̄ non eſt relatio niſi negatiue
et ꝑ reductiōem: ſicut negatio reducit ad
idem genus cum affirmatiōe ſibi oppoſi
ta: vt videt velle Aug⁹. v. de trini. Tres
aūt tm̄ ſunt ꝓprietates ꝑſonales. ſ. pater-
nitas: filiatio: et ſpiratio paſſiua: que ſcꝫ
ꝯſtituūt ꝑſonas. Spiratio aūt actiua nō
eſt ꝓprie ꝑſonalis ꝓprietas. tum q2 perſo
nā nō cōſtituit. tum quia eſt cōis duabꝫ
ꝑſonis. ſ. patri ꝛ filio. Ex p̄dictis patꝫ
ꝙ notionale eſt in plus q̄ꝫ perſonale. Ab
aliquibꝫ aūt ponit ſexta notio. ſ. inſpira-
bilitas. Et q̄a ſancti cōiter nō ponūt niſi
q̄nqꝫ. dicunt ꝙ locus ab autoritate nō te
net negatiue. Vñ dicunt ꝙ ſicut innaſci-
bilitas ponit in patre: ſic īſpirabilitas po
teſt poni notio in patre ꝛ filio. q̄a vterqꝫ
eſt inſpiratus. Hec tñ opinio cōiter nō te
net. In patre em̄ nō opoꝛtet ponere īſpi-
rabilitatem pꝛo notione: cum includat in
innaſcibilitate que negat ſimpliciter eſſe
ab alio. Etſi dicas ꝙ ſaltē opoꝛtet po-
nere illā in filio qui eſt inſpirat⁹ ſicut pa-
ter eſt ingenitus. Dico ꝙ hoc non valet.
quia licꝫ filius non ſit p̄ductus per ſpira
tionem: nō tñ eſt ſimpliciter impꝛoduct⁹
ſicut pater qui dicit eſſe a ſe quia a nullo
eſt pꝛoduct⁹. Unde qua rōne poneretur
inſpiratū notio in filio: eadem rōne opoꝛ
teret ponere ingenitū eſſe notionē in ſpiri
tuſancto eo mō quo ſibi competit. q̄a nō
eſt pꝛoductus ꝑ generationē: ſicut nec fi-
lius ꝑ ſpirationē. Sup̱ hac materia ſe-
quitur Scotus in repoꝛtationibꝫ viā cō
munē. Ad autoꝛitatē Dam̄. dico: ꝙ ꝑ
ingenerationē intelligit innaſcibilitatē. ꝑ
generationeꝫ aūt intelligit generationem
actiuam ꝛ paſſiuā. et per ꝓceſſionē intel-
ligit ſpirationē actiuā ꝛ paſſiuā.

di.xxix.

Irca diſt.

c

xxix. q2 vt dicit Aug. ꝛ reci
tat magiſter i littera: pa-
ter eſt p̄ncipium toti⁹ dei-
tatis. Lomniū ꝑſonaꝝ in deitate aliarū. ſ.
a ſe. Eſt em̄ hic diſtributio accōmoda vt
dicendo: celū tegit oīa. Siq̄dem pater ē
p̄ncipium filij. et pater ꝛ filius ſunt vnū
pꝛincipiū ſpūſſancti. ipſe etiaꝫ tres ꝑſone
ſunt vnuꝫ p̄ncipiū creature. Querit. An
relatio que ꝑ ſe ſignat hoc nomie p̄ncipi-
um dicat vniuoce de pꝛincipio notiona-
liter ꝛ eſſentialiter ſumpto. Q, nō. quia
magiſter dicit in littera ꝙ multiplicē fa-
cit intelligentiā. Preterea Pꝛincipiū ꝛ
p̄ncipiatū ſunt coꝛrelatiua. ſed p̄ncipiata
nō ſunt vnius rōnis. ergo nec p̄ncipium.
Cōtra. Sequit: generās vel ſpirās. ꝗ
pꝛincipians. creans: ergo p̄ncipiās. et nō
e cōuerſo. ergo p̄ncipians dicit aliquā ra
tionē cōem ad illa. Preterea Illa de-
terminātia q̄ nō impediūt vnitatē cōmu
nē cōceptus minus cōmunis: nō impedi
unt vnitatē cōcept⁹ magis cōmunis. ſed
conceptus cauſe eſt min⁹ cōmunis q̄ꝫ cō-
ceptus p̄ncipij. et tñ determiatio ꝑ diuer
ſam naturā vel eandē nō impedit vnita-
tem cōceptus cauſe. ergo nec conceptus
p̄ncipij. pꝛincipiū aūt acceptū notionalit
ꝛ eſſentialiter non differt niſi quia in alia
et alia natura. ergo ꝛc. Hic dicit Sco
tus ꝙ relatio pꝛincipij non dicit vniuoce
de p̄ncipio ſumpto notionaliter vel ꝑſo-
naliter: ꝛ ſumpto eſſentialiter. quia p̄nci-
pium ſumptū notionaliter dicit relatōeꝫ
p̄ductionis realis: et p̄ncipium ſumptuꝫ
eſſentialiter nō dicit niſi relationē ratōis
cum dei ad creaturā nulla ſit relatio rea-
lis. Ei aūt qđ eſt ſimplicit tale cuiuſmo-
di eſt ens reale. et ei qđ eſt ſm q̄d tale cu-
iuſmodi eſt ens rōnis: nihil eſt cōe vni-
uocum. Dicit tñ in repoꝛtatiōibꝫ ꝙ oppo
ſitū poſſet teneri: q. ſ. poſſet abſtrahi ali-
quis cōceptus vniuocus ab ente reali et
rōnis: licꝫ ens rōnis ſit diminuti⁹ q̄ꝫ ens
reale. Et hoc opoꝛtet dicere ſi illa opinio
ſit vera q̄ dicta eſt ſupꝛa ꝙ nūer⁹ foꝛma-
liter non eſt niſi in aīa. licꝫ materialit ſit
extra in rebus nūeratis. q2 ſm hoc opoꝛ
tet dicere ꝙ numerus vt ſpecies non eſſꝫ
ſpecies q̄ntitatꝫ: quia nō habet rationeꝫ
ſpeciei niſi in anima. Uel ꝙ ens aliqđ ra
tionis pōt eſſe ſpēs alicui⁹ generꝫ. Ad
argumēta. Ad p̄mū dico ꝙ dꝛ multipli:
nō tñ equoce. In ſpeciali em̄ nō ſūt vni⁹

Rñſio Scoti.

Rñſio ad ar. rationis: ſed bene in conceptu cōi abſtracto. Ad ſcōm dico ſimiliter. Ad argu. in oppoſitum dico: q̄ nō ſequit̄: generans ḡ pncipians. creās: igit̄ pncipiās: accipiēdo pncipiū vniuoce. Ad ſecundū dico: q̄ producere in eadē natura vel alia non impedit quin pducere ſit vnius rōnis. ſed quia vnū dicit relationē realē. aliud ꝓ relationem rōnis.

q̄ſtio.ij. Secundo q̄ro Utꝝ ſit pctm̄ ꝯtrarie opinari de pncipiatōe ſpūſſancti vel de alijs notionib⁹. Et videt̄ q̄ ſic. Ois opinio ꝯ veritatē pctm̄ eſt. quia tunc mens diſcordat a regla recta. ḡ maxime pctm̄ eſt opinari ꝯtra veritatē fidei. ſed opinari ꝯtrarie de pceſſione ſpūſſancti eſt opinari cōtra veritatē fidei. igit̄ eſt pctm̄. Cōtra. Dicit ſaluato2 in euāgelio ſancti Johis xv. Si nō veniſſem ꝛ locut⁹ eis fuiſſem: pctm̄ nō haberent. ḡ poſſumus ſine pctō opinari de pncipiatiōe ſpūſſancti in his que nō ſunt exp̄ſſa de ea in ſacra ſcriptu-

Rñſio. ra: vel determiata ab eccleſia. Ad hāc q̄ſtionem ſic dicit Rich. q̄ opinari ꝯtrariū veritati de pncipiatiōe ſpūſſcti q̄tuꝫ ad illud qḋ nobis exp̄ſſum eſt de ea i ſacra ſcptura vel determinatuꝫ ab eccleſia: pctm̄ eſt erroris. etſi aſſit ptinacia in defēdendo: eſt hereſis. Si aūt eſt aliq̄d verū annexū pncipiationi ſpūſſcti quod nō ſit exp̄ſſum in ſcriptura: nec exp̄ſſe determiatum ab eccl̄ia: opinari eius cōtrariuꝫ pōt eſſe ſine pctō: dum tñ talis opinio non ſit cū ptinacia: ꝛ nō pcedat ex negligētia inquirendi. Poſtq̄ tñ videret hō q̄ ad illā opinionē ſequeret̄ cōtrariū alicui⁹ expreſſi in ſacra ſcptura vel determiati ab eccleſia: non poſſet remanere in illa opinione ſine pctō grauis erroris. Ad arg. i op. dico: q̄ licꝫ oīs falſa opinio ſit peccatum ſm q̄ pctm̄ dicit̄ q̄cūq̄ deuiatio a regla: nō tñ eſt pctm̄ accipiendo pctm̄ p culpa. Si eñ aliq̄s opinet̄ ſolem eſſe minorem terra: nō ꝑpter hoc reddit̄ coram deo culpabil. Un̄ opinās ꝯtrū veritati nō ex pſumptiōe in his q̄ nō ſpectant ad fidē vl̄ ad mores: non ꝓpt̄ h̄ aliquaꝫ culpā incurrit. Sup̄ hac mat̄ia dicit Tho. in q̄dam q̄ſtiōe de quodl̄. q̄ ſi q̄s opi. alicui⁹ magiſtri ſeq̄tur ꝯ manifeſtū ſcpture teſtimoniū: ſiue etiā ꝯtra illud qḋ publice tenet̄ ſm eccl̄e autoritatē: non pōt ab erroris vicio excuſari De hoc nota ea q̄ dicta ſunt in.ij. q̄ſtione plogi.

Di. xxx. Circa diſtinctionē trigeſimā quero pmo Utruꝫ de deo dicat̄ aliq̄ relatio ex tpe. Q, non. q2 q̄cq̄d de deo dr̄ eſt deus. igit̄ eſt eternū. nō igit̄ nouuꝫ: nec ex tpe. Preterea Nihil eternū dr̄ de tpali. ḡ nec e cōuerſo. Preterea ſi aliq̄ relatio noua diceret̄ de deo: poſſet dici fieri ſm iſtā relationē. et ſic mutaret̄. Oppoſitū p Aug. v. de trini. ca. vi. Rñſio doctoris ſubtil Rñſ. quia creature a deo tpaliter depēdent. relationes creaturaꝝ ad deū ſunt noue ꝛ ex tpe. Propter iſtas tñ inq̄tum ſunt ad deum vt ad terminū: nō eſt neceſſe (ſm Scotū) ponere alias relatiōes i deo ex tpe terminantes iſtas: cū etiā in creaturis relatiuū nō terminet depēdētiā ſui correlatiui ſm illam relationē quā importat: ſed ſub ratione abſoluti. qḋ ex hoc patet. q2 cū relatiuū diffiniat̄ p ſuum terminuꝫ: ſi relatiuum inq̄tū relatiuū termiaret depēdentiā alteri⁹: tunc eſſet circulus i diffinitiōe. Si eñ pater referret̄ ad filiū inq̄tū fili⁹ et ecōuerſo: tunc pater eſſet pri⁹ et poſterior ſm diffinitionē filio. pater ḡ refert̄ ad abſolutū quod eſt, pmū fūdamētū filiationis qḋ eſt prius relatione paternitatꝭ et patre inq̄tū pr̄. et fili⁹ refert̄ ad abſolutū qḋ eſt fundamentū paternitatꝭ. et illō eſt pius filio inq̄tū fili⁹. et ſic nō eſt circulus. Licꝫ ḡ de deo poſſit dici aliq̄ relatio rōnis ex tpe. vt de⁹ tpalit̄ dr̄ creās. illa tñ nō eſt rō terminādi dependentiā creature ad ipm̄. ſed illā termiat ſub rōne abſoluti. Pōt aūt cauſari noua relatio rōnis dei ad creaturā p actū itellect⁹ creati deū cognitū cōpantis ad creaturā. Per actū etiā intellect⁹ diuini cōpantꝭ eētiā ſuaꝫ ad creaturā licꝫ cauſet̄ relatio rōnis: non tñ noua vl̄ ex tpe. q2 ad quodcūq̄ cōparat eſſentiā ſuā: in eternitate compat: licet nō pro eternitate. Un̄ ſicut in eternu-

tate comparat voluntatē ſuam vt creāti/
uā ad aiam antichriſti: vt pro aliq̄ tēpore
poſſibilē: ita cōparat in eternitate volun/
tatem ſuam vt creantē ad aiam antichri/
ſti vt actualiter exiſtentē pro illo nūc pro
quo vult creare aniam iſtā. Et ſic vtraq3
iſtarū relationū rōnis quarū vna eſt pote/
tialis et alia actualis: eſt eterna. licet nō ꝑ
eterno. Non eſt aūt eadē relatio hec ꝛ il/
la: cum nō ſint reſpectu eiuſdem extremi.
Eſſe nanq3 potētiale videt̃ eſſe diſtinctū
intelligibile ab eſſe actuali: cū poſſint eſſe
obiecta diſtincta duorū actuū intellectus
noſtri. Et ꝑ ɔ̄ſeq̄ns intellectus diuinus
cōparans ſe ad ṗmū vt creatiuus ad cre
abile. et ad aliud extremū vt creās ad cre
atum. videt̃ in eſſentia ſua quaſi ꝓducere
duas relatiōes ratiōis ad diſtincta extre
Rñſio ad arg. ma: et ſic nō ſunt vna relatio. Ad pri/
mū argumentū dico ꝙ licet quicq̄d eſt in
deo per identitatē ſit eternū: non tñ q̄cq̄d
ṗdicat̃ de deo ꝑ hoc ꝙ aliud habet habi
tudinē ad ip̄m: eſt eternū3. vnde deus dr̄
dilectus tꝑaliter a nobis. Ad ſecūdū
dico ꝙ eternu3 bene dicit̃ de tēporali. vñ
lapis vt exiſtēs eſt eternaliter ſcit⁹ a deo.
Ad tertiū dico ꝙ l3 fieri ſcd̄m adiacēs
denotet factionē eius de q̄ dicit̃: vt ſi di/
cat̃: hō fit: notat̃ ſimplicit̃ factio i eſſe ho/
minis. fieri tñ cū ponit̃ tertiū adiacēs nō
notat factionē niſi ſm q̄d: et ſic forte cōce
dere ꝙ deus fit dñs vl' creans: notando
factionē ſm aliquā relationem rōnis: vel
ſm terminationē alicuius relatiōis.

q̄ſtio .ij. Secundo q̄ro Utrū dei ad creaturā poſſit eſſe aliq̄ relatio realis. Et ſic Deus ab
eterno voluit eē creandū eſſe pro tpe pro
quo creauit illud. ſed velle creare icludit
relationē. et tñ non rōnis. Probo. q2 ṗus
potuit velle creaturā q̄3 intelligere ſe vel/
le eam. Non eñ quia ſciuit creaturā ideo
voluit eam: ſed q2 voluit eam: ideo ſciuit
eam ſe velle. igitur illa relatio eterna vo/
luntatis dei ad creatura3 eſt realis. quia
non eſt in voluntate ꝑ actum alicui⁹ intel
lectus cōparantis eam ad aliq̄d. Pre/
terea relationes ſecūdi modi relatiuorū q̄
ſc3 fundant̃ ſuꝑ actionē ꝛ paſſione3 ſunt
reales. ſed tales ſunt relatiōes dei ad cre
aturam inq̄ꝫtum eſt cauſa efficiens. igit̃.
Preterea ſicut forma eſt in al'q̄: ita de/
nominat illud. ergo ſi nō eſt relatio aliq̄
realis dei ad creaturā: deus nō eſt realit̃
creator: qḋ videt̃ abſurdū. Cōtra. Li/
cet ſit relatio realis ſcientie ad ſcibile: non
tñ e cōuerſo. v. metaph̄ ergo cum multo
minus dependeat deus a creatura q̄3 ſci
bile a ſcientia: dei ad creaturā nō eſt aliq̄
relatio realis: lic3 creatura realiter referat̃
ad ip̄m. Rñdeo ꝙ in deo non eſt aliq̄ Rñſio ad q̄ſtō.
relatio realis ad creaturā. Cui⁹ ratio ſu/
mitur ex ꝑfecta ſimplicitate ꝛ perfecta ne
ceſſitate dei. quia eñ eſt perfecte ſimplex:
nihil eſt in eo qḋ nō eſt ip̄m. ſm Aug. xj.
de ciui. deus ſimplex eſt: quia eſt qḋ ha/
bet. Quia ṽo eſt ex ſe neceſſarius: nō va/
riabit̃ eius eſſe quacūq3 hypoteſi poſita:
ſiue poſſibili: ſiue impoſſibili circa aliḋ a
ſe. Cum ḡ relatio realis de neceſſitate co
exiſtit ad ſuū eſſe terminū illius relatio/
nis: in deo non eſt relatio realis ad aliud
a ſe. quia ſi eſſ3 relatio realis ad aliḋ a ſe:
illo ſecluſo nō eſſet. et ſic deus nō eſſet ſū/
me neceſſarius. quia aliq̄d ꝑfecte idē ſibi
nō eſſet: aliq̄ alio quod nō eſt ex ſe neceſ/
ſariū nō exiſtente. Cōtra iſtā relatiōe3
inſtat̃. quia aliq̄d aliud a deo eſt neceſſa/
riū. ſ. eſſe cognitū creature et eius eſſe poſ
ſibile. quia ſicut deus neceſſario eſt intel/
ligēs et creatiu⁹: ſic eſſe cognitū creature
et eius eſſe poſſibile erit neceſſariū. pote/
rit ergo eſſe in deo ſtante eius neceſſitate
relatio ad creaturā vt poſſibilem. Ad
hoc dico ꝙ eſſe poſſibile et eſſe cognitum
nō eſt reale: ſed tm̄ ſm q̄d. et ideo ad ip̄m
nō eſt relatio realis. Ad argumēta ṗn Rñſio ad ar. ṗnci.
cipalia. Ad ṗmū dico ꝙ deum velle cre
aturam eſſe non dicit aliquā relationē in
deo: ſed ſolū cōnotat relationē realē crea/
ture ad deū quam pro tēpore vult fore ſi
cut ꝛ ipſam creaturā. Ut eñ dicit Sco/
tus. xij. queſtiōe q̄rti ſniarū. Deum velle
creatura3 eſſe nō eſt referri ſicut creare. q̄a
ṗncipaliter dicit actū diuinū: licet conno
tet tranſitum eius ſuꝑ obiectum. Crea/
re aūtē ṗncipaliter ſignificat reſpectū ra/
tionis cōnotando iſta duo. Ad ſecun
dū dico ꝙ relationes fundate ſuꝑ actio/

nem et paſſionē nō ſunt reales qn̄ agens
eſt ex ſe neceſſariū ꝛ pfecte ſimplex. vt pa-
tet ex pdictꝫ. Verbum aūt phi eſt intelli
gendū in alijs agentibꝫ que agunt actiōe
alia a ſe. Quare aūt in hmōi agētibus ſit
habitudo realis: poſſet aſſignari qdā ra
tio generalis. Quecūqꝫ em̄ ſunt ptes ali-
cuius totius ſunt potētialia ad formā to
tius: ſicut patet de partibꝫ corporis orga-
nici reſpectu aīe intellectiue. oīa aūt crea
ta quia limitata: nata ſunt eſſe ptes toti⁹
vniuerſi quod eſt tm̄ vnū vnitate ordis:
ſicut patet .xij. metaph. Eſt aūt ordo ſm
Aug. de ciui. dei. Parium diſpariūqꝫ vni-
cuiqꝫ ſua loca tribuens congrua diſpoſi-
tio. et ideo qdlibet creatū eſt potētiale ad
iſtam formā reſpectiuā que eſt ordo. vt. ſ.
habeat ordinē ad aliquā partē vniuerſi:
vel ſm equalitatē puta ſm poritatē im-
minentie ſeu pfectionis que eſt in naturꝫ
diuerſis in vniuerſo. vel ſm equalitatem
eoꝝ que ſunt paria in qntitate molis vel
virtutis. vel ſm cauſalitatē. Agens em̄ cre
atum eſt ita potētiale qꝫ ad ipm̄ et effectū
productū poteſt conſeq ordo ipoꝝ ad in-
uicem. nō ſic de agēte illimitato reſpectu
ſui effectus. quia tale agēs non eſt poten
tiale nec ad formā abſolutam nec ad for-
mā reſpectiuā ꝓpter eius infinitatē. Hac
etiam ratione quanti infiniti ad aliud qn̄
tum finitum: non poteſt eſſe habitudo
realis. et ideo inequalitas dei ad creatu-
ram non eſt relatio realis. Ad aliud di
co qꝫ realiter: vno modo poteſt determia
re compoſitionē: et tūc idem eſt quod ve-
re. et ſic deus eſt realiter creator. id eſt ve-
re creator. Alio modo poteſt determina-
re predicatum. et ſic deus dicitur realiter
dominus vel creator denoīatione extrin
ſeca a relatione reali q̄ eſt in creatura quā
deus terminat inqꝫtum creatura realiter
depēdet a deo. quia nanqꝫ eſt terminus
illius relationis denominat̄ quaſi in eo
eſſꝫ noua relatio correſpondens: quēad-
modū opus factum ab hoīe dicit̄ hu-
manum non ꝓpter aliquid humanitatis
qꝫ ſit formaliter in opere: ſed propter hu-
manitatem que eſt formaliter in homine
ad quem opus habet habitudinē.

Circa diſtinctionē .xxxi. querō Vtrū iden
titas: ſimilitudo: et equalitas
ſint relationes reales in deo. Q, nō. Au-
guſtin⁹ .v. de trini. Non ſm qꝫ ad patrē
dicit̄ filius eſt equalis patri. reſtat igit̄ vt
ſm illud qd ad ſe dicit̄ ſit equalis. ergo
equalitas non dicit̄ ibi ſm relationem. Diſtī. xxxi.

Preterea Si in patre ē equalitas alia
ab equalitate que eſt in filio: pari ratione
et alia ab equalitate que eſt in ſpūſancto.
et ſic in patre erunt due equalitates cor-
reſpondētes duabꝫ equalitatibus filij et
ſpūſſancti. quod videtur incōueniens.

Contra. Hilarius .iij. de trini. Simi-
litudo ſibijpſi nō eſt. ergo requirit diſtin-
ctionē realem extremoꝝ. In iſta qſtio- Reſpō Scoti.
ne primo videndum eſt de queſito. dein
de de quibuſdam appropriatis pſonis.

Quantū ad primū (pſuppoſitis his q̄
dicta ſunt diſtinctione .xix. omiſſis qꝫ va-
rijs opinionibꝫ) dico ſm Sco. qꝫ identi-
tas: ſimilitudo: et equalitas ſunt relatio-
nes reales in deo. Ad cuius euidentiam
Sciendū qꝫ ad relationē realem tria ſuf-
ficiunt. ſ. Primo qꝫ fundamentū ſit reale
et terminus ſit realis. Secundo qꝫ extre-
morū ſit diſtinctio realis. et Tertio qꝫ ex
natura rei inſit extremis ipſis talis rela-
tio abſqꝫ opere alicuius potentie compa
rantis vnum extremū alteri. Quantū ad
primā conditionē in deo eſt fundamen-
tum equalitatꝫ ex natura rei. ſ. magnitu-
do pfectionis diuīe eſſentie ꝛ attributoꝝ
eius: que licꝫ tranſeat in eſſentiā per iden
titatem: manet tn̄ ſm ſuam rationē for-
malē ſm quam eſt fundamentū equalita
tis. Dicit em̄ modū intrinſecū illius cu-
ius eſt. et ex hoc qꝫ dicit modū: manet. et
ex hoc qꝫ dicit intrinſecū: tranſit in eſſen-
tiam cuius eſt. et hoc tam in deo qꝫ in cre-
aturis: cum qdlibet ens teneat ꝓpriū gra
dum perfectionis in entibus. Unde per
hanc magnitudinē virtutis quodlibet
ens eſt equale vel inequale alteri ſm pfe-
ctionē. Et ſi arguas qꝫ licet in creaturꝫ ſit
equalitas relatio realis: quia in ipſis eſt
alia et alia magnitudo in numero: nō tn̄

in deo vbi eſt vna magnitudo in tribus ꝑſonis. Reſpondeo ꝙ licet relatio rationis hoc habeat cõmune cũ alijs ꝙ requirit diſtinctionẽ extremoꝝ: hoc tamẽ habet ſpeciale ꝙ requirit eandem rationem fundamẽti in ſuppoſito quod referṫ: et in ſuppoſito ad quod referṫ: ex. v. metaph. Equalitas ergo realis nõ reqrit diſtinctas magnitudines: cum vnitas ſit ratio fundamẽti. Tum etiã quia relatiões originis in qbꝫ vnitas nõ eſt rõ fundamenti: nõ requirunt diſtinctas eſſentias. Unde ſicut eſſentia (quia infinita) fundat relationes oppoſitas: ſic q̄ntitas equalitatem.

Quantũ ad ſecundã conditionẽ relationis realis extrema ſunt realiter diſtincta. ſ. ꝑſone diuine que ſunt eq̃les. Quantum vero ad tertiã cõditionẽ illa relatio cõſequiṫ ꝑſonas ex natura rei. Quia enĩ pater generãdo cõmunicat filio ꝑfecte eſſentiam ſuã: ideo cõmunicat ſibi eandẽ magnitudinẽ infinitã ſicut dicit Auguſtinꝰ contra Maximũ li. iij. Si dicis (inquit) eo ipſo patrẽ eſſe maiorẽ filio quia pater genuit: cito reſpõdebo: imo pater non eſt maior filio. qꝛ equalem genuit. Patet igiṫ ex p̄miſſis ꝙ eq̃litas in deo eſt relatio realis. Similiter poteſt dici de ſimilitudīe que fundaṫ ſuꝑ vnũ in q̄litate in creaturis. In deo autẽ attributa ſe habẽt quaſi qualitates. quia vt dicit Dam̄. nõ naturam ſed que circa naturã ſunt dicũt. Unde ibi eſt fundamentũ ſimilitudinis ex natura rei: et diſtinctio realis extremoꝝ. et cõſequiṫ iſta relatio ſine ope intellectꝰ. Similiter dici poteſt de identitate diuinaꝝ ꝑſonaꝝ in vna eſſentia. Unde non repiṫ ꝑfecta identitas niſi in diuis. ſortis enĩ ad ſe nõ eſt ꝑfecta identitas: quia rõnis tm̄. nec ſortis ad platonẽ: quia fundamentũ nõ eſt vnum nũero ſed ſpecie tm̄. In ꝑſonis autẽ diuinis eſt vnitas nũeralis eſſentie diuine et identitas realis: quia realis diſtinctio extremoꝝ. Sed circa p̄dicta de equalitate ſũt duo dubia. Primo enĩ videṫ ꝙ non eſt relatio diſtincta ab identitate ⁊ ſimilitudine. Qḋ ꝓbaṫ. quia eq̃litas fundaṫ in magnitudine. oĩs autẽ magnitudo vel eſt eſſentie ſm quam eſt ꝓprie identitas: vel attributi alicuius ſm ꝙ eſt ſimilitudo. ergo equalitas nõ diſtinguiṫ ab identitate vel ſimilitudine. Preterea Quodlibet attributũ habet magnitudinem ꝓpriaꝫ ſuꝑ quam fundaṫ equalitas. ergo tot erunt equalitates ꝑſonarũ quot ſunt attributa. Ad primũ dico ꝙ ſicut magnitudo eſſentie vel attributi diſtinguiṫ ab eſſentia vel attributo ſicut modꝰ intrinſecus ab eo cuius eſt: ſic equalitas diſtinguiṫ ab identitate ⁊ ſimilitudine. Unde in creaturiꝫ poteſt eſſe ſimilitudo ſine eq̃litate: ſicut remiſſum albũ eſt ſimile intenſo albo: licet non ꝑfecte. non autẽ e conuerſo poteſt eſſe equalitas ſine ſimilitudine. et hoc in forma illa in q̄ nata ſunt aliqua aſſimilari. In diuinis etiã ſi per impoſſibile pater haberet deitatẽ maiorẽ ⁊ filiꝰ minorẽ: eſſet aliqua identitas ſed non ꝑfecta. quia non cum equalitate. ſic ſi ꝑ impoſſibile pater haberet maiorẽ ſcientiam et filius minorẽ: eſſent aliquo modo ſimiles: nõ tamẽ equales in ſciẽtia. Equalitas igiṫ dicit modũ vtriuſqꝫ relationis. ſ. ꝙ tam identitas q̃ ſimilitudo ſit ꝑfecta.

Ad ſecundũ poteſt cõcedi ꝙ quot ſunt in deo ꝑfectiões ſimpliciter: tot ſunt magnitudines ⁊ tot eq̃litates. ſicut tñ omnes iſte ſunt ſimpliciter vna res: ita equalitates ſm eas. Ad primũ principale dico ꝙ pater ⁊ filius ſunt equales ſm eſſentiã fundamentaliter: nõ formaliter. Et ſi arguas: quia tunc pater poterit dici pater ſm eſſentiã: cum eſſentia ſit fundamentũ paternitatis: qḋ tamẽ cõmuniter nõ concediṫ. Reſpondeo ꝙ pater nõ diciṫ pater ſm eſſentiã ſicut diciṫ equalis: licet eſſentia ſit fundamẽtũ vtriuſqꝫ relationis. qa vt vna fundat equalitatẽ: nõ autẽ paternitatẽ et filiationẽ: ſed vt fecunda in ratiõe ꝑncipij et termini cõmunicabilis. Ad ſecundũ Poteſt cõcedi ꝙ in patre ſit alia equalitas ad filiũ et alia ad ſpũm ſanctũ: ſicut in creaturis in eodem patre ſunt tot paternitates quot habet filios. Quantum ad ſecundũ articulũ in quo videndũ eſt de quibuſdã appropriatis ꝑſonis diuinis Sciendũ ꝙ differentia eſt inter ꝓprium ⁊ appropriatũ. Propriũ enĩ diciṫ illud quod ↄuenit ſoli ꝑſone: vt paternitas ſoli patri. Appropriatũ autẽ conuenit

ꝓprium ⁊ appropriatuꝫ quõ differunt.

pluribus: ſed appropriatur vni pſone propter conuenientiã cum eius proprietate. et fit talis appropriatio ad notificationẽ propriorũ. Hoc patet in appropriatiõe Hilarij ponẽtis eternitatẽ in patre: ſpeciem in imagine: et vſum in munere. quia enĩ pater eſt inaſcibilis: ideo ſibi appropriatur eternitas que dicit duratione principij. filius vero qa emanat p modũ nature: ideo emanat p modũ pfecte z expreſſe ſimilitudinis. Natura enĩ pducit ſibi ſimile: et ſic ſpecies dicit eſſe in imagie. ſpecies enĩ ſeu pulcritudo imaginis inqʒtuʒ imago eſt: attendit in expſſa repſentatiõe rei ad cuius imitatõeʒ pducta eſt. Quia vero vel eſt voluntatis diligentis vnũ propter aliud: ſicut deus diligit creaturas ꝓpter ſe. ideo appropriate vſus dicit eſſe in munere. i. in ſpũſctõ qui pcedit per modũ amoris. Aug' aũt. j. de doctri. chriſtiana dicit ꝙ in patre eſt vnitas: in filio equalitas: i ſpũſancto vnitatis eqlitatisq; cõcordia. Unitas enĩ que habet ratione principij appropriat patri qui eſt pncipiũ filij z ſpiritusſancti. Equalitas vero appropriat filio inqʒtum eſt ſecunda pſona in trinitate. quia equalitas ad minus reqrit duo extrema. Cõcordantia vero que ptinet ad voluntatẽ appropriat ſpũſancto. qa pcedit p modũ voluntatis. Potentia etiam appropriat patri. ſapiẽtia filio. et bonitas ſpirituiſancto. ꝓpter remotiõeʒ erroꝝ: ſm Aug. Quia enĩ in creaturis et antiqtate eſt in patre defectio: ne hoc eſſe videat in patre eterno: ei appropriat potentia. qꝛ vero i filijs creaturaꝝ eſt ex poſteritate ſenſus impfectio. ad hoc excludendũ a filio eterno: ei appropriat ſapiẽtia. Rurſus qꝛ nomẽ ſpiritus videt nomẽ inflationis et timoris: ne hoc de ſpũſancto putaretur: ei appropriat bonitas. Potentia etiã appropriat patri. quia a nullo ẽ principiatus: aliarũq; pſonaꝝ eſt pncipium. Sapientia filio. quia pducit per modũ intellectus ad quem ſapientia ptinet. Bonitas vero ſpũſancto. quia producit per modum voluntatis ad quã ptinet bonitas. Appropriatio etiã quam ponit Apl's in epiſt. ad Rhom. Ex ipſo z p ipſum et in ipſo ſunt omnia. ſic poteſt declarari. Ex

nãq; eſt nota principij primi: ideo appropriat patri qui eſt pncipiũ ſine principio. per vero eſt nota principij ꝙ: vt artifex operat per artem. et ſic notat filium tanqʒ principium de principio p quod omnia facta ſunt. In aũt notat cõtinentiã que ad bonitatem ptinet: et ſic notat ſpũmſanctum. Uñ ſenſus eſt. Ex ipſo patre creata ſunt omnia: per ſummã ſapientiã ſiue p filiũ: in ſumma bonitate ſiue in ſpiritusſancto omnia conſeruante. Uñ Actuũ. xvij. In ipſo viuimus et mouemur: z ſumus. Deus enĩ in ſua bonitate conſeruat in nobis vitam z ogationem.

Poſt hoc ad diſ- Diſtin. xxxij.

q ſtinctionẽ. xxxij. q̄ro Utrũ pater et fili' diligant ſe ſpiritusſancto: R. non. quia aut diligere ſumit eſſentialiter: aut notionaliter. Non eſſentialiter. quia quodlibet eſſentiale ineſt cuilibet pſone nõ p alterã. Si notionalr: ſic diligere idẽ eſt qđ ſpirare. et tũc ſequit ꝙ pr̄ z fili' ſpirant ſe ſpũſctõ: qđ ẽ falſum. Preterea Si pr̄ et filius diligũt ſe ſpũſctõ. g pr̄ diligit ſe ſpiritusſancto: qꝛ codeʒ videt pr̄ diligere ſe z filiũ. ſed pñs videt incõueniẽs. qꝛ pr̄ diligit ſe in pmo ſigno origis in qͦ nõ ſpũſſãctus nõ intelligit ſpirat'. Cõtra. vj. de trini. Spũſanct' eſt quo genit' a generante diligit: genitoreq; ſuum diligit.

Aliq negant iſtam poſitionẽ: dicẽtes eam retractatã ab Aug. in. j. retractationum. vbi retractauit illã: pater eſt ſapiẽs ſapientia genita. cui iſta videt aſſimilari. et iõ iſtã dicũt retractatã in illa. Cõtra Aug' pluries retractat eandẽ materiã q̄ in diuerſis libris habet: qñ. ſ. facit mẽtionem de illis libris diuerſis. ergo multo magis iſtã retractaret ſeorſum ſi eſſet retractanda. Item Aug' non retractat dicta alioꝝ ſanctoꝝ qui vident iſtam cõcedere. nec eſt ſimile de iſta z de illa. pat eſt ſapiens ſapiẽtia genita. illa enĩ ẽ falſa: cum eſſe ſapientẽ non dicat notionaliter ſed eſſentialiter tñ vel appropriate. Diligere aũt poteſt ſumi eſſentialiter z notionaliter. Unde in hac poſitione: Pater

⁊ filius diligūt ſe ſpūſancto: ſumiť partī; eſſentialr̄ ⁊ ꝑtim notionaliter ſcḋm Scotū. Senſus em̄ hui⁹ ꝓpoſitiōis eſt ꝙ pater ⁊ fili⁹ ꝓducūt ſpm̄ſctm̄ q̄ appropriate eſt amor ois neceſſario amati. Sic etiā dicere ſumiť ꝑtim eſſentialr̄ ⁊ partim notionaliter in illa ꝓpoſitiōe. pater dicit verbo id eſt ꝓducit verbū. q̄ appropriate eſt noticia declaratiua ſeu manifeſtatiua omīs declarabilis. Ubi ſciēdū ꝙ dicere pōt ſumi triplr̄. Pmō eſſentialr̄: ⁊ hoc fit duobus modis. Uno mō em̄ dicere idē eſt ꝙ intelligere. ⁊ ſic pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſctūs ſunt vnus dicēs. Alio mō idē eſt ꝙ declarare. ⁊ hoc etiā ꝯuenit trib⁹ ꝑſonis. q̄lib; em̄ ꝑſona ē declaratiua ois declarabilis cū quelib; ſit noticia infinita. noticia aūt actualis eſt declaratiua obiecti. hoc tn̄ appropriať filio. q2 ꝓducať ꝑ modū noticie.

Iſte aūt reſpectus declaratiui ad declarabile nō eſt realis: nec ad intra nec ad extra. ad itra ſiquidē nō eſt realis: cū eiuſdē ad ſe nō ſit relatio realis. noticia autē eſt eadē in trib⁹ ꝑſonis. Nec ad extra: cū; dei ad creaturā nō ſit relatio realis. Secūdo mō dicere ſumiť notionalr̄: ⁊ ſic tātū valet ſicut generare. ⁊ hoc mō pater dicit v̄bū. i. generat. Tertio mō ſumiť partim eſſentialiter ⁊ partim notionaliter. ⁊ ſic pater dicit verbo ſicut prius fuit declaratum. Ad argumēta. Ad primū ꝑ; ex predictis ꝙ diligere nec mere eſſentialiter nec mere notionaliter teneť. ſed ſignificat amorē appropriatū ſpūiſancto cōnotando eius ꝓductionē. Ad ſcḋm dico ꝙ pater diligit ſe in primo ſigno originiſ volūtate vt eſt in ipo formaliter. Diligit autē ſe ſpūſſanctus principiatiue: non in primo ſigno originis: ſed ſpirando ſpiritūſanctū in quantū principiat ſeu producit ſpiritūſanctū qui appropriate eſt amor ois neceſſario amati ex vi ꝓductōis ſue.

Rn̄ſio ad arg.

Circa diſtinctionē.xxxiij. ⁊.xxxiiij.

Diſtin. xxxiij. ⁊ xxxiiij.

Quero ſine argumētis. vtꝝ ꝓprietas ſit idem cum eſſentia. Secūdo vtrum ꝑſona ſit idem cū eſſentia. ⁊ tertio. vtrū ꝑſona ſit idem cum ꝓprietate. Circa quas queſtiones non oportet imorari. quia earum veritas ꝑ; ex dictis. diſt. ij. cū querebať. Utrum cū vnitate eſſentie ſtet pluralitas ꝑſonarū; vbi oſtenſum eſt qualiter ꝓprietas ꝑſonalis non eſt idem formaliter cum eſſentia. Ex quo ſequitur ꝙ ꝑſona non eſt idē adequate cum eſſentia: cum includat ꝓprietatē perſonalē. Nec perſona eſt idem primo ſeu adequate cum ꝓprietate ꝑſonali cum etiā includat eſſentiā. Perſona nāq; vtrūq; includit in ſua ratione formali. licet aūt eſſentia non ſit idem formaliter cū; ꝓprietate ꝑſonali. eſt tn̄ ſibi idem identice ⁊ ꝑfecte rōne ſimplicitatis diuine que ſequitur ex perfecta infinitate illius eſſentie. vt dictū eſt diſtinctione octaua.

Einde circa diſtinctionē.xxxv.

Diſtin. xxxv.

Quero vtꝝ in deo ſit ideaꝝ pluralitas. Et videť ꝙ nō. Eſſentia diuina cū ſit illimitata ⁊ virtualiter ꝯtineat omne ens eſt intellectui diuino ratio intelligendi q̄dcūq; intelligibile. ergo ad cognitionē creaturaꝝ nō oportet ponere in deo pluralitatē idearum. ꝯſequētia eſt nota. probatur añs. ſicut res ſe habet ad eſſe ita ad cognoſci. ij metaph. ſi igiť eſſentia diuina contineat creaturas q̄tum ad idētitatē. igiť ⁊ quo ad cognoſcibilitatē. In oppoſitū Augu. lxxxiij. q. queſtiōe. xlvj. Idee ſunt forme eterne ⁊ incōmutabiles que diuina intelligentia ꝯtineňť ſcḋm quas formari diciť omne qḋ oriri poteſt. dicit etiā ibi ꝙ alia rōne conditus eſt hō. ⁊ alia rōne equus.

Pro ſolutione huius queſtionis p̄mo aliq̄ ꝑmittā. ⁊ ſecūdo ad queſtionē; rn̄debo. Quātū ad primū notandū ꝙ intellectus diuinus habet duplex obiectū. ſc; primariū ⁊ ſecundariū. Obiectū p̄marium intellectus diuini eſt eſſentia diuina que ſibi adequatur ⁊ eſt ratio intelligēdi quodlibet intelligibile. Obiectum ſecundariū. ſunt creature cognite que in intellectu diuino ſūt obiectiue inq̄ntum ab ipo apprehenduňť ⁊ habent eſſe cognitū. Unde ſolum habent rationē terminatiui reſpectu intellectus diuini. Non enim

Obie. intel. diuini. du.

mouēt intellectū diuinū. q2 vt dicit Ari.
xij.metap. Vileſceret ſi ab alio a ſe cogni
tionē acciperet. Item notandū q licet
cognitio noſtra dependeat ab obiecto
ad qđ refert in tertio modo relatiuoꝝ: ſi-
cut menſurabile ad menſurā in quo non
eſt mutua dependētia. ſed obiectum ter-
minat hmōi dependentiā ſub rōne abſo
luta. Intellectio tñ diuina cū ſit menſu-
ra oīm alioꝝ a ſe intellectoꝝ per eā nō re-
fert ad ipa: ſ3 eꝯ ipa obiecta itellecta refe
runt ad intellectionē diuinam ꝛ ipa ter-
minat hmōi relationē ſub ratione abſo-
luta. Unde deus in pmo inſtanti nature
intelligit eſſentiā ſub rōne mere abſolu-
ta que eſt ei ratio cognoſcēdi omē cogno
ſcibile. In ſecūdo intelligit lapidem. ꝛ ſic
ipm pducit in eſſe intelligibili: ꝛ produ-
cendo eum in tali eſſe intentionali pducit
vt habens dependentiam ad ipm ita q
ibi eſt relatio rationis in lapide itellecto
ad intellectionē diuinaz. ſed nulla adhuc
in intellectione diuina ad lapidē. In ter-
tio tamen inſtanti poteſt intellectus diui
nus comparare ſuam intellectionem ad
quodcūq3 itelligibile. ꝛ ſic cauſare in ſe re
lationem rationis. Tertio ſciendu3 q
ſicut ex autoritatibus Auguſtini allega-
tis poteſt dici: idea eſt ratio eterna in mē
te diuina ſm quā aliqđ eſt formabile vt
ſm ppriam rationez. Et dicitur ab idos
quod eſt forma. Unde ſm Scotu3. La-
pis cognitus dicitur idea. Sicut enim
domus in mente per ſpeciem repreſenta-
ta dicitur ratio ſm quā format domus
in eſſe materiali. ſic lapis cognit⁹ exiſtēs
in mēte diuina obiectiue dicitur ratio p
pria ſm quam lapis in eſſe reali forma-
tur. Hoc autem conſonat dicto Plato-
nis ponentis ideas eſſe rerum quidita-
tes. quas ſi in mente diuina poſuerit: in-
q̄tum ſc3 habent ibi eſſe cognitum: bene
poſuit ſicut ꝛ Auguſti. ponit qui ab ipſo
nomen idee accepit. Si vero eas poſue-
rit per ſe exiſtentes ſicut ſibi imponit Ari
Rñſio ad q̄ſti. ſto. male poſuit. Quantū ad ſecundū
articulum patet ex predictis q in deo nō
eſt pluralitas idearum ſm rem: cum eſſē-
tia diuina ex infinitate ſua ſit repreſenta-
tiua omnis rei producibilis: ſed eſt plu-
ralitas ſm rationem que quidem ratio-
ne diſtinguūtur iuxta diſtinctionez obie-
ctorum que a diuino intellectu cognoſcū
tur: quibꝫ a parte rei correſpondet in deo
vnitas diuine eſſentie que eminenter cō-
tinet omne producibile. Non ponuntur
autem in deo: vt ſint intellectui diuino
rationes cognoſcendi creaturas: cum pre
exigant cognitionē creaturarū vt pat3 ex
predictis. Contra predicta arguitur.
ſm Aug. lxxxiij. q. queſtione. xlvj. Tan-
ta eſt vis in ideis: vt niſi ipis intellectis
ſapiens nemo eſſe poſſit. ibidem etia3 di
cit q iſtarum viſione fiet anima beatiſſi-
ma. ergo videtur q ſint rationes cogno-
ſcendi creaturas. Item Cognitio fit
per ſimile. igitur opo3 ratione cognoſcē
di habere aliquā ppriam rationem ſimi-
litudinis reſpectu cogniti cuiuſmodi vi-
detur eſſe idea reſpectu ideati. Rñ-
deo ad primū q Auguſtin⁹ loquitur de
ſapiētia perfectiſſima ꝛ beatitudine tota
li poſſibili que non poteſt haberi niſi eſ-
ſentia diuina perfectiſſime cognoſcatur.
eſſentia autē diuina non cognoſcitur per
fectiſſime niſi cognoſcant creature que in
ea relucent que dicunt idee inq̄tum ſunt
ab intellectu diuino cognite. Uñ in iſtis
formaliter non eſt beatitudo: ſed in obie-
cto cuius cognitio preſupponitur in iſtis
ꝛ quaſi concomitanter in iſtis in quibus
eſt aliqua beatitudo licet non prima. Nō
habetur igitur ex iſtis autoritatibus q
idee ſint intellectui diuino rationes cog-
noſcendi creaturas. Ad ſecundū dico
q non eſt neceſſariū q in ratione cogno-
ſcendi ſit ſimilitudo vniuoca ſeu forma-
lis: alioquin nihil poſſet cognoſci p cau-
ſam: ergo nec per principiū ſufficit ergo
ſimilitudo virtualis. Unde quia eſſentia
diuina eſt pelagus infinite ſubſtātie oia
poſſibilia in ſe eminēter continens: ideo
eſt ſpeculū repreſentatiuum infinitorum

Per hoc patet ad argumentū in prin- Rñdeo ad arg.
cipio queſtionis poſitum quod bene pro
bat q idee non ſunt intellectui diuino ra
tiones cognoſcēdi alia a ſe: ex hoc non ſe-
quitur quin ſint ponende. Ex predictis
patet q licet omne ens poſſibile producī
habeat ideam in deo: illa tamen quibus

repugnat eſſe vt chimera: nō habēt ideā in deo inq̄ꜩtum huiuſmodi. cū idea ſit rō ſm quā aliq̄d eſt formabile. Malū etiā culpe cū formaliter nihil ponat: nō habꝫ ideā in deo. deus eīm nō eſt exemplar niſi poſſibiliū product. de quo Joh. j. Qđ factū eſt in ipo vita erat. Res nāqꝫ factibiles ſunt exemplariter in deo qui eſt vita intellectualis.

Diſtin. xxxvj.

v Lterius qꝛ

vt dictū eſt queſtiōe p̄cedēti deus ab eterno cognoſcat lapidem. ꝛ ſic lapis cognitus habet relationē eternā ad deū cognoſcentē. Querit̄ vtrū fundamentū huiꝰ relatiōis habeat vere eſſe eſſentie ab eterno? Et dicit̄ a quibuſdā ꝙ ſic. Ad qđ eſt rō talis. Productio nō ē tm̄ alicuiꝰ relatiōis rōis: qꝛ relatio nō eſt niſi in abſoluto. igit̄ cū ꝯceſſum ſit in p̄cedenti queſtiōe deū ꝓducere res in eſſe itelligibili ſm ꝙ res cognita dicit̄ idea. ſequit̄ ꝙ oportet ponere aliquā entitatem abſolutā in qua fundet̄ talis relatio ad ꝓducēs. Preterea. Si lapis ab eterno nō habuit eſſe eſſentie: fuit purū non ens. ergo fuit impoſſibile ipm̄ ꝓduci. ꝓbat̄ iſta ꝯña. Sicut ens ad non-ens: ita poſſibile ad īpoſſibile. quare ꝯmutatim ſi omne ens eſt poſſibile. ergo omne qđ eſt purū nō ens eſt impoſſibile. Preterea Aug. Si bonū eſt aliqua forma nō nullū bonū eſt capacitas forme. ergo nō nullū bonū eſt poſſibilitas ad bonitatē actualē. Item Anſelmus de veritate dicit ꝙ hec ꝓpoſitio homo eſt aīal: ſemꝑ eſt vera. qđ nō eſſet verū niſi homo eſſe eſſentie ſemꝑ habuiſſet. Sed ꝯtra hāc opinionē argnit̄: qꝛ ex iſta ſequit̄ ꝙ nihil de nouo poſſit creari. ꝓbatur ꝯña. Creatio eſt ꝓductio de nihilo. ſi aūt creatura ab eterno habuit eē eēntie qđ eſt verū eſſe reale. ſequit̄ ꝙ qñ ꝓducitur ab efficiente ꝙ nō ꝓducit̄ de nihilo. Item ſm illā opinionē ꝛ videt̄ in multis ꝓbabile. exiſtentia vltra eſſentiā nō addit niſi reſpectū ad efficiētē. ſi ergo creatura habuit ab eterno eſſe eſſentie. qñ creatur nō ꝓducit̄ ſcḋm aliqđ eſſe abſolutū ſed tantū ſcḋm ad illum reſpectum ſiue ad eſſe ſm quid. ꝛ ſic creatio minus eſt ꝓductio ſimpliciter ꝙ̄ ſit alteratio. Preterea ex iſta opinione ſequit̄ ꝙ nō poſſit aliquid ānihilari. ſicut eīm ꝓducitur de ente ſm eſſentiā ita videtur redire ī ens ſm eſſētiā nō in nihil. Illa igitur opinio nō eſt vera nec tenet̄ cōiter. Unde ſm Rich. ꝛ Scotū nō eſt dare eſſe eēntie ſine eſſe exiſtentie. Nec oportꝫ ponere hmōi eſſe eſſentie ab eterno ad fūdandū relationē creature cognite ad deū cognoſcentē. qꝛ ſicut deus ab eterno nouit eſſentiā creature: ita nouit eius exiſtētiam. ꝛ tm̄ ꝓpter iſtam relationē fundatā nō ponit̄ ab aliquo eſſe exiſtentie ab eterno. quare nec ꝯcedēdū eſt de eſſe eſſentie. contra Tho.

Ad primū argu. dico ꝙ ꝓductio in eſſe intelligibili eſt alterius rōnis ab omni eſſe ſimpliciter: ꝛ nō eſt relationis tantū. ſed etiam fundamenti abſoluti. non quidem ſm eſſe eſſentie vel exiſtentie. ſed ſm eſſe diminutū qđ eſt eſſe ſm quid etiam entis abſoluti qđ tamen ens abſolutum ſm illud eſſe diminutū cōcomitatur relatio rationis. Exemplū huius ſi ceſar eſſet ānihilatus: ꝛ tm̄ eſſet ſtatua ceſaris: ceſar eſſet rep̄ſentatus ꝑ ſtatuam. Iſtud eſſe repreſentatū eſt alterius rōnis ab omni eē ſimplr̄ ſiue eēntie ſiue exiſtentie ipius ceſaris. licet autē eſſe cognitū ſit eſſe ſm q̄d reducit̄ tm̄ ad aliqđ eſſe ſimplr̄ ſcꝫ ad eſſe ipius intellectionis. ſed illud eſſe ſimplr̄ nō eſt formalr̄ eē eiꝰ qđ dicit̄ eē ſm q̄d: ſꝫ eſt eius terminatiue vel principiatiue ita ꝙ ſine iſto vero eē non eēt illud eē ſm q̄d. Riſio ad q̄ſti.

Ad ſcḋm dico ꝙ prima diſtinctio entis videt̄ eſſe in ens extra animā ꝛ in ens in aīa. ꝛ illud extra animā pōt diſtingui ī actū vel potentiā eēntie vel exiſtētie. ꝛ qđ cūqꝫ iſtoꝝ extra aiam poteſt habere eſſe in anima. Et nūc quādo dicit̄ ſi lapis ab eterno nō habuit eſſe eēntie fuit purum nō ens: ꝯcedo prout non ens oppoͥnitur enti reali ſeu extra animā. Nō tm̄ fuit purum nō ens accipiēdo ens ꝓut eſt cōmune enti in aīa vel itellectui ꝛ extra aiam cum habuerit eſſe cognitum ſeu repreſentatū qđ eſt eſſe in actu ſm quid: ꝛ qđ concomitatur poſſibilitas ad eſſe ſimpliciter. Et cū infert̄ ꝙ omne purum non ens eſt

impoſſibile: verũ eſt accipiẽdo purũ non ens qδ nec habet eſſe reale nec rẽpſentatũ vel cognituz. Ad Augu. poſſet per idem rñderi. vel poſſet dici ꝙ capacitas forme ſm cũ ſumit̃ ꝑ materia que eſt ens reale. vt dicet̃ in ſcδo. Ad aliud dico ꝙ cũ ꝑ̄dicata ⁊ ſubiecta ſint res rõis ſm Auicen. iiij. metaph. ſufficit ad hoc ꝙ enũciatio affirmatiua ſit vera ꝙ ꝑ̄dicatũ ꝯueniat ſubiecto in eẽ intellecto. Vñ ꝯ̃z iſtis hõ ⁊ animal ab eterno in eſſe reali nõ ꝯuenirent cũ nullũ reale eẽ haberẽt: tñ in eſſe intellecto ꝯueniebãt. q: deus ab eterno intellexit ꝙ quãdo homo haberet eſſe reale includeret realiter animal.

Diſtin. xxxvij. **Irca diſtinctionẽ. xxxvij.** Querit̃ vtrũ deus ſit vbiq3? Et videt̃ ꝙ nõ. Si deus eſt vbiq3: mutat̃. ꝯñs eſt falſum. probat̃ ꝯſequẽtia q: ſi deus eſſet vbiq3: eſſet vbi prius non fuit: puta ſi ꝑducatur de nouo aliquis lapis: eſſet ꝑ̄ſens illi lapidi cui ꝑ̄us nõ erat ꝑ̄ſens. ⁊ ſic mutaret̃: quia haberet i ſe nouã relationẽ realẽ: ꝑ̄ñtia ei vel coexiſtẽtia dicit relationẽ realem in vtroq3 extremo.

Item Aug. lxxxiij. q. q. xx. Deus non eſt alicubi: q: in eo ſunt omnia. Cõtra Gregorius in canticis ſuꝑ illud q̃ abijt dilectus tuus: ponit tres modos eſſendi deũ vbiq3 ſcz per eſſentiaz: per preſentiã ⁊ potentiam.

Rñſio. Rñdeo ꝙ ſicut dicit magiſter in littera allegans plures auctoritates: deus eſt vbiq3 per eſſentiam: preſentiam ⁊ potentiam. Ad quod eſt auctoritas Pſalm. Si aſcendero in celum tu illic es: ſi deſcendero ad infernum ades. Cum enim deus ſit cauſa efficiens creature ⁊ eam ꝯſeruans in eſſe: eſt in creatura per potentiã. cum etiã oĩa nuda ⁊ aꝑta ſint oculis eius: eſt in omĩbꝫ rebus per preſentiã q: ſcz omnia ſunt ꝑ̄ſentia eius noticie: q: vero eſt infinitus ſeu illimitatus: eſt in qualibet creatura per eſſentiaz. Cuilibet nanq3 creature realiter illabit̃: eſtq3 ſibi intim⁹ rõne ſue imẽſitatis. Quia vero in deo cũ infinitate eſt ſũma ſimplicitas: idõ ſic de⁹ eſt in oĩbꝫ reb: ꝙ in q̃libet ea eſt totus. In ſanctis vero eſt modo quodã ſpeciali ꝑ grãm gratũ facientẽ ꝑ quã habẽt facultatẽ fruẽdi ipo.

Ad primũ argumentũ dico ꝙ illa ꝑ̄ſentia dicit tantũ relationẽ realem ex parte creature que deo coexiſtit: ex parte vero dei dicit ſolã nominationẽ. vt patz diſtinctione. xxx. Rñdeo ad arg.

Ad ſcδm dico ꝙ Aug. negat deũ eſſe in loco nõ quia nõ ſit per eſſentiam ꝑ̄ñs loco: ſed quia non continet̃ a loco neq3 circũſcriptiue: neq3 diffinitiue neq3 ꝯſeruat̃ a loco ſed ecõuerſo. Deum eſſe i loco quõ intelli. Unde pot dici eſſe extra omnẽ locũ: non quidẽ ponẽdo aliqδ ſpacium extra mundũ in quo ſit de⁹ quia non eſt aliqδ tale ſpacium: ſed quia eius imenſitas omnẽ locum excedit. Ut eñ dicit btũs Gregorius. viij. libro moraliũ. Anguſta eſt oĩs creatura creatori. Qδ patet. quia ſi de nouo crearet̃ alius mundus: conſtat ꝙ deus eſſet in illo mundo ſicut in iſto qδ nõ eſſet per tranſlationem ſui de hoc mundo ad illum cuz penitus ſit imutabilis: ſed hoc eſſet ratione ſue immenſitatis que in infinitum capacitatem huius mundi excedit. Unde ad honorem beate virginis canit eccl'ia. Uirgo dei genitrix quem totus non capit orbis in tua ſe clauſit viſcera factus homo. Sic ⁊ Alanus dicit. vij. ꝓpoſitione de maximis theologie. De⁹ eſt ſphera itellectualis cui⁹ centrũ vbiq3 eſt: ⁊ circũferẽtia nuſq3. Per centrũ intelligit̃ creatura que dicit̃ eſſe vbiq3: nõ ꝑ ſe ⁊ ꝑ̄mo ſeu ſm ſe totã. q: hoc ſoli deo cõpetit: ſed ꝑ ptes. q: in quolibꝫ loco eſt aliq̃ creatura. ꝑ circũferentiã vero intelligit̃ diuina imenſitas: que oẽm creaturã excedit ⁊ in ſe ꝯcludit: loquẽdo ꝑ quandã ſimilitudinem ſicut circuferẽtia centrũ. In deo eñ ſunt oĩa vt in cauſa efficiente ⁊ ꝯſeruante exemplari ⁊ finali.

Lterius circa Diſtin. xxxviij. ⁊ xxxix. diſti. xxxviij. ⁊ xxxix. q̃ro vtrũ cũ infallibitate die'ſcie poſſit ſtar̃ ꝯtingẽtia rerũ. Et videt̃ ꝙ nõ. q: ſm ph̃. lib. periher. In futuris ꝯtingẽtibꝫ nõ ẽ determiata ṽitas. ẽ nõ hẽt̃ deſcis noticia infallibil̃. ꝯñs pz. añs ꝓbat̃ ꝑ ari. ibidẽ q: ſicut

aliq̃ veritas determinata de aliq̃ futuro
contingenti:nõ oportet de ipſo cõſiliari.
quia ſiue cõſiliet᷑ ſiue non:hoc eueniet.
Preterea Deus ſcit me ſeſſurũ cras.et
poſſibile eſt me nõ ſedere cras:ponat᷑ in
eſſe nõ ſedebo cras.ſequit᷑ ꝙ deus deci-
pit᷑.ſed ex poſitione poſſibilis in eſſe nul-
lũ ſequit᷑ impoſſibile.ergo illa:deus deci-
pit᷑:nõ eſt impoſſibilis. Preterea. Omñe
q̃d eſt quãdo eſt:neceſſe eſt eſſe.j.periher.
nihil ergo q̃d exiſtit eſt contingẽs. Cõ-
tra Ad Heb.iiij.Omnia nuda ꝛ aperta
ſunt oculis eiꝰ ad quē nobis ſermo. In
Rñſio ista q̃ſtione p̃mo videbit᷑ de queſito.de-
inde mouebunt᷑ aliq̃ dubia. Quantũ
ad primũ ſciendũ ꝙ ſicut dictum eſt q̃ſti-
one An theologia ſit practica:Cognitio
cõtingentiũ in intellectu diuino ſequitur
actum voluntatis:ſ̃m Sco.licet q̃dam
aliter dicant.quicq̃d enĩ in deo precedit
actum voluntatꝪ:eſt mere naturale.vnde
ante actum voluntatis ab eſſentia diui-
na tñ offerunt᷑ intellectui ſimplicia ꝛ ve-
ritates neceſſarie que in ipſis terminis in-
cludunt᷑.vel que ex his cõcludunt᷑:cuiuſ-
modi nõ ſunt veritates cõtingẽtes.q̃pro-
pter prius natura voluntas diuĩa habet
velle circa contingentia q̃ꝫ intellectus illa
intelligat:ita ꝙ p̃mo intellectus diuinꝰ
offert voluntati ſimplicia quoꝝ vnio eſt
contingens.aut ſi offert complexionẽ:of-
fert ſicut neutrũ.et volũtas eligens vnã
partem pro aliq̃ nunc facit ipſam deter-
minate veram.et tunc eſſentia eſt intelle-
ctui diuino ratio intelligendi illud verũ.
In intellectu igitur apprehẽdente deter-
minationẽ volũtatis diuine eſt infallibi-
lis certitudo ꝓpter immutabilitatẽ volun-
tatis diuine.cum hoc tñ ſtat contingẽtia
obiecti cogniti.quia volũtas determiate
volens:contingẽter vult:cũ ſe habeat cõ-
tingẽter ad omne aliud a ſe:vt patuit q̃-
ſtiõe de immutabilitate dei. Sicut enĩ vo-
luntas noſtra actibꝫ diuerſis poteſt ten-
dere in oppoſita obiecta:ſic volũtas diui-
na eodẽ actu ſimplici illimitato.non q̃dẽ
ꝙ poſſit in oppoſita ſimul cõiunctim. q̃a
poſſe ſimul in cõtradictoria nihil eſt poſ-
ſe. Nec etiã ꝙ poſſit in oppoſita ſucceſſiue
ita ꝙ modo in vnũ ꝛ poſtea in aliud:hoc
enĩ eſt mutabilitatis.ſed poteſt in oppo-
ſita diuiſim.ſ.in vnum vt in aliud:vt enĩ
voluntas prius eſt natura ſua volitione
pro illo inſtanti ꝓ quo vult antichriſtum
eſſe:poteſt velle ip̃m non eſſe. Licet nãq̧
volitio diuina in ſe ſit neceſſaria:cũ ſit idẽ
cum eſſentia ſua:vt patuit diſt.ij. tñ con-
tingenter tranſit ſup obiectum aliud a ſe.
Et idem dicendũ eſt de cognitione con-
tingentiũ in intellectu diuio. Unde ſicut
deus cõtingenter vult affore:ſic cõtingẽ-
ter ſcit affore.quia nõ poteſt eſſe neceſſa-
riũ quod p̃exigit cõtingens. Pñt aũt p̃-
dicta declarari duplici exemplo. Primũ
eſt Si in potentia mea viſiua ſit ſp̃ ſtans
vnus actus videndi:et ab aliq̃ p̃ſentan-
te nunc ſit ille color p̃ſens:nunc iſte.oculꝰ
meus videbit nũc hoc:nũc illud.etſi vnꝰ
color fieret p̃ſens naturaliter ꝛ alius libe
re:non eſſet differentia formalit᷑ in viſio-
ne mea quin ex pte ſua oculus naturalit᷑
videat vtrũq̧.tñ cõtingẽter poteſt vide-
re vnũ ꝛ neceſſario aliud:inq̃ꝫtũ ibi vnũ
fit p̃ſens contingenter ꝛ aliud neceſſario.
ſic de intellectu diuino reſpectu veritatũ
neceſſariaꝝ ꝛ contingentiũ. Aliud exem-
plũ. Si haberẽ actũ loq̃ndi eundẽ ꝑmi-
nentẽ:et ille poſſet tranſire ſup diuerſa
obiecta cõtingenter:licet neceſſario habe-
rem actum ſicut ꝛ potentiam: non tamẽ
haberem neceſſario actum vt tranſeuntẽ
ſup tale obiectum.vnde non ſequeretur:
neceſſario dico.ergo neceſſario dico illõ.
imo poſſet eſſe neceſſitas eius in ſe cũ cõ-
tingẽtia reſpectu huius obiecti. ſic actus
voluntatꝪ ꝛ intellectus diuini in ſe neceſ-
ſarius contingenter tranſit ſup obiectuꝫ
creatum. Quantum ad ſecundũ arti-
culum in quo ſunt aliqua dubia mouen- Dubiũ
da Primo dubitatur circa predicta.quia primũ
videtur ꝙ infallibilitas diuĩe noticie in-
ferat neceſſitatem futurorum contingen-
tium. Si enim deus nouit me ſeſſurum
cras:ſequitur neceſſario ꝙ cras ego ſede-
bo.quia ſi non ſederem:tunc deus falle-
ret᷑. Reſpõdeo ꝙ duplex eſt neceſſitas
ſalicꝫ neceſſitas conſequentie: et neceſſi-
tas conſequentis.et tunc dico ꝙ bene ſe-
quitur neceſſitate conſequentie ꝙ ſi deꝰ
nouit me cras ſeſſurũ ꝙ cras ego ſedebo

Hoc tamen nō obſtante ꝯſequens eſt in
cōtingēs.q2 poſſuꝫ ſedere vltimo vel nō
ſedere. Exemplū. bene ſequit̄ neceſſitate
ꝯñe. homo currit: igit̄ mouet̄ ꝛ tñ tam
añs ꝙ̄ ꝯſequēs ſunt ꝯtingētia. Secū
Dub.ij. do dubitat̄. Utrū in deo ſit ꝑſciētia. Et
videt̄ ꝙ nō. futura nō habēt aliquā veri
tatē. ḡ nō poſſunt ꝑſciri. ꝯſequētia patet.
q2 nihil ſcitur niſi verū. falſum eñ nō pōt
ſciri ſm Aug. in libro de trinitate.xv. an
tecedēs ꝓbatur. vnūqdq; ſicut ſe habet
ad eſſe: ita ad veritatē. cū igit̄ futura non
Rñſio ſint: nō habēt aliquā veritatē. Rñdeo
ad arg. Preſciētia eſt futurorū ꝑcognitio. cū igr̄
deus habeat noticiā futurorū. vt patet ex
ꝑdictis in eo eſt ꝑſciētia. Ad argumē
tū in oppoſitū dico ꝙ licet futura nō ha
beant aliquā veritatē in eſſe reali: habent
tñ in eſſe cognito. Et nota ꝙ licet nihil
ſciatur niſi verū: pōt tñ ſciri falſum eſſe
falſum: q2 falſum eſſe falſum eſt verum.

Ad argumēta ꝑncipalia. Ad ꝑmū di
co ꝙ nō eſt ſimilis veritas in illis de futu
ro ſicut in illis de ꝑñti ꝛ preterito. In ꝑ
ſentibus quidē ꝛ preteritis eſt veritas de
terminata: ita ꝙ alterū extremū eſt poſitū
in eſſe. ꝛ vt intelligit̄ poſitū nō eſt in pote
ſtate cauſe vt ponat̄ vel nō ponat̄. q2 licet
in poteſtate cauſe vt eſt prior naturaliter
effectu ſit ponere effectū vel non ponere
nō tñ vt effectus intelligitur vt iam poſi
tus in eſſe. Non eſt autē talis determina
tio ex pte futuri. quia licet alicui ſit vna
pars determinate vera. ꝛ etiā vna pars
ſit in ſe determinate vera: licet eam nullꝰ
intellectus apprehēderet. nō tñ ita ꝙn ſit
in poteſtate cauſe ꝓ illo inſtanti ponere
oppiñ. Et illa determinatio ſufficit ad ꝯſiliā
dū vl' negociādū. Ad ſcdm dico ꝙ ex po
ſitione poſſibilis in eſſe non ſequit̄ aliqd
impoſſibile. tñ illa de ineſſe in quā ponit̄
aliqua de poſſibili pōt repugnare alteri
cui non repugnat illa de poſſibili. ꝛ ideo
ex cōpoſſibilitate earū ſequit̄ impoſſibile.
puta ex incōpoſſibilitate illius nō ſede
bo cras. cum illa deus ſcit me ſeſſurum
cras: ſequit̄ impoſſibile ſcꝫ deum falli.

Ad tertiū dico ꝙ illa hypothetica tpa
lis. omne qd eſt qñ eſt neceſſe eſt eſſe. eſt
vera de neceſſitate ꝯſequētie. nō de neceſ
ſitate ꝯſequētis. ſequit̄ eī neceſſario ſi ali
quid eſt qd illud habeat eſſe qñ eſt. ipm
tñ ꝓpter hoc non eſt ſimplr̄ neceſſarium.

Circa hāc diſtinctionē notandū ꝙ cō triplex
muniter diſtinguit̄ triplex cognitio dei ſcꝫ dei cog.
Approbationis: viſionis ꝛ intelligentie.
Cognitio approbationis eſt tantū bono
rū. Cognitio viſionis eſt eorū que ſūt fue
runt vel erūt. Cognitio vero intelligentie
ſeu ſimplicis noticie eſt omniū q̄ poſſunt
eſſe. hmōi aūt cognitiones nō differunt
ſm ſe: ſed ſm diſtinctionē connotatorū.

c Irca diſti Diſt.xl.
ctionē.xl. Quero vtrū ꝑde
ſtinatus poſſit dānari. Or
nō. Omne preteritū ſimplr̄
eſt neceſſariū. q2 ſm ꝑhm ethicorū. h
ſolo priuat̄ deus ingenita facere que fa
cta ſunt: ſed ꝑdeſtinatio huius ꝑdeſtina
ti tranſijt in preteritū. q2 deus ꝑdeſtinauit
illum ab eterno. ergo eſt neceſſaria ſim
pliciter. ḡ non poteſt deus eū nō predeſti
nare. ꝛ ꝑ ꝯñs nō pōt dānari. Preterea
ſi poteſt ꝑdeſtinatus dānari: hoc nō eſſet
niſi ꝑ actū ſuū. ḡ ꝑ actū volūtatis create
poſſet impediri actus volūtatis diuine.
qd eſt impoſſibile. Contra. Si ſic. non
eſſet ſollicitandū aliqueꝫ de obſeruantia
ꝑceptorū ꝛ ꝯſiliorū. q2 qualitercūq; opare
tur: ſi eſt ꝑdeſtinatus ſaluaret̄. ꝛ qualiter
cūq; viueret ſi eſt ꝑſcitꝰ dānaret̄. fruſtra
ergo poneret̄ tota lex diuina. In iſta Nota
queſtione ꝑmo aliqua ꝑmittā: ꝛ deinde diſtiñ.
reſpondebo ad queſitū. Quantū ad ꝑ
mū videndū eſt de diſtinctione ſciētie ꝑ
ſciētie: ꝓuidētie: ꝓpoſiti: electionis: diſpo
ſitionis. ꝑdeſtinatiōis ꝛ reprobationis.

Hec eī differūt ſꝫ rōnē: licꝫ ſint idē rea
liter in deo. Scientia nanq; dei eſt certa
cognitio omniū preteritorū. ꝑſentium ꝛ fu
turorū fieriq; poſſibiliū tā bonorū ꝙ̄ ma
lorū. licet autē in deo nō ſit ꝓprie habitus
eſt tñ ibi aliquid intellectū a nobis ꝑ mo
dū habitus. ſiquidē ſcientia in nobis eſt
habitus ad cognoſcēdū: ſicut virtus eſt
habitus ad operandū. Habitus autē eſt
qualitas manſiua: cum ſit de difficili mo
bilis a ſubiecto. cognitio ergo diuina cū

ſemp̄ maneat: ꝯgrue ſignat̄ p̄ modū ha/
bitus. Preſcientia eſt futuroꝝ p̄cogni
tio tam bonoꝝ ꝙ̄ maloꝝ appropriat̄ tn̄
reprobationi. Un̄ reprobati appropria/
te dicunt̄ p̄ſciti: q̄ꝛ reprobatio vltra p̄ſcē
tiā nō addit talē rōnē dignitatis ſic̄ p̄de
ſtinatio. ſic ⁊ nomen aīalis appropriat̄ ir
ratiōalibꝫ aīalibꝫ: licꝫ ſit cōmune tā rōna
libus ꝙ̄ irrōnabilibꝫ. Prouidentia eſt
p̄ſciētia futuroꝝ inquātū ſūt a p̄ſciēte in fi
nē ordinabilia. Un̄ eſt reſpectu bonoꝝ
p̄ncipalr̄ ⁊ reſpectu malorū ꝓpter bona.
Ad bonū em̄ ꝓuiſorē ſpectat nō tātūmō
bona. ordinare: ſed etiā quedā mala ꝓhi
bere ⁊ quedā mala p̄mittere ⁊ actores eo
rū punire ſm̄ ꝙ ꝓuidet expedire ordinati
oni bonoꝝ in finē. Dicit̄ autē ꝓuidentia
a ꝓuidēdo vel ꝓcul vidēdo. ſpectat quo/
ꝙ̄ nō ſolū ad intellectū ſed etiā ad volū/
tatē diuinā que oīa ordinat regit ſeu gu/
bernat. Propoſitū eſt actus volūtatis
diuine tam reſpectu futuroꝝ agēdoꝝ ꝙ̄
p̄mittēdoꝝ. Electio ſupra ꝓpoſitū ad
dit diſcretionē electi a ſuo ꝯtrario. ſ. boni
a malo. Diſpoſitio v̄o eſt p̄ſciētia faci/
endoꝝ: reſpiciēs fieri rei ⁊ cognitionē ſic̄
ꝓuidētia reſpicit eſſe rei poſtꝙ̄ facta eſt:
vt ꝑficiat̄ ſeu p̄maneat: ꝯiūctimꝙ̄ impor
tat ꝓpoſitū ⁊ cognitionē. ſepe diſpoſitio
⁊ ꝓuidentia p̄ eodem ſumūt̄. Predeſti
natio autē eſt ꝓpoſitū diuine volūtatis
ꝯferēdi grām ⁊ gloriam predeſtinatis. ⁊
pōt ſumi ꝓ actu intellectus ꝯcomitante.

Reprobatio vero eſt ꝓpoſitū p̄mitten
di reprobatos p̄manere in obduratione
finali: ⁊ retribuēdi eis iterminabilē penā
Rn̄ſio ad ꝗ̄ſti. ꝓpter eoꝝ iniquitatē. Quantum ad ſe
cundum articulum dico ꝙ illa ꝓpoſitio
predeſtinat᷒ poteſt damnari: eſt falſa in
ſenſu compoſito: ⁊ vera in ſenſu diuiſo.
In ſenſu enim compoſitionis deſigna/
tur ꝙ de aliqua p̄ſona conſiderata ſub il
la determinatiōe predeſtinatum dicitur
damnari. Unde ſenſus eſt ꝙ illa propo/
ſitio: predeſtinatus damnatur: eſt poſſi/
bilis. Iſte ſenſus eſt falſus. In ſenſu di/
uiſionis ſunt due categorice ⁊ enuncian/
tur de p̄ſona aliqua beatificabili in vna
categorica eſſe predeſtinatū ⁊ in alia poſ/
ſe damnari. ⁊ illa duo ſunt vera de eodē

ſubiecto. ſicut enim in generali dictuꝫ eſt
de libertate ⁊ contingentia volūtatis di
uine reſpectu quorūcūꝙ̄ obiectoꝝ ſecun/
darioꝝ: ita dicendum eſt reſpectu huius
obiecti ſecundarij ſcꝫ velle huic gratiam
⁊ gloriā. Unde deus contingēter prede
ſtinauit iſtum quē predeſtinauit: ⁊ poteſt
nō predeſtinare. Non ꝙ ſimul ambo ſint
oppoſita nec ſucceſſiue: ſed vtrūꝙ̄ diui/
ſim in inſtāti ſeu preſenti eternitatis. In
ꝙ̄tum em̄ volitio diuina cōſideratur vt
prior naturaliter tranſitu illius ſuper il/
lud obiectum qḋ eſt gloria iſti in iſto pri/
ori naturaliter n̄ repugnat ſibi eſſe oppo/
ſiti obiecti. ⁊ ſic ille qui eſt predeſtinatus
poteſt damnari. quia voluntas eius non
eſt ꝯfirmata ⁊ ſic poteſt peccare ⁊ per cō/
ſequēs iuſte dānari. Ad primū argu/ Rn̄ſio
mentū dico ꝙ ꝓcedit ex falſa imaginatio ad arg.
ne. imaginamur em̄ actū voluntatis di/
uine quaſi preteritū: ideo nō concipimus
libertatem in iſta voluntate ad actuꝫ hu/
iuſmodi. ſꝫ iſta imaginatio falſa eſt. Act᷒
enim voluntatis diuine ſemp̄ ſtat: q̄ꝛ nūc
eternitatis in quo eſt talis actus: ſemper
preſens eſt. Unde ita intelligendū eſt de
volūtate diuina ſiue volitiōe eius: vt eſt
huius obiecti. ſicut ſi p̄ īpoſſibile deus
nunc inciperet velle qḋ vult. ſic ꝙ ad nihil
eſſet eius voluntas determinata. Tūc
ad formā argu. dico ꝙ autoritas Ariſto.
eſt intelligēda de his q̄ vere in p̄teritum
tranſierūt: ſicut ē actus volūtatis huma
ne. Predeſtinatio aūt huius non tranſijt
in preteritū: licet illa preterierint quibus
coexiſtebat. Unde ſicut dictuꝫ diſtin. ix.
de generare ⁊ generaſſe ⁊ generatuꝝ eſſe.
ſic eſt dicendū in propoſito. Idem enim
eſt deum predeſtinare. predeſtinaſſe ⁊ p̄/
deſtinaturum eſſe. Iſta nāꝙ̄ verba non
conſignificāt partes tēporis menſurantꝫ
actum iſtum: ſed cōſignificant nunc eter/
nitatis menſurans illum actum qḋ nec
eſt preteritum neꝙ̄ futurū: ſed coexiſtens
omnibꝫ iſtis. Ad ſcḋm dico ꝙ ꝯſequē
tia nō valet: quia tunc dicit̄ aliqua volū
tas impediri qn̄ ſtat in volito ⁊ nō ſequi
tur effectus: ſed ſic nullius volūtas pōt
impedire diuinā. q̄ꝛ ſicut ille pōt ꝯtingē/
ter peccare: ſic voluntas diuina poteſt

eum contingenter non p̄deſtinare ⁊ nō ſaluare.

Di.xlj.

Vlterius cir

ca diſtin.xlj. Queritur vtrum ſit aliqđ meritū p̄deſtinatiōis vel reprobationis? Et non. Exo.xxxiij. Miſerebor cui voluero: et clemēs ero in quē placuerit mihi. ergo ratio prima ⁊ potiſſima diuine miſericordie ⁊ p̄deſtinationis eſt dei beneplacitū ⁊ voluntas. Item Apl's in ep'la ad rhom: ſuper hac queſtiōe dicit. Nūquid nō habet figulus poteſtatē de eadē maſſa facere alia quidē vaſa in honorē. alia in cōtumeliā? Si enim quereretur ab artifice quare de vna eademē maſſe facit vaſa pulcra ⁊ ex alia vilia cum eque ſit bona tota maſſa. nō eſt alia ratio niſi q2 placet. Ita enim benefaceret ſi faceret ecōuerſo. ergo ⁊c.

Item Aug. de p̄deſtinatiōe ſanctoꝝ. Non q2 tales futuros nos ſciuit ideo elegit. ſed vt tales eſſemus. In oppoſitū Ambroſius ſup ep'lā ad rhom. Dabo gratiā ei quem ſciuero ad me toto corde poſt errorē reuerſuꝝ. loquitur in pſona dñi. ergo ratio quare deus ꝓponit dare gratiā eſt q2 aliqđ futurū p̄uidet in hoie. Itē Si non eſſet alia ratio: p̄deſtinatiōis niſi volūtas diuina: tūc ſequeretur ꝙ ipa nō eſſet liberaliſſima nec optīa. q2 ſi vellet oēs ſaluarentur. Item Si ſola volūtate predeſtinat ⁊ reprobat: nō p̄cognita rōne aliqua: videtur ꝙ ſit acceptor pſonaꝝ. cōtra illud qđ dicitur in actibꝰ apl'oꝝ. In veritate cōperi q2 non eſt pſonaꝝ acceptor deus.

Rn̄ o. Rn̄ſio. In iſta queſtione p̄mo videbitur de q̄ſito: ⁊ deinde mouebuntur q̄dā dubia. Quantū ad primū qn̄ q̄ritur vtrū electio

Electio ⁊ reprobatio vel reprobatio rationē meritoriā habeat hoc nō intelligitur q̄tum ad voluntatē diuinā vel eius actū qui eſt deus. ſed q̄tum ad tranſitū eius ſup obiectū: ſeu q̄tum ad ordinationē ad ipam voluntatē ⁊ dicunt quidā ꝙ nō eſt alia ratio quare deus iſtum elegit ⁊ nō illum: niſi q2 placet. eo enim ipo ꝙ placet: ideo rectū eſt ꝓpter ſūmā ipius volūtatis rectitudinem. ⁊ ſic ipa diuina volūtas ſibiip̄i eſt ratio quia non tantū eſt recta: ſed etiā regula. ⁊ huius opinionis videtur eſſe magiſter in lr̄a. Cōtra hanc opinionē arguitur. quia ſi p̄deſtinatiōis ⁊ reprobatiōis nulla ſit ratio niſi q2 deo placet: tunc iudicia dei nō erunt impſcrutabilia. hoc eſt cōtra apoſtolū exclamantē. O altitudo diuitiaꝝ ſapientie ⁊ ſciētie dei q̄ incōprehenſibilia ſunt iudicia eius. facile enim erit dicere de eis ꝙ quia vult idō ſaluat vel reprobat. Sic dicit Scotus ꝙ licet nō videatur doc. ſb. aliqua ratio p̄deſtinatiōis a parte p̄deſtinati aliquo modo prior p̄deſtinatione: reprobationis tn̄ eſt aliq̄ ratio ꝓpter quā ſcꝫ iſta actio terminatur ad hoc obiectū ⁊ nō ad illud. qđ ꝓbatur: q2 dānatio non videtur bona niſi q2 iuſta. Unde videtur eſſe crudelitas ꝙ deꝰ velit dānare aliquē quē nō p̄uideat peccatorē. cū ergo reprobare ſit velle dānare. reprobatio habet ex parte obiecti rationē ſcꝫ peccatū finale p̄uiſum. Nō videtur autē dicēdū cōformiter de p̄deſtinatiōe ⁊ reprobatione: quia bona deo p̄ncipaliter attribuūtur: mala autē nobis. Quia tamē aplus videtur totum hoc imperſcrutabile relinquere. in epiſtola ad Rhoma. di. O altitudo ⁊c. Quis enim nouit ſenſum domini. aut quis conſiliarius eius fuit? Ideo dicit Scotus ꝙ eligatur opinio que magis placet dum tamen ſaluetur libertas diuina abſq3 iniuſticia. hoc autē debet fieri abſq3 aſſertione pertinaci. Rationes nāq3 particulares ꝓpter quas ex parte diuerſorum diuina inferuntur iudicia ſunt imperſcrutabiles. Bonauentura vero dicit ꝙ licet non ſit aliqua ratio cauſalis ſeu meritoria predeſtinationis a parte predeſtinati. quia ſi quis poſſet de condigno mereri primā gratiā: tunc gratia non eſſet gratia poteſt tamen eſſe aliqua ratio congruitatis ⁊ condecentie predeſtinationis: nō q̄tum ad ſignificatū qđ eſt volitio diuina ſed q̄tum ad cōnotatū qđ eſt gratia ⁊ gloria. poteſt eīn dici ꝙ deus predeſtinat iſtum ꝓpter preuiſionē bonorum operum vt aliquo modo ſunt a libero arbitrio. licet nanq3 gratificatio vel iuſtificatio ſit principaliter a diuina voluntate. Hoc tamen eſt cum coopera- Bonauētura.

tione ⁊ ꝑparatiõe liberi arbitrij. quia vt ait Aug. Qui fecit te ſine te nõ iuſtificabit te ſine te. Unde cũ peccator faciat qđ in ſe eſt: meret de ↄgruo iuſtificari: ſeu ſʒ quid ex ↄdecẽtia diuina liberalitatiſ. De⁹ tñ ſine aliqua ꝑparatiõe ⁊ cooperatione aliquos iuſtificat. vt patet de ſctificatis in vtero ⁊ de paruulis poſt baptiſmũ ad celum euolãtib⁹. alijs ſine baptiſmo decedẽtibus. ⁊ taliũ operũ eſt aliqua ratio in ſpeciali: ſed occulta: Unde Aug. Quare illum trahat: illũ vero nõ trahat. noli velle iudicare ſi nõ vis errare. In generali ꝓt põt aſſignari ratio: manifeſtatio diuine miſericordie reſpectu iuſtificatoꝝ. oſtẽſio aũt iuſticie reſpectu alioꝝ. Quantũ ad ſecundũ a quibuſdã mouent quedã dubia de pdeſtinatione. Et primo queritur cur me fecit deus vt dãnaret. Quib⁹ reſpondẽdũ eſt ꝙ nullos fecit de⁹ ad ipos ↄdemnãdũ: cũ velit oẽs hoies ſaluos fieri ꝗ̃tum in ſe eſt. dando ſcꝫ antecedentia ad ſalutẽ. puta naturã rõnalem ⁊ gratiã offerendo: ſed ipam recipe recuſamus. teſte nãq; ſcriptura. Perditio noſtra ex nobis eſt: tm̃ aũt ex ipo auxiliũ noſtrũ. Unde ſm Scotũ. l. diſtinctiõe q̃rti. Deus non punit malos niſi quadam neceſſitate iuſticie. Nec a deo nec beatis eſt pena ſimpliciter volita: ſed tantũ ſm qd: gaudent eñ ꝓpter iuſticiã inq̃tum natura exiſtẽs ſub culpa ordinat ꝑ penã. Unde ipe dominus ad inſtar ↄdolentis ꝑ Eſaiam dicit. Heu ↄſolabor ſuper hoſtibus meis. Sed vlterius dicũt. Etſi deus non me fecit vt dãnaret: preſciuit tñ me erga ipſʒ fore ingratũ ⁊ male libero arbitrio vſurũ ⁊ ſic dãnandũ: cur ergo inquiũt me fecit?

Scđs articul⁹ Rñdeo

Nota

Ad hoc eſt multiplex reſponſio. quaꝝ vna eſt ſupius tacta. Quos eñ preſciuit damnãdos creauit ad ſue iuſticie oſtenſionẽ. Unde Aug. xxj. de ciuitate dei. Si remanerẽt oẽs in pena nõ appareret miſericordie gratia redimẽtiſ. Rurſus ſi oẽs transferrent de tenebris ad lucẽ: in nullo appareret ſeueritas vltionis. In qua ꝓpterea plures ꝗ̃ in illa ſunt: vt appareat quid omnib⁹ debeat. Alia ratio aſſignat bonoꝝ exercitiũ. vt eñ ait Aug. Quos deus preſciuit futuros malos nõ feciſſet niſi pariter ſciret quib⁹ bonoꝝ vſib⁹ ipos applicaret. Rurſus dicunt. Quicũq; eſt pdeſtinatus ſaluabiť. ⁊ quicũq; eſt pſcit⁹ dãnabiť fruſtra ergo hõ laborat. Ad hoc dicit Bonauẽ. ꝙ iſtud eſt argumentũ ſtultoꝝ qđ ducit eos in torporẽ ⁊ ipie tatis excuſationeʒ. Et ideo pmo oſtendẽdũ eſt eos ſtulte arguere: ſic a ſimili inferẽdo. deus preordinauit vtrum tu debeas cras viuere an non. Ad quid igiť comedis vel bibis. qui ſic argueret ⁊ tali rõni ↄſentiret. argueret dementie: ſimiliter in ꝓpoſito. Scđo rñdendũ eſt ↄtra arguendo. tu dicis ꝙ deus predeſtinat: ⁊ ego dico ꝙ de⁹ tanq; iuſtus iudex iuſte remunerat. nullũ ergo bonũ irremuneratũ. nullũ malũ impunitũ. ergo nullus laborat ſine fructu. nullus torpeſcat ſine dãno. Et ꝓpterea dicendũ ꝙ pdictũ argu. ꝓcedit acſi deus predeſtinaret ⁊ ſciret in omnẽ euentũ: ſed nõ pdeſtinat homineʒ ad ſalutẽ niſi ꝑ merita. nec reprobat ſine malis meritis ⁊ ideo nõ ſolum eſt noſtra ſalus ex parte dei: ſed etiam ex parte noſtra. Poſſet aũt dari vna rñſio generalis ad q̃ſtiones ↄſimiles ꝙ debilitas noſtri intellect⁹ nõ ſufficit ad indagandũ abyſſum iudicioꝝ diuinoꝝ. Nec mirũ cũ ad plenũ non valeamus cognoſcere modice herbe ſeu minimi vermiculi ꝓprietatem Captiuare igiť debemus noſtrũ intellectũ in obſequiũ chři vt ait aplš. Ea que ſunt fidei firmiter ſimpliciterq; credẽdo noſtre intelligentie modicitatẽ ↄſiderantes. maieſtatiſq; diuie celſitudinẽ admirantes. Ad argum̃. ⁊ primo ad auto. ſacre ſcripture. dicit Bonauẽ. ꝙ q̃uis aſſignet beneplacitũ ꝑ rõne ⁊ aliam nõ exꝑmat: nõ eſt ↄdudendũ ꝙ nõ ſit alia. quia non omnia ſcripta ſunt. ſed nobis vtilia. Unde autẽ ſuit ſcire ꝙ diuinũ beneplacitum eſt cauſa ⁊ ratio. vt diſcamus eũ timere. ⁊ nihil meritoꝝ nobis attribuere. Rñſio ad arg.

Ad Augu. dicit ꝙ non intẽdit negare quin diuina voluntas poſſit habere rationem ex qua dicitur ↄgruenter operari ſʒ intendit negare ratione cauſalem cum ſit cauſa cauſarũ. ⁊ maxime reſpectu voliti qđ ex mera dei liberalitate. l. gratia iuſtificans impiũ. Rationes vero ad oppo- Nota.

ſitū ſm eundē doctorē probant ꝙ diuīa volūtas habet rationē cōgruitatis. et ꝗ ad hoc ſunt concedende. Vn̄ Aug. in li. retracta. poſt oēs retractatōes dicꝫ ꝙ de⁹ elegit et reprobat veritate certiſſima ⁊ a noſtris ſenſib⁹ remotiſſima. et qꝛ a noſtrꝭ ſenſib⁹ ē remotiſſima: ideo nullus debet eā inq̄rere. qꝛ in hac vita non poſſum⁹ ꝑ|uenire. et ideo in nr̄e intelligētie inſuffici|entia: ſermo de p̄deſtinatiōe claudēdus eſt: vt obſtruat̃ oēs os et ſubdit⁹ fiat oīs mūdus deo cui⁹ iudicia nō ſunt ſcrutabi|lia: ſed formidoloſo ſilentio veneranda. Poſſet etiā dici ad rōnem de libertate et de acceptiōe ꝑſonarū ꝙ ſumma bonitas vt oſtendat ſe libere liberalē: poteſt eq̄li|bus inequalia diſtribuere ſine iniuſticia et ꝑſonaꝝ acceptiōe: ꝑſonaꝝ eñ acceptio nō eſt in gratuitꝭ: ſed in debitꝭ. Deus aūt nulli eſt debitor niſi ſue bonitati. Vn̄ ait in euangelio: An nō licet mihi qḋ volo facere ⁊c. Que opinionū predictarum ſit verior: tunc ſciemus cū placuerit dulcedi|ni diuine ꝙ videam⁹ eū ſicuti eſt.

Diſtin. xlij.

Circa diſtin

ctione. xlij. queritur Vtrū deū eſſe infinite potentie poſſit ꝓ|bari ꝑ rōnem naturalē? Q, ſic. Richar|dus. j. de trinitate. Ad oīa que fide tene|mus non deficit neceſſaria ratio. ſed deū eſſe oīpotentē tenemus ex fide ſicut dicit̃ in ſymbolo. Preterea Infinita poten|tia eſt oīpotentia: q̄ tñ ꝓbat̃ de deo. viij. phyſicoꝝ. Cōtra. Phi non cōcederent oīpotentiā eo mō quo nos ponim⁹. ergo nō poteſt ꝑ rōnem naturalē ꝓbari eſſe. cōſe|quētia videt̃ ꝓbabilis. Añs patet. quia nō cōcederent aliquid poſſe fieri de nihilo.

Rn̄deo. Oīpotētia pōt ſumi dupliciter. Vno mō que ſit in oīa poſſibilia medi|ante ſcꝫ ſuppoſito ordine cauſaꝝ ſcḋaꝝ. Scḋo mō ꝙ imediate poſſit in oē poſſi|bile. Dico ergo ꝙ oīpotentia p̄mo mō acce|pta pōt ꝓbari rōne naturali. Sic eñ ꝓ|bat̃. viij. phyſic. deū eſſe potente infinite de quo dictū eſt diſtinctiōe. ij. Sed accipien|do omnipotentiā ſecūdo mō ſicut catho|lici accipiūt: ſic eſt pure credita. Licꝫ aūt deus poſſit in omne poſſibile qḋ ſcꝫ ex ſe nō eſt neceſſariū: nec icludit ɔtradictōēꝫ. non tamē poteſt in ſe ꝓducere illa que di|cunt defectū in agēte. vt currere ⁊ ambu|lare que habent paſſionē ⁊ mutabilitatē annexā. Deformitas etiam pctī non eſt a deo: licet cōcurrat ad actū ſubſtratū pctō vt videbitur in. ij. Si eñ phi poſuiſſent deum eſſe omnipotentē hoc modo: cum poſuerint ipm neceſſario agere: ſeq̄ret̃ ꝙ nulla eſſet cauſa ſecunda in vniuerſo. quia ſi neceſſario cauſaret; tunc quicq̄d poteſt imediate agit neceſſario. ſed poteſt oīa. ergo quodlibet cauſabit. quod eſt eis abſur|dum: vt patꝫ. ix. metaph. Nec eſſet aliq̄d contingēs ſi quodlibet agit neceſſario et imediate. Tenemus itaqꝫ ex fide ꝙ de⁹ eſt omnipotēs. quia habet potentiā ime|diate in omne poſſibile quod nō eſt ex ſe neceſſariū: nec includit cōtradictionem.

Circa qḋ eſt vlteri⁹ ſciendū ꝙ quedaꝫ ſunt que poſſe eſt potētie ſimpliciter ⁊ ꝑ|fecte: vt poſſe intelligere ⁊ diligere. et ta|lia poteſt deus per ſe ⁊ in ſe. Quedā aūt ſunt que poſſe eſt potentie: tamen imꝑfe|cte; vt currere ⁊ ambulare. Iſti eñ actus dicunt ſimul actionem ⁊ paſſionē ſiue de|fectum in agente. et ideo licet deus talia poſſit per ſe: non tamē in ſe: propter illud quod eſt ibi impotentie et imperfectiōis que in deo nō cadit. Quedam vero ſunt q̄ poſſe eſt ſimpliciter impotentie: vt priua|tiones: puta poſſe peccare. et talia nec po|teſt per ſe nec in ſe: loquendo de his rati|one priuationis. Tales enim defect⁹ nec poſſunt eſſe a deo nec in deo. quia deus nō deficit in eſſendo nec in agēdo. Ad argumenta. Et p̄mo ad Rich. dico: ꝙ li|cet ad illa que fide tenemus nō deſint ra|tiones neceſſarie: nō tñ ſunt nobis euidē|ter note. Ad ſecundū dico ꝙ procedit de omnipotentia eo modo quo ſumit̃ a phis. Et ſi arguas ꝙ potentia illo modo ſumpta nō ſit infinita cum poſſit cogita|ri maior potentia q̄ꝫ ſit illa: puta potētia in omne poſſibile imediate. Ad hoc dice|rent phi ꝙ nō poſſet cogitari ſine ɔtradi|ctione maior potentia q̄ꝫ ſit illa. quia po|nunt ordinem cauſaꝝ neceſſariū. ſed hoc nō ponunt catholici. Rn̄ſio

Diſtin. xliij.

Irca diſtin

C ctionē.xliij. quia ad contradictoria nulla eſt potentia: q̄rit̄. Unde eſt impoſſibilitas rei fiēde: vel ex parte dei: vel rei ipſius? Ad hoc reſpōdet Scot⁹ ꝙ nō oportet imaginari ꝙ impoſſibile ſit aliq̄d vnū ens in re ſicut neceſſe eſſe eſt vnum ens. ſed impoſſibile dr̄ q̄d includit ptes repugnantes ſiue ↄtradictoria. Eſt aūt ↄtradictio reducēda ad intellectū diuinū tanq̄ȝ ad cauſam nō cōtradictiōis: ſed partiū poſſibiliū. Intellectus eñ diuinus intelligēdo eſſentiā ſuam intelligit q̄ditates rerum. et ſic dat illis eſſe poſſibile. Eſſe eñ cognitū qđ eſt in actu ſm̄ quid concomitat̄ poſſibilitas ad eſſe ſimplr̄. Ipē aūt quiditates diuerſarum naturaꝝ ex ſe formalit̄ repugnāt. et ſic propter repugnantiā hm̄oi q̄ditatū ſequit̄ impoſſibilitas totius figmēti puta chimere. q̄propter impoſſibilitas rei fiende eſt ab intellectu diuino principiatiue ꝛ ab ipſis q̄ditatib⁹ formaliter. nulla ē igit̄ potentia reſpectu cōtradictionis: nō propter defectū diuine potentie: ſed ꝓpter repugnantiam rei.

Diſtin. xliiij.

Irca diſtin

C ctionē.xliiij. querit̄ Utr̄ de⁹ poſſit alit̄ facere res q̄ȝ ab ipō ordinatū eſt fieri? Et videt̄ ꝙ nō. q̄r tunc poſſet facere res inordinate. Cōſeq̄ns eſt falſum. ḡ et antecedēs. Cōtra Res aliter fieri q̄ȝ facte ſūt nō includit ↄtradictionem.

Rñſio. In iſta q̄ſtiōe videbit̄ primo de q̄ſito. deinde an deus potuerit facere mūdū meliorē. Quantū ad pmū dico: ꝙ in omni agēte libere quod poteſt agere ſm̄ dictamē legis recte ꝛ p̄ter legem vel ↄtra legem eſt diſtinguere potentiā ordinatā et abſolutā. ordinata q̄dem conformiter agendo legi recte. abſoluta v̄o agēdo p̄ter legem illā vel contra eā. Et ſic dicunt iuriſte ꝙ aliq̄s pōt facere de facto: hoc eſt de potētia ſua abſoluta. vl̄ de iure: hoc ē de potētia ordinata ſm̄ iura. Qñ aūt lex iſta ſm̄ quā recte agendū eſt nō eſt in poteſtate agentis: tunc agēdo ſm̄ potentiā abſolutam: inordinate ꝛ nō recte agit: cū ſubſit tali legi ꝛ teneat̄ agere ſm̄ legē. ſed quando in poteſtate agentꝭ eſt lex ꝛ rectitudo legis: ita ꝙ nō eſt recta niſi quia ſtatuta. tunc poteſt tale agēs ordinate ꝛ recte agere aliter q̄ȝ lex illa dictat: cum non ſubſit illi legi: et poſſit aliā legeȝ ſtatuere. et ſic eius potētia abſoluta nō eſt inordinata. Iſta poſſunt exēplificari de p̄ncipe ꝛ eius ſubditꝭ ꝛ lege poſitiua. Ad ꝓpoſitū. Sūmus p̄nceps qui deus eſt cū nō ſubſit legib⁹ ſuis: poteſt alit̄ facere res q̄ȝ ab ipſo extitit ordinatū. et ſic de potentia abſoluta poteſt ſaluare Iudam: licȝ a ſapiētia eius lex vniuerſalis emanauerit ꝙ oīs finaliter malus damnabit̄. et ſic agēdo: non inordinate ſed recte agit. quia lex et rectitudo legis eſt in eius p̄tāte. Nulla nanq̄ȝ lex eſt recta: niſi q̄tenus a voluntate diuina acceptante eſt ſtatuta. Et per hoc patet ad argumētū in principio poſitū. Quantū ad ſecundū dico: ꝙ melioritas mūdi poteſt dupliciter ſumi. vl̄ abſoluta: vel reſpectiua. Si loq̄mur de abſoluta: ſic certū eſt ꝙ de⁹ poteſt facere creaturas ſm̄ ſe ↄſideratas meliores q̄ȝ ſint Poſſet eñ deus dare maiorē grām ꝛ angelis ꝛ hoib⁹ q̄ȝ dederit. et de ſtellis poſſet facere angelos. Loq̄ndo v̄o de melioritate reſpectiua que eſt ſm̄ ordinē creaturaꝝ inter ſe ꝛ ad vltimū finem: ſic dicit̄ a quibuſdā ꝙ non. Sic eñ creature ſunt debite ordinate inter ſe ꝛ ad ipm̄ deū ꝙ melius ordinari nō pñt. Et ita dicit Auguſtin⁹ ꝙ q̄dlibet p ſe bonū eſt. ſed tamē oīa bona ſimul: ſunt valde bona. Magiſ eñ cōſiſtit decor vniuerſi in varietate rerū: q̄ȝ ſi oīa eſſent vni⁹ nature ꝛ ſubſtātie. q̄a ſic nō eſſet ordo. ſicut non deceret pulcritudinē corporis hūani ꝙ pes teneret locum oculi. Sic in pſalterio: ſi chorda ſonans obſcuri⁹ ita clare ſonaret ſicut illa q̄ clarius ſonat: q̄ȝuis illa chorda fieret melior ſm̄ ſe: tñ totū pſalteriū eſſet peioratū eoꝙ peiorata eſſet ꝓportio chordaꝝ inter ſe. Hoc etiaȝ poſſet declarari in pictura. q̄ȝuis eñ color niger non ſit ita pulcer ſicut albus: ſi tamē de pictura varietate colorum decorata color niger auferret̄ ꝛ loco eius albus poneret̄, freq̄nter: pictura de-

turparet. Quidā aliter dicunt. Iſta tñ opinio magꝫ mihi placet. qꝛ multū cōſonat liberalitati diuine ꝙ deus ſic mundū fecerit ꝙ melioꝛ fieri ñ potuerit. Nec derogat diuine potentie: qa nō eſt defectus ex parte eius ſed ex pte rei factibilis: ſm Alexandrū de Ales. Et ſm hoc poſſent faciliter exponi varie autoꝛitates ſanctoꝝ que videnſ ſibi contrarie. Autoꝛitates eñ ſonantes ꝙ deus potuit facere mundū melioꝛē poſſunt intelligi de ipſis rebꝰ abſolute cōſideratꝫ ꝛ de potētia dei in ſe conſiderata. Autoꝛitates ſo in oppoſitū poſſunt intelligi de ipſis rebus in oꝛdie ad ſe inuicē ꝛ ad exprimendū iuſticiā ꝛ miſericoꝛdiā ſummi pncipis vniuerſi: q ſm Auguſtinū adeo eſt oīpotens et bonꝰ ꝙ nō fineret mala fieri niſi ex ipſis ſciret maioꝛa elicere bona. De quo tacta ſunt aliq̃ in materia de pdeſtinatiōe: et adhuc tangenſ in cōſequentibꝰ.

Diſtin. xlv.

c Irca diſtin

ctionē.xlv. q̄ro Utrū deꝰ ab eterno voluit alia a ſe. Q, nō Quia tunc in volūtate diuia fuiſſet relatio realis ad creaturā volitam. Cōſeq̄ns eſt falſum: ſicut patet diſt.xxx. Contra Si noluit ab eterno: nec mō vult de nouo: quia tūc eſſet mutabilis: ğ nihil vult.

Reſpondeo ꝙ cum in deo ſit volūtas ſūme pfecta et infinita: ex diſt.ij. ſequiſ ꝙ ipſa poteſt eſſe pncipium volendi q̄dcunqꝫ volibile. non aūt ex tpe: cum ſit imutabilis. ergo ab eterno. igiſ in eternitate eſt ratio volendi q̄dcunqꝫ aliud a ſe. Ad argumentū in oppoſituꝫ dico ꝙ volūtas diuina ſub rōne mere abſoluta terminat reſpectū ratiōis voliti ad ipſam: ſicut intellectus reſpectū cogniti ab eterno. Cōtra hoc arguiſ. Pꝛius volūtas vult futurum cōtingēs qꝫ intellectus intelligat illud: ex diſt.xxxix. ergo non eſt ibi relatio rationis voliti ad voluntatē. ſed ex natura rei. Ad hoc dicerent aliq̄ ꝙ obiectū non eſt pſens voluntati ab eterno niſi qꝛ habet eſſe cognitū. Scotꝰ ſo dicit ꝙ relatio rationis poteſt ſumi dupliciſ. Uno modo ſtricte p relatiōe fabꝛicata p intellectum compantē vnum obiectū cognitū ad aliud et ſic voliti ad voluntatē nō eſt relatio rōnis. Alio mō pōt ſumi large p relatiōe cauſata p quācunqꝫ potentiā collatiuā. et ſic volūtas pōt cauſare relationem rōnis q.ſ. non eſt in obiecto ex natura rei: cū poſſit compare vnū obiectuꝫ ad aliud ad qđ tale obiectū nō cōpaſ ex natura rei: puta volendo creaturā in oꝛdine ad vltimū finē. et ſic in pposito vel in voluntate creata vtente deo q̄ debet frui volūtate i malo. Poteſt eñ volūtas vtēs aliquo bono in oꝛdine ad finē: cauſare in obiecto illo relatōeꝫ rationis ad illū finē. vel etiā e conuerſo poteſt vti deo ad creaturam. nec illa relatio eſt realis: cū non ſit in obiecto ex natura rei: ſed ex rōne volūtatis ꝯferētꝫ. vnde ibi eſt puerſitas vtendo eo quo debet frui. Et ſic ad ppoſituꝫ dico ꝙ voliti ab eterno ad voluntatē diuinam eſt relatio rōnis large ſumpta.

c Irca diſtin

Diſtin. xlvj.

xlvj. quero Utrꝫ volūtas beneplaciti dei ſp impleaſ: Uideſ ꝙ non. j. ad Tim. ij. Uult oēs homines ſaluos fieri. nō tamē omnes erūt ſaluati. ergo ꝛc. Cōtra. Ad Rhom. ix. ca. Uoluntati eius quis reſiſtet: Et in pſal. Omnia quecunqꝫ voluit dominꝰ fecit.

Rñdeo ꝙ voluntas diuina poteſt ſumi dupliciter. ſcꝫ Pꝛopꝛie p determiatōe diuine volūtatꝫ reſpectu cuiuſcunqꝫ effectus ponendi in eſſe: q̄ q̄dem volūtas diciſ volūtas bñplaciti. et hec ſemp impleſ cū ſit omnipotēs ꝛ imutabilis. Alio modo ſumiſ Impꝛopꝛie ſeu figuratiue pꝛo ſignis voluntatis diuine. de quo in pſal. Magna opa dñi exquiſita in omnes voluntates eius. et talis non ſemper impletur. Multa eñ precipit vel conſulit deꝰ que nō fiunt. Ponunſ aūt quinqꝫ ſigna diuine voluntatꝫ. ſ. preceptum: pꝛohibitio: permiſſio: conſilium: et adimpletio. q̄ habenſ p hūc vſū. Pꝛecipit: ac pꝛohibet: pmittit: ꝯſulit: implet. Illa ei dicunſ ſig diuie volūtatꝫ q̄ ſūt manifeſtiſſima eius Manifeſtaſ aūt diuina voluntas aut p effectū quē deꝰ facit: et ſic eſt ipletio. aut

per effectū alienū quē ſpe permittit. et ſic eſt ꝑmiſſio. Licet em̄ de⁹ non velit malū ſub rōne mali: tñ vult bonum qḋ elicit ex malo. et ideo ꝑmittit malū. Manifeſtaṫ inſuꝑ diuina volūtas ſ̄bo approbāte aliq̄d vt ad ſalutē neceſſariū: ⁊ ſic eſt p̄ceptio. aut vt ad ſalutē vtile ⁊ nō neceſſariū: et ſic eſt cōſiliū. Manifeſtaṫ etiā diuina volūtas verbo reprobante: et ſic eſt prohibitio q̄ reſpicit p̄cepta negatiua: ſicͭ p̄ceptio eſt ꝓprie quo ad affirmatiua.

Quia ſ̄o ſignū debet cōformari ſignato Notandū ꝙ q̄dlibet illoꝝ ſignoꝝ conformaṫ voluntati bn̄placiti ſm ſenſum q̄ in illis ſignis intendiṫ a deo ſignante: q̄uis nō ſp̄ cōformeṫ ſm ſenſum qui in eis intendiṫ ab homie cui illa ſigna p̄ſentantur. Verbi grā. Deus precepit Abrae ꝙ imolaret filiū Gen̄. xxij. quod tñ fieri nolebat: ſed itēdebat ſigr̄e ſe velle ꝙ Abraam ꝓmptā haberet voluntatē h̄ faciēdi. Sic ꝑ Eſaiā denūciauit regi Ezechie ꝙ moreret̄ de īfirmitate qua laborabat: intendens ſignare euꝫ eſſe moriturꝫ ſm exigētiā cauſaꝝ inferioꝝ. licꝫ tūc nō eſſet moritur⁹ ſm illas q̄ ab eterno ſunt in voluntate et p̄ſciētia dei. Saluator etiā Mat. viij. leproſo quē mūdauerat p̄cepit ne alicui diceret: nec tñ taceri voluit: quod ille mundatus intelligens: factū publicauit: vt habeṫ Mar. j. ſed intendebat ſe velle dare exemplū ſuis laudē hūanā fugiēdi: vt ſcꝫ in magnis q̄ faciūt q̄ntū in ſe eſt latere velint. et vt proſint alijs ꝓdanṫ inuiti. Ad argumētū in oppoſitū dico: ꝙ illa autoritas apl̄i pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ vult omnes hoies ſaluos fieri: oēs. ſ. q̄ ſalui fient. q2 nullus ſaluaṫ niſi velit. ſicut illa autoritas: Illūinat oēm hoiem venientez in hūc mundū: oēm. ſ. q̄ illuminaṫ. Aliter exponiṫ a Damaſceno diſtinguēte de volūtate an̄cedēti ⁊ conſequēti. Vult em̄ oēs ſaluos fieri an̄cedenter q̄tum in ſe eſt: dando. ſ. an̄cedētia ad ſalutē: puta naturā rōnalem ⁊ grām offerēdo ac ad bonū inſpirādo. No aūt vult oēs ſaluare cōſequenṫ. q2 illos q̄ moriuntur in pctō mortali ñ ſaluat. Iſta aūt ꝯſecutio eſt ex ꝑte nr̄a. ſ. ex malis meritis ad que conſequiṫ damnatio.

Deus vult omnes ſaluari: quō intelligiṫ.

d
p
at
ne
be
foi
vid
mu
Op
ſina
tet n
exige
q̄ ab
tur n
hoies
ſueru
melior
miliar
tionē ſ
loꝝ: ſic
Ps. U
Quart
tētie: bo
us iudi
re: q̄ nu
in exercit
impugn
aliorūq3 i
colorem ſ
dei incarn
fuiſſet inc
bilis: nec [illegible] inenarrabilē dulcedinē quam oñdit nos redimēdo demōſtraſſꝫ. Quā diuine clemētie exceſſum cōſiderās Gre. exclamat dicēs. O felix culpa q̄ talē ac tantum meruit hr̄e redēptorē. Culpa em̄ lꝫ ſit deformis: dr̄ felix: nō in ſe ſed ex euentu: rōne. ſ. boni qḋ a diuina benignitate inde eliciṫ. et ſic q̄dā modo mala faciunt ad decorē vniuerſi nō de ꝑ ſe ſꝫ ꝑ accn̄s. ſicut cyphus ligne⁹ ex circulis aureis religat⁹: ꝑfectior eſt cōfractura et illis circulis aureis q̄ ſi nunq̄ fuiſſet fract⁹ nec eſſent in eo circuli aurei poſiti. Bona etiaꝫ ex compatiōe maloꝝ relucēt: malūq3 ſuo

incarnatiō e filij dei.

loco ordinatū eminētius cōmēdat bona: ſm Aug. Etſi gras. Si Adā nō pec/caſſet: nunq̄d oēs fuiſſent bti? Dicif cōi/ter ꝙ ſic. ſed ꝓpter eius pctm̄ nō erūt pau/ciores beati ꝙ fuiſſent. damnati tñ nō fu/iſſent damnati. q: nō fuiſſent ꝓcreati.

Ad ar. Ad p̄mū argumētū dico ꝙ accipiēdo ꝑmittere ꝑ cōceſſione vel licentia mali: ꝑ/mittere ⁊ ꝓhibere oppōunf. ſed deꝰ nō ꝑmittit mala hoc mō. ſed dicif ꝑmittere q: nō cohibet. Ad ſecundū dico ꝙ ille canon intelligif de illo q̄ non habet vni/uerſalē ꝓuidentiā ſed ꝑticularē ſub alio. nec poteſt ex oibus malis maiora bona elicere: nec habet autoritatē plenitudinē. Oppoſite aūt cōditiones ſunt in deo. ha/bet eñ plenitudinē poteſtatē ⁊ eſt vniuer/ſalis ꝓuiſor. et poteſt ex oib malis ꝗuer/ſorū maiora elicere bona.

Diſtin. xlviij.

Circa diſtin/ctionē. xlviij. querif Utrū te/neamur cōformare volunta/tē noſtrā volūtati diuine. Reſpondeo ꝙ ſic. ſicut regulabile regule: volēdo. ſ. ea que precepit nobis velle. ⁊ hoc ſufficit ad ſalutē. Un̄ Matth. xix. Si vis ad vitā ingredi ſerua mādata. licz aūt teneamur deum diligere: nō tñ tenemur eiꝰ p̄cepta ſeruare ex charitate: ſm Scotum. xxvij. diſtinctiōe ſcd̄i ſententiaꝝ. alꝛs exn̄s in pec/cato mortali peccaret mortaliter ſabba/tū obſeruando vel ꝓximū nō occidendo: quod dicere eſt abſurdū. de quo ibi ma/gis videbif. Non tenemur etiā cōforma/re voluntatē noſtrā voluntati diuine in volito: volendo. ſ. quicq̄d vult: vt ponit magr̄ in littera. Aliq̄n eñ hō vult bona voluntate qđ deus nō vult: vt ait Augꝰ in enchiridiō. vt pius filius vult patrē ſuū viuere: quē tamē vult deꝰ mori. ſic ſancti apl̄i nolebāt chr̄m mori: quē tñ deus pa/ter volebat mori ꝑ ſalute generꝭ hūani. ſic fideles nolunt martyres mori: q̄s ta/men vult deus pati ad fidei manifeſtati/onem. Ubi notandū ꝙ q̄uis tota tri/nitas non voluerit malā iudeoꝝ ⁊ tyran/noꝝ actionē chr̄m ⁊ martyres occidentiū que fuit iniuſtiſſima: ſed eā ꝑmiſit. voluit

Nota dictū Scoti

tamen chr̄i paſſionē ꝓpter redemptionē generꝭ humani: volēdo. ſ. chriſtū gratan/ter ſuſcipe penā quā iudei intulerūt: que ſuſtinentia fuit bona ⁊ meritoria noſtre ſa/lutis. Licet etiam viri ſancti vellent chri/ſti paſſionē: habendo aſpectū ad reſtau/rationē generꝭ humani ꝑ illā paſſionē fi/endā et ad diuine voluntatꝭ ordinatiōē: in q̄ꝝ ꝑſona dicit Eſaias. Utinā dirum peres celos et deſcenderes. licet q̄z vellēt martyꝝ mortē ꝓpter ipſoꝝ gloriā ⁊ fidei defenſionē: hmōi tñ paſſioēs erant ipſis nolite ⁊ dolorōſe inq̄ntum erant afflictio/nes vite innocentis. Sic pia aīa beate ꝟginis dilectiſſimo filio ſuo patienti q̄n/tum ſuſtinere poterat compatiebaf: nul/lo tamē modo eſt dubitandū ſm Bona/uen. ⁊ Rich. quin virilis eius animꝰ ⁊ ra/tio cōſtātiſſime vellet etiā vnigenitū tra/dere ꝑ ſalute generis hūani: vt mater ꝑ oia conformis eſſet patri. et in hoc miro modo debet laudari ⁊ amari: complacu/it ei vt vnigenitus ſuus pro ſalute gene/ris humani offerref: que tñ compaſſa eſt vt ſi poſſet fieri oia tormēta que filiꝰ ſu/us ꝑtulit multo libentius ſuſtineret. Ue/re igif fuit cōſtans ⁊ pia: dulcis ⁊ largiſ/ſima. Hec igif papue ⁊ amanda et vene/randa poſt trinitatem ſummā et eius ꝓ/lem beatiſſimā dn̄m noſtrū Jeſum chri/ſtum q̄ ꝑ ſue benedicte paſſionis ⁊ pĳſſi/me matris merita nos ad ſuam miſericordiā ꝑducere dignetur Amen. Nota d btā ma ria.

Finit p̄mus ſniaꝝ magiſtri A. Dor/beli ordinis Minoꝝ de obſeruantia ꝓ/uincie Turonice ⁊ Conuentus Tholeti: ꝑ eundem compilatus.

In deo vbi eſt vna magnitudo in tribus ꝑſonis. Reſpondeo ꝙ licet relatio rationis hoc habeat cõmune cũ alijs ꝙ requirit diſtinctionẽ extremoꝝ: hoc tamẽ habet ſpeciale ꝙ requirit eandem rationem fundamẽti in ſuppoſito quod refert̃: et in ſuppoſito ad quod refert̃: ex .v. metaph. Equalitas ergo realis nõ requirit diſtinctas magnitudines: cum vnitas ſit ratio fundamẽti. Tum etiã quia relatiões originis in quib' vnitas nõ eſt rõ fundamenti: nõ requirunt diſtinctas eſſentias. Vñ ſicut eſſentia (quia infinita) fundat relationes oppoſitas: ſic q̃ntitas equalitatem.

Quantũ ad ſecundã conditionẽ relationis realis extrema ſunt realiter diſtincta. ſ. ꝑſone diuine que ſunt eq̃les. Quantum vero ad tertiã cõditionẽ illa relatio cõſequit̃ ꝑſonas ex natura rei. Quia enĩ pater generãdo cõmunicat filio ꝑfecte eſſentiam ſuã: ideo cõmunicat ſibi eandẽ magnitudinẽ infinitã: ſicut dicit Auguſtin' contra Maximinũ li. iij. Si dicis (inquit) eo ipſo patrẽ eſſe maiorẽ filio quia pater genuit: cito reſpõdebo: immo pater non eſt maior filio. q: equalez genuit. Patet igit̃ ex p̃miſſis ꝙ eq̃litas in deo eſt relatio realis. Similiter poteſt dici de ſimilitudine que fundat̃ ſup vnũ in q̃litate in creaturis. In deo aũt attributa ſe habẽt quaſi qualitates. quia vt dicit Dam. nõ naturam ſed que circa naturã ſunt dicũt. Vñ ibi eſt fundamentũ ſimilitudinis ex natura rei: et diſtinctio realis extremoꝝ. et cõſequit̃ iſta relatio ſine ope intellect'. Similiter dici poteſt de identitate diuinaꝝ ꝑſonaꝝ in vna eſſentia. Vñ non reperit̃ ꝑfecta identitas niſi in diuis. ſortis enĩ ad ſe nõ eſt ꝑfecta identitas: quia rõnis tñ. nec ſortis ad platonẽ: quia fundamentũ nõ eſt vnum nũero ſed ſpecie tñ. In ꝑſonis aũt diuinis eſt vnitas nũeralis eſſentie diuine et identitas realis: quia realis diſtinctio extremoꝝ. Sed circa p̄dicta de equalitate ſũt duo dubia. Primo enĩ videt̃ ꝙ non eſt relatio diſtincta ab identitate ⁊ ſimilitudine. Qđ p̄bat̃. quia eq̃litas fundat̃ in magnitudine. oĩs aũt magnitudo vl' eſt eſſentie ſm quam eſt ꝓprie identitas: vel attributi alicuius ſm ꝙ eſt ſimilitudo. ergo equalitas nõ diſtinguit̃ ab identitate vel ſimilitudine. Preterea Quodlibet attributũ habet magnitudinem ꝓpriaz ſup quam fundat̃ equalitas. ergo tot erunt equalitates ꝑſonarũ quot ſunt attributa. Ad primũ dico ꝙ ſicut magnitudo eſſentie vel attributi diſtinguit̃ ab eſſentia vel attributo ſicut mod' intrinſecus ab eo cuius eſt: ſic equalitas diſtinguit̃ ab identitate ⁊ ſilitudine. Vñ in creaturis poteſt eſſe ſimilitudo ſine eq̃litate: ſicut remiſſum albũ eſt ſimile intenſo albo: licet non ꝑfecte. non aũt e conuerſo poteſt eſſe equalitas ſine ſimilitudine. et hoc in forma illa in q̃ nata ſunt aliqua aſſimilari. In diuinis etiã ſi per impoſſibile pater haberet deitatẽ maiorẽ ⁊ fili' minorẽ: eſſet aliqua identitas ſed non ꝑfecta. quia non cum equalitate. ſic ſi ꝑ impoſſibile pater haberet maiorẽ ſcientiam et filius minorẽ: eſſent aliquo modo ſimiles: nõ tamẽ equales in ſciẽtia. Equalitas igit̃ dicit modũ vtriuſq3 relatiõis. ſ. ꝙ tam identitas q̃3 ſimilitudo ſit ꝑfecta.

Ad ſecundũ poteſt cõcedi ꝙ quot ſunt in deo ꝑfectiões ſimpliciter: tot ſunt magnitudines ⁊ tot eq̃litates. ſicut tñ omes iſte ſunt ſimpliciter vna res: ita equalitates ſm eas. Ad primũ principale dico ꝙ pater ⁊ filius ſunt equales ſm eſſentiã fundamentaliter: nõ formaliter. Et ſi arguas: quia tunc pater poterit dici pater ſm eſſentiã: cum eſſentia ſit fundamentũ paternitatis: qđ tamẽ cõmuniter nõ conceditur. Reſpondeo ꝙ pater nõ dicit̃ pater ſm eſſentiã ſicut dicit̃ equalis: licet eſſentia ſit fundamẽtũ vtriuſq3 relationis. q2 vt vna fundat equalitatẽ: nõ aũt paternitatẽ et filiationẽ: ſed vt fecunda in ratiõe p̃ncipij et termini cõmunicabilis. Ad ſecundũ Poteſt cõcedi ꝙ in patre ſit alia equalitas ad filiũ et alia ad ſpũm ſanctũ: ſicut in creaturis in eodem patre ſunt tot paternitates quot habet filios.

ꝓprium ⁊ appropriatu3 quõ differunt

Quantum ad ſecundũ articulu3 in quo vidẽdũ eſt de quibuſdã appropriatis ꝑſonis diuinis Sciendũ ꝙ differentia eſt inter proprium ⁊ appropriatũ. Propriũ enĩ dicit̃ illud quod cõuenit ſoli ꝑſone: vt paternitas ſoli patri. Appropriatũ aũt conuenit

pluribus: ſed appropriatur vni ꝑſone propter conuenientiā cum eius ꝓprietate. et ſic talis appropriatio ad notificationē ꝓprioꝝ. Hoc patet in appropriatiōe Hilarij ponētis eternitatē in patre: ſpeciem in imagine: et vſum in munere. quia enim pater eſt inaſcibilis: ideo ſibi appropriatur eternitas que dicit ꝑuationē principij. filius vero qa emanat ꝑ modū nature: ideo emanat ꝑ modum ꝑfecte ⁊ expreſſe ſimilitudinis. Natura enim ꝓducat ſibi ſimile: et ſic ſpecies dicitur eſſe in imagine. ſpecies enim ſeu pulcritudo imaginis inquantum imago eſt: attenditur in expreſſa repreſentatiōe rei ad cuius imitatiōem ꝓducta eſt. Quia vero vti eſt voluntatis diligentis vnū propter aliud: ſicut deus diligit creaturam ꝓpter ſe. ideo appropriate vſus dicitur eſſe in munere .i. in ſpūſctō qui ꝓcedit per modū amoris. Aug⁹ autē .j. de doctri. chriſtiana dicit ꝙ in patre eſt vnitas: in filio equalitas: in ſpūſancto vnitatis equalitatiſqꝫ cōcordia. Unitas enim que habet rationē principij appropriatur patri qui eſt principiū filij ⁊ ſpiritusſancti. Equalitas vero appropriatur filio inquantum eſt ſecunda ꝑſona in trinitate. quia equalitas ad minus requirit duo extrema. Cōcordantia vero que ꝑtinet ad voluntatē appropriatur ſpūiſancto. qa ꝓcedit ꝑ modū voluntatis. Potentia etiam appropriatur patri. ſapiētia filio. et bonitas ſpirituiſancto. ꝓpter remotiōem errorum: ſecundum Aug. Quia enim in creaturis ex antiquitate eſt in patre defectio: ne hoc eſſe videatur in patre eterno: ei appropriatur potentia. quia vero in filijs creaturaꝝ eſt ex poſteritate ſenſus imꝑfectio. ad hoc excludendū a filio eterno: ei appropriatur ſapiētia. Rurſus quia nomē ſpiritus videtur nomē inflationis et timoris: ne hoc de ſpūſancto putaretur: ei appropriatur bonitas. Potentia etiā appropriatur patri. quia a nullo ē principiatus: aliarumqꝫ ꝑſonaꝝ eſt principium. Sapientia filio. quia ꝓducitur per modū intellectus ad quem ſapientia ꝑtinet. Bonitas vero ſpūiſancto. quia producitur per modum voluntatis ad quā ꝑtinet bonitas. Appropriatio etiā quam ponit Apl's in epiſt. ad Rhom. Ex ipſo ⁊ ꝑ ipſum et in ipſo ſunt omnia. ſic poteſt declarari. Ex nāqꝫ eſt nota principij primi: ideo appropriatur patri qui eſt principiū ſine principio. Per vero eſt nota principij quo: vt artifex operatur per artem. et ſic notat filium tanquam principium de principio ꝑ quod omnia facta ſunt. In autē notat cōtinentiā que ad bonitatem ꝑtinet: et ſic notat ſpūmſanctum. Unde ſenſus eſt. Ex ipſo patre creata ſunt omnia: per ſummā ſapientiā ſiue ꝑ filiū: in ſumma bonitate ſiue in ſpirituſancto omnia conſeruante. Unde Actuū .xvij. In ipſo viuimus, mouemur: ⁊ ſumus. Deus enim in ſua bonitate conſeruat in nobis vitam ⁊ ogationem.

q Quo ad diſtinctionē .xxxij. q̄ro. Utrum pater et fili⁹ diligant ſe ſpirituſancto? Q, non. quia aut diligere ſumitur eſſentialiter: aut notionaliter. Non eſſentialiter. quia quodlibet eſſentiale ineſt cuilibet ꝑſone nō ꝑ alterā. Si notionaliter: ſic diligere idē eſt quod ſpirare. et tūc ſequitur ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ ſpirant ſe ſpūſctō: quod ē falſum. Preterea Si pr̄ et filius diligūt ſe ſpūſctō. ergo pr̄ diligit ſe ſpirituſancto: quia eodem videtur pr̄ diligere ſe ⁊ filiū. ſed ꝯn̄s videtur incōueniens. quia pr̄ diligit ſe in primo ſigno originis in quo tamen ſpūſſanctus nō intelligitur ſpirat⁹. Cōtra .vj. de trini. Spūſſanct⁹ eſt quo genit⁹ a generante diligitur: genitorēqꝫ ſuum diligit. Diſtin. xxxij.

Aliqui negant iſtam ꝓpoſitionē: dicētes eam retractatā ab Aug. in .j. retractationum. vbi retractauit illā: pater eſt ſapiēs ſapientia genita. cui iſta videtur aſſimilari. et ideo iſtā dicūt retractatā in illa. Cōtra Aug⁹ pluries retractat eandē materiā que in diuerſis libris habetur: quando ſ. facit mētionem de illis libris diuerſis. ergo multo magis iſtā retractaret ſeorſum ſi eſſet retractanda. Item Aug⁹ non retractat dicta alioꝝ ſanctoꝝ qui videntur iſtam cōcedere. nec eſt ſimile de iſta ⁊ de illa. pater eſt ſapiens ſapiētia genita. illa enim ē falſa: cum eſſe ſapientē non dicatur notionaliter ſed eſſentialiter tm̄ vel appropriate. Diligere autē poteſt ſumi eſſentialiter ⁊ notionaliter. Unde in hac ꝓpoſitione: Pater

⁊ filius diligūt ſe ſpū ſancto: ſumitꝰ partiꝫ eſſentialr̄ ⁊ ꝑtim notionaliter ſm̄ Scotū Senſus em̄ huiꝰ ꝓpoſitiōis eſt ꝙ pater ⁊ filiꝰ ꝓducūt ſpm̄ſctm̄ q̄ appropriate eſt amor ois neceſſario amati. Sic etiā dicere ſumitꝰ ꝑtim eſſentialr̄ ⁊ partim notionaliter in illa ꝓpoſitiōe. pater dicit verbo id eſt ꝓducit verbū. q̄ appropriate eſt noticia declaratiua ſeu manifeſtatiua omis declarabilis. Ubi ſciēdū ꝙ dicere pōt ſumi tripl'r. Prio eſſentialr̄: ⁊ hoc fit duobus modis. Uno mō em̄ dicere idē eſt ꝙ intelligere. ⁊ ſic pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſctūs ſunt vnus dicēs. Alio mō idē eſt ꝙ declarare. ⁊ hoc etiā ꝯuenit trib' ꝑſonis. q̄libꝫ em̄ ꝑſona ē declaratiua ois declarabilis cū quelibꝫ ſit noticia infinita. noticia aūt actualis eſt declaratiua obiecti. hoc t̄n̄ appropriatꝰ filio. q2 ꝓducitꝰ ꝑ modū noticie.

Iſte aūt reſpectus declaratiui ad declarabile nō eſt realis: nec ad intra nec ad extra ad itra ſiquidē nō eſt realis: cū eiuſdē ad ſe nō ſit relatio realis. noticia auteꝫ eſt eadē in trib' ꝑſonis. Nec ad extra: cuꝫ dei ad creaturā nō ſit relatio realis. Secūdo mō dicere ſumitꝰ notionalr̄: ⁊ ſic tātū valet ſicut generare. ⁊ hoc mō pater dicit ꝟbū. i. generat. Tertio mō ſumitꝰ partim eſſentialiter ⁊ partim notionaliter. ⁊ ſic pater dicit verbo ſicut prius fuit declaratum.

Rñſio ad arg. Ad argumēta. Ad primū ꝑꝫ ex predictis ꝙ diligere nec mere eſſentialiter nec mere notionaliter tenetꝰ. ſed ſignificat amorē appropriatū ſpūiſancto cōnotando eius ꝓductionē. Ad ſcdm̄ dico ꝙ pater diligit ſe in primo ſigno originiſ volūtate vt eſt in ip̄o formaliter. Diligit autē ſe ſpūſſanctus principiatiue: non in primo ſigno originis: ſed ſpirando ſpiritūſanctū in quantū principiat ſeu producit ſpiritūſanctū qui appropriate eſt amor ois neceſſario amati ꝙ vt ꝓductōis ſue.

Diſtin. xxxiij. ⁊ xxxiiij.

Circa diſtinctionē. xxxiij. ⁊. xxxiiij. Quero ſine argumētis. vtꝝ ꝓprietas ſit idem cum eſſentia. Secūdo vtrum ꝑſona ſit idem cū eſſentia. ⁊ tertio. vtꝝ ꝑſona ſit idem cum ꝓprietate. Circa quas queſtiones non oportet imorari. quia earum veritas ꝑꝫ ex dictis. diſt. ij. cū querebatꝰ. Utrum cū vnitate eſſentie ſtet pluralitas ꝑſonaruꝫ vbi oſtenſum eſt qualiter ꝓprietas ꝑſonalis non eſt idem formaliter cum eſſentia. Ex quo ſequitur ꝙ ꝑſona non eſt idē adequate cum eſſentia: cum includat ꝓprietatē perſonalē. Nec perſona eſt idem primo ſeu adequate cum ꝓprietate ꝑſonali cum etiā includat eſſentiā. Perſona nāqꝫ vtrūqꝫ includit in ſua ratione formali. licet aūt eſſentia non ſit idem formaliter cuꝫ ꝓprietate ꝑſonali. eſt t̄n̄ ſibi idem idētice ⁊ ꝑfecte rōne ſimplicitatis diuine que ſequitur ex perfecta infinitate illius eſſentie. vt dictū eſt diſtinctione octaua.

Diſtin. xxxv.

Deinde circa diſtinctionē. xxxv. Quero vtꝝ i deo ſit ideaꝝ pluralitas. Et videtꝰ ꝙ nō. Eſſentia diuina cū ſit illimitata ⁊ virtualiter ꝯtineat omne ens eſt in intellectu diuio ratio itelligendi q̄dcūqꝫ intelligibile. ergo ad cognitionē creaturaꝝ nō oportet ponere in deo pluralitatē ideaꝝ. ꝯſequētia eſt nota. probatur añs. ſicut res ſe habet ad eſſe ita ad cognoſci. ij metaph. ſi igitꝰ eſſentia diuina contineat creaturas q̄ntum ad idētitatē. igitꝰ ⁊ quo ad cognoſcibilitatē. In oppoſitū Augu. lxxxiij. q. queſtiōe. xlvj. Idee ſunt forme eterne ⁊ incōmutabiles que diuina intelligentia ꝯtinentꝰ ſm̄ quas formari dicitꝰ omne qd̄ oriri poteſt. dicit etiā ibi ꝙ alia rōne conditus eſt hō. ⁊ alia rōne equus.

Pro ſolutione huius queſtionis p̄mo aliq̄ua premittā. ⁊ ſecūdo ad queſtioneꝫ rñdebo. Quātū ad primū notandū ꝙ intellectus diuinus habet duplex obiectū. ſcꝫ primariū ⁊ ſecundariū. Obiectū p̄marium intellectus diuini eſt eſſentia diuina que ſibi adequatur ⁊ eſt ratio intelligēdi quodlibet intelligibile. Obiectum ſecundariū. ſunt creature cognite que in intellectu diuino ſūt obiectiue inq̄ꝫtum ab ip̄o apprehenduntꝰ ⁊ habent eſſe cognitū. Unde ſolum habent rationē terminatiui reſpectu intellectus diuini. Non enim obie. in tel. diui ni. du.

mouet intellectū diuinū. q2 vt dicit Ari.
xij. metap. vileſceret ſi ab alio a ſe cogni
tionē acciperet. Item notandū ꝙ licet
cognitio noſtra dependeat ab obiecto
ad qd̄ referſ in tertio modo relatiuoꝝ: ſi-
cut menſurabile ad menſurā in quo non
eſt mutua dependētia. ſed obiectum ter-
minat hmōi dependentiā ſub rōne abſo
luta. Intellectio tñ diuina cū ſit menſu-
ra oīm alioꝝ a ſe intellectoꝝ per eā nō re-
ferſ ad ipa: ſꝫ eꝯ ipa obiecta itellecta refe
runſ ad intellectionē diuinam ⁊ ipa ter-
minat hmōi relationē ſub ratione abſo-
luti Unde deus in pmo inſtanti nature
intelligit eſſentiā ſub rōne mere abſolu-
ta que eſt ei ratio cognoſcēdi oīe cogno
ſcibile. In ſecūdo intelligit lapidem. ⁊ ſic
ipm pducit in eſſe intelligibili: ⁊ produ-
cendo eum in tali eſſe intentionali pducit
vt habens dependentiam ad ipm ita ꝙ
ibi eſt relatio rationis in lapide itellecto
ad intellectionē diuinaꝫ. ſed nulla adhuc
in intellectione diuina ad lapidē. In ter-
tio tamen inſtanti poteſt intellectus diui
nus comparare ſuam intellectionem ad
quodcūqꝫ itelligibile. ⁊ ſic cauſare in ſe re
lationem rationis. Tertio ſciendū ꝙ
ſicut ex autoritatibus Auguſtini allega-
tis poteſt dici: idea eſt ratio eterna in mē
te diuina ſm quā aliqd eſt formabile vt
ſm ꝓpriam rationeꝫ. Et dicitur ab idos
quod eſt forma. Unde ſm Scotuꝫ. La-
pis cognitus dicitur idea. Sicut enim
domus in mente per ſpeciem repreſenta-
ta dicitur ratio ſm quā formaſ domus
in eſſe materiali. ſic lapis cognitꝰ exiſtēs
in mēte diuina obiectiue dicitur ratio p
pria ſm quam lapis in eſſe reali forma-
tur. Hoc autem conſonat dicto Plato-
nis ponentis ideas eſſe rerum quidita-
tes. quas ſi in mente diuina poſuerit: in-
q̄ntum ſcꝫ habent ibi eſſe cognitum: bene
poſuit ſicut ⁊ Auguſti. ponit qui ab ipſo
nomen idee accepit. Si vero eas poſue-
rit per ſe exiſtentes ſicut ſibi imponit Ari
Rñſio ſto. male poſuit. Quantū ad ſecundū
ad q̄ſti. articulum patet ex predictis ꝙ in deo nō
eſt pluralitas idearum ſm rem: cum eſſē-
tia diuina ex infinitate ſua ſit repreſenta-
tiua omnis rei productibilis: ſed eſt plu-
ralitas ſm rationem que quidem ratio-
ne diſtinguūtur iuxta diſtinctioneꝫ obie-
ctorum que a diuino intellectu cognoſcū
tur: quibꝫ a parte rei correſpondet in deo
vnitas diuine eſſentie que eminenter cō-
tinet omne productibile. Non ponuntur
autem in deo: vt ſint intellectui diuino
rationes cognoſcendi creaturas: cum pre
exigant cognitionē creaturarū vt patꝫ ex
predictis. Contra predicta arguitur.
ſm Aug. lxxxiij. q. queſtione. xlvj. Tan-
ta eſt vis in ideis: vt niſi ipis intellectis
ſapiens nemo eſſe poſſit. ibidem etiaꝫ di
cit ꝙ iſtarum viſione fiet anima beatiſſi-
ma. ergo videtur ꝙ ſint rationes cogno-
ſcendi creaturas. Item Cognitio fit
per ſimile. igitur oportꝫ rationē cognoſcē
di habere aliquā ꝓpriam rationem ſimi-
litudinis reſpectu cogniti euiuſmodi vi-
detur eſſe idea reſpectu ideati. Rñ
deo ad primū ꝙ Auguſtinꝰ loquitur de
ſapiētia perfectiſſima ⁊ beatitudine tota
li poſſibili que non poteſt haberi niſi eſ-
ſentia diuina perfectiſſime cognoſcatur.
eſſentia autē diuina non cognoſcitur per
fectiſſime niſi cognoſcanſ creature que in
ea relucent que dicunſ idee inq̄ntum ſunt
ab intellectu diuino cognite. Un̄ in iſtis
formaliter non eſt beatitudo: ſed in obie-
cto cuius cognitio preſupponitur in iſtis
⁊ quaſi cōcomitanter in iſtis in quibus
eſt aliqua beatitudo licet non prima. Nō
habetur igitur ex iſtis autoritatibus ꝙ
idee ſint intellectui diuino rationes co-
gnoſcendi creaturas. Ad ſecundū dico
ꝙ non eſt neceſſariū ꝙ in ratione cogno-
ſcendi ſit ſimilitudo vniuoca ſeu forma-
lis: alioquin nihil poſſet cognoſci p cau-
ſam: ergo nec per principiū ſufficit ergo
ſimilitudo virtualis. Unde quia eſſentia
diuina eſt pelagus infinite ſubſtātie oīa
poſſibilia in ſe eminēter continens: ideo
eſt ſpeculū repreſentatiuum infinitorum
Per hoc patet ad argumentū in prin- Rñdeo
cipio queſtionis poſitum quod bene pro ad arg.
bat ꝙ idee non ſunt intellectui diuino ra
tiones cognoſcēdi alia a ſe: ex hoc non ſe-
quitur quin ſint ponende. Ex predictis
patet ꝙ licet omne ens poſſibile produci
habeat ideam in deo: illa tamen quibus

repugnat eſſe vt chimera: nõ habẽt ideã
in deo inq̄ʒtum huiuſmodi. cũ idea ſit rõ
ſm quã aliq̄d eſt formabile. Malũ etiã
culpe cũ formaliter nihil ponat: nõ habʒ
ideã in deo. deus eñ nõ eſt exemplar ni-
ſi poſſibiliũ producẽ. de quo Joh. j. Qḋ
factũ eſt in ipo vita erat. Res nãq; facti-
biles ſunt exemplariter in deo qui eſt vi-
ta intellectualis.

Diſtin. xxxvj.

V Lterius q̄ꝛ

vt dictũ eſt queſtiõe p̄cedẽti
deus ab eterno cognoſcit la-
pidem. ꝛ ſic lapis cognitus habet relatio-
nẽ eternã ad deũ cognoſcentẽ. Querit
vtrũ fundamentũ huiꝰ relatiõis habeat
vere eſſe eſſentie ab eterno: Et dicit a q̄-
buſdã ꝙ ſic. Ad qḋ eſt rõ talis. Produ-
ctio nõ ẽ tm̃ alicuiꝰ relatiõis rõis: qꝛ rela-
tio nõ eſt niſi in abſoluto. igit cũ ↄceſſum
ſit in p̄cedenti queſtiõe deũ p̄ducere res
in eſſe itelligibili ſm ꝙ res cognita dicit
idea. ſequit ꝙ oportet ponere aliquã entita-
tem abſolutã in qua fundet talis relatio
ad p̄ducẽs. Preterea. Si lapis ab eter-
no nõ habuit eſſe eſſentie: fuit purũ non
ens. ergo fuit impoſſibile ipm̃ p̄duci. p-
bat iſta ↄña. Sicut ens ad non-ens: ita
poſſibile ad ipoſſibile. quare ꝯmutatim
ſi omne ens eſt poſſibile. ğ omne qḋ eſt
purũ nõ ens eſt impoſſibile. Preterea
Aug. Si bonũ eſt aliqua forma nõ nul-
lũ bonũ eſt capacitas forme. ğ nõ nullũ
bonũ eſt poſſibilitas ad bonitatẽ actua-
lẽ. Item Anſelmus de veritate dicit
ꝙ hec ꝓpoſitio homo eſt aĩal: ſemp eſt ve-
ra. qḋ nõ eſſet verã niſi homo eſſe eſſentie
ſemp habuiſſet. Sed ↄtra hãc opinio-
nẽ arguit: qꝛ ex iſta ſequit ꝙ nihil de no-
uo poſſit creari. p̄batur ↄña. Creatio eſt
p̄ductio de nihilo. ſi aũt creatura ab eter-
no habuit eẽ eẽntie qḋ eſt verũ eſſe reale.
ſequit ꝙ qñ p̄ducitur ab efficiente ꝙ nõ
p̄ducit de nihilo. Item ſm illã opini-
onẽ ꝛ videt in multis p̄babile. exiſtentia
vltra eſſentiã nõ addit niſi reſpectũ ad ef-
ficiẽtẽ. ſi ğ creatura habuit ab eterno eſſe
eſſentie. qñ creatur nõ p̄ducit q̄ʒtum ad
aliqḋ eſſe abſolutũ ſed tantũ q̄ʒtum ad il-
lum reſpectum ſiue ad eſſe ſm quid. ꝛ ſic
creatio minus eſt p̄ductio ſimpliciter q̄ʒ
ſit alteratio. Preterea ex iſta opinione
ſequit ꝙ nõ poſſit aliquid ãnihilari. ſicut
eñ p̄ducitur de ente ſm eſſentiã ita vide-
tur redire i ens ſm eſſẽtiã nõ in nihil. Il-
la igitur opinio nõ eſt vera nec tenet cõi- contra Tho.
ter. Unde ſm Rich. ꝛ Scotũ nõ eſt da-
re eſſe eẽntie ſine eſſe exiſtentie. Nec opʒ
ponere hmõi eſſe eſſentie ab eterno ad fũ-
dandũ relationẽ creature cognite ad deũ
cognoſcentẽ. qꝛ ſicut deus ab eterno no-
uit eſſentiã creature: ita nouit eius exiſtẽ-
tiam. ꝛ tñ ꝓpter iſtam relationẽ fundatã
nõ ponit ab aliquo eſſe exiſtentie ab eter-
no. quare nec ↄcedẽdũ eſt de eſſe eſſentie

Ad primũ argu. dico ꝙ p̄ductio in eſ- Rñſio ad q̄ſti.
ſe intelligibili eſt alterius rõnis ab omni
eſſe ſimpliciter: ꝛ nõ eſt relationis tantũ
ſed etiam fundamenti abſoluti. non qui-
dem ſm eſſe eſſentie vel exiſtentie. ſed ſm
eſſe diminutũ qḋ eſt eſſe ſm quid etiam
entis abſoluti qḋ tamen ens abſolutum
ſm illud eſſe diminutũ cõcomitatur rela-
tio rationis. Exemplũ huius ſi ceſar eſſet
ãnihilatus: ꝛ tñ eſſet ſtatua ceſaris: ceſar
eſſet rep̄ſentatus ꝑ ſtatuam. Iſtud eſſe re-
preſentatũ eſt alterius rõnis ab omni eẽ
ſimplr̃ ſiue eẽntie ſiue exiſtentie ipĩus ce-
ſaris. licet autẽ eſſe cognitũ ſit eſſe ſm q̄d
reducit tñ ad aliqḋ eſſe ſimplr̃ ſcʒ ad eſſe
ipĩus intellectionis. ſed illud eſſe ſimplr̃
nõ eſt formalr̃ eẽ eiꝰ qḋ dicit eẽ ſm q̄d: ſʒ
eſt eius terminatiue vel principiatiue ita
ꝙ ſine iſto vero eẽ non eẽt illud eẽ ſm q̄d.

Ad ſc̄dm dico ꝙ prima diſtinctio en-
tis videt eſſe in ens extra animã ꝛ in ens
in aĩa. ꝛ illud extra animã põt diſtingui i
actũ vel potentiã eẽntie vel exiſtẽtie. ꝛ qḋ
cũq; iſtoꝝ extra aĩam poteſt habere eſſe
in anima. Et tũc quãdo dicit ſi lapis ab
eterno nõ habuit eſſe eẽntie fuit purum
nõ ens: ↄcedo prout non ens oppõitur
enti reali ſeu extra animã. Nõ tñ fuit pu-
rum nõ ens accipiẽdo ens put eſt cõmu-
ne enti in aĩa vel itellectu ꝛ extra aĩam
cum habuerit eſſe cognitum ſeu repreſen-
tatũ qḋ eſt eſſe in actu ſm quid: ꝛ qḋ con-
comitatur poſſibilitas ad eſſe ſimpliciter
Et cũ infert ꝙ omne purum non ens eſt

ſmpoſſibile: verũ eſt accipiẽdo purũ non
ens qđ nec habet eſſe reale nec rep̄ſenta/
tũ vel cognitũ. Ad Augu. poſſet per
idem r̄ñderi. vel poſſet dici ꝙ capacitas
forme ſm̄ quã ſumitur p̄ materia que eſt ens
reale. vt dicet in ſc̄do. Ad aliud dico ꝙ
cũ p̄dicata ⁊ ſubiecta ſint res rõis ſm̄ Aui
cen. iiij. metaph. ſufficit ad hoc ꝙ enũcia/
tio affirmatiua ſit vera ꝙ p̄dicatũ ↄueni
at ſubiecto in eẽ intellecto. Vñ ↄ̃uis hõ
⁊ animal ab eterno in eſſe reali nõ ↄueni/
rent cũ nullũ reale eẽ haberẽt: tñ in eſſe in
tellecto ↄueniebãt. q2 deus ab eterno in/
tellexit ꝙ quãdo homo haberet eſſe reale
includeret realiter animal.

Diſtin. xxxvij.

Circa diſti/

ctionẽ. xxxvij. Queritur vtrũ
deus ſit vbiq3? Et videt
ꝙ nõ. Si deus eſt vbiq3:
mutatur. ↄñs eſt falſum. probatur ↄſequẽtia
q2 ſi deus eſſet vbiq3: eſſet vbi prius non
fuit: puta ſi p̄ducatur de nouo aliquis la
pis: eſſet p̄ſens illi lapidi cui p̄us nõ erat
p̄ſens. ⁊ ſic mutaretur: quia haberet i ſe no/
uã relationẽ realẽ: p̄ñtia ei vel coexiſtẽtia
dicit relationẽ realem in vtroq3 extremo.
Item Aug. lxxxiij. q. q. xx. Deus non
eſt alicubi: q2 in eo ſunt omnia. Cõtra
Gregorius in canticis ſup̄ illud ꝙ̃ abijt
dilectus tuus: ponit tres modos eſſendi
deũ vbiq3 ſc3 per eſſentiã: per preſentiã

Rñſio. ⁊ potentiam. Rñdeo ꝙ ſicut dicit ma
giſter in littera allegans plures auctori/
tates: deus eſt vbiq3 per eſſentiam: pre/
ſentiam ⁊ potentiam. Ad quod eſt aucto/
ritas Pſalm̄. Si aſcendero in celum tu
illic es: ſi deſcendero ad infernum ades.
Cum enim deus ſit cauſa efficiens crea
ture ⁊ eam ↄſeruans in eſſe: eſt in creatu/
ra per potentiã. cum etiã oia nuda ⁊ ap̄/
ta ſint oculis eius: eſt in om̄ibꝫ rebus per
preſentiã q2 ſc3 omnia ſunt p̄ſentia eius
notitie: q2 vero eſt infinitus ſeu illimita/
tus: eſt in qualibet creatura per eſſentiã
Cuilibet nanq3 creature realiter illabitur:
eſtq3 ſibi intim9 rõne ſue imẽſitatis. Quia
vero in deo cũ infinitate eſt ſũma ſimpli
citas: iõ ſic de9 eſt in oibꝫ rebꝫ ꝙ in q̃libet
parte eſt totus. In ſanctis vero eſt modo
quodã ſpeciali p̄ grãm gratũ facientẽ p̄
quã habẽt facultatẽ fruẽdi ipo. Ad p̄i/
mũ argumentũ dico ꝙ illa p̄ſentia dicit Rñdeo
tantũ relationẽ realem ex parte creature ad arg.
que deo coexiſtit: ex parte vero dei dicit ſo/
lã nominationẽ. vt patz diſtinctione. xxx.

Ad ſc̄dm dico ꝙ Aug. negat deũ eſſe Deum
in loco nõ quia nõ ſit per eſſentiam p̄ñs eſſe i lo
loco: ſed quia non continetur a loco neq3 cir co quõ
cũſcriptiue: neq3 diffinitiue neq3 ↄſeruatur intelli.
a loco ſed econuerſo. Unde põt dici eſſe
extra omnẽ locũ: non quidẽ ponẽdo ali/
qđ ſpacium extra mundũ in quo ſit de9
quia non eſt aliqđ tale ſpacium: ſed quia
eius imenſitas omnẽ locum excedit. Ut
eñ dicit btũs Gregorius. viij. libro mo/
raliũ. Anguſta eſt om̄is creatura creato
ri. Qđ patet. quia ſi de nouo crearetur ali/
us mundus: conſtat ꝙ deus eſſet in illo
mundo ſicut in iſto qđ nõ eſſet per tranſ/
lationem ſui de hoc mundo ad illum cum
penitus ſit imutabilis: ſed hoc eſſet rati/
one ſue immenſitatis que in infinitum ca
pacitatem huius mundi excedit. Unde
ad honorem beate virginis canit eccl'ia.
Uirgo dei genitrix quem totus non ca/
pit orbis in tua ſe clauſit viſcera factus
homo. Sic ⁊ Alanus dicit. vij. ↄpoſitio
ne de maximis theologie. De9 eſt ſphe/
ra itellectualis cui9 centrũ vbiq3 eſt: ⁊ cir
cũferẽtia nuſq3. Per centrũ intelligitur crea
tura que dicitur eſſe vbiq3: nõ p̄ ſe ⁊ p̄mo
ſeu ſm̄ ſe totã. q2 hoc ſoli deo cõpetit: ſed
p̄ p̄tes. q2 in quolibꝫ loco eſt aliq̃ creatu/
ra. p̄ circũferentiã vero intelligitur diuina
imenſitas: que oẽm creaturã excedit ⁊ in
ſe ↄcludit: loquẽdo p̄ quandã ſimilitudi
nem ſicut circũferẽtia centrũ. In deo eñ
ſunt oia vt in cauſa efficiente ⁊ ↄſeruan/
te exemplari ⁊ finali.

Vlterius circa

Diſtin. xxxviij. ⁊ xxxix.

diſti. xxxviij. ⁊ xxxix. q̃ro vtrũ cũ i/
fallibitate diuĩe ſcie poſſit ſtare ↄti
gẽtia rerũ. Et videtur ꝙ nõ. q2 ſm̄ ph̄. lib.
periher. In futuris ↄtingẽtibꝫ nõ ẽ deter
minata veritas. ſꝫ nõ hẽt deſcis notitia ifal/
libilem. ↄñs patꝫ. añs p̄batur p̄ arl. ibidẽ q2 ſi eſt

aliq̃ veritas determinata de aliq̃ futuro
contingenti:nõ oportet de ipſo cõſiliari.
quia ſiue cõſilief ſiue non:hoc eueniet.

Preterea Deus ſcit me ſeſſurũ cras.et
poſſibile eſt me nõ ſedere cras:ponaf in
eſſe nõ ſedebo cras. ſequif ꝙ deus deci/
pif.ſed ex poſitione poſſibilis in eſſe nul/
lũ ſequif impoſſibile.ergo illa:deus deci
pif:nõ eſt impoſſibilis. Preterea. Dẽ
q̃d eſt quãdo eſt:neceſſe eſt eſſe.j. periher.
nihil ergo q̃d exiſtit eſt contingẽs. Cõ
tra Ad Heb.iiij.Omnia nuda ꝛ aperta
ſunt oculis eiꝰ ad quez nob̃ ſermo. In

Rñſio ista q̃ſtione p̃mo videbif de queſito.de/
inde mouebunf aliq̃ dubia. Quantũ
ad primũ ſciendũ ꝙ ſicut dictum eſt q̃ſti/
one An theologia ſit practica:Cognitio
cõtingentiũ in intellectu diuino ſequitur
actum voluntatis: ſm Sco. licet q̃dam
aliter dicant.quicq̃d eñ in deo precedit
actum voluntatꝭ:eſt mere naturale.vnde
ante actum voluntatis ab eſſentia diui/
na tm̃ offeruntf intellectui ſimplicia ꝛ ve/
ritates neceſſarie que in ipſis terminis in/
cludunf.vel que ex his cõcludunf: cuiuſ/
modi nõ ſunt veritates cõtingẽtes. q̃pro
pter prius natura voluntas diuĩa habet
velle circa contingentia q̃ȝ intellectus illa
intelligat: ita ꝙ p̃mo intellectus diuinꝰ
offert voluntati ſimplicia quoꝝ vnio eſt
contingens.aut ſi offert complexionẽ: of
fert ſicut neutrã.et volũtas eligens vnaȝ
partem pro aliq̃ nunc facit ipſam deter/
minate veram.et tunc eſſentia eſt intelle/
ctui diuino ratio intelligendi illud verũ.
In intellectu igitur apprehẽdente deter/
minationẽ voluntatis diuine eſt infallibi/
lis certitudo ꝓpter imutabilitatẽ volun/
tatis diuine.cum hoc tm̃ ſtat contingẽtia
obiecti cogniti.quia volũtas determiate
volens:contingẽter vult:cũ ſe habeat cõ
tingẽter ad omne aliud a ſe:vt patuit q̃/
ſtiõe de imutabilitate dei. Sicut eñ vo/
luntas noſtra actibꝫ diuerſis poteſt ten/
dere in oppoſita obiecta:ſic volũtas diui
na eodẽ actu ſimplici illimitato. non q̃dẽ
ꝙ poſſit in oppoſita ſimul cõiunctim. q̃a
poſſe ſimul in cõtradictoria nihil eſt poſ/
ſe Nec etiã ꝙ poſſit in oppoſita ſucceſſiue
ita ꝙ modo in vnũ ꝛ poſtea in aliud:hoc
eñ eſt mutabilitatis.ſed poteſt in oppo/
ſita diuiſim.ſ.in vnum vł in aliud:vt eñ
voluntas prius eſt natura ſua volitione
pro illo inſtanti ꝑ quo vult antichriſtum
eſſe:poteſt velle ipm̃ non eſſe. Licet nãq̧
volitio diuina in ſe ſit neceſſaria:cũ ſit idẽ
cum eſſentia ſua:vt patuit diſt.ij. tm̃ con/
tingenter tranſit ſuꝑ obiectum aliud a ſe.
Et idem dicendũ eſt de cognitione con/
tingentiũ in intellectu diuio. Unde ſicut
deus cõtingenter vult aſfore:ſic cõtingẽ/
ter ſcit affore. quia nõ poteſt eſſe neceſſa/
riũ quod p̃exigit cõtingens. Pñt aũt p̃/
dicta declarari duplici exemplo. Primũ
eſt Si in potentia mea viſiua ſit ſp̃ ſtans
vnus actus videndi: et ab aliq̃ p̃ſentan/
te nunc ſit ille color p̃ſens:nunc iſte.oculꝰ
meus videbit nũc hoc:nũc illud.etſi vnꝰ
color fieret p̃ſens naturaliter ꝛ alius libe
re: non eſſet differentia formalif in viſio/
ne mea quin ex ꝑte ſua oculus naturalif
videat vtrũq̧.tm̃ cõtingẽter poteſt vide/
re vnũ ꝛ neceſſario aliud:inq̃ȝtũ ibi vnũ
fit p̃ſens contingenter ꝛ aliud neceſſario.
ſic de intellectu diuino reſpectu veritatũ
neceſſariaꝝ ꝛ contingentiũ. Aliud exem
plũ.Si haberẽ actũ loq̃ndi eundẽ ꝑmã
nentẽ:et ille poſſet tranſire ſuꝑ diuerſa
obiecta cõtingenter:licet neceſſario habe
rem actum ſicut ꝛ potentiam: non tamẽ
haberem neceſſario actum vt tranſeuntẽ
ſuꝑ tale obiectum.vnde non ſequeretur:
neceſſario dico.ergo neceſſario dico illð.
imo poſſet eſſe neceſſitas eius in ſe cũ cõ/
tingẽtia reſpectu huius obiecti. ſic actus
voluntatꝭ ꝛ intellectus diuini in ſe neceſ/
ſarius contingenter tranſit ſuꝑ obiectuȝ
creatum. Quantum ad ſecundũ arti/
culum in quo ſunt aliqua dubia mouen/ Dubiũ
da Primo dubitatur circa predicta.quia primũ
videtur ꝙ infallibilitas diuie noticie in/
ferat neceſſitatem futurorum contingen
tium. Si enim deus nouit me ſeſſurum
cras:ſeqtur neceſſario ꝙ cras ego ſede/
bo.quia ſi non ſederem:tunc deus falle/
ref. Reſpõdeo ꝙ duplex eſt neceſſitas
ſalicȝ neceſſitas conſequentie: et neceſſi/
tas conſequentis.et tunc dico ꝙ bene ſe/
quitur neceſſitate conſequentie ꝙ ſi deꝰ
nouit me cras ſeſſurũ ꝙ cras ego ſedebo

Hoc tamen nõ obſtante ꝯſequens eſt in cõtingẽs.qꝛ poſſũ ſedere vltimo vel nõ ſedere.Exemplũ. bene ſequit̃ neceſſitate ꝯñe.homo currit: igit̃ mouet̃ ⁊ tñ tam añs ꝙ̃ ꝯſequẽs ſunt ꝯtingẽtia. Secũ
Dub.ij do dubitat̃. Utrũ in deo ſit p̃ſciẽtia. Et videt̃ ꝙ nõ.futura nõ habẽt aliquã veri‑ tatẽ.ḡ nõ poſſunt p̃ſciri.ꝯſequẽtia patet. qꝛ nihil ſcitur niſi verũ.falſum eñ nõ põt ſciri ſ̃m Aug.in libro de trinitate.xv.an‑ tecedẽs ꝓbatur. vnũqdqꝫ ſicut ſe habet ad eſſe:ita ad veritatẽ.cũ igit̃ futura non
R̃ñſio ſint:nõ habẽt aliquã veritatẽ. R̃ñdeo
ad arg. Preſciẽtia eſt futuroꝝ p̃cognitio. cũ igr̃ deus habeat noticiã futuroꝝ.vt patet ex p̃dictis in eo eſt p̃ſciẽtia. Ad argumẽ‑ tũ.in oppoſitũ dico ꝙ licet futura nõ ha‑ beant aliquã veritatẽ in eſſe reali:habent tñ in eſſe cognito. Et nota ꝙ licet nihil ſciatur niſi verũ: põt tñ ſciri falſum eſſe falſum:qꝛ falſum eſſe falſum eſt verum.

Ad argumẽta p̃ncipalia. Ad p̃mũ di co ꝙ nõ eſt ſimilis veritas in illis de futu ro ſicut in illis de p̃ſenti ⁊ p̃terito. In p̃‑ ſentibus quidẽ ⁊ p̃teritis eſt veritas de‑ terminata:ita ꝙ alteꝝ extremũ eſt poſitũ in eſſe.⁊ vt intelligit̃ poſitũ nõ eſt in pote ſtate cauſe vt ponat̃ vel nõ ponat̃.qꝛ licet in poteſtate cauſe vt eſt prior naturaliter effectu ſit ponere effectũ vel non ponere nõ tñ vt effectus intelligitur vt iam poſi tus in eſſe. Non eſt autẽ talis determina tio ex p̃te futuri. quia licet alicui ſit vna pars determinate vera. ⁊ etiã vna pars ſit in ſe determinate vera:licet eam null⁹ intellectus apprehẽderet.nõ tñ ita ꝙ n ſit in poteſtate cauſe ꝓ illo inſtanti ponere oppiũ. Et illa determinatio ſufficit ad ꝯſiliã dũ vl̃ negociãdũ. Ad ſcd̃m dico ꝙ ex po ſitione poſſibilis in eſſe non ſequit̃ aliqd̃ impoſſibile.tñ illa de ineſſe in quã ponit̃ aliqua de poſſibili põt repugnare alteri cui non repugnat illa de poſſibili. ⁊ ideo ex cõpoſſibilitate eaꝝ ſequit̃ ĩpoſſibile. puta ex incõpoſſibilitate illius nõ ſede‑ bo cras.cum illa deus ſcit me ſeſſurum cras:ſequit̃ impoſſibile ſcꝫ deum falli.

Ad tertiũ dico ꝙ illa hypothetica tpa‑ lis.omne qd̃ eſt qñ eſt neceſſe eſt eſſe. eſt vera de neceſſitate ꝯſequẽtie.nõ de neceſ ſitate ꝯſequẽtis .ſequit̃ eñ neceſſario ſi ali quid eſt qd̃ illud habeat eſſe qñ eſt. ipm tñ ꝓpter hoc non eſt ſimplr̃ neceſſarium.

Circa hãc diſtinctionẽ notandũ ꝙ cõ‑ triplex
muniter diſtiguit̃ triplex cognitio dei ſcꝫ dei cog̃
Approbationis:viſionis ⁊ intelligentie. Cognitio approbationis eſt tantũ bono rũ. Cognitio viſionis eſt coꝝ que fuẽt fue runt vel erũt. Cognitio vero intelligentie ſeu ſimplicis noticie eſt omniũ q̃ poſſunt eſſe.hmõi aũt cognitiones nõ differunt ſ̃m ſe:ſed ſ̃m diſtinctionẽ connotatorum.

Circa diſti‑ Diſt.xl.
ctionẽ.xl. Quero vtrũ p̃de‑ ſtinatus poſſit dãnari. Qꝫ nõ. Omne p̃teritũ ſimplr̃ eſt neceſſariũ.qꝛ ſ̃m phm ethicoꝝ. h ſolo priuat̃ deus ingenita facere que fa‑ cta ſunt:ſed p̃deſtinatio huius p̃deſtina‑ ti tranſijt in p̃teritũ.qꝛ deus p̃deſtinauit illum ab eterno. ergo eſt neceſſaria ſim‑ pliciter.ḡ non poteſt deus eũ nõ predeſti nare.⁊ ꝑ ꝯñs nõ põt dãnari. Preterea ſi poteſt p̃deſtinatus dãnari:hoc nõ eſſet niſi ꝑ actũ ſuũ. ḡ ꝑ actũ volũtatis create poſſet impediri actus volũtatis diuine. qd̃ eſt impoſſibile. Contra. Si ſic. non eſſet ſollicitandũ aliquẽ de obſeruantia p̃ceptoꝝ ⁊ ꝯſilioꝝ. ꝙ qualitercũqꝫ opare tur:ſi eſt p̃deſtinatus ſaluaret̃.⁊ qualiter cũqꝫ viueret ſi eſt p̃ſcit⁹ dãnaret̃. fruſtra ergo poneret̃ tota lex diuina. In iſta Nota
queſtione p̃mo aliqua p̃mittã: ⁊ deinde diſtiñ.
reſpondebo ad queſitũ. Quantũ ad p̃ mũ videndũ eſt de diſtinctione ſciẽtie p̃‑ ſciẽtie:puidẽtie: ꝓpoſiti:electionis: diſpo ſitionis. p̃deſtinatiõis ⁊ reprobationis.

Hec eñ differũt ſ̃ꝫ rõnẽ: licꝫ ſint idẽ rea liter in deo. Scientia nanqꝫ dei eſt certa cognitio omniũ p̃teritoꝝ.p̃ſentium ⁊ fu‑ turoꝝ fieriqꝫ poſſibiliũ tã bonoꝝ ꝙ̃ ma‑ loꝝ.licet autẽ in deo nõ ſit ꝓprie habitus eſt tñ ibi aliquid intellectũ a nobis ꝑ mo dũ habitus.ſiquidẽ ſcientia in nobis eſt habitus ad cognoſcẽdũ: ſicut virtus eſt habitus ad operandũ. Habitus autẽ eſt qualitas manſiua:cum ſit de difficili mo bilis a ſubiecto. cognitio ergo diuina cũ

ſemꝑ maneat: ꝯgrue ſignaꝰ ꝑ modū ha⸗bitus. Preſcientia eſt futuroꝝ ꝓcogni⸗tio tam bonoꝝ ꝙ maloꝝ appropriaꝰ tn̄ reprobationi. Vn̄ reprobati appropria⸗te dicunꝰ pſciti: qꝛ reprobatio vltra pſcie̅tiā nō addit talē rōne dignitatis ſic pde⸗ſtinatio. ſic ꝛ nomen aialis appropriaꝰ ir⸗ratōalibꝫ aialibꝫ: licꝫ ſit cōmune tā rōna⸗libus ꝙ irrōnabilibꝫ. Prouidentia eſt pſciētia futuroꝝ inꝙtū ſūt a pſciēte in fi⸗nē ordinabilia. Vn̄ eſt reſpectu bonoꝛuꝫ ꝓncipalr ꝛ reſpectu maloꝛū ꝓpter bona. Ad bonū eīn ꝓuiſorē ſpectat nō tātūmō bona ordinare: ſed etiā quedā mala ꝓhi⸗bere ꝛ quedā mala ꝑmittere ꝛ actores eo⸗rū punire ſm ꝙ ꝓuidet expedire ordinati⸗oni bonoꝝ in finē. Dicꝰ autē ꝓuidentia a ꝓuidēdo vel ꝓcul vidēdo. ſpectat quo⸗ꝙ nō ſolū ad intellectū ſed etiā ad volū⸗tatē diuinā que oīa ordinat regit ſeu gu⸗bernat. Propoſitū eſt actus volūtatis diuine tam reſpectu futuroꝝ agēdoꝝ ꝙ ꝑmittēdoꝝ. Electio ſupra ꝓpoſitū ad⸗dit diſcretionē electi a ſuo ꝯtrario. ſ. boni a malo. Diſpoſitio ꝓo eſt pſciētia faci⸗endoꝝ: reſpiciēs fieri rei ꝛ cognitionē ſic ꝓuidētia reſpicit eſſe rei poſtꝙ facta eſt: vt pficiaꝰ ſeu ꝑmaneat: ꝯiūctimꝙ impor⸗tat ꝓpoſitū ꝛ cognitionē. ſepe diſpoſitio ꝛ ꝓuidentia ꝓ eodem ſumūꝰ. Predeſti⸗natio autē eſt ꝓpoſitū diuine volūtatis ꝯferēdi grām ꝛ gloriam predeſtinatis. ꝛ pōt ſumi ꝓ actu intellectus ꝯcomitante.

Reprobatio vero eſt ꝓpoſitū ꝑmitten⸗di reprobatos ꝑmanere in obduratione finali: ꝛ retribuēdi eis iterminabilē penā

Rn̄ſio ad ꝗſtı. ꝓpter eoꝝ iniquitatē. Quantum ad ſe⸗cundum articulum dico ꝙ illa ꝓpoſitio predeſtinatꝰ poteſt damnari: eſt falſa in ſenſu compoſito: ꝛ vera in ſenſu diuiſo. In ſenſu enim compoſitionis deſigna⸗tur ꝙ de aliqua pſona conſiderata ſub il⸗la determinatiōe predeſtinatum dicitur damnari. Vnde ſenſus eſt ꝙ illa propo⸗ſitio: predeſtinatus damnatur: eſt poſſi⸗bilis. Iſte ſenſus eſt falſus. In ſenſu di⸗uiſionis ſunt due categorice ꝛ enuncian⸗tur de pſona aliqua beatificabili in vna categorica eſſe predeſtinatū ꝛ in alia poſ⸗ſe damnari. ꝛ illa duo ſunt vera de eodē

ſubiecto. ſicut enim in generali dictuꝫ eſt de libertate ꝛ contingentia volūtatis di⸗uine reſpectu quoꝛūcūꝙ obiectoꝝ ſecun⸗darioꝝ: ita dicendum eſt reſpectu huius obiecti ſecundarij ſcꝫ velle huic gratiam ꝛ gloriā. Unde deus contingēter prede⸗ſtinauit iſtum quē predeſtinauit: ꝛ poteſt nō predeſtinare. Non ꝙ ſimul ambo ſint oppoſita nec ſucceſſiue: ſed vtrūꝙ diui⸗ſim in inſtāti ſeu preſenti eternitatis. In ꝙtum eīn volitio diuina cōſideratur vt prioꝛ naturaliter tranſitu illius ſuper il⸗lud obiectum qḋ eſt gloria iſti in iſto pri⸗ori naturaliter n̄ repugnat ſibi eſſe oppo⸗ſiti obiecti. ꝛ ſic ille qui eſt predeſtinatus poteſt damnari. quia voluntas eius non eſt ꝯfirmata ꝛ ſic poteſt peccare ꝛ per cō⸗ſequēs iuſte dānari. Ad primū argu⸗mentū dico ꝙ ꝓcedit ex falſa imaginatio⸗ne. imaginamur eīn actū voluntatis di⸗uine quaſi preteritū: ideo nō concipimus libertatem in iſta voluntate ad actuꝫ hu⸗iuſmodi. ſꝫ iſta imaginatio falſa eſt. Actꝰ enim voluntatis diuine ſemꝑ ſtat: qꝛ nūc eternitatis in quo eſt talis actus: ſemper preſens eſt. Vnde ita intelligendū eſt de volūtate diuina ſiue volitiōe eius: vt eſt huius obiecti. ſicut ſi ꝑ impoſſibile deus nunc inciperet velle qḋ vult. ſic ꝙ ad nihil eſſet eius voluntas determinata. Tūc ad formā argu. dico ꝙ autoritas Ariſto. eſt intelligēda de his q̄ vere in ꝑteritum tranſierūt: ſicut ē actus volūtatis huma⸗ne. Predeſtinatio aūt huius non tranſijt in preteritū: licet illa preterierint quibus coextitebat. Vnde ſicut dictuꝫ diſtin. ix. de generare ꝛ generaſſe ꝛ generatuꝝ eſſe. ſic eſt dicendū in propoſito. Idem enim eſt deum predeſtinare. predeſtinaſſe ꝛ p̄⸗deſtinaturum eſſe. Iſta nāꝙ verba non conſignificāt partes tēporis menſurantꝫ actum iſtum: ſed cōſignificant nunc eter⸗nitatis menſurans illum actum qḋ nec eſt preteritum neꝙ futurū: ſed coexiſtens omnibꝫ iſtis. Ad ſcḋm dico ꝙ ꝯſequē⸗tia nō valet: quia tunc dicꝰ aliqua volū⸗tas impediri qn̄ ſtat in volito ꝛ nō ſequi⸗tur effectus: ſed ſic nullius volūtas pōt impedire diuinā. qꝛ ſicut ille pōt ꝯtingē⸗ter peccare: ſic voluntas diuina poteſt

Rn̄ſio ad arg.

cum contingenter non predeſtinare ꝛ nō ſaluare.

Di.xlj. **Ulterius cir**ca diſtin.xlj. Queritur vtrū ſit aliqđ meritū p̄deſtinatiōis vel reprobationis: Q᷑ non. Exod.xxxiij. Miſerebor cui voluero: et clemēs ero in quē placuerit mihi. ergo ratio prima ꝛ potiſſima diuine miſericordie ꝛ p̄deſtinationis eſt dei beneplacitū ꝛ voluntas. Item Apl's in ep'la ad rhom: ſuper hac queſtiōe dicit. Nūquid nō habet figulus poteſtatē de eadē maſſa facere alia quidē vaſa in honorē. alia in contumeliā: Si enim quereref ab artifice quare de vna pte maſſe facit vaſa pulcra ꝛ ex alia vilia cum eque ſit bona tota maſſa. nō eſt alia ratio niſi qꝛ placet. Ita enim benefaceret ſi faceret ecōuerſo. ergo ꝛc. Item Aug. de p̄deſtinatiōe ſanctoꝝ. Non qꝛ tales futuros nos ſciuit ideo elegit. ſed vt tales eſſemus. In oppoſitū Ambroſius ſup ep'la ad rhoīn. Dabo gratiā ei quem ſciuero ad me toto corde poſt errorē reuerſuꝝ. loquit in pſona dn̄i. Ergo ratio quare deus ꝑponit dare gratiā eſt qꝛ aliqđ futurū p̄uidet in hoīe. Itē Si non eſſet alia ratio: p̄deſtinatiōis niſi volūtas diuina: tūc ſequeret q ipā nō eſſet liberaliſſima nec optia. qꝛ ſi vellet oēs ſaluarent. Item Si ſola volūtate predeſtinat ꝛ reprobat: nō ꝓcognita rōne aliqua: videt q ſit acceptor pſonaꝝ. cōtra illud qđ dicit in actib' apl'oꝝ. In veritate cōperi qꝛ non eſt pſonaꝝ acceptor deus.

Rn̄ o. Rn̄ſio. In iſta queſtione p̄mo videbit de q̄ſito: ꝛ deinde mouebunt q̄dā dubia. Quantū ad primū qn̄ q̄rit vtrū electio

Electio ꝛ reprobatio. vel reprobatio ratiōnē meritoriā habeat hoc nō intelligitur q̄tum ad voluntatē diuinā vel eius actū qui eſt deus. ſed q̄tum ad tranſitū eius ſup obiectū: ſeu q̄tum ad ordinationē ad ipam voluntatē ꝛ dicunt quidā q nō eſt alia ratio quare deus iſtum elegit ꝛ nō illum: niſi qꝛ placet. eo enim ip̄o q placet: ideo rectū eſt ꝓpter ſūmā ip̄ius volūtatis rectitudinem. ꝛ ſic ipā diuina volūtas ſibijpſi eſt ratio quia non tantū eſt recta: ſed etiā regula. ꝛ huius opinionis videt eſſe magiſter in l'ra. Cōtra hanc opinionē arguit. quia ſi p̄deſtinatiōis ꝛ reprobatiōis nulla ſit ratio niſi qꝛ deo placet: tunc iudicia dei nō erunt inpſcrutabilia. hoc eſt ↄtra apoſtolū exclamantē. O altitudo diuitiarū ſapientie ꝛ ſciētie dei q̄ incōprehenſibilia ſunt iudicia eius. facile enim erit dicere de eis q quia vult ideo ſaluat vel reprobat. Sic dicit Scotus q licet nō videat aliqua ratio p̄deſtinatiōis a parte p̄deſtinati aliquo modo prior p̄deſtinatione: reprobationis tn̄ eſt aliq̄ ratio ꝓpter quā ſcꝫ iſta actio terminat ad hoc obiectū ꝛ nō ad illud. qđ ꝓbatur: qꝛ dānatio non videt bona niſi qꝛ iuſta. Unde videtur eſſe crudelitas q de' velit dānare aliquē quē nō p̄uideat peccatorē. cū ergo reprobare ſit velle dānare. reprobatio habet ex parte obiecti rationē ſcꝫ peccatū finale p̄uiſum. Nō videt autē dicēdū ↄformiter de p̄deſtinatiōe ꝛ reprobatione: quia bona deo p̄ncipaliter attribuūtur: mala autē nobis. Quia tamē apl'us videtur totum hoc imperſcrutabile relinquere. in epiſtola ad Rhoma. di. O altitudo ꝛc. Quis enim nouit ſenſum domini. aut quis conſiliarius eius fuit? Ideo dicit Scotus q eligatur opinio que magis placet dum tamen ſaluetur libertas diuina abſq; iniuſtitia. hoc autē debet fieri abſq; aſſertione pertinaci. Rationes nā q̄ particulares ꝓpter quas ex parte diuerſorum diuina inferuntur iudicia ſunt imperſcrutabiles. Bonauentura vero dicit q licet non ſit aliqua ratio cauſalis ſeu meritoria predeſtinationis a parte predeſtinati. quia ſi quis poſſet de condigno mereri primā gratiā: tunc gratia non eſſet gratia poteſt tamen eſſe aliqua ratio congruitatis ꝛ condecentie predeſtinationis: nō q̄tum ad ſignificatū qđ eſt volitio diuina ſed q̄tum ad cōnotatū qđ eſt gratia ꝛ gloria. poteſt eñ dici q deus predeſtinat iſtum ꝓpter preuiſionē bonorum operum vt aliquo modo ſunt a libero arbitrio. licet nanq; gratificatio vel iuſtificatio ſit principaliter a diuina voluntate. Hoc tamen eſt cum coopera-

[right margin: Doc. ſb. — Bonauētura.]

tione ⁊ ꝑparatiōe liberi arbitrij. quia vt
ait Aug. Qui fecit te ſine te nō iuſtifica/
bit te ſine te. Unde cū peccator facit qđ
in ſe eſt: meret̃ de ↄgruo iuſtificari: ſeu ſꝫ
quid ex ↄdecētia diuina liberalitatꝭ. Deꝰ
tñ ſine aliqua ꝑparatiōe ⁊ coopatione ali
quos iuſtificat. vt patet de ſctificatis in
vtero ⁊ de paruulis poſt baptiſmū ad ce
lum euolātibꝫ. alijs ſine baptiſmo dece/
dētibus. ⁊ taliū operū eſt aliqua ratio in
ſpeciali: ſed occulta: Unde Aug. Quare
illum trahat: illū vero nō trahat. noli vel
le iudicare ſi ñ vis errare. In generali tn̄
pōt aſſignari ratio: manifeſtatio diuine
miſericordie reſpectu iuſtificatoꝝ. oſtēſio
Scđs aūt iuſticie reſpectu alioꝝ. Quantū ad
articulꝰ ſecundū a quibuſdā mouent̃ quedā du/
Rñdeo bia de ꝑdeſtinatione. Et primo queritur
cur me fecit deus vt dānaret. Quibꝫ re/
ſpondēdū eſt ꝙ nullos fecit deꝰ ad ipos
ↄdemnādū: cū velit oēs hoīes ſaluos fie
ri q̄tum in ſe eſt. dando ſcꝫ antecedentia
ad ſalutē. puta naturā rōnalem ⁊ gratiā
offerendo: ſed ipam recipe recuſamus. te
ſte nāqꝫ ſcriptura. Perditio noſtra ex no/
bis eſt: tm̄ aūt ex ipo auxiliū noſtrū. Uñ
Nota ſꝫm Scotū. l. diſtinctiōe q̄rti. Deus non
punit malos niſi quadam neceſſitate iu/
ſticie. Nec a deo nec beatis eſt pena ſim/
pliciter volita: ſed tantū ſꝫm qđ: gaudent
eñ ꝓpter iuſticiā inq̄ntum natura exiſtēs
ſub culpa ordinat̃ ꝑ penā. Unde ipe do
minus ad inſtar ↄdolentis ꝑ Eſaiam di
cit. Heu ↄſolabor ſuper hoſtibus meis.
Sed vlterius dicūt. Etſi deus non me
fecit vt dānaret: preſciuit tñ me erga ipꝫ
fore ingratū ⁊ male libero arbitrio vſurū
⁊ ſic dānandū: cur ergo inquiūt me fecit:
Ad hoc eſt multiplex reſponſio. quaꝝ
vna eſt ſupius tacta. Quos eñ preſciuit
dānādos creauit ad ſue iuſticie oſtenſi
onē. Unde Aug. xxi. de ciuitate dei. Si
remanerēt oēs in pena nō appareret miſe
ricordis gratia redimētiſ. Rurſus ſi oēs
transferrēt̃ de tenebris ad lucē: in nullo
appareret ſeueritas vltionis. In qua ꝓ/
pterea plures q̄ꝫ in illa ſunt: vt appareat
quid omnibꝫ debeat̃. Alia ratio aſſignat̃
bonoꝝ exercitiū. vt eñ ait Aug. Quos
deus preſciuit futuros malos nō feciſſet
niſi pariter ſciret quibꝫ bonoꝝ vſibꝫ ipos
applicaret. Rurſus dicunt. Quicūqꝫ eſt
ꝑdeſtinatus ſaluabit̃. ⁊ quicūqꝫ eſt ꝑſcitꝰ
dānabit̃ fruſtra ergo hō laborat. Ad
hoc dicit Bonauē. ꝙ iſtud eſt argumen/
tū ſtultoꝝ qđ ducit eos in torporē ⁊ ipie
tatis excuſationē. Et ideo ꝑmo oſtendē
dū eſt eos ſtulte arguere: ſic a ſimili inferē
do. deus preordinauit vtrum tu debeas
cras viuere an non. Ad quid igit̃ come/
dis vel bibis. qui ſic argueret ⁊ tali rōni
ↄſentiret. argueret̃ dementie: ſimiliter in
ꝓpoſito. Scđo rñdendū eſt ↄtra ar/
guendo. tu dicis ꝙ deus predeſtinat: ⁊
ego dico ꝙ deꝰ tanq̄ꝫ iuſtus iudex iuſte
remunerat. nullū ergo bonū irremunera/
tū. nullū malū impunitū. ergo nullus la/
borat ſine fructu. nullus torpeſcat ſine dā
no. Et ꝓpterea dicendū ꝙ ꝑdictū argu.
ꝓcedit acſi deus predeſtinaret ⁊ ſciret in
omnē euentū: ſed nō ꝑdeſtinat hominē
ad ſalutē niſi ꝑ merita. nec reprobat ſine
malis meritis ⁊ ideo nō ſolum eſt noſtra
ſalus ex parte dei: ſed etiam ex parte no/
ſtra. Poſſet aūt dari vna rñſio generalis
ad q̄ſtiones ↄſimiles ꝙ debilitas noſtri
intellectꝰ nō ſufficit ad indagandū abyſ/
ſum iudicioꝝ diuinoꝝ. Nec mirū cū ad
plenū non valeamus cognoſcere modice
herbe ſeu minimi vermiculi ꝓprietatem
Captiuare igit̃ debemus noſtrū intelle/
ctū in obſequiū chri vt ait apl's. Ea que
ſunt fidei firmiter ſimpliciterqꝫ credēdo
noſtre intelligentie modicitatē ↄſideran/
tes. maieſtatiſqꝫ diuine celſitudinē admi/
rantes. Ad argum̄. ⁊ primo ad auto.
ſacre ſcripture. dicit Bonauē. ꝙ q̄uis aſ
ſignet beneplacitū ꝓ rōne ⁊ aliam nō exp
mat: nō eſt ↄcludendū ꝙ nō ſit alia. quia
non omnia ſcripta ſunt. ſed nobis vtilia.
Utile autē fuit ſcire ꝙ diuinū beneplaci Rñſio
tum eſt cauſa ⁊ ratio. vt diſcamus cū ti/ ad arg.
mere. ⁊ nihil meritoꝝ nobis attribuere.
Ad Augu. dicit ꝙ non intēdit negare Nota.
quin diuina voluntas poſſit habere rati
onem ex qua dicitur ↄgruenter opari ſꝫ
intendit negare rationē cauſalem cum ſit
cauſa cauſarū. ⁊ maxime reſpectu voliti
qđ ex mera dei liberalitate. i. gratia iuſti
ficans impiū. Rationes vero ad oppo/

ſitũ ſm eundẽ doctorẽ probant q diuina
volũtas habet rationẽ cõgruitatis. et ꝗ
ad hoc ſunt concedende. Vñ Aug. in li.
retracta. poſt oẽs retractatiões dic q de⁹
elegit et reprobat veritate certiſſima ⁊ a
noſtris ſenſib⁹ remotiſſima. et q: a noſtꝛ
ſenſib⁹ ẽ remotiſſima: ideo nullus debet
eã inq̃rere. q: in hac vita non poſſum⁹ p⸗
uenire. et ideo in nr̃e intelligẽtie inſuffici⸗
entia: ſermo de p̃deſtinatiõe claudẽdus
eſt: vt obſtruat oẽ os et ſubdit⁹ fiat ois
mũdus deo cui⁹ iudicia nõ ſunt ſcrutabi
lia: ſed formidoloſo ſilentio veneranda.
Poſſet etiã dici ad rõnem de libertate et
de acceptiõe pſonarũ q ſumma bonitas
vt oſtendat ſe libere liberalẽ: poteſt eq̃li⸗
bus inequalia diſtribuere ſine iniuſticia
et pſonaꝝ acceptiõe: pſonaꝝ eñ acceptio
nõ eſt in gratuitꝭ: ſed in debitꝭ. deus aũt
nulli eſt debitor niſi ſue bonitati. Vñ ait
in euangelio: An nõ licet mihi qḋ volo
facere ⁊c. Que opinionũ predictarum ſit
verior: tunc ſciemus cũ placuerit dulcedi
ni diuine q videam⁹ eũ ſicuti eſt.

Diſtin. xlij.

Circa diſtin

c ctionẽ. xlij. queritᷓ Vtrũ deuz
eſſe infinite potentie poſſit p
bari p rõnem naturalẽ: Q, ſic. Richar
dus. j. de trinitate. Ad oia que fide tene⸗
mus non deficit neceſſaria ratio. ſed deũ
eſſe oipotentẽ tenemus ex fide ſicut dicitᷓ
in ſymbolo. Preterea Infinita poten
tia eſt oipotentia: q̃ tñ pbatᷓ de deo. viij.
phyſicoꝝ. Cõtra. Phi non cõcederent
oipotentiã eo mõ quo nos ponim⁹. ꝗ nõ
poteſt p rõnem naturalẽ pbari eſſe. cõſe⸗
quẽtia videtᷓ pbabilis. Ans patet. q̃a nõ
cõcederent aliquid poſſe fieri de nihilo.
Rñdeo. Oipotẽtia põt ſumi dupliciᷓ
Vno mõ que ſit in oia poſſibilia medi⸗
ante ſcꝫ ſuppoſito ordine cauſaꝝ ſcḋaꝝ.
Scḋo mõ q imediate poſſit in oẽ poſſi⸗
bile. Dico ꝗ q oipotentia p̃mo mõ acce⸗
pta põt pbari rõne naturali. Sic eñ p⸗
batᷓ. viij. phyſic. deuz eſſe potente infinite
de q̃ dictũ eſt diſtinctiõe. ij. Sed accipien
do omnipotentiã ſecũdo mõ ſicut catho⸗
lici accipiũt: ſic eſt pure credita. Licꝫ aũt
deus poſſit in omne poſſibile qḋ ſcꝫ ex ſe
nõ eſt neceſſariũ: nec icludit ꝯtradictiõẽꝫ.
non tamẽ poteſt in ſe pducere illa que di
cunt defectũ in agẽte. vt currere ⁊ ambu⸗
lare que habent paſſionẽ ⁊ mutabilitatẽ
annexã. Deformitas etiam pcĩ non eſt a
deo: licet cõcurrat ad actũ ſubſtratũ pctõ
vt videbitur in. ij. Si eñ phi poſuiſſent
deum eſſe omnipotentẽ hoc modo: cum
poſuerint ip̃m neceſſario agere: ſeq̃retᷓ q
nulla eſſet cauſa ſecunda in vniuerſo. q̃a
ſi neceſſario cauſaret: tunc quicq̃d poteſt
imediate agit neceſſario. ſed poteſt oia.
ergo quodlibet cauſabit. ꝗd eſt eis abſur
dum: vt patꝫ. ix. metaph. Nec eſſet aliq̃d
contingẽs ſi quodlibet agit neceſſario et
imediate. Tenemus itaqꝫ ex fide q de⁹
eſt omnipotẽs. quia habet potentiã ime
diate in omne poſſibile quod nõ eſt ex ſe
neceſſariũ: nec includit cõtradictionem.
Circa qḋ eſt vlteri⁹ ſciendũ q quedaꝫ
ſunt que poſſe eſt potẽtie ſimpliciter ⁊ p⸗
fecte: vt poſſe intelligere ⁊ diligere. et ta⸗
lia poteſt deus per ſe ⁊ in ſe. Quedã aũt
ſunt que poſſe eſt potentie: tamen impfe⸗
cte: vt currere ⁊ ambulare. Iſti eñ actus
dicunt ſimul actionem ⁊ paſſionẽ ſiue de
fectum in agente. et ideo licet deus talia
poſſit per ſe: non tamẽ in ſe: propter illud
quod eſt ibi impotentie et imperfectiõis
que in deo nõ cadit. Quedam vo ſunt q̃
poſſe eſt ſimpliciter impotentie: vt priua
tiones: puta poſſe peccare. et talia nec po
teſt per ſe nec in ſe: loquendo de his rati⸗
one priuationis. Tales enim defect⁹ nec
poſſunt eſſe a deo nec in deo. quia deus
nõ deficit in eſſendo nec in agẽdo. Ad Rñſio
argumenta. Et p̃mo ad Rich. dico: q li
cet ad illa que fide tenemus nõ deſint ra
tiones neceſſarie: nõ tñ ſunt nobis euidẽ
ter note. Ad ſecundũ dico q procedit
de omnipotentia eo modo quo ſumitᷓ a
phis. Et ſi arguas q potentia illo modo
ſumpta nõ ſit infinita cum poſſit cogita⸗
ri maior potentia q̃ ſit illa: puta potẽtia
in omne poſſibile imediate. Ad hoc dice
rent phi q nõ poſſet cogitari ſine ꝯtradi
ctione maior potentia q̃ ſit illa. quia po⸗
nunt ordinem cauſaꝝ neceſſariũ. ſed hoc
nõ ponunt catholici.

Diſtin. xliij.

Circa diſtin

ctionē.xliij.quia ad contradi
ctoria nulla eſt potentia: qrit.
Unde eſt impoſſibilitas rei fiēde: vel ex
parte dei: vel rei ipſius? Ad hoc reſpō
det Scot⁹ ꝙ nō oportet imaginari ꝙ im
poſſibile ſit aliqd vnū ens in re ſicut ne-
ceſſe eſſe eſt vnum ens. ſed impoſſibile dr
qd includit ptes repugnantes ſiue ꝯtra-
dictoria. Eſt aūt ꝯtradictio reducēda ad
intellectū diuinū tanq̄ȝ ad cauſam nō cō-
tradictiōis: ſed partiū poſſibiliū. Intelle
ctus eñ diuinus intelligēdo eſſentiā ſu-
am intelligit qditates rerum. et ſic dat il
lis eſſe poſſibile. Eſſe eñ cognitū qd eſt
in actu ſm quid concomitat̄ poſſibilitas
ad eſſe ſimplr. Ipē aūt quiditates diuer
ſarum naturaꝝ ex ſe formalit̄ repugnāt.
et ſic propter repugnantiā hmōi qditatū
ſequit̄ impoſſibilitas totius figmēti pu-
ta chimere. q̄propter impoſſibilitas rei fi
ende eſt ab intellectu diuino principiati-
ue ꝛ ab ipſis qditatibꝫ formaliter. nulla ē
igit̄ potentia reſpectu cōtradictionis: nō
propter defectū diuine potentie: ſed ꝑpt
repugnantiam rei.

Diſtin. xliiij.

Circa diſtin

ctionē.xliiij. querit̄ Utrū de⁹
poſſit alit̄ facere reſ q̄ȝ ab ipo
ordinatū eſt fieri? Et videt̄ ꝙ nō. qr tunc
poſſet facere res inordinate. Cōſeqns eſt
falſum. ḡ et antecedēs. Cōtra Res ali
ter fieri q̄ȝ facte ſūt nō includit ꝯtradicti-
onem.

Rñſio. In iſta qſtiōe videbit̄ primo de
qſito. deinde an deus potuerit facere mū
dū meliorē. Quantū ad pmū dico: ꝙ in
omni agēte libere quod poteſt agere ſm
dictamē legis recte ꝛ pter legem vel ꝯtra
legem eſt diſtinguere potentiā ordinatā
et abſolutā. ordinata qdem conformiter
agendo legi recte. abſoluta ꝟo agēdo p-
ter legem illā vel contra eā. Et ſic dicunt
iuriſte ꝙ aliqs pōt facere de facto: hoc eſt
de potētia ſua abſoluta. vl' de iure: hoc ē
de potētia ordinata ſm iura. Qñ aūt lex
iſta ſm quā recte agendū eſt nō eſt in po-
teſtate agentis: tunc agēdo ſm potentiā
abſolutam: inordinate ꝛ nō recte agit: cū
ſubſit tali legi ꝛ teneat̄ agere ſm legē. ſed
quando in poteſtate agentꝫ eſt lex ꝛ recti-
tudo legis: ita ꝙ nō eſt recta niſi quia ſta
tuta. tunc poteſt tale agēs ordinate ꝛ re-
cte agere aliter q̄ȝ lex illa dictat: cum non
ſubſit illi legi: et poſſit aliā legeȝ ſtatuere.
et ſic eius potētia abſoluta nō eſt inordi-
nata. Iſta poſſunt exēplificari de pncipe
ꝛ eius ſubditꝫ ꝛ lege poſitiua. Ad ꝑpo
ſitū. Sūmus pnceps qui deus eſt cū nō
ſubſit legibꝫ ſuis: poteſt alit̄ facere res q̄ȝ
ab ipſo extitit ordinatū. et ſic de potentia
abſoluta poteſt ſaluare Iudam: licȝ a ſa-
piētia eius lex vniuerſalis emanauerit ꝙ
ois finaliter malus damnabit̄. et ſic agē-
do: non inordinate ſed recte agit. quia lex
et rectitudo legis eſt in eius ptāte. Nulla
nanq̄ȝ lex eſt recta: niſi q̄tenus a volunta
te diuina acceptante eſt ſtatuta. Et per
hoc patet ad argumētū in principio po-
ſitū. Quantū ad ſecundū dico: ꝙ melio
ritas mūdi poteſt dupliciter ſumi. vl' ab-
ſoluta: vel reſpectiua. Si loq̄mur de ab-
ſoluta: ſic certū eſt ꝙ de⁹ poteſt facere cre-
aturas ſm ſe ꝯſideratas meliores q̄ȝ ſint
Poſſet eñ deus dare maiorē grām ꝛ an
gelis ꝛ hoibꝫ q̄ȝ dederit. et de ſtellis poſ-
ſet facere angelos. Loq̄ndo ꝟo de meli-
oritate reſpectiua que eſt ſm ordinē crea
turaꝝ inter ſe ꝛ ad vltimū finem: ſic dicit̄
a quibuſdā ꝙ non. Sic eñ creature ſunt
debite ordinate inter ſe ꝛ ad ipm deū ꝙ
melius ordinari nō pñt. Et ita dicit Au
guſtin⁹ ꝙ qdlibet p ſe bonū eſt. ſed tamē
oia bona ſimul: ſunt valde bona. Magꝫ
eñ cōſiſtit decor vniuerſi in varietate re-
rū: q̄ȝ ſi oia eſſent vni⁹ nature ꝛ ſubſtātie.
qa ſic nō eſſet ordo. ſicut non deceret pul
critudinē corporis hūani ꝙ pes teneret lo-
cum oculi. Sic in pſalterio: ſi chorda ſo
nans obſcuri⁹ ita clare ſonaret ſicut illa q̄
clarius ſonat: q̄ȝuis illa chorda fieret me
lior ſm ſe: tñ totū pſalteriū eſſet peioratū
coꝙ peiorata eſſet ꝓportio chordaꝝ iter
ſe. Hoc etiaȝ poſſet declarari in pictura.
q̄ȝuis eñ color niger non ſit ita pulcer ſicē
albus: ſi tamē de pictura varietate colo-
rum decorata color niger auferret̄ ꝛ loco
eius albus poneret̄, freq̄nter: pictura de-

turparet. Quidā aliter dicunt. Iſta tñ opinio magꝭ mihi placet. qꝛ multū cōſonat liberalitati diuine ꝙ deus ſic mundū fecerit ꝙ melioꝛ fieri ñ potuerit. Nec derogat diuine potentie: qa nō eſt defectus ex parte eius ſed ex pte rei factibilis: ſm Alexandrū de Ales. Et ſm hoc poſſent faciliter exponi varie autoꝛitates ſanctoꝝ que videnꝛ ſibi contrarie. Autoꝛitates eñ ſonantes ꝙ deus potuit facere mundū melioꝛē poſſunt intelligi de ipſis reb; abſolute cōſideratꝭ ⁊ de potētia dei in ſe conſiderata. Autoꝛitates ſcḋo in oppoſitū poſſunt intelligi de ipſis rebus in oꝛdie ad ſe inuicē ⁊ ad exp̄mendū iuſticiā ⁊ miſericoꝛdiā ſummi p̄ncipis vniuerſi: q̄ ſm Auguſtinū adeo eſt oīpotens et bon⁹ ꝙ nō ſineret mala fieri niſi ex ipſis ſciret maioꝛa elicere bona. De quo tacta ſunt aliq̄ in materia de p̄deſtinatōe: et adhuc tangenꝛ in cōſequentib;.

Diſtin. xlv.

Circa diſtin

ctionē. xlv. q̄ro Utrū de⁹ ab eterno voluit alia a ſe. Q, nō Quia tunc in volūtate diuia fuiſſet relatio realis ad creaturā volitam. Cōſeq̄ns eſt falſum: ſicut patet diſt. xxx. Contra Si noluit ab eterno: nec mō vult de nouo: quia tūc eſſet mutabilis: ḡ nihil vult.

Reſpondeo ꝙ cum in deo ſit volūtas ſume ꝑfecta et infinita: ex diſt. ij. ſequiꝛ ꝙ ipſa poteſt eſſe p̄ncipium volendi q̄dcunq; volibile. non aūt ex tpe: cum ſit imutabilis. ergo ab eterno. igiꝛ in eternitate eſt ratio volendi q̄dcunq; aliud a ſe. Ad argumentū in oppoſitū dico ꝙ volūtas diuina ſub rōne mere abſoluta terminat reſpectū ratiōis voliti ad ipſam: ſicut intellectus reſpectū cogniti ab eṫno. Cōtra hoc arguiꝛ. Prius volūtas vult futurum cōtingēs q̄ȝ intellectus intelligat illud: ex diſt. xxxix. ergo non eſt ibi relatio rationis voliti ad voluntatē. ſed ex natura rei. Ad hoc dicerent aliq̄ ꝙ obiectū non eſt p̄ſens voluntati ab eterno niſi qꝛ habet eſſe cognitū. Scot⁹ ſcḋo dicit ꝙ relatio rationis poteſt ſumi dupliciꝛ. Uno modo ſtricte p relatiōe fabꝛicata ꝑ intellectum compaīetē vnum obiectū cognitū ad aliud et ſic voliti ad voluntatē nō eſt relatio rōnis. Alio mō pōt ſumi large p relatiōe cauſata ꝑ quācunq; potentiā collatiuā. et ſic volūtas pōt cauſare relationem rōnis q̄. ſ. non eſt in obiecto ex natura rei: cū poſſit compare vnū obiectū ad aliud ad qḋ tale obiectū nō cōpaꝛ ex natura rei: puta volendo creaturā in oꝛdine ad vltimū finē. et ſic in ꝓpoſito vel in voluntate creata vtente deo q̄ debet frui volūtate ī malo. Poteſt eñ volūtas vtēs aliquo bono in oꝛdine ad finē: cauſare in obiecto illo relatōeȝ rationis ad illū finē. vel etiā e conuerſo poteſt vti deo ad creaturam. nec illa relatio eſt realis: cū non ſit in obiecto ex natura rei: ſed ex rōne volūtatis ꝯferētꝭ. vnde ibi eſt ꝑuerſitas vtendo eo quo debet frui. Et ſic ad ꝓpoſitū dico ꝙ voliti ab eterno ad voluntatē diuinam eſt relatio rōnis large ſumpta.

Diſtin. xlvj.

Circa diſtin

ctionem xlvj. quero Utrū volūtas beneplaciti dei ſp̄ impleaꝛ: Uideꝛ ꝙ non. j. ad Tim. ij. Uult oēs homines ſaluos fieri. nō tamē omnes erūt ſaluati. ergo ⁊c̄. Cōtra. Ad Rhom. ix. ca. Uoluntati eius quis reſiſtet: Et in pſal. Omnia quecunq; voluit domin⁹ fecit.

Rñdeo ꝙ voluntas diuina poteſt ſumi dupliciter. ſcȝ Pꝛopꝛie ꝑ determiatōe diuine volūtatꝭ reſpectu cuiuſcunq; effectus ponendi in eſſe: q̄ q̄dem volūtas diciꝛ volūtas bñplaciti. et hec ſemꝑ impleꝛ cū ſit omnipotēs ⁊ imutabilis. Alio modo ſumiꝛ Impꝛopꝛie ſeu figuratiue pꝛo ſignis voluntatis diuine. de quo in pſal. Magna opa dñi exquiſita in omnes voluntates eius. et talis non ſemper impletur. Multa eñ pꝛecipit vel conſulit de⁹ que nō fiunt. Ponunꝛ aūt quinq; ſigna diuine voluntatꝭ. ſ. pꝛeceptum: pꝛohibitio: permiſſio: conſilium: et adimpletio. q̄ habenꝛ ꝑ hūc ṽſū. Pꝛecipit: ac pꝛohibet: ꝑmittit: ꝯſulit: implet. Illa eī dicunꝛ ſig̃ diuie volūtatꝭ q̄ ſūt manifeſtiſſima eius Manifeſtaꝛ aūt diuina voluntas aut ꝑ effectū quē de⁹ facit: et ſic eſt ipletio. aut

per effectū alienū quē ipſe permittit. et ſic
eſt ꝑmiſſio. Licet em̄ deꝰ non velit malū
ſub rōne mali: tñ vult bonum qđ elicit ex
malo. et ideo ꝑmittit malū. Manife-
ſtatꝰ inſuꝑ diuina volūtas ꝟbo approbā-
te aliqđ vt ad ſalutē neceſſariū: ⁊ ſic eſt p̄-
ceptio. aut vt ad ſalutē vtile ⁊ nō neceſſa-
riū: et ſic eſt cōſiliū. Manifeſtatꝰ etiā di-
uina volūtas verbo reprobante: et ſic eſt
prohibitio q̄ reſpicit p̄cepta negatiua: ſicꝰ
p̄ceptio eſt ꝓprie quo ad affirmatiua.

Quia ꝟo ſignū debet cōformari ſigna-
to Notandū ꝙ q̄dlibet illoꝝ ſignoꝝ con-
formatꝰ voluntati bñplaciti ſm ſenſum q̄
in illis ſignis intenditꝰ a deo ſignante: q̄-
uis nō ſꝑ cōformetꝰ ſm ſenſum qui in eis
intenditꝰ ab homie cui illa ſigna p̄ſentan
tur. Verbi grā. Deus precepit Abrae ꝙ
imolaret filiū Gen̄. xxij. quod tñ fieri no-
lebat: ſed itēdebat ſigr̄e ſe velle ꝙ Abra-
am ꝓmptā haberet voluntatē h̄ faciēdi.
Sic ꝑ Eſaiā denūciauit regi Ezechie ꝙ
moreretꝰ de īfirmitate qua laborabat: in-
tendens ſignare euꝫ eſſe moriturꝝ ſm exi-
gētiā cauſaꝝ inferioꝝ. licꝫ tūc nō eſſet mo
riturꝰ ſm illas q̄ ab eterno ſunt in volun
tate et p̄ſciētia dei. Saluator etiā Mat.
viij. leproſo quē mūdauerat p̄cepit ne ali
cui diceret: nec tñ taceri voluit: quod ille
mundatus intelligens: factū publicauit:
vt habetꝰ Mar. j. ſed intendebat ſe velle
dare exemplū ſuis laudē hūanā fugiēdi:
vt ſcꝫ in magnis q̄ faciūt q̄ntū in ſe eſt la-
tere velint. et vt proſint alijs ꝓdantꝰ inui-
ti. Ad argumētū in oppoſitū dico: ꝙ il
la autoritas apl̄i pōt intelligi dupliciter.
Vno mō ꝙ vult omnes hoies ſaluos fi
eri: oēs. ſ. q̄ ſalui fient. q: nullus ſaluatꝰ ni
ſi velit. ſicut illa autoritas: Illūinat oēm
hoiem venientē in hūc mundū: oēm. ſ. q̄
illuminatꝰ. Aliter exponitꝰ a Damaſceno
diſtinguēte de volūtate ancedēti ⁊ conſe
quēti. Vult em̄ oēs ſaluos fieri ancedēn
ter q̄tum in ſe eſt: dando. ſ. ancedētia ad
ſalutē: puta naturā rōnalem ⁊ grām offe
rēdo ac ad bonū inſpirādo. No aūt vult
oēs ſaluare cōſequentꝰ. q: illos q̄ moriun
tur in pctō mortali ñ ſaluat. Iſta aūt ꝯſe
cutio eſt ex ꝑte nr̄a. ſ. ex malis meritis ad
que conſequitꝰ damnatio.

Deus vult omnes ſaluari: quō itelligitꝰ.

Circa diſtinctionē. xlvij. q̄ro Vtrꝝ deꝰ iu-
ſte ꝑmittit mala fieri? Et vi-
detꝰ ꝙ nō. q: ꝓhibere ⁊ ꝑmittere ſunt op
poſita. ḡ qđ iuſte ꝓhibetꝰ ñ iuſte ꝑmittitꝰ
ab illo q̄ pōt impedire. Item dicit ca
non. lxxxiij. diſt. c. Error. Cū poſſis ꝓhi-
bere ꝑuerſos ⁊ nō facis: nihil aliud eſt q̄
fouere. ḡ cū deꝰ poſſit ꝓhibere mala fieri
videtꝰ fouere malos in ſua malicia ea ꝑ-
mittendo. Cōtra. Grego. xj. moraliū.
Ops deꝰ qđ iuſte fieri ꝓhibet: iuſtū ē vt
ſinat fieri. Rñdeo ꝙ deus iuſte permit
tit mala fieri multiplici rōne. Prio ꝓpter
exigentiā meritoꝝ. Iuſticia em̄ exigit vt
q̄ ab vno pctō nō vult abſtinere: ꝑmitta-
tur ruere in aliud. Scđo permittit aliq̄n
hoies corruere in pctō: vt ex cōſideratiōe
ſue ruine: cū dei adiutorio cautiores ⁊ hu
miliores reſurgāt. Vñ Ps. Priuſq̄ hu
miliarer ego deliq̄. Tertio ad manifeſta-
tionē ſue iuſticie q̄ relucet in punitiōe ma
loꝝ: ſicut miſcdia in remūeratiōe bonoꝝ.
Ps. Vniuerſe vie dñi miſcdia ⁊ veritas
Quarto ad māifeſtationē ſue ſapie ⁊ po
tētie: bona de malis eliciēdo. Augꝰ. De-
us iudicauit melius ð bonis mala elice-
re: q̄ nulla mala ꝑmittere. Sūt em̄ mali
in exercitiū bonoꝝ: et ex ipſorū malicia et
impugnatiōe elicit deꝰ victoriā martyrū
aliorūq̄ iuſtoꝝ coronā. ſm etiā opinionē
cōtrarem ſi hō nō peccaſſet: nō fuiſſet filij
dei incarnatio bñdicta. ſm ꝟo Sco. licet
fuiſſet incarnatꝰ: nō tñ veniſſet vt paſſi-
bilis: nec illā ineffabileꝫ dulcedinē quam
oñdit nos redimēdo demōſtraſſꝫ. Quā
diuine clemētie exceſſum cōſiderās Gre.
exclamat dicēs. O felix culpa q̄ talē ac tā
tum meruit hr̄e redēptorē. Culpa em̄ lꝫ
ſit deformis: dr̄ felix: nō in ſe: ſed ex euen-
tu: rōne. ſ. boni qđ a diuina benignitate
inde elicitꝰ. et ſic q̄dā modo mala faciunt
ad decorē vniuerſi nō de ꝑ ſe ſꝫ ꝑ accñs.
ſicut cyphus ligneꝰ ex circulis aureis reli-
gatꝰ: ꝑfectior eſt cōfractura et illis circu-
lis aureis q̄ ſi nunq̄ fuiſſet fractꝰ nec eſ-
ſent in eo circuli aurei poſiti. Bona etiaꝫ
ex compatiōe maloꝝ relucēt: malūq̄ ſuo

Diſtin. xlvij.

Rñſio

Nota ꝯtrariā opinionū de incarnatiōe filij dei.

loco ordinatū eminētius cōmēdat bona: ſm Aug. Etſi q̄ras. Si Adā nō pec‑caſſet: nunq̄d oēs fuiſſent bti: Dicit cōi‑ter ꝙ ſic. ſed ꝓpter eius pctm̄ nō erūt pau‑ciores beati ꝙ̄ fuiſſent. damnati tn̄ nō fu‑iſſent damnati. q2 nō fuiſſent ꝓcreati.

Ad ar. Ad p̄mū argumētū dico ꝙ accipiēdo ꝑmittere ꝓ cōceſſione vel licentia mali: ꝑ‑mittere ⁊ ꝓhibere opponunt. ſed de⁹ nō ꝑmittit mala hoc mō. ſed dicit ꝑmittere q2 nō cohibet. Ad ſecundū dico ꝙ ille canon intelligit de illo q̄ non habet vni‑uerſalē ꝓuidentiā ſed ꝑticularē ſub alio. nec poteſt ex oibus malis maiora bona elicere: nec habet autoritatꝫ plenitudinē. Oppoſite aūt cōditiones ſunt in deo. ha‑bet em̄ plenitudinē poteſtatꝫ ⁊ eſt vniuer‑ſalis ꝓuiſor et poteſt ex oibꝫ malis ꝑuer‑ſoꝝ maiora elicere bona.

Diſtin. xlviii.

Circa diſtin

ctionē. xlviii. querit Utrū te‑neamur cōformare volunta‑tē noſtrā volūtati diuine. Reſpondeo ꝙ ſic. ſicut regulabile regule: volēdo. ſ. ea que precepit nobis velle. ⁊ hoc ſufficit ad ſalutē. Uñ Matth. xix. Si vis ad vitaꝫ ingredi ſerua mādata. licꝫ aūt teneamur deum diligere: nō tn̄ tenemur ei⁹ p̄cepta ſeruare ex charitate: ſm Scotum. xvii. diſtinctiōe ſcdi ſentētiaꝝ. alꝛ exn̄s in pec‑cato mortali peccaret mortaliter ſabba‑tū obſeruando vel ꝓximū nō occidendo: quod dicere eſt abſurdū. de quo ibi ma‑gis videbit. Non tenemur etiā cōforma‑re voluntateꝫ noſtrā voluntati diuine in volito: volendo. ſ. quicq̄d vult: vt ponit magr̄ in littera. Aliqñ em̄ hō vult bona voluntate qđ deus nō vult: vt ait Aug⁹ in enchiridō. vt pius filius vult patrē ſuū viuere: quē tamē vult de⁹ mori. ſic ſancti apl̄i nolebāt chr̄m mori: quē tn̄ deus pa‑ter volebat mori ꝓ ſalute generꝫ hūani. ſic fideles nolunt martyres mori: q̄s ta‑men vult deus pati ad fidei manifeſtati‑onem. Ubi notandū ꝙ q̄uis tota tri‑nitas non voluerit malā iudeoꝝ ⁊ tyran‑noꝝ actionē chr̄m ⁊ martyres occidētiū que fuit iniuſtiſſima: ſed eā ꝑmiſit. voluit tamen chr̄i paſſionē ꝓpter redemptioneꝫ generꝫ humani: volēdo. ſ. chriſtū gratan‑ter ſuſcipe penā quā iudei intulerūt: que ſuſtinētia fuit bona ⁊ meritoria noſtre ſa‑lutis. Licet etiam viri ſancti vellent chri‑ſti paſſionē: habendo aſpectū ad reſtau‑rationē generꝫ humani ꝑ illā paſſionē fi‑endā et ad diuine voluntatꝫ ordinatiōeꝫ in q̄ꝝ ꝑſona dicit Eſaias. Utinā dirum‑peres celos et deſcenderes. licet q̄ꝫ vellēt martyꝝ mortē ꝓpter ipſoꝝ gloriā ⁊ fidei defenſionē: hmōi tn̄ paſſiōes erant ipſis nolite ⁊ doloroſe inq̄ꝫtum erant afflictio‑nes vite innocentis.

Sic pia aia beate ꝟginis dilectiſſimo filio ſuo patienti q̄n‑tum ſuſtinere poterat compatiebat: nul‑lo tamē modo eſt dubitandū ſm Bona‑uen. ⁊ Rich. quin virilis eius anim⁹ ⁊ ra‑tio cōſtātiſſime vellet etiā vnigenitū tra‑dere ꝓ ſalute generis hūani: vt mater ꝑ oia conformis eſſet patri. et in hoc miro modo debet laudari ⁊ amari: complacu‑it ei vt vnigenitus ſuus pro ſalute gene‑ris humani offerret: que tn̄ compaſſa eſt vt ſi poſſet fieri oia tormēta que fili⁹ ſu‑us ꝑtulit multo libentius ſuſtineret. Ue‑re igit fuit cōſtans ⁊ pia: dulcis ⁊ largiſ‑ſima. Hec igit p̄cipue ⁊ amanda et vene‑randa poſt trinitatem ſummā et eius ꝓ‑lem beatiſſimā dn̄m noſtrū Jeſum chri‑ſtum q̄ ꝑ ſue benedicte paſſionis ⁊ piiſſi‑me matris merita nos ad ſuam miſcdiaꝫ ꝑducere dignetur Amen. Nota d btā ma ria.

Nota dictū Scoti

Finit p̄mus ſniaꝝ magiſtri N. Dor‑beli ordinis Minoꝝ de obſeruantia ꝓ‑uincie Turonice ⁊ Couentus Tholoſ: ꝑ eundem compilatus.

Circa pro/logū querit̄ primo Utrū neceſſariū ſit homini pro ſtatu iſto aliquā doctrinā ſupnaturaliter inſpirari q̄ non poteſt naturali intellectus acumine indagari.
Utrꝫ cognitio ſupernaturalis neceſſaria viatori tradita ſit ſufficiēter i ſacra ſcriptura. Nota ibi octo vias qb; ꝓbatur fides catholica. et de his de qbus dubitat̄ vtrꝫ ſint moralia. et de varietate opinionū.
Utrū theologia ſit de deo vt de primo ſubiecto. de veritatib; neceſſarijs ꝛ cōtingentib;.
Utrꝫ theologia ſit de oib;. et an ſit ſcia.
Utrꝫ theologia ſit ſpeculatiua vl̄ p̄ctica.
Circa diſtinctionē primā queritur vtrū finis vltim⁹ ſit per ſe obiectū fruitionis.
Utrū fine apprehenſo ꝑ intellectū neceſſe ſit voluntatē frui eo.
Utrum omnia fruantur.
Circa diſtinctionē ſecundā querit̄:
Utrū deum eſſe ſit per ſe notum.
Utrū in entib; ſit aliq̄d exiſtēs actu infinitū. de intentione ꝛ volitione dei
De infinitate numerali rerum in deo.
Utrꝫ tm̄ ſit vnus deus.
De cognitione ſingulorꝫ.
Utrum ꝓductio ſit in diuinis.
Utrū ſint ibi due ꝓductiōes intrinſece.
Utrum ſint tres ꝑſone in diuia eſſentia.
Utrꝫ cum vnitate eſſentie ſtet pluralitas ꝑſonarꝫ.
Diſtinctio nature ꝛ ſuppoſiti diſtinctio formalis.
Circa diſtinctiōeꝫ tertiā q̄rit̄ vtrum de⁹ poſſit acipi in cōceptu aliq̄ cōmuni vniuoco ſibi et creature.
De vnitate entiꝫ. ꝛ varietate differētiarꝫ. et modis intrinſecꝫ.
Utrū deus ſit naturalr̄ ꝯgnoſcibilis ab intellectu viatoris.
Utrꝫ deus ſit p̄mū cognitū a nob̄ naturaliter ꝑ ſtatu iſto. de cognitiōe vniuerſalis.
Utrꝫ deus ſit obiectū adeq̄tū intellectus viatoris.

Utrꝫ in creatura ſit veſtigiū trinitatis.
Utrꝫ in intellectu ſit ſpecies intelligibil̄.
Utrū pars intellectiua ſit cauſa total̄ notitie vel oppoſitum.
De intellectu agēte ꝛ poſſibili ꝛ incōpoſſibilitate relationū.
Utrꝫ in mente ſit imago trinitatꝫ.
De intellectu: memoria et actiōe imanēte ꝛ dicere.
Circa diſt. iiij. q̄rit̄ vtrū illa ſit vera: deus eſt pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus. ꝛ deus genuit deū.
Circa diſt. v. q̄rit̄: an eſſentia generet vel generetur.
De multiplici abſtractione et eccl'ie vniuerſalis autoritate.
Utrū filius generet̄ de ſubā patrꝫ. et de incōpoſſibilitate infiniti ꝛ idētitate generatiōis ꝛ paternitatis. quō eſſentia fundat relationes.
Circa diſt. vj. q̄rit̄ vtrꝫ pr̄ genuit filium voluntate.
Neceſſitas naturalis duplex.
Circa diſt. vij. vtruꝫ potentia generandi in patre ſit abſolutū vl̄ ꝓprietas patrꝫ.
De generatiōe vniuoca in deo.
Circa diſt. viij. vtruꝫ deus ſit ſūme ſimplex. de multiplici compoſitiōe. de eſſe exiſtente. de ꝑfectiōe ſimplr̄.
Utrū aīa rōnalis ſit tota in q̄libet parte corꝑis. de aīa ſenſitiua. ꝛ viuere duplr̄
Utrū aliq̄d dictū de deo ſit in genere. ſi relatio eſt infinita.
Utrꝫ cum ſimplicitate diuina poſſit ſtare diſtinctio ꝑfectionū eſſentialiuꝫ. q̄d dicunt̄ attributa. probatio identica. et diſtinctio eſſentialis ꝛ notionalis.
Utrꝫ ſolus deus ſit imutabilis. ꝙ deus nō ſe habet neceſſario ad creaturas. et de diffinitione forme.
Circa diſt. ix. vtrū generatio filij ſit eterna.
Circa diſt. x. vtrꝫ ſpūſſctūs ꝓducat̄ ꝑ modū volūtatꝫ de libertate ꝛ neceſſitate.
Circa diſt. xj. vtrꝫ ſpūſſctūs ꝓcedat a p̄re ꝛ filio. de autoritate vniuerſalis eccleſie.
Utrum ſi ſpūſſanctus non ꝓcederet a filio poſſet ſtare diſtinctio realis ab eo.
Circa diſt. xij. vtrū pater ꝛ filius ſpirent

ſpm̄ſanctū in q̄tum oino vnū. ſi debēt dici duo ſpirantes vel ſpiratores.
Circa diſti. xij. vtꝝ productio ſpūſſancti ſit generatio.
Circa diſt. xiij. vtrū ſpūſſctūs vere deſ creature intelligibili.
Circa diſt. xv. vtrū q̄libet pſona mittat ⁊ mittatur.
Circa diſt. xvj. vtrū ſpūſſctūs fuerit miſſio viſibilis.
Circa diſt. xvij. vtrū habitus habeat rationē pn̄cipij actiui reſpectu actus.
Utꝝ neceſſarie ſit ponere charitatē creatam formaliter inherētē nature beatificabili q̄ ſit cauſa ꝑoꝛ habit⁹ vł potentia. An aliqs poſſit ſe ſcire eſſe in charitate.
Utꝝ charitas augeri poſſit vel diminui.
Circa diſt. xviij. vtꝝ eſſe donū ſit ꝓpꝛiū ſpiritusſancto.
Circa diſt. xix. vtꝝ perſone ſint eq̄les ſm magnitudinē. de eternitate. Utꝝ q̄libet pſona ſit in alia.
Circa diſt. xx. vtrū pſone diuīe ſint eq̄les in potentia.
Circa diſt. xxj. vtꝝ ſolus pr̄ eſt deus.
Circa diſt. xxij. vtꝝ ſit nominabilis.
Circa diſt. xxiij. vtrum pſona ſit ſecunde intentionis.
Circa diſt. xxiiij. vtrum in diuinis ſit ꝓpꝛie numerus.
Circa diſt. xxv. vtꝝ pſona in diuīs dicaſ ſm ſubam vel relationē. An aliqs cōceptus p̄me intentiōis poſſit cōuenire trib⁹ pſonis.
Circa diſt. xxvj. vtꝝ pſone ꝯſtituanſ per relationes originis.
Circa diſt. xxvij. vtrū ꝟbum ſit ꝓpꝛiū pſone genite.
Circa diſt. xxviij. vtꝝ ingenitū ſit ꝓpꝛietas patrꝭ. Utꝝ tm̄ ſint q̄nqꝫ notiōes.
Circa diſt. xxix. vtꝝ pn̄cipiū dicaſ vniuoce de pn̄cipio ſumpto eſſentialiſ ⁊ notionaliſ. Utꝝ ſit pctm̄ ꝯtra opinari de notionib⁹ diuinis.
Circa diſt. xxx. vtrū de deo dicaſ aliq̄ relatio ex tempoꝛe. Utrū dei ad creaturā ſit relatio realis.
Circa diſt. xxxj. vtꝝ identitas: ſilitudo: ⁊ eq̄litas ſint relatōes reales. ꝯ appꝛoꝑ.
Circa diſt. xxxij. vtꝝ pater ⁊ fili⁹ diligant ſe ſſ. Dicere tripliciter ſumiſ.
Circa di. xxxiij. et. xxxiiij. vtꝝ ꝓpꝛietas ſit idem cum eſſentia et pſona.
Circa diſt. xxxv. vtꝝ in deo ſit ideaꝝ pluralitas.
Circa diſt. xxxvj. vtrū relatio cogniti fundeſ in eſſe eſſentie. Illa: homo eſt animal eſt vera ab eterno.
Circa diſt. xxxvij. vtꝝ deus ſit vbiq̄ꝫ.
Circa diſt. xxxviij. et. xxxix. vtꝝ cū infallibilitate diuine ſcientie poſſit ſtare contingentia rerum.
Circa di. xl. vtꝝ p̄deſtinat⁹ poſſit dānari. Diſtinctio ſcie: p̄ſcie: ꝓpoſiti: electionis: diſpoſitiōis: p̄deſtinationis et reprobationis.
Circa diſt. xlj. vtrū ſit aliqd meritū p̄deſtinationis vel reprobationis.
Circa. di. xlij. vtrū deū eſſe ifinite potētie poſſit ꝓbari ꝑ rōnem naturalem.
Circa diſt. xliij. q̄riſ Utrū eſt impoſſibilitas rei fiende: an ex dei parte: vel an ex rei ipſius.
Circa diſt. xliiij. vtꝝ deus poſſit aliter facere res q̄ȝ oꝛdinauerit fieri.
Circa diſt. xlv. vtꝝ deus ab eterno voluit alia a ſe.
Circa diſt. xlvj. vtꝝ voluntas bn̄placiti dei ſemꝑ impleaſ.
Circa diſt. xlvij. vtrū deus iuſte ꝑmittit mala fieri.
Circa di. xlviij. vtꝝ tenemur confoꝛmare voluntatē noſtrā volūtati diuine.

Finit Tabula

Irca ſecū
dū ſententiarū. In quo
agitur de creatione mun
di. Quero vtrū mūdus
fuerit de nouo a deo crea
tus. Et videt ꝙ nō. qꝛ
ſi aliquid ꝓducit qđ prius nō ꝓducebat
hoc eſt qꝛ aliqđ aliter ſe habet nūc ꝙ̄ pri/
us. Iſtud nō pōt poni ī paſſum qꝛ creatio
nihil p̄ſupponit. ꝗ tal mutatio erit ī agē/
te. ſed primū agens eſt imutabile. igitur.

Preterea. ij. de generatiōe. Idem ma
nēs idē ſemꝑ natū eſt facere idē. igit non
erit aliq̄ variatio in effectu: niſi prius na/
turalit ponat in cauſa. Preterea ſi nul/
la ponat mutatio ex ꝑte cauſe nec poſſit
eſſe aliqđ ipeditiuū eius: non videt ratio
quare nūc agat ⁊ prius nō egit. Item
illud qđ creat prius habet poſſibilitatē
ad eſſe ꝙ̄ ꝓducatur in eſſe: ⁊ tūc iſta poſſi
bilitas nō eſt nihil ſed aliquius entis ſm
aliqđ eſſe. opꝫ ꝗ ab eterno p̄cedere ali/
qđ eſſe in ꝗ fundet talis reſpectꝰ nō eſſe
exiſtētie. ꝗ eſſe ꝙ̄titatiuū vel eſſentie. ⁊ ſic
creatio nō erit ꝓductio de nihilo: cū aliꝗ/
qđ eſſe p̄ſupponat. Itē tēpus eſt ſine
ꝑncipio: ergo mūdus nō fuit creatus de
nouo. ꝓbat añs. qꝛ ſi nō: igit potuit priꝰ
tēpus fuiſſe ꝙ̄ fuerit. ſed ꝑus vel ante eſt
differētia tpis. ꝗ ante tēpus fuit tēpus.

In oppoſitū. Geñ. j. In ꝑncipio crea/
uit deus celū ⁊ terrā. Huius q̄ſtionis
Rñſio. veritas latuit prudentiā phoꝝ. q̄ in huiꝰ
queſtionis inq̄ſitione lōgo tp̄e ſoli rōni
naturali inītēdo ꝑ deuia ambularūt. ſed
nūc cuilibet fideli eſt apta ⁊ lucida. Ubi
eñ deficit phoꝝ peritia: ſubuenit nobis
ſacroſctā ſcriptura q̄ dicit oīa in ꝑncipio
fuiſſe creata. Ad cuius euidentiā ſcien
creatio. dū ꝙ creatio eſt factio de nihilo. nō qui/
dem itelligēdo ꝙ nihilū ſit quaſi materia
de q̄ fiat aliqđ ꝑ creationē: ſꝫ ſic itelligen/
do ꝙ creatio eſt factio nullo p̄ſuppoſito.
ita ꝙ nō eſt aliqđ de ꝗ fiat. ſed qđ creatur
habet eſſe poſt nō eſſe ſimplr. factio autē
ī plus eſt ꝙ̄ creatio. ꝯuenit eñ creationi
que nihil p̄ſupponit ⁊ generationi q̄ ali/
quid p̄ſupponit. ſiue ſit generatio ſubſtā/
tialis ſiue accidētalis. Aliquādo tñ lar/
ge loquēdo vnū ſumit ꝑ reliquo. Eſt
itaq; omne ens aliud a deo creatum vel
ſm ſe totum vel ſm prima ꝑncipia ex qᵬ
bus eſt ꝯſtitutū. ⁊ hoc ſcđo mō ens natu
raliter ꝓductū ſm aliqđ eſt creatū. ⁊ ſm
aliquid eſt generatū. Quia vero vt ait
ſapiēs. vniuerſa ꝓpter ſemetip̄m opatus
eſt dñs: idcirco ratio ꝓductionis rerū eſt
bonitas ⁊ gloria diuina. Ut eñ ait Au
guſti. qꝛ bonus eſt deꝰ: ſumus glia inq̄
nō eſt augēda. quia vt ait pš. Dixi dño
deus meus es tu qm̄ bonoꝝ meoꝝ non
eges. ſed glia ⁊ bonitas nobis manifeſtā
da ⁊ cōicanda in cuius participatiōe con
ſiſtit ſūma vtilitas creature ſcꝫ eius glori
ficatio. Hanc ſiquidē bonitatē boni attē
dentes plus gaudent de diuina gloria
⁊ honore: ꝙ̄ de ſua glorificatiōe. pluſq;
iocūdantur deum laudādo ꝙ̄ bonū pro
priū ꝯſiderādo. Sed hic occurrit du/
biū vtrū mundus ab eterno potuerit ꝓ/ Dubiū
duci a deo? Dicunt quidā ꝙ ſic. Alij ꝓ
vt Bonauē. ⁊ Rich. dicūt ꝙ nō. ⁊ ꝙ hoc
implicat ꝯtradictionē. cum eñ creatura
ſit de nihilo: repugnat ſibi eternitas. Sco
tus ꝓ rōnes vtriuſq; opinionis ſoluēs
videt in hac materia eſſe neuter. Huius
ergo dubij certitudo illi relinquit: cuius
eſt imꝑſcrutabilis ꝯſilij celſitudo. Ad
argumēta. Ad primū dico ꝙ agens vo/ Rñſio
luntariū volūtate antiqua poteſt nouum ad arg.
effectū ꝓducere abſq; ſui mutatione: fa/
cta tñ mutatione ex parte creature accipi
entis eſſe poſt nō eſſe. vt ſi per actum vo/
luntatis mee poſſem librū ꝓducere in eſ/
ſe ⁊ hodie vellem librū cras habere eſſe.
Ille craſtina haberet nouū eſſe abſq; ali
qua mutatione ex parte mei. Sic volitio
ne qua deus voluit ab eterno res tempo
raliter ꝓduci: ip̄e res ſūt tp̄aliter ꝓducte
facta tantū mutatione in ip̄is rebus pro
ductis: nō aūt in paſſo: quia nullū eſt ibi
paſſum. Ad ſcđm dico ꝙ Ariſto. loq̄
tur de agente naturali. Ad tertiū di/
co ꝙ cauſa voluntarie agens ꝓducit effe/
ctū quādo vult. quādo ergo deo placuit
mundū creauit nec huius eſt querēda ra/
tio. quia vt dicit Ariſtoteles: Indiſcipli
nati eſt omniū querere demonſtrationes
principij autē demonſtrationis nō eſt de

monſtratio ꝛ ſic in ꝯtingentibꝫ eſt deuenire ad vnā imediatā cum non ſit proceſſus in infinitū. vnde iſta. volūtas diuina hoc vult: eſt imediata: quia eñ hoc vult eſſe: ideo eſt bonū eſſe. Ad quartū dico ꝙ talis poſſibilitas fundaṫ in eſſe cognito qḋ eſt eſſe in actu ſm quid. ſcꝫ ſm eſſe diminutū. ꝛ ipm ꝯcomitaṫ poſſibilitas ad eſſe ſimplr. Ad quintū dico ꝙ prius vel ante in ꝓpoſito eſt differentia nō tēporis realis: ſed tēporis imaginarij. ſicut dicendo: extra celum nihil eſt. extra nō dicit locū realem ſed imaginariū.

q̄ſtio. ij. Trum creatio paſſio ſeu relatio creature ad deū ſit idem realiter cuꝫ creatura. Qꝫ non. Nihil manet ſine eo qḋ eſt ſibi idem realiter: ſed angelus manet ſine tali relatione: ergo nō eſt ſibi ideꝫ. Minor ꝓbatur. qꝛ angelus manet poſt primum inſtans ſue creationis: creatio autē nō eſt niſi in primo inſtanti. Preterea p̄dicamenta ſunt p̄mo diuerſa cū ens ſm ſe diuidaṫ in illa ex. v. metaph. igiṫ nihil vniꝰ p̄dicamēti eſt idē alicui alterius p̄dicamēti igiṫ nulla relatio eſt eadē alicui abſoluto. Cōtra. Nō minus dependet quodlibet creatū ad deū: q̄ꝫ qḋcūqꝫ creatū ad creatū: qꝛ dependētia ad primū videtur eſſe eſſentialiſſima. ſed totū habet relationē ad ptes eandē ſibi: qꝛ nō pōt eſſe totū ꝛ nō eſſe ex partibꝫ. ergo pari rōne ad cauſam primā licet extrinſecā habebit dependētiā eādē ſibi lꝫ eī cauſa extrinſeca nō cōponat rem ſicut intrinſeca ꝑfectius tñ cauſat rem q̄ꝫ intrinſeca. qꝛ cōponere rem includit iꝑfectionē ſcꝫ potētialitatē.

Rñſio Hērici Hic eſt opinio Hērici de gand. ꝙ oīs relatio eſt eadē ſuo fundamēto. ꝓbatur. qꝛ nō eſt cōpoſitius albū ſimile q̄ꝫ albū tantū. ꝛ ꝑ ꝯſequēs relatio ſimilitudis nō addit aliam rem ad fundamentū. Item ſi eſſet alia res a fundamēto: igiṫ cuicūqꝫ adueniret de nouo mutareṫ. qḋ eſt ꝯtra Ari. v. phyſi. dicentē ꝙ ad aliqd nō eſt motꝰ. Preterea ſi relatio eſſet alia res a fundamēto: haberet formaliter ex ſe diſtinctionē in ſpecies ſuas. ꝯſequēs eſt falſuꝫ quia diſtinctio ſpecierū relationis ſumiṫ penes fundamēta. v. metaph. ſic relationes equiparātie requirūt vnitatē fundamenti nō autē diſquiparātie. Contra iſtaꝫ opinionē arguit Scotus. Nihil eſt ideꝫ realiter alteri: qḋ abſqꝫ ꝯtradictiōe poteſt eſſe ſine eo: ſed multe ſūt relatiōes ſine quibꝫ fundamēta poſſunt eſſe ꝗ multe ſunt relationes que nō ſunt idem realiter cum ſuis fundamētis. Probaṫ maior qꝛ ꝙ ideꝫ ens ſit realiter ꝛ nō ſit: eſt oppoſitū p̄mi p̄ncipij. Minor patet: qꝛ ſi ponanṫ duo alba: vnū erit ſimile alteri. ſi vero corrūpatur vnū illoꝝ: remanebit aliḋ album abſqꝫ illa ſimilitudine. Itē Si relatio nihil ſit aliud a ſuo fundamento qḋ tñ manet ſine ea. videtur negari incarnatio: ꝛ ſeparatio accidentiū a ſubiecto in eucharīſtia. Primū probaṫ. Si eñ idem realiter nature humane ſit vnio eius ad verbū: igiṫ ſi nunqꝫ verbuꝫ aſſumpſiſſet naturā humanā ꝛ feciſſet eandē abſolutam: ipa eque realiter fuiſſet vnita verbo ſicut modo vnita eſt: qꝛ ſaluareṫ tota realitas nature tunc ſicut modo. Scḋm etiam de eucharīſtia ꝓbaṫ: qꝛ ſi manet eadē quātitas q̄ꝫ priꝰ inerat pani: ꝛ nihil aliḋ eſt inherētia eius ꝑ ipamet q̄ꝫtitas. ꝗ ipa eque realiter nunc vnitur pani ſicut priꝰ.

Confirmaṫ per ſanctū Ambro. lib. de trinitate. Si prius erat deꝰ ꝛ poſtea pater generationis acceſſione eſt mutatus auertat deus hanc amentiā. ſi igiṫ ꝑ acceſſionē relationis realis fieret mutatio in ꝑſona diuia: ſequitur ꝙ relatio illa eſt res alia a fundamēto. Ar contra deū. Quia autē aliqui ꝓteruiētes poſſent dicere relationes habere tantū eſſe ꝑ actū intellectus cōparātis. Contra hos arguiṫ. qꝛ hoc deſtruit vnitatē vniuerſi. que ſm Ariſto. xij. metaphy. eſt in ordine partiū ad ſeinuicē ꝛ ad p̄ncipiū ſicut vnitas exercitus eſt in ordine partiuꝫ inter ſe ꝛ ad ducem. Unde contra tales poteſt adduci verbum phi ꝙ incōnexam faciunt vniuerſi ſubſtantiā. Hoc etiam deſtruit ſcientias reales: in quibus paſſiones demonſtrātur de ſubiectis que pleruqꝫ ſunt quedam relationes ſeu aptitudines. vt patet de riſibilitate reſpectu hominis. ſic in mathematica vbi agitur de propoſitionibus ꝛ ncu

ſuris: ſepe de ſubiectis demonſtrant̄ paſſiones relatiue. vt de trib⁹ angulis triangli demonſtrat̄ eſſe equale duob⁹ rectis.

Qꝫ ſi dicat̄ relatiōes eſſe modos rex: hoc non impedit qn ex natura rei diſtinguat̄ a fundamētis: cū relatio cadat ſub diuiſione entis ꝯm ſe in decem genera. v. metaph. ſic qualitas q̄ eſt in ſe vera res pōt dici modus ſubſtātie licꝫ nō ſit modus intriſecus fundamēti: ſicut infinitas in deo. Dico igit̄ ꝙ relatio realis eſt vera res: nec oīs relatio eſt idem realiter cum fundamēto: ſꝫ tantū ille ſine quib⁹ fundamentū eſſe iplicat ꝯtradictionē cuiuſmodi eſt relatio creature ad deū. Ad pmū argumentū oppoſitū. dico ꝙ licet album ſimile nō ſit cōpoſitū ex entib⁹ abſolutis: tn̄ eſt cōpoſitius ꝙ̄ albū. cū habeat in ſe actū ⁊ poſitionē diſtincta realiter. Ad ſecundū dico ꝙ licet in adaliquid nō ſit motus ꝓprie dictus: bene tn̄ eſt mutatio.

Ad tertiū dico ꝙ relatio habet diſtinctionē in ſuas ſpecies: tn̄ iſta nō inoteſcit nobis niſi ꝑ fundamēta ꝓpter eius modicam entitatē. His pmiſſis dico ad

Rñſio ſcoti. qſtionē ꝯm Scotū. xxxj. diſt. iiij. ſen. ⁊. xxj q. quoli. ꝙ non eſt ꝓprie creatio actio: nec creatio paſſio. cum actio nō ſit niſi reſpectu alicuius paſſi. creatio aūt nō ꝓſuppoit aliqđ paſſum. vn̄ creatio paſſio dicit relationē dependentie creature ad deū q̄ eſt idem realiter cū creatura. ⁊ ab ipā diſtinguit̄ formal'r. Primū pbat̄. qꝛ illud qđ ꝓprie dicat̄ ineſſe alicui ſine quo ipm nō pōt eſſe ſine ꝯtradictiōe eſt idē ſibi realiter. relatio creature ad deū ꝓprie ineſt lapidi: ⁊ ſine ea nō pōt eſſe lapis ſine contradictiōe. ergo illa relatio eſt idem ſibi realiter. Probat̄ maioꝛ. qꝛ ſicut ꝯtradictio dicta de aliquib⁹ eſt via ꝯcipiēdi diſtinctionē vt ptꝫ ex pmo argumēto ꝯtra opionē henrici: ita impoſſibilitas recipiēdi pdicationē ꝯtradictoꝛioꝝ ꝑtinēnū ad eſſe eſt via ꝯcipiendi identitatē in eſſe. ⁊ hoc vbi nō eſt dependētia eſſentialis que requirit diſtinctionē manifeſtā. vt ptꝫ in relatiuis in quib⁹ eſt mutua dependētia ⁊ vbi eſt prioꝛitas eſſentialis. quia poſterius nō pōt eſſe ſine prioꝛi a quo eſſentialr̄ depēdet: ⁊ tn̄ realiter diſtinguit̄ ab eo. Mi-

noꝛ patꝫ. qꝛ ſi lapis poſſet eſſe ſine depēdentia ad deū: poſſet eſſe ſine termino dependētie: nō em̄ eſt ipoſſibilitas eſſendi ſine termino niſi ꝓpter ipam dependentiā. Dixi aūt in maioꝛi qđ ineſt alicui ꝓprie. ꝓpter illa in quib⁹ eſt eſſentialis dependētia: in quib⁹ nō eſt ineſſe ꝓprie. talia autē diſtinguūtur realiter licet vnum nō poſſit eſſe ſine alio. vt poſterius diſtinguit̄ realiter a prioꝛi: a quo eſſentialr̄ dependet licet nō poſſit eſſe ſine illo: ſic etiā relatiua inter q̄ eſt oꝛdo oꝛiginis diſtinguūtur realiter licꝫ vnū nō poſſit eſſe ſine alio. nihil em̄ poteſt ſe generare nec a ſe eſſentialiter dependere. tū etiā ꝓpter relatiōes rōnis q̄ habēt eſſe ab eterno ꝑ actū intellect⁹ diuini ſine quib⁹ ipoſſibile eſt eſſe intellectū diuinū vl' eſt eſſe cognitum que nō inſunt ꝓprie ipi intellectui cuꝫ nō ſint in itellectu niſi obiectiue. tales relationes nō ſunt idē real'r cū itellectu diuino qꝛ tūc eēnt reales. Scđm aūt. ſ. ꝙ relatio creature ad deū nō ſit idem formal'r cum creatura: ptꝫ. qꝛ rō reſpectus non eſt formaliter de ratione abſoluti nec ecōtra. ex iiij. metap. Sic itaqꝫ relatio creature ad deū diſtinguit̄ formal'r a creatura: licꝫ ſit idem real'r cū ipa que ꝓprie loquēdo dicitur eadē ꝯcreari. Illud em̄ ꝓprie creatur: qđ natū eſt ꝑ ſe exiſtere. qđ vero nō eſt natum per ſe exiſtere: dicat̄ ꝓprie concreari.

Quia vero creatura in nihilū redigeretur ſi deus per momentū deſineret ipam cōſeruare: vnde ad hebreos. j. filius dei dicat̄ portās oīa verba virtutis ſue. i. ſuo virtuoſo impio. Idem em̄ ē ei dicere ⁊ facere. Ideo creatura dependet a deo creāte ⁊ ꝯſeruāte. Eſt aūt idem reſpectus a parte rei ad deū creantē ⁊ ꝯſeruantē: ſꝫ creari impoꝛtat hmōi reſpectū cū reſpectu rōnis ad nō eſſe pcedēs: ꝯſeruari vero cū reſpectu rōnis ad eſſe pcedens. ⁊ ſic creatura nō creatur niſi in primo inſtanti. nec ꝯſeruat̄ ꝓprie niſi poſt primū inſtans. tn̄ ſi reſpectus ille realis pcīſe duab⁹ vocib⁹ ſignaret̄: vna pdicaret̄ de alia. ⁊ ſic ſimul eſſet creari ⁊ ꝯſeruari. Quia aūt creatio paſſio ⁊ relatio realis creature ad deū ideo creatio actio ⁊ relatio rōnis dei ad creaturā coꝛreſpōdens. Unde creatio

actio formaliter dicit hmõi reſpectũ cõnotãdo volitionẽ diuinã tranſeuntẽ ſup obiectũ pductũ. Ille aũt reſpectus habet ſolũ eſſe in itellectu obiectiue. Volitio aũt diuia cõnotata: eſt ipe de⁹. obiectũ vero ſup quo tranſit eſt ipa creatura pducta Licet aũt creatio nõ ꝓprie dicatur actio cũ nõ requirat paſſuꝫ. retinet tñ nomen actionis inqꝫtum ad terminũ pductum.

Ad ar. pncipa. Ad pmũ pncipale dico ꝙ reſpectus dependẽtie creature ad deũ non tantũ manet in pmo inſtãti ſed qꝫdiu durat creatura ꝛ qñ dicit ꝙ creatio nõ eſt niſi in pmo inſtanti: ↄcedo. inqꝫtum creatio vltra reſpectũ realẽ dt reſpectũ rõis ad nõ eſſe pcedens. Ad ſcdm dico ꝙ cuꝫ illa relatio ↄueniat cuilibet generi nõ eſt i genere: ſed eſt tranſcendẽs. Aliter poteſt dici ꝙ nõ optet pdicamẽta vel ea q̃ ſunt in diuerſis pdicamẽtis eſſe pmo diuerſa realiter ſꝫ ſufficit ꝙ diſtinguant formalr.

q̃ſtio. iij. Utrum angelus et anima differãt ſpecie: Qꝫ nõ. Aug. iij. de lib. arbitrio. Angelus ꝛ aia ſunt natura pares ergo non differunt ſpecie. Probat ↄña. qꝛ paritas in natura nõ eſt in differentibus ſpecie.

Item ſi ſint alterius ſpeciei: vna ſm ſe tota erit nobilior altera. ꝛ p ↄſequẽs quodlibet indiuiduũ nobilioꝝ erit nobilius quolibꝫ indiuiduo ignobilioꝝ. ꝛ ſic ſi natura angelica ſit nobilior natura humana: quilibꝫ angelus erit nobilior anima chꝛi ꝛ virginis glorioſe. Contra. Aia eſt pfectiua corpis organizati ꝛ ei vnibilis: nõ aũt angelus. ğ ſpẽ differũt. Probatur ↄña. quia forme euſdẽ rõnis habent eandem rõnem pficiendi. In iſta

Rñſio. queſtiõe ↄcluſio eſt certa ꝙ ſcꝫ angelus ꝛ aia ſpecie differũt. Sed que ſit prima ratio huius diſtinctiõis dubitat. Quidaꝫ dicũt ꝙ vnibilitas ad materiã ꝛ nõ vnibilitas: eſt huius ratio: ſꝫ h nõ eſt verũ licet eim nobis notificetur hmõi differentia per vnibilitateꝫ qꝛ plerũqꝫ differentie nobis ignote notificantur per ꝓprias paſſiones. tñ non eſt ꝓpria ratio huius diſtinctiõis. Quia eim hec natura ẽ talis ꝛ illa non: ideo huic nature ↄuenit talis aptitudo. ꝛ repugnat illi. Alij dicũt ꝙ differũt penes modos intelligẽdi. qꝛ angelus habet intellectuꝫ deiformẽ intelligendo ſcꝫ actu ſimplici ꝛ ſine diſcurſu: ideo ꝓprie dicitur intellectualis. Anima vero itelligit diſcurrendo ꝛ ratiocinãdo a pncipijs ad ↄcluſiones. ideo ꝓprie dicit rõnalis. Sed hoc eſt dubiũ aliquibꝫ. Quidã eñ dicũt ꝙ aia ſepata habꝫ eundẽ modũ itelligẽdi quẽ hꝫ angel⁹. ꝛ huius opi. eſt bonauẽ. Scot⁹ ꝑo. v. di. hui⁹ ſcdi dicit ꝙ nõ eſt neceſſariũ ꝙ angel⁹ ſine diſcurſu ſimul itelligat pncipiũ ꝛ ↄcluſiones ↄtẽtas ꝟtualr in pncipio: licꝫ nõ requiratur tãta mora ſicĩ nobꝫ. Dato etiã ꝙ ſit tal' dña modi itelligẽdi iter angelũ ꝛ aiaꝫ hec tñ nõ eſt ꝓpria rõ diſtinctiõis eoꝝ. qꝛ ej hec natura ẽ tal: ĩo eſt pncipiũ tal' opationis ꝛ nõ ecõuerſo. Dicat igr Sco. ꝙ ꝓpria rõ diſtictõis angeli ꝛ aie eſt: qꝛ angelus ẽ tal' natura ad ſe. aia ꝟo tal: ĩo ſpecie diſtiguũt. nõ quidẽ ſic due ſpẽs: ſꝫ ſic ſpecies ꝛ ps ſpẽi. qꝛ aia ꝓprie nõ eſt ſpẽs: ſed ps ſpeciei. Ad pmũ argu. dico ꝙ angelus ꝛ aia ſũt natura pares nõ ſimplr ſed in ordine ad obiectũ btificũ adipiſcendũ qꝛ nulla natura intellectualis põt q̃etari niſi i obiecto infinito. ꝛ ſic poſſũt ſolũ aulr croſitates ↄſiles. Ad ſcdm dico ꝙ licꝫ aia chꝛi ꝛ virgis glorioſe nõ ſint tãte pfectionis in naturalibꝫ ſicĩ angeli: ſũt tñ multo maioꝛ i grãtuiꝫ. de q̃ mag' videbit i ſtio.

Dist. ij. Circa diſtincti one ſecũdã i q̃ magr agit de tpe ꝛ loco creatõis angeli. qro. vtrũ exñtia ãgeli cõmẽſuret euo. Ad cui⁹ euidẽtiã pmo aliq̃ pmittã ſcdo ad q̃ſitũ reſpõdebo. Quãtũ ad pmũ ſciẽdũ ꝙ mẽſura rẽe qꝫtitatẽ ignotã certificare p qꝫtitatẽ mag' notã. qd põt fieri aliqñ p qꝫtitatẽ exñteꝫ i imagiatõe ſicĩ artifex pfect⁹ p aliquã qꝫtitatẽ quã hꝫ i imagiatõe mẽſurat qꝫcũqꝫ qꝫtitatẽ ſibi occurrẽtẽ. Aliqñ ꝟo fit p qꝫtitatẽ i re exñtẽ. ꝛ h duplr. Uno° p qꝫtitatẽ excedẽtẽ. ꝛ tũc certificat intellect⁹ de qꝫtitate mioꝛe p acceſſũ ei⁹ ad qꝫtitatẽ maioꝛẽ vl' p receſſũ ab ea. ꝛ ſic albedo eſt mẽſura coloꝝ. qꝛ excedit alios colores in qꝫtitate pfectiõis. h ei mõ in vnoqꝫqꝫ gñe eſt vnũ qd ẽ mẽſura oim alioꝝ. Alio mõ

mẽſura re eſt

per q̄ntitatē exceſſam. et ſic ꝑ replicatio/
nem q̄ntitatis minoris note mēſurat̄ q̄n
titas maior ignota. et hoc mō mīor mo/
tus pōt eſſe mēſura maioris mot⁹ ex na/
tura rei. Tertio modo mēſurat̄ quātitas
ignota ꝑ aliā q̄ntitatē notā equalē ſibi. ⁊
hoc fit ꝑ applicationē ſiue ſuppoſitiōez. et
hoc mō tp̄s ſi eſt alia quātitas a motu et
notius eo: pōt eſſe menſura mot⁹ ex natu
ra rei. Alicui tñ intellectui pōt illud eſſe
menſura qđ ex natura rei nō eſt mēſura.
puta ſi eius q̄ntitas ſit ſibi notior. et ſic ſi
q̄ntitas mot⁹ eſſet alicui notior tp̄e: poſſꝫ
ꝑ motū mēſurari tp̄s. Quātū ad ſecū/
euo mē dū tenet̄ cōiter ꝑs affirmatiua. q̄ .ſ. exiſtē
ſurant̄ tia angeli mēſurat̄ euo. ſed mod⁹ ponēdi
eſt diſformis. q̄dam em̄ dicūt q̄ ſicut tē/
pus eſt mēſura mot⁹ ſeu ei⁹ duratio: mo
ra ⁊ cōtinuatio: ſic euū eſt duratio ſeu cō/
tinuatio exiſtentie euiterni ſeu eſſe creati
vniformiter ſe habentꝭ. Ita q̄ euū eſt q̄/
dā q̄ntitas ſucceſſiua intrinſeca ipſi euit/
no: puta angelo cui cōcreat̄ p̄mū inſtans
ipſius eui. cui⁹ q̄dem eui eſſe eſt in fieri: ſic
eſſe tp̄is. ita q̄ vna ꝑte tranſeūte alia ſuc/
cedit ſm̄ cōtinuū influxū p̄me cauſe. ſed in
hoc differunt. q̄r in tp̄e eſt ſucceſſio cū ſuc
ceſſiōe in motu cui⁹ eſt duratio vel men/
ſura. ſicut em̄ ꝑs tp̄is recedit ⁊ alia ſucce/
dit: ſic ⁊ pars motus: ita q̄ eſt inouatio ⁊
in tp̄e ⁊ in motu. In euo aūt licet ſit ſuc/
ceſſio ⁊ inouatio q̄r ꝑs ſuccedit parti: nō
tñ eſt aliq̄ inouatio in exiſtentia euiterni:
cui⁹ euū eſt duratio. Dicūt aūt iſti q̄ iſta
q̄ntitas eſt de genere q̄ntitatꝭ: ſed de hac
nō fecit Ariſtoteles mētionē. q̄r intende/
bat agere de q̄ntitatibꝫ horum inferiorū.
Alij aūt dicūt euū eſſe mēſurā indiui/
ſibilē nec ꝑtinere ad genus q̄ntitatis niſi
reductiue ſicut indiuiſibilia. ita q̄ imagi/
nant̄ primū inſtās eui in q̄ dicūt angelo/
rū creari ſꝑ ſtare: ſicut ſi de⁹ cōſeruaret ꝑ/
petuo p̄mū inſtās tp̄is. Terti⁹ modus
eſt cū nō ſit ponēda pluralitas ſine neceſ
ſitate q̄ nō eſt neceſſe in angelo exiſtente
ponere aliud ab actuali eius exiſtētia qđ
ſit mēſura illi⁹. ſꝫ exiſtētia cuiuſlibet eui/
terni menſurat̄ mēſura extrinſeca. ſ. exiſtē
tia creata ſimpliciſſima ⁊ perfectiſſima: q̄
ex rōne ſua formali eſt certiſſima. ⁊ ſic tm̄
eſt vnū euū oīm euiternoꝝ. ſ. exiſtentia ſu
p̄mi angeli. Et huic opinioni videt̄ ma/
gis adherere Scot⁹ ſoluēs rōnes aliaꝝ que mē
opinionū. Et notandū q̄ licet vt q̄daꝫ ſurent̄
dicunt nō tm̄ mēſuret̄ mot⁹ et q̄es tēpo/ tēpore.
re: ſed etiā forma ſm̄ quā pōt eſſe fluxus
vel adquiſitio partis poſt partem: puta
quantitas vel q̄litas. quia exiſtentia eius
eſt variabilis: q̄uis etiā actu nō varietur
Cōcedendū tñ eſt ſubſtantias generabi/
les ⁊ corruptibiles per ſe menſurari euo:
licꝫ ꝑ accidens puta ꝑ quantitatē cōſeq̄n
tem eas menſurent̄ tp̄e. Et ſi arguatur
Primū eſſe ſubſtantie generabilis men/
ſurat̄ inſtāti. quia generatio et corruptio
ſunt mutatōes inſtantanee. igit̄ eſſe eius
habitum mēſurat̄ tēpore. Dico q̄ illa cō/
ſequentia non valet. quia in p̄mo inſtan/
ti comparatur illud eſſe ad cauſam ꝑticula
rē generantē a q̄ eſt. Poſt illud aūt inſtās
nō habet dependētiā ad illā cauſam ꝑti/
cularē: ſed tm̄ ad p̄mā cauſam cōſeruan/
tē: ad quā nūc habet habitudinē vnifor/
mē ſicut eſſentia angeli. q̄r cōſeruat̄ in ꝑ/
fecta identitate abſq̄ varietate. vñ q̄cun
q̄ exiſtētia inuariabilis eui. ſ. repugnat vt
ſm̄ eā ſit flux⁹ vel adquiſitio partis poſt
partem: menſurat̄ euo. et ſic intellectio an
geli mēſurat̄ euo ſm̄ Sco. Qualit̄ au
tem quies que eſt p̄uatio motus menſu/
ret̄ tp̄e: ſic declarat idē doctor. Sicut em̄
ſi eſſet vacuum menſuraret̄ eadē magni
tudine qua menſurat̄ plenum. ſi em̄ eſſet
iſta domus vacua: maior eſſet diſtantia
mea ad vnum parietē q̄ʒ ad aliū: ſicut na/
tum eſſet eſſe mai⁹ plenū inter me ⁊ iſtuꝫ
parietem q̄ʒ inter me ⁊ aliū. Tunc em̄ di/
ceret̄ vacuum eſſe tantū q̄ntū eſſet corp⁹
interceptū vacuo ſi illud vacuū non eſſet:
et quantū natum eſſet eſſe plenuꝫ. Ita in
ꝓpoſito tanta eſt priuatio ſucceſſionis in
partibus forme: quanta nata eſt eſſe ſuc/
ceſſio per motum in eadem forma. Hec
em̄ menſuratio eſt q̄etis non poſitiue ſed
priuatiue per motum qui tunc poſſet in/
eſſe quando ineſt iſta priuatio. Non ſe/
quitur autem: Quies menſuratur tem/
pore: ergo exiſtentia quam preſupponit
menſuratur tempore. quia quies eſt q̄/
dam priuatio que menſuratur menſura

ſuſ habitus. exiſtentia autē inuariabilis
quā pſupponit eſt ens poſitiuū. Notā
tp̄s ſu/ dum inſup ꝙ tempus poteſt ſumi dupli
mif tri/ citer. Uno modo ꝓprie ꝓ menſura mo/
pliater. tus: ꝛ ſic incepit cum motu. Alio modo
large ꝓ menſura vel duratōe cuiuſlibet
rei habētis eſſe poſt nō eſſe. ꝛ hoc modo
ꝯuenit euo ꝛ tempori ꝓprie ſumpto. ꝛ ſic
vt dicit Beda quattuoꝛ p̄mo fuerūt cre/
ata. ſcꝫ celum empyreū: angelica natura
materia pꝛima ꝛ tempus. Et hoc modo
exponit illud. In p̄ncipio creauit deus
celum ꝛ terram. i. in p̄ncipio creationis re
rum. vel in pꝛimo inſtanti tp̄is illo mo/
do ſumpti. creauit deus celū empyreū re
pletum angelis. ꝛ terrā. i. materiā ex qua
fuerūt ea que ſub celo empyreo fuerūt p/
ducta. Dicitur autē celum empyreū ſeu
igneū a pyr qđ eſt ignis nō ab ardoꝛe ſed
a ſplendoꝛe. Ponit aūt cōmuniter imobi
le. quia eſt locus deputatus quieti bea/
toꝝ in quo nō eſt imaginandū ſm Bo/
nauen. ꝙ ſint beati ſicut in ſolario ſituati.
ſed illud celū eſt magne altitudinis: in cu
ius ſūmitate eſt chꝛi humanitas ceteros
beatos loco ꝛ dignitate pꝛecellens iuxta
quē eſt virgo btā ſup choꝛos angeloꝝ ex
altata. Deinde angeli ꝛ homines ſm me
ritoꝝ varietatē gradatim deſcendendo
circūcirca miro oꝛdine collocati: quem ne
mo ꝑfecte nouit niſi qui accipit. quapꝛo/
pter magis eſt affectādus q̄ꝫ imaginarie
deſcribendus.

Secūdo q̄ro. Utrū
q̄ſtio. ij. angel⁹ ſit in loco. Qꝛ nō. Bo
etius de hebdomadib⁹. Cōis
animi ꝯceptio eſt incoꝛꝑalia in loco non
eſſe. In oppoſitū eſt Dam. dicens ꝙ
celum eſt ꝯtinētia viſibiliū ꝛ inuiſibiliū
creaturaꝝ. Infra em̄ ambitū celi empy/
rei oia ꝯtinent. Hic dicit ꝙ angelus
Rñſio. eſt tm̄mō i loco per oꝑationē. Ad qđ
adducit Dam. dicens. Incoꝛpoꝛea na/
tura vbi adeſt ꝛ oꝑat: non coꝛꝑaliter ſed
ſpūaliter ꝯtinet. Sed ꝯtra. quia iſtud
fuit ꝑ dñz ſtephanū epm pariſieñ. tanq̄ꝫ
erroneū ꝯdēnatū. Pꝛo quo eſt Raban⁹
dicens ꝙ mox vt celū empyreū fuit crea/
tū: fuit angelis repletum. Autoꝛitas
aūt Dam. cui innitit illa opinio: eſt ꝓ op
poſito. qꝛ i illa copulant ad eē ꝛ ad oꝑa
ri vbi eſſet ſuꝑfluitas niſi eſſet aliud foꝛ/
maliter angelū eſſe in loco q̄ꝫ ipm oꝑari
in loco. Dico ergo ꝙ eſſe in loco poteſt ſu Eſſe in
mi dupliciter. Uno modo circūſcriptiue loco ca/
ita ꝙ ſuꝑficies locati cōmenſurat ſuꝑfi/ pit du/
ciei loci ꝯtinētis. ꝛ ſic angelus cum nō ſit pliater.
q̄ꝫtus nō eſt in loco. Alio modo eſſe in lo
co ſumit diffinitiue. ita ꝙ locatū ſic ſit p̄/
ſens vni loco ꝙ nō alteri. ꝛ ſic angelus eſt
in loco. Non pōt autē eſſe in loco quan/
tūcūq̄ꝫ magno: qꝛ hoc eſt ꝓpꝛiū dei. Eſt
em̄ locus quo maioꝛē habere nō pōt vir
tute ꝓpꝛia. ſm aūt Rich. cū angelus nō
ſit dimenſionat⁹: nō eſt ita pñs ſpacio ꝙ
vna pars angeli ſit pñs vni pti ſpacij. et
alia ps alij pti: ſed ita pñs eſt toti ſpacio
ꝙ tot⁹ pñs eſt cuilibet parti ipius. Sim
plicitas em̄ eius nō eſt ſimplicitas nega/
tiua magnitudis ſicut ſimplicitas puncti ꝗ
nec ē extēſus nec nat⁹ extēdi: ſꝫ ē ſimplici
tas poſitiua alicui⁹ magnitudis ſpūal: fi
nite tñ ſicut ē ſimplicitas aīe rōnal quā dice
re poſſum⁹ aliq̄ꝫ lōgiquā ꝛ debilē imita/
tionē diuie imēſitatꝭ. Licꝫ aūt angel⁹
poſſet eē in pluribꝫ locis ſibi adequatis
virtute diuina ſm Scotū: nō tñ virtute
ꝓpꝛia naturali. vnde ſi ſm vltimū poten/
tie ſue poteſt eſſe in loco vnius miliaris:
nō poſſet eſſe virtute ſua ꝓpꝛia in duobꝫ
talibus locis quia tunc iſte locus nō eſſet
ſibi adeq̄tus. Utrū aūt angelus ha/
beat locū determinatū in minus ita ꝙ ſit
aliquis locus ꝯtinuus quo minoꝛē ha/
bere nō poſſit ꝛ an poſſit eſſe in pūcto ſūt
varie opiniones. Utrū etiā plures an
geli poſſint eſſe ſimul in eodem loco pꝛo/
pꝛio virtute ꝓpꝛia: Dicunt quidā ꝙ ſic.
ad hoc adducentes illud qđ dicit in euan
gelio ꝙ i quodā coꝛꝑe obſeſſo erat legio
demonū. Alij autē dicūt ꝙ licet angelus
poſſit eſſe in eodē loco cum coꝛpoꝛe nō tñ
cū alio angelo. qꝛ angelus poteſt penetra
re coꝛpus: non autē pōt illabi ſpiritui vel
ipm penetrare ſeu ſe ei intimū facere. vñ
q̄ꝫuis malus angelus ſubintret coꝛpus
non tamen ſubintrat animā nec ē per ſub
ſtantiā in aliqua parte coꝛꝑis humani: ſꝫ
in vacuitatibꝫ ipius coꝛpoꝛis in quibus

eſt aer vel aliqui vapores qui ab eſſentia
anie nō pſiciunť. De illis aūt demonibꝫ
in eodē corpe exiſtētibꝫ: dicūt ꝙ nō erant
in eodē loco ꝓprio: ſed quilibet erat ꝑ ſe
in vna pte corpis illius cū ꝯtinuū ſit di-
uiſibile in infinitū. ⁊ huius opinionis eſt
Rich. Prime aūt opinioni magis videť
adherere Scot⁹. Ad auctoritatē Bo
etij dico ꝙ intelligiť ꝙ incorpalia nō ſunt
in loco circūſcriptiue cū ſint impertibilia

qſtio.iij **Ertio quero Utꝝ**
angelus moueať localiter. Q
nō. qꝛ indiuiſibile nō moueť.
vj. phyſicoꝝ angelus eſt indiuiſibilis: ğ.
Confirmať. qꝛ omē qđ moueť: ptim eſt
in termino a quo: ⁊ ptim in termino ad
quē. Itē. viij. phyſicoꝝ. Omē qđ mo-
ueť ab alio moueť. Itē Aug. ſup gen.
Deus mouet creaturā ſpūalē ꝑ tēpus.
corpalē vero ꝑ tēpus ⁊ locū. angelus ğ
cū ſit ſpūalis ꝑ tēpus moueť ⁊ nō locali-
ter. Cōtra. cū hō moriť: anima eius ſi-
ne corpe tranſit ad infernū aut ad purga
toriū aut ad celū: ergo ſimilr angelus pōt
Rñſio trāſire de loco ad locū. Rñſio. Cōclu-
ad qſt. ſio eſt clara ꝙ angeli de loco ad locū mo-
ueń. vt pꝫ de gabriele angelo q̄ miſſus
fuit ad denūciandū ꝯceptū virgini glo-
rioſe. Ad primū dico ꝙ idiuiſibile nō
Rñſio moueť motu locali ꝓprie dicto per quem
ad arg. ſcꝫ adquiriť vbi circūſcriptiue ⁊ localiter
moueť tñ motu locali extenſiue ſumpto:
inqꝫtum ſcꝫ adquirit nouā pſentiā ad lo
cum cui prius nō erat pñs. Ad ꝯfirma
tionē dico ꝙ ſucceſſio in motu pōt ſumi
dupľr vľ ex pte ſpacij qđ eſt diuiſibile: vľ
ex pte mobilis cuius vna pars prius at-
tingit ſpaciū q̄ȝ alia. Cum ergo diciť ꝙ
mobile partim eſt in termino a q̄ ⁊ ptim
in termino ad quē. Dico ꝙ verū eſt de il-
lo mobili qđ habet completā rōnem mo
bilis: ita ꝙ ex pte eius ſumiť ſucceſſio in
motu. In motu aūt angeli licet ſit ſucceſ-
ſio: nō tñ ſumiť ex diuiſibilitate mobilis
cū non ſit quantus: ſed ex parte ſpacij. nō
ꝙ ſit reſiſtētia ex parte medij: ſed qꝛ ſpa-
cium eſt diuiſibile ⁊ a virtute finita non
poteſt quodlibet ſpacium in inſtanti per
tranſiri. Poſſet tamē angelus virtute di
uina tranſire de extremo ad extremū: nō
ptrāſeūdo mediū. Aliter etiā poſſet
dici ad ꝯfirmationē: ꝙ oīne qđ mouetur
ptim eſt in termio a quo ⁊ ptim eſt in ter-
mino ad quē. inqꝫtū mediū eſt aliqđ vtri
uſqꝫ extremi. Ad aliud dico ꝙ oīne qđ
moueť ab alio moueť vel q̄ ad actum pri
mū vel quo ad actū ſecundū. Non auteꝫ
oportet ꝙ in omni motu moueať ab alio.
ſic eñ graue moueretur a generante ad
actū primū: ⁊ mouet ſe effectiue deorſuꝫ.
Per hoc aūt deueniť ad mouēs oīno im
mobile. qđ ſcꝫ nec in vno motu nec in q̄cū
qꝫ poterit ab alio moueri. vt ibi fuit decla
ratū. Ad Auguſtinū dico ꝙ intelligit
ꝙ ſpūs nō moueť localiter: ita ꝙ adqui-
rat vbi circūſcriptiue.

Irca diſti- Diſt.iij
ctionē tertiā. Quero vtrū
ſit poſſibile eſſe plures an-
gelos in eadeꝫ ſpecie. Q
nō. vij. metaph. In his q̄ ſunt ſine mate
ria idē eſt qđ quid eſt cū eo cuius eſt. ſed
angelus eſt ſine materia: ergo qđ q̄d eſt
eius eſt idem ſibi: quare īpoſſibile eſt an
geluꝫ diſtingui ab angelo niſi ꝙ quid eſt
eius diſtinguať a qđ quid eſt alterius: ⁊
ꝑ ꝯñs ſit alterius ſpeciei. Preterea oīs
differētia formalis eſt differentia ſpecifica.
angeli cū ſint forme differūt aliqua diffe
rētia formali. ğ differūt ſpecie. Maior ꝓ
batur. viij. metaph. vbi forme cōparanť
numeris in quibꝫ quodcūqꝫ additū vel
ſubtractū variat ſpeciē. Itē Multitu
do idiuiduoꝝ nō videť eſſe niſi ꝓpter ſal-
uationē ſpeciei: ſed ī corruptibilibꝫ ſaluať
ſufficiēter natura in vno indiuiduo. igiť.
Contra. Dam. in cľario ſꝫ vnaquanꝗ
qꝫ ſpeciē fecit de⁹ angelos. In iſta qſti-
one pmo videbiť de cauſa induiduatio
nis. Scđo rñdebiť ad queſitū. Quan
tum ad primū dicit Scot⁹ ꝙ vnaqueqꝫ
res eſt idiuidua ſeu ſingularꝭ ꝑ aliquā en
titatē poſitiuā ꝑ ſe determinantē naturā
ad ſingularitatē q̄ quidē entitas vocatur
differentia indiuidualis vel hecceitas.
Probať ꝯcluſio. qꝛ oīs differētia differē
tiū reduciť ad aliq̄ primo diuerſa: alioq̄n

nō eſſet ſtatus in differētib₉.ſed īdiuidua
ꝓprie differūt:q₂ ſunt aliq̄d idē entia ſeu
in aliquo ↄuenientia. ḡ eoꝝ differētia re/
ducat̄ ad aliqua p̄mo diuerſa. Jſta p̄mo
diuerſa nō ſunt natura in iſto ⁊ in illo.nā
in natura ↄueniūt. ergo p̄ter naturā in h̄
⁊ in illo ſunt aliqua quib₉ hoc ⁊ illud dif
ferūt.ſed hec nō ſunt materia nec forma
nec accidētia.ergo erūt aliq̄ entitates po/
ſitiue p ſe determinātes naturā. Q₂ autē
materia ⁊ forma nō ſint cauſa īdiuiduati
onis nec diſtinctiōis numeralis. pbatur
q₂ quecū q̄ ſunt de quiditate ſpeciei non
ↄſtituūt rem in eſſe īdiuiduali.materia ⁊
forma ſunt h̄mōi.igitur. Maior patʒ q₂
de cuius q̄ditate ſunt p̄ncipia indiuiduā
tia:ip̄m eſt indiuiduū de ſe.⁊ ſic ſi ea que
ſūt de quiditate ſpeciei ↄſtituerēt rem in
eſſe īdiuiduali:ſpecies eſſet indiuiduum.
Minor patʒ.vij.⁊.viij. metaph. Jtē
Jn accidētib₉ non eſt materia : vbi tn̄ eſt
diſtinctio indiuidualis. Q₂ etiā īdiui
duatio ſubſtātie nō habeat eſſe p q̄ntita/
tē vel cetera accidētia.pbatur:q₂ ſubſtā/
tia eſt prior omī accidēte ex.vij. metaph.
ḡ conuenit ſub̄e prime ex rōne ſua q̄ ſit
hec priuſq̄ determinet̄ aliquo accidente

Sʒ ↄ p̄ceď.arg.p̄mo.q₂ Boeti₉ de tri.
dic̄ q̄ differētiā in nūero:accidētiū varie/
tas fac̄ maxie ī loco.igr̄ īdiuiduatio ſub̄e
fit p accn̄tia. Jtē.v.meta.dt Ari.q̄ illa ſt̄
vnū numero q̄rū materia eſt vna.igit̄ ma
teria eſt cauſa īdiuiduatiōis ſeu vnitatis
nūeralis. Rn̄o ad Boetiū q̄ varietas ac
cidētiū facit differētiā in nūero nō cauſali
ter ſed notificatiue.eo q̄ diſtinctionē nūe
ralē ↄcomitat̄ varietas accidētiū. Ad
ſcďm dico q̄ materia ⁊ forma opponūt̄ re
latiue ex.ij.phy.⁊ q̄t modiſ dr̄ vnū oppo
ſitorum tot modis dicitur et reliquum
ex.j.topicoꝝ. Forma aūt q̄ntum ad p̄ns
ſpectat:dr̄ duplr̄. Vno mō p forma par
tis:ſicut aīa eſt forma corpis. Alio mō
p forma toti₉ q̄ eſt ip̄a q̄ditas que apud
Ari.frequēter dr̄ forma.v. meta.⁊vij.vt
h̄ūanitas eſt forma nō alterius ptis cō/
poſiti ſʒ toti₉.igit̄ materia correſpōdenr̄ dici
tur duplr̄:q₂ eſt quedā materia q̄ oppo/
nit̄ forme ptis ⁊ hec eſt materia q̄ eſt p̄nci
piū eſſentiale rei ↄſtituēs cū forma vnuʒ
ens p ſe.quedā eſt materia q̄ opponitur
forme totius ⁊ ip̄i q̄ditati.⁊ p ↄn̄s eſt ex/
tra rōnē quiditatis rei formalr̄. ⁊ hec eſt
materia q̄ eſt differētia ſeu ꝓprietas indi/
uidualis q̄ eſt cauſa īdiuiduatiōis ⁊ pōt
vocari heccetas:cū ḡ dicit Ariſto.q̄ illa
ſūt vnū nūero.⁊c̄.loq̄t̄ de maťia nō p̄mo
mō.ſʒ ſcďo mō dicta.q̄ ↄgrue vocat̄ ma/
teria q̄ten₉ ↄſtituit rē in vltimo eē ſubijc
cibili ⁊ materiali nō aūt ī eſſe formali. q₂
nō ptinet formalr̄ ad q̄ditatē rei.⁊ hec ex
poſitio ↄſonat lr̄e phi.ſubdit enim q̄ illa
ſunt vnū ſpecie q̄ꝝ rō eſt vna. rō q̄dē ſu/
mit̄ ibi p q̄ditate q̄ dicit̄ forma reſpectu
differētie īdiuidualis. Et notandū q̄ ſic̄
realitaſ a qua ſumit̄ genus eſt potētialis
ad r̄alitatē a q̄ ſumit̄ dr̄a ſpecifica ita q̄ h̄
realitas nō ē formalr̄ illa. alioq̄n ī diffini
tione eſſet nugatio:ſic realitas ſpecifica ē
potētialis ad differētiā indiuidualē que
eſt actus determinās naturā ſpecificā ad
ſingularitatē.nec eſt incōueniēs ip̄am dif
ferentiā indiuidualē h̄re rōneʒ act₉ ⁊ ma
terie: diuerſis tn̄ reſpectib₉.habet eni͞m rō/
nē materie inq̄ntū ↄſtituit in vltimo eſſe
ſubijcibili:ſed habʒ rōnē actus inq̄ntū de
terminat naturā ſpecificā ad eſſe hoc:⁊ in/
q̄ntū diſtinguit vnuʒ indiuiduū ab alio.
actus eni͞m determinat ⁊ diſtinguit.vij.me
ta. Et ſi q̄ras q̄ eſt iſta entitas īdiuidua
lis a qua ſumit̄ dr̄a īdiuidual̄.ē ne ma/
teria vl̄ forma vl̄ cōpoſitū.dico q̄ nō.ſed
vltīa r̄alitas entꝭ.qď ē maťia vl̄ forma vl̄
ↄpoſitū. Et ſi arguas q̄ oē īdiuiduū ī q̄ ē
naťa ſingularꝭ:tūc erit cōpoſit₉ ip̄a naťa
dico q̄ cōpō pōt ītelligi:ꝓprie put ē ex re
actuali ⁊ potētiali.vl̄ min₉ ꝓprie put ē ex
r̄alitate actuali ⁊ potētiali ī eadē re. Prio
mō nō ē īdiuiduū cōpoſitū reſpectu naťe
ſpecifice:q₂ nullā rē addit.q₂ neq̄ maťiaʒ
neq̄ formā neq̄ ↄpoſitū. Scďo° ē neceſ
ſario cōpoſitū.q₂ iſta realitas a q̄ ſumit̄
dr̄a ſpecifica ē potētial̄ reſpectu illi₉ reali
tatꝭ a q̄ accipit̄ dr̄a īdiuidual̄ ſic̄ ſi eēnt reſ
⁊ res. Nō eī realitas ſpecifica ex ſe hʒ vnī
p idētitatē īcludat illā dr̄aʒ īdiuidualē:ſʒ
tm̄ aliqď tn̄ū īcludit ābo iſta p idētitatē.
⁊ hec ē tal̄ cōpō q̄lis nō pōt ſtare cū ſim/
plicitate diuīa. Jlla eī n̄ tātū ſi cōparat̄ cō
pōem rei actual̄ ⁊ potētial̄:ſʒ neʒ realita/
tis actual̄ cū potētiali.cōpādo eī qďcūq̄
eēnale ad q̄dcūq̄ ī diuīs eēnale ē formalr̄ ī

finitū.⁊ ideo ex ſe habet vnde ꝑ identita
tem includat qđcūqꝫ qđ pōt ſecum eſſe.
ſed in ꝓpoſito neqꝫ entitas ſpecifica inclu/
dit ꝑ idētitatē entitatē idiuidualē:neqꝫ e
ꝯuerſo.ſed tm̄ aliqđ tertiū cui⁹ iſta am
bo ſunt quaſi ꝑ ſe partes:includit ambo
iſta ꝑ identitatē. Hec materia diffuſius
fuit tacta.v.metaph. ideo magis ſuccin/
cte pertranſeo.⁊ hoc de primo articulo.
Arti.ij. Quantū ad ſcđm eſt quedam opinio
miſſiuus ponens eſſe impoſſibile plures angelos
ad qſti. eſſe in eadē ſpecie:cum angeli ſint imate/
riales:materia aūt ſm ipos eſt ꝑncipiū
indiuiduationis.⁊ innitunt̄ auctoritati
Ariſto.allegate:ſed fundamētū ipoꝝ eſt
nullū vt pꝫ ex ꝑdictis. Unde illa opinio
eſt reꝓbata ꝑ dn̄m Stephanum ep̄m
pariſieñ. Dicere enim ꝙ deus nō poſſit
multiplicare indiuidua in eadem ſpecie
ſine materia:eſt articulus ab eo excōica/
tus. Tenēda eſt igitur pars affirmati
ua:que ſic probatur. Omnis quiditas
ꝯ̄tum eſt de ſe eſt cōicabilis:⁊ etiam qdi
tas diuina.nulla aūt eſt cōicabilis in idē
titate numerali niſi ſit infinita ergo queli
bet alia eſt cōicabilis cū diſtinctione nu
merali.⁊ ita habet̄ ꝓpoſitum. Item aīe
intellectiue diſtinguūtur numero in eadē
ſpecie:⁊ tamen ſunt pure forme. non igit̄
eſt impoſſibilitas a parte formarū ꝙ di/
ſtinguātur numero in eadem ſpecie.quic
quid ei ꝯcluderet iſtā ipoſſibilitatē rōne
forme in angelis: ꝯcluderet in aiab⁹. Si
dicas ꝙ aīe diſtinguūtur numero ꝓpter
idinationē quā habēt ad diuerſa corpa
Contra. Inclinatio nō eſt entitas abſo/
luta.qꝛ nō poteſt aliquid inclinari ad ſe.
ergo hec iclinatio nō eſt ratio eſſendi hāc
aīam:ſed ꝓ̄ſupponit eam. Ad primū
Rñſio ad arg. argumentū ꝑncipale dico ꝙ phs accipit
materiā pro differētia indiuiduali qñ di
cit ꝙ in ꝯceptis ſine materia idem eſt qđ
quid eſt cum eo cuius eſt id eſt in ipſis ſpe
ciebus que abſtrahunt a differentia indi
uiduali.nam ſpecies habent qđ quid eſt
primo ⁊ ꝑ ſe.qꝛ q̄ditas ꝑ nihil aliud com
petit eis:ſed alijs ſcꝫ indiuiduis ꝯuenit
per ipās.⁊ ſic licet indiuidua habeant ꝙ
quid eſt idem ſibi ꝑ ſe:non tñ primo nec
adequate.vnde indiuidua vltra quidita
tem ſpecificā includunt differentiā indi/
uiduale. Ad ſcđm dico ꝙ nō oīs diffe
rentia formalis vel formarū eſt ſpecifica.
Due eñ forme bñ pñt differre: licet nō
differant ſpecie.ſicut duo hoies bene dif
ferūt adinuicē:licꝫ nō differāt in humani
tate. Ad ꝓbationem dico ꝙ intelligit̄ de
his que ptinēt ad rōnem quiditatiuā.ſi
eñi aliqđ tale addat̄ vel ſubtrahat̄:vari/
atur ſpēs ſicut differētia addita generi fa
cit ſpeciem ſpecialiſſimā. Ad tertiū di/
co ꝙ licet phus dicat ꝙ generatio eſt per
petua ad ſaluandū eſſe diuinū ⁊ hoc in
corruptibilib⁹ in quibus nō poteſt ſpēs
ſemꝑ manere in vno indiuiduo:nō tamē
dicit ꝙ multitudo eſt ꝑ ſe in indiuiduis
ad ſaluandū ſpeciem.

Utrum eſſentia an/ qſtio.ij.
geli ſit ei ratio cognoſcēdi ſe ſi/
ne aliquo repñtatiuo ꝑcedē/
te actum. Q: nō.quia hoc nō eſſet niſi qꝛ
eius eſſentia eſſet intelligibilis ⁊ preſens
ipi intellectui.ſed anima noſtra eſt ſibi p̄/
ſens.ergo eſſet ſibi ratio cognoſcendi ſe.
qđ eſt contra Ariſto.iij.de anima.ponen
tem ꝙ anima nō eſt intelligibilis ante in
telligere alterius. Preterea omnē potē
tiam cognitiuā oportet denudari ſm ſe
ab eo qđ cognoſcit.ſed angelus nō denu
datur ab eſſentia ſua:ergo. Maior ꝓbo/
batur.tum quia ex.ij.de aīa:oportet ocu/
lum eſſe extra omnē colorē ad hoc vt oēs
colorem poſſit videre.tum ex.iij.de aīa
vbi dicit̄ ꝙ intellectus eſt imaterialis et
imixtus ad hoc vt omnia poſſit intellige
re. Contra. Aliqua forma materialis Rñſio
eſt ratio agēdi ſm eſſentiā ſuā ſicut calor
in igne ad calefaciendū.ḡa fortiori for/
ma imaterialis erit ratio agendi actionē
cōpetētē ſibi. Rñdeo ꝙ eſſentia angeli
pōt eſſe intellectui ſuo ratio ſe cognoſcen
di. Qđ ꝓbatur.qꝛ obiectū in ſe preſens
vel in ſpecie ⁊ potētia ſunt due cauſe par
tiales reſpectu actus cognoſcēdi: vt di⁹
ctum fuit diſtinctione tertia primi. Ex
hoc ſic arguit̄. Omnis cauſa ꝑtialis que
eſt in actu ꝑfecto ſibi ꝓprio ſm ꝙ tal̄ cau
ſa pōt cauſare cauſalitate ſibi correſpondente
effectū quādo eſt vnita alteri cauſe ꝑtiali:

ſed eſſentia angeli eſt de ſe in actu ꝓprio
correſpōdēte obiecto: cū de ſe ſit actu itel
ligibilis et de ſe eſt vnita intellectui. ḡ po
teſt cum ipſo intellectu cauſare actū intel/
Ad ar ligendi reſpectu ſui. Ad primū dico ꝙ
aīa eſſet ſibi rō ſe cognoſcēdi ſi non eſſet
impedita. vñ ꝓpᷓ iſtā ꝓpinqtatē ad actū
dixit Aug⁹ ꝙ aīa ſꝑ nouit ſe: ſed ꝑ ſta/
tu iſto impedit̄ ꝓpter cōnexionem intelle
ctus cū phantaſia. Cognitio em̄ nr̄a inci
pit a ſenſibilib⁹. Ad ſecūdū dico ꝙ cū
intellectus ſit cognoſcitiu⁹ oīs entis: ſi il
la maior eſſet vera concluderet intellectū
eſſe nonens. vñ ſi habet ꝓptatē: hoc eſt in
aliq̄b⁹ potētijs organicꝪ. Ad ꝓbatio/
nē dico ꝙ ex illa autoritate ſcđi de aīa ha
bet̄ ꝙ alia diſpoſitio reqrit̄ in organo vi/
ſus qđ eſt receptiuū ſpeciei ſine materia
et in eo qđ debet recipere obiectū ſꝫm eſſe
materiale. Color em̄ ſꝫm eſſe materiale re
cipit̄ in corꝑe terminato. ſpecies ꝟo ei⁹ reci
pit̄ i corꝑe diaphano: puta i aere. Hinc
eſt ꝙ aliq̄ tunice oculi ſūt diaphane: vt de
claratū eſt in fine libri metheo. Ex ſe/
cunda ꝟo autoritate habet̄ ꝙ intellectus
nō eſt potētia organica. q2 tūc nō eſſet co
nus entis: cum potentie organice habe/
ant obiecta particularia.

q̄ſtio.iij

Trū angelis ſint

c cōcreate ſpecies q̇ditatū aliaꝝ
a ſe. Q, non. et ꝑmo de ſpecie
repñſentāte eſſentiā diuinā. q2 eſſentia di/
uina eſt intimior intellectui q̄ ſit illa ſpe/
cies: ergo ſuꝑfluit ibi ponere ſpeciē: cum
eſſentia diuina ꝑ ſe poſſit illud efficacius
facere: ꝓpter qđ ponit̄ ſpecies q̄ ipſa ſpeci
es. Q, etiā nō ſit ibi ſpēs q̄litatū rerū
creataꝝ: ꝓbat̄. q2 eſſentia angeli eſt ei ra/
tio ſe ꝯgnoſcēdi ex q̄ſtiōe ꝑcedēti. ḡ ⁊ q̇di
tates aliaꝝ reꝝ erūt ipſi ratio cognoſcēdi
Probat̄ ꝯñā. q2 q̇ditates aliarū reꝝ ſunt
de ſe intelligibiles ſicut ⁊ q̇ditates ange/
li. Preterea Aug. xij. ꝯfeſ. Intuemur
ꝟo in ipſa q̄ ſupra mētes noſtras eſt incō
mutabili veritate. ḡ incōmutabilis veri/
tas que eſt deus: eſt rō alia intelligendi.
fruſtra igitur ponunt̄ ſpecies in itellectu.
Contra. Quarta ꝓpoſitiōe de cauſis:
oīs intelligentia plena eſt formis. In

iſta queſtione ꝑmo aliqua ꝑmittā. ſecun/
do ad queſtionē reſpōdebo. Quātū ad Cogni
ꝑmū notandū ꝙ duplex eſt noticia. ſ. ſen/ tio du.
ſitiua: et intellectiua. et vtraqꝫ eſt duplex
ſcꝫ intuitiua: et abſtractiua. Cognitio in/
tuitiua eſt de obiecto vt in ſe preſens. qñ
ſcꝫ res in ꝓpria exiſtētia eſt per ſe motiua.
Exemplū de ſenſitiua: vt viſus videt co/
lorem. Exemplū de intellectiua: vt viſio
diuie eſſentie a btis. Cognitio abſtracti/
ua eſt qñ ſpecies rei mouet ad cognoſcen
dū rem ipſam: et hoc ſiue res ſit in ſe pre/
ſens ſiue abſens: ſiue exiſtat ſiue nō. Exē
plū in ſenſitiua: vt phātaſia imaginat̄ co
lorē. Exēplū in intellectiua: vt intellectus
cognoſcat q̇ditatē coloris mediāte ei⁹ ſpe
cie. Quantū ad ſecundū ponitur cōter Cōclo.
ꝙ angelis ſunt concreate ſpecies q̇ditatū
rerū creataꝝ. Qđ ꝓbat̄. q2 angel⁹ cogno
ſcat ꝑ aliq̇d ꝑ quod q̇ditates illas cogno
ſceret: etiāſi ille q̇ditates ñ eſſent in ſe exi/
ſtentes. Hoc em̄ eſt ꝑfectionis in intelle/
ctu noſtro: ꝙ habem⁹ ꝯgnitiōeꝫ naturalē
de re ipſa nō exiſtēte in ſe. ḡ multo magꝭ
ꝯuenit itellectui angelico. ſed talis cogni
tio nō pōt haberi niſi ꝑ ſpeciē ipſam rem
repñſentātē. ḡ ⁊c. Hoc etiā videt̄ ſꝫm Sco
tū de ſpecie repñſentante diuinā eſſentiaꝫ.
licꝫ em̄ nō poſſit angel⁹ ex purꝭ naturali/
bus habere cognitioneꝫ dei intuitiuā: tñ
nō videt̄ negandū q̇n poſſit naturalr̄ ha
bere cognitioneꝫ ei⁹ abſtractiuā: hoc mō
intelligendo ꝙ ſpecies aliq̄ diſtincte rep/
ſentet iſtā eſſentiā: nō tñ vt in ſe ꝑſentialr̄
exiſtētē. Rationabile em̄ videt̄ intellectui
angelico attribuere oēm ꝑfectionē q̄ con/
uenit intellectui creato abſqꝫ repugnātia
Vñ dicit Ezechiel đ lucifero ꝙ erat ple/
nus ſapientia. Hoc etiā pōt ꝑſuaderi: q2
hō in ſtatu nature lapſe cognoſcat deum
cognitione abſtractiua ex creaturꝭ: cōfuſe
tñ ⁊ in vniuerſali. beatitudo aūt natura/
lis tā hominis in ſtatu innocētie q̄ angeli
excedit illam quā habet hō in ſtatu natu
re lapſe. ergo vterqꝫ potuit habere notici
am diſtinctā ſūmi boni abſtractiue ⁊ di/
lectionem cōſequentē. etſi hoc ſit ꝓbabi/
le de ꝑmo homie: eſt veriſimilius de an/
gelis: quoꝝ natura ē ꝑfectior natura hu/
mana. Cōfirmat̄. quia videns diuinā

eſſentiã in raptu: ceſſante viſiõe poteſt ha
bere memoꝛiã obiecti viſi. ſicut Paul⁹ in
ep̄la ad Coꝝ. dicit: ꝙ audiunt arcana ver
ba que nõ licet hoi loqui. Et hoc ſub ra-
tione diſtincta ſub qua erat obiectũ viſi-
onis. ſed nõ ſub rõne p̄ſent', igit̃ ꝑ ſpecie͂
rep̄ſentatiuã ipſius. et ita nõ eſt cõtra rõ-
nem eſſentie ꝙ ſpecies illius ſit in aliq̄ in-
tellectu diſtincte repꝛeſentans ipſam. igit̃
nõ videt̃ negandũ ab intellectu ꝑfectiſſi-
mo creato. Licȝ aũt hmõi ſpecies nõ ſint
naturales ip̃ angelis ſic ꝙ neceſſario cõ
ſequant̃ coꝝ naturaȝ: pñt tñ dici natura-
les q̄a a p̄ncipio nature ſunt illis indite.

Ad argumenta. Ad p̄imũ cum dr̄ ꝙ
Rñſio eſſentia diuia eſt intimioꝛ angelo q̄ȝ ipſa
ad arg. ſpecies: dico ꝙ ꝓpter illã intimitate͂ poſſȝ
cauſare imediate illũ actũ que͂ cauſat ſpe
cies. Ille tñ actus nõ eſſet in p̄tãte ange
li ſic͂ nec cauſa ip̄m cauſans. Ad ſecun
dũ dico ꝙ angelus poſſet q̄ditates rerũ
creataꝝ ꝑ eſſentiã cognoſcere intuitiue: ſi
ee͂nt ei debite appꝛoximate. Ponunt̃ aũt
ſpecies in itellectu angeli ꝓpter cognitio-
ne͂ eaꝝ abſtractiuaȝ i eaꝝ abſentia. Ad
tertiũ dico ꝙ Aug⁹ nõ vult dicere ꝙ icõ-
mutabilis veritas ſit rõ formalis q̄ cog-
noſcim⁹ naturaliter aliquã veritateȝ: ſed
nos videm⁹ effectiue in incõmutabili ve-
ritate inq̄ȝtũ cognoſcimus in lumie natu
rali intellect⁹ a deo influxo ſicut dicimur
videre in ſole: q2 videm⁹ in lumie influxo
a ſole. vel etiã inq̄ȝtũ de⁹ dat obiectꝫ vir-
tute͂ motiuã intellect⁹ noſtri ad ip̄oꝝ cog
nitione͂. Et notandũ ꝙ ponit̃ in angel
Nota d coĩter duplex cognitio reꝝ. ſ. Matutina
angeli et Veſꝑtina. Matutina eſt illa q̄ cogno
cogni- ſcunt̃ res in diuia eſſentia que eſt clarioꝛ
tione. et q̄ñq3 dicit̃ meridiana rõne claritatis.
Cognitio veſꝑtina eſt illa q̄ cognoſcunt̃
res in genere ꝓpꝛio: et eſt obſcurioꝛ ſicut
veſꝑa. Notandũ etiam ꝙ licȝ angelis
ſint cõcreate ſpecies oim̄ q̄ditatũ: non tñ
oim̄ ſingulariũ: cum ſint infinita. Unde
poteſt angelus hmõi ſpecies ꝑ intellectũ
agente͂ in ſe adq̄rere: ⁊ in intellectu pote͂-
nali recipe ſm̄ Scotũ diſt. ix. et ſic cogno
ſcit ſingulare. nõ eñ intelligit̃ ſinglare ꝑ
ſpecie͂ vniuerſalis: cum ſingulare aliquid
addat ad vniuerſale: ex diſt. iij. dato etiã
ꝙ ſpecies oim̄ ſingulariũ eſſent ei concre-
ate. Cognitione͂ tame͂ intuitiuã ſingula-
riũ in genere ꝓpꝛio accipit a reb⁊ q̄ concur
runt cũ intellectu ad actũ intellige͂di cau-
ſandũ vt cauſe partiales. Q, ꝙo itellect⁹
noſter nõ cognoſcat ſinglare ſub ꝓpꝛia ra
tione ſingularitat'ꝫ: eſt impꝫfectiõis in ip̄o
pꝛo ſtatu iſto. Non eſt aũt negandus ab
angelo intellectus agens. q2 a natura no
bili nõ eſt negandũ illud quo poteſt adq̄
rere ꝑfectione qua caret.

Circa diſtin

Diſtin. iiij. et. v.

ctione͂ quartã et q̄ntã quero
Utrũ angelus p̄ius meruit
beatitudine͂ q̄ȝ eam habuerit. Q nõ. q̄a
maius p̄miũ req̄rit mai⁹ meritũ. Ange-
li habent maioꝛe͂ gloꝛiã multꝭ hominibus
electꝭ. igit̃ req̄rit̃ in eis meritũ maius. hõ
aũt eſt viatoꝛ magno tp̄e in q̄ habet mul
ta op̄a bona ⁊ difficilia. igitur ita requi-
rit p̄mium angeloꝝ. tanta aũt moꝛa non
fuit ante beitudine͂ angeloꝝ. igitur ⁊c̄.

In oppoſitũ eſt Auguſt. de coꝛrectiõe
⁊ gratia. Angeli ſancti q̄ ꝑſtiterũt: meru-
erũt illi⁹ vite mercede͂. In iſta q̄ſtiõe ali
qua p̄mittent̃. deinde ad q̄ſitũ responde
bo. Quantũ ad p̄mũ Sciendũ ꝙ du- Beati
plex eſt beatitudo. ſ. Naturalis que conſi tudo.
ſtit in cognitione naturali dei et dilectiõe
cõſeque͂te. et Supnaturalis q̄ cõſiſtit in
viſione ⁊ fruitione diuine eſſentie. Ite͂
gratia ſumit̃ dupliciter. Uno modo ꝑ q̄li-
bet dono gratis dato naturalib⁊ addito
Alio modo pꝛo gratia gratũ facie͂te. Fu in qua
erunt aũt omnes angeli creati in gratia. gr̄a an-
Uñ Aug. xj. de ciui. Simul cõdens na gel⁹ fu.
turã ⁊ largiens gr̄am. quod licȝ exponat̃
a q̄buſdã de gratia gratũ faciente. cõmu
nius tñ tenet̃ de gratia gratis data. Uñ
dicit Aug. ſup Geñ. Angelus pꝛimo fa
ctus eſt infoꝛmis. quia ſcȝ angeli non fue
runt creati in gratia gratũ faciente: licȝ in
creatione habuerint dona naturalib⁊ ad-
dita: vt patet ex q̄ſtiõe p̄cedenti. et ſic ha-
buerunt ab inſtanti creatiõis beatitudi-
nem naturale͂. de qua beatitudine Eze-
chiel alloquens luciferũ dicit. Tu plen⁹
ſapientia ⁊ ꝑfectus decoꝛe in delitijs pa-

Rñſio ad qſti. ſm ſco. radiſſi dei fuiſti. Quantū ad ſecūdum in quo eſt videndū de btitudine ſupna-turali: dicit Magr̄ angelos fuiſſe btōs anteq̄ meruerint btitudinez: ſed mō mereri eam ꝑ obſeq̄ja impenſa electis. Sed in hoc nō tenet. Primo: quia tūc ſi hō nō fuiſſet creādus: angelus nō habuiſſet beatitudinē. quod videt incōueniēs. Preterea Per hoc ꝙ aliqs ꝓuidet bene vſuꝛus accepto: nō meret illud. tunc eī hō poſſz mereri ꝑmā grām: q2 ꝓuidet a deo dante eā bene vſuris ea. et tunc grā non eſſet gratia: q2 eſſet ex meritis: licz nō poſitis in effectu: tm̄ preuiſis. igit angelus ñ meruit beatitudinez: ſi tm̄ habuerit eam ꝓpter bonū vſū ꝓuiſum ipiꝰ erga electos

Opīo cōis. Tenet igit cōiter ꝙ angeli meruerint beatitudinē ſuam ꝑus q̄ receperint eā: cū ſit glorioſius habere ꝑmiū merito precedente. Vñ inter creationē angeloꝝ ⁊ beatitudinem beatoꝝ ſeu caſum malorum fuit eis data q̄dā breuis morula ad merendū vel demerendū. que licz fuerit ita paruula ꝙ ſacra ſcriptura ⁊ ſancti loquunt de malicia diaboli acſi ſemꝑ fuiſſet in ea. quia illō modicū quaſi ꝓ nihilo reputat. nō tm̄ fuit inſtātanea ſed diuiſibilis. Qō probat Scotus. quia angeli mali peccauerūt pluribus peccatꝭ diuerſe ſpeciei: vt videbit diſtinctōe ſequenti. et non habuerunt ſimul oēs illos actus. et habuerūt vnum poſt alium. et in tota mora in qua habuerunt illos actus fuerunt in via: alioquin actus eoꝝ poſteriores nō fuiſſent eis demerita: ſed qſi pene exiſtentiū in termino. Scdō Angelis bonis pro magno merito aſcribit ꝙ vicerūt ꝑliū temptationis. Apocal. xij. Factum eſt ꝑliū magnū in celo: Michael ⁊ angeli eius ꝑliabant cū dracone ⁊c̄. Si autem eſſet ꝑaſe vnū inſtans in quo mali demeruerunt ⁊ boni meruerūt: in illo non fuiſſet illa pugna ⁊ victoria temptatōis: cum prius aliq̄ modo fuerit cōmiſſum pctm̄ malorū q̄ temptauerit bonos. ſic igit mora demeriti maloꝝ nō erat idiuiſibilis: nec ꝑ ꝯſeq̄ns mora meriti bonoꝝ. quia mora ꝑfixe vie erat equalis bonis ⁊ malis. Ad argumentū dico ꝙ maximū meritū fuit angeloꝝ volendo finem vltimū motu intenſo

Rñſio ad arg.

ſo quando mali auerſi erant a fine illo ſuꝑbiendo. Plus eī valet vnū intenſum meritū: q̄ centūmilia remiſſa. Fuit aūt ille motus ita intenſus ꝙ forte nullus homo ſm cōmunē legem poſſet habere ita intenſum actū meriti ſicut ipſi habuerūt.

Circa diſtinctionē ſextā quero Vtrū angeli mali pluribꝰ pctis peccauerint. Q, nō. quia ſi peccauerūt pluribꝰ pctis: peccauerūt vno poſt aliud: cū non ſimul peccauerint pluribꝰ pctis. et tūc potuerunt penitere de ꝑmo pctō: et ſic peccatum eoꝝ fuiſſet remediabile: cuiꝰ oppoſitum tenet a multis. In oppoſitū. Auguſtinꝰ in libro de ꝟginitate loq̄ns de ſuꝑbia ⁊ inuidia ait: His duobꝰ pctis diabolus eſt diabolus. In iſta q̄ſtione Primo videndū eſt de q̄ſito. Scdō de q̄ ordine angeli peccātes fuerūt. Quantum ad ꝑmū: ſicut dicit Augꝰ de ci. dei. duas ciuitates fecerūt duo amores. ciuitatem dei amor dei vſq3 ad cōtēptū ſui. et ciuitatē diaboli amor ſui vſq3 ad contemptū dei. Lucifer eī ſe inordinate diligēs de ſe ꝑſumpſit imoderate in ſeipſo cōplacēdo. Suꝑbi eī in ſacra ſcriptura ſibi placentes dicunt ſm Aug. Sicq3 ꝓpriam excellentiā imoderate appetijt: beatitudinē aliter q̄ ſibi cōgrueret appetēdo. vel q̄tum ad intentionē: nolēdo ſibi minus q̄ deo eſſe: iuxta illud Eſaie xiiij. Aſcendā in celū ſimilis ero altiſſimo. qd nō intelligit de celo empyreo cū ibi eſſet. ſed de celo trinitatis: eius equalitatē appetendo. vel q̄tum ad accelerationez: vt nolendo expectare vſq3 ad terminuz vie. vel q̄tum ad cauſam: vt volendo eā habere ex ſe ⁊ naturalr: et nō ex grā vel meritis. et q2 non potuit habere volita deo manente: ideo ex inordiato appetitu deo cepit inuidere ⁊ affectu odij cōtrarie: ipm volēdo nō eſſe. In q̄ tanq̄ in ſūmo malo cōſūmata fuit eiꝰ malicia. Sic eī nullus actꝰ eſt melior formaliter q̄ diligere deū: ita nullus actꝰ peior q̄ odire deum. Sic alioꝝ demonū pctm̄ in ſuꝑbia fuit initiatū: iuxta ꝟbū ſapiētis Initiū oīs pcti

Diſt. vij

Primꝰ.

ſupbia: et in odio dei extitit cõſummatũ.
Min⁹ tñ peccauerũt q̃ȝ lucifer. q2 nõ ita
inteſe ꝓpriã excellentiã appetierunt ſicut
ipe qui nulli voluit ſubeſſe: ſed ꝓpria vir/
tute alijs p̄eſſe. quiq̃ȝ cõceptũ ſuum alijs
apiendo fuit eis ruine occaſio: iuxta illud
Apocal. xij. Draco cauda ſua trahebat
tertiã partẽ ſtellaꝝ. qḋ cõiter a doctorib⁹
exponitur de lucifero. Patȝ itaq̃ȝ q̄ mali
angeli plurib⁹ pctis peccauerũt. Habue
runt aũt tã boni q̃ȝ mali naturalẽ appeti
tũ ſeu iclinationẽ ad beatitudinẽ. ſed ma
li peccauerũt inordinate actu volũtatꝫ eli
ciẽdo a ꝓpetẽdo. boni ꝟo nõ peccauerũt. q2
moderate ipſam btitudinẽ ſm dictamen
recte rõnis appetierũt. Poſſet aũt ille imo
deratus appetit⁹ btitudinis ſm Scotũ
dici luxuria: accipiẽdo nomẽ luxurie non
pro appetitu carnalis delectatõis: ſed ad
appetitũ cuiuſlibet delectatiõis ipm extẽ
dendo. Ad argumentũ in oppoſitũ di
cit Sco. q̄ qñ diabolus peccauit ſcḋo
pctõ adhuc fuit in via: et per ꝯñs potuit
tunc penitere de p̄mo. et ita primũ pctm
ex ſe non fuit irremediabile. tñ ex q̃ in illo
pctõ deuenit ad terminũ: oĩa ei⁹ pctã fue
runt irremediabilia. oĩe eñ pctm̃ alicu/
ius pctõris ꝑdurãs vſq̃ȝ ad terminũ vie:
Scḋs articul⁹ ad q̃ſti. — eſt irremediabile. Quantũ ad ſcḋũ
articulũ Notandũ q̄ licet diſtinctio ordi
nũ diſpoſitiue ⁊ q̃ſi ꝟtualiter fuerit inter
angelos rõne nature ante cõuerſionẽ bea
toꝝ et auerſionẽ maloꝝ: nõ tñ fuit cõple/
tiue. ſed inẗ bonos cõpleta eſt ꝑ adoptio
nem glorie. Loq̄ndo igiẗ de diſtinctione
ordinũ rõne nature: lucifer fuit ſupremus
in ſup̄mo ordine. Unde de illo dr̃ Job
xl. q̄ ipe eſt p̄ncipium via dñi. quod non
poteſt intelligi de p̄oritate durationis ſed
naturalis dignitatis. Cui cõcordat Gre
gori⁹ exponẽs illud ꝟbũ Ezechiel. Oĩs
lapis p̄cioſus opimentũ tuũ: dicit q̄ cõ/
paratione claritatis ſue ceteroꝝ claritatẽ
obũbraſſe crediẗ. Unñ Ezechiel ipm ſub
ꝑſona p̄ncipis Tyri alloquẽs dicit. Tu
cherub extent⁹ ⁊c̄. ꝑ hoc innuẽs nõ q̄dem
ipſum eſſe de ordie cherubin: ſed q̄ alios
excederet amplitudine claritatis ⁊ ſciẽtie.
ſicut aũt erat excellentior in natura: ſic fu/
iſſet in glĩa ſi ex toto conatu ad deũ ſe cõ
uertiſſet. Scḋm etiã Hugonẽ in li. j.
de ſacramẽtꝫ: de q̄libet ordie aliq̃ cecide/
runt: et ad quẽlibet ordinẽ aliq̃ hoies aſſũ
ſumenẗ: ꝑ q̃s ruina eoꝝ repabiẗ. Non tñ
iſta eſt p̄ncipalis cauſa q̃re de⁹ hoiem fe/
cerit. q2 etſi angelus nõ peccaſſet: tñ de⁹
hoiem feciſſet. Unñ idem Hugo ſic inq̄t
Nõ eñ vt q̄dã putãt cõditio hois in re/
ſtaurationem angeloꝝ ꝓuiſa eſt: q̃ſi hõ fa/
ctus nõ fuiſſet niſi angelus cecidiſſet: ſed
ideirco ad reſtaurãdũ ⁊ ſupplẽdũ lapſoꝝ
angeloꝝ numeꝝ hõ factus dr̃. q2 cuȝ hõ
poſtmodũ creatus illic vbi ceciderũt du/
ctus eſt: illi⁹ ſocietatis numer⁹ q̃ in caden
tib⁹ diminut⁹ fuerat: ꝑ hominẽ reparatur.
Ex iſtꝫ ꝟbis patȝ q̄ homo fact⁹ eſt ad — Cur factus ſit homo
reparationẽ ruine angelice: nõ cauſaliẗ ſed
conſecutiue. q2 ad creatiõem hois cõſeq̄/
tur reparatio ruine angeloꝝ. Patet etiaȝ
ex p̄miſſis mira dei iuſticia q̃ ꝓpter pctm̃
hos quos chariſſimos reputauit abiecit
Unñ Bonauen. dicit q̄ rãſtupendũ mõ/
ſtrũ diuine ſeueritatꝫ in angelo nobiliſſi/
mo ⁊ p̄mo homie q̃ꝝ vtrũq̃ȝ ꝓprijs ma/
nib⁹ plaſmauit ⁊ decorauit deus nob̃ in/
firmis appoſuit: vt addiſcam⁹ q̃ntuȝ de⁹
odit pctm: et maxime ſupbiã: q̃ pro bre/
ui motu cordis nobiliſſimã oĩm creatu/
raꝝ eternaliter et ſine ſpe venie dãnauit:
ac ꝓ vno eſu pomi ipſe Adã ⁊ tota poſte — De⁹ odit peccatum maxie ſupbie.
ritas vſq̃ȝ ad fineȝ mundi eſt mortalitati
ac multiplici penalitate ſubiectus. Et ni
ſi dñs reliq̃ſſet nobis ſemen: q̃ſi ſodoma
fuiſſemus. Ex q̃b⁹ efficaciſſimũ rclin/
quiẗ argumentũ q̄ horrendũ eſt incidere
in man⁹ dei viuentꝫ. Si eñ deus nõ pe
percit nobiliſſimo angelo ſupbiẽti: q̃d erit
de viliſſimo cinere i altũ ſe extollẽte. De/
cuit etiã iuſticiã diuinã cũ ſit ſũma ſũme
manifeſtari: q̃ i angelis peccãtib⁹ irreme/
diabiliter punitꝫ ſũme manifeſtata eſt. ſic
diuia bonitas in hoie infirmiori ⁊ miſe/
rabiliori ſũme manifeſtauit miſc̃diaȝ: q̃ñ
ꝓprio filio ſuo ñ pepcit de⁹: ſed ꝓ nobis
oib⁹ tradidit illum.

Trũ angeli caden — q̃ſt. ij.

v tes ceciderint in infernale ſup
plicium: Q⁹ ſic. ſup illud Jac. iij
Inflãmata a gehẽna: dicit glo. ſicut ge/

henna ſemp ardet: ita diabolus vbicūq̧ ſit ſp ſecū fert tormenta ſuaꝝ flāmaꝝ.
Contra. Aplus ad Eph. ij. vocat diabolū pncipē ptātis aeꝛis. ḡ ibi eſt eius habitatio. In iſta q̄ſtione p̄mo videbit de queſito. ſcd̄o an inter demones ſit p̄latio. Quantū ad p̄mū dico q̄ p infernum poſſum⁹ itelligere infernalē locū vl' infernale ſuppliciū. (De iſerno.) In infernalē locū nō ceciderunt: ſed in hunc aerē caliginoſum in quo eoꝝ cōis habitatio ꝑpc hoīes vſq̧ poſt iudiciū ꝑpter noſtꝛ exercitiū. Vñ Gre. in li. moꝛal. Immūdi ſpūs q̄ de celo ethereo lapſi ſūt: in hoc celi terreq̧ medio vagant. Quāuis aūt magnam penam habeant: illa tñ ſecum cōpant aliqđ gaudiū. Vñ Aug. iiij. li. de ciui. dei dicit q̄ praua docent: turpib⁹ gaudēt. et ſic nōdū receperunt infernalis ſupplicij cōplementū. Unde beatus Petr⁹ in canonica ſua dicit q̄ reſeruant cruciādi in iudicio: tūc ſcʒ recepturi ſue dānatiōis cōplementū. (Cōcl'o rriſiua) Quantū ad ſecundū dico q̄ in demonib⁹ nō eſt p̄latio de iure. q2 q̄cq̄d p̄ncipiūt: ad finē malū ⁊ ꝯtra deū facere intēdunt. Autoꝛitas aūt talia p̄cipiēdi nulli cōuenit de iure. nec aliq̄s ſic p̄cipienti de iure tenet obedire: ſed tenet ad cōtrariū. Inter eos tñ eſt p̄latio de facto. quia illis quos vident nobilioꝛes in natura et ſtrenuioꝛes in potētia ⁊ ſubtilioꝛes i malicia: alij obediunt non ex amoꝛe ſed ex odio quod habent cōtra genus humanū: vt ſic homies magis impugnēt. Lucifer aūt oībus p̄ncipat. iuxta illud Mat. xxv Diſcedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus eſt diabolo et angelis eius. Sed cōtra. Job. x. dicit q̄ in terra tenebraꝝ nullus eſt oꝛdo Dico q̄ itelligit de recto oꝛdine volūtatis in vltimū finem qui requirit ad iuſticiā p̄latiōis execuciōeꝫ. Inter eos tamē eſt oꝛdo nature: ſed ꝑuerſus. quia qui ſup̄ioꝛes ſunt ꝑ naturam: inferioꝛes ſunt per culpam.

(Ad ar.) Ad argumentū in oppoſitum dico q̄ illa gloſa ñ debet itelligi de flāma ignis materialis: ſed de flāma viciōꝝ ſcʒ ire et inuidie quibus acriter toꝛquent demones: ſm Bonauen. et Richard. Poſſet etiam dici illos toꝛqueri: cōſiderando ſe illi igni perpetuo alligandos.

Circa diſtin

(diſt. vij)

ctionē. vij. q̄ro Vtꝝ i demonibus ſit malicie cōtinuatio: Q, non. Demones habēt libeꝝ arbitrium. ḡ p̄nt meritoꝛie opari. Cōſeq̄ntia eſt nota. Probat añs. quia in demonib⁹ remanſerūt naturalia integra. iiij. de diuis noib⁹. Preterea Si ſp male volūt: malicia eoꝝ in infinitū augeret. igit in infinitum creſceret pena eoꝝ. Cōſeq̄ns eſt icōueniens. Probat ꝯña. q2 augmēto culpe correſpondet ex diuina iuſticia augmētū pene. In opp. In pſal. Sup̄bia eoꝛuꝫ q̄ te oderunt aſcēdit ſemp. ſed hoc nō poteſt intelligi intenſiue. q2 ſic non eſſet aliquod malū quo nō eſſet maius malum: quod eſt incōueniēs. ḡ debet intelligi extenſiue: et ita ſemp peccāt. Rñſio. In demonib⁹ eſt cōtinuatio malicie. q2 non p̄nt a culpa reſurgere nec meritoꝛie opari (Rñſio) Cuius rō eſt ſm Scotū. quia ad meritorie volendū nō ſufficit voluntas: ſed requiritur gr̄a tanq̄ꝫ p̄ncipium coopans q̄ nō poteſt poni in eſſe niſi a ſolo deo creante.

Licʒ aūt deus de potentia abſoluta q̄ eſt reſpectu cuiuſlibet qđ nō includit cōtradictionē poſſet eis dare gr̄am: non tñ de potentia oꝛdinata q̄ eſt illa que cōfoꝛmis eſt in agendo regulis p̄determinatis a diuina voluntate: que regule colligunt ex ſacra ſcriptura. Inter quas eſt illa autoꝛitas Eccēs. xj. Vbicunq̧ ceciderit lignum: ibi erit. hoc eſt: In cuiuſcunq̧ amoꝛe creatura rōnalis ꝑmāſerit: in illo manebit. Et illud Eſa. Ignis eoꝝ non extinguet: ⁊ v̄mis eoꝝ non moꝛiet. Et in euangelio. Ibūt hi in ſuppliciū eternum Iſti aūt in vitā eternā. Ex q̄b⁹ concludit Aug⁹. xxj. de ciui. q̄ certum eſt deū nunq̄ꝫ eis daturum gratiam. et ſic impoſſibile eſt eos meritoꝛie opari vel a culpa reſilire. Siq̄dem vt ait Dam̄. hoc eſt in angelis caſus quod in hoib⁹ moꝛs. Ad p̄mū argumentū patꝫ ex p̄dictis. (Nota an demerent) Ad ſecundū dicunt q̄daꝫ q̄ demones creſcūt malicia intenſiue vſq̧ ad diē iudicij: et q̄ ex malis actib⁹ q̄s exercēt erga homines

puniunt̄ poſt iudiciū. Alij ꝙs ſequitur Scot⁹: dicūt ꝙ malicia demonū nō creſcat inteſiue: nec mali actus ꝙs exercēt ſūt ꝓprie demeritoꝛij. q: nō dicunt̄ a viatoꝛe cui⁹ ſoli⁹ eſt mereri. ſed magꝭ ꝓprie dicunt̄ actus dānati. Pꝛimū ſcꝫ ꝙ malicia coꝝ nō creſcat inteſiue declarat̄. q2 habitu exiſtēte ꝑfecto in ſūmo q̄ntū pōt ꝑfici vel ſm naturā habit⁹ vel ſm capacitatem ſubiecti vel ſm terminū ſibi pꝛefixū a ſapientia diuina: act⁹ ſeq̄ntes nihil augēt. vn̄ habit⁹ charitatꝭ n̄ auget̄ ex actibꝫ in angelis btīs: ſed oēs illi actus ꝓcedūt ex plenitudīe ipſius habit⁹ ſic ꝑfecti. Ita in ꝓpoſito habit⁹ malicie in demonibus eſt in termīo ſm regulā diuine ſapie: que nō ꝑmittit eos creſcere in malicia itenſiue. Secūdū ſcꝫ de demerito ꝓbat̄. q2 ſicut p̄miū ſubſtātiale in p̄mo inſtanti q̄ angelus eſt beatus eſt determiatū nec ex tunc creſcit: q2 act⁹ boni q̄ ſequunt̄ n̄ ſūt demeritoꝛij licꝫ ſint boni: ita etiā angelo damnato in p̄mo inſtanti ſue dānatiōis ſeu caſus: determinat̄ certa pena q̄ nō creſcet intenſiue: creſcet tn̄ coꝝ pena extēſiue ſicut malicia. Sicut eīn boni actus angeli beati includunt̄ in p̄mio: quia ꝓcedunt ex ꝑfectione btitudinis: ⁊ q̄ꝫtū ad accidētale p̄miū qḋ ꝑt habere quilibet actus eſt ſibi p̄miū: Ita etiā iſti mali actus ꝙs elicit dānat⁹ includunt̄ in pena. et q̄libet ſicut pōt habere penā accidentalē habet ſeip̄m ꝓ pena. Iuſſiſti (inquit Aug. in li. cōfeſ.) dn̄e ⁊ ita eſt vt ſit ſibi pena omnis pctōꝛ. Maxima eīn pena eſt p̄uatio maxime boni: q̄lis eſt formalr̄ in actu malo: malicia culpe auertēte a deo. De hoc diſtinctiōe. xj. videbit̄.

Irca diſtinctionē. viij. q̄ro Utrū angel⁹ poſſit aſſumere coꝛp⁹ in quo exerceat opa vite. Rn̄ſio ꝙ ſic. vt patꝫ de angelis Abꝛae in ſpecie viroꝝ apparētibus. Ad cui⁹ euidentiā ſciendū ꝙ angelū aſſumere coꝛp⁹ nō eſt vniri ſibi in ratione forme ꝑficientꝭ: ſed in rōne motorꝭ intrinſeci qḋ aſſumit. i. ad ſe ſumit: vtendo illo vt inſtrumēto ad opatiōes ſibi ꝓpꝛias explēdas. Hoc aūt pōt fieri dupliciter. Uno mō aſſumēdo coꝛp⁹ mixtū iā an̄ generatū: puta cadauer moꝛtui. Alio mō aſſumēdo coꝛp⁹ nō p̄us formatū qḋ de nouo pōt fieri nō q̄dē ex natura celeſti q2 coꝛp⁹ celeſte n̄ eſt ſuſceptiuū ꝑegrinaꝝ impꝛeſſionū: cuiuſmodi ſūt rarefactio: cōdēſatio: et ad nouā foꝛmā tranſmutatio. ſed fit ex elementꝭ impꝑfecte mixtꝭ: non ꝙ angelus inducat foꝛmā naturalē in materia: hoc eīn facere n̄ pōt ſm Aug. iij. de trini. ſed tn̄ poteſt elemēta actiua ⁊ paſſiua coꝛpibꝫ celeſtibꝫ i ſitu ꝯueniēte appꝛoximare: virtute q̄ꝝ tal̄ foꝛma q̄ſi ſubito inducit̄: ita ꝙ tale coꝛp⁹ aſſimilat̄ impꝛeſſiōi impꝑfecte mixte: cui⁹ ſignū eſt. q2 ſtatiꝫ cū diſparet reſoluit̄ in elemēta ꝓpter coꝝ imꝑfectā mixtionē. vn̄ nō apparet poſtmodū locus talis coꝛpis. Pōt aūt angelus hmōi coꝛp⁹ localit̄ mouere: ſed n̄ pōt mediante tali coꝛpe in opatiōes ſenſitiue. q2 ille nō ſunt nate recipi niſi in cōpoſito ex aīa ⁊ ꝑte coꝛpis ꝑfecte mixta: cui⁹ neutrū eſt ibi. ita eīn appꝛehendit coloꝛes oculis clauſis ſicut apertꝭ: ⁊ ſonos auribꝫ obturatꝭ ſicut nō obturatꝭ. Un̄ ei⁹ videre vel audire nihil aliud eſt q̄ꝫ itelligere. Quantū aūt ad opationes vegetatiuas vt nutrire ⁊ generare: nō ſunt ibi cōplete. Non eīn eſt ibi vera nutritio. licꝫ eīn ſit ibi comeſtio q̄ p̄cedit nutritionē: inq̄ꝫtū eſt ibi cibi diuiſio ⁊ in ventrē traiectio: nō tn̄ eſt ibi conuerſio cibi in coꝛp⁹: ſed reſoluit̄ in ſubtiles vapoꝛes: ſicut cibꝫ cōſumptus a coꝛpe glīoſo. Et pōt poni exēplū de aq̄ q̄ abſoꝛbet̄ a radio ſolis. Quantū ꝓo ad generatiōē nō eſt ibi ſemis foꝛmatio. Pōt tn̄ dēmō i ſpecie mlierꝭ viro ſuccūbēdo ſemē recipe. et mutato coꝛpe i ſilitudinē coꝛpis viril̄ vel mediāte alio coꝛpe aſſūpto: ꝑt illḋ in matricē mlierꝭ ꝯſentiētꝭ trāſfūdere: ita ꝙ ſemē a viro dcīſū recipit demō ſuccubꝫ: ⁊ trāſfūdit icubꝫ. ⁊ inde pōt fieri generatio ſi i ſua q̄litate naťali ꝯſeruet̄. fili⁹ aūt genit⁹ inde magꝭ ē dicēdus fili⁹ viri a q̄ eſt ſemis deciſio q̄ꝫ demōis

quō angel⁹ coꝛpus aſſumit ⁊ quomō opat̄ ꝑ illud

Irca diſtinctionē. ix. videndū eſt p̄mo de Diſt. ix.

hierarchijs angeloꝝ. Eſt aūt hierarchia reꝝ ſacraꝝ ⁊ rōnaliū ordinata ptās i ſub ditꝫ ōbitū retinēs pncipatū. Et dr a hie rar qḋ eſt ſacrū: et archos qḋ eſt pnceps

De hierarchijs. q̄ſi ſacer pncipat⁹. Eſt aūt q̄dā hierarchia ſubceleſtis ſeu eccleſiaſtica. Alia ꝟo celeſtis ſeu angelica: de q̄ nūc eſt ſermo. ⁊ hec eſt triplex. ſ. Supior: q̄ attēdit ſm cō uerſionē angeloꝝ ad deū cōtemplandū. Media q̄ eſt angeloꝝ admiſtrātiū re gimē vniuerſi i generali. ⁊ Infima q̄ eſt illoꝝ q̄ habent miſtrare in pticulari. Licꝫ eñ teſte aplo oēs ſint admiſtratorij ſpiri tus in miſteriū miſſi ꝑpter eos q̄ heredi tatez capiūt ſalutꝫ. oēs tn̄ ſp cōteplationi conditoris inhereant: iuxta illud euange lij: Angeli eoꝝ ſp vident faciez patrꝫ mei q̄ in celis eſt: Supmi tn̄ maxie ad deum ꝯuertunt: ꝙꝛ pmus ordo dicit̄ ſeraphin quod interptat̄ incendiū ꝑpter feruorem charitatis q̄ p̄ ceterꝫ i deū ferunt̄. Secun dus ordo. dr cherubin quod interp̄tatur ſcientie plenitudo. In claritate eñ cogni tionis oēs inferiores excedunt. Tertius ordo dr thron⁹ vel ſedes ꝑpter eñ mentꝫ pacē et tranqllitatē in eis de⁹ ſedere dicit̄

Prim⁹ ordo ſcd̄e hierarchie dr dn̄a

De ordinibꝫ tiones: quoꝝ eſt inferioribꝫ p̄ſidere. Se cundus eſt ordo ꝟtutū: ꝙꝛ eſt ſtrenue ea q̄ impant̄ exeq̄. vnde ⁊ his appropriatur miraculoꝝ opatio. Tertius eſt ordo po teſtatū: ꝙꝛ eſt aduerſarias ptātes ne noce ant refrenare. Supior ordo inferioris hierarchie dr ordo pncipatuū: ꝙꝛ eſt pn cipes ⁊ p̄latos regere. Scd̄s eſt archan geloꝝ q̄ habent regere puincias ac mul titudines plebiū. et dr archāgelus ab ar chos qḋ eſt pnceps. q: angelis inferiori bus pncipant̄. Inferior ordo dr ordo an geloꝝ: ꝙꝛ eſt regere perſonas ſingulares Iſtꝫ ꝟo cōgrue appropriat̄ nomē cōmu ne. Angelus eñ nunci⁹ interpretat̄. Iſti aūt imediate nobis bn̄placitū dei annū ciant. Eſt aūt angelus ſpeculū clariſſi mū ⁊ imaculatū: ſpecioſitatē diuinā in ſe ipſo rep̄ſentans. Quia ꝟo angeli ſupi ores clarius deū intuent̄ ideo illumināt ſupiores: aliq̄ ſibi reuelata eis manifeſtā do. Hec aūt illūinatio dr purgatio ⁊ pfe ctio ſm Diony. Dicit̄ eñ purgatio q̄tū ad neſcientie remotionē: et dr pfectio in q̄tū eſt manifeſtatio veritatꝫ ſpectantis ad ſecundariā pfectionē intellectus. Pn̄t aūt angeli ſm q̄ſdā cōcept⁹ ſuos p impe riū voluntatis alijs occultare. Dis q̄z illuminatio eſt locutio ſed nō e conuerſo. Loqui eñ eſt conceptū ſuum exprimere. Poteſt aūt inferior angelus exp̄mere ſu periori neſcientiā quaꝫ habet de aliq̄ re: nec tn̄ ꝑpter hoc dicit̄ eum illuminare.

Et notandū ſm Sco. ꝙ ſicut angelus diſtans pōt intelligere eſſentiā angeli di ſtantꝫ: ſic poteſt in eo cauſari cognitio ab aliq̄ exiſtente in angelo diſtante. Sicut eñ ſpēs ſenſibilis in medio eſt rō gignendi aliā ſpeciē: ſic ſpecies q̄ eſt in angelo loqn te eſt pncipium actualiter cognoſcendi il lud cuius eſt. poteſt etiam eſſe rō gignē di actualem intellectionem eiuſdē obiecti in intellectu alio capace. Nō tamē recipit̄ hmōi intellectio in medio: cum nō ſit ca pax eius. Sicut etiā angelus ex impio voluntatis poteſt vti hac ſpecie vel illa ad intelligendū hoc obiectū vel illud: ſic po teſt loqui iſti vel illi. Ad hoc aūt requirit̄ diſtantia ꝓportionata: cū angelus ſit vir tutis finite. Sciēdū etiam ꝙ ad queli bet ordinez angeloꝝ aſſument̄ aliqui ele cti homines: iuxta illud quod dicit ſalua tor de electis ꝙ erunt ſimiles angelis dī. ſed vtrum omnes vel nō omnes: ſūt opi niones varie. Quidaꝫ eñ ſentire vident̄ ꝙ omnes: q̄bus multū ꝯſonare videtur magiſter in littera. Alijs aūt videt̄ ꝙ nō omnes aſſument̄. ſed ſicut ſunt aliq̄ pau ci qui ꝑpter excellentiā meriti ſunt ſupra quēlibet ordinē angeloꝝ: qḋ expreſſe de beata ꝟgine tenet eccl̄ia: ita dicūt ꝙ erūt aliqui electi qui nō erunt tanti meriti vt equent̄ cuicunq̄ angelo in glīa: ⁊ iſti de cimū ordinē cōſtituent. Ad hoc adducen tes illud Lu. xv. de muliere habēte dra chmas decē. p decimā drachmā inuentā intelligit̄ natura hūana. Prima opio ma gis cōſonat dicto Greg. ſuper euāgel. ac dicto ſaluatoris dicentꝫ electos fore ſimi les angelis dei. Quod ꝟo adducit̄ de de cima drachma: facit ad ꝓpoſitū. quia na tura humana addet̄ nouem ordinibꝫ an gelorum in quibus ponent̄ homines ſm

punient̄ poſt iudiciū. Alij q̄s ſequitur Scot⁹: dicūt ꝙ malicia demonū nō creſcit intēſiue: nec mali actus q̄s exercēt ſūt ꝓprie demeritorij. q2 nō eliciunt̄ a viatore cui⁹ ſoli⁹ eſt mereri. ſed magis ꝓprie dicunt̄ actus dānati. Primū ſcʒ ꝙ malicia coꝝ nō creſcat intēſiue: declarat̄. q2 habitu exiſtēte pfecto in ſūmo q̄ntū pōt pfici vel ſm naturā habit⁹ vel ſm capacitatem ſubiecti vel ſm terminū ſibi prefixū a ſapientia diuina: act⁹ ſeq̄ntes nihil augēt. vn̄ habit⁹ charitatis n̄ auget̄ ex actibꝫ in angelis btis: ſed oēs illi actus ꝓcedūt ex plenitudie ipſius habit⁹ ſic pfecti. Ita in ꝑpoſito habit⁹ malicie in demonibus eſt in termio ſm regulā diuine ſapie: que nō pmittit eos creſcere in malicia itenſiue. Secūdū ſcʒ de demerito ꝓbat̄. q2 ſicut p̄miū ſubſtātiale in p̄mo inſtanti q̄ angelus eſt beatus eſt determiatū nec ex tunc creſcit: q2 act⁹ boni q̄ ſequunt̄ n̄ ſūt demeritorij licʒ ſint boni: ita etiā angelo damnato in p̄mo inſtanti ſue dānatiōis ſeu caſus: determinat̄ certa pena q̄ nō creſcet intenſiue: creſcet tn̄ coꝝ pena extēſiue ſicut malicia. Sicut eīn boni actus angeli beati includunt̄ in p̄mio: quia ꝓcedunt ex pfectione btitudinis: ⁊ q̄tū ad accidētale p̄miū qđ pōt habere quilibet actus eſt ſibi p̄miū: Ita etiā iſti mali actus q̄s elicit dānat⁹ includunt̄ in pena. et q̄libet ſicut pōt habere penā accidentalē habet ſeip̄m p pena. Iuſſiſti (inquit Aug. in li. cōfeſ.) dn̄e ⁊ ita eſt vt ſit ſibi pena omnis pctōr. Maxima eīn pena eſt p̄uatio maxime boni: q̄lis eſt formalr̄ in actu malo: malicia culpe auertēte a deo. De hoc diſtinctiōe. xj. videbit̄.

Irca diſtin

c ctionē. viij. q̄ro Vtrū angel⁹ poſſit aſſumere corp⁹ in quo

> quō angel⁹ corpus aſſumit ⁊ quomō opat̄ p illud

exerceat opa vite. Rn̄ſio ꝙ ſic. vt patʒ de angelis Abrae in ſpecie viroꝝ apparētibus. Ad cui⁹ euidentiā ſciendū ꝙ angelū aſſumere corp⁹ nō eſt vniri ſibi in ratione forme pficientis: ſed in rōne motoris intrinſeci qđ aſſumit. i. ad ſe ſumit: vtendo illo vt inſtrumēto ad opatiōes ſibi ꝓprias explēdas. Hoc aūt pōt fieri dupliciter. Vno mō aſſumēdo corp⁹ mixtū iā an̄ generatū: puta cadauer mortui. Alio mō aſſumēdo corp⁹ nō p̄us formatū qđ de nouo pōt fieri nō q̄dē ex natura celeſti q2 corp⁹ celeſte n̄ eſt ſuſceptiuū pegrinaꝝ impreſſionū: cuius modi ſūt rarefactio: cōdēſatio: et ad nouā formā tranſmutatio. ſed fit ex elementis impfecte mixtis: non ꝙ angelus inducat formaʒ naturalē in materia: hoc eīn facere n̄ pōt ſm Aug. iij. de trini. ſed tn̄ poteſt elemēta actiua ⁊ paſſiua corpibꝫ celeſtibꝫ i ſitu ꝯueniēte approximare: virtute q̄ꝝ tal' forma q̄ſi ſubito inducat̄: ita ꝙ tale corp⁹ aſſimilat̄ impreſſiōi impfecte mixte: cui⁹ ſignū eſt. q2 ſtatiʒ cū diſparet reſoluit̄ in elemēta ꝓpter coꝝ impfectā mixtionē. vn̄ nō apparet poſtmodū locus talis corpis. Pōt aūt angelus hmōi corp⁹ localit̄ mouere: ſed n̄ pōt mediante tali corpe in opatiōes ſenſitiue. q2 ille nō ſunt nate recipi niſi in cōpoſito ex aia ⁊ pte corpis pfecte mixta: cui⁹ neutrū eſt ibi. ita eīn apprehendit colores oculis clauſis ſic apertis: ⁊ ſonos auribꝫ obturatis ſicut nō obturatis. Vn̄ ei⁹ videre vel audire nihil aliud eſt q̄ʒ itelligere. Quantū aūt ad opationes vegetatiuas vt nutrire ⁊ generare: nō ſunt ibi cōplete. Non eīn eſt ibi vera nutritio. licʒ eīn ſit ibi comeſtio q̄ p̄cedit nutritioneʒ: nec tn̄ eſt ibi cibi diuiſio ⁊ in ventrē traiectio: nō tn̄ eſt ibi conuerſio cibi in corp⁹: ſed reſoluit̄ in ſubtiles vapores: ſicut cibꝫ cōſumptus a corpe glioſo. Et pōt poni exēpluʒ de aq̄ q̄ abſorbet̄ a radio ſolis. Quantuʒ vero ad generatiōeʒ nō eſt ibi ſemis formatio. Pōt tn̄ dmō i ſpecie mlieris viro ſuccūbēdo ſemē recipe. et mutato corpe i ſilitudinē corpis viril' vel mediāte alio corpe aſſūpto: p̄t illō in matricē mlieris ꝯſentiētis trāſfūdere: ita ꝙ ſemē a viro datū recipit demō ſuccubꝫ: ⁊ trāſfūdit icubꝫ. ⁊ inde p̄t fieri generatio ſi i ſua q̄litate natali ꝯſeruet̄. fili⁹ aūt genit⁹ inde magis ē dicēdus fili⁹ viri a q̄ eſt ſemis decaſio q̄ʒ demōis

Irca diſtin

Diſt.ix

c ctionē. ix. videndū eſt p̄mo de

hierarchijs angelo℞. Eſt aũt hierarchia
re℞ ſacra℞ ꝛ rõnaliũ ordinata ptãs i ſub
ditꝫ obitũ retinẽs ꝑncipatũ. Et ð a hie-
rar qđ eſt ſacrũ: et archos qđ eſt ꝑnceps
De hie- q̃ſi ſacer ꝑncipat⁹. Eſt aũt q̃dã hierar
rarchi- chia ſubceleſtis ſeu eccleſiaſtica. Alia ꝟo
is. celeſtis ſeu angelica: de q̃ nũc eſt ſermo. ꝛ
hec eſt triplex. ſ. Supior: q̃ attẽdit̃ ſm cõ
uerſionẽ angelo℞ ad deũ cõtemplandũ.
et Media q̃ eſt angelo℞ admiſtrãtiũ re-
gimẽ vniuerſi i generali. ꝛ Infima q̃ eſt
illo℞ q̃ habent miſtrare in ꝑticulari. Licꝫ
eñ teſte aplo oẽs ſint admiſtratorij ſpiri
tus in miſteriũ miſſi ꝓpter eos q̃ heredi-
tatẽ capiũt ſalutꝫ. oẽs tñ ſꝑ cõteplationi
conditoris inhereant: iuxta illud euange
lij: Angeli eo℞ ſꝑ vident faciẽ patrꝫ mei
q̃ in celis eſt: Supmi tñ maxie ad deum
ꝯuertunt̃: ð ꝑmus ordo dicit̃ ſeraphin
quod interptat̃ incendiũ ꝓpter feruorem
charitatis q̃ ꝑ ceterꝫ i deũ ferunt̃. Secun
dus ordo ð cherubin quod interꝑtatur
ſcientie plenitudo. In claritate eñ cogni
tionis oẽs inferiores excedunt. Tertius
ordo ð thron⁹ vel ſedes ꝓpter eñ mentiũ
pacẽ et tranqllitatẽ in eis de⁹ ſedere dicit̃
Prim⁹ ordo ſecũde hierarchie ð dñia-
De or- tiones: quo℞ eſt inferioribꝫ ꝑſidere. Se-
dinibꝫ cundus eſt ordo ꝟtutũ: q℞ eſt ſtrenue ea
q̃ impant̃ exeq̃. vnde ꝛ his approꝑiatur
miraculo℞ opatio. Tertius eſt ordo po-
teſtatũ: q℞ eſt aduerſarias ptãteſ ne noce
ant refrenare. Supior ordo inferioris
hierarchie ð ordo ꝑncipatuũ: q℞ eſt ꝑn-
cipes ꝛ ꝑlatos regere. Scđs eſt archan-
gelo℞ q̃ habent regere ꝓuincias ac mul-
titudines plebiũ. et ð archãgelus ab ar
chos qđ eſt ꝑnceps. q2 angelis inferiori-
bus ꝑncipant̃. Inferior ordo ð ordo an
gelo℞: q℞ eſt regere perſonas ſingulares
Iſtꝫ ꝟo cõgrue approꝑiat̃ nomẽ cõmu-
ne. Angelus eñ nũci⁹ interpretat̃. Iſti
aũt imediate nobis bñplacitũ dei annũ-
ciant. Eſt aũt angelus ſpeculũ clariſſi-
mũ ꝛ imaculatũ: ſpecioſitatẽ diuinã in ſe
ipſo repñtans. Quia ꝟo angeli ſupi-
ores clarius deũ intuent̃ ideo illuminãt
ſupiores: aliq̃ ſibi reuelata eis manifeſtã
do. Hec aũt illũinatio ð purgatio ꝛ ꝑfe
ctio ſm Diony. Dicit̃ eñ purgatio q̃tũ
ad neſcientie remotionẽ: et ð ꝑfectio in-
q̃tũ eſt manifeſtatio veritatꝫ ſpectantis
ad ſecundariã ꝑfectionẽ intellectus. Pñt
aũt angeli ſm q̃ſdã cõcept⁹ ſuos ꝑ impe-
riũ voluntatis alijs occultare. Dis q̃3
illuminatio eſt locutio ſed nõ e conuerſo.
Loqui eñ eſt conceptũ ſuum exprimere.
Poteſt aũt inferior angelus exꝑmere ſu-
periori neſcientiã quã habet de aliq̃ re:
nec tñ ꝓpter hoc dicit̃ eum illuminare.
Et notandũ ſm Sco. q̃ ſicut angelus
diſtans põt intelligere eſſentiã angeli di-
ſtantꝫ: ſic poteſt in eo cauſari cognitio ab
aliq̃ exiſtente in angelo diſtante. Sic eñ
ſpẽs ſenſibilis in medio eſt rõ gignendi
aliã ſpeciẽ: ſic ſpecies q̃ eſt in angelo loq̃n
te eſt ꝑncipium actualiter cognoſcendi il
lud cuius eſt. poteſt etiam eſſe rõ gignẽ-
di actualem intellectionem eiuſdẽ obiecti
in intellectu alio capace. Nõ tamẽ recipit̃
hmõi intellectio in medio: cum nõ ſit ca-
pax eius. Sicut etiã angelus ex impio
volũtatis poteſt vti hac ſpecie vel illa ad
intelligendũ hoc obiectũ vel illud: ſic po
teſt loqui iſti vel illi. Ad hoc aũt requirit̃
diſtantia ꝓportionata: cũ angelus ſit vir
tutis finite. Sciẽdũ etiam q̃ ad quelĩ
bet ordinẽ angelo℞ aſſument̃ aliqui ele
cti homines: iuxta illud quod dicit ſalua
tor de electis q̃ erunt ſimiles angelis dei.
ſed vtrum omnes vel nõ omnes: ſũt opi
niones varie. Quidã eñ ſentire vident̃
q̃ omnes: q̃bus multũ ꝯſonare videtur
magiſter in littera. Alijs aũt videt̃ q̃ nõ
omnes aſſument̃. ſed ſicut ſunt aliq̃ pau-
ci qui ꝓpter excellentiã meriti ſunt ſupra
quelibet ordinẽ angelo℞: qđ expreſſe de
beata ꝟgine tenet eccl̃ia: ita dicũt q̃ erũt
aliqui electi qui nõ erunt tanti meriti vt
equent̃ cuicũq̃ angelo in glĩa: ꝛ iſti de-
cimũ ordinẽ cõſtituent. Ad hoc adducen
tes illud Lu. xv. de muliere habẽte dra-
chmas decẽ. ꝑ decimã drachmã inuentã
intelligit̃ natura hũana. Prima opio ma
gis cõſonat dicto Greg. ſuper euãgel. ac
dicto ſaluatoris dicentꝫ electos fore ſimi
les angelis dei. Quod ꝟo adducit̃ de de
cima drachma: facit ad ꝓpoſitũ. quia na
tura humana addet̃ nouem ordinibꝫ an
gelorum in quibus ponent̃ homines ſm

varios gradus meritoꝝ. Erunt aūt tot
hoīes ſaluati quot ceciderūt angeli: ſm
quoſdā. Alij vero dicūt ꝙ tot ſaluabunẗ
quot remāſerūt. que opinio ē ꝓbabilioꝛ
ſm Richardū.

Diſt.x.

Circa diſti

ctionē.x. Quero vtrū oēs
angeli mittāẗ: Q꞉ nō Da
nielis.vij. Milia miliū mini
ſtrabant ei: ⁊ decies centena milia aſſiſto/
bant ei. Itē Videẗ ꝙ fruſtra mittanẗ
cū deus ſit vbiqꝫ pñs ⁊ ꝑ ſe poſſit facere
id qđ facit per angelos. Cōtra ad he/
breos.j. Oēs ſunt adminiſtratoꝛij ſpūs

Cōcluſio rñſiua. Rñſio abſolute ꝯcedēda eſt autoꝛitas
apoſtoli ſed diſtinguendū eſt de miſſio/
ne intra ⁊ extra. ſupiores eñ mittunẗ ad
intra ad diuina myſteria inferioꝛibꝫ reue
landa. Inferiores vo mittunẗ exteri⁹ ad
illa reuelata explenda ⁊ hoībꝫ nūcianda.
Sed an ſupiores aliqñ mittanẗ ad ex
tra: dicūt qdā ꝙ nō. moti ad hoc ex ver/
bis Dionyſij dicētis ꝙ agmina que p̄e/
minēt: vſum exterioꝛis officij nunqꝫ ha/
bēt. Alij vo dicūt ꝙ ſupioꝛes aliqn mit/
tunẗ ad extra ad ardua nūcianda: ſed q꞉
de cōi curſu nō mittunẗ: ideo a dionyſio
dicunẗ nunqꝫ mitti. Hanc opinionē ſeq
tur Scotus. Probaẗ. q꞉ icarnationē ver
bi multi angeli ante tēpus incarnatiōis
neſcierūt. vt pꝫ ꝑ illud Eſa. in ꝑſona an/
geloꝝ inferioꝝ querētis. qs eſt iſte qui ve
nit de edom tinctis veſtibꝫ de boſra. Et
apl's: vt innoteſcat p̄ncipibꝫ ⁊ poteſtatibꝫ
Ubi dicit glo. Hiero. Angelicas digni
tates p̄fatū myſteriū incarnatiōis ad ple
nū neſciuiſſe: donec ipleta eſſet paſſio chꝛi
⁊ aploꝝ p̄dicatio fuiſſet in gentibꝫ diuul
gata. qđ tñ nō latuit maioꝛes: ſm Aug.
ibidē. Cōſtat aūt hoc nō latuiſſe angelū
miſſuꝫ ad hoc nunciandū beate virgini.
Erat igiẗ de ſupioꝛibꝫ ex quo inferiores

Rñſio ad arg. hoc latuit. Ad argumēta. Ad primuꝫ
dico ꝙ aſſiſtere ſumiẗ vno mō ꝓ clara dei
viſione: ⁊ ſic oēs angeli dō aſſiſtūt. ⁊ hoc
mō nō eſt diſtinctio aſſiſtēnū ⁊ miniſtrā/
tiū. ſed accipiēdo aſſiſtētes ꝓ his q de cō
muni curſu ad extra nō mittunẗ. Ad ſe/
cundū dico ꝙ licet deus poſſet ꝑ ſe facere
ea q̄ mediātibꝫ angelis facit: mittit tñ an
gelos ad hec iplenda ꝓpter bonitatꝭ ſue
cōicationē ⁊ ſue dilectiōis erga nos ma/
nifeſtationē ⁊ ꝑtiū vniuerſi ꝯnexionē. ſic
eñ videm⁹ ꝙ illi q p̄ſunt multa ꝑ ſe poſ/
ſent facere q̄ ꝑ ſeruos ſuos exequūẗ vt oꝛ
do debit⁹ obſerueẗ. Offerūt etiā angeli
deo q oia nouit nr̄as oꝛōnes tanqꝫ no/
ſtri aduocati ꝓ nobis intercedētes.

Diſt.xj.

Circa diſti

ctionē.xj. Quero vtrū ange
li deputenẗ ad cuſtodiā ho
minū: Q꞉ nō. q꞉ de⁹ ꝑ ſeip̄m hoīem re/
demit. ḡ ꝑ ſeip̄m ab aduerſario cuſtodit.
Cōtra. Sup illud Math. xviij. An/
geli eoꝝ ⁊c. Hieron. Magna dignitas
eſt aīaꝝ vt vnaqueqꝫ ab oꝛtu natiuitatꝭ
ſue habeat ad ſui cuſtodiā angelū depu/
tatū. Hic p̄mo videbiẗ de queſito. de/
inde mouebo aliq̄ dubia. Quantū ad Rñſio.
primū ꝯueniēs eſt angelum deputari ad
cuſtodiā hoīs hoc ei decet altitudinē di
uine potētie. cū eñ de⁹ habeat demones
aduerſarios: ꝯdecēs eſt vt ip̄e eos vincat
ꝑ ſuos miniſtros. vt ꝑ hoc oñdaẗ poten/
tia manus dñi. q nō ſolū potēs eſt in ſe ſꝫ
in ſuis ſeruis. Oꝛdinē etiā diuine ſapien/
tie ꝯdecet vt iſima ꝑ media rꝺucat ad ſū
ma: ⁊ ſic hoīem in deū ꝑ miniſteriū ange
licū q eſt ſupioꝛ hoīe in natura. Cōdecet
etiā dulcedinē diuine miſcōīe: vt ſicut hō
habet aduerſariū ip̄m ipugnantē: ita ha
beat angeluꝫ ip̄m auxiliantē. ſiqdem di/
abolus in mēte hoīs malas cogitatiōes
⁊ affectiōes imittit: nō ip̄as gignēdo vel
formādo: ſꝫ ad hoc excitādo vel ipellēdo
ideo daẗ ei bonus angelus q ip̄m exhoꝛ
teẗ ⁊ incitet ad bonū: ⁊ ab opp̄ſſiōe ſeu vi/
olētia diabolica defendat nō ſolū ſm ſta
tū nature lapſe: ſed etiā inſtitute. Quā
tū ad ſcđm articulū in q ſūt mouēda aliq̄
dubia: poſſet queri an aliqs angelus fu/
erit deputat⁹ ad cuſtodiā chꝛi. Rñſio. Dubiū primū
ꝙ chꝛō nō eſt dat⁹ angel⁹ ad cuſtodiā: nō
eñ idigebat. q꞉ nec diabol⁹ poterat ip̄m
decipe ꝑ fallaciā cū ab inſtanti ꝯceptiōis
aīa ei⁹ eſſet btā ꝑfectiſſime: nec oppꝛime

te ꝑ violētiā: q2 corp⁹ ei⁹ ꝛ aīa erāt diui-
nitati iſepabilr vnita q̄ eſt oipotētiſſima.
Ad ei⁹ tñ miſteriū fuit multitudo ange-
loꝝ deputata. Qḋ autē dicat pſal. ꝙ fuit
paulo minus minorat⁹ ab angelis. dicit
Dubiū rōne paſſibilitatꝭ. Scḋo dubitatur: vtꝝ
ſcḋm angelus ſubtrahat obſtinatis cuſtodie
bñficiū? Rñſio ꝙ ſic: q̄ꝫtū ad ꝑmotionē
ꝛ exhortationē ad bonū. ꝛ ſic dic Dam.
ꝙ antichriſt⁹ carebit angeloꝝ ꝓſidio. Nō
tñ deſerit q̄ꝫtū ad actū cuſtodie q̄ reſpicit
retractionē a malo: q2 ſemꝑ hoiem retra
Dubiū hit ne labat in peius. Tertio dubitat
tertium an angelo cuſtodiēti accreſcat gaudiū ex
btitudine cuſtoditi? Rñſio ꝙ gaudiū in
angelo creſcere pōt itelligi dupliciter. ſcꝫ
extēſiue vel intēſiue. Extēſiue dicit creſce-
re: qñ q̄s de plurib⁹ gaudet. Intēſiue ṽo
qñ affect⁹ de aliq̄ copioſius gaudet. Eſt
etiā duplex gaudiū. quoddā in q̄ ꝯſiſtit
p̄miū eſſentiale. ꝛ hoc eſt gaudiū de bo-
no increato. Aliud in quo ꝯſiſtit p̄mium
accidētale: ꝛ hoc eſt gaudiū qḋ habet an
gelus de bono creato ſiue ꝓprio ſiue alie
no. Loquēdo igit de p̄mio eſſentiali:
nō augetur in ipis nec variat. ſed loquēdo
de p̄mio accidētali: auget in ipis extēſiue
q2 de plurib⁹ gaudēt. Utrū aūt augeat
intenſiue: dicūt quidā ꝙ ſic: alij ṽo ꝙ nō.
Nota. Ex dānatione aūt illoꝝ q̄s cuſtodiūt
nullū habent gemitū ꝓpter plenitudineꝫ
gaudij qḋ habēt qḋ nō compatit ſecum
admixtionē ꝯtrarij. tum etiā q2 volūtas
coꝝ eſt oino cōformis voluntati diuine.
vnde de diuina iuſticia exultāt. gaudent
etiā de bonis que erga illos exercuerunt
qḋ in ſe erat faciēdo. Ad argumētū di
co ꝙ dñs ꝛ ꝑ ſeipm̄ cuſtodit ꝛ ꝑ angeluꝫ
nec tñ ꝑfectio diuie cuſtodie excludit vir-
tuteꝫ angelice. ſicut deus opatur in oib⁹
rebus: ꝛ tñ eius opatio opationes crea-
turarum nō excludit. In hoc autē oſten-
ditur ordo ſapientie diuine que cōcedit
creaturis poſſe effectus ſuos in alias im
primere. Auctoritas ṽo Hieroñ. dicē
tis ꝙ ab ortu natiuitatis hoīs deputat
ei angelus intelligenda eſt nō ſolum de
natiuitate ex vtero: ſed etiā de natiuitate
in vtero: cum ſpūs ſcꝫ infunditur corpo-
ri: q2 tunc enim indiget angelo cuſtodiente
te cum poſſet in vtero interimi. ꝛ ſic a bap
tiſmate impediri.

Irca diſti- Di. xij.
c ctionē. xij. In qua magr̄ tra
ctat de materia reꝝ corpa-
liū. Querit vtrū materia
ſit ꝓducta in ꝑfecta actualitate? Et videt
ꝙ ſic. Primo ꝑ textū Geñ. ij. Iſte ſunt ge
neratiōes celi ꝛ terre in die q̄ creauit de⁹ Arguit
celū ꝛ terrā ꝛ omē virgultū agri. ꝛc. ergo primo
in eodē die fuerūt ꝓducta que prius di-
cit ꝑ ſex dierum numerū fuiſſe diſtincta.
Preterea Eccī xviij. Qui viuit in eter
nū creauit oia ſimul. Preterea Job. xl
Ecce behemoth quē feci tecū. ſed behe-
moth eſt angelus p̄mo factus ꝛ hō vltio
die factus: ḡ oia ſimul facta ſunt. In
oppoſitū arguit ꝑ textū geñ. vbi dicit ꝙ In op.
ꝑ ſex dieꝝ ſpaciū cōpleuit dñs opus qḋ
inchoauerat. ḡ materia nō fuit ſubito in
perfecta actualitate ꝓducta. Hic eſt vna
opinio quā ſequit Aug. ponēs omnia ſi Rñſio.
mul in ſuis formis fuiſſe ꝓducta que cō
firmat ꝑ auctoritates allegatas: ponitq̄ꝫ
illos dies nō fuiſſe naturales ſed potius
ſpūales ſm̄ cognitionē angelicā ſexies re
petitā iuxta diuerſa genera rerū ab ange
lis cognitaruꝫ. ꝛ vult ꝙ mane cuiuſlibet
diei ſignificat cognitionē qua angeli pre
dicta cognoſcūt in verbo. ꝛ veſꝑe illā co-
gnitionē qua p̄dicta cognoſcūt in genere
ꝓprio. Sed q2 iſta expoſitio videt ma Cōmu
gis myſtica q̄ꝫ lrālis: ideo cōiter alij do- nis opi.
ctores ꝛ qui ꝑceſſerūt Aug. ꝛ q̄ ſecuti ſūt doctoꝝ
vt Ambro. Hieroñ. Grego. Baſilius ꝛ
Dam. ſic intellexerūt ꝛ poſuerūt ſicut lrā
ſacre ſcripture ſonare videt. Unde poſue
runt oia corpalia ſub celo empyreo eſſe ſi
mul creata in materia ꝛ ꝑ ſenariū dieruꝫ
eſſe diſtincta in forma. Dicit aūt illa ma
teria iformis nō ꝙ careat oino forma vt
dicit cōiter: ſed q2 nō erat in ea forma cō
pleta: ſed diſpoſitio quedā ad formas vl
teriores. Potuit tñ ſm̄ ſcotū a deo creari
ſine forma de quo tactū eſt in. j. phyſico.
Uocatur aūt illa materia omniū corpo-
rū ſub celo empyreo noīe terre: cum dicit
Geñ. j. In principio creauit deus celum

ꝛ terrã. celũ ſcʒ empyreũ repletũ angelis Dicit̃ etiã abyſſus ꝛ aqua. Vocat̃ ſiq̃dẽ noīe terre. que inter cetera elementa plus habet de ſtabilitate eo ꝙ eſt fundamẽtũ formarũ. Dicit̃ etiã abyſſus: q: in ea nõ erat ſpecioſitas nec diſtinctio formaꝝ. ab a. qḋ eſt ſine ꝛ byſſus qḋ eſt genꝰ lini cã⸗didiſſimi. quaſi ſine candore. ſignificatur etiã noīe aque: eo ꝙ habebat ad formam aptitudinẽ ꝛ inclinationẽ ꝛ ita quandam fluxibilitatẽ. Unde Geñ.j. dicit̃ ꝙ ſpũs dñi ferebat̃ ſuꝑ aquas. i. volũtas dñi ſuper hanc materiã ad ꝓducendũ ex ea va⸗rias ſpecies. Erãt aũt partes denſiores illius materie inferius. ſubtiliores ꝟo ſuperius attingẽtes vſqʒ ad empyreũ. cepitqʒ moueri hmõi moles a ꝑncipio ſue cre⸗

Rñſio ad arg. ationis vt dicũt quidã. Ad argumẽta Ad ꝑmũ dico ꝙ ex illa autoritate habet̃ ꝙ oim viſibiliũ materia fuit in prima die creata. Sed ꝯtra Geñ.j. dicit̃ ꝙ terra erat inanis ꝛ vacua. q: ſcʒ nondũ erat va⸗rijs formis ornata ꝛ tenebre erãt ſuꝑ fa⸗ciẽ abyſſi. hoc aũt fuit ante lucis ꝓductio⸗nẽ: ſed añ lucẽ nõ fuit dies. g̃ illa materia fuit creata ante oẽm diẽ. Rñſio ꝙ ma⸗teria fuit creata ante oẽm diẽ ſcḋm ꝙ dies dicit̃ tempus in quo lux irradiat ſuꝑ ter⸗rã. q: tñ fuit modica mora inter creatio⸗nẽ materie ꝛ factionẽ lucis: ideo ipa ma⸗teria numerat̃ in die ꝑmo ſcḋm ꝙ dies di⸗cit tempus. xxiiij. horaꝝ ſcḋm Rich. Ad autoritatẽ eccl'iaſtici dico ꝙ oia ſimul fu⸗erũt creata q̃ʒtum ad ꝑncipiũ materiale. Ad autoritatẽ ꝟo Job. dicit Grego⸗rius. ꝙ ly tecũ nõ dicit ibi ſimultatẽ tꝑis ſed ſiĺitudinẽ rõnis angeli ꝛ hominis.

Di.xiij. # Circa diſti⸗ctionẽ. xiij. Quero vtrũ lux gignat lumẽ tanq̃ʒ ꝓpriam ſpeciẽ: Qꝛ nõ. Lumen gignit ſubſtãtiam vt patʒ de igne. g̃ eſt ſubſtãtia. Item lumẽ frangit̃ ꝛ flectit̃. ergo eſt corpꝰ. Cõ⸗ſequẽtia ꝓbatur: q: iſta ſũt paſſiones cor⸗poris. Preterea ꝙ nõ ſit ſpẽs: q: deno⸗minat mediũ. nõ aũt ſpẽs coloꝝ. excludit etiã oppoſitũ ſcʒ tenebrã: nõ autẽ ſpecies. q: ſimul ſunt ſpecies oppoſitoꝝ puta al⸗bi ꝛ nigri i medio. Oppoſitũ. Lux eſt de ſe ſenſibilis. ij. de aīa. igit̃ habet aliquã ſpeciẽ ſenſibilẽ nõ aliam a lumine igitur.

In iſta queſtione ꝑmo aliq̃ ꝑmittã. ſe⸗cũdo ad queſtionẽ rñdebo. Quantuʒ ad primũ ſciendũ ꝙ in prima die facta ẽ lux vt dicit ſacra ſcriptura ꝛ accipit̃ lux ꝓ cor⸗pore luminoſo ſcḋm ſcotũ: cuiꝰ corꝑis for⸗ma notior erat lux. ꝛ ideo deſcribit̃ ſubie⸗ctũ ignotũ ꝑ formã notiorẽ. Non eſt aũt lux ſubſtãtia cũ ſit ꝑ ſe ſenſibilis: ſed eſt q̃⸗dam q̃litas a viſu ꝑceptibilis: forme nã⸗qʒ ſubſtãtiales nõ ſunt a ſenſu ꝑceptibi⸗les: vt ptʒ in ſacramẽto altaris. faciebat vero illa lux diem ꝛ noctẽ ſuo motu: ſicut nũc facit ſol reuolutione ſua. Formataqʒ eſt. nõ ad aialiũ illuſtrationẽ que nondũ erant: ſed ad diuinoꝝ opeꝝ diſtinctioneʒ Jlla eñi mediãte capit intellectus noſter diſtinctionẽ diuinoꝝ operuʒ quo ad tres dies ꝑcedẽtes formationẽ ſolis: ꝛ ex ipa fuerũt q̃rto die luminaria ꝓducta. Et no⸗tandũ ꝙ dies ſcḋm Bonauẽ. diuerſimode incipit. Greci eñi incipiũt de mane rõne ortus ſolis. Aſtrologi ꝟo in meridie: q: tunc ſol eſt fortior. Judei in veſꝑe: q: tũc incipiũt ſolẽnizare. Eccl'ia ꝟo i media no⸗cte: q: tũc chr̃s natꝰ eſt. Vñ ꝟſus. Ma⸗ne diẽ greca gens incipit. aſtra ſequẽtes Jn medio lucis: iudei veſꝑe. ſctã Jncho⸗at eccl'ia medio ſub tꝑe noctis. Quan⸗tũ ad ſcḋʒ ſciendũ ꝙ lumẽ nõ eſt ſubſtã⸗tia completa hoc eſt ꝑ ſe ſubſiſtẽs: q: ne⸗qʒ ſpũalis cũ ſit extẽſibilis: nec corꝑalis: quia tũc duo corꝑa eſſent ſimul. Eſt eñi lumen cũ toto aere: nec opꝫ aerem moue⸗ri adueniẽte lumine. q: tunc in medio il⸗luminato non eſſet reſpiratio aeris. Nec etiã lumẽ eſt forma ſubſtãtialis: q: illud cui aduenit manet ꝑfectũ in ſpeculo re⸗cedente. ſicut ptʒ de aere q̃ñqʒ illumina⸗to q̃ñqʒ tenebroſo. Nec ẽ materia: ptʒ. Nec eſt vereſimile ꝙ ad aliquod genus aliud pertineat q̃ʒ ad genus qualitatis. Eſt er⸗go ſcḋm Scotuʒ ſpecies ſeu intẽtio lucis. nõ quidem accipiẽdo intentionẽ ꝓ illo in qḋ tendit ſenſus ſcʒ pro obiecto: ſed ꝓ il⸗lo per qḋ tanq̃ʒ per principiũ formale in obiectũ tendit ſenſus. Sicut autẽ ſcḋm Augu. de doctrina chr̃iana. Jn diſtincti

Primus articulꝰ rñſiuus

Scḋs articulꝰ rñſiuus

one rei ⁊ ſigni res accipit̃ pro illa re que
non eſt ſignũ licʒ illa que eſt ſignũ ſit etiã
res ita in diſtinctione rei ⁊ intentionis. licʒ
et intentio ſit res ⁊ forte ſenſibilis in quã
põt ſenſus tendere tamen illa dicit̃ inten
tio que non eſt tantum res in quã tendit
ſenſus: ſed eſt etiã ratio tendendi in alte-
rum cuius eſt ꝓpria ſimilitudo. hoc mo-
do dico ꝙ lumen eſt ꝓprie intẽtio ſiue ſpe
cies ſenſibilis ipſius lucis. Qḋ ꝓbatur
qui ſi nõ eſſet intẽtio: tũc poſitũ ſupra ſen
ſum ꝓhiberet ſenſum. hoc aũt eſt falſum
⁊ ꝯtra Cõmenta. libro de ſenſu ⁊ ſenſato
vbi vult ꝙ neceſſariũ eſt lumen in oculo
ad hoc vt recipiat ſpẽs coloris ⁊ videat
Modus ponit̃ iſte ꝙ ſicut lux eſt viſibi-
le prius naturalr̃ colore: ita etiaʒ ſpeci-
es eius eſt prior naturaliter ſpecie colo-
ris tam in ꝑficiendo mediũ ꝙ̃ organum
Mediũ em̃ nõ illuminatũ non eſt capax
ad ꝑcipiendũ colorem. organũ etiã nõ il-
luminatũ nõ eſt viſiuũ ꝓprie. ſpecies au
tem lucis dicit̃ lumen ⁊ radius. lumen in
ꝙ̃tum illuminat aerem ſm ꝓfundũ. Ra
dius vero inꝙ̃tum procedit a corꝑe lu-
minoſo ſm lineam diametralẽ. De tripli
ci radio ſcʒ recto: fracto: ⁊ reflexo. dictum
eſt. iiij. metheororũ. Lumen igitur multi-
plicatum ſm iſtos tres radios: imediate
gignitur a luce. Eſt autem duplex lu-
men. ſcʒ p̃marium ⁊ ſecundariũ. Lumen
primariũ eſt ſpẽs lucis que imediate gi-
gnitur ab ea loquẽdo de imediatiõe ad
cauſam nõ excludẽdo ordinẽ effectuũ or-
dinatorũ reſpectu euſdẽ creature. vt oẽs
partes aeris imediate illuminant̃ a ſole.
licet prius natura illũinet̃ ꝑs ꝓpinquior
ſoli ꝙ̃ remotior. Lumen ſecũdariũ eſt
ſpecies lumis primarij quale eſt vbi eſt
vmbra. In hͦ eĩ diſtĩguit̃ vmbra i actu a
tenebra q: tẽbra eſt ꝓuatio lũis tã ꝓma-
rij ꝙ̃ ſcḋarij. vmbra aũt ẽ ꝓuatio tm̃ lũis
ꝓmarij. Ex ꝓmiſſis p3 rñſio ad q̃ddã du
biũ. q: poſſet dubitari cũ lumẽ videatur
quõ erit ſpẽs viſibilis. Rñſio. Species
aliq̃ intẽſa põt in ſe eſſe viſibilis qñ termi
nat̃ ad opaca. ſicut ſpẽs coloris dũ eſt in
medio ñ videt̃: ſʒ qñ cõtiguat̃ opaco tũc
videri põt. ſicut pʒ de radio tranſeũte ꝑ
vitrũ coloratũ. Apparet eñi color i parie
te vbi terminat̃ radius. ⁊ videt̃ paries co

loratus ſicut vitrũ. nec ꝓpter hoc negat̃
iſte rubor in pariete apparẽs eſſe ſpẽs. q:
oculus ibi exiſtens cui ſupponeret. iſte ru
bor videret rubeũ vitrũ: ſic lumen termi-
natũ ad opacũ põt videri. Ad ꝓmũ ar- Rñſio
gumentũ dico ꝙ alterãs in fine alterationis generat: nõ aũt illa q̃litas q̃ alterauit ad arg.
Ad ſcḋm dico ꝙ iſta dicunt̃ metaphoricé de lumie: vt pʒ ꝑ Auicẽ. vj. natura-
liũ. Qñ em̃ virtus actiua agẽtis naturat̃
nõ eſt totalr̃ exhauſta. i. nõ tãtũ cauſauit
ꝙ̃tũ põt cauſare: tunc ſi nõ põt ſm lineã
rectã agere. agit ſm lineã fractã vel refle-
xam. Ad tertiũ dico ꝙ ſpẽs poſſet de-
noiare ſi eſſet nomẽ denoiatiui impoſitũ
Qḋ etiã addit̃ de oppoſito dico ꝙ lumẽ
vnũ nõ excludit alterũ alterius rõnis: ſicut
lumen ſolis nõ excludit lumẽ lune in eã-
dẽ parte medij. ſicut nec ſpẽs albi exclu-
dit ſpeciẽ nigri: ſed ſicut lumẽ qḋcũꝙ̃ ex-
cludit tenebrã que eſt eius priuatio non
ꝯtrariũ vel diſparatũ. ita ſpecies cuiuſcũ
ꝙ̃ coloꝝ excludit ꝓuatiõeʒ illi⁹ i medio.

Circa diſtĩ- Di. xiiij

ctionẽ. xiiij. Quero vtrũ ſtel
le agant in hec iferiora: Q:
nõ. q: cũ determinate agãt ⁊ nõ ꝯtingen
ter: nulla eſſet ꝯtingẽtia i iſtis inferiorib⁹
Cõtra. Ari. ij. de generatiõe dicit ꝙ mo
tus ſolis cuʒ circulo obliquo. eſt cauſa ge
nerationis ⁊ corruptionis in iſtis inferio
ribus. Item Geñ. j. dicitur ꝙ poſuit
deus luminaria in firmamento celi vt eſ
ſent in ſigna ⁊ tempora. In ſigna ſcʒ euẽ-
tuum futurorum ⁊ diſtinctionẽ tempo-
rum: agunt igitur in hec inferiora: cuʒ ex
motu ipſorum fit prenoſticatio futuroꝝ
vt ſerenitatis ⁊ tempeſtatis. In iſta que-
ſtione primo aliqua premittam. ſecundo
ad queſtionẽ reſpondebo. Quantum Tres
ad primũ ſciendum ꝙ ſunt tres celi prin ſũt celi
cipales: iuxta illud quod dicit apoſtolus
ꝙ fuit raptus vſꝙ̃ ad tertium celuʒ. Pri
muʒ enim celum ẽ empyreum: infra cui⁹
ambitum omnia corpora ſpecie continen
tur quod eſt immobile cum ſit locus qui
etis perpetue beatorũ. Secundũ celũ qḋ
infra ambitũ celi empyrei ꝯtinet̃ eſt celũ
cryſtallinũ qḋ ſcriptura ſacra noĩe aq̃ ap

pellat. q̄daʒ eñ̄ ſpecies cryſtalli fit ex aq̄ gelata. Habet etiā ꝓprietates cōſimiles ꝓprietatibꝫ aque. eſt nāq; formalr̄ ꝑſpicuum ſicut aqua. eſt etiā effectiue frigidū et humidū: licʒ nō formalr̄. vñ cōtempat caliditatē ꝛ ſiccitatē quā ad hec inferiora influūt aliqua ſuꝑiora corpora: ꝛ ſphera ignis. eſt etiam ꝓmū mobile ſm theologos ꝛ Auicē. Mouet̄ ſiq̄dem motu diurno ab oriente in occidētē: et iteꝝ in orientē directe rediens: ſuoq; impetu om̄es alias ſpheras ſecum rapit infra diē ꝛ noctem circa terrā: illis ꝯtranitentibꝫ motu ꝓprio quo cōtra celi motum mouent̄ ſub zodiaco: vt fuit diffuſe declaratū in li. de celo ꝛ mūdo. Tertiū celū qđ infra ambitū celi cryſtallini continēt eſt firmamētum in q̄ ſūt ſtelle fixe. de q̄ dr̄ Geñ. j Fiat firmamentū in medio aq̄rū: et diuidat aq̄s ab aq̄s. i. celū cryſtallinū ab elementis. Sub firmamento aūt ſunt ſeptē planete habētes ꝓprias ſpheras: q̄ etiā noie firmamēti intelligunt̄ ꝓpter ſenſus appatentiā: cum nō eſt diſtinctio firmamēti ꝛ ſpheraꝝ ſeptē planetaꝝ manifeſtata. loq̄batur eñ̄ Moyſes rudi ꝓplo q̄ ſola ſenſibilia capiebat: ꝓpter etiā vnitatē coordinationis qua vna aliā ſpherice continet. Numerus aūt ꝛ ordo ſeptē planetaꝝ poteſt haberi ꝑ lr̄as duaꝝ dictionū huius ꝟſus. Poſt ſim ſum ſeq̄t̄ vltio luna ſubeſt. Prio eñ̄ eſt ſaturn⁹. ſcđo iupiter. tertio mars. q̄rto ſol. q̄nto venus. ſexto mercurius. vltimo luna.

De motu corporum celeſtium

Mouent̄ ḡʒ corpora celeſtia ꝑ intelligētias ſeu angelos ſm Aug. viij. de tri. q̄ quidē ipſa mouēt: nō tñ̄ informāt. Dicere eñ̄ corꝑa celeſtia eſſe aīata: eſt tanq; erroneū Pariſi⁹ condemnatū. Dicunt̄ aūt ſeptē planete ſtelle erratice. q2 nō figunt̄ in octaua ſphera vt alie ſtelle: ſed hñt celos ꝓprios: vt dictū eſt li. de celo ꝛ mūdo. q̄s q̄dem oportet ponere ꝓpter variū motuʒ planetarū. Si eñ̄ ipſis nō aſſignarent̄ varij celi cuʒ q̄bus mouerent̄: oporteret ꝙ mouerētur motu ſuo ꝓprio: et tunc oporteret ponere vacuū in celo. ſ. locuʒ ad quē planete mouerent̄: vel duo corꝑa ſimul: vel ponere ꝙ celū cederet ſtelle mote: ſicut aer cedit corpori moto in aere. Hoc aūt nō eſt ponendū in celo. quia cum ſit incorruptibile et ſm ſe totū ꝛ ſm ꝑtes: non eſt naturalr̄ diuiſibile. ſicut igit̄ in ſecunda die fecit de⁹ celū cryſtallinū cum firmamēto ꝛ ſpherꝭ planetaꝝ. In tertia ꝟo die fecit quattuor elementa: cū dixit Congregent̄ aque q̄ ſub celo ſūt in locū vnū ꝛ appareat arida. Nō facit aūt mentionē de igne ꝛ aere ꝓpter ipoꝝ inſenſibilitatē. In quarta aute die fecit lūinaria in firmamēto ꝛ ſpheris planetaruʒ. Eſt itaq; terra in medio vniuerſi vndiq; aq̄s coopta: dēpta q̄rta eius ꝑte ſm Rich. Aq̄ ꝟo aere ſpherice circūdatur. Aer aūt ſphera ignis. Ignis ꝟo ſphera lune. et ſic de alijs vſq; ad empyreū: vltra qđ nihil eſt.

Quātū ad ſecundū dicit Scđo. ꝙ ſtelle agunt in hec inferiora et ꝓmo in elemēta. Accedēte eñ̄ ſole ꝛ alijs ſtellis calidis ad centrū alicui⁹ regionis: elementa ſuꝑiora. ſ. ignis ꝛ aer augmentant̄: et inferiora. ſ. terra ꝛ aq̄ minuunt̄ et cōuertunt̄ in alia. Sole ꝟo recedente ꝛ accedentibꝫ ſtellis effectiue frigidis vt ſaturno ꝛ mercurio: accidit ecōtra generatio elemētoꝝ aque et terre. Etſi dicas ꝙ ſic ſphera aque erit aliq̄ndo maior ꝛ aliq̄ñ minor: Dico ꝙ ſicut accedente ſole ad centrū vnius regionis: per ei⁹ acceſſum generat̄ ibi plus de igne et minuit̄ de aqua: ita ꝑ eius receſſum ab alia regione generat̄ ibi plus de elemētis frigidis. et ſic ſeruat̄ equalitas quo ad totū.

Scđs articulus reſpōſu⁹

Item Habēt actionē quo ad loca mutationē. ſuꝑior eñ̄ pars aeris mouet̄ circulariter ad motū celi. hoc patet in impſſionibꝫ ignitꝭ cuiuſmodi ſunt comete q̄s videmus circulariter tranſferri. et multo magis ipſe ignis qui eſt propinquior celo mouetur motu circulari ad motū corporis celeſtis. Luna etiam cauſat motum fluxus in mari. habet eniʒ dominiū ſuper humida: ſicut ſol ſuper ſicca. Habent etiam planete vel ſtelle dominiū ſuper mixta imꝑfecta: vt ſunt impreſſiones. Nam materia illarum que eſt vapor nō eleuatur ad locum generationis illarum niſi per calorem incorporatum in illo virtute alicuius ſtelle. Hoc patet in ſtellis comatis: que non ſolum mouentur ab oriente in occidens: ſequendo motum

celi:ſed etiã ab occidēte in oriens vel ab
auſtro in aquilonē ſequēdo ſcꝫ determi-
natū motū alicuius planete a quo gene-
rant. Sed dices. ꝙ quo habēt talem
cauſalitatē ſup inferiora ſtelle ⁊ orbes. q̄
quidē cauſalitas eſt determinata ⁊ neceſ
ſaria:quare nō iudicāt ſemp determiate
et vere aſtronomi de coꝝ effectibꝰ: Dico
ꝙ cauſa eſt:qꝛ neſciūt pfecte qualitates ⁊
virtutes ſtellaꝝ ⁊ celoꝝ ꝯcurrentiū ad ta
lem effectuꝫ. effectus eñi vnius ſtelle pōt
impediri p aliā eis ignotā. Angeli autē
tam boni ꝙ̄ mali habēt coꝝ pfectā noti-
ciā. ⁊ ideo poſſunt bene iudicare de euen
tu futuroꝝ ſubiacentiū hmōi naturalibꝰ
cauſis. vt de ventis tēpeſtatibꝰ ⁊ hmōi.

Habent etiā actionē in mixta pfecta:
vt metalla que in quibuſdā regionibꝰ ge
nerātur ex ꝯſtellatione reſpectu habente
ad illā regionē ⁊ nō ad aliaꝫ. Nam terra
nō eſt actiua huius diuerſitatis. Itēꝫ
habēt actionē ſup animata alterādo. ſcꝫ
corpa mixta ad qualitatē ꝯuenientē vel
diſcōuenientē anime pficienti corpus: ⁊
ſic pñt agere ad gñationē ⁊ corruptōēꝫ or
ganoꝝ ꝙ̄ diſpōnē vel indiſpoſitionē: ⁊ p
ꝯſequēs poſſunt habere actionē aliquā
in itellectu quodāmodo. qꝛ ſi deordinaꝛ
ſenſus in actu ſuo. p ꝯſequēs deordinaꝛ
intellectus. vt pꝫ in freneticis. Leſo eñi
organo phantaſie: itellectꝰ impediꝛ a ſua
opatione. Et ſimilr etiā quo ad hec poſ-
ſunt eſſe cauſa deordinatiōis in volūtate
Poteſt eñi appetitus ſenſitiuus alterari.
vt magis inclineꝛ ad hoc vel ad illud ꝙ̄
ad aliud. Et qꝛ etiā in viatore inclinatur
appetitus rōnalis ad pſequendū qd eſt
oppoſitū ſm appetitū ſenſitiuū: ideo hoc
modo inclināt volūtatem corpa celeſtia.
In nllo tñ neceſſitaꝛ volūtas abſolute p
pter hec. rōne liberi arbitrij. ſed pōt ꝯtra-
ire. Et ꝓpter talē pronitatē ad ſectan-
dum appetitū ſenſitiuū: accidit aliquādo
aſtronomoſ vere pnoſticare de moribus
hoim: vt ꝙ erunt luxurioſi vel hmōi. per
ꝯſtellationes natiuitatū. Sic etiā demo
nes de aliquibꝰ futuris ꝯtingētibꝰ pba-
biliter ꝯiectutant. Ipā quoq̄ aliqñ pro-
babiliter pcognoſcunt: p ſimilia que fre-
quēter accidere viderūt. vt quidaꝫ pdixit
futurā victoriā ſylle. ꝙ videbat quedam
pſentia: ad que probabiliter ꝯiecturabat
ipam ſequi. vt refert Aug. ij. de ciuitate.
Attendūt etiā in talibꝰ varias hoim affe
ctiones ex varijs ipoꝝ moribꝰ multipli-
ceſq̄ inductiōes hincinde. Futura tñ cō
tingentia nō poſſunt certitudinaliter ſci-
re: niſi illa iuſto dei iudicio a ſctis angeliꝯ
addiſcāt: ad talia facieda ipos licētiantī-
bus: ⁊ ſic pdicūt aliquādo futura que ipi
facturi ſunt. vt quidā pdixit capitoliū ar
ſurum: vt ibidē refert Aug. Ex pdictiſ
patꝫ ꝙ impſſiones ſiderū diſponūt quo
dam modo ad veritatē moꝝ: nō tñ neceſ
ſitant. Fuit tñ opinio quorūdā mathe- Corol-
maticoꝝ ꝙ ex vi poſitionis ſideꝝ neceſſa- lariū.
rio cauſaꝛ in hoibꝰ diuerſitas moꝝ: ita
ꝙ talis eſt quiſq̄ in moribꝰ qualē eū fa-
cit eſſe diſpoſitio ſyderum in qua eſt ꝯce-
ptus vel natus ⁊ iſtam vim vocauerunt
noie fati. Sꝫ hec opinio eſt heretica. Cū
eni tollat libertatē arbitrij tollat meritū
⁊ p ꝯſequēs premiū. Unde fatū ſm iſtā Fatum
acceptionē nihil eſt vt dicit Gregoriꝰ in qd ſit.
omelia epiphie. Alio modo pōt dici fatuꝫ
diſpoſitio ſiue ordinatio cauſarū ſecūda-
rū ad effectus pducēdos diuinitus. ⁊ h
modo fatum vere eſt aliqd. Prouidētia
eñi diuina p cauſas medias ſuos exequi
tur effectus. Poteſt igiꝛ ipa effectuū ordi
natio dupli ꝯſiderari. Uno mō ſm ꝙ eſt
in deo: ⁊ ſic dicitꝛ puidentia. Alio modo
ſm ꝙ eſt in cauſis medijs ordinatis ad
effectus pducēdos: ⁊ ſic habet rōnē fati
⁊ hoc modo Boetius loquēs de fato in
libro de ꝯſolatiōe dicit ꝙ fatū eſt rebus
mobilibꝰ inherens diſpoſitio per quā p
uidentia diuina ſuis queq̄ nectit ordini-
bus. Sed tñ ſancti doctores hoc nomi-
ne vti recuſauerūt: ꝓpter eos qui illud ad
vim poſitiōis ſideꝝ retorqbāt. Uñ aug.
in libro de ciui. dei dicit. Si qs ꝓpterea
res humanas fato tribuerit qꝛ ipam dei
voluntatē vel poteſtatē fatum vocat: ſen
tentiā teneat ⁊ linguam corrigat. Ad Rñdeo
argumētū in oppoſitū. ꝯcedo ꝙ circūſcri- ad arg.
pto omi libero arbitrio diuino angelico
⁊ humano oia euenirēt de neceſſitate et
nihil ꝯtingenter fieret in entibꝰ. Unde ſi
aliqua ſtella eſſet nata generare pluuiam

de neceſſitate illam generaret. ſi vero for‑
tior cauſa in oppoſitū veniret: de neceſſi‑
tate impediret. Sed quid de infirmitati‑
bus: Agunt ne ad has: Dico ꝙ ſic. hñt
eñ aliquā actionē diſpoſitiuā in intendē‑
do vel remittēdo qualitates ⁊ hmōi. ⁊ ſic
eſt ꝯueniēs ⁊ neceſſariū ꝙ bonus medicꝰ
habeat ſciētiā aſtronomie. Poſſunt eñ
medici in aliquo tpe ꝓpinare medicinam
que interficiat: ⁊ in alio tpe liberaret.

Di. xv. **Circa diſti**ctionē. xv. in qua magiſter
agit de ope quinte ⁊ ſexte
diei: ſciendū ꝙ ſicut eodem
die factus eſt totus ornatus nature lumi‑
De opi‑ noſe ſcʒ. iiij. die: ſic eodē die debuit fieri or‑
bus qn‑ natus nature tranſparētis nō luminoſe.
te et ſe‑ ſcʒ aeris ⁊ aque. Hinc eſt ꝙ hoc die ꝓdu‑
xte die‑ xit deꝰ ex aqua natatilia ⁊ volatilia: tum
rum. q: aer ⁊ aqua ꝯueniūt in tranſparētia nō
luminoſa: tū q: pars aeris auibꝫ ornata
vaporibꝫ aqueis eſt cōmixta. ſic ī vno die
debuit fieri ornatus nature opace. ⁊ ideo
ſexto die ꝓduxit deus de terra hominē ⁊
alia aīalia gradiētia. Die vero ſeptimo
requieuit deus. i. ceſſauit a nouis generi‑
bus creaturaꝝ ꝯdēdis. In illis eñ ſex di‑
ebus ꝓduxit deus oēs ſpecies creaturaꝝ
que ꝓducende erāt vel in ſuis actualita‑
tibus vt machinā mundialē ⁊ creaturas
ptinētes ad eius ornatū aut in ſuis pnci‑
pijs p que poterāt poſtea naturalr ꝓdu‑
ci. qḋ dico ꝓpter aliquas ſpecies īpfecto‑
rū aīaliū cuiuſmodi ſūt vermes: q virtu‑
cur hō te corpoꝝ celeſtiū generanꝭ. Eſt autē hō
ſit factꝰ vltimo ꝓductus tanq̄ finis ad quē crea‑
die vlti. ture ſenſibiles ordinanꝭ. Licet nanq̄ deꝰ
ſit finis vltimꝰ oim creaturaꝝ. inq̄tū in
eis eſt quedā pticipatio diuine bonitaꝭ.
hō tū qui natus eſt imediate ꝯiungi deo
p cognitionē ⁊ amorē eſt finis ſub fine ꝗ
mediāte creature nō rōnales in deū ordi‑
nanꝭ. Aliter tū ordinabaꝭ ad hominē
in ſtatu nature inſtitute. ⁊ aliter in ſtatu
nature lapſe. q: in pmo ſtatu ſi pſeueraſſꝫ
hō oia aīalia irrōnalia obediuiſſent ei. et
ſic fuiſſent ei ad manifeſtādū eiꝰ imperiū
⁊ in ſolatiū. ⁊ ꝯtēplatiōis exercitiū: ex va‑
rietate creaturaꝝ attēdendo ſapiam ꝯdi‑
toris. In ſtatu aūt nature lapſe vltra pre‑
dicta quedā ſūt ad ſuſtentandū hois na‑
turā quo ad cibū vel labores: vt iumēta
⁊ pecora: quedā vero ad corrigendū eum
ꝓpter culpā: q̄ danꝭ hoi ī exercitiū. vt ani‑
malia q̄ nata ſunt ſeuire. vt beſtie q̄ſi va‑
ſte. q̄dā v̄o ſūt ad hꝰ exilij eruditionē vt
qñ videmꝰ pugnas īter aues īter piſces. iter
feras. iter reptilia addiſcamꝰ ex certamini‑
bus ⁊ inſidijs ceteroꝝ aīaliū in q̄ntis cer‑
taminibꝫ ⁊ inſidijs ⁊ nos ⁊ mundus hic
totus poſitus ſit. In cūctis vero etiaꝫ
minimis ⁊ q̄ nullius vtilitatis eſſe videꝭ
diuinam opationē poſſumus admirari.

Poſſet aūt ſumi generalis diuiſio ani‑
maliū q̄ntum ad moueri. Aial eñ vel mo‑
uet ſe impellēdo. ⁊ hoc vel pedibꝫ. ⁊ ſic eſt
greſſibile. vel alis: ⁊ ſic eſt volatile. Aut
mouet ſe anterius trahēdo: ⁊ ſic eſt repti‑
le. Motus eñ repēdi attendiꝭ ſm tracti‑
onē vt patꝫ in vermibꝫ ⁊ ſerpentibꝫ totuꝫ
corpus ſuū poſt ſe trahentibꝫ. ⁊ in natari‑
libꝫ q̄ vi pēnularū totū corpꝰ ſuū trahūt.
Large aūt dicunꝭ reptilia que in mouē‑
do ſe magnā partē corpis terre applicant
q̄uis habeāt pedes: vt lacerte. Oritur
Dubiū aūt in hac diſtinctiōe dubitatio cōis. an
elemēta maneāt i mixto. Et dicūt quidā
ꝙ ſic. Alij vero ꝙ nō niſi virtualr: ſic impꝫ‑
fectū ꝯtineꝭ i pfecto ſeu p ꝯueniētiā q̄ mi‑
xtū ꝯuenit cū elemētis i ꝯformitate qua‑
litatū. Cui opinioni magꝭ adheret ſcotꝰ
vt declaratū eſt in libro de generatione.

Circa diſtictionē. xvj. pſuppoſitis his Di. xvj
que dicta ſūt de imagine tri‑
nitatis diſt. iij. pmi. ⁊ de mēoria itellectu
agēte ⁊ potēciali. Quero vtrū itellectus
⁊ volūtas diſtinguanꝭ realiter inter ſe ⁊
ab aīa: Et arguiꝭ ꝙ ſic. potētie aie diſtin‑
guūtur p actus ⁊ actꝰ p obiecta. ij. de aīa
ſꝫ actus illaꝝ potētiaꝝ ſūt realr diſtincti.
ſcʒ itelligere ⁊ velle. ꝗ potētie. Itē Po‑
tētia ⁊ actus ptinēt ad idē genus. ſꝫ actꝰ
iſtaꝝ potētiaꝝ ſūt accidētia: ꝗ ⁊ potentie.
Item Si aīa ſm eſſentiā ſuā imedia‑
te ſit pncipiū opatiōis: cū ſit ſemp actus

ſemp agit ⁊ opaẜ. igiẜ hñs aiaȝ ſemp itelligit: ſicut hñs aiam ſp viuit. Itē ſequeret ꝙ ſp poſſȝ agere: q: agēs p ēntiā ſuā ſemp pōt agere. ꝯñs aūt eſt falſū. Itē ſicut ſe hȝ eſſe ad eſſētiā: ita opari ad potentiā. ġ p cōmutationē ꝓportiōis ſic eſſe ad opari: ita eſſe ad potētiaȝ. ſed ī oi creato eſſe differt realr̄ ab opari: ġ eſſe differt realr̄ a potētia. Preterea naturalis potentia poniẜ in Ari. in ſcd̄a ſpecie q̄litatis Itē. ii. de aia diciẜ ꝙ ſunt ptes anie. ġ diſtinguūtur realr̄ ab inuicē. Preterea videẜ ꝙ ſint reſpect⁹ realr̄ diſtincti. q: in diuinis eſt vna eſſentia cū trib⁹ pſonis p ꝓprietates relatiuas diſtinctis. ġ in imagine creata erit vna eſſentia cū trib⁹ potētijs relatiue diſtinctꝭ. In oppoſitū. v. de trini. diciẜ ꝙ ſūt vna eſſētia vna vita. Itē ix. de tri. In eo q̄rēda eſt imago q̄ in aia nr̄a nihil eſt melius. ſed eſſentia aie nihil eſt melius ġ potētie aie in quib⁹ eſt imago nō differūt ab eſſentia realr̄.

Rñſio ſm ſco.

Omiſſis varijs opiniōib⁹ dico ſm ſcotū ꝙ potētie aie nō diſtinguūẜ realr̄ nec inter ſe nec ab eſſentia. Probaẜ. q: illud eſt ponēdū in natura qđ meli⁹ eſt ſi ſit poſſibile ex ij. de generatiōe. Natura eñ ſp deſiderat qđ meli⁹ eſt. ſȝ paucitas ſine multitudie eſt melior in natura ſi ſit poſſibilis. ex primo phy. ġ ſi poſſūt eſſe actus diuerſi ab vna eſſentia ſimplici aie ſine diſtinctione reali potentiaꝝ. hoc eſt ponendū. Poſſibilitas aūt hui⁹ patebit rñdendo ad obiecta. Qr̄ aūt talis paucitas ſit nobilitatis. ptȝ. Nam aliter nō cōpeteret enti nobiliſſimo: cui ꝯuenit p eſſentiā ſuā ſimpliciſſimā opari diuerſa. Itē ordinatū ad finē quāto imediatius ipm attingit: tāto nobilius: ġ potētie q̄bus aia vltimū finē attigit nō diſtinguūẜ realiter ab ipa. Dico ergo ꝙ potētie aie ꝯtinenẜ in ī͛a vnitiue ſeu realiter. ⁊ diſtinguūtur ab ea formaliter q̄ſi paſſiōes ab ea ꝓfluētes. ⁊ ponit ſcotus exemplū de ente ⁊ paſſiōib⁹ eius: ſunt eñ pfectiōes abſolute idē realiter ipi aie. p q̄s ipa eſt opatiua.

Rñſio ad arg.

Ad pmū argumētū dico ꝙ licȝ potētie diſtinguāẜ p act⁹. i. cognoſcanẜ diſtingui nō tñ opȝ ꝙ ſit tanta diſtinctio in potētijs ſicut in actibus licȝ ſit aliq̄. vna eñ potētia viſiua eſt pluriū coloꝝ. Ad ſcd̄m dico ꝙ potētia ⁊ actus duplr̄ ſumunẜ Uno mō vt ſunt differētie entis ſm ꝙ oē ens eſt i actu vel in potētia. ⁊ ſic nō tm̄ ſunt eiuſdē ſpeciei: ſȝ etiā eiuſdē nūeri. vt dr̄. ix. metaph. Nā indiuiduū qđ nūc eſt i actu: illud idē fuit in potētia. Alio mō potētia ſumiẜ p pncipio opandi. ⁊ hoc mō diuidiẜ in potentiā actiuā ⁊ paſſiuā. v. metaph. ⁊ ſic potētia ⁊ actus nō ptinēt ad ideȝ gen⁹. Ad tertiū dico ꝙ nō ſequiẜ ſi aia eſt ſp actus pmus dans formalr̄ eſſe viuū: ꝙ ſep ſit cauſa effectiua actus ſcđi. Ad quartū dico ꝙ agēs p eēntiā eſt duplex. vnū qđ nō hȝ eſſe pticipatū. qđ ſcȝ nō dependet ab alio in agēdo: vt deus. ⁊ de tali veruȝ eſt ꝙ ſp pōt agere. Aliud eſt agēs p eſſentiā. i. nō p accidēs ſiue p additum licȝ dependeat. ⁊ de tali nō eſt veruȝ ꝙ ſp agere poſſit. Ad q̇ntū dico ꝙ nō ſe habet ſimiliter eſſe ⁊ eſſētia: ⁊ opari ⁊ potētia. q: eſſe ⁊ eſſentia ſunt ideȝ realiter: opari ꝓo ⁊ potētia realiter diſtinguūẜ. Ad illud de p̄dicamētis dico potētia naturalꝫ abſolute nō eſt in p̄dicamēto qualitatis: ſed facilitas vtēdi iſta potētia vt facilitas naturalis ad currēdū vel pugnandū. Ad illud tertij de aia dico ꝙ potētie dicunẜ ptes aie. i. ptiales pfectiones. ex hoc autē nō ſequiẜ ꝙ realiter differant. Ad vltimū dico ꝙ imaginis create ad ꝓtotypū nō eſt oimoda ſimilitudo. vt dictū eſt tertia diſtinctione primi.

Jo ad diſtinctionē. xvij.

Diſtin. xvij.

q Circa diſtinctionē. xvij. pmo videbitur. An aia ade fuerit creata in corpe. ſcđo de ſitu padiſi terreſtris.

De aie infuſione ⁊ creatione.

Quantū ad primū Augu. viſus eſt ſenſiſſe ſup geñ. ꝙ aie fuerūt create cū angelꝭ ⁊ poſtea eas acceſſiſſe ad corpa. ſȝ illa opinio nō eſt vera: vt habeẜ manifeſte ab eodē in libro de eccleſiaſticis dogmatibus vbi dicit aias hoim nec eſſe ab initio inter ceteras naturas intellectuales: nec ſimul creatas ſicut Origenes fingit. Ad hoc ē ratio talis. q: aia dū actu nō informat eſt ipfecta. igiẜ cum opa dei ſint pfecta vt ait Pſalmiſta nō debuit ſic creari

creantur igitur ⁊ anima ade ac cetere aie in coꝛpe: ⁊ prius natura ſunt terminus creationis ꝙ̄ vniātur coꝛpib⁹. Poſſetq̄ ſine coꝛpe creari. In eodē tñ inſtanti temporis eſt ipaꝝ creatio: ⁊ ad corpus vnio. Unde ſic exponitur illud geñ. Formauit deus hoiem ⁊ inſpirauit in faciē eius ſpiraculū vite. i. animā in coꝛpe creauit. ⁊ ſignanter facies exprimit: q2 in capite vigent oēs ſenſus. Quantū ad ſcđm ponitur paradiſus terreſtris eſſe ſitus in oriente eq̄noctiali. ⁊ attingere vſq̄ ad globū lunarē. Sup quo dicit iohanes Scotus ꝙ cū paradiſus ſit locus temꝑatus ⁊ ꝯueniēs habitationi humane nō oꝑ3 ꝙ ſit ſub equinoctiali cū ibi ſit caloꝛ exceſſiuus rōne ſolis bis in anno ſuper zenith capitū hominū ibidem diſcurrētis. Qꝛ aūt dicit ꝙ attingit globū lunarē. vel ſūt verba mathematica vel falſa: cum ibi ſit ſphera ignis. nec poteſt dici ꝙ ſit in ſupiori parte aeris. quia hec inflamatur vehemēter ꝓpter ꝓpinquitatē ignis: niſi ponatur locus ille accidētaliter temꝑatus. vt ſunt loca ſub polo artico ſm Marcianū in mūdi deſcriptione. vt ſi eſſet ibi ꝯſtellatio habens influxū frigiditatis ad huiuſmodi calorē temperādū. vel vt quidā dicūt temperat calor ille a ſūma frigiditate que in medio interſticio aeris viget cuius extremitati ſupiori forte equaliter ꝓpinqua eſt ſupficies illi⁹ loci ſicut ſphere ignis. vnde dicunt ꝙ paradiſus dicit attigere vſq̄ ad globū lunarē: q2 tranſcēdit locum generatiōis impreſſionū humidarū. in quo ſc3 generat circulus qui ſenſui noſtro apparet eſſe in circuitu lune.

De loco parad.

Quicq̄d ſit de p̄dictis certū eſt ꝙ eſt locus temꝑatiſſimus in quo deus poſuit hominē quē extra paradiſū in etate virili formauerat. Fecit aūt deus hominē extra paradiſum: vt per hoc innueret ꝙ paradiſus nō erat eius habitatio ex natura ſed ꝑ gratiam. Eſt aūt locus ille hoibus inacceſſibil' in ſtatu nature lapſe propter interpoſitionē mariū ⁊ terrarū inhabitabiliū. ⁊ ꝓpter angelicā cuſtodiā. fuerūt tamen virtute diuina enoch ⁊ helias ibidem tranſlati vt ex ſacra ſcriptura patet. aduentū antichriſti expectātes.

Diſtin. xviij.

Jrca diſtinctionē. xviij. Quero vtꝝ in coſta ade de qua formata fuit mulier fuerit ratio ſeminalis. Hic primo aliqua p̄mittā. deinde ad queſtionē r̄ndebo. Quantū3 ad primū ſciendū ꝙ materialis eius potētia nō poteſt eſſe ratio ſemialis. quia Aug. ſup Geñ. ad lrāz dicit ꝙ leui fuit i abraā ſm rōnem ſeminalē: ſed chr̄s non fuit in abraam ſm rationē ſeminalē: ſed tñ ſm coꝛpulentā ſubſtantiā. vterq̄ tñ tam leui ꝙ̄ chr̄s fuit ibi ſm materiā ⁊ eius potentiā paſſiuā. materia igit vel ei⁹ potētia nō ē rō ſemial'. S3 rō ſemialis eſt via intrinſeca in ſemine indita ſemini a generāte vel cauſante que eſt forma ſubſtātialis ſeminis vel qualitas ꝯſequēs eā que eſt via reſpectu forme generāde: vt in tritico eſt qualitas ꝯſequēs formā ſubſtantialem eius. Ponit aūt nō ſolum in animalib⁹ in quib⁹ ſemen fit de ſuperfluo alimenti: ſed etiā in omnib⁹ mixtis que a generante recipiūt qualitates que ſunt vie ad formas vlterioꝛes ⁊ ꝑfectioꝛes. In cadauere etiam bouis poteſt induci qualitas aliqua a coꝛpoꝛe celeſti que eſt via ad formā auis ⁊ eſt ratio ſeminalis ſimilis illi que dat a generāte vniuoco. Pōt etiā eſſe i nō vere mixtis ſic i mixtis ꝑ iuxtapoſitionem. Coꝛpoꝛa eñ celeſtia nō ſemꝑ generant de vere mixtis: ſed de mixtis per iuxtapoſitionē. ⁊ tale mixtū poteſt habere qualitatē que erit via ad formā ꝑfectioꝛem. Ex p̄dictis poteſt itelligi qđ dicit Aug. iij. de trinitate. ꝙ in elementis mūdi huius ponēde ſunt rationes ſeminales. quia ſic poſſunt ꝯtemperari ꝑ ſimplicē mixtionē vel ꝑ mixtionē que ē ꝑ iuxtapoſitionē ꝙ ex eis cauſabit quedā q̄litas vel forma que erit via ad aliquid ꝑfectius. Et ex hoc poteſt habere intentū ſuū. iij. de trinitate. vbi oſtendit qualiter magi pharaonis fecerunt ranas. Nam rationes ſeminales iſtoꝝ ſunt in elementis ꝯtemperatis ad inuicē: que cōtēperantia non eſt niſi quedā iuxtapoſitio elementi cū elemēto ſm quātitatē ꝓpoꝛtio-

De formatiōe Eue

De rōnib⁹ ſemialib⁹

Diſtin. xviij.

natã. Et qꝛ angelus malus nouit iſtam
q̃ntitatẽ ⁊ ꝓportionẽ: ideo ſic põt cõiũge-
re elementa actiua paſſiuis et apponere
iſta directe corꝑibꝫ celeſtibꝫ habẽtibꝫ in-
fluere ſuꝑ iſtam cõtemꝑantiã: et ſic gene
rare ranas. Q, aũt generet̃ forma corpo

De for-matiõe Eve

ris organici ꝟtute corpoꝝ celeſtiũ certuꝫ
eſt: ſed de aĩa ſenſitiua eſt dubiũ. Quidã
eñ dicunt ꝙ a ſolo deo generat̃. cũ eñ oẽ
viuũ (ſm Aug.) ſit pſtanti⁹ nõ viuẽte: nõ
põt generari a corꝑe celeſti nec etiã ab an
gelo. qꝛ nõ agit niſi mediante motu celi.
g̃ a ſolo deo. Alij dicunt ꝙ corꝑa cele-
ſtia poſſunt ↄcurrere cũ pma cauſa ad ꝓ-
ductionẽ aĩe ſenſitiue. et dicũt ꝙ non eſt
neceſſe cauſas ſecũdas cũ pma cauſa cõ-
currentes ad ꝓductõeꝫ alicui⁹ effect⁹ eſſe
ꝑfectiores illo effectu. Quãtũ ad ſecũ-
dum dico ꝙ illa coſta nõ fuit ratio ſemi-
nalis. ꝓbat̃. quia ſemen eſt in potentia ꝓ
pinq̃ reſpectu formationi geniti. v. meta-
phy. Illa aũt coſta nõ erat in potẽtia ꝓ-
pinqua reſpectu corꝑis mulieꝛ: cũ ex ipa
nõ potuiſſet naturaliter generari. vñ a ſo
lo deo fuit formatũ illud corpus: nec po
tuit ab angelis formari: cum nõ poſſint
aliquã formã naturalẽ ꝓducere ſm Au
guſt. iij. de trini.

Di.xx.

Circa diſtin

ctionẽ. xix. q̃rit̃ Vtꝝ in ſtatu
innocentie habuiſſem⁹ corꝑa
imortalia. Q, nõ. quia Adã poterat ge-
nerari. g̃ poterat corrũpi. Patet conſeq̃n
tia. qꝛ no eſt maioris ꝟtutiꝫ rem poſſe cor
rũpere q̃ꝫ generare. Cõtra. Rhom. v.
Per vnũ hoĩem mors intrauit in oẽs.

Rñſio doc. ſb.

Hic dicit Sco. ꝙ ſtante ſtatu innocẽtie
homo poterat mori. ſed illa potẽtia non
fuiſſet reducta ad actũ. qꝛ de⁹ innocenteꝫ
a morte pſeruaſſet: et ſic erat imortal̃. hoc
patet ꝑ cauſas mortiꝫ poſt lapſum. Acci-
dit eñ mors ab intrinſeco ⁊ ab extrinſeco:
Ab intrinſeco aũt. ſ. ꝑ actionẽ mutuã cõ-
trarioꝝ inter ſe infra corpus. Calidũ eñ
cõſumit humidũ radicale: ad cui⁹ corru-
ptionẽ ſequit̃ corruptio ꝓpria: vt patꝫ de
igne ⁊ oleo in lampade. Hmõi aũt con-
ſumptio ſm q̃ſdam fuiſſet paulatiue re-

ſtaurata ꝑ eſum fructus ligni vite. q̃d ꝓ
bat̃ ꝑ illo Geñ. ij. Videte ne forte ſumat
de ligno vite ⁊ viuat in eternũ. Sed con
tra. Iſte fruct⁹ nõ potuit ſuſtẽtare naturã
niſi ꝑ cõuerſionẽ eius in ipſam. ſed illud
cõuerſum nõ fuit nobilius q̃ꝫ ↄuertẽs. et
natura ↄuertẽdo ipm nutrimentũ magiꝫ
ac magis debilitat̃ q̃nto magis ac ma-
gis agit in cõuertẽdo. qꝛ agens oẽ phyſi
cum in agendo debilitat̃. igit̃ q̃nqꝫ defe-
ciſſet. Exemplũ Ariſtotelis de aq̃ mixta
cũ vino in li. de generatiõe: ad hoc facit.
Primo eñ vinũ cõuertit in ſe aquã. ⁊ tot
vicibꝫ põt apponi aqua ꝙ deficiat virtus
vini in cõuertendo. In eternũ igit̃ in illa
autoritate Geñ. ſumit̃ nõ ꝓ vite intermi-
nabilitate ſed diuturnitate: ſicut ſcriptura
vocat mõtes eternos. Stante tñ inno-
centia nõ accidiſſet mors. qꝛ q̃libet fuiſſꝫ
tranſlatus in paradiſum anteq̃ꝫ fuiſſet alte
rata natura alteratiõe improportionata
aĩe. nõ tñ ſimul fuiſſent trãſlati: ſed vn⁹
prius: ali⁹ poſterius. potuiſſentqꝫ poſte-
rius nati eſſe beatiores pꝛioribꝫ: vt de btã
ꝟgine patet. Ab extrinſeco etiã non fu-
iſſet corruptio: nõ tñ q̃n potuiſſet innocẽ
tis corpus diuidi ⁊ ſcindi a malo angelo
ſi deus ꝑmiſiſſet. ſed tñ hoc nõ accidiſſet
qꝛ deus innocentẽ preſeruaſſet. Nõ paſſi
etiã fuiſſent corruptionem ab intenſo fri
gore vel calore. qꝛ in paradiſo eſt aer tem
ꝑatiſſimus. Aĩalia etiã fuiſſent homini
mitia: nec ſe expoſuiſſet aliq̃s ignis vel aq̃
ꝑiculo. Ex pmiſſis patet ad argumẽ-
tum in oppoſitum.

Diſt.xx.

Quo ad di-

ſtinctionem. xx. q̃rit̃ Vtꝝ fi
lij ꝓcreati in ſtatu innocẽtie
fuiſſent ſtatim in iuſticia ↄfirmati. Q, ſic
ꝓbat̃ ꝑ Anſ. Cur de⁹ ho. libro. j. Si pri
mi parẽtes ſic vixiſſent vt pmo tentati ñ
peccaſſent: ita cõfirmati fuiſſet cuꝫ omni
ꝓgenie ſua vt vltra peccare ñ potuiſſent
Cõtra. Illi filij fuiſſent viatores. g̃ pec
catores eſſe poterant. In iſta q̃ſtiõe p
mo videbit̃ de q̃ſito. ſecundo mouebunt̃
quedã dubia. Quantum ad pmũ di-

Rñſio

cit Scotus ꝙ in ſtatu innocẽtie ſicut fuit

ex mera liberalitate diuina data iuſticia originalis pmo parētis:ſic data fuiſſet filijs ei⁹ poſt eū:q̄ ſic fuiſſent ī illa cōfirmati q nunq̄ peccaſſent poſtq̄ pmā tentationē viciſſent:ſicut ꝛ pr̄ pmus fuiſſet cōfirmat⁹ in illa ſi pme tētatiōi reſtitiſſet.

Et licȝ iſta iuſticia nō neceſſitaret eos ad bn̄ agēdū cum nō recepiſſent pfectiorē q̄ pater q eā pdere potuit ꝛ pdidit: mirabilit tn̄ fuiſſent adiuti ne peccaſſent ppter hmōi iuſticiā ꝛ ſollicitā doctrinā parentū.et ſic debet intelligi vbū Anſelmi.

Du.j. Quantū ad ſecundū dubitat vtꝝ ſoli electi tūc fuiſſent geniti. Ad hoc dr̄ Gre. viij.moral. Si parentē primū nulla pcti rubigo corrūperet: nequaq̄ ex ſe filios gehēne generaret.ſed illi q nunc p redēptorem ſaluādi ſoli ab illo electi naſcerētur.

Du.ij Scdo dubitat vtꝝ ī illo ſtatu fuiſſent tot vnius ſexus q̄t alteri⁹. Rn̄deo q ſic. q: nulla pſona fuiſſet cōiuncta cuȝ alia in linea aſcendente nec deſcendente.q: h̄ fuiſſet cōtra naturā. Vn̄ Adā ſi nūc viueret nō poſſet ɔtrahere.qlibet tn̄ pſona fuiſſet alij cōiuncta p obligationē illi⁹ pcepti: Creſcite ꝛ multiplicami ꝛ replete terram.et vn⁹ etiā nō fuiſſet cōiunct⁹ duab quia bigamia fuiſſȝ ɔtra legē nature.nec marit⁹ ſupuiuens accepiſſet aliā.qa ſcde nuptie nō ſunt modo multū laudabiles. et multo minus tūc fuiſſent. igit in linea laterali tot femine q̄t viri. Ex hoc tn̄ non ſequit q nunc tot ſaluent de vno ſexu q̄t de alio.q: eadē pſona potuit eſſe mas et femia.q: ſicut ſexus muliebris nō variat ſpeciē hoīs:ſic nec hic ſexus hāc pſonam

Du.iij. Tertio dubitat vtꝝ p carnalē copulā fuiſſet in muliere vginitatis amiſſio. Alij dicunt q cū ibi nō fuiſſet aliq voluntatis deordinatio: nō fuiſſet aliq clauſtroꝝ apertio i cōceptu:ſed tm̄ in partu.q: vt dicit Aug.xiiij. de ciui. Vn̄ illas corporis ptes nō ageret turbidus calor ſed ſpōtanea ptās ſicut op⁹ eſſet adhiberet.ita tūc potuiſſet vtero ɔiug' ſalua integritate feminee genitalis virile ſemen imitti. ſicut nunc pot eadēȝ integritate ſalua ex vtero vginis flux⁹ cruoris mēſtrui emitti.eadē qppe via poſſet illud imitti qua hoc eijci

Alij dicūt q Aug. in illa autoritate nō aſſerit q ita factum fuiſſet:ſed q ita fieri potuiſſet:et q vginitas in illo ſtatu non pferret cōiugio: licȝ nūc pferat rōne difficultatis que eſt in reſiſtendo indinatōi carnis:q tūc abſq̄ vlla rebellione rōnis imperio paruiſſet. Quarto dubitat vtꝝ paruuli in ſtatu innocētie fuiſſent primo neſcij. Du.iiij Rn̄deo q ſic. q: impediri organis viriū ſenſitiuaꝝ: impedit rōnis vſus. In pueris aūt eſt illud impedimētū ppter nimiā cerebri humiditatē: et ppt nimiā cōmotionē ꝛ fluiditatē humoꝝ in organis q impediūt diſtinctā relucētiā imaginū: ſicut facies nō apparet diſtincte, in aqua mota. Non habuiſſent etiā pfectū vſum mēbroꝝ: cū nō fuiſſent nati cū pfecta q̄ntitate organoꝝ. vn̄ nerui eoꝝ nō fuiſſent pmo apti ad motū pgreſſiuum.

Circa diſtin ctionē.xxj. Di.xxj.

qrit Utꝝ pctm̄ pmi hois in ſtatu innocētie potuit fuiſſe veniale. Dicūt qdā q nō. Qd pbat.q: oī pctō debet aliq pena. ſed pena nō poterat ſibi deberi ipo remanente in ſtatu innocētie. g omne pctm̄ fuit ſibi mortale ꝛ nullū veniale. Rn̄ſio q̄rūdā Preterea. peccatū pure veniale corrūpe non habet(remanēs veniale)ſummā rectitudinē quā habuiſſet hō in ſtatu innocētie.pctm̄ aūt qdcūq tūc illā corrupiſſet. quare nō potuit eſſe niſi mortale. Itē. Quādiu vires ſupiores ſunt ordinate ad deū: in virib inferiorib nulla poteſt eē obliq̄tas: quia nō eſt deordinatio in virib inferiorib ſtāte illo ſtatu niſi pmo ſit in ſupioribus.pctm̄ igit pmū oportuit q haberet deordinationē viriū ſupioꝝ.ſed oīs talis deordinatio fuiſſet pctm̄ mortale. Cōtra.quia illud donū nō cōiungebat pfecti⁹ vltimo fini q̄ qcunq gra gratūfaciens ɔiungat nūc viatorē.ſed cū gra q̄cū q nūc poteſt ſtare veniale etiā in pfectiſſimis. Inoppoſitȝ opinionis dcē Vn̄ Ioh.in canonica ſua. Si dixerimus q: pctm̄ nō habemus: noſmet ipos ſeducim⁹. Itē Suppoſito q aliquis act⁹ ex genere poteſt eſſe pctm̄ veniale puta vbum ocioſum:ſed adam potuit talem actum exercere ocioſe loquendo.

ſed actus de ſe venialis non fit mortalis
niſi q̄ten⁹ ſup ip̄m cadit p̄ceptum. igit̄ cū
nullū p̄ceptum habuiſſet adam de abſti
nendo ex neceſſitate ſalutis a talibꝫ ꝟbis
(Nimis eīm ad difficile obligaſſet de⁹ vl
atrocē ſi in illo ſtatu illum de neceſſitate ſa
lutꝭ obligaſſet ad faciendū ſemꝑ qđ fuiſ
ſet melius: vel ad vitandū q̄dcūqꝫ retar
datiuū ad melius) Dicit igit̄ Sco. ꝙ po
tuit peccare venialiter in illo ſtatu. Cir
ca qđ ſciendū ꝙ pctm̄ mortale nō diſtin
guit̄ a veniali in hoc ꝙ vnuz eſt reſpectu
finis. ſ. mortale: et aliđ reſpectu eoꝝ q̄ ſūt
ad finem. ſed vtrūqꝫ poſſet eſſe ⁊ circa ea
q̄ ſunt ad finem: ⁊ circa finē. Sed in hoc
diſtinguunt̄ q̄a pctm̄ mortale eſt deordi
natio oppoſita ordinatiōi fine q̄ finis nō
pōt ſeq̄ aliq̄ mō: q̄ q̄dem deordinatio ha
bet p̄ceptū ꝯ qđ deordinatio fit. et ideo
oīs deordinatio cadens ſub p̄cepto auer
tit a fine neceſſario. Sed alia eſt ordi
natio q̄ poteſt eſſe reſpectu finis cōſeq̄n
di q̄ non eſt neceſſaria ſed vtilis. nec ē de
p̄cepto ſed pot⁹ de aliq̄ cōſilio. et ſic de
ordinatio oppoſita huic eſt pctm̄ veniale
nec facit cadere a fine neceſſario. licꝫ talis
nō ꝓcedat meliori mō quo pōt. Dico
igit̄ ꝙ adam potuit nō tm̄ exercere actuz
deordinatū ꝯtra p̄ceptū ſed etiā conſiliū
tm̄: vt nō faciendo maxie expedientia: vel
Rñſio ad arg. faciendo aliq̄ retardatiua. Ad p̄mum
dico ꝙ alia pena q̄ꝫ mors pōt rñdere ve
niali: puta diſplicentia aliq̄ vel aliq̄d hu
iuſmodi: ſeu debitū feruentioris act⁹ cha
ritatꝭ q̄ feruor conſumeret pctm̄ veniale.
Hec aūt pena nō obfuiſſet innocentie.

Ad ſecundū dico ꝙ venialis obliq̄tas
potuit ſtare cū ſumma rectitudine habi
tuali tunc poſſibili viatori. ſicut actū ma
xime meritoriū pōt nūc ſeq̄ aliq̄ vana glo
ria: nec veniale illud tollet meritū talis
actus. Ad tertiū Eſto ꝙ verū ſit ꝙ in
inferioribꝫ viribꝫ nō potuerit fuiſſe deor
dinatio niſi p̄fuiſſet i ſuperioribꝫ: tn̄ dico ꝙ
nō oīs deordinatio in ꝟtute ſuperiori eſt
pctm̄ mortale. Nā leuis mot⁹ ꝑ ſurrepti
onē de opinione aliq̄ circa articulos fidei
eſt deordinatio in ꝟtute vel portione ſu
periori. Nā pōt eſſe circa tale obiectū qđ
non poteſt cōſiderari niſi ꝑ ꝟtutes ſupio
res: vt deū eē trinū et vnū. et tn̄ nō oīs le
uis mot⁹ eſt ibi pctm̄ mortale. lꝫ in ſupio
ri virtute ſit grauι⁹ pctm̄ q̄ꝫ in inferiori.

Ex motiuū diabo
li ad tentandū p̄mos parētes
fuerit inuidia: Q, nō. Greg. v.
moral. ſup illud Paruulos occidit inui
dia: ſic ait. Paruulus eſt q̄ in inuidia oc
cidit̄. q̄ꝛ niſi ipſe inferior exiſteret de bo
no alterius nō doleret. ſed diabolus cuz
ſit ſupbiſſimus ſe inferiorē hoīe nō repu
tabat. ergo nec ipſi homi inuidebat. Con
tra. Sap. ij. Inuidia diaboli mors intra
uit in orbem terrarꝫ. In iſta q̄ſtiōe pri
mo videbit̄ de q̄ſito. ſcđo mouebunt̄ ali
qua dubia. Quantū ad p̄mū (ſicut dt
Dam.) Inuidia eſt triſticia de bonis ali
enis. ⁊ orit̄ ex ſupbia ſm Aug. ſup Gen. Rñſio ad q̄ſt.
Diabolus itaqꝫ qui eſt ſupbiſſimus vi
dens hominē per obedientie humilitatē
poſſe aſcendere vnde ipſe ceciderat: inui
dit ei: et ſic fuit motus ad eum tentandū

Ad argumētū in oppoſitū dico: ꝙ q̄ꝫ
uis diabolus nō reputaret hominē actu
ſupiorem: reputabat tamen hoc poſſe fi
eri aſcēdendo. ſ. vnde ipſe corruerat. Ut
eīm dicit Aug⁹ ſuper Gen. Supbus vel
paribus inuidet: quia ei equant̄. vel ſibi
inferioribus ne ſibi coequent̄. vel ſupio
ribus: quia eis non equatur. Quantū Du. j.
ad ſecundū dubitatur Primo vtrum ſer
pens fuerit ꝯueniens inſtrumentū illius
tentationis. Rñdeo ꝙ ſic. quia cōgruum
fuit deum ꝑmittere vt diabol⁹ in illa for
ma tētaret ⁊ nō in alia q̄ ſue malicie cōue
niret. Cū aūt ſerpens ſit aial malignū et
venenoſum: cōgruebat malignitati dia Du. ij
bolice q̄ ē q̄ddā venenū ſpūale. Scđo
dubitat̄ q̄re p̄us tētauerit mlierē q̄ꝫ virū
Rñō, q̄ꝛ ſciebat eam nō eſſe tāte ſapiē nec
cōſtantie ſicut vir. et iđ facili⁹ eam ſupare
ſpabat: eſtimabat q̄ꝛ ipſa mediāte ſe poſ
ſe virū vincere. Cōgruū etiam fuit p̄maꝫ
tentationē eſſe exēplar ſeq̄ntiū: ſm Aug.
xij. ſup Gen. Sēſualitas eīm rñdebat ſer
penti: inferior portio rōnis mlieri: ſupior
ꝟo viro. Uñ ſicut diaboli tētatio ꝑ mu
lierē venit ad virum: ſic ꝓcedit tentatio a
ſenſualitate ꝑ iferiorē portōeꝫ rōnis ad ſu

Du.iij. perio:ē. Tertio dubitaẜ Vtꝝ ſit tenta
tio a carne ſine tentatōe ab hoſte. Rñdeo
ꝙ licꝫ oīs tentatio q̄ eſt a carne ſit ab ho/
ſte vt a cā remota rōne corruptiōis q̄ ſe/
cuta eſt a pctō pmi parētis: nō tñ oīs ten
tatio q̄ eſt a carne eſt ab hoſte vt a cauſa
ꝓxīq̄. ſed qñqꝫ diabolus tentat: carne ñ
tentante. Qñqꝫ ſimul tentant diabolꝰ et
caro: diabolo carnē inſtigante. qñqꝫ aūt
tentat ſola caro. qꝛ cū ꝑ carnis corruptio
nē ſenſualitas non ſit in rōnis ptāte: pōt
ab obiecto moueri ad aliqd ꝯtrariū rōni
q̄ motꝰ eſt tentatio ſurgens ex carnis cor
ruptione. Et nota ꝙ tentare vno mo/
do idem eſt ꝙ ad pctm̄ inducere. et ſic (vt
dicit Jacob) deus neminē tentat. qꝛ ne/
minē ad peccandū inducit. ſed vnuſqſqꝫ
tentaẜ a ꝯcupiſcētia ſua. Tentare etiā eſt
expimentū ſumere de aliq̄. et ſic deus ten
tauit Abraam: qꝛ ad expiendum eiꝰ obe/
dientiā. nō vt ipe q oīa nouit illā expireẜ
ſed vt faceret nos illā expiri: ipm nob ꝓ/
ponens in exemplū. Diabolus ꝟo tētās
intendit hoīm vires expiri ⁊ ipos ad pec
candū inducere: vt ꝑ hoc a deo reprobē
quō ds deū ten tat. tur. Notādū etiā ꝙ deus tētaẜ dupl'r.
ſcꝫ expſſe: et q̄ſi interptatiue. Expſſe autē
deus tentaẜ: cū aliqs ꝑagit aliq̄ vl' poſtu
lat a deo: vt expiaẜ eius ſciām: ptātē: vl'
bonitatē. Interptatiue ꝟo cū facit aliqd
ad nihil aliud vtile niſi ad ꝓbandū deū:
licꝫ hoc nō intendat. Eſt autē tētatio dei
pctm̄ cū ꝓcedat ex dubitatione tentātis
reſpectu eoꝝ q̄ ſpectāt ad dei ꝑfectiones
Du.iiij quoꝝ hẜ certitudo ꝑ fidē. Quarto du
bitaẜ Vtꝝ ſit ſp pctm̄ in tentatiōe q̄ eſt a
carne: Ad qð ſic diſtinguit Rich. qꝛ dif/
ferentia pōt aſſignari inter vicium: pctm̄:
culpam: ⁊ demeritū. licꝫ vnū ſepe ſumaẜ
pro reliq̄. Vicium eñ eſt carētia habitu/
alis diſpoſitionis cōuenientꝫ nature rei.
Vñ Augꝰ. iij. de li. ar. Qð ꝑfectioni na
ture deeſſe ꝑſpexeris: id voca viciū Pec/
catum ꝟo eſt carentia rectitudinis i actu
incōgruum declinat a regl'a recte rationis.
ſicut in naturalibꝫ monſtra dicunẜ pecca
ta: eoꝙ declinātꝫ a recta regula nature. et
in artificialibꝫ illa q̄ declinat ab artis re/
gula. Culpa aūt eſt in actu ñ recto incōg/
tum eſt in volūtatꝫ ptāte. Demeritū ꝟo
eſt culpa in comparatione ad retributionē:
et ſic oē demeritū eſt culpa: et oīs culpa ē
pctm̄. ſed nō ꝯuertiẜ. Poteſt ḡ dici ꝙ oīs
tentatio carnis eſt motꝰ viciosus: qꝛ ꝓue
nit ex carentia habitualis diſpoſitōis cō
uenientis ꝑfectiōi nature hūane in pma
eiꝰ inſtitutiōe. Et ſic dicit Aug. xix. de ci.
Nōnullū vicium eſt cū caro ꝯcupiſcit ad
uerſus ſp.ñ. Pōt etiā dici pctm̄ incōgruū
diſcordat a regula rōnis recte. Nō tñ eſt
pctm̄ accipiendo pctm̄ ꝓ culpa vel deme
rito: niſi illius tentatiōis cauſa ſit volun/
tas añcedenter: vel ei ꝯſentiat cōcomitā/
ter. qꝛ ſcḋm Aug. de vera religiōe: peccatū
eſt adeo volūtariū ꝙ ſi nō eſt voluntariū
nō eſt pctm̄.

Jrca diſtin Di.xxij

ctionē. xxij. Vtrū pctm̄ Ade
fuerit grauiſſimū: Qꝛ ſic. qꝛ
pctō Ade maxīa pena fuit iflicta. ſ. mors
ſui ⁊ poſterioꝝ. igiẜ ⁊c. Probatur ꝯña. qꝛ
vt hẜ in Apoca. ſcḋm menſurā delicti erit
⁊ plagaꝝ modus. Itē. Gloſa Aug. ſu
ꝑ illud pſal. Que nō rapui tūc exoluebā:
dicit. ꝙ Eua ⁊ Adā rape voluerūt diui/
nitatē. ſed h̄ fuit maximū malū in angelo
igiẜ multo magꝫ in homie: cū diuītas ſit
magꝫ improportionata homi q̄ꝫ angelo
In oppoſitum Aug. ſuꝑ Gen. dicit: ꝙ
Adā nō carnali concupiſcentia motꝰ ſed
amicabili q̄dā cōpulſus beniuolētia qua
deꝰ offendiẜ ne offendaẜ amicꝰ peccauit.
Rñſio. Primū pctm̄ Ade ſcḋm Augu. Rñſio
fuit imoderatꝰ amor amicicie vxoris. Nā de pctō
dicit Aug. ꝙ noluit cōtriſtare eā: quā cre Ade
didit ſine ſolatio ſuo ⁊ a ſe alienatā oīno
interire: vt habeẜ i lrā. Nō aūt fuit amor
cōcupiſcētie ſeu libidis: qꝛ nondū fuerat.
Ex iſto aūt ſecutū eſt pctm̄ grauiꝰ. ſ. inob/
edientia: tranſgrediēdo p̄ceptū de eſu po
mi. Nō fuit aūt h̄ pctm̄ maximū. qꝛ gra/
uitas pcti attēdiẜ ex h̄ ꝙ opponiẜ magis
intenſe bonitati: ſeu qꝛ eſt ꝯ magis ardu
um p̄ceptū. Iſtud aūt nō fuit directe cō
tra maximū p̄ceptū qð eſt de dilectōe dī
nec ꝯtra aliqð p̄ceptū legis nature. Vñ
eſus illiꝰ pomi in ſe non fuit ð genere ma
li ſed ſolum fuit malum quia ꝓhibitum.

et ideo q̄ſtum ad hoc nō fuit grauiſſimū imo multa pctā fiunt mō a multꝫ q̄ ſunt grauiora ſm Sco. Pctm̄ aūt eue fuit grauiꝰ pro eo ꝙ voluit ſibi vſurpare eq̄litatē deitatꝫ: vt dicit mgr̄ et Augꝰ. Uñ habens auiditatē equalitatꝫ ꝛ ſcie diuie ſeducta fuit credendo verꝫ eſſe qḋ diabolus ſuggerebat. Uir aūt nō fuit ſeductꝰ vt vult apl's.j.ad Tim̄.ij. fuit tñ in eo q̄dam ignorantia ꝯcomitās ſeu cōſequēs ꝑmū eiꝰ pctm̄. Ex imoderato eñ appetitu cōplacēdi vxori ſue peccādo credidit eſſe hmōi pctm̄ veniale ſeu de facili pnia mediante a deo remiſſibile. et in hoc etiā vt dicit mgr̄ minꝰ peccauit: q2 de pnia et dei miſcdia cogitauit. Minꝰ eñ peccat vt dicit Rich. qui peccādo penitere ꝓponit et dei miſcdiam ꝑ pniam cōſeq̄ ſpat: q̄ȝ qui penitere non ꝓponit. Itē Mulier plus peccauit: quia fuit pcti viri cauſa.

Quia tñ pctm̄ poteſt aggrauari ex circūſtantia accidentali vt ꝓpter excellentiaꝫ ꝛ ꝑſone dignitatē: que ex hoc magis debet p̄cauere pctō2. Itē propter fortitudinē ꝛ poſſibilitatē reſiſtendi. ideo dicit magiſter in lr̄a: ꝙ q2 Adā exteriori tentatōe pulſatꝰ cecidit: tanto ḡuiꝰ plectēdus erat q̄nto leuiori impulſu fuit ꝓſtratꝰ. Tētatio eñ carnis difficilius vincit. q2 de noſtro contra nos roborat. Quia igit Adā fuit circūſpectior ꝛ nobilior et fortior ad reſiſtendū: ideo ꝑ accidens ſuū pctm̄ fuit maius. Tradita eñ fuit ade iuſticia originalis tanq̄ȝ digniori: circumſpectiori: ꝛ fortiori: ita ꝙ ſi eam ꝑderet: pro ſe ꝛ tota poſteritate ſua ꝑderet. Nō ſic aūt fuit tradita mulieri. ideo pctm̄ ade accidētaliter fuit grauiꝰ pctō eue. per ſe tñ ꝛ p̄ſe in ſe pctm̄ eue fuit grauiꝰ. Dicit aūt Bonauentura ꝙ ſi ſola mlier peccaſſet: videt ꝓbabilius ꝙ deus aliā mulierē formaſſet: et ꝙ adam eue cōmixtus nō eſſet.

Rñſio ad ar.

Ad ꝑmū argumentū dicendū ꝙ pctm̄ illud eſt maius cui debet maior pena: ſi eſt formaliter punitio illius culpe. ſic aūt pctō ade ñ debebat maxia pena: imo ſi dānatus fuiſſet pro illo pctō: non fuiſſꝫ ita punitus grauiter ſicut multi alij. Et cū dicꝫ ꝙ mors ſibi infligebat pro illo pctō que eſt maxima pena: dico ꝙ non debebat immortalis ꝑ aliq̄ intrinſeca que poſtea fuerūt corrupta per pctm̄: ſed ꝑ gratuita ſibi collata. Uidemꝰ aūt aliqñ ꝙ ex paruа culpa ſubtrahunt maxima beneficia: licꝫ ꝓ illa non infligeret maxia pena imo modica. Poteſt etiam dici ꝙ mors que debebat peccato Ade licet ſit pena generalior ꝛ magis extenſa q̄ȝ q̄cunq̄ȝ alia pena homi pro q̄cunq̄ȝ pctō data: nō tñ eſt maior pena q̄ȝ illa que debebat peccato mortali. Licꝫ eñ Adam ꝑ pctm̄ ſuū amiſerit iuſticiam originalē ꝓ ſe ꝛ ꝓ tota ſua poſteritate: non ſequit ex hoc ꝙ mors cōſecuta per ſubtractionē illiꝰ iuſticie ſit grauior pena. ſicut nec exheredatio q̄ ſequit exheredatū et totā poſteritatē eiꝰ eſt grauior pena q̄ȝ decapitatio vniꝰ hois quā nō cōſequit decapitatio alicuiꝰ de poſteritate. Ad aliud argumentuꝫ Dico: ꝙ adam non appetebat eq̄litatē dei directe et formaliter: ſed tm̄ interp̄tatiue. Et ſic ois peccans ſm ꝙ dicit Anſelmꝰ de caſu diaboli: vult rape eq̄litateꝫ dei: imo vult eſſe maior deo in eo ꝙ voluntatē ſuā vult p̄ferre voluntati diuine: ſibi nō obediendo. Angeli aūt mali formaliter equalitatem dei appetierūt. Eua aūt licꝫ appeteret eq̄litatem dei: poteſt tñ dici ꝙ non appetijt cum tanta libidine cum quanta angelus.

q̄ſt.ij.

Utrū ignorātia excuſet pctm̄: Q2 non.iij. Ethi. ca.viij. Ebrius meret duplices increpationes. ḡ ignorantia in ipſo ñ excuſat pctm̄: ſed aggrauat. Itē Malū additū malo nō minuit ſed auget maliciā. cum ḡ ignorantia ſit malum: nō minuit peccati maliciam vt videt. Cōtra Lu.x. Seruus ſciens voluntateꝫ dñi ſui et non faciens: vapulabit plagis multꝫ.

Ignorantia multiplex et qñ excuſet peccatū et qñ nō

Rñſio. Duplex eſt ignorantia. ſ. ignorantia iuris: vt cum q̄s ignorat furtū eſſe pctm̄. et Facti: vt cum q̄s neſcit rem acceptam eſſe alienam ſed putat eſſe ſuā. Inſup ignorantia tā iuris q̄ȝ facti quedā eſt inuincibilis ſeu ſimpliciter inuoluntaria: et hec totaliter excuſat a pctō: vt patet in infantibus ꝛ furioſis qui totaliter ſunt ꝑuati vſu rationis. et in his qui in dubijs

legiſpitoꝝ cōſiliū ſequunť. Alia eſt vinci
bilis: et hoc dupľr. Quedā em̄ ė affecta/
ta: cum. ſ. q̄s vult ignorare ea q̄ ſcire teneť
cuiuſmodi ſunt credibilia et oꝑabilia: vt
liberius abſq̄ remorſu cōſciētie peccet. et
talis ignorantia cum ſit graue pctm̄ in ſe
vt dicit glo. Rho. ij. Grauiſſime peccas
q2 ignoras: idcirco mag3 aggrauat pec/
catū q̄ alleuiet. ex magna em̄ intentione
voluntat3 ad peccādū ꝑuenit q2 hō velit
ignorare. Alia em̄ eſt ignorantia craſſa
vel ſupina: cū q̄s ſc3 ex q̄dam negligētia
omittit ſcire ea q̄ teneť. et talis lic3 ſit in ſe
pctm̄: nō tñ ita graue vt p̄cedens Unde
hmōi ignorātia pctm̄ alleuiat. excuſat cī
a tanto: ſed non a toto. nō em̄ ita excuſat
vt ſempiterno igne nō ardeat: ſm Aug.
et magiſtꝝ in lr̄a. Ad p̄mū argumētū
dico q2 ebrius mereť duplices increpatio
nes ꝓpť duo peccata que cōmittit. Qm̄/
q̄ tñ minus eſt homo culpabilis ex ebri
etate ⁊ pctō ſequēte ebrietatē ſimul: q̄ ꝓ/
pter factū ſine ebrietate. vt pat3 ď Loth
qui ebrius cōcubuit cum duab9 filiabus
ſuis. de quo dicit Aug. contra Fauſtū q2
culpandus eſt nō tñ q̄ntū ille inceſt9: ſed
q̄ntum mereť illa ebrietas. Ad ſecun/
dū cū ďr q2 malū additū malo ⁊c̄. dico q2
illa ꝓpoſitio intelligi debet extenſiue non
tñ ſemꝑ intēſiue. Uidemus em̄ q2 aqua
parū calida addita aque multum calide
nō facit totū intēſius calidū ſed remiſſi9.
ita poteſt contingere q2 duo pctā ſimľ mi
nus intenſam habent maliciā q̄ alterū ꝑ
ſe: cū minus diminuit de malicia maio/
ris: vt patet de illo qui occidit hoiem ex
ebrietate. minus em̄ intēſe culpabilis eſt
q̄ ſi occideret nō ebrius. De hac ma/
teria dicit Bonauentura q2 cognitio cre/
dibilium ⁊ operabilium neceſſaria eſt in
adulto vtente ratione. et ad hanc haben/
dā tenemur. quia ſine hac nullus pōt re/
cte viuere. Dicit etiā q2 p̄ceptū affirma/
tiuum non obligat pro ſemꝑ: ſed ꝓ loco
et tpe: ignorans ignorando nō peccat ni/
ſi in p̄mo inſtanti ⁊ tpe in quo teneť noſſe
vľ addiſcere quod ignorat. ideo q̄uis ſꝑ
dicať ignorare: non tñ ſemꝑ dicit peccai/
re. De q̄ mag3 videbiť agendo de articu
lis fidei ⁊ de preceptis in fine tertij.

Thomas aūt dicit q2 ignorantia eoꝝ
que quis teneť ſcire. ſ. ſine quib9 non pōt
debitū actum exercere: peccatu3 eſt ꝓpter
negligentiā. Omnes aūt tenenť cōmuni
ter ſcire ea que ſunt fidei ⁊ vniuerſalia iu/
ris p̄cepta. ſinguli aūt ea que ad eoꝝ ſta/
tum vel officiū ſpectant. Ignorantia aūt
eorum que q̄s ſcire nō pōt cū nō ſit ex vo
luntate noſtra non eſt pctm̄.

Circa diſtin — di. xxiij.

ctionē. xxiij. quęriť Utrū de/
buit deus hoiem tētari ꝑmit
tere: Et videť q2 nō. quia impius eſſet pf
qui ꝑmitteret filium aggredi bellum in
quo ſciret eū eſſe ab alio ſupandū. ſed de
us ſciebat hominē eſſe a diabolo per illā
tentationem ſupandū. ergo nō debuit eū
deus ꝑmittere tentari. Item. Rectus
iudex non debet ꝑmittere debilem inua
di a fortiori. ſed diabolus erat hoie for/
tior. ergo cū deus ſit iuſtus iudex nō de/
buit ꝑmittere hoiem ab eo inuadi. Itē
Null9 homo pctm̄ mortale quod ꝓhibe
re poteſt debet ꝑmittere fieri: etiāſi occa/
ſione eius p̄uideat maius bonum eſſe fu
turū. ergo a ſimili de9 hoiem labi in mor
tale pctm̄ ꝑmittere non debuit: cum hoc
ꝓhibere poſſet: q̄uis occaſione eius p̄ui
dereť maius bonum eſſe futuꝝ. Con/
tra. Aug9. vij. de ciui. Sic res quas cre/
auit deus creator admiſtrat: vt eas ꝓpri/
os motus agere ſinat. ergo nō debuit tē/
tatoris ⁊ tentari mot9 voluntarios impe
dire. Rn̄ſio. Decuit deū hoiem facere
optimū non ſimplr̄ puta faciendo eū im Rn̄ſio
peccabilem: ſed optimū in ordine. i. in ſta
tu in quo optime ſaluaretur vniuerſitat3
ordo. ſ. in ſtatu vertibilitatis. vt ſic ordi/
nato ꝓgreſſu ꝑueniret a merito ad p̄miū
Sic em̄ manifeſtať diuia potētia cū ho/
mo ſuā defectibilitatē attendens cogno/
ſcat ſe ſine diuino auxilio nō poſſe ꝑſiſte/
re. Manifeſtať etia3 ei9 ſapiētia ex malis
bona eligēdo: ipſaq̄ cū bonis ordinādo
Pandiť q3 miſcdia in miſeroꝝ liberatio/
ne: atq̄ ei9 iuſticia in iniq̄ꝝ ꝑditiōe. Sic
ergo exigebat diuia iuſticia ⁊ miſcdia ho
minē expugnabilē ⁊ ꝟnabilē fieri. ex q̄ ſeq̄

cur ꝙ deus debuit hoiem ꝑmittere tētā-
ri. hoc etiā paret. q: legē iuſtā a ſe inſtitu-
tā ꝑmittere debuit obſeruari: niſi ex aliq̄
cā ſpeciali aliter ordinaret. Lex aūt iuſta
a deo inſtituta eſt: vt ꝑmittat hoiem vti
ſuo libero arb. q: vt hr̄ Eccī. xv. Añ ho-
minē vita ꝛ mors: bonū ꝛ malū: qd̓ pla-
cuerit ei dabit̄ illi. Et ſic debuit hominē
ꝑmittere tētari: maxie cuꝫ ꝓuideret ex ei⁹
caſu ſe ſcire poſſe ꝛ velle malus bonū eli-
Ad ar. cere. vt declaratū fuit in ꝓmo ſeñ. Ad
ꝓmū cum dr̄ ꝙ impi⁹ eſſet pr̄ ꝛc. Dico: ꝙ
hoc nō eſt verum ſi iuſticia hoc exigeret.
Juſticia aūt hoc exigebat vt de⁹ hoiem
tētari ꝑmitteret vt dictū eſt. Ad ſcd̓m
dico ꝙ licꝫ diabolus ſit fortior hoie ī na
turalib⁹: nō tñ in illa pugna: cū nō poſſit
vincere niſi volentē. Ad tertiū pōt dici
ꝙ de⁹ q̄ habet curā toti⁹ vniuerſi ꝛ ſcit ex
malis elicere bona: pōt ꝑmittere defectū
in vna ꝑte vt inde ꝓueniat mai⁹ bonū to
ti. nō ſic de homie. Poſſet etiā dici ꝙ rex
terrenus q̄uis nō debeat cōmittere mor
tale pctm̄ ꝓpter q̄dcūq̄ꝫ bonū qd̓ hui⁹ oc
caſiōe poſſet elici: pōt tñ ꝑmittere fieri il-
lud. ſ. nō ꝓhibēdo: ſi ex ꝓhibitiōe certitu
dinaliter ꝓuideat graui⁹ malū cōtrari ſe-
cuturū: vt videt̄ velle Aug. j. de li. ar. lō-
ge ante medium.

q̄ſt. ij. **Utrum Adā in ſta-**
v tu innocentie videbat deū per
eſſentiā. Q sic: Mgr̄ diſtin. j.
q̄rti dicit: ꝙ ſine medio deum videbat.
Cōtra. Joh. j. Deū nemo vidit vnq̄ꝫ.
Rñſio ad q̄. Rñſio. Adā in ſtatu innocentie deū ꝑ
eſſentiā nō videbat: niſi forte in illo ſopo
re de q̄ habet̄ in lib. Gen. raptim ipm̄ vi
derit. De q̄ dr̄ Aug. ix. ſup Gen. ꝙ mens
eius facta eſt q̄ſi particeps angelice curie
Quicq̄d ſit de hoc: certū eſt ꝙ ſm̄ cōmu-
nē ſtatū illi⁹ vite deūm ꝑ eſſentiā non vi
debat. q: tūc fuiſſet btūs: qd̓ eſt falſum
Illa aūt autoritas: Deū nemo vidit vn-
q̄ꝫ. intelligit̄ ꝙ nullus pur⁹ homo in cor-
pore mortali vidit deū niſi raptim trāſe-
undo. ſicut dicit Aug⁹ Moyſen ꝛ Pau
lū eum vidiſſe. Uel intelligit̄ de viſione
cōꝓhenſiua q̄ tū ſcꝫ eſt viſibilis. Uer-
bū aūt magiſtri dicēt̄ ꝙ ſine medio deū
videbat: eſt intelligendū de medio ipedi
ente vl̓ enigmatico: nō de medio manu-
ducēte. Hēbat em̄ noticiā clariorē d̓ deo
q̄ nūc habeam⁹: vt dictū ē di. iij. Hēbat
etiā in illo ſtatu noticiā oim rerū natura-
lium. vnde aialib⁹ nomia impoſuit iuxta
eoꝝ ꝓprietates.

Circa diſtin di. xxiiij
c ctionē. xxiiij. q̄rit̄ Utrū poſ-
ſit eſſe pctm̄ in rōne q̄d ñ oria
tur ex ſenſualitate. Et videtur ꝙ non: ad
Gal. v. Manifeſta ſunt opa carnis q̄ ſūt
fornicatio ꝛc. Ibi noiat apl̓s pctā ſub q̄-
bus pñt cōprehēdi oia genera pctōꝝ taꝫ
carnaliū q̄ꝫ ſpūaliū. oē ḡ pctm̄ eſt op⁹ car
nis ſeu ſenſualitat̄. Cōtra. Aug. xiiij.
de ciui. Qui oia aie mala ex corpe putāt
accidiſſe in errore ſunt. In iſta q̄ſtione
ꝓmo aliq̄ ꝓmittā. ſcd̓o ad q̄ſtionē reſpō-
debo. Quantū ad ꝓmū ſciēdū ꝙ q̄dā Prim⁹ arti. q.
ſunt pctā ſpūalia q̄. ſ. cōſūmant̄ in deordi
nata delectatione ſpūs. q̄dā ṽo carnalia
q̄ ꝯſūmant̄ in deordinata delectatōe car
nis. Itē ſciendū ꝙ ſenſualitas dicit ꝛ
appetitū ſenſitiuū. et ea generalr̄ q̄ ſūt cō-
munia nob̓ ꝛ brutꝭ ꝑtinēt ad ſenſualitatē
et exteriorē hoiēꝫ. cetera ṽo ad rōnē ꝛ inte
riorē hoiēꝫ. Notādū vlteri⁹ ꝙ duplex
eſt portio rōnis. ſ. ſupior ꝛ iferior: q̄ diſti Portio rōnis dup.
guunt̄ tm̄ penes officia. Pars em̄ intelle
ctiua includēs intellectū ꝛ volūtatem dr̄
portio ſupior inq̄ꝫtū itēdit etnis. ſ. cogni
tioni ꝛ dilectiōi dei. dicit̄ ṽo portio infe-
rior inq̄ꝫtum ṽſat̄ circa tpalia puta circa
cognitiōeꝫ ꝛ dilectionē ꝓximi. ſumit̄ etiā
q̄nq̄ꝫ portio inferior pro ſenſualitate.
Quantū ad ſcd̓m dico ꝙ pctā ſpūalia
pñt eſſe abſq̄ꝫ h̄ ꝙ oriant̄ ex ſenſualitate: Scd̓s arti. q.
vt patꝫ de ſupbia ꝛ iuidia i lucifero. De
pctis aūt carnalib⁹ dr̄ a q̄buſdā ꝙ ñ pñt
oriri in rōne niſi ex incitatōe ſenſualitat̄.
Alij ṽo dicūt ꝙ licꝫ talia pctā vt ī plu
ribus oriant̄ ex paſſione ſeu inclinatione
appetitus ſenſitiui. aliquādo tñ poſſunt
oriri ex malicia voluntat̄: cum ſcꝫ nihil ē
alliciens ad peccandū. vñ guloſus quan
doq̄ꝫ vult comedere: vbi tñ appetit⁹ ſen-
ſitiuus renuit cibum. ſic et quidam ſe ad

luxuriā incitant. Ad argumentū in op
poſitū dicit Aug. ꝙ apłus in illo verbo
nomine carnis hominē intelligit: a parte
totū ſignificans. vult eñ dicere ꝙ omnia
illa mala que ibi enumerat non cōmittit
homo niſi cū viuit ſm ſeipm deo relicto.

nota de pctōꝝ veialiū ꝑiculo

Notandū ꝙ verbum magiſtri infra ꝙ
ſcʒ multiplicatio venialiū quãqꝫ damnat:
nō eſt veꝝ ſm ſcēm multiplicatio indiui
duoꝝ nō mutet genus ſed eſt verū diſpo
ſitiue. quia pleruqꝫ homo ex praua con-
ſuetudine incidit in ɔtemptū. Tunc aūt
eſt ɔtemptus ſm Rich. cum hō ita affi-
citur ad aliqd ꝑagendum ꝙ in corde ſuo
deliberatiue firmat ꝙ illud nō dimitte-
ret etiāſi ſciret eſſe ɔtra dei preceptū. Di
cit etiā magiſter ſup hoc allegans Aug.
ꝙ ɔſenſus in delectationē moroſam pcti
mortalis eſt peccatū mortale. qđ eſt verū
ſm Rich. quādo tandiu moraꝛ volun-
tas in cōplacētia illius delectatiōis inor-
dinate ꝙ ꝑ illam moroſitatē equaliter de
ordinaꝛ aīa. acſi ſtatī volūtas ɔſenſiſſet
in actū. talis eī ɔſenſus eſt ɔſenſus inter-
ꝑratiuus. qꝛ tanta negligentia equiualet
expreſſe ɔſenſui in actū. Bonauē. vō dicē
ibi eſſe mortale nō rōne more tempis ꝙ-
tum eſt de ſe. ſed rōne ɔtēptus ꝓprie ſa-
lutis qui eſt in hoc ꝙ hō negligit talem
delectationē reprimere. ſcʒ ꝑ hoc ſe diſcri
mini exponēs. ſicut is qui ſcienter ſerpen
tem iuxta ſe collocaret. talis eñ delecta-
tio moroſa eſt imediata diſpoſitio ad cō-
ſenſum in actū ⁊ licet ſit ſtrenue vitanda
in oībus pctīs: verbū tñ Aug. ꝑcipue vi
detur intelligi in pctō carnis qđ habʒ ex
carnis incētiuo delectationē ſibi ɔiunctā
⁊ ad quā hō facilius incuruaꝛ. ſm vero
Thomā talis moroſe ɔſentiens in dele-
ctationē videꝛ ɔſentire in hoc ꝙ affectus
ſuus ſit inclinatus in fornicationē.

di. xxv. c

Circa diſti-
ctionē. xxv. Quero vtrū li-
berū arbitriū ſimul comple
ctatur rōnē ⁊ volūtatē. Ꝙ
nō. Ratio ⁊ volūtas ſunt due potētie: ſʒ
liberū arbitriū eſt vna potētia cū habeat
vnū actū. ſcʒ eligere. igiꝛ. Cōtra. Ma
giſter diſtinctiōe ꝑcedēti. liberū arbitriū
eſt facultas volūtatis ⁊ rationis. In iſta
qſtione ꝑmo videbiꝛ de qſito. ſcđo mo-
uebunꝛ quedā dubia. Quantū ad pri
mū dico ꝙ liberꝫ arbitriū ſimul cōprehē- Rñſio ad qſti.
dit ⁊ rōnē ⁊ voluntatē. qđ pʒ ex eius no
minatiōe. dicitur eñ liberū ⁊ dicitur ar-
bitriū. libertas eſt volūtatis eligētis: ar-
bitriū vero rōnis: cuius eſt arbitrari ſeu
iudicare, quid eligendū vel recuſandū. ⁊
ſic cōplectitur duas potentias habētes
duos actus. ⁊ ꝑ hoc patʒ ad argumentū
eligere eī ꝑſupponit iudiciū rōnis. Quā
tū ad ſcđm articulū ꝑmo dubitaꝛ vtrum
liberū arbitriū ſit in brutis. Et videꝛ ꝙ
ſic. qꝛ dominanꝛ actibꝫ ſuis cuʒ ab his q
appetunt per diſciplinam compeſcanꝛ. vt
patʒ in animalibꝫ domitis ⁊ domeſticis.
Rñdeo ꝙ in brutis nō eſt liberū arbi-
triū. tū qꝛ carent rōne. tum quia vt dicit
Dam: magis aguntꝛ ꝙ agant. Non eñ
habēt dominiū reſpectu actus interioris
quia qđ amant non poſſunt non amare.
Appetitus nāqꝫ interior magis habʒ or
tum ab exteriori appetibili ꝙ ex imperio
appetitiue virtutis. Licet aūt quãqꝫ ſe re-
trahāt ab actu exteriori vt arguiꝛ de do-
meſticis: tamen hoc nō eſt per dominiū
ꝓpriū. ſed ꝑuenit ex imaginatione mali
exterioris qđ adeo exterret vt magis re-
trahat ꝙ appetitus attrahat. magis eñ
reprimūꝛ ꝙ ſe repmāt. Unde canis quā
dam naturali neceſſitate, timens ictū ba-
culi retrahitur a cibo. Scđo dubitaꝛ Dub. ij
vtrū liberū arbitriū ſit eqliter in omnibꝫ
in quibꝫ eſt. Rñdeo ꝙ liberꝫ arbitriū pōt
cōparari ad id a quo eſt liberꝫ. ⁊ ad id ad
quod eſt. Primo modo triplex eſt liber-
tas. ſcʒ a coactiōe a cłpa ⁊ a miſeria. Liber
tas a cłpa nō eſt equaliter i bonis ⁊ i ma
lis: nec in viatoribꝫ ⁊ beatis. Unde Au-
guſti. in enchi. Multo liberius erit arbi
triū qđ oino nō poterit ſeruire pctō. Li-
bertas etiā a miſeria nō eſt eqliter in oibꝫ
vt patʒ Libertas aūt a coactione equali
ter eſt in omnibꝫ: qꝛ volūtas nullo modo
pōt cogi. ſm Bern. Licet eñ in deo ⁊ in
beatis ſit neceſſitas imutabilitatis: non
tñ coactiōis. Neceſſitas aūt imutabilita
tis nō repugnat libertati. dicitꝛ eñ arbi-

triū liberū ſimplr: nō qꝛ ſic velit b vt poſ/ ſit velle oppoſitū. ſed qꝛ oīne qd vult ape petit ad ſuppius imperiū. qꝛ ſic vult ali/ quid vt velit ſe velle illud. ⁊ ideo in actu volendi ſeipm mouet ⁊ ſibi dn̄aꝛ. ⁊ ꝑ tan to dicit liberū: q̄uis imutabiliter ordine tur ad illud. Si ꝓo libeꝝ arb. cōpareꝛ ad id ad qd eſt ſcꝫ ad faciendū rectitudi/ nem. qꝛ ſm Anſel. eſt facultas ſeu pote/ ſtas ſeruādi rectitudinē. ſic nō eſt equali ter in omībꝫ. talis eī poteſtas in deo ē a ſe. in creaturis vero ab alio accepta. Hec quoqꝫ poteſtas magis eſt in ꝯfirmatis q̄ non ꝯfirmatis. ⁊ in bonis q̄ in malis

Cū autē poſſe peccare diminuat de libertate: iō ſm Anſel. poſſe peccare non eſt libertas nec pars libertatis accipiēdo liberū arbitriū ſm cōmunē eius rōnem. Poſſe tñ in actū cui annexa eſt difformi/ tas: bene eſt pars libertatis nō ſimplicit ſed create. Unde deformitas in actu ma gis ꝯuenit libero arbitrio ingꝛtū creatuꝫ ſeu ingꝛtum eſt ex nihilo: q̄ ingꝛtum libe

Dub.3. rum. Tertio dubitaꝛ vtrū liberū arbi triū poſſit cogi. R̄ndeo qꝫ licet deus poſ/ ſet naturā liberi arbitrij creati deſtruere: tñ manente liberi arbitrij naturali pote/ ſtate nō poteſt ipm cogere. hoc ei eſſet fa/ cere ꝯtradictoria. Tunc eī liberū arbi/ triū nō eſſet liberū. bene tñ poteſt efficad ter ipm inclinare ⁊ facere vt moueat ſe li bere ad q̄nācūqꝫ partē deꝰ voluerit. Un Prouer b. xxj. Cor regis in manu dn̄i: q̄ cūqꝫ voluerit inclinabit illud. cum autē deus non poſſit cogere liberū arbitrium a fortiori nec creatura.

ꝗſtio.ij. **Utrum vſus libe/ ri arbitrij impediaꝛ in ſomnis** Qꝛ nō. Greg. ſup illud Job. Terrebis me ꝑ ſomnia. loq̄ns de noctur nis illuſionibꝫ: ait hoc malignos ſpiritꝰ agere. ſupna diſpenſatio benigne ꝑmittit in electoꝝ cordibꝫ ne ipe ſaltem ſomnus a p̄mio vacet cum ergo ꝯtingat in ſom nis mereri: ſequitꝛ qꝫ liberū arbitriū tunc nō amittit vſum ꝓpriū. Item Quāto anima magis recolligiꝛ ab exterioribꝫ ad interiora: tāto magis viget opatio inte/ rior ſed cū liganꝛ organa ſenſuū exterioꝝ recolligunꝛ vires aīe ab exterioribꝫ ad int teriora. igiꝛ tunc maxie debet vigere opa/ tio interior penes quā attēdiꝛ liberi arbi/ trij vſus. Itē In ſomnis fiūt diuine reuelatiōes: ꝗ tūc viget vſus dn̄is. Cō/

In op. tra. Bern̄. de libero; arb. Inſanis ⁊ inſā tibus ⁊ dormiētibꝫ nihil qd agāt impu/ tatur. igiꝛ nō habēt vſum liberi arbitrij.

Itē Uir ſanctus ⁊ caſtus frequenter in ſomnis ꝯſentit operi peccati: qd nullo modo faceret tempe vigilie. igiꝛ in ſom/ nis ligatur vſus liberi arbitrij. R̄nſio.

R̄nſio. Talis eſt ꝯnexio intellectus cum virtute phantaſtica ꝓ ſtatu iſto: qꝫ intellectꝰ non pōt ſuam operationē exercere: niſi phan/ taſia ꝯcurrat phantaſiādo vel imaginā/ do. Hinc ē qꝫ leſo ⁊ ipedito organo phā/ taſie vt patꝫ in freneticis: intellectꝰ impe ditur a ſua opatione. quia igitur in ſom/ nis virtutes ſenſitiue interiores ſunt ipe/ dite ꝓpter fumoſitatē aboꝝ aſcendentiū ad cerebꝛū virtute caloris ipos in ſtoma cho decoquētis: ideo intellectus tūc non pōt recte diſcernere: ⁊ ſic impediꝛ vſus li beri arbitrij. quare nec mereꝛ hō nec de/ mereꝛ ex his que accidūt in ſomnis. ſed ꝯſenſus volūtatis p̄cedens vel ſubſeq̄ns ſomnū reputaꝛ ad meritū vel demeritū.

Ad ar. Ad primū argumentū. dico qꝫ Greg. dicat ſanctos viros in ſomnis mereri: qꝛ occaſione ſūpta ab eo qd patiunꝛ in ſom nis: poſtmodū merenꝛ in vigilia. ſicut vir pctōr dicit demereri in pollutiōe noctur na quā ſua p̄cogitatiōe ꝓuocauit: vel de cuius recordatione poſtmodū delectaꝛ.

Ad ſcdm dico qꝫ in ſomnis aīa retio/ catur ab exterioribꝫ ad interiora nō q̄tū ad oēs opationes interiores: ſed q̄tum ad opationes naturales. Nam ſomnus eſt quies animaliū virtutū cū intenſione naturaliū. ⁊ ideo nō ſequiꝛ qꝫ vſus rōnis in ſomnis intendaꝛ: cum magis ꝑtineat ad vires aniales q̄ naturales. Ad ter tiū dico qꝫ reuelatiōes diuine fiunt i ſom nis magis q̄ in vigilia: eo qꝫ aīa in vigi/ lia eſt diſpſa ad exteriora ſenſibilia cōp̄re hendēda. tū etiā qꝛ in ſōnis magis agiꝛ hō q̄ agat. ⁊ in reuelatiōe diuina plꝰ ſe habet hō ꝑ modū ſuſcipiētis q̄ agētis.

Et ex b ſequiꝛ qꝫ vſus liberi arbitrij nō

ſit naturalr in ſōnis. qꝛ in vſu liberi arbi-
trij magis agit aīa ꝙ̄ agatur.

Jrca diſti-

Diſtin. xxvj. c ctionē. xxvj. Jn q̄ agit mgr̄
de grā: ſciendū ꝙ grā diui-
dit in grām gratū facientē.
ꝛ grāꝫ gratis datā. Grā gratū faciēs dī
Gratia quedā forma a deo ſine meritꝭ data: faci
diuidit ens hoīem deo gratū ꝛ acceptū. vñ ſolis
iuſtis ꝯuenit. Grā aūt gratis data dicit
q̄dlibꝫ donū ſupnaturale a deo gratꝭ col-
latū. ꝛ ꝯuenit bonis ꝛ malis: vt ſermo ſa-
pientie. vel grā ſanitatū. ꝛ ſic de alijs. Licꝫ
aūt grā det a deo gratꝭ: illa tñ q̄ nō facit
hoīem gratū deo: retinet nomē cōe. Alia
ṽo q̄ addit aliq̄d ad ipāꝫ cū faciat hoīeꝫ
dignū vita eterna: hꝫ nomē ſpeciale. ꝛ ſic
dī grā gratū faciēs. Quāuis etiā do-
na naturalia ꝛ ſupnaturalia poſſint dici
grē cū a deo ſine meritis cōferant: dona
tñ ſupnaturalia ſibi nomē grē ſpēali⁹ vē-
dicant. Sūt aūt grā gratū faciēs ꝛ cha-
ritas ſm Rich. ꝛ ſcotū idem habit⁹ ſm
rem. Vñ charitas dī a charis grece qḋ
eſt grā latine. ſic euchariſtia dī bona grā
differūt tñ rōne. Jdem em̄ abſolutū dī
grā inq̄ntū facit hoīem deo gratū ꝛ acce-
ptū: ſꝫ dī charitas inq̄ntū facit deū chaꝝ
ꝛ dilectū hoī. Cū ṽo oīs iuſticia ꝛ iuſti-
cia ſit formalr in volūtate: grā q̄ eſt que-
dā iuſticia erit in volūtate ſubiectiue. Di-
ſtinguit aūt magr̄ grām gratūfacientē in
opantē ſeu p̄uenientē. ꝛ coopantē ſeu ſub-
ſequētē. ꝛ h̄ ſm varios effectus grē. Dici-
tur em̄ grā p̄ueniēs ꝛ operās inq̄ntū p̄ue-
nit bonū motū liberi arbitrij ip̄m ad bo-
nū excitādo. ꝛ operat vt velim⁹ bonū. qꝛ
vt ait apl's. Non eſt volētis ſupple velle.
neqꝫ currētis currere: ſꝫ miſerātꝭ dei. Di-
cit ṽo grā ſubſequēs ꝛ cooperās: inq̄ntū
ꝑ ip̄am liberꝫ arbitriū ꝑficit i bono: eiqꝫ
coopat ad eliciendū opus meritoriū. vñ
Aug. de grā ꝛ libero arb. dicit ꝙ de⁹ p̄-
parat volūtatē ꝛ coopando ꝑfic qḋ ope-
rādo icepit. qm̄ ip̄e vt velim⁹ opat inci-
piēs. q̄ volētib⁹ coopat ꝑficiēs. ꝛ ſubdit.
vt ꝙ̄ veli⁹ ſine nob opat: cū āt ſic volum⁹
vt faciam⁹: nobiſcū coopat. Et Bern. ď
libero arb. ſic inq̄t. Qḋ a ſola grā ceptūꝫ
eſt: pariter ab vtroqꝫ ꝑficit. ſ. a grā ꝛ libe-
ro arb. Siquidē grā ſe hꝫ ad liberꝫ arb.
ſic ſeſſor ad equū. Jp̄aqꝫ volūtas reſpe-
ctu grē eſt pediſſequa nō dña. ſm Aug.
Grā em̄ operās vt ait Bonauē. liberꝫ ar-
bitriū p̄uenit ꝛ mouet. qꝛ de⁹ infundēdo
illā: voluntatē hoīs ſanat ꝛ p̄parat. Vñ
grā eſt inſtrumentū ſpūſſancti ad mouen-
dū liberꝫ arbitriū. Gratia ṽo coopans: li-
berū arb. dicit mouere: qꝛ voluntas tali
dono grē informata mouet ſeip̄am. Su-
mit etiā q̄nqꝫ gratia p̄ueniēs ꝓ grā gra-
tis data: grā autē ſubſequēs pro gratia
gratum faciente.

Jrca diſti-

c ctionē. xxvij. Querit vtrūꝫ Diſtin. xxvij.
nō habēs grām gratū faci-
entē. poſſit ſibi mereri eam: Et ſic. Plus
valet cuilibꝫ ꝓpriūꝫ meritū ꝙ̄ alienū. ſed
vnus hō pōt mereri gratiā alicui nō ha-
benti eā. Unde Jaco. vlti. Orate ꝓ inui-
cē vt ſaluemini ꝙ̄ multo fortius non ha-
bens gratiā pōt ſibi mereri eam. Con-
tra. Rho. xj. Gratia dei nō ex opib⁹ alio-
qn gratia iā nō eſt gratia. Jn iſta q̄ſti-
one p̄mo videbit de queſito. ſcḋo moue- Rñſio.
bit quoddā dubiū. Quantū ad p̄mū
dicit Rich ꝙ reſpectu alicui⁹ rei duplex
eſt meritū. ſcꝫ meritū ſm quid ſeu de con-
gruo: ꝛ meritū ſimplr. Meritum ſm q̄d
eſt obſequiū qḋ nō eſt remunerabile ha-
bendo reſpectū ad opus ꝛ ad opantē: ſed
ex liberalitate dantis. vñ tale non habet
ſimplr rōnem meriti ꝛ ſic nō habens gra-
tiā dicit eam mereri qñ facit qḋ in ſe eſt:
qꝛ ex diuina liberalitate ei ꝯfert gratia q̄
magis ꝓprie dicit dari ꝙ̄ ex opib⁹ reddi.
Meritū ṽo ſimplr reſpectu alicui⁹ rei eſt
obſequiū pro q̄ res illa debet opanti: nō
tñ habendo aſpectū ad liberalitatē retri-
buentis. ſed etiā cū hoc habēdo aſpectū
ad dignitatē operātis ꝛ opis. ꝛ ſic nō ha-
bēs gratiā nō pōt eā mereri: qꝛ nec i ip̄o
nec in eius ope eſt talis dignitas. Per
hoc patꝫ ad argumentū ꝙ̄uis em̄ deus
aliquādo ꝯuertat peccātores ad p̄ces iuſto-
rum: hoc eſt ex liberalitate ꝛ benignitate

eius: qꝛ licet ſancti orãtes ſint digni exau
diri q̃ꝫtũ eſt ex pte ipoꝝ: nõ tñ illi p quibꝫ
Dub.j. orant. Quantũ ad ſcðm poſſet dubi-
tari. Utrũ exñs in gr̃a: de ↄdigno mere-
atur vitã eternã. Et videt̃ q̃ nõ Rho.viij
Non ſunt ↄdigne paſſiones huius tpis
ad futurã gloriã que reuelabit̃ in nobis.

Cõtra ſcðm aplm q̃ ſpũ dei agunt̃ hi
ſunt filij dei q̃ ſi filij ⁊ heredes: ḡ de con-
Rñſio digno merent̃ vitã eternã. Ad hoc di-
cit Rich. q̃ cũ ſm̃ Bern. de libero. arb.
idem ſit actus a gr̃a ⁊ lib. arb. põt ↄſide-
rari ⁊ inq̃ꝫtũ eſt a libero arb. ⁊ inq̃ꝫtũ eſt a
ſpũſſancto p gratiam. Primo mõ nõ eſt
meritorius vite eterne de ↄdigno: ſed ſe-
cũdo mõ. ſic em̃ valor eſt in ipo actu ex ſui
ſpeciali habitudine ad virtutẽ ſpũſſancti
mouẽtis nos p gratiã in vitã eternã. iu-
xta illud verbuꝫ ſal. Qui biberit ex aqua
quã ego dabo ei fiet in eo fons aque ſaliẽ
tis in vitã eternã. Et ſic intelligit̃ illa au-
toritas apli de paſſionibꝫ ſanctoꝝ p cõ-
paratonẽ ad facultatẽ liberi arb. ſuſtine-
re volẽtis paſſiones non p cõpationẽ ad
gratiã ſpũſſancti: illã voluntariã ſuſtinen-
tiã meritoriã de ↄdigno facientis. No-
virtus tandum q̃ diffinitio virtutis quã ponit
dſcribit̃ Aug. ⁊ magr̃ in lr̃a. ſcꝫ q̃ virtus eſt bona
qualitas mẽtis qua recte viuit̃: qua nẽo
male vtit̃: quã deus in nobis ſine nobis
opatur. non intelligit̃ niſi de virtutibꝫ a
deo infuſis quibꝫ nemo male vtitur inq̃ꝫ-
tum ſcꝫ virtus compatur ad potentiam
ipam dirigẽdo ⁊ inclinãdo qꝛ p virtuteꝫ
nunq̃ꝫ mouet̃ potẽtia ad malũ vſum. tñ
inq̃ꝫtũ compat̃ voluntati vt obiectũ põt
volũtas male vti virtute: ipam diligẽdo
pncipaliter pp̃ter aliqð cõmodũ tempo-
rale vel ſupbiendo pro illa.

Diſtin. xxviij.

Circa diſti-

ctionẽ. xxviij. Querit̃ vtruꝫ
liberũ arbitriũ ſine omĩ gr̃a
gratis data poſſit ſe ad gratiã gratũ fa-
cientẽ ſufficienter diſponere. Et videtur
q̃ ſic. Prouer. xvj. Hois eſt p̃parare ani-
mũ: p̃parare aũt eſt ſe diſponere ad gra-
tiam. Item Zach. ij. Cõuertimini ad
me dicit dñs ⁊ ↄuertar ad vos. ḡ prius
ↄuertit̃ homo ad deũ p aliquã bonã vo-
luntatẽ q̃ꝫ deus ↄuertat̃ ad ipm ↄferẽdo
aliquã gratiã. Cõtra. Aug. de eccleſia
ſticis dogmatibꝫ. nullũ credimus ad ſa-
lutẽ niſi deo inuitãte venire. ⁊ apl's. Nõ
ſumus ſufficiẽtes cogitare aliq̃d ex nobis
tanq̃ꝫ ex nobis: ſed ſufficiẽtia nr̃a ex deo
eſt. Rñſio. Liberũ arbitriũ non põt ſe Rñſio.
diſponere ad gr̃am gratũ facientẽ niſi p
aliquã gratiã gratis datã cõprehẽdẽdo
ſub gr̃a grat̃ data nõ tm̃ aliqð habitua
le donũ naturalibꝫ ſupadditũ cuiuſmõi
eſt timor ſeruilis vel pietas aliquoꝝ viſce
ribꝫ ab infantia inſerta. ſed etiã. ſſ. aliquã
ſpecialẽ motionẽ factã p ſe imediate vel
mediãte aliq̃ creatura. Ad hoc em̃ nõ ſuf
ficit general̃ motio primi mouentis quã
ſupponit q̃libet actio creature. vñ Joh.
vj. dic̃ ſalua. Nemo põt venire ad me ni-
ſi pat̃ q̃ miſit me traxerit eũ. ſine aũt gra-
tia aliq̃ modoꝝ p̃dictoꝝ accepta vix aut
nũq̃ꝫ aliq̃s habes vſuꝫ liberi arbitrij re-
perit̃. Ad primũ dico q̃ p tãto dicit̃ q̃
hois eſt p̃parare animũ. qꝛ illã p̃paratio
nẽ facere põt p liberũ arb. ſupnaturalr̃ tñ
adiutus modo ſupradicto. Ad ſcðm
dicendũ q̃ deus iubet hoiem ↄuerti ad
ſe nõ qꝛ hoc poſſit hõ niſi p̃uentus diuio
auxilio. Unñ hiere. Cõuerte nos dñe ad
te ⁊ ↄuertemur. ſed vt hõ preuẽtus diui-
no auxilio coopet̃ p liberũ arb. ad ſue con
uerſionis pleniorẽ diſpoſitionem.

Secũdo queritur. q̃ſtio. ij.

Utrũ abſq̃ꝫ gr̃a g̃tũ faciẽte poſ
ſit liberũ arb. diuina mãdata im
plere. Q꞉ ſic. qꝛ in mãdat̃ aut p̃cipiũtur
ipa gñā opeꝝ. aut p̃cipiũt̃ opa formata.
Si p̃cipiũt̃ opa formata. ḡ q̃ honorat pa
trẽ pietate naturali nõ faciẽs illud ex cha
ritate: videt̃ illud mãdatũ omittere q̃ p̃ci
pit̃. Honora prẽꝫ ⁊ matrẽ. ⁊ peccate mor
talit̃ qð eſt abſurdũ dicere. ſi igr̃ ipa gñā
opeꝝ ſt̃ i p̃cepto. ⁊ h̃ ↄſtãs ẽ q̃ poſſumꝰ
facere abſq̃ꝫ gr̃a g̃tũ faciẽte videt̃ q̃ diuia
mãdata abſq̃ꝫ hmõi dono ↄtigat iplere
Cõtra. Nullꝰ p̃t mereri vitã etnã abſq̃ꝫ
dono gr̃e. vt dr̃ ad rho. vj. Gr̃a dei vita
eterna. ḡ abſq̃ꝫ illa nẽo põt diuina ſuare
mãdata. Hic p° videbit̃ ð q̃ſito. dein-

de mouebunť q̄dam dubia. Quantū
Rñſio. ad p̄mū dicit Bonauen. q̄ mādata dei
dupliciter cōtingit impleri. Uno modo
q̄ntum ad gen⁹ op̄is ⁊ vitationem pene.
Alio mō q̄ntum ad intentionē mandātis
et meritū glorie. Primo mō p̄ grās gra/
tis datas contingit ea impleri. ſicut p̄ fi/
dē: mādatū de adoratiōe: ⁊ p̄ quandam
naturalē pietatē ⁊ amorē: mādatū de pa
rentū honoratiōe. et ſic de alijs. Scdo
mō nō pñt impleri ſine grā gratūfa/
ciente: cū ſine ea ñ poſſit hō mereri de cō
digno vitā eternā. vt patz ex p̄ced. Per
hoc patet ad argumētū in oppoſitū. Pro
cedit em̄ de obſeruatiōe mādatoꝝ q̄ntum
ad gen⁹ op̄is. ſed h̄ nō ſufficit ad p̄mium
vite eťne. Uñ apl's. i. ad Coꝝ. xiij. enūe
rans multiplex gen⁹ op̄is: ſubiūgit. Si
charitatē non habuero: nihil mihi p̄deſt
Et h̄ ſuit qd̄ Pelagius nō cōſiderauit: p/
pter quod in errorē cecidit: et credidit ali
quē ex ſimplici mādatoꝝ obſeruātia q̄n/
tū ad exteriora op̄a dignū eſſe vita eťna.
qd̄ eſt cōtra fidē piā ⁊ ſanā: ſic apl's explicat
in autoritate p̄miſſa. De hoc dr̄ Scot⁹
q̄ nō tenemur ſeruare mādata ſm̄ inten/
tionē mādantis ſeu ex charitate: licʒ tenea
mur deū diligere. Ex p̄dictis aūt ñ ſeq̄/
tur q̄ mādata dei ſint ſupra hoiem. q: oi
volenti ſe diſponere de⁹ dat grām gratū
faciētē p̄ quā illa pōt adiplere nō tm̄ q̄n/
tū ad gen⁹ op̄is: ſed etiā q̄ntum ad inten
Dubiū tionē mādātis. Quantū ad ſecundum
articulū dubitať: vtꝝ liberꝝ arbitriū abſ/
q̄ grā gratifaciente poſſit a culpa reſur/
gere. Rñdeo q̄ nō: vt ait apl's Nō ex op̄i
bus iuſticie q̄ fecim⁹ nos: ſed ſm̄ ſuā mi/
ſericor: diā ſaluos nos fecit. Hoc aūt non
eſt p̄ imediatam oppoſitionē culpe ⁊ grē
vt dr̄ Sco. cū in ſtatu innocētie potuiſſet
aliq̄s eſſe in puris naturalib⁹ ſine grā et
ſine culpa. Ex q̄ patz q̄ nō ſunt imediate
oppoſita. ſed hoc eſt ex lege iſta vniuerſa/
li: q: nullo mō remittiť inimicicia niſi fi/
at nō tm̄ nō inimic⁹ ſed etiā amicus acce
Dubiū ptus p̄ grāz gratificantē. Scdo dubi
tať vtꝝ liberꝝ arbitriū oi grā deſtitutum
poſſit oi tētatiōi reſiſtere. Rñdeo q̄ ñ. q̄a
vt ait glo. ſup illō Thre. iij. Miſcdie do
mini q: ñ ſum⁹ cōſūpti. Nō p̄t hō diu ſta/
re cōtra inſult⁹ diaboli niſi mia dei adiuueť.

Circa diſtin/ Diſtin. xxix.
ctionē. xxix. q̄rit. Utꝝ iuſticiā
originalē in adā neceſſe ſit po
nere aliq̄d donū ſup̄naturale. Q, nō. q̄a
ſi tm̄ eſſet donū ſup̄naturale: tūc peccatū
originale tm̄ eſſet carentia illi⁹ doni ſup̄/
naturalis igiť aliq̄s ſctūs actu in purꝭ na
turalib⁹ eſſet eq̄lis illi q̄ p̄ pctm̄ amiſiſſet
iuſticiā originalē: et ita eſſent eſſentaliter
punicdi: qd̄ videť incōueniēs. Contra.
Naturalia manent integra in pctōre: ſm̄
Diony. ſed iuſticia originalis nō manet:
vt patz p̄ effect⁹ ſibi aſſignatos. igitur.
Hic dicit Sco. q̄ volūtas cōiūcta ap/
petitui ſenſitiuo nata ē cōdelectari ſibi. et Rñſio
ſi cōiungať multꝭ viribꝫ appetitiuis ſenſi
tiuis: nata ē cōdelectari illis oibꝫ. et ita ſi
tm̄ iſtos appetit⁹ nō pōt retrahere a ſuo
delectabili: ſed nec ſeipam ſine aliq̄ incli/
natiōe cōtria ⁊ difficultate. Ad hoc igiť vt
ſe delectabiliter retrahat ab oi delectatiōe
inordinata cū aliq̄ vi inferiori: oportʒ ali
q̄d ſibi eſſe delectabili⁹ q̄ aliqd̄ delecta/
bile alicui⁹ vis iferioris. et ita ad p̄fectaʒ
tranq̄llitatē oim viriū in p̄mo hoie ē po/
nēdū in eo q̄ddā donū ſup̄naturale faci/
ens deū delectabiliorē volūtati q̄ aliqd̄
appetibile ſenſibile. et hmōi donuʒ dr̄ iu/
ſticia originalis: p̄ quā vires iferiores ſi/
ne difficultate obediāt rōni: quā q̄ ſi adā
nō amiſiſſet: de⁹ eū a morte p̄ſeruaſſet.
Ad argumētū in oppoſitū dico q̄ exi/ Ad ar.
ſtēs in purꝭ naturalibꝫ nō eſt eq̄lis ei qui
p̄ pctm̄ amiſit iuſticiā originalē. q: ille eſt
debitor iuſticie originalis quaʒ accepit.
hic aūt nō. et ideo ille eſt re⁹: nō autē iſte.
Etſi neutri cōferať viſio dei: vni tm̄ carē/
tia iſta eſt pena: alij aūt nō. Re⁹ em̄ p̄uať
ea ppter reatū pcti. alter ſo p̄uať ex condi
tione nature.

Utrū Adam in ſta/
tu innocentie habuerit gratiā
gratū faciētē. Q, non. q: Adā
habebat optia naturalia ⁊ nullaʒ hēbat
p̄nitatē ad malū nec difficultateʒ ad bo/
num. ergo ſi gratiam habuiſſet nunq̄ in

peccatũ cecidiſſet. Contra. Berñ.cu3 videret patrẽ noſtrũ oĩm hoim emulus. charitate circũdatũ ꝛ omni virtute veſti/ tũ.ei inuidit. Hic pꝛimo videbiť de q̃ ſito.ſcdo de quodã dubio. Quantũ3
Rñſio ad pꝛimũ.opinio ꝓbabilioꝛ quã etiã ma giſter ſuſtinet in lr̃a ſanctoꝝ auctoritates adducens. eſt ꝙ adam ante lapſum ha/ buit nõ tantũ iuſticiã oꝛiginalẽ.ſed etiam gratiam gratũ faciẽtẽ qua erat deo acce ptus que quidẽ gratia nõ fuit hoi ꝯcrea ta.qꝛ ẽm legem comunẽ reqrit aliquam ꝑparatiõe in adulto ad hoc ꝙ a deo in/ fundať.qꝛ vt ait Aug. Qui creauit te ſi ne te nõ iuſtificabit te ſine te. Qd autẽ obiciť ꝙ nũq̃ in peccatũ cecidiſſet.nõ ſe/ quiť qꝛ liberũ arbitriũ habẽs gratiã mo ueri põt ꝑ cõgratie inclinatione cũꝫ deꝰ amabilis eſt.ꝛ cõtrum nefas eſt ipm offe dere nõ ꝯſiderãdo.ꝛ ſic intelligendũ eſt ſi bi accidiſſe. Quantũ ad ſcdm põt du/ bitari vtrũ eſſet maioꝛ in merẽdo effica/ cia ſtatu inocẽtie q̃ nunc. Rñdet. Bona uen.ꝙ efficacia meriti pꝛincipalr̃ venit ex tribus.ſ.ex pꝛomptitudine volũtatis. ex difficultate opis ꝛ ex magnitudine chari
Dubiũ tatis. Quãtũ ad pmã ꝯditionẽ põt dici ꝙ fuit maioꝛ efficacia i merẽdo tũc q̃ nũc pꝛo eo ꝙ volũtas ſine aliquo retardatiuo quaſi ꝯtinue fuiſſet in bonis operibus.
Quantũ vero ad alias ꝯditiones nũc eſt maioꝛ efficacia in merẽdo.qꝛ hõ nunc magꝰ impugnať ꝛ habet maioꝛẽ difficul tatẽ in obſeruãdis mandatis diuinis.q̃ ꝑ tunc:ideo glorioſius triũphat. Maio ra etiam munera gratie deus elargiť hoĩ lapſo.tũ qꝛ maioꝛi indiget adiutoꝛio. tũ quia decet deũ de malo malus bonũ di/ cere q̃ ſit illud bonũ qḋ malũ ademit.tũ qꝛ mediatoꝛ dei ꝛ hoĩs q ꝑ nob fuit i cru ce oblatꝰ:ſemꝑ apparet vultui dei ad in/ terpellãdũ ꝑ nob.iõ ꝓbabile videť ꝙ ma ius munꝰ grẽ tribuiť nob.q̃ ſi nõ fuiſſet incarnatus vel in cruce oblatus.

Di.xxx. **Circa diſti/ ctionem.xxx.ꝛ.xxxi.** Quero vtrũ quilib3 ẽm legẽ cõem ꝓpagatus ab adam ꝯtrahat pctm̃ oꝛigi nale.Q̃ nõ. Auguſti.de vera religione. Pctm̃ adeo eſt volũtariũ:vt ſi nõ ſit vo/ luntariũ nõ ſit pctm̃:ſed in puulis nullu3 pctm̃ eſt volũtariũ cu3 careant vſu rõnis igitur. Item Non peccat q̃ creat. non peccat q̃ generat.ꝑ quas igiť aĩas inter tot ꝓſidia innocẽtie intrat pctm̃. Itẽ.iiij. ethicoꝝ. Ceco nato nullus impꝛopera/ bit ſed magis miſerebiť.igiť defectus na turalis qui intrat ab oꝛigine nõ eſt culpa bilis ſed penalis. Itẽ3 Adam nõ fuit nobilioꝛ tota natura humana.ḡ nõ po/ tuit totã naturã humanã inficere.aña p3 qꝛ aliqḋ indiuiduũ poteſt eſſe ita nobile ſicut ipe.ꝯña ꝓbatur.qꝛ coꝛruptio mino ris boni nõ includit coꝛruptionem ma/ ioꝛis. Confirmať Ezechiel.xviij. Filius nõ poꝛtabit iniq̃tatẽ patris.igiť ꝛc. Cõ tra ad rhom.v. Per vnũ hoiem peccatũ intrauit in mũdũ in quo oẽs peccauerũt.
Item Aug.de fide ad petrũ. Firmiſſi me tene ꝛ nullatenus dubites oẽ3 homi nẽ qui ꝑ ꝯcubitũ viri ꝛ mulieris ꝯcipitur in pctõ oꝛiginali naſci. In iſta queſtio ne pꝛimo videbiť quid ſit pctm̃ oꝛigina/ le.ſcdo de queſito.tertio mouebiť quod/ dã dubiũ. Quantũ ad pmũ dicit An ſelmꝰ in libro de ꝯceptu virginali. Hoc pctm̃ qḋ oꝛiginale dico aliud intelligere nequeo in ipis infantibꝫ:niſi factã ꝑ iobe dientiã ade iuſticie debite nuditatẽ ꝑ quã oẽs ſunt filij ire.ꝓbať illa ratio pcti oꝛigi nalis.quia pctm̃ foꝛmaliter eſt iniuſticia. Iniuſticia aũt nõ eſt niſi carentia iuſticie debite. Et ſi arguas ꝙ aliq̃ ſancti videnť dicere ꝯcupiſcentiã eſſe pctm̃ oꝛiginale.ꝛ magiſter in lr̃a. Rñdeo ꝙ ſicut in pec cato actuali eſt aliquid foꝛmale.ſc3 caren tia debite rectitudinis in actu ſecundo: ꝛ aliqḋ materiale.ſ.actꝰ ſubſtratꝰ defoꝛmi tati:ſic i ꝓpoſito pctm̃ oꝛigiale foꝛmalr̃ ẽ carentia iuſticie oꝛiginalis debite.qꝛ acce pte in pꝛimo parẽte ꝛ in ipa amiſſe.mate rialiter vero eſt ꝯcupiſcẽtia nõ quidẽ ac/ cipiendo ꝯcupiſcentiã ꝑut eſt actus vel ꝑut eſt ꝓnitas in appetitu ſenſitiuo: nul/ lum eni iſtoꝝ eſt pctm̃ cũ non ſit pctm̃ in parte ſenſitiua ẽm Anſel. Sed ꝑut eſt ꝓ nitas in appetitu rõnali ſeu in voluntate ad ꝯcupiſcendũ delectabilia imoderate

In op. arguiť — *Pctm̃ oꝛigiale*

que nata eſt cõdelectari appetitui ſenſiti-
uo cui ꝯiungit̃. Et hoc modo ꝯcupiſcen-
tia eſt materiale pcti originalis. q꞉ ꝑ carẽ-
tiã iuſticie originalis q̄ erat ſicut frenũ co-
hibens ipſam ab imoderata delectatiõe.
Ipſa nõ poſitiue ſm ſcotũ ſed ꝑ priuatio-
nẽ fit pna ad ꝯcupiſcenduꝫ delectabilia
imoderate. ſicut exẽplificat Anſel. de na-
ui fracto gubernaculo. ⁊ de equo fracto
freno qui dimittit̃ ſibi. ⁊ ex h̄ ſequit̃ mo-
tũ inordinatũ quẽ cohiberet iſtud frenũ.
Põt aũt iſta ꝓnitas dici habitus: nõ quĩ-
dẽ accipiẽdo habitũ ꝓ qualitate aie: ſꝫ ex-
tendẽdo nomen habitus ad oĩe illud q̄
Rñſio potẽtia põt facil'r in actũ egredi. Quã-
ad q̄ſti. tum ad ſcõm ſicut dicũt aucto. ſacre ſcri-
ptute ⁊ ſctõꝝ pctm̃ originale eſt in oĩbus
ſm legẽ cõem ab Adã ꝓpagatis hoc de-
clarat̃ q꞉ qlibꝫ ſic ꝓpagatus hꝫ carentiaꝫ
iuſticie originalis ⁊ eſt debitor huꝰ iuſti-
cie. igit̃ habꝫ pctm̃ originale. patꝫ ꝯñа. ex
deſcriptõe pcti originalis. Añs ꝓbat̃ pri-
mo q̄ ad primã ptẽ ex defectu debite or-
dinatiõis ſpũs ſub deo: ⁊ carnis ſub ſpũ
qui erat effectus originalis iuſtitie. Quã-
tũ etiã ad ſcõam ptẽ ſcꝫ ꝙ qlibet eſt debi-
tor huius iuſticie: ꝓbat̃: q꞉ iuſticia origi-
nalis data eſt ade nõ in q̄tum erat ſingu-
laris ꝑſona: ſed in q̄tũ erant in eo oĩa in-
diuidua nature humane virtualr̃. ⁊ ſic ac-
cepit iuſticiã pro ſe ⁊ ꝓ tota ſua poſterita-
te: ita ꝙ adã accipiẽte iuſticiã: data eſt fi-
lys eius iuſticia volũtate dei añcedẽte. i.
q̄tũ erat ex pte dei: q꞉ adam nõ peccãte
deus cooꝑatus fuiſſet regulariter dãdo
iuſticiã ꝓpagato: ſicut mõ aiam intellecti-
uã creat corꝑe ꝑfecte organizato. igit̃ ex
iſta collatione facta prius volũtas ſic ꝓ-
pagati eſt debitrix iuſticie ſic date quã in
ꝑmo parente ad rectitudinẽ ſeruandũ ⁊
deo ꝓmpte famulandũ acceperat. Et no-
tandũ ꝙ iſta carẽtia iuſticie que in propa-
gato eſt pctm̃ originale q꞉ in alio accepta
⁊ actione alterius amiſſa: nõ fuit in adaꝫ
pctm̃ originale ſꝫ actuale. q꞉ iſtud nõ fuit
ad ipm traductũ ꝑ aliquẽ parentẽ: ſꝫ ipſe
in ſe accepit illã iuſticiã: ⁊ actu ſuo amiſit.
Dubiũ Quantũ ad tertiũ articulũ poſſet du-
bitari quõ ꝯtrahit̃ pctm̃ origiale. Dicũt
quidã ꝙ in inſtanti creatõis ⁊ infuſionis

aia ipſa maculat̃ a carne infecta ꝯcupiſci-
biliter ſeminata: ⁊ ſic ꝯtrahit pctm̃ origi-
nale. Et ponit̃ exẽplũ de dato pomo mũ-
do ⁊ fedato a manu recipiẽtis. Iſta opi-
nio videt̃ dubia ſcoto. maxime cuꝫ dicat
Anſel. de ꝯceptu virginali ꝙ nõ eſt ma-
gis ſemen infectuꝫ q̄ ſputũ vel ſanguis.
Si aũt de iſtis formaret̃ corpus organi-
cũ: nõ videt̃ q̄liter ex eius infectione aia
inficeret̃. Dicit igit̃ aliter ꝙ aia ꝯtrahit
mediãte carne: nõ ita ꝙ caro in ea cauſet
iſtud pctm̃: ſꝫ ex hoc ꝙ ex carne ꝯcupiſci-
biliter ſeminata format̃ corpus organicũ
cui infundit̃ aĩa ꝯſtituẽs ꝑſonã: que eſt fi-
lia ade ⁊ ſic hec ꝑſona eſt debitrix iuſticie
originalis date a deo ipſi ade ꝓ oĩbꝫ filijs
ſuis: ⁊ caret ea. ḡ habet originale pctm̃ ꝓ-
pagatus: igit̃ ab adaꝫ ꝯtrahit originale
pctm̃ ex eo ꝙ naturalis filius ade. Sꝫ
ꝯtra ꝑdicta eſt autoritas Augu. de fide
ad petrũ quã adducit magiſter in lr̃a: q̄
ſonat ꝙ iſtã maculã nõ trãſfundit ꝓpaga-
tio ſꝫ libido. igit̃ videt̃ ꝙ nõ ex hoc ſolo ꝙ
iſte eſt naturalis filius ade eſt ſic tali pec-
cato obnoxius: ſed ex hoc ꝙ libidinoſe ꝓ-
pagatus. Rñdeo ꝙ libido vno modo
ſumit̃ ꝓ iprobа volũtate faciẽdi qđ libet
Alio mõ ꝓ imoderata delectatione. ⁊ ſic
nõ ſumit̃ in illa auto. cũ nati ex parentibꝫ
caſtiſſimis eq̄ ꝯtrahãt originale ſicut ge-
niti ex parẽtibꝫ libidinoſis. Tertio ſumit̃
ꝓ carẽtia iuſticie originalis in ꝓpagãtibꝫ
quã ꝯſequit̃ libido. ⁊ ſic ſumit̃ in ꝓpoſito
ſm ſcotũ. Vult ḡ dicere Aug. ꝙ ꝓpaga-
tio ſm abſolutã rõnẽ ꝓpagatiõis nõ infi-
cit: q꞉ fuiſſet ꝓpagatio in ſtatu innocẽtie
vbi nõ fuiſſet pctm̃ originale q꞉ ꝓpagan-
tes habuiſſent iuſticiã originalẽ: ſed libi-
do inficit. i. carẽtia iuſticie origial' in ꝓpa-
gantibꝫ q̄ eſt cauſa libidinis in actu ꝓpa-
gãdi. Circa ꝑdicta orit̃ dubiũ cũ ſemẽ Dubiũ
ſit ex ſupfluo alimẽti ſm Ari. xv. de aiali-
bus quõ filiꝰ ꝓpagatꝰ naturalr̃ dicit̃ eſſe
de ſuba generãtis. Quidã dicũt cuiꝰ
opĩ. eſt magr̃ ꝙ ſemẽ de q̄ generat̃ filius
nõ eſt de ſuba primoꝝ parentũ: ſed etiã
ꝑmoꝝ. Dicũt enĩ ꝙ primi parẽtes decis-
derũt aliquã portionẽ ſue ſube. que ꝑ ſui
multiplicationẽ ſine alicuiꝰ alteriꝰ ꝯuer-
ſione in ipſam facta eſt ſufficiẽs ꝓli ſue ⁊

ples a pmis parentibus imediate genita sit / mili mo genuit plem suā z sic deinceps. Sed hec opinio nō est rōnabilis. Indu dit em gñationē corpoꝝ humanoꝝ non esse naturalē. cū talis mltiplicatio nō pos sit fieri nisi miraculose: sic nec mltiplicatō panū facta a chro. Alij dicūt q semē z si nō sit de suba remotoꝝ parentū: est tñ de suba pximoꝝ. Sz cotra. Aug⁹. de vera relig. dicit q alimēta corpi nō apta p ꝯgruos meat⁹ ejciunt: quoꝝ aliud fct tulentissimū reddit terre ad alias formas assumēdas. aliud p totū corpus exhalat. aliud toti⁹ aialis latētes neruos accipit. z inchoat in plem. Alij dicūt q semē ꝯstituit ex aliq resoluto de suba generan tis. z ex supfluitate cibi tertia digestione digesti simul cōmixtis. z hui⁹ opi. est bo / nauē. Rich vero dicit q semē ꝯstituit de supfluo alimēti. z q nihil est ibi qd ante fuerit de suba parentū in actu. Ad cuius euidentiā sciendū q cib⁹ pma digestione digerit in stomacho. Scda fo in epate. z ibi generant hūores. deinde deriuat p mēbra. z ibi digerit cibus tertia digestio ne z p nutritiuā ꝯuertit ps in subam cor poris ad ꝯseruationē indiuidui. z alia re ponit ad ꝯseruationē speciei. z sic nutriti / ua pparat z disponit materiā generatiue est q semē de supfluo tertie digestionis. supfluū dico indiuiduo: qz necessariū est speciei ꝯseruāde p naturā. Vñ dicit Ari sto. xv. de aialib⁹ q sperma nō est nisi sup fluitas cibi vltimi. Idē dicit Auicē. Hu ius signū est q multa z supflua comestio augmētat materiā spermatis z excitat ge neratiuā. Pro tāto aūt filij dicunt ge / nerari de suba patris nō q generet de co qd erat de suba patris in actu: sed in po tētia. qz illud supfluū de q fit semen est in potētia pxinqua vt ꝯuertat i corpis sub / stantiā z descendit cū qdā virtute ab aia patris deriuata q dicit vis formatiua seu ratio seminalis: z p tāto dr leui fuisse in lū bis abrae fm corpulentā subam z rōnez seminalē. Fuit em ibi fm corpulentā sub stantiā. qz in semine abrae ꝯtinebat vir / tualiter substātia corpis ei⁹. Fuit etiā ibi fm rōnem seminalē: qz fuit naturalr ex se mine ꝓpagat⁹. Non sic chrs: z iō erat ibi

Dige / stio fit

tantū fm corpulentā subam. Et notādū q semē vertit in sanguinē z sāguis in em brionē. Embrio āt hz qndā figurā mas se carnis q est in pxinq dispositiōe ad fi / guras mēbroꝝ. Nō hz autē embrio fm Alexā. in. ij. aiaz informantē: qz tūc i hoie essent plures aie ꝯ Aug. de eccle. dogm. Qd aūt dicit Ari. j. eth. aiam vegeta / tiuā esse in embriōe: itelligit de opatōne aie. qz sez vigorat a vtute corpis ꝯtinētis viuificati ab aia p quā fiūt in eo quedam opatōes vegetatiue. Qd āt dicit i libro d motu cord. q eq viuūt embrio z ado lescens. accipit embrio p fetu formato z organizato. Itez Notandū q pnitas q est in natura nostra ad peccandū dicit lex carnis vel mēbroꝝ: qz inest aie ex ꝯiū / ctione ad carnem: seu qz ipis mēbris infu gitur demerito pcti. Dicit etiā tyrānis: qz captiuat aiam ad malum inclinando. Dicitur quoqz fomes: quia ē nutrimen / tum peccati. dicatur etiam stimulus car / nis: qz stimulat ad pctm. Ad primuz dico q pctm originale licet nō sit volūta / riū in pueris: est tñ volūtariū in adaz cu / ius demerito illud ꝯtrabunt. Et si argu as q nullus peccat i eo qd vitare nō pōt fm Aug. de libero ar. verū est de illo qd vitari nō pōt nec a se nec ab illo per quez ꝯtrabit. Ad scdm sicut dictū est pctm originale est carētia iusticie originalis cū debito habēdi eam. cum q querit p quā viā pctm intrat: dico q debitū orit ex da tione iusticie ade p se z posteris. carentia aūt iusticie est ex demerito ade in sctentia dei: pter qd demeritū deus nō dat iu / sticia. Ad tertiū dico q licet iste defe / ctus possit dici naturalis inqtum ab ori gine nature ꝯtrahit: est tñ cū hoc culpabi lis. vt patet ex precedentib⁹. Ad quar / tum dico q adam nō corrupit naturam hanc numero sicut nec personā hanc nu / mero: sed corrupit se pctō personali. z in hoc demeritorie totaz posteritatem suā Ad quintū dico q filius nō portabit ini quitatē patris loquēdo de pctō quo pa / ter peccat vt singularis psona: adam aūt peccauit vt principiū totius generis hu / mani cū accepisset iusticiam pro se z sua posteritate. Unde sicut ipse innocens z

Pronī / tas ad malum

Ad ar.

ĩmortalis generaſſet innocentẽ ⁊ ĩmorta
lem: ſic pctoꝛ generat peccatoꝛẽ ⁊ moꝛtalẽ
Hoc declarat Anſelmus p exemplũ lib.
de ꝯceptu virginali: dicens. Siquis vir
⁊ vxoꝛ eius ad magnã quandã dignita/
tem ⁊ ꝓceſſionẽ nullo ſuo merito ſed ſola
gratia ꝓuecti ſimul crimen graue inexcu/
ſabiliter cõmittũt ⁊ ꝓ eo iuſte deijciunt ⁊
in ſeruitutẽ redigunt: quis dicet filios ſu
os quos poſt damnationẽ generãt: eidẽ
nõ debere ſubiacere ſeruituti ſ; poti⁹ ad
bona que parẽtes iuſte ꝑdiderũt: gratis
oportere reſtitui: Tales ſunt pͥmi paren/
tes ⁊ filij eoꝛũ quos iuſte ꝓ culpa ſua de
beatitudine in miſeriã dãnati in eodẽ ge/
nerant exilio.

Circa diſti/

Diſtin. xxxij. c ctionẽ.xxxij. videndũ eſt de
duob᷑. Primo an ꝑ bapti
ſmũ remittat᷑ oꝛiginale pec
catũ. Scḋo an vna aĩa ſit ꝑfectioꝛ eſſen/
de pctõ oꝛigial᷑ remiſſi/one tialiter alia. Quantum ad primũ ſicut
patz ex p̃cedentib᷑ pctm̃ oꝛiginale eſt ca/
rentia iuſticie oꝛiginalis cũ debito habẽ/
di eam. Hoc autẽ debitũ ſoluit᷑ in bapti
ſmo ꝑ equalẽs. q2 virtute paſſionis chꝛi
datur paruulo baptiſato grã gratũfaci/
ens que nõ ſolũ equiualet iuſticie oꝛigina
li ſed quo ad aliqd ipam excedit. Licet ei
ꝑ iuſticiã oꝛiginalẽ tolleret᷑ ꝓnitas ad ma
lum ⁊ difficultas ad bonũ: tñ nõ erat ſuf
ficiens ad ingreſſũ regni celeſtis ſine gra
tia gratũ faciẽte. grã autẽ que dat᷑ in ba/
ptiſmo facit hominẽ deo acceptum ⁊ di
gnũ vita eterna. Per ipam etiã diminui
tur ꝯcupiſcẽtia ſeu ꝓnitas ad malũ. Non
tñ totaliter tollit᷑ ſ; remanet vt pena pcti
⁊ materia exercẽde virtutis. Pctm̃ itaq;
oꝛiginale ꝑ baptiſmũ remittit᷑ q̃tum ad
culpã ſeu reatũ quo homo diabolo erat
aſtrictus. Unde Anſel. de ꝯceptu virgi
nali. Iuſticia oꝛiginalis que abſq; omni
excuſatiõe debebat᷑ ab infantib᷑: poſt ba
ptiſmũ ab illis nõ exigit᷑: ⁊ ſic cõmutatur
debitũ iuſticie in debitũ gratie. Ex p̃/
dictis patz ꝙ iuſticia oꝛiginalis ⁊ gratia
gratũ faciens ſe habent ſicut excedẽtia ⁊
excelſa. Quantũ ad ſcḋm dicit magiſter
in lr̃a ꝙ ab ipa creatione vna aĩa eſt ſub
tilioꝛ alia in eſſentia ⁊ ad intelligendũ me/ De aĩa
moꝛandũq; habilioꝛ. Unde dicere aĩa; rũ perfe
chꝛi nõ eſſe ꝑfectioꝛẽ in naturalib᷑ aĩa iu/ ction.bo
de: eſt tanq̃ erroneũ pariſius ꝯdemnatũ
Sed ꝯtra hoc arguit᷑ q2 vt dicit Gre
goꝛius. Oẽs hoĩes natura pares genuit.
Rñſio ꝙ hoc intelligit᷑ q̃tũ ad priuatio/
nẽ oꝛdinis in dñio ⁊ ſeruitute. nõ autem
q̃tũ ad ꝑuiſionẽ oꝛdinis naturaliũ i p̃cel
lentia. Cũ autẽ aĩa nõ ſit ꝓpter coꝛpus:
ſed coꝛpus ꝓpter animã: ita p̃cellẽtia ex
ꝑte anime venit. ⁊ hoc rõne ſapiẽtie ꝯdi/
toꝛis qui ꝓduxit oĩa ſm̃ debitũ oꝛdinez.
Non eſt tñ negandu; qn coꝛpoꝛis bona
diſpoſitio multũ faciat ad exercitiũ illaꝝ
habilitatũ que aĩe a ſua creatione inſunt.
ſicut ecõtrario mala multũ ipedit. ⁊ pro/
pter hoc iudicant᷑ boni ingenij eſſe chole
rici. Attñ diſpoſitio coꝛpis non eſt ratio
p̃ncipalis boni ingenij cum videamus
q̃nq; hoĩes ꝯtrarie cõplexionis ingenio/
ſos eſſe. vnde cũ videamus hoĩes ad di/
uerſa exercitia aptos. quoſdam ad artes
mechanicas. ⁊ q̃ſdã ad liberales. ⁊ iteru;
quoſdã ad metaphyſicalia. quoſdam ad
naturalia: ſi querat᷑ ratio hui⁹ dicit Bo/
nauen. ꝙ rñdebit theologus hoc ꝓueni/
re ex diſtributiõe donoꝝ dei. a quo non
tm̃ ꝓcedunt dona gratuita: ſed etiã do/
na naturalia. Naturalis autẽ rñdebit ꝙ h̃
venit ex diuerſa diſpoſitiõe ex ꝑte coꝛpis
ſeu oꝛganizatiõe. vterq; tñ bene: ſed the/
ologus melius. quia principalioꝛem aſſi
gnat cauſam.

Circa diſti/

c ctionẽ.xxxiij. Quero vtrum
pctõ oꝛiginali debebat᷑ ſo/ Diſtin.
la carẽtia viſiõis diuine pro xxxiij.
pena. Q2 nõ. Aug. de fide ad petrũ dicit
decedẽtes ſine baptiſmo eẽm ignis ſup/
plicio puniẽdos. Preterea paruuli ha Rñſio.
bent coꝛpa paſſibilia q2 nõ gloꝛioſa. igit᷑
poterũt pati ab actiuo p̃nte puta ab igne
⁊ fameſcere ⁊ ſitire. Preterea fomes erit
in eis nõ extinctus: igit᷑ poterũt appetere
delectabilia. ⁊ ita triſtari ꝓpter eoꝝ abſẽ/
tiam. In oppoſitu; eſt magiſter in lr̃a

De ai rū poſt mortē

Hic dicit Scotus magiſtroꝝ eſſe ſententiā ꝙ dānati ꝓ ſolo originali nullā habebūt penā ſenſus exterioris puta ignis qꝛ nullam delectatiōez inordinatā habuerunt: cui reſpondet acerbitas ignis affligentis vt ꝓpria pena. Nullā etiā habebūt penā interiorē puta triſticiā. quia cū ſm Aug. xiiij. de ciui. triſticia ſit de his que nobis nolētibꝫ accidūt: ſi triſtarentur de ſtatu ſuo: ꝓpm inuolūtarie ſuſtinerent: et ita murmurarēt ꝯtra diuinam diſpoſitiōez. quod videt abſurdū. Cum eñ in iſto ſtatu nullā volitionē inordinatā habuerit: nec tūc habebūt. q̄a vt ait Eccles. vbicūꝗ ceciderit lignū ibi erit. Si etiam triſtarentur pro carentia viſionis diuie: haberēt penā grauiſſimā inter penas dānatoꝝ. ſ. triſticiā ex deſperatione eterne btitudis. Q, aūt triſticia in volūtate ſit maior pena ꝙ̄ dolor i appetitu ſenſitiuo: videtur. quia ſicut volūtas eſt magꝭ appetitꝰ hominis ꝙ̄ appetitꝰ ſenſitiuꝰ: ita q̄cq̄d agit vel patit ſm volūtatē: magis agit vl' patit in q̄trum hō: ꝙ̄ ſimpl'r ſm aliū appetitū. et ita ſimpl'r magꝭ patit ſi triſtat ꝙ̄ ſi doleat. Nō ꝯtriſtabunt igit paruuli ex carētia btitudinis. qꝛ erūt cōtēti de ſtatu ſuo: ſciētes deū ita diſpoſuiſſe: nec de ſuo actu eā demeruiſſe ſicut nō triſtat ruſticꝰ ſi nō ſit imꝑator. ſed hec erit grauiſſima pena his q̄ videbūt ſe ꝓpter demeritum ſuum illā amiſiſſe. Videt etiam ꝓbabile ſm Sco. ꝙ oim naturaliter cognoſcibiliū pñt habere cognitionez excellentiꝰ ꝙ̄ habuerint aliq̄ ꝓ hi ꝓ ſtatu iſto. et ita aliq̄lem btitudinē naturalē de deo cognito in vniuerſali poterūt attingere: cū intellectus eoꝝ nō ita impediat ex corꝑe corruptibili ſicut nūc. Nec hoc repugnat immobilitati ſtatꝰ illoꝝ: cum etiā bti poſſint de nouo aliq̄ cognoſcere q̄ prius nō cognouerūt. Nō impediunt etiā a cognitiōe naturali ꝑ tormēta ſicut dānati.

Ad ar. Ad primū dico ꝙ Augꝰ nō intēdit ꝙ affligant ab igne: cū dicat in enchiriō. ꝙ eoꝝ pena erit mitiſſima. ſed dicit ipſos puniri ſupplicio etiā ignis: ratione loci in quo ſunt. Limbus eñ pueroꝝ eſt ꝑs inferni vbi ē ignis eternus: a q̄ tñ non affligunt: ſicut nec affligerent ſcti ſi ibi eſſent. Vñ Aug. plus dicit ⁊ minus vult intelligi. et h̄ ad impugnationē hereticoꝝ ponentiū paruulos nullā habere culpā. qꝛ ſm phm. ij Eth. Via deueniēdi ad mediū eſt aliq̄n ꝓcedere v'ſus ad extremū. et ita ſcti extinguendo hereſes pullulantes: exceſſiue locuti ſunt. Vñ multū eſt pōderandū contra q̄s hereticos loquant. ſicut Augꝰ cōtra Ariū videt declinare ad Sabelliū: et e cōuerſo. Ad ſcdm dico ꝙ corpora illoꝝ erunt impaſſibilia nō ꝑ dotē impaſſibilitatꝭ ſed ex diſpoſitione diuia: ita ꝙ nec patient ab intra nec ab extra. Ad tertiū dico ꝙ ſicut fomes ille nullū motū inordinatū eis ſuſcitauit i via iſta: ita nec ibi aliquez ſuſcitabit. Recitat aūt Rich. op. q̄rundā dicentiū illos poſt iudicium ſuꝑ terrā habitaturos: cuiꝰ rei noticiā habet ille bñdictꝰ deus cuiꝰ miſcdia plena ē terra. Quicq̄d ſit de iſto: dicit Lyra Eccleſiaſtes. iiij. ꝙ cōmuniꝰ tenet a doctoribus ꝙ vita eoꝝ eſt delectabilior ꝙ̄ ſit vita p̄ſens. Bonauen. v'o dicit ꝙ ſi habeāt materiā triſticie ex amiſſione glie: habent occaſionē leticie ex euacuatiōe pene. Vñ nec triſticia eos deijcit: nec leticia eleuat.

Ex p̄dictꝭ patet ꝙ circa pctm̄ Ade apparet diuina iuſticia: cū ꝑ illa tranſgreſſione fuerit punita tota eius poſteritas. Relucet etiā miſcdia: qꝛ cū oino nō deleuit: ꝙ̄uis hoc Adam ex ſua tranſgreſſione mereret: imo multꝭ ipſoꝝ poſterioꝝ grām reſtituit. His etiam q̄ moriunt añ baptiſmū impēdit aliq̄d bñficiū miſcdie ſine aliqua triſticia cōſeruando eos i eſſe. Corollariū.

Et ꝙ̄uis deꝰ videret ex pctō ade multa mala ꝓuenire: ꝓpter tamē aliquoꝝ nō debuit ordinem quem diuia ſapiētia requirebat imutare. Ex magnis nanꝗ malis dū maiora eliciunt bona: cōmēdatior redditur potentia: ſapia: ⁊ bonitas diuina. Propter quod Greg. exclamat dicēs. O felix culpa que talem ac tantū meruit habere redemptorē. Et ideo ſiquis velit attēdere q̄ntum ſit cōmēdabilis deus in operibus ſuis: non debet aſpicere ſoluz ad id qđ p̄ſentialiter videt: vel ūetiā ad ancedētia ⁊ futura. quia ſicut pulcritudo metri nō ꝑcipit in vna ſyllaba: ſed in verſus integritate: ſic pulcritudinē diuinoꝝ ope

tum ⁊ laudabilitatē videre nō poteſt qui
reſpicit eam in parte.

q̄ſt.ij. **Utrū peccata pro/**
ximoꝝ parentū ad filios tranſ
mittant̃: ſeu illis imputẽt̃? Re/
ſponſio. Ad hoc ꝙ aliq̇s poſſit pctm̄ ex
patre cōtrahere: neceſſe eſt ꝙ in illo poſſit
ad aliquid obligari: et poſſit eo bono ad
quod obligat̃ in ip̄o p̄uari. hoc aūt ſoluz
fuit in p̄mo parēte. Ad aliq̇d em̄ tota hu
mana natura ⁊ oēs eiꝰ poſteri in illo obli
gati fuerūt. videlicz ad habendū rectitu/
dinē iuſticie ſiue ad non ↄcupiſcēdū: ⁊ in
illo p̱ eius auerſionē illa rectitudine p̄uat/
ti ſumus. hinc eſt ꝙ ab eo traducimꝰ ori/
ginale pctm̄. In nullo aūt poſteroꝝ no/
ua obligatōe obligāt̃ filij in parēte. hinc
eſt ꝙ nullus parens p̱rimꝰ pōt in p̱lē ſu/
am culpā actualē trāſfundere. Et hoc eſt
q̇ḋ dicit Anſ. in li. de cōceptu virginali.
Peccata parentuz p̱rimoꝝ ad originale
pctm̄ nō eſtimo ptinere. q̇ ꝑpe ſi adā nec/
uiſſet ad eos q̄s generaturus erat iuſtici
am ſuam traducere: nequaq̄ꝫ poſſet inn
ſticiā ſuā eis tranſmittere. hoc aūt intelli
git de tranſmiſſione culpe ad quā ſequit̃
eterna dānatio. Sed de tranſitu q̄tū ad
punitionē tēporalis pene ſubiungit in fi
ne capituli. Nō nego ꝑpter bona merita
parentū filijs mlta ⁊ magna bn̄ficia cor/
poris ⁊ anie impēdi. et ꝑpter pctā paren
tum filios et nepotes vſq̄ꝫ in tertiā ⁊ q̄r/
tam generatōēꝫ ⁊ forſitan vltra diuerſis
in hac vita tribulatōibꝫ flagellari: vt pa
tet de hieroboan in li. regū: ꝑpter eiꝰ pec/
catū tota eiꝰ poſteritas fuit cōſumpta.

Diſtin.
xxxiij. **Circa diſtin**
ctionē.xxxiiij. q̄ro Utꝝ ſit da
re p̄mū malū? Rn̄o. Circa h̄
fuit hereſis impiiſſimi manichei q̇ poſu/
it duo p̄ma p̄ncipia. Unū maloꝝ. Aliḋ
beatoꝝ. Unde poſuit ꝙ cū hō poſſit be/
ne facere ⁊ peccare: duplex eſt in hoīe aīa.
Una que ē a deo bono ⁊ ſp̱ cupit bona.
Alia ꝟo a deo malo ⁊ ſemp̱ cupit mala.
Hinc eſt ꝙ oia mala que facimus oriun
tur a principio malo: ſicut bona a bono.
Hanc hereſim peſſimā valde improbat
Aug. efficaciter in libro de duabꝫ aīabꝫ
Cuiꝰ vna ratio eſt talis. Planū eſt ꝙ pe/
nitere de culpa bonū ⁊ iuſtū eſt. planum
etiā ꝙ poſſibile eſt homi. Nam ipſi ma/
nichei hoc ſuadēt. Certū eſt etiā ꝙ eiꝰ eſt
penitere q̇ fecit malū. g̃ idip̄m quod fuit
p̄ncipiū mali poteſt eſſe p̄ncipium boni.
Ab eadē igit̃ aīa eſt bonū ⁊ malū. Il
le error etiam deſtruit ſeip̄m. q2 ſi ſit pri/
mū malū: tūc cū ſit p̄muꝫ: erit a ſe ⁊ inde/
pendens. tale aūt eſt neceſſe eſſe: et nullo
alio indigens vt ſit. et ſic eſt ſibi ſufficiēs.
oīe aūt q̇ḋ eſt ſibi ſufficiēs eſt ſūme bo/
num. g̃ ſi ſit p̄mū malū: nō erit malū ſed
ſummū bonum.

Circa diſtin Diſtin.
xxxv.
ctionē.xxxv. q̄ro Utrū malū
ſeu pctm̄ actuale ſit p̱ ſe p̄ua/
tio boni? Q̄ꝫ nō. Aug. ↄtra Fauſtū. Pec
catū eſt dictū: factū: vł cōcupitū cōtra le/
gem dei. q̇dlibet iſtoꝝ eſt poſitiuū. g̃ ⁊c̄.
Cōtra. Augꝰ ſup illud Joh. j. Sine
ipſo factū eſt nihil. pctm̄ nihil eſt. et nihil
fiunt hoīes cum peccant. Item. Dam.
Malū nihil eſt niſi boni p̄uatio. Rn̄o Rn̄ſio
Sicut albuz poteſt ſumi ꝑ albedine vel
pro ſubſtrato: ſic malū vł pctm̄ pōt ſumi
pro eo q̇ḋ formaliter ſignificat. ſ. pro ip̄a
malicia. vel ꝑ materiali. ſ. pro ſubſtantia
vł actu ſubſtrato. Dico g̃ ꝙ pctm̄ forma
liter nihil aliud eſt q̄ꝫ p̄uatio ſeu carentia
boni debiti. Licz aūt hō per pctm̄ deme
ritorie p̄uet̃ grā: et hoc a deo ipſam grāz
annihilāte. cuius em̄ ꝑductio eſt creatio:
eius deſtructio eſt annihilatio. Pctm̄ tn̄
formaliter nō eſt p̄uatio grē: cū exiſtēs in
vno pctō mortali poſſit nouum peccatū
mortale cōmittere. ſequens aūt peccatuz
non eſt p̄uatio gratie: cum talis p̱ pecca/
tum p̄cedens eſſet iam p̄uatꝰ grā. Pecca
tum etiam nō eſt priuatio habitus virtu
tis adquiſite q̄ opponit̃ cōtrarie habitui
vicioſo ex malis actibꝫ generato. q2 ha/
bitus virtutis adquiſite poteſt ſtare cuꝫ
peccato mortali. Sed peccatū formalit̃
eſt p̄uatio rectitudinis in actu ſecūdo: nō
que ineſt: quia tunc duo oppoſita ſimul

eſſent:ſed q̄ deberet ineſſe.volūtas eñ li-
bera debitrix eſt vt oēm actū ſuum eliciat
cōformiť regule ſupiori ſcʒ ſm diuinum
pceptū.et ideo qñ diſcordat ab iſta regu
la caret iuſticia actuali debita:q̄ ſcʒ debe
Pctm̄ deſcri bitur. ret ineſſe actui. Ratio igiť pcti eſt puati-
o iſtiue iuſticie ſeu cōcordie. Vñ Aug
li.de duab⁹ aiab⁹. Pctm̄ eſt volūtas co
ſeq̄ndi quod iuſticia vetat.i.velle vetitū.
velle eſt ibi materiale.vetitū aūt ſeu phi-
bitū eſt ibi formale:q̄d ſignificat diſcor-
dantiā a regula ſupiori. Pro tāto autem
totū imputať voluntati q̄a totū eſt in po
teſtate ei⁹ cū ſit libera. Sumiť aūt h̄ iu-
ſticia nō vt eſt virtus cardinalis:ſed vt ē
virtus generalis complectēs oēs virtu-
tes et cui oīa vicia opponunť. Huic cō
ſonat qd̄ dicit Ambro li.de pādiſo. Pec
catū eſt puaricatio leg̃ diuine:et celeſtiū
inobedientia mādatoꝝ. Cū iſtiſ auto-
ritatib⁹ conſonat rō. q̄ oīe pctm̄ eſt in-
iuſticia formaliter:et tale pctm̄ talis iniu
ſticia:et p ꝯñs puatio talis iuſticie. ergo
pctm̄ actuale eſt formaľr iniuſticia actu-
alis.igiť et priuatio iuſticie actualis.ſ.iu
ſticie q̄ deberet eſſe in actu. Vñ act⁹ po-
ſitiuus volendi creaturā nō eſt formaliť
peccatum:ſed carentia debiti ordinis in
actu quo debet amari pp̄ter ſummū bo-
num:a q̄ ordine deficit voluntas deſcēs
Corol-larū.j. in bono creato. Ex pdictis patet quō
peccata mortalia poſſūt ſpecie diſtingui.
Nō eñ diſtinguunť formaliter p cōuer-
ſiones ad obiecta que nō ſunt mala niſi
materialiter:ſed diſtinguunť in cōpatōe
ad rectitudinē aliam ⁊ aliam ſpecie q̄ de-
beret eis ineſſe:cū puationes diſtinguan
tur ſpecie ex diſtinctōe habituū quorum
ſunt puationes. Scdo patet quō vnū
Corol-larū.ij. peccatum eſt grauius alio. Illud eñ eſt
grauius ex genere quod opponiť rectitu
dini meliori. Illa aūt eſt melior q̄ eſt fini
imediatior ceteꝛ̄ parib⁹. Loquēdo autē
in eodē genere pcti mortalis illud ē gra-
ui⁹ in q̄ volūtas maiori libidīe ſeu maio-
ri conatu peccat. Tertio patʒ quō pec
Corol-larū.iij catū nocet illi in quo ē. Nocet eñ nō cor-
rūpendo naturā:ſed puādo eam pfectōe
ſibi conuenientē.ſ.iuſticia actuali q̄ debe-
ret ineſſe. Et ex hoc patet q̄ ſi pctā in in-
finitum ꝯtinuarenť:non pp̄ter hoc fieret
voluntatis corruptio:ſed priuatio infini-
tarum rectitudinū q̄ deberent ineſſe vo-
lūtati. Sed ꝯtra hoc ar.ſup illud Lu..
x. Plag̃ impoſitis abierūt ſemiuiuo re-
licto.dicit glo.q̄ pctm̄ vulnerat in natu-
ralib⁹.quod nō eſſet veꝝ ſi nihil auferret
a pfectione nature. Rñſio. Natura in-
tegra manēs vulnerať(ſm Dionȳ.de di
uinis no.)qñ fit inhabilis ad vſuʒ rectū:
qd̄ fit p crebrā carētiā rectitudinis actua
lis Ad argumentū pncipale Reſpon- Rñſio ad ar.
deo q̄ dictum:factū:cōcupitū acapiť tā-
q̄ꝫ materiale.ſed concupitum dicit mate-
riale pximū:dictum ꝟo ⁊ factū materiale
remotū. cōtra legeʒ dei: dicit formale in
pctō. Qd̄ aūt dr̄ in oppoſitū q̄ nihil fi
unt hoīes cū peccant:intelligitur non q̄a
oīno eſſe puenť:ſed q̄ puanť eſſe ordina
to qd̄ eſt eſſe completum.

Irca diſtin-
Diſtin. xxxvj.

c ctionē.xxxvj.q̄riť Vtrū pec-
catum ſit pena pcti:Et̄ non.
Oīs pena eſt a deo.j.retracta.nullū pec
catū eſt a deo.ḡ pctm̄ nō eſt pena pcti.
Itē. Pena nō excedit culpā.q̄a de⁹ pu.
nit citra cōdignū.quiq̄ꝫ aūt pctm̄ ſequēs
eſt maius pcedente. Itē. Oē peccatū
eſt volūtariū:ſm Aug.de vera religiōe.
pena eſt inuoluntaria:ſm Anſ.de conce
ptu ꝟginali.ergo. In oppoſitū eſt ma
giſter in lr̃a. Reſpondeo q̄ vnum pec- Rñſio
catum eſt pena alterius.quia voluntateʒ
ſe a deo auertētē per peccatum iuſte de-
ſerit deus gratiam ſuam ſubtrahēdo: q̄
deſerta cadit in ſecundū demeritum ⁊ in
oēs defectus ad ip̄m cōſequētes.vbi in-
cludunť multe carentie pfectionū conue-
niētiū tali nature. Eſt quoq̄ꝫ pena cui-
libet pctō inſepabiliter annexa. Volun-
tas eñ dum q̄rit corpalē delectatiōeʒ:p-
dit ſpūalem cōſolationē.dū q̄rit delecta-
ri in creatura:pdit conſolatōeʒ que eſt in
ſummo bono.dūq̄ꝫ paruum bonū addq̄-
rit:magno priuatur bono. Volūtas etiā
ſe deordinans per peccatuʒ:priuat ſe ha-
bilitate ad bonum. que priuatio eſt in
ipſa magna damnificatio et leſio. dum

etiā peccando cōcordat cum ſenſualitate
incurrit remorſum ⁊ afflictionē internā q̄
ſp̄ eſt habitualr̄ in aīa: lʒ ꝓpt̄ delectatio-
nē inteſam ⁊ ani cōſiderationē nō ſp̄ ſen-
tiat̄. Siq̄dē carētia iuſticie debite q̄ volū-
tas peccando ſe ꝑuat ſm̄ Sco. magꝭ eſt
cōtra inclinationē naturalē voluntatꝭ ꝙ̄
carētia cōmodi nō iuſti vel p̄ſentia incō-
modi: cū bonū iuſticie ſit ꝑfectio maxime
cōueniēs volūtati. q̄ꝛ voluntas vt libera
habet iuſticiā innatā: q̄re eiꝰ ablatio eſt ſi-
bi maxia pena. Et in hoc bñ verificat̄ il-
lud Aug. j. cōfeſ. Juſſiſti dñe ⁊ ita eſt vt
oīs inordinatꝰ animꝰ pena ſit ſibi. Neq̄
eñ ad momētū eſt dedecꝰ culpe ſine deco-
re iuſticie. Et inde eſt ꝙ pena dr̄ ordiare
culpā. q̄ꝛ exq̄ deꝰ nō vult culpam auferre
nō pōt aīa culpabilis ordinatꝰ eſſe ꝙ̄ ſit
in pena. Rō huiꝰ pōt ſumi ex pulcritudi-
ne vniuerſi. vniuerſum eñ ex ordine pul-
critudinē habet. et ideo nec ad momentū
pōt eſſe in eo aliq̄d inordinatū. et ita nec
pctm̄ a pena ſeꝑatum. Ad ṗmū argu-
Solu- mētū dico ꝙ q̄dā pena eſt poſitiua: ſic ca-
tio arg. lor excellens eſt diſcōueniēs carni. ⁊ talis
poteſt poni eſſe a deo efficiēte. Alia eſt ꝓ-
uatiua: cuiuſmodi eſt pctm̄. ⁊ talis nō eſt
a deo efficiente ſed deſerēte. Ad ſecun-
dū: cū dr̄ ꝙ pena nō excedit culpā: Dico
ꝙ verum eſt de pena poſitiua a deo infli-
cta. ſm̄ aūt pctm̄ eſt pena inflicta a volū-
tate peccante: et a deo tm̄ vt a deſerente.
Ad tertiū dico ꝙ carētia iuſticie eſt cul-
pa ⁊ volūtaria: inq̄tū eſt a volūtate defi-
ciente: in cuiꝰ poteſtate eſt dare rectitudi-
nē actui. Eſt aūt pena ⁊ inuolūtaria inq̄-
tū eſt ꝑuatio boni cōuenientꝭ in ipſa volū-
tate ⁊ ꝯ naturalē inclinationē eiꝰ. No-
tandū ꝙ pene ſeu afflictiones t̄pales ꝓ-
ueniūt q̄nq̄ de cauſis. Prima eſt meritū
fidei. Vñ Anſ. de ꝯcordantia p̄ſcie ⁊ li.
arbi. dr̄ ꝙ ſi in baptiſmo ſtatim mutaren-
tur fideles in incorruptionem: periret fidei
meritum. propter quod i baptizatis re-
manent penalitates multe. Scda cauſa
eſt manifeſtatio glie dei: vt patuit in ceco
nato. Tertia eſt ꝑfectus ⁊ meritū afflicti
vt patuit in Job dicente. Nō peccaui: et
in amaritudinibꝫ moratur oculus meꝰ.
Nō ꝑ hoc intēdēs negare ſe peccaſſe: ſed
q̄ꝛ nō cōmiſerat aliq̄d pctm̄ tanta puni-
tione dignū. Quarta eſt pctōꝝ terror: et
correctio tam illoꝝ q̄ affligunt̄ ꝙ̄ cetero-
rū hoc conſiderantiū. Quinta eſt ſatiſfa-
ctio pro pctis cōmiſſis.

Circa diſtin-

Diſtin. xxxvij.

ctionē. xxxvij. q̄rit̄ Utrū pec-
catū poſſit eſſe a deo: Q, ſic.
Pctm̄ eſt a voluntate creata. ꝗ eſt a deo.
Probat̄ ꝯña. quia q̄cq̄d ē cauſa cauſe eſt
cauſa cauſati. Jte Actus ſubſtratꝰ eſt
a deo: igit̄ eſt pctm̄. Probat̄ aṅs. q̄a da-
re elemoſynā: filiū generare: ⁊ hmōi ſunt
oꝑa eiuſdē rōnis q̄tū ad eſſe nature: ſiue
fiant bñ moraliter ſiue male. igit̄ habent
cauſam eiuſdē rōnis q̄tum ad illud eſſe
Deꝰ aūt eſt cauſa iſtoꝝ actuū q̄n ſunt bo-
ni moralr̄. ꝗ ⁊ q̄n ſunt mali. Probat̄ con-
ſeq̄ntia. q̄ꝛ volūtas creata nō ob aliud eſt
cauſa pcti niſi q̄ꝛ cauſat actū ſubſtratum
deformitati. q̄ꝛ ſm̄ Diony. de diuis no-
minibꝫ. Nullus ad malum aſpiciēs oīno
oꝑat̄. Jn oppoſitū eſt Aug. ſuꝑ illud
Joh. j. Sine ipſo factū eſt nihil: dicens
ꝙ ꝑ ꝟbū nō eſt factū pctm̄. Rñſio. Jn Rñſio
pctō duo ꝯcurrūt vt patet ex p̄cedentibꝫ
ſcʒ actus poſitiuꝰ vt materiale: et ꝑuatio
iuſticie debite vt formale. reſpectu huius
ꝑuationis nulla eſt cauſa efficiēs ſed tm̄
deficiēs. Volūtas eñ creata que eſt de-
bitrix dandi rectitudinē ſuo actui et non
dat: deficiendo peccat: cū libere poſſit il-
lā dare. Ad actū aūt ſubſtratū vt di-
cūt cōmuniꝰ doctores: cōcurrūt volūtas Nota
diuina ⁊ volūtas creata. Pro cuiꝰ euidē- dictū
tia dicit Sco. ꝙ quando due cauſe ꝑcia- ſcoti.
les cōcurrūt ad effectū cōem amboꝝ: po-
teſt eſſe defectꝰ in ꝓductiōe effectꝰ ex ꝑte
vniꝰ illaꝝ. Exēplū. Si ad velle ꝯcurrunt
intellectꝰ ⁊ volūtas libera: pōt eſſe defe-
ctus in actu iſto ex defectu voluntatꝭ: licʒ
nō p̄cedat defectꝰ in cognitiōe. Sic in ꝓ-
poſito: ſi ad velle volūtatꝭ create ꝯcurrāt
volūtas creata ⁊ diuina: pōt eſſe defectꝰ
in iſto velle ex defectu alteriꝰ cauſe. ⁊ hoc
q̄ꝛ illa cauſa pōt rectitudinē dare actui et
tenet̄ eā dare ⁊ tm̄ nō dat. Alia aūt licʒ ñ
teneat̄ eā dare: tm̄ q̄tum eſt ex ſe daret ſi

volũtas creata cooparet̃. Uniuerſaliter
eñ q̃cquid de⁹ dedit añcedenter: daret
niſi illud cõſeqnter eſſet impeditũ. Dan-
do aũt voluntatẽ liberã dedit añcedẽter
opa recta que ſunt in ptãte voluntatꝫ. et
ideo q̃ꝫtum eſt ex pte ſui dedit rectitudi-
nẽ oĩ actui voluntatis: et volũtati ex con
ſequẽti daret ſi ipſa voluntas quẽcunq̃
actũ elicitũ recte ageret ex pte ſui. Eſt igi
tur defectus in effectu duaꝶ cauſarũ: nõ
ꝓpter defectũ cauſe ſupioris: ſed inferio-
ris que q̃ꝫtum ad ſe ptinet nõ cauſat. Li-
cet aũt iſte cauſe habeant ordinẽ ſm pfe-
ctius ⁊ impfectius cauſare: in vno tñ in-
ſtãti nature cauſant effectũ cõem amboꝶ
ita q̧ neutra tunc cauſet ſine alia. ſicut in
vno inſtãti nature materia materiat ⁊ ef-
Ar. cõ- ficiens efficiat. Contra p̃dicta arguit̃ ⁊
tra dcã videt̃ q̧ de⁹ non poſſit eſſe cauſa effectus
ſubſtrati i pctõ. qa cũ ꝓhibuerit Ade ne
comederet de ligno ſcĩe boni ⁊ mali: ſi co
opatus fuiſſet ad illum actũ: feciſſet con
tra ꝓhibitionẽ ſuã: et ſic fuiſſet ſibyp̃i cõ
trari⁹. Itẽ Liberꝶ arbitrium nõ errat
qñ in agendo concordat ſue regule. ſ. vo-
luntati diuine. igit̃ ſi deus vult q̃d liberꝶ
arbitriũ peccans vult: tunc liberꝶ arbitri-
um nõ peccat. vult aũt deus illũ actum ſi
Rñſio cooperat̃ ad ipm̃. ergo ⁊c. Ad pmũ dicit
Bonauẽ. q̧ cũ de⁹ ꝓhibet aliquã actio-
nem: nõ ꝓhibet ſibi ſed aliȷ̃. nec prohibet
ſuã coopationẽ quã ñ ſubtrahit creature
et ideo dũ coopatur ei non facit cõtra ſu
am ꝓhibitionẽ: nec contra ſeipm̃. Unde
actio eſt a deo inq̃ꝫtũ actio: nõ inq̃ꝫtũ ꝓ-
hibita. Ad ſecundũ dicit Sco. q̧ vo-
luntas diuina nõ eſt regula volũtatꝫ cre
ate q̃ꝫtum ad rectitudineꝫ quo ad ipſum
volitũ: ita q̧ voluntas creata cõcordans
illi voluntati in volito ſit recta: ſed eſt re-
gula inq̃ꝫtum eſt volẽs voluntatẽ creatã
ſic vel ſic velle. et hoc volẽs voluntate ſi-
gni ⁊ antecedẽte et nõ volũtate bñplaci-
ti ⁊ ꝯñte. Ad argu p̃ncipalia. Ad pri
mũ cum dr̃: Quicq̃d eſt cauſa cauſe: ẽ cã
cauſati: dico. q̧ verꝶ eſt de cauſato a cau-
ſa efficiente: nõ a cauſa deficiẽte: cuiuſmo
di eſt voluntas reſpectu deformitatis in
pctõ. Ad ſecundũ nego ꝯñam. Ad ꝓ-
bationem dico q̧ ꝓpter hoc iputat̃ pctm̃

voluntati create q: tenet̃ dare rectitudi-
nẽ actui ſuo ⁊ nõ dat: cũ tñ ſit in ptãte ſua
Nõ ſic aũt tenet̃ volũtas diuina dare re-
ctitudinẽ actui volũtatꝫ create q̃ quidem
nõ eſt actus volũtatꝫ diuine ſed ei⁹ effect⁹
Sicq̃dẽ volũtas diuina ſp eſt ordinata ⁊
actus ei⁹ rectus. Actus aũt volũtatis cre
ate eſt inordinat⁹ ex pte ipſius volentis.
q: caret rectitudine debita: licet ipſe act⁹
ſubſtrat⁹ ſit a deo cauſante ordinate vo-
litus: rõne boni inde eliciendi.

Irca diſtin Diſtin. xxxviij.
ctionẽ. xxxviij. q̃rit̃ Utrꝶ intẽ-
tio ſit actus intellectus vl̃ vo
luntatis? Et videt̃ q̧ nõ ſpectet ad h̃ nec
ad illud. quia ſm phm̃ in Eth. oẽ q̃d eſt
in aĩa: eſt potẽtia: vel paſſio: vel habitus
Nõ eſt aũt potẽtia: cum in hoĩe reſpectu
vni⁹ finis ſit vna intẽtio ⁊ plures potẽtie
ſunt. Nec habit⁹. q: nõ eſt vn⁹ habit⁹ in
duabꝫ potentijs. Nec paſſio. q: paſſioni
bus non meremur nec demeremur. circa
aũt intentionẽ eſt meritũ vel demeritũ.
Itẽ Videt̃ q̧ ſe teneat ex pte cogniti-
ue. q: ſup illud Math. vj. Si ocul⁹ tu-
us fuerit ſimplex: dicit glo. p oculũ inten
tionem intelligi. Oꝫ q̧ ſo ex pte volũta-
tis: pbat̃ p Aug. et mgr̃m in lr̃a. Rño Rñſio
Intendere eſt in aliud tendere. et hoc vl̃
vt in obiectũ. et ſic cõpetit cuilibet poten
tie. vel vt in terminũ: et ſic ꝓprie intentio
eſt actus volũtatis tendentis et libere ſe
mouẽtꝫ in finem. et hoc p̃ſuppoſito actu
intellectus in ratione directiui. ſicut opa-
tio pedis incedentis p̃ſupponit opationeꝫ
oculi viam oſtẽdentꝫ. Licet aũt intentio
ſit actus voluntatꝫ: nõ tñ q̃cunq̃ volitio
finis dr̃ intẽtio. puta fruitio finis non di
cit̃ intentio. ſed intentio dr̃ actus volũta-
tis aliq̃d ordinãtꝫ in finem ad ipm̃ attin
gendũ. Ad pmũ põt dici q̧ phus ſub Ad ar.
habitibꝫ cõprehẽdit act⁹ ex q̃bꝫ habitus
generant̃. vel loq̃tur de his q̃ ſũt in aĩa
p modũ q̃etꝫ: non p modũ fieri: cuiuſmo
di ſunt act⁹. talia eñ dicunt̃ poti⁹ eſſe ab
aĩa q̃ꝫ in aĩa: cũ ſint in cõtinua depẽdẽ
tia ad ſuã cãm. Intẽtio igit̃ eſt act⁹ elici-
tus ab vna potẽtia. ſ. a volũtate: p̃ſuppo

ſito tñ actu alterius potẽtie in rõne dirigentꝭ. Et ꝑ hoc patꝫ ad ſcðm. Dicit̃ eñ intentio oculus. qꝛ opatio volũtatꝭ ꝓſupponit actũ intellectus. Sumit̃ etiã aliqñ intentio ꝓ obiecto in qð tendit potentia. Aliqñ ꝟo pro ſpecie ꝑ quã potentia tendit in obiectũ. et qñqꝫ ꝓ actu intelligẽdi.

Diſtin. xxxix.

Circa diſtin

ctionẽ. xxxix. q̃rit̃ Utrũ ſynderesis et cõſcia ſint in voluntate? Et videt̃ ꝙ ſic. Primo de ſynderesi. qꝛ ſꝑ remurmurat malo. ſed remurmurare eſt volũtatꝭ. igit̃. Preterea Natura inferioꝛ puta irrõnalis habet ꝑncipiũ tendẽdi in illud qð ſibi conuenit ſm naturã ſuã. ergo et volũtas hẽbit ꝑncipiũ neceſſario tendẽdi in iuſticiaꝫ q̃ ſibi cõuenit ex natura ſua. et tale ẽ ſynderes. Qꝰ etiã conſcientia ſit in voluntate: ꝓbat̃. quia cõſciẽtia dicit̃ bona. ſed bonitas ꝑtinet ad voluntatẽ. g̃ et ꝯſcientia. In oppoſitũ ꝓbat̃ ꝙ ſynderesis ſit in intellectu ꝑ Hiero. ꝛ magiſtꝝ in lr̃a dicentẽ: ꝙ ſynderesis eſt in ſuꝑioꝛi rõne. Hoc etiã patet de conſcientia ꝑ illð Eccles. vij. Scit eñ cõſcia tua. Itẽ Actus q̃ attribuunt̃ ꝯſcĩe ꝑtinent ad intellectũ: cuiuſmodi ſunt teſtificari: accuſare: iudicare. igit̃. Hic dicit Scotus ꝙ ſynderesis ꝛ cõſcĩa ſũt habitꝰ practici in intellectu circa agibilia: per q̃s volũtas ſtimulat̃ ad bonũ ꝛ remurmurat malo. Eſt aũt ſynderesis habitꝰ ꝑncipioꝝ q̃ ſꝑ eſt rectꝰ. qꝛ ex rõne termioꝝ virtute lumis intellectꝰ naturalis ſtatim intellectus adq̃eſcit illis: vt ſummũ bonuꝫ eſt ſuꝑ oĩa diligendũ. Non facias alij qð tibi nõ vis fieri. Cõſcĩa ꝟo eſt habitꝰ ꝓprius concluſionis practice ſm cuiꝰ actũ nata eſt cõformari electio recta in agibilibus. Unð ſicut ſe habet in ſpeculabilibꝫ intellectꝰ qui eſt hitꝰ ꝑncipioꝝ ad ſciam: ſic ſe hꝫ i agibilibꝫ ſynderesis ad cõſciam. Hinc ẽ ꝙ ſm glo. Ezech. j. ſynderesis dr̃ ſcintilla ꝯſcĩe. Eſt eñ igniculꝰ ſeu ſtimulus q̃ mediante ꝯſcĩa pũgit ꝛ ſtimulat voluntatẽ ad bonũ. Habitꝰ eñ cõcluſionũ ꝟtualit̃ ꝯtinet̃ in habitu ꝑncipioꝝ. Quidã ꝟo extẽdũt ꝯſciam ad habitũ ꝑncipioꝝ ꝛ cõcluſionũ: ſeu naturalẽ et adq̃ſitũ: et ponũt ſynderesim eſſe naturalẽ inclinationẽ voluntatis ad iuſticiam. dicit̃ autẽ cõſcientia q̃ſi cũ ipã ſcia aliq̃d aliud ĩpoꝛtans .ſ. oꝛdinẽ ꝛ actũ a volũtate eliciẽduꝫ vel imꝑandũ. Eſt eñ q̃ddã dictamẽ oꝛdinatũ ad opꝰ q̃. ſ. intellectꝰ dictat ſeu determiate appꝛhẽdit q̃d eligẽdũ vel reſpuendũ: pſeq̃ndũ vel fugiendũ. Dicit̃ q̃ꝫ cõſciam teſtificari inq̃ꝫtũ ꝑ habitũ ꝯſcĩe recognoſcimꝰ nos aliq̃d feciſſe vel nõ feciſſe. Dicit̃ ꝟo excuſare vl' accuſare ſm ꝙ ꝑ ipſam iudicamꝰ de aliq̃ facto ꝙ ſit bñ factũ vel male. Ad ꝑmuꝫ dico ꝙ lꝫ murmurare vel remoꝛdere de malo facto dolendo ꝑtineat ad volũtatẽ: remurmurare tñ oſtẽdẽdo bonũ qð eſt pſeq̃ndũ vl' malum fugiendũ ꝑtinet ad intellectũ. Per h̃ eñ dat̃ volũtati occaſio contra malũ remurmurãdi. Ad ſecunduꝫ dico ꝙ ſola natura rõnalis eſt libera ꝛ habet moduꝫ agẽdi ſuꝑioꝛẽ oĩ alia natura creata. Unñ licꝫ volũtas habeat inclinationẽ naturalẽ in bonũ: actꝰ tñ cõfoꝛmis huic inclinationi vel diffoꝛmis nõ elicit̃ ab ea niſi libere. Ad tertiũ dico ꝙ habitꝰ itellectꝰ practici dicunt̃ boni vel mali ꝓpt̃ cõuenientiã ipſoꝝ ad voluntatẽ: ſicut ẽ cõuerſo volũtas põt dici recta vel curua ꝑ cõuenientiã eiꝰ ad actũ rectũ vel nõ rectũ: qui eſt formaliter in intellectu: tñ bonitas eſt volũtatꝭ ſicut rectitudo intellectꝰ: tranſumit̃qꝫ bonitas magis ad intellectũ practicũ q̃ꝫ ſpeculatiuũ. Et notaꝫ ꝙ cõſcĩa eſt in plus q̃ꝫ prudẽtia. qꝛ prudẽtia eſt ſoluꝫ reſpectu obiecti creati. eſt eñ habitꝰ directiuꝰ in oꝑatiões triũ ꝟtutũ cardinaliũ. ſ. tẽꝑantie: foꝛtitudinis: ꝛ iuſticie. Conſcĩa aũt eſt reſpectu obiecti creati et icreati reſpiciẽs non ſolũ ꝟtutes moꝛales ſed etiã theologicas. ſumit̃ q̃ꝫ ꝯſcia ꝓ potẽtia habituata. Nec ſufficit ad h̃ ꝙ hõ ſit cõſciẽtioſus ꝙ habeat noticiaꝫ preceptoꝝ chr̃i et eccl'ie i vniuerſali ꝛ ſciat de ill' loq̃ ꝛ diſputare: ſed oꝫ ꝙ ſciat ꝓ̃ctice applicãdo noticiã ad ꝑticlare agibile. ſic dr̃ Ariſ. i eth. ꝙ ipoſſibile ẽ eſſe prudẽtẽ nõ entẽ bonũ. Ad ar

Secundo queritur q̃ſtio. ij.

Utrꝫ teneamur ad oẽ illud qð

cõſcientia dictat eſſe neceſſariũ ad ſalutẽ:
Ad hoc dicit Bonauẽ. ꝙ ꝯſcia aliqñ di
ctat aliqd qd eſt ſm legẽ dei: ⁊ talis ligat
vniuerſaliter. Aliqñ aũt dictat aliqd preter
legẽ dei: et talis ligat ꝙdiu manet. Unñ
vel tenet hõ cõſciam deponere: vel illud
qd ꝯſcia dictat adimplere: vt ſi dictat ꝙ
neceſſariũ eſt ad ſalutẽ feſtucã leuare. Ali
qñ ꝟo dictat aliqd qd eſt ꝯtra legez dei:
et talis nõ ligat ad faciẽdũ vel nõ facien/
dũ: ſed ligat ad ſe deponendũ: ꝓ eo ꝙ cũ
talis cõſcia ſit erronea errore repugnante
legi diuine: neceſſario ꝙdiu manet ponit
hoiem extra ſtatũ ſalutis. Si em̃ hõ facit
qd cõſcia dictat ⁊ illud eſt cõtra legẽ dei:
abſqȝ dubio mortaliter peccat. Si ꝟo fa
cit oppoſitũ eiꝰ qd conſcientia dictat: ipſa
manente etiã mortaliter peccat. qꝛ lꝫ nõ fa
ciat cõtra legẽ dei ſm veritatẽ: facit tñ in/
terpretatiue ſiue ſm reputationẽ. et ſic deũ
cõtemnit dũ facit qd credit ſibi diſplice/
re. Unñ Rho. xiiij. Omñe qd nõ eſt ex fide
pctm̃ eſt. Gloſa. qd nõ eſt ex fide. i. ꝯ con
ſcientiã. ꝙuis em̃ fiat qd bonũ eſt: ſi ñ fa
ciendũ credat. pctm̃ eſt. Qui em̃ facit cõ/
tra ꝯſciam: edificat ad gehennã. Ex hoc
tñ non ſequit ꝙ hõ ſit ſimplr ꝑplexus: ꝓ
eo ꝙ debet illã cõſciam deponere. et ſi ne/
ſcit de illa iudicare: debet ſapiẽtiores cõ/
ſulere: vel ꝑ orationẽ ſe ad deum ꝯuerte/
re ſi humanũ ꝯſiliũ deſit.

Diſt. xl c Irca diſtin

ctionẽ. xl. q̃ro Utrũ ois actus
ſit bonus ex fine. Et ſic. Bo/
nũ opus intentio facit: vt dicit Augꝰ. in
lra. Cõtra. Idẽ Augꝰ cõtra mẽdaciũ
dicit ꝙ mali actꝰ nõ pñt eſſe boni: et ſi ꝓ/
pter bonũ finẽ fiãt. Hic ꝑmo videbit
de q̃ſito. et deinde mouebit q̃ddam du/
Rñſio biũ. Quantũ ad ꝑmũ dicit Scotꝰ ꝙ bo
Scoti. nitas actus moralis eſt ex aggregatione
oim̃ cõuenientiũ actui nõ abſolute vt ta/
lis eſſentia vel natura: ſed q̃ cõueniunt ei
ſm rectã rõnem. Quia igit actui rõ recta
dictat determinatũ obiectũ conuenire et
determiatũ modũ ⁊ alias circũſtantias:
nõ eſt cõpleta bonitas actꝰ ex ſolo fine. ſꝫ
ꝓpria rõ bonitatis eius eſt ex ꝯuenientia
actus ad efficiẽs a q̃ actus dr̃ moralis et
libere elicitꝰ. et hoc e cõmune actui bono
⁊ malo. neqȝ em̃ eſt laudabilis neqȝ vitu
ꝑabilis: niſi ſit a volũtate. Scda cõdicio
eſt ex obiecto. q̃a ſi ſit cõueniens actui ſm
dictamen recte rõnis: tũc eſt actꝰ bonꝰ ex
genere. ſed iſta bonitas eſt indifferẽs ad
bonitatẽ q̃ ſumit ex circũſtãtijs ſpecificã/
tibus: ſicut genꝰ eſt indifferens ad multas
differẽtias: vt dare elemoſynã paupi eſt
actus bonꝰ ex genere: ⁊ põt fieri ꝓpter de
um vel inanẽ gliam. Poſt iſtud ꝑma cir/
cũſtantia eſt ꝑmꝰ finis: nec iſta ſufficit ſi/
ne alijs circũſtantijs: ſicut eſt circũſtantia
forme: puta ꝙ debito mõ fiat. et ſequunt
circũſtantie magis extrinſece. ſ. qñ ⁊ vbi.
Patet igit ꝙ ſola bonitas finis intenti
ſm rectã rõnem nõ ſufficit ad bonitatem
actus. ſed reqrunt alie circũſtantie ſm or/
dinẽ ꝑdictũ: ad hoc vt ſit bonitas cõple/ Ad ar.
te moralis. Ad autoritatẽ Aug. patet
ex alia autoritate ꝙ ipſe eſt in oppoſitum
Unñ lꝫ finis ſit cõdicio ꝑncipalior ꝑtinẽs
ad bonitatẽ actꝰ: nõ eſt tñ ſufficiens ſim
pliciter. Põt etiã illa autoritas ⁊ cõſiles
exponi de bonitate meritoria q̃ addit ſu/
ꝑ bonitatẽ moralẽ: q̃ quidẽ eſt ex relatiõe
debita actꝰ in finẽ: que relatio debita ſit
inꝙ̃tũ elicit a charitate. Quantũ ad ſe/ Dubiũ
cundũ articulum dubitat Utrũ ſola in/
tẽtio recta ſine opere exteriori ſufficiat ad
meritũ. Reſpõdeo ꝙ ſic: ſi non aſſit facul
tas ꝑandi. quia deꝰ nemĩnẽ obligat ad
impoſſibile. tunc em̃ votum pro ꝑatiõe
iudicat ſicut dicit glo. ſuꝑ illud pſal. Di/
xi confitebor aduerſuꝫ me iniuſticiã meã
dñõ. Si aũt homo habet facultatem fa
ciendi opus externus qd ꝑceptũ eſt: tunc
non ſufficit intentio ſine ꝑatione exteri/
ori. Reputat aũt volũtas pro facto ſi fa/
cultas deeſt: ꝙtum ad ſufficientiã ad ſa/
lutem ⁊ ꝑmiũ eſſentiale: non ꝙtum ad ꝑ
mij excellentiã ſeu premium accidentale.
Eſt aũt premium accidentale duplex. premiũ
Quoddã eſt cõe et quoddã priuilegiatũ acadẽ.
Cõmune debet ꝑanti ꝓpter opera ſua
nõ hñtia rõnem victorie excellẽtis. Priui/
legiatũ aũt qd ẽ. ſ. ſpecial ꝑuilegij ⁊ ꝑro/
gatiue: et dr̃ aureola. eſt em̃ gaudiũ d opi
bus factis ratione hñtibus victorie excellen

tis ꝑ qđ apparebit exterius quidā decoꝛ
in coꝛꝑe.qui ꝑdictū interius gaudiū exte
rius declarabit. Licꝫ eñ illud pmiū pn̄ci
palius ſit in aīa:tñ aliq̄ ꝑfectio ex hoc ex/
terius redūdabit in coꝛꝑe. Iſta autē oꝑa
rōnē habētia excellētis victoꝛie quibꝰ de
bet aureola:ad tria gn̄a reducunt. Tres
eñ habemus inimicos.ſ.carnem q̄ ꝯtra
nos pugnat ꝑ carnales delitias que ꝑfe
cte ꝛ excellēter vincūt ꝑ virginitatē. Mū
dū q̄ ꝯtra nos pugnat ꝑ tyrānicas violē
tias que ꝑfecte ꝛ excellēter vincunt ꝑ mar
tyriū:diabolū q̄ ꝯtra nos pugnat ꝑ fal/
laces fraudulētias que ꝑfecte ꝛ excellēter
vinci pn̄t ꝑ purā doctrinā fidei ꝛ moꝝ:q̄
doctoꝛ nō tm̄ deꝑhēdit diabolicas frau/
dulētias:ſed alios docēdo facit ꝙtū in ſe
eſt vt alij eas deꝑhendāt:ꝛ ideo triplex
eſt aureola ſcꝫ virginū martyꝝ ꝛ doctoꝝ.

aureola Dicit autē aureola ab aurea:eo ꝙ eſt
quoddā ſuꝑadditū pmio ſubſtātiali qđ
aurea vocat. Licet quoqꝫ certū ſit ꝙ actꝰ
interioꝛ inoꝛdinatꝰ nō ꝯiūctus oꝑi exteri
oꝛi ſit aliud pctm̄ ab actu exterioꝛi cū di/
uerſis ꝑceptis ꝓhibeant:vt pꝫ de ꝯcu/
piſcētia rei aliene ꝛ furto:de actu tñ inte/
rioꝛi ꝯiūcto oꝑi exterioꝛi cuius eſt cauſa:
eſt dubiū. Quidā eñ vt Bonauētura ꝛ
Rich. dicūt ꝙ ſunt vnū pctm̄.ꝙuis eñ
ſint duo actus in eſſe nature:tñ ſunt vnꝰ
actus in eſſe moꝛis:eo ꝙ actus exterioꝛ
non eſt moꝛalis niſi per comparationē
ad actum interiorē volūtatis. Alij vero
dicunt ꝙ ſicut licꝫ ꝯcluſio habeat verita/
tem a pn̄cipio eſt tamen alia veritas pn̄/
cipij ꝛ ꝯcluſionis:ſic eſt alia bonitas vel
malicia actꝰ iterioꝝ ꝛ extioꝝ:lꝫ vna depē
deat ab alta.ꝛ huic opinioni magis ad/
heret ſcotus in quol. ſiquidē actus exteri
oꝛ malus addit ad miſeriam culpe q̄ fuit
in actu interioꝛi. Unde Aug.v.de trini/
te. Mala voluntate q̄libet miſer efficitur
ſed miſerioꝛ poteſtate:qua deſideriū ma
le volūtatis impletur.

Circa diſti/

Di. xlj. cionē.xlj. Quero vtrū ali/
quis actus poſſit eſſe indif
ferens ad meritū ꝛ demeritū: Hic dicit
ſcotus ꝙ ſuppoſita bonitate moꝛali vt di
ctum eſt diſtinctiōe ꝑcedēti:meritū videt
eſſe ex relatione ad finē debitū que rela/
tio eſt a charitate inexiſtente. Poteſt aūt De acti
actus referri ex charitate ad finē debitū ꝫ bus ho
tripli͛r. Uno mō actualiter ſicut cogitās mis qñ
actual͛r de fine diligit illū ꝛ vult aliq̄d ꝓ merito/
pter illū. Alio mō ꝟtual͛r ſicē cū ex cogniti rij ſunt
one ꝛ dilectōe finis deuētū ē ad volitōeꝫ qñ non
huiꝰ entis ad finē.vt ex cognitiōe ꝛ dile
ctione dei ꝑtinente ad poꝛtionē ſuꝑioꝛeꝫ
poꝛtio inferioꝛ conſiderat talē actum pu
ta penitentie eſſe aſſumēdū:ꝛ poſtea iſtū
exequit volēdo. Non tñ tunc referēdo in
fineꝫ:quia nec tūc actual͛r cognoſcit nec
diligit. Tertio modo habitual͛r puta ſi
ois actus referibilis in finē maneat cum
charitate(que eſt ꝑncipiū referēdi)dicat
referri habitualiter. Tripliciter etiaꝫ mō
pōt dici actus nō referri. Uno modo ne/
gatiue abſolute:qꝛ nō refert actual͛r nec
ꝟtual͛r nec hītual͛r. Alio mō ꝑuatiue.qꝛ
non eſt natū referri:ſicut pctm̄ veniale.qꝛ
licꝫ ſtet cū charitate:nō eſt tñ natū a cha/
ritate referri in fineꝫ. Tertio modo ꝯtra
rie.qꝛ ſcꝫ coꝛrūpit principiū referendi.ſcꝫ
charitatē vt pctm̄ moꝛtale. De duobus
vltimis mēbꝛis certū eſt ꝙ illi actus ſunt
mali.ſcꝫ pctm̄ veniale ꝛ moꝛtale. De du/
obus pꝛimis certū eſt ꝙ pmus actus eſt
meritoꝛiꝰ.ꝛ ſatis ē ꝓbabile de ſcđo. De
duobus medijs ſcꝫ de actu qui refertur
habitualiter.ꝛ de actu qui non refertur:
dubiū eſt vtrum actus talis ſit meritoꝛiꝰ
vel demeritoꝛius aut indifferēs. Proba
bile tñ videtur tales actus indifferentes
ponere:qꝛ nō habent rōnem ſufficienteꝫ
malicie ꝑtinentē ad pctm̄ veniale.qꝛ poſ
ſibile eſt nullā deoꝛdinationē eſſe in eis q̄
ſufficiat ad rōnem pcti. Non eñ tenetur
homo nec tentione neceſſitatis cōtra quā
ſit pctm̄ moꝛtale nec minoꝛi tentiōe ꝯtra
quā ſit pctm̄ veniale ſemꝑ referre omnē
actū ſuū in deū actual͛r vel virtualiter.qꝛ
deus nō obligat nos ad hoc. Necꝫ vide
tur eſſe in iſtis actibꝰ ſufficiēs ratio boni/
tatis:vt ſint meritoꝛij:qꝛ nō videt minoꝛ
relatio ſufficere ad meritū ꝙ relatio ꝟtua
lis qualis nō eſt hic. Multi igit ſingu
lares actus dicti ſunt indifferētes,q̄ nec

ſunt meritorij nec demeritorij. Et nō ſolum actus nō hūani de quibꝫ nō eſt ſermo: ſicut mouere barbā. leuare feſtucam ⁊ hmōi. que ꝓcedūt ex ſola imaginatiōe nō ex libero arbitrio implente. ſed etiam de actibꝫ libere elicitis. Exemplū huius ponit Bonauē. Si aliquis comedit vt ſatiſfaciat appetitui naturali. talis enim actio nō eſt meritoria cuꝫ non referat ad deū. nec eſt demeritoria cū ſit nature conſona. pctm̄ aūt nō ꝯſonat nature ſed diſcordat. Et ꝓ hoc dicit apl's. j. ad Cor. x. Siue mādūcatis: ſiue bibitis. ſiue aliud quid facitis: oia in gloriā dei facite. eſt cōſiliū nō preceptū. cuius omiſſio nō eſt ꝑ pctm̄: ſed qñ ſe offert oportunitas exeundi in bonas affectiōes ⁊ intētiones. Admonet itaqꝫ apl's ꝙ quodlꝫ opus noſtrū referamus in deū. Nullū eñ eſt opus deliberatiuū ſi a nobis fiat. qd nō poſſim⁹ facere ꝓpter deū. hoc aūt facere eſt nobis expediēs ⁊ vtile. Sufficit aūt ſm eundeꝫ doctorē ad hoc ꝙ opatio ſit meritoria: ꝙ homo in ꝑmordio illius vel alterius ad quā illa ꝯſequēter ſe hꝫ. intentionē habeat ad deū directā: licet in eius ꝓſecutione nihil de deo cogitet. ⁊ ſic viris religioſis q̄ in ꝑncipio ex charitate deuouerūt portare religionis podus: eſt ꝑ prima intentione meritoriū ad ſalutē quicq̄d faciunt qd ad ſue religionis obſeruantiā ſpectat niſi forte qd abſit ꝯtraria intētio ſuperueniat. In alijs aūt que ad religionē nō ſpectant ſecus eſt qꝛ hmōi intentio ſe ad illa nō extendit. Dicit etiā ideꝫ doctor ꝙ opus ad qd charitas vel virtus charitate informata inclinat: eſt meritoriū ex ſola ipſius boni opis ꝯſideratione: etiā fine vltimo tunc actualiter non ꝓcogitato. ſicut vir obediēs meret obediēdo prelato ſuo ſibi ꝑapienti etiā ſi nihil de deo cogitet ſed ſolum ꝯſideret ꝙ bonū eſt obedire.

Di. xlij. In diſtinctione. xlij. innuit magr̄ ſepteꝫ diuiſiones pcti ſm ſeptēplicem ipſius compationē. Primo nāqꝫ peccatū compat ad cauſaꝫ ſuā ex qua habet ortum: ⁊ ſic eſt illa diuiſio pcti in actuale ⁊ originale. Scdo vero compatur ad penam ad quā terminat: ⁊ ſic eſt illa diuiſio peccati in mortale ⁊ veniale. Tertio comparatur ad bonū aſſequendū vel malum fugiendū: ⁊ ſic diuiditur in pctm̄ ex amore ⁊ pctm̄ ex timore. Quarto compatur ad actum ſubſtratū: ⁊ ſic diuidit in pctm̄ cogitatiōis verbi ⁊ operis. Quinto ad ꝑſonam quā offendit: ⁊ ſic eſt pctm̄ in deū in ſe ⁊ in ꝓximū. Sexto compat ad malū datum cui opponitur: ⁊ ſic diuidit in delictū qd eſt contra ꝑceptū affirmatiuū: et cōmiſſum ꝯtra negatiuū. Septimo cōparat ad vicia que ex ipſo oriunt: ⁊ ſic diuidit in ſeptē capitalia: Sicut eñ caput influit in cetera mēbra ſic a vicijs capitalibus oriunt cetera vicia. Sunt eñ quedā motiua ſeu occaſiones peccandi. Vñ numerus ipoꝝ ſumitur ſm varias pronitates ad peccandū. Pronitas enim ad aliqd apparens bonū aut eſt reſpectu boni qd reſpicit ſpiritūꝫ ſm ſe: aut reſpectu boni qd reſpicit ſpiritū ſm eius coniūctionem ad carnalia. ſi pmo modo: hoc eſt quadruplr̄ ſm quattuor ꝯditiones boni ad quas prona eſt voluntas. Appetit enim quis bonū ſub ratione dignitatis ⁊ hoc per ſuperbiam. ſub ratione ꝓprietatis. ⁊ ſic eſt inuidia. ſub ratione ſecuritatis: ⁊ ſic eſt ira. ſub ratione quietis: ſic eſt acidia. Si ſcđo modo: hoc eſt tripl'r. Spiritus eñ carni vnitus appetit bonū ſub ratione ſufficientie vel vtilis ⁊ ſic eſt auaricia. vel ſub ratione delectabilis: ⁊ h vel quantū ad guſtum ⁊ ſic eſt gula que dicitur caſtrimargia quaſi caſtitatē mergens. vel quo ad tactum: ⁊ ſic eſt luxuria Penes autem alios ſenſus non habem⁹ capitalia vicia quia in his regnat pronitas amplius: ꝙ in alijs ſenſibus. Unde ſi delectationes querentur in alijs ſenſibus: ad has reducūtur vtpote ſi aliquis velit aſpicere mulierem pulcram vt in ea delectetur ⁊ concupiſcat reducitur talis delectatio ad luxuriā. De quolibꝫ iſtoꝝ eſt aliqd tangendū. Et pmo de ſupbia.

(de pcti diuiſiōe)

Superbia eſt amor ꝓprie excellētie Quod quideꝫ eſt verum de amore inordina- (De ſupbia.)

to. Superbus nāq3 vult ſupgredi vltra id qđ eſt ꝛ ſupra id qđ recta ratio dictat. Hoc autem contingit quadrupl'r: ꝛ ſm hoc ſumūtur q̄ttuoꝛ ſpecies ſuperbie ſm Gregoriū. Prima eſt cū quis gloriatur ꝛ extollitur de bono qđ ipe habet: ꝛ ita ſe gerit affectu ꝛ effectu acſi haberet illđ bonum a ſe contra id qđ dicit apls. Quid habes qđ nō accepiſti a deo: cur igif gloriaris quaſi nō acceperis? Ex tali autem amore inordinato ꝓprie excellētie: ſequif quedā excecatio itellectus qua ſuperbus eſtimat illud bonuz habere a ſe: ſeq3 eſſe totalē eius cauſaz. Vera nāq3 eſtimatio corrūpitur in particulari agibili ꝓpter affectionē deordinatā. ſicut ille qui fornicatur eſtimat pro tunc ſibi bonū eſſe fornicari: licet ſciat in vniuerſali fornicari eſſe malū. Ad hanc ſpeciē pertinet ingratitudo.

Ingratitudo. Ingratus em̄ dicif qui nō recognoſcat beneficiū acceptum. Unde quaſi principiū boni ſe reputat: eo ꝙ nō retorquet beneficiū in illū a quo recepit. Secūda ſpecies ſupbie eſt cū quis extollitur de bono qđ h3 acſi datū ſibi ꝺſup fuiſſ3 ꝓ ſuis meritis. ex quo etiā ſequif excecatio intellectus vt dictū eſt in p̄ma ſpecie. Ita ꝙ ſupbus credit ſe eſſe cauſam p̄ncipalem boni qđ habet: deū vero ſecundariam. Licet em̄ ſancti multa a deo obtineant per meritoria opera. horuz tamen eſt deus cauſa principalis: ꝛ hō ſecūdaria. Tertia ſpecies eſt cum quis extollitur. iactādo ſe habere bonum qđ nō habet: hoc aūt fit dupl'r. Uno modo q̄tuz ad interiorē cordis arrogantiam qua hō falſo eſtimat ſe illud habere. ꝛ ſic iactantia vel arrogātia ponif tertia ſpecies ſupbie. Alio modo q̄tum ad exterioꝛē actū quo quis falſo ſibi attribuit qđ non h3: ꝛ ſic iactantia ponif filia ſupbie ſeu inanis glorie. Quarta ſpecies eſt cū aliqs deſpectis ceteris ſingulariter appetit videri habere qđ habet. ſupbus em̄ alios cōtemnit ſeu viles ꝛ ifructuoſos reputat appetitq3 illos i compatione ſui ab aliis ꝯtemni. habentur autē he ſpecies ꝑ hūc verſum. A ſe pro meritis arrog. ꝛ ſingula ſpernens.

Inan's gloria. Notandū inſuper ꝙ p̄ma filia ſuperbie eſt inanis gloria. ſuperbus nāq3 appetit inordinate ꝓpriam excellentiam puta volēdo ſe efferre ſup alios ſeu preeſſe ad alioꝝ depreſſionē. Inanis glorioſus autē vult ipius excellētie manifeſtationē. Unde appetitus excellētie mouet ad inanē gloriā ꝛ ſic oritur ex ſupbia. Unde q̄uis ambitio ꝓprie ſit appetitus inordinatus honoris. ꝛ inanis gloria appetitus laudis. vtrūq3 tñ nomie inanis glorie poteſt deſignari. ſm em̄ Ambro. Gloria ē clara cum laude noticia: ſeu frequēs cum laude fama. Ex hoc autez ꝙ quis laudatur vel ei honoꝛ ſeu reuerentia exhibetur redditur clarus in noticia alioꝝ: ita ꝙ eius bonitas deuenit in aliorum noticiam ꝛ approbationē. Nomie etiam ambitionis aliqñ intelligif ꝛ ſupbia ꝛ inanis gloria. Unde Aug. ſup Johā. Ambitio humane laudis appetit de ſe eſtimare qđ nō habet ꝛ ſuper alios ſe efferre. Primū pertinet ad inanez gloriā. ſcđm vero ad ſuperbiā. Honoꝛ em̄ aut gloria ſeu fama poteſt appeti ſine peccato imo meritorie inq̄tuz eſt vtilis ad honorem dei. vt ſc3 deus ab hominib9 glorificetur qui vult gloriam ſuā ꝓpter nos vel ad hoc ꝙ homines ꝓficiant ex bono qđ in alio cognoſcunt. verbūq3 diuinum per ipm ſeminatū non ꝯtemnant. ſeu ad hoc ꝙ homo ex bonis que i ſe cognoſcit per teſtimoniū laudis aliene. ſtudeat in eis ꝑſeuerare ꝛ ad meliora ꝓficere. ꝛ ſm hoc curā deb3 hō habere de bono nomine iuxta ſententiaz ſapientis. luceatq3 in virtuoſis opibus corā hominib9. non vt inaniter delectetur tumeſcat aut eleuetur.

Ulterius notandum ꝙ inanis gloria poteſt ꝯtrariari charitati ꝛ dilectioni dei dupliciter. Uno modo rōne materie de qua quis gloriatur. puta cum gloriatur de aliquo qđ ꝯtrariatur diuine reuerentie ſeu bonū tꝑale de quo gloriaf deo p̄ferēdo. Alio mō ex pte ipius gloriātis q intentionē ſuā refert ad gl'iaz tanq3 ad vltimū finē: ad ipam ordinando virtutis opa ad q̄ tenef. ꝛ ꝓ qua ꝯſequēda nō pretermittat facere etiā ea q̄ ſunt ꝯtra deuz. ꝛ ſic eſt pctm̄ mortale ſm Tho. in ſcđa ſecūde. Si aūt amoꝛ hūane glie q̄uis ſit ianis: ñ tñ repugnet charitati neq3 q̄tū

ad id de quo eſt glia. neqꝫ q̄ꝫtū ad inten-
tionē gloriā querētis: nō eſt pctm̄ morta
le ſed veniale. Unde inanis gloria ſigni-
ficatꝰ per puluerē de quo dicit Matth. x.
aplis. excutite puluerē de pedibꝰ veſtris
qđ exponens Gregorius ait. Predicatio
vix ſine aliqua puluerū admixtiōe tranſit
Nā p̄dicās aut ad indignationē trahitꝰ
ſi ↄtemnitꝰ. aut ad quātulācūqꝫ gloriā ſi
ab auditoribꝰ honoratꝰ. ſed apl̄i nō cade-
bant a pfectiōe ꝓpter hmōi inanē gloriā.
Igitꝰ inanis gloria eſt aliq̄n veniale pec-
catū ꝛ nō mortale. Notandū inanē glo
riā eſſe piculoſam: q: p ipam redditꝰ hō
p̄ſumptuoſus ꝛ nimis de ſe ↄfidens. ꝛ
ſic diſponit ad hoc ꝙ homo priuetꝰ inter-
oribus bonis. Deinde ſciendū ꝙ ex ſu
pbia mediāte inani gloria prima eiꝰ filia
naſcuntꝰ ſeptē alie filie. Inaniter eīn glo-
rians appetit laudē ꝓpter excellentiā ap-
parentem. hoc autem fit propter appa-
rentem excellētiā potētie pbitatis aut ſa-
pietie. ſi ꝓpter apparentē excellentiā potē
tie vel dignitatis generat ex ſe duo vicia.
ſcꝫ inobediētiā p quā non vult ſubiacere
ſupiori ne videatꝰ ptātis minoris. ad quā
ſequitꝰ rebellio qua correctioni repugnat.
ꝛ iactantia qua ſe oſtentat poteſtatis ma
ioris verbis ꝛ factis. Proprie tn̄ oſten
tatio eſt in facto. ꝛ iactātia in verbo. ꝓpter
aūt apparentē excellentiā pbitatis gene-
rat ex ſe hypocriſim: qua ſimulatiōe ſan-
ctitatꝭ a ꝓpetit videri pbus ꝛ bonus que
poſſet dici ſingularitas: eo ꝙ cōi vita reli
cta aſſumit vitā p̄uatā ꝛ ſingularē in ver-
bis ꝛ factis geſtibꝰ ꝛ habitibꝰ. Propter
vero apparētē excellentiā ſapiē gn̄at ex ſe
q̄ttuor vicia. Nititꝰ eīn hō excellentiā ſuā
manifeſtare. Uno mō q̄ꝫtū ad intellectū
ꝛ ſic eſt ptinacia per quā hō nimis inititꝰ
ſue ſentētie nolens credere ſentētie melio
ri. Alioꝰ q̄ꝫtū ad volūtatē ꝛ ſic ē diſcor-
dia dū n̄ vult a ꝓpria volūtate diſcedere
vt alijs ↄcordet. Tertio q̄ꝫtū ad locutio-
nē ꝛ ſic ē ↄtētio dū aliq̄s clamoroſe ↄtra
aliū litigat: ē eīn ipugnatio ꝟitatis cū cō-
fidētia clamoris. Quarto q̄ꝫtum ad ope
rationem ꝛ ſic eſt nouitatū preſumptio:
qua ſupra vires omnia tentat vt ſapiēs
appareat. Licet aūt cōtentio ꝛ diſcordia
oriantur quodāꝫ modo ex ira: non tamē
niſi cū adiunctione inanis glorie per hoc
ſcꝫ ꝙ aliquis glorioſuꝫ ſibi reputat ꝙ nō
cedat voluntati vel verbis aliorū. Hu-
iuſmodi quoqꝫ filie poſſunt per hūc ver-
ſum memorie cōmendari. In conten. ꝛ
hypo. iactans: noua pertina. diſ. glo.
Ad fugam ſuperbie debet homo conſi- Reme-
derare ſe omnibꝰ viliorem attentis ſuis dium ↄ̄
defectibus occultis ꝛ aliorum latentibꝰ ſupbia.
bonis. ꝛ debet etiam cognoſcere ſe erga
deum ingratum ꝛ ex ꝓprijs viribus in-
utilem omnia bona deo attribuendo ꝛ
imperfectionē operum ſuorum conſide-
rando iuxta illud Eſa. Omnes iuſticie
noſtre ſicut pannus mēſtruate. Circa
diſcordiam que opponitur ↄcordie notā De diſ
duꝫ ſm̄ Tho. in ſecūda ſecūde ꝙ aliquā cordia.
do eſt peccatum mortale vt cum quis ſci
enter ꝛ ex intentione diſſentit a bono di-
uino ꝛ proximi in quo debet conſentire
Unde ad Gal. v. Diſſenſiones id eſt diſ
cordie ponuntur inter opera carnis de
quibus ibi ſubditur ꝙ qui talia agunt
regnum dei non conſequentur. Primi ta
men motus huius diſcordie ſunt pecca-
ta venialia. Eſt etiam diſcordia peccatuꝫ
veniale ſi preter intentionē fiat: vt cum in
tentio aliquorum eſt ad aliquod bonum
pertinēs ad honorem dei vel vtilitatem
proximi ſed vnus eſtimat hoc eſſe bonuꝫ
ꝛ alius nō: vt fuit inter barnabam ꝛ pau
lum. Act. xv. qđ ptinebat ad humanum
defectum licꝫ hoc fuerit ex diuina puidē
tia ꝓpter vtilitatē cōſequentē ordinatū.
Hoc aūt mō diſcordia nō eſt pctm̄ mor
tale nec repugnat charitati niſi ſit cū erro
re circa neceſſaria ad ſalutē vel cuꝫ nimia
ptinacia. Et notanduꝫ ꝙ ſeditio ꝛ ſci- De ſedi
ſma ſub diſcordia ↄtinentꝰ: vtrūqꝫ eīn eſt tiōe ꝛ ſci
diſcordia nō vnius ad vnū ſꝫ ptiū multi ſmate.
tudinis adinuicē. Un̄ ſeditioſus dicitꝰ q̄
diſcordiā excitat nō quācūqꝫ ſꝫ inter par
tes alicuiꝰ mltitudinis. Pctm̄ aūt ſediti-
onis eſt nō ſolum in eo q̄ diſcordiā ſemi-
nat q̄ dr̄ ſuſurro. ſꝫ etiā i eis q̄ inordinate
adinuicē diſſētiūt. Differt āt ſeditio a ſci-
ſmate. q: ſciſma opponitur ſpūali vnitati
mltitudis. ſ. vnitati eccłiaſtice. ſeditio ꝟo
opponitꝰ vnitati tpali vel ſeculari. Quia

ꝓ q ſeditio opponit̄ iuſticie ⁊ cōi bono: ſō ex ſuo genere ē pctm̄ mortale: ⁊ pncipalr ꝑtinet ad eos q ſeditionē ꝓcurāt: ſecūdario ꝟo ad eos q ipſos ſequunt̄ ꝑturbantes bonū cōe. Illi ꝟo q bonū cōe defendūt reſiſtētes eis nō ſunt dicēdi ſeditioſi ſicut nec regimen tyrannicū ꝑturbantes. Magꝭ aūt tyrann⁹ ſeditioſus eſt cui⁹ regimē ordinat̄ ad ꝓpriū bonū cū multitu

Cōtentio. dinis detrimento. De cōtentione autē ſciendū ꝙ Cōtentio ſm Amb. eſt impugnatio veritatꝭ cū cōfidētia clamorꝭ. Et ponit̄ cōfidentia clamoris vt circūſtātia aggrauans. Generaliter eñ cōtentio poteſt dici impugnatio veritatꝭ in ſermone cauſa vincēdi: licꝫ etiam nō ſit ibi clamor indebitus. Nomē eñ ↄtentiōis dicit motum in ↄria tendentiū. Et pōt fieri cauſa malignitatꝭ: vt ſi aliquis velit iniuſte vincere vel aios audientiū in fide vł moribꝰ ſubuertere. ⁊ ſic eſt pctm̄ mortale ſm Alexā. i. ij. ſeñ. Si aūt hec fiant ex q̄dā leuitate in his in qbꝰ nō eſt ꝑiculū: tūc nō diceret̄ mortale pctm̄. Si etiā fiat cōtentio cauſa eruditiōis vel exercitatiōis aut correctionis: aut ad impugnationē falſitatꝭ: modo tñ inordinato: erit pctm̄ veniale. Similiter ſi fiat ex q̄dam titillatiōe glīe vł honoris: ſicut dr̄ in euāgelio ꝙ facta eſt contentio inter dꝛi diſcipulos quis eorū videret̄ eſſe maior. De hypocriſi dicet̄ in tertio: cum aget̄ de mendacio.

Iactantia. De iactantia ſciendū ſm Tho. in ſcda ſcde ꝙ Iactantia ꝓprie importat ꝙ hō verbis ſe extollat. Hoc aūt ↄtingit dupliciter. Uno mō dicēdo de ſe non q̄dē ſupra id quod eſt in ſe: ſed ſupra id qd̄ homies de eo opinant̄. Alio modo loq̄ndo de ſe ſupra id qd̄ eſt in ſe ſm rei veritatē. et i iſto ſecundo mō magis ꝓprie iactātia cōſiſtit q̄uis vtroqꝫ mō dici poſſit. Ulteri⁹ ſciendū ꝙ iactantia pōt cōſiderari vel ſm ſe vel ſm ſuam cauſam. Si cōſideret̄ ſm ſe ſic tunc eſt pctm̄ mortale qñ qs iactanter ꝓfert qd̄ eſt ↄtra gliam dei. ſicut ex ꝑſona regꝭ Tyri dr̄ Ezech. xxviij. Eleuatū eſt cor tuum ⁊ dixiſti: deus ego ſum. Uel etiā ↄtra charitatē ꝓximi. ſicut cū aliqs iactando ſeipm̄ ꝓrūpit in iniurias alioꝝ. ſicut habet̄ in euāgelio de phariſeo q dicebat. Non ſum ſicut ceteri hoim: raptores: iniuſti: adulteri: velut etiā hic publican⁹. Qñqꝫ ꝟo eſt pctm̄ veniale. qñ. ſ. aliquis de ſe talia iactat q̄ non ſunt contra deū neqꝫ cōtra ꝓximū. Si autē cōſideret̄ ſm ſuā cauſam: tūc ſi ꝓcedat ex ſuꝑbia vł inani gloria aut auaricia q̄ ſit pctm̄ mortale: etiā ipſa iactantia erit pctm̄ mortale puta cū quis ſe iactat vt gloriā vel etiam lucrū adquirat in damnū aut deceptiōes ꝓximi. alias aūt erit peccatum veniale.

Quia ꝟo exterior ornat⁹ plerūqꝫ ad iactantiā ꝑtinet: ſm Aug. in li. de ſermone dei in monte Notandū ꝙ vt dicit Tho. in ſcda ſcde: ſi mulier ꝓcioſis ſe ornet vt ꝑ hoc viro ſuo placeat: ne ꝑ ei⁹ contēptū in adulteriū labat̄: poteſt hoc facere abſqꝫ pctō. Ille ꝟo mulieres q̄ viros nō habent nec volūt habere et ſunt in ſtatu nō habendi: nō poſſunt abſqꝫ pctō appetere placere viroꝝ aſpectibꝰ ad ↄcupiſcendū. q2 hoc eſt dare eis intētionē peccādi. et ſi qdā hac intentiōe ſe ornēt vt alios ꝓuocent ad ↄcupiſcendū: mortaliter peccant. Si aūt ex q̄dam leuitate vel vanitate ꝓpter q̄ndā iactantiā: nō ſemꝑ eſt peccatū mortale. ſed qñqꝫ veniale: ſicut etiaꝫ ipſa iactantia. vt patet ex ꝓcedentibꝰ. Et eadē rō eſt q̄ſtum ad hoc de viris. Pōt aūt licite ⁊ viri ⁊ mulieres ſe ꝓcioſis ornare: vt conſeruent decentiā ſui ſtat⁹ ſm conſuetudinē eoꝝ qbus cōuiuūt: ſtatuſqꝫ ⁊ ꝑſonarū ſuaꝝ condicionū. In ſuꝑabūdantia tñ ⁊ ſuꝑfluitate taliū contingit pctm̄: talibus ꝓter conſuetudineꝫ eorum quibꝰ conuiuunt vtendo: ſeu ex inordinato affectu vt dictum eſt: Predictis cōcordat Alexan. in. ij. ſniaꝝ. Dicit etiā Thomas ꝙ mulieres ſe colorantes ſeu aliq̄ figmēta ad apparētē pulcritudineꝫ apponētes: licꝫ peccēt. nō tñ peccāt mortalit̄: niſi hoc fiat ꝓpter laſciuiam vel in dei cōtemptū. In quo caſu ſunt intelligende autoritates ſanctorum de hac materia. Sciendum eſt etiā ꝙ aliud eſt fingere pulcritudinem nō habitam. et aliud eſt occultare turpitudinē ex aliqua cauſa prouenientē puta ex egritudine vel aliquo hmōi. hoc eñ eſt licitum. Artifices etiam facientes ornamēta ſeu alia artis oꝑa qbꝰ poſ

De ornatu mulieꝝ.

ſunt homines bene ⁊ male vti: nō peccāt
niſi forte inueniēdo aliqua ſupflua ⁊ vici
oſa. Non ſic aūt de illis quibꝫ hoīes bn̄
vti nō poſſunt: qꝛ talia faciēdo peccarent
vt pote p̄bentes alqs occaſionē peccandi
puta ſi aliquis fabricaret aliq̄d ad cultū
idolatrie pertinēs. Hec tho. Utrū au
tem liceat mulieri vti veſte virili vel econ
uerſo. Dicit tho. in ſcd̾a ſcd̾e. ꝙ hoc vicio
ſum eſt. qꝛ cultus exterior debet cōpetere
ꝑſone ſm̄ cōem ꝯſuetudinē. hoc aūt ꝓhi
betur Deut. xx. qꝛ tali habitu gētiles vte
bant ad idolatriā. ⁊ p̄cipue qꝛ hoc poteſt
eſſe cauſa laſciuie: poteſt tn̄ hoc qn̄qꝫ fieri
ſine pctō ꝓpter aliquā neceſſitatē. vel cau
ſa occultādi ab hoſtibꝫ vel ꝓpter defectū
alterius veſtimenti vel aliq̄d hmōi.

Inuidia eſt ſpecieſ

triſticie. Eſt aūt triſticia paſſio
quedā. dicit̄ quoqꝫ paſſio in ꝓ
poſito motus nō ſpontaneus in appeti
tu ꝓueniēs ex apprehēſione boni vel ma
li. Aſſignant̄ autē ſex ſpecies triſticie ſcꝫ
achos: acidia: zelus: miſcd̾ia: nemeſis: ⁊
inuidia. Eſt aūt achos ſeu anguſtia tri
ſticia ꝓueniēs ex apprehenſione ꝓprij in
fortunij. ⁊ dicit̄ ab a qd̾ ē ſine: ⁊ chos qd̾
eſt vox. q̄ſi ſine voce. Acidia vero eſt tri
ſticia ꝓueniēs ex apprehēſione ꝓprij labo
ris. importat em̄ quoddā tediū operandi.
Nemeſis eſt triſticia de bonis illoꝝ q̄
ſūt indigni. Zelus licet poſſet ſumi plu
ribus modis ſicut emulatio que vno mō
ſumit̄ ꝓ inflatione vel indignatōe. Alio
modo ꝓ ardore amoris in bonū vel in ma
lum. tertio modo ꝓ inuidia. q̄rto ꝓ imita
tione iuxta illū verſum. Emulor infla
tur amat inuidet ac imitatur. Proprie tn̄
zelus ſm̄ Ariſto. in ij. rhetorice. eſt triſti
cia de bono alterius nō ex eo ꝙ ipe habꝫ
bonū: ſed qꝛ nobis deeſt bonū illud qd̾
ipe habet. Miſcd̾ia aūt eſt triſticia de
alteriꝰ miſeria. Inuidia vero ē triſticia de
bono alterius inq̄ntū eſtimat̄ diminuti
uū ꝓprie glorie vel excellētie. Si aūt ali
quis triſtet̄ de bono alterius inq̄ntū ex eo
ſibi iminet ꝑiculū alicuius nocumenti vt
de exaltatione inimici timens ab eo ledi:
talis triſticia nō eſt inuidia ſed effectus ti
moris ſm̄ Ariſt. ij. rhetorice ⁊ poſſet eſſe
ſine pctō. Si ſumat̄ aūt inuidia inq̄ntum
eſt paſſio vel pena nō eſt pctm̄ ſꝫ Alexā.
in. ij. ſententiaꝝ ſed rōne actus culpabilis
adiūcti qui eſt velle bonū alterius dimi
nui vel auferri. vnde penes hunc actum
qui eſt volūtarius determinat̄ eſſe pctm̄.
Eſt aūt pctm̄ mortale cū opponat̄ chari
tati que eſt vita aīe qn̄ eſt plenus ꝯſen
ſus volūtatis ⁊ hoc in adultis nō aūt in
pueris qui nō habēt vſum rōnis. In
adultis etiā eſt tm̄ peccatū veniale in pri
mo motu vt qn̄ aliq̄s mouet̄ ex quadam
ſurreptione ad dolendū de aliquo bono
alterius. Ad fugā inuidie debet labo Reme
rare homo ad ꝯtemptū terreſtriū ex q̄bꝫ diū ꝯ in
generat̄ cū ſint tranſitoria ⁊ caduca ⁊ ad uidiam
deſideriū celeſtiū vbi bonū vniꝰ redūdat i
alios. De inuidia aūt q̄nqꝫ naſcunt̄ fi
lie ſm̄ Grego. xxxi. moraliū. ſcꝫ odiū: ſu
ſurratio: detractio: exultatio in aduerſis
proximi: ⁊ afflictio in ꝓſperis que cōtinē filie eiꝰ
tur in hoc verſu. Odit ſuſurro detrac ex
ultat ⁊ afflic. que ſic diſtinguit̄ ab Alexā
dro. Omnis em̄ inuidia aut eſt in affectu
aut in ſermone aut in ope. Si in affectu
ſic eſt odium. Odire em̄ ꝓximū eſt affe
ctare eius malū ⁊ hoc dupl'r. quia ſi ſit af
fectio mali pene ꝓpter vindictā habendā
ſic odiū ꝑtinet ad iram: eſt em̄ ira inueter
ata. Si aūt ſit affectio mali damni ſic ꝑti
tinet ad inuidiā. qꝛ em̄ inuidus de bono
ꝓximi triſtatur. ꝓpter hanc triſticiā tollen
dam molit̄ ad ꝯſiderandū ꝙ ꝓximus ca
reat illo bono. Si autem ſit inuidia in ſer
mone: tunc aut ille ſermo ordinat̄ ad diſ
cordiā ſeminandā ⁊ ſic eſt ſuſurratio aut
ad famam ꝓximi tollendā. ⁊ ſic eſt detra
ctio. Si aūt ſit in ope. aut eſt reſpectu ad
uerſitatis ꝓximi quā ꝓcurat. ⁊ ſic eſt exul
tatio in aduerſis. aut eſt reſpectu ꝓſperi
tatis: ⁊ ſic eſt afflictio in ꝓſperis. qn̄ vicꝫ
ꝓſpera ꝓueniūt ꝓximo cōtra conatū inui
dentis ea impedire nitentis. Licet aūt
inuidia oriatur ex inani gloria tn̄ hoc nō
obſtante ponit̄ vnū de vicijs capitalibꝫ.
non em̄ eſt ꝯtra rōnem vicij capitalis ꝙ
ipm̄ ex alio oriatur. ſed ꝙ nō habeat ali
quā p̄ncipalem rōnem ꝓducēdi ex ſe mul
ta genera pctōꝝ. Ipſa etiā vicia capita

lia plerūq3 ſunt leuiora q̄3 alia que ex eis
oriunt. vn̄ Greg. xxxj. moraliū. Prima vi
cia decepte mēti q̄ſi ſub q̄dā rōne ſe inge
rūt. ſ3 q̄ ſequūtur dū mentē ad oēm inſa/
niā ptrahūt quaſi beſtiali clamore mentē
ↄfundūt. Circa detractionē ꝛ ſuſurratio
Detra/ctio et ſuſur. nē ſciendū q̄ detractor diminuit famā al
terius qn̄q3 directe. qn̄q3 indirecte. Dire
cte q̄dē q̄drupľr. Uno mō qn̄ falſu3 ipo
nit alteri. ſcdo qn̄ pctm̄ proximi ſuis ver
bis adauget. tertio qn̄ occultum reuelat.
quarto quādo illud qd̄ eſt bonum dicat
mala intentione factū. Indirecte aūt vel
negando bonū alterius vel malicioſe re/
ticēdo. Predictis quoq3 ↄgruit ratio no
minis. Detrahere em̄ eſt de aliqua ſūma
partē trahere: ꝛ ſic detractor parte3 tollit
de ſūma boni qd̄ eſt in opinione hoīm.

Eſt aūt detractio peccatū mortale qn̄
quis de alio obloquit vt eius famā deni
gret. Auferre nāq3 famam alicui valde
graue eſt. q2 inter res tempales videtur
fama eſſe p̄cioſior. Per cuius defectū hō
impeditur a multis bene agendis. ꝓpter
qd̄ dicit Eccū. xlj. Curam habe de bono
noie. hoc ei magis ꝑmanebit tibi q̄3 mul
ti theſauri magni ꝛ p̄cioſi. Cōtingit tn̄
qn̄q3 q̄ aliquis dicat aliqua verba ꝑ q̄ di
minuit fama alicuius nō ex intētione. vel
animo nocendi. ſed ex animi leuitate ꝛ ex
lapſu lingue. ꝛ tunc eſt veniale peccatum.
Poſſet tn̄ eſſe mortale ſi verbū prolatu3
eſſet adeo graue q̄ notabiliter famā ꝓxi/
mi lederet. ꝛ p̄cipue in hiis que ꝑtinēt ad
honeſtatē vite ſm Tho. Et tenetur hō
ad reſtitutionē fame ſm poſſibilitatē ſi/
cut ad reſtitutionē cuiuſlib3 rei ablate pu
ta dicēdo bona de illo cui detraxit cora3
his quibus verba detractoria protulit ꝛ
oſtendendo ſe deliquiſſe ſm Alexandrū.

Scdm̄ vero ſcotū. xv. diſt. quarti. Ali
quis poteſt dupliciter alium infamare.
Uno modo falſum crimen imponendo.
Alio modo verū ſed occultū in publico
ꝓponendo nō ſeruato ordine iuris. Pri/
mus tenetur dictū ſuū retractare ita pu/
blice ſicut impoſuit. Secūdus nō debet
retractare quia mētiret ſed debet ei ſub
alijs verbis famā reſtituere: vt dicendo
nō credatis his que dixi vobis nec repu/
tetis eum talem eſſe quia multi multa lo
quūtur que nō ſunt vera. Et ſi querat
ſi aliquis dicat ſe aliqd̄ crimē de aliquo
audiuiſſe nō tn̄ tanq̄3 ſibi certū: an talis
teneat famam reſtituere. Rn̄det q̄ nō. q2
ſi ſine alia aſſertione hoc dicat: ex natura
talis actus ip̄i nō tollit famam: nec pro
eius dicto habenda eſt mala opinio de
alio quia teſte ſapiētie. Qui cito credit le
uis eſt corde: verūtamen talia recitare eſt
ꝑiculoſum ꝓpter puſilloꝝ ac de leui cre/
dentiū ſcandalum. Et ſi animo ip̄m gra
uiter ledendi hoc faciat: mortaliter pec/
cat. ſecus eſt ſi incōſideratōe vel ex lubri/
citate lingue hoc faciat. Thom. predi
ctis ↄcordans addit q̄ ſi quis nō poſſit
ꝓximo famā reſtituere deb3 ei aliter recō
penſare ſicut in alijs iniurijs. Dicitq3 q̄
is qui audit detractorē ſi inducat eu3 ad
detrahendū vel ſaltē placeat ei detractio
ꝓpter odium eius cui detrahitur non mi
nus peccat q̄3 detrahens. Unde Bern̄.
Detrahere aut detrahentē audire quid
hoꝝ dānabilius non facile dixerim. Se/
cus eſſet ſi ex timore vel negligentia vel
verecundia quadā omittat repellere de/
trahentē. Non debet aūt ſemper aliquis
reſiſtere detractori arguendo eum de fal
ſitate maxime ſi ſciat verum eſſe qd̄ dicit
ſed debet eum verbis arguere de hoc q̄
peccat ei detrahendo vel ſaltem oſtende/
re q̄ ei detractio diſpliceat per triſticiam
faciei: Quia vt ait ſap̄. Uentus aquilo
diſſipat pluuias: ꝛ facies triſtis lingua3
detrahentē. Et licet ſuſurro ꝛ detra/
ctor ↄueniāt in hoc q̄ vterq3 dicit malū
de proximo in eius abſentia: differūt ta/
men in fine. quia detractor intendit deni
grare famam proximi: ſuſurro autē intē/
dit amiciciā ſeparare diſcordiam ſeminā
do. ꝛ ideo talia mala profert de proximo
que poſſunt contra ipſum amouere ani/
mū audientis. Et dicitur ſuſurro ſm Iſi
doꝝ in libro ethymologiarū a ſono locuti/
onis quia ſecrete in aure alicui᷒ loquitur
Dicitur etiam bilinguis. Cum eni3 ami
cicia ſit inter duos: nitit ſuſurro ex vtraq3
parte amiciciā rūpere ꝛ iō duab3 linguis vtit
ad duos vni dicēs malū de alio. Unde
ſap̄. Suſurro et bilinguis maledictus.

Multos enim turbauit pacē habētes.

De ira.

Ira eſt paſſio que
dam. Eſt enī appetitus vindi
cte. Motus aūt ire pōt eſſe in
ordinat⁹ dupl̄r. Uno mō ex pte appeti/
bilis puta cū q̄s appetit iniuſtā vindictā
vt ſi appetit puniri eū qui nō meruit vel
etiā nō ſm legitimū ordinē vt q̄ vult a
ſe expetere vindictā nō a deo vel a iudice
ſub eo ꝯſtituto vel nō ꝓpter debitū finē
vt q̄ appetit vindictā ꝓpter malū ei⁹ qui
puniēdus eſt: in eius malo q̄ſcēdo Non
ꝓpter iuſticie ꝯſeruationē aut peccantiū
cohibitiōē vel alioꝝ quietē. ⁊ ſic ira de ge
nere ſuo eſt pctm̄ mortale ex pte appetibi
lis: quia ꝯtrariat̄ charitati ⁊ iuſticie ſm
tho. Pōt tn̄ ꝯtingere q̄ talis appetit⁹ ſit
pctm̄ veniale cū mot⁹ ire p̄uenit iudiciū
rōnis: ita q̄ nō eſt ibi rōnis ꝯſenſus: vel ſi
aliq̄s appetat in aliq̄ modico ſe vīdicare
qđ q̄ſi nihil ē reputandū: ita q̄ etiā ſi actu
inferret̄ nō eſſet pctm̄ mortale. puta ſi ali
quis parū trahat aliquē pueꝝ p capillos
vel aliud hmōi. Alio mō pōt motus ire
eſſe inordinat⁹ q̄ꝫtū ad modū iraſcendi
puta nimis ardēter interius iraſcēdo vel
nimis exterius ſigna ire manifeſtādo qđ
eſt ſepe veniale: eēt aūt mortale ſi ex vehe
mētia ire aliq̄s excideret a diuini ⁊ ꝓximi
dilectiōe. Aſſignant̄ aūt a Grego. ſex
filie ire. ſ. rixa tumor mētis: ꝯtumelia: cla
mor: indignatio: blaſphemia. ⁊ habent̄
p hūc v̄ſū. Indigna tu. cla. ꝯtu. blaſphe
mia rixa. Ira nāq̄ꝫ pōt tripl̄r ꝯſidera
ri. Uno mō ſm q̄ eſt in corde ⁊ ſic ex ira
naſcunt̄ duo vicia: vnū quidē ex pte eius
ꝯtra quē aliq̄s iraſcat̄ quē reputat indi
gnū vt ſibi tale qđ fecerit ⁊ ſic ponit̄ indi
gnatio. Aliud aūt viciū eſt ex pte ſuiꝑ ꝑi⁹
inq̄ꝫtū. ſ. excogitādo diuerſas vias vindi
cte talib⁹ cogitatiōib⁹ aīm replet ⁊ ſic po
nit̄ tumor mētis: q̄ licꝫ aliq̄n p inflatiōe
ſupbie accipiat̄ nō tn̄ in ꝓpoſito. ſed ſu
mit̄ p quodā conatu ſiue audacia hoīs
itentātis vindictā. Alio mō ꝯſiderat̄ ira
ſm q̄ eſt in ore ⁊ ſic ex ira duplex inordi
natio ꝓcedit. Una quidem ſm q̄ hō in
mō loquēdi irā ſuā demōſtrat ⁊ ſic ponit̄
clamor p quē intelligit̄ inordinata ⁊ ꝯfu
ſa locutio ire īterioris expreſſiua. Alia au
tē eſt inordinatio ſm quā aliq̄s ꝓrūpit in
verba iniurioſa q̄ quidē ſi ſint ꝯtra deū
erit blaſphemia attribuēdo deo qđ non
eſt ei attribuendū vel negando ab eo qđ
eſt ei attribuēdū Blaſphemia etiā ſctōꝝ
redūdat in deū. Si vero ꝯtra ꝓximū ſic
eſt ꝯtumelia. Tertio mō ſumit̄ ira ſm
q̄ ꝓcedit vſq̄ꝫ in factū ⁊ ſic ex ira oriūtur
rixe p quas itelligunt̄ oīa nocumēta que
facto ꝓximis inferunt̄ ex ira. Circa cō
tumeliā aūt ſciendū q̄ ꝯtumelia impꝛtat
dehonorationē alicui⁹. ⁊ eſt ꝓprie in ver
bis dicēdo ſcꝫ ꝓximo verba turpia ⁊ iiu
rioſa in detrimentū honoris ſui vel reuē
rentie ſibi ab aliis exhibende. Eſt autem
ꝯtumelia maior ſiquis dicat alicui defe
ctum ſuum coram multis q̄ꝫ ſibi ſoli. Lar
ge etiam conſiſtit contumelia in factis in
q̄ꝫtum facta habent vim verborum in ſi
gnificando. Sciendū vlterius q̄ ſi in
tentio ꝓferentis verba conuicii vel contu
melie ad hoc feratur vt per verba que ꝓ
fert honorem alterius auferat: ſic eſt pec
catum mortale ſm Tho. non minus q̄ꝫ
furtum vel rapina. Non enim homo mi
nus amat ſuū honorem q̄ꝫ rem poſſeſ
ſam. ſic dicit̄ Math. v. Qui dixerit fra
tri ſuo fatue reus erit gehenne ignis. Si
aūt aliquis talia verba ꝓferat ꝓpter cor
rectionē vel aliud huiuſmodi: poterit eſſe
ſine peccato vel cum peccato veniali. Un
de ſi proferatur conuicium non multum
dehoneſtās ex aliqua animi leuitate. vel
ex leui ira abſq̄ꝫ firmo propoſito aliquē
dehoneſtandi. puta cum aliquis intelli
git aliquem per huiuſmodi verba leui
ter contriſtare: erit peccatū veniale. Li
cet aūt teneamur hēre aīm paratū ad ꝯtūeli
as tolerādas ſi expediēs fuerit. q̄nq̄ꝫ tn̄
oportet vt ꝯtumeliā illatā repellam⁹ ad re
primendam audaciam eius qui contu
meliam infert. ne decetero talia attentet.
aut propter bonum multorum quorum
profectus impeditur per cōtumelias no
bis illatas. Ad contumelias quoq̄ꝫ ⁊ de
tractionem poteſt deriſio reduci cōmu
nicant enī in materia. Nullus enī deride
tur niſi de turpibus ex quib⁹ homo eru
beſcat. huiuſmodi aūt ſunt pctā q̄ ſi alicui

Contumelia.

in facie dicant̃ pertinēt ad ꝯtumeliam. ſi
vero de eo in abſentia dicant̃ ꝑtinēt ad
detractionē. Diſtinguūtur tñ hec peccata
ex fine quē intēdit ꝯtra aliū loquens. Cō‑
uicians eñ intendit honorem deprimere
detractor famā tollere vel diminuere. ſu‑
Deriſio. ſurro diſcordiā ſeminare. Deriſor ṽo in‑
tendit erubeſcentiā eius qui irridet̃. Eſt
autē erubeſcentia timor dehonorationis
ſm Dam. Et pōt deriſio eſſe aliqñ pec‑
catū veniale: ⁊ aliqñ mortale. Eſt eñ ve‑
niale peccatū cū quis ex aliq̄ leuitate de
alio deridet̃. Non volens ꝓpter hoc eius
malū ſeu cū defectū alicuius ꝑſone ꝙ ſm
ſe paruus eſt ponit in ludū vel riſū. Si
vero aliq̄s de alio irrideat: ipm oino par
uipendēdo ⁊ eum tam vilem eſtimando
vt de eius malo nō ſit curandū: ſed ſit q̄ſi
ꝓ ludo habendū: ſic deriſio eſt peccatum
Illuſio mortale ſm Tho. Eſt aūt illuſio dei
⁊ eoꝝ que ad deum ꝑtinent grauiſſima
Tāto ſiquidē eſt illuſio grauior q̄̄to ma‑
ior reuerētia debet̃ illi ꝙ illudit̃. Inſu‑
per ſciendū ꝙ maledictio aliqñ ſumit̃ pro
Male‑ detractione. Maledicere eñ vno modo
dictio. idem eſt ꝙ de aliquo malū dicere. vñ de‑
tractores q̄ñq̄ maledici dicunt̃. Male‑
dici etiā q̄ñq̄ dicunt̃ blaſphemi qui in
iniurijs diuinis cōplacent vel qui attri‑
buūt deo qđ nō eſt ei attribuendū: vt di‑
cendo deū nō eſſe iuſtū ſed acceptatorem
perſonarū vel ſine merito punire. Eſt
aūt blaſphemia peccatū mortale igitur.
blaſphe‑ Non excuſatur etiā a mortali ſm Tho.
mia. is qui ex ſurreptione vel ſubito motu ꝓ‑
rumpit in verba blaſphemie ſicut nec is
qui ex ſubito motu ire aliquē interficit ⁊
hoc ſi talis ꝯſideret ſignificata verborū
aduertatq̄ ħ qđ ꝓfert eſſe blaſphemiā.
ſecus eſt de illo qui nō aduertit vt ſiquis
in verba ꝓrumperet quoꝝ ſignificationē
nō ꝯſideraret. Imponit̃ aūt grauis pe‑
na ꝓferentibꝫ verba blaſphemie contra
deum vel ꝯtra ſanctos maxime ꝯtra be‑
atam virginē. extra de maledicis. ſtatui‑
mus. ſed hec omnia pro tribunali fiunt
ſm Goffrid. Ceterū in iudicio anime diſ‑
cretus ſacerdos molliat hunc rigorem.

Aliter vero ſumitur maledictio pro vo
cali dictiōe ſeu expreſſione mali qđ quis
ꝓximo deſiderat tale malū ſibi imprecā‑
do. Quia aūt velle malum alterius ſm
ſe repugnat charitati qua diligimus pro
ximū eius bonū volendo: ideo talis ma‑
ledictio ſm genus ſuū eſt peccatū morta
le ⁊ tanto grauius q̄̄to ꝑſonam cui ma‑
ledicimus magis amare ⁊ revereri tene‑
mur. Unde dicit̃ Leuit. xx. ca. Qui male
dixerit patri vel matri morte moriat̃. Cō
tingit tñ verbū maledictiōis ꝓlatū eſſe
peccatū veniale vel ꝓpter paruitatē mali
qđ quis alteri maledicēdo imprecat̃ vel
etiā ꝓpter affectum eius qui ꝓfert male‑
dictionis verba: dum ex leui motu vel ex
ludo aut ſurreptione aliqua talia verba
ꝓfert: q2 peccata verboꝝ maxime ex affe
ctu pēſantur. Illi autē qui ꝓximis male‑
dicunt ſeu imprecant̃ mala nō inquantū
male ſed ſub ratione boni nō peccant: ſicꝫ
ꝓphete mala peccatoribꝫ imp̄cantes con
formando voluntatē ſuam volūtati diui
ne iuſte eos punienti. Poſſunt tñ hmōi
imp̄cationes per modū prenūciationis
intelligi. Circa rixas autem ſciendum
ꝙ rixe ꝓprie ſunt qñ aliqui ex ira inuicem
ſe ꝑſequuntur vt dicit gloſa. ad Gal' v. Eſt
quoq̄ rixa peccatū mortale ſm Thomā Rixe.
in eo qui alterū inuadit iniuſte. In eo ṽo
qui ſe defendit poteſt eſſe ſine peccato. et
quādoq̄ cū peccato veniali. ⁊ quādoq̄
etiam cum mortali ſm diuerſos modos
ſe defendendi. Nam ſi ſolo animo repel‑
lendi iniuriā illatam ⁊ cū debita mode‑
ratione ſe defendat non eſt peccatū. nec
ꝓprie poteſt dici rixa ex parte eius. Si ve
ro cum animo vindicte vel odij vel cum
exceſſu debite moderationis ſe defendat
ſemper eſt peccatum: ſed veniale quidē
quādo aliquis leuis motus odij vel vin
dicte ſe immiſcet. vel cum non multum ex‑
cedit moderatā defenſionē. Mortale au
tē qñ effrenato aīo in īpugnantē inſur‑
git ad eum occidendū vel grauiter leden‑
dum. Illi vero qui publica poteſtate ꝓn
cipis vel iudicis aliquos inuadūt: nō di‑
cunt̃ rixari nec peccāt. ſꝫ illi ꝙ publice po‑
teſtati reſiſtūt ſe inordinate defendēdo.

Accidia ſcđm Dam.

a eſt quedā triſticia aggrauans. Accidia

q.ſ.ita deꝑmit aīm hoīs vt nihil ei agere libeat. Vñ accidia īportat q̄ddā tediū
operandi. Eſt aūt accidia mala ſcḋm ſe. q2 eſt
triſticia de bono ſpūali. Et ſcḋm effectum:
dum ſic hoīem aggrauat vt eū totaliter
a bono retrahat. Que q̄dē eſt pctm̄ veni
ale dū eſt ichoatio pcti in ſenſualitate nō
ꝑtingēs ad cōſenſum rōnis. Si vero ꝑtin
gat vſq3 ad cōſenſum rōnis cōſentientis
in fugā: horrorē: ⁊ deteſtatiōe3 boni diui
ni: erit pctm̄ mortale: in his.ſ. q̄ iminent
ꝓpter deū ex neceſſitate faciēda. nō aūt in

Filie e⁹ his q̄ hō facere non tenet̄. Ponit̄ autē
accidia viciū capitale a Greg. xxxj. moral.
vbi ſex eius filie aſſignant̄.ſ. malicia: ran
cor: puſillanimitas: deſꝑatio: torpor cir
ca ꝓcepta: vagatio mentis circa illicita. q̄
in hoc verſu ꝯtinent̄. Deſper. puſ. torpor
mal. rancor. mēte vagāſq3. Eſt aūt ma
licia machinatio mali ꝯ̄ homies ad ſpūa
lia inducētes. et h̄ in anio. Rancor aūt in
ſigno. Puſillanimitas eſt fuga cōſilioꝝ.
et Torpor fuga ꝓceptoꝝ. ad que3 ꝑtinet
ociū vigilādo: et ſomnolētia dormiendo
Vel puſillanimitas eſt timor aggreſſus
opis laborioſi. torpor aūt ꝓgreſſus. Ad
vagatione3 vero mētꝫ ꝑtinet verboſitas q̄ꝫ
tum ad locutionē. inq̄etudo q̄ ad motus
mēbroꝝ deordinationē. et inſtabilitas q̄
ad locoꝝ ⁊ ꝓpoſiti mutationē.

Auari cia.

Auaricia eſt inordi

a natus amor diuitiaꝝ: qui ſi ſit tā
tus q̄ ꝓpter ipm̄ nō verer̄ hō
facere ꝯ̄ amorē dei ⁊ ꝓximi: puta alienū
iniuſte ſurripiēdo vel detinendo: ſeu ad
hec volūtatē deliberatā h̄ndo: erit pctm̄
mortale. Si aūt inordinatio amoris in
fra hoc ſiſtat: vt.ſ. hō q̄ꝫuis ſuꝑflue diui
tias amet: nō tm̄ ꝓpter ipſas vellet aliq̄d
facere ꝯ̄ deū ⁊ ꝓximū. ſic auaricia eſt tm̄

Filie e⁹ pctm̄ veniale. Cū autē auaricia ſit pctm̄
capitale: ex ipſa multa vicia ſcḋm Gre. ori
unt̄ que ei⁹ filie dicunt̄.ſ. proditio: fraus
fallacia: ꝑiuria. violentia: inq̄etudo: ⁊ cō
tra miſcōiam obduratio. ⁊ habent̄ ꝑ hūc
verſum. Prodit. fraus. fal. ꝑ. violās. obdu
rās ⁊ inq̄. Quia nāq3 auaricia eſt ſuꝑflu⁹
amor diuitiaꝝ: auarus in duob⁹ excedit.
Primo nāq3 ſuꝑabūdat in retinēdo. ⁊ ſic
orit̄ ex auaricia obduratio ꝯtra miſcōia3
q2.ſ. cor ei⁹ mia nō emollit̄ vt de diuitijs
ſuis ſubueniat miſerꝫ. et ad obduratiōe3
poſſet reduci vſura. Vſurarı⁹ eīn cor ita
durū habet q̄ de mutuo coꝝ q̄ dare de
beret lucꝝ q̄rit. Scḋo ad auariciā ſpe
ctat ſuꝑabūdare in accipiendo. Et ſcḋm h̄
auaricia pōt cōſiderari dupl'r. Vno mō
ſcḋm q̄ eſt in affectu. ⁊ ſic ex auaricia oritur
inq̄etudo inq̄ꝫtū ingerit homi ſollicitudi
nē ⁊ curas ſuꝑfluas. Auar⁹ eīn teſte ſap.
nō implebit̄ pecunia. Alio mō pōt cōſide
rari in affectu. et ſic ī adq̄rēdo aliena vtit̄
q̄nq3 vi qḋ ꝑtinet ad violentias vel rapi
nas. q̄nq3 aūt deceptiōe ſeu dolo: q̄ q̄dē
ſi fiat in verbo: erit fallacia q̄ꝫtū ad ſimplex
verbū. ꝑiuriū aūt: ſi addat̄ cōfirmatio iura
menti. Si aūt dolus cōmittit̄ in opꝫ. tūc
aut q̄ꝫtū ad ꝑſonas. ⁊ ſic eſt ꝓditio. vt pa
tet de Juda q̄ ꝑ auariciā ꝓditionē cōmi
ſit in chr̄m. q̄ꝫtū vero ad res: erit fraus vel
furtū. Et notādū q̄ aliud eſt pctm̄ h̄re
ſpecies ⁊ h̄re filias. lꝫ aliq̄n ſpēs ⁊ filie in
idē cōcurrant. ſpēs eīn vicij capitalis ad
idē gen⁹ ꝑtinēt. filie vero plerūq3 ꝑtinēt ad
aliud genus: cū vnū viciū orıat̄ ex alio. et
viciū oppoſitū vni virtuti orit̄ ex vicio op
poſito alteri virtuti. ſicut odiū dī qḋ oppo
nit̄ charitati orit̄ ex luxuria q̄ opponit̄ ca
ſtitati. et ꝑiuriū qḋ opponit̄ religiōi orit̄
ex auaricia. Idē tm̄ aliq̄n pōt poni filia ⁊
ſpēs eiuſdē vicij: ſicut fraus vel furtū eſt
filia auaricie: cū ex ipſa oriat̄. et eſt ei⁹ ſpe
cies: cū ſub ipſa cōtineat̄. De iſtꝫ magꝫ vi
debit̄ in tertio ⁊ in quarto.

Vla eſt inordina Gula

g ta cōcupiſcētia abi ⁊ pot⁹. et ē
mortale pctm̄ ſcḋm Tho. ij. ij.
qñ delectationi gule inhereret hō tanq3 fi
ni ꝓpter quā deū ꝯtēnit: parat⁹.ſ. contra
ei⁹ ꝓcepta agere vt delectatiōe3 h'mōi adi
piſcat̄. Si vero in vicio gule ſit tm̄ inordi
natio cōcupiſcētie ſcḋm ea q̄ ſunt ad finem:
vtpote q2 nimis cōcupiſcit delectatiōes
aboꝝ: nō tm̄ ita q̄ ꝓpter hoc aliq̄d faceret
cōtra legē dei: eſt pctm̄ veniale. Sūt aūt
q̄nq3 ſpēs gule ſcḋm Gre. q̄ habent̄ ꝑ hūc
verſum. Preꝓpere: laute: nimis: ardent̄:
ſtudioſe. Inordinatio eīn cōcupiſcētie

m

vno modo ſit tp̄s debitũ preueniẽdo. et q̄ſtum ad hoc ponit̃ ꝑpropere. ſcd̄o lautos abos. i. ꝑcioſos q̄rẽdo. tertio nimis edendo. q̄rto modũ debitũ nõ obſeruando. q̄nto abos nimis accurate vel ſtudioſe ꝑparatos petẽdo. Ponit̃ etiã gula viciũ capitale: cũ ex ipſa alia vicia oriant̃ q̄ eius filie dicunt̃. ſ. inepta leticia: ſcurrilitas: imũdicia: mĺtiloquiũ. hebetudo mẽtis circa intelligentiã. et ponunt̃ a Greg. xxxi. moral. poſſuntq̧ ꝑ hunc ꝟſum memorie cõmẽdari. Let⁹ hebetudo ꝟboſus ſcurrilis ⁊ imun. Sicut eñ abſtinẽtia cõfert ad ſapie lucẽ: iuxta illud Eccl. Propoſui abſtrahere a vino carnẽ meam vt trãſferrẽ aĩm meũ ad ſapientiã. ſic imoderata ſumptio abi ⁊ pot⁹ cauſat mẽtꝭ hebetudinẽ: aciẽ rõnis offuſcãdo: ꝑpter aboꝝ fumoſitates cerebꝝ ꝑturbãtes. et q̄ ad h̄ ponit̃ filia gule hebetudo. Et q̄a ad deordinationẽ intellect⁹ ſequit̃ deordinatio affect⁹: ideo cõſeq̄nt̃ ex gula orit̃ in affectu inepta leticia q̄ volumus delectari in geſticulatõe corꝑis vel muſicꝭ inſtrumentꝭ vel alijs luxib⁹ carnis: iuxta illud Exo. xxxij. Sedit ꝑplus comedere ⁊ bibere ⁊ ſurrexerunt ludere. de q̄ in q̄rto videbit̃ dñio cõcedente. Per gulã etiã contingit peccare in ꝟbis: et hoc vel rõne ſuꝑfluitatis qḋ ꝑtinet ad multiloquiuꝫ: vel rõne inhoneſtatꝭ qḋ ꝑtinet ad ſcurrilitatẽ. Ex ꝑte aũt oꝑis ponit̃ imũdicia q̄ põt attẽdi ſcḋm inordinatã emiſſionẽ q̄rũcũq̧ ſuꝑfluitatũ: vt vomitũ. vel ꝑ eiectationẽ fetidã: vel ſpecialit̃ q̄ſtum ad emiſſionẽ ſemis. Unde ſuꝑ illud ad Eph. v. Fornicatio aũt ⁊ oĩs imũdicia: dic̃ glo. i. incõtinẽtia ꝑtinẽs ad libidinẽ q̄cũq̧ mõ. Luxuria nanq̧ orit̃ ex gula. Licꝫ aũt vomit⁹ nõ ſit pctm̃: ſed pẽi ſeq̄la: cũ etiaꝫ ex cõſilio medicoꝝ poſſit ꝓcurari i remediũ alicui⁹ languoris: vicioſuꝫ tñ eſt ꝙ aliq̄s huic neceſſitati ſe ſubdat ꝑ imoderantiã abi et potus. Et ſi arguat̃ ꝙ Iſið. poſuit ſcurrilitatẽ inter filias luxurie. g̃ non debet poni iter filias gule. Rñdeo ꝙ nõ eſt incõueniẽs idẽ viciũ a diuerſis vicijs oriri. vñ ſcurrilitas ꝓcedit ex actu gule et ex voluntate luxurie. et ſic põt ad vtrũq̧ viciũ ꝑtinere. ſic cecitas mẽtis vel hebetudo orit̃ ex vtroq̧ vicio. Notandũ circa ꝑdicta ꝙ in multiloq̄o cõit̃ eſt venialis culpa: dicẽdo. ſ. ꝟba ſuꝑflua ⁊ ocioſa que nec ꝓſunt nec obſunt. De his eñ in die iudicij eſt rõ reddenda: vt ait ſaluator in euangelio. Si aũt aliq̄s vtat̃ ꝟbis de ſe inutilib⁹ ⁊ ſuꝑfluis ad corꝑis recreatõeꝫ: triſticie remotionẽ: vl̃ amicicie conſeruationẽ: hoc põt eſſe ſine q̄cunq̧ culpa ſiue veniali ſiue mortali. Quantũ autẽ ad ſcurrilia ſeu turpia ⁊ inhoneſta ꝟba põt eſſe culpa venialis ſi ex lubricitate lingue ꝓueniat. Si ꝟo talia ꝓferant̃ ꝑpter ꝓuocationẽ ad libidinẽ venialẽ: erit culpa venialis. ſi ꝟo ad libidinẽ mortalẽ: tunc erit culpa mortalis. Idẽ poſſet dici de tactib⁹ ⁊ oſculis que q̄dem ſunt mortalia ſi ex libidine ꝓcedant. ſicut mortaliter peccaret qui daret demoſynã ad aliquẽ iducendũ in hereſim rõne intẽtiõis corrupte. Poſſet etiã in his eſſe culpa ſicut i delectatione moroſa ſcḋm Tho. ſi cauſa hmõi libidinoſe delectatiõis fierent. de q̄ dictũ eſt diſt. xxiiij. Poſſent autẽ fieri ſine pctõ ſi fierent abſq̧ libidine vel ꝑpter cõſuetudinẽ patrie: vl̃ ꝑpter aliquã rõnabilẽ cauſam. De ebrietate aũt dicit idem ꝙ aliquis põt tripliciť inebriari. Uno mõ ſic ꝙ neſciat potum eſſe imoderatũ ⁊ inebriare potentẽ: puta quia ignorat vini fortitudinẽ. et ſic ebrietas poteſt eſſe ſine peccato: vt patet ḋ ebrietate Noe in li. Geñ. Alio modo ſic ꝙ aliq̄s ꝑcipiat potũ eſſe immoderatũ: non tamen eſtimat potum eſſe inebriare potentẽ. et ſic ebrietas põt eſſe cũ peccato veniali. Tertio modo poteſt cõtingere ꝙ aliq̄s bene aduertat potum eſſe imoderatũ ⁊ inebriantẽ: ⁊ tamẽ magis vult ebrietatẽ incurrere q̧ a potu abſtinere. ⁊ talis mortaliter peccat: cũ ſciens et volens de vſu rationis ꝓuet: periculo peccandi ſe cõmittens. grauiter etiã peccat qui ſcienter aliũ inebriari ꝓcurat. Q, aũt dic̃ Auguſtin⁹ ebrietatẽ eſſe peccatum mortale ſi ſit aſſidua: eſt intelligendum ſcḋm Tho. ij. ij. nõ ꝑpter ſolam iterationem actus. quia multiplicatio actuuꝫ non aggrauat infinituꝫ vt de veniali fiat mortale: ſed quia nõ poteſt eſſe ꝙ homo aſſidue inebriet̃ quin ſciens ⁊ volẽs ebri-

Filie e⁹

de ſcurrilitatibus ꝟboꝝ.

Ebrietas

etatem incurrat: dum multotiēs expitur fortitudinem vini ⁊ ſuam labilitatem ad ebrietatem.

Spēs luxurie.

Luxuria cōmittitur

cum hō vtit̄ venereis pter debitū ordinē rōnis. Cui⁹ aſſignant̄ ſex ſpēs.xxxvj.q.j. Lex ille.ſ. fornicatio ſimplex: adulteriū: inceſtus: ſtuprum: raptus: et vicium cōtra naturā. Eſt autē fornicatio qñ ſolutus cum ſoluta exercet actū venereū: qd̄ eſt contra plis certitudinem ⁊ eius debitā educationē. Adulteriū aūt fit accedendo ad alienū thoꝝ ſiue ad pſonam alteri matrimonialit̄ coniunctā. Inceſtus ꝟo fit in abuſu mulierum conſanguineitate vel affinitate iunctaꝝ. Stuprū eſt virginuꝫ defloratio: vtendo ꝓprio noie ſtupri: lꝫ aliqñ magis large ſumat̄. Raptus aūt fit: puellam violenter a domo pr̄is educēdo: ꝓprie ħ nomie vtēdo. large aūt extēdit̄ ad violētā corruptionē quarūlibet feminaꝝ ꝙ̄ maxime viduaꝝ. Non intelligit̄ aūt rapt⁹ q̄ rapuit vxorem ꝓpriā.xxxvj.q.j. Lex illa. Non eſt etiā raptus vbi puella cōſentit. extra.§. Cū cauſa. Viciū ꝟo cōtra naturam fit vtēdo actu venereo aliter ꝙ̄ in vaſe muliebri p naturā ad hoc inſtituto. Eſt aūt grauī⁹ ꝙ̄ ſi matrē q̄s ꝯgnoſceret xxxij.q.vij. Adulteriū. A q̄buſdā etiā dicit̄ eſſe cōtra naturā cum nō obſeruat̄ debitus modus cōcūbendi. de q̄ in quarto videbit̄. Aliqui etiam ponunt ſacrilegium inter ſpecies luxurie: quod q̄dē cōmittit̄ ad pſonam p votū cōtinentie deo deſponſatā accedēdo. et poſſet reduci ad adulterium. Extendit̄ tamē ſacrilegiū ad leſionē vl̄ acceptionem cuiuſcunqꝫ rei ſacre. Hoc aūt fit qñqꝫ rōne pſone: vt clericum ꝟberando: vel monialē rapiendo. qñqꝫ rōne loci: vt violando immunitatem eccl̄ie vel cimiteriū. qñqꝫ ratione rei: et ħ auferendo ſacrū de ſacro: vt vaſa deo cōſecrata vel bona miniſtroꝝ cultus diuini ab eccleſia auferēdo: vel nō ſacrum de ſacro: vel ſacruꝫ de non ſacro. Huiuſmodi quoqꝫ ſpecies per verſum ſequentē poſſunt memorie cōmēdari. Dat for. ad. in. ſtu. con. luxuria ſacrile. raptū. Eſt autē inter p̄dicta contra naturā grauiſſimum beſtialitas: vbi nō ſeruat̄ debita ſpecies. Poſt hoc aūt viciū ſodomiticū: vbi non ſeruat̄ debitus ſexus. deinde ſi vir membro mulierꝭ non ad hoc cōceſſo voluerit vti. Min⁹ aūt inter predicta contra naturam eſt pctm̄ mollicici quod cōſiſtit in ſola emiſſione cōcubitus ad alteꝝ: q̄ vtqꝫ in ſeipſis pollutionē pcurant. de quo tñ dicit apl̄us ꝙ neqꝫ molles regnum dei poſſidebunt. Sumit̄ aūt aliter mollities put opponit̄ pſeuerantie vt ponit Ariſt. vij. Eth. Vñ molle dr̄ qd̄ de facili cedit.

Circa ſtuprū poſſet dubitari: an ſeductens ꝟginem ſolutā teneat̄ eā ducere vel maritare. Rñſio. Pena antiqua erat alterū p̄dictoꝝ: extra de adult. c.j. Hodie ꝟo vel ducit eam vel retrudit̄ ad penitendū in monaſterio de quo non poſſit egredi: extra e.c.ij. et hoc quo ad forū iudiciale. In foro aūt penitētiali ſm̄ Rob. ſi deflorat ipſam voluntariam: non tenetur. Si aūt inuitā vel dolo ſeductā: iniungendū eſt ei ꝙ ſatiſfaciat vel componat cum ea.

Filie l.

Aſſignant̄ aūt a btō Greg. octo filie luxurie.ſ. cecitas mentis: incōſideratio: inconſtantia: p̄cipitatio: amor ſui: odiū dei: affectus p̄ſentis ſeculi: horror ſiue deſperatio futuri. et habent̄ per hunc verſum. Cec. in. prec. cōſtans. deſpe. affec. amat. odit. Rō aūt numeri ſic aſſignat̄. Pctm̄ nāqꝫ q̄d generat̄ ex luxuria aut ē ſm̄ deordinationē rōnalis: aut iraſcibil̄: aut cōcupiſcabilis. Scd̄m autē deordinatōem rōnalis duo ſūt pctā quoꝝ vnum eſt ſm̄ deordinationē reſpectu celeſtiū cōtēplandoꝝ: et dicit̄ cecitas mētꝭ. Dediti em̄ carnis opibus de ſpūalib⁹ iudicare ñ valēt. Qꝫtum aūt ad deordiationē reſpectu inferioꝝ agendoꝝ ponitur inconſideratio. Scd̄m ꝟo deordinatōeꝫ iraſcibilis duo vicia generant̄. Aliquādo em̄ habet inordinationem in patiendo. et dicit̄ inconſtātia que ſtatum in bono impedit ꝓpter aduerſa cōtraria voluptati carnis q̄ nolumus ſuſtinere. Aliqñ ꝟo habet inordinationē in aggrediendo ex impetu paſſionis ſine regula rōnis: et dr̄ precipitatio. Scd̄m aūt deordinationē ꝟtutis concupiſabilis generant̄ q̄ttuor vicia quorum

duo reſpiciūt affectionē rei pñtis que po
teſt cōtingere dupl'r. Uno mō ſm amo-
rē nimiū et ꝙ ad hoc ponit amor ſui ⁊ in
telligit de amore ſue carnis ad quē luxu-
ria maxie inclinat aiam. Nō aūt intelligi
tur de amore ſui large ſumpto ꝗ hō dili
git ſe inordinate plus ꝙ̄ debet. talis em
eſt fundamētū ciuitat' diaboli ſm Aug.
Alio mō affectio rei pñt' pōt cōtingere
ſm deteſtationē ei' qd ſūme eſt amandū
et ſm hoc ponit odiū di: nolēdo deū eſſe
inꝙ̄tū .ſ. apphēdit punitor pctōꝝ: qd eſt
valde graue pctm̄. Quo ad affectionē
aūt rei future vis ɔcupiſcibil' dupl'r deor
dinat. Uno modo reſpectu boni mutabi
lis. et ſic dr affect' pñt' ſeculi ſꝫ ħ pma
nere volēdo. Reſpectu ꝟo boni futuri i-
cōmutabilis ponit deſpatio futuri ſecu-
li. vite nāꝗ carnali inſiſtētes ſepiſſime de
vita eterna deſperāt. Notādū circa p-
dicta ꝙ carnalis cōcupiſcētia latent ſub-
intrando decipit. quod pbat Ariſto. vij.
Eth. p hoc ꝙ q̄dā de venere loq̄ntes ap
pellāt eā cyprigenā doloſam: et ei' corri-
giam ſeu ɔonā dicūt eſſe variā. Uen' em
fuit regina cypri: q̄ p luxuriā viros deci
piebat. et dr cyprigena q̄ſi in cypro geni-
ta p quā ſignat cōcupiſcentia: cui' corri-
gia dicit eſſe varia. q: ɔcupiſcētia diuer-
ſimode mētes ligat: inclināʒ i bonū dele
ctabile qd apparet eſſe bonū ⁊ tm̄ in veri
tate ē malū. Et ad ħ adducit Ariſt. Ho-
merū poetā dicentē ꝙ deceptio .i. ɔcupi-
ſcentia: furata eſt intellectū ſpiſſe .i. valde
ſapientis.

Diſtin. xliij.

Circa diſtin
ctionē .xliij. in q̄ Mgr agit d
pctō ɔ ſpm̄ſctm̄ Sciendū ꝙ
pctm̄ q̄nꝗ cōmittit ex paſſione vel incli-
natione appetit' ſenſitiui cui volūtas na-
ta eſt cōdelectari. ſeu infirmitate aut ipo-
tentia. et tale pctm̄ appropriate dr eſſe cō
tra patrē: cōꝗ ſibi attribuit vl' appropat
potētia. Aliqñ ꝟo cōmittit pctm̄ ex igno
rantia. et tale dr eſſe ɔ filiū cui appropat
ſapia. Aliqñ ꝟo cōmittit ex ſola electiōe
mali: qd dicit ex certa malicia ſm Sco.
q: voluntas ex libertate ſua abſꝗ errore
in rōne ⁊ abſꝗ paſſione in appetitu ſenſi
tiuo peccat: ibi ieſt pleiſſima rō pcti. q̄a
nihil aliud a volūtate alliciēs eā ad malū.
et tale dr eſſe ɔ ſpm̄ſctm̄ cui attribuit bo
nitas. Nō dr aūt pctm̄ ex malicia ex eo ꝙ
volūtas peccās tēdat in malū inꝙ̄tū ma
lū. q: ſm Diony. de diuis nōib. nullus
opat ad malū aſpiciēs. ſed q: eſt ibi ple-
na malicia inꝙ̄tū volūtas ex plena libta
te ſine occaſiōe extrinſeca eliat malū vel-
le. Licet aūt oē pctm̄ ex malicia poſſet
dici in ſpm̄ſctm̄. ꝓprie tñ dr illud q̄d eſt ɔ Pctm̄ eſt ɔ ali
aliquē effectū ſpūiſctō appropiatuʒ ſpāli' quē ſex
et directe: retrahenteʒ ab electiuo amore effectu-
pcti cuiuſcūꝗ. Iſti aūt effectus ſūt ſex. um ſpi
Prim' eſt ſpes de diuina miſcdia: cōtra ritusſcti
quē directe ⁊ p ſe eſt deſpatio. q̄ quidem
nō eſt diſcredere poſſibilitatē remiſſiōis
pctōꝝ: hoc em ad īfidelitatē ptineret. ſed
cū q̄s eſtimat ſuā iniquitatē tantā eſſe ꝙ
nō ſperat ſe vnꝗ ita digne poſſe penite-
re ꝙ mia bonitat' diuie illam remitteret
iniqtatē. Scd's effect' eſt timor de di-
uina iuſticia: cōtra quē eſt directe pſum-
ptio. nō q̄dē q̄ q̄s de ꝓpriis meritis pſu-
mit: q: hoc ptinet ad ſupbiā. ſed cū quis
ita pſumit de diuina mia ꝙ ɔtēnit ei' iu
ſticiā. vt ſi pctōr ſpet hre paradiſum ſine
pnia q̄ntūcūꝗ male agat: vt ponit Lyra
Math. xij. Terti' effectus ē cognitio
veritat' fidei ⁊ moꝝ. cōtra quē directe ē
impugnatio veritatis agnite: cū .ſ. impu-
gnat veritas nō ex paſſiōe verecūdie. tal'
em veritat' impugnatio lʒ ſit pctm̄: non
tñ in ſſ. ſed cū veritas fidei ⁊ moꝝ ex ſola
malicia volūtatis ⁊ electione impugnat:
vt ſi q̄s odit deū rōne iuſticie: et ex hoc de
lectat in cōtumeliis dei ⁊ veritatis cōfu-
tatiōe. Quart' effect' eſt auxiliū diuie
grē. cōtra quē directe eſt inuidentia ſup-
ne grē. qd pōt ɔtingere dupl'r. Uno mō
cū q̄s inuidet grē ꝓximi reputās bonum
ꝓximi eē diminutiuū ſui ꝓprij boni. et ſic
ptinet ad pctm̄ inuidie. nec eſt pctm̄ in ſſ.
infirmitas em ſe imiſcet cū tali electione.
Alio mō ex odio diuini honoris vl' vni-
onis mēbroꝝ eccīe. et hoc eſt pctm̄ in ſſ.
vt q̄ñ tanta eſt malicia in aliq̄ ꝙ diſplicet
ſibi de grā dei creſcēte in mēbo. Quin-
tus effectus ē dolor pcti cōmiſſi ſeu dete

ſtatio cuiuſcūq; rei inq̄ſitū eſt cōtra reue-
rentiā deo debitā: contra quē eſt directe
ꝓpoſitū nunq̄ penitēdi a pctō cōmiſſo. ꝛ
dicit finalis ipenitētia. Sext⁹ effect⁹ ē
ꝓpoſitū abſtinēdi a pctō in futuro ſeu re-
ſpuitio cuiuſcūq; tranſitorie delectatiōis
q̄ auferat delectationē eternā. cōtra quez
directe eſt obſtinatio q̄ eſt ꝓpoſitū firmū
adherēdi trāſitorijs delectatiōib⁹ pctōꝝ
in futurū. Iſte aūt ſex ſpēs pnt memorie
cōmēdari ꝑ hūc ꝟſum Inuidē. impugn.
ob. pre. deſ. finaliter impe. Dicit ꝟo hoc
quō dr pctm̄ irremiſſibile. pctm̄ irremiſſibile nō q̄n poſſit remitti ſi
inde pnia agat. q: ſm Aug. in li. retract.
de q̄cunq; peſſimo in hac vita conſtituto
non eſt deſꝑandū. ſed dr irremiſſibile q̄a
de difficili remittit: eo q; directe ꝛ ꝑ ſe ex-
cludit effectus ſpūſſcti reqſitos ad digne
penitendū. Q᷒ aūt dicit chr̄s in euāgelio
q; nō remittet in hoc ſeculo nec in futuro
intelligit ſm Aug de illo pctō in q̄ quis
finaliter morit ſine pnia. Dicit eīn tal' im
penitētia ſpūs blaſphemie. dicit etiā ſpi-
ratus blaſphemie amor diuine blaſphe-
mie ex ſola electiōe ſpūs q̄ qs delectat in
vituꝑio dei: qd eſt grauiſſimū pctm̄. ꝛ dr
nunq̄ remitti q: raro remittit. Nō ſic de
illo q̄ ex aliq̄ paſſiōe blaſphemat puta ex
ira. Et notādū q; q̄dā ſimplices dicūt
ſe peccare in ſpūmſctm̄ cū peccāt cū ꝓpoſi
to penitēdi. ſed tales minime ſapiūt q̄d ſit
pctm̄ in ſpūmſctm̄: vt patet ex p̄dictꝭ: imo
ꝑ oꝓpoſitū cōmittit hoc pctm̄. De q̄ Bo
nauen. ſic inq̄t. Cū⁹ eīn alia pctā tollant
iuſticiā: nō tñ auferunt ꝓpoſitū redeundi
ad grām. Fere eīn oēs q̄ peccāt emēdare
ꝓponūt. hoc aūt peccati grā aufert homi
ꝓpoſitū redeūdi ad grām: ꝛ iō irremiſſibi
le dr q: ꝑuat diſpoſitiōez ad bonū. Ha-
buit aūt error p̄dictus ortū ex malo intel
lectu ſcd̄e ſpeciei hui⁹ pcti. ſ. p̄ſumptiōis
diuine miſcdie.

Diſtin. xliiij.

Jrca diſtin

C ctionē. xliiij. q̄rit Utrz poten
tia peccandi ſit a deo. Ad q̄d
dicit Sco. q; potentia peccādi aut dr or-
dinē ad actū peccādi: aut dicit ipm̄ fun-
damentū hui⁹ ordis: rōne cui⁹ habēs illō
dicit potens peccare. Si primo mō: aut
ordo eſt ad actū ſubſtratū: aut ad iſtā de-
formitatem que eſt in actu. Si p̄mo mō
iſte ordo eſt a deo ſicut vtrūq; extremuz
ordinis. Scd̄o mō iſte ordo ad peccare
nihil eſt: et ideo nō eſt a deo. Si aūt loq̄-
mur de fundamēto hui⁹ ordinis: ſic eſt a
deo. ſ. ipſa potentia libera q̄ eſt imediatū
ſubiectū rectitudis agēdo: pcti ꝟo defici-
endo. Illa aūt autoritas Anſelmi de li-
bero arbitrio Poſſe peccare nō eſt liber-
tas nec ꝑs libertatꝭ: ſic exponit ab codez
doctore. Libertas abſolute ē ꝑfectio ſim
pliciter. vñ formaliter ponit in deo. liber-
tas aūt in nobis ē limitata. Poteſt tñ cō
cipi ſm rationē ei⁹ formalē ſine iſta limi-
tatiōe. et ſic eſt ꝑfectio ſimplr. ſicut eīn ſa
pientia in nob includit duo. ſ. rōnez ſapi
entie q̄ eſt ꝑfectio ſimplr: et limitationez
que nō eſt ꝑfectio ſimplr. ſic volūtas i no
bis includit libertatē cū limitatione: q̄rū
primū eſt ꝑfectio ſimplr. ſecundū ꝟo nō.
Ratione p̄mi nō cōuenit ſibi poſſe pecca
re: ſed rōne ſcd̄i. Et ſic poſſe peccare ni
hil eſt libertatis vt libertas ē ꝑfectio ſim
pliciter.

Trū ſubditi tene- q̄ſtio.ij.

V ant in oīb⁹ ſuis ſuꝑiorib⁹ obe-
dire. Rñō ſm Tho. i. ij. ij. Du
pliciter pōt cōtingere q; ſubdit⁹ ſuo ſuꝑi-
ori nō teneat obedire. Uno mō ꝓpter p̄-
ceptū maioris ptātis. Unō ſuꝑ illud ad
Rho. xiij. Qui reſiſtūt ptāti: ipſi ſibi da-
mnationē adq̄rūt. dicit glo. Si q̄d iuſſe-
rit curator: nunq̄d faciendū eſt: ſi ꝯ conſu
lē iubeat. rurſus ſi q̄d ꝓcōſul iubeat: ꝛ ali
ud imꝑator. nunq̄d dubitat iſto cōtēpto
illi eſſe ſeruiendū. ergo ſi aliud deus: aliō
imꝑator iubeat: cōtempto illo obtēꝑan-
dū eſt deo. Scd̄o mō nō tenet iferior ſu-
ꝑiori obedire ſi ei aliq̄d p̄cipiat in q̄ ei nō
ſubdit. et ideo in his q̄ ꝑtinent ad interi-
orē motū volūtatis hō nō tenet hoī obe-
dire. ſed in his q̄ ꝑtinent ad diſpoſitionē
actuū ꝛ rez hūanaꝝ tenet ſubdit⁹ ſuo ſu
ꝑiori obedire ſm rōnez ſuꝑioritatꝭ ſue.
ſicut miles duci in his q̄ ꝑtinēt ad bellū.
ſeru⁹ dño in his q̄ ꝑtinēt ad ſeruilia oꝑa
Fili⁹ patri in his q̄ ꝑtinent ad diſciplinā

vite z vitā domeſticā. z ſic de alijs. ¶ Q, aūt dicit apłus ad Col. iij. Filij obedite parētib⁹ v̄ris p oīa. exponit̄ a q̄buſdā de oib⁹ ptinentib⁹ ad neceſſitatē vel vtilitatē dom⁹ ſeu familie. Exponit̄ etiā de ptinentib⁹ ad diſciplinā vite. Dicit aūt Bonauē. q ſi intelligat̄ de his q̄ ſpectant ad mādatū diuinū: preceptū eſt. de alijs aūt monitio z nō preceptū.

q̄ſtio. iij Trū chriſtiani teneant̄ dn̄is tpalib⁹ obedire in ſoluēdo tallias de nouo īpoſitas. Rn̄det Rich. q ex corruptiōe q̄ in nobis eſt p pctm̄: proni ſumus ad prurbādū ordinē iuſtic̄e tā in tpalib⁹ q̄ in ſpūalib⁹. et ideo oportuit eſſe aliq̄s q̄ poteſtatē haberēt in ſpūalib⁹: et aliq̄s q̄ haberēt ptātem in tpalib⁹: vt ſic ordo iuſticie vtrobiq̄ ſeruaret̄. Habenti aūt ptātē iuſte ſiue in tpalib⁹ ſiue in ſpūalib⁹ teneant̄ chriſtiani ſubditi obedire i his ad q̄ ſe extēdit ptās illius. nō aūt in alijs de neceſſitate: niſi forte in caſu vbi ꝓpter ſcandalū eſſet neceſſariū obedire. Sed ad vidēdū vtrū imponere tallias de nouo ſit in dominoꝝ ptāte. Dicendū eſt de ſubditis q̄ aut ſunt ſerui: aut liberi. Si ſerui: tūc dn̄i pn̄t de nouo tallias imponere: q̄uis nō vergant niſi in vtilitatē dn̄oꝝ. et ſerui tenent̄ obedire. q: ſeruus z res eius ſunt poſſeſſio dn̄oꝝ. Si aūt ſubditi ſint liberi: tūc aut dn̄s ille eſt rex vel pnceps: aut dn̄s inferior. Si dn̄s inferior: tūc nō poteſt: nec ſubditi tenent̄ obedire: maxi̇e cū ſine conſenſu regū vel pncipū imponunt̄. extra de cēſib⁹ z exactiōib⁹. Innocentiꝰ. et de v̄bo. ſig. Sup q̄buſdā. §. Preterea vbi h̄r. Illa pedagia: ſalinaria et guidagia interdicta q̄ nō apparet pncipū vl' regum vel Lateranen̄. cōcilij largitiōe conceſſa: vel ex antiq̄ cōſuetudine a tpe cuiꝰ non extat memoria introducta. Si aūt dn̄s eſt rex vel pnceps: tūc p vtilitate boni cōis pōt de nouo tallias ſubditis iponere: cōpenſata ſubditoꝝ facultate z negocij q̄litate z q̄ntitate. et hoc vbi facultates aſſignate regi vel pncipi p cōis vtilitatis ꝓmotiōe z defenſione nō ſufficerēt. Si aūt ille tallie in nullo ſunt ad vtilitatē boni cōis: tunc nō pōt. q̄a poſſeſſiones ſubditoꝝ nō ſunt poſſeſſiōes dn̄oꝝ. Et ſi eas imponūt: ſubditi nō tenent̄ eis obedire: cum excedāt limites ſue ptātis.

Circa pdicta Notandū q pedagia dicunt̄ q̄ dant̄ a trāſeuntib⁹ in locis a pncipe inſtitutis. Guidagia dicunt̄ q̄ dant̄ ꝓpter ducatū p terrā alicuiꝰ vt q̄s eat ſecurius. Salinaria q̄ dant̄ p ſale: vt. ſ. pmittant̄ ſal emere vl' vēdere. Itē ſaēdū ſm Ray. q is q̄ recipit tallias ſeu cōſimiles exactiōes ſi facit illud ꝓpter qd̄ talia fuerunt inſtituta: ſine pıculo cōſciencie ip̄as recipit. Idē eſt ſi nō facit: q: par eſt i terra: vel nō iminet neceſſitas: dū tn̄ firmit̄ ꝓponat q ſi neceſſitas imineret hoc faceret. Alias aūt nō tenent̄ ſubditi vel trāſeuntes talia ſoluere. Dicit et Ray. q ſi q̄s cōmiſerit furtū in pdictis vl' alijs ſup q̄b⁹ eſt pena ſtatuta: nō debet ſibi iniūgi i foro pn̄iali q ſoluat hmōi penā: niſi cū fuerit ad eam in foro iudiciali cōdemnatus. Sed ſufficit q intereſſe ſoluat. et ſi intulit iniuriā: ad arbitriū boni viri ſatiſfaciat. Dicūt etiā Hoſtien. z Bern. q nō teneat̄ aliq̄s pedagia ſoluere de his q̄ portari facit p neceſſitate vite ſue et familie. nec conſuetudo oppoſita eſt tenēda: cū ſit irrationabilis.

Trū religioſi teneant̄ obedire ſuis plat̄s in oib⁹ q̄ nō ſunt ꝯ deū. Ad h̄ ſic dicit Aſtex. q ſi loq̄mur de obediētia ſm pfectiōnē: ſic extendit ſe ad oīa q̄ nō ſunt contra deū z regulā ſuā. Vn̄ Bern. dicit q pfecta obedientia finē neſcit. Si aūt loq̄mur de obedientia ſm neceſſariā obligationē: ſic habet modū z menſurā ſm voti emiſſi magnitudinē. et ſic dicit Ber. li. d̄ diſpēſatione z pcepto: q ſubditus nec altra ꝓmiſſum eſt inhibēdus: nec vltra cogēdus p legē obedientie. Et ideo diſtinguēdū eſt. Aut eīn platꝰ pcipit aliq̄d qd̄ eſt ſm regulā explicite vel etiā implicite: vt obſeq̄a cōitatis z negocia ordis pmouēda: ſine q̄b⁹ ſeruari nō poſſet regularis obſeruātia. z tam in his q̄ in illis tenent̄. Dicunt̄ etiā eſſe ſm regulā aliq̄: q: faciūt ad regule pleniorē obſeruantiā. et in his q̄ſt. iiij

De pedagijs.

De obedientia relig.

etiam tenent̃. Si tñ p̃latus talia p̃cipiat
in lõgũ tp̃s: debet hoc facere de cõſenſu
ſubditoꝝ: vel eoꝝ q̃ conueniũt ad capitu
lum. Si etiã ſint infra regulã: tenent̃. vt
ſi p̃cipiant̃ aliq̃ leuia puta reficere corp⁹
ſuũ. Si aũt ſint ꝯtra regulã. ſ. q̃ eoꝝ op
poſita in regula p̃cipiunt̃ vel ꝓhibentur.
aut i eis põt diſpẽſare p̃lat⁹: aut nõ. eoꝙ
regula vel cõſtitutio ꝓhibet. Si ſit certũ
ꝙ nõ põt ſubdit⁹ ei in talib⁹ obedire: nõ
debet. ſi ṽo ſit certũ ꝙ põt vel dubiũ an
poſſit: obedire tenet̃. arg. de dubio. xxiij.
q. j. Quid culpat̃. Si aũt ſint ſup̃a regu
la: aut p̃cipiunt̃ in cautelã pcti cõmittẽdi
puta ꝙ ſubditus ieiunet in pane ꝛ aq̃: q̃
p̃latus videt naturã eius pronã ad luxu
riã. et ſic nõ tenet̃ niſi in caſu. ſ. qñ nõ poſ
ſet aliter vitare pctm̃. Aut p̃cipiunt̃ in p̃e
nam pcti cõmiſſi: ſic tenet̃. aut in augmẽ
tum meriti: vt recipe martyriũ ꝛ hmõi. et
tũc nõ tenet̃. Circa ṽo ea q̃ ſunt preter
regulam vt ſunt ea q̃ nec ibi cõtinent̃: nec
ad illa que ibi cõtinent̃ expediũt vel ordi
nant̃: vt leuare feſtucã vel aliud hmõi: eſt
duplex opinio: vt dicit Petrus in quadã
queſtione de quodl̃. Quidam em̃ dicũt
ꝙ nõ tenet̃ obedire in maiorib⁹ q̃ ſint ea
que in regl̃a cõtinent̃. Alij dicunt cõmu
nius et verius ꝙ nec in grauiorib⁹ nec in
leuiorib⁹ q̃ ſunt oĩo p̃ter regulã tenetur
obedire. quia non tenet̃ niſi q̃tenus obli
gauit ſe ex ꝓfeſſione. Hec de Aſtexano.
Eſt aũt tranſgreſſio p̃cepti quod fit per
obedientiã mortalis: vel ſi ſciat̃ volũtas
ſic obligandi: vt dicunt Rich. ꝛ Antoñ.
florẽ. in Scrutinio ꝯfeſſorũ ſimplicium
De hoc dicit Bonauen. ꝙ ſi prelat⁹ ali
quid precipiat quod ſit ſupra votũ: ſub
ditus nõ tenet̃ ad illud implendũ. et ideo
concedendũ ꝙ religioſi. non tenent̃ prela
tis ſuis obedire in omnib⁹. Licȝ ſit ſanũ
conſiliũ ꝙ in oĩb⁹ obediant que non ſunt
cõtra deum ob amorem eius q̃ ꝓ nobis
factus eſt obediens vſq; ad mortem cru
cis. Cui⁹ nos participes efficere dignet̃
idem dñs Jeſus Amen.

Ordo queſtio
nũ circa ſecundum librum ſententiaꝝ.

Circa diſtinctio
tionẽ p̃mã querit̃ Utꝝ mundus fue
rit de nouo a deo creatus.
Utꝝ mũdus ab eterno potuerit ꝓduci a (deo
Utrũ creatio: paſſio: ſeu relatio
creature ad deũ ſit idẽ realit̃ cũ creatu
ra. Utꝝ angelus ꝛ aĩa differãt ſpecie.
Circa diſt. ij. Utꝝ exiſtẽtia angeli cõmẽ (ſuret euo.
Utrũ angelus ſit in loco
Utrũ angelus moueat̃ localiter.
Circa diſt. iij. Utꝝ ſit poſſibile eſſe plu
res angelos in eadem ſpecie.
Utrũ eſſentia angeli ſit ei rõ cognoſcẽdi ſe
ſine aliq̃ rep̃ſentatiuo p̃cedẽte actum
Utrũ angelis ſint cõcreate ſpecies q̃dita
tum aliaꝝ a ſe.
Circa di. iiij. ꝛ. v. vtrũ angelus p̃us me
ruerit btitudinẽ q̃ eam habuerit.
Circa diſt. vj. vtrũ angeli mali pluribus
Utꝝ angeli cadẽ (pctis peccauerũt.
tes ceciderũt in infernale ſupplicium.
Circa diſt. vij. vtꝝ in demonib⁹ ſit mali (cie cõtinuatio.
Circa di. viij. vtꝝ ange
lus poſſit aſſumere corp⁹ in q̃ exerceat
Circa di. ix. tractat̃ de hie (opa vſte.
rarchijs ꝛ ordinib⁹ angelorum.
Circa di. x. vtꝝ oẽs angeli mittant̃.
Circa diſt. xj. vtrum angeli deputent̃ ad
cuſtodiam hoĩm.
Circa diſt. xij. vtꝝ materia ſit ꝓducta in
in p̃fecta actualitate.
Circa diſt. xiij. vtrum lux gignat lumen
tanq̃ ꝓpriam ſpeciem.
Circa diſt. xiiij. vtrũ ſtelle agãt in hec iſe
Circa di. xv. agit de op̃ib⁹ q̃n (riora
te et ſexte dierum.
Circa diſt. xvj. vtrũ intellect⁹ ꝛ volũtas
diſtinguant̃ realiter inter ſe ꝛ ab aĩa.
Circa diſt. xvij. An aĩa ade fuerit i corp̃e
creata. et de ſitu p̃adiſi terreſtris:
Circa di. xviij. vtꝝ in coſta Ade de q̃ fu
it formata mulier fuerit rõ ſemialis.
Circa diſtin. xix. vtrum in ſtatu innocen
tie habuiſſemus corpa imortalia.

Circa di.xx. Utrū filij ꝑcreati in ſtatu in
no. fuiſſent ſtatim in iuſticia ↄfirmati.
Utrū ſoli electi tunc fuiſſent geniti.
Utrū in illo ſtatu fuiſſent tot viri⁹ ſex⁹ q̄t
Utrū ꝑ carnalē copulā fuiſſet (alteri⁹.
in muliere ꝟginitatis amiſſio.
Utrū paruuli in ſtatu innocentie fuiſſent
ꝓmo neſcij.
Circa diſt. xxj. vtrū pctm̄ ꝓmi hoīs ī ſta
tu innocētie potuit fuiſſe veniale.
Utrū motiuū diaboli ad tentādū ꝓmos
Utrū ſerpēs fu (parētes fuerit inuidia
erit coueniēs inſtrumētū illi⁹ tētatōis.
Cur ꝓus tētauerit mulierē q̄ꝫ virum.
Utrū ſit tētatio a carne ſine tētatōe ab ho
Utrū ſit ſꝑ pctm̄ i tētatōe q̄ ē a carne (ſte
Circa di. xxij. vtrū pctm̄ ade fuerit ḡuiſſi
Utrū ignorātia excuſet pctm̄. (mū.
Circa diſt. xxiij. vtrū debuit deus ꝑmit
tere hoīem tentari.
Utrū Adā in ſtatu inno. videbat deū ꝑ
Circa di. xxiiij. vtrū poſſit eſſe (eſſentiā
pctm̄ i rōne qd̄ nō oriaṫ ex ſenſualitate
Circa di. xxv. vtrū liberū arbitriū ſimuł cō
plectaṫ rōnem ꝛ voluntatē.
Utrū liberū arbitriū ſit in brutis.
Utrū li. arb. ſit eq̄liṫ in oibꝫ in q̄bꝫ eſt.
Utrū liberū arbitriū poſſit cogi.
Utrū vſus liberi arbitrij īpediaṫ i ſōnis.
Circa diſt. xxvj. agit de gr̄e diuiſione et
Circa di. xxvij. vtrū ñ hñs (diffinitiōe.
gr̄am ḡtūfaciētē poſſit ſibi mereri eā.
Utrū exns in gr̄a de cōdigno mereaṫ vi
Circa di. xxviij. vtrū li. arb. ſi (tā etnā.
ne oī gr̄a gratiſdata. poſſit ſe ad gra
tiam gratumfaciētē ſufficienṫ diſpo
Utrū abſq; gr̄a gratūfaciēte (nere.
poſſit li. ar. diuia mādata īplere.
Circa diſt. xxix. vtrū iuſticiā originalē in
Adam neceſſarie ſit ponere aliqd̄ do
num ſuꝑnaturale.
Utrū adā in ſtatu inocētie habuerit gra
tiam gratūfacientē.
Utrū eſſet maior in merēdo efficacia i ſta
tu innocētie q̄ꝫ nūc.
Circa diſt. xxx. et. xxxj. vtrū q̄libet ſꝫm legē
cōem ꝓpagat⁹ ab Adā cōtrahat pctm̄
originale. Quō cōtrahiṫ pctm̄ origia
le. Quō fili⁹ ꝓpagat⁹ naturaliṫ dr̄ eſſe
de ſubſtantia generantꝫ.

Circa di. xxxij. An ꝑ baptiſmū remittaṫ
originale pctm̄.
Circa diſ. xxxiij. An vna aīa ſit ꝑfectior
eſſentialiter alia. Utrū pctō originali
debebaṫ ſola carētia viſiōis diuie pro
pena. Utrū pctā prioꝝ parentū ad fili
os tranſmittanṫ ſeu illis imputenṫ.
Circa di. xxxiiij. vtrū ſit dare ꝓmū malū.
Circa diſt. xxxv. vtrū pctm̄ actuale ſit per
ſe ꝓuatio boni.
Circa di. xxxvj. vtrū pctm̄ ſit pena pcti
Circa. di. xxxvij. vtrū pctm̄ poſſit eē a dō.
Circa diſt. xxxviij. vtrū intētio ſit act⁹ itel
lect⁹ vel volūtatꝫ.
Circa diſt. xxxix. vtrū ſynderesis ꝛ conſcīa
ſint in volūtate. Utrū teneamur ad oē
illud qd̄ ↄſcīa dictat eſſe neceſſariū ad
ſalutem.
Circa di. xl. vtrū oīs act⁹ ſit bon⁹ ex fine
Utrū ſola intētio recta ſine oꝑe exterioři
ſufficiat ad meritū. Nota ibi de aure
ola ꝛ accidentali ꝓmio.
Circa di. xlj. vtrū ſit aliq̄s act⁹ indifferēs.
Circa diſt. xlij. tractās de pctīs ſeptē po
nit in ꝓmis diuiſiones pcti ſꝫm ſeptē
plicē ei⁹ comꝑationē. Deinde agit de
ſuꝑbia cum ſpeciebꝫ et filiabꝫ euſdem
Poſtea de inuidia ꝛ filiabꝫ ei⁹. De ira
et filiabꝫ eius. De acidia ꝛ ei⁹ filiabus
De auaricia. De gula cū ſpeciebꝫ ꝛ fi
liabꝫ earūdē. De luxuria ꝛ ſpeciebꝫ cū
filiabꝫ eius.
Circa diſti. xiij. agit de pctō in ſpm̄ſctm̄.
et quō intelligaṫ irremiſſibile.
Circa diſt. xliiij. vtruꝫ potētia peccādi ſit
a deo. Utrū ſubditi teneanṫ in oibꝫ ſu
is ꝑlatꝫ obedire. Utrū xp̄iani teneanṫ
dñis tp̄alibꝫ obedire in ſoluēdo talli
as de nouo impoſitas. Utrū impone
re tallias de nouo ſit in dñoꝝ poteſta
te. et declaraṫ ibidē q̄ dicanṫ pedagia.
Utrū religioſi teneanṫ obedire ſuis ꝑla
tis in omnibꝫ que non ſunt cōtra deū.

Finit ordo q̄ſtionū circa diſtinctiones
ſcḋi ſniaꝝ ꝑ mgr̄m Ni. dorbelli moraꝝ.

q

VTero vtrū poſſibile fuerit naturā humanā vniri verbo in vnitate ſuppoſiti. Q2 nō. Actus purus ꝛ infinitus non eſt alicui cōponibilis vt patꝫ diſtinctiōe. viij. pmi verbū eſt talis act⁹ ꝗ ꝛc. Preterea. Inter vnibilia eſt aliq̄ ꝓportio. finiti autem ad infinitū nulla eſt ꝓportio. igiƚ. Preterea icarnare eſt agere ꝗ incarnari eſt pati (cū actiōi correſpōdeat paſſio) ſꝫ verbū nō patiƚ ergo nō incarnaƚ. Preterea Depēdētia oīs eſt ad independēs ꝛ ad abſolutū vt patꝫ in omnibꝫ depēdentijs: ſed pſona diuina inq̄tū talis nō eſt abſoluta ꝗ natura hūana nō dependet ad pſonam inq̄tū pſona: ſed nō vniƚ pſonaliter niſi vniaƚ pſone inq̄tū pſona: ergo non vniƚ pſone. Oppoſitū Joh. j. Verbū caro factū eſt. caro ꝓ hoie ſumiƚ ſm Auguſti. totū eñ deſignaƚ ꝑ parte notiorē

Rñſio. Huius q̄ſtionis ꝟitas eſt certa ex fide catholica. Ad cuius euidentiā vidēda eſt pmo ratio ſuppoſiti. Scdo ratio vnionis. Et tertio quō non repugnat pſone diuine. Quantū ad primū ſciendū ꝙ licꝫ omne ſuppoſitū ſit ſingulare: non tñ omne ſingulare eſt ſuppoſitū. In accidentibus eñ inueniƚ ſingularitas ſine rōne ſuppoſiti. Natura etiā noſtra atoma ſiue ſingularis aſſumpta eſt a verbo (vt dicit Dam) non tñ ſuppoſitū nature. Item

cōicabile dicit. Notandū ꝙ cōicabile diciƚ aliq̄d vel per identitatē ita ꝙ illud cui cōicaƚ ſit ipm ꝛ ſic vniuerſale cōicatur ſingulari: vel ꝑ informationē: ꝛ ſic forma cōicaƚ materie. Natura igiƚ quecūq; q̄tū eſt ex ſe eſt cōmunicabilis vtroq; mō (vt patꝫ) pluribꝫ ſuppoſitis quoꝝ q̄dlꝫ eſt ipm ꝛ etiā vt q̄ tanq̄ forma qua ſingulare vel ſuppoſitū ſit ens q̄ditatiue. Suppoſitū aūt eſt incōmunicabile duplici incōmunicabilitate oppoſita. nō eñ eſt cōmunicabile vt quo: nec vt quod. Ex hoc patet ꝙ anima ſeparata non eſt ſuppoſitū. quia licet per ſe exiſtat ꝛ non dependeat actu a corpore cui actu cōmuniceƚ tamen dependet aptitudinaliter. ſuppoſitum autem nō habet dependentiam actualē nec aptitudinalē: cū non cōicetur actu nec aptitudine. Ratio igiƚ ſuppoſiti i creaturꝫ ꝯſiſtit i negatiōe depēdētie vƚ cōicatiōis actualꝭ ꝛ aptitudinalis ita ꝙ vltra exiſtētiā ſingularē nō dicit niſi huiuſmodi negationē. Eſt autē ſuppoſitū in plus q̄ perſona: quia perſona eſt ſolum in natura intellectuali (vt viſum eſt diſtinctiōe. xiij. primi: ſuppoſitum autē reperitur etiam in alijs naturis. In diuinis vero ſuppoſitum vel pſona non tñ dicit huiuſmodi negationē cōicationis actualis ꝛ aptitudinalis: ſed etiaꝫ repugnantiā ad cōmunicari. Talis autē repugnantia ineſt perſone in diuinis per aliquid poſitiuū. vnde nulla eſt perſona perfecta niſi diuina. illa enim habet aliquid quo ꝯtradictorie repugnat ſibi oīmodo cōmunicari. In ſuppoſito autem vel perſona nature create licet non ſit dependētia actualis nec aptitudinalis. ꝛ hꝫ vocando dependētiaꝫ aptitudinalē: que ſemper q̄tum eſſet de ſe eſſet in actu. eo modo quo graue aptum eſt eſſe in centro. quia ſemper ibi eſſet q̄tum eſt de ſe. niſi eſſet impedimentum: bene tamen eſt dependentia potentialis que dicit nō repugnantiam terminorū. quia ſcꝫ non repugnat ſibi cōmunicari ſeu dependere. ꝛ hoc quia natura creata eſt in imperfecta obedientia ad dependendū per actionē agentis ſupnaturalis. ꝛ quando datur ſibi dependētia. perſonatur pſonalitate illius perſone ad quā dependet. quando autē non datur: perſonatur in ſe iſta negatione formaliter ꝛ nō aliquo poſitiuo addito vltra illam entitatem poſitiuam que ē hec natura. Unde ſicut natura humana que eſt i chriſto poteſt depēdere a verbo. ſic mea. non tamen ſi illa actu igiƚ ꝛ mea. vt patet de accidente vno dependente actu nō autē alio. Ex predictis patet quō natura humana potentialis eſt dependere ad verbum. ꝛ hoc loquendo de depēdētia que eſt nature vt cōmunicabilis ad ſuppoſitū ſuſtentans qua ſcꝫ ſuppoſitum dicitur ens in natura. puta humanitate dicitur homo. Deinde q̄tum ad ſecundū articulū videnda eſt

Perſona eſt

Scd̃s ratio vnionis. Circa qḋ notandum ꝙ
arti. de iſta vnio non poteſt per ſe dicere aliquid
vnione abſolutū. q2 quocūqꝫ abſoluto intellecto
dei ai3 in altero extremo. nõ intelligit̃ pfecta ra⸗
natura no vnionis: quia vnio nõ intelligit̃ ad ſe.
hũana. Vnio igitur iſta dicat reſpectū. nõ autē
cõmunē que ſit euſdē rõnis in vtroqꝫ ex⸗
tremo qualis eſt ſimilitudo. quia nõ euſ
dem rõnis hitudo eſt i natura aſſumpta
ꝛ perſona aſſumente. Perſona eñ aſſu⸗
mens nullā habet habitudinē realem ad
naturam creatam. ex diſtinctõe. xxx. ṗmi
libri. Econuerſo autem niſi natura aſſum
pta habeat relationē realem ad verbum
ipa vnio non eſſet realis. Non eſt autem
iſta vnio relatio ordinis: ſeu dependentie
cauſati ad cauſam. quia illa eſt cõmunis
ad totam trinitatē. neqꝫ cauſati poſterio⸗
ris ad cauſatum prius. quia verbū nõ eſt
aliquid cauſatū. eſt ergo relatio ordinis
ſeu dependentie alterius rõnis ab omni
dependentia ꝛ cauſati ꝛ cauſe. Et q̄uis
difficile ſit videre aliquā talem dependē⸗
tiam. poteſt tñ aliqualiter patere in ſubie
cto ꝛ accidente. Accidēs eñ ad ſubiectū
duplicē habet habitudinē ſcꝫ informan⸗
tis ad informatū. ꝛ hec neceſſario includit
in ſubiecto informato iperfectionē quia
potētialitatē reſpectu actus ſm quid ſeu
accidētalis. Aliam habet poſterioris na
turaliter ad prius a quo dependet. ꝛ iſta
nullam imperfectionē ponit in ſubiecto ſed
tñ prioritatē naturalē ꝛ ſubſtantificatio
nē reſpectu accidētis Huic ſimilima eſt iſta
Sicut enim ſuppoſitū ſubſtantie termi⸗
nat dependētiam accidētis: ſic ſuppoſitū
diuinū nature hũane dependentiā ipaꝫ
ſcꝫ hypoſtatice ſuſtentādo. que quidē nõ
habet pro termino primo naturā ſed p⸗
ſonam inq̄tum pſona ita ꝙ ſicut entitas
nature eſt alterius rationis ab entitate p
pria pſone vt pſona ita dependentia ad
tale ens ꝛ tale eſt alterius rõnis. Sed
Arguit̃ ꝯtra p̄dicta arguit̃ ꝛ videt̃ ꝙ iſta vnio nõ
dicat p̄ſe relationē ſed aliq̄d abſolutū.
quia relatio nõ videtur eſſe noua niſi ali⸗
qḋ abſolutū ſit nouū in altero extremo.
vnde ad relationē nõ eſt motus. v. phyſi.
Rñſio ꝙ nõ eſt motus ad relationem
Rñſio. de genere relationis. que dicitur intrinſe⸗
cus adueniēs: q2 neceſſario ꝯſequitur ex⸗
trema poſita in eſſe. bene tñ eſt motus ad
relationē extrinſecus aduenientē que nõ
ſic conſequit̃ extrema. cū ſm Ariſto. ſit p
ſe motus ad vbi. ꝛ tamē vbi nullā formā
abſolutā dicit ſed tantū reſpectū in corpe
circūſcripto ad locū circūſcribentē. Vnio
aũt non dicit reſpectū intrinſecus adue⸗
nientē. vt patꝫ de corpe ꝛ anima ſepara⸗
tis ab inuicē. licꝫ etiā in ad aliq̄d nõ ſit mo
tus ꝓprie dictus bene tamē eſt mutatio.
Arti. iij. Vlterius q̄tum ad tertiū articulū vi⸗
dendū eſt quõ nõ repugnat pſone diui⸗
ne ſic aſſumere aut terminare dependen⸗
tiā nature humane: ſi eñ ſibi repugnaret
aut hoc eſſet inq̄tum eſt perſona diuina
aut inq̄tum eſt hec pſona. Non primo
modo quia ex hoc non ſequit̃ aliqua po
tentialitas nec dependētia in pſona (cū
ex hoc nõ oporteat eam realiter referri) ſꝫ
tantū terminare dependentiā nature hu
mane. Nec ſcd̃o modo eſt repugnātia in⸗
q̄tum ſcꝫ hec pſona vnitur ꝛ non altera.
q2 omnis entitas pſonalis independens
poteſt terminare dependētiā alterius ad
ipm qḋ natū eſt habere talem terminū.
Iſta aũt dependētia nata eſt habere pſo
nam pro termino ꝛ nõ naturā: ergo que⸗
libet pſona diuina: vt diſtinguit̃ ab alia
poteſt ſufficiēter terminare talem depen
dentiā nature ad ipam. Ex p̄dictis patꝫ
quõ poſſibile fuit naturā humanā vniri
verbo in vnitate ſuppoſiti. Eſt aũt ſola p
ſona verbi vnita nature humane: licꝫ to⸗
ta trinitas opata ſit effectiue hmõi vnio⸗
nē. q2 opa trinitatis ſunt indiuiſa ad ex
tra. Et ponit̃ exemplū de trib9 puellis in
duentib9 vnam tunicā vni illarū. Indui⸗
tio eñ eſt a trib9 effectiue. licꝫ vna ſola in
duat̃. Vnde tres pſone ſuſtentāt naturā
humanā effectiue. verbū vero ſuppoſita⸗
tiue. Ad argu. Ad primū dico ꝙ infi⸗ Rñſio ad arg.
nitū nõ eſt componibile vt pars. q2 par⸗
te totū eſt pfectius. infinito autē nihil eſt
pfectius. tamen infinitū eſt vnibile. i. po⸗
tens terminare dependentiā alterius ad
ipm. Etſi arguas ꝙ infinito nõ poteſt
fieri additio. ergo nec vnio. Rñſio. Infi⸗
nitū nõ habet in ſe qḋcūqꝫ ens formalr̃
ſed virtualr̃ ꝛ eminēter. ꝛ eo modo quo

nō habet in ſe naturā humanā pōt illa ſi
bi addi. hoc eſt. ꝙ ipa formaliter talis na
tura depēdeat ad verbum. Ut aūt eſt in
verbo eminēter. vel virtualr nō depēdet
ad verbū q2 ſic nō habet entitatē depen-
dentē. Ad ſcōm ꝯcedit̃ ꝓportio hoc eſt
determinata habitudo nō q̄titatiua. q̄-
lis dicit̃ eē dupli ad dimidiū vel q̄titi ad
aliud q̄tum. ſed q̄lis cōiter dicit̃ eſſe acti
ui ad paſſiuū vel actus ad potentiā. Na
tura āt hūana potētialis eſt depēdere re-
ſpectu ꝑſone diuine depēdentia aliq̄ ſpe-
ciali. ⁊ iſta depēdentia eſt ꝓportio ſuffici-
ens ad talē vnionē. Ad tertiū dico ꝙ
icarnari actioni corrn̄det aliqua paſſio. ſ3
nō ſignificat̃ ꝓprie per hoc qꝺ eſt icarna-
ri: ſed ꝑ hoc qꝺ eſt aſſumi vel vniri. Na3
iſta actio nō tranſit in verbum. ſed in na-
turā humanā. ⁊ ideo illud qꝺ rn̄det ſibi
ex parte nature hūane eſt paſſio. lic3 ergo
grāmaticis icarnari videatur ſignificare
paſſionē illius actiōis incarnare. aſſumi
tamē illam ſignificat. ⁊ cōcedo ꝙ natura
aſſumpta patitur ⁊ eſt in' potētia. Ad
vltimū dico ꝙ maior eſt vera ꝺ dependē
tia cauſati ad cauſam. vel cauſati poſteri-
oris ad cauſatū prius. cuiuſmodi nō eſt
hec dependētia. ſed eſt dependētia natu-
re cōicabilis ad ſuppoſitū ſimpl'r indepē
dens. qꝺ ipām ſuſtētat ſeu eiꝰ dependen
tiā termiat. hec materia hic tractat̃ a ſco-
to. ⁊. xix. q. quol'. Et notandu3 vt dicit
idem doctor. ꝙ eadē ꝑſona pōt aſſumere
plures naturas earū dependentiā termi
nādo. ſicut tota trinitas termiat relatio-
nes creaturaꝝ ad ipā3. q2 etiā natura cre
ata nō habet in ſe aliquid. per qꝺ ſibi re-
pugnet depēdere nō tantū, dependentia
cauſati ad cauſam. ſed etiam ad hypoſta
ſim. ⁊ verbum poteſt determinare iſtam
dependentiā. ideo poteſt reaſſumere na-
turam irrationalē puta lapidis vel ignis
Et ſi arguas ꝙ tūc deꝰ diceret̃ lapis ꝑ cō
municationē idiomatu3 ſicut dicitur ho-
mo. Rn̄deo ꝙ cum ratio huius cōmu
nicationis ſit ꝙ ſuppoſitum recipit predi
catione3 in concreto illius nature in qua
ſubſiſtit. ⁊ tunc ſubſiſteret in natura lapi-
dis: non videtur quare lapis non predi-
caretur de deo.

Ecundo queritur q̄ſtio.ij.
ſ quo tp̄e fuit magꝫ ꝯgruū filiū
dei icarnari. Et videt̃ ꝙ i pri-
mordio tēpoꝝ. q2 magnitudo amorꝫ do
na facit accelerari. ſ3 deꝰ ꝓpter nimiā cha
ritatē ſuā miſit filiū ſuū in ſilitudinē car-
nis pcti. g̃ ſtati poſt lapſū icarnari ꝺbuit.
Itē ſi chr̄s ab initio tp̄is veniſſet mlt̄i
ad viā ꝟitatis veniſſent. ſic dr̄ Math. xi
Si in tyro ⁊ ſydone ⁊c̄. ſed deꝰ vult oēs
hoies ſaluos fieri ⁊ ad viā ꝟitatis venire
igit̃. Cōtra eſt diuia opatio cōprobās In op.
fuiſſe magis ꝯgruū filiū dei i fine ſeculo
rū ſeu in vltima etate icarnari. vt ſic mun
dus in ſexta die eſt ꝯſūmatus ſic in ſexta
etate ſit reparatus. Un̄ ad Gal. iiij. At
vbi venit plenitudo tp̄is miſit deus filiū
ſuū. Plenitudo tp̄is dr̄ tp̄is ꝑfectio. Uel
ſm glo. dicit̃ plēitudo tp̄is cōpletio tp̄is
a deo patre p̄finiti ꝑ filio ſuo icarnādo.
Fuit autē p̄ma etas ab adā vſq3 ad noe.
Scd̄a a noe vſq3 ad abraam. Tertia ab
abraā vſq3 ad moyſen. Quarta a moyſe
vſq3 ad dauid. Quinta a dauid vſq3 ad
chr̄m. Sexta a chr̄o vſq3 ad finē mundi.
Quantū autē duret illa etas nouit ille q̄
pro nobis incarnari dignatus eſt. In Rn̄ſio
iſta queſtione primo videbit̃ de queſito.
ſcd̄o mouebit̃ quoddā dubiū. Quantū
ad primum poteſt triplex ratio aſſignari
quare dei filiꝰ tm̄ incarnari diſtulit. Pri-
ma eſt ꝓpter pctm̄ hois puniendū. In h̄
em̄ manifeſtat̃ diuie vltiōis ſeueritas ni-
hil multū d:mittēs q̄ tātos clamores lu-
ctus hoim ſuſtinuit anteq3 vellet deſcen-
dere: ipeq3 adā cum poſteritate ſua tāto
tp̄e expectauit i limbo. Scd̄a rō fuit ꝓpt̄
morbū meliꝰ curandū. Morbꝰ eni ſpūal'
nō ꝺbite curat̃ niſi ifirmꝰ eū priꝰ cognoſcat
⁊ ꝑ curatiōe eiꝰ g̃tus exiſtat. ⁊ iō debuit
deus beneficium incarnationis differ-
re vt homo cōuinceretur de impotētia et
ignorantia ⁊ in lege nature ⁊ in lege ſcri-
pta. ⁊ ſic conuictus confugeret ad diui-
nā grām. Tertia ratio fuit propter incar
nationis beneficiū amplius cōmendādū
Qꝺ eni amplius differtur ⁊ diutius de
ſideratur. precioſius reputatur. ⁊ ideo be
neficiū incarnatiōis qꝺ inter cetera eſt p̄-

cioſiſſimū debuit eſſe prius deſideratū ꝛ
expectatū ꝙ̄ exhibitum. ꝛ hoc de primo.

Dubiū Quantū ad ſcðm poſſet queri an ꝑſo
na filij fuerit magis idonea ad incarnan
dum. Rñſio ꝙ ſic. Primo qꝛ cū filius ſit
media perſona in trinitate. magis decet
ipm̄ tenere rōnem mediatū ac pro hoībꝰ
intercedere ꝙ̄ aliam ꝑſonā. Scðo qꝛ ma

Rñſio. gis decet filiū eſſe filiū virginis ꝙ̄ aliam
ꝑſonā ille aūt qui incarnat̄: per icarnatio
nē filius virginis effic̄. Ad argumē
ta. Ad primū cū dicit̄ magnitudo amo
ris facit bñficia accelerari. verū eſt qñ ac
celeratio boni ꝓdeſt ei quē amat: ſed qñ
dilatio magis ꝓdeſt ꝙ̄ acceleratio: tunc
amoꝛ potius facit differre ꝙ̄ accelerare.
Unde amoꝛ diuinus nō operat̄ niſi ſer
uato debito ꝛ ꝯgruo oꝛdine ſm regulā
ſue ſapiētie. Ad ſcðm cū dicit̄ ꝙ multi
ſaluati eſſent ſi deus citius veniſſet. Rñ
deo ꝙ deus bonū cōmune ꝑponit bono
priuato: ꝛ bonū totius vniuerſitatis bo
no ꝑſone ſingularis. Cū ergo oꝛdinis ex
igentia requireret icarnatōis dilationē: nō
debuit ꝓpter vtilitatē aliquaꝝ perſonaꝝ
accelerari. Placuit quoqꝫ in alijs vniuer
ſitatis ꝯditoꝛi ſeruare ſeueritatē iuſticie:
in alijs vero manifeſtare benignitatē mi
ſericoꝛdie. Nūqꝫ etiā defuit diuinus ſuc
curſus hūano generi. nā ipa expectatio ꝛ
fides futuri aduētus erat prioꝛibꝰ in re
mediū ſalutare ꝛ ſuſtentationē quouſqꝫ
veniret ille qui cōſūmaret humani gene
ris redemptionē.

Jrca diſti/

Diſt. ij. c ctionē ſecundā Querit̄. vtꝝ
incarnationē ꝑceſſerit coꝛ
poris oꝛganizatio ꝛ animatio. Rñdeo
ꝙ queſtio pōt intelligi de prioꝛitate tpis
vel nature. Si loqmur de prioꝛitate tpis
aniatio nō ꝑceſſit icarnationē. ſi ei ꝑceſſiſ
ſet: tūc iſta natura fuiſſet aliqñ in ſe ꝑſo
nata ꝛ nō in verbo qñ ſcꝫ fuiſſet caro aia
ta. Coꝛpus em̄ aiatū ſi in aliq̄ tpe eſt in ſe
ſubſiſtēs eſt ꝑſona. ꝯſequēs eſt falſuꝫ: qꝛ
tūc btā virgo nō fuiſſet mater dei. Nō ei
genuiſſet deū ſed iſtū hoiem puꝝ cuius
natura fuiſſet poſt vnita deo. ꝯſeqns eſt
ꝯtra Dam. Cōſequētia ꝓbat̄: qꝛ termia
ta fuiſſet tota rō maternitatꝫ ad ꝓductio
nē iſtius nature in ſe. Jn vno igit̄ inſtāti
tpis virtute diuina fuit coꝛpis oꝛganiza
tio aiatio ꝛ incarnatio ſcꝫ in vltimo inſtā
ti ꝯſenſus virginis expreſſi: qꝛ ante illud
inſtans nō videt̄ fuiſſe aliqua operatio ſpe
cialis ad incarnationē ꝛ in iſto videt̄ tota
cōpleta. De prioꝛitate vero nature dicen
dū ꝙ fundamentū relatiōis naturalr̄ ꝑ
cedit relationē (qð em̄ nihil eſt in ſe: nihil
eſt ad aliud) ſed totalis natura fundamē
tū eſt illius vnionis: ḡ entitas totalis na
ture ꝑcedit incarnationē naturalr̄. Ad
euidentiā aūt minoꝛis ſciendū ꝙ verbum
aſſumpſit totā naturā hoc eſt foꝛmā toti
us q̄ eſt entitas abſoluta diſtincta ex na
tura rei a ptibꝰ ſimul ſumptis ꝛ ab eis in
trinſece cauſata: ſeu ipa q̄ditas q̄ ſuppoſi
tū eſt ens quiditatiue ſicut album eſt al
bū albedine vt hic diffuſe declarat Scotꝰ
de qua dictū eſt in. j. phyſi. Etſi argu Nota.
as ꝙ tūc dimiſiſſet in moꝛte aliqd qð aſ Dam.
ſumpſiſſet. ſcꝫ hmōi entitatē. qð eſt ꝯtra
Dam. dicentē qð ſemel aſſumpſit nūꝙ̄
dimiſit. Rñdeo ꝙ Dam. loquit̄ de pti
bus ꝑncipalibꝰ. ſcꝫ coꝛpe ꝛ aia q̄ ſemꝑ fu
erūt vnite cū deitate. Non aūt de illa ter
tia entitate ſeu humanitate quā in moꝛte
dimiſit ꝛ in reſurrectiōe reſumpſit.

Jrca diſti/

c ctionē tertiā. Quero vtrū Diſt. iij
btā maria virgo fuerit con
cepta i pctō originali. Qꝛ ſic. Oēs i adā
peccauerūt. ad Rho. v. Nō niſi q̄ fuerūt
in eo ſm rōnē ſemialē: ita fuit i eo beata
virgo. igit̄. Preterea Aug. de fide ad
petꝝ. Firmiſſime tene oēm hoiēꝫ q̄ ꝑ ꝯcu
bitū viri ꝛ mulierꝫ ꝯcipit̄ cū pctō origiali
naſci. Jtē Leo papa i ſer. de natiui. Sicꝫ
nullū a reatu liberꝝ reppit. ita liberandis
oibꝰ venit. Cōtra Aug. ð natura ꝛ grā op. doc
Cū de pctis agit̄: nulla de maria volo toꝝ an
hr̄e q̄ſtioꝫ. Hic fuit ātiq̄ꝝ doctoꝝ cōioꝛ tiquoꝝ.
opio ꝙ ſic. ꝓpt̄ autoꝛitates aſſūptas ꝛ cō
ſiles. Et ꝑ hac ſic. arguit̄ qꝛ ſi maria ñ cō
traxiſſꝫ oꝛigiale ñ idiguiſſꝫ rdēptoꝛe nec
ipe apuiſſꝫ ſibi ianuā. qꝛ ñ fuiſſꝫ ſibi clau

ſa. Non eñ clauditꝛ niſi ꝓpter pctm̄ maxi
me originale. Preterea ipa fuit ꝓpaga
opi.ſco. ta cõmuni lege. ꝛ ꝑ ꝯſequẽs habuit cor-
ꝛ mod. pus formatũ de ſemine infecto a quo fu
it anima eius infecta. Item Ipa ha-
buit penas que infliguntur nobis ꝓpter
originale que nõ fuerũt volũtarie aſſum
pte (cum nõ eſſet reparatrix nr̃a) ergo ipa
nõ erat innocẽs. Preterea Bern. pro-
bat in epl̃a quadã ꝙ nõ eſt ſcrificata ante
ꝯceptum nec in ꝯceptu. q2 ibi libido fuit
Scotus vero dicit ꝙ deus potuit fa-
cere ꝙ ipa nũq̄ eſſet in pctõ originali. q2
potuit ei dare in inſtanti creationis anie
gratiã equiualentẽ iuſticie originali. ꝛ ſic
eã p̄ſeruare a pctõ originali. ſicut i bapti-
ſmo ſoluitꝛ debitũ iuſticie originalis per
equiualẽs. Dicit etiã ꝙ ꝓbabile ē ꝙ hoc
fecerit: q2 qd̕ eſt excellentius viderꝛ beate
virgini attribuendũ. ſi auctoritatib9 ſacre
ſcripture ꝛ eccleſie nõ repugnet. Hoc
etiam tenent petrus de candia. Petrus
aureoli. ꝛ Franciſcus de maronis. ꝛ plu-
res moderni doctores. Fuitq̄ pluribus
miraculis celit9 reuelatũ ac in ꝯſilio Ba
ſilienſi roboratũ. Fuit itaq̄ virgo pu-
riſſima imunis a macula pcti originalis.
teſte ſapiẽte. Tota pulcra (inquit) es ami
ca mea: ꝛ macula nõ eſt in te. Ad hoc eti-
am adducũtur plures rõnes: quarꝫ p̄ma
eſt talis. Perfectiſſimus mediator habꝫ
ꝑfectiſſimũ actum mediãdi reſpectu ali-
cuius ꝑſone: ſed reſpectu nullius habuit
excellentiorẽ q̄ reſpectu marie. ergo circa
ipam habuit ꝑfectiſſimũ actũ median-
di ꝛ per ꝯſequẽs p̄ſeruauit ipam nõ ſolũ
ab omni pctõ actuali ſed etiam originali.
Item Chriſtus qui p̄cepit honorare
parẽtes maxime matrẽ ſuã honorauit: ſꝫ
eam ſũme nõ honoraſſet ſi ꝑ momentuꝫ
eam in ira dei ſeu in culpa originali dimi
ſiſſet. Item Aug. in ſermõe de aſſum
ptione abhorret dicere ꝙ fuerit corrupta
corꝑaliter. ergo a fortiori abhorrendũ eſt
dicere ipam ſpũaliter corruptam fuiſſe.
Item Anſelmus de ꝯceptu virginali
Decuit matrem dñi ea puritate nitere q̄
nequit ſub deo maior puritas iueniri: ſꝫ
in angelis reperitꝛ pura inocentia ab omi
culpa. ergo a fortiori in maria. Si enim
in pctõ originali ꝯcepta fuiſſet: maior pu
ritas q̄ in ea inueniri poſſet. Et ſi argu
as ꝙ ſi btã maria caruiſſet originali pec-
cato tunc adequaretꝛ chr̃o. Dico ꝙ nõ ſe Rñſio
quitꝛ. Primo q2 chriſtus nõ indiguit pre ad arg.
ſeruari cum nõ eſſet natus per ꝯcubituꝫ antiq̄ꝝ.
ſicut nec indiguit redimi. Item Anima
chr̃i i p̄mo inſtãti fuit glorificata ꝛ tota
eius hũanitas a verbo aſſumpta. Ad
auctoritates adductas in oppoſitũ ꝛ ꝯſi-
miles que poſſent adduci. Dico ꝙ ſunt
exponẽde ꝙ omnes naturalr̃ ꝓpagati de
adam ſũt peccõres. q2 .ſ. ex modo quo ha
bent naturã ab adam habent vnde care
ant iuſticia debita niſi aliũde eis ꝯferatꝛ:
ſed ſicut poſſet poſt primũ inſtans dari
gratia: ita poſſet in primo inſtanti creati-
onis ꝛ ſic fuit collata beate marie: ꝛ ideo
nunq̄ caruit iuſticia originali. hoc auteꝫ
nõ habuit ex ſe ſed ex merito chr̃i. Ad
primã rõnem dico ꝙ maria indiguit re-
demptore p̄ueniẽte ne ipa ꝯtraheret ori-
ginale: alias eñ ꝯtraxiſſet ex rõne ꝓpaga
tionis cõmunis ſicut ꝛ alij. Et ſi argu-
as ꝙ prius naturalr̃ fuit filia naturalis
ade q̄ habens gratiã in illo ergo priori
tenebatꝛ ad iuſticiã originalẽ. ergo in illo
priori contraxit originale. Rñdeo ali-
quid eſſe prius naturaliter p̄uatione vel
forma in ꝓpoſito nõ eſt niſi in ipis p̄ſup-
poni: ita ꝙ eius ꝓpria ratio neutrũ illorꝫ
includit. Quãdo ergo dicitꝛ ꝙ maria pri
us naturaliter fuit filia ade q̄ habẽs gra
tiam ꝯcedo: ſed ex hoc nõ ſequitꝛ ꝙ in illo
inſtanti nature fuerit priuata: ſed tñ põt
inferri ꝙ in iõe nature que eſt fundamen
tũ filiatiõis ade: nec icluditꝛ iuſticia nec
eius carentia: qd̕ ꝯcedo. Ex hoc tñ nõ ſe
quitur ꝙ fuerit aliqñ ſub neutro extremo
vel ꝙ prius fuerit ſub priuatione q̄ ſub
oppoſita gratia. Ad aliud de apertione
ianue parꝫ ꝙ ianua nõ fuit ſibi aperta ni-
ſi ꝑ meritũ paſſionis chr̃i p̄miſſe ꝛ ſpecia
liter accepte in ordine ad hanc ꝑſonaꝫ: vt
propter hanc paſſionem huic perſone nũ
q̄ ineſſet peccatum: ꝛ ita nec aliquid pro
pter qd̕ ianua clauderetur. Et ſi dicas
ꝙ ſi fuiſſet mortua ante paſſionẽ nõ fuiſ-
ſet beata. Dici põt ꝙ ſancti patres in lim
bo exiſtẽtes purgati erant ab originali: ꝛ

tũ fuit eis clauſa ianua vſq̧ ad ſolutionẽ precij. Ita enĩ decreuerat deꝰ ꝙ accepta ret paſſionẽ chrĩ ꝑuiſaʒ omi credituro ad remittẽdũ culpã originalẽ nõ tñ remitteret penã ſcʒ carentiã viſionis diuine ꝓpter paſſionẽ ꝑuiſam tantũ: ſed ꝑſentialr exhibitã ⁊ ideo ſicut illis patribꝫ nõ patuit ianua quouſq̧ fuit facta paſſio ita ꝓbabile videt̃ ꝙ nec btẽ virgini. Ad aliud de infectõe corpis dico ꝙ nõ ꝯcludit ſm viã Anſelmi de pctõ origiali poſitã diſt. xxx. ſecũdi. Dato aũt ꝙ ſic ꝯtrahat̃ originale vt ponit̃ cõiter: põt dici ꝙ ſic illa infectio poſt baptiſmũ non eſt neceſſaria cauſa ꝙ maneat pctm̃ originale qḋ delet̃ ꝑ gratiã collatã. ſic in ꝑmo inſtanti nõ eſſet cauſa infectiõis aie ſi ſibi tũc ꝯferret̃ grã tollẽs huiuſmodi culpã. Ad aliḋ de paſſiõibus marie nõ ꝯcludit. Põt ei mediator recõciliare aliquẽ vt auferant̃ ab eo pene ſibi inutiles ⁊ relinquat̃ in penis ſibi vtilibus: culpa originalis nõ fuiſſʒ vtilis marie. pene tpales fuerunt q̃ in eis meruit.

Ad Bern. põt rñderi ꝙ in inſtanti cõceptiõis naturaꝝ fuit ſctificatio nõ a culpa que infuit: ſed a culpa que infuiſſet aie. Et ſi arguat̃ ꝙ ibi fuit libido falſuʒ eſt de ꝯceptiõe naturaꝝ: licet poſſet ꝯcedi in ꝯceptione ſeminũ. Dato etiã ꝙ in ꝯceptione ſeminũʒ fuiſſet creatio anime non eſt incõueniẽs gratiam tunc fuiſſe infuſam aie: ꝓpter quã aia nõ ꝯtraxiſſet infectionẽ aliquã a corpe cũ libidine ſeminato. Sicẽ enĩ poſt primũ inſtans potuit manere infectio corpis ꝯtracta ꝑ ꝓpagationẽ cum grã i aia mũdata. ita põt eẽ in ꝑmo inſtãti

D.liiij. Irca diſtinctionẽ quartã Quero vtrũ maria ṽgo fuit vera mater dei hoĩs. Q꞉ nõ. Dam. lviij. Chrĩ genitricẽ nequaq̃ dicimꝰ ſctãʒ ṽginẽ. Cõtra Luc. j. Cõcipies in vtero ⁊ paries filiũ ⁊c.

Rñſio. In iſta q̃ſtione ꝯcluſio eſt certa ſicẽ patʒ ꝑ Dam. lviij. Dei genitricẽ vere ſanctam virginẽ ꝑdicamus. Non enĩ hoĩem nudũ genuit ſctã virgo. ſed verbũ incarnatũ.

Opio phoꝝ. Sʒ de eo ꝓpter qḋ aliq̃ dicit̃ mater ⁊ quõ illud poſſit in ꝓpoſito ſaluari ſũt opiniones varie. Quidã enĩ dicũt ꝙ ſolꝰ pater hʒ rõnẽ actiui in gñatiõe ꝓlis ⁊ mater paſſiui ita ꝙ ipã miniſtrat totã materiã ꝓlis: ⁊ in ſolo ſemie patris eſt vis actiua formatiua prolis. Hec videt̃ eſſe opinio phi lib. de aialibꝫ comparãtis virtutẽ in ſemie patris arti ⁊ materiã miniſtratam a matre ligno. de q̃ artifex facit ſtatuã. Sic ponẽdo pʒ quõ b. virgo vere fuit mater chrĩ. q̃ miniſtrauit totã materiã cũ corpus chrĩ fuerit formatũ ex puriſſimis ſanguinibꝫ eiꝰ ſm Dam. Fouit etiã ⁊ nutriuit chrm̃ in vtero ſuo nouẽ mẽſibꝫ nõ ſic alie matres. q̃ in ipis corpus maſculi nõ eſt ꝑfecte organizatũ nec aie vnitũ vſq̧ ad. xl. dies ſm vnã opinionẽ. vel xlvj. ſm aliã. in femina vero vſq̧ ad octoginta.

Alij vero dicũt ꝙ i matre eſt virtus actiua reſpectu ꝓlis. cuʒ filius aliq̃n plus aſſimilet̃ matri q̃ patri. ⁊ hec ẽ opinio galieni quã ſequit̃ Bonauẽ. ⁊ Scotꝰ. op. gal.

Ad Ariſtote. aũt exponit̃ ꝙ mater nõ eſt cauſa ꝑncipalis agens licʒ ipã ꝑncipalius miniſtret materiã: q̃ corpus prolis plus format̃ de materia a matre miniſtrata q̃ a patre. vel dicit̃ ꝙ i hoc plus eſt credendũ Galieno tanq̃ magi̾ experto. In ꝓpoſito aũt de hac matre puriſſima dicit Dam. ꝙ ſpũſſctũs tribuit ei virtutem ſuſceptiuã ſimul ⁊ generatiuã. ſi aũt ipſa eſſet tantũ ꝑncipiũ paſſiuũ nõ videt̃ q̃re copularet virtuti ſuſceptiue virtutẽ generatiuã. Pro cuius euidẽtia notandũ ꝙ nunq̃ cauſa inferior eſt in potẽtia ꝓping̃ ad effectũ: niſi cũ ſupiore agẽte. ſm aũt cõmunẽ ordinẽ vis actiua matris nata eſt ſubordinari vi actiue patris. ⁊ ita a patre ꝯferri matri potẽtia ꝓpinqua ad generãdũ. non illa remota matris que eſt actiuus ꝑmus quo ipã dicit̃ fecũda. Hec potentia ꝓpinqua nõ ꝯferebat̃ marie ex tali cauſa. ſed imediate a ſpũſctõ habẽte talẽ vim ꝑncipalis cauſe. ⁊ ideo ſpũſſanctus dedit ei vim generatiuã. hoc eſt potentiã ꝓpinquã generãdi ſm iſtam vim naturalem. quã ipã erat naturaliter fecunda. et potuiſſet ꝯcepiſſe a pr̃e natali. ſʒ ſuſceptiuam dedit ei inq̃ntum eſt generatio verbi. Sicut enim natura (ad quã vt ad terminũ formalẽ erat iſta generatio) tantuʒ

erat i potẽtia obedientiali vt vniret verbo ſic iſta mater tãtũ habuit potẽtiã obediẽnalẽ vt eſſet mat̃ x̃pi. Per h̃ eni erat mat̃ x̃pi. q2 x̃pũ ſubſiſtebat i illa natura ſibi vnita. Potuit aũt btã maria coopari ſpũi ſancto ſm cauſalitatẽ ſuã. q2 cum ſpũs ſanctus libere agat: nõ neceſſario agit ſm vltimũ potentie ſue ꝛ ſic poteſt ſupplere vices patris naturalis vel efficacius opari q̃ pater cauſalitate cauſe ſecũde operãte ſecũ3. Nec obſtat ꝙ ꝓductio corporis chri fuit in inſtãti quia cũ ipa mater imediate fuerit pñs ꝛ habuit vim actiuam reſpectu termini actionis potuit in ipſo inſtanti coopari ꝛ ita ꝓbabile eſt de alijs matrib9 ꝙ agũt in vltimo inſtanti ad terminũ generationis producendũ ꝛ nõ tantũ per vim actiuam in materia miniſtrata. Nec videtur incõueniens (ſm ſcotũ) attribuere tantam actionẽ matri. quia facta decaſione ſeminis patris: ꝯſequẽs formatio vſq ad partum videtur ꝑncipaliter ſed ꝯditiões matris: vt ꝙ habeat matricem calidam ꝛ bene diſpoſitam. Unde poſito illo corpe alterato per potentiã diuinã extra matricem nõ fieret generatio: ꝛ tamen idem paſſum eſſet ꝛ eadem agentia eſſent approximata vt videt̃ niſi de ſola matre. Et ſic ſi ponat̃ ſemẽ patris corrũpi. facta alteratiõe precedẽte generationẽ: puta quia eſt pars prolis: verius mater ageret q̃ pater. q2 imediate in inſtanti generatiõis. pater aũt nõ: ſed tantũ in alteratiõe precia ꝑ illa3 vim actiuã que fuit in ſemie patris. Uel ſi ponatur ſm aliam opinionẽ ſemen patris manere in inſtanti generatiõis ꝛ vim actiuam manere in eo nec illud ſemẽ ꝯuerti in corpus prolis: ſed poſt formationẽ corporis reſolui in aliud: adhuc in inſtanti generationis mater poterit agere ꝛ pater ꝑ illã vim dimiſſam in ſemine. Ad Da

Rñſio ad arg. maſcenũ in oppoſitum dico ꝙ non negat abſolute beatam virginem eſſe matrem chriſti: ſed ad intellectum hereticorũ ſcilicet neſtorij ꝛ eius ſequacium ponentiu3 ipſam genuiſſe purum hominem. Uerba nanq fidem chriſtianam exprimentia debent eſſe ab errore longinqua ꝛ deuotioni approximantia maxime illa in quibus eſt ſermo de virgine Maria. Ipſa eni3 cunctas hereſes interemit in vniuerſo mundo. veritatem in ſe concipiendo ꝛ pariẽdo: reconciliationẽq tot generi humano ſua nimia humilitate ꝛ puritate ꝓmerendo. ꝛ ideo erga eam ardere debet omnis chriſtianoꝝ deuotio.

Circa diſtinctionẽ quintã Quero vtꝝ perſona humana fuerit a verbo aſſumpta. Et ſic q2 ad dignitate3 ſingularis ſpectat vt illud ſingulare ſit perſona (cum perſona ſit nomen dignitatis) ſed natura humana aſſumpta magis notabilis eſt in chriſto q̃ in alio homine. ergo cum in alijs ſit perſona: in chriſto non amittit ratiõe ꝑſone. Diſt. v.

Contra Auguſtinus de fide ad Petrum. Deus naturam hominis aſſumpſit non perſonam. Rñdeo ꝙ oimode eſt falſum ꝙ ꝑſona ꝑſonã aſſũpſerit. Aſſumptũ enim a verbo non fuit perſona ante aſſumptionẽ. Si enim ante eſſet ꝑſona q̃ eſſet deus. virgo Maria nõ concepit deum. ſed hominẽ purum qđ eſt cõtra euangeliũ ꝛ conceptionis articulum. Nec fuit perſona poſt aſſumptionẽ: quia tunc in chriſto eſſent due perſone. ſc3 perſona aſſumẽtis. ꝛ perſona aſſumpti. ꝛ ſic non eſſet ibi vnio. quia nec in vnitatẽ perſone nec in vnitatem nature. cum ſint ibi due nature ſc3 diuina ꝛ humana. Preterea ſi perſona manens perſona ꝑſonalitate creata aſſumeretur: ſequeretur cõtradictio ſc3 ꝙ ide3 eſſet dependens ꝛ independens. quod enim aſſumitur dependet ab aſſumente vt a ſuppoſito. Perſona autem nec dependet actu nec aptitudine dependentia ad ſuppoſitum. vt dictũ eſt diſtinctione prima. Uerbũ itaq aſſumpſit naturã humanã in atomo ſiue ſingularẽ ſm Dam. non autẽ ꝑſonã. Rñſio ad q̃ſti.

Ad argumentũ in oppoſitum dico ꝙ natura aſſumpta corpo eſt nobilior ꝙ in nobiliori ꝑſona ſtabilitur q2 nõ eſt i perſona creata. ſed in perſona increata. Unde eſto ꝙ deus aliquẽ aſſumeret qui ia3 eſſ ꝑſona. ille cum deſineret eſſe ꝑſona nihil

dignitatis amitteret. eſſet eñ ꝑſona ſm naturã aſſumentẽ q̄uis non ſm naturã aſſumptam.

Di. vj. C Irca diſtinctionẽ ſextã Quero vtrum chr̄s ſit aliqua duo. Arguitur ꝙ ſic. In chr̄o nõ ſolũ eſt eſſe exiſtentie verbi ſed etiã nature humane. ergo eſt duo exiñtes. Probaꝛ añs. q2 tota trinitas ꝑduxit in rõne cauſe efficientis illã naturã quã verbũ ꝑſonauit. cauſalitas aũt hmõi nõ terminaꝛ niſi ad exiſtens creatũ. Preterea ſm Ariſto. v metaph. Differẽtia ſpecie infert differentiã numero. ſ3 hic eſt quaſi differẽtia ſpecifica naturarũ. ergo numeralis: igiꝛ duo

Contra Athanaſius in ſymbolo non duo tamẽ ſed vnus eſt chr̄s. Rñdeo ꝙ chr̄s nõ eſt aliqua duo. Non eñ eſt due ꝑſone vt patz ex diſtinctione p̄cedẽti. nec eſt due nature: q2 nõ eſt natura humana lic3 habeat in ſe duas naturas. Ad p̄mũ dico ꝙ nõ ſequiꝛ In chr̄o ſũt duo eſſe. ergo eſt duo exñtes q2 ꝯcretũ nõ numeraꝛ abſq3 numeratione ſuppoſiti. ſicut chr̄s nõ dicaꝛ duo volentes lic3 ſint in ſe due volũtates. nec habẽs duas ſciẽtias dicaꝛ duo ſcientes. Ad ſcd̃3 ꝯcedo ꝙ in chr̄o ſunt due nature numero. ſed nõ ſequitur ꝙ chr̄s ſit duo numero. q2 chr̄s nõ eſt altera iſtaꝝ naturarũ. Perſona tñ verbi ſubſiſtit duabꝫ naturis. In vna habet p̄mũ eſſe. in alia quaſi aduẽticia. a qua habet ſcd̃3 eſſe. ſicut ſi aliquo modo ſortes diceretꝛ ſubſiſtere in hũanitate ⁊ albedine ⁊ hoc ſine cõpoſitione ꝓprie dicta. q2 vna nõ ꝑficit aliam. nec ex eis eſt aliqua tertia ꝑſona. Quedã autem auctoritas Dam̃. innuens ibi eſſe compoſitionẽ debet intelligi de compoſitiõe improprie dicta. q2 ſc3 ibi eſt ſimul poſitio nature cũ natura. ꝓpter vnitatẽ duarũ naturaꝝ in quibꝫ ꝑſona verbi ſubſiſtit. Qd̄ etiam dicaꝛ in ſymbolo ſicut anima rõnalis ⁊ caro vnꝰ eſt homo: ita deꝰ ⁊ homo vnus eſt chr̄s. nõ eſt ſilitudo q̄tũ ad extremoꝝ cõpoſitionez. ſed q̄tũ ad hoc ꝙ ſicut aĩa ⁊ caro ꝯcurrũt ad vnitatẽ ꝑſone: ſic etiã deitas ⁊ humanitas in chr̄o in vnitatem ꝑſone ꝯcurrũt: q̄uis hoc fiat alio ⁊ alio modo.

C Irca diſtinctionẽ ſeptimã Quero vtrũ deus ſit factus homo. Di. vij. Quod nõ. q2 tũc eſſet factus. Probaꝛ ꝯñs. quia ſortes eſt factus homo. ergo eſt factus. ſic in ꝓpoſito. Preterea ſi factus eſt hõ ergo eſt mutatus ad hũanitatẽ. ꝯñs patz vniuerſaliter in omnibꝫ. Cõtra Joh. j Verbũ caro factũ eſt. caro poniꝛ ꝓ hoĩe.

Rñſio. Propoſitio eſt ſimplr̄ vera. deus eñ eſt factus homo. nõ ꝙ diuina natura ſit mutata in humanã. ſed q2 humana natura vnita eſt ꝑſone filij dei. ⁊ hoc per factionem trinitatis. q2 tota trinitas opata eſt effectiue illã vnionem. Ratione cuius vnionis illa eſt vera deꝰ eſt homo: ⁊ ecõuerſo homo eſt deꝰ. ꝓ eo ꝙ due nature ibi vnite ſunt in vnã ꝑſonã. que eñ in vno ſuppoſito vniunꝛ de ſe inuicẽ in cõcreto p̄dicanꝛ: tũ etiã q2 ſuppoſitũ ſubſiſtens in aliqua natura dicaꝛ tale ſm illa3 naturã. Deus igiꝛ q̄ nõ ſemꝑ fuit homo ꝑ opationẽ trinitatis factus eſt hõ ⁊ ecõuerſo homo factus eſt deus. Vnde Auguſtinꝰ. Talis fuit illa vnio que deũ faceret hoĩem ⁊ hoĩem deũ. Ad primũ dico. ꝙ ꝯñs nõ valet. q2 factio qñ poniꝛ ſcd̃m adiacẽs dicit factionẽ ſimplr̄. quãdo aũt poniꝛ tertiũ dicit factionẽ ſm q̄d: ſc3 ſm illud ſm qd̄ ſpecificaꝛ. Ad probationẽ dico ꝙ nõ ſequiꝛ de ſorte. gratia forme. ſed tm̃ gr̄a materie. q2 ſortem eſſe hoĩem dicit primũ eſſe ſortis. nõ ſic in ꝓpoſito. Ad ſecundũ dico ꝙ nõ oportet om̄e qd̄ fit tale mutari vt ſit tale. ſed hoc tantũ accidit in illis que prius fuerũt in potẽtia ad illud ſm qd̄ fiũt in actu ꝑ informationẽ. quo mõ nõ fit verbũ homo ſed tantũ ꝑ vnionẽ ꝑſonalẽ. Vnde mutatio ſolũ eſt in natura hũana in qua eſt paſſio correſpõdens factioni trinitatis.

V Trum p̄deſtinatio q̄ſtio. ij. qua chr̄s p̄deſtinatus eſt eſſe filius dei neceſſario p̄ſupponat lapſum humane nature. Et arguitur

q ſic. Ad Gal. iiij. At vbi venit plenitudo tpis miſit deus filiū ſuū natū ex muliere: factū ſub lege vt eos q̄ ſub lege erāt redimeret. Hic aſſignat apl's noſtrā redemptionē eſſe rōnem miſſionis filij dei in carnē. Itē Aug⁹ ſup Job. Si de⁹ pctōres nō amaret: ad terrā de celo non deſcēderet. Cōtra. Aug. de ſpū z aīa. Proptereа deus fact⁹ eſt hō vt totū hominē in ſe bẽificaret: vt ſiue hō ingrederet intus p intellectū: ſiue egrederet extra p ſenſum: in creatore ſuo paſcua īueniret. Paſcua intus in cognitione deitatꝫ: paſcua foris in carne ſaluatoris. Hec rō remanet etiā circūſcpto lapſu hūane nature.

Rñſio. Hic pmo videbit de ſuppoſito. ſcīdo de qſito. Quantū ad pmū dicit aplus ad Rho. j. q chr̄s p̄deſtinatus eſt eſſe filius dei in virtute.

Predeſtinatio eſt. Ubi ſciendū q cum p̄deſtinatio ſit p̄ordinatio ad gl'iam pncipaliter z ad alia in ordine ad gl'iam: et huic nature hūane in chriſto p̄ordinata ſit gl'ia: z vnio iſta verbo in ordine ad gl'iam. qz nō tanta gl'ia fuiſſet ſibi cōferenda ſi nō eēt vnita ſicut modo collata eſt. Queādmodū igit merita cadūt ſub p̄deſtinatōe ſine q̄b9 nō ordinaret tanta gl'ia: ita videt de iſta vnione. z ita ſicut predeſtinatū eſt hanc naturaꝫ vniri ỽbo: ita p̄deſtinatū eſt hūc hoiem eſſe filiū dei. Et ſi dicas q p̄deſtinatio pmo reſpicit pſonam: natura aūt nō pſonata vnita ē verbo. Rñſio. Cū deus poſſit diligere non tm̄ pſonā ſed etiā naturā: ſic pōt predeſtinare nō tm̄ pſonā ſed etiā hanc naturam

ſcdꝫ ar. Quantū ad ſecūdū eſt duplex opinio. Quidā eñ adherentes autoritatib9 allegatꝫ dicunt: q ſi Adam nō peccaſſet: filius dei nō fuiſſet incarnat⁹. Et huic opinioni magꝫ adheret Bonauen. Alij ỽo dicūt q ſi Adam nō peccaſſet: nihilo minus ỽbū diuinū naturā humanā aſſumpſiſſet: nō tñ veniſſet vt redemptor neqꝫ vt paſſibilis. quia illa aīa cui deus preoptauit nō ſolū ſummā gloriam ſed etiā ſibi coeuam: non fuiſſet vnita corpi paſſibili: ſi non eſſet redemptio facienda. et ſic ſunt omnes autoritates exponēde. Huic opinioni magꝫ adherent Sco. z Alexander. Ad hoc adducitur ab Alexādro Bern. exponens illud Jone: Propter me orta eſt hec tēpeſtas: de filio dei: adducēs q lucifer p̄uidit rōnalē creaturā aſſumendā in vnitatē pſone filij dei: vidit et inuidit. Uñ inuidia cauſa fuit caſus diaboli z mouēs ipm ad tentandū hoiem cuius felicitati inuidebat: vt p peccatum demereret humana natura aſſumptiōeꝫ et vnibilitatē ad deū. Ex quo patet q lucifer intellexit vnionē nature humane ad diuinam: nō exiſtēte lapſu humane nature. z ipm lapſuꝫ intellexit vt impeditiuū vnionis ꝓpter qđ ipm procurauit. Hoc etiā a Scoto pbat. quia nō eſt veriſimile q ꝓpter ſolam redēptionē faciēdā de⁹ illam aīam ad tantam p̄ordinauiſſet gloriam: cum illa redemptio nō ſit tantū bonum q̄ntū eſt illa gloria aīe chriſti. Nec eſt veriſimile tantū bonū in entib9 z tam ſummū eſſe tantū occaſionatū ꝓpter minus bonū. ſicut nec eſt veriſimile ipm prius preordinaſſe adam q̄ꝫ chr̄m. qđ tñ ſequeret. imo etiā vlterius q p̄deſtinato adam pus p̄uidiſſet eū caſuꝝ q̄ꝫ predeſtinaſſet chr̄m: ſi tm̄ eſſet aīe p̄deſtinatio illius p redēptiōe alioꝝ. Poteſt igit dici q prius natura q̄ꝫ aliq̄d p̄uideret circa pctōrem: ſiue de pctō: ſiue de pena. deus pelegit ad illaꝫ curiā celeſtē oēs q̄s voluit angelos z hoies in determinatꝫ gradibus. z nullus eſt p̄deſtinat⁹ tantū: qz alius eſt preuiſus caſur⁹: vt ſic nullū oporteat gaudere de lapſu alteri⁹.

Diſtin. viij.

Circa diſtin

ctionē octauam q̄ro Utrū in chriſto ſint due filiatōes. Q. non. Filiatio cōſtituit filiū. igit due filiationes duos filios. chriſtus non eſt duo filij. ergo. Item Filiatio eſt tm̄ ſuppoſiti: nō nature ſicut generatio. vnde in diuinis eſſentia nō generat nec generat. ſed in chriſto nō eſt niſi vnū ſuppoſitū. g̃ non eſt niſi vna filiatio. Contra. Si pr̄ fuiſſet incarnat⁹: fuiſſet filius nō filiatione eterna. g̃ tpali. ſed ꝓprietas eterna filij ita abſtrahit ab omni creatura vt termio: ſicut ꝓprietas patrꝫ. ergo filiatio eterna nō habet reſpectum ad matrē vt dicat eius

filius. eſt igitur in eo alia filiatio. Preterea. v. metaph. ca. de ad aliquid: infert Ariſtoteles. Si idem referretur ad plura eadē relatione ꝙ idē bis diceref. ergo nō poteſt chriſtus eadē relatione dici ad patrē ⁊ ad matrem. In iſta tamen q̄ſtione q̄dam tenent ptem negatiuā. cui⁹ opinionis eſt Bonauen. Alij ꝟo affirmatiuā. et hui⁹ opinionis ſunt Rich. ⁊ Sco.

Riſio

Et pbaf q: ad duos termios nō poteſt eſſe eadē relatio. q: tunc eadē ſimł eſſet et nō eſſet: puta ſi vnus illoꝝ corrūperef et alius remaneret: cū relatio nō poſſit eſſe ſine termino. Itē. Chriſti ſunt due generationes ſm Dam. ergo ⁊ due filiatiōes. Probaf ꝯña. q: ad plurificationē generationū ſequif plurificatio filiationuȝ. eſt igif in chr̄o filiatio eterna ad patrē: et tēporalis ad matrē.

Dubiū

Sed h̄ eſt dubium Utrū filiatio realis ad matrem q̄ fundaf ſup naturā actualiſ exiſtentē acceptā per generationē: ſit eadē realiter fundamēto. Uidef ꝙ ſic. q: reſpectus creature ad deum efficientē eſt idē realiter fundamēto: ex pma diſt. ſcdi. igif et reſpect⁹ ad proximū efficiēs eſt idē effectui: cum oēs cauſe efficientes ordinate habeant rōnem vnius cauſe totalis.

Riſio

Riſio Illa relatio nō eſt eadem realiter fundamento: cū poſſit fundamentū eſſe ſine tali relatōe. Poſſet eñ eadē natura eē creata imediate a deo. nō ſic eſt de relatione ad pmū efficiēs: ſine qua fundamentū eſſe: includit ꝯtradictionem.

Ad ar.

Ad pmū argumētū rńdeo ꝙ ad plurificationē filiationū nō ſequif plurificatio filioꝝ. q: cōcretum nō plurificaf niſi ad plurificationē ſuppoſiti. ſicut nō ſequitur: plures ſcie. ergo plures ſcientes. Ad ſecundū dico: ꝙ generatio i creaturiſ nō ſolū eſt ſuppoſiti ſed etiaȝ nature: cū natura plurificef in ſuppoſitiſ. nō ſic in diuis vbi natura nō plurificaf in ſuppoſitiſ: et ideo nō generat nec generaf: cū generās realiſ diſtinguaf a genito.

Diſt. ix

Circa diſtin

ctionē nonā quero Utrū chriſto debeaf latria ſolūmō ſm naturam diuinā. Q, ſic. Latria eſt cult⁹ vel honor ſoli deo debitus rōne ſummi dominij. ſed chr̄o ſolū ſm naturā diuinā eſt ſumm⁹ dñs. igif ⁊c. Contra Mgr in lr̄a adducit autoritates. Hic primo vidēdū eſt q̄d ſit latria. Scdo q̄liter debef. et Tertio ſm quā naturā chriſto debef.

Quantū ad pmū dico ꝙ ſic poſſumus aliquē actu interiori revereri: bona noſtra reputādo parua reſpectu bonorū illi⁹ quē reueremur: ſic poſſum⁹ extollere in corde ſeu reuereri ſummā dei bonitatem ac maieſtatē a qua manat ⁊ deſcēdit q̄cquid in nobis eſt bonitatis. Huic aūt actui interiori correſpōdent aliq̄ actus exteriores q̄ ſunt ſigna hui⁹ actus interioris. puta in q̄cunq; lege aliq̄ ſacrificia vł aliq̄ qui ritus ſeu cōſuetudines aut pſtrationes pteſtātes ſummā eſſe dñationem in eo cui talia exhibenf: ⁊ ſubiectionē reſpectu illi⁹ in exhibēte. Ex iſtiſ ergo actibꝫ pōt generari q̄dam habit⁹ inclinās ad faciliſ et prompte eliciendū tales actus. et ſicut tales act⁹ erant boni q̄ñ erant debite circūſtātionati: ita habit⁹ genitus ex talibꝫ actibꝫ freq̄nter elicitiſ. Sic ergo hoc nomē latria poteſt equoce accipi. Uno mō p cultu ſiue reuerētia exhibita actu exteriori vł pro habitu inclinante ad talē actū. Et ille habitus cū ſit cōſonus recte ratiōi virtus eſt: ⁊ non theologica: q: licȝ reſpiciat deū vt cui debef reuerētia: non tñ habet ipm p obiecto imediato ſed honorē ſibi actu exteriori exhibendū. In actibꝫ etiaȝ virtutū theologicarū nō cōſiſtit ſuperfluū. bene tñ repif in actu latrie exceſſus. vt ſi q̄s ſacerdos vellet decē miſſas cātare in vno die ad laudē dei: nō ſeruaret modū Eſt ergo ꝟtus moralis ⁊ potiſſime cōtinef ſub iuſticia qua reddif ſupiori q̆d ſibi debef. Poſſet tñ large ſumi p cultu interiori quo credif: diligif: et ſperaf deus. et ſic cōplecteref tres virtutes theologicas. ſed non ſic ſumif pprie: ſed p cultu exteriori ſeu ſeruiture corpali. Eſt eñ latria idē ꝙ ſeruitus ſm Aug in li. x̄ trini. Sic per oppoſitū idolatria dicif exterior ſeruit⁹ idoloꝝ. qui eñ diſcredit: non idolatra pprie ſed infidelis dr̄. ſed tunc dicif idolatra cum exteri⁹ colit vel adorat idola. Queſtio itaq; propoſita non eſt

latria q̄d

de latria virtute ſed actu. quia tentio vel
debitū nō eſt ꝓprie ad ꝟtutē: ſed ad actū
aliquē ꝟtutis generatiuū: vel a ꝟtute eli/
citū. quia ille imediate eſt in prāte noſtra

q̄lr̄ debet latria Quantū ad ſecundū articulū dico ꝙ
de illo actu bono eſt ꝑceptū affirmatiuū.
Rōnabile eñ eſt creaturā intellectualem
obligari ad aliq̄n recognoſcendū et reuerē/
dū ſummū dñm ſuū Hoc aūt preceptū
ſicut alia affirmatiua obligat ſemꝑ: ſed n̄
pro ſꝑ. Et pōt poni ꝙ obligatio ad iſtū
actum ꝑtinet ad ꝑmū preceptū prime ta
bule Nō habebis deos alienos. qḋ ꝑce/
ptū nō eſt tm̄ negatiuū ꝓhibēdo adora/
tionē exhiberi alicui cui nō ꝯuenit: ſed af
firmatiuū: vt habeat deꝰ verꝰ tanq̄ dñs
et adoret. qḋ bñ exꝑmit Deut. vj. Dñm
deū tuū adorabis et illi ſoli ſeruies ꝛc.

Ad actū huiꝰ precepti aliq̄n elicendū
tenet q̄libet adultus. et ꝑ tꝑe legꝭ moy/
ſaice videt determinatio tꝑis fuiſſe ad actū
huius ꝑcepti ꝑ tertiū ꝑceptū de obſerua
tione ſabbati. et pro tꝑe legis euangelice
in ſanctificatiōe diei dñice. Et etiā deter
minat q̄tum ad actū ſm quē iſte cultus
vl̄ honor debet exhiberi: puta i oblatio/
ne illiꝰ ſūmi ſacrificij eucbariſtie quā de/
bet ſacerdos offerre, et in illa oblatione
debet populus intereſſe ꝛ offerre: q̄ tenet
audire miſſas totas die dñico: ſm illud
de ꝯſe. diſt. j. Miſſas. Etſi neceſſitas ex/
cuſet ab excuſatiōe huiꝰ actus quē deter/
minat eccleſia: neceſſe eſt ſupplere in alio
equalenti: vt ſaltē die illo deputato ſpeci
aliter cultui diuino aliq̄s actꝰ habeat re/
latus imediate in deū ad eiꝰ reuerētiam:

An latria debeatur chriſto. ſm Sco. Quantū ad tertiū: cum q̄rit
an debeat chriſto latria ſolūmō ſm natu
rā diuinā. Dico ꝙ ly ſolūmō ꝑt accipi ca
tegorematice: vl̄ ſyncategorematice. Pri
mo mō cōcedo ꝙ ſic. q: chriſto ꝯſiderato
ſm ſolā naturā diuinā ſufficiens eſt in eo
rō ſūmi adorabilis. Si aūt ſumat ſynca
tegorematice: tūc notat excluſiōē ab vno
extremo reſpectu alteriꝰ extremi. et tūc vl̄
pōt excludi a termio adoratōis. vel vt rō
adorandi. Primo mō dico ꝙ nō ſolū ſm
naturā diuinā eſt chrs ſic adorādus. q̄a
a termino adorationis nō debet excludi
natura hūana. ipam eñ ſecludendo non

poteſt adorari chriſtus: cum ſit deus ꝑfe
ctus ꝛ hō ſm Damaſ. Scḋo ꝟo mō put
ſolū excludit aliq̄d vt rōnem adorandi:
pōt dici ꝙ ſolūmō ſm naturā diuinā eſt
adorādus. q: in nulla alia natura eſt rō
ſummi dominij: ꝛ ita nec rō adorationis
debite ſūmo dño. Exēplū de rege ꝛ pur
pura. q: ſi et rex ꝓpter ſe ſit adorādus: tm̄
adorat cū purpura adiuncta: lꝫ purpura
nō ſit rō adorandi. Etſi q̄rat que adora/
tio debet hūanitati chr̄i: ita ꝙ ipſa ſit rō
adoratiōis. Rñō ꝙ adoratio hyꝑdulie.
Ubi ſciendū ꝙ ſicut latria eſt cultus ſoli
deo debitꝰ: ſic dulia eſt cultꝰ debitꝰ crea
ture rōnali. et diuidit in duliā maiorē ꝛ
minorē. Dulia maior dr̄ hyꝑdulia q̄ eſt
reuerentia debita excellētiſſime creature
cuiuſmodi eſt hūanitas chr̄i q̄ redēptio/
nem noſtrā effecit meritorie: lꝫ tota trini/
tas ipſam ꝑncipalr̄ fuerit opata. Hec
etiā reuerētia debet btiſſime ꝟgini Ma
rie q̄ oēm puram creaturā ſupexcellit no
men hñs excellentiſſimū: ita ꝙ excellētꝰ
pure creature ꝯuenire nō pōt. Ipa nāq̄
ꝟgo ꝑmanēs: dei mr̄ exiſtit. qḋ tante di/
gnitatꝭ eſt ꝙ nō ſolū viatores: ſed etiā cō
prehēſores: nō ſolū hoies ſed etiā angeli
reuerent ꝓrogatiua ſpeciali. Ex hoc eñ
ꝙ mater dei eſt: prelata ē ceterꝭ creaturꝭ:
et eam ꝑ ceterꝭ decens eſt honorari ꝛ ve/
nerari. Alios ꝟo ſanctos veneramur du
lia. Sunt aūt latria ꝛ dulia diſtincte ſpe
cies virtutis (ſm Bonauen.) cū cultus q̄
exhibetur creatori ꝛ cultus exhibitꝰ crea/
ture formalem habeāt differentiā. Aliꝰ
eñ eſt modus adorandi creatorē ꝛ alius
adorandi creaturam Siquis eñ ſacrifi/
caret homini: crimē idolatrie cōmitteret.
etſi quādoq̄ idem honor vtriq̄ exhibe/
atur: alia tamen eſt ratio motiua: et ideo
alia virtus directiua. Non eñ exhibetur
honor homini in preſtationē ſummi do
minij ſicut exhibetur deo. Etſi arguas
ꝙ magis ꝛ minus nō diuerſificant ſpeci
em. ſed latria ꝛ dulia differunt ſicut ma/
ior honor ꝛ mior. ergo ꝛc. Rñdeo ꝙ ma/
ior eſt vera: quādo non eſt alia differētia
q̄ꝫ per magis ꝛ minus. Hic autē eſt alia
differentia: vt patet ex predictꝭ. Ad ar
gumētum dico ꝙ ꝓbat, put ly ſolū tenet

ſyncategorematice et excludit aliud a na-
tura diuina (vt rōnem adorandi) et h̄ eſt
verū q̄a ſi natura humana eſſet ratio ado
rationis latrie: ipſa ſeparata a ṽbo eſſet rō
eiuſdem adoratiōis: quod falſum eſt ſm
Aug. in lr̄a. q2 ſi natura iſta ſepar̄ a ṽbo:
illi homi nunq̄ ſeruio. ſ. hac ſeruitute.

q̄ſtio.ij.

Secundo queritur

Utrū cultus latrie ſit exhiben
dus imagini chriſti. Et q̄ non
videt̄ Exod. xx. Non facies tibi imaginē
neq̄ ſculptam ſilitudinē. Si ergo ꝓhibi
tū eſt imaginē fieri: multo magis z adora
ri. Itē Dam. Magne impietatis eſt fi
gurari qd̄ deitatis eſt. ergo maioris ipie-
tatis eſt adorare iam figuratū. Item
Fortius fugiendus eſt ritus idolatrie q̄ le
galis cerimonie. ſed eccleſia fugit ritū ceri
monie legalis ne videat̄ iudeizare. ḡ de-
bet fugere ritū idolatrie q̄ conſiſtebat in
veneratiōe imaginū. Item. Cū hmōi
imagines nec ꝑ nouū nec ꝑ vetus teſtamē-
tum approbent̄: videt̄ q̄ earū introductio
fuerit nouitatis p̄ſumptio. Cōtra. Da
maſce. li. iiij. Honor imagis refert̄ ad ꝓ-
totypū. i. ad p̄ncipale figuratū. ḡ idem eſt
adorare imaginē et eū cuius eſt imago. Si
igit̄ chriſtus colēdus eſt cultu latrie: vide
tur q̄ et imago ſimilit̄. Rñſio q̄ ima-
ginū introductio in eccleſia nō fuit abſq̄
rationabili cauſa. Introducte eñ fuerūt
ꝓpter triplicem cauſam. ſcz: ꝓpter ſimpli-
ciū ruditatē: ꝓpter affectuum tarditatē: et
ꝓpter memorie labilitatē. Propter ſimpli
ciū ruditatē inuente ſunt: vt ſimplices q̄
nō poſſunt ſcripturas legere: in hmōi ſcul-
pturis et picturis poſſint aptius noſtre fidei
ſacramēta intueri. Propter affectus etiam
tarditatē ſimilit̄ introducte ſunt vt hoies
qui nō excitant̄ ad deuotionē ex his q̄ au
re ꝑcipiunt: ſaltē excitent̄ dū eadē in figu
ris z picturis tanq̄ p̄ntia oculis corpis cer
nunt. Plus eñ excitat̄ affectus noſter ꝑ ea
que videt q̄ ꝑ ea que audit. Propter ṽo
memorie labilitatem. quia ea que tm̄ au-
diunt̄: facilius tradunt̄ obliuioni q̄ ea q̄
vident̄. In multis eñ verificat̄ illud cō-
mune dictum: verbum intrat per vnā au
rem et exit per aliam. Diſpenſatione igi-
tur diuina factum eſt vt imagines fierēt
p̄cipue in eccleſijs: vt videntes eas recor
demur de bñficijs nobis impēſis: et ſan
ctorū operibus virtuoſis. Quoniā igit̄
imago chriſti introducta eſt ad rep̄ſentan
dū eum q̄ ꝓ nobis crucifixus eſt: nec ima
go offert ſe nobis pro ſe ſed pro illo: ideo
oīs reuerentia que ei offert̄: exhibet̄ chrō
Et ꝓpterea imagini chrī debet cultus la
trie exhiberi. Sic etiam crux chrī ſm
Bonauen. eſt adorāda adoratiōe latrie:
nō vt res: ſed vt ſignum rememoratiuū
ducens nos in chriſtū crucifixū. Illa tñ
crux q̄ precioſo ſanguine chriſti eſt irriga-
ta eſt veneranda non ſolum vt ſignū: ſed
rōne materie. cui honor nō debet dici la
tria vel dulia. q2 nō eſt ſpecies adoratio-
nis q̄ reſpicit naturā intellectualē. ſed vo-
cari poteſt honor veneratōis. Ad illō
ergo quod obijcit̄ q̄ ꝓhibitū eſt ne q̄s fa
ciat ſibi imaginē: dicendū. q̄ pro illo tem
pore ꝓhibitū eſt in quo deus hūanā na-
turam nondū aſſumpſerat. tunc eñ cum
deus oino ſpūs eſſet: infigurabilis erat.
et ideo ipm̄ figurare erat error z ipietas.
et ꝓ illo tp̄e loquebat̄ Dam̄. Ad illud
qd̄ obijcit̄ q̄ illō videt̄ eſſe idolatrare: di
cendū eſt. q̄ verum eſt ſi adorarent̄ ratiōe
ſui: ita q̄ crederet̄ aliq̄d diuinum ibi eſſe.
Nunc aūt nō eſt ſic: imo oino aliter men-
tes fidelium venerant̄. et ideo nō ſeruant
idolatrie ritum. Etſi obijcias q̄ ſūt oc
caſio errorū. Dico q̄ littere ſacre fuerūt et
ſunt vſq̄ ad hodiernum diem occaſio er
rorum z etiam ille creature: non tamē ꝓ-
pter hoc ſunt littere delēde z creature de
ſtruēde quia hoc diuini iudicij eſt: vt bo
nis ſint in bonum: malis aūt in malū cō
uertant̄. Ad illud qd̄ dicit̄ q̄ hoc nō ha
bet auctoritatem ex ſcripturis: dicendum
q̄ apoſtoli multa tradiderūt q̄ tñ nō ſunt
ſcripta. Narrat tñ Aug. duo q̄ ſūt ad
imaginū confirmationem. Unū eſt q̄ cū
pictor q̄dam a rege Abagaro miſſus: fa
ciem dñi figurare nequiret propter radi-
orū coruſcantiū claritatē: dñs veſtimētū
ipſius ꝓprie faciei ſupimponēs: i eo ſuiipſi-
us imaginem impreſſit et regi Abagaro
miſit. Aliud: q̄ Lucas dominū z matrē
eius depinxit.

Rñſio q̄re ſūt admiſſe imagines

q̄stio.iij. Ertio q̄ritur vtrū cult⁹ latrie possit exhiberi christi aduersario sine peccato? Responsio ſm Bonauē. q̄ honor latrie pōt exhiberi aduersario christi dupliciť. Aut simpliciter. aut sub condicione. Si simpliciter. dico q̄ non pōt sine pctō. offerť eīm cult⁹ latrie alteri q̄ deo: et ideo ē ibi peccatū idolatrie. Nec excusať rōne ignorantie. habet eīm triplex remediū p̄ q̄d pōt errorē deuitare. Primū est remediū pmonitōis sacre scripture: q̄ dicit q̄ multi in nomine christi venturi sunt mēdaciter. Secundū est remediuȝ orōnis interne: q̄ ad deū debet hō recurrere vt cor ei⁹ illuminet. Tertiū est suspensio credulitatis sue. Non eīm debet homo oī spūi credere: sed pbare si ex deo sunt. q̄ eīm cito credit in talibus: leuis est corde. et fortassis inflat⁹: dum ad tales visiones ⁊ reuelatōes idoneū se esse estimat. Vñ tales apparitōes potius sunt formidande q̄ desiderande.

Exem. Narrať eīm de q̄daȝ scto patre q̄ cum diabolus in specie christi appareret: ille clausis oculis dixit se in hac vita christū nolle videre. At diabolus ei⁹ humilitate cōfusus statim euanuit. Ecōtra de pluribus narrať qui se ad visiōes idoneos reputauerūt ⁊ desiderauerūt: qui in mītas insanias ⁊ errores precipitati sunt. Et ideo simplr adorās ds christi aduersariuȝ: nō excusať a pctō: etiāsi credat eū esse christū.

Si aūt adoret sub condicione: hoc pōt esse duplr. q: illa cōditio est apposita habitualiter: vel actualiter. Si actualiť: sic nō adorat ipm luciferū sed magis chrm. q: nō stat adoratio nisi stante cōditione. et ad eū referť adoratio ad queȝ refertur adorationis implicatio. Si aūt sit tm̄ apposita habitualiter: nō sufficit ad vitādū pctm̄ idolatrie respectu hui⁹ apparitiōis. sufficit tñ respectu sacramenti altaris. Nā talis trāsfiguratio est insolita: et ideo requirit cōsiderationē ⁊ attentioneȝ: quapropter nō debet ad eā precipitanter seq̄ adoratio: sed cū maturitate ⁊ pia oratione. sed qa consecratio hostie est cōsueta: ideo sufficit q̄ adorans in habitu habeat hāc conditionem. vicȝ si cōsecratio debito mō facta est. vñ pauci vel nulli fideles in hac adoratione peccāt. oēs eīm accedūt cū conditione ista. Q̄ aūt dicit q̄dam decretal' q̄ plus peccat malus sacerdos q̄ nō cōficit ⁊ simulat se cōficere: q̄ ille q̄ in peccato existēs cōficit: p̄ eo q̄ facit pplm idolatrare. hoc intelligiť q̄ntum in se est. q: p̄ ipm non remanet. scienter exhibet adorandū quod scit adorandū non esse. Nota

Dist.x. Circa distinctionē.x. quero Utrū filiatio adoptionis sit in christo. Q̄ sic videť. Hilari⁹ de trinitate. Potestas dignitas nō amoueť: dū carnis humanitas adoptať. ḡ humana natura i christo est adoptata. Item. Christ⁹ est fili⁹ dei ſm q̄ homo: nō p̄ naturā. quia tunc esset eiusdem nature. ergo p̄ grām. igiť est filius dei adoptiuus. Itē. Chrs est pdestinat⁹: ad Rho.j. ergo adoptat⁹. Probať cōña. quia pdestinare est ad hereditatē adoptare. Contra. Amb. sup illud ad Rho.j. Qui pdestinat⁹ est filius dei. Legi et relegi scripturas: Iesum filiū dei nunq̄ adoptione inueni. Rñdeo. Nō admittiť cōiter chrm esse filiū dei p̄ adoptionē: siue pferať simplr siue inq̄ntū hō. Rñsio

Ad qd̄ adducit Mgr̄ plures auctoritates in lrā. Cui⁹ rō est. q: filius dei adoptiuus q̄ nō est natura genitus: hēs ius succedendi in hereditatē p̄ grām nō p̄ naturā. Non eīm adoptanť filij ppij: sed alieni q̄. s. pus erant extranei. q: igiť christus ſm naturā assumptā nunq̄ fuit extraneus seu nō filius: cū ab instanti cōceptionis habuerit grām cōsummatā: ideo nō dicit filius dei adoptiuus. De adoptione. Etsi arguas q̄ btā ṽgo nunq̄ fuit sine gratia: et tamē in ipa cadit filiatio adoptiua. Rño q̄ licȝ btā virgo nūq̄ fuit sine grā: habuit tñ aliquā extraneitatē. q: ſm suaȝ pmā originē fuit indifferēs ad filiationeȝ grē vel ire. et oēs alij a chro. christus aūt ſm naturam assumptā nunq̄ potuit esse extraneus. q: de⁹ de potentia ordinata nō potuit nō dare summā grāȝ nature vnite ṽbo: q̄re ille homo fuit ipeccabil' ſm Ans. Unde generationē eius comitaba

tur de congruo gratia: qua habet ius in
Ad ar. hereditate: nõ ſic de alijs. Ad autori-
tatẽ Hilarij dico q̃ humanitas dr̃ ado-
ptari nõ rõne ſingularis nature q̃ aſſũpta
eſt a v̈bo. ſed q2 p̃ illam vnionẽ adoptati
ſunt alij hoĩes. Ad ſcdm dico q̃ chr̃s
ſm q̃ hõ eſt filius dei p̃ grãm: nõ q̃dem
p̃ grãm adoptionis: ſed p̃ grãm vnionis q̃
multo eſt excellentior: vt patet ex p̃dictis
Nec habet repugnantiã ad filiationẽ na-
turalem: ſed illã comitat̃: nec põt amitti.

Ad tertiũ cũ dr̃: chriſtus fuit p̃deſtina-
tus: g̃ adoptatus: negat̃ ↄ̃ña. Ad p̃batio-
nẽ dico: q̃ ad hoc q̃ p̃deſtinatus ſit ado-
ptatus oportet q̃ ſibi vt quãdoq3 extra-
neo cõferat̃ gratia.

Diſt. xj

Circa diſtin

ctionẽ. xj. q̃rit̃ Utrũ chr̃s ſit
creatura: Rñſio. Iſta nõ ad-
mittit̃ a mgr̃o nec a doctoribꝫ ip̃m ſeq̃n-
tibꝫ. nõ q̃n poſſit concedi ſi bñ intelligat̃.
ſed ꝑpter hereſes hereticoꝝ dicentiũ chri-
ſtũ eſſe purã creaturã: cũ q̃bus noluerũt
ſcti cõicare in ſermone. Q̃, aũt de verita-
te ſermonis poſſit cõcedi: p̃bat̃ p̃ Dam̃.
ca. Chriſtus creatus eſt ⁊ increatus: paſſibil' ⁊
impaſſibilis. Et p̃ Aug. de ſermõe dñi.
Uoluit eſſe creatura q̃ ẽ creator. et Hie-
ro. ſup ep̃l. ad Eph. Nos p̃clamamus nõ
eſſe piculũ dicere chr̃m eſſe creaturam.

Di. xij

Circa diſtin

ctionẽ. xij. q̃ro Utrũ chriſtus
potuit peccare: Q̃, ſic. Aug9
ſu. de li. ar. Melior eſt natura q̃ peccare
põt q̃3 que peccare nõ poteſt. igit̃ aſſum-
pſit naturã potentẽ peccare. et ſic peccare
potuit. Itẽ Eccĩ. xxxj. dr̃ ad laudẽ viri
iuſti. Qui potuit tranſgredi ⁊ nõ eſt trãſ-
greſſus. hoc g̃ eſt chr̃o attribuendum.

Cõtra. Quia tũc potuiſſet damnari.

Ad iſtã queſtionẽ breuit̃ rñdeo: q̃ cuꝫ
in p̃mo inſtanti fuerit btũs: btitudo ſibi
abſtulit cẽm poteſtatẽ peccãdi q̃ põt au-
ferri p̃ btitudinẽ: licet cũ hoc diſpẽſatiue
ſtaret poteſtas merẽdi. Ad p̃mũ argu-
mẽtũ dico q̃ natura quã aſſumpſit de ſe
erat v̈tibilis: ſed p̃ btitudinẽ fuit ↄfirma-
ta in p̃mo inſtanti: ⁊ ſic impeccabilis: ſic
beati ſunt impeccabiles. de q̃ dictũ eſt di-
ſtin. x. p̃mi ſen. Ad ſecũdum de laude
viri iuſti: dico. q̃ laus illa rõne vnius ptis
dicit p̃fectionẽ: ex hoc. ſ. q̃ nõ eſt trãſgreſ-
ſus. ex alia v̈o pte dicit quãdã defectibi-
litatẽ. Illa g̃ laus eſt in chriſto attribuen-
da q̃tum ad illud qđ dicit perfectionẽ: ⁊
nõ q̃tũ ad aliã cõditionẽ. Et ſi arguat̃
p̃ illud Aug. q̃ deus iudicauit melius fie-
ri homĩes q̃ peccare poſſent. Dico q̃ illa
melioritas attẽdit̃ de melioritate gener̃
hũani in ordine vniuerſi ſm legẽ cõmu-
nem. ſed decuit vt chr̃o (q̃ habuit aliq̃d
ſupra hoiem) fieret aliq̃d p̃uilegiũ ſpecia-
le: vt eſſet in eo liberalitas obſequij ſine
vertibilitate arbitrij. ſicut in diuina volũ-
tate videmus q̃ liberaliter nobis bona im-
pendit: nullam tamẽ eſt in eo ponere ver-
tibilitatem.

Di. xiij

Circa diſtin

ctionẽ. xiij. q̃ro Utrꝫ chr̃o po-
tuit cõferri ſumma grã q̃ po-
tuit cõferri creature: Q̃, nõ. Aĩa chriſti
nõ eſt ſumma natura intellectualis g̃ nõ
põt ſummã grãm recip̃e. Probat̃ ↄ̃ña.
quia natura p̃fectior eſt capax nobilioris
p̃fectionis. Preterea Si grã quã ani-
ma chriſti potuit recip̃e neceſſario eſſet fi-
nita. g̃ nõ eſt contradictio aliq̃d fieri p̃fe-
ctius illa: cũ finito poſſit fieri additio no-
ui gradus. Preterea. Si grã aĩe chr̃i
eſſet in termio vt nõ poſſet oĩno illa ma-
ior eſſe: aut hoc eſſet ꝑpter rõnem forme in
ſe: aut ꝑpt̃ aliq̃d ex pte efficiẽtis: aut ſuſce-
ptiui. Nõ p̃mo mõ. q2 ipſa eſt participa-
tio charitatis infinite: et ita põt creſcere in
infinitum anteq̃3 deueniat ad charitatẽꝫ
quã p̃ticipat. Nec ſecũdo mõ. q2 eſt effici-
ens infinitũ. Nec tertio mõ. q2 forma re-
cepta ampliat capacitatem recipiẽtis.

Argu. in opp. In oppoſitũ. Iſta natura potuit aſſu-
mi ad ſummã vnionem q̃tum ad eſſe: g̃
q̃tũ ad op̃ari. hoc aũt nõ fit niſi median-
te ſumma grã. Ad iſtã q̃ſtionẽ dico q̃ Rñſio
ſummũ poteſt dici dupliciter. Uno mo-
do poſitiue p̃ excedẽtiã ad alia. Alio mõ
negatiue p̃ nõ excedi ab alijs. Primo mõ

nõ poteſt eſſe niſi vnũ dictũ ꝑ ſupabun-
dantiã. Scḋo mõ poſſunt eſſe multa ta-
lia (ſicut ſunt generaliſſima) q̄z q̄dlibet ñ
habet genus ſupius. Loq̄ndo de ṗmo
modo: dico ꝙ de⁹ nõ potuit cõferre huic
anie ſummã grãm poſſibilẽ: cũ poſſit cre
are eq̄lem. poteſt eñ aliã naturã aſſume-
re: et eq̄lẽ grãm ſibi dare. Scḋo mõ di-
co ꝙ ſummã grãm creabilez potuit dare
huic anie ꝛ de facto dedit: vt videbit̃ ſe-
Ad ar. quenti q̄ſtione. Ad ṗmuz argumentũ
dico ꝙ q̄dcũqz gratificabile capax eſt in
potentia obedientiali q̄ntecũqz grẽ. q: re-
ſpectu hui⁹ accidẽtis ꝑ accidẽs nõ habet
vnde determinet̃ ad certũ gradũ. Q̄n igi
tur dicit̃ ꝙ natura ꝑfectior capax eſt no-
bilioris ꝑfectõis: dico ꝙ licz ꝓpoſitio ha
beat aliquã ꝓbabilitatẽ in ſubiectis ꝛ ac
cidentib⁹ naturalib⁹ q̄ cauſant̃ ab eis. q̄a
ſm ꝑfectionẽ cauſe actiue totalis eſt ꝑfe-
ctio effectus. nõ tñ eſt vera in ꝑfectionib⁹
ſupnaturalib⁹ q̄ diuina ꝟtute infundunt̃
Ad ſecundũ dico ꝙ ſũme grẽ cũ ſit in
termino nõ põt addi nouus gradus ꝓpt̃
incõpoſſibilitatẽ. q: tunc nõ eſſet ſumma
Nõ eſt tñ incõueniẽs aliq̄d alteri⁹ generꝭ
eſſe ꝑfectius ſũma grã. q: totũ gen⁹ ſub-
ſtantie excedit totuz genus q̄litatis. Nec
eſt incõueniens ꝙ minima ſubſtantia in
ꝑfectõe naturali excedat accidẽs q̄dcũqz:
licz aliq̄d accidẽs in ꝑfectione ſupnatura
li hoc eſt in cõiungẽdo obiecto btifico ex-
cedat ſubam. tale eñ accidens non ẽ ex
ſe ꝑfectius: ſed ex hoc ꝙ ꝯiungit̃ obiecto
Ad tertiũ dico: ꝙ cum ſumma grã ſit
participatio: neceſſe eſt ꝙ ſm aliquẽ gra-
dũ determinatũ capiat ꝑtẽ infinite perfe
ctionis. ſibi etiã repugnat infinitas: cum
ſit ex nihilo. tum etiã q: in ſubiecto finito
nõ eſt capacitas ad formã infinitam. Q̄n
aũt dicit̃ ꝙ forma recepta ampliat capa-
citatem recipientis: negat̃.

q̄ſtio. ij. **Ecundo queritur**
ſ An iſti anime ſit collata ſũma
gratia poſſibilis cõferri creatu
re. Q̄ nõ. q̄a Michael habet ꝑfectiorez
grãm. Probo. Michael ẽ capax ꝑfectio-
ris grẽ q̄ȝ aĩa chrĩ: cũ natura eius ſit ꝑfe-
ctior. ergo habet ꝑfectiorẽ grãm. Probat̃ cõ
ſeq̄ntia. q: ſm Aug. xiij. de trini. beat⁹ eſt
qui habet q̄cquid vult. hoc eſt: q̄cq̄d põt
recte velle. poteſt aũt recte velle hr̃e tantã
grãm q̄nte eſt capax. q: velle liberũ eſt re-
ctũ q̄n cõformat̃ voluntati naturali q̄ ſp
eſt recta cũ ſit a deo. Preterea. Anima
chriſti põt ꝑfecte q̄etari ſine ſumma grã.
ergo nõ eſt ponenda in ea. Cõſeq̄ntia eſt
nota. Probat̃ añs. q: non habet ſummã
inclinationẽ ad ipſam: cũ nõ habeat ſum-
mã naturaz. Preterea. Sũma natura
nõ eſt facta. ergo nec ſumma gratia. Conſe-
quentia patet. quia nõ videt̃ ratio quare
deus magis fecerit ſummã gratiã q̄ȝ ſũ-
mã naturã. Probat̃ añs. q: q̄cũqz natu-
ra facta poſſibile eſt aliam excellentiorẽ fi
eri: cũ ſit finita. Contra. Joh. j. Uidi-
mus gl'iam eius gloriã q̄ſi vnigeniti. ſed
gloria qualis decet vngenitũ: eſt ſumma
gloria poſſibilis dari. Dico ſicut dicit Rñſio
magiſter in lr̃a Credendũ eſt deũ tantaz
gratiã cõtuliſſe illi aie q̄ntã potuit cõfer-
re. vnde ſibi non eſt datus ſpũs ad men
ſuram: ſm Aug. Non eñ fuit in eo ſoluz
plenitudo gratie q̄ȝtum ad ſufficientiam
ſicut beatus Stephanus dicit̃ plenus
gratia. Nec ꝑ eſſe q̄ȝtum ad prerogatiuã:
ſicut fuit in beata virgine. ſed q̄ȝtum ad
ſupabundantiã et redundãtiam in mem
bra ei⁹. De plenitudine eñ eius oẽs ac-
cepimus Joh. j. Unde ipſa gratia ꝑſo-
ne ſingularꝭ q̄ illa aĩa efficiebat̃ deifor-
mis: dicit̃ grã capitis. q: ſicut a capite in
quo vigent oẽs ſenſus eſt influxus in ce-
tera mẽbra: ſic gratia illius anie merito-
rie redũdat in oẽs fideles q̄b⁹ grãm recõ
ciliatiõis ꝓmeruit. Ad ṗmũ argumẽ- Ad ar.
tum dico ꝙ beatus nõ poteſt recte velle
habere maiorẽ grãm vel gl'iam q̄ȝ deus
ei cõtulit. et quando dicit̃ ꝙ voluntas li-
bera eſt recta quando cõformat̃ volũtati
naturali: dico ꝙ vltra hoc req̄rit̃ ꝙ cõfo-
met voluntati ſupiori. ſ. voluntati diuine.
q̄ndoqz eñ vult volũtatẽ liberã velle op
poſitũ appetit⁹ naturalis. Uñ vult appe
titũ naturalez eẽ ad oppoſitũ mortꝭ: quã
tñ in aliquo caſu nõ vult voluntatẽ libe-
ram odire. Ad ſecundũ dico ꝙ lz aĩa
chrĩ poſſit q̄etari ꝑ q̄ntãcũqz grãm: nõ tñ
ſũme. Ad tertiũ dico ꝙ añs ẽ dubiũ ꝛ

contra Auguſtinū.iij.de libero arbitrio.
Videt̄ eñ ꝙ deceat ſūmā bonitatē ac li
beralitatē ſe ſūme cōicaſſe creaturꝫ ſūmā
naturaꝫ ꝯdendo: ſūmāq; gratiā ⁊ gloriā
ſine meritis dando: ſicut collata eſt anie
chr̄i ab inſtanti ſue creatiōis. Ad ꝓba
tionē antecedētis patꝫ ex queſtiōe ꝑcedē-
ti. Et notandū vt dicit ſcotus ꝙ licꝫ aīa
De glo chr̄i poſſit habere ſūmā fruitionē poſſi-
ria anie bilē formaliter a deo collatā. q2 cū fruitio
chriſti. ſit quoddā accidens abſolutū. poſſibile
eſt creari a ꝑmo creāte imediate ſine actio
ne volūtatis create: nō tñ elicitiue poteſt.
q2 volūtas angeli cū tanta gr̄a poteſt eli
cere ꝑfectiorē actū cum ſit ꝑfectior. Dicit
etiā ꝙ deus de potentia abſoluta poſſet
cauſare fruitionē in quacūq; anima ſine
gratia etiā ſūmā: cū poſſit ſupplere cauſa
litatē cuiuſcūq; efficiētis. gratia aūt nō ſe
habet reſpectu fruitiōis in aliquo genere
cauſe niſi efficientis: vt patꝫ diſcurrēdo.
Iſta tñ fruitio ſi tm̄ eſſet in voluntate vt
in ſubiecto: nō eſſet laudabilis: q2 non in
poteſtate volūtatis fruētis cum nō ſit in
poteſtate cauſe ſc̄de vti ꝑma. ſed ecōuerſo
⁊ ideo tam in via ꝙ̄ in patria ponit̄ aliq̄
forā creata vt volūtas poſſit vti iſta forā
in operādo. ⁊ ſit forma in ptāte eius. ⁊ ſic
laudabiliter operet̄. Vñ nō eſt poſſibile
de potētia ordinata vt volūtas ſūme fru
atur ſine ſūma gratia.

Irca diſti-
Di. xiiij C ctionē. xiiij. Quero vtrū aīa
chr̄i videat in verbo oīa q̄
videt verbū: Dicit magr̄ ꝙ ſic. Ubi no-
tandū ꝙ poſſumus loqui de noticia actu
noticia ali vel habituali. Loquendo de noticia
duplex. actuali: dicit̄ a multis ꝙ aīa chr̄i habet
noticiam oīm exiſtentiū: nō tamen habet
noticiā actualē omniū poſſibiliū cum illa
ſint infinita. aīa aūt chr̄i finita. Loquen-
do autē de noticia habituali: aīa chr̄i vi-
det oīa q̄ videt verbū non quidē (ſm ſco-
tū) ſic intelligēdo ꝙ habeat in ſe aliquem
habitū repſentatiuū infinitoꝝ. q2 ille eſſꝫ
infinitus. ⁊ ſic excederet capacitatē illius
aīe: ſꝫ q2 ſicut habēs habitū pōt ſe ſigilla
tim ꝯuertere ad cōſiderandū oīa ad que
ꝯſideranda inclinat ille habitus: ſic aīa
chr̄i vidēdo verbū: pōt ſigillatim cogno-
ſcere oīa relucētia in verbo. ad quodcūq;
illoꝝ ſe cōuertat. Et ſi obijcias ꝙ ita pōt
quilibꝫ beatus. q̄libet videre in verbo.
nō tñ ſimul. Dico ꝙ verbum cuilibet alij
beato eſt ſpeculū repſentās determiata.
vltra que nō pōt ille velle ordinate vide-
re alia. ſm hoc pōt exponi illa autoritas
Iſid. Trinitas ſibi ſoli nota eſt ⁊ hoi aſ
ſumpto. Beata eni trinitas ſibi ſoli no-
ta eſt ꝙ̄tū ſcꝫ eſt cognoſcibilis. ⁊ ſic ſola
trinitas cōprehēdit ſeipam ꝓut cōprehē
dere eſt terminos rei claudere. ⁊ h̄ modo
intelligit̄ illud euāgelij. Deū nemo vidit
vnq̄. ſumēdo vero cōprehēdere ꝓ cogni
tione clara ⁊ aperta: videtur trinitas a be
atis. Soli autē homini aſſumpto eſt tri-
nitas nota loquendo de noticia poſſibili
creature. Illa enim beata anima limpi-
diſſime cognoſcit trinitatē inter ceteras
creaturas. Cognoſcit etiā anima chr̄i
res creatas in genere ꝓprio. Ipi eni ab in
ſtanti creatiōis ſue fuerūt a deo impreſſe
non ſolum ſpecies quiditatū: ſed etiā ſin
gularium per quas cognoſcit varias na
turas in genere ꝓprio ⁊ indiuidua cogni
tione abſtractiua. Cum enim (vt dictum
eſt in ſecūdo) ſingulare aliquid addat ad
naturam: cognoſcit̄ per aliaꝫ ſpeciem. Li
cet autem chriſtus cognoſcat res ⁊ in ver
bo ⁊ in genere ꝓprio per ſpecies ipſarum
profecit tamen in cognitione. vt habetur
Luc. ij. Puer ieſus proficiebat etate ⁊ et
ſapientia coraꝫ deo ⁊ hominib9. quod in quō ꝓ-
telligitur de cognitione intuitiua ſeu ex- fecit.
perimentali rerum in genere ꝓprio que
requirit exiſtentiam ⁊ preſentiam cogni-
torum. ⁊ ſic dicit apl's ꝙ didicit ex his q̄
paſſus eſt obedientiam. profecit itaq; ea
que cognoſcebat vno modo: cognoſcen-
do per alium modum. Ad aliqua enim
obiecta aliquando cōuertebatur ſenſus
eius ⁊ etiam intellectus: que prius non
erant ſibi preſentia in actuali exiſtentia.
Et notandum ꝙ licet intellectus noſter
non intelligat pro nunc ſimul niſi vnum:
hoc tamen non conuenit ſibi vt intelle-
ctus ſed ex aliquo concomitante in no-
bis (ſm ſcotum) ſcilicet ex peccato ade. vt

aiʒ Auguſtinus.

Circa diſti

Di.xv. cionẽ.xv. Quero vtrũ chri-
ſtus paſſus fuerit ſm appe-
titũ intellectiuũ: aut ſolum
ſm appetitũ ſenſitiuũ. Et videt ꝙ nõ. q2
triſticia eſt ꝓprie paſſio appetitiui. eſt em
de his q̃ nobiſ nolẽtibꝫ accidũt ſm Aug.
ſed vt habet Prouerb.xij. Non ꝯtriſta-
bit iuſtũ quicqd ei acciderit. ḡ chr̃s non
fuit paſſus ſm appetitũ itellectiuũ. Itẽ
Nihil idẽ ⁊ ſm idem de eodeʒ gaudet ⁊
triſtat. ſʒ aia chr̃i ſm appetitũ rõnis gau
debat de doloribꝫ ⁊ paſſionibꝫ q̃s corpꝰ
ꝑferebat: alioqn nõ mereret: ḡ ſm illũ nõ
patiebat. Item Amb ſup Lucã. Do-
les dñe nõ tua ſed mea vulnera. Con-
tra. Maior eſt vnio potentiaꝝ aie in ipa
aia: q̃ ſit mẽbroꝝ corpis i ipo corpe: ſed
patiẽte vno mẽbro cõpatiunt ⁊ cetera: ḡ
ſi patit potẽtia ſẽſitiua: patit ⁊ itellectiua

dolor ⁊ triſticia differũt — In iſta q̃ſtione ꝓmo aliq̃ ꝑmittã: ſecũ-
do ad queſtionẽ rñdebo. Quantũ ad pri
mũ notandũ ꝙ licʒ dolor ꝓprie inſit anie
a carne ⁊ ſm partẽ ſenſitiuã: triſticia vero
ſm partẽ intellectiuã: Vñ Aug. xiiij. de
ciuitate. Dolor carnis tñ mõ offenſio eſt
aie a carne: ⁊ quedã ab eius paſſione diſ
ſenſio: ſicut animi dolor q̃ triſticia nũcu-
patur: diſſenſio eſt ab his que nobis
nolẽtibꝫ accidũt: ſepe tñ vnũ ſumit ꝓ reli
quo. Sciendũ inſuꝑ ꝙ ſuꝑior portio

Portio ſuperior rõnis. — rõnis ſumit duplr. Vno mõ ꝓprie ꝓut
reſpicit ſola eterna. vt cũ intellectus ⁊ vo
lũtas ferunt in deũ. Alio mõ large: vt cũ
volũtas vult aliq̃d referẽdo i deũ. ⁊ hoc
mõ loquit Aug. xij. de trini. Tertio ſci-

Voluntas dr̃ duplr — endũ ꝙ voluntas põt ſumi duplr. ſcʒ vt
ratio ſeu vt libera: inquãtum ſcilicet vult
aliquid ſm dictamẽ recte rationis. Alio
modo vt natura: ⁊ hoc dupliciter ſm
ſcotum. Vno modo vt naturalr īclinata
ad ꝓpria obiecta. vt eſt vite cõſeruatio. ⁊
ſic ꝑtinet ad ſuꝑiorẽ portionem rõnis. q2
talis inclinatio nõ eſt ad aliq̃d niſi inq̃tũ
eſt vlterior inclinatio ad eternũ ſicut ma-
teria non inclinat ad diſpoſitionẽ: niſi q2
vlteriꝰ ad formã ꝑfectã. Alio mõ vt na-
turalr īclinata ad obiecta appetitꝰ ſenſiti
ui. rõne ꝯiũctionis quã habet ad ipm: ⁊
ſic ꝑtinet ad inferiorẽ portionẽ. Quan

tũ ad ſcḋm dico ꝙ chr̃s nõ tantũ fuit paſ — cõcluſio rñſiua
ſus q̃tũ ad appetitũ ſenſitiuũ (in quo fuit
maximus dolor. q2 cũ eſſet optime cõple
xionatus: ſenſus tactus ipius erat maxi-
me ꝑceptiuus obiecti diſcõuenientis) ſed
etiã q̃tuʒ ad appetitũ itellectiuũ: licʒ em
volũtas eius vt libera nõ pateret inq̃tũ
imediate ferebat i deũ: q2 ſic fruebat deo
Nec etiã inq̃tũ volebat pati ꝓ ſalute ge-
neris hũani ipaʒ paſſionẽ libere acceptã
do: Patiebat tñ ⁊ triſtabat inq̃tuʒ ipſa
paſſio erat ꝯditionaliter nolita: videlʒ ſi
aliter diuinũ beneplacitũ poſſet adipleri.
ſeu q2 nolebat hoies eſſe in tali ſtatu a q̃
per eius mortẽ expiẽdi eſſent. ſicut fortis
politicus nollet ciuitatẽ ſuã talem neceſſi
tatẽ incurriſſe: a qua eam liberari oporte
ret per mortẽ eius. Triſtabat etiã de du
bietate diſcipuloꝝ. ⁊ pctõ ſeu crudelitate
crucifigentiũ: qḋ eſſet offenſiuũ diuie ma
ieſtatis. ⁊ ſic erat paſſio in voluntate vt li
bera: etiam q̃tum ad ſuꝑiorem portionẽ
large ſumptã. Voluntas etiã vt natura
patiebat ſm vtrãq3 portionẽ. ſcʒ tam ra-
tione iclinatiõis natural ad appetitũ ſen
ſitiuũ: q̃ rõe iclinatõis ad vite ꝯſuatõeʒ
q̃ ꝑ hmõi paſſionẽ ille hõ ꝓuabat. Et ſic
veraciter poterat chr̃s dicere illud pſal.
Repleta eſt malis anima mea. i. triſticijs
ſiue penis. q2 anima eius q̃tum ad volũ
tatem: ſm vtrãq3 portionẽ triſtabatur: ⁊
q̃tum ad intellectũ ſm vtrãq3 portioneʒ
apprehẽdebat obiectũ diſcõueniens na-
turaliter ⁊ ꝯditionaliter volũtati. Ei igit
gratias vt poſſumus ⁊ ſupra q̃ poſſu-
mus referamꝰ: ſi q̃ mõ donetur nobis vt
tam grauiter patienti cõpatiamur. Ad
primũ argumentũ dico ꝙ illa autoritas
ſapientis nõ intelligit de illa triſticia qua
quis triſtatur cõpatiendo aliq̃. vel refugi
endo aliqḋ malũ ſibi illatum: ſed intelli-
gitur de triſticia que ſtatũ mẽtis euertit.
⁊ eſt contra iudicium rõnis rectum: talis
triſticia nõ fuit in chriſto. Vnde Ioh. xj
dicit ꝙ infremuit ſpũ ⁊ turbauit ſemet-
ipm. In quo innuitur ꝙ eius turbatio ⁊
triſticia: rationi non preſidebat ſed ſubia

cebat. Ad ſecundū dico q nihil impe-dit quin anima gaudeat de aliquo vt ratio: ⁊ contriſtetur vt natura. pro eo q aliquid poteſt repugnare voluntati ſm appetitum naturale: ⁊ ei conſonare ſm appetitū deliberatiuū. frequēter eñ volūtate liberi arbitrij refugimus: que natura appetit: ⁊ appetimus q̄ natura refugit. Et hoc modo pōt exponi auctoritas Amb. q: ſcȝ chr̄s ſm appetitū itellectiuū nō dolebat de ſua morte. inq̄ſtū ſcȝ ipaȝ p ſalute humani generis libere acceptabat: ſed dolebat de noſtris pctis naturā noſtrā vulnerātibꝫ. Secundū hoc poſſunt intelligi verba Hilarij dicentis q ſi chr̄s paſſꝰ fuerit ñ tñ vere doluit. ſ. q̄tū ad appetitū intellectiuū acceptantē libere hmōi paſſionē. Inquantū eñ ipam acceptabat: nō dolebat ſed gaudebat. Sic etiā intelligit illud qđ dicit: Uirtus corporis ſine ſenſu pene: vim pene in ſe deſeuientis excepit. Uirtus corporis dicit voluntas rōnalis regitiua illius corporis. que excepit vim pene ſine ſenſu pene. hoc eſt: ſine diſſenſu a pena. quia libere paſſionē acceptauit. Ut eñ dicit idē Hilariꝰ Intelligētia dictoꝝ. ex cauſis eſt aſſumēda dicēdi. Ipe aūt loquebat cōtra hereticos. qui dicebant chr̄m ſm ſe totū paſſum fuiſſe ⁊ oīno paſſioni ſuccubuiſſe.

Di. xvj

Circa diſtinctionē. xvj.

Queritur vtrum chr̄s habuit neceſſitatē moriēdi. Q: nō. Arguit p illō qđ hr̄ Jo. x Poteſtatē habeo ponēdi animā meam.

Itēȝ ſi p̄ſeruare corpus a paſſione nō fuit i ptāte aīe chr̄i: igit paſſio ñ fuit volūtaria. nec per ꝯſequens meritoria. In oppoſitū arguit. q: corpus chr̄i fuit cōpoſitū ex ꝯ̄riis ⁊ p ꝯ̄ñs corruptibile. igit.

Hic dicit ſcotus q in corpe chr̄i nō fuit neceſſitas moriēdi ex pctō demeritorie cū nullum habuit pctm̄: imo fuit ſpeciale miraculum q corpus illud fuit mortale. Miraculoſe eñ fiebat q glīa anie nō redundaret in corpus. facto autē illo miraculo fuit neceſſitas q ptes corporis fluerēnt p ſudorē ⁊ alias ꝯſumptiōes: q: actiuo ⁊ paſſiuo naturali approximatꝭ neceſſe eſt ſequi ꝯſumptione ſi alterū habeat dñiuȝ: ſȝ in corpe chr̄i fuit calidū ⁊ humidū ⁊ aliqđ dominiū vnius ſup aliud q: calidū ꝯſumit humidū ⁊. ſic fuit neceſſitas fluxus partiū ⁊ corruptionis. quare habuit neceſſitatē moriēdi. licȝ eñ fieret reſtauratio deperditi p ſumptionē alimenti: nō tñ ita pfecta q corpus ſemp maneret. ⁊ hoc pter impuritatē noſtri alimēti. Ex puriori eñ alimēto ⁊ meliori generat melior ſanguis: ⁊ ex ſanguine puriori ſubtilior caro ⁊ pmanētior. Unde ex alimēto corrupto ⁊ īpuro generat caro valde fluida. q̄propter ex parte alimēti nō fuiſſet ita pfecta reſtauratio ſicut deperditio: licet ſciret ſumere in debita q̄titate. Sȝ poſito q habuiſſet eſū ligni vite: fuiſſȝ ne corpꝰ eiꝰ icorruptibile. Dic ſcō. q nō ſȝ habuiſſȝ cāȝ itriſecā moriēdi. q: ois pꝰ materialꝭ flucta ſibi ⁊ ñ pſuata p aliqđ donū collatū: in agēdo i aliud matiale repatit ⁊ debilitat. vt pȝ de virtute nutritiua in nobis: que ex longa actione in alimentuȝ ⁊ ex ꝯuerſione diutina tandē debilitatur vt nō poſſit amplius reſtaurare: debilitas igit virtutis ⁊ impuritas alimēti fuiſſent cauſa ſue mortis naturalis. Sed hic dubitat quō poterat eſſe fluxus partiū corporis: cū dicat Dam. Quod ſemel aſſūpſit nunq̄ dimiſit: quō etiā poterat fieri vmo noue partis ad verbū: Rñdeo q verbū Dam. intelligit de partibꝫ pncipalibus: vt cor: caput: manus ⁊ hmōi. Pars quoq aggenerata p nutritionem: vniebat verbo nō miraculo nouo ſed antiquo quo totū corpus ſibi fuit vnitum. Dubiū Rñſio.

Ad primū principale dico q illa auctoritas intelligit de pſona chriſti. In poteſtate eñ perſone chr̄i erat animā ſuā ponere effectiue. hoc etiam erat in poteſtate ipſius anime cōplacēdo ⁊ acceptādo paſſionem. Ad aliud dico q volūtas pōt habere actuȝ meritoriū circa aliqđ obiectum qđ non eſt in poteſtate ſua. ſicut poteſt amare deum amore amicicie volēdo ſibi bonū: puta volēdo ipm̄ eſſe iuſtū: ſapientē ⁊c. ⁊ tñ velit nolit: deꝰ iuſtus ⁊ ſapiens eſt. ſic potuit voluntas anime chr̄i mereri illam paſſionē acceptando. ſiquis Ad ar.

dem illi ſacratiſſime anie in primo inſtāti
ſue creatiōis placuit vniri corpi paſſibili
ꝓpter redemptionē generis humani. vt
dicit Bonauē. vnde chřs volūtate diui-
na ꝑueniente et volūtate creata ꝯcomitā
te aſſumpſit noſtros defectus non qui-
dē vicioſos ſed penales. Sūt aūt defect⁹
penales duplices. quidā ſūt ꝑſonales q̄
reſpiciūt aliquas ꝑſonas ſpecialiter ſicut
ſūt diuerſe egritudinū ſpecies quaꝝ mul
te ortū habēt ex cōplexiōe hoīs: ⁊ hoſ nō
aſſumpſit. Alij defectus ſunt naturales
qui reſpiciūt totā naturā hūanā vniuer-
ſaliter: vt fames. ſitis. mors. dolor ⁊ cōſi-
miles: ⁊ hos aſſumpſit. Pronitatē vero
ad pctm̄ ⁊ ignorantiā nō aſſumpſit: quia
ꝯtrariant̄ plenitudini ſciētie ⁊ grē q̄ fue-
rūt in aīa eius ab inſtanti ꝯceptiōis ſue.

Di. xvij.

Circa diſti-

ctionē. xvij. Querit̄ vtrū in
chřo fuerūt due volūtates:
Ad iſtā queſtionē rńdꝫ Dam. in ſētētijs
ſuis. ꝙ ſicut ſm fidē firmiter tenendū eſt
i chřo eſſe duas naturas ⁊ vnā hypoſta-
ſim: ita oꝑtet ꝯcedere ſicut ꝯñs ex iſto. ꝙ
in ipō ſint naturales ꝓprietates ⁊ poten-
tie vtriuſqꝫ nature: ſꝫ potētie ꝑfectiſſime
rōnalis nature: ſunt intellectus ⁊ volun-
tas. q̄re in ipō ſūt nō ſolū itellect⁹ ⁊ volū
tas increati. ſed etiā intellectus creatus ⁊
volūtas creata. Nō tm̄ etiā eſt in ipō vo-
lūtas ꝓprie ſumpta pro appetitu intelle-
ctiuo qui eſt liber: ſed etiā large ſumpta
pro appetitu ſenſitiuo. De illa itelligitur
verbū ſaluatoris dicētis: nō mea volun-
tas ſed tua fiat. ſumit̄ ibi volūtas ꝑ ap-
petitu ſenſitiuo ⁊ nō ꝑ intellectiuo. q2 ſm
appetitū intellectiuū volebat mori. De il-
lo appetitu ſenſitiuo dicit ſcot⁹: ꝙ in ipō
ſicut in nobis fuerūt tot appetitus diſtin
cti q̄t ſūt potētie apprehēſiue. q2 ſicut alia ē
apprehēſio guſt⁹ ⁊ viſus. alia tact⁹ ⁊ odo
rat⁹: ita ē alia ꝓpa iclinatio ⁊ alia dlectatio
ꝓpria ꝯſequēs hāc apprehēſionē ⁊ illā. ſiq̄
dem ſenſus eſt apprehēdere obiectū: ap-
petitus aūt ſenſitiui eſt iclinari. ⁊ poſt ap
prehenſionē delectari. Cōiter tm̄ loq̄mur
de appetitu ſēſitiuo ſicut de vno. ⁊ iſte eſt
qui ſequit̄ virtutē imaginatiuā. Sicut eī

illa virtus imaginatiua imaginat̄ obie-
cta oīm ſenſuū. ⁊ in pñtia illoꝝ ⁊ in abſen
tia: ſic delectat̄ ſuo appetitu in illis ſi ſint
ꝯueniētia. vel dolet de ill' ſi ſint diſcōue-
niētia. Hoc tm̄ ñ obſtāte ſic ponim⁹ app̄
henſiuas ꝑticulares diſtinctas: ſic oꝑtet
ponere appetitus ꝑticulares diſtinctos. Dubiū

Sed q̄d de volūtate naturali ⁊ libera
ſi ne due potētie: dico ꝙ ñ. volūtas ei na
turalis nō eſt potētia ſꝫ iclinatio vel ten-
dētia volūtatis. q̄ tendit in ſuā ꝑfectionē
vñ ſꝑ ē ad cōmodū. talis eīn iclinatio eſt
q̄dā relatio ꝯſequēs potentiā reſpectu ꝓ
prie ꝑfectiōis ſic lapis naturalr̄ inclinat̄
ad centrū ⁊ eſt idē realiter cū potētia. licꝫ
ab ea formaliter diſtinguat̄.

q̄ſtio. ij.

Secundo q̄ro vtrū

illa oratio q̄ chřs orauit in ſua
paſſione vt calix trāſferret̄ a ſe:
fuerit a rōne an a ſenſualitate: Ad hoc di
cit Bonauē. ꝙ fuit ſenſualitatis vt mouē
tis. cui⁹ deſideriū erat ad ñ moriēdū: fuit
autē rōnis vt ꝓponētis ꝑ ſenſualitate: cu
ius rō fuit aduocat⁹: eius deſideriū ꝓpo-
nēdo. ſeruata tamen forma iuris. Dictat
eīn ius diuinū ꝙ oīs appetit⁹ deo debet queſtio
eſſe ſubiect⁹. Sed tūc querit̄. cū rō ſci-
ret ſenſualitatē nō exaudiendā: quō hāc
ꝓpoſuit petitionē: Dicendū ꝙ hui⁹ ratio
fuit triplex. Prima ad manifeſtationē hu
mane nature aſſumpte q̄ naturalr̄ refuta
bat paſſionē: ⁊ in h̄ erudiuit nrām fidē.
Scōa vo ad ꝯfirmandā nrām imbecilli
tatē: vt non diffidam⁹ ſi paſſionū ꝑicula
exhorremus: ⁊ in hoc erexit ſpem noſtrā.
Tertia vt oſtenderet volūtatē noſtrā di-
uine volūtati eſſe per oīa ſubijciendā. qđ
oſtendit in ꝯditiōe appoſita: nō ſicut ego
volo ſed ſicut tu. ⁊ in hoc ordinauit in no
bis charitatē qua affectū noſtrū diuine
volūtati cōformare debemus. vñ magis
orauit pro nobis in illa oratione: q̄ꝫ ora-
ret pro ſe. Et notandū ꝙ licꝫ chřs ex-
auditus fuerit in omi petitiōe ſua q̄ petijt
aliq̄d volūtate rōnis ſeu volūtate abſo-
luta. Iuxta illud Ioh. xj. ego aūt ſciebā
qm̄ ſꝑ me audis: nō tm̄ fuit exaudit⁹ in oi
eo qđ petijt volūtate ſenſualitatis: q2 nō
petebat vt exaudiret̄ ſed vt erudiremur:
vt patet ex p̄dictis.

di. xviij

Irca diſtin

ctionē. xviij. q̄ro Utꝝ chriſtꝰ
meruit in pͥmo inſtāti: Qꝛ nō
qꝛ ſi ſic: ergo angelus potuit peccare in pͥ
mo inſtanti. Cōſeq̄ns eſt falſū. qꝛ tūc pec
catū angeli redundaret in deū. qꝛ oē coc/
uum effectui eſt ab ipſa cauſa effectꝰ cau/
ſaliter: ſicut effectꝰ ipſe. Probaꝶ ꝯñia. qꝛ
ſ̄m pħm. iiij. phyſic. eadē eſt mēſura op
poſitoꝝ. et ſic meritū ꝛ demeritū eadem
mēſura mēſuranꝶ. Cōtra. Ad actū me
ritoꝛium ſufficit potentia q̄ pōt mereri: ꝛ
diſpoſitio gratuita ī potētia ꝛ pñtia ob/
iecti: et vſus potentie circa illud. Iſta fue
runt in pͥmo inſtanti in chꝛ̄o: cū in ip̄o fu
erit plenitudo gr̄e ꝛ gloꝛie in pͥmo inſtan
ti ſue creationis. In iſta q̄ſtione pͥmo
aliq̄ premittā. deinde ad q̄ſtionē reſpon/
Meritū eſt. debo. Quantū ad primū ſciendum ꝙ
Meritū eſt aliquid acceptū in aliq̄ pro q̄
ab acceptante eſt ſibi aliq̄d retribuendū
vel alteri ꝑ q̄ meruit. Conſiſtit aūt radix
oīs meriti maxīe in affectione iuſticie: pu
ta volendo deo bonū vt eſſe ꝛ bñ eſſe. ſ.
iuſtū: ſapientē ꝛc. et volēdo ſibi ꝛ ꝓximo
deū ſ̄m oꝛdinē iuſticie ſeu cū debitis cir/
cūſtantijs. Itē Notandū ꝙ lꝫ chꝛ̄s nō
potuerit peccare rōne plenitudis gr̄e ſibi
in inſtanti creatōis collate: potuit tñ me/
reri. qꝛ ſ̄m aliq̄d fuit in ſtatu viatoꝛis: lꝫ
aīa eius ab inſtanti creatiōis frueretur di/
uina eſſentia. Unñ lꝫ fuerit ī termio q̄ntū
ad impeccabilitatē: tñ nō q̄ntū ad ipaſſi/
bilitatē. ideo potuit deꝰ oēm actū creatū
illiꝰ ꝑſone acceptare tanq̄ dignū retribu
tione ꝓ ſe vel ꝓ illis ꝓ quibus offerꝶ deo
etiā actū btīficū q̄ eſt fruitio. ſicut eñ me/
ritū nō tm̄ cōſiſtit in ipſo actu elicito: ſed
in ꝯditionibꝫ ꝑ ſe elicientꝭ: ſic acceptatio di
uina nō ſolū reſpicit actū ſed cōditiones
accidentales ſuppoſiti elicientꝭ. vt ſi a du
obꝫ fiat eq̄ gratioſe ſupplicatio ꝓ aliq̄ reo
apud pͥncipē: poterit tū citiꝰ dimitti offē/
ſa ꝓpter pͥces vniꝰ q̄ alteriꝰ ꝓpter aliquā
Rñ. ad argum. eiꝰ cōditionē accñtalē. Quātū ad ſe/
cundū dicit Sco. ꝙ chꝛ̄s potuit mereri ī
pͥmo īſtāti: cū aīa eiꝰ ꝑfecte deo vnita eēt
et oī ſapia plena. et iō nō īdigebat diſcur

ſu vel moꝛa tp̄is ad eligēdū. qꝛ ꝑfectꝰ in
cognoſcēdo nō diſcurrit. Unñ citharīſta
ꝑfectꝰ in ꝑcutiēdo choꝛdas ñ ſyllogizat:
alˀs imꝑfecte operareꝶ. Nō meruit aūt ſibi
fruitionē: ſed ſibi fuit a deo liberalitꝶ col/
lata. Unñ Aug. xiij. de tri. dī ꝙ ſūma gr̄a
eſt qua hō cōiūctus eſt deo in vnitate ꝑ/
ſone. et q̄uis loq̄tur de gr̄a vniōis. i. gra
tuita dei volūtate vniente: tñ ad vnionē
cōcomitanꝶ ſequiꝶ gr̄a fruitiōis de facto.
ꝛ ideo fuit gr̄a ſumma ſine merito prece/
dente. Et ſi arguas ꝙ glioſiꝰ eſt hr̄e pͥ/ arguiꝶ.
miū ꝓ merito q̄ ſine merito. ḡ hoc ē po/
nēdū in chꝛ̄o. Rñdeo ꝙ veꝝ eſt de pͥmio
qd̄ pōt haberi ex meritꝭ. ſed ꝯiunctio aīe
chr̄i ꝑ actū btīficū fuit tāta ꝛ tā excellēs ꝙ
ad ipam ñ potuit meritū attingere. ꝛ no/
biliꝰ eſt ex liberalitate dantis hr̄e actū ad
quē nō pōt ꝑtingere meritū q̄ actū debi
lioꝛē cū multo pͥcedēte merito. Et hoc
videꝶ rōnabile. qꝛ ſicut deꝰ in eſſe nature
creauit naturā aliquā vt naturam angeli
ad quā cauſandā nō potuit cooꝑari cau/
ſalitas cauſe ſecunde ꝓpter ꝑfectionē taꝶ
rei in eſſe: ita in genere moꝝ deus creauit
aliquē actū btīficū ad quē nō pōt eſſe ali
q̄s actꝰ meritoꝛiꝰ pͥoꝛ. et hm̄oi fuit actꝰ be
atificꝰ aīe chr̄i. Sed nunq̄d meruit ſi/
bi ipaſſibilitatē aīe ꝛ coꝛꝑis? Dicit mgr̄ q̄ſtio.
ꝙ ſic. qd̄ patꝫ ꝑ illud ad Phil. ij. Hūilia
uit ſemetipm̄ factꝰ obediēs vſq̄ ad moꝛ
tē: ꝓpꝶ qd̄ ꝛ deꝰ exaltauit illū. Sed cō/
tra illud arguiꝶ. qꝛ glīa coꝛꝑis ꝛ ipaſſibi
litas īfuiſſent ī pͥmo inſtān vniōis: niſi ꝑ
miraculū fuiſſent īpedita: cū eēt dignꝰ oī
bono rōne tāte vniōis ꝛ plenitudis gr̄e.
ḡ illā ñ meruit. ꝯñia patꝫ. qꝛ ꝑ meritū fit
de indebito debitū. Ad h̄ dicit Sco.
ꝙ q̄uis ñ meruit directe impaſſibilitatē:
meruit tñ amotionē impedimēti. ſ. diſcō
tinuationem miraculi ꝓhibentis redun/
dantiā gloꝛie in poꝛtionē inferioꝛē ꝛ ī coꝛ
pus. Bonauentura ſ̄o dicit ꝙ lꝫ chꝛ̄s
nō meruerit ſibi de indebito faciēdo de/
bitū: cū oī bono eēt dignus: meruit tñ
et ſibi ꝛ nobꝫ de debito vno mō. faciendo
debitū alio mō. vt de debito ꝑ habitum
gr̄e: debitū ꝑ vſum vꝶ actū. de debito ꝑ
vnū actum: debitū ꝑ aliū. de debito per
actionē. debitū ꝑ paſſionē. et ſic non pro/

fecit in merito q̄ſtum ad virtutē meriti: vt dicit magr̄: ſed q̄ſtū ad numerꝫ meritorꝫ. q2 plura habuit merita in paſſione q̄ ante. Meruit etiā nobis faciēdo de indebito debitū ꝛ de debito magis debitū. Meruit eīn nobis grē infuſionē. grē augmentū ſeu ꝓmotionē ꝛ bonoꝝ operꝫ multiplicationē. de quo diſtinctione ſeqn̄ti videbit̄.

Ad ar. p̄ncipa. Ad argumentū p̄ncipale. licꝫ poſſꝫ eſſe altercatio de ꝯñte: pōt tñ ꝯcedi ſm ſcotū ꝙ angelus potuit peccare in primo inſtanti ꝛ libere ꝛ volūtarie. vt volūtas eſt prior natura actu elicito. Et cum dicit̄ ꝙ ois effectus coeuus cauſe ſecūde. eſt a cauſa p̄ma: negatur. q2 cauſa ſecūda in p̄mo inſtāti in quo eſt. pōt coopari ad ſuū effectum. vt prior natura ipo effectu. ſufficit enim ꝙ eſſe p̄cedat agere natura: licet non tempore.

Di. xix.

Circa diſtictionē. xix. Quero vtrꝫ chr̄s meruerit oib9 nobis grām ꝛ gloriā. Arguit̄ ꝙ nō. q2 premiū excedit meritū: cū meritū ordinet̄ ad illud ſicut ad finē. ſed premiū alioꝝ hoim non excedit meritū chr̄i. ergo ꝛc. Item Meritum chr̄i fuit bonū quoddā finitū (cum fuerit ens ſm naturam humanā) ſed peccatum alioꝝ fuit infinitū malū. q2 tāta eſt offenſa quātus eſt ille qui offendit̄. quare cū finitū nō ſit ꝓportionatū cū infinito: videt̄ ꝙ nullū meritū chr̄i potuit mereri deletionē offenſe diuine. Cōtra. Leo papa in ſermone de natiuitate. Sicut nullū liberū a reatu reperit: ita liberādis omib9 venit. In iſta q̄ſtione p̄mo aliqua premittā: deinde ad q̄ſtione rn̄debo.

Arti. j. Quantū ad p̄mū ſciendū ſm ſcotū ꝙ icarnatio chr̄i nō fuit occaſionaliter p̄uiſa: ſꝫ ſicut finis imediate videbat̄ a deo ab eterno: ita chr̄s in humana natura cū ſit ꝓpinquior fini ceteris: prius p̄deſtinabat̄. Vn̄ iſte fuit ordo in p̄uiſione diuina. quia primo deus intellexit ſe ſub rōne ſūmi boni. In ſcdo ſigno itellexit oēs creaturas. In tertio p̄deſtinauit hos ad gloriā: ꝛ circa alios habuit actū negatiuū nō p̄deſtinādo. In quarto p̄uidit iſtos caſuros in adā. In q̄nto p̄ordinauit quō redimerent̄ ꝑ paſſionē filij ſui. ꝛ chr̄s i carne ſicut decētra oēs prius p̄ordinant̄ ad grām q̄ paſſio p̄uideat̄ vt remediū ꝯtra lapſum coꝝ. Pro electis igit̄ fuit iſta paſſio a chr̄o oblata: ꝛ a tota trinitate efficaciter ab eterno acceptata. ꝛ nō ꝑ alijs: ꝛ hoc q̄ſtū ad efficaciā meriti eius. Quantū vero ad ſufficientiā: meritū chr̄i fuit finitū: q2 a p̄ncipio finito eſſentialiter dependēs. ꝛ ideo ex formali rōne ſua nō fuit acceptabile ꝑ infinitis: ſed ex circūſtantia ſuppoſiti merētis. Si eīn fuiſſet alteri9 pſone q̄ diuine: nec rōne operationis in ſe nec rōne operantis fuiſſet ꝯgruitas acceptatiōis illi9. ꝑ infinitis.

ſcdo ar. rn̄ſiuuo ad q̄ſti. Quantū ad ſcdm articulū dico ꝙ chr̄s meruit omnib9 q̄ p̄imā gratiā recipiūt collatione illius ita ꝙ ibi non cooperat̄ volūtas noſtra niſi in adultis baptiſatis vbi requirit̄ diſpoſitio aliqua volūtatis. ꝛ hoc fuit fortiſſimū i merito ſuo ꝙ meruit nō ꝯiūctos ꝯiungi: ſed q̄ſtū ad grām penitētialē poſt lapſum in peccatū mortale actuale q̄uis meritū chr̄i ſit p̄ncipale in merēdo ꝛ totalis cauſa de condigno: tñ ibi requirit̄ de ꝯgruo a parte recipiētis grām attritio ꝛ copunctio pro peccato. Meruit etiā chr̄s nobis: vt totalis cauſa: apertionem ianue paradiſi: vt hominib9 decedentib9 in grā aperiret̄: nec ad iſtam amotionē obſtaculi intrādi cooparemur. Janua tamen ꝑ paſſionē chr̄i apta cooperamur ad eius ingreſſum bene vtēndo gratia quā nobis meruit chr̄s.

Dubiū. Sed hic occurrit vnū dubiū. q2 ſi omnib9 electis meruit chr̄s p̄mā gratiā: ergo meruit eā primis parentib9. ꝛ ita premiū. ſcꝫ collatio grē i antiq̄s patrib9 p̄ceſſit meritū chr̄i: ꝛ ꝑ eandē rōnem poſſet dici (ſm magiſtrū ſententiaꝝ in ſcdo) ꝙ angeli primo receperūt p̄miū: ꝛ deinde meruerūt ipm ꝑ bona elicita circa cuſtodiā noſtrā.

Rn̄ſio. Dico ꝙ nō eſt ſimile de p̄mis patrib9 ꝛ angelis. hoc eīn generalr̄ eſt verū ꝙ ſūmū bonū ad qđ ordinat̄ meritū nō debet ꝯferri ante meritū exhibitū: ſūmū aūt ad qđ ordinat̄ meritū chr̄i eſt ingreſſus in paradiſum: qui nō dabat̄ ante paſſionē exhibitam: q̄uis ꝑ paſſione vt precuiſa remitteret̄ offenſa ꝛ daretur gratia credentib9

paſſionē exhibendā. Sūmū aūt qd an-
gli mereri poſſent eſt glīa ꝛ actualis in-
troitus in regnū: ꝛ ſic nō debuit conferri
ante exhibitionē meriti. Vñ q̄uis deus
dederit aliqd ꝓ merito p̄uiſo: nō tñ ſūmū
qd ſequit̄ meritū qd eſt apertio ianue para
diſi. Exemplū ponit Anſel. Cur de⁹ hō
Eſto ꝙ multi offenderūt vnū regē ꝛ pro
offenſa exulati ſunt. venit vnus inocens
de ſanguine illoꝝ ꝛ ꝓmittit facere vnum
opus placitū regi. vt eis remittat offenſā
rex acceptādo ſeruitiū ꝓmiſſum. offenſaꝫ
remittit. etſi aliqs eoꝝ poſtea deliq̄rit. ſi
ſatiſfacere ꝛ penitere voluerit ꝓmittit ei
ꝙ iterū offenſam illā remittet. preſtando
tñ ꝙ nullus eoꝝ q̄ fuerūt inimici intrabūt
palatiū ſuū: quoaduſq; ſeruitiū ꝓmiſſuꝫ
impleat̄. Sic licꝫ ꝑ paſſionē chr̄i ante ei⁹
exhibitionē remitteret̄ offenſa: nō tñ pa-
tebat ingreſſus ꝑadiſi anteq̄ paſſio exhi
Ad ar. beret̄ in effectu. Ad primū ꝑncipale di
co ꝙ ſi nobilior mereat̄ ꝓ ignobiliori: tūc
pōt meritū excedere p̄miū. qñ autē aliqs
meret̄ ꝓ ſapō: de⁹ p̄miat vltra ꝯdignū.
vñ p̄miū excedit meritū tale. Ad ſcḋꝫ cū
dicat̄ ꝙ tantū eſt pctm̄ q̄tus eſt ille cōtra
quē fit. dico ꝙ ſi ly tantū ꝛ q̄tū referant̄
ad rōnes formales vtriuſq; in ſe: falſum
eſt. Pctm̄ em̄ formalr̄ eſt finitū licꝫ qua-
dā extrinſeca denoiatione dicat̄ infinitū.
qꝛ auertit a termino infinito. ꝛ ſic grau⁹
dicit̄ pctm̄ in deū q̄ in aliū. Sic meritūꝫ
licꝫ ſit formalr̄ finitū: pōt dici infinitū ob
iectiue. qꝛ ꝯiungit obiecto infinito. ꝛ hoc
verū q̄ maxime de merito chr̄i. qui tāto
amore vel maiori intenſiue ferebat̄ in ſū-
mū bonū diligēdo: quāta deordinatiōe
pōt quicūq; auerti peccando.

Dis.xx. **Circa diſti-**
ctionē.xx. Quero vtrū fue-
rit neceſſe. genus humanū
reparari per paſſionē chr̄i: Q: nō. qꝛ nō
fuit neceſſe angeluꝫ ſic reparari. ergo nec
hominē. cū angelus ſit nobilior homine.

Item Quicūq; actus chr̄i fuit ſuffici-
ens ad redimēdū humanū genus. ergo
nō fuit ad hoc neceſſaria eius paſſio. ſiq-
dem laus conſiſtit in actu non in paſſiōe.
Unde. ij. eth. dicit Ariſto. ꝙ paſſionib⁹
nō laudamur nec vituꝑamur. In op-
poſitū eſt Anſel. in lib. Cur deus homo. Rāſio

Ad iſtam em̄ queſtionē dicit ꝙ neceſſe Anſel.
fuit genus humanū reꝑari ꝑ paſſionem
chr̄i. ita ꝙ nō potuit fieri iſta reparatio ꝑ
puram creaturā. qꝛ non ſatiſfacit aliquis
ꝓ pctō primi hois: niſi reddat aliqd ma-
ius q̄ ſit illud pro quo pctm̄ facere non
debuerat. ſed pro omni eo qd eſt vel eſſe
pōt citra deū nō debuit peccaſſe. plus eñi
deberet velle hō infinitos mūdos (ſi eſ-
ſent) redigi in nihil: q̄ offendere deūꝫ. ꝗ
nō pōt ſatiſfacere niſi reddat maius omi
creatura facta ꝛ poſſibili fieri. hoc aūt nō
pōt facere pura creatura. Scotus autem doctor
dicit ꝙ aliter potuit genus humanū redi ſubtilis
mi q̄ ꝑ mortē chriſti. De quo Aug. xiij.
de trinit̄. dicit ꝙ alius modus redimen-
di hoiem deo nō defuit: cuius ꝑtāti cun-
cta ſubiacēt. Vñ nō eſt alia neceſſitas ꝙ
chr̄s hō redimat hoiem ꝑ mortē: niſi ne-
ceſſitas ꝯuenientie. qꝛ ſcꝫ ipm̄ ordinauit
ſic redimere. ſicut ſi curro moueor: ſed tā
añs q̄ ꝯñs ſunt ſimplr̄ ꝯtingētia: quare
huius reꝑatiōis nulla fuit neceſſitas ab-
ſoluta. Si enim placuiſſet deo: potuiſſet
vnus angelus bonus ſatiſfeciſſe offeren
do aliqd placituꝫ deo qd ipē acceptaſſet
ꝓ oib⁹ pctis. cū tantū valeat oē creatū ob
latum deo: pro q̄to acceptat ꝛ nō plus.
Nec obſtat ꝙ angelus nō erat debitor ſꝫ
homo. qꝛ is qui non eſt debitor poteſt ꝓ
alio ſatiſfacere: ſicut pro alio orare. Vñ
etiam purus hō potuiſſet ſatiſfeciſſe pro
omnib⁹ ſi fuiſſet ꝯceptus ſine pctō virtu
te ſpūſſancti ſicut chr̄s ꝛ deus dediſſet ei
ſūmā gratiā quā poſſet recipere ſicut de-
dit chriſto. Etſi arguat̄ ꝙ tantū ei obli
garemur ſicut deo: dico ꝙ falſum eſt. qꝛ
qd ipē haberet: totū eſſet a deo. obliga-
remur tamē multū ſibi. ſicut obligamur
virgini marie ꝛ ſanctis alijs qui merue-
runt nobis. Deo tamē ſūme. tanq̄ ei a q̄
omnia alioꝝ bona prouenīūt. Omnia Nota.
itaq; que facta ſunt a chriſto circa redem
ptione noſtrā: nō fuerūt neceſſaria niſi p̄-
ſuppoſita ordinatione diuina. Mortuus
eſt autē ꝓpter iuſticiam. Cum enim vide
ret mala quib⁹ erant iudei implicari; vo-

luit eos p opa ꝛ ſermones ab ipſis revo/
care. ꝛ maluit mori ꝙ tacere cuȝ veritas
tunc eſſet iudeis dicēda: ꝛ ideo pro iuſti/
cia mortuꝰ ē. Tñ ḋ facto ſui grã paſſionē
ſuā ordiauit: ꝛ obtulit ꝑ nob ꝛ iō mltū te
nemur ei. ꝛ amplius ꝙ ſi nō potuiſſemꝰ
aliter redimi. Unde hoc ṗpapue fecit ad
alliciēdū nos ad amorē ſui: ꝛ vt magis
deo teneremur ſicut ſi aliquis genuiſſet
primo hominē ꝛ poſtea inſtruxiſſet in di
ſciplina ꝛ ſcitate: amplíꝰ obligaret̃ ei ꝙ
ſi cū tm̄ genuiſſet: ꝛ alius feciſſet ſibi alia
ꝛ hoc eſt ꝯgruitas nō neceſſitas. Qñ
aūt arguit̃ ꝙ nō ſatiſfit deo niſi ei offerat̃
aliquid maius formalr̃. ꝙ ſit illud pro ꝙ
peccare nō debuerat: dico ꝙ hoc falſum
eſt. ſufficit em̄ offerre deo actū dilectiōis
intenſiorem: diligēdo ſcȝ deum ꝓpter ſe
ꝙ maiori conatu: ꝙ fuerit conatus i pec/
Ad ar. cando. Ad primū ṗncipale dico ꝙ fuit
ꝯgruū hominē reparari nō angelū. tum
quia homo penituit: nō aūt angelus: tū
quia tota natura humana perierat: non
aūt tota natura angelica. tū q2 homo ce/
cidit alterius tētatione: nō autē angelus.

Etſi arguas ꝙ lucifer fuit occaſio ca/
ſus alioꝝ angelorum ſicut hominū. Rñ/
deo ꝙ efficacíꝰ fuit cauſa lapſus hoīs ꝙ
angeloꝝ. fuit em̄ occaſio ruine angeloruȝ
tm̄ ꝯceptum ſuū aperiēdo: hominū vero
ꝛ ꝑmittendo ꝛ fallendo: ꝛ ideo dicit̃ tem/
taſſe hoīes. nō aūt angelos. Ad ſcḋm
ꝯcedo ꝙ ꝑ bonū velle potuit ſatiſfeciſſe:
ſed tñ aliter ſatiſfacere voluit. Nō autē
dicit̃ ꝙ paſſionibꝫ nō laudamur vel vitu
pamur: verū: eſt abſolute ſumptis. ſūt tñ
laudabiles vel vitupabiles: in ordine ad
rationē vnde ipē paſſiones volūtarie cō/
comitantes actum virtutis: ſunt magis
meritorie ꝙ actus tātū ꝛ maxime mors
miſcḋia per actum virtutis acceptata. Ex pre/
dei copi dictis patet ꝙ̃ta ſit apud dñm miſericor
oſiſſi/ dia: ꝛ ꝙ copioſa apud eū redemptio: qui
ma. ſe morti acerbiſſime dignatus eſt offerre
pro humani generis ſalute: cū tñ vita illꝰ
perſone eſſet tantū bonū ꝙ minima eius le
ſio fuiſſet ſufficiens ad delendum omniū
hominū peccatū. Potuiſſetqꝫ per ſolum
actum dilectionis in deum pro nobis ſa
tiſfeciſſe. licet autē ablatio tāti boni ꝙ̃tū
erat vita chriſti fuerit maximū pctm̄. po/
tuit tñ deleri ꝑ ipaȝ chriſti paſſionē. quia
ipm̄ occidētes nō potuerūt habere actū
ita deformē i malicia: ſicͭ fuit actꝰ volūta
tis chrī bonus. Sicqꝫ ſaluare volue/
rit dicta Anſelmi exponat ipm̄ ꝙ ꝓcedit
ṗſuppoſita ordinatione diuina: ſeu de cō
gruitate nō de neceſſitate: licet enim ſm
Aug. noſtre reparationis fuerit alius mo/
dus poſſibilis: nullus tñ ꝯgruētior. Si
quidē in opere reparationis ſic debuit mani ſolutio
feſtari diuina miſcḋia ꝙ ſimul cum hoc ꝑ anſel.
oſtenderet̃ diuina iuſticia. Unde ibi fuit
maxima benignitas in tradēdo vnigeni/
tum ſuū: atqꝫ maxima equitas in exigen
do tante ſatiſfactionis precium. Ex quo
patet quantū diſpliceat peccatū ſume bo
nitati ac diuine maieſtati. Quia autē ſuſ/
tinentia mortis fuit a deo patre ꝛ fuit a
chriſto: ideo traditus dicit̃ a patre ꝛ a ſe.
Deus em̄ pater voluit ꝙ ſuſtineret mor/
tem: ꝛ ipē volūtarie ſuſtinuit. Ut em̄ ait
aplus humiliauit ſe factus obediēs vſqꝫ
ad mortē crucis. De tanta igitur digna/
tione multū ſibi regratiari debemus.

Irca diſti/ Di. xxj.

c ctionē. xxj. Quero vtrū cor/
pus chrī fuiſſet putrefactuȝ
ſi reſurrectio nō fuiſſet accelerata. Quod ſic
Chriſtus aſſumpſit paſſiōes nature hu/
mane vintētis (ſm Damaſce.) ṗter pecca/
tum vt ſitim laborem: dolorem: lachry/
mas: ꝛ talia que vniuerſaliter inſūt: ergo
ꝛ paſſiōes nature mortue: cuiuſmodi ſūt
putrefactio ꝛ icineratio: cū naturalr̃ oībꝫ
inſint. Cōtra in pſal. Nō dabis ſctm̄
tuū videri corruptionē. Rñdeo ꝙ aliqd Rñſio.
eſt futuꝝ ꝙ ad cauſas naturales ſi nō ꝓhi
berent̃ ſȝ dimitterēt̃ ſue cauſalitati: qḋ tñ
nō eſt futurū nec euenit ꝓpt̃ cauſaȝ ſupio
rem prohibentem cauſas inferiores na/
turales ſuam cauſalitateȝ exhibere: ꝛ tūc
iudicandum eſt illud eſſe futurum quod
eſt futuruȝ ſm cauſam ſuperiorem ꝛ vin
centem ꝛ non ſm cauſas inferiores. Ex/
emplum de hoc ponitur in Ezechia cui
Eſaias nunciauit mortem. Ut patet
Eſaie. xxxviij. cap. ꝛ mortuus fuiſſet na/

tualiter q̃ntum ad cauſas inferiores: ſ; tñ deus ab eterno vidit oratione ⁊ lachrymas ſuas: ⁊ ideo ꝓhibuit cauſalitatẽ cauſarũ inferioꝝ: ⁊ addidit ſibi vltra terminũ naturalẽ quindecim annos. vt habetur in Eſaia. Sic in ꝓpoſito dico ꝙ corpus chr̃i in morte fuiſſet putrefactũ q̃ntũ fuit ex parte cauſaꝝ naturaliũ ſi nõ fuiſſent ꝓhibite. q꞉ habuit cauſam intrinſecã reſolutionis. ſcꝫ calorẽ ⁊ humorem. ⁊ extrinſecam. ſcꝫ frig⁹. calorẽ ⁊ talia ſicut alia corpora. Deus tñ ꝓhibuit cauſalitates iſtoꝝ. ⁊ ꝓhibuiſſet etiã ſi iſtud corpus nõ fuiſſet viuificatũ vſq; ad reſurrectionẽ generalem ⁊ ſic nõ fuiſſet putrefactũ q̃uis ei⁹ reſurrectio nõ fuiſſet accelerata.

Ad ar. Ad argumentũ oppoſitũ dico ꝙ aſſumpſit paſſiones nature viuẽtis. quia illis nobis meruit. nõ autẽ nature mortue cuiuſmodi eſt putrefactio: quia nil nobis valuiſſet nec fuiſſet decẽs: ſed magis cauſa incredulitatis reſurrectiõis ei⁹. Ex p̃dictis põt declarari illa autoritas libri Job. Conſtituiſti terminos ei⁹ qui p̃teriri nõ poterũt. Intelligitur eñ de termino vite hoĩs vt eſt in ordinatiõe vel ꝓuidentia diuina que eſt infallibilis poteſt tñ anticipari talis terminus vt eſt in effectu exteriori. in q̃ntũ ex naturalib⁹ cauſis eſt aliquis periodus vite hoĩs. in aliquib⁹ maior ⁊ in aliquib⁹ minor. qui anticipatur ꝑ malũ regimẽ. gladiũ vel hmõi. põt etiã ſic p̃teriri. vt in exẽplo regis ezechie allegato.

Di.xxij Circa diſtinctionẽ.xxij. Quero vtrum chr̃s in triduo fuit homo. Q꞉ ſic. Chriſtus in triduo fuit chriſtus. ergo fuit homo. Antecedẽs patꝫ. q꞉ idẽ de ſe p̃dicatur. Conſequẽtia ꝓbatur. quia ex oppoſito ↄſequẽtis ſequitur oppoſitum antecedẽtis. Item Omne ſuppoſitũ ſubſiſtens in natura creata: põt ab iſta denoiari ſed verbũ in triduo ſubſiſtebat in natura creata: Cum eſſet vnitũ corpori in ſepulcro ⁊ anime in inferno. g̃. Contra. Chriſtus in triduo non habuit aĩaꝫ vnitam corpi vt ꝓpriam formã ꝑficientẽ ꝓpriũ ꝑfectibile. compoſitũ aũt (cuiuſmodi eſt homo) nõ eſt niſi forma vnitatur materie. vt ꝑfectio perfectibili: quare in triduo non fuit homo.

In iſta queſtione dicit Hugo ꝙ chr̃s in triduo fuit homo. q꞉ anima fuit vnita deitati in triduo. anima aũt ſcḋm ipm eſt homo ⁊ ſuppoſitũ. ſ; in hoc nõ tenetur cõiter. Anima eñ ſeparata a corꝑe nõ eſt ſuppoſitũ: vt dictũ fuit prima diſtinctiõe huius tertij. Ad eſſe etiaꝫ compoſiti ↄcurrũt materia ⁊ forma que ſunt ꝑtes diffinitiõis indicãtis rei eſſentiã: vt fuit diffuſe ↄ̃claratũ. vij. metaph. ⁊ ideo aĩa nõ eſt homo: nec ꝑ cõſequẽs chr̃s in triduo. Rñſio ſcḋm magiſtrũ, Magiſter aũt ſententiarũ aliter motus ponit chr̃m eſſe hominẽ in triduo: q꞉ ſcḋm ipm ad eſſe hoĩem nõ neceſſario requiritur ꝙ corpus ⁊ aĩa ad inuicẽ vniantur: ſed ſufficit iſtorum vnio in tertio. Cum ergo in triduo eſſent vnita verbo diuino: ideo chr̃s fuit homo. Sꝫ magr̃ nõ tenetur i h̃. q꞉ lꝫ corp⁹ ⁊ aĩa i triduo fuerint vnita ṽbo: ñ tñ natura hũana q̃ ẽ entitas abſoluta reſultãs ex vniõe ꝑtiũ. vt dictum ẽ diſtinctiõe.ij. Vñ ↄtra Hugonẽ ⁊ cõtra magiſtrũ eſt Aug. xiij. de ciuitate dicẽs. Ↄ op. dicta. Hoc verũ eſt ꝙ nõ totus homo ſꝫ pars melior hoĩs aĩa. nec totus homo corpus: ſed pars inferior hoĩs. ſed cum vtrũq; eſt ſimul ↄiunctũ: habet hoĩs nomen. Ad pmũ argumẽtũ dico ꝙ antecedens eſt falſum ſcilicet ꝙ chriſtus eſt chriſtus in triduo. cuius ratio eſt: q꞉ oportꝫ ꝙ ratio ſuppoſiti nõ habẽtis ↄceptũ vnũ ſit vna in ſe: antequã aliq̇d verificetur de ipſo chr̃s aũt includit duos conceptus: q꞉ ſignificat ſuppoſitũ in duabus naturis: ⁊ in triduo nõ ſic exiſtebat. Nam nõ exiſtebat in natura humana tota q̃uis ꝑ partes nature eſſent ſibi vnite. ⁊ ſic ratio ſuppoſiti nõ fuit i ſe vna. q̃propter illa ꝓpoſitio chr̃s eſt chriſt⁹. fuit ꝓ tũc falſa. Ad ſcḋm ſiliter dico ꝙ verbũ nõ ſubſiſtebat in natura humana tota in triduo: cum tunc nõ eſſet illa entitas abſoluta que reſultat ex vnione corꝑis ⁊ anime: ⁊ ideo ab ipſa nõ denominatur.

Secundo quero vtrum anima chriſti ad inferos deſcẽderit: Q꞉ nõ. q꞉ optimo debetur q̃ſtio.ij.

optimus locus. ſed aĩa chr̃i erat optia.
et infern⁹ erat locus viliſſimus. ḡ illuc nõ
deſcendit. Jtẽ. Maioris pratis eſt li-
berare ſubditos de manu aduerſarij ſo-
la voluntate ꝛ ꝟtute q̃ȝ preſentia corpa-
li. ergo cum chr̃s iam triũphaſſet in cru-
ce de diabolo: videtˀ ꝙ ñ oportebat ipm̃
ad infernũ deſcẽdere ꝓ ſuis liberandis.
Rñſio Cõtra in ſymbolo apl̃oꝝ. Deſcendit
ad inferos. Rñſio. Sicut dicit Aug⁹ in
q̃dam ſermone Mox vt chr̃s ſpm̃ reddi
dit: vnita ſue deitati aĩa ad inferni clau
ſtra deſcẽdit. Deſcẽdit em̃ ad illam p̃tem
in qua erãt iuſti q̄ detinebantˀ merito pec
cati p̃mi parentꝭ: q̃ quidẽ pars cõſueuit
limb⁹ appellari duplici rõne. ſ. ꝓpter con
ſolatione vinctoꝝ: q̄bus fuit de p̃ñtia aĩe
eius magna cõſolatio et ꝓpter cõfutati-
onẽ aduerſarioꝝ. ſ. demonuꝫ: vt ſicut eos
deuicerat in terra in natura aſſumpta: ſic
aĩa eiuſdẽ de eiſdẽ triũpharet apud infe-
Ad ar. ros: ipſos inuitos ſpoliãdo. Ad illud
qd̕ obijcitˀ ꝙ optimo debetˀ optim⁹ locus
dicendũ: ꝙ veꝝ eſt de loco q̄ debetˀ alicui
ꝓ remũeratione. chr̃s aũt nõ deſcẽdit ad
inferos tanq̃ȝ ad locũ remuneratõis ſibi
debitũ: ſed potius ad ipm̃ frangendũ et
ſpoliandũ. Ad illud qd̕ obijcitˀ ꝙ ma-
ius eſt triũphare i abſentia q̃ȝ in p̃ſentia:
dicendũ ꝙ licet hoc nõ ſit oſtenſiuũ tante
virtutis: tñ eſt oſtenſiuũ maioris digna-
tionis. chriſt⁹ aũt in liberatiõe noſtra po
tius intẽdebat nobis oſtẽdere dignatio-
nis affectũ q̃ȝ ꝟtutis impiuꝫ. Mallebat
em̃ ꝙ haberemus ſpũm dilectiõis q̃ȝ ſer
uitutis et timoris.

q̃ſtio. iij

Ertio q̃ritur vtrũ

T chriſtus ſtatiꝫ introduxerit in
celum aĩas q̃s liberauit de in-
ferno: Q ſic: videtˀ ꝑ illud qd̕ Luc. xxiij.
dicit dñs ad latronẽ: Hodie mecum eris
in ꝑadiſo. et cõſtat ꝙ illud ñ intelligitˀ de
paradiſo terreſtri. q: nõ eſſet magnuꝫ ibi
eſſe in illa ꝑadiſo. ḡ intelligitˀ de celeſti.
Jtẽ. Statim poſt mortẽ chr̃i apta fu-
it ianua: cũ nihil eſſet oĩno retardãs. ḡ vi-
detˀ ꝙ aĩa chriſti cum alijs aĩab⁹ ſtatiꝫ
in celos euolauerit. Cõtra Michee. ij
d̕r de chr̃o: Aſcẽdit pãdens iter añ eos.
ſed chriſtus nõ aſcendit in celos vſq̃ȝ ad
q̃drageſimũ diẽ poſt reſurrectionẽ. ḡ nec
aĩe alioꝝ ſanctoꝝ q̄ erãt in limbo. Re- Rñſio
ſpondeo ꝙ aĩe ſctõꝝ nõ ſtatim poſt mor-
tẽ chriſti ꝑducte ſũt i celos q̃ȝtũ ad locũ:
ſtatim tñ poſt reſolutionẽ aĩe a corpe in
chriſti deſcenſu ad inferos viderũt lumẽ
eternũ ꝛ btẽ facte ſunt q̃ȝtum ad p̃mium
Et ſic in loco ifernali exiſtẽtes habuerũt
paradiſum: q: ꝑ tam dei viſionẽ q̃ eſt vi
ta eterna. Locũ aũt btitudinis non ſtati
ſunt adepte. q: nulla aĩa in celum debuit
aſcendere ante chr̃m q̄ eſt primogenit⁹ in
multꝭ fratrib⁹ tanq̃ȝ caput oĩm. Reſurre
ctio ꝟo ei⁹ atq̃ȝ aſcẽſio debuit differri ꝓ-
pter noſtre fidei cõfirmationẽ. Jdeo em̃
fuit dilata ei⁹ reſurrectio: vt oſtenderetˀ ꝙ
vere mortu⁹ fuerat. Dilata eſt etiaꝫ eius
aſcenſio: vt ꝑ multa argumẽta oſtẽderetˀ
ꝙ vere reſurrexerat. Sic igitˀ aĩe ſanctoꝝ
nõ ſtatim fuerũt de limbo educte: nec ſta
tim in celeſti ꝑadiſo locate: diuia diſpen-
ſatione hoc faciente ad noſtrã ſalutẽ. Cũ
aũt chr̃s ab inferꝭ reſurrexit: nullũ de ele-
ctis apud inferos reliq̄t: iuxta illud qd̕ p̃
dixerat Si exaltat⁹ fuero a terra oĩa tra-
ham ad meip̃m. oĩa ſ. electa. vt ait Greg.
Pueros ꝟo q̄ in originali pctõ deceſ-
ſerant: inde nõ liberauit: nec reprobos q̄
in inferno erant demerſi: de q̄b⁹ d̕r Eſa.
vlti. Vermis coꝝ nõ moritˀ ꝛ ignis coꝝ
nõ extinguetˀ. Pro illis em̃ nõ fuit ei⁹ paſ
ſio efficaciter oblata: ſed ſolũ pro ei⁹ mẽ-
bris ꝑ fidem vel fidei ſacramentũ. Si q̃ſtio.
ꝟo q̃ratˀ de hora reſurrectionis eius: Di-
cunt q̄dã ꝙ reſurrexit in media nocte. alij
aũt ꝙ in aurora: q̃ opinio videtˀ ꝓbabili-
or: iuxta illud qd̕ canit eccl̃ia. Aurora lu-
cis rutilat. ꝛc̃. Scdm̃ etiã hãc modũ ſaluatˀ ꝙ
chr̃s ꝑ triduũ fuerit in ſepulcro: accipie-
do totũ ꝓ p̃te ꝑ ſynecdochẽ. ſ. in fine diei
veneris ꝛ per totam diem ſabbati: ꝛ die
dñica a media nocte vſq̃ȝ ad aurorã. Hu
ius opinionis eſt Aug⁹. q̃ cõmuniter te-
netˀ: vt d̕r Ly. exponens illud Mat. xvj.
Surgens Jeſus mane p̃ma ſabbati. Ad ar.
Ad illud qd̕ obijcitˀ de auto. dñi i Lu
ca: dicendũ ꝙ ſic d̕r Aug. Paradiſus ibi
d̕r nõ loc⁹ celi empyrei: nec loc⁹ ꝑadiſi ter
reſtrꝭ. ſed ipſa dei viſio. Vbicũq̃ȝ em̃ bõ

ſit dū tñ deū apte videat: poteſt dici eſſe
in padiſo. Ad ſecundū dico φ in mor-
te ſtatim ianua fuit apta qͣ̄tum ad meri
tū. ſed in reſurrectiōe qͣ̄tū ad egreſſuz de
limbo. In aſcenſione ṽo qͣ̄tum ad aſcen
ſum in celuz.

Diſtin
xxiij.

Circa diſtin

ctionē. xxiij. qͦ Utrū de cre-
dibilib⁊ nobis reuelatꝭ neceſ-
ſe ſit ponere fidē infuſam. Arguit̄ φ nō.
q: ad oēm certitudinē act⁹ credendi ſuffi
cit nobis fides adqſita. ḡ ſupflint pone-
re fidē infuſaz. Cōſeqñtia eſt nota. Pro-
bat̄ añs. q: ſicut firmiter inherem⁹ geſtꝭ
ſcriptꝭ de reb⁊ bellicꝭ ⁊ alijs hiſtorijs fi-
de adqſita p hoc φ credim⁹ veraces eſſe
eos q̄ talia ſcpſerunt: Ita fide adquiſita
firmiter adheremus hiſtorie ſcripture ſa
cre. q: firmiter credim⁹ veraces eſſe eos q̄
hmōi libros canonis cōdiderūt. Con
tra. Ad Heb. xj. Sine fide impoſſibile
eſt placere deo. Et φ loquat̄ de fide ifu-
ſa: patet p eundē. j. Cor. xij. Adhuc ex-
cellentiorē viā vob̄ demōſtro. vbi cōit̄ lo
quit̄ de fide infuſa ſicut ⁊ de charitate: q̄
ſunt excellētiores ṽtutib⁊ adqſitis. In
iſta q̄ſtione pmo videdū eſt de fide adqſi
ta. ſecūdo de infuſa. Quantū ad pmū
dicit Sco. φ hoc tenendū eſt tanq̄ certū
φ reuelatoꝝ in ſcptura eſt in nobis fides
adqſita ex auditu ⁊ actib⁊ genita. Proba
tur p illud qͦ habet̄ ad Rhom. x. Quō
aūt credēt ei quē nō audierūt: quō audiēt
ſine pdicante: quō aūt pdicabūt niſi mit-
tant̄: ḡ ſm aptum fides eſt ex auditu. Et
ſic non pōt hō credere niſi audiat aliquē
pdicantē cui⁹ dictꝭ fidē adhibeat: viden-
do miracula fieri in teſtimoniū doctrine
eius: ⁊ hoc q: ſibi naturaliter dictat rō φ
deus nō aſſiſtit falſitati alicuius: vt. ſ. ad
falſa ei⁹ dicta opet̄ mirabilia. Fides autē
iſta pcedit charitatē. ⁊ p ↄ̄ñs eſt adqſita.
q: infuſa nō infunditur ſine charitate.

Preterea Sicut nō dubito mundū p-
ceſſiſſe me nec ptes mundi eē q̄s nō vidi
(q: nō dubito de veracitate narrātiū mi
hi talia) ſic hō nō dubitat ͦ veritate dei
q: cuilibet naturaliter inſerit̄ deū eſſe ve-
racē. nec dubitat de approbatiōe eccleſie
q̄ approbat dicta ⁊ ſcpta pcedentiū: cum
dānet mēdaciū pnicioſum maxie ↄ̄ fidez
et mores. ideo nō dubitat de illis que in
ſcriptura reuelant̄: ſed fide adqſita ex au-
ditu firmiter eis adheret. Eſt autē fides
adqſita ſupra opinionē que adheret vni
parti cōtradictōis cū formidine de oppo
ſito. lȝ ſit infra ſciam q̄ eſt ex euidentia ob
iecti ſcibilis. Quātū ad ſcdm articulū Fides
dico φ oportet ponere fidē infuſaz ꝓpter infuſa
autoritatē ſacre ſcptture ⁊ ſctōꝝ: et hoc ad
pficiendū aiam in actu pmo. q: hec dei
natura eſt φ qñ pficit: pfecte pficit. ſic qñ
ſanat aliquē ſm corp⁹: pfecte ſanat. ſicut
ergo pficit voluntatē p charitatez: ſic pfi
cit intellectū p fidem. Uñ pficit has po-
tētias p habit⁹ ſupnaturales in eſſe qdā
ſupnaturali: ſicut nāe ſūt pficī naturalit̄
habitib⁊ naturalib⁊. Ponit̄ aūt habit⁹ fi-
dei infuſe ꝓpter maiorē aſſenſum ⁊ certi-
tudinē actus. Corrūpit̄ ṽo demeritorie
p illō demeritū qͦ ex rōne ſua habet op-
poſitionē ad fidē: cuiuſmodi ē infidelitas
ſiue error circa credibilia. Nō aūt corrum
pit̄ a nob̄ effectiue. q: habit⁹ infuſus ſicut a
ſolo deo creat̄: ita qñ corrūpit̄ totalit̄ an-
nihilat̄. et ſicut creatura nō pōt aliqd cre
are: ſic nec annihilare. Ad argumentū
in oppoſitū dico: φ qͣ̄uis fides adquiſi-
ta ſufficiat ad aſſenſū ⁊ certitudinē act⁹:
tñ nō eſt ita intēſus nec ita pfecte certus
ſicut cū fide iſuſa. Notandū ſm Aug.
in li. de ṽbis dñi et ponit̄ in lr̄a: φ aliud
eſt credere deū: credere in deuz: ⁊ credere
deo. Credere em̄ deū eſt credere deū eſſe
Credere in deū eſt credēdo in eū p amo-
rem tendere. Credere ṽo deo: eſt credere
φ vera ſunt ea que dicit. Itē notādū φ
iuſtum eſt φ intellect⁹ noſter ita captiuet̄
et ſubiaceat ſumme veritati: ſicut affect⁹
noſter debet ſubiacere ſūme bonitati. vñ
nō poteſt aīa eſſe recta niſi intellect⁹ ſū-
me veritati ꝓpter ſe ⁊ ſuper oia ſubiaceat
mediante habitu fidei: et affect⁹ ſūme bo
nitati adhereat mediāte habitu charita-
tis. Diffinit̄ aūt fides ad Heb. xj. ſic. Fidei
Fides eſt ſperandaꝝ rerū ſubſtantia: ar- deſcri
gumentū non apparentiū. Dicit̄ ſiqdem ptio.
fides ſubſtantia reꝝ ſperandarū: inq̄tuz

eſt quedã inchoatio future beatitudinis.
quia eſt pͥma virtus infuſa.ſicut pͥma ps
rei dicit quodãmõ ſubſtantia eius. Di/
cit aũt argumẽtũ nõ apparẽtiũ:inq̃tũ fa
cit intellectũ firmiter aſſentire his q̃ non
apparent. Eſt igit fides habit⁹ q̃ inchoa
tur vita eterna in nobis:inclinãs intelle/
ctum ad aſſentiẽdũ nõ apparentibꝫ. Sũt
inquã p fidem in nobis res ſperande. q̃a
videmus nunc p fidem ea que tunc facie
ad faciem videre ſperam⁹. De certitu
dine aũt fidei dicit Rich. de ſancto vic.j.
de trini. Utinã attẽderent iudei ꝛ paga/
ni cum q̃nta ſecuritate cõſcientie ad diui/
num iudiciũ poterim⁹ accedere. Nõne cõ
fidenter poterimus deo dicere: Dñe ſi er
ror eſt:a te decepti ſumus. Nã iſta etiam
tantis ꝛ talibꝫ ſignis confirmata ſunt: q̃
non niſi p te fieri potuiſſent.certe a ſũme
ſanctitatis viris nobis ſunt tradita. ꝛ cũ
ſumma ꝛ autentica atteſtatiõe,pbata: te/
ipſo atteſtante ꝛ ſermonẽ ꝯfirmante ſeq̃n
tibꝫ ſignis.

Diſtin. xxiiij.

Circa diſtin

ctionẽ.xxiiij.q̃ro Utrũ fides
ſit de his de q̃bꝫ habet viſio
ſenſibilis? Et videt q̧ ſic. Joh.xx. Quia
vidiſti me Thoma credidiſti.ſed conſtat
q̧ Thomas veram habuit fidẽ de dño
Jeſu quem vidit ꝛ tetigit.ergo ſimul de
eodem erat fides interior ꝛ viſio exterior
Cõtra. Aug⁹. Fides eſt credere qđ ñ
Rñſio. vides. Rñdeo q̧ q̃dã ſunt q̃ ſubijciun
tur ſenſui exteriori totaliter. ꝛ circa talia ñ
põt ſimł eſſe cognitio fidei cũ viſiõe exte/
riori:p eo q̧ talis viſio excludit cognitio
nẽ enigmaticã. Quedã aũt ſunt q̃ ſic ſub
iacent ſenſui ſm aliq̃d ſui: vt ſm aliq̃d la/
teat ipm ſenſum.et circa talia bñ eſt viſio
ſm id quod patet:et credulitas fidei ſm
id quod latet. Et ſic dicit G:e. de beato
Thoma q̧ aliud vidit et aliud credidit.
Uidit eñ humanitatẽ chꝛi et cõfeſſus ẽ
deitatẽ: dicens. Dñs meus ꝛ deus me⁹.
et ſic alij apoſtoli viderũt hoiem paſſuꝫ
et deũ crediderũt. Sic etiam beata vgo
q̃uis certa experientia ſciuerit ſe concepiſſe
ſine virili ſemine:tamen ſe concepiſſe p ſo

nam verbi nouit mediãte fide. Et ſic pa/
tet ad queſtionem.

Di.xxv

Circa diſtin

ctionẽ.xxv.q̃ro Utrũ añ chꝛi
ſti aduentũ fuerit fides neceſ/
ſaria eoꝝ q̃ nos mõ credimus? Ubi pri/
mo videndũ circa q̃ credibilia modo ne/
ceſſarius eſt actus fidei.et ſecũdo de q̃ſi/
to. Circa pͥmũ ſciendã q̧ credibilia ſũt
articuli fidei. Eſt aũt articul⁹ (ſm Rich.
de ſctõ victore) Indiuiſibilis veritas de
deo: artans nos ad credendũ. Ad cu/
ius intelligentiã Notãdũ q̧ articulus dr
ab artãdo. ꝛ hoc paſſiue. q꞉.ſ.eſt q̃d arta/
tũ:et ſic dr veritas indiuiſibilis. q꞉ articu
lus nõ diſtinguit in alios articulos. Sic
eñ in naturalibꝫ partes q̃ non reſoluunt
in alias ptes dicunt articuli: vt articli di
gitoꝝ: ſic illa in q̃bꝫ ſtat reſolutio oim cre
dẽdoꝝ ꝛ ad que alia reducunt: dicunt ar
ticuli fidei. Dicit etiã articulus ab ar/
tando actiue.et ſic ponit in diffinitiõe ar/
tans nos ad credẽdũ. q꞉ articuli ſunt pͥn/
cipia et regule directiue reſpectu omniuꝫ
que cõſeq̃nter ſunt credẽda. Hmõi autẽ
artatio nõ repugnat libertati: ſed ambi/
guitati. q꞉ ſcꝫ ipſis opoꝛtet determinate
aſſentire: oi remota ambiguitate. Poſſũt Suffi/
autẽ articuli fidei dupłr diſtingui.ſ. q̃tũ cientia ar
ad ipſa credita.et ſic ſunt.xiiij. vel ſm ali/ ticuloꝝ
os q ipſos diſtinxerunt.et ſic ſunt duode
cim: iuxta numerũ duodecim apłoꝝ. Si
pͥmo modo: Aut articuli ſunt de deo tm̃
Aut de deo rõne nature aſſumpte. Si pͥ
mo mõ. hoc contingit tripłr. quia aut de
deo rõne nature. aut rõne pſonaꝝ. aut ra
tione effectus xpꝛij dei. Si rõne nature:
ſic habet articulus pͥmus de vnitate dei
Credo in deũ. Si rõne pſone: ſic ſũt tres
articuli de pſonis ſm q̧ ſunt tres pſone.
Primus: Patrẽ oipotentẽ. Scđs: Jeſũ
chꝛm filiũ eius vnicum dñm noſtꝝ. Ter
tius: Credo in ſpm̃ ſanctũ. Si ratiõe effe
ctus: ſic ſunt tres articuli de deo. Prim⁹
q̃tũ ad creationẽ: Creatoꝛem celi ꝛ terre.
Scđs q̃tũ ad grãficationẽ: Sctãm ec
cleſiã catholicã: ſctõꝝ cõiõnẽ: remiſſioneꝫ
peccatoꝝ. Tertius q̃tuꝫ ad gloꝛificatio/

nem. Carnis reſurrectionē: vitam eternā
Articuli etiā ptinentes ad naturā aſſū
ptam ſunt ſeptē. Primꝰ ptinet ad conce-
ptionē. Qui ↄceptꝰ eſt de ſpūſctō. Scōs
ad natiuitatē. Natꝰ ex Maria ꝟgie. Ter
tius ad paſſionē. Paſſus ſub pōtio Pila
to: crucifixꝰ: mortuꝰ ⁊ ſepultus. Quartꝰ
ad deſcenſum ad inferos. Deſcēdit ad in-
feros. Quītꝰ ad reſurrectiōez. Tertia die
reſurrexit a mortuis. Sextꝰ ad aſcēſionē
Aſcendit ad celos: ſedet ad dex. d. p. oī.
Septimꝰ ad iudiciū. Inde vēturꝰ eſt iu-
di. vi. ⁊ mor. Hoꝝ aūt articłoꝝ tres Pe-
trus in vnū cōplexꝰ eſt. ſ. articulos de vni
tate eſſentie: de oīpotentia patrꝫ: ⁊ d̄ oꝑe
creatōis dicēs: Credo in deū patrē oīpo
tentē creatorē celi ⁊ terre. Johānes poſu
it articulos de ꝑſona filij. Articulū autez
de cōceptiōe ⁊ natiuitate cōmiſit in vnū
Jacob zebedei. Articulū de paſſiōe po
ſuit Andreas. Et deſcenſum ad inferos
poſuit Philippus. Reſurrectionē Tho-
mas. Aſcēſionē Bartholomeꝰ. Aduētū
ad iudiciū Matthe⁹. Articulū de ꝑſona
ſpūſſcti Jacob alphei. Oꝑ⁹ grē dixerūt
duo apli. Nā Simō ponit opꝰ grē in cō
ſecutiōe boni. ſ. Sctām ecclīam catholi-
cā: ſanctoꝝ cōiōnē. Judas iacobi ↄ̄trum
ad mali remotionē. ſ. Remiſſionē pctōꝝ.
Effectū glīe poſuit Matthias. Sic di-
ſtinguunt̃ articuli ſm Alex. ⁊ Sco. lꝫ a q̄
buſdā aliter diſtinguant̃. Et notandū
ꝙ veritas ſacramētoꝝ ptinet ad illū arti
culū: ſanctā ecclīam catholicā. Ecclīa eñ
catholica. i. vniuerſalis eſt ſctā ꝑ ſpūſſcti
oꝑationē in q̄ eſt ſctōꝝ cōmunio i ſacroꝝ
ꝑticipatiōe: et remiſſio pctōꝝ. Sunt igit̃
duodecim articuli ſm numerū duodecꝫ
apłoꝝ ſymbolū cōponentiū. Et dr̄ ſym-
bolū a ſyn qđ eſt ſiml̃ ⁊ bole ſentētia: q̄ſi
ſentētia ſimul a pl̄ib cōſtituta. Poſtmo
dū aūt rōne hereſum inſurgentiuꝫ fuerūt
duo alia ſymbola edita. ſ. ſymbolū fctm̄
in concilio Niceno a. cccviij patrib figu-
raꝫ in. cccxviij. ꝟnaculis Abrae: qđ legit̃
in miſſa. et ſymbolū Athanaſij. Sed
Dubiū tūc orit̃ dubiū Vtꝝ oēs teneant̃ pꝰ chrī
aduentū credere explicite ⁊ diſtincte oēs
Rñſio articulos? Ad h̄ dicūt Bonauē. Rich.
et Petrꝰ de Tharent̃. ꝙ nō. Simplices

eñ ad illos tm̄ tenent̃ explicite credēdos
q̄ cōiter ꝑdicant̃ in eccleſia: et q̄s manife-
ſtat eis eccliaſticus vſus ⁊ cōſuetudo. ſic
eſt de vnitate ⁊ trinitate quā pñt noſſe ex
ipo actu cōſignationis. conſignant eñ ſe
in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti. ſicut etiam
de natiuitate: paſſiōe: ⁊ reſurrectiōe: aſcē-
ſione: ⁊ pctōꝝ remiſſione. Hos ſiqdē ar-
ticulos poſſunt cognoſcere ex ipſis ſolen
nitatib q̄s eccleſia celebrat. Alios ꝟo ar
ticulos non ita manifeſtos: tenent̃ crede-
re implicite: vt. ſ. in generali credant oē
quod credit ſacroſancta mater ecclīa: ita
ꝙ in particulari a nullo illoꝝ diſſentiant.
Non tenent̃ etiam ſcire numerū vel ordi-
nem articłoꝝ: cū hoc vix ſcire poſſent ho
mines multū litterati et ꝑiti. Predictꝭ
cōcordans Scotꝰ addit ꝙ ſi ſit aliqs ru-
dis q̄ nō pōt cōcipe qđ eſt natura ⁊ qđ ē
ꝑſona: nō eſt neceſſe ꝙ habeat actū expli-
citum de articulo ptinente ad nature vni
tatē ⁊ ꝑſonaꝝ trinitatē diſtincte: ſic clerī
a litterati. qꝛ deus nullū obligat ad im-
poſſibile. ſed ſufficit ſi nō poteſt hmōi di
ſtinctionem intelligere (qꝛ nec terminos) ꝙ
credat ſicut ecclīa credit. Habet̃ etiā ſm
cū actus implicite: qñ habet̃ habitꝰ. Ad
oīa aūt explicite credēda tenent̃ maiores
in eccleſia q̄ ꝑficiunt̃ alijs et tenent̃ alios
inſtruere ꝟbo veritatis ⁊ exemplo hone-
ſtatis. aliter cito deficeret fides ſimpliciū
vt dr̄ Augꝰ. xiiij. de trini. Tenent̃ aūt ſci
re articulos explicite. i. in particulari ↄ̄tū
ad ſubſtantiā: vt articulū incarnationis:
paſſionis: ⁊ hmōi. ſed non quo ad nūerū
⁊ ordinē: vt dicit Petꝰ. Sed hoc ori Dubiū
runt q̄dam dubia. Si eñ ſimplices non
tenent̃ de neceſſitate ſalutꝭ oīa credibilia
explicite et diſtincte credere vt dictuꝫ eſt:
tūc nō tenent̃ quēlibet errorē cōtrariū ca-
uere: cū nō poſſit vitari malū niſi cognoſ-
cat̃: et ita poſſet aliqs licite cadere i erro-
rē repugnantē alicui articulo. Itē. Vi-
det̃ ꝙ maiores in eccleſia ñ teneant̃ expli-
cite credere magis q̄ꝫ minores: cū in bap
tiſmo non plus obliget̃ vnus q̄ꝫ alius.
Item. Quid dicendū de nutrito i he-
remo quem nullus docuit? Ad pmuꝫ
Conſeqntia nō valet ſicut patet in mora
libus. quia qlibet tenet̃ cauere oē peccatū

moꝛtale:et tñ nō tenet̃ ſcire explicite in ꝗ
gradu ſupbia vel gula eſt pctm̄ moꝛtale
q: nec hoc ſciunt multi experti in ſcientia
Quilibet etiā tenet̃ cauere cōtrariū veri-
tati ſacre ſcripture q: ꝑtinaciter adherēs
cōtrario alicui⁹ veritatis in biblia:here-
ticus iudicaret̃: et tñ nō tenet̃ ſcire explici
te cōtenta in biblia. Ad vitandū igit̃ ma-
lū ſufficit ꝯgnoſcere implicite Poteſt em̄
vitari non recipiendo ſtatim audita: ſed
diſcutiendo ⁊ maioꝛes interrogādo. Q,
ſi vnus ꝑdicet vnū ⁊ ali⁹ oppoſitū:tuti⁹ ē
nō ſic nec ſic ꝓcedere: huic vel illi ꝑti ad-
herendo:ſiue in credibilib⁹ ſiue in moꝛali
bus: donec veritas pateat aliunde. Nō
igit̃ ſimplex vel vetula cū audit aliq̄d no
uum ꝑdicari:nō debet ſtatim aſſentire ꝗ
adviſq; nouerit illud vniuerſalit̃ ab eccle
ſia teneri. Vñ ꝑter remediū diuine inſpi-
rationis ⁊ oꝛationis ad qđ ſꝑ recurrēdū
eſt:habent ſimplices remediū hūane in-
ſtructionis ad qđ poſſunt cōfugere vt er
roꝛes valeant declinare. Semꝑ em̄ de⁹
habuit ⁊ hēbit aliq̄s iuſtos ⁊ famoſos ꝗ
veritatē fidei nō ſolū in ſe ſed etiā in ſim-
plicib⁹ ꝯſeruent: dū ſimplices eis imitā-
tur ⁊ credant. Ad ſecundū dico ꝙ ma
ioꝛes tenent̃ ad credendū magis explici-
te nō ex baptiſmo:ſed in hoc ꝙ curā aiāꝝ
ſuſcipiūt:ex ꝗ ſunt in ſtatu altioꝛi obligāt
ſe ad alios illuminandū:et ꝑ ꝯñs ad ve-
Rñſio ad tertium — ritatē ſcꝑture capiendū ⁊ explicite creden
dū. Ad tertiū dico:ꝙ ſi talis faciat qđ
in ſe eſt iuxta dictamē ratiōis naturalis:
de⁹ illuminabit ipm̄ vel ꝑ ſe:vel ꝑ ange-
lum:vel ꝑ hoiem. Et hoc de ꝑmo articu
lo. Quantū ad ſcđm dicit Scotus ꝙ
Scđs articul⁹ — oēs ꝑ q̄libet ſtatu tenent̃ ad fidē media-
toꝛis poſt hois lapſum. q: nullus ſaluat̃
niſi ſit mēbrū eccleſie. nullus aūt pōt eſſe
mēbꝛū ecclie niſi in fide mediatoꝛis:ſicut
patet diffuſe ꝑ aplm̄ ad Heb. et ꝑ Hu-
go.li.đ ſacramēt̃. Iſta aūt fides de me-
diatoꝛe poteſt eſſe explicita puta ſic ꝙ fili
us dei de⁹ ⁊ hō redimeret genus hūanū
per hoc ꝙ naſceret̃ de ꝟgine ⁊ moꝛeret̃ in
cruce. et ſic credere nō fuit neceſſe ꝓ oī ſta
tu:ſed iſtud idem potuit credi magis cō-
fuſe.ſ.ꝙ deus oꝛdinaret aliquā viā redē-
ptionis.ſed ꝙ hoc fieret ꝑ filium ſuū in-
carnatū ſiue ꝑ angelum vel hoiem purū:
nō fuit neceſſe credere. Ad ſic aūt creden
dū generalr̃:fuit oi homini neceſſariū ad
ſalutē. Sed ad mag̃ explicite creden-
dū tenebant̃ in lege moyſaica. q: habue-
runt fidē redēptoꝛis mag̃ explicite ⁊ di-
ſtincte in ꝓphetis ⁊ pſalmis. Null⁹ tñ in
veteri lege tenebat̃ ad tot credibilia expli
cite credenda ꝗt habemus in lege noua:
niſi ſibi fuerint expꝛeſſe reuelata:vt foꝛte
fuerūt Abrae. De hoc Hugo de ſancto
vic.li.de ſacramēt̃. Hec ſūt inquit de q̄-
bus ab initio nihil minus recta fides vn
q̄ꝫ habere potuit:credere vicꝫ deū vnum
eſſe creatoꝛē oim̄ ⁊ rectoꝛē vniuerſoꝛum.
Ipm̄ q̄dem nō eſſe mali actoꝛē:eoꝝ tñ ꝗ
in malis ſuis miſcđiaꝫ ei⁹ q̄rerent ⁊ expe-
ctarent:futurū redēptoꝛē. Hanc aūt noti
tiā cōfuſam de mediatoꝛe potuerunt ha-
bere ſm̄ Bonauē. in lege nature. Tū ex
dei inſpiratione ꝗ ſe offert oib⁹ ꝗ eū req̄-
runt hūiliter. Tum ex aliena inſtructiōe
q: ſemꝑ fuerunt aliq̄ famoſi dei cultoꝛes
ab initio mundi:ad quoꝝ aſpectū ⁊ exē-
plum alij poterant erudiri. Tū ex dicta-
mine nature que adiuta gratia dei:ſentie
bat infirmitatē ſuaꝫ ⁊ miſeriā:⁊ aduerte-
bat dei iuſticiā ⁊ miſcđiam:ſatis dictare
poterat ꝙ hō repatoꝛe indigebat ⁊ ꝙ di-
uina bonitas dare diſponebat. De h̄ di
cit Ni. de Ly. exponēs illud ad Heb. xj.
Accedentē ad deū opoꝛtꝫ credere ꝗa eſt:
⁊ inq̄rentib⁹ ſe remuneratoꝛ. Iſta inquit
duo credere.ſ. dei vnitatē ⁊ ei⁹ eternā re-
munerationē:fuit ſꝑ neceſſariū ad ſalutē
apud oēs. Nec plus req̄rebat̃ ad ſaluteꝫ
gentiliū q: nullā legē receperūt a deo ni-
ſi legem nature. In ꝗ implicite cōtinet̃ fi
des mediatoꝛis. q: ꝗ credit vnum deum
remuneratoꝛē inq̄rentiū ipm̄:credit ipm̄
habere ꝓuidentiā de ſalute hoim̄. lꝫ mo-
dū hui⁹ ꝓuidentie explicite nō cognoſcat
Modus aūt per quē ꝓuidit ſaluti hoim̄
eſt ꝑ incarnatiōis myſteriū. Et ſi argu
as ꝙ deū eſſe nō ſit creditū:q: a pħis de-
mōſtratū. Rñdeo Multitudo hoim̄ nō
capit demōſtratiōes. Aplus aūt loq̄tur
de fide inq̄ꝫ rū reſpicit cōitatem hoim̄.

Si ꝟo q̄rat̃ vtꝝ cōfeſſio fidei ſit neceſ- — q̄ſtio.
ſaria ad ſaluteꝫ. Dicit Tho. in. ij. ij. ꝙ cū

cōfiteri fidē ꝑtineat ad ꝓceptū affirmati-
uum: ideo non ſꝑ nec in ꝗlibet loco eſt de
neceſſitate ſalutꝫ: ſed aliꝗ loco ꝛ tꝑe. qñ. ſ.
aliqͦs interrogatᷓ de fide ſi taceret: crede-
ret ꝙ nō hꝫet fidē: vel ꝙ fides nō eſſet ve-
ra: vel aliꝗ ꝑ eius taciturnitatē auerterent
a fide. Si aūt aliqͦs ñ interrogatᷓ publi-
ce cōfiteat fidē ſicut fecerunt aliꝗ marty-
res: hoc eſt ſupererogatiōis: vt dicit Lyra
Matth.x. Negatio aūt chrī nō eſt licita:
ꝗuis fugere ſit licitū. Ubi ſciēdū ꝙ ſi ꝑ-
ſecutio ſit ꝑſonalis: vt cū qͦs ꝗrit ad mor-
tē ꝓpter odiū ꝑſone: tunc ſꝑ eſt fugiendū.
Si vo ꝗrat ad mortē ꝓpter fidē ꝛ iuſtici-
am ꝑncipaliter: tūc ſi hō ꝑcipit ꝓbabilit
ꝙ ex fuga ſua ſequit deuiſio fidei ꝛ depꝛeſ-
ſio iuſticie: fuga eſt mala. Si aūt hoc nō
appareat ꝓbabilr: ſed magꝭ ꝯtrū: vtpo-
te qꝛ ex fuga tali poteſt alibi fieri vtilitas
eccleſie: ex remanſione aūt nō haberet oc-
caſio niſi miſtroꝝ eccleſie: tunc eſt fugien-
dū et alibi ꝓficiendum.

Diſtin.
xxvi.

Circa diſtin

ctionem. xxvi. ꝗro Utrū ſpes
ſit vtus theologica diſtincta
a fide. Q, nō. qꝛ nō eſt alius habitᷓ for-
maliter vniuerſalis ꝛ particlarꝭ: ſicut pa-
tet in oibꝫ habitibꝫ intellectualibꝫ. ſed fi-
des eſt reſpectu vniuerſalis. qꝛ fide teneo
oēm iuſtū finaliter eſſe ſaluandū. et ſpes
eſt reſpectu ꝑticularis. qꝛ ſpe teneo me fi-
naliter iuſtū eſſe ſaluandū. Eſt eñ ſpes
certa expectatio future btitudis ex grā et
meritꝭ ꝓcedēs: vt dicit mgr in lrā. ꝗ non
eſt formaliter alius habitᷓ huiᷓ et illius.
Itē. Nulla paſſio eſt vtus. ſpes aūt eſt
paſſio: cū inter paſſiones aie nūeret. igit.
Contra. i. ad Cor. xiii. Nunc aūt ma-
nēt fides: ſpes: ꝛ charitas. Hic ē vnᷓ
modus dicēdi quē ponit Bonauē. ꝙ no-
mine ſpei pōt intelligi ꝗdam affectio ſeu
paſſio aie. Pōt etiā ſumi ꝓ ipſa re expe-
ctata: iuxta illud aplī. Expectātes btām
ſpem. Poteſt nihilo minᷓ ſumi ꝓ habitu
ꝗ dirigit aie motū ꝛ affectū in id qͦd eſt
expectādū. et hoc tertio mō ſpes eſt vir-
tus faciēs aiam expectare ea ꝗ ſunt ſuꝑ
oēm eſtimatiōē humanā. et ꝗ ꝓmiſit lar-
gitas diuina facit oino confidere ꝛ inniti
imenſe largitati. ſicut fides facit aſſentire
prime veritati: et charitas facit adherere
ſumme bonitati. Aliter dicit Scotus ꝙ ſpes eſt virtᷓ ꝗ deſideramᷓ nobis bo- Rñſio Scoti.
nū infinitū ſm ordinem diuine ſapientie.
qͦd ſic ꝑſuadet. Nā expimur in nobꝭ hūc
actū: deſiderare bonū infinitū. et h a deo
ſeipm nobis liberalit cōferēte: nō ꝗdem
ꝑmo ſed ꝓpter aliꝗd aliud ſibi acceptum
ordinatū ad illud. Iſte actᷓ eſt actus bo-
nus. qꝛ circūſtantionatᷓ debite: vt patet
diſcurrendo ꝑ oēs circūſtantias. Eſt eñ
deſiderare actᷓ voluntatꝭ tendentis libe-
re in obiectū infinitū qͦd eſt bonū ꝯueni-
ens illi cui appetit. Q, aūt addit: a deo.
notat circūſtantiā debitā ex ꝑte eius a ꝗ
ꝯfert. qꝛ nō poteſt ab alio cōicari. Q, vo
addit: nō ꝑmo ꝛc. notat diſpoſitionē cō-
uenientē ſm ordinationē diuinā ad h cō-
ſeꝗndū. qꝛ diſpoſuit ſapientia diuia non
ꝑfecte cōicare ſe viatori niſi preaccepta-
to. Patet igit ꝙ iſte actᷓ eſt rectus. ꝗ ad ipm
poteſt eſſe vtus inclinās. et hec vtus ap-
petitiua. qꝛ actᷓ expꝛeſſus eſt actᷓ appetiti-
uus. Hec etiā virtus inclinās eſt theo-
logica: qͦd patet ex tribꝫ cōditionibꝫ ꝗ po-
nunt ꝑtinere ad vtutem theologicā: ꝗrū
Prima eſt: reſpicere deū ꝓ ꝑmo obiecto.
Scda: habere ꝓ regula ꝑma regulā hu-
manoꝝ actuū: non aūt regulā acꝗſitam.
Tertia: imediate infūdi a deo. Hec di-
ſtinguunt. qꝛ alia eſt ratio obiecti. alia re-
gule. alia efficientꝭ. Prima conditio cōpe-
tit huic vtuti. qꝛ ipſa eſt immediate circa
deū: qͦd eſt obiectū deſideratū. Scda cō-
ditio cōcurrit illi. qꝛ habēs hanc vtutem
imediate innitit prime veritati vt prime
regule actuū noſtroꝝ. Non eñ hoc deſi-
derat qͦd prudētia acꝗſita dictat eſſe de-
ſiderandū: ſed qͦd ꝑma vitas ſuꝑnatura-
liter nota reuelat eſſe deſiderādū: ꝗ eſt ꝑi-
ma regula actuū noſtrorū. Tertia etiam
cōditio ſibi cōpetit. qꝛ ipſa nata eſt infun-
di. et niſi infundat: nō habet ita ꝑfecte ſi-
cut nata eſt haberi ex infuſione: eo modo
quo dictū eſt ſupra de fide. Suꝑma eñ
portio rōnis cum imediate ſubdat deo:
non ꝑficit ꝑfectiſſime ab aliꝗ creato: ſed
imediate a deo ꝑficiente. Habitus aūt ꝗ

natus eſt eſſe circa deū immediate vt cir-
ca obiectū: ꝛ iniūcti ſibi īmediate ſicut ꝓi-
me regle: natus ē ꝑficere ſupmā portio-
onē. ꝗ licꝫ aliqs poſſit haberi adqſit⁹: nō
tñ ꝑfectiſſimus. Patet igit̄ ex p̄miſſis
ꝙ reſpectu act⁹ deſiderandi pōt eſſe aliq̄
virtus theologica. ſed illa non poteſt eſſe
fides nec charitas. ꝗ tertia diſtincta ab
iſtis. ſ. ſpes. Probatio minoris q̄ꝫtū ad p̄-
mā ꝑtem ſ. de fide. qꝛ ois act⁹ fidei eſt cre-
dere. nullū autem deſiderare eſt credere.
Quantū ꝟo ad aliā ꝑtem. ſ. de charitate:
ꝓbat̄. qa charitas ē ſupma ꝟtus affecti-
ua: ꝛ ꝑ ꝯñs ſupremus amoꝛ habitualis.
amoꝛ aūt amicicie q̄ volumus deum eſſe
in ſe bonū: eſt ſimplr̄ ꝑfectioꝛ amoꝛe con-
cupiſcentie q̄ deſideramus deū eſſe bonū
noſtrū. ergo charitas q̄ inclinat ad amā-
dū deum amoꝛe amicicie eſt alia ꝟt⁹ ab il-
la q̄ inclinat ad deſiderandum nobis bo-
nū infinitū: vtraqꝫ tñ ꝑficit voluntatem.
Charitas eñ ꝑficit voluntatē q̄ꝫtū ad af-
fectionē iuſticie. ſpes ꝟo q̄ꝫtū ad affectio-
nem cōmodi. Q̄uāuis aūt amoꝛ cōcupi-
ſcentie ſit mercenarius: tñ affect⁹ huius
mercimonie nō repugnat gratie. Vñ di-
cebat apl's. Cupio diſſolui ꝛ eſſe cū chr̄o
Et pͤ. Inclinaui coꝛ meum ad faciēdas
iuſtificatōes tuas in eternū ꝓpter retribu-
tionē. Licꝫ eñ ille q̄ principaliter reſpicit
ad mercedē tꝑalē ſit malus mercenari⁹
iuxta illud qđ dñs dicit: Mercenari⁹ au-
tē fugit. Is tñ qui p̄ncipaliter reſpicit ad
mercedē eternam eſt bonus mercenari⁹.
hic eñ pambo abundat fidei: ſpei: ꝛ chari-
tatis. vt dicit Amb. ſuꝑ illud Lu. Quā-
ti mercenarij in domo patris mei ꝛc.

Sed circa predicta oꝛiunt̄ duo dubia
Dubiū primū — Primū eſt. quia videt̄ ꝙ volūtas ſperās
ſit mala. qꝛ vtitur fruēdo: referendo illud
ad aliud. Secundū eſt. qꝛ videt̄ ꝙ de-
Dubiū ſcdm. — ſiderare nō ſit act⁹ ſpei: cū deſperās deſi-
deret btitudinem qui tñ nō ſperat. ꝙ aūt
deſperans btitudinē deſideret: ꝓbat̄. qa
triſtat̄ de ei⁹ amiſſiōe. Nullus aūt triſtat̄
niſi de amiſſione amati vel deſiderati.
Rñſio ad ar. — Rñſio ad p̄mū. ꝙ non omnis compa-
ratio obiecti per voluntatē ad aliud obie-
ctū eſt comꝑatio que eſt vſus: ſed qñ cō-
parat̄ ad aliud vt min⁹ bonū: oꝛdinatuꝫ
ad aliud tanq̄ꝫ ad maḡ bonum conſeq̄n-
dū ꝑ illud. Sic aūt nō eſt in ꝓpoſito: ſed
volūtas cōꝑat illud vt mai⁹ bonū ad mi-
nus bonum cui liberaliter cōcedit̄ tanq̄ꝫ
perficiendū ab eo. Et hec eſt cōꝑatio libe-
ralitat̄, de q̄ loquit̄ Auicē. vj. metaph.

Ad ſecundū dico ꝙ deſperās cōdicio-
naliter deſiderat btitudinē vicꝫ ſi poſſet
eam attingere. et qꝛ intellect⁹ errās oſten-
dit ſibi tanq̄ꝫ impoſſibilē attingi: triſtat̄.
tale autē deſiderare nō eſt actus ſpei: ſed
deſiderare abſolute ad qđ p̄ſuꝓponit̄ cō-
ceptio intellect⁹ oſtēdentis deſideratū ſi-
cut poſſibile adipiſci deſiderari. Quicqđ
eñ oñdit̄ volūtati tanq̄ꝫ impoſſibile: vel
voluntas oino nō vult: vel tenuiter vult
ſm Aug. de trini. Unde actum ſpei p̄ce-
dit fides applicata ad bonū deſiderabi-
le: ꝑ quā oñdit̄ poſſibilitas talis boni cō-
ſequēdi. Ad p̄mū principale: Cōcedo — Rñſio
ꝙ credere me iuſtū finaliter eſſe ſaluandū — ad ar.
nō eſt niſi fides applicata ad q̄ddam par-
ticulare. ſed deſiderare iſtud eſt act⁹ ſpei.
et ſic certitudo ſperantis nō eſt act⁹ ſpei.
ſed p̄cedit ip̄m: ſm Sco. Sequēdo ꝟo
viam Bonauen. opoꝛteret aliaꝫ querere
reſponſionē. Ad ſecundū dico ꝙ ſpes
vno mō ſignificat q̄ndaꝫ paſſionē ſeu im-
p̄ſſionē in appetitu ſenſitiuo ex delectabi-
li p̄ſenti: non in ſe ſed in phantaſia. qđ ſi
eſſet in ſe p̄ſens: natū eſſet imp̄mere dele-
ctationem: ſicut ex alia parte maluꝫ p̄ñs
in imaginatōe imp̄mit timoꝛē. p̄ſens ꝟo
in ſe imp̄mit doloꝛē. et hoc mō ſpes non
eſt ꝟtus. Alio mō ſignificat habitū incli-
nantē ad deſiderandū bonū infinitum a
deo liberaliter ꝯferēte ex merit̄ q̄ habeo
vel mihi ſpero. et ſic eſt virtus.

Circa diſtin- — Diſtin. xxvij.
ctionē. xxvij. q̄ro An ſit aliq̄
ꝟtus theologica inclinās ad
diligendum deū ſuꝑ oia. Q, non. Nul-
la virtus inclinat ad actum impoſſibileꝫ
habēti. ſed īpoſſibile eſt nos amare deuꝫ
ſuꝑ omnia. ergo nulla virtus inclinat ad
iſtum actum. M̄ioꝛ probatur. ix. Ethi-
coꝛum. Amicabilia ad alterum menſu-
rant̄ ex his que ſunt ad ſeip̄m. mēſuratū

aūt nō excedit menſurā in mēſuris acceptis ſm pfectionē ergo amicicia que ē ad alterū nō excedit illā q̄ eſt ad ſeipm̄.tū qꝛ amicicia fundaᷓ ſup vnitatē: impoſſibile eſt aūt aliq̄d eē eque vnū amāti ſicut ipſi

Rñſio met. Cōtra.Magr̄ in lr̄a.ꝛ Aug⁹.de doctrina chriſtiana. Quia habit⁹ manifeſtaᷓ ex actibꝫ: videndū eſt de actu dilectionis diuine. Ubi ſciendū ꝙ diligere deū

Diligere deuz ſup oia eſt

ſup oia eſt actus ꝯformis recte rōni naturali.que dictat optimū eſſe ſūme diligendū.ꝛ p ꝯñs eſt actus rectus: imo ei⁹ rectitudo eſt p ſe nota.ſicut rectitudo primi pncipij in opationibꝫ.aliq̄d eīm eſt ſūme diligēdū.ꝛ nihil aliud a ſūmo bono. ſicut nihil aliud a ſūmo vero eſt maxime tenendū tanq̄ verū apud īellectū. Ex h̄ ſequiᷓ ꝙ ad iſtū pōt eſſe aliq̄ virtus inclinans.ꝛ hec eſt theologica.que ē circa obiectū theologicū.ſcꝫ circa deuz imediate. nec hoc ſolū: ſed etiā innitiᷓ imediate prime regule humanoꝝ actuū: ꝛ nata eſt infundi a deo cū pficiat ſupmā partē aīe que non pfectiſſime pficiᷓ niſi imediate a deo. Hec virtus diſtinguiᷓ a ſpe. qꝛ act⁹ eius nō eſt ꝯcupiſcere amāti bonū inq̄tū eſt cōmodū amātis: ſed tendere in obiectum ſm ſe. etiāſi p impoſſibile circūſcriberet cōmoditas eius ad amantē. Hanc itaq̄ virtutē affectiuā pficientē volūtatē inq̄tū habet affectionē iuſticie: voco charitatē.que inclinat volūtatē ad deuz ſup oia diligendū. qui eſt ſūme diligēdus.ꝛ rōne infinite bonitatis ꝛ cōicationis eiuſdem.iuxta illud Joh. Diligamus eum qm̄ ipſe prior dilexit nos. Diligēdus eſt autē ſup oia: magis volēdo oia nō eſſe q̄ deū nō eſſe.cū eſſe ꝛ bonitas ois entis ab ipſo depēdeat. Ad hoc eſt rō talis. qꝛ vt ait phs. Fortis politicus dꝫ ſm rectā rōnem ſe morti exponere p bono reipublice: ꝛ tn̄ de p̄mio vite future loquiᷓ dubitatiue. circūſcripto igiᷓ omni p̄mio futuro. ꝯſonū eſt recte rōni. ꝙ fortis politicus velit ſe nō eſſe. ne pereat bonū reipublice. ſm aūt rectā rōnē magis eſt diligēdū bonū diuinū q̄ bonū aliq̇d pticulare igiᷓ q̄libꝫ ſm recta rōnē debet ſe velle nō eſſe ꝓpter bonū diuinū. Et notādū ꝙ licꝫ poſſet poni amicicia quedā adquiſita ex actibꝫ dilectionis diuine inclinās ad deū diligendū.tn̄ actus dilectiōis nō dicitur ita intēſus mediāte tali habitu ſicut mediante charitate a deo infuſa. p quā etiā acceptaᷓ a deo hmōi opatio. Notandū etiā ꝙ p̄ceptū de dilectiōe diuina non tm̄ obligat ſemp ad oppoſitum. ne ſcꝫ ſit actus odij: ſed etiam p aliqn̄ obligat ad actū elicitū.ꝛ hoc q̄dāmodo determinaᷓ p p̄ceptū de ſctificatōe ſabbati in q̄ vnuſquiſq̄ apud ſe manere debꝫ.ſ.ſe r̄colligēdo ꝛ ad deū ſuū aſcendēdo. Ulterius notandū ꝙ affectus amoris aliqn̄ ſumiᷓ p paſſione que eſt quedā mulcebris complacētia. aliqn̄ vero p actu elicito volūtatis que eſt velle bonū alicui. Inſup ſciendū ꝙ licꝫ quidā aliqn̄ in orōne ſentiant maiorē dulcedinē q̄ alij: nō tn̄ dicuntur plus deum diligere. qꝛ talis dulcedo nō eſt actus volūtatis elicitus: ſꝫ paſſio quedam actui retributa. q̄ allicit ꝛ nutrit de⁹ puulos ne deficiāt in via: ſic eīm q̄nq̄ aliqui q̇ diciuᷓ deuoti ſentiūt maiorē dulcedinē q̄ alij multo ſolidiores in dilectione dei. q̇ centiplo pmptius martyrium ſuſtinerēt. vt dicit ſcotus. Item notandū ꝙ charitas ꝓprie eſt habitus: dilectio vero actus amandi qui eſt velle bonum alicui: ſepe tn̄ vnū ſumiᷓ p reliquo. Dubitaᷓ circa p̄dicta vtrum illud p̄ceptum

Dubiū

Mat.xxij. Diliges dn̄ꝫ ex toto corde t. ꝛ ex tota aīa ꝛ ex tota mente tua: poſſit impleri in hac vita: Ad q̇d rn̄det Bonauen. ꝙ amorē dei poſſidere totū cor: pōt intelligi dupl'r. Uno mō ꝙ excludat oēꝫ affectū ꝯtrariū: hoc eſt ꝙ nihil diligatur ſupra deū. vel equaliter ipi deo: ꝛ ſic pōt in hac vita ipleri p infuſionē gr̄e que eſt expulſiua ois mortalis culpe: deuꝫ ꝓpter ſe ꝛ ſup oia diligēdo. Alio mō excludendo oēm affectum extraneū. ita ꝙ amor ſic plene dn̄eᷓ cordi ꝙ omēs motus cordis p amorē ꝯtinue referanᷓ in deū: ꝛ ſic motus ille nō obligat p nūc ad ſui impletionem ſm Aug. ſed in illo p̄cepto expꝛimiᷓ quo p amorē tendere debeam⁹: vt nemo ſe pfectū arbitreᷓ quouſq̄ illā pfectioneꝫ fuerit aſſecutus. Exponiᷓ aūt ab Aug. ex toto corde. i. ex toto intellectu ſine errore. ex tota aīa. i. ex tota volūtate ſine ꝯtra

dictione.ex tota mēte.i.ex tota memoria ſine obliuione. Ad ſcd̄m p̄ncipale rn̄ſio ꝙ illa aucto. phi intelligit ꝯtrā ad innoteſcentiā. Innoteſcit ꝗppe amicicia ad alterum qn̄ ſimilia alteri appeto qualia ad meipm̄.ꝛ loquit̃ de amicicia ſtricte ſūpta que eſt inter eq̄les. Cū arguit̃ de vnitate dico ꝙ ſūt due ꝯditiōes ꝯcurrētes in obiecto amabili ſcꝫ bonitas ꝛ vnitas.ꝛ vbi vnitas fugat:bonitas recōpenſat.

Diſtin. xxviij.

Circa diſtinctionē.xxviij.

Quero vtruꝫ eodē habitu eſt diligēdus primus ꝗ diligit̃ deus:Q̄ nō. Unius habit⁹ eſt vnū obiectū. In deo ꝛ primo nō eſt vna rō obiecti:cū ſit alia rō formal' bonitatis. Preterea. Alius eſt habit⁹ p̄ncipij ꝛ ꝯcluſionis.ꝗ ſūt in appetitiuis alius eſt habit⁹ finis ꝛ ei⁹ qd̄ eſt ad finē.

Rñſio. Cōtra. Ioh̄.in canonica. In iſta q̄ſtione dr̄ Sco.ꝙ charitas eſt hitus ꝗ de⁹ habet̃ charus. Poſſet aūt haberi charus aliꝗ amore p̄uato: quo amās nollet habere ꝯdiligentē:ſicut pꝫ in zelotypis habētib⁹ vxores charas.ſed ille hitus nō eſſet ordinatus nec pfect⁹. Non ordinat⁹ quidē.q2 de⁹ ꝗ eſt bonū cōmune nō vult eſſe bonū alicui⁹. Nec ſm rectā rōnē debet ꝗs ſibi appropriare iſtud bonū:vt bonū ꝓpriū.nō habendū nec ꝯdiligēdū ab alio. Nec eſſet pfectus: q2 pfecte diligēs vult dilectū diligi.ꝛ ita iſte hitus ꝗ inclinat ad deū diligendū iclinat etiā ad velle euꝫ haberi ꝛ diligi a ſe ꝛ ab alio cuius amicicia ſit ei grata. Ex h̄ pꝫ quō habitus charitatis ſit vnus: q2 p̄mū obiectū ei⁹ eſt ſolus de⁹ in ſe:oia alia ſūt ꝗdā obiecta media:ꝗſi actuū reflexoꝝ mediātib⁹ ꝗb⁹ tendo in ifinitū bonū. Idē autē eſt habitus ꝗ eſt p̄ncipiū act⁹ recti ꝛ act⁹ reflexi:ꝛ ſic p habitū charitatꝫ diligo primū nō ꝓpter ſe ſꝫ ꝓpter deū quē volo ab eo ꝯdiligi:ꝛ volēdo ip̄m ab eo diligi volo ſimplr̄ ſibi bonū:quia bonum iuſticie.

Eſt aūt prim⁹ ꝗlibꝫ cui⁹ amicicia grata eſt dilecto. Non eñ debeo velle rōnabilr̄ ſūme dilectū ab aliꝗ diligi. cui⁹ dilectio nō ſit ſibi grata.Quia igit̃ certū eſt btōꝝ dilectionē eſſe ſibi gratam:abſolute debeo velle ip̄m ab eis diligi. Et q2 de ꝗcūꝗ viatore ſignato eſt dubiū debeo ſibi velle ex ꝯditione ſi placet ei ab eo ꝯdiligi:ꝓ tūc p qn̄ placet. Circa viatores ꝟo in cōi q2 ſemp ſupponendū eſt eſſe aliꝗs tales pōt haberi actus volēdi deū abſolute ab eis ꝯdiligi. Ex p̄dictis pꝫ quō actus dilectiōis dei ꝛ primi eliciat̃ ex hitu charitatis. Actus vero aliaꝝ virtutū nō eliciūtur a charitate:ſꝫ impant̃.q2.ſcꝫ reſpectu iſtoꝝ ſe hꝫ vt cauſa ſupior ꝛ remota.mouēs volūtatē ad hmōi actus. ꝗ virtualr̄ ꝯtinent̃ i dilectiōe dei ꝛ primi. Un̄ apl's Charitas patiēs ē:benigna eſt ꝛc̄. Ad primū argumentū.pꝫ ꝙ hic eſt tm̄ vnuꝫ obiectū motiuū.ſ.bonitas diuina licꝫ eni volūtas tēdat i primū. h̄ nō eſt niſi actu reflexo ꝗ vlterius tēdit in obiectū act⁹ recti. Ad ſcd̄m dico ꝙ p habitū p̄ncipij tendit̃ in p̄ncipiū ſm ꝓpriā veritatē quā hꝫ ex terminis.p habitu ꝟo ꝯcluſionis tenditur in ꝯcluſionē ſm ꝓpriā eius veritatē quā hꝫ aliā a veritate p̄ncipij. Nō ſic i ꝓpoſito vbi eſt tm̄ vna bonitas que eſt ratio tendendi.

Circa diſtinctionē.xxix.

Di.xxix.

Quero vtꝝ ꝗlꝫ teneat̃ maxie ſe diligere p⁹ deū:Q̄ nō.ix eth̄. Uituperādus amator ſui. Preterea Grego.in ꝗdā omel'. Nemo ad ſeip̄m ꝓprie charitatē hr̄e dicit̃ ſꝫ p dilectionē in alteꝝ tēdit vt charitas dici poſſit. Cōtra. Mēſura eſt pfectior mēſurato. Sꝫ dilectio ſui eſt mēſura dilectionis primi.iuxta illud Math̄.xxij. Diliges primū tuuꝫ ſicut teip̄m. ly ſicut dicit ſilitudinē ꝛ nō eq̄litatē. Nō eñ tātū tenet̃ hō diligere primū ꝗtū ſe: ſed ſicut ſe.i.ad idē bonū puta ad bonū infinitum ꝯſeq̄ndū. Ex p̄dictis in q̄ſtione p̄cedēti pꝫ ſolutio hui⁹ q̄ſtionis. q2 eñ charitas eſt p̄ncipiū reflectēdi ſup actus illos quib⁹ tendit̃ in deū:eſt p̄ncipiū imediatiſſime reflectēdi ſup actū quē p̄mo elicit. Ille aūt eſt actus ꝗ habēs charitatē diligit deū.igit̃ poſt deuꝫ imediatiſſime ex charitate vult quis ſe diligere deuꝫ. In

volẽdo aũt ſe diligere deũ: diligit ſeipm.
q2 diligit ſibi bonũ iuſticie.igit᷑ imediate
diligit ſe ex charitate poſt dilectionẽ dei.
Hoc ɔfirmat᷑.q2 pẽſatis rõnib9 bonitatꝫ
⁊ vnitatis que ſunt rões diligibilitatis
poſt bonũ infinitũ in q̃ eſt pfecta rõ boni
tatis:occurrit in ſeipõ pfecta identitas.

Ad primũ argumẽtũ dico ꝙ phs loq᷑
de inordinate ⁊ imoderate amatore ſui.

Ad ſcðm dico ꝙ ois diligẽs ſe ex cha-
ritate diligit ſe in ordine ad bonũ infini-
tũ:q2 diligit ſibi actũ illũ vel habitũ quo
tendat in illud bonũ.⁊ hac dilectiõe ten-
dit in alterũ.q2 in deũ tanq̃ in pncipale
obiectũ actus ſui.⁊ tñ ad ſe bꝫ charitatez
ſꝫ nõ vt ad obiectũ finale:ſꝫ vt ad obiectũ
primũ ordinatũ ad obiectum vltimũ ab
eo diſtinctũ. Notandũ ſm Aug.j.de
doctrina chriana vt dicit magr̃ in lra.q̃t
tuor ſunt hoc ordie diligẽda.Prio enim
debem9 deũ diligere.ſcðo noſipos.ter-
tio primũ.q̃rto corp9 nrm.Ad expones
Tho.in.ij.q.dicit ꝙ nõ eſt de neceſſitate
charitatis ꝙ hõ pprium corpus exponat p
ſalute primi:niſi in caſu q̃ tenet᷑ eius ſalu
ti puidere.ſꝫ ꝙ ad hoc aliq̃s ſe ſponte of-
ferat:ptinet ad pfectionẽ charitatis.Sũt
etiã in ordine dilectiõis charitatiue parẽ
tes pferendi filijs. Ubi ſciendũ ꝙ gra
dus dilectiõis diſtinguit᷑.vel ſcðm inten
ſionẽ dilectiõis vel ſm differentiã boni
qð q̃s alij exoptat. Primo mõ naturalr
hõ magis diligit filiũ q̃ patrẽ.q2 ſcꝫ ma
iori affectiõe eo ꝙ eſt aliq̃d eius q2 ex ei9
ſemine pcreatus ſm Ariſt.viij.eth. Se-
cũdo mõ hõ magis debet diligere patrẽ
q̃ filiũ:volendo ſcꝫ ei maius bonũ cũ ſit
eius pncipiũ ⁊ ſic habeat rationẽ eminẽ-
tioris boni ⁊ deo ſimilioris. Hinc eſt ꝙ
patri debet᷑ ſubiectio reuerẽtie nõ aũt fi-
lio.Et ſic dicit phus ꝙ videbit᷑ ɔgruũ fi
lijs magis puidere parẽtib9 de nutrimẽ
to q̃ ſibipſis:eo ꝙ fuerũt eis cauſa eſſen-
di per generationẽ.Unde debent eis ho
norẽ ſicut dijs.ſiquidẽ dei ⁊ parentũ eſt
aliqua ſimilitudo in ordine ad filios q2
ab vtriſq̃ ſũt pncipiati.differẽter tñ.q2 a
deo vt cauſa pma: a parẽtib9 vero vt cau
ſa ſecũda.quare nõ eſt eis debitus tãtus
honor quãtus deo. Inſuper ſciendũ

ꝙ licꝫ melior ſit magis diligendus mi-
nus bono ⁊ magis ɔiunctus minus ɔiuncto
tam affectu q̃ effectu ceteris parib9:pa-
rentes tamen minus bonos plus debe-
mus diligere q̃ extraneos meliores: et
magis eorũ ſalutem pcurare. Cum enĩ
homo habeat eſſe a parentib9: nõ debet
aliquẽ magis diligere q̃ patrẽ ſuũ q̃tũ-
cũq̃ excedat euꝫ in bonitate.excipit tamẽ
Rich.bonitatẽ priuilegiatã humane na
ture chri ⁊ beate marie qui magis debẽt
diligi q̃ pater vel mater.q2 per eorũ bo-
nitatem puenit nobis maius bonum q̃
p parentes. Si etiã pater meus ſit mal9
licꝫ facta eius q̃diu eſt in pctõ nõ debeã
approbare:debeo tamen magis diligere
⁊ pcurare eius ſalutem q̃ extranei melio
ris.Pro ſtatu vero i quo ſunt debeo vel-
le maius bonum extraneo meliori: quia
hoc requirit iuſticia dei.quia tñ dum ſu-
mus in via poteſt bonitas augeri: debe-
mus optare ꝙ nobis ɔiuncti perueniant
ad maius meritum: ⁊ per conſequẽs ad
maius premiũ. Item notandũ ꝙ vn9
homo poſſet intantũ aliũ excedere in bo-
nitate ⁊ ita parum excedi ab eo in ppin-
quitate ad diligentẽ ꝙ magis deberet di
ligere extraneũ meliorẽ q̃ minus bonũ
ppinquiorem: puta ſi tantũ ſibi attineat
in quarto vel q̃nto gradu:ſimiliter vnus
ita magis deberet diligere minus bonũ.

Circa diſti- Di.xxx.

ctionẽ.xxx. Queio vtrũ ne
ceſſe ſit ex charitate inimicũ
diligere: Q2 nõ.Luc.x.ad queſtionẽ illi-
us phariſei quis eſt me9 primus:reſpõ-
det chrs. Homo quidã ⁊c̃. ⁊ poſtea de-
terminat ꝙ ille eſt primus qui facit miſe
ricordiã in ſauciatũ. Inimicus autem nõ
facit miſericordiã:ergo ⁊c̃. In oppoſi-
tũ dicit dñs diligite inimicos veſtros. Rñſio.
In iſta q̃ſtiõe dicit Tho.in.ij.q.ꝙ di-
lectio inimicoꝝ põt dupliciter ɔſiderari.
Uno mõ vt diligant᷑ inq̃tũ inimici:⁊ h̃
eſt pPuerſuꝫ ⁊ charitati repugnãs:q2 hoc
eſt diligere malũ alterius. Alio mõ q̃tũ
ad naturã;⁊ hoc dupl'r. Uno mõ in vni
uerſali:⁊ hoc mõ dilectio inimici eſt de ne

ceſſitate charitatis quo ad affectū. vt ſcꝫ quis diligēs deū ⁊ proximū: ab illa generalitate inimicos nō excludat: ⁊ ꝙ̄ ad effectū vt cum quis orat ꝓ tota eccleſia: non debet inimicos excludere. Alio mō pōt ꝯſiderari in ſpeciali. vt ſcꝫ aliquis moueatur in particulari motu dilectiōis ad inimicū: ⁊ illud nō eſt de neceſſitate charitatis abſolute: q꞉ nec moueri motu dilectionis in ſpeciali ad quoſlibꝫ hoīes eſt de neceſſitate charitatis ſimplr̄: niſi ſ̄m p̄parationē animi. vt ſcꝫ hō habeat animum paratū ad hoc ꝙ in ſingulari inimicū diligeret ⁊ ei ſuccurreret ꝙ̄tum ad effectū ſi neceſſitas occurreret. ſed ꝙ abſqꝫ neceſſitatis articulo hoc faciat: ſigna dilectiōis ſpecialia ei oſtendendo aut ſpecialia beneficia exhibendo: pertinet ad charitatis ꝑfectionem. ſic enim diligere inimicos (vt dicit Aug⁹.) non eſt tante multitudinis ꝙ̄tam credimus exaudiri in oratione dominica dicēdo: dimitte nobis ⁊c̄. Scotus autem ꝯcordans p̄dictis dicit ꝙ inimicus inꝙ̄tum talis eſt vicioſus: nullo modo eſt diligēdus. hoc em̄ modo odiuit inimicū qui dicit: Deficiant peccatores a terra ⁊ iniquí ita vt nō ſint. Nō ſunt quidem iniq̄. iuxta illud ꝓuerbio. Uerte impios ⁊ nō erunt. Loquendo vero de hoc hoīe cui accidit inimicicia: poſſumus loqui de dilectione per modū actus eliciendi poſitiue (vt iam fuit declaratū) vel quaſi ꝓhibitiue ꝑ modū contrarij actus arcendi. Scōm eſt magis neceſſariū: q꞉ precepta affirmatiua magis obligant ne cōtraria eoꝝ fiant. De hoc ergo itellectu ſumēdo ſcꝫ diligere pro nō odire poſſuꝫ loqui vel de odio boni ſp̄ualis. vel vite corporalis. aut boni tempalis. Quantū ad bona ſp̄ualia vt eſt deum diligere eſt ad ip̄m ꝯuerti: non poſſum ea ſibi odire vel nolle. q꞉ non ſtat eum ꝑfecte diligere deū nolle eum ꝯdiligi ab alio cuius amicicia nō noſcit̄ ei diſplicere. Quantū ad vitā corpalē nō pōt q̄s nolle ip̄am abſolute ꝓximo ſuo. ſcꝫ velle ei⁹ mortē. q꞉ ordinate nō poſſum velle ꝓximo abſolute id ꝑ qd̄ ſimplr̄ excludit̄ a poſſibilitate diligēdi deū. pōt tn̄ aliq̄s velle ꝓximo ordinate mortē corpalē puta ſi credat eū futurū finalr̄ malū. ⁊ tūc pōt ei optare mortē vel vt det locū ſctis q̄s ipedit: vel ne addat pctā pctis. ꝓpter q̄ poſt mortē acrius puniret̄. ⁊ iſte due cāe colligunt̄ ex legēda ſctē Anaſtaſie. q̄ ſcripſit Criſogono d viro ſuo Publio. vt ſi de⁹ p̄uideret eū in infidelitate māſuꝝ: iuberet eū locū dare ſctis. Hec ꝙ̄ ad p̄mū. Et ſeq̄t̄ ꝙ̄ ad ſcōm. Melius eſt em̄ ei aiam exhalare: ꝙ̄ dei filiuꝫ blaſphemare. Pōt etiā q̄s velle mortē tyrāno ꝓpter bonū cōe qd̄ ipedit. ſ. pacē eccl̄ie. Iudex quoqꝫ in cā crimiali pōt iuſte ſentētiare. ⁊ actor i eadē licite ꝯ criminoſū agere. In p̄dictis aūt nō dꝫ hō abſolute velle mortē corpalē: imo magꝭ ꝙ̄tū in ſe eſt nolle. tenet̄ ei iudex ⁊ actor nolle criminoſū eſſe reū. tenet̄ etiā paties ꝑſecutionē tyrāni nolle eū eſſe tyrānū ꝯ eccleſiā. tenet̄ etiā q̄s in alio caſu nolle eū ſimpliciter eſſe reprobū. ⁊ tū ſi ponūt̄ oppoſita iſtoꝝ nolitoꝝ ex p̄ſuppoſitiōe ipoꝝ pōt velle ei mortem. tamen cū quadam triſticia. quia tale velle eſt conditionatum habens aliquid admixtum de inuoluntario: quod ſufficit ad cauſandum triſticiā.

De inimicoꝝ dilectione.

Quantū ad bona temporalia vt ſunt bona fortune ⁊ ſanitas corporalis. poſſum illa odire ſibi. ſicut ⁊ mihi volendo oppoſita illoꝝ: puta infirmitatem ⁊ paupertatē a deo infligi ad pctoꝝ correctionem. Ex predictis patet ꝙ ſiue inimicus petat veniam ſiue non. eſt ſibi dimittendus rancor ſiue odium in affectu: cuꝫ repugnet charitati. ⁊ in hoc conueniunt Bonauentura ⁊ Petrus de Tharenta. dimittere ꝟo nō ſolū rancorem ſed etiaꝫ ſigna rancoris in affectu ⁊ geſtu: eſt ꝑfectionis. nec ad hoc tenet̄ homo niſi in caſu vicꝫ qn̄ hūiliter ⁊ deuote venia poſtulat̄. vt dicūt p̄dicti doctores: ⁊ ſic itelligit̄ illud Luc. xvij. ſi reuerſus fuerit ad te dicens penitet me: dimitte illi. Actionē ꝟo in iudicio nō tenet̄ remittere. Licet em̄ ꝓſequi iniuriā ſibi factā in iudicio ⁊ dānū ſibi factum etiam poſt reconciliationem repetere: ⁊ alius tenetur pro poſſe ſatiſfacere. Unde hoc remittere eſt perfectionis. Actionem tamen contra iniuriantem in foro dei quo ad penam eternam tenetur remittere penitēti. vt dicit petr⁹

Rñſio ad arg. Ad argumentū dico ꝙ illa reſponſio chriſti ad q̄ſtionē: q̄s eſt ꝓxim⁹: debet ſic intelligi. ꝓxim⁹ dicit relationē eq̄parantie ſicut amic⁹. igit̄ ſi ille q̄ facit miſcðiā eſt ꝓxim⁹: ſequit̄ etiā ꝙ ille cui facta eſt mīa ſiue cui poſſū ſeruire ī neceſſitate habē-dus eſt pro ꝓxio: q̄ntūcūq̄ ſit extraneus. Is eñ cui ſamaritan⁹ fecit miſcðiam nō erat gentꝭ ſue: nec ſibi alligat⁹ ex natione. Et hoc eſt qđ dicit ibi ſaluator: Uade ꝛ tu fac ſimiliter. hoc eſt: habe ꝓ ꝓxio oēm cui potes bñfacere: lꝫ ſit tibi extrane⁹.

Diſtin. xxxi.

Circa diſtin

ctionem. xxxi. q̄ro Utrū charitas remaneat in patria: ita ꝙ nō euacuet̄: Q, non. Ratio apli q̄re euacuant̄ alia dona ē: q̄a ſunt ex ꝑte. ſed charitas nūc eſt ex ꝑte q̄ī imꝑfecta. alīas cum in ea ſit btitudo: eſſet nūc aliq̄s ꝑfecte be-atus. ḡ euacuat̄ ſicᷓ ꝛ cetera dona. Preterea Fides euacuat̄. q̄ī eſt circa obiectū latens. circa idem ṽo eſt charitas. ḡ etiā euacuatur. Cōtra. In .j. ad Coꝛ. xiij. Charitas nunq̄ excidit. Rñdeo. Nullus habit⁹ (ſm Sco.) ponēdus eſt in patria fruſtra manere. fruſtra ṽo eſſet habitus cui⁹ inclinatio tunc eēt impoſſibilis. fides aūt ex rōne ſui inclinat tm̄ in bonū nō apparens ꝛ latens: ſm illud ad Heb. Fides eſt argumentū non apparentiū. et ſpes tm̄ inclinat in bonū abſens cōcupiſcendum: iuxta illḋ ad Rho. Spes q̄ videt̄ nō eſt ſpes: accipiēdo ſpem ꝓ obiecto ſperato. Inclinatiōes aūt ille nō poterūt haberi in pria: vbi erit bonū patēs ꝛ habitū. ḡ iſti habit⁹ nō manebūt: q̄ī ſupflui eſſent. Charitas ṽo cū ſit amicitia dei vt eſt in ſe bonū nō inclinat ad actū perfectū amādi deū ſicut amat̄ q̄ñ eſt in ſe preſens: nec ad actū imꝑfectū ſicut amat̄ q̄ñ eſt p̄ſens in enigmate. ſed inclinat ad hūc actū ꝛ ad illū indiſtincte. et ita habit⁹ charitatꝭ manebit in patria. q̄ī ibi erit actus ad quē inclinat. ſ. diligendi deum in ſe.

Ad ar. Ad p̄mū argumētū dico: ꝙ alie virtutes ſunt ex ꝑte: q̄ī includunt in actibꝫ ſuis aliq̄d imꝑfectiōis: cuiuſmodi eſt latentia ꝛ abſentia obiecti circa qđ ſunt tales actus. huiuſmodi aūt imꝑfectio non accidit actui charitatis. Per idē patet ad ſecundum.

Circa diſtin

Diſtin. xxxij. ctionē. xxxij. q̄ro duo. Primū eſt Utrū de⁹ diligat oīa eq̄liter: q̄ſtio .j. Ad qđ dicit Bonauen. ꝙ cū diligere ſit velle bonū: eq̄litas dilectōis pōt attēdi dupl̄r. Aut ex ꝑte actus volēdi. aut ex ꝑte boni voliti. Si ex ꝑte actus volendi: ſic oīa diligit equaliter. q̄ī non magis intēſe vult deus bonum alicui q̄ȝ alij: cū vno actu ſimplici ꝛ indiuiſibili nullo mō variato diligat ſe ꝛ omīa alia. Si aūt ex ꝑte boni voliti: ſic cum maius bonū velit vni q̄ȝ alteri: nō oīa equaliter diligit.

Cui Scotus cōcordans dicit ꝙ deus oīa diligit equaliter inq̄ȝtum act⁹ dilectionis eſt opantꝭ: quia act⁹ vnus infinit⁹. Nō tñ equalit̄ vt actus tranſit ſup obiecta in que ſm q̄ndam ordinē tranſit. Nā diligit ſe in p̄mo ſigno. In ſecundo vult habere et p̄deſtinat cōdiligentes. In tertio vult oīa que ſunt neceſſaria ad hūc finem: vt grām. In quarto ſubſeruientia: vt mundū. Dicit etiā ꝙ habit⁹ charitatꝭ dicit aliq̄d ꝑfectionis: et ſic ponit̄ in deo. et aliq̄d imꝑfectiōis: et ſic req̄rit potentiam ꝑfectibilē ꝑ accidens. et ſic non ponit̄ in deo. ſed eſt ꝑ identitatē idem ꝙ potentia et actus: cū q̄dlibet ſit infinitū. Secundū dubiū eſt Utrū de⁹ magꝭ dilexerit chr̄m q̄ȝ totū gen⁹ hūanū: q̄ſtio Ad qđ dicit Bonauē. ꝙ pōt ꝯcedi ꝙ ſic: etiā q̄ȝtū ad naturā hūanā. q̄ī ipa natura vnita rōne ꝑſone diuie cui vnit̄: habet q̄ndā dignitatē ſinglarē ꝛ ieſtimabilē. Uñ dt Anſ. ꝙ vita illi⁹ hoīs p̄pōderabat toti mūdo: imo etiā mille mūdis ſi eſſent. Et ſi arguas ꝙ chr̄s inq̄ȝtū hō eſt bonitatꝭ finite. gen⁹ aūt hūanū cū ſit multiplicabile ḋ ſe in ꝑſonas innūerabiles: habet q̄dāmō bonitatē infinitā. ḡ eſt magꝭ diligibile.

Rñſio Rñdet ꝙ lꝫ gen⁹ hūanū ſit infinitum mltiplicabile q̄ȝtū eſt de ſe ꝑ generatiōis ſucceſſionē ſi tps ꝛ mot⁹ in infinitū durarent: tñ q̄ntūcunq̄ multiplicet̄: ſꝑ eſt actu finitū ꝛ bonitatis finite. humana ṽo na-

turā ſīi chriſto rōne gratie vnionis p quā datur ſpūs nō ad menſurā: quodāmodo habet imenſitatis ꝯdignitatē. ob quā totum genus humanū excedit quaſi improportionabiliter.

Diſtin. xxxiij.

Circa diſtinctionē.xxxiij. Quero vtrum virtutes morales ſint in volūtate. Hic eſt vna opinio ponēs ipas in appetitu ſenſitiuo. eo ꝙ diuidit Ariſto.j. ethicorꝫ. Virtutes moralē ab itellectualibus ſm diuiſionē partis rōnalis p eſſētiam. ⁊ rōnalis p participationē: que dicit appetitus ſenſitiuus: quare ſicut virtutes itellectuales ſunt in itellectu: ſic morales in illo appetitu qui eſt obediētialis rōni. Itē ad hoc adducit cōmentator qui hūc paſſum exponēs dicit ꝙ ſunt in eo qđ eſt mediū inter plantatiuū ſiue vegetatiuū ⁊ rōnalem. talis nō eſt volūtas. Item Arguit rōne. q2 in eodem ſunt virtutes moderātes ⁊ paſſiones moderate: ſed paſſiones ſunt in appetitu ſenſitiuo ḡ ⁊ virtutes ipas moderātes. Alia eſt opinio ponēs virtutes morales in volūtate: quā tenēt Bonauē. ⁊ ſcotus. p q̄ ſic arguit. Virtus eſt habitus electiuus in medietate ꝯſiſtēs.ij.eth. Electio autē eſt actus volūtatis ſeu appetitus intellectiui. ex.vj.eth. Sed habitus eſt potētie illius cuius eſt p ſe illius operatio. igit habitus moralis eſt p ſe volūtatis. Confirmat. q2 cū habitus moralis pficiat habentē ⁊ ipm reddat facilē ad operationem meritoriā: debet poni in illa potētia que eſt principiū actus meritorij cuiuſmodi eſt volūtas.

Rūſio. Ad primū argumentū dico ꝙ Ariſto. nō diſtinguit virtutes morales ab itellectual: hꝫ ſm diſtinctionē intellectus ⁊ appetitus ſenſitiui cuꝫ iuſticia ſm ipm in.v.eth.)nec ſit in intellectu nec in appetitu ſenſitiuo. Diſtinguit ḡ p hus in ꝓpoſito virtutes morales ab itellectualibus ſm diuiſionē intellectus ⁊ appetitus vniuerſalr ſūpti. Hoc patꝫ ex verbis eius ibidē. dicit eīn ꝙ eſt quoddā irrōnale in rōne cōicans: vt ꝯcupiſcibile. ⁊ vniuerſalr oīe appetibile. qđ aliqualiter in rōne participat ſm qđ eſt ei exaudibile ⁊ obediētiale. Ubi notandū ꝙ p hs aliqñ accipit pſuaſibile p rōnem ſeu obedientiale rōni p volūtate. aliqñ p appetitu ſenſitiuo. volūtas tñ q2 eſt libera: magis ꝓprie pōt dici pſuaſibilis a rōne. Appetit9 vero ſenſitiu9 q2 nō eſt liber: nō eſt ꝓprie pſuaſibilis ſed obediētialis q2 ſubdit imperio volūtatis que eſt rōnalis p eſſentiā nō aūt appetitus ſenſitiu9. ſed p pticipationē tm̄. Sicut aūt obediētiale rōni ſumitur dupliciter: ſic rationale per eſſentiam. Uno mō ſtricte ⁊ ꝓprio. ⁊ ſic cōpetit ſoli intellectui q̄ intelligit ⁊ rōcinat. Alio modo nō ꝓprio. ſed large: ⁊ ſic cōpetit volūtati. que licꝫ ſit rōnalis p participationem inq̄tuꝫ eſt pſuaſibilis ⁊ dirigibilis ab intellectu. dicit tñ etiā rōnalis p eſſentiam inq̄tum impat intellectui. vñ pōt ꝯuertere intellectū vt ꝯſiderat de hac materia vel de illa. Dicit etiā rōnalis p eſſētiam: q2 nūq̄ inuenit ſine rōne. Nō ſic de appetitu ſenſitiuo qui eſt i brutis ratione carētibus. Ex p̄dictis patꝫ ꝙ volūtas eſt quoddā mediū inter ſenſum ⁊ intellectū qđ aliqñ dicit ratio. aliqñ pſuaſibile a ratione. ⁊ ſic nūc noīatur ab vno extremo. nūc ab alio. Ad auctoritatē cōmētatoris. dico ꝙ in appetitu ſenſitiuo pōt poni aliq̄s habitus ad hoc vt delectabilit moueat ad obediendū rationi. ⁊ iſte habit9 licet nō ſit ꝓprie virtus q2 nō eſt habitus electiuus nec inclināś ad electiōes poteſt tamē ꝯcedi aliquo modo eſſe virtus: q2 inclinat ad ea que ſunt ꝯſona rōni recte. In parte nāq̄ corpis pōt eſſe virtus ⁊ habitus. ſicut in manu ſcriptoris ⁊ pictoris patꝫ. ſic man9 inexercitata eſt inhabilis ad citharizandū: exercitata aūt habilis: q̄ habilitas ponit eſſe quedā virt9 quia eſt quedam qualitas habilitāś ad opus virtutis. hoc etiā poteſt ꝯcedi in irrationali ſicut in equo. qui eſt habilitat9 ad quoſdā actus ad q̄s eſt aſſuefactus. Et p hoc poſſet reſpōderi ad omnes auctoritates q̄ adducerent in hac materia.

Ad tertiū dico ꝙ nō eſt neceſſe virtutes moderātes ⁊ paſſiōes moderatas eē ſe i eodē. Volūtas eīn pōt moderari paſſiones appetitus ſenſitiui, refrenādo illam

delectationē ad in finē ꝯſonū recte ratio/ni: ſeu imperādo fugam obiecti qḋ natū eſſet imoderate delectare: ꝛ pſecutionem alterius obiecti.

Utrū ſint tm̄ quat

Queſtio. ii. Vtrū ſint tm̄ quattuoꝛ virtutes cardinales. Qꝛ nō. qꝛ humilitas ꝛ patiētia ſūt magne virtutes: ꝛ tñ nō enumerāſ inter ipas. In oppm̄ eſt Aug. ꝛ alij tractatores q̄ oēs ꝟtutes politicas reducūt ad q̄ternariū numerū.

Reſpõſio. Reſpõſio dicendum ꝙ abſq3 dubio numerus virtutū cardinaliū ꝯſiſtit in quaternario q̄ dicunſ politice: qꝛ reddūt hoiem bene oꝛdinatū ad viuendū inter hoies ſicut theologice oꝛdinant ad diuina. Vñ diciſ virtus politica a polis qḋ eſt pluralitas. Dicunſ etiā moꝛales a moꝛe qꝛ ſc3 ex actibꝯ ꝯſuetudinarijs generanſ. Dicunſ etiā cardinales ſiue pncipales qꝛ ſicut oſtiū vertiſ in cardine ſuo: ſic tota bonitas vite humane q̄ ad virtutes ex actibꝯ ꝯſuetudinarijs addq̄ſitas in his quattuoꝛ virtutibꝯ verſatur. Sunt em̄ vt dicit ſcotus diſtin. ſequenti quedā genera intermedia ſeu ſubalterna ſub quibꝯ alie ſpecies virtutū moꝛaliū cōtinenſ. Quarū ſufficiētia ſic pōt haberi.

Sufficientia ꝟtutum. Virtus nāq3 moꝛalis pficit hoiem. vel q̄rum ad intellectū: vel q̄tū ad affectu3. Si quo ad intellectū ſic eſt prudētia que dirigit intellectū circa agibilia. Si q̄tū ad affectū hoc ē duplr. qꝛ vel i oꝛdine ad alterū ꝛ ſic eſt iuſticia: vel quo ad ſeipm ꝛ ſic duplr. qꝛ aut diſponēdo vim iraſcibilem ꝛ ſic eſt foꝛtitudo: aut vim ꝯcupiſcabilem ꝛ ſic eſt temperātia. Vis em̄ iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcabilis nō ſolum ponūtur in appetitu ſenſitiuo ſed etia3 intellectiuo (ſm Bonauē. ꝛ ſcotū) lic3 ibi nō ſit tanta diſtinctio qꝛ volūtas nō eſt potētia oꝛganica ſed ſicut eade3 potentia diciſ poꝛtio ſupioꝛ ꝛ inferioꝛ p cōparationē ad diuerſa obiecta: ſic eadē volūtas diciſ iraſcibilis inq̄tū reſpiciat obiectū offendens. ꝛ cōcupiſcabilis inq̄tū reſpicē obiectū ꝯcupiſcabile ſeu ꝯueniēs.

Prudētia. Et notandū ꝙ prudētia eſt virtus intellectualis ꝛ moꝛalis. Intellectualis. qꝛ perficit intellectū. moꝛalis qꝛ dirigit in opationes virtutū. Non ſic de alijs habitibꝯ itellectualibꝯ. De q̄libet aūt pdictaꝝ virtutū eſt aliq̄d breuiter dicendū ꝛ pmo de foꝛtitudine. Eſt autē foꝛtitudo habitꝯ q̄ moderaſ vis iraſcibilis ne ioꝛdinate velit ꝓpellere offendēs ꝛ imoderate vlciſci ſ3 moderate velit ꝓpellere ꝓpellēda. ꝛ ñ ꝓpellere ñ ꝓpellēda. cuiꝯ poſſunt poni due ſpēs. Vna p quā diſponiſ volūtas ad moderate ꝓpellendu3 ꝓpellēda que pōt dici bellicoſitas. Alia p quā inclinaſ ad nō repellendū nō repellenda: ſ3 ad ſuſtinendū ipa q̄ diciſ patiētia. Et qꝛ difficiliꝯ eſt nō repellere offendens q̄3 repellere: iō patiētia eſt nobiliſſima foꝛtitudo. iuxta illud poete. Nobile vincēdi genꝯ eſt patiētia fili. q̄pꝛopter ſi vis vincere diſce pati.

Eſt aūt foꝛtitudo ſm Ariſto. iij. eth. medietas inter timoꝛes ꝛ audacias. Qui ei circa terribilia q̄ꝝ maximū eſt moꝛs ſupabūdat. ca aggrediēdo vltra q̄3 recta ratio dictat. diciſ audax. Is ꝟo q̄ deficit in audēdo. ꝛ ſupabundat in timēdo vocaſ timidꝯ. qꝛ timet que nō debet timere. ꝛ eo mō q̄ nō opꝫ. ꝛ ſic de alijs circūſtātijs: foꝛtis ꝟo mediū tenet in audendo ꝛ timendo. Fortitudo.

Dicto de foꝛtitudine videndū eſt de tēperātia. Tēperantia. Circa qḋ ſciendū ꝙ tempantia pōt ſumi duplr. Vno mō ſtricte. ꝛ ſic eſt tantū circa delectatiōes guſtꝯ ꝛ tactus. ꝛ h̄ mō determinat de ea phs. iij. eth. Alio mō ſumiſ large vt eſt vna de nūero q̄ttuoꝛ virtutū cardinaliū. ꝛ ſic eſt etiā circa alia cōcupiſcabilia. Vnde Andronicꝯ hoc mō in ſuis moꝛalibꝯ dicit humilitatē ad temperantiā ptinere. de quo dicit ſcotꝯ diſtinctione ſequēti ꝙ pma ꝯcupiſcabilia videſ eſſe duo ſc3 bonū honeſtū ꝛ delectabile. Vtile aūt nō pōt eſſe primū motiuū ad ꝯcupiſcendū. qꝛ nō ꝯcupiſcaſ niſi in oꝛdine ad alterū. ſicut diuitie ꝯcupiſcunſ pꝛopter honoꝛes vel delectationes. ꝙ ſi loq̄mur de diuitijs inq̄tum ſunt pulcre ſiue inq̄tum ſunt bonū delectabile. ꝛ ſic pmo poſſunt ꝯcupiſci ſicut aliqḋ pulcrū viſibile. Pꝛia g̃ ꝯcupiſcabilia a natura rōnali ſēt honoꝛ ꝛ delectatio ſtricte ſumpta. igitur pꝛime ſpēcies tempantie q̄ moderantur circa ſibi ꝯcupiſcabilia erunt due. vna circa honoꝛes. ſc3 hūilitas. ꝛ alia circa volu

ptates que retinet nomē generis. ⁊ quot pn̄t eſſe voluptates diſtincte ad q̄s volūtas inclinaꝛ: tot pn̄t eſſe ſpēs ipſius tēperātie puta circa guſtabilia: alia circa tangibilia. circa guſtabilia poſſet poni ꝯtinē-tia vel abſtinētia aut ſobrietas. Proprie tn̄ loquēdo abſtinētia eſt circa cibū ⁊ ſobrietas circa potū. Circa aūt tangibilia poniꝛ caſtitas: moderaꝛ ꝟo temperantia nō ſolū voluptates ſenſuū quib' cōdelectaꝛ volūtas ꝯiūcta: ſed etiā voluptates ꝓprias ipi volūtati vt voluntas eſt. quō volūtas angeli pōt appetere bonū delectabile licꝫ nō habeat appetitū ſenſitiuū.

Qz vero iſte temperātie diſtinguanꝛ: ꝓbaꝛ qz vna poſſet eſſe ſine alia: pōt em̄ aliquis eſſe tēperat' circa venerea vt nolens vti niſi ſua: ⁊ intēperatus circa guſtabilia. Pōt etiā aliqs eſſe temperatus circa ſenſibilia ⁊ intēperat' circa ſpeculabilia puta ſūme delectādo in ſpeculabili minus vtili vel neceſſario. Opponūꝛ aūt temperātie ꝓprie dicte gula ⁊ luxuria per exceſſum. Per defectū ꝟo ſibi opponitur ſenſibilitas. vt ſiqs intantū delectatiōes refugeret ꝙ ꝑtermitteret ea que ſunt neceſſaria ad ꝯſeruationē ſpeciei vel indiuidui talis diceretꝛ iſenſibilis vel agreſtis. Abſtinere tn̄ a delectatiōib' ad liberius vacandū ꝯtemplationi diuine dulcedinis vt faciūt virgines: nō eſt vicioſuꝫ ſed deo acceptū. Si arguaꝛ ꝙ virginitas recedit a medio ab oibus delectationib' venereis abſtinēdo. g̃ eſt vicioſa ⁊ nō virtuoſa. ꝓbatur ꝯña. qz virtus ꝯſiſtit i medio. ij. eth. Rn̄deo ꝙ licꝫ virgo abſtineat ab omni delectatiōe venerea: tn̄ tenet mediū. qz hoc facit ſm dictamē recte rōnis ſm quā ſumiꝛ mediū virtutis ⁊ non ſm ꝙ̃titatē rei vt diciꝛ. ij. eth. Exemplum huius ptꝫ in magnanimitate que eſt ad magna anioſitas. puta ad officiū vel ad opus difficile ⁊ dignū maximo honore. vt ſiqs cū ꝑiculo mortis ꝯſtanter aſſurgat ad redarguendū vicia ꝑncipū. Hec virtus licꝫ ꝯſiſtat circa extremū ſm ꝙ̃titatem rei: in ꝙ̃tum eſt circa magna tamē eſt in medio ſm rationē vt dicit Ariſto. iiij. eth. quia ad illa magna tēdit magnanimus ſm ꝙ recta ratio dictat. vnde dicit ꝙ magnanimus eſt magnitudine extremus: ſed vt oportet medius. Non enim tēdit ad magna ⁊ honorabilia ꝓpter ſui exaltationē ſed ad dei gloriā ⁊ ſui ac proximoꝝ in bonū ꝓmotionē. vnde tenet mediū inter caymū ſeu ꝑſumptuoſum q̄ conatur ad illa que facultatem ſuam excedunt ⁊ quib' eſt indignus vt ſi ignarus ad doctoratū inhiet: ⁊ puſillanimē q̄ recedit ab opibus virtuoſis recuſans tendere ad id qđ eſt ſue potētie ꝯmenſuratum.

Ad ꝓpoſitū igiꝛ reuertēdo virginitas ꝯſiſtit in medio vt recta ratio dictat ꝯtinēdo. eſt em̄ habitus dicinuus ꝑpetue integritatis corꝑis. cuius extrema ſunt velle frāgere illam integritatē abſqꝫ neceſſitate ⁊ nolle frangere ꝓ neceſſitate inter q̄ mediat nolle frāgere ſine neceſſitate. Cuius excellētia patꝫ exēplo chr̄i q̄ matrem virginem elegit ⁊ virginitatem ſeruauit.

Circa ꝑdicta notandū ꝙ licꝫ ꝯtinētia ꝓprie ſit circa delectatiōes guſtus ⁊ tact' large tamen extendiꝛ ad alia puta ad irā Unde ſm Ariſto. vij. eth. in omni ſpecie virtutis vel vicij eſt triplex gradus ſolicꝫ diſpoſitio perfectio: ⁊ exceſſus. Primus gradus in vicio dicitur incōtinentia puta cum homo paſſione domināte incidit in fornicationē. Secūdus gradus diciꝛ malicia cum ſcꝫ ex malis operibus eſt habitus vicij generatus vt habitus intemperantie ⁊ hoc non excundo limites cōmunis malicie hominum. Huiuſmodi autem gradus dicitur perfectio bonum ad mala transferendo: ſicut homo habituatus ad furandum dicitur perfectus latro. Tertius gradus diciꝛ beſtialitas vt cum quis ita excedit modum humanum in vicio ꝙ efficitur ſimilis beſtijs qz ſcꝫ iudicium rationis videtur in eo quaſi extinctum. vt ſiquis ſit ita intemperatus vt delectationes innaturales querat. puta ſi i actu carnis ñ ſeruet debitā ſpeciē et eſt proprie circa delectationes carnales licet large extendatur ad alia. vt ſiquis ſit ita crudelis ꝙ mulieres pregnantes interficiat. Sic in virtutibus primus gradus dicitur continentia que eſt quedam diſpoſitio ad virtuteꝫ. vt cum quis reſiſtendo paſſionibus recte oꝑatur licet

tum aliquali triſticia ꝓpter paſſionē non
dū ſedatā. Scḋs gradus dicit virt⁹. vt
cū quis habet habitū virtuoſum puta tē
perātie ꝑ quē delectabiliter opat᷑: non tñ
excedēdo cōmunē modū bonitatis hūa-
ne. Tertius gradus eſt cū quis in virtute
ita ſuperexcellit ꝙ excedit modū cōez hoim
ſic ꝙ videt᷑ totus angelicus vel diuinus
ꝛ talis virtus dicitur heroica. Heroicus
nāq3 dicit᷑ ab heros ꝙ eſt dñs. vñ viri po
tentes dicunt᷑ heroes. Poſſet aūt p̄mus
gradus diuidi in duos. ſcꝫ initiū virtut;
qḋ dicit᷑ ꝑſeuerātia ꝛ in ꝓgreſſum vel ꝑ
fectū que dicit᷑ ꝯtinētia. hec nāq3 in. vij.
eth. cōparant᷑ adinuicē ſicut reſiſtens ad
ſuperās. Ad rōnem em̄ ꝑſeuerantie ſuf-
ficit ꝙ aliqs ſe teneat contra impellens.
Unde ꝑſeuerare nihil aliud eſt q̄3 cōtra
aliud impellēs ſtare ſed ꝯtinētia dicit᷑ ab
eo qḋ eſt ſuꝑare. Illud em̄ ꝓp̄ie cōtine-
mus qḋ in noſtra ptāte tenemus. Unde
ille dicit᷑ ꝯtinens qui ſuꝑfluas delectati-
ones refrenat ꝛ cohibet tētatiōes. ſ. repel
lendo. licꝫ cū labore: ꝛ ſic ad ꝯtinentē ꝑti-
net vincere ꝛ ꝯtra pugnare. Ad ꝑſeuerā-
tem vero ſufficit ꝙ a triſticijs non vincat᷑
ꝓpter tñ eoꝝ ꝯuenientiā pñt ad vnū gra-
dū reduci. vtrūq3 eñ eſt diſpoſitio ad vir
tutē. Opponit᷑ autē ꝑſeuerātie mollici
es. Mollis em̄ dicit᷑ qui de facili recedit
a bono ꝓpter triſticias cauſatas ex defe-
ctu delectationū. Unde molle dicit᷑ qḋ
de facile cedit tangenti. Et notanduꝫ
ꝙ lꝫ ꝑſeuerātia ñ ſit v̄t⁹ eo mō q̄ ḋ ea ibi
loqt᷑ Ari. ſicut nec ꝯtinētia ſꝫ diſpoſitio ad
virtutē. ſi tñ ſumat᷑ ꝑſeuerātia ꝓ habitu
quo quis eligit diuturnitatē iuſtiuere in
quibuſcūq3 opib⁹ virtuoſis ſic eſt virtus
Sumit᷑ etiā aliqñ ꝑſeuerātia ꝓ actu hu-
ius virtutis vſq3 ad mortē durāte: ꝛ hoc
modo dicit Aug⁹ in lib. de ꝑſeuerātia ꝙ
nullus pōt dici ꝑſeuerantiā hr̄e q̄3diu vi-
uit niſi ꝑſeueret vſq3 ad mortē. Diffe-
rūt aūt mollicies ꝛ incōtinentia. q2 incō-
tinēs plus conat᷑ imanere electioni con-
tra paſſiones pugnādo. mollis vero ſine
magno conatu ab electione recedit. Con
ueniūt aūt in hoc ꝙ licꝫ vterq3: adueniēte
paſſione ſuccūbat: ipi tñ extra paſſionem
exiſtētes gerūt in ꝓpoſito ꝯcupiſcētias il-
licitas nō ſequi. ꝛ ideo nō peccāt ex electi
one. Intemꝑatus vero eſt ipis deterior
qui ex electione peccat. Ex quo infert Ari.
ꝙ nō eſt penitiuus. q2 ſcꝫ nō ita de facili
penitet ſicut incontinens. imo gaudet ſe
peccaſſe eo ꝙ opatio pcti facta eſt ei qua-
ſi ꝯnaturalis ꝑ habitū. ſemꝑq3 exiſtimat
oportere pñs delectabile ꝓſequi: malicia
auertēte itellectū eius a ꝯſideratiōe finis
ꝛ pn̄cipioꝝ agibiliū que ſumunt᷑ a fine. ꝛ
ſic eſt deterior incōtinente. Circa p̄di-
cta notandū ſm Tho. in pm̄a ſecūde ꝙ
ille qui peccat ex paſſiōe licꝫ peccet eligēs
nō tñ ex electiōe. q2 electio nō eſt in eo pri
mū pcti principiuꝫ ſed inducit᷑ a paſſione
ad eligendū id qḋ extra paſſionē exiſtēs
nō eligeret. Item notandū ꝙ malicia ali
quādo ſumit᷑ pro habitu malo. aliqñ v̄o
ꝓ electiōe mali. Itē notandū ꝙ licet oīs
peccās ex habitu peccet ex electiōe cū eli-
gat malū vt habeat bonū ꝯueniens ſm
habitū. ſine tñ habitu pōt volūtas ex ſe
ipa ad malū moueri. ꝛ ſic ex electione pec
care abſq3 inordinatiōe ſenſus vel intelle
ctus. Habens quoq3 habitū malū non
ſemꝑ peccat ex habitu. cū aliqñ peccet ex
paſſione vel ignorātia. Dicto de tem- De iu-
perātia videndum eſt tertio de iuſticia q̄ ſticia
eſt reddere vnicuiq3 qḋ ſuū eſt. Ubi ſciē
dū ꝙ iuſticia (vt eſt virtus cardinalis ſm
ſcotū) nō dicit aliquē vnū habitū: ſed eſt
quoddā genus intermediū reſpectu mul
tarū ſpecieꝝ iuſticie diſponētiū circa opa
tiones que ſunt ad alterū que ſic pōt di-
uidi. Quia vel diſponit hominē in ordi-
ne ad honorē vel cultum diuinū ꝛ ſic iu-
ſticie ſpecies eſt religio vel latria de qua
dictū eſt diſt. ix. Uel diſponit hominem
in ordine ad primuꝫ ꝛ hoc dupl̄r. Uno
modo cōicando ſe alteri q̄3tum pōt ꝛ ſic
eſt amicicia. Alio modo cōicādo ſua ꝛ h̄
dupl̄r. Uno modo cōicando intrinſeca
ad cōuictū neceſſaria. ꝛ ſic iuſticie ſpecies
ſunt p̄ſidentia ꝛ obedientia. Preſidentia
diſponit p̄latos ad recte regendū ſubdi-
tos: obediētia v̄o diſponit ſubditos ad
parendū iuſſis ſuꝑioꝝ ꝛ ad ipos reueren
dū ꝛ alio noīe dicit᷑ obſeruātia. hoc etiaꝫ
modo ſub iuſticia ꝯtinētur veritas ꝛ af-
fabilitas diſponētes hoīes quoſlibet in

mutuo ⁊ decenti conuictu. Si ꝟo diſpo-
nat ad cõicandũ extrinſeca: hoc eſt dupli-
citer. quia vel ſm debitũ ⁊ eq̃litatẽ: et ſic
eſt iuſticia equalis: quã diuidit Ariſt. v.
Eth. in cõmutatiuã ⁊ diſtributiuã. Cõ-
mutatiua ſit in cõmutationibꝫ in q̃bꝫ eſt
trãſlatio ab vna pte ad aliã. Diſtributi-
ua ꝟo in diſtributiõe honoꝝ: pecuniarũ:
vel alioꝝ q̃rũcũqꝫ partibiliũ: hoibꝫ cõmu-
nicantibꝫ vrbanitatẽ: q̄ ſcꝫ habent aliq̃d
cõe diſtribuendũ ſingulis. Si ꝟo ſm cõ-
decentiã ⁊ ineq̃litatẽ: ſic ſub iuſticia cõti-
net̃ liberalitas ⁊ pietas. licꝫ autẽ pietas
ſumat̃ ꝓprie p cultu ⁊ obſeq̃o parentũ et
patrie: large tñ extẽdit̃ ad q̃libet opa mi-
ſericordie. aliq̃n etiã ſumit̃ p religiõe. Et
lꝫ religioſi dicant̃ oẽs q̄ verũ deũ colunt:
appropriat̃ tñ hoc nomẽ illis q̄ vitã ſuã
totã deo dedicãtes: a mũdanis negocijs
ſe abſtrahunt. Quãuis aũt filioꝝ ad pa-
rentes ſit debitũ neceſſitatꝫ: eſt tñ ibi ine-
qualitas: cũ nõ poſſit ipſis reddi condi-
gnũ. Et ſic ad pietatẽ erga parẽtes exer-
cẽdã eſt debitũ legale cũ ineq̃litate: et di-
cit̃ debitũ legale: ad quod reddendũ ali-
q̄s lege aſtringit̃. Eſt etiã tale debitũ ad
opa pietatꝫ ſumpte p miſericordia: q̃n vrget
neceſſitas q̃ꝫ maxime extrema. Ad libera-
litatẽ aũt eſt tñ debitũ morale: quod ſcꝫ
debet̃ ex q̃dam condecentia ⁊ honeſtate
ꝟtutꝫ. Sumẽdo itaqꝫ iuſticiã large ꝓut
ſcꝫ diſponit circa alteꝝ debito legali vel
morali: ſiue ſit ibi eq̃litas ſiue ineq̃litas:
poſſent eiꝰ varie ſpecies aſſignari. Tho-
mas aũt ⁊ Rich. iuſticiã magꝫ ſtricte ac-
cipientes ꝓut. ſ. ſumit̃ ab Ariſto. (in q̃ꝫ tñ
ꝯſiſtit in hoc ꝙ reddat̃ alteri quod debet̃
et ſm equalitatẽ et debito legali.) dicunt
partes iuſticie a Tullio aſſignatas. ſ. re-
ligionẽ: pietatẽ: obſeruãtiã: veritatẽ: gra-
titudinẽ ⁊ vindicationẽ nõ eſſe eiꝰ ſpecies
ſiue partes ſubiectiuas: ſed ptes potẽtia-
les. et idẽ dicit̃ de amicicia que ponit̃ ps
iuſticie (a Macrobio) et d̾ liƀalitate quã
inter partes iuſticie Andronicus enume-
rat: q̄ dicunt̃ ptes potentiales iuſticie. q̄a
in aliq̄ cũ iuſticia conueniũt: ſed ad plenã
rationẽ iuſticie nõ attingũt. Cõueniũt q̄-
dem in q̃ꝫtum diſponũt ad opatiões que
ſunt circa alterũ. nõ tñ ſunt eius ſpecies:
cum ratio iuſticie hoc modo ſumpte non
includat̃ in ipſis. vnde deficiũt a perfecta
ratione iuſticie. q̃dam em̃ illaꝝ deficiunt
a ratione equalis. q2 p illas nõ reddit̃ eq̃-
le: vt patet de pietate erga parẽtes. et de
religione erga deũ: q̃bꝫ nõ põt reddi con-
dignũ. Patet etiam de obſeruãtia q̃ red-
dit hõ virtuoſis ſupra cõſtitutꝫ honorẽ.
ſed nõ reddit eq̃le. quia ꝟtuti pfecte nõ ſi-
et dignus honor. iiij. Eth. Alie ꝟo defi-
ciunt a rõne debiti legalis: vt dictum eſt
de liberalitate. Patet etiaꝫ de gratitudie
p quã ſit recompenſatio beneficioꝝ: et in
vindicatione qua ſit repulſio maleficioꝝ ũ
motu ꝓprio. nõ tñ cõtra legem nec ꝓpter
malũ ipſoꝝ: ſed ad coꝝ cohibitionẽ ⁊ ſu-
am defenſionẽ ⁊ tutelã. Vindicatio autẽ
que ſit autoritate publice ptãtis ſm ſen-
tentiã iudicꝫ ptinet ad iuſticiã cõmutati-
uã: ſub q̃ cõtinet̃ iuſticia punitiua. Pa-
tet etiã in veritate p quam homo taleꝫ ſe
exhibet ꝓximo in verbis ⁊ factꝫ q̃lis eſt:
qđ nõ debet ꝓximo ex aliq̃ legis neceſſi-
tate: ſed ex q̃dam moꝝ honeſtate. ſic igit̃
ſm diuerſam iuſticie acceptionẽ de ea va-
rie loquunt̃ doctores. Cõmuniſſime ꝟo
iuſticia dic̃ rectitudinẽ ani ſiue i declinã-
do a malo: ſiue in faciẽdo bonum. et hoc
modo eſt ꝟtus generalis ſm quaꝫ q̃libet
homo ſanctus dicit̃ iuſtꝰ. Si aũt que- q̄ſtio.
ras quare iuſticia magꝫ accipit̃ generalr
q̃ꝫ alia virtꝰ. Rñdeo ꝙ nomẽ iuſticie im-
ponit̃ ab ordie rectitudinis que genera-
liter cõuenire põt omni ꝟtuti. Eſt nanqꝫ
iuſtare idẽ qđ rectificare. Mediat ꝟo iu-
ſticia nõ inter duas malicias ſicut libera-
litas inter pdigalitatẽ ⁊ auariciã. ſed int̃
duas iniuſtificatiões. ſ. inter iniuſtũ face-
re ⁊ iniuſtũ pati: q̃ꝝ primũ eſt malicia. ſe-
cundũ ꝟo non: ſed potius pena. Actꝰ au-
tẽ iuſticie cuilibet iuſto conueniẽs: eſt fir-
miter velle ſeruare rectitudineꝫ debitã in
opationibꝫ que ſunt ad alterum. Diffini-
re ꝟo quid ſit iuſtũ: eſt actus iuſticie perti-
nens ad iudicem. Judex em̃ dicit̃ quaſi
ius dicens. quare eius actus vt ſic eſt iu-
dicium: quod ſignificat determinationẽ
iuſti ſeu iurꝫ. vnde iudiciũ idem eſt qđ iu-
ris dictio. extra de ꝟbo. ſig. Forus. Ju-
dicium igit̃ eſt actus iudicis vt ſententiã

proferentꝭ ſm regulas iuris. et eſt actus
prudentie vt regulantꝭ eius intellectū. et
actus iuſticie vt inclinātꝭ iudicis affectū
ad recte iudicandū. de quo ps̄. Quoad
Juris vſqꝫ iuſticia cōuertat̃ in iudiciū. Diui
diuiſio. dit̃ autē ius in naturale ⁊ legale ſeu poſi-
tiuū. Jus naturale eſt quod habet vim
ex naturali iudicio. vt deū nō eſſe odiēdū
ſed ſup oia diligendū. Jus legale ſeu po
ſitiuum eſt qđ accipit vim ex lege poſita.
Lex aūt cōdit̃ a deo: et hec facit ius diui
nū. et ab homie: ⁊ illa facit ius hūanum.
Jus aūt humanū diuidit̃ in canonicū
et ciuile. Jus canonicū eſt ius eccleſiaſti-
cū. et dicit̃ a canon qđ eſt regula. q: in eo
continent̃ regule ſanctoꝝ patꝝ. Et diui-
dit̃ in decretū ⁊ decretales. Jus ꝟo ciui-
le dicit̃ qđ eſt a ſecularibꝫ conſtitutū: vt a
ciuitate vel pncipe ſeculari. Et notan-
dum ꝙ humani actus de q̇bus dant̃ le-
ges in ſingularibꝫ cōſiſtunt q̄ ſunt cōtin-
gentia: et infinitꝭ modis variari poſſunt.
et ideo nō fuit poſſibile vniuerſalit̃ regu-
las legis inſtitui q̄ in nullo caſu paterent̃
inſtantiā. Vñ legiſlatores attendētes ea
que vt in plurībꝫ accidūt: leges ſtatuerūt
in q̇bus nō ꝟba legis tm̄ ſed legiſlatoris
mens eſt obſeruanda. et ideo in aliq̄ caſu
particulari nō eſt iuſtuꝫ ꝟba legis obſer-
uare. Verbi gr̄a. Jn q̄dam ciuitate fuit
ſtatutū ſub pena capitꝭ ꝙ pegrini nō aſcē
derent muros ciuitatis: ne. ſ. poſſent ciui
tatis dominiū vſurpare. Hoſtibꝫ aūt ir-
ruētibꝫ pegrini aſcenderūt muros vt de-
fenderēt ciuitatē ab hoſtibꝫ: q̄s tamē nō
eſt dignū puniri. eſt eñ hoc cōtra ius na
turale ꝙ bñfactoribꝫ pro pmio pena red
dat̃. Et ideo ius legale eſt dirigendū ſeu
interp̄tandum. qđ fit p ius epikes qđ ſe
habet vt ſpecies reſpectu iuſti generalit̃
ſumpti. et eſt eiꝰ interp̄tatiuū. ſic epikeia
ſeu equitas eſt q̄dam iuſticia q̄ eſt habi-
De pru tus directiuꝰ talis iuſti. Vltimo viden-
dentia. dū eſt de prudentia q̄ ſm phm. vj. Eth.
eſt habitus actiuus cū ratione vera circa
hois bona ⁊ mala. Dicit̃ aūt habitꝰ acti-
uus. q: eſt habitus directiuus ſm dicta-
men recte rōnis circa opationes iminen-
tes: cuiuſmodi ſunt opationes virtutum
q̄ maxime cōſiſtunt in opatione volunta-
tis. Jn omni eñ virtute morali req̇rit̃
prudentia in intellectu regulatiua: et ha-
bitus ꝟtutꝭ in volūtate: vt prompte ⁊ fa
ciliter eligat id qđ ratio recta determiat
eſſe eligendū. Habitꝰ aūt ꝟtutꝭ generat̃
ex freq̄ntibꝫ electionibꝫ: vt habitꝰ caſtita-
tis ex freq̄nter eligere cōtinere. Prudētia
ꝟo generat̃ ex frequentibꝫ dictaminibꝫ. i.
ex freq̄nter determinate app̄hēdere hoc
eſſe agendū. Ponunt̃ aūt a Pho tres
ptes ſubiectiue prudentie. ſ. prudētia po-
litica que ordinat hoiem ad bonū cōmu
ne ciuitatꝭ. et prudentia iconomica q̄ or-
dinat hoiem ad diſpenſationē domꝰ vel
familie. et prudentia monaſtica q̄ ordiat
ad bonū ꝓpriū. Aſſignant̃ etiā a pho
partes prudētie: eubulia: ſyneſis: ⁊ gno-
me. q̄ poſſunt dici partes q̄ſi integrales
prudentie: q: habent q̄ndam ſimilitudi-
nem cū ptibꝫ integralibꝫ inq̄ntū req̇runt̃
ad pfectū actū prudentie. Eſt eñ pru-
dētia cōſiliatiua ſeu inq̇ſitiua ⁊ iudicati-
ua. Eubulia aūt ptinet ad cōſiliū: eſt eñ
rectitudo ꝯſilij. ſyneſis ꝟo ⁊ gnome ad iu
diciū. Vñ ſyneti dicunt̃ hoies ſenſati qui
recte iudicant de medijs inuentꝭ p inq̇ſi-
tionē an ſint vtilia ad finem cōſeq̄ndum.
Poſſunt etiā dici partes potētiales pru-
dētie. q: nō attingūt ad pfectā rationem
prudētie: cuiꝰ nō tm̄ eſt conſiliari ſeu inq̇-
rere et iudicare: ſed etiā p̄cipe: applicādo
ſcꝫ cōſiliata ⁊ iudicata ad particulare agi
bile. et hic eſt pncipalis actus prudentie.
Eſt eñ prudentia p̄ceptiua vt pcedatur
ad actū: vt dicit Ariſt. Exemplū. Aliq̇s
pōt p eubuliā inq̇rere et p ſyneſim iudica-
re ꝙ ad ſummū bonū obtinendū eſt ab il
licitꝭ voluptatibꝫ abſtinēdū. et demū in-
tellectus prudentꝭ hanc cognitionem ad
opus applicādo: p̄cipit voluntati fugā vo
luptatū ⁊ pſecutionē ꝟtutuꝫ: dictādo ſeu
determinādo ꝙ oportet eā ſic opari ſi ſū-
mū bonū velit adipiſci. Vnde iſtud p̄ci-
pere eſt ſtimulare voluntatē ad bonū qđ
a theologis vocat̃ ſynderizare: de q̄ di-
ctū eſt in. ij. ſententiaꝝ. Per hoc tm̄ non
poteſt cōcludi intellectū eſſe nobiliorē vo
luntate. quia intellectꝰ nō abſolute p̄eci-
pit voluntati (cū volūtas ſit libera ⁊ poſ-
ſit non agere) ſed ecōtra volūtas abſolu-

te precipit intellectuſ vt intelligat per mo
dum cauſe ſuperioris: ita ꝙ intellectus nõ
poteſt ſibi reſiſtere. Eſt aũt gnome re-
ctitudo iudicij in his in qbꝫ oportꝫ a cõ-
muni lege recedere. Eſt eñ iuris epikes
diſcretiua ex pte intellectus: ſicut epikeia
Dubiũ est eius electiua ex pte affectus: Dubi
um ṽo eſt an eubulia: ſynesis: ⁊ gnome ſint
habitus adqſiti diſtincti a prudẽtia. Et
dicunt qdam ꝙ ſic. qꝛ dicit Ariſt. ꝙ ſunt
habitus in idem tẽdentes. Alij ṽo dicũt
ꝙ ponere tot habitꝰ videtꝰ ſuperfluũ: cũ cõ-
ſiliari qđ ptinet ad eubuliam: et iudicare
qđ ptinet ad ſynesim ⁊ gnome: ſint actꝰ
prudentie: que eſt habitus conſiliatiuus
et iudicatiuꝰ: vt dicit Ariſt. Dicuntꝰ autẽ
eſſe habitꝰ. quia ſunt qdã habilitates na-
turales: dicẽte Ariſto. ꝙ naturalia vidẽ-
tur eſſe hec ſm ꝙ videmꝰ aliqs naturalr
aptos ad recte cõſiliandũ: alios ad iudi-
candũ: alios ad pcipiendum ſibi ⁊ alijs.
que qdem habilitates naturales hñt cõ-
plementũ ab habitu prudẽtie inclinante
intellectum ad hmõi actus. Ad hos qꝫ
actus prudentie pñt reduci ptes pruden
tie: que a qbuſdam varie aſſignantꝰ. A
Tullio eñ ponuntꝰ memoria: intelligen-
tia: et prouidẽtia. A Macrobio aũt po
nuntꝰ ratio: intellectus: circũſpectio: pui-
dentia: docilitas: ⁊ cautio. Ab alijs po-
nitꝰ ſolertia. Ad pmũ eñ actũ pruden
tie q eſt ↄſiliari ptinẽt ſolertia: docilitas:
memoria ⁊ ratio. Cõſiliari nanqꝫ eſt inq
rere. et hoc vel p ſeipm. et ſic eſt ſolertia q
eſt ſollicitudo ſeu vigilãtia vel idoneitas
inueniẽdi media ad finẽ cõſeqndũ. Con
ſiliari aũt p alienã eruditionẽ pſupponit
docilitatẽ: vt vicꝫ hõ ſit bñ ſuſceptiuꝰ di-
ſcipline: documenta alioꝝ nõ cõtẽnendo.

Ad hoc etiam reqritꝰ retentio inuẽtoꝝ
qđ ptinet ad memoriã: ac inuẽtoꝝ colla-
tio in inqſitiõe conſilij ex qbuſdã ad alia
procedẽdo: quod eſt rõnis opus. Ad
ſecundũ ṽo actũ prudẽtie qui eſt recte iu
dicare ptinet intellectꝰ ſeu intelligentia q̃
eſt ſana eſtimatio finis ꝓpter quẽ oportet
hoc ⁊ nũc opari. a quo qdem fine ſumun
tur pncipia ad ea q̃ ſunt ad finem. Req-
ritꝰ etiã circũſpectio que eſt inſpectio oim
circũſtantiaꝝ que debentꝰ operi. Tertio
requiritꝰ cautio ſiue cautela: que eſt diſcre
tio bonoꝝ ⁊ malorum poſſibiliũ euenire
operationi. Ad tertiũ aũt actũ prudẽtie
q eſt pcipe ptinet prouidentia p quã ali-
quid futuri pſpicitꝰ vt caueatꝰ vl effectui
mancipetꝰ. Eſt eñ cura applicãdi ad opꝰ
conſiliata ⁊ iudicata. Ad argumẽtum
in oppoſitũ dico ꝙ oẽs ṽtutes morales
continentꝰ ſub q̃ttuor cardinalibꝫ: vel ad
eas poſſunt reduci: vt patꝫ ex pdictꝭ.

Circa diſtin ctionem. xxxiiij.

Diſtin. xxxiiij.

Circa diſtinctionem. xxxiiij. q̃ro Utrꝫ vir
tutes: dona: fructus: ⁊ beati-
tudines ſint idem habitꝰ inter ſe. Q, nõ
quia non eſt idem numerꝰ ipſorꝫ. Uir-
tutes eñ ⁊ dona ſunt ſeptem. beatitudi-
nes octo. fructꝰ ṽo duodecim. Ad Gal.
v. ca. Fructꝰ aũt ſpũs eſt charitas: gaudi
um: pax: patiẽtia: lõganimitas: bonitas:
benignitas: mãſuetudo: fides: modeſtia
continẽtia: caſtitas. In oppoſitũ Gre-
go. ſuper illud Job: Nati ſunt ei ſeptem
filij. Hic dicit Scotus ꝙ cum homo Rñſio
ſufficienter pficiatꝰ in via in ordie ad deũ
per tres virtutes theologicas ⁊ per q̃ttu
or virtutes cardinales ad ſe ⁊ ad ꝓximũ
vt ex pcedẽtibus patet: nõ videtꝰ neceſſa-
rium ponere alios habitus. vnde expri-
muntꝰ in ſe vel in ſuis ſpeciebus per bea-
titudines: dona: ⁊ fructꝰ: vt patet diſcur
rendo. et primo in beatitudinibꝫ vbi exp
mitꝰ temperantia in hũilitate que eſt eius
ſpecies ſm Andronicum: vt dictum fuit
diſtin. pcedenti. Hanc exprimit ſaluator
ibi Beati paupes ſpũ. Ubi dicit Augꝰ
Recte intelliguntꝰ paupes ſpiritu: humi-
les et timentes deum. i. non habẽtes in-
flantem ſpũm. Exprimitꝰ etiã in ſpecie mo
derante voluptates in cõi p illud Beati
mũdo corde. Mũdicia eñ cordis eſt im
munitas voluptatꝭ ab oi deordinata dele
ctatione. Fortitudo exprimitꝰ in patien-
tia que eſt eiꝰ ſpecies pfectiſſima. ibi: Be
ati q pſecutionem patiuntꝰ ꝓpt iuſticiam.

Juſticia exprimitꝰ in amicicia. ibi: Beati
mites. Mites eñ ſunt q non offendunt
nec reſiſtunt in malo. vbi p h qđ eſt infi-
mũ in amicicia exprimitꝰ amicicia q̃ qs ſe

cõmunicat ꝓximo. Exprimiť etiã in alia ſpecie q̄ diuidiť in dñationẽ iuſtã et obedientia: cum dr: Beati pacifici. Tũc ẽ ꝓprie pax ſeruať cũ pſidẽs recte regit ꝛ ſubditus recte obedit. Exprimiť quoq̧ tertia ſpecies iuſticie q̄ eſt ꝯtrũ ad exteriora cõmunicando: cũ diciť: Bti miſericordes.

Charitas aũt exprimiť ibi: Bti q̄ eſuriunt ꝛ ſitiunt iuſticiã. Charitas em̄ vie eſt habitꝰ quo eſurimus iuſticiam ꝛ diligere deũ in ſe q̄ eſt vere iuſticia. Spes ṽo exprimiť ibi: Bti qui lugẽt. Per luctũ em̄ deſignať habitꝰ q̄ deſideramꝰ deum nobis. Sic igiť in octo beatitudibꝫ exprimunť ṽtutes appetitiue tam morales q̄ theologice vel in ſe vel in ſuis ſpeciebus.

Due aũt ṽtutes itellectuales vna adq̄ſita vt prudẽtia: alia infuſa vt fides: q̄ nõ exprimunť in ſe nec in ſuis ſpeciebꝫ: danť intelligi ꝑ appetitiuas. q2 nõ eſt volũtas optime diſpoſita ſine ṽtute correſpõdẽte in itellectu. In donis aũt exprimiť prudentia ꝑ illud: ſpũs ꝯſilij. Prudentia em̄ eſt habitus cõſiliatiuꝰ. Fortitudo exprimiť noĩe ſuo. Tẽperantia exprimiť in timore que eſt idem qđ humilitas ſm Auguſt. ſuꝑ illud Bti pauꝑes ſpũ. Sicut etiã initiũ ſapientie timor dñi: ſic humilitas pncipium ṽtutũ. Juſticia exprimiť in ſua ſpecie. ſ. in pietate q̄ a ſaluatore diciť miſcđia. Charitas i ſapiẽtia. Charitas em̄ eſt habitus quo ſapit mihi deus in ſe: ſeu q̄ placet mihi bonũ eius. in q̄ intelligiť ſpes que eſt habitus q̄ ipſum obiectum ſapidũ mihi volo. Fides ṽo exprimitur ꝑ intellectum ꝛ ſcientiã: ita q̧ ꝑ intellectũ deſignať fides imꝑfecta q̄ eſt noticia articulorũ pmorũ: et ꝑ ſcientiã fides ꝑfecta que eſt noticia explicata de articulis: quẽadmodũ in ſcibilibꝫ naturalibꝫ intellectus dr eſſe pncipij: et ſcientia concluſionis explicate. In fructibꝫ exprimunť charitas ꝛ fides noĩe ꝓprio. Spes ṽo in longanimitate. Vñ de patriarchis dr q̧ erant longanimes in ſpe: q̄ſi in longũ animoſe expectãtes. Fortitudo exprimitur in patientia. Juſticia in miſcđia q̄ diciť bonitas: et amicicia que vocať benignitas: ac in ſpecie ꝑtinẽte ad regimẽ ꝛ ſubiectionem: cũ diciť manſuetudo. Manſuetus em̄ eſt qui obſequiť ſine mũere. Temperantia exprimiť in continentia ꝛ caſtitate: et hoc ſumẽdo caſtitatẽ circa venerea: et cõtinẽtiã circa alia delectabilia. vel ſumẽdo vtrũq̧ ꝓ vna ſpecie i diuerſis gradibus: vt dictũ eſt diſt. pcedenti. Prudentia exprimiť in modeſtia. Modeſtus em̄ eſt q̄ debitũ modum tenet: quod ꝑtinet ad prudentẽ cuius eſt debitũ moduꝫ in actione inuenire ꝛ determinare. Quedã ṽo ibi enũeranť que ſunt delectatiões ꝯſequentes vel cõcomitantes actum: vt gaudiũ ꝛ pax. Eſt em̄ gaudiũ delectatio in voluntate. Pax ṽo eſt ſecuritas habẽdi obiectũ ſine impugnatiõe. Sic ẽ patꝫ q̧ in donis: fructibꝫ: ſeu btitudibꝫ non ſunt alij habitus ab habitibꝫ ṽtutum vľ ipſarũ ſpecierũ. licꝫ nõ ſit idem numerus hincinde: nec eadẽ nũerata. Scriptura em̄ ſacra eadem realiter ſub alijs ṽbis exprimit nunc omittens aliq̄ ꝛ alibi exprimens omiſſa: vt patet ex pmiſſis. Et ꝑ hoc patet ad argumentũ in oppoſitũ. Exprimunť aũt in ſpeciali tres ṽtutes theologice. j. ad Cor. xiij. Quattuor ṽo cardinales Sap. viij. vbi dicit q̧ ſapia docet ſobrietatẽ: prudentiã: iuſticiã: ꝛ fortitudinem. Et notandũ q̧ ṽtutes dicuntur dona. q2 a deo liberaliter cõferunť. Virtutes em̄ theologice ſunt habitꝰ infuſi a deo. Virtutes ṽo morales licet ex actibꝫ generenť: nihilo minꝰ tñ ſunt dona dei q̄ cõcurrit cum libero arbitrio vt cauſa pncipalis: ꝑ liberalem ꝛ beniuolã cooperationẽ. Et ſic dicit Sap. q̧ nemo põt eſſe cõtinẽs niſi deus dederit. Dicunť etiã fructus ꝓpter ſpũalem refectionẽ ꝛ dulcedinem ſibi annexã. Dicunť ṽo btitudines in ſpe vľ merito. q2 ꝑ ipſas meremur eternam btitudinẽ. Notãdũ inſuꝑ q̧ q̄dã eſt timor q̄ principaliter aſpicit ad penã. et diciť timor ſeruilis. de quo dicit Aug. q̧ pparat locum charitati. Cum aũt venerit charitas: pelliť timor. qđ eſt intelligendũ vt dicit Bonauẽ. non q̧ ſimpliciter pellať adueniẽte charitate: ſed q2 pelliť ꝯtrum ad hoc qđ eſt pncipaliter timere penã: et ꝯtrum ad malã voluntatẽ annexam. Alius ṽo timor vnum oculũ habet ad penam. ſed tamẽ pncipaleꝫ habet

ad offenſam vitandã.et dr̃ initialis. Tertius aũt vnũ oculũ habet reſpectu offenſe vitande: refugiendo ne ſeparet a deo. Aliũm ſo reſpectu reuerentie exhibẽde. et hic dicit filialis. et remanet i btis q̃tũ ad ſecundũ actũ: qui ſemp deũ reuerent: reſiliendo a ſũma maieſtate in ꝓpriã paruitatẽ. et de hoc dr̃ Pſ. Timor dñi ſanctus ꝑmanet ⁊c̃.

Diſtin. xxxv.

Circa diſtinctionẽ.xxxv.q̃ro An ſapiẽtia:

ſcientia: intellectus: et cõſiliũ ſint habit⁹ intellectuales. Rñdeo. Sapientia vno mõ ſumit ꝓut eſt vn⁹ de q̃nq̃ habitib⁹ itellectualib⁹ poſitꝫ.vj. Ethi. et ſic verſat circa cauſas altiſſimas. Alio modo ſumit magis large ab Auguſtino pro cognitione rerꝫ diuinarꝫ ⁊ humanarũ. Et his modis non ſumit in ꝓpoſito. ſed vt patet ex p̃dictꝫ ſapientia eſt charitas: que eſt habitus appetitiuus: lꝫ includat fidẽ tanq̃ p̃mũ. ſicut actus volũtatis includit actuꝫ intellect⁹. et ex cõſequẽti dat intelligere ſpem: vt dictum eſt in p̃cedentib⁹. Scientia ⁊ intellectus circũloquunt habitũ ꝑfectũ ⁊ imꝑfectum fidei. Conſiliũ ſo eſt habitus prudẽtie: vt p̃miſſum eſt. Ex quib⁹ patet q̃d dicẽdũ ſit ad q̃ſtiõnẽ. Et nota q̃ ſm Aug. in li. de ciui. Sapiẽtia aliq̃n ſumit ꝓ theoſebia quod idẽ eſt q̃d cultus diuin⁹ q̃ conſiſtit in tribus ſtutib⁹ theologicis: vt dicit in p̃ncipio enchiridion. Idem etiam q̃nq̃ ipoꝛtat noie pietatis.

Diſtin. xxxvj.

Circa diſtinctionẽ.xxxvj. q̃ro Vtrũ ſtutes ſint cõnexe.

Circa q̃d primo videndũ de cõnexione prudẽtie cum virtutib⁹ moralibus. Scdo de cõnexiõe virtutũ moraliũ inter ſe. Tertio de cõnexione ſtutum moraliũ cum theologicis. Quarto de cõnexione theologicarꝫ inter ſe. Quantũ ad p̃mũ videt q̃ prudẽtia non poſſit eſſe ſine virtute morali. Pro q̃ ſic arguit Ariſto.vj. Eth. quia prudentiales ſyllogiſmi qui ſunt de oꝑabilib⁹ habent principium ſumptũ a fine. vt q̃a finis eſt talis ſcꝫ bon⁹ vel optimus: oportet ſic operari. Hoc aũt non poteſt veraciter apparere niſi homini bono per ſtutem. Peruertit eñ malicia eſtimationem prudentie et mentiri facit circa p̃ctica p̃ncipia. ideo concludit q̃ impoſſibile eſt q̃ aliq̃s ſit prudens niſi ſit bonus ꝑ ſtutem.

In oppoſituꝫ arguit ſic. In intellectu poteſt eſſe rectum dictamẽ de oꝑabilib⁹ abſq̃ hoc q̃ volũtas eligat (cum ſit libera) ergo in intellectu poterit generari habitus prudẽtie: licꝫ in volũtate nõ ſit habitus virtutis moralis. Cõſequẽtia patet. q: prudentia generat ex hmõi dictaminib⁹. — Ar. in oppo.

Ad euidentiã huius Notandũ ſm Scotũ. q̃ ſicut ars reſpicit factibilia: ita prudẽtia agibilia. nec eſt maioꝛ cõnexio virtutũ agibilium vt reſpiciant ab vno habitu: q̃ factibiliũ. ſicut ergo factibilia reqrũt diuerſas artes ꝓprias: ita diuerſa agibilia prudẽtias aliquas ꝓprias Et ſic reſpectu diuerſarũ ſtutũ moraliũ poſſunt eſſe plures particulares prudentie. lꝫ ſit vna prudẽtia ſimpliciter ſiue vniuerſaliter ſũpta reſpectu oim̃ ſtutũ moraliũ. Et tunc ad ꝓpoſitum dico q̃ prudẽtia aliqua particulariũ reſpectu vnius virtutis bene poteſt eſſe ſine alia: vt probat argumentũ pro parte affirmatiua. — Rñſio art. j.

Phus aũt dicẽs q̃ impoſſibile eſt hominẽ eſſe prudentẽ niſi ſit bonus: loq̃tur de prudentia ſimplr̃ ſumpta. Null⁹ eñ põt eſſe ſimplr̃ prudens reſpectu oĩs virtutis niſi ſit bonus: vt probat ratio phi. Excecat nanq̃ malicia intellectuꝫ dupliciter. ſ. priuatiue: et poſitiue. Priuatiue q̃dem auertendo intellectum a recta conſideratione. Voluntas eñ eligẽs oppoſitum alicui⁹ recte dictati non ꝑmittit itellectũ diu ſtare in illo recto dictamine: ſed auertit ad conſiderandũ aliq̃d imꝑtinẽs vt ſine diſplicentia ⁊ conſcientie remoꝛſu operet quod ſibi libet. Poſitiue autem excecat. quia ſicut voluntas recte eligens finem (puta caſtitatem vel beatitudinem) p̃cipit intellectui cõſiderare illa que ſunt neceſſaria ad illum finem conſequendũ: ex quib⁹ conſiderationib⁹ generat habitus prudentie: ita voluntas p̃ſtituens ſibi malum finem impat intellectui conſi-

derare media ſeu rōnes apparentes ad
conſequendū illū finē: puta ad delectabi
lia proſeqnda ꝛ terribilia fugiēda. ex qbꝫ
cōſiderationibꝫ generaꝛ habitꝰ imprudē
tie ſeu ſtulticie. Et ſic volūtas mala exce/
cat: nō qdē faciēdo errare intellectū circa
prima principia practica in ſe cōſiderata
(cū ſint nota ex termis) ſed faciēdo itelle/
ctum habere habituꝫ cōſiderādi oia me/
dia ad malū finē: et impediēdo ipm a cō
ſideratione pncipioꝝ: et ne freqntius ap/
plicet ipſa pncipia practica ad particula/
re agibile. Et ſic nō poteſt generari habi
tus prudentie ſimplr ſumpte ex dictami
nibꝫ intellectus: lꝫ generet aliq particula/
ris prudētia reſpectu alicuiꝰ vtutꝭ. Hoc
modo intelligit quod dicit phus ꝙ ma/
licia puertit eſtimationē prudentie ꝛ mē/
tiri facit circa practica pncipia. Scdm
etiam pdicta poteſt intelligi qd dicit.ij.
Eth. Ois malus eſt ignorans. Licꝫ em̄
malus homo ſciat adulteriū eſſe malum
in vniuerſali: cum tn̄ digit adulterari: eſti
mat ꝓ tunc ſibi eſſe bonū adulterari paſ/
ſione ↄcupiſcētie ſeu malicia ipm exceca
te: impediēdo itellectū ne applicet cogni/
tionē quā habet in vniuerſali ad particu
lare agibile. Ex pdictꝭ patet quō pru/
dentia poteſt eſſe ſine vtute morali ꝛ quō
non. Ecōtra aūt nō poteſt generari virtꝰ
moralis in volūtate ſine habitu pruden/
tie ſibi correſpondente. qꝛ freqns electio
volūtatis p quā generaꝛ virtus moralis
pſupponit frequēs dictamē in intellectu
ad ſic eligēdū. ex quo generaꝛ habitꝰ pru
Scds arti. dentie. Quantū ad ſecundū articuluꝫ
q eſt de cōnexione vtutū moraliū inter ſe
dicit Scotꝰ: ꝙ non ſunt ita cōnexe quin
vna poſſit eſſe perfecta in genere ſuo ſine
alia. Qd patꝫ. qꝛ vnus hō plus inclinaꝛ
naturaliter ad vnā vtutem ꝙ̄ ad aliam.
et ſic poterit exercitari circa opa vniꝰ vtu
tis ꝛ nō circa opa alterius. et ſic generabi
tur vna vtus moralis ꝛ non alia. Et hoc
eſt qd dicit Ariſt.vj. Eth. ꝙ idem nō eſt
optime natus ad oēs: qre hanc qdeꝫ ſci/
uit.i. adqſiuit. hanc aūt ad quā.ſ. non eſt
optime natus nequaꝙ̄ aſſumens erit.

Eſt tn̄ inter ipſas talis cōnexio ꝙ vna
nō pfecte ducit ad finem vtutū nec con/
ſeruaꝛ ſine alia. nec homo eſt perfecte mo
ralis nec ſimpliciter bonus: niſi habeat
oēs. Et hoc eſt qd dicit Ariſt. ſm quas
aūt dr ſimpliciter bonꝰ nō ↄtingit ſepari
ſimul em̄ prudētie vni exiſtēti inerūt oēs
Et loquiꝛ de prudētia vna non in ſpecie
ſed in genere. Cōtra pdicta arguitur.
Una virtꝰ moralis nō pōt cōſeruari ſine
alia. ergo nō erit pfecta ſine alia. Cōſeqn
tia patet p Aug. in ſermone de opibꝫ mi
ſericordie. Charitas q deſeri poteſt nun/
ꝙ̄ vera fuit. Probaꝛ añs. qa ſi qs habe/
at caſtitatē ſine fortitudīe: eliget fornica/
ri ad vitandū mortē. Item Greg.xx.
moraꝛ. Una virtus ſine alia nulla eſt oi/
no. Ad primū nego ↄñiam. Ad pba/
tionē dico: ꝙ Augꝰ nō intendit dicere ꝙ
vere habēs charitateꝫ nō poſſit cadere p
mortale pctm̄ ꝛ ſic illā amittere. ſed vult
dicere ꝙ illa nō fuit vera.i. vere ↄiūgens
vltimo fini.ſ. btitudini. Ad Greg. di/
co ꝙ vna vtus ſine alia dr nulla ꝙ̄tuꝫ ad
pmanentiā. qꝛ nō poteſt pfecte cōſeruari
ſine alia. vel dicaꝛ nulla ꝙ̄tum ad finem
vtutum pfecte cōſeqndū. Quantū ad Tertiꝰ arti.
tertiū arti. de cōnexiōe vtutū moraliū cū
theologicꝭ: dicit idem doctor ꝙ virtutes
morales non neceſſario reqrunt theolo/
gicas ad hoc vt ſint pfecte in ſua ſpecie.
Diſpoſitio em̄ pt eſſe ſine forma ad quā
diſponit. virtutes vo morales ſūt diſpō
ad charitatē: ſicut felicitas naturalis ad
ſupnaturalē. Unde pñt eſſe pfecte in ſua
ſpecie ſine charitate. lꝫ ſine illa nō ſint pfe
cte vlteriori pfectione quā pñt hr̄e. qꝛ ſi/
ne illa nō ducunt in finē vltimū. et ſic di/
cunꝛ informes ſine charitate. et pñt for/
mari p charitatē ꝓ qnto ordinat ipſas et
finē eaꝝ in finē vltimū in quē ordinat im
mediate. Uirtutes etiā theologice nō re
qrunt neceſſario morales (ſm eundē) ſiue
in via ſiue in patria. Charitas em̄ ſuffici
enter diſponit vim appetitiuam circa oia
volibilia in vna rōne volibilis. Sic non
oportet ꝙ bti habeāt oēm ſciaꝫ in genere
ꝓprio: ſed ſufficit noſſe ea in vbo qd ē no
ticia pfecta. Nō apparet etiā rō qre n̄ po/
terūt addiſcere aliq ſcibilia i genere ꝓprio
q pus nō nouerūt. Quātū ad qrtū ar Quartus ar.
ti. de cōnexione vtutū theologicaꝝ inter

ſe dico ꝙ nõ ſunt eõuerte in patria. q: ibi manebit habit⁹ ⁊ act⁹ charitatꝫ ſine actu et habitu fidei ⁊ ſpei. Nec etiã in via vbi in pctõ:e remanẽt fides ⁊ ſpes ſine chari tate. que q̃dem lꝫ ſint ꝑfecte in ſpecie ſua tñ q̃tũ ſunt principia ꝓpriorꝫ actuũ reſpe ctu ꝓpriorꝫ obiectorꝫ: vlteriorẽ tñ ꝑfectio nẽ que eſt ĩ attingẽdo finẽ vltimũ nõ ha bent ſiue charitate: q̃ ſola diuidit int̃ fili os regni ⁊ filios ꝑditionis. et ſic ſine illa ſunt informes.

Diſtin. xxxvij.

Circa diſtin

ctionẽ. xxxvij. inq̃rit magr̃ de preceptis decalogi Ad q̃ oĩa p̄cepta moralia reduci pñt Cõtinet nãq; ius diuinũ tria genera p̄ceptorꝫ. ſ. mora lia: iudicialia: ⁊ cerimonialia. Ubi notã dũ ꝙ mos aliq̃n ſumit̃ ꝓ cõſuetudine. ali quãdo pro naturali ĩclinatiõe. Moralia ergo ſunt ad q̃ eſt aliq̃ inclinatio natural̃ Uñ talia ſpectant ad ius naturale. quia multũ ſunt cõformia naturali iudicio ra tionis. Fuit aũt ius naturale explicatũ in decem p̄ceptꝫ decalogi ꝓpter obnubila tionẽ intellect⁹ humani: vt patꝫ Exo. xx. Precepta aũt iudicialia ſunt q̃ ad deciſi onẽ cauſarꝫ: ⁊ ad iuſticiã inter hoĩes con ſeruandã ſunt inſtituta. vt oculũ ꝓ oculo dare. Precepta vero cerimonialia ſunt il la per que determinant̃ ea q̃ ſpectant ad cultũ diuinũ: vt ſacrificia ⁊ oblatiões. Ce teris aũt euacuatꝫ remãſerunt in noua le ge ſola moralia que ꝑ chr̃m fuerũt decla rata: vt patet Mat. v. Horꝫ aũt q̃daꝫ ſunt affirmatiua: q̃dam negatiua. Affir matiua ſemꝑ obligant. i. oĩ tpe. ſed nõ ꝓ ſemꝑ. vt hõ ſemꝑ eſt obligat⁹ ad hono randũ parentes: ſed nõ ꝓ ſemꝑ. ſed dum occurrit opportunitas ⁊ req̃rit neceſſitas Negatiua vero obligãt ſemꝑ ⁊ ꝓ ſemꝑ: vt nõ mechaberis. Semꝑ eñ ⁊ ꝓ quocũq; tpe teneor ñ mechari. Preceptorꝫ aũt de calogi tria p̃ma ad honorẽ et dilectionẽ dei ordinant̃ ⁊ ꝑtinent ad p̃mã tabulaꝫ. Alia vero ſeptem ordinantur ad dilectio nem primi: ⁊ ꝑtinent ad ſecundã tabulã. Et notandũ ꝙ ſupbia inhibet̃ p̃mo et q̃rto p̄cepto. In adoratiõe dei quo ad p̃i mum: et honorificatiõe proximi quo ad quartũ. Accidia aũt in ſctificatione ſabba ti: vbi p̄cipit̃ mentꝫ ad deũ attentio. Gu la vero q̃ luxurie coniungit̃ eodem p̄cepto inhibet̃. Inuidia vero et ira in ꝓhibitione homicidij. Auaricia aũt in ꝓhibitiõe fur ti et concupiſcentie bonorꝫ primi. Pri mũ itaq; p̄ceptũ eſt iſtud. Non habebis deos alios. in quo inhibet̃ oĩs idolatria ꝑ quã honor ſoli deo debit⁹ exhibet̃ crea ture. Hoc etiã precepto ꝓhibent̃ ꝓpha ne pactiones demonũ ſiue ſint ad ludifi cationẽ ſenſuum: ſeu ad inueſtigationem futurorꝫ ſeu occultorũ: aut q̃uis alio mõ. Inhibent̃ etiam quecũq; ſupſtitioſe ob ſeruantie. Eſt aũt ſupſtitio cum cult⁹ ſo li deo debitus nõ exhibet̃ ſibi eo modo quo debet: aut cum exhibet̃ ei cui nõ de bet. Solus igit̃ deus q̃ eſt ſummũ bo num ⁊ oĩm rerꝫ p̃ncipium humaniq; ge neris reparator eſt toto corde colẽdus et ſuꝑ omnia diligendus. Ad ipſumq; eſt in neceſſitatibꝫ recurrendũ: nõ ad diuinos vel ſortilegos ſeu phitonicos mala arte vtentes: ac ſibi falſo ea que ſoli⁹ dei ſunt vſurpãtes. Eſt aũt ſors ꝓprie cũ aliq̃d fit vt ei⁹ euẽtu ꝯſiderato aliq̃d occultum innoteſcat. vt cũ ꝓponunt̃ due feſtuce tra hende q̃rꝫ vna eſt breuis ⁊ alia lõga. Ali q̃n vero ſumit̃ ꝓ diuinatiõe. et inde dr̃ ſor tilegiũ q̃d dr̃ diuinatio vl̃ maleficiũ que differt a ꝓphetia q̃ fit gratꝫ: ⁊ ẽ a deo. Di uinatio vero fit cõit̃ pro pecunia: ⁊ vtit̃ de monũ auxilio. Dicit̃ etiã ſors tpis ſucceſ ſio: ibi Ut cũ dies abceſſerit ⁊c. Dicitur etiã capitale debitũ: vt in vſura. dr̃ etiam ꝑs ⁊ euẽt⁹ rei. Demones aũt expꝛeſſe inuo cati aliq̃n futura p̄nunciant: ſe aſpectibꝫ hoĩm ingerẽdo. Aliq̃n vero ꝑ ſomnia. Qñ q; aũt in ſpecie mortuorꝫ apparẽdo. ⁊ hec vocat̃ necromãtia a necron qđ eſt mors et mantos diuinatio. Quandoq; vero fu tura p̄nunciãt ꝑ homĩes viuos: ſicut in arreptitijs patꝫ. Qñq; ãt ꝑ aliq̃ ſigna q̃ in rebꝫ inanimatꝫ apparent: que ſi appare ant in corꝑe terreſtri vocat̃ geomantia. ſi in aqua hydromantia. ſi in aere: aeromã tia. ſi in igne: pyromantia. ſi aũt in viſce ribus aĩalium imolatorꝫ in aris demo num: vocat̃ aruſpiciũ. Diuinatio autem

Primũ p̄ceptũ.

De ſor tibus.

De di uinatio nibꝫ.

que fit ſine expreſſa inuocatiōe demonū:
ſit p ↄſiderationē diſpoſitiōis vel mot⁹
alterius rei. vt p motus vel voces auiuꝫ
ſiue quorūcūq; aialiū: ⁊ hec vocat̄ augu-
riū a garritu auiū vel auſpiciū ab auiū in
ſpectiōe. Si aūt fiat ex inſpectiōe lineamē
toꝝ manus: vocat̄ chiromātia. a chiros
qd̄ eſt manus. Fit etiā varijs modis ſm
varietatē artiū magicaꝝ que ex traditiōe
demonū ortū habuit. vt ait Aug. Eſt
aūt diuinatio illicita qꝛ p eam creature at
tribuit̄ qd̄ ſolius dei eſt. ſcꝫ cognitio fu-
turoꝝ ↄtingētiū. Unde Eſaias. Annū-
ciate que ventura ſunt ⁊ dicemus ꝙ dij
eſtis vos. Inhibet̄ etiā in leuitico vbi di
citur. Anima que declinauerit ad magoſ
⁊ ariolos interficiā illam de medio ꝓpli
mei. Dicunt̄ aūt vulgo magi incātato
res vel malefici. Et licꝫ quilibꝫ malefa-
ctores poſſint dici malefici: hoc tm̄ nomē
ſortilegis ⁊ mala arte vtentib⁹ appropria
tur ꝓpter ſcelerū magnitudinē. Dicti
aūt ſunt magi incātatores: qꝛ artem ver-
bis pagunt. Illudūt quoq; plerūq; ſen-
ſus humanos. que illuſio pſtigiū dicitur
a pſtringendo. qꝛ pſtringit aciem oculoꝝ
ne videat rem ſicuti eſt. Sortilegi quoq;
ſub noīe ficto religiōis. diuinatiōis ſcien
tiam pfitent̄. Inhibent̄ etiā varie obſer-
uātie ſupſtitioſe in magis ↄſulendis vel
curationib⁹ ab ipis expetēdis. ſiue in ver
bis ſiue in reb⁹ ſuſpendēdis aut ligādis.
ſeu in kalendis ianuarij aut dieb⁹ qbuſ-
dam vel menſib⁹ obſeruādis. vel dona-
rijs in pncipio anni boni fati augurio fiē
dis. ſeu etiam tp̄a obſeruare. ſicut obſer-
uant qui certis dieb⁹ volūt vel nolūt ali
quid incboare. hmōi tempora fauſta vel
infauſta eſtimātes. id eſt felicia quib⁹ for
tuna fauet. vel infelicia quib⁹ ſcꝫ nō fauet
xxvj. q. ij. quinta ⁊ ſeptima. Per hec tm̄ — *d aſtrorū obſeruātijs*
nō inhibet̄ obſeruare vel attendere circa
motus corpoꝝ celeſtium ea que natura-
lem habent rationem: vt eſt obſeruatio
temporis ad ſeminandū. vel arbores in-
cidendum. aut plantandū. aut medicina
rum ⁊ minutionū fiendarū. Nec collatio
enceniorum ex pietate vel liberalitate ſeu
ad pacem vel amiciciam mutuam fouen
dam. Sed inhibetur obſeruātia motus

aſtrorum ſeu dierum vel temporum per
modum fati ſeu ad certitudinaliter preco
gnoſcendū futura ↄtingentia cuiuſmodi
ſunt hominū opera. de quo dictuꝫ eſt in
ſcd̄o ſententiaꝝ. xiiij. Licꝫ autēꝫ auguriū
ſit ꝓprie circa garritū auium: extendit̄ tm̄
large ad quālibet ſupſtitioſam diuinati-
onem. Fatum vero eſt temporalis ſucceſ
ſio vel euentus rerum a deo preuiſarum
ſm Hug. Unde donaria dicunt̄ fieri bo
ni fati augurio cum quis eſtimat ex bo-
nis encenijs in pncipio anni collatis bo-
nam fortunā hominib⁹ illo anno ſuccede
re. Talia quoq; ortum habuerūt ex anti
quis paganoꝝ errorib⁹ ptinētq; quodā-
modo ad diuinationē que fit p aſtra ſm
que diuerſificantur dies. Obſeruantie
itaq; predicte ⁊ alie que ordinantur ad p̄
cognoſcendū aliqua fortunia vel infortu
nia ſunt illicite. De his enim dicit Aug.
in libro. ij. de doctrina chriſtiana ꝙ ad pa
cta cum demonib⁹ inita ptinent milia va
narum obſeruationū vt redire ad lectuꝫ
ſiquis dum ſe calciat ſternutauerit. Re-
dire ad domū ſuam ſiquis procedens of
fenderit. Cum veſtis a muribus roditur
plus timere ſupſtitionem mali futuri ꝙ̄
damnū dolere ⁊c̄. Siquidē talia ſigna
euentuū futuroꝝ introducta ſunt ex vani-
tate humana cooperante demonū mali-
cia per quoꝝ deceptionē multa ſm hmōi
obſeruatiōes euenīūt. vt hmōi obſeruati
onib⁹ hoies implicati multiplicib⁹ ſe erro
ris pernicioſi laqueis ingerant. Qui
igitur talib⁹ magicis falſitatib⁹ credunt — *queſtio de arte demonum.*
aut ad eoꝝ domū cūtes: aut ſuis domib⁹
introducūt et interrogant: ſciant ſe fidem
chriſtianā puaricaſſe. xxvj. q. vij. Non ob
ſeruetis. Circa p̄dicta aūt oriunt̄ qdaꝫ
dubia. Et primo querit̄. Utrum liceat
vti miniſterio vl̄ arte demonū ad cogno
ſcendū futura vel aliquid aliud. Rn̄ſio
ſm Rich. ꝙ vti miniſterio diaboli pōt in
telligi dupliciter. Uno modo virtute di-
uina ei aliqua licita imperando ⁊ hoc licꝫ
Alio mō ipm familiariter inuocādo. ⁊ h̄
eſt illicitū ⁊ phibitū lege diuina ⁊ huma-
na vt patꝫ ex precedētibus. Eſt em̄ dia-
bolus aduerſarius obſtinatus ſūmi pn̄-
cipis noſtri dei ⁊ humani generis peſſi-

mus inimicus. ꝛ ideo qui ipm familiarit ter inuocat peccat ꝯtra deū ꝛ cōtra ſeipȝ. Eſt etiam ita fallax ꝛ mendax ꝙ ſi qñqꝫ dicat veritatē vtilē: aut dicat eam compul ſus a deo: aut vt ſibi magis credaſ in mē dacio ꝛ ſic decipiat cautelosius. Eſt autē ibi peccatū infidelitatis vt ſi credēdo dia bolo diuinū ei aliqđ attribuaſ: aut ido latrie vt in oblationibꝫ(aut ſaltē inobedi entie faciēdo ꝯtra ꝓhibitionē dei ꝛ eccliē

Et qꝛ artes magice ſunt cū quibuſdā cōmercijs cū demonibꝫ ideo vti ipis eſt ꝓhibitū tanqꝫ illicitū. Eſt quoqꝫ pecca tū in characteribꝫ qui fieri ſolēt in talibꝫ: quia fiunt ad demonū auxiliū implorā dum(vt dicit Bonauē.)Nec habent vir tutem ex ſe ſed ex diabolica actione. ſic eñ diabolus pepigit cū his qui fuerūt ei familiares ꝙ ad talia ſigna ſe preſentē offerret ipaqꝫ recognoſceret. Etſi arguaſ ꝙ aie ſanctoꝝ nō fauent illicite interroga tioni. Saulis aūt interrogāti de euētu fu turi belli per mulierē phitoniſſaȝ ſamuel apparuit ꝛ futuū bellū predixit: ḡ diuina tio que fit ꝑ inuocationē demonuȝ nō eſt illicita. Ad hoc rñdet Aug⁹. ad ſimpli cianū ꝙ nō eſt abſurdū credere aliqua diſ penſatione ꝑmiſſuȝ fuiſſe vt nō dominā te arte magica: ſed diſpenſatione occulta que phitoniſſam ꝛ ſaulem latebat ſe iuſti ſpūs oſtenderet aſpectibus regis. diuina eum ſententia percuſſurus Uel nō vere ſpūs ſamuelis a ſua requie eſt excitatus ſed aliqđ phantaſma ꝛ illuſio imagina ria diaboli machinationibꝫ eſt facta quā appellat ſamuelē ſcriptura ſicut imagines ſolent rerum ſuarum nominibꝫ appella ri. Utrū liceat vti ſomnijs ad ꝓcogno ſcendū futura. Rñſio. Somnioꝝ multi plex eſt differentia. Quedam eñ habent cauſam naturalē in ſomniāte: vt cholleri ci naturaliter ſomniāt de occupationibꝫ igneis: ſanguinei de aereis vt de volatu: phlegmatici de aqueis: melancholici de terreis. Et ſic quādoqꝫ ꝯtingit ꝙ in ho mine in quo ſupabūdat cholera nimis in tenſa repſentaſ anime in ſomnijs imagi natio febris future. Quedā vero habent cām naturalē extra hoiem ſomniantē vt ſūt illa q̄ ꝓueniūt ex aliqua determinata

questio de ſomnijs.

influētia corpoꝝ celeſtiū. ꝑ quā fit impſſi ſio in corpore hoīs. ex qua qñqꝫ repſenta tur anime in ſomnijs imago alicui⁹ effe ctus futuri ſicut impſſio humiditatis fa cta in corpe ex diſpoſitiōe influētie celi ex qua poſtea ꝓuenit pluuia. ſimilitudinem gerit pluuie future et ſic ꝑ illam impſſio nem repſentari pōt ipi anime in ſomnijs imago future pluuie. Quedā vero ſo mnia ꝓueniūt ex demonū illuſione. qđā aūt ex diuina reuelatiōe imediate vel me diante miniſterio angeloꝝ quoꝝ reuelati onem anime dormiētiū recipiūt maxime circa aurorā qñ digeſtio eſt completa ꝛ ſe dati ſunt motus nō tantū exteriores ſed etiam fumoſitatū interioꝝ. Quedam etiaȝ ſomnia ſunt effectus motuū que in vigilia ꝓceſſerūt mediante quadā impſſi ſione quā reliqrūt in nobis. ea ei que hō cogitat vigilādo ſepe occurrūt phantaſie dormientis. ꝛ ideo dicit Ariſto. j. eth. ꝙ meliora ſunt phantaſmata ſtudioſoꝝ ſeu virtuoſoꝝ. Quedā etiam ſomnia ca ſualiter accidūt. ſomniamus eñ aliqñ ea que a longo tempe nō occurrerūt noſtre cogitationi: cuius ratio poteſt aſſignari. qꝛ ſpecies talium vel conſimiliū reſeruan tur in phātaſia. Et ideo ſenſus cōmunis qui habȝ iudicare de obiectis ſenſuū par ticulariū cuius vſus ligatur in ſomno ra tione fumoſitatū per calorem cordis ad cerebrū deuectoꝝ iudicat de phantaſma te pñſentato ſibi. ꝙ ſit res cuius eſt phan taſma. Siquis ḡ vtatur ſomnijs ad ꝓ cognoſcēdū futura ſm ꝙ ſomnia ꝓcedūt ex reuelatiōe diuia vl' ex naturali cauſa ex triſeca vl' itriſeca ꝗtū pōt ſe extēdere tal' virtus: nō erit illicita diuinatio. ſm Tho. Rich. ꝛ Lyra. ꝛ. ſup gen̄. Per ſomnia ve ro a demonibꝫ immiſſa aliqđ futurū ꝑdice re ſuperſticioſū eſt ꝛ illicitū. Dicit aūt Jo han. de pech. in tractatu de aīa. ꝙ curio ſa obſeruatio ſomnioꝝ ꝓhibeſ ꝛ temera riū eſt inniti ſomnijs. qm̄ difficile eſt co gnoſcere qñ accidūt ex cauſis naturalibꝫ vel ſupnaturalibꝫ. ꝛ qñ ex angelis bonis vel malis. Utrū pnoſticare de futuris questio ex motu vel garritu auiū vel ceteroꝝ ani maliū ſit licitū. Rñdeo. qꝛ animalia carēt rōne ꝛ totaliter ducunſ impetu naturali:

freq̄uẽter pcipiũt imutationẽ corpis con tinẽtis de ꝓpinquo futurã ſicut delphini iminẽte tẽpeſtate de ꝓfundo mar3 exeũt ad ſupficiẽ. ⁊ p hoc naute pnoſticãt de tẽ peſtate futura. ſic cornicula croatãdo plu uiã eſſe cito futurã pdicat. ⁊ hoc mõ pre curare de futuris ex motu auiũ inq̄tũ p ſentiũt impſſionẽ cauſe agẽtis nõ eſt ſup ſtitioſum ſed licitũ. Prenoſticare aũt de futuris ad q̄ ſe nõ extẽdit cauſa naturalis ſeu ſignũ naturale mõ pdicto eſt ſupſtiti oſum ⁊ illicitũ. Utrũ liceat vti ſortibꝫ

questio. Rñdeo ſicut dictu3 eſt. ſors ꝓprie ſumit qñ aliqd fit vt eius euẽtu ↄſiderato. ali qd occultũ innoteſcat. Illud aũt qđ per ſortem querit aut ptinet ad rem tpalem: vt ad diuiſionẽ hereditatis ⁊ ↄſilia. ⁊ ſic lic3. Uel ptinet ad rem ſpũale3. ⁊ tũc aut ptinet ad electionẽ alicuꝰ plati: ⁊ tũc nul lo mõ lic3. extra de ſortił. in eccle. Aut pti net ad aliqđ aliud iurgiũ dirimẽdũ. ⁊ ſic lic3 ſm Innocẽ. xxvj. q. ij. Sors. ar. ex tra c. eccle. vbi tantũ ꝓhibet in electioni bus. et per hoc videt cõcedi in aliis iur giis dirimẽdis. q2 nõ ita i aliis ſicut i ele ctionibꝫ eſt ꝓuiſum. Unde dicit Aug. in epła ad honoratũ. Si inter dei miniſtros ſit diſceptatio q̄ eo2 pſecutõis tẽpe ma neant ⁊ q̄ fugiant: eligẽdi ſũt ſorte q̄ ma neãt ⁊ qui fugiãt: ſi hec diſceptatio aliter terminari nõ poſſit ne forte morte omniũ deſerat eccleſia. Ad inquiſitionẽ aũtẽ ve ritatis de aliq̄ futuro vel pterito. vt fur to vel ſimilibꝫ nõ lic3. extra e. cap. j. Et notandũ vt dicit Beda: Mathias fuit ordinatus ſorte ante penteco. q2 plenitu do ſpũſſancti nondũ erat effuſa in eccła. ſeptem aũt diaconi poſtea non ſorte ſed apoſtolo2 electione ſunt ordinati. No tandũ etiam ꝙ ſi ſortialiũ accidentiũ ex pectet euentus a fortuna: non eſt viciũ niſi forte vanitatis. ſi autem ex demonibꝫ eſt ſuperſtitioſum ⁊ illicitũ. Si vero a dõ ſic non eſt malum iuxta illud puerbio2. Sortes mittunt in ſinũ ſed a domino tẽ perant. tunc tamen eſt diuinũ auxiliũ ora tione preuia implorandũ. Utrum ob

questio ſeruationes ordinate ad corpo2 imutati onẽ vt ad ſanitatẽ. puta vt herbarũ liga tura circa collũ vel manũ ſint licite. Re

ſponſio ꝙ in his que ſiũt ad aliquos effe ctus corporales inducẽdos conſiderandum eſt vtrum poſſint tales effectus na turaliter cauſare: ſic enim non erit illicitũ. lic3 enim cauſas naturales ad inducendũ ꝓprios effectus adhibere. Si vero non videant naturaliter poſſe tales effectus cãre: tẽ ptinẽt ad pacta ſignificationũ cũ demonibꝫ inita. Et ſic dicit Augꝰ. ij. de doctrina chꝛiana ꝙ ad ſuperſtitionẽ per tinent volumina magica2 artiũ ⁊ ligatu re ⁊ remedia que medico2 condẽnat ſcẽ tia ſiue imprecationibꝫ ſiue in quibuſcũq3 rebus ſuſpendẽdis atq3 infigendis. In quo ſatis pat3 ꝙ illa condẽnat q̄rum ad vſum reſpectu cuius non habent aliquã efficaciam ex ſua naturali virtute vt dicit Richardus in quoł. Utrũ ſuſpendere diuina verba ad collum ſit peccatum.

Reſponſio ſm Thomã in ſecũda ſcđe In omnibꝫ adiurationibꝫ vel ſcripturis hmõi ſeu incantationibꝫ duo cauẽda ſũt Primo quid ſit qđ profert vel ſcribit. q2 ſi eſt aliquid ad inuocationẽ demonũ per tinẽs: eſt manifeſte ſupſtitioſum ⁊ illicitũ Similiter ſi cõtineat ignota nomina ſc3 ne ſub illis aliquid lateat illicitum ſicut Chꝛyſ. dicit ꝙ multi aliqua nomina he braica angelo2 confingunt ⁊ ſcribunt et alligant: que non intelligentibꝫ metuenda vident. ſimiliter ne aliquid falſitatis contineat. q2 ſic eius effectus nõ poſſet ex pectari a deo q̄ nõ eſt teſtis falſitatis. Se cũdo aũt cauendũ eſt ne cũ verbis ſacris ↄtineant ibi aliq̄ vana. puta aliqui chara cteres inſcripti preter ſignũ crucis. ſilr ne ſpes habeat in modo ſcribẽdi vel ligan di. aut in quacũq3 vanitate. que ad diui nã reuerentiã nõ ptineat. q2 iudicaret ſu ꝑſtitioſum. Quid de incãtationibꝫ vel questio. carminãtibꝫ infirmos ſeu pueros vel q̄ cũq3 aiantia. Rñdet Tho. vbi ſupra. ꝙ ſi reſpectꝰ habeat ſolũ ad verba ſacra ⁊ ad virtutẽ diuinã nõ erit illicitũ. vt pꝫ ex predictis. ſed pleriq3 tales incantatio nes habent illicitas obſeruantias. ⁊ per demones ſortiunt effectum. Concor dat Rodoñ. gloſator Raymũdi dicens ꝙ ſi nihil ſuperſtitioſum dicunt vel faci unt vel mandant fieri vel dici. ſed tm̄ vrũ

tur precibus licitis ⁊ adiurationibꝫ ſicut per crucem. per paſſionē ⁊ ſimilia: nō peccant: niſi talia fecerint poſt prohibitionē ſibi ab eccl'ia factam. Sunt eñ ꝓhibenda ꝓpter ſuperſtitioſa que ibi ſolent fieri niſi fierent per aliquem diſcretū ⁊ deuotum viruꝫ qui orationē funderet ⁊ ſuper infirmos manū imponeret. Dicit etiam ꝙ non reprobanť breuia in quibꝫ ſcribūtur verba euangelica ſolum. ſi vero ſcribātur characteres ⁊ nomina inuſitata in quibꝫ dicitur Quicūqꝫ iſtud breue portauerit ſuper ſe ⁊c. reprobāda ſunt ⁊ peccant qui ſcribunt. aut portant aut donāt aut vendunt aut portanda docent: niſi adeo fuerint ſimplices ꝙ ignorantia debeat eos excuſare. que etiam non excuſat ſi ſuper hoc fuerint admoniti vel inſtructi. Siquis etiam vt dicit Ray. colligit herbam medicinalē cū ſymbolo vel oratione dñica vel ſcribit hec i charta vt ponat ſuꝑ infirmū: vt ſic in his tm̄ deus honoretur: non reprobantur: dūmodo nulla alia ſuperſtitioſa obſeruantia imiſceať xxvj. q. v. Non liceat. Scðm preceptū eſt. Non aſſumes nomen dei tui invanū. de quo dicetur diſtin. xxxix. in qua magiſter agit de ꝑiurio.

Ertium preceptū

t eſt. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Ad cuius euidētiam notandum ꝙ hoc preceptū partim eſt morale. partim vero cerimoniale ſeu figuratiuū. Morale quideꝫ inq̄tum homini precipitur vt deputet aliqđ tēpus vite ſue ad vacandū diuinis obſequijs. hec enim dictat ratio naturalis. Eſt aūt cerimoniale q̄tum ad determinationem temporiſ ſpecialis ſcꝫ diei ſeptime in qua dñs requieuit. id eſt nouas ſpecies facere ceſſauit. Per qđ allegorice deſignatur chr̄i requies in ſepulcro que fuit ſeptima die. erat etiam cerimoniale q̄tum ad ceſſationem ab omni opere vt diceť in ſequētibus. Unde Exo. xxj. Uidete vt ſabbatum meū cuſtodiatis. quia ſignū eſt inter me ⁊ vos i generatiōibꝫ veſtris. Quia igiť obſeruatio ſabbati erat figuratiua: adueniēte ꝟitate debuit ceſſare ⁊ etiā ꝓpť excluſionē erroꝝ. ne ſ. forſan aliqs crederet ꝙ adhuc obligatio ad cerimonias veteris legis remaneret. Notandū tñ ꝙ ſi aliqs ad reuerentiā dei ⁊ virgīs glioſe in die ſabbati ceſſet ab oꝑibꝫ manualibꝫ: vacādo ſpūalibꝫ: nō peccat imo mereť ſꝫ Rodoñ Sicꝫ ſi ꝓ feriaret ſabbatū iudeiꝫare volēdo: talis ḡuiter peccaret. Et ſic dꝫ itelligi de ꝯſecra. diſt. iij. ꝑuenit. vbi ꝑuerſi eſſe aſſerūť ꝓhibētes in die ſabbati manualr oꝑari. ſicut antichr̄i ꝑdicatores ꝑplm chr̄ianū iudeiꝫare cogētes. Qđ eſt itelligendū de his q̄ die ſabbati oꝑari ꝓhiberēt ꝑ hoc inuere conātes chr̄ianos ad cerimonias iudeoꝝ obligari vt ſatis pꝫ ex lr̄a. Fuit aūt obſeruatio ſabbati in ꝑmā diē ſeptiane (q̄ dr̄ dies dñica) cōmutata. ⁊ hoc ꝑ apl'os a ſpūſancto edoctos. Uñ Johannes. in ꝑncipio apocal'. diem dñicā noiat. Ratio aūt inſtitutiōis illius diei fuit ꝓpter ꝑſtantiſſima oꝑa in ea celebrata. Jlla eñ die creauit deꝰ celū ⁊ terrā. chr̄s de virgine naſci dignatus eſt. a mortuis reſurrexit. ac ſpm̄ ſctm̄ ſuꝑ apoſtolos miſit i q̄ ꝑrio fuit eccl'ia ꝯfirmata. Erat aūt in ſabbato ceſſandū ab oī oꝑe ſeruili. iuxta illud Leuitici. Omne opus ſeruile nō facies i eo. Circa qđ ſciēdū ꝙ opꝰ ſuile ad pñs dr̄ duplr. Uno mō ꝑ pctō mortali. iuxta illđ Joh. Qui facit pctm̄ ſuus ē pcti. ⁊ a tali lꝫ ſꝑ ſit ceſſandū maxie tñ in diebꝫ feſtiuis: cū maxie ꝯtrieť ipaꝝ obſeruātie. inq̄tū ipedit applicatiōnē hois ad diuia. Uñ q: hō magis ipediť a diuino cultu ꝑ opus pctī q̄ ꝑ opus corꝑale. Jđ plꝰ peccat q̄ aliqđ pctm̄ mortale cōmittit in die feſto: q̄ q̄ aliqđ opus corꝑale alias licitū facit. Unde Aug. in libro de decē chordis. Dicit tibi vt ſpūaliter obſerues ſabbatū nō quō iudei obſeruāt carnali ocio: vacare ei volūt ad nugas ⁊ luxurias ſuas. Melius eñ faceret iudeꝰ in agro ſuo aliquid vtile q̄ in theatro ſeditioſus exiſtere. ⁊ meliꝰ femie coꝝ in die ſabbati lanā facerēt: q̄ tota die in neomenijs ſuis ipudice ſaltarēt. Jn feſtiuis igiť diebꝫ nō debꝫ hō ꝯcupiſcētie vel ocio vacare. nec tēpus quod eſt irrecuꝑabile amittere: ſed a pctis abſtinere ⁊ ſacris oꝑibus intēdere. vtpote diuine laudi:

quid ſit opꝰ ſeruile.

elemoſynaꝝ largitioni: pctōꝝ purgatiōi: et ſacre meditatiōi. Alio mō opus ſerui‑le ſumit̃ p ope corꝑali. Circa qd̄ dicit Rich. ꝙ opus marie penſari debet ex p‑prio fine. vt em̄ habet̃ in Ethic. Siqs luxuriet̃ vt lucret̃: auarus dicit̃. Certū eſt aūt ꝙ corp⁹ dicit̃ anie ſeruiliter ſubdi: et aīa deſuꝑ ſedere ſicut libera. Illa igitur oꝑa q̄ tanq̄ finē ꝓpriū ꝛ ꝑmū reſpiciūt tꝑale bonū corꝑis ipſi⁹ oꝑantꝭ ſunt ſerui‑lia formalit̃ rōne finis ꝑmi quē conſti‑tuit intentio agentꝭ: etiamſi materialiter eſſent ſpūalia. Vñ ſiqs meditet̃ in corde ſuo aliqd ſcientiale ordinatū vt ad ꝓpriū finē ad tꝑale lucrū: illud opus eſt magis ſeruile q̄ liberale. Similr̃ ſiqs aliquod op⁹ faciat qd̄ eſt materialiter ſeruile ꝛ or‑dinet vt ad finem ꝑmū ꝛ ꝓpriū ad bo‑nū anie ſpūale: magis eſt liberale q̄ ſerui‑le. vt ſcribere aliqd non ꝓpter tꝑale lucrū ſed ꝓpter edificationē aīaꝝ ſeu diuinum cultū. qd̄ cōfirmari pt̄ extra d̄ ferijs Cō‑queſt⁹. et de ſtatu mōachoꝝ. Cū ad mo‑naſteriū. Cū igit̃ ſit ceſſandū in dñicis ab oī oꝑe corꝑali ordinato ſicut ad ꝑri‑mū finē ad tꝑale bonū ꝓpriū corꝑis: ceſ‑ſandū eſt illis dieb9 ab oī oꝑe qd̄ mate‑rialiter ꝛ finaliter vel formaliter eſt ſerui‑le. Ab oꝑib9 aūt q̄ ſunt materialr̃ libera et formalr̃ ſeruilia: vt cum aduocat⁹ cogi‑tat ꝛ ſtudet in his que cras vult ꝓponere ꝓpter lucꝝ tꝑale: et ruſtic⁹ de aratiōe ter‑re quam in craſtina die vult arare: nō ita aſtringit̃ hō abſtinere ſicut ab his q̄ ma‑terialiter ꝛ formaliter ſunt ſeruilia. q2 fa‑cili⁹ eſt abſtinere ab his q̄ ab illis. Vñ ꝑ tales act⁹ nō peccat mortaliter hō: niſi ꝑ hoc excludat̃ illa vacatio quā neceſſario debet cultui diuio. Ab oꝑib9 aūt que ſunt ſeruilia materialiter ꝛ nō formaliter non tenet̃ hō neceſſario ceſſare in dñicis. Vñ .ꝗ. de ferijs. l. diuinus. dicit lex ea q̄ ad militarē diſciplinā ꝑtinent etiā feria‑tis diebus ꝑagenda. Ubi dicit appara‑tus: et ſic ſcholares legere ꝛ ſcribere pñt. et rō eſt. quia talia oꝑa q̄tum ad ſuū fi‑nē ꝓpriū ꝛ ꝑmū ſunt liberalia. Hec Ri‑char. Poteſt aūt diſciplina militarꝭ ſumi pro armata vel inermi. i. ꝑ ſcīa legali: vt dicit Apparatus. Rodoneñ. aūt dt̃ ꝙ in

hmōi dieb9 nō licꝫ aliqd grāde de q̄ter‑no in quaternū tranſcribere. In q̄ Rich. et ipſe vident̃ repugnare. ſed Richar. vi‑detur rōnabili⁹ loq: vt ex predictis patet. Ipſos tñ aliq̄liter cōcordando poſſet di‑ci ꝙ in feſtis ñ habet aliqd grāde ſcribere in ſcptura ꝑ maiorē dici ꝑtem imorādo. Scholarib9 tamē licet aliq̄tulū imorari ſcripture libroꝝ q̄s audiunt vel legūt: pu‑ta iuxta q̄ntitatē ſuaꝝ lectionū ſcripture vacando marie illo tꝑe q̄ min⁹ ſunt apti ſtudio ꝛ orationi. Hoc em̄ modo inten‑dere ſcpture nō eſt pctm̄: vt patꝫ ꝑ Rich. ſed poti⁹ ꝯfert ad ſomnolentiā ꝛ ociū euī‑tandū. Frāciſc⁹ aūt de maro. in tracta‑tu de decē ꝑceptis dicit: ꝙ ſi ſcribens nō intendit ꝑciū ſed anie fructū: tunc vide‑tur licita ſcriptura: imo meritoria: ſicut cuꝫ qs itineratur ad ꝑdicandum. Qñ aūt ſcri‑ptura eſt venalis tunc eſt ſeruilis ꝛ illicita die dñica. Scd̄m bo Tho. op⁹ cor‑porale ꝑtinēs ſiue ad ſalutē corꝑis ꝓpriū vel ꝑximi: ſiue ad vitandū damnū immi‑nens exterioris rei: non eſt contra obſer‑uantiam ſabbati. Vñ in diebus feſtiuis licite poſſūt fieri ea que neceſſitas viget vel pietas ſuadet. extra de ferijs. Cōque‑ſtus. Suadet aūt pietas paupeꝝ neceſſi‑tatib9 ſubuenire. Vñ ſm Rodoneñ. i fe‑ſtis laborari poteſt ad op⁹ paupeꝝ. puta agros eoꝝ arando: vel alio mō: dū ꝓpter hoc non omittat̃ audiri miſſa: ꝛ fiat ꝑnci‑paliter ꝓpter deū: et non fiat in dñicis vl̃ ꝑcipuis ſolennitatib9. Sic etiam aliqua poſſent fieri ad edificium eccleſie vel pon‑tis: dum tamē labor ad multā fatigatio‑nem non ꝑueniret: nec eſſet diuturn⁹. ſic etiam licet (ſm Franciſcum) portare lapi‑des ad cōſtruendū hoſpitalia et domos religioſas que al's vix aut nunq̄ poſſent edificari. quia talia fiunt cauſa pietatis: ꝛ ad ſpūalia ordinant̃. Poſſunt aūt fieri q̄ neceſſitas viget: vt illa que nō ita poſ‑ſunt fieri in alijs diebus: vt de piſcatiōe cum multitudo piſciū immergit̃ terre que poſſet fieri (vt dicit decretalis) dieb9 do‑minicis et alijs feſtis: preterq̄ in maio‑ribus anni feſtiuitatib9: cuiuſmodi ſunt ſm glo. Natiuitas dñi: Epiphania: Pa‑ſca: Aſcenſio: Pentecoſt. et ſic de ſimilibus.

De hoc dicit Rodoñ.ꝙ ſi iacētib⁹ ſegeti bus in agris ⁊ fenis in pratis tempeſtas imineat aut pluuia q̄ multuȝ corrūperet talia a ſolo ſeparata.dñi illaꝝ poſſunt in dēnitati ſue pcauere. Carnifices etiā ⁊ piſtores qui in feſtis preparāt ea que vēdere debent in craſtino i mercato vel in ſtationib⁹ ſuis.⁊ ceteri qui preparāt victualia in feſtis:ſi nō potuerūt in die p̄cedēti cōmode pparare aut pparata ſine periculo reſeruare:mortaliter nō peccāt. Nō eſt etiam dicendū ꝙ ꝑter modicū opus hō mortaliter peccet. Per hmōi etiā neceſſitatē ſunt excuſabiles vectores merciū et vinoꝝ ad nūdinas ⁊ ad loca remota cuȝ ſine graui incōmodo nō poſſent in feſtis vacare ab eundo ⁊ quadrigādo. Illi aūt qui a dñis ſuis cōpellunt laborare in feſtis(ſi iuſto metu inducti hoc faciāt)vidētur per neceſſitatem hmōi poſſe excuſari. Qui aūt vecturā bladi quā debēt ſoluūt dieb⁹ feſtis: vt dieb⁹ pfeſtis ſibi vacent:nō vident excuſabiles niſi neceſſitas ad hoc eos cōpellat. Raſores vero ⁊ minutores ⁊ vectores pegrinoꝝ ⁊ ferratores equoꝝ poſſūt excuſari: qn̄ hoc faciūt ꝑter neceſſitatē eoꝝ. quib⁹ hmōi opas impendūt. Secus aūt eſſet ſi hoc facerēt pncipalr ꝑter improbā lucrādi cupiditatem.illi aūt quib⁹ talia fiūt in feſtis ſūt excuſabiles cū non potuerūt ſibi antea puidere. Poſſet etiā eſſe tāta neceſſitas puta tpe belli ꝙ dieb⁹ dñicis poſſent hoies arare ⁊ fructus colligere:qꝛ neceſſitas nō habet legeȝ ⁊ hmōi neceſſitates arbitrio boni viri ſunt limitāde. Sic etiā in feſtis poſſēt fieri foſſata ⁊ muri reparari ad ſe defendendū ſi neceſſitas adeſſet. In molendinis quoq̨ ad ventū vel aquā quoꝝ officiū abſq̨ magna opa hoīs implet ſeruanda eſt ꝯſuetudo a platis nō inhibita Molēdina ꝟo que trahunt p iumēta debent quieſcere dieb⁹ feriādis. Nam in lege iuſſa ſunt vacare in ſabbato. Hec oia Rodoñ. Sed nūquid mortalr peccāt
questio: q̄ ad mercata vadūt que i dñica vel aliȷs feſtis q̄maxime precipuis fiunt. Rñdet Rodoñ.ꝙ ſi aliq̄s hoc facit aliq̄n ꝑ ſua neceſſitate nō peccat mortalr. ſi aūt hoc faciat ex ꝯſuetudine.aut ex improba cupiditate lucrādi vt faciunt aliq̄ mercatores qui ꝑter frequētanda mercata aut nūdinas vix aut nūq̄ eccleſiā intrāt:mortaliter peccāt. Mercata aūt que fiunt de victualib⁹ cōpetentib⁹ ipis feſtis: nō ſūt illicita aut facile ꝓhibēda.dū tn̄ ꝑter h̄ nō dimittāt audire diuina officia. Concordat Frāciſcus dicēs ꝙ coquere cibos humane ſuſtētationi neceſſarios emere ⁊ vendere eſt licitū in die dñica ⁊ idē eſt facere ſyrupū ⁊ ꝯfectiones medicinales.qꝛ hec oia ad ſalutē hoīs ordinātur qđ eſt pure morale. Morale eniȝ eſt ſuccurrere cuilib; in neceſſitate poſito. De euntib⁹ aūt ad mercata dieb⁹ feſtiuis dicit Antonin⁹ epūs florētin⁹ in directorio ꝯfeſſorū ſimpliciū ꝙ videt poſſe excuſari ſi miſſam audiant ex quo plati hoc permittūt.

Quid de viatorib⁹ vel curſorib⁹ dicit Rodoñ.ꝙ nō audet eos ꝯdemnare ſiue hoc faciāt ꝑ pecunia ſiue nō cū etiā in lege moyſaica in qua feſta cū maiori diſtrictione obſeruabant liceret p mille paſſus itinerare qđ dicit iter ſabbati. Actuū.j.

Arguit Sup hac materia Bonauē.ſic loquit Arguit eīn ꝙ obſeruātia ſabbati non ſit mutata in dñicā qꝛ tunc nō eſſet licitum chrīanis i dñica itinerare ſicut tūc ñ licebat iudeis. Ad qđ rñdens dicit ꝙ de Rñſio. terminatio opis a quo erat ceſſanduȝ in ſabbato erat cerimonialis ſeu figuralis: ſignificabat eīn in lege noua ceſſandum eſſe ab omni ope pctī.obſeruatio aūt ſabbati inq̄tū cerimonialis euacuata eſt veritate adueniēte. Obſeruātia ꝟo dñice introducta in qua ppl's chrīanus vacaret ad cultū dei ⁊ p̄termitteret frena negocia que aiaȝ diſtrahūt ne deo intendat. Vñ illa opa pcipue inhibent ab ipa eccłia et talia dicunt opa ſeruilia illa maxime qb⁹ homo inhiat terrenis lucris ⁊ que ſunt p̄terneceſſaria p que aia maxime detinet circa hec inferiora ne ſe nec deū ſuuȝ recolat. Ex his ſatis innit Bonauē.moderatum iter diebus feſtiuis nō eſſe illicitum in quo nō ſic aia diſtrahit q̄n deo valeat intendere. De tharētaſia ꝟo ſic arguit Arguit in hac materia. Tempore legis a multis abſtinebat que nunc licite in dñica fiunt vt cibos coquere ⁊ itinerare ⁊c̄. g obſer/

uacio ſabbati nõ eſt,cõmutata in dñicaȝ.
Rñſio. Ad qđ rñdet q in die dñico tenemur
vacare ex ↄſtitutiõe eccl'ie ab opib⁹ q̄ nos
impedire poſſent a cultu diuio qui indicat
tur in tali die exercẽdus niſi ex cauſa per
eũ qui habet auctoritatẽ mõ aliquo diſ
penſet. Nec opter q ab oib⁹ in die dñico
ceſſemus a quib⁹ in die ſabbati ceſſabãt.
q: antiquoꝝ ceſſatio ab omnib⁹ opib⁹ ſer
uilib⁹ in ſignificationẽ erat ꝛ figuram. ab
omnib⁹ pctis nunc maxime eſt ceſſandũ
Hec petrus. Ex cui⁹ verbis ſatis pȝ
nõ eſſe illicitũ ſimplr die dñica itinerare
dum tñ homo ſic moderate itineri inten
dat q ꝓpter hoc diuinũ officiũ nõ amit
tat. Tenenf aũt de neceſſitate p̄cepti oẽs
chr̄iani in dñica intereſſe miſſe a p̄ncipio
vſq̃ i finẽ. de ↄſecratiõe diſt.j. Miſſas.
niſi cauſa legitima excuſet. vt inimicoꝝ ti
mor ꝛ hmõi. Ceteris aũt officijs non de
neceſſitate itereſſe debẽt: ſȝ de bono ꝛ eq̃.
Intendere aũt itineri p totã diẽ nõ vide
tur ↄgruum niſi neceſſitas hoc requirat.
queſtio. Si querat de tp̄e in quo feriare debe
mus incipe: Rñſio a veſpe diei p̄cedẽtis
vſq̃ ad veſperã ſequẽtis Extra de ferijs
cap.j. Oẽs dies dñicos a veſpa in veſpe
ram cũ omni veneratiõe decreuimus ob
ſeruari ꝛ ab omni illicito ope abſtinere:
vt mercatũ in eis minime fiat nec plac tũ
Nec aliqs ad mortẽ vel ad penã iudicet:
nec ſacramẽta niſi p pace vel aliqua neceſ
ſitate p̄ſtenf puta pro fide fama ꝛ obedi
entia. Qđ aũt dicit de ſacramentis dicit
Hoſtieñ. licȝ ſit honeſtũ nõ tñ neceſſariũ
vñ generalr nõ ſeruat. Per veſperã intel
ligit ſolis occaſus ſm bertholinũ ꝛ Frã
ciſcũ. licȝ officiũ veſperaꝝ citius pſoluat.
Principiũ tñ ꝛ finis feſtoꝝ iuxta diuerſa
rũ regionũ ↄſuetudinẽ debet attẽdi ſicut
magnitudo dierũ exigit pꝛius icipe ꝛ tar
dius terminari vt dicit. q. cap. Ex hoc
põt dici q cũ ↄſuetudo eccl'ie ſit i pleriſq̃
locis feriare p totam diẽ ip̄ius feſti vſq̃
ad mediã noctem ſi qui ibidẽ in ſero vigi
lie aliqua pagant negocia non videntur
mortaliter peccare: q: qđ in vigilia omit
tit in die feſto ſupplet. Sunt quoq̃ fe
riãde nõ ſolũ ſolenitates ab eccl'ia inſtitu
te: ſed etiã ille quas ſinguli ep̄i in ſuis di
ocеſib⁹ cũ clero ꝛ ppl'o duxerint ſolẽniter
celebrãdas. extra de ferijs Conqueſtus.
In hoc quoq̃ eſt attẽdenda varia ↄſue
tudo diuerſaꝝ regionũ vt patet de trib⁹
dieb⁹ rogationũ ꝛ hebdomada ſctã que
nõ feriant de ↄſuetudine. licȝ eſſent de iu
re feriãda. Ponũtur aũt hmõi feſtiuita
tes de ↄſecra. diſt.iij. Pronũciandũ. ꝛ ca.
Crucis. ꝛ extra de ferijs Conqueſtus. ꝛ
ſunt Natiuitas dñi. ſcti iohis euãge. ſcti
ſtephani. inoceñ. ſcti ſiluеſtri. circũciſiõis
Ephie. aſcẽ. pente. cũ duob⁹ ſequẽtib⁹. fe
ſtiuitates btẽ ꝟgis. nati. ſcti io. bap̄. duo
decim apl'oꝝ. b. laurẽtij. beati michaelis.
oim ſctõꝝ. ſcti martini. iuentio ſctẽ crucis
dedicatio cuiuſlibȝ oratorij. Notandum
circa p̄dicta q vacare qñq̃ ſumit p intẽ
dere. qñq̃ vero p ceſſare.

Quartũ preceptuȝ

p̄ceptũ quartũ. qͣ eſt. Honora patreȝ ꝛ matrẽ vt
ſis longeuus ſup terrã. Cir
ca qđ notandũ q (q̃tuȝ ad pñs ſufficit)
pater duplr põt ſumi. ſ. p patre carnali q
eſt p̄ncipiũ in eſſe nature. ꝛ p patre ſpũali
qui eſt p̄ncipiũ in eſſe gr̃e. ꝛ vterq̃ hoc p̄
cepto honorari iubet. Honor autem ſm
Hieroñ. in ſcripturis nõ tam in ſalutatio
nib⁹ ꝛ verbis q̃ in collationib⁹ munerũ
ↄſiſtit. Patri igit carnali exhibẽda eſt re
uerẽtia. ab eius offenſa p̄cauẽdo. ei aſſur
gendo. obediẽdo. eũq̃ i neceſſarijs ſuſten
tando. ſic pater ſpũalis eſt reuerẽdus ꝛ ſi
bi de neceſſarijs puidendũ: vt eñi ait do
minus in euãgelio. Dignus eſt operarius
cibo ſuo. De obediẽtia aũt p̄ris carnalis
vide. xliij. diſt. ſcõi. Dubitat aũt vtrũ
occaſione religiõis ſint p̄termittẽda pie
tatis officia in parẽtes. Ad qđ rñdet
Tho. in quol. q ſi qs videat patrẽ ſuũ in
magna neceſſitate. ꝛ cũ p aliũ ſubueniri
nõ poſſit: ñ dȝ religionẽ itrare: ſȝ tenet mi
niſtrare parẽtib⁹ maxie ſi abſq̃ piculo pec
cati poſſit in ſeculo remanere. Si vero p
aliũ poſſit parentib⁹ ſuis miniſtrare: põt
ſi vult religionẽ itrare. Vñ Chryſ. expo
nẽs illud euãgelij. Dimitte mortuos ꝛc.
Dicit q malũ eſt hoiem a ſpũalibus im
pedire. ꝛ maxime cum fuerint qui mini
ſteriũ parentum compleant. extabant eñi

aliquid cóplere poſſent illius funeris ſe-pultura. Poſtꝙ vero aliquis eſt in religione pfeſſus: mortuus eſt mūdo. Unde p ſpualem mortē deobligaṫ a cura impēdenda parētib: ſicut ꝛ obligaṫ p mortem corpalem ꝛ ideo nō peccat nec cōtra preceptū dei agit ſi in clauſtro remaneat: ſub pcepto prelati parentū miniſtratione pterniſſa. Eſt aūt fact⁹ impotēs ad reddendū debitū miniſteriū abſꝙ ꝓpria culpa. debet tñ ꝙtum pōt ſalua ordinis ſui obediētia ſatagere vt p ſe vel p aliū ſuis parentib ſubueniat ſi in neceſſitate fuerint. Et notandū vt dicit idem doctor ꝙ in pcepto iſto intelligiṫ mādari quicqd ptinet ad reddendū debitū cuicūꝙ pſone ſicut ſecundariū includiṫ in principali. Et ſic reuerētia ꝛ beneficiētia alijs pſoniſ debita hic impliciate inīūgitur.

Quintū preceptū

Non occides. Quintū preceptū eſt. Non occides in quo phibetur hois ab hoie iniuſta occiſio: que quidem eſt iniuſta qñ deeſt iuſta cauſa: iuſtus ordo: aut iuſtus animus. Deeſt aūt iuſta cauſa cum aliqs ſine merito occidiṫ: deeſt iuſtus ordo cū occidit ille qui nō eſt legis miniſter. Deeſt iuſtus animus cū iudex occidit libidie vindicte. nō amore iuſticie. Impliciate aūt phibenṫ inuidia ꝛ ira de quib dictū eſt xlij. diſt. ſecūdi ſententiaꝝ. de homicidio aūt diceṫ in quarto. Prohibet aūt ira nō tantū in facto ſed etiā in anio: que eſt volūtas deliberata ad ledendū ꝓximū(vt dicit Bonauē.)cū expſſione exteri⁹ in ſigno ꝛ verbo. De hoc dicit ſaluator mat h.v. Ois qui iraſciṫ fratri ſuo reus erit iudicio. qui aūt dixerit fratri ſuo racha reus erit concilio. qui vero dixerit fratri ſuo fatue reus erit gehēne ignis. Ubi dicit gloſa ꝙ per illa tria q ibi tanguntṫ ſcꝫ iudiciū: ꝯſiliū: ꝛ gehenna diuerſe manſiones in eterna dānatione p modo pcti exprimunṫ. Unde ibi ponunṫ tres gradus ire. Primus eſt in animo deliberate appetendo grauem proximi leſionem. ꝛ quo ad hoc dicit ois qui iraſcitur fratri ſuo. Secundus eſt cū talis ira per ſigna exteriora exprimitur et ꝙtum ad hoc dicit qui dixerit fratri ſuo racha quod eſt interiectio iraſcentis. per quā intelligitur inordinata ꝛ confuſa locutio ire interioris expreſſiua. Tertius gradus eſt quādo peccatū interius conceptum ad effectum perducitur. Eſt aūt effectus ire nocumentū alterius ſub ratione vindicte. Minimū autem eſt nocumētum quod fit ſolo verbo: maius cum ſcꝫ aliquis prorumpit in verba iniurioſa. et quo ad hoc dicit qui dixerit fratri ſuo fatue. Et ſic patet ꝙ ſecundum addit ſupra primū: ꝛ tertium ſupra vtrūꝙ. Unde cū primum ſit peccatum mortale in caſu in quo dominus loquitur: multo magis ꝛ alia: ꝛ ideo in ſingulis eorum ponuntur aliqua correſpondentia pertinētia ad cōdemnationem ſed in primo ponitur iudicium quod minus eſt quia vt ait Augu. In iudicio adhuc defenſionis locus datur. In ſecundo vero ponitur conſilium quo iudices inter ſe conferunt quid oporteat agere. In tertio poniṫ gehēna ignis que eſt certa dānatio. Scdm aūt Nicolaū de lyra p racha itelligiṫ verbū ꝯtumelioſum ꝯfuſum. Per fatue vero contumelia determinata. Offendens aūt ꝓximū debet ſibi recōciliari et ſatiſfaciēdo vel ipm placando ꝛ ob hoc debet ipm adire pedib corporis vel affectu mentis ꝓponēdo ſibi ſatiſfacere habita oportuñ. Sextum preceptū eſt. Nō mechaberis. quo pcepto ſm Aug. nō ſolum inhibetur adulterium. ſed etiam ſimplex fornicatio ſcꝫ ſoluti cum ſoluta. ꝛ generaliter illoꝝ mēbrorum omnis illegitimus vſus. Hoc etiaꝫ precepto inhibetur gula que eſt diſpoſitio ad luxuriam. de quibus in ſecundo dictum eſt. ꝛ agetur in quarto. Septimū preceptū eſt. Non furtum facies. quo inhibetur nō tm̄ furtum ꝓprie ſumptum. qđ eſt cōtrectatio rei aliene domino inuito ꝛ ignorante: ſed etiam cōmuniter ſumptū. qđ ē omnis illicita vſurpatio rei alie ſm Aug. ſiue per vſuram rapinam aut fraudē. ꝛ generaliter ois auaricia i exteriori operatiōe de qua dicetur. xv. diſt. iiij. ꝛ in ſecūdo eſt etiam aliqualiter dictū

Octauū preceptū eſt. Non falſum teſtimoniū dices. in quo inhibeṫ oīe mendaciū pniciosū de q diceṫ diſtin. ſequēti.

pce. vj.

pce. vij.

pce. viij.

Diſtin. xxxviij. l

Jrca diſti/
c ctioné. xxxviij. Jn qua ma/
giſter agit d̄ mēdacio. Sci
endū ꝙ mentiri eſt ꝯtra mē
tem ſre. de quo dicit Aug. in lib. ꝯtra mē
daciū ꝙ ille mētit q̇ falſum enūciat cauſa
fallēdi. Siq̇s igit dicat falſum credēs di
cere verum: nō mētit cum nec intendat
falſum exprimere nec ꝓximū decipe. Per
oppoſitū aūt ſiq̇s intendēs falſum dicere
dicat verū: mētitur cū proximū intendat
fallere ⁊ aliter ore exꝓmere ꝗ̄ habeat in
mente. Eſt itaqꝫ mēdaciū falſa vocis ſi/
gnificatio cum intētione fallēdi. Ex hoc
ſequit omne mendaciū eſſe pctm̄ q: act⁹
includēs intentioné malā nunqꝫ pōt eſſe
bonus (cū formalr includat malū velle)
ꝓlatio aūt verboꝝ cū intentiōe fallēdi eſt
hmōi. vñ mēdaciū dicit actū ſubſtratū cū
circūſtātijs deformātib9. Diuidit aūt
mendaciū ẜm Ariſto. iiij. eth. in menda/
ciū qd̄ tranſcēdit veritatē in mai⁹ qd̄ ꝑti/
net ad iactantiā. ⁊ i mēdaciū qd̄ deſinit a
veritate in minus qd̄ ꝑtinet ad eyroniā.
⁊ hec eſt diuiſio ꝑ ſe ipius mendacij in/
qꝫtum opponit veritati. q̄ eſt habitus q̇
quis ſe talem qualis eſt demonſtrat. Di
cunt aūt eyrones qui minora dicunt de
ſe ꝗ̄ ſint. ⁊ hoc q̇dē faciūt vt alij de ipis
opinent maiora. vt illi qui aſſumūt habi
tū deſpectū vt videant hoib9 ſancti. ⁊ ta/
lis eyronia videt eſſe quedā iactātia. Alij
aūt hoc faciunt ad elationē fugiendā qd̄
qn̄dē eſt pctm̄ rōne mēdacij. fugere vero
ſuꝑbiā ſine mēdacio humilitas eſt. vt cū
quis mala que in ſe recognoſcit detegit:
bona ꝓo reticet. Differt autē eyronia ab
ironia que eſt quedā figura grāmatica/
lis q̄ fit cum aliquis dicēs vnū intendit
exꝓmere oppoſitū. ⁊ dicit ab iron grece
qd̄ eſt eleuatio latine. q: fit ſepe cum ele/
uatiōe vult⁹ vel ſermōis. ⁊ ſcribit cōit ſi/
ne e. Viciū vero oppoſitū veritati ſcribit
ꝑ e. Vñ pōt dici ab e. qd̄ eſt extra. ⁊ yron
qd̄ eſt eleuatio. q: eyrones minora dicūt
de ſe ꝗ̄ ſint. Jn hoc aūt vicio eſt menda
ciū. in figuratis vero locutionib9 nō. De
iactātia dictū eſt in ſcdo. Alio mō aūt
diuidit mendaciū ẜm ea q̄ aggrauāt vel
diminuūt culpā mēdacij. ⁊ ſic diuidit in
ꝑniciosum. officioſum ⁊ iocoſum ad que
poſſunt reduci octo genera mēdacioꝝ po
ſita ab Auguſtino in libro ꝯtra menda/
ciū. Perniciosū dicit qd̄ eſt i alterius no
cumentū. ſiue ſit ꝯtra deū vt in doctrina
fidei ⁊ moꝝ. ſiue ꝯtra ꝓximū in ꝑſona fa/
ma ſeu rebus. vt ſiq̇s mentiat qꝫtum ad
vitam corporalē vel fidem coniugalē tol
lendā. ⁊ ſic de alijs. ⁊ vniuerſaliter omne
tale mendaciū ex deliberatione dictū eſt
pctm̄ mortale. ꝓhibet em̄ illo p̄cepto: nō
falſum teſtimoniū dices. ẜm ſcotū. Offi/
cioſuꝫ ē qd̄ alicui vtile ē ⁊ nulli nocet. Jo
coſum eſt cū aliq̇s iocādo intēdit aliū
fallere vel decipe. ſicut dicit Joſeph fra/
tribus ſuis ꝙ erant exploratores. Narra
re aūt aliquā fabulā de qua oēs audito/
res ſciūt ꝙ non eſt verū nec narrat tanqꝫ
verū: nō eſt mentiri. q: nec loquēs inten/
dit decipe nec ſermo ſu⁹. De ſe eſt dece/
ptiuus. q: non eſt talis ꝙ natus ſit credi
ab auditorib9. De iſtis duob9 mēdacijs
ꝯcedit cōiter ꝙ neutruꝫ eſt mortale ex ſe.
q: neutꝝ ex ſe repugnat charitati. Eſſent
autē mortalia ſiq̇s ex hmōi videret pro/
babiliter ſcandalū ruine mortalis oriri.
nec tñ deſineret talia mendacia ꝓferre. et
hoc ſiue talis eſſet in ſtatu ꝑfectiōis acq̇
rende. vt religioſi. vel exercende: vt p̄lati:
ſiue in quouis alio ſtatu. q: teſte ſaluato
re. Ve hoi illi ꝑ quē ſcādalū venit. Fu
erunt tñ quidam ſimplr opinātes hmōi
mendacia eſſe pctā mortalia in viris ꝑfe/
ctis. Jnnitentes gloſe Auguſtini ſuꝑ il/
lud pſal. Perdes oēs qui loquūtur men
daciū. Non ꝯuenit ꝑfecto ꝓ vita alterius
ſeruāda: mentiri ne ouium vitam alterius
ſeruat: aiam ſuam ꝑdat. Jtem Aug.
in libro ꝯtra mendaciū. Perfectoꝝ prece
ptū ē ñ mētiri. ſꝫ hec opio. nō ē vera ẜm
Tho. Richardū ⁊ ſcotū. q: qd̄ in vno eſt
veniale in alio nō eſt mortale: niſi ꝑſona
vna obliget ad aliquid aliud ad qd̄ alia
nō obligat. ſed vir ꝑfectus nō obligat ſe
ad veritatē ſeruandā in verbis aliquo vo
to vl' iuramento pluſqꝫ q̇libꝫ chriſtianus
igit circūſtantia ꝑſone ex quo nō eſt ſpeci
aliter obligata nō trāſfert veniale i morꝫ

tale. Uerba aūt Auguſtini intelligun
tur in caſu in q̄ recta ratio dictaret ꝙ act⁹
vnicus mendacij vel freq̄ntat⁹ eſſet ſcan/
daloſus ſeu occaſio ruine mortalis audi
entib₉. qḋ aliqñ plus pōt cōtingere in vi
ris ꝑfectꜩ ꝙ̄ in alijs. qꝛ iꝑfecti aliqñ ma/
gis ſcādalizant̄ de mendacio taliū ꝙ̄ ali
orū. ꝙ̄maxime ſi mētiant̄ exercēdo act⁹ q
cōpetūt ſibi rōne ſtat⁹ ꝑfectiōis: puta iu/
dicare: ꝑdicare. Ex hoc em̄ poſſet ꝑire au
toritas doctoꝝ eccl̄ie in docendo et vtili/
tas ꝑpl̄i audientꜩ. Si em̄ ꝑlat⁹ ꝑdicās
vel iudicans admiſceat aliqḋ mēdaciū
iocoſum: poterit dubitari de q̄cunqꝫ alio
dicto ab eo ſicut de illo. qḋ itelligit Sco
tus: ſi nō ꝑcipiat̄ illud mendaciū eſſe di/
ctū remotū ab actu iudicādi vl̄ docendi.
Dū nanqꝫ aliq̄s ſedet ad iudicandū: po/
teſt aliquā truſam admiſcere q̄ ex mō lo/
quendi ſcit̄ nō eſſe de iudicio. Alit̄ etiā
poſſunt autoritates allegate exponi. Pri
ma exponit̄ ab Alexādro ꝙ viro ꝑfecto
nō cōuenit mētiri ꝓ vita alteri⁹ ſeruāda:
nō ꝙ ſemꝑ mētiendo peccet mortalr̄: ſed
qꝛ mētiendo peccat pctō veniali: qḋ diſ/
ponit ad mortale ꝑ qḋ hō ꝑdit aiam ſu/
am. De ſcḋa dicit Tho. ij. ij. ꝙ Aug⁹ lo
quit̄ dubitatiue. vñ ꝑmittit: niſi forte ita
vt ꝑfectoꝝ ꝛc. Et notandū ſm Tho/
mā in ſc̄dl̄. ꝙ nō refert ꝙ̄tum ad peccatū
vtrū q̄s ṽbo vel ſc̄pto vl̄ nutu aut q̄cūqꝫ
facto mentiat̄: ſicut nec refert ꝙ̄tū ad ho
micidiū vtꝝ gladio vel ſecuri interficiat.
et ſic hoies muti q̄nqꝫ nutib₉ mentiunt̄.

Ulterius ſciendū ꝙ ſicut mēdaciū ꝓ/
ꝑrie conſiſtit in ṽbis: ſic ſimulatio ⁊ fictio
in factꜩ. q̄ quidē fit cum aliq̄s ꝑ ſigna fa/
ctoꝝ vel reꝝ aliq̄d de ſe ſignificat cōtrari
um eius qḋ in eo eſt. Uñ fict⁹ dicit̄ q̄ ali/
ud ꝑtēdit exterius ꝙ̄ habeat interi⁹. Et
ſi fiat ad aliud ſignificandū nō eſt mēda
ciū: ſicut nec figuratiue locutiōes ſm Au
guſt. de queſtionib₉ euāgelij. In figura/
tiuis em̄ locutionib₉ fingit̄ quedā res q̄
nō aſſerit̄ ita eſſe ſed ꝓponit̄ vt figura al/
terius qḋ aſſerere volumus. ſic dn̄s fin/
xit ſe longius ire: diſcipulis euntibus in
emaus: componēdo. ſ. motū ſuum q̄ſi vo
lentis longius ire: ad deſignandū ꝙ lon/
ge erat a fide illoꝝ. Cōtinet̄ aūt hypo
criſis ſub ſimulatiōe. Hypocriſis em̄ q̄/
dam ſimulatio eſt. Nō aūt ois ſimulatio
ſed ſolum illa q̄ quis ſimulat ꝑſonā alte/
rius: ſicut cū peccatoꝛ ſimulat ꝑſonā iuſti.
de qua dicit Sco. ꝙ fit Uno mō ſimu/
lando ꝑ argumēta ꝓbabilia a ſigno: pu/
ta per genuflexiones: adoratiōes: et de/
uotiones aliqua bona ſibi ineſſe que nō
inſunt. Alio ṽo modo fit oſtēdendo ma/
la nō ineſſe que inſunt. et hoc per ſigna il
lis oppoſita. vt ſi aliq̄s luxurioſus audi/
ens loqui de mulierib₉ ſpuat in ſignū ca/
ſtitatis quaſi luxuriā execrando. Et his
modis frequēter hypocriſis eſt mortale:
ſm ipſum. Si aūt aliq̄s ſimulet malū
nō ineſſe qḋ ineſt nō oſtendendo ſigna q̄
cōmuniter cōſueuerūt ſequi illa mala: ta/
lis nō peccat. ſed ꝑ oppoſitū peccaret ta/
lia ſigna oſtendendo. q̄a ſic videret̄ pctm̄
ſuū ꝑdicare ⁊ publicare. Thomas au
tē dicit de hypocriſi: ꝙ in hypocriſi duo
ſunt. ſ. defect⁹ ſanctitatꜩ. ⁊ ſimulatio ipſi⁹
Si ergo hypocrita dicat̄ ille cuius inten
tio fert̄ in vtrūqꝫ: vt. ſ. aliq̄s nō curet ſan/
ctitatē habere ſed ſolum ſanct⁹ apparere:
ſicut cōſueuit accipi in ſacra ſcriptura. ſic
manifeſtū eſt ꝙ eſt peccatū mortale. nul/
lus em̄ priuat̄ totaliter ſanctitate niſi per
peccatū mortale. Si aūt dicat̄ hypocri/
ta ille q̄ intēdit ſimulare ſanctitatē a qua
deficit per peccatū mortale: tūc ꝙ̄uis ſit
in peccato mortali ex quo ꝑuat̄ ſanctita/
te: non tm̄ ſemꝑ ipſa ſimulatio eſt ei pctm̄
mortale. ſed q̄nqꝫ veniale. quod diſcernē
dum eſt ex fine: qui ſi repugnet charitati
dei vel proximi: erit pctm̄ mortale. puta
cum ſimulat ſanctitatē vt falſam doctri/
nam diſſeminet: vel vt adipiſcat̄ eccleſia/
ſticā dignitatē indign⁹ exiſtens: vel q̄cun
qꝫ alia bona tꝑalia in quib₉ finem cōſti/
tuit. Si ṽo finis intentus non repugnet
charitati: erit pctm̄ veniale. puta cum ali
quis in ipſa fictione delectat̄. de quo di/
cit Ariſto. iiij. Eth. ꝙ magis videt̄ van⁹
ꝙ̄ malus. Eadē em̄ ratio eſt de mēdacio
et ſimulatione. Et notandū ꝙ lꝫ oē mē/
daciū ſit pctm̄ mortale vel veniale vt di/
ctū eſt: veritatē tm̄ caute occultare non eſt
malū. Sic em̄ fecit Abraam dicēdo Sa
ram eſſe ſororē ſuam Geñ. xij. Qui enim

De hypocriſi.

erant de propinqua parentela apud antiquos dicebant fratres et ſorores. Licz etiã patres antiq̃ a mendacijs multiplicit̃ excuſent: hoc tñ non eſt neceſſe de mẽdacio iocoſo vel officioſo: cũ apli qui erãt ipſis pfectiores qñq₃ venialiter peccarẽt: iuxta illud Joh. in canonica. Si dixerimus q̃a pctm̃ nõ habemus noſipõs ſeducim⁹.

Diſtin. xxxix.

Uia plerũ q₃ piuriũ induQit mendaciũ:

ideo magiſter in diſtinctione xxxix. agit de piurio. Fit aũt piurium tripliciter vt dicit Magr̃ in littera. ſ. Cum iurans loquit̃ falſum cum intentione fallendi. Uel cum loquit̃ verũ quod credit eſſe falſum. Uel cum loquit̃ falſum: credens dicere verum. Qui eñi non eſt certus de aliq̃: licz credat ita eſſe: non debet ſimpliciter iurare: ſed tñ debet iurare de credulitate. Inhibet̃ etiã piuriũ ſcdo p̃cepto decalogi: cum dicit̃. Non aſſumes nomẽ dei tui invanũ. i. fruſtra: vel pro nihilo: quod dupliciter põt intelligi. Uno modo pro nihilo quod. ſ. nihil eſt q̃tum ad vtilitatẽ vel neceſſitatẽ. et ſic aſſumere nomẽ dei invanũ lz ſit malũ: q2 eſt diſpoſitio ad piuriũ: nõ tñ inhibitũ ſm Bonauen. z Scotũ. Unde. xxij q. j. Cõſidera. dicit̃: q̧ cõceſſuz erat iudeis iurare p deum: ne p idola iurando inciderent in idolatriã. Alio mõ nomẽ dei aſſumit̃ invanũ ſeu pro nihilo quãdo aſſumit̃ ad confirmandũ falſum quod de ſe nihil eſt: et ſic inhibet̃ hoc p̃cepto: vt dicũt Alexander de Ales z Ni. de Lyra. Dicunt aũt quidã q̧ ſcienter iurãs ſine neceſſitate vel vtilitate mortaliter peccat. quia facit irreuerentiã deo ipm adducẽdo in teſtem ſine cauſa. ſed iſtud videt̃ valde abſurduz Bonauenture in expoſitione littere. Ad iſtud aũt qd̃ adducit̃ de irreuerẽtia: dico q̧ iurãdo fit deo duplex irreuerẽtia. quedã adducẽdo ipm in teſtẽ falſitatis. et talis eſt mortalis: cũ ſit directe cõtra preceptum qd̃ explanat̃ Deute. v. vbi dicit̃ q̧ nõ erit impunit⁹ qui nomen dei ſup rem vacuam aſſumpſerit. Alia fit irreuerẽtia deo iurando ſine cauſa. et talis eſt venialis: cum nõ ſit directe contra preceptum: quia lz ibi ſit vanitas ex parte iurantis: non tñ ex parte rei iurate: quod reqrit̃ ad hoc vt aliq̃s ſit tranſgreſſor p̃cepti: vt patet ex autoritate allegata. Cõcor. Tho. in. ij. ij. agendo de iuramento: periurio et expoſitione p̃ceptoꝝ in varijs locis. Hoc modo dicit Scotus q̧ nomen dei invanum aſſumit̃ cum q̃s iurat non ſolũ inutiliter ſed etiã irreuerẽter: adducẽdo. ſ. deum in teſtimoniũ falſitatꝫ in quo fit deo irreuerẽtia: talis nanq₃ dat intelligere vel q̧ deus veritatẽ nõ cognoſcat: vel q̧ falſũ teſtificari velit: et ſic non ſit oino veraꝫ. et ideo ſic ex deliberatõe peierans mortalit̃ peccat. Si q̃s aũt indeliberate peierat: q̃tienſcũq₃ peieret nõ peccat mortalit̃. Cũ eñi de⁹ nõ ſit pnior ad puniẽdũ q̃₃ ad cõdonandũ z actus meritorius requirat q̧ ſit ex plena deliberatione: nõ min⁹ id reqrit actus demeritorius. quare piuriũ indeliberatũ quotienſcunq₃ iteratũ: nõ eſt peccatũ mortale. Sicut tñ virtuoſus habens magnã prudentiã quaſi in tpe imperceptibili deliberat: itaq₃ poſſz vicioſus ex habitu oppoſito quaſi in tẽpore impceptibili deliberare: ita q̧ talis deliberatio eſſet ſufficiẽs ad rõnem pcti: ſicut alia ad rõnem meriti. Hec Scot⁹. Bonauentura ꝓo dicit q̧ ſi piuriũ cõmittat̃ circa iurationẽ deliberataz z ſolennizatã vt in iudicio: ſic eſt enorme peccatũ. Si ꝓo cõmittat̃ circa iurationẽ nec deliberataz nec ſolennizatã: tũc eſt tñ veniale. Si ꝓo cõmittat̃ circa iurationẽ deliberatã lz nõ ſolennizatã: tũc aut deliberat de dicto et iuramento: vtrũ. ſ. dictum ſit verũ: et vtꝝ ſit iuramento cõfirmandũ. et tunc ſi peierat: mortaliter peccat. Aut deliberat de dicto tñ vtrũ ſit veꝝ: non tamẽ de iuramento ſupaddito. et tũc poteſt eſſe veniale peccatũ. Qd̃ aũt dictum eſt q̧ piuriũ reddit hominẽ infamẽ: veꝝ eſt ſm Rich. ſi pro piurio ferat̃ ſentẽtia diffinitiua cõtra ipm. De quo dicet̃. xxv. diſt. quarti.

De piurio.

Notandũ inſup q̧ due ſunt ſpecies iuramẽti. ſ. Aſſertoriũ et Promiſſoriũ. Iuramentũ aſſertoriũ eſt qñ iurat̃ aliq̃d de pſenti vel de p̃terito ſic eſſe vel non fuiſſe Promiſſoriũ ꝓo eſt cum quis iurat ſe ali

Iuramenti ſpẽs.

Condiciones iuramēti boni.

quid daturū vel facturū: aut nō daturū vel non facturū. Item notandū ꝙ ad hoc ꝙ iuramentū recte fiat: reqͥrunt tres conditiones que ponunt Hiere.iiij. Iurabis in veritate: iuſticia: et iudicio. Ubi aūt deeſt aliqua iſtarum ꝯdicionū: eſt ꝑiurium: ſm Hiero. Non accipit aūt hoc modo ꝑiurium ꝓprie quod eſt mendaciū iuramento firmatū (vt dictū eſt: ꝛ fit ꝑncipaliter ꝓpter defectum ꝑme cōdicionis ſcʒ ꝟitatis) ſed ſumit large. Cū aūt deeſt ſecunda condicio. ſ. iuſticia: puta cum qͥs iurat ſe facturū aliqͥd cōtra diuinū preceptum: talis dicit peierare. quia obligat ad frangendū iuramentū. Cum etiā deeſt iudiciū diſcretōis: puta ſi qͥs iuret ſine cauſa rationabili: talis dicit peierare. qꝛ tale iuramentū eſt diſpoſitio ad ꝑiuriuʒ: ſicut ſequi mulierū conſortia diſponit ad luxuriam. Ex defectu aūt harū condicionū accidit qͣndoqʒ pctm̄ mortale: qͣnqʒ veniale. de quibꝰ eſt per ordinē videndum. Prima itaqʒ cōdicio eſt veritas que debet eſſe in conſciencia iurantis: vt ita eſſe credat ſicut iurat: qͣntum ad iuramētū aſſertoriū. ꝛ ita facere ꝓponat: qͣtū ad iuramentū promiſſoriuʒ. Un̄ iurans aliquid cuius oppoſitū magis credit ſeu quod eſt ſibi dubium: mortaliter peccat. ſm Scotum. Si aūt querat in iuramento aſſertorio: vtrum peierans neceſſitate compulſus pro vita: fama: vel rebus ſeruandis peccet mortaliter: Dicūt cōmuniter doctores ꝙ ſic. quia facit irreuerentiam deo: vt dictū eſt. Licʒ em̄ talis excuſetur a tāto: quia metus attenuat culpā. nō tamē a toto: quia volūtas cogi nō poteſt: extra de his q̄ vi metus ve cauſa fiūt Sacris. Un̄ potius debet aliqͥs oīa mala tolerare qͣʒ falſum iurare. Nec etiā excuſat a mortali qui ioco ſe peierat. quia non vitat diuinam irreuerētiaʒ (ſm Thomā et Petrū) Hoc aūt eſt veꝝ ſm Bonauē. cum quis iurat ex deliberatiōe intēdens illud per diuine veritatis teſtimoniū cōfirmare. non ſic de illo qui ex quadā conſuetudine iurat: non intendens quē inuocat ꝛ ad qͥd. Eſt tn̄ talis cōſuetudo valde cauēda. qꝛ plerūqʒ aſſuetudo inducit libidinē ꝛ cōtēptuʒ. De h̄ nota qꝺ habet xxiiij. diſt. ſecūdi ſen̄. In iuramēto aūt ꝓmiſſorio ſciendū ꝙ nō excuſat a mortali iuramentū nō complens: etiā coactꝰ iurans: vt dicit cōmuniꝰ. et hoc ſi iuramentum fuerit reſpectu rei licite. ꝛ ſe intenderet obligare: niſi iteruenīat diſpēſatio vł relaxatio. Excipiunt tn̄ aliqͥ caſus vt i votis ꝛ matrimonijs: vbi datio debet eſſe libera: vt in. iiij. videbit. Is aūt q̄ doloſe iurat ſic vicʒ ꝙ ꝑ illa ꝟba ſe obligare non intendit: lʒ in foro dei q̄ iudicat ſm ſecreta conſcientie nō obliget ſm Bonauē. et Sco. qꝛ ſe noluit obligare: cum ꝟba ſm Greg. deſeruiāt intētioni. et deꝰ talia verba iudicat q̄lia ex intimis ꝓferunt. tn̄ qꝛ doloſe iurauit et nomē dei i vanū aſſumpſit: ſtatim in ipſo actu ꝑiurium cōmiſit. Un̄ ex iſto iuramento iudicat apud deū dignꝰ pena eterna. Et ſi arguit contra illud Iſidori de ſūmo bono. Quacunqʒ arte ꝟboꝝ qͥs iuret: deus ſic accipit ſicut is cui iurat intelligit. Rn̄det Bonauē. ꝙ deus dicit ſic accipe nō ꝙ iudicet taleʒ obligatum ad iuramētū complendū. ſed quia iudicat talē dignum pena eterna ratione talis iuramenti. vł ſic accipit. i. vult ſic accipi ab eccleſia que nō iudicat de occultis. vn̄ ꝑ eā coget tenere iuramentum. Talis etiam vt dicit Rich. cauere tenet indēnitati ꝓximi quē doloſe iurādo decepit. Quidā aliter dicūt. ſed hic modus ponendi videt verior.

Scđa condicio iuramēti.

Scđa condicio iuramēti eſt iuſticia: que debet eſſe ex ꝑte eius quod iurat: vt vicʒ ſit iuſtū ꝛ licituʒ. Un̄ qui ſcienter iurat aliqͥd qꝺ eſt manifeſte illicitū ꝛ cōtra diuinū ꝑceptū: mortaliter peccat iurādo ꝛ etiā iuramētū ſeruādo. Qui ꝟo iurat ſe facturū aliqͥd veniale: venialiter peccat ſm Rob.

De iuramēto incauto

Tale autē iuramentū dicit incautū. quia ſic iurans non habet debitam cautelam ad cōſiderandū exitum ſui iuramenti. De quo dicit Sco. ꝙ iuramentū incautū dicit vno modo quod trāſit ſuper materiā oīno illicitam. puta aliquis iurat ſe occiſurū vel adulteraturū. et ſi non habeat talem intētionem: peccat mortaliter. quia adducit deum in teſtimonium falſi Si etiam habuerit talem intentionem: peccauit mortaliter. quia tale velle peccare mortaliter

eſt peccare mortaliter.talis igitur oino in
ipſo actu iurādi peccat mortalit.ſed poſt
actum non debet implere iuramentū.qa
nō debet adycere pctm̄ pctō. Alio mō
eſt iuramentū incautū quia tranſit ſuper
aliquā materiā q̄ de ſe eſſet licita: ſed nō
eſt materia licita iuramenti.vt ſiqs abiu
rat opa pfectionis:qḋ qdem eſt illicitū.
q: hoc eſt ponere obicem motui ſpūſſan/
cti.Licʒ eīm abſolute liceat nō facere opa
pfectionis:nō tm̄ licet habere velle fixum
cōtra motionē ſpūſſancti. Poſſet etiā
dici iuramentū incautū:quādo aliqs iu/
rat ſe facturū qḋ nō pōt facere. ſi tamē qn̄
iurauit credidit ſe poſſe:excuſat. De hoc
dicit Rich.q nullum iuramentuʒ dero/
gans charitati obligat iurantē ad ſeruā/
dum id quod iurat.Et q: oia precepta ⁊
cōſilia diuia ordinant ad charitatē (Ut
eīm ait aplus:finis precepti eſt charitas)
ideo nullū iuramentū eſt obligatoriū qḋ
derogat alicui pcepto diuino vel cōſilio.
quia etiam qdlibet pctm̄ mortale dero/
gat alicui pcepto diuino:quia eſt contra
aliqd pceptum diuinū.et etiā veniale in/
q̄tū eſt diſpoſitio ad mortale.Ideo nul
lū iuramentū de faciendo aliqd peccatū
mortale vl' veniale eſt obligatoriū.Quia
etiam diuina conſilia ſunt de bonis opi/
bus ſupererogationis ⁊ pfectōis:ideo nul
lum iuramentū de nō faciendo aliqd bo
nū opus ſupererogationis: vel de faciēdo
cōtrariū bonis opibꝫ ſupererogatiōis obli
gat.nec etiā iuramētuʒ de nō faciendo ea
que meli⁹ eſt facere q̄ nō facere vel econ/
tra. Ideo iurans q nō tenebit aliquē in
ſuo ſeruitio quē al's eſſet melius retinere
q̄ nō retinere.vel q nō loquet̃ ꝓximo cū
q melius eſſet loqui:vel q non faciet ſibi
ſubuentionē vel conſolationē temporalē
vel ſpūalem quā al's melius eſſet facere
q̄ nō facere.vel q non viſitabit eū in do/
mo ſua quē al's meli⁹ eſſet viſitare q̄ nō
viſitare.et ſic de ſimilibꝫ:non obligat ad
ſeruādū qḋ iurauit. De omnibꝫ eīm tali/
bus intelligit illḋ quod habet.xxij.q.iiij.
In male ꝓmiſſis reſcinde fidem:⁊ in tur
pi voto muta decretū:quod incaute vo/
uiſti ne facias. Itē in eadeʒ cauſa ſi ali
quid nos forte incautius iuraſſe contige
rit quod ſeruatū vergat in peiorez exitū:
illud ſalubri cōſilio mutandū nouerim⁹.
Propter tm̄ reuerentiā diuini nomis in/
uocati:et ad punitionē temeritatis ſic iu/
rantiū: et propter reuerentiā eorū qui p̄/
ſunt:non eſt cōtra quelibet talia iuramē/
ta ꝓpria autoritate veniēdū:ſed eſt ad ſu/
periorē recurrendū: q̄ maxime vbi dubi/
tat vtrū iuramentū obſeruatū vergat in
peiorem exitum.Hec Rich.Concordat
Rob. Forma āo iurādi eſt multiplex.
Qñqʒ eīm iurat dicēdo. Uiuit deus. vel
aliquod ſimile.vel Hec faciat mihi dñs
et hec addat.Et de talibꝫ poſtea dicetur.

Tertia condicio requiſita ad iuramen
tum eſt iudiciuʒ diſcretionis ſeu diſcreta
deliberatio: ne ſcʒ fiat iuramentū ſine p̄/
meditatione ſm Bonauen. vel neqs iu/
ret quod pro tunc implere non valet: ſm
Tho. vel ne iuret ſine cauſa rōnabili ſm
alios:vt pro fidelitate ſeruāda. vel qa is
cui iurat nō vult ſimplici aſſertiōi credē/
re ⁊c̄. Uñ lʒ ſm Tho.in.iij.ſen.⁊ Bona
uen.et Ray. veniale ſit iurare in cōmuni
ſermone aliquod licitum ſine cauſa:puta
Per deum cras ibo ad eccliam:vel come
dam carnes: ⁊ hmōi.xxv.di.§. Crimis.
A talibꝫ tn̄ eſt abſtinendū.quia freqntia
iurādi eſt piculoſa.ex ipſa q̄ppe ſepe labi/
mur in piurium. Eccl.xxiij. Iuratiōi nō
aſſueſcas os tuum:multi eīm caſus in ea.
Ideo dicit dñs. Sit ſmo veſter: eſt:eſt.
non:non.et nō iuremus oino. Ubi p ne/
gationē ſigno vniuerſali p̄poſitam deſi/
gnat nō vniuerſaliter eſſe iurandū:ſed ex
cauſa rationabili.Nō aūt poſtpōit ſigno
quia tunc ſenſus eſſet nullo modo eſſe iu
randū.iuxta illud.Non ois qdaʒ nō: ois
non quaſi nullus.Eſt aūt cōſiliū:non p̄/
ceptum:ſm Scotū.Uñ Aug. ad publi
colam.Dictum eſt in nouo teſtamēto ne
oino iuremus.quod inde ꝓpterea dictuʒ
eſſe videt nō q iurare ſit peccatuʒ:ſed qa
peierare imane peccatū eſt:a quo nos lō/
ge eſſe voluit qui oino ne iuremus cōmo
nuit.In autoritatibꝫ aūt dicētibꝫ hoc do
minū ꝓhibuiſſe: ſumit probibitio large
p diſſuaſione eo modo quo dicunt pec/
cata venialia prohiberi.i.diſſuaderi: ſm
Rob.Et hoc dicit Sco. q vtile eſt illud

tō ſiliū dñi: Sit ſermo veſter:eſt.eſt.ꝛ nō nō.q2 in multis ſermonibꝫ ſine iuramēto nō peccaret vbi cum iuramēto peccat: et grauiter ſi fiat ex deliberatione. Exemplū. Siquis ſine iuramēto aſſerit aliqd de quo nō eſt certus:credēs tñ illō plus ꝙ oppoſitū: non peccat nec mentit. quia non habet oppoſitū in mēte.et tñ ſi iurat peierat:adducēdo deū in teſtimoniū falſitatꝭ. Periculoſū eſt igit frequēter habere iuramentū in ore. Dicit tñ Petrꝰ ꝙ qñ falſum iuramēto aſſertorio iurat ꝛ iurās credit verum(ſiqdem adhibuit debitam diligentiā)nō eſt mortale. Similiter etiā qñ iuramētū fuit pmiſſoriū ſi propter legitimū impedimētū omittat impleri: excuſat ſaltem a mortali. Eſt aūt Iurare aſſerere dictū hūanū eſſe verꝫ:adducēdo deum in teſtem qui nec fallere pōt nec

Forma iurādi. falli. Forma ſꝫo iurandi eſt multiplex. Qñqꝫ eñ iurat dicendo: Viuit deꝰ:vel aliquod ſimile. vel: Hec faciat mihi dñs et hec addat. ſicut in antiq lege. vbi introducit ipſa veritas in teſtimoniū in ratōe premiantꝭ vel punientis. Cū eñ dicit:viuit dñs:ſenſus eſt ꝙ ille adducit in teſtē qui alijs vitā tribuit. Adducit etiam prima veritas in teſtimoniū: dicēdo: per deum:in deo:teſtis eſt mihi deus.qd̄ eſt idem iurare ſm rem:vt dicit Bonauen. licꝫ ſit differentia ꝙtum ad modū loqndi. Hec eñ ppoſitio per: magis importat diuinā veritatē ſub ratiōe e pncipiantis. Hec aūt ppoſitio in: dicit ipſam veritatem ſub rōne exemplātis. Hoc modo iurauit aplꝰs in epiſt.ad Rhom. dicens Veritate dico in chriſto Ieſu ꝛ nō mentior. Innocētius etiam dicit ꝙ nulla vel modica differētia eſt in iurando vt dictū eſt:vel dicēdo: Promitto hoc i fide mea

Iuramentū quoqꝫ qd̄ fit p imprecationē:vt cū dicit. Si hoc nō fecero:hoc accidat mihi vl filijs meis. vocat ab alijs: p execrationē.quia ibi inducit creatura aliqua in qua diuinū iudiciū exerceat. Vñ ſm Aug.ſic iurans obligat ſe deo:vt hec illis eueniāt ſi ſecus eſt ꝙ dicit. Et ſic dicit Matth.xxvj.ꝙ Petrus cepit deteſtari ꝛ iurare.hoc eſt execrari vl maledicere.

qſtio Circa predicta dubitat pmo Vtrū liceat iurare per aliquid creatum? Q, non Sup illud Matth.v. Non iurare oino neqꝫ per celū ꝛc. dicit gloſa. Qd̄ pfectionis eſt docuit:cum dicit:non iurare oino Quod ſꝫo ſupſtitioſum eſt reſecauit:cum ſubiungit:neqꝫ p celum. ergo iurare per creaturam eſt illicitū. Item Pius papa.xxij.q.j. Siqs p capillos dei iurauerit anathematizet. Si ergo illicitū eſt iurare per mēbra chriſti:cum ipſa ſint ſanctiora omnibus alijs creaturis: videt ꝙ p nullā aliā creaturā liceat iurare. Cōtra. Quotidie fideles iurant per ſanctos

Reſpōdeo ꝙ creatura poteſt dupliciter in teſtimoniū inuocari:aut ſm ſe: aut inꝙtum eſt veſtigiū veritatꝭ increate. Si ſm ſe:nō licet. qa ſic crederet ꝙ aliqd numinis eſſet in ea rōne cuius veritas dicti poſſet confirmari. Scdo aūt mō licet. qa ſic iurando nō venerat ds creaturam ſed eius cōditorē. Vñ hoc modo iurans per creaturā: iurat p eum q in creatura relucet. Et qm in omni creatura iſto mō relucet deus:p omnē creaturā poteſt licite fieri iuramentū. Quia ſꝫo pncipalius relucet in ſanctis: et maxime in verbis euangelice legis per que diuina veritas nob illuxit: hinc eſt ꝙ per ſanctos et euangelia maxime fit iuramētū. Quāto aūt ſanctiꝰ eſt id p quod iurat: tanto iuramētū eſt maius et magis obligatoriū ceterꝭ paribus. Quod dico: quia lꝫ ſimpliciter ſit maius iuramentū iurare p deum ꝙ per euangeliū: tñ peierās ſup euāgeliū ſolenniter: grauius peccat ꝙ iurans p deū in cōmuni ſermone: rōne maioris deliberationis ꝛ ſolennitatꝭ adhibite. Et Notandū ꝙ licꝫ iurans falſum p lapidē(mō pdicto)ſit piurus(vt dicit Augꝰ) q2 creatori lapidis ɔtumeliā facit: dum nomen eius per ipſius effectuꝫ intellectū aſſumit invanum. Siqs tamē non ſic iuraret ſed qdāmodo ludere intēderet: ſicut mos eſt aliqbus per bordas ſuas iurare: nō eſſet piurium. quia iurare non intendit ſed potius ludere: vt dicit Bonauē. Sic nō vident periuri per aliqua creata iurātes non intendentes iurare: ſed iuramentū p deum et ſanctos hoc modo loquēdi declinare. ſicut qdam iurant: per fidelitatē

Rñſio

meam vel p ſanguinem mei: ne iurēt per ſanguinē dei. vl aliq̄d ſimile. Ad illud quod obijcitur q iuramentū p creaturā eſt ſupſtitioſum: Dico q hoc intelligit q̄n do creatura ſm ſe conſiderata in teſtimonium veritatis adducit. Ad illud dico q canon ille loquit cōtra q̄ſdā hereticos ponētes deitatē habere membra corpea. Vel poſſet exponi de his q iurant p mēbra dei: vel deum abnegant deteſtando et vitupando. ſecus ſi tm̄ aliq̄d aſſerēdo vel negando. Hoc loquit directoriū iuris de blaſphemia allegans ſup hoc Hoſti. De hoc dicit Rod. q is qui iurat p mēbra dei que in alijs homib9 reputant inhoneſta: mortaliter peccat. Qui autē iurat per mēbra dñi que in alijs hominib9 nō cenſent inhoneſta: nō peccat mortalit: niſi hoc ducat in cōſuetudinem. Sed contra. Si pmus act9 iurādi nō eſt mortalis. ergo nec ſeq̄ntes: cum mltiplicatio indiuiduo2 nō variet ſpeciē. Rñſio. Dictum Rod. habet veritatē quando conſuetudini eſt cōtempt9 annexus. Plerūq3 em̄ aſſuetudo inducit libidinē et cōtēptū (vt dictum eſt ꝑus) et ſic exponit Rod. titulo de mēdacio: illud ꝟbum Auguſtini Nullū adeo veniale ē quod nō fiat mortale dum placet: qñ. ſ. illa complacētia ꝑponit dilectiōi dei ꝛ mandato2ū eius: ſic vicz q ita afficit ad illud pagendum q illud faceret etiamſi ſciret eſſe mortale peccatum ꝛ cōtra diuinum ꝑceptum. tūc em̄ eſt ibi verus contemptus. Dicit etiaz ibi q ſm quoſdā ↄſuetudo nunq̄ facit peccatū mortale i actu: niſi cōcomitet libido delectādi mortalis. opinionis quo2ū ſūt Bonauen. ꝛ Rich. xxiiij. diſtin. ſecūdi. et Scotus in diſt. pſenti. Talis em̄ libido eſt improba voluntas faciendi qđ libet. etiāſi eſſet cōtra diuinū mādatū. Vtrum ſit licitum recipe iuramentū per idola factum. Rñdet Petrus de Tharētaſia q in iuramento facto p idolum: eſt duo cōſiderare. vicz Ipſius idoli venerationez. et Exterioris verbi ↄfirmationē. Habēdo reſpectū ad primū. ſ. ad venerationez idoli: nō licet. quia idoli veneratio eſt oīno deteſtanda. Si ꝟo habeatur reſpect9 ad confirmationē veri pro cōmuni vtilitate vel neceſſitate: licet. ſicut licet elemoſynam recipe a dante cū murmure: et pecuniam a fenerāte. Unde Jacob recepit iuramentū a Laban qui erat idolatra: vt habet in Geneſi. Sed vtrum poſſim exigere: Videt q nō. quia ſic ſcienter excito eum ad peccandū: ſciens q iurabit p idola. et ſic pctō illius conſentio. et ſic ſum dignus morte: ad Rhom. j. qui conſentiūt facientibus ꝛc. Rñdeo q non excito euz ad peccatū. quia prius honorat idola in corde. ſicut etiam vſurarius habet volūtatem fenerandi q̄uis nō feneret in opere. Contra. Quia peccatum multiplicatur ſm multiplicationē actuū. et lz hoc velint habitu: tñ q̄ndoq3 non actu. ideo non videt q debeā exigere ab eis: vel tale mutuum: vel tale iuramētū. Vñ videt dicendum q poſſum petere qđ meuz eſt: vt pacis cōſeruationē per veritatis cōfirmationē: et meā releuationē p mutui acceptionem. Si aūt faciūt ſub forma indebita: vt cōfirmādo per idola vel feneran do repetendo vltra debitū: hoc deteſtari debeo nec aliq̄ modo exigere: cū in ſe ſit peccatū. et ſic faciēdo peccato co2 nō cōſentio: nec do eis directe occaſionē mali. Hec Petrus. Cōtra ꝑdicta arguitur. Quia vt dicit Aug9. et habet in littera. Qui petit ab illo iuramentū quē ſcit iuraturū falſum: aīam ei9 occidit. ergo a ſimili de illo qui petit iuramētū ab eo quē ſcit iuraturū per idolum. Item Videt q a nullo liceat iuramentū recipe. qz ſup illud Matth. v. Qđ amplius eſt a malo eſt: dicit glo. Nō tuo ſed illius a q̄ cogeris iurare. Ad iſta reſpōdet Bonauen. Ad pmū dicit: q non eſt ſimile. q2 illud eſt in veritatis ſubuerſionem: nec poteſt fieri bona intentiōe. Juramentū ꝟo ab idolatra factum fit ad veritatis confirmationē. qz infideles frequenter ita reputant ſe obligatos p iuramēta illicita ſicut chriſtiani per licita. Jntelligit aūt dictuz Auguſtini de illo qui exigit iuramētū vt pſona priuata. quia pſona publica puta iudex tenet ex officio ſuo exigere iuramētum ſm iuris ordinē: ſiue ſciat: ſiue neſciat ipm falſum iurare. Ad ſecūdū dicit q illud ꝟbū ſaluatoris intelligit de ma

Rñſio ad ar.

lo contracte penalitatis. Niſi eñ interue-
niſſet incertitudo de veritate cōſciētie ali-
ene ⁊ pronitas ad decipiendū ⁊ male ſuſ-
ſpicandū: non eſſet neceſſariū iuramētū.
ſed ex hoc nō poteſt generaliter concludi
ꝙ iuramentū recipe ſit illicitum. De hoc
dicit Tho. in ſcða ſcðe: ꝙ licet vti ma-
lo ꝓpter bonum: ſicut ⁊ deus vtit᷑. nō ta-
men licet aliquē ad malū inducere. Unð
licet eius qui parat⁹ eſt per falſos deos
iurare iuramentū recipe: non tamen licet
eum inducere ad hoc ꝙ per falſos deos
iuret. Alia tñ ratio videt᷑ eſſe in eo qui
falſum per verum deum iurat. quia in ta-
li iuramento deeſt bonum fidei qua vtit᷑
aliquis in iuramento illius qui verū per
falſos deos iurat: vt Auguſtin⁹ dicit ad
publicolā. Unde in iuramēto eius q̄ fal-
ſum per verum deum iurat nō videt᷑ eſſe
aliquod bonū quo vti liceat. Unde qui
ſcit eum falſum iuraturū et cogit ipm iu-
rare vt perſona priuata: homicida eſt.

q̄ſtio Utrū ſiqs ſimpliciter iuret intelligat᷑
aliqua condicio. Reſpōſio ſm Hoſtiē.
Multe condiciones etiā ſi taceant᷑ intelli-
gunt᷑. ſcȝ ſi deo et pape placuerit. quia ſp
videt᷑ eius auctoritas excepta. xxv. q. j. §.
vltimo. ꝟ. Ipſi nāqȝ. Item Si res in
eodē ſtatu ꝑmanſerit. vnde ſi quis gladi-
um depoſuit ⁊ factus furioſus ipſum re-
petit: non teneor reddere: etiamſi iuraui.
xxij. q. ij. Nequis. Item Si mihi ſerua-
ueris fidem. Nō ſeruāti eñ fidem: fides
non eſt ſeruanda. Unde ſi non facis mi-
hi quod ꝓmiſiſti: non teneor. extra de iu-
reiurando. Peruenit. ij. et ca. Sicut. Itē
Si iuro tibi ſoluere ad certū tēpus: ſub-
audit᷑: niſi iudex cōtra ꝑcipiat. Nam ius
ſuperioꝝ ſemꝑ videt᷑ exceptū. extra de iure
iurādo. Ueniētes. ſimiliter niſi ꝑ te fue-
rim abſolut⁹. extra de iureiu. c. j. ⁊ c. Si-
cut. Itē. Si iuro tibi tanqȝ regi vel epo:
te depoſito: non teneor. Itē. Si iuro ſta-
re mandatis tuis ꝓ offenſa tibi vel tuis fa-
cta: intelligit᷑ niſi ꝑcipias imoderatū: in-
iuſtū: vel impoſſibile. extra ð iureiurādo
Ueniēs, ⁊ c. Quintauallis. Hec Hoſti.
Itē intelligit᷑. ſi facultas ſe obtulerit. extra
de iurau. Querelā. et c. Breui. Itē. Si
iuro tibi dare filiam meā in vxorē: intelli-
gitur ꝙ bona fide laborabo vt eam ha-
beas: nec ad aliud obligor. extra de ſpon
ſa. Ex lrīs. Itē Si iuro alicui fidelitatē:
vel ꝙ nō ero cōtra eum: intelligit᷑ ne ꝑcu-
rem vel conſentiā ꝙ vitam vel mēbrū vl᷑
res ſuas ꝑdat. ſed ſi me offendat vel con
ſiictos mihi: potero me tueri extra de iu-
reiu. Impetꝫ. et c. Ego. Utrum iurā- q̄ſtio
do liceat vti ꝟbis duplicib⁹. Rñdet Ro-
doneñ. ꝙ ſiqs iurando vteret᷑ ꝟbis dupli-
cib⁹ q̄ ꝯtinent veꝝ in vno ſenſu ⁊ illo ſen
ſu intelligeret: forte nō peccaret ſi per cau
telam hmōi maliciā ei⁹ cui iurat excludet-
ret. Hec Roð. Ad hoc facit ꝙ Abraam
dicit vxorē eſſe ſororē ſuā. Utrū ille cui q̄ſtio
iuramēto aliqd ꝓmittit᷑ poſſit relaxare iu
ramētuȝ. Rñō ſm Tho. in. ij. ij. Nō po-
teſt aliquid alicui ꝓmittere ſub iuramēto
dupliciter. Uno mō q̄ſi ꝑtinens ad vtilita
tē ipſi⁹: vt ſi iuret ſe ei ſeruiturū vel pecu-
niam daturꝝ. et a tali pt abſoluere ille cui
iuramētū factuȝ eſt. Intelligit᷑ eñ iam ei
ſoluiſſe ꝓmiſſum: cum de eo facit ſm ei⁹
voluntatē. Alio mō ꝓmittit aliqd alteri
ꝑtinens ad honorē dei vl᷑ vtilitatē alioꝝ.
puta ſi aliqs iuramento ꝓmittat alicui ſe
intraturꝝ religionē vel aliqd opus pieta-
tis facturꝝ. et tūc ille cui ꝓmittitur nō pōt
abſoluere promittentē. q̄a ꝓmiſſio nō eſt
facta ei principaliter ſed deo: niſi forte ſit
interpoſita cōdicio. ſ. ſi illi videbit᷑ cui ꝓ-
mittit: vel aliqd tale. Quid ſi iuro ge- q̄ſtio
neraliter aliquid: nunqȝ ad ſpecialia te-
neor? Rñō ſm Hoſti. Cum generalitas
obſcuritatē pariat: nō videor cogitaſſe ð
his ſuꝑ q̄b⁹ ſpecial᷑r iuratur⁹ nō fuiſſem.
igitur ſi emergat caſus inopinat⁹ de quo
ſi cogitaſſem: nullo mō iuraſſem: non te-
neor. Quid qñ in iuramēto nō eſt ea- q̄ſtio
dem intentio iurantis ⁊ recipiētis? Re-
ſpōſio ſm Tho. i. ij. ij. Si ꝓueniat ex do
lo iurātꝭ oportet iuramētū ſeruari ſm ſa
nū intellectū ei⁹ cui iuramētū preſtat᷑. Si
ꝟo iurās dolū nō adhibeat: obligat᷑ ſolū
ſm intentionē ſuā. Quid de iuramēto
alicui⁹ ſocietatꝭ vel vniuerſitatꝭ? Rñſio q̄ſtio
ſm Tho. in. ij. ij. et Ray. ꝙ quando vni-
uerſitas alicuius ciuitatis vel collegij iu
ramēto ſe obligauerit et iurātes mortui
ſunt: ſucceſſores facientes cōtra nō ſūt ꝑi-

hoc pluri. Nam obligatio iuramēti pſo-
nalis eſt ⁊ nō tranſit ad ſucceſſores: tenēt
tñ ex quadā fidelitate adiplere qḋ iuratū
questio fuit. Qñ multitudo iurat aliqd facere
vel nō facere nūqd aliqbꝫ ꝯtrauenientibꝫ
pñt alij ꝯtrauenire. Rñſio ſm Rod. ſi
abſolute ⁊ in oēm euentū iuratū eſt qlibꝫ
ſeruare tenet. ſi vero ſub ꝯditiōe nō tenetur
qs niſi extāte ꝯditiōe. ꝙ ſi qs intenderet
alijs nō ſeruātibꝫ ſe nō ſeruatuꝝ nō tenet
ſi aūt de intentiōe neſcit: tuti⁹ eſt ſeruare
questio Que maior obligatio voti vel iuramē-
ti. Rñſio ſm Tho. in. ij. ij. votū ex ſui
rōne eſt magis obligatoriū. Nam obliga-
tio voti cauſat ex fidelitate quā dō debe-
mus: vt ſcꝫ ei ꝓmiſſum ſoluamus: cuius
trāſgreſſio infidelitatē ⁊ ꝑ ꝯñs irreueren-
tiā ꝯtinet. obligatio aūt iuramēti cauſat
ex reuerētia quā debemus ei ex qua tene-
mur ꝙ verificem⁹ illḋ qḋ ꝑ nomē eius ꝓ-
mittimus cui⁹ trāſgreſſio ꝯtinet irreuerē-
tiā tantū. Cōcordat Lyra. Num. xxx. di-
cens: ꝙ maxima irreuerētia que poſſit eē
ſubiecti ad dñm eſt infidelitas. Confir-
mat aūt qñqꝫ votū iuramēto: nō vt ꝑ ali-
qd firmius: ſed vt ꝑ duas res imobiles
questio maior firmitas adhibeat. Utrū in iu-
ramētis poſſit diſpenſari. Rñdet idē vbi
ſup. ꝙ in iuramētis ꝓmiſſorijs diſpenſa-
ri pōt ſicut in votis: cū votū ſit maioris
obligationis vt dictū eſt. Ubi notandū
ꝙ illḋ qḋ cadit ſub iuramēto ꝓmiſſorio
aliqñ eſt manifeſte pctm̄. vel maioris bo-
ni ipeditiuū: ⁊ tale iuramentū diſpēſatio-
ne nō indiget. Aliqñ eſt dubiū vtrū ſit li-
citū vel illicitū. ꝓficuū vel nociuū aut ſim-
pliciter aut cū aliq̄ caſu: ⁊ in hoc pōt qli-
bet eps diſpēſare. Cū vero ꝓmittit ali-
qd cū iuramēto qḋ eſt manifeſte licitū ⁊
vtile: in tali iuramento nō videt habere lo-
cū diſpenſatio vel cōmutatio: niſi aliqd
melius faciendū occurrat ad cōem vtili-
tatē. qḋ maxie videt ꝑtinere ad ptātem
pape q̄ habet curā vniuerſalis eccl'ie. Si-
militer etiā iuramenti abſoluta relaxatio
ad papā ꝑtinet: in oibꝫ generalr q̄ ad diſ-
penſationē rerū eccliaſticaꝝ ꝑtinet ſuper
qs habet plenitudinē ptātis: ſicut ⁊ ad
vnūquēqꝫ ꝑtinet irritare iuramentū qḋ
a ſubditis factū eſt circa ea que ſubdunt
eius ptāti. ſicut pater pōt irritare iuramē-
tū puelle ⁊ vir vxoris. vt dicit Num. xxx.
ſicut de voto dictū eſt. Hec Tho. Rod.
vero dicit. ꝙ nō tm̄ papa ſed etiā eps iu-
ramēta licita ſicut ⁊ vota pōt in meli⁹ cō-
mutare maxie cū iurat qḋ nulli eſt vtile ⁊
alicui eſt damnoſuꝫ. Nec obſtat extra
de elec. Venerabilē. Ubi dicit ꝙ etſi iu-
ramentū fuerit illicitū papa ꝯſuli debuit
eo ꝙ ad papā ꝑtinet diſcernere an iura-
mentū illud fuerat licitū vel illicitū. q: de
reg̃ alemanie: qḋ q̄ hꝫ eīpo imperator de-
bet eſſe. qḋ ſine approbatione pape fieri
nō debet. ⁊ forte circa magnas pſonas ⁊
ardua negocia ꝓpter ſcandalū ſolus pa-
pa pōt interponere ptē ſuā in talibꝫ iura-
mētis. ⁊ forte etiā in iuramēto vniuerſita-
tis ꝓpter ſcandalū nō pōt eps diſpēſare
vel in aliud cōmutare: licꝫ h' poſſit in iu-
ramēto pſone priuate. Pōt etiā dici ꝙ qñ
iuramentū eſt dubiū vel licitū: ſolus pa-
pa pōt ipm relaxare ſine aliq̄ cōmutatiōe
q: ei⁹ autoritas excepta videt. Eps vero ſi
nō poſſit a iuramēto ſimplr abſoluere:
pōt tñ in melius cōmutare. nec hoc eſt cō-
tra iuramentū venire vel ipm infringere.
ex. de iureiu. Peruenit. Hec rod. In-
nocen. aūt ⁊ Hoſtien. extra. c. Debitores
dicūt ꝙ eps in iuramētis diſpēſat ſi ſint
dolo vi vel metu extorta. xv. q. vj ca. j. et
ij. extra. c. Cū ꝯtingat. Imo etiā eps pōt
qñqꝫ ex cauſa in iuramentis licite pſtitis
diſpēſare. Additqꝫ Innocen. ꝙ non vi-
det q̄re eps nō poſſit iuramēta in melius
cōmutare ſicut in voto. Pro hac opini-
one poſſet adduci illud qḋ habet de re.
iur. in. vj. Cui licꝫ qḋ pl⁹ ē: licet vtiqꝫ qḋ
eſt min⁹. ſꝫ epo licet vota ſimplicia in me-
lius cōmutare: ergo ⁊ iuramenta. cū votū ſit
maioris obligatōis vt dictū eſt. Minor
ptꝫ extra de voto. c. j. vbi dicit ꝙ voti pe-
grinatiōis diſpēſatio pēdet ex eius q̄ pſi-
det arbitrio. Utrū liceat hoiem adiu- questio
rare. Rñſio ſm Tho. Adiurare eſt ſm
quandā ſilitudinē iuramēti a ſe inducti:
aliū ad aliqd agendū ꝓuocare ꝑ inuocatio-
nē diuini nois vel alicui⁹ rei ſacre. qḋ pōt
fieri dupl'r. Uno mō neceſſitatē alteri im-
ponēdo ſicut iponit ſibi ipſi iurando: ⁊ ſic
pñt ſuperiores ſubditos ſuos adiurare qa

pn̄t ex debito ꝓſtiti iuramēti compellere.
Alio mō intendēdo ſolū ꝑ reuerentiā
diuini nois vł alicuius rei ſacre aliqd ab
altero obtinere abſq₃ neceſſitatis īpoſiti-
one: ⁊ talis adiuratio licita eſt reſpectu q̄-
queſtio rūlibet. Utrū liceat demones adiura-
re: Rn̄ſio ſm Tho.ij.ij. ꝙ poſſumus de
mones adiurando ꝑ virtutē diuini nois
tanq̄₃ inimicos repellere ne nob̄ noceant
vel ſpūalr vel corpalr ſm illud Luce. Ec
ce ego dedi vobis ptātem calcādi ſupra
ſerpētes ⁊ ſcorpiones ⁊ ſup̄ oēm virtutē
inimici: ⁊ nihil vobis nocebit. Non tn̄ li-
citū eſt eos adiurare ad aliqd ab eis ad-
diſcendū vel obtinendū: q₂ hoc ꝑtinet ad
aliquā ſocietatē cū ipis habendā. niſi for
te ex inſtinctu ſpeciali vel reuelatiōe diui-
na aliq̄ ſcti ad aliquos effectus demonū
opatione vtanť: ſicut legiť de btō iacobo
ꝙ ꝑ demōes fec̄ hermogenē ad ſe adduci

N diſtincti

Diſt. xl one. xl. agit magr̄ de nono
⁊ decimo p̄ceptis: q̄ ſimul
ponunť Exod. xx. ſic. Non deſiderabis
vxorē ꝓximi tui. Non ſeruū: nō ancillam:
nō bouē: nō aſinū ⁊ vniuerſa q̄ illius ſūt
In quib₉ ꝓhibenť luxuria ⁊ auaricia q̄
ad affectū: que in ſexto ⁊ in ſeptimo fue-
rūt ꝓhibita quo ad effectū ſeu opatione.
De no- Nono nanq₃ p̄cepto ꝓhibeť ꝯſenſus
no pre- rōnis in carnale opus. qui bene exprimiť
cepto. a dn̄o dicēte: q̄ viderit mulierē ad ꝯcupi
ſcendū eā. i. ad hoc vt ꝯcupiſcat. Hoc em̄
eſt plene aſſētire vt ſi facultas aſſit ꝑaga-
tur. ⁊ talis aſſenſus melius exprimiť dicē
do. Qui viderit ⁊c. q̄₃ dicēdo q̄ cōcupie-
rit. Cōcupiſcere em̄ mulierē ex ſubito mo
tu ſine deliberatiōe vel intētione ꝑficiēdi
actū eſt tātū veniale pctm̄. Intelligiť au-
tē h̄ de ꝯcupiſcētia inordinata ſc₃ ad for
nicandū vel metricandū. q₂ deſiderare fi
liā alicui⁹ in vxorē nō eſt ꝓhibitū. De
cimo aūt p̄cepto ꝓhibeť volūtas delibe
rata iniuſte accipiēdi vel detinēdi alienū.
de quib₉ magis dictū eſt in ſcđo. Ge-
neraliter autē hic ꝓhibeť omnis ꝯcupi-
ſcētia ſeu libido aut voluntas improba
adimplendi quodcūq₃ mortale peccatū.

Magis aūt explicatur de cōcupiſcentia
voluptatū ⁊ diuitiarū. q₂ forte videretur
talis ꝯcupiſcētia nō eſſe pctm̄ ꝓpter natu
ralē inclinationē quā habemus ad dele-
ctabile ⁊ vtile. Nō ſic de homicidio ⁊ fal-
ſo teſtimonio que ſūt horribilia. Nota
etiā ſm Bonauē. ꝙ decio p̄cepto ꝓhibeť
neq̄s ꝯcupiſcat alienū manēs alienū. In
hibeť etiā imoderatus appetitus haben-
di cū damno ꝓximi: ſic em̄ ꝯcupiſcēs nō
diligit ꝓximū ſicut ſeipm̄. Sūt queq₃ p̄
cepta de actib₉ virtutū. Quia vero teſte
ſaluatore: Qui vult ad vitā ingredi opꝫ
vt ſeruet mādata diuina. Ipa q₃ cum nō
poſſint obſeruari niſi aliq̄ľr cognoſcātur
ideo ad ipoꝝ obſeruātiā ē coꝝ noticia ad
ultis rōne vtētib₉ neceſſaria. ſm Bona-
uen. xxij. diſt. ſcđi. Quia vero nō poſſunt
adimpleri in vniuerſali q̄n ipleantur in
ꝑticulari: ideo neceſſaria eſt coꝝ cognitio
explicita. i. in ꝑticulari. Non em̄ ſufficit ſci
re in vniuerſali ꝓximū eſſe diligendū: ſed
etiā opꝫ ſcire in ꝑticulari mechari eſſe il-
licitū. ſic autem ſufficit illa ſcire q̄₃ tum ad
ſubſtantiā ipoꝝ. puta ſcire ꝙ deliberate
ꝯcupiſcere vxorē ꝓximi eſt ꝯ diuinū p̄ce-
ptū ⁊ hmōi. Scire autē illa ordinate nu-
merare nō eſt neceſſariū ad ipoꝝ obſeruā
tiā. ſiquidē multi ſimplices illa ordinate
numerare neſciētes melius illa obſeruāt
q̄₃ faciāt plures lrati ipa ordinate nume-
rantes. Un̄ ſufficit ipis vt de quolib₃ il-
loꝝ ſigillatim ꝑquiſiti ſciant veraciter rn̄
dere an ſit licitū vel nō. Hoc vero modo
diuina mādata cognoſcere eſt facile ex cō
muni p̄dicatione. tum etiā q₂ ipoꝝ noti-
cia eſt humane mēti naturalr inſerta. Ut
em̄ dicit aplˀs in eplˀa ad Rhom̄. ij. Cu₃
gentes que legē nō habēt naturalr ea q̄
legis ſunt faciūt eiuſmodi legē nō habē-
tes: ipi ſibi ſunt lex q̄ oſtendūt opus leg₃
ſcriptū in cordib₉ ſuis. Sicut em̄ princi-
pia ſpeculabiliū ex quib₉ ꝯcluſiones de-
pendent ſunt naturaliter nota: ſic ⁊ p̄nci-
pia agibiliū: vt deū non eſſe odiendū ſed
diligendū. Neminī iniuſte nocendū. hoc
aliis facere qđ volumus nobis fieri. Na
turale nāq₃ iudicatoriū remurmurat ma
lo ⁊ ad bonū nos ſtimulat vt dictū₃ fuit
in ſecūdo. agendo de ſynderеſi. diſt. xxxix.

Arguit Sed ꝯtra Rhom.vij. Concupiſcētiā
neſciebaꝫ niſi lex diceret Non ꝯcupiſces.
Rñdeo. Apl's loquit in pſona diuer-
ſoꝝ hoim in quib' lex nature obnubila-
ta erat p pctm̄. maxime q̄ꝫtum ad actum
interiorem. In quibuſdam em̄ homini-
bus intantū obſcurata fuit q neſciebant
vtrum concupiſcentia eſſet peccatuꝫ. In
alijs aūt ſic obſcurata erat q licet ſcirent
ꝯcupiſcentiam eſſe peccatū: nō tamen ita
graue. ⁊ ſic dicit gloſa. ꝯcupiſcentiā neſci-
ebā eſſe peccatū vel ita graue. Vide.xxij.
diſt.ſcōi.q.ij.quō ignorantia excuſat vel
aggrauat. Nota etiam q̄ de articulis
ſuffi.x. fidei in precedentib' dicta ſunt. Ratio
pcepts. autem numeri preceptoꝝ decalogi ſic po-
teſt haberi. Ad hoc em̄ q aliquis in ali-
qua cōmunitate bene cōmoretur: requi-
ritur vt bene ſe habeat ⁊ ad eum qui pre-
eſt cōmunitati ⁊ ad alios cōmunitatis cō
ſocios ⁊ participes. Principanti cōmu-
nitati vniuerſe: debet homo tria. Pmo
fidelitatē. ſcꝫ vt honoreꝫ pncipatus q̄ꝫtū
eſt in ſe ad alios non transferat. Scd̄o re-
uerentiā. vt ſcꝫ in eum nihil iniurioſum
cōmittat. Tertio famulatū ſcꝫ in recom-
penſationē beneficioꝝ ab eo receptorum.
Horum primū precipitur primo pcepto
ſcd̄m ſecūdo. ⁊ tertiū tertio. Ad proxi-
mos autē bene ſe debet q̄s habere ⁊ ſpe-
cialiter ⁊ generaliter. ſpecialr̄ quidē q̄ꝫtū
ad eos quorū eſt debitor. vt eis debitum
reddat. ad qd̄ ptinet preceptū de honore
parentū. Generaliter q̄ꝫtum ad oēs: vt
nulli nocumentū inferat ope: vel ore: vel
corde. ope quidē nec q̄ꝫtum ad perſonam
ppriam contra qd̄ dicitur. Non occides.
Nec quantū ad perſonaꝫ coniūctam ad
generationē prolis. cōtra qd̄ dicit. Non
mechaberis. Necꝫ in rem poſſeſſam. cō-
tra qd̄ dicit. Non furtum facies. Nocu-
mentuꝫ autē oris phibetur cum dicitur
Non loqueris cōtra proximū falſum te-
ſtimoniū. Nocere aūt proximo pōt quis
in affectu per concupiſcentiā oculorū ⁊ p
concupiſcentiā carnis. contra que duo di-
citur. Non ꝯcupiſces ⁊c. Et notandū
q licet in lege noua ſint aliq̄ difficilia cu-
iuſmodi eſt ꝯfeſſio peccatoꝝ: tamē omni-
bus hincinde penſatis lex noua eſt leuior
veteri lege dicēte dn̄o. Venite ad me
oēs qui laboratis ⁊ onerati eſtis ⁊c. tum
ppter multiplicationē preceptoꝝ iudicia-
lium ⁊ cerimonialiū. Vt em̄ ait Aug. ad
inq̄ſitiones ianuarij rabbi moyſes enu-
merauit plusq̄ ſexcenta precepta legalia
ad que illi tenebant: quoꝝ quedaꝫ erant
valde difficilia: vt ter i anno oēm maſcu-
lum apparere in hieruſalē q̄ꝫtūcūqꝫ di-
ſtaret. Lex autē noua nō habet niſi ſeptē
ſacramenta quoꝝ quedaꝫ nō ſunt omni-
bus chriānis neceſſaria. vt nō omnes cō-
trahunt matrimoniū. nec ordines ſuſci-
piunt. tuꝫ ppter oneris ſubleuationē per
gratiā ſacramentoꝝ noue legis in quib'
ꝯfert maior gratia q̄ in lege veteri. quia
habent efficaciaꝫ a virtute paſſionis chri
exhibite. Habemus etiam doctrinaꝫ
veritatis magis explicitaꝫ ⁊ exempla ſan-
ctorum plura ⁊ efficaciora ad imitanduꝫ
⁊ pro nobis intercedendū. In lege eti-
am veteri raro explicite pmittebantur ni-
ſi temporalia: nunc vero promittitur ob-
ſeruatorib' euangelij vita eterna. Multi
etiam actus dilectionis dei magis expli-
cantur chriānis q̄ iudeis. Nec mirum q̄
illa dicitur eſſe lex timoris: hec amoris.
Amor autem facit omnia onera leuia: vt
verificet qd̄ dicit ſaluator. Jugum enim
meū ſuaue eſt: ⁊ onus meuꝫ leue. Cui ſit
laus ⁊ gloria p infinita ſecula ſeculorum.
Amen.

Explicit tertius liber ſententiaꝝ
Magiſtri. Nicolai dorbelli.

Sequit̃ ordo queſtionū ꝛ dubiorum huius tertij libri ſententiarū.

Circa diſtinctio

nem primā queritur.

Utrū poſſibile fuerit naturā humanam vniri verbo in vnitate ſuppoſiti.

Quo tempore fuerit magis congruum dei filiū incarnari.

An perſona filij fuerit magis idonea ad incarnandum.

Circa diſtinctionē ſecundā.

Utrū incarnationē precelſerit corporis organizatio ꝛ animatio.

Circa diſtinctionē tertiam.

Utrū b. Maria ꝟgo fuerit ꝯcepta ĩ pec cato originali.

Circa diſtinctionē quartā.

Utrū Maria virgo fuit vera mater dei hominis.

Circa diſtinctionē quintā.

Utrum perſona humana fuerit a verbo aſſumpta.

Circa diſtinctionē ſextam.

Utrū chriſtus ſit aliqua duo.

Circa diſtinctionē ſeptimā.

Utrū deus ſit factus homo.

Utrū predeſtinatio qua chr̄s p̄deſtina⸗ tus eſt eſſe filius dei neceſſario p̄ſup⸗ ponat lapſum humane nature.

Circa diſtinctionē octauā.

Utrū in chr̄o ſint due filiationes.

Utrū filiatio realis ad matrē que funda tur ſup naturā actualr̄ exiſtentem acce ptam per generationem ſit eadem rea liť fundamento.

Circa diſtictionē nonam.

Utrū chr̄o debeať latria ſolūmodo ſm naturā diuinam. ꝛ que reuerentia de⸗ beatur virgini glorioſe.

Utrū latrie cultus ſit chr̄i imagini exhi⸗ bendus ſine peccato.

Utrū latria exhibēda ſit cruci chr̄i.

Utrū cultꝰ latrie poſſit chr̄i aduerſario (exhiberi.

Circa diſticnonē. x.

Utrū filiatio adoptiōis ſit in chr̄o.

Circa diſtinctionē. xj.

Utrū chriſtus ſit creatura.

Circa diſtinctionē. xij.

Utrū chriſtus potuit peccare.

Circa diſtinctionē. xiij.

Utrū chr̄o potuit ꝯferri ſūma grā q̄ pot tuit conferri creature

An chr̄i aīe ſit collata ſūma grā poſſibiľ ꝯferri creature.

Circa diſtinctionē. xiiij.

Utrū aīa chr̄i videat in ꝟbo oīa q̄ videt (verbū.

Circa diſtinctionē. xv.

Utꝝ chr̄s paſſus fuerit ſm appetitū itel lectiuū. aut ſolū ſm appetitū ſenſitiuū.

Circa diſtinctionē. xvj.

Utꝝ chr̄s habuit neceſſitatē moriendi.

Quo itelligiť Qđ ſemel aſſumpſit nūq̄ (dimiſit.

Circa diſtictionē. xvij.

Utrū in chr̄o fuerint due volūtates.

An volūtas naturalis ꝛ libera ſint due potentie.

Utꝝ illa orō q̄ chr̄s orauit ĩ ſua paſſionē vt calix trāſferreť a ſe: fuerit a rōne aut a voluntate.

Circa diſtinctionē. xviij.

Utꝝ chr̄s meruerit ſibi impaſſibilitatē anime ꝛ corporis.

Utrū chr̄s meruit in primo inſtanti.

Circa diſtinctionē. xix.

Utrū chriſtus meruerit omnib' nobis gratiam ꝛ gloriam.

Circa diſtinctionē. xx.

Utrū neceſſe fuerit genus humanū re⸗ parari p chr̄i paſſionem.

Circa diſtinctionē. xxj.

Utrū corpus chr̄i fuiſſet putrefactum ſi reſurrectio nō fuiſſet accelerata.

Circa diſtinctionē. xxij.

Utrum chr̄s fuerit hō in triduo.

Utrū chr̄i anima ad inferos deſcēderit.

Utrū ſtatim chr̄s introduxerit in celos animas quas de inferno liberauit.

Que fuerit hora reſurrectionis ieſu.

Circa diſtinctionē. xxiij.

Utruꝫ de credibilibus nobis reuelatis neceſſe ſit ponere fidē infuſam.

Circa diſtinctionē. xxiiij.

Utrū fides ſit de his de quibus habeť viſio ſenſibilis.

Circa diſtinctionē. xxv.

Utrū ante chriſti aduentum fuerit fides neceſſaria eoꝝ que nos mō credimus.

Utrum omnes poſt aduentum teneant credere explicite oẽs articulos.

Utrum fidei confeſſio ad ſalutem ſit neceſſaria.

Circa diſtinctionẽ. xxvj. q̃rit

Utrũ ſpes ſit virtus theologica diſtincta.

Circa diſtinctionẽ. xxvij. q̃rit

An ſit aliqua virtus theologica inclinãs ad diligẽdũ deum ſup omnia. Et an illud Matthei. xxij. Diliges dñm deum tuũ ex toto corde ⁊c. poſſit impleri in vita preſenti.

Circa diſtinctionẽ. xxviij.

Utrum eodem habitu eſt diligẽdus deus quo proximus.

Circa diſtinctionẽ. xxix.

Utrum quilibet teneat magis ſe diligere poſt deum.

Circa diſtinctionem. xxx.

Querit de dilectione inimicoꝝ.

Circa diſtinctionem. xxxj.

Utrum charitas remaneat in patria ita q̃ non euacuet.

Circa diſtinctionem. xxxij

Utrũ deus diligat omnia equaliter.

Utrũ deus magis dilexerit chr̄m q̃ genus humanũ totum.

Circa diſtinctionem. xxxiij.

Utrũ virtutes morales ſint in volũtate.

Utrum ſint tm̄ quattuor virtutes cardinales: et de q̃libet tractat ibidem.

Circa diſtinctionem. xxxiiij.

Utrum virtutes: dona: fructus: et beatitudines ſint idem habitus inter ſe.

Circa diſtinctionem. xxxv.

An ſapientia: ſcientia: intellectus: ⁊ cõſilium ſint habitus intellectuales.

Circa diſtinctionem. xxxvj.

Utrum virtutes ſint connexe.

Circa diſtinctionẽ. xxxvij.

Agit de p̃ceptis decalogi. et optime tractat de ſingulis cum multis dubijs circa quodlibet preceptorũ mouens et reſolutis: que omnia h̃ annotare breuitatis cauſa omitto: cũ ad oculum pateãt requirenti in ſcripto.

Circa diſtinctionẽ. xxxviij

Octauum proſequendo p̃ceptum agit de multiplici mendacio: ſimulatiõe ⁊ hypocriſi.

Circa diſtinctionẽ. xxxix.

Declarat q̃ optime diuerſimode periuriũ cõmitti. Condiciones quoq̧ aſſignat boni ⁊ iuſti iuramenti: dans et formã iurãdi. Inde varias atq̧ multiplices circa hanc materiam mouet q̃ſtiunculas omni librum ibidẽ inſpicienti patentiſſimas: q̃s ob hoc h̃ inſerere credidi ſuperuacuas.

Circa diſtinctionem. xl.

Agit de nono ⁊ decimo preceptis. Aſſignans nihilo minus difficultatẽ veteris reſpectu noue legis in q̃ iugum dñi ſuaue eſt ⁊ onus eius leue.

Explicit ordo q̃ſtionum et explanatio breuis materiaꝝ in hoc tertio p Mgr̃m Nico. Dor. tractatarum.

Circa quartum ſententi

arum. Querit̃ vtrũ diffinitio ſacramẽti quã ponit magiſter ſcʒ ꝙ ſacramentũ eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma ſit bene aſſignata: Et non. Diffinitio non eſt niſi eius qđ eſt per ſe vnum. vij. metaꝑ h. ſed ſacramentũ nõ eſt per ſe vnum. q2 ſm Auguſtinũ accedit verbum ad elementũ ⁊ fit ſacramentum. verbũ autem ⁊ elementũ non faciunt aliquid per ſe vnũ cum vnum ſit ꝑmanens ⁊ aliud ſucceſſiuũ. igitur Preterea. Unius rei non eſt niſi vna diffinitio. ſed ſacramenti aſſignantur multe diffinitiones alie vt patet in littera. Unde ſm Aug. Sacramentũ eſt ſacre rei ſignum. igitur. Oppoſitũ magiſter in littera. ⁊ de ꝯſecra. diſt. ij. Sacrificiũ. Pro reſponſione ſciendũ ꝙ triplex eſt ſignũ ſcʒ rememoratiuũ qđ eſt preteriti: ſicut oblatio que fit in miſſa ſignificat oblationem factam in cruce. Et demonſtratiuũ qđ eſt preſentis: ⁊ prenoſticũ qđ eſt futuri. Inſuper ſciendum ꝙ ſacramentũ ſm Aug. eſt ſignum. Signum autem dicit̃ relationẽ ſigni ad ſignatum. Iſta autem relatio quã importat ſacramentũ non eſt realis cum non conſequat̃ fundamentũ ex natura rei. quia ⁊ſi in re ſit aptitudo ad ſignificandũ tamen actualis ſignificatio nõ competit ſibi niſi per actum imponẽtis ſiue inſtituentis. Sacramentũ igitur cum ſit relatio rationis: non poteſt diffiniri diffinitione proprie dicta. que eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei. j. Topicoꝝ. ſed bene poteſt diffiniri diffinitione exprimente vnum ꝯceptum per ſe in intellectu ex genere ⁊ differentia eo modo quo poſſunt poni in entibus rationis. quomõ diffiniunt̃ intentiones logice que non ſignificant quiditates extra animã. ⁊ ſic diffinit ſcotus ſacramentũ dicẽs ꝙ eſt ſignũ ſenſibile effectum dei gratuitũ ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificãs. Ubi ponit̃ ſignũ tanq̃ genus: ⁊ ponitur ex inſtitutiõe diuina ⁊ efficaciter: tanq̃ differentie. Et ponũtur ibi duo vt addita que ꝑonũtur vniuerſaliꝰ in diffinitionibꝰ relationũ vel relatiuoꝝ ſcʒ ſubiectũ ſeu fundamentũ cum dicit̃ ſenſibile. ⁊ correlatiuuʒ ſeu terminus qđ notatur per hoc ꝙ dicitur effectũ dei gratuitũ. Et

	efficiens		diuina inſtitutio
Sacramẽtoꝝ cauſa	formalis	eſt	gratuita ſanctificatio.
	materialis		ſenſibilis repſentatio.
	finalis		medicinalis curatio

	mortẽ chriſti		rememoratiuũ
Quolibʒ ſacr̃m tria ſignificat	effectũ ſcrifica.	Et ſic eſt ſignũ	demonſtratiuũ.
	eternam gloriam		prenoſticum

hoc ſiue ſit gratia inherens anime ſiue aliud. vt in eucharistia vbi res ſacramenti nõ eſt aliqua gratia inherens anime. Eſt autem ſacramentũ ſignũ efficax ⁊ certuʒ. quia ad poſitioneʒ ſigni ſequit̃ effectus ſignatus ex determinatione dei. qui diſpoſuit cooperari ſigno ad cauſandũ effectũ ſignatũ: niſi impediat indiſpoſitio eius cui adhibetur. Eſt etiã ſignũ ꝓnoſticũ cum precedat ſignatũ ordine nature. Ex his ptʒ ſolutio queſtionis. Diffinitio eñ quã ponit magiſter bene intellecta ⁊ ſuppleta: eſt eadem cum predicta. qđ eñ ponit̃ forma: debet intelligi pro ſigno eo modo quo imago herculꝰ dr̃ forma herculꝰ. ꝙ etiã addit̃ ibi viſibile: dʒ itelligi ꝓ ſẽſibili. Uiſus ei põt ſumi ꝓ q̃libʒ ſenſu eo ꝙ eſt excellẽtior ⁊ plurimũ differentiaꝝ cognoſcitiuꝰ. j metaph. Ponit̃ aũt ibi gr̃a inuiſibilis ꝓ effectu dei gratuito: ordinato ad ſalutẽ hoĩs viatoris. Suppleri aũt debẽt differẽtie ſpecificãtes ſignũ: puta ex inſtitutiõe ad differẽtiã ſigni naturaliter ſignificãtis. ⁊ efficaciter ad differentiã ſigni falſi ⁊ incerti. ⁊ etiam ad differentiã ſigni ſequẽtis ſignatũ cuiꝰ poſitio nullã habet efficaciã reſpectu ſignati: ſʒ ecõuerſo, vt miſſa hʒ efficaciã a paſſiõe chr̃i. Fuit aũt ꝯgruũ poſt lapſũ hoĩs ſacra m

q.j.§.j. Diffinitio ſacri

Diffinitio ſacri ſm auguſtinũ

Diffinitio ſacri ſm ſco.

ſtitui. Congruū eñ eſt effectū inuiſibilē cauſandū a deo ordinantē hoīem ad ſalutē:
ſignari ꝑ aliqđ ſenſibile. vt hō viator q̄ addiſcit cognitionē ex ſenſibꝫ effectū iſtū inuiſi
bilē certius cognoſcat: ac cognitū ardētius querat. Cógruū etiā eſt hoībꝫ vnius ſec
te in aliqbꝫ ſignis exterioribꝫ ꝯuenire: ꝑ que ab alijs hoībꝫ alteri⁹ ſecte diſtinguant̄
vt ſe mutuo ſtiuēt ad ipſius obſeruantiā. ⁊ alios q̄ ſunt diſſimilis ſecte vitent tanq̄
ſe impedientes. Ad primū argumentū dico ꝙ licꝫ fundamentū huius relationis
§. ij. includat plura ex quibꝫ nō fit ꝑ ſe vnū ſicut ꝓbat̄ de ſucceſſiuo ⁊ ꝑmanēte. tñ nō ſeq̄t̄
q̄n ſacramētū q̄ſtū ad ſuā rōnē formalē ſit ꝑ ſe vnū. Ad ſcđm dico ꝙ vnius rei nō
§. iij. pōt eſſe niſi vna diffinitio q̄dditatiua ⁊ ꝓprie dicta. bene tñ pñt eſſe plures diffinitio-
nes q̄d nois ꝑ quas exprimit̄: q̄d ꝑ nomen importat̄: q: qđ vna nō exꝑmit: alia exꝑi
mit vt ſic ex oībꝫ colligēdo qđ ſparſim inuenit̄ in ſingulis poſſit haberi diffinitio vna
completa qualis illa ſuprapoſita.

Inſtituta ſunt ſacramēta ſm Rich. quinq̄ de cauſis ſcꝫ ꝓpter:
- Hominis eruditionē.
- Hominis exercitationem
- Hominis humiliationē
- Sapie medici maīfeſtatiōeꝫ
- Hominis egri curationē

Utrū in ſacramētis ſit aliqua cauſalitas acti

q̄ſtio. ij. §. j. Utrum in ſacramētis ſit aliqua cauſalitas actiua reſpectu grē. Q: ſic. Aug. ſuꝑ Joh. Que eſt iſta virtus aque vt corp⁹
tāgat ⁊ cor abluat: loquit̄ de aqua baptiſmali. Itē magr̄ in lr̄a dicit ꝙ ſa
cramentū eſt ſignū grē: ita vt ſimilitudinē eius gerat ⁊ cauſa exiſtat. Et ꝑ h̄ aſſignat
differentiā ſacrop̄ noue ⁊ veteris legis q: illa veteris legis tm̄ erāt ſigna: iſta autēꝫ
noue legis ſic ſunt ſigna ꝙ etiā ſunt cauſe. Itē petit eccl̄ia in quadā orōne. Perficiāt
in nobis dñe tua ſacra qđ ꝯtinēt. In q̄ innuit̄ ſacra ꝯtinere grām. nō aūt ꝯtinēt eaꝫ
formalr̄: igit̄ virtualr̄ ⁊ cauſalr̄. Cōtra. Aug⁹. lxxxiij. q. q. v. Deus ꝑ ſeipm efficit
Rñſio. grām aīas illuminādo. Hic dicit ſcō. ꝙ in ſacramētis nō eſt aliq̄ cauſalitas actiua
ꝓprie dicta reſpectu grē: q: illa a deo imediate creatur. nec reſpectu alicui⁹ diſpoſitio
nis ꝑuie puta characteris: q: etiā illa creat̄. Vñ Bern. i ſ. de cena dñi. Sic inueſtit̄
canonicus ꝑ librū: abbas ꝑ baculū: eps ꝑ anulū. ſic diuiſiōes grap̄ diuerſis ſūt ſacra
mētis tradite. Patꝫ aūt ꝙ illa de quibꝫ exēplificat ſūt tm̄ ſigna ⁊ nō cauſe. Liber eñ
nō eſt cauſa efficiēs ꝑbēde que ꝯfert̄: nec anulus ep̄atus. Dicunt̄ tñ improprie cau
ſa grē: q: ſacrm̄ ſiue eius ſuſceptio eſt diſpoſitio imediata ad gratiā. ſicut meritū dici
tur cauſa ꝑmij q: eſt diſpoſitio ꝑuia ad ꝑmiū. licꝫ non cauſet actiue ipm ꝑmiū in ſe.
Sic motus aliq̄ mō ponit̄ cauſa reſpectu termini q: eſt diſpoſitio ꝓxia ad terminū:
⁊ tñ nō habꝫ aliquā actionē ad ipm cauſandū. Eſt igit̄ ſuſceptio ſacramēti diſpoſi
tio neceſſitās ad effectū ſignatū ꝑ ſacrm̄. nō quidē ꝑ aliquā intrinſecā formā ꝑ quaꝫ
neceſſario cauſet terminū vel aliquā diſpoſitionē ꝑuiā: ſꝫ tm̄ ꝑ aſſiſtētiā dei cauſantis
illū effectū nō neceſſitate abſoluta ſed neceſſitate potentiā reſpiciente ordinatā. Diſ
poſuit eñ vl'r ⁊ de h̄ eccl̄iam certificauit ꝙ ſuſcipiēti debite tale ſacrm̄ ipe ꝯferet effe
ctū ſignatū. Ex his pꝫ ad argumēta. Ad ꝑmū dico ꝙ aq̄ dr̄ cor abluere tanq̄ diſpō
ꝓxia ⁊ imediata ad graꝫ. Ad ſcđm dico ꝙ ſacra no. le. dicūt̄ efficere qđ figurāt q:
ſūt ſigna efficacia grē. nō ſic de ſacris ve. le. vt de cerimonijs de q̄ q̄ſtiōe ſeq̄nti dicet̄.
Ad tertiū dico ꝙ dñr ꝯtinere graꝫ tanq̄ diſpō ꝓxia ad quā imediate ſequit̄ grā.

Circūciſio
Eſus agni
Purificatio veteris legis
Cōſecratiōes pontificū ⁊ ſacerdotū
Lamine auree pendentes
Sanguis arietis

Prefigurabāt:
- Baptiſmū.
- Sacramentū altaris
- Penitentiam.
- Ordines ſacros.
- Confirmationē.
- Unctionē extremā.

Trũ in circũciſiõe
q̃ſtio.iij v ꝙ vi circũciſionis conferretur
§.i. grã: Ꝙ non.ſup illud Rho.
Signaculũ accepit circũciſionis. Gloſa.
Peccata ibi ſoluꝫ dimittebantur ſed gra
tia ad bene operandũ adiutrix non p̄ſta-
batur. Item Aug. ſuper pſal. dicit ꝙ
ſacramenta vete.legis tantũ figurabant
hec autem dant ſalutem.ſcꝫ noue legis
ſacramenta. Preterea. Circũciſio non
aperiebat ianuam ſicut dicit Beda ſup
illud Luce.ij. Poſtꝙ aũt conſumati ſunt
dies octo. habenti autem gratiam patet
ianua regni celeſtis: quia eſt eius heres.
Nã ſm Aug.ipa diuidit iter filios regni
ꝛ filios perditionis. Oppoſitũ. Aug.
lib.ij.de nuptijs ꝛ cõcupiſcentia. ꝛ ponit
de conſe. diſt. iiij. Ex quo inſtituta eſt cir-
cũciſio in populo dei ad purgationẽ hu-
ius veterꝫ peccati: valebat magnis ꝛ par
uulis: ſicut baptiſmꝰ valere cepit ex quo
inſtitutus eſt. hoc non eſſet niſi ibi confer
retur gratia. Ideꝫ vult Beda vbi ſupra
Hic primo videndum eſt de inſtituti-
one circunciſionis. ꝛ deinde de queſito.
§.ij. Quantũ ad primũ ſciendum ꝙ circũ-
ciſio fuit inſtituta ad diſtinguendum po
pulum qui eſſet deo peculiaris ab alijs
populis.ꝛ ido fuit inſtituta tẽpore abrae
de cuius genere naſciturus erat ſanctus
ſanctorum ꝛ quia erat contra originale
qđ cõtrahitur ab omnibꝫ naturaliter ab
adam propagatis: ideo fuit inſtituta in
membro deſeruienti virtuti generatiue
fiebatqꝫ per circularem ſuperflue pellicu-
le inciſionem: in ſignum debilitationis
ſuperabundantis concupiſcentie. Fiebat
autem die octauo: quia ante puer erat ni
mis tenellus.ꝛ ex hoc nimis grauiter le-
di potuiſſet. Nec vltra differebat niſi diſ-
penſatiue in caſu neceſſitatis. ne parẽtes
filijs cõpatientes ꝓpter acumẽ doloris
illos a circũciſione ſubtraherẽt. Diſpen-
ſatũ eſt aũt cũ filijs iſrael ĩ deſerto vt ibi
nõ tenerent circũcidi. qꝛ non potuiſſent ſi
§.iij. ne magno grauamine proficiſci cum fuiſ
ſent de nouo circũciſi. Fuit etiã ad hoc
ratio myſtica quã tangit Hugo.lib.j. de
ſacramẽtis dicẽs ꝙ octonarius in ſacra
ſcriptura aliqñ tẽpus reſurrectiõis ſigni-
ficat qđ poſt p̄ſentẽ q̃ ſeptẽ diebꝫ currit vi
tã ſequit. Aliqñ tp̄s grẽ in q̃ q̃ſi poſt ſab
batiſmũ legis. eterna bona deo ſeruiẽti-
bus ꝓmittunt. Merito ḡ circũciſio iuſſa
fuit fieri octaua die. vt oſtẽderet ꝙ in tp̄e
grẽ corda circũcidẽda erãt ꝑ emũdationẽ
iniquitatis: et in tempore reparationis
corpora per depoſitionẽ corruptionis.
Eam autem fieri cultro lapideo non fuit
neceſſariuꝫ ſm Thomã ꝛ Rich: q̃tum
ad obligationẽ p̄cepti: cũ dñs nõ mãda
uerit eam fieri cũ aliquo determiato in-
ſtrumẽto: niſi aliqñ in caſu ſpeciali. cũ ſcꝫ
p̄cepit ioſue vt faceret cultros lapideos.
ad ſignificandũ ꝙ ꝑ petrã chr̄m oĩs ab-
ſcideret ab electis corruptio. Mulieres
ꝟo nõ circũcidebant: qꝛ corpus earũ non
erat aptũ circũciſiõi in mẽbro generatiue
deſeruiẽti. tũ qꝛ corruptio pctĩ ĩ õne cuiꝰ
ꝯtrahit originale p̄ncipaliter fuit a viro.
Si enim ſola mulier peccaſſet: filij non
contraxiſſent originale. Saluabantur au
tem ſm magiſtrum in fide parentum dũ
erant paruule. adulte vero per fidem pro
priam. Quantum ad ſecundũ articu- §.iiij.
lum patꝫ ex autoritatibꝫ allegatis ꝙ ex vi
circũciſionis cõferebat grana ꝛ dimitte-
batur pcm̃ originale. Sed hic poſſet
oriri dubiuꝫ vtrum ſit poſſibile culpam
originalem deleri ſine collatione gratie.
Ad hoc dicit Scotus ꝙ deus poteſt de
potentia abſoluta dimittere culpam ori-
ginalẽ ſine collatione gratie. ſicut poſſum
alicui qui me offendit pacari vt nõ ſim ſi-
bi inimicus neqꝫ velim vindicare cõmiſ-
ſũ abſqꝫ h̄ ꝙ recipiã eũ ad amicicã ſp̄alẽ
ſic deꝰ abſqꝫ collatiõe alicuiꝰ poſitiui põt
offenſã remittere. põtqꝫ velle eũ q̃ ẽ debi
tor iuſticie originalꝫ nõ teneri ad iuſticiã il
lã. talꝫ tñ ñ erit ꝺ nouo dignꝰ vita eterna.
nec poteſt meritorie agere niſi hẽat formã
nouã q̃ ſit dignꝰ ꝛ potẽs agere. De potẽ
tia ꝟo ordiata nõ ẽ poſſibile culpã origi-
nalẽ nec aliq̃ꝫ aliã mortalẽ dimitti: niſi cõ
ferat grã qꝛ lꝫ abſolute ꝛ ſñ ꝯdictiõe poſ
ſit eẽ mediũ iter filiũ regꝫ ꝛ filiũ ꝑditiõis
puta hõ ĩ puriꝫ naturalibꝫ: tñ ſm legẽ diuie
ſapie pꝰ lapſũ nullũ ẽ mediũ iter grũ q̃ ẽ
filꝰ regis: ꝛ pctõrẽ q̃ eſt filius ꝑditionis

Nec pōt eſſe de potētia ordinata h̄ eſt cō-
formari legibꝫ a ſapiā ꝛ volūtate diuina
ordinatꝫ. ꝛ iō nullū liberat nec ſic liberare
§. v. pōt a culpa niſi cui dat grām. Ad pri-
mā autoritatē dico ꝙ circūciſio ex virtute
opis opati. i. ꝑ modū ſacramēti ꝯferebat
grām ꝛ non tantū ex virtute operis ope-
rantis. ſcꝫ ex bono motu interiori. vnde
per illam gloſam ꝛ conſimiles auctorita-
tes non negatur ſimpliciter ꝙ in circūciſi
one nō ꝯferret gratia: ſꝫ ꝙ nō tanta ſicut
in baptiſmo. gratia eñ circūciſionis erat
determinata ad certū gradū. Ita ꝙ ſi tan
tū gradū inueniret in ſuſcipiēte nihil ſibi
ꝯferret. ꝛ iſte modus dicendi ſm ſcotum
pōt eſſe de intentione magiſtri. Dicit eñ
caplo penultimo ꝙ ſolū pctā ibi dimitte
bant nec gratia ibi dabat. ꝛ ſubdit ſtatiꝫ
vt i baptiſmo. ꝛ modū ſtatim exꝓmit. qꝛ
ꝗcūqꝫ iuſtus accedat ad baptiſmum:
vberiorem ibi recipit gratiā. Unde bap-
tiſmus generaliter intendit gratiam iā
habitam: ſed ita non eſt in circūciſione.
Unde abrae iam iuſtificato ſignaculum
tantū fuit: ꝛ nihil ei intus contulit. quia
gratia abrae iam attigerat ꝛ tranſcende-
rat illum gradū ad quā determinata fue
rat circūciſio. Et intelligit nihil contulit
ei intus virtute opis opati ſeu ꝑ moduꝫ
ſacramenti. cōtulit eñ ei ꝑ moduꝫ meriti
ſeu virtute opis operātis. quia ille actus
obediētie ex charitate ꝓcedēs valde fuit
abrae meritorius: ſicut ꝛ imolatio iſaac.
§. vi. Si obijciat ꝙ tunc circūciſio nō eſt ſa-
cramentū quia nō ſemꝑ eſt ſignū gratie.
Rñdeo ꝙ ſacrm̄ eſt certū ſignū gratie
tunc in fieri ſi nō ſit obex. vel in eſſe. ſicut ſi
beata virgo fuiſſet in ꝯceptione filij in ſū
ma plenitudine grē ad quā deus diſpo-
ſuerat ipā m ꝑuēturā ſi poſtmodū fuiſſet
baptizata nullā ibi gratiam recepiſſet de
nouo. nec tñ baptiſmus fuiſſet ibi ſignuꝫ
falſum: quia ſignificaret gratiā vel tunc
fieri vel prius cauſatam tunc in eē. Ad
§. vij. autoritateꝫ Aug. ꝛ ꝯſimiles dico ꝙ lo-
quunt de ſacramētis veterꝫ legis iꝓpꝛie
dictis ſcꝫ de cerimonijs ꝛ eiuſmōi erāt ſa
crificia ꝛ purgatiōes: vt de purgatiōe ta
ctus mortui ꝛ de purgatione a lepra ꝛ
huiuſmodi: que non erant ſacramenta ꝓ
pꝛie dicta. cum non eſſent ſigna efficacia
gratie. In talibꝫ eñ nō ꝯferebat gratia
ꝟtute opis opati: licꝫ ꝯferret ꝟtute opis
operantis. qꝛ talia ꝓcepta legis ex chari-
tate ꝛ obediētia obſeruātes merebantur
gratiā ꝛ eius augmentū ex bono motu in
teriori. In ſacramēto aūt ꝓpꝛie dicto vir
tute operis opati ꝯfertur gratia ita ꝙ nō
requirit bonus motus interior qui mere
atur gratiā ſed tm̄modo ſufficiat ꝙ reci-
piens nō ponat obicem. vnde ab illa vni-
uerſali aug. excipit magiſter circūciſionē
que eſt ꝓpꝛie ſacramentū. Ad aliud de §. viij.
apertione ianue: dico ꝙ non fuit defectus
circūciſionis ꝙ non aperuit ianuā. ſed qꝛ
cucurrit tempore quo precium non erat
ſolutum. Nam poſt ſolutū preciū potuit
alicui aperiri ianua qui nō fuiſſet baptiza
tus ſed ſolūmodo circūciſus. baptizato
vero defuncto ante paſſionē chri nō pa-
tuiſſet ianua protunc.

Trum tempe legis q̄ō. iiij.
V nature fuerit aliqđ ſacrm̄ corre §. j.
ſpōdēs circūciſiōi: Qꝛ nō. Gre
go. i moral. ꝛ ponit de ꝯſec. diſt. iiij. Qđ
apđ nos aq̄ baptiſmi h̄ egit apđ veteres
ꝛ ꝓ paruulis ſola fides ꝛ ꝓ maioribꝫ virtꝰ ſa
crificij. nō igit ſacrm̄. Itē nō legit deꝰ tꝑe
huiꝰ legis ſaltē vſqꝫ ad abraā inſtituiſſe
aliqđ ſacrꝫ. Cōtra: aug. ꝯ fau. In nul §. ij.
lū nomē rligiōis pñt hoies coagulari niſi
aliquoꝝ ſacroꝝ viſibiliū ꝯſortio colligēt
Rñſio. Nullo tꝑe dimiſit deus cultoꝝ
res ſuos ſine remedio neceſſario ad ſalu-
tem: ſed omi tꝑe poſt lapſū fuit neceſſaria
ad ſalutē deletio originał. ḡ q̄cūqꝫ tꝑe erat
aliqđ remediū efficax ad deletionē eiꝰ: ꝛ
ſic in lege nate erat aliqđ ſignū efficax ad
deletionē originał pctī: ꝛ magis ꝓbabi-
le eſt fuiſſe ſignū ſenſibile ꝗꝫ intelligibile
tm̄. quia pro toto ſtatu nature lapſe con
gruunt homini ſigna ſenſibilia reſpectu
ſpūaliū. Rōnabile eſt ḡ aliqđ ſacrm̄ ſal-
tē ꝯ originale pctm̄ fuiſſe in lege nature.
Ad argumēta. Ad pmū. aucto. Greg. §. iij.
exponit ab aliqbꝫ đ actu fidei interiori. Sco
tus ꝟo đr ꝙ forte grego. ſolā fidē itelligit
nō tantū ꝓ habitu nec tantū ꝓ actu iteriori:
ſed etiam ꝓ actu exteriori ſenſibili proteſ-

ſtante fidē in vbo aliquo inuocandi deū
et offerēdi paruulū deo. et ſic p paruulis
ſufficiebat ſola fides. i. ſola fidei pteſta/
tio vocalis ſine ſacrificio. Ultra hoc aūt
reqrebat pro maiorib' virtus ſacrificij.
No eſt aūt cōtra rōnem ſacrificij ꝙ ſit ſa/
§.iiij. cramentū. Ad ſecundū pōt dici ꝙ de'
potuit tale ſacramentū reuelaſſe patrib'
cum qbus freqnter loqbat: lȝ cui ꝛ qndo
ſcriptura nō referat que ab Adam vſqȝ
ad Abraā satȝ ſuccincte ptranſit. Ex ipa
tñ habet expreſſe ꝙ ſacrificia pro illo tpe
deo placuerūt: vt patet ex oblatōe Abel
Noe: Melchiſedech et Abrae. Potuit
etiam (vt dicit Scot') deleri orginale in
adultis p bonū motū intrinſecū fidei.

Diſt.ij.
q.j.§.j. **Circa diſtinctionē ſecundā** quero Utruȝ
ſacramēta noue legȝ habeant
efficaciam a paſſione chriſti? Q, non. iij.
phyſicoꝝ. Cauſa in actu ꝛ effectus ſimul
ſunt. ſed paſſio chriſti nō eſt in actu. g nec
aliqs effectus in actu p ipſam. Preterea
Aut ab illa tanqȝ precauſa. aut tanqȝ exhi
bita. Non tanqȝ precauſa. q2 tunc tantam
haberent efficaciā ſacramēta veterȝ legȝ
ſicut noue legȝ. qd eſt falſum. Nec vt ex/
hibita. q2 tūc baptiſm' ꝛ eucharistia non
haberēt efficaciā p eam: cū eſſent añ paſ/
ſionē inſtituta. vt videbit ifra. Preterea
Aut ab illa tāqȝ cauſa pncipali. aut me/
ritoria. Nō pmo modo. q2 grā ſacramen
talis a ſolo deo creat. Nec ſcdo mō. quia
ſm aplm ad Rho. j. Si grā eſſet ex me/
ritis iā nō eſſet grā. Preterea Si ab aliq
paſſiōe: hoc maxie eſſet a vulnere laterali
q2 inde ſacramēta manauerūt ſm Aug.
iiij. de ci. dei. ſed hoc videt falſuȝ. q2 cor/
pus chri p' mortē nō erat cauſa merito/
ria alicuius gratie. Illud aūt vuln' fu/
it ſibi inflictū ipſo mortuo: vt ptȝ i Joh.
§.ij. Ad Jeſum aūt cū veniſſent ꝛc. Oppoſi
Rñſio tū Mgr in lrā ꝛ Aug. de ciui. dei. Re
ſponſio. Sacramētū habere efficaciā eſt
ipm habere realiter effectū ſignificatū cō
comitātē. hoc aūt pōt eſſe ab aliq dupli/
citer. Uel tanqȝ a cauſa pncipali. vel a cā
meritoria. Primo mō ſacramēta noue le
gis habent efficaciā a ſolo deo a quo cre
atur gratia q eſt act' ſignatus. Nulla eñ
creatura attingit terminū creatiōis. Uñ
Aug. ſup Gen. dicit ꝙ angeli nullā oīno
poſſunt creare naturā. Scdo ſo mō ha/
bent efficaciā a paſſione chri. qd ſic decla
rat. q2 homi facto inimico dei p culpam
diſpoſuit deus nō remittere illā nec da/
re aliqd adiutoriū ad btitudinē: niſi p ali
quod ſibi oblatū ſibi magȝ gratū qȝ illa
offenſa eſſet diſplicens. Nihil aūt trinita
ti gratius pōt inueniri qȝ ſit tota offenſa
generȝ hūani diſplicēs: niſi ſit obſequm
perſone magȝ dilecte qȝ tota illa cōtras.
Talē pſonam ſic dilectā nō potuit gen'
humanū ex ſe hre: cū totū eſſȝ inimicum
de vna maſſa pditionis. Ideo diſpoſuit
trinitas pſonā ſic dilectā dare generi hu
mano ac illā inclinare ad hoc vt offerret
trinitati obſequium pro toto illo genere.
Talis pſona nō eſt niſi chrs cui non ad
menſurā dedit deus ſpūm grē: q ſe obtu
lit in cruce pro generis humani ſalute. a
q oblatiōe facta per pſonā dilectā ex ma
xima charitate habēt efficaciaȝ noue legȝ
ſacramēta vt a cauſa meritoria. Et q pa/
tet maxia dei miſcdia homi inimico tāta
remedia cōferēdo. Sunt aūt ſeptē ſa/ §.iij.
cramēta. ſ. Baptiſmus ptinens ad gene
nerationē ſpūalez. Eucharistia ad nutri/
tionē. Cōfirmatio ad corroborationem.
Penitentia ad lapſi reparationē. Extrema
vnctio ad finalem exeuntiū pparationē.
Matrimoniū ad multiplicationē in eſſe
nature ſeu carnali. Ordo ad multiplica/
tionē in eſſe ſpūali. Sunt qȝ ſacramenta
no. le. pfectiſſima: cū habeant efficaciaȝ a
paſſiōe chri: nō precauſa ſed exhibita. De
cet nanqȝ legē pfectiſſimā ſacramētȝ pfe/
ctiſſimis adornari. Ad pmū argumē/ Ad ar.
tum dico ꝙ etſi paſſio chriſti ñ fuerit nūc §.iiij.
in effectu: eſt tñ in acceptiōe diuiſa. multa
eñ bona cōferim': nō tñ pter bonuȝ p/
ſens in ſe: ſed pſens in memoria ſi ſit pte/
ritū: vl' opinione ſi ſit futuꝝ. Ad ſcdm §.v.
dico ꝙ ſacramenta no. le. hñt efficaciaȝ a
paſſione chri exhibita nō ſolū actu exteri
ori in cruce: ſed actu iteriori in pmo iſtan
ti cōceptiōis ſue. In q ſm Sco. fuit hec
bñdicta paſſio pfecte volita ab ipo chro:

q̄ voluntaria oblatio plurimū fuit accepta
deo: cū in actu voluntatis cōſiſtat pncipa
lior ratio meriti. nō tn̄ habebant efficaci
am tantā ante exhibitionē in actu exterio
ri ſicut poſtmodū habuerūt. quia nōdū
erat ſolutū preciū redemptiōis humane.
Exēplū. In nobis maiꝰ bonuz cōferimꝰ
ꝓpter obſequiū exhibitū ꝙ̄ ſeparatuz. hinc
eſt ꝙ baptizatis añ chriſti paſſionem nō
§.vj. patebat ianua regni celeſtꝫ. Ad tertiū
dico ꝙ intētio apl̄i eſt ꝙ gratia nō habet
cauſam meritoriā de condigno in illo cui
confert: tn̄ pōt habere cām meritoriā de
cōgruo in illo: ⁊ cauſam meritoriā de cō
digno in alio extrinſeco ḡtuite collato ſi
bi: vt ſit ei talis cauſa cuiuſmodi eſt chr̄s
reſpectu totiꝰ generꝫ humani. Ipa aūt fi
lij dei incarnatio eſt opꝰ mere gratie. for
te tn̄ vt dicit Sco. btā ꝟgo meruit eius
acceleratōez. Ad vltimū dico ꝙ ſacra
§.vij. mēta dicunt ſpecialit̄ fluxiſſe ab illo vul
nere ꝓpter q̄ndā ſili̇tudinē ad ſigna ſen
ſibilia que ſunt in q̄buſdaz ſacramentis.
Sanguis em̄ ſpecialiter aſſimilat ſpeci
ei ſub q̄ eſt ſanguis i eucharistia. et aq̄ aſ
ſimilat materie baptiſmi. Vn̄ dr̄ extra de
ce. miſ. In q̄dam. ꝙ in illis duob᷑. ſ. aq̄ et
ſanguie duo maxima ſacramēta. ſ. redē
ptionis ⁊ regeneratiōis relucent. Et no
tandū ꝙ eucharistia excedit alia ſacramē
ta rōne dignitatꝫ et ſanctitatꝫ corpis chri
ſti. baptiſmus ꝟo rōne efficacie. quia ibi
eſt remiſſio pene ⁊ culpe.

q̄ſtio.ij.
§.j. **Vtrū baptizatꝰ baptiſmo Johis tenebat neceſſario baptizari baptiſmo chriſti?**
Q, non. p magiſtꝝ in lr̄a dicentē ꝙ illi q̄
nō poſuerūt ſpem in baptiſmo Johis: ⁊
patrē ⁊ filiū ⁊ ſſ. credebāt: nō ſunt poſtea
baptizandi. Preterea. In receptiōe ſa
cramētoꝝ qđ dat nō eſt iterandū: ſed qđ
omittit caute ſupplendū. extra de clerico
per ſaltū pmoto. ſed in baptiſmo Johis
dabat ablutio exterior. igit ſi deficit inte
rior illa fuit ſupplēda ⁊ n̄ exterior iteran
§.ij. da. Oppoſitū de conſe. di. iiij. Et acci
pit ab Auguſtino ſup Joh. Si q̄s ba
ptizauit Johānes: iterū ſunt baptizādi.
nō aūt q̄s Judas baptizauit. q̄s em̄ Ju
das baptizauit: baptizauit ⁊ chr̄s. Re
ſponſio. Dupliciter pōt intelligi Johem
baptizaſſe. Vno modo ſm̄ formā chriſti
quā potuit didiciſſe a diſcipulis chriſti:
et tūc nō diceret ꝓprie baptiſmꝰ Johan
nis: ſicut nūc nō dr̄ baptiſmꝰ Petri ⁊ Pau
li. Vn̄ ſi iſto mō baptizaſſet Johannes:
planū eſt ꝙ talis nō eſſet iterꝝ baptizādꝰ.
Alio mō pōt intelligi Johanē baptizaſſe
ſe aliq̄ forma ꝓpria. ſ. in nomie vēturi. vel
abſqꝫ forma aliq̄. et de ſic baptizato vi
det ſatꝫ neceſſariū ꝙ erit baptizādus ba
ptiſmo chriſti. Tū ꝓpt̄ generale p̄ceptuz
chr̄i oēs obligās. Tū qr medicina ppa
ratiua ſuſcepta: cōgruū eſt ſuſcipe medici
nam curatiuā. baptiſmꝰ aūt Johis erat
diſpoſitio ad baptiſmū chr̄i: vt. ſ. hoies
facilius inclinarent ad ſuſcipiendū ablu
tionē chriſti ſalutarē. Qđ innuit Johes
in euangelio dicēs. Ego baptizaui vos
aq̄. mediꝰ aūt veſtꝝ ſtetit quē vos neſcitꝫ
qui ſupple baptizauit nō in aq̄ tm̄: ſed in
ſpū ⁊ ꝟtute. Ad argumēta. Ad pmū §.iij.
dico ꝙ n̄ tenet cōiter magr̄ in hoc. Ad
ſecundū. Illa maxia eſt vera qn̄ aliqđ ſa
cramēti cōfert: vt ſi in eucharistia fiat tm̄
ꝯſecratio ſup ſpeciē panis. In baptiſmo
aūt Johis nihil ſacramēti cōferebat ba
ptizato. Ablutio em̄ exterior ſine determi
natis ꝟbis et determiāta intentiōe oino
nihil eſt ſacramēti baptiſmi: ſicut nec q̄cū
qꝫ alia balneatio: cum ablutio ⁊ prolatio
verboꝝ ſe debeant cōcomitari.

Circa diſtinctionē. iij. q̄ro Vtrꝝ hec ſit forma baptiſmi: Ego baptizo Diſt.iij §.j.
te in noie patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſci? Q, nō.
qr chr̄s Math. vl. exp̄mēs formam ba
ptiſmi nō exp̄ſſit hāc formā. igit nō ē for
ma baptiſmi. Probat ꝯn̄ia. qr forma ſa
cramētoꝝ habet ab illo q̄ ipam inſtituit.
Preterea Greci vere baptizāt: cū ipſi ve
nientes ad latinos nō baptizent. et tn̄ nō
ſeruāt iſtā formā: ſed illā: Baptizet ſer
uus chr̄i in noie p. ⁊ fi. ⁊ ſſ. Preterea. In
pmo pihер. Noia ⁊ ꝟba trāſpoſita idē ſi
gnificāt. igit ſi ꝟba trāſponant equiuale
būt. q̄re hec nō eſt forma p̄ciſa. Oppo

ſitū.extra de bap.ꝛ eiꝰ ef.Siq̄s pueꝝ ter
in aqua merſerit in no.p.ꝛ fi.ꝛ ſſ. ꝛ nō di
xerit Ego baptizo te in no.p.ꝛ fi.ꝛ ſſ.nō
eſt puer baptizatꝰ. In iſta q̄ſtione pri
mo aliq̄ p̄mittā.Scdo ad q̄ſtionē rn̄de/
bo. Quantū ad p̄mū ſciendū ꝙ vt dr
magr̄ Baptiſmꝰ eſt ablutio corpis exte/
rioꝛ facta ſub forma ꝟboꝝ p̄ſcripta. In q̄
notificat̄ relatio ſigni quam formalit̄ im/
portat baptiſmꝰ ꝑ ſuū fundamētū.ſ.ab/
lutionē exterioꝛē factā ſub debita forma
ꝟboꝝ q̄ eſt ſignū ablutionis aīe a pctō
originali. Relatiōes em̄ plerūq̃ ꝓpt eaꝝ
modicā entitatē ꝑ ſua fundamēta notifi/
cant̄.qḋ ē veꝝ nō ſolū de relatōibꝫ ratio/
nis: ſed etiam de relatōibꝫ realibꝫ: vt pa
tet.v.metaph.vbi diſtinguunt̄ varij mo
§.ij. di relatiuoꝝ ſm̄ diuerſa fundamenta.

Notandū inſuꝑ ſm̄ Sco.ꝙ ſicut rela
tio rōnis i cōcreto dicit̄ de re extra: quē/
admodū hec eſt vera: hec vox hō eſt no/
men.i.ſignū nature hūane: ita e cōuerſo
in diffinitiōe talis concreti pōt poni res
extra vt additū tanq̄ fūdamētū relatōis:
vt dicēdo: nomē eſt vox. Et ſic in ꝯpoſi/
to diffinit̄ relatio ſigni quā importat ba
ptiſmꝰ ꝑ ſuum fundamētū. Ulteriꝰ ad/
uertendū ꝙ ꝓprie loquēdo de forma put
eſt altera ps cōpoſiti: forma ſacramenti
eſt ipſa relatio ſigni q̄ formalit̄ eſt tale ſa
cramentū.et materia eſt totū illud qḋ eſt
fundamētū illiꝰ relatōis. Uerūtn̄ ſi in
fundamēto ſint plura q̄ non oīno eq̄lit̄ ſe
habeant: ſed vnū ſit potētialiꝰ: alteꝝ ꝟo
ſit actualiꝰ ꝛ ſpiritualiꝰ: actualiꝰ pōt dici
forma reſpectu potētialioꝛis.et ſic vbi oc
currit aliqḋ ſignū viſibile et aliq̄ ꝟba ſit̄
in fundamēto alicuiꝰ relatōis ſacramen
ti: ꝟba dicūt̄ forma cū ſint ſpūalioꝛa ꝛ i
ſignificādo obtineāt p̄ncipatū: vt dr Au
guſt.ij.d doctrina chriana. Un̄ in ꝯpoſi
§.iij. to ablutio ſe hꝫ vt materia: ꝟba ꝟo vt for/
ma. Et hec de p̄mo. Quātū ad ſcdm
Sciendū ꝙ in ſacramentis aliq̄d eſt neceſ
ſariū ſm̄ q̄d.ſ.ex pte miſtri: ſine q̄ ſcꝫ mi/
niſter diſpenſando ſacr̄m non pōt vitare
pctm̄. Aliud eſt neceſſariuꝫ ſimpliciter.ſ.
ex pte ſacramēti q̄ ſcꝫ nō exiſtēte oīno nō
eſt ſacr̄m. Si loq̄mur de forma neceſſa/
ria p̄mo mō: forma de q̄ ꝓponit̄ q̄ſtio eſt

neceſſaria ex pte miſtri in tota rhomana
eccl̄ia: vt patꝫ extra de baptiſmo. Siq̄s. De forma baptiſmi.
Et hoc loq̄ndo de miſtro cui cōuenit ex
officio baptizare Nā iſtū nō pōt ignorā/
tia excuſare. q2 tenet̄ ſcire illa q̄ ſūt officij
ad q̄d deputat̄. Quis aūt ſit ille: dicet̄ in
cōſequētibꝫ. Apud grecos aūt ordinatū
fuit ne miſter exꝓmeret̄: nec actꝰ baptizā/
di in mō indicatiuo ſed optatiuo: q̄ſi ipſe
miſter n̄ ſignificaret̄ eſſe autoꝛ baptiſmi:
ſed tm̄ miſter deſiderās ꝛ orans effectuꝫ
baptiſmi cōferendū a deo.et hoc ad tol/
lendū ſciſma illoꝝ q̄ gl̄iabant̄ de miſtris
baptizantibꝫ q̄ſi eis aſcriberet̄ baptiſmꝰ
vt tangit apl̄us in epl̄a ad Coꝛ.j. Ego
q̄dem ſum Pauli ꝛc. Ceſſante aūt illa cā
rōnabilr̄ potuit alia forma fuiſſe īpoſita
Licitū tn̄ eſt illis vti illa forma q̄diu ꝑ/
mittit̄ a rhomana eccl̄ia. et tenent̄ miſtri
coꝝ illā formā ſuare ſi tali ꝑmiſſiōe ſtan/
te ordinauerūt in ꝯcilijs ſuis ꝑticularibꝫ
formā talē int̄ ſe eſſe ſeruādā. ſicut ſtante
iſta ꝑmiſſione eccl̄ie rhomane ꝙ alicubi
fiat trina imerſio: alicubi vna. In eccl̄ia
q̄ determinauit ibi trinā immerſionē ſer/
uandā: ſic faciēdū eſt. Et eſt de neceſſita/
te miſtꝛ p̄ceptū ꝛ modū ſue eccl̄ie obſer/
uare. Loq̄ndo ꝟo de forma neceſſaria ex
pte ſacramēti nō eſt ſimplr̄ neceſſariū mi
niſtrū exꝓmi: cū non exꝓmit̄ in ꝟbis chri
ſti Matth.vl. Un̄ illud ꝓnomē ego nō
eſt de ſubā forme ſimplr̄: licet miſter non
exꝓmēs peccaret. Actū aūt ꝛ ſuſcipientē
neceſſe eſt exꝓmi: cū ibi exprimant̄ bapti/
zātes eos ꝛc. ſed nō eſt neceſſe exꝓmi de/
terminate eo mō quo exꝓmunt̄ iſtis ꝟbis
vicꝫ actus ꝟbo indicatiuo: ꝛ ſuſcipiēs ꝑ/
noīe ſcde ꝑſone. ſed pōt exprimi actꝰ ꝟbo
alterius modi: et ſuſcipiēs verbo alteriꝰ
ꝑſone: vt greci exꝓmunt. Circa aūt illa §.iiij.
ꝟba In noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti: po
teſt fieri q̄druplex mutatio iuxta q̄dru/
plicē mutationē poſitaꝫ.v. Phyſic.ſ.ſm̄
ſubſtantiā: q̄ntitatē: q̄litatem: et vbi. Et
de q̄cunq̃ iſtaꝝ variationū ſi variās in/
tendat illis verbis q̄bꝫ vtit̄ vti tanq̄ for
ma p̄ſa baptiſmi: n̄ baptizat: ſm̄ Sco.
quia deficit ſibi intentio vtendi illis ver/
bis quibꝫ vtit̄ eccleſia. Suppoſito aūt ꝙ
non deficiat intētio: videndū eſt ex parte

verboꝝ in ſe que iſtaꝝ variationū poſſit
ſtare cum forma: et q̄ nō. Et p̄mo de va
riatione ſm ſubſtantiā: alia.ſ.ꝟba p iſtꝫ
ponēdo. Hoc aūt fieri pōt multipliciter
Uno mō ꝙ p aliquo iſtoꝝ ꝟboꝝ ponaꝛ
alia vox idē et ſub eadē rōne ſignificans
ita ꝙ fiat tm̄ mutatio ſm vocē: vt ſi pro
verbo latino ponaꝛ ꝟbū grecū: et ſic ma-
net eadem forma. qꝛ in q̄cūq̄ lingua pōt
fieri baptiſmus. Forte tn̄ (vt dicit Sco.)
nō licet latino baptizāti ex officio ⁊ ſolen
niter vti ꝟbis cuiuſcūq̄ lingue. ſicut nec
in cōſecratiōe eucharıſtie. qꝛ ordinauit ec
cleſia rhomana ꝙ officia eccl'iaſtica dicāꝛ
et ſacramenta miſtrenꝛ in lingua latina ⁊
latine grāmatico. et rōnabiliter. qꝛ iſtud
pōt diſtincti⁹ ſcribi. Scd̄o pōt fieri va-
riatio ſm ſubſtantiā exp̄mendo pſonas
ſub alijs rōnibꝫ: vt loco patris ⁊ fi. ⁊ ſſ. q̄
ſignificant pſonas ſub rōne ſubſiſtentiū:
ponendo: genitoris: geniti: ⁊ ſpirati. q̄ ſi-
gnificāt pſonas ſub rōne actuū notiona
liū vel ꝓprietatū. et ſic non ſeruaꝛ forma.
quia chriſt⁹ voluit pſonas noiari nomie
qd̄ p̄mo ⁊ p ſe ſignificat pſonam vel ſup
poſitū in natura diuina. Math.vl. Et
ideo nō eſſet ibi baptiſm⁹. Tertio pōt
fieri variatio ſm ſubſtantiā exp̄mēdo p-
ſonas tm̄ iplicite in noie collectiuo: vt ba
ptizādo in nomie trinitatꝫ. et ſic nihil fit.
quia chriſt⁹ voluit pſonas ꝓprijs nomi-
nibꝫ explicari. Un̄ illud de cōſe. diſt.iiij.
Rhoman⁹. §. A q̄dā. Si noie trinitatis
baptizati ſunt: nō debēt rebaptizari. de-
bet intelligi explicite de tribꝫ pſonis. Il-
lud ꝟo qd̄ dicit Amb.li.j. de ſpūſcō. Si
fide myſteriū trinitatis teneaꝛ ⁊ vna pſo
na tm̄ nomieꝛ: plenū eſt ſacramētū. intel-
ligiꝛ in caſu neceſſitatꝫ. vt ſi poſt noiatio-
nem patris moreretꝛ puer an̄ ſubiūctionē
fi. ⁊ ſſ. pie credendū eſt ꝙ deus ſuppleret.
Quarto mō poteſt fieri variatio ſm ſub
ſtantiā: ponēdo loco pſonaꝝ hoc nomen
chriſt⁹ qui vnct⁹ dꝛ et dat intelligere pa
trē a q̄ vnctus eſt: ⁊ ſpm̄ ſctm̄ q̄ vnct⁹ eſt.
et ſic fuit licitū baptizare i p̄mitiua eccle-
ſia: vt patet ex actibꝫ aploꝝ. Si ꝟo nunc
aliq̄s ſic baptizaret: mortaliter peccaret.
qꝛ legē ſupioris nullus inferior reuocare
poteſt. Lex de baptizādo in forma cōi.ſ.
In noie patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: fuit p-
nūciata a chriſto Math.vl. q̄ eam p tē-
pore pro q̄ nō reuocat nullus alius reuo
care pōt. Licꝫ aūt diſpenſauerit in illa p
tpe p̄mitiue eccl'ie vt nomē chriſti diuul-
gareꝛ: tn̄ ceſſante illa rōne nō diſpēſauit.
et ideo q̄ ſic baptizaret: peccaret. Utꝝ §.v.
aūt ſic baptizat⁹ eſſet vere baptizat⁹: du
bium eſt. quia nō legimus vbi iſta diſpē
ſatio fuerit relaxata. Un̄ circa iſtū eſt re-
mediū illud adhibendū quod vniuerſa-
liter in dubijs adhibeꝛ. de quo habetur
extra de baptiſmo. De q̄bus dubiū eſt
vtrum fuerint baptizati: iterū baptizenꝛ
his ꝟbis p̄miſſis: Si tu es baptizatus
ego nō te baptizo. ſed ſi tu non es bapti-
zatus: ego te baptizo in noie patris ⁊ fi.
et ſſ. Et vniuerſaliter p omibꝫ dubijs ſi-
ue q̄ſtium ad materiā ſiue q̄ntū ad formā
ſunt tres maxime ſm Scotū. Prima eſt
iſta. Si poſſibilitas adeſt: via tutiſſima
eſt eligēda. Scd̄a eſt. Si nō eſt poſſibili
tas vie tutiſſime: primo eſt tenēda. Ter
tia. Ceſſante impoſſibilitate: caute ē ſup-
plendū qd̄ impoſſibilitas prohibebat.

De ſecunda variatione p̄ncipali.ſ.ſm
q̄ntitatē puta addendo vel ſubtrahēdo:
dico ꝙ ſi aliq̄d addiꝛ repugnās verbis
p̄ncipalibꝫ forme: non ſeruaꝛ debita for-
ma. vt ſi dicaꝛ In noie patris maioris ⁊
filij minoris. Similr̄ ſi addaꝛ aliq̄d di-
minuens ꝟba iſta: puta interponēdo ali-
quā conditionē que nō extat: vt baptizo
te ſi ſum ep̄s. vt dicit idē doctor Scot⁹.
Si aūt addēs nō intēdat mutare formā
vel ritum eccl'ie: et illud qd̄ addit non eſt
corruptiuum forme: nō tolliꝛ p hoc ꝟtus
baptiſmi: vt ſi baptizans terminata for-
ma addat: et btā virgo te adiuuet: vł ali-
ud ſimile: vt dicit Rich. Si etiam bapti
zans poſtq̄ incepit faciat modicā inter-
poſitionem que nō diſcontinuet intētio-
nem baptizantis neq̄ actū ſm vſum cō-
munē: vt ſi dicaꝛ: taceatꝫ: vł aliq̄d ſimile:
non ipediꝛ ꝟtus baptiſmi. Si ꝟo poſtq̄
dixit: Ego te baptizo in noie p̄ris: inter-
ponit vnā lōgā narrationē: vel vadat ad
faciēdū aliud negociū: ⁊ poſtea reuertēs
dicat: et filij ⁊ ſpūſſcti. nō eſt puer bapti-
zatus. De ſubtractione patet ex p̄cedēn-

tib' ꝙ ſi ſubtrahat' aliquod ṽbum pncipale: nihil fit. Si ṽo ſubtrahat' aliq̄ ſyllaba puta ſyncopādo ñ ex malicia ſed ꝓpter aliqḋ impedimētū lingue vł ex q̄dā incōſideratiōe hūana: q̄ non pcauet oib' quantū poſſet: nō ꝓpter hoc deſtruit' forma. Non eñ voluit de' oino determiare hoiem ad ṽba in ſacramentꝫ vltra illū modū quo ṽba ſufficiūt ad cōceptū exprimendū. Sufficiūt aūt cū ſyncopa vt patet. q2 ſatis intelligit audiens cōceptū loquētꝫ cum ſyncopa. Hoc tñ magꝭ vitandū eſt in verbis ſacramētalib' q̄ȝ in ṽbis cōib' ꝓpter reuerentiā ſacramētī: vt dicit Sco. De tertia variatione pncipali. ſ. ſm qualitatē: vt ſi auferat' debita terminatio: patet ꝑ illud ca. de ↄſe. di. iiij. Retulerūt. Ubi rñdet papa de ſacerdote q̄ baptizat In noie patria ⁊ filia: ꝙ ſi h̄ fecerit ex impitia lingue latine nō intēdens inducere errorē: vere baptizauit. qḋ intelligendū eſt: dum eſt talis incōgruitas in fine dictiōis q̄ nō ꝓhibet quin poſſit capi cōcept' ſignificat' ꝑ dictionē. Et quō hoc ſit poſſibile bñ expiunt' aliq̄ audientes q̄ſdam illiteratos loq̄ntes incōgrue: et tñ intelligunt eos etiā q̄tū ad ſingula verba. De quarta variatione pncipali ſcꝫ ſm vbi puta tranſponēdo dictionem dico ꝙ ſi aliqua tranſpoſitio oino variat ſententiā: vt ſi diceret' Ego patris baptizo in noie filij et ſpūſſcti: impedit effectū baptiſmi. q2 aufert ↄceptū orōnis vt inſtituta eſt. Si ṽo ꝑuiuit vt tranſpoſita habeant q̄ſi ṽtutē candē an ipa forma: vt dicēdo In noie filij ⁊ patrꝫ ⁊ ſpūſſci: nō impedit. q2 etſi cōgruū eſſet ſuare ordinē ꝑferēdo pſonas q̄ eſt pſonarū ſm originē: ⁊ neceſſariū ſit hoc q̄tū ad miſtrū: nō tñ videt' oino neceſſariū ex ꝑte ſacramenti. q2 pſone q̄cūq̧ ordie noiate: ſunt vnū efficiens in baptiſmo: et vt ſic inuocant'. qḋ deſignat' ꝑ hoc ꝙ dr: in noie. nō aūt: in noib'. Ad argumenta. Ad pmū dico ꝙ chriſtus expſſit oia ṽba que ſunt de neceſſitate forme q̄ntuȝ eſt ex ꝑte ſacramenti: cū dicit: baptizantes eos ⁊c̄. In pñte aūt eccl'ie dimiſit q̄b' ṽbis exprimerent' ſuſcipiēs ⁊ actus q̄tū ad moduȝ et pſonam. ⁊ eccleſia latina elegit exprimere ſuſcipientē in ſcḋa pſona ⁊ actū in indicatiuo rōnabiliter vt notaret miſtrū vere cōferre ſacramentū. Eccl'ia ṽo greca elegit exprimere ſuſcipientē in tertia pſona et actū in optatiuo: et rōnabilit' ꝑ tꝑe vt dictū eſt. Ad ſecūdū dico ꝙ ꝓpoſitō phi abſolute vera eſt de noib' tranſpoſitis. ſed nō ſequit' ꝙ cōcept' totius orōnis ex talib' nomib' ſic ⁊ ſic trāſpoſitꝫ ſit idem. Forma aūt nō cōſiſtit tm̄ in ſignificatiōe incōplexoꝝ: ſed in ſignificatiōe toti' orationis cui' habet' veritas ꝑ vltio inſtanti complete ꝓlatiōis. §.vij.

Utrū ſola pura aq̄ naturalis ſit ↄueniēs materia baptiſmi. Q' nō. q2 aqua artificialis habet eadē accidentia cū aqua naturali puta hūiditatē: frigiditateꝫ ⁊ pſpicuitatē. et accidētib' aūt ↄgnoſcit' ſubā. j de aia. Accidentia magnā ꝑtem cōferūt ad cognoſcēdū ꝙ q̄d eſt. Preterea. Ex latere ſaluatoris fluxit aqua deſignās ſacramētū baptiſmi. ex. de cele. miſ. In q̄dam. ſed illud qḋ ibi effluxit non fuit aq̄ elementaris ſed fleuma: cum talis aq̄ nō eſſet in corꝑe chriſti. igit' ⁊c̄. Oppoſitū Joh. iij. Niſi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpūſcō ⁊c̄. Hic dr Sco. ꝙ ſicut dictū eſt in pncipio pcedentꝫ q̄ſtionis: materia ſacramenti ꝓprie accipiendo ſacramentū ſicut illud in q̄ eſt forma rei: eſt totum illud qḋ eſt ibi ſenſibile in q̄ fundat' relatio ſigni q̄ eſt formaliter in baptiſmo. ſed ſicut in illo toto ſenſibili eſt aliq̄d pncipali' vt vltimate determinās: et ideo dicit' forma. ita aliq̄d eſt mi' pncipale vel determinabile: et illud dr materia. tale autē pōt intelligi ꝓpmū ad ſignificādū: vł remotū. Proximum eſt ipa ablutio ſignificans aīe mūdationē. Aqua ṽo q̄ applicatur corpi in iſta lotione eſt materia remota. Hui' ꝓbatio non eſt alia niſi q2 ſic eſt inſtitutū: vt patꝫ Joh. iij. Quare aūt ſic eſt inſtitutū: ſunt apte ↄgruētie. q2 aq̄ eſt frigida: fluida: lucida: cōis ⁊ neceſſaria. ⁊ he oēs ꝓprietates cōueniūt illi būori in q̄ debet fieri baptiſm' q̄ eſt ad repmendū feruorē ↄcupiſcētie: ad flectēduȝ rigorem inobedientie: ad illuſtrādū claritate fidei:

ad introducēdū in viā ſalutis cōiter oēs
tā pauperes ꝗ̄ diuites: oēſq; ſexū ⁊ etatē
Ponit aūt in q̄ſtione: aqua naturalis. ad
diſtinctionē aq̄ artificialis: q̄ nō eſt eiuſ-
dē ſpeciei cū naturali: cū habeat aliquaꝫ
q̄litatē diſſimileꝫ in tota ſpecie ab aq̄ na-
turali: vt patꝫ in aqua roſacea cui⁹ ſapor
et odor differunt a tota ſpecie a ſapore et
odore aq̄ naturał. Aqua etiā roſacea de-
ſiccat. aqua ꝟo naturalis hūectat. Uaria
aūt opatio arguit diuerſitatē forme. Po
Impu- nit̄ etiā in q̄ſtiōe: pura. Ubi ſciēdū q̄ im-
ritas aq̄ puritas in aqua pōt itelligi dupl̄r. Uel
duplex ꝓpter mixtionē ſm iuxtapoſitionē: ſicut
aqua lutoſa đr impura. hec aūt mixtio ē
improprie dicta ſm quē modū miſcent̄ il-
la q̄ꝝ ptes ſunt iuxta ſe inuicē poſite ⁊ ac-
cidenter alterate ſaluis eaꝝ eſſentijs. cu-
iuſmodi alteratio eſt in aq̄ maris in qua
cauſat̄ ſalſedo ꝓpter admixtiōem vapoꝝ
terreſtriū aduſtoꝝ: vt đr Ariſt. in li. me-
theo. Talis etiā mixtio eſt i lixiuio. Alia
eſt impuritas ꝓpter mixtionē alterantē a
ſpecie. ſic humor mixt⁹ dicit̄ nō eſſe aqua
pura. Et pma qdem impuritas nō ꝓhi-
bet: dū tñ nō excludat ab aqua qn ſit cō-
ueniēs ad lauandū. Uſi aq̄ imbibita fa-
rine in paſta: vel imbibita ſpiſſo luto: nō
eſt materia cōueniēs ad baptiſmū: cū nō
ſit cōueniēs ad abluendū. ſecus eſt de aq̄
paludoſa. De ſcđo mō dico q̄ illa ipuri-
tas poteſt eſſe manifeſte aqua intra ſpe-
cie: ſicut forte ſi incipiat inſpiſſari tenden
do ad generationē elemēti groſſioris: et
iſta nō ꝓhibet: dū tñ ſit fluida. qđ ꝓ tan
to dico: q2 in glacie ⁊ niue ⁊ grandine q̄
ſunt impfecta vel in via ad mixtionē dū
talia ſunt: nō pōt fieri baptiſm⁹. q2 nō eſt
lotio. ſi aūt iam ꝑ illā alterationē ſit extra
illā ſpeciē: oino nō eſt materia baptiſmi.
Et de qbuſdā alterationibꝫ ſatꝫ patet q̄
ꝯſtituūt alteratū extra ſpeciē aq̄: puta de
humoribꝫ naturaliter reſolutꝫ poſt dige-
ſtionē: vt de ſaliua ⁊ vrina ⁊ hmōi. iuxta
illud extra de baptiſmo ⁊ ei⁹ effectu. Nō
vt appoſuit. De alijs aūt nō eſt ita mani-
feſtū: vt ſinapio: ceruiſia: ⁊ hmōi. in qui-
bus nō eſt ita manifeſtum q̄ ſit ibi aliqđ
actiuū corrūpens ſpeciē aque. tñ h̄ diſcu
tere nō ꝑtinet ad theologū determinan-
tem materiā baptiſmi: inq̄ꝫtū haberi po
teſt ex canone biblie. neq; ad canoniſtam
determināte ꝯditiones materie. put de-
termiat̄ ex ordinatiōe eccł'ie. ſed ꝑtinet ad
phm naturalē cui⁹ eſt inq̄rere q̄ alteratio
transferat aquā a ſpecie aq̄ ⁊ q̄ nō. Ꝙ, ſi
de aliq̄ ſit dubiū ⁊ in talibꝫ fuerit bapti-
ſmus collat⁹: vtendū eſt illis tribꝫ maxīs
poſitis in q̄ſtione p̄cedēti. Ad pmum §.ij.
argumentū dico q̄ aqua artificialis etſi
habeat aliqua accidētia ſimilia: habet tñ
aliq̄d diſſimile in tota ſpecie: ex q̄ ſequit̄
diſtinctio ſpecifica. Ad ſecundū reſpō §.iij.
det ibi Innocēti⁹ q̄ illa q̄ fluxit de latere
ſaluatoris nō fuit fleuma ſed vera aqua:
ſiue fuerit naturalis: ſiue miracłoſe ꝓdu-
cta. qđ ꝓbat et ꝟbis euāgeliſte dicentis
Et q̄ vidit teſtimoniū ꝑhibuit. q̄ ꝑfecto
nō aquā ſed fleuma dixiſſet: ſi nō fuiſſet
aqua ſed fleuma.

Trū inſtitutio ba- q̄ſt.iij. §.i.

V ptiſmi euacuauerit circūciſio
nem: Ꝙ, nō. q̄a circūciſio erat
p̄cepta i lege veteri. q̄ nō fuit ꝑ ipm eua-
cuata: cū dicat Math.v. Non veni ſol-
uere legē ſed adiplere. Preterea Da-
ta fuit Abrae in fedus ſempiternū Geñ.
xvij. igit̄ ſemꝑ manet. Cōtra. Joh.iij.
Niſi qs renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ ſpūſctō.
Itē. Ad Gał.v. Si circūcidamini: chr̄s
nihil vobis ꝓderit. Hic đr Sco. q̄ ba- Bapti-
ptiſmus fuit a chr̄o inſtitutus añ paſſio- ſmi inſti-
nē ipſi⁹: cū añ illā diſcipli baptizarēt ba- tutio.
ptiſmo chr̄i Joh.iij. q̄uis hora preciſa
inſtitutionis nō habeat̄ ex euāgelio. non
eñi fuit inſtitut⁹ qñ chr̄s baptizat⁹ eſt a
Johāne: tñ chr̄s tūc dedicauit aquā tāꝗ̄
ꝗ̄ materiā idoneā baptiſmo ex tactu ſue
mūdiſſime carnis. Nō obligabat̄ aūt po
pulus ad baptiſmū ꝓpter inſtitutionē do-
nec ꝓmulgaret̄. q2 nulla lex poſitiua diui
na vel hūana q̄ nō eſt ſcripta in corde: obli
gat añ ei⁹ ꝓmulgationē. Fuit aūt cōgru-
um vt pmo ꝓmulgaret̄ ꝑ modū conſilij
q2 lex euāgelica q̄ eſt ꝑfectiſſima nō de-
buit p̄cipitāter imponi. ſed pmo debuit
dari ſub cōſilio ad hoies alliciēdū ⁊ exer-
citādū: vt poſtea exercitatꝫ poſſet ſub p̄ce
pto imponi. Et notādū q̄ ꝓmulgatio fa

Ita generaliter de conſilio diuio obligat
ad nō cōtēnendū. qui eñ ɔtēnit conſiliū:
ipm ſcʒ irrationabile ⁊ infructuoſū repu
tando: cōtemnit conſulentē. Vñ caueant
mordētes paupertatē euāgelicā. tales nā-
qʒ cōtemnūt christū q̄ hanc pſuaſit obſer
uare. Promulgatio autē ꝑ modū p̄cepti
obligat nō ſolū ad nō cōtēnendū ſed etiā
ad obſeruandū. Secus aūt eſt de cōſilio
et p̄cepto hūano. Licet eñ tā cōſilium q̄ʒ
p̄ceptū ſui ſupioris cōtēnere irrationabi
le ⁊ infructuoſum iudicādo: non tñ licet
eius p̄ceptū cōtemnere non obſeruando.
Si tñ ſit irrationabile ⁊ infructuoſū: ra-
tionabiliter laborandū eſt ad reuocatio-
nē talis p̄cepti ⁊ ad correctionē ⁊ amotio
nē talis fatue p̄pientiʒ. Fuit igit̄ bapti-
ſmus p̄mo ſub cōſilio: et hoc a ſua iſtitu
tione vſqʒ ad p̄dicationē ſolennē ⁊ auten
ticā eius in die Pētecoſtes. quia vſqʒ ad
illā diem nō p̄dicauerūt apli publice. Et
ex tūc fuit ſub p̄cepto in hierlm ⁊ deinde
in alijs locꝭ in q̄bꝫ lex euangelica ſolēnit̄
p̄dicabat̄. et hoc in q̄buſdā poſt mēſem:
in alijs poſt annū: in alijs ꝟo poſt decem
§.h. annos: ſm q̄ eis p̄dicabat̄. His p̄miſ
ſis dicit Sco. ad q̄ſtionem q̄ ex q̄ bapti-
ſmus cōſulebat̄ nō fuit circūciſio neceſſa-
ria volēti baptizari. ſed currit vtrunqʒ
ſub diſiunctiōe: vt iude⁹ eligeret q̄dāiqʒ
vellet. et ſic fuit euacuata q̄ʒtū ad neceſſi-
tatē: nō tñ q̄ʒtum ad vtilitatē. Eſt eñ cō
gruū q̄ tp̄e intermedio inter duas leges
qñ prima nō ſubito tollit̄ nec ſecūda ipo
nit̄: q̄ ambe ſimul currāt ſub diſiunctiōe
Vñ ſi añ paſſionē aliq̄s iude⁹ ad p̄dica-
tionē Petri baptizaſſet filiū ſuū ⁊ nō cir-
cūcidiſſet: ſi paruulus fuiſſet mortu⁹: fu-
iſſet ſaluat⁹. q2 baptiſmus a p̄ma inſtitu
tione contulit gratiam. Etſi dicas q̄ ve-
rū eſt q̄ paruulo ſufficit baptiſm⁹: ſed p̄r
peccauit nō circūcidendo. Cōtra. Ante
octauū diē potuit baptizare paruulū ſu-
um. g̃ non tenebat̄ ei p̄uidere de alio re-
medio cōtra originale: cum iam haberet
remediū efficax cōtra illud. Cōfirmat̄.
q2 cōſiliū de remedio ꝑfectiori cōtra ori-
ginale (cuiuſmodi eſt baptiſm⁹) videt̄ li-
centia de nō obſeruādo remediū impfe-
ctius: cuiuſmodi erat circūciſio. Et ſic q̄ʒ
diu baptiſmus fuit ſub conſilio reddidit
circūciſionē non neceſſariā. Cū ꝟo bapti
ſmus fuit ſub p̄cepto: euacuauit circūciſi
onē nō ſolū q̄ʒtum ad neceſſitatē ſed etiā
q̄ʒtum ad vtilitatē. extūc eñ nihil valuit
cōtra originale. fuit tñ poſtmodū iudeis
cōuerſis licitū obſeruare circūciſionē et ce
tera legalia: dū tñ ſpem in eis ñ ponerēt
credēdo. ſ. legē euangelicā ſine eis nō ſuf-
ficere ad ſalutē. Quia eñ lex vet⁹ nō erat
mala ſicut idolatria: ideo nō debuit ſubi
to repelli. ſed debuit ſynagoga cū hono-
re ſepeliri. vñ Paulus circūcidit Timo-
theū qui erat de matre iudea. Act. xvj. et
vt habet̄ Act. xxj. de cōſilio Jacobi fuit
in tēplo purificat⁹ ſm legē. Quo aūt tp̄e
fuit iſta Pauli purificatio: cōgnoſci pōt par-
tim ex textu Act. partim ex magi. hiſto.
Jſtud eñ fuit añ captionē ei⁹ ꝑ. vij. dies
vt patet Act. xxj. Jſta aūt captio fuit cir-
ca p̄ncipiū regni Neronis. q2 tertio anno
regni Neronis venit Rhomā ſm magi.
hiſto. Nero aūt cepit regnare circa. xx. an-
nū a paſſione chri. Jllo aūt tp̄e euāgeliū
erat valde publicatū in iudea: ⁊ tñ a chri
ſtianis obſeruabant̄ ibi legalia. Vñ di-
cit Jac. Act. xxj. Vide quot milia hoim
crediderūt ⁊ oēs emulatores ſūt legꝭ. Apō
aūt gētiles cōuerſos ñ erāt legalia obſer
uāda p⁹ publicatiōeʒ euāgelij ſaltē poſt
xiiij. annos a paſſiōe chri qñ Paul⁹ reſi-
ſtēs q̄buſdā legalia eē obſeruāda aſſerē-
tibꝫ: aſcēdit hierlm ad ſeniores ſuper illa
q̄ſtiōe: ſic hr̄ Act. xv. vbi p̄mo allegabat
Petr⁹ factū Cornelij: de q̄ hr̄ Act. x. oſtē
dēdo legalia eē euacuata. Deinde Jacobꝰ
tanqʒ eps hieroſolymitāꝰ ꝓfert ſniaʒ ſm
ma. hiſto. Licʒ ei petr⁹ eēt p̄ncipal: detu-
lit tñ iacobo q̄ʒtū ad ſnie ꝓlatiōeʒ: q2 erat
eps loci. Et ſic fuit ibi diffinitū legalia ñ
debere iponi gētibꝫ ɔuerſ: ſed q̄ abſtine
rēt a fornicatiōe quā gētiles licitā eē crede
bāt: ⁊ ab idolothitiʒ. q̄ʒuis ei comedere ō
imolatꝭ idol' de ſe nō ſit malū: a talibꝫ tñ
eſt abſtinēdū ꝓpt̄ ſcādalū ifirmoꝝ q̄ poſſ
ſent credere h̄ fieri i venerationē idoli: vt
hr̄. j. Coꝝ. viij. ⁊. x. caplis. Dicit etiā Jaco
bus q̄ abſtinerēt a ſuffocato ⁊ ſanguine.
nō q̄dē de neceſſitate ſed de ɔgruitate ⁊
ad tp̄s: vt. ſ. eēt amicabilꝭ ſocietas ipoꝝ ⁊

cõuerſoꝝ de iudeiſmo cum quibꝫ habita
bant qui hũc abuſ maxime abhorrebãt.
Contra predicta arguit̃ ſic. qꝛ vt dicit
Paulus ad Gal. ij. Cum veniſſet petrꝰ
§.iij. antiochiã reſtiti ei in faciẽ qꝛ rep̄hẽſibilis
erat. Prius enĩ ꝙ veniſſẽt quidã a iaco-
bo: cũ gentibꝫ edebat. Cum aũt veniſſet
ſubtrahebat ſe timẽs eos qui ex circũciſi
one erant ꝗ nõ licebat petro legalia ob-
ſeruare cũ fuerit rep̄henſibil' ex tali obſer
uantia. Rñſio. Petrus nõ fuit rep̄hen
§.iiij. ſibilis ꝓpter obſeruantiã legaliũ qꝛ hoc
erat ei licitũ: vt dictuſ eſt ſꝫ qꝛ exẽplo ſuo
De rep̄ cogebat gentes iudaizare cum in eccleſia
henſiõe gentiũ nõ ꝯformabat ſe modo viuẽdi eo
petri fa rum: ſed ſe ab illis ſubtrahebat. Ut enĩ
cta a ait Amb. Auguſtino: Ad quãcũꝗ eccle
paulo. ſiam veneris: illi te ꝯformes. Ex iſta nã-
ꝙ ſubtractione ſequebat̃ ſcandalũ genti
liũ: intantũ ꝙ aliqui inducebant̃ ad cre-
dendũ ꝙ talis obſeruãtia ciboꝝ in lege
ꝓhibitoꝝ eſſet neceſſaria ad ſalutẽ: ꝛ ſic
ſubtrahẽdo ſe a gentibꝫ cogebat eos iu-
daizare nõ verbo ſed facto. quapropter
rep̄hẽſibilis erat vt ſcribit paulus in ſcri-
ptura canonica in qua nihil eſt falſuſ. fuit
tñ eius pctm̃ veniale qd̕ bene in aplis fu
it poſt ꝯfirmationẽ ſpũſſancti iuxta illud
Ioh. in canonica p̄ma. j ca. Si dixerimꝰ
quia pctm̃ nõ habemus ꝛc. Quãuis enĩ
apli in actibꝫ ꝛ verbis que dixerũt vt ho
mines errare poſſent: tñ nullus apl's vel
ꝓpheta vnꝗ̃ tñ in ſcriptor alicuiꝰ ptis ſa-
cre ſcripture aliq̄ mõ errauit qꝛ ſm Aug.
in epl'a ad hieroñ. Si ad ſcripturas diui
nas admiſſum fuerit mẽdaciũ ꝗtũcũꝗ
paruũ nihil in eis remanet ſolide verita-
tis qua ꝯuincat̃ aduerſarius. quicq̃d enĩ
ꝯtra ipm allegatũ fuerit rñdebit illd̕ mẽ
daciter eſſe dictum ſcꝫ iocoſe vel officioſe
Cũ igit̃ paulus in epl'a ad Gal. q̃ eſt ꝑs
ſacre ſcripture p̄dicta ſcribat: neceſſe ẽ di-
cere ipa eſſe ſimplr̃ vera. vel totius ſacre
ſcripture auctoritas auferret̃. nec põt ex-
cuſari petrus ꝙ hoc faceret ꝓpter ſcanda
lum iudeoꝝ vitandũ: qꝛ nõ eſſet ibi mate
ria ſcandali ꝑfectoꝝ nec paruuloꝝ. ſꝫ tm̃
phariſeoꝝ de quo nõ eſſe curandũ docet
chr̃s. qꝛ cũ dixiſſent diſcipuli. Scis ꝙ au
dito hoc verbo ſcandalizati ſũt de come

dendo. ſ. abſꝗ lotione manuũ. Rñdit. ſi-
nite eos. i. nõ curetis de illo ſcãdalo. Ta
le autem ſcandalũ fuiſſet hic: qꝛ ex genere
actus nullus debuit ſcãdalizari niſi ma-
le ſentiẽs de libertate euãgelica: qꝛ ſimpli
citer fuit licitũ iudeis ſic ꝯuerſis nõ ſerua
re legẽ vt dictũ eſt: ꝛ maxime cũ erãt inter
gentes. Et hoc debuit petrus ipis ver-
bo ꝛ exẽplo oñdere cũ eſſet ipoꝝ p̄latus
Magis enĩ debuit veritatem ꝯſtanter
tenere in ope ꝛ eos adducere ad rectitu-
dinẽ ſuã: ꝗ ꝓpter timorẽ illoꝝ flecti ad il
lud qd̕ erat eis magꝫ acceptũ. Etſi q̄ras
qñ circũciſio fuit ſimplr̃ illicita etiã iudeiſ
ꝯuerſis. Rñdet Bonauẽ. ꝙ hoc fuit qñ
euãgeliũ fuit ꝑ totũ mũdũ ꝓmulgatũ. iu
xta illud. In oẽm terrã ꝛc. Scotus autẽ
dicit ꝙ tẽpus illud nõ habemꝰ in ſcriptu
ra canonica. qꝛ hiſtoria ſcripture nõ du-
rat vltra triceſimũ annũ a paſſione chr̄i:
ꝛ toto illo tpe licebat iudeis legẽ obſerua
re. nec credit ꝙ hoc fuerit omiſſum vſꝗ
ad euerſionẽ hierl'm ſiue diſ̄ſionẽ iudeo
rũ cũ gentibꝫ: tũc enĩ forte ꝯformabãt ſe
gentibꝫ cũ quibꝫ erant diſ̄ſi. vel põt dici
ꝙ deus ꝑ aplos ꝛ ſucceſſores eoꝝ deter-
minato tpe ſimplr̃ ꝓhibuit legalia obſer
uari. Unde eccl'ia nũc tenet. ꝙ hereſis eſt
dicere ꝙ legalia currãt cũ lege euãgelica.
extra de baptiſmo ꝛ eius effectu. Maio-
res. Ad argumẽta p̄ncipalia. Ad pri-
mũ dico ꝙ in lege erãt moralia iudicia- §.v.
lia ꝛ cerimonialia. Et ꝗtum ad quodli-
bet iſtoꝝ põt intelligi verbũ chr̄i. Non ve
ni ſoluere legẽ ſꝫ adimplere. Decalo- §.vj.
gus enĩ ſimplr̃ manet: ſed ꝑfectius expo
ſitũ ꝗ iudei itelligãt. ſic apparet Math.
v. Audiſtis qꝛ dictũ eſt antiq̄s. Non oc-
cides ꝛc. Iudicialia vero manẽt nõ in §.vij.
ſe ſed in equalẽtibꝫ ꝗtum ad finẽ. finis eñ
iudicialiũ erat pacifica habitatio hoim
ad qd̕ magꝫ valẽt mores euãgelici ꝗ lex
talionis. Magis enĩ ſeruat̃ pax ſi nõ ꝑ-
cutiens ꝑcutientẽ: ꝗ ſi oculus ꝓ oculo vel
dens ꝓ dente reddat̃. licꝫ etiã bene nunc
ſtatuere p̄ncipibꝫ aliq̄ q̃ erant in lege moy
ſaica. ꝛ illa ligãt auctoritate p̄ncipis nũc
inſtituẽtis: nõ auctoritate legis moyſaice
Cerimonialia aũt nõ manẽt in ſe ſed
in ſuis ſignificatis. vmbra enĩ trãſijt ꝛ ve

ritas ſucceſſit. Oēs eīm ille purificatiōes ſignabāt purgatiōe; a pctō. ⁊ ille oblationes ſignabāt oblatione pfectā chri ⁊ actus quoſcūq; latrie. fidei: ſpei ⁊ charitatis in deū. Chrs itaq; nō ſoluit legē: ſed pfecit inſtituēdo remedia pfectiora q̄ eſſent in veteri lege. De cerimōialib9 aūt remāſit rhurificatio. vt dicit Rich. Obſeruāt etiā chriſtiani quedā feſta que iudei obſeruabāt. puta feſtū pētecoſtes. nec tn̄ iudeizāt q2 nō obſeruāt illa tanq̄ obligatoria a lege moyſaica: ſ3 tanq̄ ab eccleſia inſtituta. Dicit aūt pentecoſtes a penta qḋ eſt qnq; ⁊ coſte qḋ eſt decē. q̄ſi qnquies decē. q2 quinquagena die ab immolatione agni fuit data lex iudeis in monte ſina. ⁊ ſpūſſctūs deſcēdit ſup chri diſcipulos in monte ſion quinquagena die a paſca. Ad ſcḋm dico q̄ circūciſio data eſt in fedus eternū q̄tum ad figuratiōnē q2 eſt ſignū circūciſionis corpoꝝ in vita eterna ab omni corruptiōe. ⁊ hoc mō data eſt terra pmiſſionis filijs iſrael in poſſeſſionē eternā: vt habet in eodē capitulo quā tn̄ iudei nō poſſident tpaliter vt ptꝫ ad ſenſum.

Circa diſtinctionē. iiij.

Di. iiij. §. j. Querit vtrū paruulus exñs in vtero matrꝭ poſſit baptizari: Q2 ſic. Puer i vtero matris pōt infici pctō ade. igit etiā pfici dono dei ⁊ ita baptizari. pbat 2ña. q2 donū dei eſt potētius q̄ ſit pctm̄ ade. Contra. j. ad Cor. iij. Non prius qḋ ſpūale eſt ſ3 qḋ aiale. igit pri9 oportꝫ naſci corpalr q̄ ſpūaliter renaſci. Hic pmo videndum eſt an paruuli baptizati recipiāt effectū baptiſmi. ſcḋo de q̄ſito. Quantum ad primū dicit Aug. in enchiri. A paruulo recēter nato vſq; ad decrepitū ſicut null9 phibet a baptiſmo ita nullus eſt q̄ non moriat in baptiſmo pctō. nullus aūt moritur pctō niſi recipiat gratiā licꝫ aūt de9 poſſet de potentia abſoluta dare alicui grāꝫ ſine fide ⁊ ſpe. ōnde q̄ ſint duo abſoluta diſtincta. tamē q2 dei pfecta ſunt opa Deut. iij. ⁊ q̄n hoiem ſanat totalr ſanat: ideo 2cedit q̄ nō infundit gratiā paruulo ſine fide ⁊ ſpe. Quantū ad ſcḋm dicit Scotus q̄ vel puer ſm oēs ptes eſt in vtero matris vel ſm aliquā partē apparet extra vterum. ſi primo modo: nō pōt baptizari. q2 baptiſmus eſt lotio ſiue ablutio in aqua: paruulus aūt ſic in vtero matris exñs nō pōt lauari. q2 nec ſic imediate tāgi ab aqua. Ex hoc ſequit corollarie q̄ ſi paruulus inuolueret in corio ⁊ illud poneret in aquas ita q̄ aqua nō tāgeret corpus eius: non eſſet baptizatus. Si ſcḋo mō: aut parꝫ pars pncipalis puta caput ⁊ tūc pōt baptizari in illa pte ⁊ in ħ ſimpliciter baptizat. Nō eīn eſt veriſimile q̄ in die penteē. q̄n baptizati fūt tria milia q̄ quilibꝫ lauaret q̄tum ad totū corpus ſuū in aqua: ſed pōſſe q̄tū ad faciē aſpergendo vel q̄tū ad caput pfundendo ⁊ in iſto caſu ſi puer poſtea naſceret nullo mō oporteret eū rebaptizari. Si autē apparet ps minus pncipalis puta man9 vel pes: illa eſt baptizāda. q2 in ipa eſt tota aīa: licꝫ nō oēs ſenſus ſicut i capite. Si tamē poſtea naſceret: eſſet ad cautelam ſub cōditione baptizandus. Si aūt talis mortuus naſcit: ſepeliēdus eſt i terra bn̄dicta Credendū ei eſt q̄ de9 ſuppleat illud qḋ impotētia impediret. Concordat Tho.

Ad argumētū. Dico q̄ deus nō iuſtificat paruulū p ſacramētū baptiſmi: dū eſt totaliter in vtero. q2 nō eſt capax hui9 ſacramēti. pōt tn̄ p donū ſuū ipm iuſtificare baptiſmo flaminis ſeu ſpūſſancti. ſic fecit de Hieremia ⁊ btō Johe baptiſta. §. iiij. Poſſet etiā iuſtificari baptiſmo ſanguinis vt ſi mater occideret pter iuſticiā: ſimilit ⁊ paruulus in ei9 vtero exiſtēs. Unde ita baptizatur baptiſmo ſanguinis: ſicut ſi extra vterū p iuſticia moreret.

Qſtio. ij. §. j. Secūdo q̄ro vtrū ſinuit9 recipiat baptiſmū: Q2 ſic. q2 paruulus ⁊ furioſus recipiunt baptiſmū q̄ uīcūq; renitāt. ergo ita recipit inuitus vt voluntarius. Item Non poteſt magis cogi volūtas q̄ mortem cōminādo. ſed ſi aliquis timore mortis ſacrificet idolis erit idolatra: ergo ſimiliter ſi ſacramentū recipiat timore mortis ſacramentū verum eſt. Contra ex. §. ij.

r ſ

de baptiſmo dicit Innocētius ꝙ ſi aliqͣs
oīno recuſans imergatᷣ: nō eſt baptizatꝰ.
Rñſio coactio duplex eſt ſcʒ ſufficiens
que dicitᷣ coactio abſoluta: ⁊ inducēs que
dicitᷣ condonata coactio. Si igitᷣ aliquis
imergatᷣ coactiōe ſufficiente vtpote quia
ipo renitēte manibꝰ ⁊ pedibꝰ merſus eſt:
talis nullo modo baptizatᷣ. qꝛ nullo mō
fuit in eo ꝯſenſus nec volūtas: imo fuit
oīno repugnās. ⁊ de tali intelligitᷣ dictū
Innocentij allegatū. Si āt aliqͣs imerga
tur coactione inducente vtpote minis vel
flagellis: ita ꝙ magis vult ſe ſubijcere ſa
cramēto eccleſie ꝙ̄ morte ꝑire. Dico aut
intendit alios illudere ⁊ mortē euadere: ⁊
tunc qꝛ nō eſt intentio: nō eſt ſacramentū
ſicut nec ille dicitᷣ baptizatus qͥ ꝯſenſit ſe
imergi ioco. Deus eñ qui dicit ꝑ ſapien
tem. Prebe mihi fili cor tuū: nō vult ali-
quē inuitum familie ſue aſcribi. Aut ipe
vult illud qꝺ facit eccleſia circa ſe fieri ma
gis ꝙ̄ perire ⁊ tūc ſiue credat ſiue nō: reci
pit ſacramētū: qꝛ lʒ noluit abſolute: vult
tñ ꝯditionaliter. ⁊ ideo recipit characterē
ex eodem. Maiores. Qui terroribꝰ aut
ſupplicijs violēter attrahitᷣ ne detrimen-
tū incurrat baptiſmi ſacramentū ſuſcipit

De paruulis et furioſis. Ad illud qꝺ obijcitᷣ de paruulo ⁊ furi
oſo: dicendū ꝙ nō eſt ſile. qꝛ illi nō habēt
vſum rōnis vnde nō ſtatur appetitui ſuo
ſed voluntati offerentiū. Tñ de furioſo
diſtinguitᷣ. quia aut habuit aliqñ vſum
liberi ar. aut non habuit ſi nō habuit: iu-
dicandū eſt ſicut de paruulo. ſi habuit ⁊
in illo baptizari voluit: iudicandū eſt illū
baptiſmū recipe. ſʒ ſi nullo modo voluit
nō ē credendū ipm recipere ſacramentū.
Hec Bonauē. Quibꝰ ſco. addens dicit.
ꝙ non vtens nūc rōne ſupponitᷣ nūc habi
tualiter ꝯſentiens ⁊ diſſentiens: ſm ꝙ ſe
habuit actualiter in ſanitate imediate an
te iſtud impedimentū. puta ſi tūc actualr
ꝯſenſit: iudicatur nunc habitualiter ꝯſen
tiēs. ſic tunc actualiter diſſenſit. iudicatur
nunc habitualr diſſentiens. Et dicitᷣ im-
mediate: ita ꝙ inter actū illum ⁊ illud im
pedimētū nō interuenerit motus volūta
tis oppoſitus. Et ſic iſte habitualiter ſe
habens poteſt recipere ſacramentū ſicut
potuit prius. quando actualiter ſic vel ſic
ſe habuit. Si tñ ſperetᷣ eū qui nūc nō vti-
tur rōne rediturū ad vſum rōnis: expedit
expectare tēpus in quo vtatᷣ ratione. pu-
ta de dormiēte expedit expectare tēpus
vigilie. de furioſo tempus lucidi interual
li. Si autem nō ſperetᷣ puta de eo qui ha
bet ꝑpetuū impedimentū vſus rationis
expedit eum baptizare ſi eſt capax bapti-
ſmi modo ſupradicto. Dicit inſuꝑ ꝙ non
eſt neceſſariū ꝙ vtens ratiōe recipiēs ba-
tiſmū vel alia ſacramēta habeat ſꝑ actua
lem intētionē. quia nimis difficile eſt hoī
pro ſtatu iſto non diſtrahi. Unde Aug.
iij: de libero arbitrio. Non eſt in poteſta-
te noſtra quibꝰ viſis tāgamur. ⁊ ideo no
luit deus hominē ad hoc obligare. Si-
cut ſacerdos diſtractus vere conficit. dū
tamen induēdo ſe intendat celebrare miſ
ſam ſm morē eccleſie. Sufficit igitᷣ recipi
enti baptiſmū ꝙ habitualr ꝯſentiat. Iu
dicatur autē habitualiter ꝯſentiens qui
aliqñ habuit actualē aſſenſum nō inter-
ueniēte diſſenſu. Uel ſm Rich. ille dicitᷣ
ꝯſentire habitualiter in aliquā rem: qͥ ſic
diſpoſitus eſt ꝙ ſi actualr ⁊ deliberate re
cogitat de illa re actu conſentit in illam.
Ad ſcdm cum obijcitᷣ de cōminatione §. iij.
mortis: dicendū ꝙ maior pōt eſſe coactio
ꝙ̄ hec. nam hec eſt ſolū inducēs nō ſuffi-
ciens. ſed cū accipitᷣ velit nolit ⁊ imergitᷣ:
ibi eſt ſufficiēs coactio. Quāuis eñ vo-
lūtas nō poſſit cogi in volēdo: pōt tñ ſim
pliciter fieri coactio in actu exteriori. Uñ
volūtas inducta volēs eſt: ⁊ ideo hic im-
primitᷣ character ⁊ ibi non. Et eſt exēplū
in illo qui ponit thura timore mortis: et
de eo cuius manus trahitᷣ violenter: pri-
mus ꝯſentit ⁊ peccat ⁊ dicitur ſacrificat
re: ſecūdus non.

Tertio q̄ritur vtrū adultus fictus recipiat gratiā baptiſmi. Q̄ſtio. iij. §. j.
Rñſio. Fictus dicitᷣ
qͥ aliꝺ ꝓtēdit exteriꝰ. ꝙ̄ hēat interiꝰ. Hꝰ aūt
in ꝓpoſito pōt fieri duplr. Uno mō cū
aliquis oñdit ſe velle recipere illam ablu
tionem eo modo quo eccleſia ipam inten
dit conferre: ⁊ tamen oppoſitum habet in
animo. ⁊ iſte non recipit ſacramentū ſicut
patet ex queſtione ꝑcedēte. ⁊ ſi talis poſt-

ea rediret a fictione: baptizandus eſſet: tamen eccleſia iudicaret illum conſenſiſſe in ablutionē ſacramentalē ⁊ cogeret ad obſeruantiā fidei chriſtiane: quia preſumit partem meliorē quādo ſigna magis eā pretendūt. Alio modo pōt dici q̄s eſſe fictus oſtendendo ſe eſſe diſpoſitum ad recipiendū ſacramentū: ⁊ tamen eſt indiſpoſitus interius. quia habet obicem contra gratiam. puta infidelitatem vel aliqͦd pctm mortale tūc in actu. vel p̄teritū de q̄ nullo modo atteritur nec in generali nec in ſpeciali nec ſibi aliquo modo diſplicet. ⁊ talis licet recipiat characterē: non tamē recipit grām. quia vt ait Aug. de penitētia. Omnis qui iam ſue volūtatis arbiter ꝯſtitutꝰ eſt: niſi peniteat eū veteris vite: nō pōt nouā inchoare. Nec talis pōt rebaptizari: quia deꝰ ꝯſtituit baptiſmū nō iterabilem: ne ꝓpter plenam remiſſionem que fit ibi tam pene q̄ culpe daret occaſio ſepius delinquendi. Dimiſſa tñ fictione per penitentiā: baptiſmus habz ſuum effectū. Unde Aug. de baptiſmo paruulorꝝ. Tūc valere incipit baptiſmꝰ ad ſalutē: cum illa fictio veraci ꝯfeſſione receſſerit: q̄ a corde in malicia pſeuerātie peccatorꝝ ablutionē nō ſinebat fieri. Licet autē recedente fictione detur gratia qua peccata p̄cedētia baptiſmū delentur q̄ntum ad culpam ⁊ q̄ntum ad penam: pro ipſa tamē fictione ⁊ peccatis baptiſmū ſequētibus eſt penitentia imponenda. ſm Bonauē. Scotus aūt dicit ꝙ recipiens baptiſmū cum tali fictione que fuit impedimentū effectus baptiſmi forte peccauit mortaliter faciendo irreuerentiā ſacramēto. Idem poſſit dici de alijs ſacramētis

qō.iiij. ## Quarto q̄ritur vtꝝ

§.j. iam iuſtificati teneant ad baptiſmi ſuſceptionē: Et nō. quia non legitur de apoſtolis nec de beata virgine ꝙ fuerit baptizati. Preterea Baptizatus baptiſmo ſanguinis non tenet ad baptiſmū fluminis cuz ſtatim euolet. ergo nec baptizatus baptiſmo flaminis. Conſequentia patz. quia hec duo baptiſmata ponuntur eque ſupplere vicem baptiſmi fluminis. Preterea Baptiſmꝰ receptus a iuſtificato fruſtra recipitur. cū iam habeat effectum baptiſmi. ergo non tenetur illum recipere. Probatur ꝯſequētia. quia nihil eſt fruſtra in operibus dei.

In oppoſitū Joh. iij. Niſi quis renatus fuerit ⁊c. Rñſio. Poſt baptiſmuz promulgatū per modum precepti quilibet quātūcūq̄ iuſtificatus qui non impleuit illud preceptū cum quo nō diſpenſauit deus tenetur ad baptiſmum affectu ⁊ pro loco ⁊ tempore: ſi manet nobiſcum viator quouſq̄ poteſt cōmode recipere in effectu. quia lex vniuerſalr promulgata omnes obligat. tale fuit preceptū de baptiſmo recipiēdo ⁊ hoc rōnabiliter. quia congruū fuit omnes de lege chriſtiana habere vnum ſignum in quo conuenirēt inter ſe: ⁊ differret ab alijs: per cuius ſuſceptionem efficerentur de familia chriſti.

Ad primū argumentū gloſa quedam ſuper illud Joh. xiij. Qui lotus eſt: videtur dicere ꝙ apli fuerit baptizati. qd̓ probabile eſt. quia chrūs in cena fecit eos ſacerdotes: conferens eis poteſtatem conficiendi corpus ſuum. Ordo autem ſacerdotij preſuppoīt baptiſmū ſaltem de cōgruo. extra de preſbytero nō bap. Veniens. §.ij. Ad ſcōm dico ꝙ ſi baptizatus baptiſmo ſanguis manet nobiſcū viator tenet ad baptiſmū flumīs ꝓ loco ⁊ tpe. hͦ aūt bñ eſt poſſibile ſicut de quibuſdā legit ꝙ bis facti ſunt ꝯfeſſores qr ſuſtinuerūt bis penas ꝓ fide ꝑ q̄s tñ nō ſūt mortui. Si aūt baptizatꝰ baptiſmo ſanguis morit: nō ē obligatꝰ ad ſacrm baptiſmi. qr ſacra nō hñt locū niſi ꝓ ſtatu vie. §.iij. Ad tertiū dico ꝙ nullꝰ fruſtra recipit baptiſmū. qr grā ibi auget ſi nō puēit ad t̄minū ⁊ ſi forte pꝰuēit: addit illi meritū obediēdo p̄cepto diuio. Nec ē fruſtra pꝰ plenitudinē grē (ſi q̄s eā hrēt) addere opa meritoria §.iiij.

Quinto q̄ritur vtꝝ qſtio.v.

oēs baptizati recipiāt eq̄lr effectū baptiſmi. Rñſio effectꝰ baptiſmi diſtinguit in effectū q̄ eſt res ⁊ ſacramentum qui dicitur character. De quo dicetur diſtictiōe. vj. ⁊ in effectū qui eſt res tm̄. ſcz gratiā ꝑ quā aīa mundat a pctō originali ⁊ actuali. ⁊ diminuit fomes quantū ad effectuz quē ꝯſueuit cauſare in aīa. Secundū cm̄ ꝙ gratia auge

tur fomes minorē habet efficaciā ad icli-
nandū ad pctm̄. Ponit exemplū de lapil
lo alligato alis aqle: ſi creſceret ỽtus mo
tiua ale: tanto grauitas lapilli diminueret
re: nō in ſe ſed q̄tum ad effectū. q2 q̄nto
eſſet maior ỽtus in ala: tanto min⁹ lapis
impediret aſcēſum. Hic igit̄ q̄rit̄ de iſto
effectu baptiſmi. ſ. de grā. De quo dicit
Scotus q̄ baptizati vel ſunt paruuli vł
adulti. cōparando paruulū ad paruuluz
nō hn̄t motū ꝓpriū. et ideo nullā īeq̄lita-
tē ex pte ſui ad grām recipiendā. Poteſt
tn̄ eſſe maior motus in parentib⁹ vni⁹ q̄
alteri⁹ pro paruulo ſuo. vł in aliq̄b⁹ alijs
miniſtrantib⁹ vel aſſiſtentib⁹ baptiſmo: ꝓ-
pter q̄z merita deus vni paruulo pōt cō
ferre maiorē grām q̄ alij. ſed hoc non eſt
ỽtute baptiſmi ſed ỽtute meriti. et h̄ mō
forte parētes bti Nicolai orationib⁹ ſuis
meruerunt ſibi maiorē grām q̄ erat in eo
etiā paruulo pncipiū tāmirabilis effect⁹
vt duob⁹ diebus in hebdomada vnica
tm̄ lactatiōe cōtent⁹ maneret. Et quo ad
hoc magis optandū eſt puez baptizari a
bono ſacerdote q̄ a malo. q2 orationes ſa
cerdotis boni quas facit an̄ baptiſmū et
poſtea: magis exaudiunt̄ et valent pro il-
lo q̄ fiūt. Si aūt baptizati ſint adulti: cū
illi p motū ꝓpriū poſſint eſſe ieq̄liter diſ-
poſiti: et in ſacramēto cōferat̄ grā ſm ꝓ-
portionē diſpoſitiōis in ſuſcipiente: ſeq̄-
tur q̄ inequalis effect⁹. Qz ſi compares
paruulū adulto: regulariter paruul⁹ nul-
lum meritū habet: Adult⁹ ỽo q̄ntūcūq̄
tenuē habeat voluntatē: dū tn̄ cōſentiat
recipe ſacr̄m: nec ponat obicē: videt̄ habe
re meritū ꝓpriū et p tanto magis diſpoſi-
tus q̄ paruulus. Si autē q̄rat̄ de grā q̄
dat̄ in baptiſmo ỽtute baptiſmi ꝛ nō vir
tute meriti: dicit̄ cōmuni⁹ q̄ talis effect⁹
de lege cōmuni eſt equalis.

q̄ſt. vj. Tx paruulus ex-
poſitus ſit baptizādus. Re-
ſpōſio. Aut iueniunt̄ in eo cer
ta ſigna q̄ nō eſt baptizatus: ſicut mul-
ercule ꝯſueuerūt cū eo ponere ſal ſicut cū
deportandis ad baptiſmuz. et tūc abſq̄
aliq̄ heſitatione baptizādus eſt abſolute
Aut nō inuenit̄ cū eo tale ſignum: nec po

teſt haberi p teſtimoniū alicuius fidedi-
gni q̄ ſit baptizatus. et tūc baptizādus
eſt ſub forma illius ca. extra d̄ baptiſmo.
et eiꝰ effe. De q̄b⁹ dubiū.

q̄ſt. vij. §. j. Trū paruuli infi-
deliū ſint iuitꝫ parētib⁹ bapti-
zandi: Dicit̄ a q̄buſdā q̄ non.
Quia aut redderent̄ parētib⁹: et tūc eorū
baptizatio eſſet in cōtumeliā fidei chriſtia-
ne. q2 poſtea nutrirent̄ a parētib⁹ in erro
re parentū. Aut non redderent̄: et tūc fie
ret illis iniuria. quia dū paruuli ſunt ius
habent in eis parentes. Sed iſta ratio lz
forte cōcludat de quacunq̄ ꝑſona priua-
ta q̄ non poſſet eos auferre et baptizare:
nō videt̄ tamē ꝯcludere de pncipe habē
te regimē reipublice. Cū eīm in paruulis
magis habeat deus ius dominij q̄ pa-
rentes: ſequit̄ q̄ principi qui maxime de-
bet zelare p dn̄io ſeruādo ſupmi dn̄i ſcz
dei: nō ſolū licet ſed etiā dz auferre puu-
lū a dn̄io patrꝫ volētꝫ eū educare ꝯ cultū
diuinū: cū inferior ptās n̄ obliget in his
q̄ ſūt ꝯ ſupiorē: ſm Aug. d̄ ỽbis dn̄i. Di
cit igit̄ Sco. q̄ ſi pnceps h̄ faceret cū bo-
na cautela ne. ſ. parētes coḡ cētes hoc fu
turū occiderēt pueros: ꝛ baptizatos face
ret religioſe educari: bn̄ faceret. imo qd̄
plus eſt credit religioſe fieri ſi ipſi paren-
tes cogerent̄ minis ꝛ terrorib⁹ ad ſuſcipi
endū baptiſmū ꝛ ad ſuādū poſtea ſuſce-
ptū. q2 eſto q̄ ipſi nō eſſent oēs vere fide-
les aio: tn̄ min⁹ malū eſſet eis n̄ poſſe im
pune legē ſuā illicitā ſeruare: q̄ poſſe eaz
libere ſeruare. et tūc educarent̄ filij eoz in
tertia ꝛ q̄rta generatiōe: et eſſent vere fide
les. Ad h̄ facit q̄ concilū Tholetanū
xlv. di. cōmendat Siſebutū tanq̄ pncipē
religioſiſſimū. q2 ifideles coegit ad fidē.
Et ſi dicas q̄ ſm ꝓphetiā Eſa. xxxj. quā
recitat P iu. ad rho. xj. Reliq̄e iſrł̄ cōuer
tent̄. et ideo nō ſūt iudei cogēdi ad relinq̄n-
dū legē ſuā. Rn̄o. Iudei adherebūt anti
chriſto vt dt̄ dn̄s Ioh. v. Ego veni i noie
pa. mei: ꝛ n̄ acce. me. ſi ali⁹ vene: ſuſc. Et §. ij.
ſi dicas q̄ i deſtructiōe antichriſti illi q̄ ſibi
adherebūt ꝯuertēt̄. Dicit Scot⁹ q̄ p ita
paucꝫ ꝛ ita tarde ꝯuertēdis de q̄b⁹ nulla
erit ꝓpagatio filioꝝ i lege chriſtiana: n̄ ogte

ret tot iudeos in tot partib⁊ mūdi tantis
tempib⁊ ſuſtinere in lege ſua ꝑſtare.ſʒ ſuf
ficeret aliquos paucos in aliqua inſula
ſequeſtratos ꝑmitti legē ſuaʒ ſeruare: de
§.ij. quib⁊ tandē illa ꝓphetia impleret͛. Cir
ca ꝑdicta aduertendū ꝙ quedā ſunt pe/
ne eternales ⁊ quedā tm̄ tꝑales. Ab omi
eternali abſoluit baptiſmꝰ delendo oēm
culpam. In tꝑalib⁊ vero diſtinguenduʒ
qꝛ quedā ꝯtrahunt͛ vt fames: ſitis ⁊ paſ/
ſiones cōtemporanee vite. quedā impo/
nunt͛ ⁊ aſſumunt͛: vt ieiunia corꝑalia ⁊ ſpi
ritualia exercitia. Baptiſmus igit͛ abſol/
uit ab omi pena tꝑali ſatiſfactiua ſiue aſ/
ſūpta: que ſcʒ reſpicit ꝑſonam. Non autē
ab omni ꝯtracta que reſpicit naturā. vt
ſunt fames: ſitis: infirmitas: mors. Hu/
iuſmodi aūt penalitates remanēt in no/
bis ꝓpter noſtrā humiliationē ⁊ cogniti/
onē ⁊ virtutū exercitationē. ⁊ ad manife/
ſtandū equitatē diuini iudicij: vt illa ſen
tentia quā dictauerat de morte ade ⁊ po
ſteroꝝ eius: imobilis ꝑmaneret. Sic ei
decet deū miſereri. vt imobilis ꝑmaneat
ſententia veritatis. In quo dat͛ nobis ex
emplū pctī fugiēdi. iuxta illō Zacharie.
Adaʒ exemplū meū ab adoleſcētia mea.

Item notandū ꝙ ꝯtritio ſeu peniten/
tia ſupplet vicem baptiſmi in adultis: ſi
deſiderat͛ ⁊ haberi nō poſſit. Unde glo/
ſa ſup illud Joh. iij. Niſi quis renatꝰ fue
rit. ſi neceſſitas impedit: volūtas ſufficit.
Al's em̄ hoi viatori habenti vſum liberi
arbitrij poſſet ꝯtra ſuam voluntatē ꝑdu
di via ſalutis. qō falſum eſt. hoc autē eſt
verū q̄tium ad pctī tā originalis q̄ actu
alis dimiſſionē. ſm Rich. Non autē q̄/
tum ad characteris impſſioneʒ vel pene
temporalis totalem remiſſionē. Scđm
hoc pōt intelligi illud qō dicit Ambro.
in lr̄a. Doleo qꝛ illū quē regeneraturus
eram amiſi. Veruntm̄ ille grām quā pe/
tijt non amiſit. Dolebat em̄ qꝛ licʒ ille q̄
obierat ſine baptiſmo nō eſſet damnatꝰ:
qꝛ nō ꝯtempſerat baptiſmū: ſed popoſce
rat: Aliqualiter tn̄ in purgatorio torque
batur: qꝛ pena tempalis nō fuerat totalr̄
ſibi dimiſſa. Non peccauit aūt Ambro/
ſius in dilatione baptiſmi eius: qꝛ nō diſ
tulit illum baptizare ꝑ negligentiaʒ: ſed
qꝛ ꝯſuetudo eccleſie tunc requirebat ꝙ ca
thecumini nō baptizarent͛ donec ad plenū
eſſent eruditi. ⁊ ſolebant expectari ſolēni
tates paſce ⁊ pentecoſtes ad baptizandū
vt habet͛ de ꝯſecra. diſt. iiij. de cathecu/
minis ⁊ cap̄. Venerabilis. niſi neceſſitas
vrgeret. Melior tm̄ eſt ꝯſuetudo ſtatim
baptizandi ꝓpter periculū mortis.

C Irca diſti/
ctionē quintā. Querit͛ vtrū Di.v.
malicia miniſtri īpediat cō/ q.j.§.j.
ferre verū baptiſmū? Qꝫ ſic Amb. in li/
bro de informādis rudib⁊. Baptiſmus
ꝑfidoꝝ nō mūdat ſed polluit. Prete/
rea. Ciprianꝰ glorioſus martyr dicit ab
heretico nō poſſe ꝯferri veruʒ baptiſmū.
vt dicit Aug. de vnico baptiſmo. ⁊ in iſta
ſententia finaliter ꝑdurauit. ⁊ tamen non
eſt dānatus ſed martyr glorioſus effectꝰ
igit͛ iſta ſentētia nō eſt erronea. In op
poſitū magr̄ in lr̄a. ⁊ Aug ad Oroſium.
Quāuis vnū ſit baptiſma hereticoꝝ qui
in nomine pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſcī baptizant
⁊ eccl'e catholice: tn̄ qui foris eccleſiaʒ ba
ptizant͛ nō ſumūt ad ſalutē: eccl'ia aūt nō
eos baptizat qꝛ in noīe trinitatis baptiza
ti ſunt. Veritas queſtionis patʒ ex au §.ij.
ctoritatib⁊ multis. qꝛ quacūqʒ malicia mi
niſter ſit malus ſiue hereſis ſiue ſciſmatꝭ
ſiue morū: ſi intēdat facere qō facit eccl'ia
⁊ ſeruet modū eccleſie: veꝝ baptiſmū con
fert. ⁊ iſte baptiſmus verum effectū habʒ
in baptizato: niſi ſit impedimentū ex ꝑte
ipſius. Cuius ratio eſt: qꝛ ſic placuit chr̄o
inſtituere. vt Augꝰ. colligit ex illa aucto.
Joh. bap. Super quē videris ſpm̄ de/
ſcendentē. Siquidē baptiſmus talis eſt
qualis is in cuius poteſtate dat͛: nō qua
lis miniſter a quo datur. habet em̄ ſuum
effectū a quocūqʒ detur: etiāſi paganus
baptizaret. de ꝯſecra. diſt. iiij. Rhomanꝰ

Ad primū dico ꝙ aut hereticus ba/ §.iij.
ptizat paruulū in forma ⁊ intentiōe eccle
ſie. ⁊ nihil obeſt paruulo. aut baptizat ad
ultum: ⁊ adhuc ſibi confert ſacr̄m ⁊ effe/
ctum eius: ſi nō eſt in adulto aliquis ma
lus motus. puta ꝯſenſus in hereſim ba/
ptizātis: ⁊ intētio vt fiat diſcipulus eiꝰ:

⁊ de tali intelligēda eſt auctoritas Amb.
Talis eñ ſi recipiat characterē nō tamē
gratiā a pctō purgantē. Ad aliud de
cipriano dico ꝙ aliqua ſunt ita de ſubſtā
tia fidei ꝙ ſunt explicite credēda maxime
a maioribꝯ eccl̃ie. vt dictū eſt in. iij. de arti
culis fidei. Aliqua vero ſūt que de neceſ-
ſario ñ ſſt explicite credēda. nec a maioribꝯ
nec a minoribꝯ cuiuſmodi ſſt mlte ꝯclōnes
virtualiter icluſe in articulis credēdis q̃s
nō fuit neceſſe credere donec eſſent p eccle
ſiā explicite. ſꝫ ſufficiebat ꝙ hō eſſet para
tus eas tenere ꝑ tp̄e q̃ eſſent declarate.
Ad ꝓpoſitū dico ꝙ baptiſmū eſſe ſacr̃m
ad ſalutē neceſſariū ſtatim erat de neceſ-
ſitate fidei chr̄iane. Veritas eñ ſacramē
toꝝ ꝑtinet ad illū articulū: ſanctā eccl̃iam
catholicā. ſed ꝙ ab heretico poſſet ꝯferri
nondū erat expreſſuꝫ tp̄e beati cipriani.
Unde in hoc nō errauit: q: ita ſenſit apō
hereticos nō eſſe baptiſmū qð tñ ꝓmptꝰ
erat ſentire animo circa hoc quod eccleſia
declararet.

Lterius queritur

q̃ſtio.ij. v vtrū malus miniſter peccet ba
ptizādo: Rñdet Tho. ꝙ malꝰ
ſacerdos baptizās cū ſolēnitate quaſi mi
niſtrū eccl̃ie ſe exhibēs: peccat mortaliter.
q: vt ait Augꝰ. in lr̃a. Juſtos oportet eſſe
tanti iudicis miniſtros. Si autem ſim-
pliciter baptizet in articulo neceſſitatis
non quaſi miniſter eccl̃ie. ſed ſicut vetula
baptizare poſſet: nō peccat mortalr̃. Etſi
arguas ꝙ ipē tenet̃ baptizare. g̃ ſi bapti-
zando peccat erit ꝑplexus. qð eſſe nō pōt
Rñſio. ꝙ q̃uis ex officio cōpetat ſibi ꝙ
baptizet. debet officiū ſuum iuſte exercere
nec ꝓpter hoc erit ꝑplexus: q: pōt conte-
ri ð pctō ⁊ tūc baptizare. Concordat ricb.

Einde querit̃ vtꝝ

q̃ſtio.iij d recipiens in ſe vel in alio bapti
ſmū ſeu ſacramentū a malo ſa
cerdote peccet. Rñdet Thom̃. ꝙ malus
miniſter aut eſt ab eccl̃ia p̄ciſus vt ſuſpē-
ſus vel excōicatus: aut nō. Si ſit p̄ciſus
tunc peccat ab eo accipiēs ſacramentum
niſi in neceſſitate in qua poſſet etiaꝫ a pa
gano vel a iudeo ſuſcipere. Si autem nō
ſit preciſus ab eccl̃ia: nō peccat ab eo acci
piens ſacramentū niſi per accidens ſcꝫ ſi
eius peccato cōmunicet. De hoc magis
videbitur diſt. xviij. agendo de partici-
patione cuꝫ excōicatis. Etſi arguas. Sa
cerdos in aliquo caſu peccat indigne ba-
ptizans. igitur ab eo exigens baptiſmuꝫ
conſentit eius pctō. Preterea Eſto ꝙ
ſacerdos non velit baptizare ſine precio.
ꝯſtat ꝙ ſi datur ei preciū ſimonia cōmitti
tur: qð ſine pctō fieri nō pōt. Ad p̄mū
rñdet Thomas ꝙ dato ꝙ malus ſacer- §.ij.
dos peccet baptizando. non tamen oportꝫ
ꝙ ille q̄ ab eo recipit vel exigit baptiſmū
etiam extra caſuꝫ neceſſitatis peccet. Pri-
mo quia iſti non poteſt eſſe certū ꝙ ille ſit
in peccato mortali. cum in vno inſtanti
ſpūſſanctus operetur iuſtificationē impij.
Secundo quia petit qð iuſtum eſt: q: a
ſuo ſacerdote debet ſacramenta recipere
nec ꝓpter hoc cogit vel inducat eū ad pec
candum: quia ille poteſt reddere qð de-
bet non peccando. Unde dicit ſcotus ꝙ
petens magis neceſſitat ſacerdotē ad pe-
nitendum q̃ꝫ ad actum peccandi. Si aūt
non penitet: nihil imputandum eſt ei qui
petit actum illum. quia non petit inq̃tū
peccatum ſed in quantum debituꝫ Nulla
autem malicia excuſat euꝫ a ſoluendo de
bitum quo tenetur alteri: quare non coo
peratur illi directe ad peccatum mortale.
⁊ ſic non peccat petens baptiſmū a cura-
to etiam publice vel notorie malo: vtpo-
te publice fornicario: q̃ꝫdiu ab eccleſia p-
mittitur. quia debitor eſt parochie ſue
in ſacramentis miniſtrandis. Sacerdos
etiā publice malus licꝫ nō ſit curatus: ſi
melior non poſſit haberi eſt preferendus
bono laico q̃tum ad iſtum actum. quia
officiū miniſtrandi ſacramēta in eccleſia
competit ſacerdotibꝯ. Hec ſcotus. Bo-
nauen. vero ꝯcordans dicit ꝙ petens ba
ptiſmū a malo ſacerdote nō peccat nec cō
ſentit eiꝰ pctō. Idē Rich. Ad ſcðꝫ dicit
Thomas ꝙ aut ille qui eſt baptizādus §.iij.
eſt adultus aut non. Si eſt adultus: ſuf-
ficit ei petere baptiſmū ad ſalutem. quia
baptizatur baptiſmo flaminis: nec debꝫ
ꝓpter hoc ſimoniā cōmittere. Si autem
ſit puer qui eſt baptizādus: tunc potius
debet ipſemet puerū baptizare: q̃ꝫ preciū

pro baptiſmo ſacerdoti ſimoniace dare. tamen licitum eſt ei aquā emere: ſi alias aquam habere non poſſet. q2 aq̄ non eſt ſacramentū quicq̄d: 7 ſi ſit ſanctificata nō operaꝛ ad baptiſmū de neceſſitate eius exiſtēs quaſi ſanctificata: ſed quaſi aqua 7 ideo nō emit aquam ſanctificatam ſed

ponit caſus aquam. Sed eſto ꝙ pater ſit mancus vl̕ mutus 7 ꝙ nullus eſſet qui vellet paruulum ſuū baptizare in ꝓuincia: nec poſſit aliquem habere ad hoc niſi emendo baptiſmū: Dicit ſcotus ꝙ debet potius permittere paruulū ſuuz mori ſine baptiſmo ꝗ̄ cōmittere ſimoniā. quia non ſunt faciēda mala vt inde veniant bona: vt dicit Paulus ad Rhom.xj. Et quilibet debet magis diligere ſe ipm ꝗ̄ proximum 7 per conſequens magis in ſeipſo vitare peccatum mortale ꝗ̄ in alio damnationez. Tamen iſte caſus de difficili vel nūꝗ̄ contingit: quin ſine ſimonia cōmittēda ex parte offerentis paruulū baptizandum poſſet haberi baptiſmus. Si enim ille ſacerdos vellet vendere aquam ſuam poſſet emi. eſto etiam ꝙ ſit conſecrata. ſed nullo modo habendo oculum ad conſecrationē. quia tantū valeret non conſecrata ꝗ̄ conſecrata. Sic enim licet vendere calicem conſecratum: nullo modo habendo oculum ad vendēdū vel emendum cōſecrationem. Si etiam ſacerdos nitatur vendere actum baptizationis: poteſt ille qui offert puerum emere non intendens actum illum inꝗ̄tum eſt ſacramentalis ſed laborem ſacerdotis in actu illo. ſicut conducuntur hodie ſacerdotes ad celebrandum miſſas: non ꝙ ipſi vendant et alij emant actum celebrationis inꝗ̄tum eſt ſacramentalis qđ abſit. ſed ꝙ ipi vendant laborem 7 alij emant eū quia oportz vnūquēꝗ̄ de ſuo labore taliter qualiter victitare. Hec ſcotus. de quo magis videbitur diſt.xxv. agēdo de ſimonia. De preciſo aūt dicit idem doctor ſcotus ꝙ ſi preciſus ſciret aliquem paruulū non baptizatū ſtatim moriturū teneretur eum neceſſario baptizare. Hec ꝓbatur: quia ſi inueniret eum expoſitum periculo vite corporalis propter famem: teneretur ipz neceſſario nutrire ad ſaluandū vitam corporalem. Magis autez tenetur diligere vitam eius ſpiritualem. Ex hoc infert ꝙ preciſus non eſt vitandus in caſu neceſſitatis ꝗ̄tum ad iſtum actum. Et ſi arguas ꝙ eccleſia prohibet cōmunicare cū preciſo in actibus ſacramētalib ꝗ̄ maxime. Rñdeo ꝙ illa prohibitio vniuerſaliter intelligenda eſt quādo preceptū maiorum non obligat ad contrariū. Preceptū aūt legis nature obligat ad ſaluandū vitam proximi corporalem 7 multo magis ſpiritualem 7 preceptum diuinū ad ſuſcipiēdum 7 ꝯferendū baptiſmū qđ maius eſt ꝗ̄ preceptū eccl'ie tantū. Nullus eñ iudex in eccleſia vel legiſlator interp̄taretur preceptū ſuū eſſe ſeruandū in eo caſu in q̄ vergeret ꝯtra p̄ceptū leg̃ nature diuie

Utrum aliquis ſit baptizādus cum p̄ſumiꝛ baptizationē vergere in pͥculum eius

qō.iiij.

Ad hoc dicit ſcotus ꝙ nō. qñ certū eſt ꝙ ex natura talis actus nata eſt mors ſubſequi vt ſiquis nō hñs aquā quā poſſit attingere ꝓpellat aliū de ponte in fluuiū vel ꝓijciat in puteū. talis eñ peccaret mortal'r. Et ſic precipitatus nō eſſet baptizatus vt dī q2 ablutio ordinata ē ad vitā ipius abluti: nō ſic ordinaꝛ talis demerſio. Eſſet igiꝛ in tali caſu aliquis pānus demittendus in puteū vel fluuiū: ſi nō haberet vas in q̄ poſſet aq̄ hauriri: 7 de illo pāno aq̄ exprimēda q̄ baptizareꝛ tal'. Q2 ſi ſit p̄ſūptio de morte accelerāda ꝑ baptiſmū eius: leuis eſt 7 forte irrōnabilis vtpote ſi baptizādus eſt i mortis articulo ꝯſtitutus Dicit ꝙ habēs ꝯſciam de acceleratione mortis talis infirmi ꝑ baptizatōnē eius: habz ꝯſciaz erroneā: q̄ ſi nullus alius aſſit q̄ baptizet: facit eū ꝑplexū. Nullus aūt ꝑplexus eſt ex lege diuina. ſed pōt in caſu eſſe ꝑplexus ex ꝯſcia erronea. Nam ſi iſte decedat ſine baptiſmo dānatur. ergo iſte teneꝛ de neceſſitate ſalutis ſi null9 ali9 aſſit baptizare eū ne dāneꝛ. Si etiā iſte ſtāte iſta ꝯſcia erronea ꝙ baptizādo accelerret mortē baptizaret peccaret mortaliter q2 ſm conſcientiā ſuaz facit homicidiū. Ergo neceſſe eſt ſi nullus alius aſſit q̄ poſſit baptizare: dimittere iſtā ꝯſciam. q2 in caſu

iſto nullũ eſt aliud remediũ vitãdi pctm̃ mortale. Patet aũt rõnabiliter q̄ illa pre ſumptio eſt fatua ⁊ irrõnabilis. quia nõ multũ noceret etiã grauiter infirmo pa⁊ aſpergi aqua in capite. ⁊ ſi forte frigida noceret: tepida nõ noceret. q: paruuli te/ nerrimi p remedio balneanť aqua tepi/ da. Sed nũquid baptizans cũ iſta ↄſcẽ/ tia erronea eſt irregularis ſi poſtea mors ſequatur: Rñdeo q̄ nõ. q: ſm rei veri tatem nõ eſt homicida. tñ poſt mortẽ illi us baptizati ſtante tali ↄſcientia tenetur ſe habere tanq̄ irregularem: q: ſe habet tanq̄ homicida. ſed ceſſante illa cõſcien/ tia nõ oportet diſpenſationẽ querere. q: nunq̄ fuit irregularis.

Dist. vj q̄stio. j.

Circa diſtĩ

ctionẽ. vj. Querit verũ ſol⁹ ſacerdos poſſit baptizare: Q: ſic Iſid. de officijs. Conſtat bapti/ ſma ſolis ſacerdotib⁹ traditũ. In op/ poſitũ. Paganus põt baptizare de ↄſec. diſt. iiij. Rhomanus. ḡ multo magis q̃li bet chriſtianus. Hic dicit ſcotus q̄ cum oporteat hoiem baptizantẽ abluere bapti zatũ qd̄ eſt actiue corpus eius facere con tingi ab aqua: ⁊ hoc vl' p motionẽ corpis ad aquã vt pote imergẽdo vl' p motionẽ aq̃ ad corp⁹ puta iñfũdẽdo vel aſpgẽdo neceſſario in baptiſmate ꝓpter p̄dicta re/ quirit virtus motiua. Cum etiã oporteat miniſtrũ ꝓferre verba in quib⁹ ẽ forma: neceſſe eſt ipm̃ habere vſum rõnis. Sim pliciter igiť nullũ ſuppoſitũ nature intel lectualis excludiť a poſſe baptizare: niſi ꝓpter aliqd̄ iſtoꝝ triũ defectuũ. Cũ igi tur multi nõ ſacerdotes hec tria habeãt ſequiť q̄ ſimplr̃ poſſunt baptizare. Dixi aũt generalr̃ ſuppoſitũ nature intellectua lis: q: ſi bonus angelus baptizaret i cor/ pore aſſumpto: ſupponendũ eſt eſſe verũ baptiſmũ: quia nõ faceret niſi de p̄cepto dei. nec talis eſſet iterũ baptizãdus. ſicut michael ꝓhibuit epõ dedicare eccleſiam ſuã in monte gargano: aſſerens eam a ſe fuiſſe dedicatam. Si etiam malus ange lus in corpe aſſumpto baptizaret ⁊ ↄſta/ ret q̄ eſſet de p̄cepto dei talis habendus eſſet pro baptizato. q: oportet malũ ange lum etiaꝫ inuitũ obedire deo. ſed hoc nõ eſſet ſine certa reuelatiõe ſup hoc habita credendũ. q: niſi artareť p̄cepto diuino: ſupponendũ eſſet ipm̃ incomplete agere ea que eſſent neceſſaria ad ſalutẽ baptiza ti. Generalr̃ etiã ↄgruũ eſt ab hoie viato re fieri baptiſmũ nõ ab angelo q: p ſuſce ptionẽ baptiſmi efficiť homo membꝛũ eccle militãtis. igitur ↄgruũ eſt hoc fieri per aliquẽ de illa eccleſia. ⁊ q̃maxime p habentẽ autoꝛitatem in collegio eccle cu iuſmodi ſunt ſacerdotes quib⁹ ſolis hoc congruit ex officio. Per hoc p3 ad auct. Iſid. Loquiť em̃ de officio baptizandi qd̄ ſoli eſt ſacerdoti cõmiſſum. Hec ſcot⁹ Non ſacerdos aũt p̄ter caſum neceſſitatꝪ baptizans grauiter peccat. ſm Bonauẽ turã ⁊ Rich. Mulier vero viro p̄ſente nõ debet baptiſmũ miniſtrare niſi cogat neceſſitas. de conſecratione diſtinctione quarta. Mulier.

Mister baptis. q̄s sit

Utrum plures poſ

ſint ſimul eundem baptizare: Rñdet ſcotus q̄ ſi vterq̄ totũ facit eſt talis baptizatus. q: nõ eſt veriſi/ mile q̄ vnus faciens ãnullet factũ alteri⁹ ſed ſi tm̃ vnus faceret qd̄ facit factũ eſſet igitur nihil minus factũ eſt altero ſimili/ ter faciente. Si autẽ vnus puta mutus abluat alius aũt puta mancus verba ꝓ/ feratː nihil fit. ꝓferens em̃ verba ſignifi/ cat ſe abluere ⁊ tñ non abluit. ⁊ ſic oĩno il la eſt falſa. non d3 aũt ẽẽ falſitas in oꝛa/ tione que eſt forma ſacramẽti. q̄stio. ij.

An idem poſſit plu

res manifeſte diſtinctos ſimul baptizare: Rñdet ſcotus q̄ cõ ceditur q̄ plures ſimul aſpergens ⁊ fun/ dens ⁊ ſimul pꝛoferens formã in plura/ li dicendo baptizo vos: baptizat omnes ſimul: tamen peccat moꝛtaliter non ſeruã do formam traditam ab eccleſia: niſi for te eſſet tanta neceſſitas q̄ ſi ſingulos ba/ ptizaret ſingulatim: aliquis eorum eſſet moꝛtuus anteq̄ alios baptizaſſet. Non enim videtur q̄ eccleſia voluerit aliquem ita p̄ciſe ad iſtam formam artare q̄ per hoc alicui p̄cluderet via ſalutis. q̄stio. iij.

qſtõ.iiij. Quid de mõſtro habẽte pluralitatẽ capitũ vl' mẽbꝛoꝝ alioꝝ? Rñdeo ꝙ ſi certitudo põt haberi ꝙ ſint ibi ꝑtes ad diſtinctas ꝑſonas ꝑtinẽtes: ꝑfundenda eſt iſta et illa cũ iteratiõe foꝛme in ſingulari ſup vtrãqꝫ. Si aũt certitudo nõ poſſit haberi: baptizãdũ eſt ſaltem in illis ꝑtib' que ꝓncipaliter ꝑtinẽt ad vnũ cum foꝛma in ſingulari. Et ſecundo abluende ſunt alie ꝑtes q̃ nõ videnť ꝓncipaliter ꝑtinere ad baptiſmũ. et hoc cũ illa foꝛma q̃ ſeruãda eſt in illis de qb' eſt dubiũ: q̃ ponit' extra de baptiſmo ⁊ ei' effectu De qbus. Eſt aũt ſignũ euidentiſſimũ diſcernendi duas eſſe aias ꝑ actũ intellectus ⁊ volũtatis puta ꝑ ſcire ⁊ neſcire: ꝑ velle ⁊ nolle de eodem. ſed illud nõ põt iudicari niſi ď mõſtro adulto q̃le ďr fuiſſe in Frãcia habẽs duo capita q̃ꝝ vnum volebat cõtinere et ſobꝛie viuere: aliud ṽo laſciuire et epulari. ⁊ cũ vnũ ꝑ os ſuum excederet: reliquũ clamabat ſe grauari. Lꝫ autẽ ſit ꝓbabile ſi ſint duo capita eſſe duas aias: nõ tñ eſt oĩno certũ: ſm Scotũ.

qſtio.v. Utrum opoꝛteat ſimul eſſe ablutionẽ ⁊ ꝓlationẽ ṽboꝝ? Dicit Aug. ſup Joh. ꝙ ſic. Et hr̃.j.q.j. Detrahe. Accedit verbũ ad elemẽtũ ⁊ fit ſacramentũ. Cui' rõ ꝓncipalis eſt inſtitutio chꝛĩ īſtruẽtis hec duo tanq̃ vnuꝫ ſignũ cõpletũ: ita ꝙ neutrũ eſſet ſine alio. Nõ eſt aũt ſm Rich. et Sco. neceſſaria ſimultas vltimi inſtantis ꝓlationis ṽboꝝ ⁊ ablutiõis: lꝫ q̃dã iuriſte hoc dicãt. Apl'i nãqꝫ baptizãtes tria milia vno die: Act.ij. nõ ſꝑ cũ vltima ſyllaba foꝛme aſꝑſerũt: ita ꝙ tũc tãgerẽt aq̃ baptizatũ. nec voluit nos chꝛiſt' obligare ad tã ſubtilem ſimĺtatẽ quã vix poſſet hõ ꝑcipe vel ſeruare. ſed ſufficit ꝙ vnum incipiat anteq̃ꝫ aliud totaliter terminet': ita ſcꝫ ꝙ ꝓlatio nõ finiat' ante inceptionẽ ablutionis: nec ablutio añ inceptionẽ ꝓlatiõis. Et Notãdũ ꝙ opoꝛtet baptizantẽ ꝑſonaliter diſtingui a baptizato: extra de baptiſmo et ei' effectu. vtrũqꝫ eñ expmit chꝛiſtus dicẽs aplis: Jte baptizãtes eos in nomine patris et filij et ſpiritusſan-cti. vnde nõ a ſe ſed ab alio voluit baptizari.

qſt.vj. §.j. Utrũ in baptizante req̃rať intentio baptizandi? Q, nõ. q2 nõ habẽs fidẽ põt baptizare. de cõſe. di.iiij. Rhoman'. ſed talis non habet intẽtionẽ. q2 nullus vult fieri qȯ nõ credit poſſe fieri. Preterea Auguſt. ſup Joh. Nõ timeo ebꝛioſũ in actu baptizandi. ſed ꝑfecte ebꝛi' ñ põt habere vſum rõnis. igiť nec intẽtionẽ. Oppoſitũ mgř in lr̃a. Rñdeo ꝙ in baptizãte §.ij. req̃riť intentio. ſufficit ãt ꝙ intẽdat facere illud qȯ eccľia facit. Eſt aũt triplex intentio ſm Sco. ſcꝫ actualis: habitualis: et ṽtualis. Jlle eñ diciť actualiť intẽdere q̃ habet actum elicitum reſpectu hui' qȯ intendit. Diciť aũt intendere habitualiter q̃ habet habituꝫ ipm inclinantẽ ad talẽ actũ. Uirtualiter ṽo ďr intẽdere qui in ṽtute alicui' intẽtionis habite actualiť facit oia que facit. vt ſi aliq̃s itẽdit in ꝓncipio celebꝛare miſſam: ſi ꝓferẽdo verba ſacramẽti diſtrahiť: nõ habet actualẽ intentionẽ. q2 tunc eſt diſtract'. nec tñ habet habitualẽ: q2 talem habet doꝛmiẽs. ſed habet ṽtualeꝫ q̃ ſe habet medio mõ. Ad ꝓpoſitũ dico ꝙ ſola intẽtio habitualis nõ ſufficit in baptizãte: ſumẽdo ipam modo ꝓdicto. talis eñ eſt in doꝛmiente: vt dictuꝫ eſt. Nec req̃riť intẽtio actualis. q2 deus nõ obligat hoiem in exequendo actus ſacramẽtoꝝ ad impoſſibile ſeu nimis difficile: cuiuſmodi eſt nõ diſtrahi. quia ſm Aug.iij. de libero arbitrio. Nõ eſt in poteſtate noſtra qb' viſis tãgamur Sufficit igiť in baptizante intẽtio ṽtualis. hoc eſt: ꝙ aliqñ habuerit intentioneꝫ actualem ex qua nunc deſcẽdit actus baptizandi abſq3 oi motu voluntatis contrario interueniente. Poſſet autẽ iſta intentio virtualis dici habitualis ſumẽdo habitualẽ large ſicut ſumiť.iiij. diſtictõe. Ad ꝓmũ argumentũ dico ꝙ non habẽs fidem de fine vltimo: non intendit iſtum oꝛdinare ꝑ baptiſmũ ad finem vltimũ. Credens tñ ipm poſſe aſcribi ſecte chꝛiſtianoꝝ: ſiue credat illam ſectaꝫ valere ſiue non: poteſt intendere aſcribere illũ illi

fecte:et generalius intendere facere ꝑ illū
actū qḋ chriſtiani itēdūt facere circa eos
quos baptizant. Ad ſecundū dico ꝙ ꝑ
ebrioſum accipit̄ ille qui eſt aſſuetus ad
ebrietatē.talis aūt aſſuetudo non impe/
dit qn baptiſmus ab eo collat⁹ ſit bonus
Non tñ quādo eſt ebrius:ꝛ hoc dico:ꝑ/
fecte:vt totaliter īpediat̄ vſus rōnis. ſed
alias qñ nō eſt impedit⁹ potēs vti rōne.

q̄ſt.vij
§.j.

Deinde quero: vtꝝ

baptiſm⁹ poſſit iterari:Et vi/
det̄ ꝙ ſic.q: euchariſtia pōt ite
rari que eſt ſacramentū excellentiſſimuꝫ.
igit̄ ꝛ baptiſm⁹. In oppoſitū de cōſe.
di.iiij. Rebaptizare hereticū q̄ hec ſigna
ſctitatis ꝑcepit: oino eſt pctm̄. catholicū
§.ij. ꝟo imaniſſimū ſcelus eſt. Ad q̄ſtioneꝫ
Tenet̄ ab oib⁹ ꝓ certo ꝙ nō lꝫ iterare ba
ptiſmū.etſi iteret̄ de facto nō habet effe/
ctū. Cui⁹ rō eſt inſtitutio diuia que eſt ra
tionabilis. Tum q: morb⁹ cōtra quē eſt
inſtitut⁹ non eſt iterabilis.ſ. pctm̄ origi/
nale. Tum q: ei⁹ iteratio eſſet incentiuū
delinq̄di ꝓpter remiſſionē pene ꝛ culpe q̄
ibi cōfert̄. Qḋ aūt arguit̄ de eucharistia
Dico ꝙ lꝫ idem poſſit freq̄nter cōmuni/
care:nō tñ ſup eandē materiā licet itera/
§.iij. re ꝟba cōſecrationis. De pena aūt ite/
rantiū baptiſmū dicit Sco. ꝙ iterari po
teſt:vel iteꝝ cōferēdo:vel iterū ſuſcipien/
do.et ſiue ſic ſiue ſic:aut ſciēter:aut igno/
ranter.et q̄dem ignoranter poſſet diſtin/
gui.vel ignorantia iuris:vel facti. Igno
rantia aūt iuris in facto iſto ſiue in confe
rente ſiue in ſuſcipiēte:nō excuſat. Qñ em̄
ſup aliq̄ qḋ eſt de iure diuio illicitū addi
tur pena canonica vt id ampli⁹ caueat̄:nō
eſt neceſſaria ad hoc vt incurratur illa pe
na canonica ſciētia iuꝭ canonici:ſed ſuffi
cit ꝙ teneat̄ ſcire ꝑceptū diuinū.etſi illud
trāſgrediat̄:incurrit penā canonicā:etiāſi
neſciat a iure canonico penā eſſe inflictā.
Hoc em̄ mō ꝑcutiens clericū q: facit cō
tra ꝑceptū diuinū de charitate fraterna:
etſi neſciret ſniam latam a canone ſup ta
li facto:tñ incurrit eam. Et occidens ho
minē lꝫ neſciret canonē puniētē occiden
tē pena irregularitatis: tñ fit irregularis
Et eodem mō in oibus iſtꝭ. q: talis dat
operā rei illicite. de q̄ re debet ſcire ꝙ ſit
illicita. Etſi neſciat:nullo mō eam debet
exequi q̄uſqꝫ conſulat ꝑitos per q̄s ſciat
ipſam illicitaꝫ. Loq̄ndo ꝟo de ignorātia
vel ſcia facti:hoc eſt:ꝙ ſciat̄ vl̄ ignoretur
iſtū eſſe baptizatū ꝛ nunc iteꝝ baptizari:
dico ꝙ ſi iſto mō ſcienter eſt iteratio:ſuſci
piens ꝛ ꝯferēs eſt irregularꝭ.ſicut habet̄
extra de apoſtatꝭ. Ex litteraꝝ. Sed diſ/
ferētia eſt ſi publice fiat vl̄ i occulto.q̄ꝫtū
ad hoc em̄ facili⁹ diſpēſat̄ in vna irregu/
laritate q̄ꝫ in alia. In ꝑuata forte ꝑ epm.
in publica niſi ꝑ papā: vt patet ibi.et in/
telligit̄ hoc ſi ſit iteratio abſolute. Si em̄
ꝓpter aliq̄d dubiuꝫ veriſimile vtat̄ aliq̄
forma illi⁹ capituli: De q̄b⁹ eſt dubium.
nō eſt irregularꝭ. Si aūt fiat iſta iteratio
ignoranter:dicit̄ ꝙ ſuſcipiens iterato (licꝫ
ignoranter) eſt irregularꝭ.qḋ ꝓbat̄ ꝑ illḋ
de conſe.diſt.iiij. Qui bis.vbi dr̄: ꝙ qui
ignoranter bis baptizati ſunt: non indi/
gent ꝓ eo penitere:niſi ꝙ ſm̄ canones or
dinari nō poſſunt:niſi magna neceſſitas
cogat. Et patet ꝙ iſtḋ ca.loquit̄ de igno
rantia facti. Si em̄ eſſet de ignorātia iu/
ris:oporteret penitere. Nec illud q̄d ſub/
dit̄:magna neceſſitas:tollit q̄n talis ſit ir
regularꝭ. Illud em̄ addit̄ ꝓpter hoc ꝙ in
tali neceſſitate eſſet diſpenſandū cum eo.
Iſtud dicerēt canoniſte. Sed non videt̄
maioris pōderis ſm̄ rōneꝫ de baptizato
q̄ꝫ de baptizante.q: ſcḋo baptizās igno
rans prius ipm̄ eſſe baptizatū:nō eſt irre
gularꝭ. Nō em̄ tenet̄ q̄ſqꝫ ſacerdos face/
re ſtrictam inq̄ſitionē an vetula baptiza/
uerit ꝑuulū in domo. Nō videt̄ aūt ma/
gis puniēdus q̄ ſecundo baptizat̄ igno/
ranter q̄ꝫ qui ſecūdo baptizat:imo min⁹
quia iſte videt̄ q̄rere ſalutē ſuā ne ſit i du
bio. Neqꝫ etiam autoritas hui⁹ capituli
Qui bis.videt̄ ſatis certa. Null⁹ em̄ po/
teſt infligere irregularitatē toti eccl'ie:niſi
caput toti⁹ eccleſie. Illud aūt capitm ſic
intitulat̄ ibi accipit̄ ex penitētiali Theo/
dori q̄ fuit Epſ Cātuarie. igit̄ incertum
eſt hui⁹ autoritas:nullū robur habet ad
infligendū penā irregularitatꝭ.igit̄ opor/
tet dicere ꝙ q̄dcūqꝫ incorporatū in corpe
decretoꝝ a Graciano:cōfirmatū ſit a pa
pa:vel multa falſa ibi poſita nō ligāt to/

tam eccleſiam. Unde aũt poſſit doceri ꝙ
papa oia illa capitla ibi poſita cõfirmat:
non eſt manifeſtũ. nec etiã eo mõ quo eſt
manifeſtũ de oib; caplis poſitꝫ in decre-
talib;. Ibi eñ in proemio Gregoriꝰ no-
nus ſcribẽs doctoribus in iure canonico
mãdat ꝙ cõtenti ſint in ſcholis ꝛ in iudi-
cijs hac cõpilatione. Et Bonifaciꝰ octa-
uus in proemio ſexti libri mandat ꝙ de
cõſtitutionib; editꝫ a tpe Gregorij noni
vſq; ad tpˢ ſuum ille ſolũ robur habeãt
q̃ ibi inſerte ſunt. Et ſi dicas ꝙ lꝫ The-
odorus nõ potuerit cõdere ius: tñ innuit
papã cõdidiſſe cũ dicit canones. Re-
ſponſio. Hoc deberet gloſator apponere
q: h̄ eſſet gloſa neceſſaria. ſed nullam po-
nit oſtendẽdo vbi ſit canon ſup hoc edi-
tus. Uñ h̄ ſicut in alijs multis locis pa-
tet inutilis occupatio gloſaꝝ i iure cano-
nico: q̃ multiplicant cõcordantias ꝛ auto-
ritates ad vnũ vocabulũ: et poſtea in fi-
ne nihil ad ꝓpoſitũ. et alibi vbi eſt etiam
verbum maximi põderꝫ a q̃ depẽdet vis
totius capli: trãſeũt pede ſicco. ſicut patꝫ
de Ber. in mltꝫ decretalib;. vbi ponit il-
lud ꝟbum: ſub interminatiõe anathema-
tis. Verbi gr̃a. De ſagittarijs diſputat
an iſta ꝟba exꝓmant ſententiã latã: vl' ſit
tm̃ cõminatio: ibi mittit ꝛ remittit. et ni-
hil cõcludit. Poſſet igit̃ dici q̃ntũ occur-
rit ꝙ ignorantia facti dũ nõ ſit cruſatica
ſed ꝓbabilis: ſicut totaliter excuſat confe-
rentẽ a pena iſta: ita ſuſcipientẽ. Uniuer-
ſaliter eñ pena canonica nõ incurrit̃: niſi
a latore canonis inferat̃. Ubi igit̃ nõ in-
uenit̃ ex vi ꝟboꝝ inflicta: ſimpl'r dicendũ
ꝙ nulla eſt. Non eñ verba conſtitutionũ
penaliũ ſunt ampliãda ſed reſtringenda
iuxta illam maximã iurꝫ. Pene non ſunt
ampliande ſed reſtrigende. Hec Sco.

q. vſq. §. j. Ut; i baptiſmo im-
pmat̃ character: Q, non. Cir-
cũciſio nõ impſſit characterẽ.
ergo nec baptiſmus. Cõſeq̃ntia patꝫ. q:
circũciſioni ſucceſſit baptiſmꝰ tanq; reme-
diũ contra eundẽ morbũ. g̃ vtriq; cõpete-
bat ſimilis effectus. Añs ꝓbat̃. quia ille
character circũciſionis fuiſſet euſdem ra-
tionis cum charactere baptiſmali. et tũc
ſequeret̃ ꝙ circũciſus nõ eſſet baptizan-
dus. q: duo accidentia euſdẽ ſpeciei non
poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto. v. metaph.
Cõſeq̃ns eſt falſum: vt patꝫ ex p̄cedenti-
bus. Preterea. Character ſi imp̄mat̃
nõ eſt ſubſtantia. q: aduenit poſt eſſe cõ-
pletũ. nec acciñs ꝑ ſe vel neceſſario iherẽs
quia nõ cauſat̃ ex p̄ncipijs ſubiecti. g̃ eſtꝫ
accidens ꝑ accidẽs. ſed omne tale eſt ſepa
bile. ergo character eſt ſeꝑabilis ꝛ delebi-
lis ab aĩa. Cuius oppoſitũ tenẽt om̃es
ponentes characterẽ in aĩa. In oppo- §. ij.
ſitũ eſt Dionyſiꝰ de angelica hierarch. et
Damaſce. li. iiij. Item. Baptiſmus eſt
ſacramentũ initerabile: vt patꝫ ex p̄ceden-
tibus. ergo imp̄mit aliquẽ effectũ indele-
bilem. quia ſi oĩa eius effectus poſſꝫ de-
leri: poſſet iterari. ſed nullum effectuꝫ in-
delebilẽ niſi characterem. igit̃. Rñſio. De cha-
Character generaliter idem eſt qđ figu- ractere.
ra. In ꝓpoſito aũt character eſt q̃ddam
ſignum ſpũale impſſum a deo ſuſcipien-
ti ſacramẽtũ nõ iterabile quod eſt aſſimi-
latiuum alij habenti ꝛ diſtinctiuũ a non
habente: rememoratiuũ ſacramenti ſuſce-
pti et chr̃o configuratiuũ: ſignificãdo. ſ.
obligationẽ aie ad chr̃m. Imprimit̃ aũt
anie in baptiſmo: extra de baptiſ. ꝛ eius
effec. Maiores. Siquidẽ congruit rece-
ptum in familia chriſti diſtingui a nõ re-
cepto ꝑ aliquod intrinſecũ ſibi. huiuſmo-
di ꝟo diſtinctiuum eſt character. Eſt q̃ꝫ
diſpoſitio ad gratiã increatum ſcꝫ deus il-
li aſſiſtit tanq; ſigno inuiſibili ad cauſan-
dum gratiam increatum ſignificat recedẽ-
te obice ſeu impedimẽto in habẽte ipm.
Utrꝫ aũt ſit forma abſoluta vel reſpe- §. iij.
ctiua ſunt opiniones varie q̃ꝝ q̃libet poſ-
ſet ſaluari vt dic̃ Sco. Opinio tñ cõmu-
nior eſt ꝙ eſt forma abſoluta ſicut ꝛ gr̃a
ad quaꝫ diſponit: in q̃ fũdat̃ relatio ſigni
et ſimilitudinis. Cõfert̃ aũt ſolum chara-
cter in illis ſacramentꝫ q̃ ſunt initerabilia
ſcꝫ baptiſmo: cõfirmatione: ꝛ ordine. Cũ
ꝟo hec forma ſit indelebilis: põt dici ha-
bitꝰ qui eſt q̃litas de difficili mobilis. et
ſic reponit̃ in p̄ma ſpecie q̃litatis. Et ſi di-
cas ꝙ eſt diſpõ ad gr̃am. g̃ nõ eſt habitꝰ
Rñdeo ꝙ vnus habitꝰ bñ eſt diſpõ ad
aliũ hitũ. ſic hitꝰ p̄ncipij diſpõit ad hitũ

concluſionis. nec tñ ꝓpter hoc eſt diſpoſi
tio vt diſtinguit̃ ↄtra habitũ in ꝑma ſpe
cie. nã illa eſt q̃litas de facili mobilis. Et
ſi dicas ꝙ habit⁹ diſponit ad facilit̃ agen
dũ: ex. ij. Eth. character aũt nõ. Dico ꝙ
illud nõ eſt verũ generaliter: niſi de habi
tu adq̃ſito. Non eñ oĩs habitus infuſus
dat facilitatẽ ad actũ. ſicut patz de nouit̃
cõuerſo cui eſt difficile actus ꝟtutũ dice
re q̃uiſqꝫ ex freq̃ntia bonoꝝ actuũ habe
at aliquã ꝟtutem adq̃ſitã. Ponit̃ q̃z cha
racter in voluntate ſm Sco. ſicut grã ad
§. iiij quã diſponit: vt dictuz eſt in ſcđo. Ad
ꝑmuz argu. dicunt q̃dam ꝙ circũciſio nõ
impꝛimebat characterẽ. Poteſt tñ concedi
ſm Sco. ꝙ ibi impꝛimebat̃ character ſicut
in baptiſmo. Ita eñ erat ꝑmo ianua ſa
lutis in lege moyſaica: ſicut baptiſm⁹ in
§. v. lege noua. Et cũ arguit̃ ꝙ tũc circunci
ſus non eſſet baptizãdus. Nego cõſeq̃n
tiã. Ad ꝓbationẽ dico illum characterẽ
circũciſionis differre ab illo baptiſmi ſicut
impfectum a pfecto. quẽadmodũ differt
grã huius a grã illius. et ſic cũ circũciſus
recipiebat baptiſmũ nõ impꝛimebat̃ i ipo
nouus character: ſed ꝑoꝛ impfect⁹ pficie
§. vj. batur. Ad ſecũdũ dico ꝙ character dꝛ
indelebilis nõ ꝙ includat cõtradictionez
ipm deleri: ſed p cõparationẽ ad potentiã
creature. et qꝛ deus oꝛdinauit ipm nõ de
lendũ. Et notãdũ ꝙ baptiſmũ pꝛecedũt
cathecıſmus ⁊ exoꝛciſm⁹ q̃ nõ ſunt ſacra
menta ſed ſacramẽtalia. Eſt aũt cathezi
zare idem qđ inſtruere. Et q̃uis cathecı
ſmus ꝓpt̃ adultos fuerit inſtitutus: par
uuli tñ baptizandi lꝫ nullã poſſint appꝛe
hendere iſtructionẽ ſunt cathezizãdi ꝓpt̃
maioꝛẽ baptiſmi ſolemnitatẽ. ⁊ vt patrini
q̃ reſpondent ꝓ paruulo ⁊ habent eũ in
ſtruere maxie ſi nõ habeat parẽtes chꝛi
ſtianos ipm inſtruentes: melius ſciãt ſu
per q̃bus poſtea debeant paruulũ infoꝛ
mare. ⁊ vt paruulus religionẽ chꝛianam
diligẽti⁹ cuſtodiat p hoc ꝙ ſciet eã ſe fu
iſſe ꝓfeſſum p aliũ in baptiſmo. Vñ cũ
patrinus reſpõdet Credo: in pſona par
uuli: ſenſus eſt: ꝙ ſacramẽta fidei ꝑſto ſũ
recipe: et qñ veniam ad adultam etatem
actu credẽdo fidei cõſentiã. Licꝫ aũt nul
lus p votum alterius obliget̃: ea tñ que
ſunt de neceſſitate põt patrinus pꝛo par
uulo ꝓmittere: et ſic ipm obligare coope
rante ad hoc bono qđ paruulus recipit
p patrinũ. Per exoꝛciſmũ aũt arctat̃ dia
boli poteſtas circa baptizandũ: ne de ce
tero ceterꝭ paribꝰ tantũ poſſit contra illũ
quantũ poſſet ſi exoꝛcizat⁹ nõ eſſet: et ma
xime ipm ipediẽdo ab effectu baptiſmi.
Predicta ꝟo et ea q̃ ſequunt̃ baptiſmuz
cuiuſmodi eſt traditio veſtꝭ cãdide in ſi
gnũ renouationis: non ſunt de neceſſita
te baptiſmi: q̃n ſine illis ↄferri poſſet. ſed
ptinent ad ſacramenti ſolennitatẽ. et pec
caret ſacerdos hec omittẽs: caſu neceſſi
tatis excepto.

Irca diſtin ctionẽ. vij. poſſent multa q̃ri de cõfirmatione ꝓpoꝛtionali

Di. vij. q. j. §. j.

ter his que q̃ſita ſũt de baptiſmo: ſed ꝑ
mitto quandã rationem huius ſacramẽ
ti ex qua patet ſolutio multaꝝ q̃ſtionum
Et ſupponendo ꝙ relationis q̃ eſt formaꝭ
le in hoc ſacramento fundamentũ totale
ſit vnctio determinata: cũ ↄcomitantibꝰ
alijs multis req̃ſitis: poteſt aſſignari rõ
talis. Cõfirmatio ſeu ſacramẽtũ cõfirma
tionis eſt vnctio hoĩs viatoꝛis: aliq̃lit̃ cõ
ſentientis: vel libero arbitrio nunq̃ vſi:
facta in fronte in figura crucis chꝛiſmate
ſanctificato: et hoc a miniſtro idoneo: ſimt̃
cum intentione debita inungente: ⁊ ꝟba
certa ꝓferẽte: ſignificans efficaciter ex iſti
tutione diuina vnctionẽ aĩe p grãm ro
boꝛantẽ ad cõfitendũ cum cõſtantia fidẽ
chꝛi. Hic apparet que ſit materia hu §. ij
ius ſacramenti: et poſſꝫ diſtingui de ma
teria ſicut dictum eſt in baptiſmo. Ma
teria ꝓxima eſt vnctio facta in frõte in fi
gura crucis cũ chꝛiſmate ſctificato. Ma
teria aũt remota eſt chꝛiſma cõpoſituz ex
oleo oliue ⁊ balſamo: et ſctificatũ ſpecia
liter ab epõ vel ab alio cui talis ſctifica
tio cõmitti poteſt. Per oleũ qđ ſupemi
net alijs liq̃ribꝰ ſignificat̃ charitas. p bal
ſamũ q̃ ſuauit̃ fragrat ſignificat̃ odoꝛ bo
ne fame q̃ debet eſſe i cõfirmato. Foꝛma
eſt talis. Cõſigno te ſigno crucꝭ: cõfirmo
te chꝛiſmate ſalutis In noĩe patrꝭ et fi

lij et ſpūſſancti. Quidā ponūt ſigno pro
cōſigno: et ſctificatōis p ſalutē. et idē eſt.
Suſcipiēs eſt hō viator et aliqlr conſen
tiēs. qđ eſt intelligēdū ſicut de baptiſmo
dictū eſt. Sed iſte eſt tñ recipiēs ſm de
terminatā ptē: ꝓpter qđ addit: in fronte.
Miniſter etiā patet ex pdictis: et pte cui⁹
reqrit ſimiltas vnctionis ꝛ ꝓnuncia ōis for
me ꝛ intētio. ſicut dictū eſt de baptiſmo.
Qđ addit: ſignificās ꝛc. dicit relationē q̄
eſt formale i iſto ſacramēto. qđ ꝓo ponit:
vnctionē interiorē: dicit correlatiuū illi⁹
§.iij. arguit relatiōis. Cōtra pdicta arguit. qa chri
ſtus non ſic inſtituit: vt apparet Joh. xx.
qñ inſufflauit ꝛ dedit diſcipulis ſuis ſpi
ritū ſctm. et Act. ij. qñ miſſo ſpūſcō in lin
guis igneis: cōfirmabant. Nec apli tali
forma ꝛ materia vtebant: ſed impoſitōe
manuū. Itē In baptiſmo non reqrit aq̄
conſecrata. g̃ nec chriſma cōſecratū. Itē
Videt q ſacerdos cōis poſſit iſtđ ſacra
mentū cōferre: iuxta illud di. xcv. Perue
nit. et ponit in lra. vbi Greg. dedit licen
tiā ſacerdotib⁹ Januarij epi ꝯfirmandi.
Ad pmū. Chrs nō alligauit potentiā
Rñſio ſuā ſacramētis: et ideo potuit aplos ſuos
confirmare ſine tali materia ꝛ tali forma.
cū aplis etiā potuit diſpēſare in pmitiua
eccl'ia: maxie qꝛ in cōfirmatiōe ab eis col
lata erant aliq ſigna ſenſibilia: vt deſcen
ſus ſpūſſcti ſuper ꝯfirmatos: et donū lin
guarū. ſed tñ ceſſantib⁹ talib⁹ miraculis mi
niſtri debuerūt hāc materiā ꝛ hāc formā
ſeruare. Supponit eñ hoc ſacramētū eſſe
inſtitutū a deo: lꝫ tps ꝛ modus hui⁹ inſti
tutionis nō legat in ſcptura. Multa eñ
autoritate chri tradita ſūt eccleſie p apo
ſtolos q̄ in ſcptura nō legim⁹: vt dt Da
§.iiij maſce. li. iiij. Ad ſcđm dico q in bapti
ſmo nō reqrit aq̄ cōſecrata. qꝛ p hoc impe
diret ſalus multorū: cū ſit ſacramētū ad ſa
lutē neceſſariū. Ad tertiū dr a qbuſdā
§.v. q papa hoc cōceſſit ſeu pmiſit ad tps p
pter ſcandalū vitandū. ſed iſtud nihil eſt
qꝛ vnlius ſcādalū naſci pmittit: q̄ vt ve
ritas relinquat: extra đ reg. iuris. In hac
aūt cōceſſione peccaſſet Greg. mortaliter
ſi cōceſſiſſet de facto qđ nō potuiſſet con
cedere: et pbuiſſet ſacerdotib⁹ occaſionē
peccādi mortalr. ſ. faciēdi qđ ñ licebat fa
cere. Aliq pñt eſſe duo modi dicendi p
babiles. Vnus q in pmitiua eccl'ia non
erat diſtinctio ſacerdotū et epoꝝ: nec erat
alius gradus: vt patet p Hiero. ſup epi
ſtolā ad Titū. Vñ in actib⁹ aploꝝ nō le
git diſtinctio ſacerdotū ab aplis q̄ erant
epi. tñ ꝓpter neceſſitatē poſtea multiplica
ti ſunt ſacerdotes in eccl'ia: et reſtricta eſt
ab eis ptās epalis q̄ ad aliq que reſeruā
ta ſunt epis. et talis act⁹ erat confirmare.
Si hoc ē verū: Gregori⁹ bñ potuit ſacer
dotes illos ſubiectos Januario epo licē
tiare ad confirmandū. quia in hoc nō cō
ceſſit poteſtatē nō ꝯuenientē eis: ſed reuo
cauit ꝓhibitionē prius eis factā. Alius
modus dicēdi eſt q ſi a pncipio nō licuit
ſacerdoti: papa potuit quēlibet ſacerdotē
illius regionis facere epiſm q̄tū ad actū
iſtū: nō tñ ſibi cōferēdo ſimplr gradū epi
ſcopalē q̄tū ad alios actus. Circa pdi
cta oriunt qdā dubia. Primo: vtrū iſtud
ſacramētū ſit neceſſariū ad ſalutē. Reſpō
deo q nō eſt ſimplr neceſſariū. qꝛ baptiza
tus p ſolū baptiſmū ſaluat: iuxta illud: q
crediderit ꝛ bap. ꝛc. Eſt tamē neceſſariū
adulto hoc modo vt nō cōtēnat: ſed tpe
cōgruo illud ſuſcipiat. Judicaret eñ con
tempt⁹ ſi oīmoda opportunitate oblata
nō ſuſciperet. et ſic hr ex. de ſen. excō. Rño.
in glo. q nō eſt plene chriān⁹ q eā ꝯtēnit.
Vtrū hoc ſacrm ſit digni⁹ baptiſmo:
Rño. Qñ aliqđ icludit ꝛ ſupponit aliđ:
poſſunt cōparari vel ſm illud pāſe qđ ptī
net ad vtrūq3. vel ſm illud qđ ſecundū
ponit pſuppoſito pmo. et qdem ſcđa cō
paratio non eſt cōparatio p ſe. qꝛ ſic vni
uerſaliter ſecundū excedit pmū. ſicut duo
bona excedūt alterū eoꝝ. ſed pma eſt per
ſe: qꝛ eſt ſm pcīſas rōnes cōparatoꝝ. Et
hoc mō dico q baptiſmus ſimplr nobi
lius ſacramentū eſt: cū ibi maior grā cōfe
rat p quā culpa ꝛ pena delet. Confirma
tio tñ poteſt dici nobilior ſm qd. qꝛ a no
biliori miniſtro ꝯfert. ſed hoc nō eſt ſimplr
ꝓpter eius nobilitatē: ſed ꝓpter baptiſmi
maiorē neceſſitatē. rōne cuius pluribus mi
niſtris conceditur. Et ſic intelligit illud qđ
habet de cōſe. di. v. Nouiſſime. Vtrū §.vj.
iſtud ſacramētū poſſit iterari: Rño. Ite
rari non debet. ſed ſcienter iterans: mor

taliter peccat. Nec iteratū habet aliquaꝫ efficaciā. Cuiꝰ rō pncipalis eſt inſtitutio diuina. Ad qđ addit̃ cōgruentia. qꝛ imp̄mit effectū indelebilē. ſ. characterē. Ad h̄ eſt q̄d dicit̃ de ↄſe. diſt. v. Dictū. Que
§. vij. eſt pena iterātiū hoc ſacrm̄: Rn̄o. Dicūt canoniſte ſicut dictū eſt de iteratione baptiſmi. Quod ꝓbant ꝑ locū a ſimili: per illud ca. de cōſe. diſt. iiij. Quis. Sed alit̃ dico ꝙ vniuerſaliter nulla pena canonica que nō eſt inflicta a papa cōdente ius incurrit̃ ipſo iure. nec ꝓpt̃ argumēta exponentiū canones ſiue a ſimili ſiue a cōtrario ſenſu: eſt aliq̄s tali pena aſtrictus. q̄a poſſunt exponere ius qđ conditū eſt. nō aūt ꝑ expoſitionem ſuā aliq̄d ius cōdere. Unde Innocentiꝰ qui tn̄ fuit papa cum feciſſet magnū opus exponēdo ius canonicum: reqſitus q̄le robur vellet illuꝫ tractatū habere: rn̄dit ꝙ noluit ip̄m eſſe autenticū ſed tm̄ magiſtrale. Cū igit̃ nō inueniat̃ in iure canonico exp̄ſſe pena irregularitatꝭ inflicta ꝑ iteratione confirmationis: ſeq̄t̃ ꝙ nō incurrit̃. Et marie patet hoc: quia ↄſtitutiones penales ſūt reſtringende nō ampliande. etſi voluiſſet legiſlator talem penam inflixiſſe pro iteratione cōfirmatōis ſicut baptiſmi: potuiſſet hoc exp̄miſſe ſicut ibi. Et confirmat̃ ꝑ illud ca. de conſe. diſt. v. Dictū. vbi nulla pena infligit̃ ep̄o iterū cōfirmāti: ſed nec ſuſcipiēti: niſi ꝙ ſoli deo ſub habitu regulari ⁊ clericali ip̄m religioſiſſime famulari decretū eſt. hoc aūt innuit nō penā irregularitatꝭ ſed magis oppoſitū: puta exercitiū officij clericalis. Nam in executione ordinū ⁊ maxime in cōſecratione eucharıſtie clericꝰ religioſiſſime deo ſuo famulat̃: cui eſt honor ⁊ gloria in ſecula ſecloꝝ. Amē. Hec oīa Sco. Notandū vt dicit Rich. ꝙ in cōfirmatiōe fit inunctio chriſmatis in frōte in modū crucis: eo ꝙ hoc ſacramentū ordinat̃ ad ↄſtāter ⁊ ſine erubeſcentia cōfitendū fidē. Signū aūt erubeſcētie et timoris marie apparet in fronte ꝓpter ſui ꝓpinquitatē ad organū imaginatiue. Nō debet etiā hoc ſacramētū tradi niſi a ieiunis: niſi cogat neceſſitas. de cōſe. diſt. v. Ut epi. Faciēs em̄ ↄtrarium peccat: lꝫ hoc nō ꝑiudicat ad ſacramētū eſſentiā. Similiter nō debet recip̄i niſi a ieiuno. Hec Rich. Hoc tn̄ defacto multi ep̄i nō ſeruant. Cuiꝰ rō aſſignat̃ a q̄buſdam. quia vnus ep̄s nō ſufficeret ad tot hoīes ↄfirmādos ſi ei tp̄s artaret. Dicit inſup Rich. ꝙ debent illi qui ſunt pfecte etatis moneri p̄us cōfeſſionem facere: vt melius diſponant̃ ad ſuſceptionē gratie q̄ in ipſo cōfert̃: eadē di. Ut ieiuni. Frōs etiā cōfirmati debet ligari q̄uſqꝫ deficeret ne frons inuncta aliq̄s ſordes cōtrahat. Inſup qꝛ hoc ſacramentū dat̃ ad robur cōfeſſionis fidei: eo ip̄o ꝙ homo ad huiꝰ ſacramēti ſuſceptionē accedēs oſtendit ꝙ ſufficiens robur ſtandi ꝑ ſe habere nō p̄ſumit: et ideo ad hoc ſignū inſtitutū fuit vt ab altero teneret̃. ſi tn̄ aliq̄s ↄfirmet̃ abſqꝫ hoc ꝙ ab alio teneat̃: ſuſcipit ſacramentū: q̄uis hoc fieri nō debeat: niſi neceſſitas aliq̄ hoc exigat. Inſtitutū q̄ꝫ fuit ꝙ ñ teneret̃ niſi ab vno: eo ꝙ cognationes ſp̄uales matrimonia impediūt. Un̄ de conſe. di. iiij. Nō plures ad ſuſcipiēdū infantē de baptiſmo accedāt q̄ vnꝰ ſiue vir ſiue mulier. In cōfirmatōe idip̄m ſit. tn̄ vbi eſt ↄſuetudo ꝙ plures teneant: non eſt ꝓhibendū. q̄a hoc poteſt cooparī ad amicicie nutrimētū. Nō debet aūt teneri a monacho niſi ſit monachꝰ: de conſe. di. iiij. Nō licet abbati vl̄ monacho de baptiſmo ſuſcipe filios vel cōmatres habere. Idem de cōfirmatiōe in q̄ ſp̄ūalis cognatio cōtrahit̃. xxx. q. iiij. Si q̄s. Poteſt aūt vir teneri a muliere et e conuerſo: q̄uis magꝭ deceat viꝝ a viro teneri. Idē q̄ pōt eſſe patrinꝰ in cathecaſmo: baptiſmo: et cōfirmatiōe: ſi neceſſitas cogit. de cōſe. diſt. iiij. In cathecīſmo. Non eſt tn̄ ↄſuetudo romana. ſed ſinguloꝝ ſint ſinguli: vt cū pluribꝰ amicicia contrahatur. Hec Richardus.

Circa diſtin

di. viij. q. j. §. j.

ctionē. viij. q̄ro Utꝝ eucharıſtia ſit ſacramētū noue legis: Oꝫ q̄ nō. qꝛ ſacramenta noue legis habēt verba aliqua ꝑ forma. nō ſic eucharıſtia. quia verba q̄ ſunt forma ſacramēti oportet eſſe ſimul cū ſacramēto. Uerba aūt q̄

ptinent ad euchariſtiã non ſunt ſimul. q: euchariſtia manẽte: illis v̄bis nõ manẽti
§.ij. bus. Oppoſitũ de ꝯſe. di. ij. In ſacra- mentoꝝ oblationib᷒. Rñõ ad q̃ſtionem: pmittẽdo rõnem nois euchariſtie. Eſt ei euchariſtia ſignũ ſenſibile ex inſtitutõe di uina veraciter ſignãs corp᷒ chri᷑ 7 ſangui nem ſub ſpecieb᷒ panis 7 vini realiter cõ tineri poſt cõſecrationẽ factã a ſacerdote: verbis certis cum debita intẽtione plat. Eſt aũt hoc ſacramentũ noue leg. Fuit nãq₃ a chrõ iſtitutũ in cena: vt habeẽ Lu ce.xxij. vbi dedit autoritatẽ aplis hoc ſa- cramentũ cõficiendi: dicẽs. Hoc facite in meã cõmemoratione. Fuit v̄o cõgruum chr̄m eſſe nobiſcũ in tali ſigno ſenſibili: vt magis excitet q̃libet ad reuerentiam 7 deuotionẽ ad chr̄m. Et hoc patet de fa cto. q: populus deuotius audit miſſam ꝙ̃ aliq̃d aliud officiũ eccl̃iaſticum. et ſin- guli cũ maiori diligentia cõfitenẽ qñ intẽ dunt cõmunicare: qđ ad minus fieri de- bet ſemel in anno ſm ordinationem eccle ſie. Cõgruũ etiam fuit poſt generationẽ que fit in baptiſmo: et augmẽtum ſeu ro bur quod fit in ꝯfirmatione: dari nobis nutrimentũ ſpũale ſub ſimilitudie nutri- menti corpalis quod pncipue ꝯſiſtit in pa ne 7 vino. Quia v̄o cib᷒ nõ ſufficiẽter nu trit ſine potu: nec e cõuerſo: ideo nõ hab₃ hoc ſacramentũ vnitatẽ indiuiſibilitatis ſed integritatis. Eſt eñ ad completã re- fectionẽ aĩe: ſicut corporis refectio ex cibo 7 potu integratẽ. Habent etiã ſpecies pa nis 7 vini vnũ ſignatũ vnitate integrita-
§.iij. tis. ſ. corpus chriſti. Corp᷒ eñ chri vt dicit Scot᷒ poteſt accipi Uno mõ ſtri- cte. put includit ptes aĩatas aĩa chriſti: cuiuſmodi nõ eſt ſanguis: lꝫ ſit in poten- tia ꝓpinqua vt cõuertaẽ in carnẽ aĩatã. et ſic corp᷒ eſt aliud eſſentialiter a ſangui- ne. Alio mõ poteſt corpus accipi vt iclu- dit oĩa que ptinent ad totũ corp᷒ organi- cum: ſiue ſint ptes aĩate: ſiue ſint aliq̃ nõ formaliter aĩata: vt humores. et hoc mõ ſanguis eſt aliq̃d corpis. Licꝫ igiẽ corp᷒ 7 ſanguis pmo modo ſint diuerſa ſigna- ta per diuerſa ſigna 7 ppria. ſ. corp᷒ ꝑ ſpeciẽ panis: 7 ſanguis ꝑ ſpeciem vini: tñ cõſtituũt vnum ſignatũ totale vnitate integritatis: quod eſt corpus ſecũdo mõ dictum. Ad argu. in oppoſitũ dico ꝙ alia ſacramenta in vſu cõſiſtunt 7 in fieri ita ꝙ idem eſt ibi ſacramẽtũ 7 pceptio ſa cramẽti: ſicut patꝫ in baptiſmo. Hoc aũt ſacramentũ eſt pmanẽs. et hoc cõgruum fuit. quia chriſt᷒ pmanenẽ voluit eſſe no- biſcum vſq₃ ad finẽ ſeculi. et ideo hoc ſa- cramentũ nõ habet aliq̃ verba ꝓ forma. q: verba non põt eſſe ſine ſucceſſione. q̃a tñ ipſa conſecratio ſacramenti ꝯſiſtit in fi eri: ideo habet v̄ba ꝓ forma que dicũẽ v̄ba ſacramentalia: quia ſunt forma cõſe crationis ſacramẽti: que cõſecratio eſt in- ceptio ſacramẽtalis. ſed nõ dicũẽ ſic ſa- cramẽtalia ſicut v̄ba baptiſmi q̃ ſunt for ma ſacramenti. Erũ q̃ras: quid ſit for male in hoc ſacramẽto: dico ꝙ relatio ſi- gni eſt h̄ formale. cuius fundamẽtũ ſunt ipſe ſpecies viſibiles: que q̃dem non ſunt ſignũ gratie accidentalis inherẽtis ſuſci- pienti ſicut in alijs ſacramentis: ſed gratie ſubſiſtentis. ſ. corpis chri ibi realiter exi- ſtentis. gratia tñ accidẽtalis cõferẽ in hu ius ſacramenti pceptione ad nutritionem ſpũalem aĩe. Quia v̄o hoc ſacrm̃ trãſcẽ dit intellectũ hũanũ: ideo fuit mltiplici- bus ſignis pſignatũ. ſ. in oblatiõe Mel- chiſedech q̃ panẽ et vinũ obtulit deo in ſacrificiũ b̄ndicendo Abrae: et in imola- tione Iſaac. Itẽ in comeſtione agni pa- ſcalis. et in mãna celit᷒ collato patribus. Fuit eñ cõueniẽs hoies ꝑ multiplicẽ fi- gurã ad ipm̃ credendũ induci ꝑpter eius difficultatem. De ei᷒ v̄o poſſibilitate di- ceẽ in ſequentib᷒.

Ecundo queritur q.ij. §.j.
An illa ſit forma ꝯſecrationis euchariſtie q̃ ponitur in cano- ne miſſe. Rñdeo ꝙ ſic. Unde ex. de ce. miſ. Cũ marthe. Credim᷒ ꝙ formã ver- boꝝ ſicut in canone ſcribiẽ: et a chrõ apli et ab ipis eoꝝ acceperẽ ſucceſſores. Sicq̃ dem v̄ba conſecrationis corpis chri ſunt q̃tuor. ſ. Hoc eſt corp᷒ meũ. Enim autẽ nõ eſt de eſſentia forme. ſed poniẽ ad cõti nuandũ v̄ba ſacramentalia cũ pcedẽtib᷒. et q̃ illud ſcienter omitteret: grauiẽ pecca ret. Eſt q̃ꝫ ibi demõſtratio ptiꝫ ad ſen §.ij.

ſum partim ad intellectũ. Senſus enim
eſt ꝙ hoc ens qđ eſt ſub illis ſpeciebꝫ pro
vltimo inſtanti ꝓlationis orationis: eſt
corpus meũ. ⁊ loquiť ſacerdos in pſona
chriſti. vt patz ꝑ verba p̄cedentia. Conceptꝰ
nāq; cauſatus ꝑ orationē ꝓlatam nō ha
betur ꝑ eam niſi in vltimo inſtanti ꝓla-
tionis orationis: q2 ante illud nō hʒ ꝯceptꝰ
omniũ partiũ. Per aliqua em̄ derelicta a
dictionibꝫ qñ ꝓferebanť intellectus in vl
timo inſtanti per collationē ſuaꝫ cauſant
intellectũ totius ex ꝯceptibꝫ cauſatis per
partes. Eſt autem illa oratio cōuerſiua:
quia ſignificatiue agit pro illo inſtanti ꝓ
quo diuina virtus cōuertēs realiter agit
faciendo corpus chriſti ibi accipere eſſe.
Et licet in eodem inſtanti temꝑis ſit veri
tas orationis ⁊ operatio diuina: tamen
prius natura eſt ꝯceptꝰ ꝓpoſitiōis vt neu
ter. ſecūdo operatio diuina. ⁊ tertio veri-
§.iij. tas ꝓpoſitionis. Sed hic eſt dubiũ vnũ
ſi ſacerdos ꝓferret tm̄ illa verba que ſūt
de forma omiſſis p̄cedentibꝫ ꝯficeret cor
pus chriſti. Dicitur a quibuſdā ꝙ ſic. quia
iſta ſunt preciſa forma. Alia vero ſunt ꝓ
pter reuerentiā ⁊ orationē p̄mittenda: ⁊
grauiter peccaret qui illa omitteret. ⁊ hu-
ius opinionis eſt Rich. hoc tamē eſt du
bium ſcoto. quia verba ſacramētalia ex
vi verboꝝ debēt ſignificare illud qđ ibi
efficiť. ſed ex vi cōſecrationis efficitur ibi
corpus chriſti: ergo hoc debent ipſa verba
ſignificare hec aũt verba ꝓlata ſine prece
dentibꝫ hoc nō ſignificant abſolute licet
enim miniſter poſſit intendere ſe loqui in
perſona chriſti tamē ly meũ abſolute ſine
alijs verbis ſignificat referri ad ꝑſonā
loquētis. vnde illud nō eſſet adorandū
ſine conditione. ſcʒ ſi vere ſit ꝯſecratum.
§.iiij. Quantũ autē ad verba ꝯſecrationis ſan
guinis ſcʒ hic eſt. ⁊c. ponit calix: q2 ꝯſecra
De for- tur ſanguis in ratione potus. liquor autē
ma ſan- non habet rōnem potus niſi vt in vaſe.
guinis. Ponit aũt noui ⁊ eterni teſtamenti: quia
lex noua eſt ꝑpetua. poſt ipſam em̄ nō re-
ſtat alia lex. Ponit etiā ibi myſteriũ fidei
quia ſacramentũ iſtud ſecretā habʒ fidei
intelligentiā. Aliud em̄ ibi cerniť ⁊ aliud
creditur. Cernitur nāq; ſpecies panis ⁊
vini: crediť ibi eſſe corpus chriſti. qđ vero

additur hec facite ⁊c. nō eſt de forma cō-
ſecrationis ſanguinis: ſed ꝑ illa verba cō
tulit chriſtus apłis poteſtatē ꝯſecrandi: ordi
nando eos ſacerdotes. Sed hic oriť du- §.v.
bium: quia nullus euāgeliſta recitat hāc
formā qua vtimur. Rñſio. Forma nr̄a
eſt certa ⁊ ab apoſtolis tradita. Multa
em̄ tradita ſunt eccleſie ab apoſtolis que
non ſunt ſcripta in euangelio. extra de ce-
lebratione miſſaꝝ Cum marthe. Euan-
geliſte aũt intendebāt narrare rem geſtā:
nō autē tradere formā ꝯſecrandi. Diciť
etiam a quibuſdā ꝙ quecūq; forma ſcri-
pta in euāgelijs eſt ſufficiens ad ꝯſecra-
tionē. vnde greci nō vtunť forma noſtra
qui tamē vere cōſecrare dicunť. In eccle-
ſia tñ romana tenetur miniſter de neceſ
ſitate vti illa forma qua vtimur Non eſt
aũt nobis vt dicit ſcotus omnino tradi-
tum pro certo an ad formā ꝯſecrationis
ſanguinis pertineāt alia verba poſt illud
ſanguinis mei. Et ideo ꝑiculoſum eſt aſ-
ſerere de quo nō habeť autoritas ſuffici-
ens. Non eſt autē periculoſum ignorare:
quia videtur ignorantia inuincibilis.

Quid ſi ſacerdos nō recolit ſe dixiſſe
ea que ad formā ꝯſecrationis pertinent:
Rñdet Tho. in tertia parte ꝙ non debʒ
ex hoc turbari. Non em̄ qui multa dicit
recolit oīm que dixit: ſi tamē certificetur
ſe illa omiſiſſe: debet illa reſumere ⁊ cete-
ra per ordinē reiterare. Dubitať vlte- §.vi.
rius vtrũ ſacerdote vno deficiente in miſ
ſa ſua infirmitate vel morte: poſſit ⁊ de-
beat per alium ſuppleri: Dicit Tho. in
tertia pte ꝙ ſi ſacerdos morte aut infir-
mitate ġui occupareť añ ꝯſecrationēꝫ cor-
poris: nō opꝫ ꝙ ꝑ aliũ ſuppleať. ſi ſcđo pꝰ ꝯſe
cratione dʒ miſſe celebritaſ ꝑ aliũ expleri.
vij.q.j. Nihil. Dicit quoq; idem in q̄rto.
ꝙ ſi ſacerdos poſt ꝯſecrationē infirmeť:
⁊ non habeať alia hoſtia: debet alius ſa-
cerdos hoſtiam diuidere ⁊ vnam partē
ſumere ⁊ aliam infirmo dare. Quid
agendum ſi certũ ſit primũ ſacerdotē con
ſecraſſe corpus ⁊ non ſanguinem: Dicit
Rich. ꝙ debet alia hoſtia accipi ⁊ totum
a capite inchoari. q2 ꝯſecratio corporis ⁊
ſanguinis ad vnum pertinet ſacramentũ
quare ab vno debet perfici. ⁊ hoſtia per

pꝛimū ſacerdotē ꝯſecrata debet ꝑ ſecūdū
ſumi vel ſolēniter reſeruari. Si vero cer-
tum eſt pꝛimū ſacerdotē ꝯſecraſſe coꝛpꝰ
ꝛ ſanguinē. alius poſſet vbi ille defecit in
cipere ꝛ miſſam ꝑficere: ꝛ ſic intelligit̃ de-
cretū allegatū. Qꝛ ſi neſciat̃ vbi pꝛimus
ſacerdos defecit: debꝫ hoſtia cū reuerētia
reſuari. qꝛ neſcit̃ vtrū ſit ꝯſecrata vel nō.
ꝛ alia accepta hoſtia debet aliꝰ ſacerdos
myſteriū in capite inchoare. Scotus ꝓ
dicit ꝙ ſi dubitet̃ de materia coꝛpoꝛis et
ſanguinis vtrū ſit ꝯſecrata ꝙ ipa non eſt
ꝑpetuo ꝯſeruāda qꝛ putreſceret. ſed ſacer
dos poſt cōmunionē in miſſa ſua poteſt
illam recipe ſub intentione ꝯdicionata ta
li. ſi iſtud eſt ꝯſecratū recipio vt ꝯſecratū
ſi nō: recipio vt tale de q̄ ē icertū: nec h̄ eſt
ꝑiculū qꝛ ieiunꝰ ē an̄ ꝑceptionē ablutōis
vini. Et ſi nō eſt ſāguis qd̓ ꝑcipit: nō fa
cit tn̄ irreuerentiā coꝛpoꝛi ꝛ ſanguini iam
perceptis. quia ꝛ nos ſtatim poſt ſangui
nem perceptum in altari percipimus vi-
num putum.

Trū hoc ſacramē-

v tum poſſit a non ieiuno ſumi:
q̄ſtio.iij §.j. Qꝛ ſic. qꝛ chꝛs diſcipulis ſuis
poſt cenā dedit eucbariſtiam. Contra
Aug. ad inquiſitiones ianuarij. Placuit
ſpūiſancto vt in honoꝛe tanti ſacramenti
pꝛius in os chꝛiani dn̄icū coꝛpus intra-
ret ꝙ̄ alij cibi. Rn̄ſio. Aliquis pōt re-
cipere hoc ſacramentū nō ſacramētalr̄ vt
ſi daret̃ eucbariſtia pagano q̄ nō diſcerne
ret eā a cōi cibo. Aliq̄s recipit ſacr̄m ſa-
cramētaliter ꝛ nō ſpūalr̄ vt ille q̄ credens
ibi eſſe coꝛpus chꝛi recipit in pctō moꝛta
li nō ꝯtritꝰ: talis em̄ nō recipit ſpūaliter
qꝛ nō recipit effectū huius ſacramēti qui
eſt nutritio anime ꝑ grātiā. Aliq̄s aūt re
cipit ſacramētaliter ꝛ ſpūaliter. vt fidelis
ſine pctō moꝛtali qui ſ3 poſſibilitatē ſuā
examinauit ꝯſciem ſuā: q̄ chꝛo incoꝛpat̃ ꝛ
fit eiꝰ mēbꝛū ꝑ grām vel eiꝰ augmentū.
Sicut em̄ in nutritiōe coꝛpali cibꝰ ꝯuer-
titur in alimentū: ſic eꝯ̄tra in ſpūali nu-
tritus ꝯuertit̃ in cibum: qꝛ ꝑ charitatē in
ipm traſfoꝛmat̃. Quarto mō recipit ali-
q̄s ſpūaliter ꝛ nō ſacramētalr̄ vt cū bonꝰ
chꝛianus ſm̄ poſſe ſuū ꝑparatus abſtinet

ꝓpter reuerentiā ſacramēti vel infirmita-
te. vel qꝛ non pōt habere miniſtrū. Tali
em̄ dicit Augꝰ. de ꝯſecra. diſt. j. Ut q̄d
paras dentē ꝛ ventrē: crede ꝛ manducaſ-
ti. talis em̄ ſpūaliter nutrit̃. Ad ꝓpoſitū
dico ꝙ realiter opoꝛtet ad ꝑceptionē ſa-
cramētalē ꝛ ſpūalē ſuſcipientē eſſe ieiunū
ieiunio nature. ita ꝙ a media nocte in q̄ in
cipit dies naturalis ſm̄ ꝯſuetudinē eccl'e
nō ſūpſerit cibū vel potu. hoc aūt fuit in-
ſtitutū ꝓpter reuerentiā tanti ſacramenti
que minoꝛ eſt realr̄ i pranſo ꝙ̄ in ieiuno
ꝛ vt pͥmo querat̃ cibꝰ aīe ꝙ̄ coꝛpis. licꝫ tn̄
accedere non ieiunū in caſu infirmitatis
grauis qn̄ timet̃ periculū moꝛtis. qꝛ eniꝫ
iſtud ſacr̄m eſt viaticū: dandū eſt ei q̄ ꝓfi
ciſcit̃ ex hoc mūdo vt eū ꝑducat ad ter-
minū. Alius caſus eſt ſi in regiōe in q̄ ce-
lebꝛat̃ in vino albo: ponat̃ in calice aqua
ꝓ vino ex aliq̄ negligētia. Cū ei ſacerdos
ꝑcipiēs liq̄rē de calice aduertit eſſe aquā:
tenet̃ ꝯſecrare ſanguinē de nouo: ꝛ conſe-
cratū ꝑcipere qꝛ ex rōne ſacramēti ꝛ ex in
ſtitutione chꝛi eſt ꝙ ſacramētū ꝯficiat̃ in-
tegrū: diuiſio em̄ ſacramēti ſine grandi ſa
crilegio nō pōt ꝓuenire. de ꝯſe. di. ij. Cō- §.ij.
perimus. ꝛ ꝯſecratū nō recipiēs: a cōione
vno anno repellit̃. de ꝯſe. diſt. ij. Relatū.
Talis aūt recipiēs nō ieiunus nō peccat
nouo pctō imo moꝛtalr̄ peccaret vt dicit
ſcotꝰ: niſi ſic ageret: qꝛ p̄ceptū minus ſtri
ctum qd̓ eſt de recipiēdo ieiunus: eſt di-
mittendū ꝓpter p̄ceptū ſtrictius: qd̓ eſt d̓
integritate ſacramēti ſeruāda. Nec eccl'ia
voluit in tali caſu ipm obligare ad iſtud
p̄ceptū: ſed ad oppoſitū. Apparet autē ꝙ
ieiuniū nō eſt ita neceſſaria ꝯditio i ſacer-
dote recipiēte qꝛ i die paraſceues in q̄ nō
ꝯſecrat̃ hoſtia ꝑticula poſita in calice ꝑci
pit̃ cū vino nō ꝯſecrato. ꝛ veriſimile eſt ꝙ
vinū citius deſcēdit in ventrē ꝙ̄ illa ꝑti-
cula q̄ maſticat̃ ꝗ ex ꝯſuetudine eccl'ie ſa-
cerdos ibi ꝑcipit eucbariſtiā nō ieiunus.

Et ſi obijcit̃ eſſe ſcandalū ſi ꝓlus ꝑci-
pit iſtū ſcd̓o ꝯficere ſanguinē. Dupliciter
reſidet ſcotus. Uno mō ꝙ ſi ſcandalizet̃:
ſcandalū eſt phariſeoꝝ acceptū nō datū.
De quo dicit dn̄s ſinite eos ꝛc̄. Nam fa-
ctū in ſe bonū eſt ꝛ neceſſariū ꝛ q̄libet de-
bet iudicare ꝙ eſt bonū. ꝛ ſi neſciat cauſaꝫ:

debet ſupponere ꝙ ſacerdos habeat bo-
nam cauſam. Alio mō pōt dici ꝙ ſatis
bene pōt cauere a ſcādalo ſi caute faciat.
Nam vadens ad cornu altaris q̄ſi ꝑ vi-
no ꝑcipiēdo poſt cōionē infuſo vino ⁊ aq̄
vel iam remanēte aqua qꝛ nō totā aſſum
pſit: poterit redire ad mediū altare ⁊ ſtarꝫ
in breui tp̄e ab illo loco. Simili mō poſt
q̄ꝫ cenatū eſt accipiēs ⁊c. ꝯtinuare poterit
vſqꝫ ibi: hec quotiēſcūqꝫ feceritis. ⁊ illis
verbis ꝓlatis cū debita reuerētia ſuſcipe
§.iij. illud tanq̄ꝫ ſanguinē verū. Ad argu-
mentū in oppoſitū dico ꝙ chr̄s vltimū h̄
voluit in cena inſtituere vt artius infige-
retur cordibꝰ fideliū. quo autē ordine ſu-
mereť: ap̄lis ꝑ quos eccleſias diſpoſitu-
Notabi- rus erat reſeruauit docendū. Circa p̄-
lia aliq̄. dicta notandū ſm Tho. in tertia ꝑte ꝙ
reliquie cibi in ore remanētes ſi caſualiter
trāſglutianť nō impediūt ſuſceptionē hu-
ius ſacramēti. qꝛ nō traijciunť ꝑ modū ci
bi vel potus: ſed ꝑ modum ſaliue: qđ vi
tari nō pōt. Debet etiaꝫ eſſe aliqua mo-
ra inter ſuſceptionē ſacramenti ⁊ alios ci-
bos. vñ ⁊ in miſſa oratio gratiaꝝ actiōis
poſt cōionē dicif: ⁊ qui cōicant: ſuas pri-
uatas orōes dicūt. Cui ꝯcordās Rich.
dicit ꝙ ſi ſacerdos ante miſſam lauat os
ſuū ob ſacramēti reuerentiā ⁊ caſu aliqua
gutta aque itrauerit ſtomachū: nō ꝓpter
hoc teneť dimittere miſſam celebrare: ma
xime in die ſolēni. Nec hoc videť impedi-
re dignā ꝑparationē preſbyteri nec reue-
rentiā ſacramēti. Et de ſimilibꝰ ſimile eſt
iudiciū. Qui etiā in ſero poſt dictū matu
tinū bibit: non ꝓpter hoc impedif a cele-
bratione miſſe die ſequēti: ſecus eſt de il-
lo qui poſt mediā noctē bibit: qꝛ talis nō
eſt ieiunus ſiue poſtea dormiat ſiue non.
Poſt vero huius ſacramēti ſumptioneꝫ
non oportet diu ab alijs cibis abſtinere:
quia ille ſacre ſpecies cito a ꝓpria forma
tranſmutanť: eſt tñ aliquantulū abſtinen
dū a cibis ne ip̄e ſpēs (que q̄ꝫ diu i forma
ꝓpria remanēt corpus chr̄i ꝯtinēt) cōmi-
ſceanť cuꝫ illis. Qđ autē dicif de ꝯſecra.
diſt. ij. Tanta. Si mane dñica portio edi
tur vſqꝫ ad ſextaꝫ ieiunēt miniſtri q̄ eam
ꝯſumpſerūt: eſt abrogatū per contrariaꝫ
ꝯſuetudinē. poteſt etiam intelligi de de-
bito honeſtatis non neceſſitatis.

Circa diſti-
ctionē. ix. Quero vtrꝫ exñs i Diſt. ix
pctō mortali peccet ꝑcipiē- §.j.
do ſacramentū. Qꝛ non. Nullus peccat
mortaliter faciēdo illud ad qđ teneť. Sꝫ
aliq̄s nō obſtante ꝙ ſit in pctō mortali te
netur cōicare. Probatio minoris in tribꝰ
caſibꝰ. Primo qꝛ q̄libet chr̄ianus poſtq̄ꝫ
ad annos diſcretionis ꝑuenerit: teneť cō-
municare ſaltē in paſca: niſi de ꝯſilio ſui
ſacerdotis ⁊ ꝓpter rōnabilē cauſaꝫ ad tē-
pus abſtineat. ex. de peñ. ⁊ rem. Omnis.
Scđo qꝛ vt habeť de conſe. diſt. ij. Rela
tum. teneť ſacerdos qui ꝯſecrauit recipe-
re ſacramentū ⁊ tñ poſſibile eſt ꝙ ſit i pec-
cato mortali. vel ꝙ tp̄e itermedio incidat
in mortale. Preterea. Nullus teneť cō-
fiteri niſi ſemel in anno. ſm illđ. Ois vtri
uſqꝫ ſexus. ḡ poteſt exercere actus ꝯuentē
tes: etiāſi pluries nō ꝯfiteať. ⁊ ſic celebra-
re ⁊ cōicare. Oppoſitū. j. Cor. xj. Qui
māducat ⁊ bibit indigne: iudiciū ſibi mā
ducat ⁊ bibit. Rñſio. Aliq̄s pōt eſſe Rñſio
in pctō mortali tripl̄r. vel in actu puta qꝛ ad que-
tunc peccat pctō mortali. ſcđo qꝛ nō peni ſtionem
tuit de p̄terito. tertio quia licꝫ penituit vł
peniteat: nondū tñ eſt ꝯfeſſus nec abſolu
tus. De primo dico ꝙ peccat mortaliter
qꝛ ſimpl̄r indigne māducat. De ſcđo di-
co ꝙ ſi nō penituit qꝛ ꝓpter negligentiam
craſſam vel affectatā nō recoluit peccatū
nō excuſať a pctō. licet minꝰ peccet q̄ꝫ pri
mus. teneť eñ anteq̄ꝫ cōicet ſe examinare
ſm diligētiā poſſibilē nr̄e fragilitati. j. ad
Cor. xj. Probet aūt ſeip̄m hō. Si auteꝫ
nō ſit negligētia craſſa. puta qꝛ p̄ceſſit ſuf
ficiēs examiatio ⁊ nullū occurrit pctm̄ de
q̄ nō ſit ꝯtritus ⁊ ꝯfeſſus: nō peccat cōi-
cando. licꝫ forte aliq̄d lateat ⁊ traditū ſit
obliuioni: imo talia pctā latentia ꝑ iſtud
ſacramentū remittunť. De tertio dico ꝙ
ſi occurrat opportunitas confitendi teneť
p̄us ꝯfiteri q̄ꝫ cōicare. qꝛ nō debet tantū
recōciliari deo: ſꝫ etiā eccl̄ie ad h̄ ꝙ digne
recipiat ſacr̄m vnitatis eccl̄ie. Si aūt nō
occurrat opportunitas ꝯfitēdi: ſi pōt ſine
ſcādalo vitare ne cōicet: teneť non cōicare

ſed expectare ꝯfeſſoꝛē ꝓpter eandē rōnē.
Si aūt occurrat ſcādalū niſi ſtatī cōicet:
vtpote ſi indutus eſt ⁊ poſtea occurrit ſi-
bi ꝯſcia de pctō moꝛtali de q̄ nō fuit cō-
feſſus alias ⁊ nō habet in promptu ido-
neū ꝯfeſſoꝛē: tūc cū ꝯtritione ⁊ volūtate
ꝯfitendi tpe oppoꝛtuno pōt celebrare vt
ſcādalū euitet. Et ſilr de alio cōicaturo q̄
nō celebrat vtpote ſi ſit ꝯſuetudo in aliq̄
collegio ⁊ religione ⁊ eccl'ia vt oēs nō ſa-
cerdotes cōicent: ſi tunc cū debet cōicare
nō habet idoneū ꝯfeſſoꝛē: pōt aliq̄s non
ꝯfeſſus cōicare. Nec peccat q2 nullū p̄ce-
ptū excludit ab illo actu in tali caſu: quia
dilatio ꝯfeſſionis in actu que tn̄ vere ha-
bet in affectu: nō excludit eū quin ſit mē-
brū etiā eccl'ie militātis habile ad actus
in quos mēbra cōmunicāt: ⁊ tenet vitare
ſcandalū ꝓximi. De pctō veniali nō opz
dubitare: q2 de illo nō eſt neceſſitas pe-
nitētie. Quedā tn̄ autoꝛitas de eccleſiaſti
cis dogmatibꝫ videt facere mentionē de
pctō veniali. Ait eñ. Licet q̄s pctō moꝛ-
deat ſi peccādi de cetero nō habet volūta
tem ⁊ ſatiſfecit lachꝛymis ⁊ oꝛonibꝫ acce
dat ſecurus. Sed h̄ dico de illo quē moꝛ
talia pctā nō grauāt. g̃ videt q nō pōt ac
cedere ſecure ſi habet volūtatem peccādi
venialiter. Rñſio. Illa autoꝛitas pōt in-
telligi de moꝛtali pctō. Ille eñ quē moꝛ
talia pctā nō grauāt ſupple in actu: ⁊ de
p̄teritis egit penitentiā: lz moꝛdeat q ſcz
nō cōplete ſatiſfecerit: pōt ſecurius accede
§.iij. re. Ad pmū argumentū dico q faciēs
Ad ar. mō debito id ad qḋ tenet nō peccat. Ad
minoꝛē dico q nullus tenet in pctō moꝛ-
tali cōmunicare. Ad primā ꝓbationē di
co q ſicut tenet cōicare: ita tenet laboꝛare
vt ſit extra pctm̄ moꝛtale ꝑ penitentiā eo
§.iiij. dē ca. Ad ſcḋm dico q tenet ſacerdos
iſte ꝑus laboꝛare q ſit extra pctm̄ moꝛta-
le q̄ ꝯſecret ⁊ ſi ꝯtingat q poſt ꝯſecratio-
nē ante ꝑceptionē occurreret memoꝛia pcti
moꝛtalis cōmiſſi de quo nō p̄ceſſit peni
tētia: tenet habere pniaz interioꝛē anteq̄
ꝑcipiat: ⁊ differre penitentiā exterioꝛē vſ-
q̄ quo occurrat ſibi oppoꝛtunitas ꝯfiten
§.v. di. Ad aliud dico q multi in aliqͥs caſi
bus tenentur etiam ad penitentiā exterio
rem: vtpote grauiter infirmus de quo
deſperat: ⁊ attentans actum de quo veri
ſimile eſt ſm humanū iudiciū q exponit
ſe ꝑiculo moꝛtis: ſicut in bello moꝛtali.
Ita etiam ſpeciali lege tenetur ſacerdos
anteq̄ exerceat actum iſtum ad peniten-
tiam etiam exterioꝛē. Si queras qua §.vj.
lege. j. ad Coꝛ. xj. Probet ſeipm homo:
⁊ ſic de pane illo edat ⁊c̄. Hec Scotus.
Thomas vero ꝯcoꝛdās predictis di
cit q ſi aliquis ſit a pctō oīno imunis nō
poteſt certitudinaliter ſcire. j. ad Coꝛ. iiij.
Nihil mihi ꝯſcius ſum: ſed nō i h̄ iuſtifi-
catus ſum. Poteſt tamen de hoc habere
aliqua ꝯiectura precipue per quattuoꝛ ſi
gna ſicut Bern. dicit. Primū cū quis
deuote verba dei audit. Ioh. viij. Secū
do cum quis ſe promptū ad bene operā-
dum inuenit. quia probatio dilectiōis ex
hibitio eſt operis. vt dicit Grego. Ter-
tio cū quis a peccatis abſtinēdi in futuꝝ
habet ꝓpoſitum. Quarto cū de preteritis
dolet: quia in his vera penitentia. vt di-
cit Grego. conſiſtit. vnde ſiquis ꝑ hmōi
ſigna facta diligenti diſcuſſione ſue ꝯſciē
tie q̄uis foꝛte non ſufficienti ad cōmuni-
onē deuote accedat aliquo peccato moꝛ
tali in ipo remanente qḋ eius cognitionē
p̄terfugiat nō peccat. imo magis ex vi ſa-
cramēti remiſſionē pcti ꝯſequit. Scḋz
ꝓ Rich. exñs in pctō moꝛtali aſpiciēdo §.vij.
coꝛpꝰ chr̄i nō peccat: q2 nullā irreuerentiā
facit ſacro. Tangēs aūt facit irreuerētiā
ſacro. niſi in caſu qñ. ſ. hoc facit cū timoꝛe
⁊ reuerētia ꝓpter aliquā neceſſariā cauſā.
vt qñ erigit hoſtiā iacentē in terra: nō exi-
ſtēte p̄ſenti alio dignioꝛi ad tangēdū eā.
in quo caſu laicus ⁊ h̄ facere poſſet. Di
cit etiā q ſi ſacerdoti iminet ſcandalū pſo §.viij.
re ſue niſi cōmunicet. aut ppl'i. aut q2 iam
incepit ſacrū myſteriū: in quolibet iſtoꝝ
caſuū licitū eſt ſibi cōmunicare cum pro-
poſito confitendi. Dicit etiaz diſt. xvij. q
ſi ſit vere penitens ⁊ expectet de propin-
quo aliū cui deuotius ⁊ ſecurius ꝯfiteat:
nullo iure cōicare ꝓhibet. Inſup dicit
q hoc ſacrm̄ i digne ſuſcipiente habz du Effectꝰ
odeci effectꝰ ſignificatos ꝑ. xij. fructꝰ ligni xij. eu-
vite. Apoc. vlti. Inflāmat eñ in eo cha- chariſt.
ritatē. reducit ad memoꝛiā chr̄i paſſionē.
ſuſtētat ꝯtra caſuz prouenientē ex ꝓpria

infirmitate. roborat ad operationē boni.
ſpem auget. purgat veniale pctm̄ et qn̄qꝫ
mortale. vt cū hō nō accedit cōtritus cō⸗
tritione formata: ſed tm̄ attrit⁹: qn̄qꝫ at⸗
tritio ꝑ ſuſceptionē ſacramēti format. Re⸗
ficit interna cōſolatiōe. dat vitā grē. vnit
chr̄o mādu cantē ſibi incorꝑando. fidē fir
mat. munit cōtra demonis impulſuꝫ. re⸗
mittit ardorem carnalis concupiſcentie
Et habentur per hos verſus
Inflāmat mēorat ſuſtētat roborat augꝫ
Hoſtia ſpē purgat: reficit: vitā dat ⁊ vnit
Cōfirmatqꝫ fidē: mīuit: fomitēqꝫ rmittit
De hac materia dicit Bonauē. i fine di.
xij. ꝙ ſacerdos q̄ tenet celebrare (q: habꝫ
parochiā) et eſt in pctō mortali nec habet
copiā cōfeſſoris: ſufficit ꝙ ꝯteratur ⁊ habe
at ꝓpoſitū ꝯfitendi: ⁊ accedat ad miſſam
§.ſ. cum verecundia ⁊ reuerētia. Sed qd
dicendū de eo cui in miſſa accidit remor⸗
ſus de irregularitate: Ad hoc rn̄det Bo⸗
nauen. ꝙ qdā dicūt: cū irregularitas non
deleatur ꝑ contritionē ſed ſolū ꝑ diſpenſa⸗
tionē: ꝙ q̄ntūcūqꝫ aſſit populus ⁊ ſcāda⸗
lū timeatur: ꝙ tenetur aut deponere cōſciam
irregularitatis: aut dimittere miſſaꝫ: ſi ſi⸗
bi accidat an̄ inceptionē canonis. Alij di
cunt ꝙ ꝓhibitio ꝓpter irregularitateꝫ ad
ipm̄ ſe nō extendit: maxie cum acceſſit ſi⸗
ne cōſcientia irregularitatis. Vn̄ ꝓpter re⸗
uerentiā ſacramenti ⁊ ſcādalū populi di
cūt ꝙ ſi dolet ⁊ libēter faceret qd̄ in ſe eſtꝫ
a dn̄o eſſe diſpēſatū vt tūc. Hec Bona⸗
uen. Pro q̄ opinione facit illud qd̄ dictū
eſt diſt. v. ꝙ nullus legiſlator interp̄taret̄
p̄ceptum ſuum eſſe ſeruādū in eo caſu in
quo vergeret contra p̄ceptū legis nature
vl' diuine. de p̄cepto aūt diuino eſt vita⸗
re ſcādalū ꝓximi. Sic poſſet dici de excō
municatione ⁊ ſuſpēſione. ſiqdē in talibꝫ
nō verba legis ſed legiſlatoris mens eſt
attēdenda: vt tactū eſt in. iij. agēdo d̄ epi⸗
keia. diſt. xxiij. Cōcordat Alex. i. ij. ſen̄.
vt ponit Aſtex. in fine ſecūdi li. Si ꝟo q̄⸗
rit̄ de illo q̄ incipet habere cōſciam ꝙ nō
eſſet ſacerdos. Dicit Bonauē. ꝙ aut de⸗
bet deponere cōſciam: aut dimittere miſ
ſam an̄ ꝯſecrationē fingēdo infirmitatē.
vnde ſanū cōſilium eſt ꝙ hō ante diligen
ter ſe p̄paret ⁊ in miſſa non cogitet de ſc
ſed de ſacramento. De peccato aūt mor⸗
tali dicit ꝙ ſi habet ſacerdotis copiam et
hore aptitudinē puta ante canonis ichoa
tionem: debet cōfiteri. Si aūt nō habet:
dicit ꝙ credendum eſt ꝙ ſine peccato po⸗
teſt quod inchoatū eſt ꝑficere: ſi ꝓpoſituꝫ
confitendi habet ⁊ cum contritione: totū
ſupplet̄. nec video ibi cōtemptū: etiāſi nō
timeret ſcandalū. Hec ille.

Utrum propter ali q. ij.
quid qd̄ nō eſt pctm̄ teneatur §. j.
hō abſtinere a ſuſceptione hu⸗
ius ſacramenti: Rn̄det Rich. ꝙ ſic ꝓpter
ordinationē eccleſie que ꝓpter ſacramenti
reuerentiā ordinauit hoiem aliqn̄ debe⸗
re abſtinere a ſuſceptione huius ſacramē
ti propter aliq̄ que nō ſunt pctā: eoꝙ im⸗
pediunt vl' minuūt reuerentiā que debet
obſeruari in ſuſceptione huius ſacramen
ti: cuiuſmodi eſt nocturna pollutio ꝓue⸗
niens ex crapula vel imūda cogitatiōe q̄
p̄ceſſit in vigilia. que crapula vel imūda
cogitatio ſi mortalia peccata fuerint: vel
probabile dubiuꝫ eſt vtrum fuerint: tunc
pollutio ex eis ꝓueniens ꝓhibet de neceſ
ſitate hui⁹ ſacramēti ſuſceptionē. Si aūt
certū eſt vel ꝓbabile ꝙ nō fuerint niſi pec
cata venialia: tūc illa pollutio nō ꝓhibet
de congruitate vel honeſtate. Si aūt ꝓ⸗
ueniat ex nature infirmitate vel ſupflui ta
te: non ꝓhibet. Hec aūt ꝓbari poſſunt ꝑ
ea que dicunt̄ diſt. vj. Teſtamentū. Bo
nauē. ꝟo dicit ꝙ ſi homo ſentit pollutio⸗ de pol⸗
nem multū inclinaſſe aiam ad carnē: con lutione
ſulendū eſt ſibi facere reuerentiā ſacramē noctur⸗
to. Si aūt ſentit naturā expeditā ⁊ deuo na.
tio vel ſolennitas trahat ad ꝑceptionem
vel aliquid aliud recōpenſans: poteſt ſi⸗
ne remorſu accedere. Si tn̄ argumentuꝫ
habeat a turpi cogitatione vel crapula:
accedendo ad ſacramentū incurrit dānū
et ꝑuat̄ fructu: niſi neceſſitas cogat. Hec
Bonauen. Hoc aūt eſt intelligenduꝫ de
cogitatione vel crapula mortali. Non eſt
aūt pollutio nocturna peccatū ſcd̄m Tho⸗
mā: lꝫ poſſit eſſe ſignum vel effectus pec
cati p̄cedentis. De pollutione ꝟo q̄ in ſo⸗
mnijs incipit ⁊ in vigilia terminat̄: dicit
idem. ꝙ pollutio q̄tum ad rōnem merīti

vel demeriti magis iudicaꝛ ſm principiū
qđ eſt dormiēdo q̄ȝ ſm finem que eſt in
vigilando.qꝛ ex quo excitatus eſt motus
in dormiēdo:nō ſubiacet vlterius volū/
tati vigilātis nec reputaꝛ euigilaſſe quo/
uſqȝ ꝑfecte vſum liberi arbitrij recupera
uerit.pōt tñ ↄtingere ꝙ in ipa euigilatio/
ne pctm̄ oriaꝛ ſi pollutio placeat ꝓpter de
lectationē: qđ quideȝ erit veniale ſi talis
placētia ſit ex ſurreptione. Mortale aūt
ſi ſit cum deliberato ↄſenſu: ṗcipue cum
appetitu futuri. Si aūt placeat vt natu/
re ſit exoneratio vel alleuiatio: pctm̄ non
credit. Circa ṗdicta dubitaꝛ: qꝛ hō pᵒ
pctm̄ mortale ↄfeſſus pōt corpus chriſti
recipere.ergo etiā poſt pollutionē noctur
nā ꝓuenientē ex pctō mortali poterit ſi cō
tritus ſit ⁊ ↄfeſſus. Ad hoc rn̄det Tho/
mas ꝙ ↄfeſſio purgat maculā mētis:nō
aūt imundiciā corporalē ⁊ hebetudinē q̄
ↄtingit in mente ex depſſione eius a car/
ne. Hoc aūt plerūqȝ accidit in hmōi pol/
lutione: ꝓpter qđ aīa impediꝛ ne eleueꝛ
ad huius ſacramēti ſuauitatē degustan/
daȝ. Ideo nō eſt ad ipm̄ accedendū poſt
talem pollutionē niſi magna neceſſitas
vrgeret puta ꝓpꝛ ſcandalū vꝉ ruinā mor
talem ꝓximi vitandū vt innuit idem do/
ctor in ſolutionib argumentoꝝ. De actu
aūt ↄiugali dicit idem in tertia parte ꝙ q̄
voluptate domināte ↄiugi miſceꝛ ꝓhibe
ri debet ab hoc ſacramento.xxiij.q.iiij.
Vir cum ꝓpria.ſecus eſt ſi cauſa ꝓlis vel
debiti reddēdi. De hmōi eñ̄ eſt dicēdū
ſicut de pollutione que accidit ſine pctō.
Scđȝ etiā albertū poſt factā cōmunionē
nō debet illo die debitū exigere nec etiaȝ
exactum reddere niſi cū difficultate. ſȝ tñ
ↄtrariū nō putat eſſe mortale. Rich. aūt
dicit ꝙ decretū de ↄſecra.diſt.ij Ois hō
dicēs ante euchariſtie ſumptionē eſſe ab
vxore aliq̄t dieb abſtinendū.non loquiꝛ
de debito neceſſitatꝭ ſed ↄgruitatis. Et
ſic poſſet exponi illud capitulū. Vir cum
ꝓpria. Unde in gloſa exponiꝛ ꝓhiberi.i.
diſſuaderi. Concordat ſcotus.xxxij.diſt.

§.vij. Circa ṗdicta notandū ſm Thom̄.in
quarto ꝙ immundicia pene corpalis ſi ſit ꝑ
petua vel diuturna nō impedit a ꝑceptī/
one huius ſacramēti ſicut accidit in lepro
ſis ⁊ patiētibus fluxum ſanguinis vel ſe/
minis. Si aūt ſit tꝑalis: tunc ſiqs ſit mē
te bñ diſpoſitᵒ non ꝓhibeꝛ ſumere q̄ȝuis
laudabile ſit ad tempus abſtinere. Pro/
babile etiā periculū vomendi: huius ſa/
cramēti ꝓhibet ſuſceptionē. Quid de §.viij.
amentib: Dicit Tho. ꝙ quidā dicūtur
large amētes. qꝛ debilē habent mentē ⁊
tñ ſunt aliquo modo docibiles eoꝝ que
ad fidem ⁊ deuotionē huius ſacramenti
ꝑtinent: ⁊ talib nō oꝑtet corpus chr̄i de
negare. Quidam vero ſunt oīno carētes
vſu rōnis.etſi iſti fuerint tales a natiuita
te.nō debet eis dari qꝛ nō poſſunt ad de
uotionē induci que requiriꝛ ad hoc ſacra
mentū. Si vero inciderint in amentiam
poſt fidē ⁊ deuotionē huiᵒ ſacramēti tūc
dȝ eis dari niſi timeaꝛ ꝑiculū vel vomitᵒ
vꝉ de expuitione vel hmōi. H eſt verū ſm
Rich. ſi furioſus anteq̄ȝ intraret furiam
hoc ſacramentū petierit in debito ſtatu.
Per hoc pōt itelligi illud qđ habeꝛ.xxvj
q.vj. Is qui in infirmitate penitentiā pe
tit ſi dum ſacerdos venit in freneſim cō/
uerſus fuerit ⁊ credaꝛ ſtatim moriturus:
reconcilietur ꝑ manus impoſitionē: ⁊ eu
chariſtia ori eius infundaꝛ. Quid de
puerꝭ. dicit idē ꝙ puerꝭ carētib vſu rōnis §.ix.
nō dȝ dari ṗt tñ dari pueris ante ꝑfectā
etatem.puta cum ſunt decem vel unde/
cim annoꝝ:ſi in eis ſignū diſcretiōis vel
deuotiōis appareat. An corpus chr̄i ſit
dandū his qui ꝓ criminib ſunt ſuſpen/
dendi vel decapitandi. Rn̄det Bartho/
lina ꝙ ſic:ſi ſunt ↄfeſſi ⁊ penitent.xij.q.ij.
Queſitum.

v Trū ſacerdos poſ
ſit dare corpus chr̄i ei quē ſcit
eſſe in pctō mortali: Reſpōdet
Tho.ꝙ ſi pctm̄ eſt occultū puta ꝑ ↄfeſſi
onem vel alias ſecrete ſcitū ⁊ ille in occul/
to petit: debet ei denegare ⁊ monere euȝ
ne in publico petat. Si aūt in publico pe
tat debet ei dare de ↄſe.di.ij. Nō ꝓhibȝ
Unde dn̄s iude corpus ſuūȝ dedit. Si
vero pctm̄ eſt manifeſtū: tūc ſiue in publi
co ſiue in occulto petat: debet ei denega
re. Qꝛ aūt dn̄s corpus ſuū iude tradide
rit: tenēt cōiter ſancti liȝ Hilarius dicat

contrariū vt ponit Lyra. Matth.xvj.
Quid ſi dicat ſe ꝯfeſſum ⁊ abſolutū.
Rñdet idem in quodā quolibeto ꝙ in fo
ro iudiciali credit hoi ꝯtra ſe nō ꝑ ſe. In
foro aūt penitētiali credit hoi ꝑ ſe ⁊ ꝯtra
ſe. Si ergo ſit impedimentū eucharistie
tale ꝙ ad forū iudiciale ptineat: puta ex-
cōicatio: non tenet ſacerdos ſubdito ſuo
credere quē excōicatū nouit: niſi ei de ab-
ſolutione conſtiterit. Si aūt ſit impedi-
mentū qđ ad forū penitētie ptinet ſcʒ pec
catū: tenet ei credere: ⁊ iniuſte agit ſi ei eu
charistiā denegat. Nō eſt aūt danda ho-
ſtia nō ꝯſecrata loco ꝯſecrate: qꝛ mandu
cans adorat qđ mādncat vt dicit Aug.
⁊ ſic daret occaſio idolatrādi. Nō eſt etiā
dandū ad ſumendū aliqđ experimentū ſi-
ue ꝓpter aliquā purgationē infamie ⁊ hu
iuſmodi. vt dicit idem in tertia pte. qꝛ ta-
les purgationes ſūt inhibite. extra de pur
ga. ca. Ex tuaꝝ. vbi dicit gloſa. ꝙ ille pur
gationes inhibent in quibꝰ deus tentari
videt. De q̄ habet. xxj. di. ſcđi ſentētiarū.
Utrū ſacerdos hoc ſacramentū dare
debeat illis qui de crimine ſunt ſuſpecti:
Rñdet Rich. ꝙ triplex eſt ſuſpicio ſcʒ te-
meraria: ꝓbabilis: ⁊ violēta. Temera
ria dicit que ex irrōnabili cauſa ꝯſurgit:
puta ex rumoribꝰ detractoꝝ. Probabilis
autē que ꝯſurgit ex ꝓbabilibꝰ ſignis. ⁊ ꝓ
pter has nō eſt eucharistia denegāda: qꝛ
nullus ante verā ꝓbationē iudicandus.
Violēta vero dicit que ꝯſurgit ex p̄ſum
ptionibꝰ violētis. vt ſi īueniat ſolus cū
ſola: nudus cū nuda: ſuſpectus cū ſuſpe-
cta in eodem lecto: loco ⁊ tpe ſuſpectis. ⁊
cōtra ſuſpectos tales iudicandū eſt ſicut
§.x. iudicaret de facto. Vñ ſicut publice cri-
minoſo ſacerdos nō debet dare euchari-
ſtiam: ita nec manifeſte vel publice ſuſpe
§.xj. cto de crimine modo p̄dicto. Sicut eñ
homo ꝯuincit de crimine teſtibus aut fa
cti euidentia: ſic ſuſpitione violenta. xxxij.
q. j. Dicit dñs. Non ſumit autē manife-
ſtum in predictis pro omni eo qđ proba
ri poteſt: qđ magis ꝓprie dicit manifeſta
manife bile q̄ꝫ manifeſtuꝫ. Vñ ſi ſacerdos ſciret
ſtū eſt. parochianū ſuū eſſe in crimine qđ legiti-
me poſſit ꝯtra eū ꝓbare: ita ꝙ illud crimē
neſciret cū eo. niſi duo vel tres teſtes per

quos hoc ꝓbari poſſet: nō ꝓpter hoc de-
beret eucharistiā negare illi in publico pe
tenti. qꝛ iam cōferret ſibi penam ante cri-
minis ꝓbationē: qđ fieri nō debꝫ. xj. q. iij.
Noꝝ qui. Sed accipit hic manifeſtū ꝑ notoriū
notorio. Eſt aūt pctm notoriū vel ꝑ ſen-
tentiā ſeu ꝯfeſſionē factā in iure ſeu iudi-
cio qđ dicitur notoriū iuris: aut euiden-
tiam rei que tergiuerſatiōe aliqua celari
nō pōt: qđ dicit notoriū facti. extra de co
habitatione clericoꝝ ⁊ mulierū: capitulo
vltimo. puta ſi ſit notū omnibꝰ exiſtētibꝰ
in parochia vel maiori parti illoꝝ. Non
eſt etiā dandum corpus chr̄i magis ſiue
hiſtrionibꝰ mala arte vtentibꝰ. de ꝯſecra.
diſt. ij. Pro dilectione. Puto nec maieſta
ti diuine nec euāgelice diſcipline ꝯgruere
vt pudor ⁊ honor eccl'ie tam turpi ⁊ infa
mi ꝯtagione fedet. Si tñ tales reuertan
tur ad dñm: eis gratia vel recōciliatio nō
neget. vt dicitur cap'lo ſequenti. Non eſt
tamen ſic intelligendū ſm Rich. ꝙ ſtatiꝫ
debeat eis dari eucharistia: quia ꝓpter
reuerentiā ſacramēti ⁊ vt ꝓbet eoꝝ ꝯuer
ſio nō ficta: non debet eis dari vſqꝫ poſt
pactā penitētiā niſi aliqs articulus neceſ-
ſitatis vel pietatis aliqñ aliter fieri ſuade
ret. Predicta āt nō itelligūt de hiſtriōibꝰ
ſeu ioculatoribꝰ q̄ ludit licite ⁊ hōeſte vtūt

Irca diſti-

ctionē. x. Querit vtrū poſſi
bile ſit corpus chr̄i ſub ſpe Diſt. x.
ciebꝰ panis ⁊ vini realiter ꝯtineri: Qꝛ nō q̄ſtio. j.
qꝛ corpus chr̄i ſub illa ſpecie vel eſt q̄ꝫtū §. j.
vel nō q̄ꝫtum. Non pōt eſſe ibi nō q̄ꝫtum
qꝛ cū ſit q̄ꝫtū in celo: ſimul eſſet q̄ꝫtū ⁊ nō
q̄ꝫtum. Nec pōt ibi eſſe q̄ꝫtū: qꝛ tunc eſſet
ibi modo q̄ꝫtitatiuo. cū modus q̄ꝫtitati-
uus ſit ꝓpria paſſio q̄ꝫti. ſꝫ. illđ eſt falſuꝫ:
qꝛ iſto mō maiꝰ nō pōt eſſe cū minori. Pre
terea. Aut in eucharistia eſſet ps corpo-
ris chr̄i extra partem an non. Si ſic non
eſſent omnes partes ſimul ſub eadem
parte hoſtie. Uniuerſaliter eñ cuius par
tes ſunt extra ſe inuicem ſi eſt ſimul cum
alio q̄ꝫto ps videt eſſe cū pte ⁊ totū cum
toto. Si autē non ſit ibi pars extra par-
tem igitur non eſt ibi q̄ꝫtum. In oppo

ſitu3. Math.xxvj. Hoc eſt corpus meū Et Johis.vj. Caro mea vere eſt cibus.

§.ij. Hic ſunt duo vidēda. Primo qd circa hoc eſt credendū. ſcdo qualiter eſt poſſibile. De primo dico φ corpus chrī ibi eſſe realiter eſt de ſubſtantia fidei. vt patet Math.xxvj. ꝛ Luc.xxij. Etſi iſti vdint iſta exponere φ ſint figuratiue dicta ſicut illud qđ ait chrūs. Ego ſum vitis vera. iſtud eſt oīno ꝯtra intentionē ſaluatoris Uniuerſaliter enim intellectus verborū chrī pōt ex ſequētibꝫ ꝛ ex p̄cedentibꝫ haberi. ꝛ ex alijs locꝭ ſcripture vt pꝫ p Aug. lxxxiij.q.q.lxix. Unde cū chriſtꝰ ait. Ego ſum vitis vera: ſubiūgit ꝛ vos palmites Conſtat eīm φ diſcipuli non erant palmites naturales ſed tantū figuraliter. Sed cum dicit Luc.xxij. hoc eſt corpus meu3: ſubdit ſtatim: qđ pro vobis tradet. Cu3 etia3 dixiſſet. Hic eſt calix ſanguinis mei ſubdit qui pro multis effundetur. Hoc etiam manifeſte pat3 ex alio loco ſcripture. Joh.vj. Etſi dicas φ videns chriſtus aliquos abijſſe ratione ſue p̄dicationis de euchariſtia: poſtea exponit ſe dicens. Spiritus eſt qui viuificat. Caro autem non prodeſt quicꝙ̄. Uerba que locutus ſum vobis ſpiritus ꝛ vita ſunt. qđ ptractans Aug. de ꝯſecra. diſt.ij. primo hereſis. ait. Non hoc corpus qđ videtis manducaturi eſtis. nec bibituri illum ſanguinem quē effuſuri ſunt qui me crucifigent. ſacramentū vobis aliqđ cōmendaui. ſpiritualiter intellectū viuificabit vos. ergo ex verbis chriſti ꝛ Auguſtini videtur φ non intellexit de corpore ſuo niſi figuratiue. Reſpondet magiſter in lr̄a φ nec chriſtus nec auguſtinus vult negare veritatem corporis chriſti in ſacramento: ſed φ non eſt ibi viſibiliter ꝛ in propria forma ſicut intellexerunt illi qui abierunt retrorſum. ſed eſt ibi inuiſibiliter. ꝛ hoc eſt qđ ibi dicit Aug. Ipm quidem ꝛ non ipm corpus quod videbatur manducabatur

§.iij. ipm inuiſibiliter ꝛ non viſibiliter. De ſecundo quattuor ſunt videnda. Primū quomodo incipiat ibi eſſe corpus chriſti ꝛ tamen ſine mutatione locali. quia non deſerit proprium vbi in celo. Secundo quomodo poſſit eſſe quantum ſine modo quantitatiuo. Tertio quomodo poſſit eſſe maius quantum ſimul cum minori quanto in loco equali. Et quarto quomodo illud quantum ſit ſimul realiter in diuerſis locis.

§.iiij. Quantum ad primum dicit ſcotus φ corpꝰ chriſti eſſe icipit ſub ſpeciebus ſine mutatione locali proprie dicta. quia illud qđ proprie mouetur localiter deſerit primum vbi ꝛ adquirit nouum vbi circūſcriptiue. Corpus autem chriſti licet adquirat nouam preſentiam ad ſpecies: non tamen eſt ibi localiter ſicut nec angelus dicitur eſſe localiter in loco: licet ſit de nouo preſens alicui corpori. Corpus etiam chrī non deſerit vbi qđ habet in celo ꝓpter hmōi preſentiam ad ſpēs. Uñ aug. de ꝯſe. di.ij. Donec finiatur ſeculū ſurſū eſt dñs ꝛ ſic non dr̄ ꝓprie mutari. Large tñ poſſet dici mutari inꝙ̄tū adqrit nouū reſpectū p̄ſentie ad ſpēs q̄ eſt reſpectꝰ extrinſecus aduenīēs: qꝛ nō neceſſario ſequit̄ extrema poſita in actu.

Quantū ad ſcđm dicit idē φ poſitio que eſt differētia ꝙ̄titatis que ſc3 dicit ordinē partiū in toto: neceſſario ineſt ꝙ̄to ꝯtinuo ꝑmanēti. ꝛ iſtā oportet ſaluari in ꝓpoſito. Non eīm eſt intelligibile aliqđ eſſe quantū dimenſionatū: quin ſit ſignificare in toto ordinem huius partis ad illam ſm ꝙ̄titatem interiacentem. ſed poſitio q̄ dicit coextēſionē ꝑtiū locati ad locū ita φ ꝑtes eiꝰ coextēdant̄ ꝑtibꝫ loci ꝛ in ꝓpoſito dicit̄ modꝰ ꝙ̄titatiuꝰ nō neceſſario ineſt ꝙ̄titati cū ſit accidēs ꝑ accidēs. Eſt eīm reſpectꝰ ii, rinſecꝰ aduenīēs ꝑtiū quanti ad partes alterꝰ quanti. Et ideo iſtam habitudinē bene poſſibile eſt deu3 ſeparare a ꝙ̄to manente. ſeruādo. ſ. ꝙ̄tū ꝛ coexiſtentiā eius ad aliud ꝙ̄tū. ſine iſta coextenſione partiū vnius ad partes alterius: ſicut ſine cōtradictione pōt ſeruare ſupficiē ſine colore: vl' albedinē ſine ſimilitudine: lic3 non ſine aptitudine ad ipſam Poteſt nāꝙ intelligi coexītia alicuꝰ ipſi toti abſꝙ hoc φ intelligat̄ coextenſio partiū partibus. ꝛ ſic erit reſpectus preſentie ad locum ſine tali poſitione. Etſi queras quid ſit ꝙ̄titatē ſeruari abſꝙ poſitiōe extrinſeca: Dico φ nihil aliud eſt ꝙ̄ abſolutum ſeruari ſine reſpectu extrinſeco ad

nenſenti. Sic enim coexiſtentia ſeruari ſi
ne iſta poſitione nō eſt aliud q̄ʒ vnam ex-
trinſecam relationē conſeruari ſine alia ex
trinſeca relatione ſicut vbi totius ad to-
tum ſine poſitione ſiue reſpectu partium
ad partes. Et ſi obijcit̃ ꝙ q̄ʒtitas nō pōt
poni ſine reſpectu iſto quem dicit motus
q̄ʒtitatiuus. q2 nō pōt eſſe q̄ʒtum cū alio
q̄ʒto quin illi cōmenſuret̃. Dico ꝙ verū
eſt loquēdo de cōmenſuratiōe ſꝫm equali
tatē vel inequalitatē que dicūt reſpectū
intrinſecus aduenientē. vt in ꝓpoſito cor-
pus chr̄i eſt maius hoſtia. ſed nō de cō-
mēſuratiōe que dicit̃ coextenſio q̄ importat
ſimultatē ptis cū parte ⁊ eſt reſpectus
extrinſecus aduenieñs q̄ nō neceſſario ꝯſe
quit̃ extrema. Non eſt igit̃ in hoc ſacra-
mēto poſitio que dicit ordinē partiū lo-
cati ad locū. ſed totū corpus chr̄i eſt in q̄-
libet parte hoſtie. Ex predictis pꝫ ter
tium. ſ. quō maius q̄ʒtū pōt ſimul eſſe cū
minori q̄ʒto. q2 nō eſt ibi localiter ſeu di-
menſiue. Sicut em̄ deus pōt facere acti-
uū ⁊ paſſiuū ſine actione. vt pꝫ de trib9
pueris in fornace exiſtētib9: ſic pōt facere
corpus ⁊ locū ſine vbi ꝓprie ſumpto ſiue
locali vel dimenſiuo. ⁊ ſic maius q̄ʒtum
cū minori q̄ʒto. Pōt quoqꝫ facere q̄ʒtita
tem ſine ſuo effectu qui eſt loci repletio: ſi
cut calorem ſine calefactione. Unde licet
chr̄s in ſacramēto ſit cū ſua q̄ʒtitate non
tn̄ vtitur ea occupādo locū: ſicut nō vtit̃
ſua claritate nō illuminādo aerē. Quā
tum ad quartū dicit ſcotus. cum deo ſit
poſſibile omne qō nō includit ꝯtradicti-
onē: pōt facere idem corpus in plurib9 lo
cis nō tm̄ ꝑſentialiter ſicut eſt corp9 chr̄i
in ſacramēto: ſed etiā localiter. Qō ſic de
clarat̃. Cū em̄ dico corpus eſſe in loco lo-
caliter: nihil dico ſupra corpus niſi reſpe-
ctū quendā extrinſecus aduenientē fun-
datū in q̄ʒto ad aliud q̄ʒtū circūſcribens.
Reſpectū aūt talem plurificari ſup idem
fundamentū ad diuerſos terminos oīno
nō apparet ꝯtra aliq̄d notū ſꝫm rōnē. q2
illi reſpectus de quib9 minus videt̃ puta
reſpectus intrinſecus aduenientes poſſūt
plurificari ſup idem fundamentū ad di-
uerſos terminos ſicut ſup eandē albedi-
nem poſſunt fundari plures ſimilitudines.

vnde ſequentes rōnem nō debent inniti
imaginatiōi que nō ſeparat locū a corpe
nec corpus a loco. nec ꝑcipit vnū plurifi-
cari ſine alio. q2 cū imaginatio innitatur
ſenſib9: nihil aliud appꝛehēdit. quare ex h̄
nō eſt dicendū impoſſibile vnū ſine alio
plurificari. Nulla em̄ videtur neceſſitas
ꝙ plurificato poſteriori plurificet̃ ipſum
prius. Ipa aūt vbi ſunt manifeſte poſte-
riora ipo q̄ʒto locato ⁊ ſibi ꝯtingenter ad
uenientia. Unde Hugo. li. ij. de ſacramē-
tis. Non eſt mirū ſi mirabilis mirabilia
opat̃. qui em̄ locū fecit ⁊ locū in corpe. ⁊
corpus in loco. ⁊ qui fecit vt corpus vnū
in vno loco eſſet fec̄ ſic̄ voluit. ⁊ ſi voluiſſꝫ
aliter facere potuiſſꝫ. Nā ⁊ qn̄ vult alit̃ fa
cit. Ex p̄dictis pꝫ ad queſtionē. diui- §. vij.
na em̄ virtus q̄ de nihilo mundū creauit
hoc ſacramentū inſtituere potuit ⁊ de fa-
cto inſtituit: in quo manifeſtat̃ eius ineffa
bilis charitas ſeip̄m nobis tam mirabi-
liter cōmunicādo. hoc aūt incredibile nō
erit ſi factor omp̄s cogitat̃ cui nō erit im-
poſſibile qō ſibi placuerit. Predictis §. viij.
aūt intellectus fidelis lumine fidei adiu-
tus firmiter aſſentit: ac ratiocinādo ꝯcor
dat. dicit em̄ intellectus ꝙ veritas nō pōt
dicere falſum. ⁊ fides aſſumit. Ueritas
dicit. Hoc eſt corpus meū. ⁊ p̄cepit vt di
ceret̃. ḡ hoc eſt indubitāter tenēdū. Licet
aūt eiuſdē ſit potentie mundū de nihilo
creare ⁊ panē in corpus chr̄i ꝯuertere. q2
diuina potentia eſt in ſe vna ⁊ indiuiſa.
Magis tn̄ declarat̃ ex creatione q̄ʒ trans
ſubſtātiatiōe. q2 terminus a quo creatio-
nis eſt nihil. Diſputamus quoqꝫ de hoc
ſacramēto ⁊ alijs que ſunt fidei nō ad fi-
dem generandā que innititur prime veri-
tati. ſed ad ipāꝫ nutriendā. ne ꝓpter igno
rantiā aliq̄s ꝯcedat repugnans fidei. vel
neget ꝯueniēs ad fidem: ſicqꝫ ipa cogni-
ta errores caueamus ⁊ cauēdo in verita
te ꝑſiſtamus. Rationes quoqꝫ que indu
cunt̃ a ſanctis ad ꝓbandū ea que ſunt fi-
dei ſunt ꝑſuaſiones quedā manifeſtan-
tes nō eſſe impoſſibile qō in fide ꝓponit̃.
Et notandū ꝙ cum abſolutū non deſi-
nat eſſe in aliquo adueniēte ſibi nouo re-
ſpectu extrinſeco. quia prius nō variatur
ad variationē poſterioris: eedem ꝑtes ⁊

eadem q̄ntitas:aliaq̧ abſoluta q̄ inſunt corpori chr̄i exiſtenti in celo:inſunt eadez in ſacramento. ¶Ubi ſciēdū q̄ ineſſe ali quid chr̄o poteſt intelligi dupliciter.ſ.p̄i mo vel concomitanter. Aliquid dicit̃ in p̄ poſito ineſſe chr̄o p̄mo:vt ħ qđ ſibi ieſſet ſi nuſq̄ alibi eſſet. Cōcomitāter aūt dicit̃ ſibi ineſſe ħ:quia p̄mo ſibi ineſt vt alibi: et ex hoc ſibi ineſt ꝓpter identitatē ſubie- cti ⁊ forme. Dīs igit̃ operatio vel forma abſoluta q̄ eſt in chr̄o p̄mo vt i celo:ineſt ſibi cōconitant̃ vt ħ:quia ꝓpter p̄ſentiaȝ nouā ad ſpecies que eſt reſpectus extrin- ſecus aduemens:nō deſinit ſibi ineſſe ali quod abſolutū. Et ſic q: chr̄s in celo exi- ſtens videt Petrū viſione ſenſitiua: ideo exiſtēs in ſacramēto videt ipſum ꝯcomi tanter. Nulla tn̄ ſenſatio ineſt ſibi p̄mo vt in ſacramento.quia organū ſenſus ad hoc q̄ imutet̃ vel patiat̃ a corpe:oportet q̄ ſit localiter in loco ſeu mō q̄ntitatiuo.⁊ ſic in ſacramento non videt viſiōe ſenſiti- ua vel recipit a corpe calorē vel frig⁹ aut dolorē p̄mo:ſed tn̄ cōcomitanter.ſ.ſi ta- lia ſibi inſint exiſtēti ſub modo ſuo natu- rali. Opatio tn̄ ſp̄ualis:puta intellect⁹ et voluntatꝫ pōt p̄mo ineſſe chr̄o in eucha riſtia.qa aīa chr̄i beata intelligit ſic an- gelus q̄ ad hoc q̄ nō depēdet a ſenſib⁹ in intelligēdo.et ſic poteſt vt ħ intuitiue in- telligere ea q̄ ſunt ſibi p̄ſentia:puta aiam ſacerdotꝫ vel angelum ħ p̄ſentē. De hac materia nota ea que dicta ſūt.iiij.phyſic. iiij.ca. ¶Lꝫ etiam chr̄s tot⁹ cōtineat̃ ſub vtraq̧ ſpecie:aliter tn̄ continet̃ ſub ſpecie panis et alit̃ ſub ſpecie vini. Ex vi em ſa- cramenti ꝯtinet̃ corpus chriſti ſub ſpecie panis tanq̧ eius ꝓprium ſignatū. San- guis ꝟo:anīa:⁊ deitas cōtinent̃ ibi conco mitanter.q: corp⁹ chr̄i nō eſt ſine ſangui ne:aīa ⁊ deitate. Sub ſpecie aūt vini cō- tinet̃ ſanguis ex vi ſacramēti vt ei⁹ ꝓpriū ſignatum. Corp⁹ ꝟo:anīa:et deitas per cōcomitantiā. Et ſic panis ꝯuertit̃ in cor pus chr̄i:et vinū in ſanguine. Et p̄dictꝫ patet q̄ ſi in triduo fuiſſet euchariſtia cō- ſecrata cum anīa eſſet a corpe ſepata: nō fuiſſet ſub ſpecie panis:nec etiam ſub il- la ſpecie fuiſſet in triduo ſanguis:cū fue- rit in morte a corpe ſepatus:vt ponit Ni colaus de Ly.ꝫ.ad Corinth.xi. Fuiſſet tn̄ ibi deitas. Ad p̄mū dico q̄ motus q̄ntitatiuus nō eſt paſſio q̄nti ſicut riſibi le hoīs.ſed reſpectus extrinſec⁹ aduenieñs partiū q̄nti ad partes alterius quanti. § x. Ad ar.

§.ix.

Ad ſecundū dico q̄ pars eſt extra prē put extra reſpicit partes corpis.⁊ ſic ꝑti- net ad poſitionem q̄ eſt differentia q̄nti- tatis dicēs ordinē partiū in toto.ſed put extra ꝑtinet ad locū:ſic pars nō eſt extra partem:hoc eſt extra locū in q̄ eſt alia ps Sed vt dicit Hilari⁹: vbi eſt ps corpis chr̄i ibi eſt totum corpus chr̄i: et ſic totū corpus chriſti eſt in q̄libet parte hoſtie.

Notandū ſm Sco.(lꝫ qdam aliter di cant)q̄ intellectus creatus a corpe ſepat⁹ ſiue angelicus ſiue human⁹ poteſt natu- raliter cognoſcere noticia intuitiua corp⁹ chriſti vt exiſtēs in euchariſtia: cū totum ens creatū ſit obiectū ꝓportionatū tali in- tellectui:vt dictum eſt di.iij.p̄mi. Idem etiā poteſt intellectus cōiunctus corpori glorioſo:cum tale corp⁹ non impediat ipm a ſua opatione. Et ſi arguas q̄ tunc mali angeli hoc poſſent:cū in eis remanſerint naturalia integra:ſm Dionyſiū.iiij.đ di uinis nomib⁹. Rn̄det Scotus q̄ q̄libet malus angel⁹ ſi abſolute ꝑmittat̃ vti po tentia ſua naturali:poſſet intelligere q̄d- cunq̧ intelligibile creatū.et p conſequēs poſſet intelligere cogitatiōes cordium et myſteria grē extra poſita ſūt in effectu. ſed multa poſſūt ex natura ſua que nō ꝑmit tunt̃ eis:cuiuſmodi eſt videre ſecreta cor- diū.ſic etiā nō ſunt ꝑmiſſi cognoſcere inte- gritatē Marie: vt ñ impediret̃ redēptio nr̄a.ſi eī cognouiſſent: nunq̧ dn̄m glie crucifixiſſent.hoc eſt: nūq̧ me redimi ei⁹ morte ꝓcuraſſent. Poſſunt igitur videre corpus chriſti in ſacramento ſi ꝑmittant̃ Alias non. §.xi.

Circa diſtin

ctionē.xi.quia panis trāſſub ſtantiat̃ in corp⁹ chr̄i ⁊ vinuꝫ in ſanguinē:extra de ſūma trinitate. Fir- miter credim⁹. Uidendū eſt de materia conueniente iſti cōuerſioni. Et p̄mo de materia ꝯuerſionis in corpus. Scđo de Diſt.xi q.j.§.j

c

materia couerſionis in ſanguinē. Quan
tū ad pmū dico q panis triticeus aq̄ ele
mentari coagulat' eſt cōueniēs materia
cōuerſiōis in corpus chri: vt patet de cō/
ſe.diſt.ij. Cui' ratio eſt quia chrs ſic iſti/
tuit. Unde Joh.xij.ſe grano frumenti
compat dicens: Niſi granū frumenti ⁊c.
Congruentia inſtitutionis eſt.q̄a cū hoc
ſacramētū ſit ſignū nutrimēti ſpūalis: cō
grue iſtituit in pane triticeo q̄ eſt pncipa
le nutrimentū corpis. Nō ſufficit aūt ad
hoc paſta: cum nō ſit cib' vſualis nec cō/
§.ij. ueniens nutrimentū. Et notandū ſm
Pe. Al. et Tho. q ſi fiat tanta pmixtio
granoꝝ alteri' ſemis cū frumto q trahat
in aliā ſpeciē: vt qn̄ appoſitū eſt pdomi/
nans. vel etiā ad ſpēm mediaꝫ: vt qn̄ eq̄/
lis eſt ſtus in vtroqꝫ mixtibiliū: tūc non
pōt inde cōfici. qꝛ mutata eſt ſpecies pa/
nis triticei. ſec' eſt ſi non ſit tanta additio
q̄n maneat ſpecies: tunc eñ pōt confici.
§.iij. Notandū etiā q lꝫ facta cōuerſiōe pa
nis in corpus chriſti nihil ſube panis re/
maneat: qꝛ tranſſubſtantiatio eſt totalis
tranſitus ſube in ſubſtantiā: nō tñ dꝛ pa
nis annihilari. qꝛ aliquid ſibi ſuccedit vt
terminus. ſ. corpus chri. Sed h occurrit
dubiū an debeat eſſe panis azym' vl' fer
mētatus. Rn̄deo q de neceſſitate panis
cōſecrabilis nō eſt nec q ſit azym': nec q
ſit fermētatus. qꝛ nō differunt ſpecie: ſm
Anſ. i libel. ſuo de azymo. Un̄ tpe Leo
nis pape fuit inſtitutū q cōficeret in fer/
mēto ppt' hereſim Ebionitaꝝ extinguen
dā dicentiū q neceſſe erat chriſtianis iu/
deizare. ⁊ p ꝯſequēs paſca ſuū in azymo
ꝯficere. qua extincta: rediit eccl'ia occidē/
talis ad pmā cōſuetudinē a chriſti vicai
rio traditā. De neceſſitate tñ miſtri in ec/
cleſia latina eſt hodie conficere in azymo.
Et forte etiā grauiter peccant greci nō cō
formātes ſe eccleſie Petri: maxie cū chrs
in azymo cōfecerit: vt habet expſſe p illō
Math.xxvj. Prima āt die azymoꝝ ac/
ceſſerūt diſcipli ad Jeſum dicētes: Ubi
vis parem' ⁊c. Siq̄dē illa hora q̄ debu/
it ſm legē comedi agnus paſcalis: come/
derūt diſcipuli veꝝ agnū. ſ. xiiij. die men
ſis pmi apud iudeos: ſiue lunatōis eiuſ/
dē. qꝛ iudei faciebāt menſes ſm lunatio/
nes. In die aūt. xv. erat ſolennitas. i. pri/
mus dies integer ſolēnitatꝫ paſce. et in il/
lo die paſſus eſt chrs. Notādū aūt ad §.iiij.
declarationē q̄rundā autoritatū euāgelij
q̄s greci male itelligūt. q paſca q̄nqꝫ mo
dis ſumit ſm Innocētiū de officio miſſe
Uno mō p ſolēnitate diei azymoꝝ que
erat luna. xv. et ſic ſumit Joh.xiij. An̄ di
em feſtū paſce. Scdo mō pro. xiiij. die in
cuius veſpe comedebat agnus. Tertio
mō pro hora imolationis agni. Quarto
pro ipſo agno. Quinto p panib' azymis
Ex pdictis poſſet aſſignari q̄dam ra/
tio mobilitatꝫ Paſce et ⁊ aliaꝝ ſolennita Nota
tū illā concomitātiū. Quia eñ imolatio ſeq̄ntia.
agni paſcalis que erat figura imolatiōis
veri agni qui tollit pctā mūdi fiebat. xiiij
die lunatiōis illius mēſis: q̄ quidē luna/
tiones q̄libet anno variātur: Hinc eſt q
etiā ſolēnitates correſpōdētes apud chri
ſtianos diuerſimode trāſmutant. Per h
etiā dclarat quō eadē die chrs fuit ānū/
ciatus et paſſus. qꝛ ſcꝫ annūciatio dñi fu
it illo anno. xv. die lunationis illi' mēſis.
Celebrat aūt ſeptuageſima in memoriā
lxx. annoꝝ q̄b' fuit pp'ls iſrael in captiui/
tate babylonica. Siq̄dē nūerus ſeptua/
genarius cōſurgit ex ductu ſeptenarij in
denariū: oēqꝫ tps ſeptē dieb' cōprehēdit
vt ait Greg. A. lxx. q̄ꝫ vſqꝫ ad octa. reſur
rectionis ſunt. lxx. dies. per qd moraliter
deſignat q ſi velimus eterna vitā conſeq̄
que per octauā diē deſignat: oportꝫ nos
in hac vita q̄ ſum' exules a hieruſalē cele/
ſti obſeruare decē mandata diuine legis.
Tunc q̄ꝫ dimittit alleluia q̄ eſt cantus le
ticie: ad deſignandū vitam pſentē eſſe tē/
pus luctus. Dimittim' ꝓo partim Gl'ia
patri in pncipio paſſiōis: et totalit in me/
dio pp̄ter ignominiā paſſiōis chri. Vel/
latio ꝓo imaginū ſignificat abſcōſionem
diſcipuloꝝ. Extinctio ꝓo candelarū: vna
dēpta: ſignificat fidē pfectā in ſola virgi/
ne remāſiſſe: hinc eſt q in die ſabbati ſibi
ſpecialis reuerētia exhibet in miſſaꝝ eiuſ
dem ꝟginis puriſſime celebratiōe: et po/
puli ad ipſam ſpeciali deuotōe. Altariū
denudatio ſignificat chri denudationē q̄
eſt lapis a iudeis reprobatus. Ipoꝝ lo/
tio ſignificat exitum ſanguinis et aque

chriſti latere. Cāpanaꝝ nō pulſatio ſigni
ficat ceſſationē predicationis diſcipuloꝝ
chriſti. Tollit aūt pncipiū ꝛ finis horaꝝ
quia ablat⁹ eſt a nobis dn̄s Jeſus chr̄s
qui eſt principiū et finis. Jn cena ꝗ͂ʒ et in
Paraſceue: pacꝭ oſculū nō dat: in deteſta
tioneʒ oſculi ꝓditoris. Dat ꝟo in ſabba-
to ſancto. q: tunc inchoat ſolennitas pa-
ſcalis in q̄ dicit dn̄s diſcipulis: Pax vo-
bis. Velū aūt qd̓ in .xl. ante altare ponit
ſignificat ꝓphetias an̄ chriſti paſſionem
velatas fuiſſe: ꝗd velamen in chr̄i morte
ſublatū eſt. Jn cuius ſignū dn̄o ſpirituʒ
emittente: velum tēpli ſciſſum eſt a ſūmo
vſcꝫ deorſum. Tractus qui loco alleluia
in q̄dragesima dicit ſignificat chr̄m tra-
ctū ad varios iudices pro nobis miſeris
in ſua bn̄dicta paſſione. Quia ꝟo totus
mundus fuit illuminatus ꝛ in dei amo-
rē inflāmatus p .xij. apl̄os chriſti crucem
p̄dicantes: hinc eſt ꝙ in dedicatiōe eccle-
ſie materialis vniuerſalē eccl̄iaʒ ſeu fide-
lium cōgregationē myſtice rep̄ſentantis
fiūt duodecim cruces in q̄bꝫ ponunt du-
odecim cādele lucētes ꝛ ardentes. Obla
tio aūt facta ꝓ nobis a chr̄o in cruce rep̄-
ſentat in miſſa. puta eleuatio manuuʒ ſa-
cerdotꝭ ſignificat eleuationē manuū chr̄i
in cruce. et hoſtie fractio ſignificat ſepara
tionē anie chriſti a corpe. Dicit ꝗ͂ʒ miſſa
a mittēdo. q: oblatio corpis chriſti mit-
tit ad celū miſterio angeloꝝ. Non dr̄ aūt
Flectam⁹ genua: in die Paraſceue cū dr̄
oratio ꝓ iudeis: in deteſtationē genufle-
ꝛionum illo die chr̄o irriſorie factaꝝ. De
hac materia multa tangent diſt. ſequēti.

§.v. Quantū ad ſecundū dico ꝙ vinū arti
ficiale ſiue ꝗdcūcꝫ aliud vinū qd̓ n̄ eſt vi-
nū vitis: vtpote vinū pomorū: non eſt vi
num niſi ſm̄ ꝗd vel equoce. vn̄ nullū tale
eſt aptū cōſecrari. Cui⁹ ratio eſt. q: chr̄s
ſic inſtituit et hoc q: ps pncipalis nutri-
tionis. ſ. pot⁹ ꝯſiſtit pncipalr̄ i vino: et dʒ
eſſe exp̄ſſum de vua. quia q̄ꝺiu liq̄r eſt i
vua magis hʒ rōnem comeſtibilis q̄ꝫ po
tabilis. Nō dat aūt ſacm̄ ꝑplo ſub vtra
cꝫ ſpecie: ꝓpter piculuʒ effuſionis. Aquā
ꝟo vino appꝑoni non eſt ſimplr̄ neceſſariū
de neceſſitate ſacramēti. quia etiaʒ qn̄ ap
poſita eſt nō cōuertit in ſanguinē niſi pri
us conuerſa fuerit in vinū. et ideo ita mo
dica eſt apponēda ꝛ ita tēpeſtiue ꝙ an̄ cō
ſecratione poſſit eſſe ꝯuerſa in vinū. Gre
ci etiā non apponūt aquā: vt dicit Jnno
cenc⁹. Hoc tn̄ eſt de neceſſitate miſtri ꝓ-
pter p̄ceptū eccleſie rhomane. et etiā chri
ſtus vinū cui fuit pꝰus aqua mixta conſe
crauit: vt ait Damaſc. li. iiij. Cōgruentia
aūt appoſitiōis aq̄ ad vinū eſt: vt ſignifi-
cet ꝑplus vniri chr̄o ꝑ fidem. de cōſe. di.
ij. Cōmunionē. Vn̄ nō ſufficeret ſi appo
neret in dolio. q: nulla eſſet ibi ſignifica-
tio. ſed debet apponi iminente oblatione
Non ſunt āt agreſta nec acetū maꝛia cō-
ſecrationis: cū ſpecie differant a vino: vt
patet ex eoꝝ q̄litatibꝫ ꝛ opationibꝫ. Vi-
nū eñ eſt a tota ſpecie calidū: acetū ꝟo a
tota ſpecie frigidum: vt dicit Scot⁹. De
vino tn̄ aliq̄liter tendente ad acedinē pōt
fieri conſecratio: ſm̄ Jnnocen. ꝛ Richar.
Quia ꝟo ſm̄ Aug. in ſacramēto ſine in-
tentione nihil agit: ideo ſi ſint plures ho
ſtie ſup altare: nō cōſecrant niſi ille q̄s ſa-
cerdos intendit conſecrare.

Circa diſtin-

ctionem .xij. q̄ro An in eucha Di.xij. q.j.§.j.
riſtia ſit aliquod accidēs ſine
ſubiecto: Q, non .vij. metaph. dicit Ari
ſto. ꝙ non eſt poſſibile aliquod accidētiū
eſſe ſine ſubiecto. Jtem ſm̄ Boetium
accidentis eſſe eſt ineſſe. Jtem Poſteri⁹
eſſentialiter nō pōt eſſe ſine p̄ori. v. meta.
ſed accidēs eſt poſteri⁹ ſuba. vij. metaph.
ꝗ nō pōt eſſe ſine ipſa. Oppoſitū Ma
giſter in lr̄a. Rn̄ſio ſm̄ Scotū ꝙ accn̄s
pt̄ ſumi Vno mō ꝓ ꝑ ſe ſignificato ei⁹. ſ.
ꝓ ipſa accidentalitate vel inherentia que
eſt reſpectus extrinſec⁹ adueniēs inherē-
tis ad illud cui inheret. et pōt ꝑtinere ad
genus actionis: ſi actio dicat nō tm̄ reſpe
ctū agentis ad paſſum: ſed etiā forme ad
iformatū. Alio mō pt̄ ſumi ꝓ eo qd̓ de-
notat a tali ſignificato ſiue ſit accn̄s abſo
lutū ſiue reſpectiuum. Loq̄ndo igit de ꝑ
ſe ſignificato accidentis: contradictio eſt
ip̄m nō eſſe in ſubiecto: intelligēdo vni-
formiter in ſubiecto ꝛ predicato. i. ſi actu:
actu. ſi aptitudine: aptitudine. q̄a accidē-

tia ſeu inherentia eſt ꝗdam reſpectus ad
illud cui accidit ſeu quē importat hec di
§.iij. ctio accidens ſeu inherēs. Hoc pmiſ-
ſo:pono duas cōcluſiones. Prima eſt ꝙ
loquendo de eo qđ denoiaṫ a tali ſignifi
cato et eſt ꝑ ſe reſpectus:cōtradictio eſt ꝙ
ſit ſine fundamēto ſeu ſubiecto:⁊ ħ actu.ſ.
ꝙ nō actu inhereat ſubiecto. Probaṫ. qa
reſpectꝰ eſt eſſentialr̄ habitudo īter duo
extrema. Et ideo ſicut tollere terminū ad
quem reſpectꝰ eſt:eſt deſtruere reſpectuʒ:
ita tollere illud cuiꝰ eſt reſpectus:eſt de-
ſtruere rōnem reſpectus. Non ğ quia re-
ſpectus eſt accidens ideo reqrit ſubiectū
vel fundamentū:ſed qꝛ reſpectus. Scđa
concluſio eſt ꝙ loqndo de accidēte abſo-
luto:poſſibile ē ipm̄ eſſe ſine ſubiecto cui
actu inhereat. Probaṫ.qꝛ nulla eſt depē
dentia ſimpliciṫ neceſſaria alicuiꝰ acciden
tis abſoluti ad aliqđ quod non eſt de eiꝰ
eſſentia niſi ad cauſam extrinſecā ſimpli-
citer pmā.ſ.deū. Subiectū aūt nō eſt de
eſſentia accidentis. qꝛ tūc hō albꝰ nō eſſʒ
ens ꝑ accñs. qđ eſt ꝯ phm̄.v.Metaph.
ergo dependētia actualis accñtꝭ ad ſubie
ctum nō eſt ſimplr̄ neceſſaria. Uoco aūt
ſimplr̄ neceſſariū:cuiꝰ oppoſitū includit
cōtradictionē. Maioꝛ pbaṫ.quia cauſa-
litatē cuiuſcunqꝫ cauſe extrinſece reſpectu
cuiuſcūqꝫ cauſati:pfecte ſupplere pōt pri-
ma cauſa.quia habet in ſe oēm talē cau-
ſalitatē eminentius qꝫ cauſa ſecunda. Lʒ
aūt accñs abſolutū poſſit eē abſqꝫ tali in-
herentia actuali ad ſubiectū:tñ nō poteſt
eſſe quin habeat aptitudinē ad inherēdū
ſubiecto.qa talis aptitudo eſt ꝓpꝛia paſ-
ſio conſeqns naturā accidentis idē realiṫ
cum ipſo. Ex pdictis patet ad q̄ſtionem
§.iiij Accidentia em̄ panis manēt in eucha
riſtia vt patet ad ſenſum:et nō afficiunt
coꝛpus chꝛiſti.quia illud nō eſt q̄ntū hac
quātitate:ſed multo maius. nec figura-
tū hac figura:ſed figuratiōe coꝛpis hūa-
ni.nec coloꝛatū hoc coloꝛe:ſed coloꝛe con
uenienti coꝛpi hūano. nec afficiūt ſubam
panis.qꝛ illa nō manet:vt patʒ ex pdictꝭ
Nec afficiūt aerē.qꝛ aer nō eſt capax illo-
rū accidētiū:cū iſta ſint ꝓpꝛie accñtia coꝛ-
poris mixti ⁊ repugnātia elemento. Sūt
igiṫ ſine ſubiecto. Eſt āt duplex ſubiectū
accidentis. Quoddā quod vltimate ter-
minat eius dependentiā ſic ꝙ nihil vlte-
rius eā terminet.et ſic ſuba dꝛ ſubiectū acci-
dentꝭ.et hoc mō omne accidēs eſt ibi ſine
ſubiecto. Alio mō ſubiectū accidentis dꝛ
qđ ꝓrio terminat eiꝰ dependentiā: lʒ nō
vltimate.et hoc mō nō oīe accñs eſt ibi
ſine ſubiecto. Albedo em̄ fundaṫ imedia
te in q̄ntitate:et ſm̄ extenſionē eiꝰ extēdiṫ.
Si em̄ ꝟtute diuina fieret ſine q̄ntitate:
eſſet idiuiſibilis ⁊ inſenſibilis potētia ꝓ-
pinqua.quia non eſſet ſub modo cōueni-
enti ad diuiſionē ⁊ ſenſationē:eſſet tñ di-
uiſibilis ⁊ ſenſibilis potentia remota.qa
eſſet accñs natuʒ infoꝛmare coꝛpꝰ. Eq̄li-
tas etiam vnius q̄ntitatꝭ ad aliā fundaṫ
imediate in quantitate:et ſilitudo vnius
q̄litatꝭ ad aliā fundaṫ in albedine.habēt
em̄ accñtia ſepata a ſuba actionē in ſenſū
ſicut ⁊ cōiuncta:cum ſint pncipale et to-
tale ſenſationis in ſuo oꝛdie.vnde viſus
videt albedinē panis ꝯuerſi in coꝛpꝰ chꝛi
ſti.et olfacꝰ ꝑcipit odoꝛem.et guſtꝰ ſapo-
rē. Nō aūt hñt actionē reſpectu ſube ge-
nerāde:cū ſint impꝑfectioꝛa ipa. Frāgunṫ
etiā accñtia:cū hoſtia conſecrata diuidiṫ.
Uñ retinēt modū agendi ⁊ patiēdi quē
priꝰ habebāt. Illud aūt qđ diciṫ de cō-
ſe.diſt.ij. Ego Berēgariꝰ. Uerū coꝛpꝰ
⁊ ſanguinē dñi nr̄i ieſu chꝛiſti manibꝰ ſa-
cerdotū frangi ⁊ dentibꝰ atteri:debet re-
ferri ad ſpecies. Quia em̄ ille berēgariꝰ
fuerat infamatꝰ ꝙ ñ credebat coꝛpꝰ chr̄i
realiter cōtineri ſub ſpecie panis:ideo ad
ſui purgationē ꝑ verba exceſſiua ꝯtrariū
aſſeruit. Et ſic verꝫ coꝛpꝰ chr̄i frāgi diciṫ
quia ſpecies ſub q̄ vere contineṫ frangiṫ.
et hoc modo etiā dꝛ a populo in manibꝰ
ſacerdotū videri:cum tñ ipm̄ coꝛpꝰ vt in
ſacramēto nō immutet ſenſum. qꝛ nō eſt
ibi modo q̄ntitatiuo:vt dictuʒ eſt in pce-
dentibꝰ. Diuiſa itaqꝫ hoſtia:coꝛpꝰ chꝛiſti
nō diuidiṫ:ſed remanet integruʒ ſub q̄li-
bet eiꝰ parte ſenſibili qꝫdiu remanēt ſpe-
cies panis vel vini:cū ſit totū in qualibet
ꝑte. Quia ꝓo deꝰ inſtituit non cōſeruare
ibi coꝛpus chꝛiſti niſi qꝫdiu manēt acci-
dentia q̄ nata ſunt afficere ſubſtantiā pa
nis vel vini iam conuerſi:ideo in inſtanti
coꝛruptionis hmōi accidentiū ſiue ꝑ di-

geſtionē vel alias: redit actione diuina ta
lis ſubſtātia q̄lis nata eſt affici accidenti-
bus cōſequētib⁹: ſeu q̄lē generaſſet natura
de pane corrupto. Hinc eſt ꝙ hmōi ſpe-
cies nutriūt: et ipſis corruptꝭ generantur
vermes. hoc autē facit de⁹ ad meīe fidei
meritū. Si eñ videremꝰ ex ipſis ſpecie-
bus nihil generari: ex q̄nto cognoſcere-
mus eū eſſe ſub illis ſpeciebꝰ panis ⁊ vi-
§.v. ni. Ad p̄mū ar. dico: ꝙ phi dicerēt ac-
cidens nō poſſe eſſe ſine ſubiecto: quia po
nunt ordinē cauſaꝶ ſimplr neceſſariū: vt
dictū eſt. viij. phyſi. ca. vl. ita ꝙ p̄ma cau-
ſa nō pōt cauſare cauſatū cauſe ſecūde ſi-
ne cauſa ſcda. ſubiectū aūt habet aliquaꝫ
cauſalitatē reſpectu accidētꝭ. ſe habet eñ
vt materia in qua. q. ſ. habet naturaliter
ſuſtentare accñs. Nos aūt nō ponimꝰ hu
iuſmodi ordinē cauſaꝶ ſimpliciter neceſ-
ſariū: vt patet ex p̄cedentibꝰ. Quia g̃ de-
uiamꝰ a phis in antecedente: oportet etiā
§.vj. ꝙ deuiemus in cōſeq̄nte. Ad Boetiū
dicendū ꝙ accidēs habet de natura ſua
ꝙ inſit aptitudinalr̃: nō aūt eſt neceſſari-
um actualiter. Ad aliud cū dr̃ ꝙ poſte
rius nō poteſt eſſe ſine p̄ori: dico ꝙ verū
eſt de illo p̄ori qḋ neceſſario actualr̃ pre-
ſupponit. accidens aūt non ſic p̄ſupponit
ſubām: ſed tm̄ aptitudinalr̃ vt dictū eſt.

q.ij. §.j. **Utrum ſit frequen**
ter cōicandū? Rñ o ſm Rich.
Sicut oportet pluries cibum
ſumere ad reſtaurationē hūidi naturalis
deꝑditi ꝑ actionē caloris naturalis: ſic h̄
ſacramentū q̄d eſt aīe nutrimētū: eſt plu-
ries ſuſcipiendū. Uñ ſi hō experimentalr̃
cognoſcit ꝙ ex freq̄nti ſumptiōe huiꝰ ſa-
cramenti feruor charitatꝭ augeť in ipſo ⁊
reuerentia ad ſacramentū nō minuiť: fre
quenter debet cōicare. Non tñ in die plꝰ
q̄ ſemel Si ꝟo ſentiret reuerentiā ad ſa-
cramētū minui ⁊ feruorē nō multū auge-
ri: interdū dz abſtinere vt cū maiori reue
rentia ⁊ deuotione poſtmodū accedat. et
ideo dr̃ de cōſe. diſt. ij. Quotidie euchari
ſtie cōionē accipe nec laudo nec vitupo.
Et ifra. Faciat vnuſq̄ſq; q̄d ſm fidē ſuā
pie credit eſſe faciēdū. Obſeruari tñ de-
bet ſtatutū eccl̃ie. de pe. ⁊ re. Ois vtriuſ-
q̄ ſexus. de cōicādo ſemel in anno ad mi
nus. Alio aūt tp̄e nō teneť hō cōicare de
neceſſitate: niſi rōne officij. vt ſacerdotes
cōicare teneňť q̄tiens conficiunt corpus
chriſti. de ꝯſe. di. ij. Relatū. Uel rōne ꝑi-
culi mortis: vt cū hoies in grauibꝰ infir-
mitatibꝰ in q̄bꝰ eſt notabile ꝑiculū mortꝭ
ſunt ꝯſtituti. In primitiua aūt eccl̃ia qñ
vigebat maior deuotio: q. paruꝫ añ paſ-
ſio chri p̄ceſſerat ⁊ ab infidelibus maior
erat īpugnatio: q̄tidie cōicabant vt forti-
ores efficerenť. Poſtmodū ꝟo minꝰ fer-
uente charitate ordinatū eſt vt hoc fieret
ter in anno. ſ. in Natali dñi. Paſca. et Pē
tecoſt. de conſe. di. ij. Seculares. Poſtea
aūt vt ſaltē ſemel i anno. Bonauē. aūt
dicit ꝙ hō a cōione aliqñ debet ceſſare vt
addiſcat reuereri. Aliqñ accedere vt iflā-
meť amore. q. tali hoſpiti debeť ⁊ amor
et reuerētia. et tunc ſm illā ꝑtem ſm quā
magiꝰ ſe videnť ꝓficere: ad illā magis de-
clinet. Dicit q̄ꝫ Rich. ꝙ nō licet ſacer-
doti ꝑ totū tp̄s vite ſue a celebrādo abſti
nere: ne ſicut ſeruꝰ neq̄uā q̄ abſcōdit pecu
niā dñi ſui: a dño (niſi ſe corrigat) iudiceť
Uñ ſacerdos q̄ hac p̄tāte ſibi data loco
et tp̄e debitꝭ ⁊ cōuenienti habita oportu
nitate ⁊ diſpoſitiōe hō vult vti: ſed nota-
biliter negligit: peccat. Bonauen. aūt dr̃
ꝙ ſacerdos q̄ de altari ñ viuit: nō peccat
ſi ꝯſciā ſua dictat ꝙ ob ſui indignitateꝫ ⁊
ſacramēti reuerētiā abſtineat. Et No- §.ij.
tandū ꝙ aliqñ miſſe peculiares. ſ. ſpecia-
les ſeu votiue i diebꝰ ſolēnibꝰ dicanť: nō
debent ita ſolenniť celebrari ꝙ ꝑ ipſas a
miſſa ꝓpria diei illiꝰ ꝓplus abſtrahať. de
ꝯſe. di. j. Et hoc attendendū.

Circa diſtin Di. xiij q.j.§.j.
ctionē xiij. q̄ro. Utrū ſacer-
dos q̄libet poſſit ꝯficere eu-
chariſtiā. Q, nō. Malach. ij Maledicā
bñdictōibꝰ vr̃is. Et loquiť de malꝭ ſacer
dotibꝰ. et ꝑ ꝯñs ꝑ miſteriū eoꝶ nihil bñ-
diciť. Preterea. Uirtꝰ miſſe p̄ncipaliť
cōſiſtit in ſacro euchariſtie. g̃ ſi malus ſa-
cerdos poſſet cōficere ſicut bonꝰ: eq̄ vale
ret miſſa mali ſic boni. Itē. Q, nō ſo-
lus ſacerdos. q. di. xxiij. dr̃ ꝙ diaconꝰ eu

charíſtiã poplo ſi neceſſitas cogit iuſſus
eroget. Uñ Sixt⁹ cõmiſit Laurẽtio do
minia ſanguis diſpẽſatiõem: vt patet in
legẽda ei⁹. Cõtra. Matth.xxvj. Hec
q̃tiẽſcũq3 feceritis. vbi chr̃s loquit̃ aplis
qb3 ſuccedũt epi. vł ad minus nõ niſi di-
ſcipulis q̃b3 ſuccedũt ſacerdotes. diſt.xxj.
In nouo teſtamẽto. Rñõ. Cõficere eu-
§.ij. chariſtiã vt cauſe pncipali nõ cõpetit niſi
ſoli deo: ſacerdoti ṽo vt inſtrumento. Et
hoc dupłr. Uno mõ abſolute ſiue de fa-
cto. ita. ſ. q̃ ſi attẽtat facere: faciat qd̃ inten
dit. Alio mõ ordiate ſiue de iure. Quan
tũ ad pmũ. Ad ſimpłr cõficiendũ nõ req
rit̃ vltra materiã debitã niſi miñr debi-
tus: qui. ſ. ſit ſacerdos ⁊ poſſit pferre ver
ba debita cõſecrationis: ita q̃ nõ ſit mu-
tus: ⁊ habere intẽtionẽ debitã faciẽdi qd̃
intẽdit facere eccła: ita q̃ non careat vſu
rõnis. Uñ degradat⁹ ſeu depoſit⁹ lz nõ
ordinate cõficiat: põt tñ abſolute cõfice-
re. q2 degradãs nõ poteſt ei auferre cha-
racterẽ ſacerdotalẽ: lz ipm ſpoliet priuile-
gio clericali qd̃ ñ ẽ eſſentiale ordini. Pro
q̃ põt adduci illõ. ij. Cor. vlt. Nõ dedit
nobis ptãtez in deſtructionẽ: ſed in edifi
catione. Sic etiã cõficit ſciſmatic⁹ vł he-
retic⁹ etiã circa eucharíſtiã: dũ tñ intẽdat
facere qd̃ chr̃s inſtituit faciẽdũ ſeu qd̃ ec
cleſia facit. Et ſi obijcit̃: q̃ cũ talis ſit pci-
ſus a corpe eccłie: nõ põt offerre in pſona
eccłie dicẽdo: offerim⁹ ⁊c. vt arguit mgr̃
in lr̃a. Dicit Scot⁹ q̃ oblatio ñ eſt de ne-
ceſſitate cõſecratiõis. Quãtũ ad ſcdm
§.iij. ſcz de ordinate cõficere q̃dam requirunt̃ ex
pte miniſtri: loci: ⁊ tpis. Ex pte miniſtri ñ tñ
impedit culpa ſed etiã pena canonica: vt
excõicatio: ſuſpẽſio: irregularitas. Et di-
cit̃ pena canonica, phibitio alicui⁹ exeq̃n-
di vel gradus recipiendi q̃ al's cõpeteret
nõ phibito. Debet q̃z habere veſtimẽta
ſacrata ⁊ honeſta: cuiuſmodi ſũt amict⁹:
alba: cingulũ: ſtola: manipulus: planeta:
q̃b3 nõ eſt vtẽdũ niſi in eccłiaſtic3 officijs.
de cõſe. diſt. j. In q̃buſdã aũt loc3 cõſue-
tudo obtinuit angulũ non bñdici: q̃re li
cet ibi vti angulo nõ bñdicto: ſm Sco.
Licz aũt celebrãs ſine ornamẽt3 debitis
grauiter peccet: nõ tñ irregularitatẽ icurr-
rit: cũ talis pena nõ inueniat̃ pp̃ hoc i iu
re inflicta. Per amictũ aũt deſignat̃ velũ
q̃ facies chr̃i fuit velata. Alba ṽo ſignat
veſtẽ traditã in domo Herodis. Cingu
lũ chordã q̃ fuit ligat⁹ ad colũnã. Stola
catenã ferreã in ei⁹ collo poſitam. Mani
pulus ligaturã manuũ in captiõe. Caſu
la aũt veſtẽ purpureã. Corona ṽo repre-
ſentat coronã ſpineã chr̃i capiti impſſam
cuius cultui clerici ſpecialiter applicant̃.
Ex pte aũt loci requirit̃ q̃ ſit loc⁹ p epm §.iiij.
ſcificat⁹. ſ. eccła cõſecrata vel altare ſm
Raymun. de ↄſe. di. j. Sicut. niſi in caſu
neceſſitat3. patz ibidẽ. Cõcedim⁹. vt ſi ec
cleſie in patria ſint deſtructe. vel ſiq̃s in
via poſit⁹ nõ poſſit accedere ad eccłiam
ↄſecratã: qd̃ regulariter verũ eſt de naui-
gantib3: vt dt̃ Sco. Nõ eñ videt̃ veriſi-
mile q̃ obſeruantiã illi⁹ pcepti decalogi:
Sãctifica ſabbatũ: qd̃ eccła interp̃tata
eſt in hoc q̃ eſt audire miſſam die dñico:
de cõſe. di. j. Miſſas. voluerit ĩpedire p
aliq̃d pceptũ minoris obligatiõis. Non
eſt tñ celebrandũ in naui pp̃ piculũ effu-
ſionis ſanguis. Predict3 aũt caſib3 ex- §.v.
cept3 nõ licet celebrare in loco nõ ſcifica-
to: niſi de cõſenſu epi. Conceditur tñ extra
de priuilegijs. In his. fratrib3 minorib3 ⁊
pdicatorib3 q̃ vbicũq3 fuerint: ſine paro
chialis pr̃ſbyteri piudicio cuz altari por-
tatili poſſint celebrare. De eccłie edifica-
tione ⁊ reparatõe: vide i bartholus Eccłe.
pmo. Iſti⁹ autẽ loci requirit̃ ornat⁹: vicz §.vj.
lumẽ. extra de cele. miſ. c. vl. Debet etiam
eſſe altare lapideũ: de ↄſe. di. j. Altaria ſi
nõ ſint lapidea: chriſmat3 vnctiõe nõ cõ-
ſecrent̃. q2 chr̃s petra dr̃. Habẽda etiam
ſunt calix ⁊ patena de auro vł argẽto: ni-
ſi paupertas cogat. et tũc debẽt eſſe de ſtã-
no. de ↄſe. di. j. Calix. ſub q̃ intelligit̃ ſm
Roð. ⁊ Aſtex. plũbũ. De ere aũt vł auri-
chalco calix nõ fiat. q2 ob vini virtutẽ erugi
nẽq3 pariter vomitũ puocat. Nõ aũt i li-
gneo vel vitreo calice pſumat q̃s miſſas
cãtare. De vitreo eſt irrõnabile pp̃ eius
fragilitatẽ: ne ſanguis dñi piculo exponat̃
De ligneo ṽo pp̃ter imbibitionẽ humo
ris. Et debẽt eſſe cõſecrata. de cõſe. di. j.
Debet aũt eccła a ſolo epo conſecrari §.vij.
Nec eps põt alteri delegare: ſicut nec re-
cõciliationẽ: niſi epo. extra de ↄſe. eccleſie

Aqua. Ex cõmiſſiõe tamẽ pape ſacerdo
tes ſimplices poſſunt recõciliare: aq̄ tñ p̄
us per ep̄m benedicta: vt dicit Innocen
tius. Eſt quoq; alia cõſecratio altarꝫ. alia
eccłie. et ideo vna ſine alia põt fieri. extra
de cõſe. eccłie. c. j. Si aũt eccleſia cõſecra-
ta p:o maiori p̃te fuerit deſtructa: debet
reconſecrari. Secus eſt ſi ſolũ tectum fue
rit combuſtũ. ex c. Ligneis. parietib; inte-
gris remanentibus: vł ſaltem in modica
parte deſtructis. Si ṽo parietes fuerint
ſucceſſiue reparati: eadẽ eccleſia intelligit
et ideo ſufficit ſi tñ recõcilief cũ aq̄ exorci
zata ⁊ cum ſolennitate miſſe. Sec⁹ ſi fue
rit p̄mo tota deſtructa: etiamſi ex eiſdem
lapidib; fuerit reedificata: de cõſe. diſt j.
§.viij. De fabrica. Similiter veſtes miniſtro-
rum et palle altaris et vaſa ſacra ſi repa-
renf manente ſubſtãtia: nõ oportet itera-
to cõſecrari: etiãſi per partes plures refi-
cianf. Secus ſi forma tota ſimul ſoluaf.
Patet arguẽdo a ſimili. Dicunf aũt pal-
le toallie vel corporalia. Predicta etiã vł
ſimilia nõ debent cõuerti ad vſus laicos
Siqua aũt ſint vetuſtate cõſumpta: com
buri debẽt ⁊ cineres in eccleſia vel aliq̄ lo
co honeſto poni. Ligna tamẽ poſſũt po-
ni in dormitorio vel capitulo: vel in coq-
na cõburi. xix. q. iij. Que ſemel. et c. Q̄m
§.ix. de conſe. diſt j. Altaris. et c. Ligna. De-
bet aũt altare ſiue fixum ſiue mobile: eſſe
non enormiter fractũ. extra eo. Q̄d i du-
bijs. Celebrãs tñ ſup altare enormit̃ fra
ctum vel nõ cõſecratũ: licꝫ peccet: non tñ
eſt irregularꝫ: cum hoc nõ ſit in iure poſi-
tum: vt dicit Richar. Debet etiã ornari
duab; toalijs (vt mos eſt eccłie) conſecra
tis: ⁊ corporali. Licꝫ aũt celebrãs in loco
interdicto incurrat irregularitatẽ ſi ſcien-
ter hoc faciat: non tñ in loco polluto ſan-
guine vł ſemine. extra de ſen. ex. bis qui.
libro. vj. In talib; tamẽ peccatũ eſt cele-
brare: ſi ſit notoriũ. ſi ṽo ſit priuatum: nõ
eſt peccatum. quia nec recõciliatiõe indi-
get: vt dicit Scotus. et tenef cõmuni⁹.
§.x. Fit enĩ recõciliatio ꝓpter ſcandalum ⁊
horrorẽ de turpitudine ⁊ pctõ in loco ſa-
cro cõmiſſo. et ideo de cõſuetudine nõ re-
cõciliaf in occultꝫ caſib;. Et intelligif de
effuſiõe ſanguinis enormi: ſm Aſtex. ſe-
cus ſi ſit modica vel leuis. vt ſiquis ↄten
dit cum aliquo in eccleſia: et facto in eum
impetu: offendat in nares eius: vel cũ vn
gue eum excoriet ⁊ inde exeat aliq̄ntulũ
ſanguinis. Non eſt etiã recõcilianda ꝓpł
pollutionem in ſomnijs. Eccleſia aũt nõ
cõſecrata ſi ſanguinis vel ſeminis effuſi-
one polluaf: debet lauari aqua exorciza-
ta que fit p ſimplicẽ ſacerdotẽ: ne diuine
laudis organa ſuſpẽdanf: vt dicit Ber.
extra eo. Si eccleſia. et nõ aqua que fit p
ep̄m cum vino ⁊ cinere: cum q̄b; recõcili-
atur eccleſia cõſecrata. ſupra eod. Propo
ſuiſti. Hec patent euidẽter in lr̃a: Iuxta
p̄dicta expediret vt celebrãtes corã infir-
mis: prius camerã aqua bñdicta aſpgge-
rent. Quidã tñ aliter dicunt. Si aũt ec-
cleſia diuino cultui ſit dedicata lꝫ nondũ
cõſecrata: polluta quoq; eccleſia: cimiteri-
um ei cõtiguũ cẽſetur pollutũ. et anteq̄
recõciliatũ ſit: nullus debet in eo ſepeliri.
ſecus ſi ip̄m cimiteriũ ab eccleſia eſſet re-
motũ. Sed ecõtra polluto cimiterio: nõ
eſt polluta eccleſia: ne minus dignũ tra-
here videaf magis dignũ. extra eo. Si
eccleſiam. li. ſexto. Et non eſt vnum cimi-
teriũ ſed plura quando paries eſt in me-
dio: lꝫ ſit ibi eadẽ porta. vñ violato vno
nõ eſt violatũ alterũ. vt in dicto c. Al- §.xi.
tare debet recõſecrari ſi tabula eius ſupe
rior ſit mota de vno loco ad aliũ: vel fra-
cta enormiter: maxime in angulis in q̄b;
fit conſecratio. Item ſi mot⁹ fuerit aliq̄s
de lapidib; p̄ncipalib; menſam cõtingẽ-
tib;: ſeu vna columnarũ ſupra quas po-
nitur altare. Item ſi lapis quo ſigillanf
reliquie ſit fractus vel diminutus enor-
miter. extra eodẽ. ca. j. ⁊ ca. Quod in du-
bijs. Item ſi dubitaf an ſit cõſecratum.
Non credit aũt Innocentius altare via-
ticum conſecrandũ ſi abſtrahaf a ligno:
niſi ibi ſigillarenf reliq̄e: vt dicit Aſtexa.
cum cõſecratio nõ adhereat ligno ſed la-
pidi. Tẽpus ṽo celebratõis eſt ab au De tp̄e
rora et nonã vſq; ad nonã: vt dt Sco. celebrã
maxie diebus ieiunior: excepta nocte na di
tiuitatis. de conſe. diſt. j. Nocte. et. c. So
lent. In primitiua etiam eccłia celebra-
baf miſſa in initio noctis reſurrectionis.
Unde in oratione dicaf: De⁹ qui hãc ſa-

cratiſſimā noctē. Opoꝛtet etiam celebrātem habere aliquem reſpondentem in ꝑſona totius eccleſie: vt denotetur eſſe mediatoꝛ inter deum ⁊ eccleſiam offerendo ſacrificium pꝛo eccleſia que ſibi aſſiſtit in offerendo. Et notandum ſm Bonauē. ꝙ plus peccat malus ſacerdos qui tm̄ ſacramentū conficit ⁊ nō ſumit: ꝗ̄ qui vtrū ꝗ̄ facit. quia talis non tantū eſt miniſter indignus: ſed etiam nō obſeruat ritum quē debet.

Ad ar. Ad ꝓmū argumētū. Malachie autoꝛitas poteſt exponi de benedictionibꝰ quas faciūt mali in ꝗ̄trum mali: puta cum adulando benedicūt malis. quibus deus veraciter maledicit. ſed in euchariſtia ſacerdos non benedicit inꝗ̄tū malus: ſed habens intentionē eccleſie benedicendo ⁊ ꝯſecrando. Ad ſcḋm dico ꝙ miſſa melioꝛis eſt melioꝛ non ratione ſacramenti qḋ vtrobiꝗ̄ eſt equale: ſed ratione oꝛationū eius a deo acceptariꝫ.

Ad tertiū dico ꝙ conceditᷣ diacono in caſu neceſſitatis coꝛpus chꝛiſti diſpenſare qḋ eſt minus: nō autem conficere. qḋ eſt maius. Nullo modo aūt ꝯuenit laico diſpenſare coꝛpus chꝛi. de ꝯſecra. diſt.ij. Peruenit. Et notandū ꝙ licꝫ calix ꝯfractus ⁊ ꝯflatus poſſit ad vſus laicos conuerti: nō tm̄ in ꝓpꝛia foꝛma. ar.c. de ꝯſecr. diſt.j. Ligna.

Quare celebrantur

q̄ſtio.ij. §.j. q tres miſſe i dn̄i natiuitate: Reſpōdet Rich. ꝙ vna celebratᷣ ante diem ad deſignandū tēpus ante legem qn̄ erant hoīes in tenebꝛis. Sc̄da cum dieſcit ad deſignandū tēpus ſub lege qn̄ nondū notitia dei habebatᷣ. Tertia in die plena: ſignat tēpus gratie qn̄ iā plena cognitio habetᷣ. Dicit etiā ꝙ cū ſacerdos chꝛm̄ repꝛſentet nō debet miſſam dicere diſcalciatus. Sacerdotis eīm calciatio eſt incarnatiōis repꝛſentatio. In ꝑſona eīm filij dei dicitur in pſal. In idumeā extendā calciamentū meū id eſt humanā naturā quā aſſumā que in idumea extenditur dum a chꝛo hoīe terrena calcantur Idumea eīm terrena dicitᷣ. Sumitᷣ autē calciamentū ꝓpꝛie pꝛo eo qḋ operit pedē ⁊ ſic inhibetur apl̄is deferre calciamēta. Math. x. Large ꝓo ſumitᷣ ꝓ ſoleis. ⁊ ſic dicitᷣ Marci. vj. ꝙ diſcipuli erāt calciati ſandalijs quibꝰ. ſ. muniūtᷣ pedes ne immediate tangāt terrā: ⁊ nudi remanēt in parte ſuꝑioꝛi q: affectiōes ꝓdicatoꝝ non debent ad terrena affici ſed ad celeſtia. vt dicit Lyra ſuꝑ illud ad Eph. vj. Calciati pedes in ꝓparatione euangelij pacis. Sic etiā chꝛi diuinitas verſus terrā tegebatur humanitate: q: hoīb terrenis tantū eſſe hō videbatᷣ. In ꝑte vero ſuꝑiori ſcꝫ viris celeſtibꝰ eſſe etiaꝫ deus verus apparebat. Uſus aūt calciamentoꝝ i celebratione miſſarū oꝛtū habuit a ſandalijs apl̄oꝝ. vt habetᷣ in rōnali diuinoꝛum officioꝛū. g. durandi.

Quare non celebra

q̄ſtio.iij. §.j. q tur miſſa in die paraſceue: Reſpondet Rich. q: ipā dies in qua chꝛs paſſus fuit ipā paſſionē ſatis efficaciter repꝛſentat: ideo ſtatuit eccl̄ia vt illa die nō ꝯſecretᷣ coꝛpꝰ chꝛi ſed qḋ in ꝓcedenti die reſeruatū eſt ſumatᷣ. Non aūt reſeruatᷣ ſanguis ꝓpter ꝑiculū effuſionis. Quia ꝟo effectus illius paſſiōis ad nos ꝯtinue ꝑuenūt: nō ſtatuit eccl̄ia vt excepta die ꝓdicta ꝗ̄tidie i eccleſijs miſſa celebretᷣ in memoꝛiā oblatiōis ꝓ nobis facte i cruce. virtute cuius oblatio ſacrificij eccleſie habet effectū. Aſteranus aūt dicit ſabbato ſctō nō eſſe miſſam celebrandā. de ꝯſecra. diſt.iij. Sabbato. ſed illud decretuꝫ nō obſeruatᷣ. dicitᷣ eīm ibi ſic. Traditio eccleſie habet biduo ſcꝫ veneris ⁊ ſabbati ſcti ſacramēta coꝛꝑis ⁊ ſanguis chꝛi non celebrari. q̄ foꝛma etiā ꝑ ſingulas hebdomadas tenēda eſt. Patꝫ autē euidēter hō de ꝯſuetudine nō obſeruari. vn̄ loquitur ſm moꝛē ꝓmitiue eccl̄ie. Quid ſi muſca §.ij. vel aranea in calice ceciderit aut venenuꝫ mixtū fuerit: Rn̄ſio ſm Tho. in. iij. parte ꝙ ſi ſacerdos ante ꝯſecrationē hoc deꝓhendat: debꝫ calix ablui ⁊ aliud vinū cōſecrandū poni. Si vero aliq̄d hoꝛuꝫ poſt ꝯſecrationē acciderit: debet aīal caute capi ⁊ diligenter lauari: ⁊ cōburi: ⁊ ablutio in ſacrariū mitti. ꝙ ſi venenū ibi eſſe deꝓhenderit: nullo mō debet ſumere nec alij dare. ne calix vite in moꝛtē vertatᷣ. ſed de

bet diligẽter in vaſculo cõſeruari. Et ne
ſacramentū remaneat imꝑfectū: debȝ vi
nū apponi ⁊ ſacerdos denuo reſumere cõ
ſecrationẽ ſanguis ⁊ ſacramentū ꝑficere.
nihil enĩ abominabile debet fieri occaſi-
one huius ſacramẽti. de ꝯſe. diſt. ij. Si ꝑ
negligẽtiã. Quid ſi ꝓpter frigus qḋ pre
ſbyter patiť in manibꝰ: hoſtia dilabiť in
calicẽ: Dicit Thomas ꝙ nõ eſt neceſſe ꝓ
pter hoc aliqd circa celebrationẽ huiꝰ ſa-
cramẽti iterari. Quid ſi vinū in calice cõ-
geleť: Rñſio. ſi ſacerdos hoc depꝛhendat
ante ꝯſecrationẽ reſoluat illud antequã cõ-
ſecret vt habeat actualẽ rõnem potus. ſi
tñ nõ reſoluat ꝯficit. qꝛ vinū gelatū a nõ
gelato differt tñ qualitate accidentali.
ſm Aſtexanum.

qõ. iiij. §. j. Vtrū ſacerdos obligatus ad dicendū miſſam ꝓ
vno ⁊ etiã obligatus ad dicen-
dū miſſam ꝓ alio: ſufficienter ſoluat de-
bitū dicendo miſſam ꝓ ambobus: Qꝛ
ſic. de ꝯſecra. diſtin. v. Non mediocriter.
Ait Hieron. Cū ꝓ centū animabꝰ pſal
mus vel miſſa diciť nihil minus quã ſi ꝓ
quolibȝ vno ipoꝝ diceret accipiť. Cõ-
tra. Qui teneť ad maius bonū nõ ſatiſfa
cit ſoluẽdo minus bonū. ſed iſte teneť ad
dicendū duas miſſas ex obligatiõe qua
ſe ſingillatim cuilibȝ obligauit: ergo nõ ſatiſ
Rñſio ad qſti. facit dicẽdo vnā pro ambobꝰ. Rñſio
ſm ſco. penultima qſtione quoľ. ꝙ miſſa
Miſſa valet tri- vel oratio põt tripľr itelligi valere alicui.
pliciter. Vno mõ ſpẽaliſſime: ⁊ ſic valet celebrãti
vel orãti qn eſt in gr̃a. Ipe enĩ animi hȝ
motū bonū: ⁊ elicit bonū opus. Nec põt
ordinata volũtate ſic illud alicui dare ꝙ
nõ ſit ſic ſuū meritū: qꝛ plus teneť ex cha-
ritate ſe diligere quã aliū. Alio modo ge-
neraliſſime ſcȝ toti eccľie: nec debet orans
aliquẽ de eccľia excludere. Tertio modo
valȝ mõ medio illi cui ꝑ orãtẽ ſpẽalr ap-
plicať. Nõ ei ꝑ ſe valȝ ſibi gñaliſſime ſicẽ
cuicũqȝ: tũc ei fruſtra eſſent i eccľia aſſigṅte
ſpẽales orõnes ꝓ parẽtibꝰ amicis vel be
nefactoribꝰ aut varijs ſtatibꝰ: ſi nõ plus va
lerẽt eis quã cuicũqȝ de eccľia. Vnde miſ-
ſa hoc modo dicta pro duobus nõ tãtū
valet illis ſicut ſi pro vno ſolo diceretur:

vt in amicicia humana dilectio ſupplicãs
citius exauditur pro vno quã pro multis.
Sic licet lumen ſpherice ſe diffundat:
plus tamen influit in ꝓpinquum quã in re
motum. Ex his patet pars negatiua §. ij.
queſtionis. Vnde ſacerdos obligatus
ad miſſam vel ſuffragia pro vno: non de
bet alijs in gradu equali applicare. bene
tñ põt applicare multis in varijs gradibꝰ. vt
ſi determinať ad dicẽdū miſſã ꝓ aliquo ſpẽa
li poteſt ſic in ſuo metito dicere dño. Di
gneris dñe oblationem iſtam ſpecialiter
acceptare pro tali ⁊ pro illis pro quibus
me noſti obligari ⁊ in illo gradu in quo
noſti. Nec oportet celebrantem pro mul-
tis tunc actu de illis cogitare: ſed ſufficit
ꝙ ante recollegerit illos pro quibus intẽ
dit ſpecialiter orare. Autoritas autẽ Hie
ronymi ſm gloſam eſt intelligenda ꝙ nõ
minus valet pro centū quã pro vno in ca-
ſu in quo loquitur ſcȝ pro centū cum cor-
dis hilaritate: quã pro vno cum anxietate.
Coniũgendo videlicet ei qḋ premittitur
Melior eſt quinqȝ pſalmoꝝ decantatio
cum cordis puritate: quã totius pſalterij
cum anxietate. vel poteſt intelligi ꝙ non
minus valet ipi ſacerdoti ſi dicatur pro
centum: quã pro vno diceretur. Eſt autem
rationabile ꝙ qui recipit elemoſynas tẽ-
porales refundat benefactori ſuffragium
ſpirituale orõnis ⁊ oblationis. Et ita ele
moſyna talis puta redditꝰ collatus eccle
ſie collegiate vt miniſtri celebrare tenerẽ-
tur pro illis pro quibꝰ conferens inten-
debat eos obligare: tranſit cū onere ſuo
ad quẽcunqȝ ſucceſſorem. Dubiū tamẽ
eſt an huiuſmodi obligatio poſitiua pre
iudicare poſſit obligationi qua quilibet
obligatur patri ⁊ matri de iure nature.
Religioſi vero qui non ſunt capaces red
dituū nõ habent rationem ꝓmittẽdi illa
quoꝝ oppoſitū ſequereť. Vnde tãtū licet
eis ad illa ſe obligare de quibꝰ certi fue-
rint ꝙ poſſint cõplete ſoluere. Que autẽ
danť celebrantibꝰ nõ danť vt emanť ſpũ-
alia ſeu vt ꝑciũ mercedis: ſed vt ſtipẽdiū
neceſſitatis ſcȝ ad miniſtroꝝ ſuſtentatio-
nem. Cum igiť elemoſyna liberaliter offer
tur cū mẽdicatiõe orõnis: recipiẽs elemo
ſynã teneť ſm iuſticiã exaudire mendican-

tem. ꝛ ſic ſine cōmutatiōe ꝛ cōuentiōe ob-
ligat ſe ad orandum.

q.v.§.j Quid agendū ſi ſtil-
la ſanguis extra ceciderit: Re-
ſponſio. ſi ceciderit ſupra tabu-
lā: lĩgua lambat ꝛ tabula radat. Si ſup̄
terrā ꝛ nō ſit tabula: locus ille radet ꝛ cō-
buret ꝛ cinis iuxta altare ꝯdet. Si ꝟo ce-
ciderit ſup lapidē altaris: ſorbeat ſacer-
dos ſtillam. ſi aūt ſup linteū altaris: ab-
luat trib; vicib; lintheamina ad que ſtil-
la puenerit calice ſuppoſito. ꝛ aqua ablu-
tionis iuxta altare ꝯdat. de ꝯſecra. diſt. ij.
Si p negligentiā. pōt etiā ſumi a ſacer-
dote niſi ꝓpter abominationē dimitteret
Dicit etiam Tho. ꝙ tutū eſt poſt abluti-
onem ſcindere ꝛ cōburere ꝛ in altari recō-
§.ij. dere. Quid ſi vinū addatur ſpeciebus
Rñdet Petrus in.iiij. ꝙ ſi vinum addi-
tum ſit minus tunc nō puenit ad omes
dimēſiones ſpeciei ſub partib; igit illis
ad quas vinū additū puenit: deſinit eſſe
ſanguis. cum iam accidentia nō ſint ſine
ſubiecto. ſub partib; vero illis ad quas
nō puenit: manet chr̄i ſanguis. Si autē
vinū additū ſit maius: tunc ad omnes di-
menſiones ſpeciei puenit ꝛ eius continui-
tatē totaliter ſoluit. ꝛ ſic ſanguis ibi eſſe
deſinit. Et idem ſi ſit equale. Similiter
poſſet dici de liquore alterius nature: vltra
hoc addēdo ꝙ ſi ſit maioris virtutis trāſ-
mutat ſpeciē vini in ſe. ꝛ ſi equalis; tranſ-
mutat vtrūqȝ i naturā tertiā. ꝛ ſic deſinit
ibi eſſe ſpecies vini. ꝛ p ꝯſequēs ſanguis
§.iij. chr̄i. Quid ſi aliqs eucharistiā vomat
Rñdeo ꝙ vomitus debet cremari ꝛ cine-
res iuxta altare recōdi. Imponiturqȝ ta-
libus varia penitentia. de ꝯſecra. diſt. ij.
Siquis p ebrietatē: que poteſt minui ſʒ
Aſtexa. penſatis ꝯditionib; pſone ꝛ ne-
gocijs. Si aūt ibi apparet integra ſpecies
ſacramēti: eſſʒ reuerēter ſuāda ſm Tho.
qȝ manentib; ſpeciebus manet ibi corpus
§.iiij. chr̄i. Utrū plures ſacerdotes poſſint
eandē ſimul hoſtiā ꝯſecrare: Rñſio. Qui-
dā dicūt ꝙ ſic ſm morē quarūdā eccleſia-
rū. in quib; ſacerdotes ꝯcelebrāt epō. Al-
bertus aūt dicit ꝙ debet epō aſſiſtere: ſʒ
nō verba ꝯſecrationis pferre: que opinio
mihi magis placet. qȝ iniuria videt fieri
ſacramēto. Quid agendū ſit qñ corp⁹ §.v.
chr̄i apparet i alia ſpecie: Rñſio ſʒ Tho.
Qñ apparet i ſpecie pueri vel carnis cruē-
tate vel ꝯſimiliū: nō debʒ ſumi ab eo cui
ſic apparet cū nō habeat rōnem cibi. ꝙ ſi
omnib; ſic apparet: cū reliquijs poni de-
bet. Illa aūt accidētia carnis vel pueri q-
bus illa ſpecies panis circūfundit nō ſūt
ꝓpria accidētia corporis chr̄i. vñ cȝuis in
expſſiori ſigȝ videat ñ tñ videt i ſpē ꝓpria
Utrū licȝ vni in die plures miſſas dice-
re: Rñſio ſm Raymūdū ꝙ non. Nam ꝛ §.vj.
valde felix eſt qui vnā digne celebrat. ex-
tra de cele. miſ. Te referente. ꝛ ca. Conſu-
luiſti. de ꝯſe. diſt. j. Sufficit. Excipiunt
aliqui caſus. Unus i die natiuitatis do-
mini in quo pōt preſbyter celebrare tres.
Alius ſi neceſſe fuerit dicere vnā miſſam
de die ꝛ aliā p defunctis: niſi ſit ꝯtra cō-
ſuetudinē loci approbatā. vel ꝯſtitutionē
ſynodalē. Tertio ꝓpter neceſſitatē infir-
morū pegrinoꝝ vel nuptiarū. ꝛ ꝓpter ali-
qd predictoꝝ non celebret niſi duas. nec
in prima ſumat pfuſionē poſt cōmunio-
nem: qȝ nō eſſet ieiun⁹. extra de cele. miſ.
Ex parte. Concordat Hoſtieñ. ꝛ addit
aliū caſum. ſcȝ quādo ꝓpter charitatē cle-
ricoꝝ vel paupertatē eccleſiaꝝ due eccle-
ſie cōmendant vni. Quid de illis qui §.vij.
nondū dictis matutinis celebrant: Dicit
Rob. ꝙ mortaliter peccāt. cū hoc ſit con-
tra generalē ꝛ approbatā ꝯſuetudinē ec-
cleſie. Non ſic de illo qui celebrat ante p̄-
mā: niſi ſit ꝯtra p̄ceptū vel ſtatutū. Dicit
etiā ꝙ is q̄ ſciēter ante diē celebrat: mor-
taliter peccat p eādē rōnē: niſi ſup hoc p
epm̄ diſpenſet in caſu. vt ſi qs infirmaret
ad mortē ꝛ nō poſſʒ aliter haberi hoſtia.
Et nota ꝙ in partib; andegauie ꝛ picta-
uie apparet aurora circa ſcdaȝ horā in ſol-
ſticio eſtiuali. Et circa tertiā poſt mediaȝ
noctē i hyemali. licȝ nō ſemp videat ꝓpt
nubiū denſitatē ꝛ lune claritatē. ꝛ ſi reqrat
in hoc defectus q̄rte partis vel medieta-
tis hore: parū erit curādū. qȝ nō ē ita bo-
nū horologiū qd nō deficiat qñqȝ p q̄r-
taȝ partē vel medietatē hore. Ex quo ap-
paret ꝙ dies auget vel diminuit in trib;
hebdomadis p horam. In menſe cū di-

midio per duas. In trib⁹ menſibus per
quattuor. In ſex per octo: ſumendo me-
dietatē a parte principij diei: ⁊ medietatē
§.viij. a parte finis. Utrū hymnus angelic⁹
vel Credo debeat decantari: quādo miſ-
ſa de beata virgine: ſpiritu ſancto: vel cru-
ce celebrat̄ in pfeſtis dict⁹: Reſponſio ſꝫ
Raymū. nō debet licꝫ ꝓpria prefatio de-
cantetur. extra de cele. miſſaꝝ. Conſiliū.
ſed huic iuri in multis locis per ↄtrariaꝫ
ↄſuetudinē derogatum eſt.

Uia in precedēti-

qō. vj. §. j. q bus fuit tactum de hereticis ⁊
ſciſmaticis: ideo de ipſis ac ce-
teris infidelib⁹ aliqua breuiter dicā. He-
reticus eſt qui falſam de fide opinionem
inuenit ⁊ inuētā ſequitur: vel qui male ſē-
Hereti tit de ſacramētis eccl'ie. extra e. Ad abo-
cus eſt. lendā vel circa veritatem ſacre ſcripture.
ac etiam dubius in fide. extra e. c. j. Et in-
telligendū eſt de illo qui determinate in
dubietate perſiſtit: non de illo qui tentat̄
de fide cum dolore cordis. Ad rationem
ſiquidem heretici duo ↄcurrunt. Unum
in ratione ſcꝫ hereſis initium: alterum in
voluntate qḋ eſt hereſis complementū.
Hereſis enīꝫ grece: vt dicit Iſidorus eſt
electio latine: Non dicitur autem homo
eligere falſam ſententiam ſm Bonauē.
quandocūqꝫ opinatur aliqḋ falſum ſed
quando falſum preoptat ⁊ ꝑtinaciter cre-
dit ⁊ paratus eſt defendere. Unde Au-
guſtinus. xxiiij. q. iij. Qui ſententiam ſuā
qꝫuis peruerſam nulla pertinaci animo-
ſitate defendunt: corrigi parati: nequaq̄
ꝙ ſunt inter hereticos computandi. Di-
citur quoqꝫ hereſis ſuperſtitio a ſupſtan-
do. Nam ſicut in fide intellectus capti-
uatur: ita in errore inflatur et eleuatur.
Concordat Thomas addens ꝙ ſiquis
errat in his ad que explicite credenda nō
tenetur: non eſt hereticus. vt ſiquis pu-
taret iacob eſſe patrem abrae. ſeu in his
de quibus ſunt opiniones inter docto-
res: donec per eccleſiam ſit determinatū.
Inquiſitores hereticorum non debent
ſe intromittere de diuinatiōibus ſeu ſor-
tilegijs: niſi manifeſte ſaperent hereſim.

Extra codē. Accuſatus libro ſexto. Ois
hereticus eſt excōicatus ipo iure. Extra
codē. Ad abolēdaꝫ. ⁊ omni dignitate eſt
ſpoliandus etiamſi papa vel imperator
Et ſi clericus ſit debet degradari ⁊ pote-
ſtati ſeculari relinqui aniaduerſione de-
bita puniendus ſcꝫ crematione: niſi con-
tinuo ad fidem velit reuerti ⁊ errorēꝫ ſuū
abiurare. extra eodem. Excōmunicatus
Poteſt autem cum redeuntibus ab he-
reſi diſpenſari vt etiam ad ſuperiores di-
gnitates ꝓmoueri poſſint. xxiij. q. iiij. Ipa
pietas. tam epiſcopus ꝙ inquiſitor vn⁹
ſine alio poteſt citare capere ac carceri tra-
dere: non tamen ad ſententiam proferen-
dam poteſt vnus ſine alio procedere. po-
teſt tamen alteri cōmittere vices ſuas: vel
per litteras ſuum conſilium ſeu aſſenſum
exprimere. extra eodem. Multoꝝ in cle.
Qui in vna ſpecie hereſis cōmiſit ⁊ po-
ſtea hereſiꝫ ſimpliciter ſiue generaliter ab
iurat: ſi extunc in aliam ſpeciem commi-
tit. oportet vt relapſus in hereſi iudicari.
Extra codē. libro. vj. Accuſatus. Non ſic
ſi abiuraſſet tantū in vno articulo. ⁊ poſt-
ea laberetur in alio. ſm Iohannē andree
Qui in abiuratam hereſim reincidunt.
iudicio ſeculari ſunt relinquendi ſine vlla
penitus audientia. tamen ſi penitentie ſi-
gna in eis appareant ſacramenta penitē-
tie ⁊ eucharistie non ſunt deneganda. ex-
tra. e. ſuper eodem lib. vj. Sciſma eſt §. ij.
ab vnitate fidei ſeu eccleſie illicitus diſceſ- ſciſma.
ſus. ⁊ dicitur a ſciſſura que per ipſum fit.
Sciſma ⁊ hereſis differunt ſm Raimū-
dum. quia hereſis in principio ſui habet
peruerſum fidei dogma quod non ha-
bet ſciſma. ſed in fine confingit aliquam
hereſim vt recte videatur ab eccleſia receſ-
ſiſſe. Unde talis eſt differentia qualis in-
ter diſpoſitionem ⁊ habitum. Primo eīi
dicitur ſciſma: ſed cum poſtea pertinaci-
ter inheſit ſue ſecte. aſſerens non eſſe obe-
diendum rhomane eccleſie | eſt hereſis.
quia peccat in illo articulo: ſanctam ec-
cleſiam catholicam. Uel talis eſt diffe-
rentia qualis inter genus et ſpeciem:
quia omnis hereticus eſt ſciſmaticus:
ſed nō econuerſo. Neceſſe eſt hereſes eſſe

ſm aplm.i.vtile ad veritatis declaratio-
nem et excutiendũ pigriciã illoꝝ q ſe exer
cent in diuĩa ſcriptura ⁊ ad ꝓbatiões fide-
liũ. Poſſeſſiões et bona iudeoꝝ ſiue infi-
deliũ ad fidẽ cõuerſoꝝ nõ debent ab eis
excludi ſm Raymun.extra d iudeis. Iu
dei. Niſi ſint vſuraria vł de vſura empta
quia tũc ſunt vendẽda ⁊ reſtituenda illis
a qbꝰ ſunt accepta vel heredibꝰ eoꝝ. Q,
ſi nõ inueniunt: poterũt ſic ↄuerſis tanꝙ
paupibꝰ ꝑ epm aſſignari. Iudei q atten
tant ſubuertere baptizatos debẽt publi-
cis flagellatõibꝰ deputari.xxviij.q.j. Se
pe. Licz iudei in ſuis ritibꝰ peccent: tole-
rant tñ ꝓpter bonuz inde ꝓueniẽs.ſ.teſti-
moniũ noſtre fidei ſancte q olim in ipſis
figurabał.vñ pagani ñ pñt dicere ꝓphe-
tias veteris teſtamẽti a nobis eſſe confe
§.iij. ctas. Saraceni non ab Agar ancilla
Vñ ſa- Abꝛae de q oꝛti ſunt voluerũt ſe noiare
raceni ſed potius a Sara vxoꝛe libera ſe ſarace
dicunt. nos appellauerunt. Simplices ⁊ infirmi
ſm Thomã ſunt ꝓhibendi cũ infidelibꝰ
cõuerſari: niſi neceſſitas cõpellat. Nõ ſic
de firmis in fide: et qꝛ cõicatione cũ infi
delibꝰ ſperał eoꝝ cõuerſio. et hoc loqndo
de infidelibꝰ q fidem non ſuſceperunt: vt
ſunt iudei ⁊ pagani cũ qbꝰ eccłia nõ in-
terdicit cõmunicatões. quia nõ habet de
illis iudicare iudicio ſpũali. Nõ ſic de he-
Quõ li reticis q ſunt excõicati. Periculoſum eſt
cet diſ- etiã (vt dicit idẽ) publice diſputare de fi-
putare. de coꝛam ſimplicibꝰ qꝛ fides eſt ex hĩn
firmioꝛ: qa nihil diuerſũ audierũt. ⁊ ideo
nõ competit eis vt audiãt vba infideliuz
diſputantiũ cõtra fidẽ. Si tñ eſſent ſolli-
citati ab infidelibꝰ nitentibꝰ in eis fidem
coꝛrumpere: tunc neceſſe eſſet publice diſ
putare: vt ſimplices in fide firmenł ⁊ tol
lał infidelibꝰ decipiẽdi facultas. Coꝛã qꝛ
firmis in fide nullum eſt ꝑiculũ diſputa-
re. Eſt aũt laudabile diſputare ad exerci
tium vel ad cõfutãdũ erroꝛes. Si vo ali
quis diſputat tanꝙ de fide dubiꝰ ⁊ expi
ri volens veritatem: tũc peccat tanꝙ infi
delis. Hec Tho i ſcđa ſcđe. Chriſti-
ani ſponte venerantes illũ ꝑfidũ Mahu
metũ quẽ cõſtat fuiſſe hereticũ: ſunt apo
ſtate cenſendi: et ꝑ conſequens excõmuni-
cati. Qui vo ꝓpter metũ hoc tñ vbo ꝓte

ſtanł: ſed in coꝛde nullo modo deuiant a
fide: non ſunt ꝓpꝛie apoſtate nec excõicati.
peccant tñ moꝛtaliter quantũcũqꝫ me-
tus fuerit magnus: vt dicit Alexãder in
ſecundo.

Circa diſtin-
ctionem.xiiij.qro Vtrũ peni- di.xiiij. q.j.§.j.
tẽtia neceſſario reqrał ad dele
tionẽ pcti moꝛtalis pꝰ baptiſmũ cõmiſſi.
Qꝫ non. qa homo offenſus põt remit
tere offenſam abſqꝫ hoc ꝙ offendẽs peni
teat. ergo multo magis deꝰ qui eſt ſũme
miſericoꝛs. Cõtra. Lu.xiij. Niſi peni-
tentiã egeritis: oẽs ſimł ꝑibitis. In hac
qſtione dicit Sco.ꝙ tranſeunte actu pcti
peccatoꝛis vſqꝫ ad pniam dicił reꝰ ⁊ pec
catoꝛ: nõ rõne habitus viciosi derelicti ex
actibꝰ pcti. qꝛ talis habitꝰ põt ſtare cũ iu
ſtificato: ſicut patet in ſubito cõuerſo qui
in pncipio ꝓnus eſt ad ſeqndũ inclinati-
onẽ habitꝰ viciosi qꝰuſqꝫ pugnãdo ↄ icli
nationẽ acqrat ſibi habitũ contrariũ. Sz
pctõꝛ dicił reus: quia eſt obligatꝰ ad pe-
nam coꝛreſpõdentẽ pctõ ad quã oꝛdinał
ex volũtate diuina ⁊ ꝓuidetur ab intellectu
quouſqꝫ pena ſit ſoluta. Iſtud ꝓbał per
Aug.ſup illud Pſal. Bti qꝛ remiſſe ſũt
iniqtã. Videre inqt pctã dei eſt ad penaz
reputare. auertere aũt faciem a pctis: hoc
eſt ei ad penã nõ reſuare. Ita ꝙ dicit pec-
cata ab eo tecta nõ vt deꝰ non videat: ſed
vt nolit animaduertere.i.punire. ꝙ ipm re-
manere in reatu poſt actũ tranſeuntẽ: ni-
hil aliud eſt niſi ipm oꝛdinari a volũtate
diuina ad penã cõdignã illi pctõ. Obie-
ctũ aũt intellectꝰ vel voluntatis vt intel-
lectũ vel volitũ nõ habet niſi relationem
rõnis. et ſic in ipo pctõꝛe ponił relatio ra
tionis vt obiecti oꝛdinati ad talẽ penam
Hec aũt oꝛdinatio dicił macula inqtũ
eſt diſcõueniẽs ipſi aie. et dꝛ reatꝰ inqtũ
eſt obligatio ad penã. ⁊ dꝛ offenſa vt actꝰ
voluntatis diuine vindicare volentis. of-
fendi eñ vel iraſci in deo nihil aliđ eſt ꝙ
velle vindicare. Et licz cõiter dicał deꝰ fi
guratiue iratꝰ: qꝛ ſe habet ad modũ ho-
minis irati pctõꝛes puniẽdo: tñ accipien-
do iraſci pꝛo velle vĩdicare vel punire ex-

cluſa paſſione concomitante illud velle:
deus formaliter eſt iratus vel offenſus.
q: formaliter eſt volens vindicare pcm̄
§.ij. cōmiſſum ꝯtra legem ſuam. Item no
tandū ꝙ licȝ punire vel vindicare vt vin-
dicans ſatietur in pena puniti ⁊ eius malo
quieſcēdo: ſit crudelitatis: cum tn̄ puni-
tio ordinatur ad bonū cōmune non eſt cru-
delitatis ſed iuſticie. Siquidē deus non
delectatur in penis noſtris ea rōne qua pe-
ne: licȝ ea rōne qua curātes ⁊ ordinantes
culpam noſtrā ⁊ honorātes diuinā iuſti-
§.iij. ciam: bene delectetur in eis. Notandū
inſuper ꝙ licȝ pena ſm Boetiū ſit ordina-
tiua culpe ita ꝙ nō pōt relinqui in vniuer
ſo aliq̄ culpa cui nō correſpondeat pena ordi-
natiua: ⁊ ſimplr melius eſt pctōrem non
correctū eſſe in pena q̄ ſine pena: q: in pri
mo eſt aliq̄d boni ſcȝ correſpōdētia iuſta pe
ne ad culpam: ſed in ſcd̄o eſſet tantū ma-
licia ſcȝ culpa ⁊ īpunita. Nō tn̄ culpa ſeu
obligatio p̄dicta deletur vel remittitur per
quālibȝ penā ſicut patet de pena dānato
rū qui ꝯtra deū remurmurāt: ſed delet ꝑ
penam voluntariā. Ita enī videmus in
offenſis humanis ꝙ pena vel diſplicen-
tia volūtaria placat offenſam. ⁊ ſic ad de
letionem peccati cōmiſſi requiritur pena ſeu
punitio voluntaria cuiuſmodi eſt dolor
de pctō cōmiſſo. qui dolor cauſatur a vo
luntate imperāte intellectui vt conſideret
peccatū eſſe offenſiuū ſūme maieſtatis ⁊
bonitatis diuine ſuper omnia diligende.
Deinde voluntas que ſm Aug. imperat
ſibi ⁊ alijs imperat ſibi deteſtationē pcti
mediāte ꝯſideratione intellectus ad q̄d
ſequitur dolor de pctō cōmiſſo. Iſta autē
pena volūtaria deſignatur nomine peni-
§.iiij. tentie. Penitere enī eſt penā tenere ſm
etymologiā nois ⁊ hoc poteſt eſſe qua-
drupliciter. Primo ꝑ voluntatē que ſibi
⁊ alijs imperat ſm Aug. imperādo intel
lectui vt ꝯſideret peccatū eſſe offenſiuum
ſūme maieſtatis ⁊ bonitatis diuine que
eſt ſuper omnia diligenda. ⁊ imperādo vo
luntati eius nolitionē ſeu deteſtationem
ꝓpter triſticiā cauſandā: licȝ q̄nq̄ ipa tri-
ſticia nō ſequatur. Secūdo deteſtando vel
odiendo aut nolendo pctm̄ a ſe cōmiſſū
ſeu diſplicentiā de ipo habēdo ⁊ hoc in

particulari ſub ꝓpria rōne: vel in generali
ſimul de quocūq̄ pctō a ſe cōmiſſo. Et
etiam loquēdo de diſplicētia formali vel
virtuali. Et eſt diſplicētia virtualis quili-
cūq̄ actus volūtatis virtualr includens
illam diſplicentiā ſicut quodāmodo cau
ſa illud ⁊ effectū lȝ effectus nō ſequatur i ſe vt
eſt actus dilectionis diuine ad quē nata
eſt ſequi talis diſplicētia. Tertio penam
inflictā puta triſticiā gratāter acceptādo:
⁊ talis cōplacētia triſticie eſt actus volū-
tatis habētis triſticiam ꝓ obiecto volito
ad q̄d ſequitur paſſio gaudij. gaudēdo ſcȝ
de ipa triſticia ſicut dicit Aug. Peccator
de peccato doleat ⁊ de dolore gaudeat.
Quarto penā ſibi pro pctō inflictam §.v.
patienter ſufferēdo: ⁊ ſic penam tenere eſt
penā nō abijcere remurmurādo. Unde
ſuſtinere eſt ſub actione infligentis ſe illi
ꝯformādo tenere. ⁊ hoc eſt minus q̄ ter-
tium vt patȝ. Pōt aūt ſumi pena ꝓ triſti-
cia que eſt in parte itellectiua ⁊ que p̄mo
⁊ ꝓprie eſt pena. ⁊ ſm Aug. xiiij. de trini.
eſt diſſenſio anime ab his que nobis no-
lentibus accidūt: vel pro aliquo diſcōueniē
ti i parte ſenſitiua. Cauſatur itaq̄ paſſio
triſticie a duobus primis actibus peniten-
di: ⁊ ſupponitur a duobus vltimis. Ex predi
ctis patȝ ſolō q̄onis videlȝ ꝙ ad deletio
nem peccati mortalis poſt baptiſmū cō-
miſſi requiritur penitētia: q: ad deletionē
peccati requiritur punitio volūtaria vt di-
ctum eſt. penitētia aūt eſt hmōi vt patȝ ex
p̄dictis ergo ⁊c̄. Et intelligitur hoc de pe-
nitentia actuali. i. de actu punitiuo pecca
ti ſm aliquē p̄dictorum modorum: ſunt enim
p̄cepta de actibus virtutū. Intelligitur §.vj.
etiā ꝯcluſio de requiri non ſimplr neceſſa
rio cuius oppoſitū includat ꝯtradictionē
quia poſſet deus de potētia abſoluta re-
mittere: ſine omni actu illius cui remittit.
Poſſet etiam remittere per aliquē motū
feruentē dilectiōis in deū vtpote in actu
feruoris ad martyriū ſtatim ſuſcipiendū
vbi forte nō eſſet cogitatio de aliquo pec
cato cōmiſſo: nec ꝑ ꝯñs aliq̄d pēitere p̄di
ctum formaliter licȝ virtualr in illo motu
eſſet penitere in ſcd̄a ſignificatiōe. Iſtud
probatur: quia nullus excluditur a regno ce-
lorū qui facit illud q̄d ſimplr eſt neceſſa-

rū:ſed poſſibile eſt aliquē vſq; ad inſtās
a. exiſtentē in peccato mortali neceſſitari
ab inſtanti.a ad inſiſtendū toto corde cir
ca actus detrahētes a cogitatiōe de pec-
cato cōmiſſo. vt ſi ſtatim exponat̄ artiſſi-
mo martyrio. Intelligit̄ itaq; ↄ̄cluſio de
deletione pcti ſm̄ regulas determinatas
a ſapiētia diuina. Quaꝝ vna eſt ꝙ pctm̄
nō delet̄ ſine diſplicētia de ipō que ē mul
tū rationabilis. quia ſicut pctm̄ auertit a
fine ⁊ ↄ̄uertit ad creaturā: ita rationabile
eſt ꝙ non deleatur niſi ꝑ modū diſpoſiti-
uum auertentē a creatura vt circa illā fuit
peccatū ⁊ ↄ̄uertentē ad deum. Ad hoc
autem qḋ eſt diſplicere de peccato cōmiſ
ſo: poſſūt reduci alia tria mēbra eius qḋ
Ad ar. eſt penitere. Argumentū autem in op-
poſitū procedit de potentia dei abſoluta
Richardus ↄ̄cordans predictis dicit ꝙ
ad deletionē peccati de lege cōmuni req̄-
ritur actus penitēdi in quo principalior
pars ſatiſfactionis conſiſtit. Ex priuile-
gio tn̄ ſpeciali poteſt deus aliter facere.
Et ſi arguas per Anſelmū in libro Cur
deus. Si peccatū nō punitur: inordina-
tum dimittit̄. ſed deus nihil poteſt inor-
dinatū dimittere: ḡ nec remittere peccatū
ſine aliqua ſatiſfactione. Rn̄det ꝙ aliq̄d
facere ex ꝓuilegio ſpecialiter raro: iuſto or-
dini nō derogat: qḋ tamen communiter
factum derogaret. Unde ſi qn̄q; rex vt
oſtendat plenitudinē ſue potentie ⁊ beni
gnitatē miſericordie parat homini ſcele-
rato: nō derogat iuſto regimini regni ſui
imo confert. Ex hoc eñ plus timet̄ ⁊ di
ligitur. Sic ſi deus aliquādo dimitteret
peccatū alicui ſine ſatiſfactione: nullā in-
iuſticiam faceret. quia ſicut dicit Anſel.
[illegible]lologion.iiij. Cū punis malos iu-
[illegible] eſt: quia illorū meritis congruit. cuꝫ
vero parcis malis iuſtū eſt: non quia illo
rum meritis: ſed tue bonitati ↄ̄decēs eſt
Sic etiā faciēdo nō relinqueret deus pec
catū totaliter impunitū: q: chr̄s paſſus
eſt nō tantū ꝓ peccato originali: ſed etiā
pro peccatis hoim actualib; preteritis et
ſequentibus.

q̃ſtio.ij. §.j. Secūdo q̄ro vtruꝫ
per ſacramentu penitētie dele-
atur culpa: Q; nō. In pſal. dicit̄. Dixi cō
fitebor iniuſticiā meā domino: ⁊ tu remi
ſiſti impietatem pcti mei. Caſſiod. ibi in
gloſa. Magna pietas dei ꝙ ad ſolā pro
miſſionē peccatū dimittit. Uotū eñ pro
operatione iudicat̄. Preterea Auguſti
nus ſup illud Joh.xij. de ſuſcitatiōe laza
ri. Nemo pōt ↄ̄fiteri niſi iuſtificatus. qḋ
ꝓbatur. quia lazarus prius eſt ſuſcitat᷒
q; a vinculis ſolutus. Oppoſitū. Jo-
han.xx. Quorū remiſeritis pctā remittū-
tur eis. In iſta queſtione ꝓmo aliqua
premittā. deinde rn̄debo ad queſtionem

Quantū ad primū ſciendū ꝙ peniten §.ij.
tia pōt ſumi dupl'r. ſ. pro penitētia virtu-
te: vel ꝓ penitētia ſacramēto. Penitentia de pnīa
virtus eſt habitus generatus in volunta dupl'r
te ex frequētib; actib; penitēdi. ſumendo capta.
penitere ꝓmo modo ſm̄ ſco. inclinās vo-
luntatē ad eliciendū ↄ̄ſimiles actus. hoc
eſt ad velle imperatiuū punitionis pcti.
Non eſt autē penitētia virtus theologica
cū nō habeat deū pro obiecto ſed maluꝫ
vindicabile ſeu reum in quē eſt vindican
dum ſed eſt virtus moralis contenta ſub
iuſticia punitiua. Nec obſtat ꝙ iuſticia or
dinat ad alterū. penitēs autē in actu peni
tendi ordinat̄ ad ſeipm̄: quia non exercet
actū illum in ſeipm̄ niſi vt in alterum. q:
non exercet niſi inq̄ntum miniſter cui cō-
mittit̄ a legiſlatore in reuꝫ vindicare. Ac-
cidit autē ꝙ iſte cui cōmittit̄ vt miniſtro
iudicis ſit ipe reus: q: eodē modo exercet
miniſter in reum ſm̄ rectā rōnem ac ſi eſ-
ſet alius in perſona. Poteſt quoq; volū-
tas imperare actū vindicatiuū peccati me-
diante habitu pcti vt cauſa ꝓxima: ⁊ me
diante habitu charitatis vt cauſa remo-
ta. Poteſt enim vti habitu charitatis ad
actū cuiuſlibet virtutis. Penitentia autē ſacr̄m
ſacramentū eſt abſolutio hoīs penitētis pnīe
facta certis verbis cū debita intentiōe ꝓ diffin̄.
latis a ſacerdote iuriſdictionē habente: ſi
gnificantib; ex inſtitutiōe diuina abſolu-
tionē anime a peccato vel a peccatis. Di
citur aūt abſolutio. i. quedā ſententia dif
finitiua abſoluens reum que quideꝫ nō
eſt ſententia iudicis principalis: ſed ſecū-
darij ſiue cōmiſſarij. Poteſt eniꝫ quis ex
cōmiſſione cognoſcere in cauſa ⁊ ſenten-

tiare vel pro ↄdemnatione rei vel pro ab-
ſolutione ſm merita vel demerita eius.
Congruit etiā ꝙ iſta abſolutio fiat a ſa-
cerdote. quia congruit extrema reduci ad
extremū per medium: ꝛ ſic peccatores in
deum per ſacerdotem qui eſt hierarcha
in hierarchia eccleſiaſtica. Congruit etiā
ꝙ a iuriſdictionē habēte: quia ſententia a
non ſuo iudice lata nulla eſt. Unde ſacra-
mentum penitentie pōt dici ſacramentū
iudiciale. In eccleſia enim duplex eſt fo-
rus. ſcʒ publicus ꝛ priuatus. ſiue duplex
iudicium. Et ex hoc apparet quare non
eſt neceſſe eſſe ita precisa verba in hoc ſa-
cramento ſicut in baptiſmo vel euchari-
ſtia quia ſufficit vt exprimatur actus ſen-
tentie abſoluentis. ſicut in iudicio publi-
co non oportet eſſe limitata verba. Ait
enim vnus de Theodoro martyre. Iu-
beo ignibus tradi. Alius de ſancto Ci-
priano: Gladio animaduerti placet. Cō-
muniter tamē iſta ſunt verba apta. Ego
abſoluo te. quecūq alia premittanť vel
ſubſequātur ſm diuerſam conſuetudinē
§.iij. in diuerſis eccleſijs. Quantū ad ſecū-
dum articulum. videtur eſſe opinio ma-
giſtri diſtin. xviij. ꝙ in ſoluendis culpis
vel retinendis ita operatur ſacerdos euā-
gelicus ſicut olim legalis in illis qui con-
taminati erant lepra. que peccatū ſignifi-
cat. In leuitico em̄ leproſi ſe oſtendere ſa-
cerdotibꝫ iubentur: quos illi non faciunt
leproſos vel mundos. vt dicit Hieroñ.
ſed diſcernūt qui mundi vel immundi ſint
ita hic. Sed iſtud nimis videtur dero-
gare ſacramento penitētie. Nam ſi per il-
lud nunq̄ deletur peccatū ſed neceſſe eſt
ipm prius deleri per ↄtritionē ad hoc vt
digne recipiatť ſacramentū penitētie: tūc
nunq̄ poſſet eſſe ſecūda tabula poſt nau-
fragium. quia nunq̄ liberaret iam nau-
fragū a periculo ſūmerſionis. Prima ſi-
quidē tabula dicitť nauis integ̃: q̄ fracta nau-
fragꝰ periclitatť niſi alicui tabule adhereat.
q̄ dicitť ſcđa tabula. Sic cadēs in pctm̄
mortale ꝛ in h̄ paſſus naufragiū ſpūale
§.iiij. periclitatť niſi adhereat pnie. Dicēdū ĝ aliť
ſm ſco. ꝙ pctōr ex naturalibꝫ ex cōi influen-
tia dei pōt ↄſiderare pctm̄ cōmiſſum vt
dei offenſiuū ꝛ ↄtra eius legē. ſ. vt a deo
auerſiuū ꝛ impeditiuū pmij ꝛ inductiuū
ſupplicij. ꝛ ſub aliqua illaꝝ rōnū vel mul-
tis ↄſideratū deteſtari: ꝛ iſte motus pōt
ↄtinuari ꝛ intēdi ante infuſionē grē. Pōt
etiā iſta deteſtatio eſſe totaliter circūſtan-
tionata circūſtantijs moralibꝫ debitis cu-
iuſmodi ſunt motus finis ꝛ hmōi. Iſte
aūt motus dicitur attritio. ꝛ eſt diſpoſi-
tio ſiue meritū de congruo ad deletionē
peccati mortalis: que ↄſequitur in vltio
inſtanti alicuius tēporis in quo a deo in-
funditur gratia. Et ſi manet idē motus
contra peccatū in eſſe nature ꝛ motū qui
prius: idem motus qui fuit attritio fit cō-
tritio q: formatus gratia: ita ꝙ ꝑ attriti-
onē qui eſt actus informis deletur cul-
pa: vt ꝑ diſpoſitionē preuiā. ꝛ ꝑ actū for-
matum qui dicitť ↄtritio: vt ꝑ actum cō-
comitantē culpe deletionē. In eodē em̄
inſtanti temporis eſt deletio culpe ꝛ infu-
ſio gratie vel charitatis. Si aūt poneretť
peccator iuſtificari ſine diſpoſitione ſuffi-
ciente de ↄgruo ex pte eius: eſſet difficile
ſaluare ꝙ apud deum non ſit acceptio ꝑ-
ſonarū. Sic autem deus requirit illam
diſpoſitionē de cōgruo ad hoc vt pecca-
tori ↄferat gratiā ꝑ ſacramētū. Sicut em̄
adultus pōt habere primā gratiā delen-
tem originale peccatū duplici via ſcʒ vel
ex bono motu diſponente de ↄgruo ad
iſtam gratiā. vel ex ſuſceptione baptiſmi.
ſic in propoſito. Et hoc eſt maioris miſe-
ricordie duplicem viam ſcʒ inſtituere per
quā iuſtificetur peccator: q̄ ipſum ad
vnam viam artare. tum etiā quia in ſuſ-
ceptione gratie per ſacramentū nō requi-
ritur attritio que ſit meritoria de cōgruo
ſicut in prima ſuſceptione: ſed ſufficit ꝙ
ſuſcipiēs ſacrm̄ nō ponat obicē pct[illegible] mor-
talis in voluntate tunc actualiter [illegible]
ꝛ ꝙ habeat aliqualem attritionē ſeu diſ-
plicentiā de pctis cōmiſſis. cū ꝓpoſito ca-
uēdi de futuro. ꝛ ꝙ velit ſuſcipe ſacrm̄ pe-
nitētie ſicut diſpenſatť in eccłia. talis enim
in vltimo inſtanti prolationis verboꝝ re-
cipit effectū ſacramēti ſcʒ grām penitētia-
lem. ꝛ illa attritio fit cōtritio nō quidē ex
merito: q: diſpō illa nō erat ſufficiens ꝑ
modum meriti: ſed ex pacto dei aſſiſten-
tis ſuo ſacrō ad effectū illū ad quē inſti-

tutū eſt. Ad primū argumentū ɔcedo
§.v. iuxta illam autoritatē ꝙ frequēter dimit
tunt̄ pctā per aliquē motum attritionis
tanq̄ ꝑ aliquā diſpoſitionē meritoriam
de ɔgruo ante ſuſceptionē ſacramēti pe/
nitentie. ſed ex hoc nō ſequit̄ ꝙ per ſacr̄m
nō dimittant̄. q2 ſi illa dimiſſio nunq̄ non
aſſit: iſta non deficit que minus requirit
§.vj. vt dictū eſt. Ad ſcd̄m argumentū dico
ꝙ ante ꝑceptionē dignā ſacri penitentie
oꝑtz pctō: em ſuſcitari vel ſimplr̄: z tunc
ꝑ ſacramentū nō deletur pctm̄: ſed grā q̄
infunt augetur: vel ſuſcitari ſm̄ quid ſcʒ
vt habeat aliqualē diſplicentiā de pctis
cum ꝓpoſito abſtinēdi vt dictū eſt. z tūc
ſuſcitat̄ ſimplr̄ ꝑ ſacramentū z ſic poteſt
intelligi ꝙ Lazarus prius ſuſcitatur q̄ꝫ a
vinculis ſoluat̄. Poteſt etiā exponi ꝙ La
zarus ſeu peccator per chr̄m ſuſcitatus a
culpa ſeu ab obligatione pene eterne que
cōmutatur in temporalē virtute ſacramē
ti relinquit̄ diſcipulis. i. ſacerdotib9 ſoluē
dus a penis temporalib9 quas habēt ta
xare parteq̄ꝫ ipaꝝ poſſunt virtute clauiū
§.vij. relaxare. Ad aliud pro opinione ma/
giſtri dico ꝙ in hoc eſt ſilitudo ꝙ ſicut ſa/
cerdos legalis oſtendebat leproſos mū/
datos: ſic ſacerdos euangelicus oſtendit
peccatores iuſtificatos. ſed ex hoc nō ſeq̄
tur ꝙ ſacerdos euāgelicus nō aliter ſe ha
beat ad leproſos ſpūaliter q̄ꝫ ſacerdos le
galis ad leproſos corꝑaliter. q̄ꝫuis enim
ipos nō mūdet effectiue ſacramēti cauſan/
do: mundat tn̄ inſtrumētaliter ſacr̄m mi/
niſtrādo. vbi aliquid facit ad qδ ſm̄ diſ/
poſitionē vel pactionē diuinā realiter ſe/
quit̄ effectus ſacramēti q2 ſacr̄m peniten
tie nō tm̄ ē ſignū mūdatiōis ſpūalis z in
terioris: ſed ſignū efficax. Hec ſco. Predi
ctis ɔcordātes Tho. Bonauē. z Rich.
dicūt ꝑ ſacr̄m penitētie attritionē plerū/
§.viij. q̄ꝫ fieri ɔtritionē. Circa hanc diſtincti
onē notandū vt dicit Bonauē. ꝙ origo
pnie virtutiſ diſpoſitiua h̄ ordine ꝓcedit
Primo em̄ neceſſe eſt dei bonitatē z iuſti
ciam cognoſcere cui diſplicet omne malū
ē inordinatio z ab illa offenditur z nullo
modo relinquit impunitū. Scd̄o neceſſe
eſt cognoſcere dei miſericordiā qua para
tus eſt omni reuertēti z dolenti de culpa
cōmiſſa indulgere. Ex prima cognitiōe
generat̄ timor. Ex ſcd̄a ſpes remiſſionis
generatur. Et ex his volūtas ſumit ꝓpo/
ſitum ſe deo ɔfederādi z ſatiſfaciendi per
gemitū z aliaſ penas. z ſi icipiat facere qδ
in ſe eſt: diſponitur ad iuſtificationē. z ſic
penitentia timore ſeruili ɔcipitur: qδ eſt
donū gratie gratis date. Item Notā §.ix.
dum ſm̄ Rich. ꝙ licʒ nō poſſit homo cer
tus eſſe de remiſſione pcti certitudine ſci
entie: pōt tamē habere certitudinē ꝓba/
bilis ɔiecture: Tūc aūt eſt ꝓbabilis ɔie/
ctura qn̄ homo facit qδ in ſe eſt dolendo
ɔfitendo: ſatiſfaciēdo: z ꝓpoſitū cauendi
habēdo. Notandū inſuꝑ ꝙ licʒ hō ha §.x.
beat hmōi certitudinē de remiſſione pec/
cati: tenet̄ tn̄ illud deteſtari qn̄ de ipo ex
deliberatione recogitat. Non em̄ fidel̄r
ſeruat reparatū fedus diuine amicicie cui
actu nō diſplicet quādo hoc deliberat: il
lud qδ inter ipm̄ z deū fuit cauſa inimi/
cicie. Vn̄ de pe. diſt iij. §.j. dicit̄ de pec/
catore ꝙ ſemꝑ doleat z de dolore gaude
at. Cōcordat Tho. Etſi arguas ꝑ illud
ad Rho. Diligētib9 deū oīa cooperātur
in bonū etiam pctā vt dicit gloſa. Rn̄de
tur ꝙ mala nō ſunt cauſa bonoꝝ ſequen/
tiū: ſed mag9 impedimēta: z ideo de ipis
nō eſt gaudendū ſed de diuina ꝓuidētia
ex malis bona eliciēte. Bonauē. vero cō
cordans dicit ꝙ licʒ ɔtritio ſit ſemꝑ neceſ
ſaria rōne diſplicētie pcti ſaltē in habitu
nō tn̄ rōne gemit9 vel doloris ſenſibilis
habetq̄ꝫ ipa diſplicētia frequēter magnā
leticiā ɔiunctā: dum ɔſiderat in ſe libera
tionē plenam. Item Notandū ꝙ act9 §.xj.
ɔtritionis pōt eſſe ita intenſus ꝙ penitēs
meret̄ remiſſionē totius pene pctō debi/
te. ita ꝙ ſi poſt completū motū illius cō/
tritionis decederet nullā penā i purgato
rio ſuſtineret. ſicut ptʒ de latrone cui dixit
dn̄s: hodie mecū eris in paradiſo. Poſt
tn̄ q̄ꝫtancūq̄ꝫ ɔtritionē neceſſaria eſt con
feſſio ſi facultas affuerit: ꝓpter obligatio
nem ꝓcepti. vnde actus penitēdi peccatū
nō remittit: niſi ſit cū ꝓpoſito confitendi.
Sciendū vlterius ꝙ bona opa que fi §.xij.
unt ex radice charitatis dicunt̄ viua: ꝓ/
pter hec em̄ operans remunerandus eſt
in vita eterna: hec tn̄ ꝑ ſequēs peccatum

mortale mortificant̃.q2 cum pctō morta
li non pōt hō in vita eterna remunerari.
amoto ℘o pcti obſtaculo per pniam reui
uiſcũt. Opa ℘o facta i pctō mortali mor
tua dicunt̃.q2 nō ꝓceſſerũt ex radice ſpũ/
alis vite:et ideo nunq̃ viuificant̃: nec ex
his remuneratur hō in vita eterna. ſunt tñ
q̄dam diſpoſitio ad grãm ex liberalitate
diuina.hō aũt ex his tpaliter remuneratur

§.xiij. Itē Sciendũ q̄ de⁹ nō negat hoi mi/
ſericordiã quã ꝑapit ab hoie hoi impen
di.ſed vt hr̃ Math.xviij. de⁹ vult q̄ hō
parcat homi q̄tienſcunq̃ in ipm peccaue
rit.ḡ deus parcit homi q̄tienſcunq̃ peni
tuerit. Vñ dicit Aug.j.retractationũ q̄
de q̄cunq̃ peſſimo in hac vita conſtituto
nō eſt deſpandũ. Ad hoc eſt exēplũ Da/
uid cui⁹ deus acceptauit ꝑmo pniam ꝑ
homicidio Vrie. deinde pro nũeratione
ppli. Etſi arguas ꝑ illud qd̃ habet ad
Heb.vj. Impoſſibile eſt eos q̄ ſemel il/
luminati ſũt ꝛ itez ꝓlapſi ſunt rurſus re/
nouari ad pniam. Rñdeo. Illud intelli/
gitur de renouatione baptiſmi q̄ eſt inite
rabilis. Vñ glo.ibidē dicit. Impoſſibi/
le ē eos q̄ hoc ſacramētũ acceperunt mor
tos ad pniam rurſus renouari.i.rebapti
zari.vel dicit̃ impoſſibile.i.difficile.et lo/
quit̃ de ꝑfidis qui difficulter reſurgunt.

§.xiiij. Itē Sciendũ q̄ eſt q̄daz pnia ſecreta
que fit in ſecreto. Alia ℘o publica q̄ fit i
publico. Alia ſolennis q̄ nō iterat̃ ꝛ ipo/
nit̃ ab epo in capite.xl.vt hr̃ di.l. Illi eñ
q̄ ꝑdictam pniam ſuſcipiũt:ſe debēt tunc
pſentare epo ciuitatꝫ ante fores eccl'ie ſac
co induti:nudis pedib⁹.et ipſis in eccle/
ſia introductꝫ: debet epꝰ ꝓſtrat⁹ pro ipſ
ſeptē pſalmos pniales decãtare ac ipos
de eccleſia eiicere:ſicut Adã fuit de para
diſo eiect⁹:nec admittunt̃ vſq̃ ad diē ce/
ne:nec tũc etiã cōicant. Ois aũt peniten/
tia ſolēnis eſt publica:ſed nō e conuerſo.
ſolennis eñ nō debet imponi niſi ꝓ hor
rendo ꝛ vulgatiſſimo crimie q̄d totã cō/
mouit vrbē ſeu locũ.xxvj.q.vj.c.vlt̃.cu/
iuſmodi eſt homicidiũ publicũ. ſm autē
Rob.de cōſuetudine q̄rundã eccl'iaꝝ im
ponit̃ patrib⁹ ꝛ matrib⁹ ꝑ q̄ꝝ incuria ma
nifeſtã eoꝝ paruuli ꝑierũt. Nec eſt impo
nenda clericꝫ niſi ſint depoſiti. hmōi etiã
penitētes ad clerũ admitti ꝓhibent̃. Nō
eſt etiã imponēda ꝑſonis inſignib⁹ nec re
ligioſis ꝓpter ſtat⁹ dignitatē.nec eſt etiaz
faciliter iuuenib⁹ imponēda ꝓpter etatis
fragilitatē: ſm Rich. Perſonis ℘o aliis
a ꝑdictꝫ tam viris q̄ mulierib⁹ pōt ipo
ni:nō eſt tñ in vſu in q̄buſdã epiſcopati/
bus. Quia ℘o in ꝑcedentib⁹ fuit tactũ
de timore: Sciendũ q̄ triplex timor aſſi/ triplex
gnat̃.ſ.ſeruilis:initialis: et filial'. Timor timor
ſeruilis principaliter aſpicit ad penã. De
q̄ dicit Aug⁹.q̄ ꝑparat locum charitati.
Cũ aũt venerit charitas pellit̃ timor. qd̃
eſt intelligendũ(vt dicit Bonauē.)q̄tuz
ad hoc qd̃ eſt ꝑncipaliter timere penã: et
q̄tum ad malã volũtatē annexã. Timor
℘o initialis vnũ oculũ hꝫ ad penã:ſed tñ
ꝑncipalē habet ad offenſam vitãdã. Ti/
mor ℘o filialis vnũ oculũ habet reſpectu
offenſe vitãde refugiēdo ne ſeparet̃ a deo
Aliũ aũt reſpectu reuerentie exhibēde. et
hic remanet in btis q̄tum ad ſecundum
actũ:q̄ ſemꝑ deũ reuerent̃ reſiliēdo a ſum
ma maieſtate in ꝓpriam paruitatē Et de
hoc dicit Ps̄. Timor dñi ſanctus ꝑma/
net in ſeculũ ſeculi.

Circa diſtin

ctionē.xv.q̄ro Vtꝝ poſſibile Di. xv. q.j.§.j.
ſit homi ſatiſfacere ꝓ peccato
deo quē offēdit: Pro rñſione ſm Sco
tũ Primo aliq̄ premittã. Scd̄o ad q̄ſtio
nē rñdebo. Quantũ ad ꝑmũ Sciēdũ q̄
ſatiſfactio pōt ſumi dupliciter.ſ.ꝓprie: et
large. Satiſfactio ꝓprie ſumpta continet̃
ſub ſatiſfactiōe large ſũpta. Eſt aũt opa/
tio exterior laborioſa voluntarie aſſũpta
ad puniendũ pctm̃ a ſe cōmiſſum: ſeu pe
na volũtarie tolerata ad placandũ diui/
nã offenſam.et cōſiſtit in ieiuniis: elemo/
ſynis: orationib⁹: vel paſſionib⁹ ipſa cōco
mitãtib⁹: que correſpōdent trib⁹ generib⁹
pctōꝝ: de q̄b⁹ Ioh.in canoñ. Oē qd̃ eſt
in mũdo: aut eſt cōcupiſcētia carnis: aut
cōcupiſcētia oculoꝝ: aut ſupbia vite. Ie/
iuniũ correſpondet cōcupiſcentie carnis.
Elemoſyna cōcupiſcētie oculoꝝ ſeu aua/
ricie. Oratio ℘o q̄ hũiliat ſpm̃ deo: corre
ſpōdet ſupbie vite ac aliis pctis ſpũalib⁹

bus. Sub ieiunio aūt cōprehēdit̃ q̄cūq̆
labor fatigans: vt vigilie: pegrinatiões:
diſcalciatio: ꝛ hmōi. Iſta aūt correſpon-
dentia eſt de cōgruo ꝛ in generali. nō aūt
de neceſſario nec in caſibꝰ ſpecialibꝰ. pu-
ta paupi qui furatꝰ eſt nō competit largi-
ri elemoſynā. quia nō habet vnde faciat.
§.ij. Requirit̃ igit̃ diſcretio ſacerdotis: vt nō
imponat alicui penā nimis diſcōuenien-
tē ſibi: ſed illam que magꝫ cōuenit ꝛ quā
forte melius adimplebit: vtpote pauper
nec elemoſynas dare pt̄: nec orare: nec ie-
iunare. quia oportet eū cōtinue laborare
pro victu ſuo neceſſario. vñ ipſe labor cō-
tinuus eſt ſibi cōtinuū ieiuniū: quia cōti-
nua maceratio carnis. Inducēdꝰ eſt igit̃
vt illū laborē ſubeat in remiſſionē pctōꝝ
ſuoꝝ: illum ad hūc finem referēdo: ſaltē
q̄uſq̆ occurrat ſibi opportunitas ſoluen-
di aliquā aliā ſatiſfactionē: et aliqua alia
poſſunt temperare ꝛ diminuere ei impo-
ni vt ſunt ſibi poſſibilia. Cōſimiliter di-
ues qui lapſus eſt in peccatū carnis ſi ſit
adeo delicatꝰ ꝙ nolit ieiunare nec aliquā
macerationē notabilē ſubire: vel p̄ſūptio
eſt ꝙ ſi ſibi imponeret̃: cito abijceret: ꝛ ita
peccaret nouo pctō: inducēdus ē ad ora-
tionē ꝛ elemoſynā: et illud ſibi imponen-
dū quod libentiꝰ recipit ꝛ q̄d credit̃ pſe-
Nota uerantiꝰ adimplere. Vel ſi oīno nullā pe-
nitētiā velit recipe a ſacerdote impoſitā:
tñ dicit ſe diſplicētiā hr̄e de pctō cōmiſ-
ſo ꝛ firmū ꝓpoſitū nō recidiuandi: abſol-
uendus eſt: ꝛ nō remittēdus: ne cadat in
deſpationē. et nūciāda eſt illi pena q̄ eſſet
pro pctīs illis imponēda. et ꝙ eā in ſe vl̄
in equalēti abſq̆ impoſitiōe ſtudeat adim-
plere: alioqn ſoluet ad plenū in purgato-
rio. Hec miſcdia ſatis conſonat ille ꝓphe-
tie de chr̄o quā recitat Matheꝰ. Arun-
dinē caſſatā nō cōfringet: et lignū fumi-
gans nō extinguet. Arūdo caſſata eſt fra-
ctus tētatioībꝰ ꝛ pctīs. et lignū fumigās
quod eſt nimis humidū: eſt pctō: totꝰ in
pctīs humectatꝰ: aliq̄d tñ retinēs d̄ igne
charitatis. hec extinguit̃ ſi p duriciam ſa-
cerdotꝭ ad aliq̄d nimis difficile obligat̃.
ſed nō extinguit̃ ſi p̄dicat̃ ei ꝙ oportet eū
h vel alibi penam ſoluere: et ſtudeat ſol-
uere tantā quanta debet̃ ꝓ pctīs: vel ali-

bi acriter exiget̃. Satiſfactio aūt large §.iij.
ſumpta cōſiſtit nō ſolum in opatione vel
paſſione exteriori: ſed etiā interiori. Eſt
eñ redditio volūtaria equalētꝭ alias idē-
biti. Et dr̄ volūtaria. q2 ſi eſſet inuolūta-
ria: non eſſet ſatiſfactio: ſed ſatiſpaſſio. ſic
ille a quo inuito in inferno exigitur pena
debita culpe cōmiſſe: ſatiſpatit̃. ſed nō ſa-
tiſfacit. Reperit̃ aūt iſta ratio ſatiſfactio-
nis in actibꝰ liberalibꝰ voluntatis vt di-
lectus diligēti ſatiſfaciat recompēſando
dilectiōē equalem. Reperitur etiā in acti-
bus q̄dāmodo neceſſarijs. ſ. cōtractiōibꝰ
vbi eſt q̄dam obligatio q̄ſi neceſſitatꝭ ad
reddendū: ſurgens ex pacto partiū. Silr̄
cum culpa facit delinquentē debitorē ei
in quē peccat: poteſt iſta ratio ſatiſfactio-
nis inueniri: vt. ſ. reddat̃ equalens ꝛ alꝭ
ſibi in debitū quātū ſibi abſtulit p pctm̄.
Satiſfactio aūt in iſto itellectu magꝭ cō-
ſiſtit in actibꝰ penalibꝰ vel paſſionibꝰ vo-
lūtarijs q̄ in alijs actibꝰ bonis nō pena-
libus: lꝫ quādoq̆ poſſet p aliquē actum
bonū nō penalē ſatiſfieri. quia pōt deus
actū magnū charitatis acceptare ꝓ puni-
tione debita peccato. Iſti aūt actꝰ pena-
les reducunt̃ ad actū interiorē diſplicen-
tie vel paſſionē triſticie: et ad actū cōfiten-
di pctm̄ ꝓpriū: qđ eſt valde penale: vl̄ ad
paſſionē cōcomitantē. ſ. ad verecundiā: et
actū exteriorē ptinentē ad ſatiſfactionem
ꝓprie ſumptā. ſ. ieiuniū: elemoſynā: ꝛ ora-
tionem. Et hoc de primo articulo. §.iiij.
Quantū ad ſecundū dico ꝙ licꝫ debe- Rñſio
amus deo q̄cq̄d ſumus ꝛ poſſumꝰ: quia ad q̄ſti.
quicq̄d poſſumꝰ ei impēdere eſt ſibi de-
bitum ratiōe creationis: redemptiōis: et
gubernationis. Ex maxima tñ miſcdia
ſua cōſiderans fragilitatē noſtrā ꝛ diffi-
cultatē ad bonū: noluit nos regulariter obli-
gare niſi ad decalogū. et ſic p opera ſup-
erogatiōis que alias eſſent in debito po-
teſt homo deo ſatiſfacere de pctō medi-
ante merito paſſiōis chr̄i. Deꝰ eñ de po-
tentia ordinata non diſpoſuit alicui dare
p̄mā gratiā ſine qua nō poteſt eſſe ſatiſfa-
ctio niſi in ꝟtute meriti illius qui erat ſi-
ne peccato. quia nō diſpoſuit ſibi reconci-
liare inimicū niſi p obſequiuꝫ magis ſibi
gratū q̄ offenſa eius erat ſibi diſplicēs.

huiuſmodi obſequiũ eſt paſſio chriſti vł
meritũ eius: cuius ꝟtute honor deo debi
tus reddit̃ qui per peccatũ auferł. De po
tentia aũt dei abſoluta poſſet lapſus no-
ſter aliter ſanari. quia vt dicit Aug⁹. xiij.
de trini. Fuit alius modus noſtre redem
ptiõis poſſibilis: ſed nullus noſtre miſe-
rie ſanande cõuenientior. Licʒ aũt deus
modo p̃dicto poſſit placari: impoſſibile
tñ eſt aliquẽ manentẽ in aliq̃ pctõ morta
li reconciliari deo. quia vt dicit Aug. de
vera ⁊ falſa pnia. Impiũ eſt a deo dimi-
diã ſperare veniam. vnde penitentem de
vno pctõ mortali neceſſe eſt penitere de
alijs ſaltẽ in habitu: vt. ſ. cogitãs de vno
ſit ꝓmptus ad ſatiſfaciendũ de alio ſi il-
lud cogitaret. Et hoc accipiẽdo penitere
aliquo q̃tuor modoꝝ p̃dictoꝝ. Cũ eñ
nõ deleat̃ pctm̃ ſine diuina gratia: ſi de-
leret̃ vnũ pctm̃ ſine alio: ideʒ hõ eſſe ſimł
§.v. amicus dei ⁊ inimic⁹. Sed h̃ oꝛit̃ du-
bium de illo qui vere penitet cui ĩponit̃
a ſacerdote aliqua penitẽtia: puta elemo
ſyna vel ieiuniũ: et añ eius cõplemẽtũ re-
cidiuat in pctm̃ mortale: an talis penitẽ-
tia expleta ĩ mortali ſit ſatiſfactoria: Hic
eſt duplex opinio. Quidã dicunt ꝙ non.
qꝛ cum talis ſit inimic⁹ dei non poteſt eũ
placare Sed iſta ſnia ſm Sco. videt̃ ni
mis dura cõtra pctõres et maior occaſio
obſtinationis. Si eñ iſte hodie vere pe-
nitens ⁊ hũiliter recipiẽs ſatiſfactiõeʒ pu
ta ieiuniũ triũ dieꝝ: cras recidiuet in pec
catũ mortale ⁊ de illo nõ penitens: tertio
die ieiunat qꝛ ſibi impoſitum eſt. ſi dicas
ꝙ illud ieiuniũ tertie diei nõ eſt aliqua ſa
tiſfactio exterior: eſt occaſio ĩducẽdi ip̃m
vt nõ ieiunet: et ꝑ ꝯñs ad nouũ peccatuʒ
mortale. qꝛ tunc trãſgrediendo illam pe-
nitentiã a ſacerdote receptã videt̃ eſſe pec
catũ mortale: cum ſit trãſgreſſio precepti
eccleſie ⁊ vicarij dei in illo actu. Dicit igi
tur et ſine p̃iudicio ꝙ q̃ vere penitet ⁊ re-
cipit ſatiſfactionẽ vel pniam ſibi impoſi-
tã ab eccleſia: claue nõ errãte: q̃ntũcunq̃
poſtea recidiuet: nunq̃ tenebit̃ niſi ad il-
lam vnicã ſatiſfactionẽ adimplendã. et ſi
eam in charitate adimpleat: non tm̃ ſol-
uit penam: ſed etiam meret̃. ſed ſi adim-
pleat eam voluntarie extra charitatẽ: ſol-
uit penam: ſed nõ meret̃ gr̃am vel gl̃iam
Unde eſt ibi ſatiſfactio q̃a voluntaria red
ditio: ſed nõ placans nec recõcilians. Ex
quo ſequit̃ ꝙ ſi magnã ꝑtem ſatiſfactõis
ſibi impoſite ĩpleat in pctõ mortali et p⁹
iterũ penitet de pctõ nouo: nõ eſt iterato
ſibi imponẽda ſatiſfactio pro ꝓmo pecca
to ꝓ quo ſatiſfecit (lʒ extra charitatẽ) ſed
tm̃ de nouis peccatis q̃ fuerũt cauſa q̃re
illa ſatiſfactio fuit mortua. Et ſi arguas.
Mortua eſt. ergo nõ eſt ſatiſfactio. nõ ſe-
quit̃: niſi ꝙ nõ eſt ſatiſfactio placans nec
recõcilians in amicitiã. Exemplũ patʒ in
actibus hũanis. Si eñ alicui offenſe in
regem correſpõdeat p̃ caſe ſm legẽ abſci-
ſio manus ⁊ ſibi etiam inuito abſcindat̃:
ſufficit regi. nec alia pena exigit̃ ab eo ſm
iuſticiã: lʒ nõ recipiat̃ in amicitiã vel gra-
tiam regis. Multo magis q̃ poſſet pro
punitione culpe ſufficere ſi aliq̃s penã ſi-
bi debitã infligeret: lʒ non eſſet in gratia
illius iudicis offenſi. Sic in ꝓpoſito. Uñ
ſi talis ꝓpter nouuʒ pctm̃ in quod recidi-
uauit damnaret̃ anteq̃ cõpleſſet totã pe
nam ſibi impoſitã: puniret̃ in inferno tẽ-
poraliter pena correſpondente illi pene q̃
nõ fuit h̃ ſoluta. et illa ſoluta poſt tẽpus
aliquod non puniret̃ amplius illa pena.
ſicut de veniali dicet̃ infer⁹. Ex q̃ eñ ſm
plenam iuſticiã punitiuam ſemel ĩpoſita
eſt iſti pena t̃palis pro pctõ de quo vere
penituit: nunq̃ ſibi pro illo peccato debe
bit̃ niſi pena tẽporalis. et illa ſoluta: nul-
la. Ulterius dubitat̃ An flagella qui-
bus a deo punimur ĩ hac vita ſint ſatiſ- §.vj.
factoria: Rñõ ꝙ non ſunt ſatiſfactoria il
lis qui in ipſis contra deum murmurãt:
ſed ea pro ſuoꝝ purgatione peccatoꝝ pa
tienter acceptantibus. Unde Gregori⁹.
Sicut in eodem igne auruʒ rutilat ⁊ pa-
lea fumat: ita etiaʒ eiſdem flagellis ⁊ bo-
ni purgantur ⁊ mali magis per impatiẽ-
tiam inficiunt̃. Et ſm hoc poteſt intelli-
gi quod dicit̃ Naũ. j. Non iudicabit bis
deus in idipſum. et intelligit̃ de iudicio
ſufficienti. Sup quod dicit Hieronym⁹
ꝙ deus genus humanuʒ diluuio: ſodo-
mitas igne: egyptios mari: iſraelitas in
heremo ꝑdidit. Scitote illos tẽporaliter
puniſſe: ne in eternũ puniret. quia nõ iu-

dicat deus bis in idipm. hoc aũt intelli-gendũ eſt de illis q̃ inter ipſa flagella pe nituerũt: vt dr̃ Magr̃ in lra.

Uia elemoſyna ẽ

q pars ſatiſfactõis: de ipſa ſunt aliq̃ dubia breuiter mouenda

§. j. Et pmo q̃ro Utrũ dare elemoſynam ſit actus ꝟtutis? Rñdeo ꝙ dare elemoſynã ſub circũſtantijs debitis eſt actus ꝟtutis miſericordie: vel vt pncipij. ſ. cum dicit a virtute: vel vt termini. ſ. cum dat a nõ ha bente habitũ ꝟtutis: diſponente ſe tñ per hoc ad ꝟtutẽ. Sumit aũt miſcõia dupli citer. Uno mõ p triſticia de miſeria ali-ena. et ſic nõ eſt ꝟtus: ſed paſſio. Alio mõ pro habitu inclinante voluntatẽ ad ſub-ueniendũ miſerie indigentis ꝓpter deum. ⁊ ſic eſt virtus. Elemoſyna etiã poteſt ſu mi pro re data vel p datione alicuius rei paupi ꝓpter deũ. Et dr̃ ab eleys qd̃ ẽ mi ſeria. q̃a p elemoſynã ſubuenit miſerie p-ximi. Utrũ dare elemoſynã cadat ſub pcepto? Rñſio ſm Rich. ꝙ ſic. et leg̃ na ture: ⁊ diuie. Lex eñ naturalis pcipit p-ximũ vere diligere nõ tm̃ affectu ſed etiã effectu. quia nõ eſt verus affect⁹ niſi ſeq̃-tur effect⁹ ſi poſſibile eſt. Qui ḡ indigen-tie fratris nõ ſubuenit: nõ veraciter ipm diligit. Qd̃ volẽs innuere btũs Iohan-nes in pma canonica ſua ait. Filioli non diligatis ꝟbo neq̃ lingua tm̃: ſed opere ⁊ veritate. Lex etiã diuina hoc pcipit. q: vt habet Math. xxv. Chrs̃ improbabit re-probis marie defect⁹ operũ miſcõie. Cũ aũt ſit pceptũ affirmatiuũ: obligat ſemp ſed nõ p ſp: ſed p loco ⁊ tpe. Cõſiderãda eſt eñ facultas habentis ⁊ miſeria indigẽ tis. Si eñ hõ habeat aliq̃d qd̃ nõ ſit ne ceſſariũ ſuſtentatiõi ſue nature: nec illorũ q̃bus tenet puidere: ſicut ſunt: vxor: filij: ſerui: et ancille. et ſit tãnotabil' neceſſitas ſeu indigentia ex pte illius cui dandũ eſt ꝙ immineant pbabilia ſigna extreme neceſ ſitatis: tũc habẽs tenet ex pcepto ſubue-nire indigenti. Uñ dicit Amb. Paſce fa me morientẽ. ſi non paiſti: occidiſti. Si

Nota etiam homo habeat aliq̃d ſupfluũ quod nõ ſit neceſſarium nec ſuſtẽtatiõi nature: nec decentie ſui ſtatus: tenet de illo face-re elemoſynã indigentibꝰ: etiãſi non inue nirent tales qui eſſent cõſtituti in neceſſi tate pdicta. Etſi plures occurrãt indigẽ tes qbꝰ oĩbꝰ ſubuenire nõ poſſit: tenet ce teris paribꝰ magis indigẽti ſubuenire. Iz eñ bona ſuperflua q̃ hñt diuites ſint eis ꝓpria q̃tum ad autoritatẽ adminiſtrandi: ſunt tñ paupeꝝ neceſſitatẽ patientiũ q̃tũ ad vſum. Uñ cõtra illos qui de ſupfluo modis pdictis nolunt indigẽtibꝰ ſubue-nire: dicit Amb. xlvij. di. Sicut. Eſurien-tium panis eſt quẽ tu detines. Nudoꝝ veſtimentũ eſt q̃d tu recludis. Miſeroꝝ redemptio pecunia quã tu in terra defo-dis. Neq̃ eñ min⁹ eſt crimis q̃ habenti tollere: cũ poſſis et abũdas indigẽtibus denegare. Reducit aũt hoc pceptũ ad p ceptũ de honoratione parentũ: ſub q̃ cõ-prehendunt pcepta affirmatiua de operi bus pietatis. Et ſic nõ dans elemoſynã in caſibus ſupradictis mortaliter peccat. Alias aũt dare elemoſynaꝫ eſt cõſiliũ: nõ pceptum. Cõcordat Lyra. j. Ioh. iij. ca. exponens illud Qui viderit fratrẽ ſuum neceſſitatẽ patientẽ ⁊ clauſerit viſcera mi ſericordie ſue ab illo: quõ charitas dĩ eſt in illo? q̃ñ ex eius defectu paup perit De hoc dicit Alexã. in. iiij. ꝙ ſicut ſubtrahẽs elemoſynam paupi facit cõtra illud pce-ptũ Non occides: ſic nõ ſuccurrẽtes pau-peribꝰ neceſſitatẽ patiẽtibꝰ (lz nõ ſit extre-ma neceſſitas) faciũt ꝯtra illud pceptum Non furtũ facies. Uñ fures ⁊ raptores ſunt iudicãdi: iuxta diſt. ⁊ autoritates ſu pra poſitas. Hoc aũt eſt verũ ſm Tho. in ſcđa ſcđe. q. lxxj. q̃ñ nõ apparet in pmi ptu quõ poſſit et alit' ſubueniri: vel per ſe vel p pſonam mag̃ cõiunctam vel maio rem facultatẽ habentẽ. Que elemoſy-ne ſunt meliores? Rñſio ſm Tho. in. iij. ij. ꝙ quedam elemoſyne ſunt corpales. ſ. ſeptem opa miſcõie: puta Uiſitare infir-mos. potare ſitientes. cibare eſuriẽtes. re-dimere captiuos: tegere nudos. recollige re hoſpites. et ſepelire mortuos. q̃ habe-tur p hunc ꝟſum. Uiſito. poto. cibo. redi-mo. tego. colligo. condo. Sunt etiaꝫ alie ſeptem ſpũales. ſ. Docere ignorantẽ. con ſulere dubitantẽ. corrigere peccantem. re-mittere offenſam. conſolari triſtem. por-

q̃ritur.

Uerſus

tare oneroſos. et pro oibꝫ exorare. Vñ vꝰ.
Conſule. caſtiga. ſolare. remitte. fer. ora.
vbi ꝑ cõſulere intelligit̃ conſiliũ ⁊ doctri
na. Et quidem elemoſyne ſpũales abſolu-
te loquẽdo meliores ſunt corꝑalibus. qa
ſpũs nobilior eſt corꝑe. Poteſt tamẽ con
tingere ꝙ corꝑalis elemoſyna ꝑferat̃ ſpi-
rituali in aliquo ꝑticulari caſu: puta ſiqs
fame deficeret: potius eſſꝫ paſcendus ꝙ̃
docẽdus. Eſt aũt elemoſyna maior ieiu-
nio. Vñ dicit̃. j. ad Timo. iiij. ca. Exerci
tatio corꝑalis ad modicum vtilis eſt. nõ
ſimpl'r (vt dicit Rich.) ſed in compatiõe
ad pietatem. Vñ immediate ſubiũgit̃ ꝙ
pietas ad oia valet. Vtrum de illicite
adquiſitis poſſet elemoſyna fieri: Rñſio
ſm Thomã in. ij. ij. ꝙ aliquid põt eſſe il-
licite adquiſitum tripliciter. Vno mõ: cum
illud quod adquirit̃ eſt reſtituẽdũ ei a quo
adquiſitũ eſt. vt furtum: vſura: rapina. et
de tali ñ poteſt fieri elemoſyna. Alio mõ
aliquid dicit̃ illicite adquiſitũ quod lꝫ nõ poſ
ſit retineri ab eo qui adquiſiuit: nõ tñ debe
tur ei a quo adquiſiuit: vt in ſimonia vbi da-
tio eſt illicita ⁊ etiam adquiſitio. quia ꝯtra
legem dei. Et ideo qui adquiſiuit retinere
non poteſt. ⁊ ille qui dedit meret̃ amitte-
re: quia contra iuſticiã dedit: q̃re debet i
elemoſynas erogari. Tertio mõ eſt ali-
quid illicite adquiſitũ: non ꝙ ipſa adquiſitio
ſit illicita: ſed quia illud ex quo adquiritur
eſt illicitum. ſicut in eo quod mulier adq-
rit ꝑ meretriciũ. et hoc ꝓprie vocat̃ turpe
lucrũ. Talis em̃ mlier turpiter agit ⁊ cõ
tra legem dei. ſed in eo quod accipit nõ in-
iuſte agit: ſed poteſt retinere: et de eo etiã
põt elemoſyna fieri: ſed ñ oblatio publi-
ca ad altare ꝓpter ſcandalũ ⁊ ſacramẽto-
rũ reuerentiã. Et hanc diſtinctionẽ tan-
git Augꝰ. quo ad aliqua. xiiij. q. v. Non
§.x ſane. Vtrũ ſit licitũ cuilibet facere ele-
moſynã: Ad hoc dicit Rich. ꝙ ordo na-
turalis hoc exigit vt inferiora a ſuperioribꝫ
regant̃. et ideo illi qui ſunt ſub aliena po
teſtate cõſtituti: de eis in quibꝫ aliis ſub-
iiciunt̃ ordinare non debent aliter ꝙ̃ eis
fuerit a ſuperioribꝫ cõmiſſum. et quia nul-
lus homo alij eſt ſubditus ꝙ̃tum ad in-
teriores intellectus ⁊ volũtatis actus ni-
ſi ſoli deo: ideo de illis bonis orando et
corde remittẽdo: oibus elemoſynã face-
re licet. Sed quia monachus ꝓpriũ nõ ha-
bet: ideo de bonis exterioribꝫ nõ põt ele-
moſynã facere ſine abbatis licentia expꝛſſa
vel ꝓbabiliter ꝑſumpta: niſi diſpenſatio
aliquorum bonorum monaſterij ſibi ſit ab abba-
te cõmiſſa. tũc em̃ de illis poteſt elemoſy-
nas facere moderatas ⁊ rõnabiles ſm ꝓ
portionẽ bonorum q̃ ſibi ſunt ad diſpenſan
dũ cõmiſſa. Quia etiã vir eſt admiſtra-
tor bonorũ tanꝙ̃ mulieris caput: ideo nõ
debet dare mulier elemoſynas ſine con-
ſenſu viri expꝛſſo vl' ꝑſumpto. exceptis cõ-
munibꝫ elemoſynis ⁊ paruis ꝑ cõpatio-
nẽ ad poſſeſſiones eorum: niſi preter dotẽ q̃
ordiat̃ ad ſuſtentãda onera matrimonij:
habeat res alias vel ex ꝓprio lucro vel ꝑ
alium licitũ modũ: tunc em̃ de illis irreq
ſito aſſenſu mariti poteſt facere elemoſy-
nas moderatas. Filij etiã familias ꝓpri-
as poſſeſſiones non hñt nec etiã ſerui: et
ideo facere elemoſynas nõ debẽt niſi for
te aliquas modicas de quibꝫ pñt ꝑſumere ꝙ
patri vel dño placeat: niſi aliquorum bonorũ
eſſet eis a patribꝫ vel dñis diſpẽſatio cõ-
miſſa. Oẽs tñ predicti poſſunt ⁊ debent
in caſu neceſſitatis extreme indigentibus
ſubuenire: etiam aſſenſu ſuperiorum nõ habi
to expꝛſſe vel ꝑſumpte. Hec Rich. Poſ-
ſunt quoqꝫ filijfamilias facere elemoſy-
nã de peculio caſtrenſi vel quaſi caſtrenſi
De quo videbit̃ diſt. xlv. agẽdo de teſta
mentis. Bonauẽ. aũt de muliere dicit: ꝙ
ſi nõ habeat dotem vl' aliquid iuxta dotẽ:
cõtra mandatũ viri nõ poteſt elemoſynã
facere ſi cõſciẽtia dictat ⁊ ꝙ nullo mõ ve
lit: lꝫ nõ debeat ſibi formare ꝯſcientiã ꝙ
vir ꝓhibeat mediũ: ſed ſuꝑfluitatem: niſi
manifeſte videret volũtatẽ viri ad oppo-
ſitum. Hec Bonauen. Thomas aũt in
ſcđa ſcđe dicit ꝙ ſi vxor habeat alias res
ꝑter dotem: puta ſi ſit lucroſa: vel quocũqꝫ
alio licito modo: poteſt inde facere elemo
ſynam. Alias aũt nõ debet dare elemoſy
nas ſine cõſenſu viri expꝛſſo vel ꝑſumpto
niſi in articulo neceſſitatis. Quãuis em̃ mu
lier ſit equalis viro i actu matrimonij: tñ
in his que ad diſpenſationẽ domus ꝑti-
nent vir eſt caput mulieris: ſm apłm in
ep̃la ad Cor. Doctores predicti concor

dant q mulier poteſt facere elemoſynam
de his q̄ habet (p̄ter dotē) ſine viri cōſen
ſu. ſed de dote diſcordare vident Tho. ꝛ
Bonauē. Rich. aūt videt mediare inter
illos: q̄ dicēs mulierē nō debere dare ſi-
ne viri ꝯſenſu: excipit cōmunes elemoſy-
nas et paruas ꝑ cōpatiōnē ad poſſeſſio-
nēs eoꝝ. Et nota q illō q̄d eſt magnū
poteſt eſſe paruū cōparatiue: vt decē ſūt
paruū ꝑ cōpatiōnē ad mille. Itē no-
tandū q lʒ admiſtratio bonoꝝ q̄ ſūt cō-
munia ex cōſortio matrimoniali p̄ncipa-
liter ad virū ptineat: mulier tn̄ ab ip̄a nō
totaliter excludit: ſed ad ipſam videt ſe-
cundario ptinere: maxie cum dom⁹ abū-
dat ꝛ habet virū duꝝ ꝛ imiſericordē qui
nō eſt fidelis diſpēſator bonoꝝ ſibi a do
mino collatoꝝ. Supplere itaq pōt eius
defectū: vtriuſq ſaluti ꝛ indigētiū neceſ-
ſitati puidendo iuxta conſiliū et mādatū
euangelicū de operib⁹ pietatis: nō tn̄ ele-
moſynas exceſſiuas faciendo: ſed ſic pru
denter ꝛ moderate q a viri ſcandalo ꝛ a
mandato caueat. Sic pōt intelligi illud
quod dicit Aug. cuidam mlieri. xxxiij. q.
v. Quod deo. Nihil de tua veſte: auro:
vel argēto: vel reb⁹ terrenis ſine arbitrio
viri facere debuiſti: ſupple cū ſcandalo vi-
ri: ſm Raymūdū. Vel loquit de debito
cōgruitatꝭ vbi vir eſt diſpēſator fidelis.
vel de elemoſynis exceſſiuis mō p̄dicto.
Scdm aūt alios opinātes exponit de re-
bus dotalib⁹. Ad p̄dicta facit q vxor po
teſt condere teſtamentū: vt videbit in fi-
ne libri agēdo de teſtamētꝭ. Eſt aūt dos
illud quod dat viro ex parte mlieris ad
ſubleuanda onera matrimonij. vn̄ tādiu
durat q̄diu mtrimoniū. ſʒ eo ſoluto: ſol-
uit. Eſt eīn quaſi ꝓpriū matrimonij mu
lieris. ff. de minorib⁹. Deniq ſm ius ci-
uile eiuſq dn̄ium ptinet ad virū. C. de
iure dotiū in reb⁹. et hoc ſtāte matrimo-
nio. De iure aūt naturali dr̄ ad mulierē
ptinere: eoq inde alitur: vt dicit Hoſtie.
Pro delicto aūt viri nō debet vxor dotē
amittere. extra de pignorib⁹. Ex lr̄is. etiā
ſi cōmiſerit crimē leſe maieſtatꝭ. Nec va-
let eius alienatio etiā conſentiente vxore:
niſi vxor iurauerit nō ꝯtrauenire. extra de
iureiurādo. Cum cōtingat. ꝛ. C. Licet. ll.

vj. Si aūt fiat diuortiū ꝓpter adulteriū
mlierꝭ: ipſa dotē amittit. extra de dona-
tione inter virū ꝛ vxorē. Pleruq. Quic-
quid aūt habet mulier p̄ter vl' poſt dotē
vndecunq: dicit parafernа a para qd̄ eſt
iuxta et ferna q̄d eſt dos: q̄ſi iuxta dotē.
et de talib⁹ nō debet ſe marit⁹ intromit-
tere: muliere inuita. C. de pcuratorib⁹.
Mant⁹. De famulis ꝛ ancillis dr̄ Tho
mas: q nō pn̄t elemoſynas dare de reb⁹
dn̄oꝝ: niſi panē ꝛ hmōi q̄ nō inferūt ſen-
ſibile nocumētū. De monacho aūt dicit
q extra monaſteriū exiſtens poteſt facere
elemoſynā. q: cum dant ei expēſe: cōmit-
tit ei eaꝝ diſpenſatio. Quid de mulie-
re que habens pdigū viꝝ celat aliqd de
rebus cōib⁹ ꝯtra p̄hibitōeꝫ viri: Rn̄det
Rodolf. q ſi hoc bona fide faciat vt ſibi
et viro ꝑ tpe puideat: non peccat. nec te-
net viro obedire p̄cipienti q ei oia tradat
q̄a ei oia tradendo daret q̄ſi gladiū furi-
oſo. Utrū liceat furari ab auaro ꝑ ele- §.xj.
moſyna facienda: Rn̄det Ray. q nō. q̄a
non ſunt faciēda mala vt eueniant bona.
xiiij. q. v. Forte. Excipit tn̄ articulus ne-
ceſſitatis extreme ſm Tho. An hoibus
malis ſit danda elemoſyna: Dicit Tho.
in. iiij. q ſic: ad ſuſtentationē nature ſi in-
digeant: cū p̄cipiat nob̄ bn̄facere etiam
inimicis nō aūt ad fouendū eoꝝ maliciā.
Vn̄ ſi cōſtaret q illo qd̄ eis dat in pctis
abuterent: nō deberet eis dari niſi extre-
ma neccītas expoſceret. Elemoſyna pau-
peribus eſt danda q̄ manib⁹ opari nō pn̄t.
Cum aūt quis indiget ꝛ ponit diſtribu-
tor elemoſynaꝝ: poteſt ꝛ ſibi accipe ꝛ ali-
is miniſtrare: ſm Tho. Quid de hiſtri- §.xij.
onib⁹: Rn̄deo q hiſtriones dicunt ioca-
latores ſeu geſticulatores q̄ diuerſos ge-
ſtus hoim ſciunt rep̄ſentare: q̄b⁹ ſi ludis
licitꝭ ꝛ honeſtꝭ vtant: iuſtū eſt dare: mer-
cedē miniſterij eoꝝ tribuēdo: et hoc mo-
derate. Qui vo ſupflue ſua in tales cōſu
munt vel etiā ſuſtentant illos hiſtriones
qui vtunt vel bis vel factis ſeu ludis tur
pib⁹ aut illicitis vel in ꝓximi nocumentū
vergentib⁹: tales ꝑ certo peccant: eos in
peccato fouentes: ſm Thomā. in. ij. ij. q.
clxviij. De ieiunio quod eſt actus vir- §.xiij.
tutis abſtinentie ſunt aliq̄ videnda. Et p-

mo: vtrū ieiuniū cadat ſub p̄cepto? Rñō
ſm Tho.in.iiij. Jeiuniū cadit in cōi ſub
p̄cepto legis nature inq̄ntum eſt neceſſa-
riū ad vitationē mali ⁊ pſecutionē boni.
ſed determinatio tpis ⁊ modi ieiunandi
ſm vtilitatē ⁊ conuenientiā ppli chriſtiani
cadit ſub p̄cepto iuris poſitiui qd̄ eſt inſti
tutū a p̄latis eccleſie. de cōſe. di. v. Qua-
drageſima. et c. ſeq̄nti. vbi dicit: q. xl. ſū-
ma obſeruatione eſt obſeruanda. p̄cepta
aūt iuris poſitiui magis obligāt ex intē-
tiōe legiſlatoris q̄ ex ipſis ṽbis. vñ ſiq̄s
ex rationabili cauſa ordinationē non ſer-
uet: ſeu in aliquo caſu in quo pbabilr̄ pt
credi q ſi legiſlator adeſſet eum obligari
non vellet: talis tranſgreſſor precepti re-
putandus nō eſſet. Et ideo non eſt neceſ
ſariū q quācūq diem ab eccl̄ia inſtitutū ie-
iunare omittit mortaliter peccet. pōt em̄
hoc oino ſine pctō ɔtingere. aliq̄n aūt ſi-
ne mortali cū veniali. Aliq̄n etiā cū mor-
tali ſm diuerſas occaſiones q̄bus hō in-
ducit ad ieiuniū frangendū. Nec legiſla-
tor exigit in hoc ab hoie totū qd̄ pōt fa-
cere: cum nō intēdat ordinare ſtatū hois
ad vnum diē tm̄: ſed ad totā vitā. a quo
deficeret ſi ſemel hō totū qd̄ poſſet face-
ret. Et ideo ſiue egritudine iminēte: ſiue
labore vie: ſiue q̄cunq alio cum q̄ ſimr̄ et
ieiunio p̄dict' ſtatus ɔſeruari nō pōt: nō
tenet ex p̄cepto ieiunare. vt dicit Tho. in
§.xiiij. iiij. Si ſit aūt cauſa euidēs: p ſeipm̄ li
cite pōt homo ſtatuti obſeruantiā p̄teri-
re: maxie vbi nō eſt cōſuetudo recurrendi
ad ſupiorē. Si ṽo cauſa ſit dubia: debet
ad ſupiorē recurri q̄ ptātem habet in tali
bus diſpenſandi: ſm Rod. ⁊ Tho. in. ij.
ij. ⁊ in. iiij. Hmōi em̄ diſpenſatio eſt eis
cōmiſſa in ieiunio et eccleſie preceptis.
§.xv. Vtrū pegrinantes ⁊ viatores teneant
ad ieiunia eccleſie? Rñō ſm Tho. ſi ſit ta
lis pegrinatio vel viatio q̄ differri poſſit
ſine incōmodo: debet differri. ſi aūt ñ poſ
ſit differri: vel quia tp̄s ieiunij p̄occupat
hoiem in via: vel quia dies feſtus alicui
iminet ad quē ex deuotione hō pgere cu
pit: vel quia mora piculum habet vl' ſpi-
ritualē vel corpale: talis nō tenet ieiuna-
re: ſi cum ieiunio cōmode nō poſſit itine-
rare. Nec obſtat: q: p̄ceptū debet cōſilio
p̄poni. q: intentio dantis hmōi p̄ceptum
non fuit ptās ⁊ magis neceſſarias cauſas
excludere. Cōcordat Rich. Quid de §.xvj.
curſoribus dñoꝝ? Dicit Rod. q ſi nō poſ-
ſunt ſimr̄ currere ⁊ ieiunare: excuſant. q̄n
ṽo modicū vadunt vel cū dñis morant:
ieiunare debēt: niſi forſan imineat eis vi-
atio grandis: quā vt pficere poſſint etiā
paucis diebus: anteq̄ iter arripiūt ieiuniū
ſoluunt. Quid de manualiter opanti §.xvij.
bus? Rñſio ſm Thom. ⁊ Rich. Si ieiu
nādo poſſunt victum cōpetenter habere
pro ſe ⁊ familia: ſiue q: al's ſunt diuites:
ſiue quia de minori labore ieiuniū ſecum
compatiente poſſunt lucrari ſufficientia:
nō excuſant a ieiunio. Si ṽo al's nō poſ-
ſunt tantū laborare q victū ſufficientem
adquirant niſi ieiuniū frāgendo: excuſan
tur. Quid de pueris? Dicit Tho. q vſ- §.xviij.
q ad finē tertij ſeptēnij .ſ. viceſimiprimi
anni indigent cibo: rōne nutrimēti ⁊ au-
gmenti. ⁊ ideo vſq tunc cōiter nō tenent
ad oia ieiunia eccl̄ie. conueniēs tñ eſt in h̄
tpe vt ad ieiunandū ſe exerceant vel plus
vel min' ſm modū ſue etatis vel poſſibi-
litatis. Nouicij q̄ȝ ⁊ iuniores religioſi ſm
Rod. in pſoluendo ieiunio iuxta diſpoſi
tionē ſuoꝝ p̄latorum ſe gerere debent.
Quid de ſenibus ⁊ debilibus? Dicit Ri- §.xix.
chard. q nimiū ſenes excuſant. q: nō hn̄t
calorē naturalē ſufficientē ad digerendū
cibum ſibi neceſſariū ſi tātū vna hora ſu-
meret. Jdē dicit de egrotantibus: etiā ſi ta
lis egritudo ieiunare req̄reret. q: totū ci-
bū ſibi neceſſariū eadē hora ſumēdo gra
uarent. Rod. aūt dicit q ſtandū eſt arbi-
trio boni viri p q̄nta debilitate infirmi ⁊
debiles excuſent. Et idem de ſenibus dicē
dū q̄d de infirmis ⁊ debilibus ſm Jnnoc.
Quid de pregnantibus et lactantibus? §.xx.
Reſpondeo q excuſant. quia habent ſu-
mere cibū p ſe ⁊ p pueris q̄s nutriūt: imo
ſi timeat pbabiliter de piculo eaꝝ vel de
fetu in vtero vel puero ad vbera: non ſo-
lum poſſunt ſed tenent ſoluere ieiunium
vt dicit Rod. Quid de paupibus ⁊ mē §.xxj.
dicantibus? Dicunt Tho. ⁊ Rich. q ſi non
pñt tantū ſimr̄ habere q ſufficiat ad vnā
refectionem: excuſant. Similr̄ quādo p-
pter p̄cedentem inediam ieiunium nunc

ferre nõ poſſunt. Quid de ſeruitoribꝫ
§.xxij. vel lectoribꝫ menſe: Dicit Rod. ꝙ poſſũt
horam comedẽdi preuenire diuum tñ cum
licentia ſi ſint religioſi. Poſſunt etiã ſerui
tores cibos dñoꝝ ꝑguſtare: etiã ſi fuerint
carnes. Nec peccãt qui ſurgũt de menſa
vt portent encenia vel hmõi iterũ come-
dendo. Verſus. Eger: inops: pregnãs:
ꝑgens: laborãs: vetus: infans. Ex his ſi
§.xxiij. fueris nõ ieiunare teneris. Utrũ vxo-
res ꝓpter ꝓhibitões viroꝝ debeãt dimit
tere ieiunia eccl'ie. Dicit Innocẽ. ꝙ licet
debeãt dimittere votũ nõ tñ ieiunia. niſi
forte q2 ꝓpter ſcandalũ vitandũ ſacerdos
diſpenſare põt. l. diſt. Ut ↄſtituerũt. Cõ
§.xxiiij. cor. Hoſtieñ. Utrũ ieiunia poſſint re-
dimi. Rñdeo ſm innoceñ. Ieiunia eccl'ie
non poſſunt redimi niſi cauſa vel neceſſi-
tas ſubſit. ſecus ẽ de volũtarijs. Quid
§.xxv. de ↄfectionibꝫ vel electuarijs: Rñſio ſm
Tho. ⁊ Rich. ꝙ ꝑ ſumptionẽ ipaꝝ non
ſoluiť ieiuniũ niſi quis in fraudẽ ſumeret
in magna ꝗ̃titate ꝑ modũ cibi ad ſubue
niendũ fami. talia eñi licet aliq̃ modo nu
triant: nõ tñ ſumunť ꝓncipaliter ad nutri
mentũ ſed digeſtionẽ ciboꝝ ſeu ꝑ modũ
medicine. vnde idem eſt iudiciũ ſicut de
§.xxvj. alijs medicinis. Utrũ ꝑ potũ ſoluať
ieiuniũ: Dicit Tho. ⁊ Rich. ꝙ non ſiue
ſumať vinũ vel ceruiſia poſt vel ante prã
dium. q2 ſub determinatiõe p̃cepti eccleſi
aſtici de ieiunio nõ cadit niſi ſemel come
dere in die naturali ⁊ hora determinata
⁊ abſtinẽtia ab eſu carniũ ⁊ ab his q̃ ſe-
mentinã trahũt originẽ. ſcꝫ ouis ⁊ lacticí
nijs i quadrageſimali ieiunio. vel vbi eſt
ↄſuetudo de his abſtinẽdi in alijs ieiu-
nijs. Si tñ aliq̃s vt dicit Rich. de mane
ſumeret ceruiſiam nõ ad extinguendã ſi-
tim ſed famẽ: frangeret ieiuniũ. q2 faceret
fraudem ſtatuto ↄtra mentẽ legis: veniẽ-
§.xxvij. do. Quibꝫ temporibꝫ ieiunandũ eſt:
Rñſio. Oĩbꝫ diebꝫ quadrageſime excep
tis dñicis diebꝫ. de ↄſe. diſ. v. Quadra
geſima. In qua ſunt q̃draginta dies ie-
iunabiles ad imitationẽ chr̃i. Non tñ ie-
iunamus illo tp̃e ſed alio: rõne reſurrecti
onis dñice in qua habemꝰ agnũ paſcalẽ
recipe. Item ieiunia quattuor tempoꝝ
q̃ habenť ꝑ hũc verſuꝫ. Poſt pen. cru. lu.
ci. debent ieiunia dici. ſcꝫ poſt penthecoſtẽ.
poſt feſtũ exaltatiõis ſc'e crucis. lucie ⁊ ci
neres. diſt. lxxvj. Statuimus. Licet aũt
hmõi ieiunia a iudeis obſeruarenť: nõ tñ
eo tp̃e quo a nobis vt dicit Tho. Item
tres dies rogationũ. de ↄſe. diſt. iij. Ro-
gationes. Hoc aũt vt dicit ibi gloſa non
p̃cipiť ſed ſuadeť. vbi tñ eſt ↄſuetudo ap
probata: illud ieiuniũ eſt ꝑ equiualentiã
ſub p̃cepto. Item vigilie ap'loꝝ. vigilijs
philippi ⁊ iacobi ⁊ iohis euãgeliſte excep
tis. extra de obſeruãtia ieiunioꝝ. Conſi
liũ. Item vigilie natiuitatis dñi. penteco
ſtes. aſſumptiõis b'te marie iohis bapti
ſte. Laurẽtij. ⁊ omniũ ſanctoꝝ. Etſi ſolẽ-
nitas cuius vigilia eſt ieiunabilis venerit
feria ſecũda. in ſabbato p̃cedenti ieiunan
dũ eſt. Itẽ ſi ſolẽnitas natiuitaꝫ dñi eue-
niat feria ſexta: illi qui nec voto nec regu-
lari obſeruantia ſunt aſtricti: vti poſſunt
carnibus. extra de obſeruantia ieiunioꝝ.
Explicari. Item ſi in aliqua regione eſt
aliqđ ieiuniũ ↄſuetũ: obſeruandũ eſt ab
exiſtẽtibꝫ ibidẽ. q2 par ritus eſſe debet cõ-
ſtitutionũ ⁊ ↄſuetudinũ eccleſiaſticarum
di. xj. Eccleſiaſticaꝝ. ⁊ ca. In his. Et no
tandũ ſm Goffridũ ꝙ nõ corp̃o ꝙ aliq̃d De con
fit: ius ↄſuetudinariũ induciť: ſed cũ ex- ſuetudi
preſſe placet populo aliq̃d obſeruari pro ne quã-
ↄſuetudine in futurũ. Eſt aũt ↄſuetudo do vim
cõis vſus. Item qđ dicit de ↄſec. diſt. j. habet.
Solent. ꝙ nullatenus ieiunare credendi
ſunt q̃ manducãt anteq̃ꝫ veſptinũ celebre
tur officiũ: per horã veſpertinã intelligiť
tẽpus ab hora nona ⁊ vltra que eſt hora
comedendi de iure. Nunc tñ inualuit cõ-
ſuetudo comedẽdi hora ſexta. Sic etiam
decretũ theleſphori q̃ clerici debẽt q̃dra-
geſimã a q̃nquageſima inchoare: eſt ab-
rogatũ. q2 moribꝫ vtentiũ nõ fuit appro-
batũ. diſt. iiij. In iſtis. Tũc eñi leges fir-
manť: cũ moribꝫ vtẽtiũ approbanť. vt di-
citur ibidem. Diciť etiam de ↄſe. diſt. iiij.
A ſacerdotibꝫ nõ q̃nquageſima ſed qua
drageſima teneať Inualuit etiã ↄſuetu-
do in multis diocẽſibꝫ ꝙ nõ ieiunanť vi-
gilie ap'loꝝ niſi que habenť in iſtis verſi
bus. Petrus ⁊ andreas. paulus cũ ſimo
ne iudas. Ut ieiunemus nos admonet
atq̃ꝫ mattheus. Qui verſus licet nõ ſuffi

cienter ꝯtineant vigilias apl'oꝝ que ſunt
ieiunãde de iure: vbi tñ eſt ꝯſuetudo ſtã
dum eſt conſuetudini. vt dicit Hoſtieñ. ꝛ
Berñ. extra c. Cõſiliũ. Siquidẽ licȝ ius
nature ꝛ diuinũ nõ tollat ꝑ ꝯtranã ꝯſue
tudinẽ: tollit tñ ius hũanũ. vt dicit Tho
mas in pͥma ſcd̕e. q. xcvij. Dicit etiã ibi/
dem ꝙ ſi multitudo ſit libera que poſſit
ſibi legẽ facere plus eſt ꝯſenſus ipius ad
aliqͩd faciendũ quẽ ꝯſuetudo manifeſtat
ꝙ autoritates pͥncipis qui nõ habet po/
teſtatẽ condẽdi legem niſi inqͣtum gerit
ꝑſonã multitudinis. Si ṽo multitudo
nõ habet poteſtatẽ ꝯdendi legem vel le/
gem a ſuꝑiori poteſtate poſitã remouen/
di: tamen ipa ꝯſuetudo in tali multitudi
ne preualẽs obtinet vim legis inqͣtum ꝑ
eos toleratur ad quos ꝑtinet multitudini
legem imponere. Ex hoc enĩ ipo videntur
approbare qd̕ ꝯſuetudo induxit. Dicit
etiã ꝙ lex nõ videtur vtilis q̃ repugnat cõ/
ſuetudini: quia difficile eſt ꝯſuetudinem
multitudinis amouere. Ad hoc facit qd̕
habetur ſexto de ꝯſtitutionibꝫ. ca. j. vbi di/
citur ꝙ qͣuis ꝑ ꝯſtitutionẽ poſteriorẽ pri
or reuocetur licȝ de ipa nõ fiat mẽtio in po/
ſteriori: nõ tñ derogatur ꝯſuetudini locorũ
ꝛ ꝑſonarũ ſingulariũ niſi de ipa expͥſſe ca
ueatur. habetur etiaȝ extra de ꝯſuetudine.
ca. vltimo. ꝙ ꝯſuetudo pͥiudicat iuri poſi
tiuo ſi ſit rõnabilis ꝛ pͥſcripta. Dicitur aũt
rõnabilis que non repugnat iuri nature
vel diuino ſeu que a iure nõ reprobatur ſꝫ
Berñ. ꝛ Innoceñ. Dicitur preſcripta que
firmatur ꝑ ſpaciũ temꝑis a lege diffinitum
qd̕ ſpaciũ eſt. xl. annoꝝ in rebus eccleſia/
ſticis. de quo magis videbitur in fine diſt.
xlj. Qꝫ etiã ꝯſuetudo derogat penis ca/
nonicis patȝ extra de temporibꝫ ordinan
doꝝ. c. ij. De eſu carniũ in ſabbato eſt cõ/
ſuetudo regionis obſeruãda. extra de ob
ſeruãtia ieiu. Conſiliũ. Põt etiaȝ ꝛ debet
epĩs cũ īfirmis ſuꝑ eſu carniũ in. xl. ꝛ aliijs
ieiunijs diſpenſare. vt dicitur ibidẽ cũ legi
non ſubiaceat neceſſitas. Vergẽte etiam
magne famis inedia licȝ in. xl. carnes co/
medere. ibidem. De huiuſmodi diſpenſa
tione nota illud qd̕ dictum eſt in princi/
pio huius capl'i. De aduentu etiam dñi
eſt ꝯſuetudo ſeruanda. Unde tempore

Innocẽtij tertij ieiunabatur rhome. vt dicí
tur extra c. Conſiliũ. ꝛ ſic dicit ambroſiꝰ
augꝰ. Ad quãcũqꝫ eccliam veneris: illi re
ꝯformes ſi cuiqꝫ nõ vis eſſe ſcandalũ nec
quẽqꝫ tibi. diſt. xij. infra. Iuxta illud. Cũ
fueris rhome rhomano viuito more. Cũ
fueris alibi: viuito ſicut ibi. Abſtinere au
tem quarta feria a carnibꝫ nõ eſt pͥceptũ
ſed ꝯſiliũ. Eſt aũt ieiuniũ qͣtum eſt de ſe
laudabile omni tempore. lxxvj. diſt. Utí
nam. ꝑ accidens tñ poſſet eſſe ieiuniũ ali/
cuius in die feſto illicitũ: puta ſi adeo ie/
iuniũ ꝑtinaciter qͥs teneret ꝙ nõ crederet
ꝑ deuotionẽ feſti vtilitatẽ ieiunij compen
ſari poſſe. ꝛ hoc modo ieiunare die dñico
non licȝ. de ꝯſecra. diſt. iij. Non licet. ſeu
arbitrando hmõi ieiuniũ tanqꝫ neceſſa/
rium. vt manichei. tum quia contra con/
ſuetudinẽ populi chriſtiani que ſm Au/
guſti. pro lege eſt habẽda. vnde ieiunan/
tes non ſunt a peccato imunes. vt dicit
Tho. Ieiunia vero ab epĩs ꝯſtituta nõ
ſunt ſine cauſa rõnabili ſoluenda. vt dicit
Hoſti. de ꝯſe. di. v. Ieiunia. Eſt qͣȝ ſic ie
iunandũ ꝙ natura ſuſtẽtetur ꝛ vicia domen
tur. Eſt aũt natura modicis ꝯtẽta. Mẽs
vero auiditate ciborũ laxata perdit orati
onis virtutem. vt dicit Augꝰ. Põt etiaȝ
hora debita et aliqua cauſa aliquãtuluȝ
pͥueniri. ſm Tho. Non enĩ eſt tante ne/
ceſſitatis hora comedẽdi: ſicut tñ ſemel
in die comedere. vt dicit Rich. Quia
in pͥdictis fuit facta mẽtio de iure hũano Ius hu/
ſciendũ ꝙ ius humanũ diuiditur in ciuile manuȝ
ꝛ canonicũ. Ius ciuile dicitur qd̕ per impe diuiditur
ratores ꝛ cõitates fuit editũ. Ius vero ca
nonicũ autoritate ſacroꝝ ꝯſilioꝝ ꝛ ſũmo
rũ pontificũ. Et diuiditur in decretũ ꝛ de/
cretales. Decretũ fuit compilatũ ꝑ Gra/
tianũ ex dictis ſanctoꝝ patrũ ꝛ rhoma/
noꝝ pontificũ. In cuius parte prima pͦ/
ceditur per diſtinctiones. In ſcd̕a ꝑ cau/
ſas ꝛ queſtiones. In fine vero decreti po
nuntur alique diſtinctiones de penitẽtia ꝛ
alique de ꝯſecra. Deinde Gregoriꝰ no/
nus fecit cõpilari qnqꝫ libros decretaliũ
per Raym. quoꝝ materia in gñali habe
tur ꝑ hos ṽſus. Pars prior officia creat
eccliecqꝫ miniſtros. Altera dat teſtes ꝛ ce
tera iudicioꝝ. Tertia de rebus ꝛ vita pͥ/

ſbyterorꝫ. Dat formã. Rite nubere q̃rto
docet. Ultima de vicijs tractat ⁊ penis
eorꝫ. Ulterius. Bonifacius octauus cõ
pilauit ſextũ li. decretaliũ. Clemẽs vero
q̃ntus cõpilauit. vij. ꝓcedẽdo ſm ordinẽ
materiarꝫ poſitarũ in decretalib⁹ Grego
rij noni. In fine vero quarti ponunt̃ ver
ſus pro ipis reperiẽdis.

Queſtio prima.

Lterius de orati

§.xxviij V oneque eſt actus latrie Et ſm
Dam. eſt aſcenſus intellectus
in deũ ſeu petitio decentiũ a deo. licꝫ lar
ge extendat̃ ad oẽꝫ bonã operationẽ. iuxta
illud Luc. xviij. Oportet ſemꝑ orare: ſunt
aliqua vidẽda. Et ꝑmo. vtrũ ſolus de⁹
ſit orãdus. Rñſio. Dupl̄r porrigit̃ alicui
oratio. Uno mõ tanq̃ꝫ ꝑ ipm implenda:
⁊ ſic ſolus deus eſt orãdus a q̃ ſolo dant̃
grã ⁊ glĩa. ⁊ h̄ eſt actus latrie. Alio mõ
vt ꝑ ipm eius adipletio ipetret̃: ⁊ ſic ſcti
ſunt orãdi. vt ſint nr̃i aduocati apud deũ
Job. v. Ad aliquẽ ſctõꝝ ꝯuertere. qui q̄
dẽ vidẽt in verbo ea q̃ decet eos de nr̃is
actib⁹ cognoſcere: cuiuſmodi ſũt illi act⁹
§.xxix. quib⁹ eos honorem⁹ orãdo. Utrũ ali
quid ſit determinate in orone petendũ:
Rñſio ſm Rich ⁊ tho. Quedã ſunt q̃b⁹
nõ poſſumus male vti cuiuſmodi ſũt vir
tutes. grã ⁊ glĩa: ⁊ talia ſunt determinate
in orone petẽda. quedã quib⁹ poſſumus
bene vti ⁊ male: ⁊ illa ſunt petẽda ſub cõ
ditione. ſ. ſi de⁹ ꝓuidet illa ad ſalutẽ no
§.xxx ſtrã fore vtilia. Utrũ orõ debeat eſſe
vocalis: Rñſio. Duplex eſt orõ ſcꝫ cõis ⁊
ſingularis. Cõis eſt illa que ꝑ miniſtros
eccl̃ie in ꝑſona totius fidelis populi deo
offert̃ ⁊ talis debet eſſe vocalis vt inno
teſcat populo ꝓ q̃ offert̃. ⁊ ꝑ hãc ad deuo
tionẽ excitet̃. ⁊ ꝓpter hoc etiã cãtus eſt ab
eccl̃ia iſtitutus. Uñ Aug. dicit ꝙ flebat
vberrime in hymnis ⁊ canticis ſuaue cã
tãtis eccl̃ie. Sigularis eſt q̃ offert̃ a ſingu
lari ꝑſona: ſiue ꝓ ſe ſiue ꝓ alijs: ⁊ de h⁹ ne
ceſſitate nõ eſt ꝙ ſit vocalis. Adiungit̃ tñ
vox primo vt hõ deo ſeruiat nõ ſolũ men
te ſed etiã ore. Scdo ad excitandũ interi
orem mẽtis deuotionẽ que ꝑ vocẽ ⁊ alia
exteriora ſigna puta genuflexiones. ma
nuũ eleuatiões intendit̃. excitat̃ ⁊ in deũ
eleuat̃ ⁊ ideo tantũ eſt hmõi ſignis vtẽn
dũ q̃ꝫtũ ꝓficit ad mentis excitationẽ. Si
ꝟo ꝑ hec mẽs ipediat̃ vel diſtrahat̃: a ta
lib⁹ eſt ceſſandũ. qđ ꝓcipue ꝯtingit i illis
quorꝫ mens ſine hmõi ſignis eſt ſufficiẽ
ter ad deuotionẽ parata. Illud autẽ qđ
dicit dñs. Cũ oraueris intra in cubiculũ
intelligit̃ ſm Aug. nõ ꝙ videri ab hoib⁹
ſit nefas: ſed hoc ideo agere vt ab hoib⁹
videaris. Hec Tho. Utrũ oratio de
beat eſſe attẽta. Rñſio ſm Tho. in. iiij. ꝙ §.xxxi.
attẽtio actualis requirit̃ ad orõnẽ aliquo
modo ad euitãdũ trãſgreſſionẽ que eſt in
illa orone que eſt in ꝓcepto: vel ad meri
tũ in illa que nõ eſt in ꝓcepto. Licet autẽ
nõ requirat̃ ꝙ ſemꝑ maneat attẽtio q̃ꝫtũ
ad eſſentiã actus: debet tñ ſemꝑ manere
ſm virtutẽ: qđ fit qñ aliq̃s ad oronẽ ac
cedit cũ intẽtione aliq̃d ipetrãdi: vel deo
debitũ obſequiũ reddẽdi. Etiãſi in ꝓſe
cutione orõnis mens ad alia rapit̃: niſi fi
at tanta euagatio ꝙ oĩno pereat vis ꝑme
intẽtiõis. ⁊ ideo opꝫ ꝙ frequẽter homo
cor reuocet ad ſeipm. De hoc dicit Hu
go de ſctõ victore. ſi cũ orationẽ fundim⁹
aliud qđlibꝫ in corde verſamus: etiãſi il
lud bonũ ſit a culpa liberi nõ ſumus. Qđ
eſt intelligendũ qñ aliq̃s ex ꝓpoſito men
tẽ ad alia diſtrahit orãdo. tũc eñ ſine cul
pa nõ eſt ⁊ ꝓcipue ſi in alijs ſponte ſe oc
cupat que mentẽ diſtrahũt ſicut ſunt exte
riora opa. ⁊ ſi ad ꝯtrariũ mens euaget̃ eti
am culpa mortalis erit. Hoc poſſet expo
ni qñ euagatio mentis fit ex hoc ꝙ ſciẽn
ter aliq̃s ſe occupat in actu exteriori qui
nõ cõpatit̃ ſcãm attentionẽ orõnis. tũc eñ
eſt culpa mortalis ſm durandũ. Si aũt
ſine hoc ꝙ ꝑcipiamus mens ad alia eua
getur: vel culpa caret vel paruiſſima cul
pa eſt. Põt aũt eſſe triplex attentio in §.xxxij.
orone ſcꝫ ad verba vel ad petitionẽ ipaꝝ
vel ad deũ q̃ rogat̃. ⁊ quecũqꝫ harũ attẽ Atten
tionũ aſſit: nõ eſt reputãda oratio inatten tio tri
ta. ſcđa tñ eſt melior q̃ꝫ ꝑma: ⁊ tertia q̃ꝫ ſe plex in
cũda que mẽs qñqꝫ ſic in deũ rapit̃: vt pe orone.
titionis ſue inmemor ſit vt dicit Hugo.
licet aũt nõ poſſumus ſimul plura intelli
gere. ij topicorꝫ. hoc tamẽ eſt poſſibile qñ
vnum ad aliud ordinat̃. Et ſic in ꝓpoſito
poteſt intellectus eſſe ſimul attentus ora
tioni ⁊ ei cui porrigitur. Hec Thomas.

Requiritur autem in oratione de neceſſitate attentio ad ſpūalem mentis refectionem ſeu delectationē vt dicit idē in.ij.ij. Vñ aplus in epl'a ad corinth. Si orem lingua: mens mea ſine fructu eſt. Ex predictis poſſet elici quedam breuis diſtinctio ꝙ euagatio mentis in orone que eſt in p̄cepto fit dupli͛r. Uno modo inaduertenter: ⁊ tunc vel nulla eſt culpa vel paruiſſima. Uel fit ex ꝓpoſito ⁊ hoc qn̄qꝫ cū culpa mortali: puta in tali euagatiōe diu ſcienter ꝑſiſtendo: ſimul ſe occupando in exterioribꝫ mentis attētionē nō cōpatientibus. qn̄qꝫ vero cū culpa veniali nō diu ibi ꝑſiſtendo. ſeu ſe occupando in exterioribus opibꝫ mentis attentionē aliquali͛r impedientibꝫ. Expediret aūt his q̄ horas canonicas gradiēdo ꝑſoluūt: greſſum nō accelerare: ⁊ ab euagatiōe oculoꝝ hinc inde

§.xxxiij cauere: q͛ euagationē oculoꝝ ſepe cōcomitatur mentis euagatio. Tenentur autē miniſtri eccleſie ad horas canonicas. ceteri vero debent in diebꝫ dn̄icis ſaltem audire miſſam. Aliis vero officiis de congruitate intereſſe debēt: vt dictum eſt in tertio. de quo etiā in ſequentibꝫ dicetur.

§.xxxiiij Oramus quoqꝫ vt dicit tho. nō vt diuinam diſpoſitionem immutemus: ſed vt poſtulando mereamur accipere qđ deus omnipotens ante ſecula diſpoſuit dare. Debetqꝫ tātū orō durare q̄tū ē vtile ad interioris deſiderij feruorē excitādū. cū vero ſine tedio durare nō valet: nō eſt vlterius ꝓtendēda. Et ſicut hoc attendendū eſt in oratione ſingulari ꝑ cōparationem ad intentionē orātis: ita etiā in orōne cōi ꝑ cōparationē ad deuotionē ppl'i. Ora-

§.xxxv. tionē aūt peccōris vt idem dicit deus audit nō quaſi ex iuſticia q͛ peccator h̄ non meretur: ſed ex pura miſericordia. obſeruatis tn̄ quattuor ꝯditōnibꝫ que cōmuniter requirunt ad orationem que exaudiri debet ſcꝫ vt pro ſe petat: neceſſaria

§.xxxvj ad ſalutem. pie. ⁊ perſeueranter. Effectus ſiquidē orōnis qn̄qꝫ impedit ꝓpter maliciam illius ꝓ q̄ orat: ⁊ io dicit ꝓ ſe. Sācti eī̄ licꝫ exaudiant ꝓ ſeipis: non tn̄ ſēꝑ pro aliis. Per hoc autē ꝙ dicitur pie importatur modus latrie que alio nomine pietas dicitur ſm quē oratio modificari debet. ⁊ ſic pie orat qui attēdit ſuā paruitatem ⁊ illius quē orat ſūmā maieſtatem ⁊ bonitatē: ſperans ab ipo ꝯſequi qđ petit. Et notandū ꝙ oratio debito mo- §.37.

do facta exauditur ſed nō ſemꝑ ſtatim: ſꝫ pro illo tempe quo diuina miſericordia ꝯſpicit exauditionē vtiliorem eſſe omnibus pēſatis. Unde Aug. ſuꝑ Job. quedam nō negant: ſed vt ꝯgruo dentur tēpore differunt. Sic Criſogonus anaſtaſie. Ad h̄ eī̄ dn̄s bn̄ficiū ſuū extremitatibus ꝓtrahit: vt nō ſit vile qđ preſtat.

Vtrū quicunqꝫ iniuſte abſtulit vel detinet rem alienā teneatur ad reſtitutionē. q̄ſtio.ij. §.j.

Or non. Quilibet tenetur magis diligere ſe q̄ꝫ p̄ximū. ſm illud Canticoꝝ. Ordinauit in me charitatem ergo in caſu in quo reſtitutio eſt ſibi ip̄i damnoſa vtpote ſi eſt in extrema neceſſitate puta famis vel frigoris: tenetur magis illud ſibi retinere q̄ꝫ alteri reſtituere. Preterea. Adultera concipiens filiū ex adulterio qui eſt filius putatiuus mariti: defraudat verum heredem in hereditate. ſed non tenetur ſibi reddere hereditatem: igitur ꝯ. Minor ꝓbatur: quia nō poſſet illud reuelare ſine ſui diffamatiōe ad quā nullus tenet: imo ad eius oppoſitū: ⁊ ſeq͛ret maius malū vtpote forte vxoricidiū ſi maritus ſciret crimē eius.

In oppm̄ Aug. i epl'a ad macedoniū. ⁊ hr̄. xiiij. q. vj. Si res ꝓpter quā pctm̄ eſt nō reddit ſi reddi poſſit nō agit pnia ſed fingit. Hic tria ſm ſcotū ſunt vidēda. Primo vñ ſūt reꝝ dn̄ia diſtincta vt h̄ dicat meū ⁊ illđ tuū. q͛ h̄ ē fūdamētū ois iniuſticie i ꝯtrectādo rem alienam. Scđo quō dn̄ia p̄mo diſtincta iuſte trāſferūt: ex q̄ apparet iniuſta occupatio rei aliene. Tertio quō tal' teneat ad reſtitutionē. De p̄mo §.ij.

ſit hec p̄ma ꝯcło ꝙ de lege nature vel diuina nō ſūt reꝝ dn̄ia ꝓ ſtatu inocētie diſtincta. Probat decretoꝝ di. viij. c. j. Iure nature ſūt oia cōia. Ad h̄ eſt tal' rō. q͛ vſus reꝝ ſm rectā rōnem ita debet cōpetere hoibꝫ ſic ꝯgruit ad pacificā ꝯuerſationē ⁊ neceſſariā ſuſtentationē. Pro ſtatu aūt innocētie: cōis vſus ſine diſtinctione dn̄ioꝝ ad h̄ plus valuit: q͛ nullus tūc occu

§.iij. paſſet quod fuiſſet alijs neceſſariũ. Se-
cunda cõcluſio. Illud pceptũ leg. natu-
re reuocatũ eſt rõnabiliter poſt lapſũ ea-
dem rõne: q2 cõitas bonoꝝ eſſet ꝯtra pa
cificã cõuerſationẽ: cũ mal⁹ ꝛ cupidus oc
cuparet vltra ea que ſibi eſſent neceſſaria
et hoc etiam inferẽdo violentiã alijs qui
vellent ſecũ illis cõibꝫ ad neceſſitatem vti
ſicut legit̃ de Nẽrot ꝙ erat robuſt⁹ vena-
toꝛ coꝛam dño.i.hoim oppſſoꝛ.et ſic ꝑua
rent̃ debilioꝛes neceſſaria ſuſtentatione.
§.iiij Tertia cõcluſio. Lex poſitiua reqrit in
legiſlatoꝛe prudentiã ꝛ autoꝛitatẽ. Pru-
dentiã: vt ſm rectam rationem dictet qd
faciendum ꝓ cõi vtilitate. Autoꝛitatẽ: q2
lex dr a ligando: prudentis autẽ ſentẽtia n̄
§.v. ligat: ſi nulli ꝑſideat. Quarta cõcluſio
Duplex eſt autoꝛitas.ſ. paterna: ꝛ politi-
ca. Paterna eſt qua filij ex lege nature te-
nent̃ obedire parẽtibꝫ. Politica eſt cõi cõ
ſenſu vel electione cõitatis. Hoies eñ ſi-
ue extranei ſiue ꝓpinqui videntes ſe n̄ bñ
regi ſine aliqua autoꝛitate: poterant con
coꝛditer cõſentire vt vel vni ꝑſone vel cõ-
muntati cõmitterẽt iſtã cõitatẽ ꝛ vni vel
pꝛo ſe tm̃ vt ſucceſſoꝛ ei⁹ eligat̃ ſicut ipſe
fuit. vl̃ ꝓ ſe ꝛ tota poſteritate ſua. Et iſta
autoꝛitas politica iuſta ẽ. q2 iuſte põt ali
qs ſe ſũmittere ꝑſone vel cõitati in his q̃
non ſunt ꝯtra legẽ diuinã: in q̃ inclu⁹ põt
dirigi ꝑ illũ cui ſe ſummittit ꝙ̃ ꝑ ſeipm.
Habem⁹ igit̃ quõ põt cõdi lex poſitiua
q̃a ab habẽte prudentiaꝫ vel in ſe vel in
cõſiliarijs ſuis: ꝛ autoꝛitatẽ aliq̃ dictoꝝ
§.vi modoꝝ. Ex his patet Quinta cõclu-
ſio: ꝙ diſtinctio dñioꝝ poterat eſſe iuſta
a lege poſitiua ſiue lata a patre ſiue a ꝑn-
cipe vel cõitate iuſte regnante. et iſto mõ
pꝛobabile eſt factuꝫ fuiſſe. Nam vel Noe
poſt diluuiũ diſtinxit filijs terras q̃s ſin
guli occuparẽt ꝓ ſe ꝛ ſuis poſteris: vel ipi
inter ſe de cõmuni cõcoꝛdantia diuiſerũt
ſicut legit̃ de Abꝛaam ꝛ Loth. Vel aliq̃
lex ꝓmulgata eſt ab aliq̃ ꝑncipe vl̃ cõita-
te iuſte regnãte. Hec inquã lex potuit eẽ
ꝙ res tunc non occupata: ꝑmo occupan-
ti cõcederet̃. et ſic diſꝑſerũt ſe ſuꝑ faciẽ oꝛ
bis terre. ſm hoc poteſt intelligi illa ꝓpoſi
tio inſtitu. de reꝝ diuiſiõe. Qð antea nul
lius eſt: id naturali rõne occupanti conce
ditur. non quidem ꝙ ſit de lege nature q̃
ſunt oia cõmunia: ſed quia ſtatiꝫ poſt na
turalẽ apphenſionẽ occurrit tanꝙ̃ ꝓba
bilis valde ꝛ manifeſta. De ſecũdo ar Scdʒ
ticulo dicit̃ ꝙ trãſlatio reꝝ poteſt eſſe ꝙ̃- articu.
tum ad dñium: vt ſi res tranſeat a dñio
vnius ad dñium alteri⁹. vel ꝙ̃tũ ad vſũ
vel ius vtendi: manẽte tñ dñio apud eũ-
dem. Et põt h̄ fieri vel autoꝛitate publi
ca ꝑncipis ſeu legis: vl̃ autoꝛitate ꝑuata
ipſius dñi imediate poſſidẽtis. De ꝑ- §.vij.
ma trãſlatione ſit hec ꝯcluſio. Trãſlatio
dñi autoꝛitate legis iuſte: iuſta ẽ. Probat̃
Si eñ lex iuſta potuit iuſte determinare
ꝑma dñia: ꝛ nõ minoꝛ eſt autoꝛitas legis
vel ꝑncipis: qð habes h̄ ꝓ eodẽ poſt di-
uiſionẽ dñioꝝ ꝙ̃ añ. igit̃ ꝓpter eandẽ cau
ſam et eundem fineꝫ iuſte poteſt trãſferri
dñium poſtꝙ̃ fuerat alicui appꝛopꝛiatũ.
Ex hoc patꝫ ꝙ ꝑſcriptio ſeu vſucapio eſt
iuſta tranſlatio. patet extra. de ꝑſcriptiõe
vigilãti. q̃ quidẽ eſt acqſitio dñij ꝑ conti
nuationẽ poſſeſſiõis tpis a lege diffiniti
ſeu ꝑ tp̃s a lege diffinitũ. Et ꝓprie ꝑſcri-
ptio eſt in imobilibꝫ: vt in domo vl̃ agro
Vſucapio ꝟo eſt de mobilibꝫ. Ad h̄ eſt
talis ratio. Iuſte põt illud ſtatui a legiſ-
latoꝛe qð eſt neceſſariũ ad pacificã cõuer
ſationẽ ſubditoꝝ: ſed dñium rei neglecte
ſicut negligit̃ in ꝑſcꝑtiõe transferri in oc-
cupãtẽ: eſt neceſſariũ ad pacificã cõuerſa-
tionẽ ciuiũ. q2 ſi nõ transferret̃ dñium in
iſtum ſed remaneret apud ꝑmũ poſt q̃n-
tũcunꝙ̃ tempus: eſſent lites imoꝛtales.
Nam poſt q̃ntũcunꝙ̃ tẽpus iſte q̃ negle-
xit vel heres eius repeteret iſtã reꝫ negle-
ctam ab alio q̃ntocunꝙ̃ tempoꝛe occupa-
tã: eſſent tales lites q̃s ĩpoſſibile eſſꝫ de-
cidere. q̃a nec ꝓbationẽ ſufficientẽ habe-
re. et ex talibus litibꝫ perpetuis eſſent foꝛ
ſan odia inter litigãtes ex quibꝫ tota pax §.viij.
reipublice ꝑturbaret̃. Secũda ꝟo trãſ
latio que fit autoꝛitate ꝑſone priuate po-
teſt eſſe vel per actum mere liberalem: vt
quando transferens nõ expectat aliquaꝫ
redditionem. vel ꝑ actum liberalem ſm
quid: puta quãdo expectat aliq̃d ſibi red
di. Trãſlatio mere liberalis dicit̃ dona-
tio q̃ reqrit liberalẽ volũtatẽ dãdi ex ꝑte
donãtis: et recipiẽdi ex ꝑte illi⁹ cui donat̃

ꝛ ex parte amboꝝ ꝙ nulla lege ſupꝰioꝛe ꝑ
hibeaꝛ iſte vł ille nec ꝑ actū alterius a q̄
dependeat in iſta trāſlatione. De pͥmo
diceꝛ in fine huius articuli. Et ꝓpter de-
fectū ſcđi nō pōt aliquis dare pecuniam
frati minoꝛi: qꝛ nō vult eſſe dn̄s. Pro-
pter defectū tertij nō pōt monachus da
re ſine licētia abbatis ſui. nec clericus in
aliquo caſu ꝯtra voluntatē pape. vt ha-
beꝛ extra de cenſib⁹. lib. vj. j. ꝛ. ij. co. Jnhi
betur ꝙ viſitantes a viſitatis munera nō
recipiāt: ꝛ recipiētes teneꝛ duplū reſtitu
ere. ꝛ nō abſoluūtur a maledictione ſeu ſuſ
§.ix. penſione quā ipo facto incurrūt. Do-
nationi aūt coꝛrn̄det in trāſlatione vſus
liberalis accōmodatio ꝛ habet ſimiles le
ges. Et notandū ꝙ vt habeꝛ de donati-
onib⁹. ca. finali. donatio pōt reuocari per
donatoꝛē ꝓpter ingratitudinē illius cui
donatio facta eſt: ſi forte in ipm̄ impias
manus iniecit: aut ſi atroces iniurias ſeu
rerū ſuarū graue damnū vel vite pericu-
lum inferre p̄ſumpſit. Tranſlatio autem
nō mere liberalis diciꝛ ꝓpꝛie cōtractus:
qꝛ ibi ſubtrahunꝛ volūtates ꝑtiū. trahiꝛ
em̄ iſte ad transferendū in illū ꝓpter com
modū qđ expectat trāſferendū in ſe. Hu
iuſmodi aūt ꝯtractus in quib⁹ dn̄ia trāſ
feruntꝛ: quidā ſunt rei vtilis ꝑ re vtili im
mediate ſicut vini ꝑ blado ꝛ hmōi. ꝛ di-
ciꝛ rerū ꝑmutatio. quidam rei vtilis pro
numiſmate vel ecōtra. qꝛ em̄ erat difficile
res vſuales immediate cōmutare: ideo in-
uentū eſt mediū ꝑ qđ talis cōmutatio fa
cilius fieret: qđ vocaꝛ numiſma. Cōmu-
tatio quidē numiſmatis ꝑ re vſuali: vo-
caꝛ emptio. ecōuerſo aūt venditio. quidā
vero numiſmatis ꝑ numiſmate ꝛ diciꝛ
mutui datio ꝛ mutui acceptio. Iſtis aūt
ꝯtractib⁹ in quib⁹ transferꝛ dn̄ium: coꝛre
ſpondēt aliqui ꝯtractus in quib⁹ transfer
tur vſus. Na ꝑmutationi coꝛrn̄det ꝑmu-
§.x. tua accōmodatio. De pͥma tranſlati
one ſcʒ rerū ꝑmutatione ſit iſta concluſio
Dn̄i rerū iuſte eas ꝑmutāt ſi ſine fraude
ſeruāt equalitatem valoꝛis in cōmutatis
ſm rectā rōnem. intelligēdo hic ꝯditiōes
ſ̄ꝰus poſitas ad iuſtā donationē. Qꝛ au-
tem diciꝛ ſine fraude: excludit fraudeʒ in
ſubſtātia. q̄ntitate ꝛ qualitate. Jn ſubſtā
tia: vt ſ̄ n̄ cōmuteꝛ aurichalcū ꝑ auro: nec
aqua pro vino. Jn q̄ntitate: vt ſiue q̄nti-
tas menſureꝛ per pondus ſiue ꝑ virgam
ſiue ꝑ ſextariū vel aliā menſurā: ſeruetur
iuſtum pondus ꝛ iuſta menſura. ꝯſimili
ter de qualitate ꝙ nō cōmuteꝛ vinū coꝛ-
ruptū tanq̄ꝫ purū: vel aial infirmū tanq̄ꝫ
ſanū. Jn hmōi ei fraus cōmittiꝛ qꝛ ꝑmu
tās nō ꝑmutaret niſi crederet aliā ſubam
aliā q̄ꝫtū ꝛ aliud q̄le recipe. Eſt etiā equa
litas valoꝛis ſm rectā rōnem ſeruanda.
Jlla aūt equalitas nō ꝯſiſtit in indiuiſi-
bili qꝛ ad hoc quaſi eſſet impoſſibile cō-
mutātes attingere: ſed in iſto medio qđ
iuſticia cōmutatiua reſpicit: eſt magna la
titudo que qn̄q꜡ ex lege poſitiua qn̄q꜡ ex
cōſuetudine innoteſcat. Lex em̄ reſcindit
ꝯtractū vbi ꝯtrahēs decipiꝛ vltra medie
tatem iuſti p̄cij. Tn̄ infra illud ſi ex alio
appareat iniuſticia: reſtitutio debet fieri
coꝛrn̄dens. Unq꜡ etiaʒ derelinquiꝛ ipis
cōmutantib⁹. Durū em̄ eſt ꝯtractus eſſe
inter hoīes: in quib⁹ ꝯtrahētes nō inten-
dant aliq̄d de illa indiuiſibili iuſticia re-
mittere ſibi mutuo: vt pro tanto comitteꝛ
oēm ꝯtractū aliqua donatio. Et ſic ſatis
ꝓbabile eſt ꝙ qn̄ ſunt mutuo ꝯtenti vo-
lunt ſibi remittere ſi defiaūt ab illa iuſti-
cia req̄ſita iuxta illud legis nature: qđ ti-
bi vis fieri hoc facias alij. Sicut autē di
ctū eſt de ꝑmutatione: ſic dicendū eſt de
venditione ꝛ emptione. Et notanduʒ §.xi.
eſt ꝙ aliquis indigens re ſua q̄ ex eius ꝑ-
mutatione vel venditione multū damni
ficatur: pōt carius vendere: q̄ꝫ ſi alias ſi-
ne tali dānificatione venderet: vt ſcʒ ſer-
uet ſe indemnē. Sed ſi emens magnum
cōmodū aſſequaꝛ ex re ſibi vendita: non
pōt ex hoc carius vendi vel ꝑmutari. cuʒ
res ex hoc in ſe nō ſit p̄cioſioꝛ. Seruāde
ſunt etiam ꝯditiones p̄dicte in ꝯtractib⁹
ꝯductionis locationis ꝛ mutue accōmo-
dationis q̄ꝫtū ad vſum ſicut hic q̄ꝫtū ad
dn̄ium. De ꝯtractu aūt mutui in quo cō
mittiꝛ vſura: diceꝛ in ſequētib⁹. De cōmu
tatione vero negociatiua vbi cōmutans
intēdit mercari de re quā emit nō vt vtaꝛ
ſed vt carius vēdat. Sciendū ꝙ vtile eſt Nota.
reipublice habere aliq̄s qui ſtudeāt ſer-
uare res venales: vt ꝓpter poſſint luc-

niri ab indigẽtib⁹: afferreq͵ aliũde res ne
ceſſarias quibus illa patria nõ abũdat. ⁊
ideo tales poſſunt inde recipe preciũ ſuo
labori: induſtrie. ⁊ piculis corñdens etiã
vltra neceſſariã ſuſtentationẽ ſue familie
⁊ maxime ſi qñq͵ ſine culpa ſua in tali ſer
uitio cõitatis fuerunt dãnificati. Merca/
tor aũt q̄ nec transfert nec ↄſeruat nec eiꝰ
induſtria melioraƚ res venalis: qui galli
ce dicitur regretier: eſt vituꝑabilis ⁊ a repu
blica expellẽdus q꞉ ꝓhibet imediatã cõ/
mutationẽ emere volentiũ. ⁊ ꝑ ↄñs facit
q̄libꝫ vſuale cariꝰ emẽti q̄̃ deberet eſſe.
hec ſco. Per p̄dicta ptꝫ ꝙ ille q̄ emit vinũ
gnũ ⁊ hmõi tp̄e q̄ colligunƚ vt poſtea cari
us vendat: nõ peccat ſi hoc faciat vt talia
ↄſeruata loco ⁊ tp̄e oportunius vendẽdo
iuſtãq͵ mercacionẽ exercẽdo: ſuſtentatio/
ni domus ſue ꝓuideat. Si aũt talia eme
ret vt cariſtiã iduceret ſic ꝙ hoies ab ipo
cogerenƚ emere ⁊ poſſet ipis ꝓ libito ven
dere grauiter peccaret. Predictis cõcor/
dãs Tho. .ij.ij. dicit ꝙ lex humana mul/
ta ꝑmittit impunita. Vñ in cõmutatio/
nib⁹ ſolũ punit qñ eſt magnus exceſſus.
puta ſi aliq̄s ſit deceptꝰ vltra dimidiũ iu
ſti precij. Lex aũt diuina nihil impunitũ
relinq̄t. Unde ſm̄ hanc teneƚ ille q̄ plus
habet ei q̄ dãnificatus eſt recõpẽſare. ſi ſit
notabile damnũ. Modica autẽ additio
vel diminutio nõ videƚ tollere equalita/
tẽ iuſticie. Dicit etiã ꝙ ſi vẽditore ignorã
te ſit aliq̄s predictoꝝ defectuũ q̄̃tum ad
ſubſtantiã: q̄̃titatẽ vel qualitatẽ in re vẽ/
dita. nõ peccauit venditor. cũ tñ ad eius
noticiã venerit teneƚ recõpenſare damnũ
§.xij. emptori. Et ex his infert ꝙ illicitũ eſt vẽ
dere aurũ ⁊ argentũ alchimicũ pro vero
q꞉ nõ eſt adeo purũ nec habet eaſdẽ oino
ꝓprietates. Nõ eñ ita letificat nec ita va
let ↄtra aliquas infirmitates. Si autẽ ꝑ
alchimiã fieret verũ aurũ nõ eſſet illicitũ
vendere ꝓ vero. q꞉ nihil ꝓhibet artẽ vti
aliquib⁹ naturalib⁹ cauſis. ad ꝓducẽdos
naturales ⁊ veros effectꝰ. ſicut dicit Au/
guſti. in lib. de tri. de his que arte demo/
nũ fiunt. Et q̄d dictũ eſt de venditiõe in/
telligendũ eſt ex ꝑte emptoris: vt quãdo
venditor crederet rem ſuam minus pre/
cioſam eſſe q̄̃ ſit. puta vendit aurum pro
minori p̄cio quia credit eſſe aurichalcũ. ⁊
animal ſanũ q̄d reputat infirmũ. Nam
emptor ſi hoc cognoſcat iniuſte emit: ⁊ ad
reſtitutionẽ tenetur. Et notandũ ꝙ ſi vi/
cium rei ſit manifeſtũ puta cũ equus eſt
monoculus vel ſi ſit occultũ tamen vſus
rei ex hoc non totaliter impeditur. quia ſi
non competat vni poteſt competere alte/
ri. ⁊ venditor ꝓpter hmõi vicium ſubtra
hat de precio q̄̃tum oportet: non teneƚ
venditor ad manifeſtandũ viciũ rei. quia
forte ꝓpter huiuſmodi: emptor vellet plꝰ
ſubtrahi q̄̃ eſſet ſubtrahendũ. ſecus autẽ
eſſet ſi vſus rei redderetur omnino impe
ditus vel noxius. vt ſi venderetur cibus
corruptus vel venenoſus pro bono. hec
Thom̄. Ex predictis vt dicit Scotꝰ §.xiij.
poteſt patere diſcurrendo iniuſticia que
fit in tranſlatiõe dominij ⁊ vſus. puta in
donatione non eſt iuſticia ſi donans non
mere ⁊ liberaliter donat. vt is qui donat
deceptus vƚ quaſi neceſſitate tractꝰ. igno
rantia enim vel aliqualis coactio exclu/
dunt ſimpliciter voluntariũ. ex. iij. eth. et
ſic qui alicui tanq͵ ꝓpinquo donat qui
tamen non eſt ꝓpinquus: non ſimplici/
ter donat. ſeu alicui tanq͵ egeno: qui tñ
non eſt egenus. Et ideo videãt illi truta/
ni qui tanq͵ egeni tamen diuites exiſten
tes recipiũt elemoſynas: ne iniuſte talia
recipiant. quia nõ eſt ibi in dante volũta
riũ ꝓpter cõditionis ignorantiã quã re/
ſpicit in donando. Conſimiliƚ ſi attractꝰ
vt in vſuris dandis: non eſt mere dona/
tio liberalis. Et generaliter in ↄtractib⁹
eſt iniuſticia ꝓpter defectum alicuius cõ/
ditionũ p̄dictarũ. puta in ꝑmutatiõe eſt
iniuſticia ex ꝓhibitione ſuperioris cui cõ
mutans ſubeſt in cõmutando. Et ex hoc
põt dici iniuſta cõmutatio que fit in lu/
dis alearum ⁊ hmõi. ff. de aleatorib⁹. le/
ge vltima. Et extra de vi. ⁊ hoñ. clericoꝝ
clerici officia. i glosa. Tñ iſta lex nõ ligat
niſi illos qui viuendo politice ſubſunt le
gi imperiali qui forte nulli ſunt hodie. q꞉
vbi precipue illa lex conſueuit habere lo/
cum: municipalia preiudicant imperiali/
bus. vt patꝫ in italia. De hoc magis di/
cetur in ſequentibus. Hec ſcotus. Ad cu
ius euidentiam notandum eſt ꝙ munici/

pſium dicitur fortaliciũ vel ciuitas pro cu
ius cuſtodia ponunt milites ſtipendiarij
Municipes dicũtur habitantes vel nati
in municipio. ſeu milites illud cuſtodien-
tes. Municipalia vero dicũtur ad muni
cipes vel municipiũ pertinentia. Muni-
cipalia ergo dicũtur preiudicare imperia
libus: quia ciuitates nõ ſemper regũtur
legibꝫ imperatorũ: ſed ſm varias conſue-
tudines diuerſarum regionum. Iuxta p̃
miſſa poſſunt patere iniuſticie que fiunt
in venditione ⁊ emptione: locatione: con-
ductione ⁊ accõmodatione: licet in accõ-
modatione nõ ſit equalis defectus. quia
tranſlatio vſus ad tempus non requirit
tantam libertatem q̃ꝫ tam tranſlatio do-
minij. Preter iniuſticias iſtas partiales
in ꝯtractibus eſt vna iniuſticia generalis
quando aliquis vſurpat rem alienã dño
§.xliij. ſimpliciter inuito. vt i furto ⁊ rapina vbi
non eſt tranſlatio dominij. Ex predi-
ctis poteſt inferri q̃ is qui cõmode po-
teſt reſtituere non omnino abſoluitur a
reſtitutiõe: ſi is cui debebatur remiſit vel
donauit coactus vel deceptus: puta q̃
credidit ſe nunq̃ꝫ aliquid poſſe habere.
Secus ẽ ſi liberaliter donauit nec poſt-
ea talis donatio ex penitentia reuocatur
vt Raymundus ponit. de quo nota qđ
dictum eſt ſupra. Ultra predicta ponit
Scotus duas regulas in cõtractibꝫ. Pri
ma eſt q̃ cõmutans non vendat tempus
quia non eſt ſuũ. Secũda q̃ non ponat
ſe in tuto de lucro ſemꝑ vel vt i pluribꝫ ⁊
illum cũ quo commutat de damno. Ex
iſtis regulis apparent multi caſus in ſpe-
ciali. Uerbi gratia. dicatur feſtum nati-
uitatis domini. a. ⁊ feſtum beati Iohan
nis baptiſte. b. Iſte cõmutãs tradit rem
ſuam alij in. a. Aut igitur eam tunc ven-
diturus erat aut nõ ſed in. b. ſicut vel de-
terminauit precium ſm q̃ currit tempus
pro. a. ⁊ tunc facit miſericordiã expectan-
do ſciꝫ ſolutionem eius vſq̃ꝫ in. b. Aut de
terminat precium magis q̃ꝫ ſit iuſtũ pro
a. ⁊ tunc eſt vſurarius. quia vendit tem-
pus. contra primam regulam. Extra de
vſuris. Conſuluit. vbi dicit̃ q̃ is qui mer
ces ſuas longe maiori precio ꝓpter dilati
onem ſolutiõis diſtrahit: male agere iu-

dicãdus eſt ⁊ ad reſtitutionẽ inducẽdus.
Si aũt nõ eſſet modo vẽditurus ſed ali-
as qñ videret q̃ ſm curſum tꝑis plus lu
crari poſſet: aut igr̃ nũc ponit certũ p̃ciũ
aut nõ: ſed dimittit certitudinẽ precij pen
dere ex aliquo futuro. Si primo modo:
ſi ponit preciũ ſm q̃ res nunc valet: tunc
facit magnã miſericordiã ꝓximo. Si ꝓ to
maius q̃ꝫ nũc valet: nõ tñ ita imoderatũ
q̃n tempore ſolutiõis verſiſit̃ q̃nq̃ꝫ plus
q̃nq̃ꝫ minus valeat res vendita: rõne du
bij excuſat̃. extra e. Nauigãti. §. rõne. Si
aũt determinationẽ precij pendere reliu-
quat ex valore futuro illius rei: aut igit̃ ꝓ
tꝑe determinato illius ſolutiõis in quo
nõ ꝯſueuit res realiter plus valere q̃ꝫ qñ
dat rem ſuã: ⁊ tũc miſericordiã facit. puta
dicẽdo ꝯcedo tibi iſtud ꝓ tãto p̃cio ꝓ q̃ꝫ-
to valebit in. b. Si aũt velit p̃ciũ ponere
ꝓ tꝑe indetermiato: hoc mõ. Uolo q̃ in
de tãtũ ſoluas ꝓ iſto q̃ꝫtũ valebit i q̃cũq̃ꝫ
tꝑe vſq̃ꝫ ad. b. in q̃ cari⁹ vẽdet̃. vſura eſt:
q̃ ponit ſe vel partẽ ſuã q̃ ad lucrũ vt in
pluribꝫ: ⁊ illũ cũ q̃ ꝯtrahit ad dãnum vt
in pluribꝫ ⁊ tũc habet pro ſe illud qđ eue
nit q̃ſi in pluribꝫ: ⁊ ꝯtra ſe illud qđ euenit
vt in paucioribꝫ Hec ſco. Hec diſtinctio
ſcoti poſſet reduci ad q̃tuor caſus ſeq̃n-
tes. viꝫ. Si dãs bladũ in natali det ꝓ p̃
cio tũc currẽte ꝓſoluẽdo tꝑe meſſiũ: vel ꝓ
blado tꝑe meſſiũ ꝓſoluẽdo ſiue tũc ſit ca-
rius ſiue nõ: nõ cõmitit̃ vſura. Et idem
eſſet iudiciũ de pecunia equalẽte. Si aũt
ponat mai⁹ p̃ciũ rõne dilatõis ſolutiõis
vel ponat p̃ciũ ꝓ tꝑe in q̃ cari⁹ vẽdet̃ a na
tali vſq̃ꝫ ad tꝑs meſſiũ erit vſura: De
tertio articulo videndũ eſt. Primo ꝓpter
q̃d eſt reſtitutio faciẽda. Scđo q̃s tenet̃
reſtituere. Tertio q̃d. Quarto cui. Quin
to: qñ. De p̃mo dico q̃ ſicut auferre alie-
nũ eſt pctm̃ mortale ꝯ p̃ceptũ diuinũ ne
gatiuũ. Nõ facies furtũ. Ita tenere alie-
nũ inuito dño ⁊ ꝑ ꝯñs detinẽs ſtatim de
bet reddere actu: vel velle reddere cũ fue-
rit oportunũ. Uñ nõ eſt neceſſario reſti-
tutio faciẽda vt ꝑs q̃dã ſatiſfactiõis: nec
q̃ꝫ gñaliter accipiendo ſatiſfactionẽ nec q̃ꝫ
ſpecialr̃. gñaliter eñ accepta reddit ꝓ pec
cato equiualens ei in quẽ peccatur. Non
ſic iſta reſtitutio. quia abſq̃ꝫ omni reddi-

tione ꝑ pctō: poſſet reddere qđ ſuū eſt. ſi-
cut in mutuis reddit creditori abſq; omi
ſatiſfactione ptinente ad recōciliationem
pctōꝝ. Conſilr nec ē ſatiſfactio ſpecialis
que eſt tertia pars penitētie. q2 de ↄgruo
reſtitutio requirit ante oēm ptē penitētie
ſicut ceſſatio volūtaria a pctō. ſed ſatiſfa
ctio que eſt tertia pars non requirit ante
alias duas partes penitētie. imo p̄ſuppo
ſita ↄtritiōe ⁊ ↄfeſſione iniūgitur a ſacer-
dote. Unde ſicut tenēs fornicariā vel ad
ulterā nō eſt capax penitētie ſꝫ irriſor: ita
detinens alienū in volūtate ⁊ facto: diu
talis eſt: nō eſt capax alicuius partis pe-
§.xvj. nitentie. Hec ſcotus. De ſcđo ponunt
duo verſus. Juſſio conſiliū ↄſenſus pal
po recurſus. Participās. mutus. nō ob-
ſtans nō manifeſtās. Sententia vero ho-
rū verſuū ſm ſco. ſtat in hac maxīa. Qui-
cūq; abſtulit vel detinet alienū: tenet re-
ſtitutioni. Auferre aūt pōt quis vt cauſa
ſuꝑiori ſcꝫ p̄cipiēdo. vel vt cauſa ꝓxima
imediate auferēdo. vel cauſa adiuuans ſi
cut ſocius in auferēdo. vel vt cauſa indu-
cens ſi ↄſuluit vel fauet ſeu adulat tali cō
ſilio vel fauore ꝓpter quē fit ablatio ⁊ ſi-
ne quo nō fieret. Conſimilr de detinente
qui imediate detinet aut cuius imperio
detinet vel poſitiue vel priuatiue. vtpote
cum nō facit reſtitui qn̄ ei ex officio cope-
petit vel auxiliādo: fauorē ꝓbendo: vt
pote ſi tacet requiſitus in iudicio: vbi poſ
ſet ſententialiter reſtitui res dn̄o ſuo. cū tn̄
dicendo veritatē nō imineat ſibi periculū
ſtatus vel ꝑſone. Hec ꝓbant ꝑ illud ad
Rhom. j. Non ſolū qui faciūt ſed qui cō
ſentiūt facientibꝫ. Iſtoꝝ omniū quilibꝫ te
netur reſtituere in ſolidū. ſed vno reſtituē
te oēs alij liberant a debito in cōparatio
ne ad illuꝫ dānificatū: tn̄ alij tenent ꝓ ra
ta portionis que eos ↄtingit illi q̄ ꝓ oībꝫ
ſatiſfecit. Reducunt aūt oīa p̄dicta ad cō
ſenſum efficacem verū vel interp̄tatiuū.
vt dicit Sco. Cōſenſū interp̄tatiuū eſſe
dicimus. dum habuit ratio tempus ſuf-
ficiens deliberādi ⁊ fugiendi ea circa que
videnda eſſe puigil tenebat. Hic magr̄
Johes Gerſon i tractatu de regulis mā
datoꝝ. Itē in moralibꝫ (vt dic̄ idē ibidē)
ille ſcire interp̄tatiue dicit qn̄ ↄſi actu ſci-
re negligit: ſcire tn̄ debet ⁊ diſcrimini nō
ſemetip̄m obijcere. hec ille. Aliqua ſo in
illis vſibꝫ poſita ſic exponūtur a quibuſ-
dam. Conſenſus em̄ ſumit ꝓ ↄſenſu ex-
preſſo ſine quo damnificatio non fuiſſet
ſubſecuta. Palpo dicit adulator laudās
damnificantē: ſic ꝙ ex h̄ mouet ad dāni-
ficandū. Recurſus ſumit ꝓ illo ad quem
eſt dānificantiū recurſus. ſicut ad patroci
niū preſtantē latrones receptando ⁊ tuē-
do ⁊ rem raptā doloſe celando: ita ꝙ im-
pedit reſtitutio. Participās dicit coadiu-
uans dānificantē q̄ ſibi iferēdo dānū aſſi
ſtit ſeu ꝑticipat in p̄da. Mutus dicit p̄n
ceps vel prelatus q̄ verbo ſuo pōt facere
qđ ablatū eſt reſtitui ⁊ nō facit. Non ob-
ſtans dicit nō impediēs q̄ ſcꝫ non obſtat
damnificantibꝫ cū poſſit ⁊ ſibi ex officio
cōpetit. lxxxvj. diſt. Negligere: cū poſſis
ꝑturbare ꝑuerſos: nihil aliud eſt ꝙ̄ foue
re. Non manifeſtans dicit q̄ tacet in iudi
cio req̄ſitus vt dictū eſt. Omnes aūt pre
dicti generali noīe fautores dicunt: q̄ te-
nent in ſolidū ſi ſine ſuo fauore nō eēt rei
ablatio vel detētio. Alias aūt tenent tan
tū de his que habuerūt vel de dāno qđ
ipi ꝑ ſe vel ꝑ ſuos fecerūt. Et notandū §.xvij.
ſm Raym. ſi plures raptores ſimul va-
dant: quilibꝫ tenet i ſolidū. q2 facit alios
fortiores. qđ eſt verū ſm Rođ. qn̄ vnus
ſine alio non feciſſet. De tertio dico ꝙ §.xviij.
ipe tenet reſtituere rem cum fructibꝫ ꝑce-
ptis de ipa re. ⁊ dānis que ꝑ eius abſen-
tiam dn̄s rei paſſus eſt. Extra De reſti-
tutione ſpoliatoꝝ. grauis. ⁊ intelligit de
fructibꝫ q̄ ſuꝑſūt deductis expēſis q̄ fiūt
gr̄a fructuū q̄rēdoꝝ ↄgregādoꝝ ⁊ ↄſuā
doꝝ. Intelligit etiā (ſm ſcotū) ſi res erat
ex ſe fructifera: q2 nō tenet ad fructū q̄ ꝓ-
uenit ex induſtria vtentis illa re. Un̄ fe-
nerator nō tenet reddere lucrū adquiſitū
ex pecunia fenoris: q2 ꝑ ſuam induſtriam
adquiſitū eſt. De quarto ſcꝫ cui: dicit §.xix.
ſcotus ꝙ reſtituendū eſt dānificato vel ſi
bi ꝓpinquis ſi mortuus eſt. vel ſi eſt ab-
ſens ⁊ non ſperet venturus nec poſſit ſi-
bi mitti ſine maiori incōmodo ꝙ̄ illud
qđ mittēdū eſt ſit ei vtile. Si aūt neſciat
damnificatus vl' eius ꝓpinquus: vel ſi ſit
abſens ⁊ maiores ſumptus eēt ponēdi

in mittēdo q̄ꝫ illud valeat ei cui mittitur:
dandū eſt paupib⁹ pro ipſi⁹ aīa: ſpūali/
ter reddendo ei cui tēporaliter non valet
§.xx. reddi. Si aūt q̄rat per cui⁹ manus de/
bet reddi paupib⁹: Dicit Hoſtieñ. ꝙ de
bet reſtitui autoritate epi. ſcḋm ꝑo Raym.
de cōſilio epiſcopi vel penitētiarij diſcre/
ti. Dñs autē Guido de Albaſio doctor
decretoꝝ et archidiaconus Bononieñ.
hanc q̄ſtionē diſputās dicit ꝙ raptor vl'
fur bona incerta q̄ debēt paupib⁹ dari:
poteſt dare ſine licētia epiſcopi vel alicu/
ius iudicis eccl'iaſtici: vt clare inuit' extra
de homicidio. Sicē dignū. §. Eos. Nec
obſtat: extra de iudeis. Cū ſic. quia loq/
tur de iudeo quē abſurdū eſt habere au/
toritatē ſup chriſtianos: ⁊ cuius diſpēſa/
tio reſpectu ipſorum merito eſt ſuſpecta.
Scot⁹ ꝑo dicit ꝙ nō inuenit' q̄s neceſſa/
rio ſit determinat⁹ mediator in diſtribu
endo iſta paupib⁹. Ubi aūt aliq̄ lex diui
na vel eccleſiaſtica nō ligat ꝑſonam: ſeq̄n
da eſt ratio naturalis. Illa aūt mag̃ di/
ctat ꝙ ꝑſona que tenet' reſtituere: ꝑ ſeipaꝫ
reſtituat q̄ꝫ ꝑ alium. lꝫ nō excludēdo cōſi
liū alteri⁹ boni viri: ſed includendo. Cō/
cordat Thomas in. ij. ij. dicens: ꝙ ſi ille
cui debet fieri reſtitutio ſit ignotus: de/
bet homo reſtituere ſcḋm ꝙ poteſt: dando
elemoſynas ꝓ ei⁹ ſalute: de autoritate cu
iuſcunq̄ꝫ iudicis eccl'iaſtici nullā ſup hoc
faciens mentionē. Et Notandū vt dicit
Raymun. Si is cui fuerat res ablata fu
ratus eam fuerat: nō ſibi ſed dño erit re/
ſtituenda: vel illi cui ṗo fur ſurripuerat:
ſi ſua intererat ex cauſa honeſta. puta q̄a
habebat in ea ius pignoris vel vſum. ff.
§.xxi. de furt̃. l. In cui⁹. De q̄nto. ſ. quādo:
dicit Sco. ꝙ nō licet aliq̄ tp̄e detinere ali
enum inuito dño. i. nolente: vel ſcḋm rectā
rationē nolle debēte. et ꝑ cōſeq̄ns ſtatim
debet reſtitutio fieri: ſicē ſtatim eſt ceſſan/
dum ab actu cuiuſcūq̄ꝫ pctī mortalis nō
tm̄ exteriori ſed etiā interiori. In aliq̄b⁹
tn̄ caſib⁹ licet q̄nq̄ꝫ differre reſtitutionem
exteriorē: poſita tamē iam interiore. ſ. vo
luntate reſtituendi cum occurrent circū/
ſtantie oꝑportune. Illi aūt caſus vniuer/
ſaliter ↄtinent' in hac maxima. Licet de/
tinere rem alienā quādo ille cuius eſt de/
bet eam velle rōnabiliter detineri. puta
quando eſt in p̄iudiciū cōmunitatis vel
ipſius recipient̃ reſtitutionē. quia debet
velle bonum cōmune et bonū ſibi ꝓpriū:
et ita aliqualē dilationē reſtitutiōis illi⁹
boni vtilis vt ſeruet' maius bonū. De/
bet etiam velle reſtitutionē non fieri tunc
quādo eſſet in infamatiōeꝫ reſtituent̃. q̄r
debet magis velle famā ꝓximi q̄ꝫ illud
modicū cōmodū ſui. Conſimiliter debet
mag̃ velle ꝙ vitet' magnū incōmodū ꝓ/
ximi qḋ haberet ſtatim reſtituēdo q̄ꝫ mo
dicū incōmodū ſui vl' nullum in modica
dilatione reſtitutiōis. In iſtis igit' caſib⁹
reſtitutio debet differri. q̄r debet dñs ra/
tionabiliter velle ꝙ q̄ ſuum habet teneat
q̄uſq̄ꝫ poſſit reddere oꝑportune. Sic po/
teſt depoſitū teneri inuito dño ſeu nolen
te voluntate inordinata. vt ſi ipē in furia
exiſtens vellet gladiū ſibi reddi. Ex p̄/ §.xxii.
dictis patꝫ ꝙ q̄ñ ablatio fuit occulta: nō
tenet' ablator ꝓdere ſe: nec ꝑ ↄſeq̄ns ꝑ ſe/
ipm̄ reſtituere. ſed ꝑ aliam ꝑſonaꝫ ſecretā
et fidelē. et expedit ꝑ confeſſorē q̄r ſibi cri/
men eſt detectū in cōfeſſione. et de eius fi
delitate ꝙ reſtituat fidei ſue cōmiſſum ſa
tis debet credi. Poteſtq̄ꝫ differri reddi/
tio q̄uſq̄ꝫ talis ꝑſone volūtas ⁊ oꝑportu/
nitas habeat'. Is etiā qui eſt īpotens nō
tenet' ꝓ tunc reſtituere: tenet' tñ poſtea q̄ñ
venerit ad pinguiorē fortunā. extra de ſo
lutionib⁹. Odoardus in textu ⁊ in gloſa
Hec Scotus. Mandat aūt papa in illa
decretali: vt ſentētia excōicatiōis lata cō/
tra dictū Odoardū relaxet' ſi non valeat
in totū vel pro parte debita ſoluere: rece/
pta ab eo ṗus idonea cautōe: vt ſi ad pin
guiorem fortunā deuenerit: debita predi
cta ꝑſoluat. Eſt aūt cautio ſcḋm Alexanū
generale nomē oim̄ ſecuritatū. nomie ꝑo
cautionis idonee intelligit' ꝓmiſſio fide/
iuſſoria vel pignoratitia vel ſaltem iura/
toria. Talis aūt ſi ad pinguiorē fortunā
deueniat: ſoluere debet. nō in totum: ſed
ſcḋm ſuū poſſe (habita rōne) ne egeat. quia
non eſt fraudandus aliment̃ q̄tidianis:
vt dicit ibi gloſa. Nō licet tamē alicui ſta
tū ſolennē tenere de bonis alienis: vt di/
cit Sco. Ad ṗmū argumentum dicit §.xxiii.
Scotus ꝙ ſi detinens eſt in extrema ne/

ceſſitate: et ille cuius eſt res nõ ſit: tunc il-
la res eſt detinentis iure poli. extra de p̄.
ſig. Ex ij t.li.vj. Si aũt vterq̄ ſit in extre-
ma neceſſitate: ⁊ p̄mus deuenerit ad iſtã
neceſſitatẽ vel ambo ſil: debet reddi dño
quod ſuum eſt. Et ſi arguas q̄ mag' q̄li-
bet dz diligere vitã ſuã corpalem q̄ p̄xi-
mi. Verũ eſt: dum tñ nõ iniuſte ↄſeruet.
cuſtoditio aũt vite in tali caſu de re alie-
na eſt iniuſta. quia ip̄m iniuſte occidit: ei
ſubtrahẽdo quod ſibi neceſſariũ eſt. Sic
latro mag' debet ſuſtinere ſuſpendiũ q̄
occidere ſuſpendentẽ vt euadat. quia di-
lectio vite corpalis iniuſte cuſtodire non
eſt dilectio ordinata. quia nõ eſt ad dile-
§.xxiiij ctionẽ dei ⁊ aĩe ſue. Sed nunq̇d ſi de-
tẽtor in p̄mo caſu poſt extremã neceſſita-
tem veniat ad pinguiorẽ fortunã: tenet̃
reſtituere equalens: ſicut dictũ eſt ſup̄ de
impotente. Rñdeo q̄ ſic. ſi p̄us ipam rẽ
occupauerit q̄ eſſet in tali neceſſitate. q̄a
talis occupatio rei aliene fuit iniuſta: q̄-
propter obligatio ad reſtituẽdũ: lz ſit ſo-
pita p extremã neceſſitatẽ: nõ tñ extincta
Sed ſi nunq̄ ante extremã neceſſitatem
occupaſſet: tunc ſimpliciter iuſte occupaſ-
ſet rem ſuã: nec ad aliquã reſtitutionẽ te-
§.xxv. neret̃. Ad ſecundum de adultera dicit̃
Vno mõ q̄ ipſa debet reuelare crimẽ ſu-
um filio ſuo ſpurio: ⁊ iducere eum ad di-
mittendũ hereditatẽ vero heredi. Aliter
dicit̃ q̄ debet reuelare marito vt in teſta-
mento ſuo aſſignet hereditatẽ vero here-
di. Contra p̄mũ arguit Scotus. Quia
aut filius credit m̃ri: aut non. Si credat:
nõ eſt probabile q̄ ꝑpter h̄ dimitteret he-
reditatẽ. q: pauci inueniunt̃ ita pfecti q̄
ꝑpter iuſticiã ſeruandã in foro dei dimit-
tãt magnas poſſeſſiões q̄s poſſũt tenere
in foro exteriori. Non debet aũt mater ſe
exponere certo piculo vl' certe diffamati-
oni ꝑpter incertã correctionẽ filij. Si nõ
credit: tunc ſunt duo mala. quia ⁊ illa eſt
diffamata. ⁊ ille tenet hereditatẽ vt p̄us
Contra ſecundũ arguit q̄ mulier nõ de-
bet exponere virũ piculo vxoricidij: nec ſe
exponere piculo diffamationis ⁊ mortis
ſeu odij ppetui. ⁊ ſeparatiõis a viro: q̄ ex ta-
libus vt in pluribꝫ eueniũt ꝑpter incertũ
bonum hereditatis reſtituẽde. Et ꝑpter
hoc in terris vbi p̄mogenitus eſt heres:
vir nõ poſſet auferre hereditatẽ a ſpurio
niſi in foro publice ꝓbaret eam eſſe talẽ.
et tunc oporteret mulierẽ nõ ſolũ diffama-
ri apud maritũ: ſed apud totã patriã. Ri-
chardus dicit q̄ ſi fili' ꝑſuaſus a m̃re no-
luerit hereditatẽ reddere: ipſa poſt mor-
tẽ mariti tenet̃ ad reſtitutionẽ. Nõ tenet̃
aũt filius credere matri niſi poſſet facere
ſibi certã fidem q̄ non ſuſcepit eũ de ma-
rito ſuo: quod tñ nimis difficile eſſet fie-
ri. nec tenet̃ mater reſtituere totũ valorẽ
hereditatis. quia q̄n ſuſcepit filiũ de adul-
terio: multa poterant impedire ne heredi-
tas deuolueret̃ ad aliũ quem ipſa dãnifi-
cauit. ſed tenet̃ ſatiſfacere ad arbitriũ bo-
noꝝ viroꝝ. Scot' ꝟo dicit q̄ mat' debet
inducere filium ſpuriũ quantũ poteſt vt
dimittat hereditatẽ: ꝑſuadẽdo ſibi q̄ in-
tret religionẽ: vel q̄ fiat clericus ⁊ recipi-
at bona eccleſiaſtica. ⁊ his ſibi ſufficienti-
bus ↄtentus: hereditatẽ fratri dimittat
quaſi laico remanẽti. Q, ſi cor eius ad h̄
flectere nõ valeat: nõ debet ſe illi prodere
q̄a non eſt certa q̄ talis impſuaſibilis ab
ipſa in h' neſtz alijs ꝑpter illud flecteret̃:
imo forti' teneret cõcipiẽs diffamatiõẽ
ſui. quia p illam notaret̃ eſſe ſpuri': quaz
notã multũ cauent male nati. Sed tunc
mater tenet̃ laborare ad reſtitutiõẽ faci-
endã vero heredi aliũde. nõ q̇dem equa-
lenter toti hereditati: ſed aliq̇d mi' ad ar-
bitriũ boni viri: puta ꝓuidẽdo ſibi d' ho-
neſto victu ⁊ veſtitu: ſi hereditas ſit pin-
guis. Q, ſi nec hoc poſſet: ꝓponat reſtitu-
ere ſi ad pinguiorẽ fortunã venerit. iuxta
illud ca. Odoar. Raymũdus aũt diſtin-
guens dicit q̄ crimen p̄dictũ filio ſpurio
nõ eſt reuelãdũ ſi ſine piculo reuelari non
poſſit. ſi tñ facta diligenti inq̇ſitione iue-
niat̃ q̄ ſit homo ſpiritalis ⁊ timẽs deũ:
tũc coram muliere p eius cõfeſſorẽ ſi expe-
diẽs videat̃ poterit ſibi reuelari: recepto
prius iuramento ab ea q̄ nõ malicioſe pce-
dat: et etiã ab eo q̄ ſecretũ teneat. Qui ſi
ſana cõſciẽtia nõ credat: excuſat̃. Si ꝟo
honeſtas femine ⁊ alie circũſtantie faciãt
et ꝓbabilẽ ↄſciaz: tutius eſt vt nihil vlte-
rius pcipiat ſm Rob. Circa predicta §.xxvj.
de reſtitutionibꝫ ⁊ cõtractibꝫ oriunt̃ q̄dã

dubia. Et p̄mo Quomõ reſtituet q̄ im-
pedit aliquē a conſecutione alicuiꝰ benefi-
cij. Rñdeo ſm Sco. ꝙ ille tenet̃ reſtitue-
re non totũ bñficium: quia multũ diſtat
inter habere ⁊ eſſe ꝓpe: ſed aliquã portio-
nem correſpondentē alicui parti valoris
bñficij. et hoc ſi directe abſtulit intentio-
ne dãnificãdi eũ. Si aũt indirecte. ſ. pcu-
rando ſibiipſi ⁊ cũ hoc intẽdendo dãnifi-
care aliũ: nec aliás pcuraſſet: tenet̃ vt p̄di-
xi. Sed ſi tñmodo intendens ꝓprie vtili-
tati pcurat ſibiipſi: et ſic cõſeq̄nter preter
intentionē eius alius fuit damnificatus:
iſte ad nihil tenet̃ ei. q̄a licet vnicuiq; ſibi
ꝓuidere: alio neglecto. Confirmat̃. ff. no
ui de opis nũciatiõe. l. ij. Si p̄ſcando ve-
nas in fundo meo ꝑ quas deriuat̃ aqua
ad puteum alteriꝰ intentione nocẽdi ſibi:
teneor ad reſtitutionē damni. Sed ħ fa-
ciens ſine fraude: intendens cõſulere ne-
ceſſitati ꝓprie: vtpote mihi eſt vtile facere
murũ qui nõ poteſt cõuenientẽr fũdari ſi-
ne p̄aſione iſtaꝝ venaꝝ: nõ dãnifico ali-
um. quia ius habeo faciẽdi vtilitatē meã
§.xxvij in fundo meo. Quid ſi q̄s i ipſa re fur-
tiua vel rapta fecit expẽſas? Dicit Rod.
ꝙ in foro penitentie ſi expẽſas fecit ad cõ-
ſeruationē vel meliorationē rei: puta cu-
rando aial morboſum vel nutriẽdo por-
cum vel paſcẽdo equũ ⁊ hmõi: deducere
eas poteſt ex quo ſatiſfacit aliás integra-
liter damnũ paſſo. econtra ſatiſfacere de-
bet ſi res reddit̃ deteriorata: vt dic̃ Ray-
§ xxviij mũdus. Quid ſi res furtiua perit? Re-
ſpondeo ſm Raymũ. Quocũq; caſu pe-
rit tenet̃ fur vel raptor ad reſtitutionem
q2 fuit in mora vt q2 fuit in mora reſtitu-
endi ꝙ ſi nõ fuerit in mora: vt q2 obtulit
rem dño tp̄e debito et dñs neglexit acci-
pere: non tenet̃ de caſu. Et notãdũ ꝙ ra-
ptor qui potuit reſtituere in vita ⁊ noluit
ſi poſtea in articulo mortiſ vult ⁊ nõ põt:
debet eccl'iaſtica ſepultura denegari: q̄uis
ei viaticum nõ neget̃. ex. de raptoribꝰ
Sup eo. Quod ſm Rich. eſt intelligen-
dũ de raptore publico: nõ de occulto: ⁊ q̄
efficaciter monitus ſe corrigere noluit. e.
ti. in litteris. et de ſepulturis parochi.
§.xxix Quid de his qui ſcienter emerunt de
furto vel rapina? Rñō ſm Raymundũ.
Si hoc ſciebat quis aut ꝓbabiliter cre-
debat ⁊ emit cupiditate adq̄rẽdi ſibi: vt
ſcȝ haberet vl' venderet alteri ſicut vellet:
indiſtincte tenet̃ reſtituere: nec liberat̃ ali-
enando alteri: vel ſi res pereat morte vel
q̄cũq; caſu: vel ei auferat̃. Et rõ eſt. quia
ipſe furtum cõmiſit: rē alienã inuito dño
cõtrectando. fur aũt ſꝑ eſt in mora. Vnd̄
nec p̄ciũ quod dedit poterit repetere ab
illo cuiꝰ res eſt. et tenet̃ de fructibꝰ ⁊ da-
mnis: vt in p̄cedentibꝰ dictum eſt. Hoc
aũt verũ eſt non tñ de p̄mo emptore: ſed
etiam de alijs ſequentibꝰ rem ipſam ma-
la fide emẽtibus. Quid de illo q̄ emit §.xxx
bona fide? Reſponſio. Talis emptio po-
teſt fieri dupliciter. Vno mõ quia emit
voluntate reſtituendi dño: videns ipſam
perire. et talis ſm Raymũ. poteſt repetere
a ſpoliato illud qd̄ dedit ꝓ ipſa re: etiã ſi
res ſine culpa ſua pereat. quia vtilit̃ geſ-
ſit negociũ ſpoliati. Et breuiter q̄cq̄d ſibi
ex illa re abeſt poteſt repetere. q̄cquid ꝓ
adeſt: tenet̃ reſtituere. Q, ſi diligẽti facta
inq̄ſitione non inueniat̃ is cuius eſt: em-
ptor debet dare pro aĩa illius illud qd̄
valet res illa vltra id quod ſibi debetur.
Alio modo quia non credebat rem eſſe
furtiuam. ⁊ talis ſi poſtea inueniat rē eſſe
alienam: non poteſt a dño petere p̄ciũ.
C. de furtis. Ciuilem. ſed agat contra
venditorem. ſi tñ durante bona fide res
perit: non tenet̃. q2 non erat in mora. Si-
militer etiam ſi alienauerit eam: nec tenet̃
de fructibus bone fidei tẽpore ꝑceptiſ. te-
netur tamē de fructibꝰ illis qui nõ eſſent
adhuc conſumpti ſed extarẽt ex quo ince-
pit habere malam fidem. extra de rebus
eccl'ie alienã. Ad noſtrã. Quid de edẽ- § xxxi
tibus vel bona accipientibus de rapina?
Reſpõſio. Tenent̃ reſtituere ſm Hoſti.
niſi ea conſumpſiſſent anteq̃ intelligerẽt
fuiſſe de rapina. C. de rei vendicatione.
Certũ. Quid de vxore vel familia ra- §.xxxij.
ptoris: vſurarij: vel furis qui ſcienter de
talibꝰ induuntur ⁊ nutriunt̃? Reſponſio
ſm Raymũdũ. Tenentur de omnibus
que ſic conſumunt: niſi cũ agunt cauſam
ſpoliatoꝝ: inducendo raptorē vt reſtitu-
at. Qui enĩ vtiliter negociũ gerit alteriꝰ
etiam ignorantis et abſentis: licite recu-

pit expenſas ſiue ſecuta fuerit vtilitas ſi-
ue non.ff.de negocijs geſtis.l.ij. Non ꝙ
pro vna monitione vel duabꝰ poſſint vi-
uere per annū de rebus raptis.ſed ꝙ̄diu
cōtinue inſtant inoportunis horis. Si
etiam aliq̄ ſint ibi de iuſto: poſſunt de il
lis cōſumere vel expēdere.ſi aūt non ſunt:
aliunde ſibi victū querant: vel a conſan-
guineis vel amicis: vel operando: vel etiaꝫ
elemoſynas q̄rēdo. Si etiaꝫ aliqua iuſta
mixta cum raptis: poſſet vxor denūciare
epō vel decano aut alijs q̄ poſſent ꝛ vel-
lent ꝓdeſſe vt viro perſuadeant vel ipm
cōpellant ad ꝓuidendū ſibi de licitis vl
ad dandū ſibi dotes vel partē dotꝫ. Po
teſt etiā licite ſm Rod. accipe neceſſaria
de rebus ſic mixtꝫ q̄ diſcerni nō poſſunt:
dum tn̄ habeat in mente viuere de licite
adq̄ſitis ꝛ maritꝰ non ſit impotēs ſolue-
re. Si ꝟo nullo predictoꝝ modoꝝ victū
inuenire poſſint: tunc poſſent de rebꝰ ra-
ptis ſumere neceſſaria ſibi. q̄a neceſſitas
nō habet legē. de cōſe. diſt.j. Sicut. do-
lendo in aīo ꝛ ꝓponēdo reſtituere ſi aſſit
poſſibilitas. Predicatores etiā qui tales
vel excōicatos inducunt vt reſtituāt: pñt
apud eos comedere: maxie ſi alibi cōmo
de neceſſaria nō inueniant. extra de ſentē.
excō. Cum voluūtate. Iſtud aūt maxime
ſm Rod. nō eſt excluſiuū quaſi aliter nō
poſſint: ſed eſt aggregatiuuꝫ. ſicut illud:
q̄nimo beati qui audiunt ꝟbū dei. Pñt
etiam paupes de incertis elemoſynā ab
eis recipe: cum talia poſſint paupibꝰ diſ-
tribuere: vt p̄dictum eſt. Et etiāſi habēt
aliqua p̄ter rapinas ꝛ vſuras: et p̄ h̄ non
§.xxxiij efficiant impotētes ſoluere. Quid de
rebus inuentꝫ: Dicit Tho. in.ij.ij. ꝙ cir-
ca res inuentas eſt diſtinguēdū. Quedā
em̄ ſunt que nunq̄ fuerunt in bonis ali-
cuius: ſicut lapilli ꝛ gēme q̄ inueniunt in
litore maris: et talia occupanti cōceduntᷣ
Et eadē eſt ratio de theſaurꝫ antiq̄ tēpo
re ſub terra occultatꝫ: quoꝝ non eſt aliq̄s
poſſeſſor: niſi ꝙ ſm leges ciuiles tenetur
inuētor medietatē dare dn̄o agri: ſi in ali
eno agro inuenerit. Propter q̄d in para-
bola euangelij dicit de inuentore theſau
ri abſcōditi in agro ꝙ emit agrum q̄ſi vt
haberet ius poſſidendi totum theſaurū.

Quedam ꝟo res inuēte ſunt de ꝓpinq̄ in
alicuius bonis: ꝛ tūc ſi q̄s eas accipiat nō
aīo retinēdi ſed aīo reſtituēdi dn̄o qui
eas pro derelictis non habet: non cōmit
tit furtum. et ſimiliter ſi pro derelictꝫ ha-
beant ꝛ hoc credat inuētor: lꝫ ſibi retine-
at non cōmittit furtuꝫ: ſiue ſint mobiles:
ſiue imobiles. alr̄s aūt cōmittit peccatū
furti. Unde Augꝰ dicit in q̄dam omel.
et habet.xiiij.q.v. Si q̄d iueniſti nō red-
didiſti: rapuiſti. Concor. Lyra in expoſi-
tione dicte pabole. Qualiter reſtituet §.34
res inuēta: Rn̄deo. Debet publice ꝓcla-
mari in eccleſijs ſeu locis vbi fuerit inuē
ta. et ſi is cuiꝰ eſt inueniat: cōſideratꝫ de-
bitis circūſtantijs ſibi reſtituat. ſi ꝟo non
reperiatur: det paupibꝰ. Ipe etiam inuen-
tor ſi paup eſt: poteſt eam ſibi retinere au
toritate ſui penitentiarij: vel epi: vt dicit
Ray. ſi ſibi diſpoſitionē taliū retinuerit.
De hoc nota ea q̄ ſupradicta ſunt de re-
ſtitutione incertoꝝ. et q̄d dictū eſt agēdo
de elemoſyna in fine: ſm Tho. vicꝫ ꝙ cū
aliquis ponit diſtributor: elemoſynaꝝ: ſi
indiget: poteſt ſibi accipe. Utrū cōmit §.xxxv.
tat furtum in pūis rebus: Dicit Tho. i
ſcda ſcde ꝙ illud quod modicū eſt: rō ap
prehēdit quaſi nihil. et ideo in hmōi ho-
mo nō reputat ſibi nocumentū inferri. et
ille qui accipit poteſt p̄ſumere hoc n̄ eſſe
cōtra voluntatē eius cuiꝰ res eſt. ꝛ ſic fur-
tiue accipiens pōt a mortali excuſari. Si
tn̄ habeat animū furādi ꝛ inferēdi nocu-
mentū p̄ximo: etiam in talibꝰ pōt eſſe pec
catū mortale ſicut ꝛ in ſolo cogitatu per
cōſenſum. Hec Tho. Ex p̄dictis po- §.xxxvj
teſt intelligi illud quod habet.xiiij.q.vj.
ca.vl. Non quod furto ſublatum eſt: ſed
mens furantis attēdit. Intelligit em̄ q̄n
volūtas eſt talis ꝙ etiā maiora ſubtrahe
ret. vel q̄n ex ablatione parue rei domus
intelligit grauari. Quid de eo q̄ acci- §.37.
pit occulte de bonis alicuiꝰ ſui debitoris
ſibi ſoluere nolētis. Rn̄det Rich. ꝙ pec-
cat ꝓpter indebitū modū accipiēdi. nō tn̄
tenet reſtituere.xiiij.q.v. Non ſane. Con
cordat Thomas in.ij.ij. Ex hoc poteſt
inferri ꝙ ſi ꝓpter huiuſmodi bona ferat
ſententia excōmunicatiōis: talis ligat. q̄a
huiuſmodi ſentētia cum ſit medicinalis:

extra de ien. exc. li. vj. nō ferk debite niſi
cōtra illos q̄ iniuſte detinēt alienū: vt vi-
delicet illud dn̄o reſtituāt. nec iudex liga
re intendit niſi illos qui ſunt in mora ſa-
tiſfaciēdi: aliter iniuſte ageret et cōtra in-
hibitionē iur. li. vj. de ſnia excōicatiōis
rhomana. §. Caueant. Talis aūt nō in-
iuſte detinet: cum ad reſtitutionē non te-
neat. Non eſt etiam ferenda niſi pro pec-
cato mortali ꝛ illis q̄ aliter nō potuerunt
corrigi. xj. q. iij. Nemo. Talis aūt nō pec
cat mortaliter detinēdo: vt patet ex predi
ctis. et poteſt corrigi ſine reſtitutione etiā
ſi mortaliter peccaſſet accipiēdo: qđ tamē
non fecit ſi ſine ſcādalo accepit: vt dicit
Guillerm⁹ Altiſiodorē. Vn̄ Aug⁹. ca. al
legato. Nō ſane quicqđ ab inuito ſumit
iniurioſe aufert Nam pleriq; nec medico
volunt reddere honorē ſuū: nec operario
mercedē. nec tn̄ hec que ab inuito accipi-
unt ꝑ iniuriam accipiūt: que potius ꝑ in-
iuriam non darent. Et ſi arguas ꝙ in fo-
ro contētioſo talis cogeret reſtituere. Re
ſpondet Guillerm⁹ Altiſiodorē. ꝙ tale
iudiciū quod fit ſm allegata ꝛ ꝓbata: nō
ſemꝑ conformat iudicio diuino. De hac
materia loq̄ns Aſter. li. j. ti. xix. đ bello.
arti. j. aſſerit quoſdā dicere ꝙ vbi qs ius
ſuum proſequi nō poteſt: licet ſibi furti-
ue accipe ſua vel equiualēs: ſine tn̄ alioꝝ
ſcādalo. xxiij. q. ij. c. ij. Ad p̄dicta facit qđ
dicit Ni. đ Lyra. Math. xviij. ꝙ deus
excōicationē ab eccleſia latam approbat:
§. 38. dum tn̄ ei⁹ iudiciū nō erret. Quid de
p̄poſitis ꝛ officiariis dn̄orum: Reſpon-
det Rođ. ꝙ mortaliter peccant quotiēs
accipiunt munera ꝓpter faciendā gratiā
alicui in p̄iudiciū alterius. aut ſi minis et
terroribꝫ aliqđ extorqueant. aut ſi q̄ſdam
grauent vt alij timētes eis ſeruiant ne ta
lia patiant. et tenent ad reſtitutōez ſi poſ-
§. xxxix. ſint: aliter non ſunt abſoluendi. An mi
lites ꝛ ꝑſone eccleſiaſtice poſſint ſine pec-
cato recipe emēdas quas de cōſuetudie
legitima leuant: Dicit Rođ. ꝙ ſic: q̄ndo
ſubeſt iuſta cauſa et ſeruat iuris ordo. et ꝙ
non faciant ꝓpter auariciā ſed ꝓpter iuſti
ciam. Nec obſtat ꝙ pena ſit maior dāno
quia pene huiuſmodi nō tn̄ ꝓpter inter-
eſſe ſed etiam ꝓpter arcēda crimina ſunt
ſtatute. ſunt tn̄ temperāde pēſatis nego-
cioꝝ ꝛ ꝑſonarū circūſtantiis. quia culpa
eſt ꝓſequi totam culpam. ſecun⁹ q̄z eſſet
hmōi penas in pios vſus ꝯuertere vnq̄-
tum ſcꝫ excedunt damnū illatū. Con- §. xl.
tractus eſt obligatio mutua ex volunta-
te partiū cōſurgens. Contract⁹ aūt qui-
dam ſunt nominati: vt emptio: vēditio:
locatio: cōductio: ſocietas ꝛ hmōi. q̄ ideo
dicunt nomiati: q̄a nomē cuiuſlibet coꝝ
ita ꝓprie ſibi conuenit vt nulli alij cōtra-
ctui accōmodari poſſit. Alij ſunt innomi
nati. puta do vt des: do domū vt des
vineam: facio vt facias: facio tibi librum
vt edifices mihi domū: ꝛ hmōi. do vt fa
cias: facio vt des. qui dicunt innoiati. q2
nomina coꝝ ita vaga ſunt ꝙ alijs cōtra-
ctibus nomiatis accōmodari pn̄t. Vnde
do vt des: poteſt accōmodari emptiōi ꝛ
vēditioni. Venditor eīn dat rem vt em-
ptor det p̄cium. et e cōuerſo. Nomen pa-
cti adeo eſt generale ꝙ oībus contractibꝫ
nominatis ꝛ innomiatis accōmodari p̄t
ſeu ad omnia q̄ inter partes agunt cauſa
cōtrahende vel tollēde obligatiōis. et di-
cit a pace. Eſt eīn cōſenſus duoꝝ vl' plu
rium in idem alteri ab altero dandū vel
faciendū. Eſt aūt obligatio vinculum q̄
neceſſario cōſtringimur ad aliqđ dandū
vel faciendū. Contract⁹ non tenet qn̄ do
lus dat cauſam contractui. puta dolo te
induxi vt venderes quoddam anial qđ
alias vēditurus nō eras. ff. de dolo. l. ele-
ganter. Excipiunt monachat⁹ ꝛ mr̄imo-
nium: ſm Rodo. Si aūt dolus incidat
in contractu: vt quia eras vēditurus: ſed
ꝑ dolum te induxi vt minori p̄cio vēde-
res: tunc q̄dem tenet contractus. ſatiſfaci
endū eſt de dolo. Dolus eſt inſidioſa §. xlj.
machinatio ſeu malicioſa cogitatio. vt ſi
cōmodatarius ſurripi ſibi fecit rē cōmo-
datam: vt in furto p̄ticiparet. Lata cul §. xlij.
pa eſt neſcire quod omnes intelligūt vel
ſciunt. vt ſi cōmodatari⁹ dimiſit rem cō-
modatā in platea ꝛ ablata fuerit ꝛ dicat
ꝙ nō credebat ꝙ acciperet. Leuis culpa eſt
negligentia. vt ſi cōmodatarius repoſuit
rem comodatam in camera ſua ꝛ receſſit
relicto aperto oſtio. Leuiſſima culpa eſt
que aliquo modo poteſt preuideri. vt ſi

cōmodatarius rem q̄dem in arca poſuit
ſed nō firmauit. quod ſi feciſſet: fur ñ ſur-
ripuiſſet. Caſus fortuit⁹ eſt qui nullate-
nus poteſt p̄uideri: ſicut incēdiū: naufra-
§.xlij gium: rapina. Quid ſi cōmodē tibi rē
ad certum vſum: et tu vtaris ad aliū. pu
ta cōmodaui tibi equum vſq; ad certuȝ
locum ⁊ tu procedis vlterius. vel cōmo-
daui illum vt duceres ad villam ⁊ tu du
xiſti ad bellum. vel rem quam tibi cōmo
daui cōmodaſti alteri? Reſpondeo. In
omnibꝫ predictꝭ furtum cōmittit̄: niſi qñ
cōmodatari⁹ credebat dñm ꝑmiſſurum
et erat iuſta cauſa credendi. An cōmo
§.xliij datarius reſtituere teneat̄ ſi res cōmoda-
ta periȷt vl̄ deterioratᷣ? Reſpōdeo ꝙ ſiq̄s
accepit cōmodatū gratia ſui tm̄ (vt freq̄n
tius fieri ſolet) tenet̄ de dolo ⁊ de culpa:
ſiue lata: ſiue leui: ſiue leuiſſima: extra e. c.
vnico. quia rem nō cuſtodiuit vt debuit.
De caſu ꝟo fortuito tenet̄: ſi interuenerit
pactū vel mora. ſ. reſtituēdi rē: vt in dicto
ca. vel ſi caſu ille ſua culpa accidit: puta
cōmodaui tibi equū ⁊c. vt in q̄ſtione p̄ce
dēti. Si ꝟo cōmodatū fuerit gratia dan
tis: puta cōmodaui ſponſe chlamydē vt
ornatior ad me duceret̄: tunc cōmodata-
rius nō tenet̄ niſi de dolo tm̄. ff. e. Si vt
certo. §. Interdū. Cōmodās tenet̄ com-
modatario ſi ei ſciens cōmodauit vaſa vi
cioſa ꝓpter quam cauſam vinum vl̄ oleū
effuſum eſt. ff. e. l. In rebus. Depoſitū
ſeu res ad cuſtodiēdū data debet reddi:
q̄tuor caſibus exceptis. Primo cum qs
gladiū depoſuit: deinde furioſus factus
ipm repetit. Scdo ſi deponēs fuerit de-
portatus. i. exulatus. nā bona ei⁹ publi-
cant̄. Tertio q̄ndo fur depoſuit ⁊ cū do-
mino in petitione ↄcurrit. q2 tunc potior
eſt dñs. Quarto qñ fur depoſuit apd il-
lum cui ſurripuit vel apud ꝓprietarium.
§.xlv. Hec patent. ff. e. Utrū depoſitari⁹ te-
neatur ſatiſfacere deponenti: ſi res depo
ſita apud eum pereat? Rñdeo ꝙ tenetur
ſi cōmiſit doluȝ vel latam culpam: qd̄ p̄-
ſumit̄ contra ipſum q̄uādo rebꝫ ſuis ſal-
uis exiſtentibꝫ res depoſitas amiſit. Te-
net̄ etiam de leuiſſima culpa: ſi ad cuſto-
diendū depoſitū ſe obtulerit. vl̄ aliq̄d ꝓ
cuſtodia recepit. De caſu etiam fortuito
tenet̄: ſi pactum culpa vel mora p̄ceſſit.
Hec habentur extra e. Bona fides.
Utrū creditor cui non ſoluit̄ poſſit pi- §.xlvj
gnus vendere? Rñdeo ꝙ ſi pactū fuerit
ꝙ poſſit pign⁹ vendi: debet creditor nū-
ciare debitori. et poſtea poterit vendere
ſm formā conuentā. Si ꝟo pactū fuerit
de nō vendendo: nō poterit vendere niſi
poſt trinā denunciationeȝ. et inter hmōi
denunciatiōes debet eſſe triduū. Si ꝟo
nullum pactum fuerit: ſufficit vna denū-
ciatio. et poſtea elapſo biennio poterit fie
ri venditio. Hec ꝓbant̄ ab Aſtexano. ꝑ
multa iura ciuilia. Locator dicit̄ q̄ rei
ſue vſum alteri pro precio concedit: vt cū
loco tibi domū meam vl̄ aliquod aial:
ego ſum locator: tu ꝟo conductor. Loca-
re opas ſuas dicit̄: qui pro p̄cio ſe offert
ad aliq̄d faciendū. In tribus caſibꝫ dñs
expellere poteſt inq̄linum ſiue conducto-
rem. Primo: ſi hoc expoſcat neceſſitas q̄
tempore locationis non iminebat: puta
ſi dom⁹ locata facta ſit ſibi neceſſaria: q2
illa quā habitabat deſtructa eſt. vl̄ ſi do-
mus locata minet̄ ruinā. Et debet remit
ti cenſus vel penſio rei locate pro rata tē-
poris. Scdo: ſi cōductor ꝑuerſe in do-
mo conuerſet̄. puta domū deteriorando
vel meretrices ibi tenendo. Tertio: cum
inq̄linus per bienniū non ſoluit penſi-
onem. extra. e. Propter. Debet etiam pē
ſio remitti pro rata (vt ibidem dicit̄) ra-
tione magne ſterilitatis: niſi ſterilitas va
leat compenſari cum vbertate preceden-
tis vel ſequentꝭ anni. Utrū ille qui lo- §.xlvij
cat operas ſuas faciēdas in re aliq̄ tenea
tur de damno illius rei: puta ſi dolia q̄
quis accipit transferenda frangunt̄? Re-
ſponſio ſm Hoſtien. Si hoc accidat cul
pa ſua vel illorū quorū opa vtitur: tenet̄.
alias non. ff. e. Si merces. Sed de caſu
fortuito non tenet̄: niſi ex pacto locans rē
ſuam puta equū: pro q̄ mercedeȝ accipit:
periculo ſuo tradit: niſi cōductoris culpa
vl̄ negligentia periret: tūc eñ conductor
valorem ei⁹ reſtituere deberet. tenet̄ etiaȝ
conductor reſtituere ſi apponeret̄ pactū:
dum tamē eſſet rationabile. puta ſiquis
locaret alicui equum eunti ad locum vbi
probabiliter dubitaret̄ de predonibꝫ: ta

li pacto ꝙ ſibi eum reſtitueret ſi a ꝑdoni-
bus caperet. Quia vo ꝑdicta valent de
difficili retineri: poſſet ex ipſis elici que-
dam breuis regla. videlicet ꝙ res cōmodata
depoſita vel locata remanet in periculo
dantis: niſi dolus: pactum: culpa: vel mo-
ra interuenerit ex pte recipientis. Cuius
declaratio patet ex ꝑcedentibus. Pacta
§.xlviij facta a Gardianis vel Priorib⁹ mendi-
cantiū de ſnoꝝ cōuentuū aſſenſu cum vi-
ris eccleſiaſticis ſuꝑ iurib⁹ parochialib⁹
vel alijs q̇buſcunq;: ſunt ꝑpetuo ⁊ inuio-
labiliter obſeruāda: dum tñ alias ſint li-
cita ⁊ honeſta. nō obſtante ꝙ magiſtri vel
miniſtri generaliū ſeu prouincialiū predi-
ctorum non interuenerit aſſenſus. nec ab
ipſorum generalib⁹ vel ꝑuincialib⁹ capi-
tulis extiterint approbata. vj. e. Quia ex
eo. Utrū pacta rationabilia frangentes
peccent mortaliter? Reſpōſio ſm Boñ.
extra de pactis. ca. ꝑmo. in glo. argu. xxij
q. v. Iuramenti. ꝙ ſic. Et hoc maxime vi-
def habere veritatē quādo fractio pacti
vergit in notabile detrimentū p̄xími. tūc
eñ eſt ibi mendacium ꝑniciosum: licet non
interueniat iuramentū.

q.ſq.
§.j. **U**Trum quilibet in
alio contractu accipiens aliq̇d
vltra ſortem: teneaf ad reſtitu-
tionem? Q, nō. quia licet vnicuiq; in cō-
tractibus ſe ſeruare indemnē. Uendens
eñ (vt dictum eſt prius) poteſt car⁹ ven-
dere: attendens damnū ſuum. ergo etiā
illi q̇ mutuat licet ſe ſeruare indemnē. Sed
non poteſt: niſi accipiēdo aliq̇d vltra ſor-
tem. Item Is qui mutuo accipit pecuni-
am voluntarie aliq̇d reddit vltra ſortem
quia nullus cogit eum ad accipiendū ad
vſuram. et ſic transfert dominiū in aliū.
ergo alius non habet alienū. Item. In
nullo caſu licet alij participare in pctō. ſed
accipiens ad vſuram in caſu neceſſitatis:
non peccat. Argu. ad hoc. xiiij. q. j. Quid
culpaf. ergo nec ille q̇ dat. Cōtra. xiiij.
q. iij. Uſura eſt vbi amplius requirif q̄
q̇d daf. Et infra. Ecce quicq̇d vltra ſor-
tem exigif vſura eſt. Item. extra de vſu-
ris. ca. j. et ſequenti. et ca. Conſuluit
§.ij. Ad hāc q̄ſtionem diſtinguit Richar.
ꝙ accipere aliquid vltra ſortem q̄ntū ad
preſens ſufficit: poteſt quadrupliciē intel-
ligi. ſcz Aut de contractu mutui: aut lo-
cationis: aut emptionis: aut vēditionis.
Primo modo contingit aliquid accipere
vltra ſortem: aut ratiōe pene conuentio-
nalis: aut liberalis donatiōis: aut ratio-
ne intereſſe. Aut tanq̄ aliquid exactum
pro mutuo directe vel indirecte: explicite
vel implicite. Primo modo accipiēs ali-
quid vltra ſortem non tenef ad reſtituti-
onem ſi pena non fuerit appoſita in frau-
dem vſuraꝝ: ſed intentione arcendi acci-
pientem ad obſeruationē fidelitatis pro-
miſſe. quia vt dicif. ff. de regu. iuris. Qđ
a quodam pene nomie exactum eſt: illud
eidem reſtituere nemo cogif. Signū aūt
manifeſtum ꝙ non eſt in fraudē vſurarū
ſm Scotū eſt: q̄ndo creditor magis vel-
let die prefixo pecuniā ſibi ſolui: q̄ in cra-
ſtino cum pena adiecta. Et per oppoſitū
eſt in fraudem vſurarū: quando vult po-
tius diem tranſiri q̄ pecuniā ipſa die ſol-
ui. Secūdo modo etiam accipiens vltra
illud quod mutuauit reſtituere nō tenef.
Si eñ mutuo aliquid alicui nō in frau-
dem alicuius vſure: ⁊ ille tanq̄ grat⁹ dat
mihi plus ex ſua liberalitate: non teneor
reſtituere. quia illud meū eſt iure libera-
lis donationis. Tertio modo. i. rōne in-
tereſſe licitū eſt aliquid accipe vltra ſortē
pluribus modis. Uno modo cum fideiuſ-
ſor pro defectu debitoris compulſus eſt
ſoluere creditori capitale et vſurā. Tunc
enim fideiuſſor debet recipere a debitore
vtrūq;. quia ſeruari debet indēnis. extra
de fideiuſſoribus. Cōſtitutus. Alio mō §.iij.
q̄ndo mutuans incurrit dānū ex hoc ꝙ il-
le qui accipit mutuū nō reddidit i termi-
no aſſignato. extra de fideiuſſoribus. Perue-
nit. Alio mō: cū aliq̇d impignoraf ma- §.iiij.
rito pro dote. tunc eñ maritus vltra ca-
pitale poteſt retinere fructus ꝑceptos ad
onus matrimonij ſupportandū. extra de
vſuris. Salubriter. Alio modo: cum §.v.
vaſallus eccleſie impignorat ſibi feudū
quod tenet ab ea: nec interim reddit eccle-
ſie ſeruitium quo ſibi tenetur pro feudo.
tunc enim eccleſia poteſt retinere capitale
cum fructibus perceptis. extra de vſuris

Conqueſtus ⁊ ita poſſet dñs tpalis. qꝛ
cũ vſura ſit ꝑter ius nature.j.politicoꝝ.⁊
ↄtra ius diuinũ. Luc.vj. Mutuũ dare
nihil inde ſperãtes:ſi illud eſſet vſura:nõ
§.vj. liceret eccl'ie. Alio modo cũ aliqͥs mu/
tuat illi q̃ violẽter vel fraudulẽter rem ſu
am detinet. tũc eñ mutuãs reſtituere nõ
tenet̃ illud qͦ accipit̃ vltra mutuũ.qꝛ ſic
nõ accipit alienũ:ſed ad ſe retrahit ſuum
extra de vſuris ca.j.in textu ⁊ in gloſa.
§.vij. Quarto modo aliqͥd accipe vltra ſoꝛ/
tem põt fieri aut ſine pacto ⁊ inſinuatiõe
intẽtionis plus habẽdi aut ſine pacto ex/
preſſo cũ inſinuatiõe tñ aliq̃ plus haben/
di aut cũ pacto. Primo modo non tenet̃
reſtituere accipiẽs aliqͥd vltra ſoꝛtẽ q̃uis
peccet ſi coꝛruptã habuit intentionẽ plus
habẽdi. Coꝛrupta aũt fuit intẽtio:ſi mu
tuauit ꝑncipalit̃ in ſpe lucri: nõ aũt ſi ſecũ
dario.extra de vſuris. Conſuluit.in glo.
Concoꝛdat Goffridus dicẽs ꝙ non eſt
opus reſtituere ad purgationẽ ſui delicti
ſed ſola penitẽtia ſuffiat ſibi ſicut in ſimo
nia mentali.extra de ſimonia.ca. finali.ſꝫ
cõtra ſunt Bern.⁊ Rob. allegãtes illud
capitulũ Conſuluit. in quo dicat̃ ꝙ talis
eſt inducẽdus ad reſtituẽdũ. Prima opi/
nio videt̃ verioꝛ qꝛ licet in dicto capitulo
dicat̃ ꝙ talis ſit inducẽdus:nõ tñ cogen/
dus.qui aũt reſtituere tenet̃ nõ ſolũ debꝫ
ad reſtitutionẽ induci:ſꝫ quodãmodo co
gi ꝑ ſubtractionẽ abſolutõis.qꝛ nõ debꝫ
abſolui:niſi ꝑmo ſatiſfaciat vel ſatiſfa/
cere ꝓponat. Hãc opinionẽ tenet ſcotus
dicẽs ꝙ ſolus animus ſine omni pacto
verbali vel alio ſigno equiualẽti nõ facit
ipm recipientẽ vltra ſoꝛtẽ habere alienũ:
§.viij. ⁊ ideo nec teneri ad reſtitutionẽ. Scdͦ
modo nõ licꝫ.qꝛ tunc eſt quaſi quoddam
pactũ interꝑtatiue.qꝛ ex hoc ꝑſumit mu/
tuũ accipiẽs ꝙ mutuãs mutuat intentio
ne plus habẽdi:⁊ ꝙ ſi nõ daret aliqͥd vl
tra ſoꝛtẽ:ille alias nõ mutuaret ſibi. Uñ
ſi aliqͥd dat mutuanti: liberalis donatio
§.ix. nõ eſt:ſꝫ quaſi ſub ↄditiõe coacta. Ter
tio modo ↄtingit aliquid accipe vltra ſoꝛ
§.x. tem quadꝛupli. Uno modo qñ capita/
le ⁊ lucruꝫ ponunt̃ ſub certitudine. Alio
modo quando capitale ponitur in certi/
tudine ⁊ lucrum in foꝛtuna:vt cum aliqͥs
aliq̃ mutuat centum ſub tali pacto ꝙ ha
bebit aliquã poꝛtionẽ lucri ſi fuerit lucrũ
capitali ſuo ſemper ſibi ſaluo quicqͥd ac/
cidat. Alio modo quãdo lucrum po/ §.xj.
nitur ſub certitudine ⁊ capitale i foꝛtuna
vt cuꝫ quis eunti ad nundinas vel in an/
gliam mutuat centũ pro certa ſũma pe/
cunie recipiens in ſe periculũ capitalis ni
ſi pereat per negligentiam vel culpã mu/
tuũ accipientis. Quarto modo quan/ §.xij.
do vtrũqꝫ ponitur ſub dubio qͦ non vi
detur notabiliter magis in fauoꝛem dan
tis q̃ꝫ accipientis. Primis tribus modis
accipiens aliquid vltra ſoꝛteꝫ tenetur ad
reſtitutionẽ.quia contractus ſunt vſura/
rij. Et quia de tertio modo nõ eſt ita cla/
rum ſicut de pꝛimo ⁊ ſecũdo:ideo pꝛobo
qͦ dictum eſt per auctoꝛitatẽ.dicitur eñ
extra de vſuris. Nauiganti. Nauiganti
vel eunti ad nundinas certam mutuans
pecunie quantitatẽ pro eo ꝙ ſuſcipit in ſe
periculum recepturus aliquid vltra ſoꝛtẽ
vſurarius eſt cenſendus. quia niſi fuerit
culpa vel negligẽtia illius qui accipit:ra/
ro accidit ꝙ pecunia quã mutuo accipit
peat. Uñ ille qui in caſu iſto dat pecuniã
habet in fauoꝛem ſuũ illud qͦ accidit ſe/
pe.nec habet contra ſe niſi qͦ accidit ra/
ro. Quarto modo accipiẽs aliquid vltra
ſoꝛtem reſtituere non tenetur.quia ratio/
ne veriſimilis dubij ↄtractus huiuſmo/
di excuſatur. Probatur a ſimili extra de
vſuris. Nauiganti.quia ſicut ibi dubiuꝫ
excuſat:ita in ꝓpoſito. dicitur autem ibi
ꝙ ratione dubij excuſatur ille qui dat de
cem ſol.vt alio tempoꝛe totidem ſibi gra
ni vini vel olei menſure reddant̃ que licet
tunc plus valeant. vtrũ plus vel minus
ſolutionis tempoꝛe fuerint valiture. veri
ſimiliter dubitatur.§. Ille quoqꝫ. In
contractu autem locationis licitum eſt vl §.xiij.
tra rem locatam aliquid accipere ⁊ retine
re pro vſu rei locate.etiam cũ locatur res
que non peioꝛatur vt pecunia vel cyph
argentei ad honoꝛandũ illum qui accipit
ſic enim dare pecuniaꝫ nõ eſt eam mutua
re ſed locare.ff. Cõmodati. Nõ poteſt cõ
modari illud qͦ vſu ↄſumitur: niſi foꝛte
ad pompam vel oſtentationẽ quis acci/
piat(Concoꝛ.ſco.di.ꝙ pecunia aliquem

vſum habet valē ex ꝓpria natura. vt pote
ad videndū vel ornandū ſeu oſtendendū
aliquē tanꝗ̄ diuitē. ⁊ ad iſtum finem pōt
§.xiiij. locari ſicut equus. non eſt autem mutui
datio cū nō transferatur dominiū. In
ꝯtractu etiā venditiōis licitū eſt aliq̄d ac
cipere vltra ſortē ratione etiā emptiōis
redditus hereditarij vel ad vitam: licitū
eſt recipe ꝓuentus q̄uis excedant ſortē
ſi in emptione ſeruat̄ equalitas iuris na-
turalis que requirit̄ in omni ꝯtractu em
ptionis ⁊ venditiōis ad hoc vt ſit licitus
(vt dicit Rich.) que quidē equalitas ſer-
uatur (vt idem di. in quol.) quando tan-
tum valet res que emitur quantum va-
let illud qđ pro ea datur. ⁊ econuerſo. ita
ꝙ penſatis, omnib⁹ circūſtantijs ſm rei
etiam rationē conſiderandis ex omni par
te non apparet manifeſte quis ſcȝ vēdēs
vel emens habeat in illo contractu partē
notabiliter meliorē. paruus aūt exceſſus
§.xv. equitatem illā non corrūpit. Quando
aūt notabilis exceſſus apparet manifeſte
ex parte emētis ſiue erit vltra dimidium
iuſti precij ſiue citra: tenet̄ emens aut pre
cium iuſtum ſupplere aut totuȝ qđ vltra
ſortē recipit reſtituere ⁊ ꝯtractū quitare.
ſimiliter ſi ſit notabilis exceſſus ex parte
vendentis tenetur ſatiſfacere emēti. ſicut
autem poteſt emi prediū: ſic poſſunt emi
redditus ſeu ius percipiēdi annuatiȝ cer-
tam q̄titatē pecunie ſup bona imobilia
alicuius. Ratio autē ſm Tho. ⁊ Rich.
quare pro re mutuata nihil pōt exigi vl-
tra ſortē. ⁊ poteſt pro re locata. eſt q2 mu
tuū eſt de illis rebus quarū principalis
vſus nō ꝯſequit̄ ſine re ipa. eo ꝙ ille vſus
eſt earū conſumptio. ſicut patȝ in eſibili-
bus ⁊ potabilibus. vel diſtractio vt patȝ
in pecunia que ad hoc pncipaliter inuen
ta eſt vt expendatur in emptione rerum
aliarū. ⁊ ꝓpter hoc cum tales res alijs cō
cedunt̄ transfert̄ in illos earū dn̄iuȝ. Vn̄
mutuare eſt de meo tuū facere iuxta no-
men eius. Et ideo exigens aliq̄d pro vſu
rei mutuate: cōmittit vſuram: quia ven-
dit vſū rei nō ſue. Nō ſic de re locata cui⁹
vſus nō ē ei⁹ ꝯſūptio. vn̄ ꝯcedit̄ vſus do
mus retēto dn̄io. Cū igit̄ ꝯcedere pnci-
palē vſum taliū rerū ſit ꝯcedere res ipas

ille q̄ vltra recōpenſationē rei exigit recō-
penſationē pro vſu. exigit bis recōpenſa-
tionē ꝑ eadē re: aut recōpenſationē ꝑ eo
qđ nō eſt. qđ eſt contra equalitatē iuris.
Locatio aūt eſt de reb⁹ quarū vſus pōt
ꝯcedi ſine re. q2 earū vſus nō eſt earū con-
ſumptio. Vn̄ pōt dominiū domus ven
di retento vſu: ⁊ ꝯcedi vſus retēto domi
nio. Et ideo ille cui reſtituit̄ domus loca
ta ſi vltra hoc exigit preciū pro vſu: nō exi
git pro eadem re bis cōpenſationē: nec re
cōpenſationē ꝑ eo qđ eſt. ſm aūt ſcotū in
mutuo tranſit dominiū iuxta nomen ei⁹
⁊ ideo exigēs aliq̄d ꝑ vſu rei mutuate cō
mittit vſurā. q2 vēdit illud qđ nō eſt ſuū
ſiue vſum rei nō ſue. Alia etiā ratio aſſi-
gnat̄ ab eo. q2 de pecunia nō ꝓuenit fru-
ctus niſi ex induſtria vtentis. ⁊ ſic volēs
habere fructum de pecunia vult habere
fructū de induſtria aliena. Et hec eſt ra-
tio q̄re ꝑ oppoſitū fructus pignorū germi
nantiū cōputant̄ in ſortē. Ex p̄dictis patȝ
differētia inter mutuū ⁊ cōmodatū. In
mutuo eñ tranſit dominiū ⁊ ideo ſi nō ſit
gratuitū: ſtatim vſura eſt. In cōmodato
aūt nō trāſit dominiū. ſed gratis ꝯcedit̄
vſus rei cōmodate: puta equi retēto do-
minio. Si aūt nō ſit gratuitū in locatiō-
ne tranſire videt̄. nō tn̄ eſt vſura. vt dicit
Bo. extra eo. Conqueſtus. Item dans
mutuū intēdit recipe in termino: nō ean-
dē rem numero ſed eiuſdē generis vt pu-
ta granū vel pecuniā. In cōmodato ꝟo
recipit̄ eadē res nūero in termino. vt idē
liber: idem equus. Dicit̄ aūt vſura quaſi
vſus rei vel vſus eris vel pecunie. Vnde
cōmittit̄. qn̄ aliq̄d exigit̄ pro vſu rei mu-
tuate. Iura aūt allegata ꝓ pte negatiua
intelligunt̄ de receptiōe vltra ſortē ꝑ mu
tuo. Ad argumēta i oppoſitū. Ad pri
mū dicit ſco. ꝙ is q̄ nō vult dānificari pe
cuniā ſibi neceſſariā refuet: q2 nullus eſt
neceſſitat ad faciēdū miſericordiā ꝓprio: ſȝ
ſi vult facere miſericordiā: neceſſitat̄ ex le
ge ꝙ nō faciat eā viciatā. Ad ſcđm di- §.xvij.
cit ꝙ ⁊ ſi transferat dominiū tenet̄ recipi-
ens ad reſtitutionē ſicut in mutui datiōe
transfert̄. ⁊ tamen debitor tenet̄ tātundē
reſtituere creditori. Ad tertium dicit §.xviij.
Rich. ꝙ accipiens ad vſuram in caſu ne-

ceſſitatis non eſt particeps illius peccati:
ſicut nec recipiēs in caſu neceſſitatis iura-
mētū ab idolatra. Nō enī oportet ꝙ ſemꝑ
recipiēs peccet quando dans peccat. nec
obediēs qñ ſuperior nequiter imperat. qñ
ꝓbabile dubiū eſt vtrū licitū vel illicitū
ſit qd̄ imperatur. xxiij. q. j. quid culpatur. vbi di-
citur ꝙ qñqȝ fortaſſe reum facit regē iniq-
tas imperando. Innocentē aūt militem
oſtendit ordo ſeruiēdi. Non peccat etiam
qui bono animo rogat vſurariū mutuū
dare pauperi. quia licȝ ſciat ipm̄ receptu-
rum vſuram. hoc tñ nō intendit. ſed plus
vellet ꝙ mutuaret ſine vſura. Et q̄uis
hoc vellent cōmuniter oēs ad vſuram ac-
cipientes: nō tñ eſt licitū ad vſuram acci-
pere extra caſum neceſſitatis ꝓpter dānū
reipublice ꝛ reſtrictionē maloꝝ. nec hoc
intelligitur de neceſſitate extrema: ſȝ qñ hō
notabiliter dānificaretur. vel notabilē pe-
nuriā pateretur niſi acciperet ad vſurā. hec
Rich. Thomas aūt ↄcordās dicit in ſe-
cūda ſecūde ꝙ nō licȝ inducere aliquē ad
mutuandū ſub vſura licet tñ ab eo q̄ hoc
paratus eſt facere ꝛ qui exercet vſuras mu-
tuū accipe ſub vſuris ꝓpter aliqd̄ bonū
vt eſt ſubuētio ſue neceſſitatis vel alteri⁹
Dicē etiā ꝙ licitū eſt recipe vel exigere ꝓ
mutuo recōpenſationē eoꝝ q̄ nō menſu-
rantur pecunia puta beniuolētiā ꝛ amorē
§.xix. eius cui mutuauit. Notandū ad decla-
rationē p̄miſſorū ꝙ vaſallus dicitur ille q̄
habet feudū ab aliquo. Feudū vero eſt cō-
ceſſio rei imobilis facta ꝓ homagio. In-
tereſſe aūt cōius ſumitur ꝓ vitatione damni
licet qñqȝ ſumatur ꝓ lucro ad aliquē ratio-
§.xx. nabiliter ꝑtinente vt dicit Aſter. Cir-
ca predicta de vſuris poſſunt aliqua du-
bia oriri. Et primo quid de illo qui gerē-
do negociū alicuius feneratur ad eius vtili-
tatem. Rñſio. ſi alius non reſtituat: tenetur
ad reſtitutionē. etiā ſi nihil ad eū ꝑuene-
rit. cū ſine ipo nō fieret talis ↄtractus. ſe-
cus de eo qui nudū p̄bet miniſteriū cuiuſ-
modi ſunt famuli qui de mādato dñoꝝ
ſuoꝝ dant pecuniā ad vſuram. tales enī
licet peccēt in illicitis miniſtrando: nō tñ
tenentur reſtituere ſi nihil ad eos ꝑuenerit:
cum ſint tñ miniſtri ꝛ nō actores talis cō-
§.xxi. tractus. Quid de notarijs qui ſuper
vſuris ſcienter ↄficiūt inſtrumēta. Rñſio
ſcḋm Hoſtieñ. ſunt ꝑiuri. q2 qñ creantur ſo-
lent iurare ꝙ talia nō facient. ſi tñ ob hoc
recipiāt pecuniā nō tenentur reſtituere q2 re-
ceperūt eā ꝓ opere ſuo q̄uis illicito. Preda-
tus etiā qui ſubſcribit ꝛ ſigillat lr̄as vſu-
rarias ſi illas legat et veritatem ꝑcipiat:
particeps eſt pctī vſurarū ipas approbā-
do. Quid ſi q̄s emat fructus alicuius §.xxij.
agri ad tempus. Rñſio ſcḋm Hoſtieñ. ꝙ
licȝ iſte ↄtractus nō ſit vſurarius ex for-
ma ↄtractus: tñ pōt fieri in fraudē vſura-
rū. vt ſi ager ſit tantus ꝛ talis ꝙ veriſimi-
le ſit ꝙ fructus inde colligēdi multo pl⁹
valerent ſi iuſtus emptor inueniretur q̄ ille
dederit. puta dedit decem libras. ꝛ ve-
riſimile eſt ꝙ valeant viginti. Si autem
ꝓbabiliter dubitatur vtrū ſint plus vel mi-
nus valituri: nō eſt vſura ar. in. c. Naui-
ganti. Quid ſit cōitas vel p̄nceps ciui- §.xxiij.
tatis imponat mutuū ciuib⁹ aſſignās cui-
libet qui mutuabit ſuꝑ aliquib⁹ redditi-
bus ſuis pro certa q̄titate mutui certam
pecunie q̄titatē annuatim reddendam.
vt pro centū libris octo libras ꝛ ad hoc
ſe obligauerit. Rñdet Aſtexa. ꝙ ſi illa ob-
ligatio fuerit gratis ſpōtanea: ꝛ is q̄ mu-
tuauit ſemꝑ mallet ſi poſſet ſuū mutuū
recuꝑare q̄ prouentus habere: licite po-
terit eos recipere. Quid ſi quis mutuet §.xxiiij.
bladū vet⁹ vel aliq̄d hmōi vt nouū reci-
piat. Rñdeo ꝙ ſi faciat vt melius recipiat
q̄ ſit ſuū vſuraȝ cōmittit. Si aūt hoc fa-
ciat ne res ſua pereat: vel vt proximo ſub-
ueniat. vel ſi dubitetur probabiliter vtrū
plus vel minus tempore ſolutiōis ſit va-
liturū nō cōmittit vſuraȝ. Cōcordat in h
Hoſtieñ. Goffri. ꝛ Rod. Quid ſi pa- §.xxv.
ratus ſum emere merces aliquas ꝓ cen-
tum libris quib⁹ eram lucraturus ſcḋm cō-
ſcientiā ſanam ꝛ ſpem firmam decem li-
bras vſqȝ ad menſem (ipis ad certum lo-
cum deductis) ꝛ tu ꝓpter nimiam inſtan-
tiam tuā me impedis ne emā. ꝛ hanc pe-
cuniā recipis ꝛ ꝓmittis mihi infra men-
ſem reddere. c. x. libras. Rñdet Hoſtien.
ꝙ non eſt vſura. q2 loco intereſſe ſuccedit
nō ſic de eo qd̄ poſſet q̄s in poſterū lucra-
ri ex pecunia mutuata. ſcḋm Tho.. q. ij. q2
nō debet vēdi id qd̄ nondū habetur ꝛ pōt

multiplicit̃ ipediri ab habẽdo. Quid
§.xxvj. de legib⁊ que permittũt vſuras. Rñdeo
ꝙ nihil valent q: ſunt contra ius diuinũ
vt patz ex precedẽ. Sunt etiam contra ius
nature. q: vſurarius querit lucrum de eo
qḋ gratis dare deberet. iiij. eth. Sũt eti-
am abrogate per ius canonicũ. Leges eñ
non dedignant̃ ſacros canones imitari.
In autentica. vt clerici apud ꝓprios epi-
ſcopos col. vj. Illi tñ qui ꝑmittũt vſuras
rõne intereſſe: ſtare poſſunt ſi ſane intelli-
§.xxvij. gant̃ vt dictũ eſt. An chriſtianus licite
accipiat vſuras ab hoſtib⁊ contra quos
iuſtũ bellũ gerit. Rñdet Raym. ꝙ ſic. ma
xime ſi ſint infideles. xiiij. q. iiij. ab illo: q:
accipit qḋ ſuuz eſt: nõ qḋ alienũ. cui videt̃
§.xxviij. ↄcordare Rich. vt ptz ex p̄dictiſ. Utrũ
ſit vſura vti pignore pro debito ſibi obli
gato. Rñſio ſm Thom. ꝙ ſiq̇s pro pecu
nia ſibi mutuata obliget rem aliquaz cu-
ius vſus precio eſtimari poteſt: debet ille
qui mutuauit cõputare vſuz illius rei in
extimatione eius qḋ mutuauit: alioquin
idem eſt ac ſi preciũ acciperet pro mutuo
qḋ eſt vſura: niſi forte eſſet talis res cu⁹
vſus ſine precio ſoleat concedi inter ami
cos ſicut patz de libro accõmodato. con-
cordat ſco. Intelligunt̃ aũt predicta ded
uctis expenſis. vt ſiq̇s equũ impignora
tũ nutriat: poterit eo vti iuxta valorẽ ex-
penſarũ. Excipiũt̃ tamen duo caſus ſu-
pra poſiti: ſcz cũ aliq̇d impignorat̃ mari-
to pro dote. Et cũ vaſallus impignorat
eccl̃ie feudũ qḋ tenet ab ea. Differũt aũt
hypotheca ⁊ pignus. hypotheca eñ di-
citur res imobilis ſuppoſita obligationi
ab hypos qḋ eſt ſub. ⁊ theſis poſitio. Pi
gnus vero ꝓprie dicit̃ res mobilis. quaſi
a pugno vel manu tradita. Sumit̃ etiaz
ꝓ re imobili. puta domo vl' agro differũt
tñ. q: ſi res ſuppoſita obligationi tranſit
in poteſtatẽ creditoꝝ: dicit̃ pignus. ſi ṽo
remanet apud debitorẽ dicit̃ hypotheca
ſed q̃tũ ad actionẽ nõ differũt ſed tm̃ in
§.xxx. voce. Quid ſi vendã p̄diũ tali ↄditiõe
adiecta ꝙ vſq₃ ad tot annos niſi reddã p̄
ciũ relinq₃ prediũ. Rñſio ſm Ray. h̄ nõ
eſt. mutuũ quare nec vſura. ⁊ emptor fa-
cit fructus ſuos quia venditio eſt. et hoc
intelligas niſi talis vẽditio fuerit in frau
dem vſurarum qḋ põt preſumi ſi modi-
cũ eſt p̄ciũ reſpectu valoris rei. extra ḋ em
ptione ⁊ venditiõe. Ad noſtrã. Etſi ſit in
pacto ꝙ reſtituat̃ aliq̇d plus q̃ fuit in p̄-
ciũ extra de pignorib⁊ ca. Uos. Item ſi
emptor conſueuit facere vſuras. idẽ Ho-
ſtieñ. ⁊ Berñ. Poſſet etiã poni ſignũ talẽ
ↄtractum non fieri in fraudem vſuraruz
eo modo ꝙ ponit ſcotus de pena conue-
nientiõali. vt tactũ eſt in p̄cedentib⁊. Si
eñ emens mallet quantũ in ſe eſt prediũ
abſolute emere q̃ cum tali conditione ſi-
gnum eſt ꝙ non vtitur tali cõditione in
fraudez vſure. Iſtud aũt ſm veritatẽ fit
in fraudem vſurarũ. qḋ fit in fraudem ca
nonis contra vſurarios editum. vt ſi vſu
rari⁹ ad ſue vſure palliationẽ. ne per ca-
nonem contra vſurarios editũ: poſſet in
poſterum conueniri ad reſtitutionem eo-
rum que habuit vltra ſortem. non vtitur
contractu mutui ſed emptionis. extra de
emptione Ad noſtram. ⁊ is qui habet ta
lem intentionẽ corruptã tenetur reſtitue-
re quicq̇d habuit vltra ſortez: quia fraus
⁊ dolus nemini patrocinari debent. vt
dicitur ibidem. Si vero ſine tali intenti
one emptor iuſtũ p̄ciũ ñ dederit tenet̃ iu-
ſtũ p̄ciũ ſupplere. aut totũ qḋ vltra ſortẽ
recepit reſtituere ⁊ ↄtractũ q̇tiare. vt di-
ctũ eſt in p̄cedẽtibus ſm Rich. Emens
quoq₃ ſcienter redditus a non habente
redditus vel hereditatem faciendo ſibi
obligari bona eius mobilia: in fraudem
vſure agit vſuram ſuaz contractu empti
onis palliando. vt videtur innuere Ro-
doneñ. Generaliter autem fit fraus cano
ni vel legi quando obſeruata ſuperficie
littere contra mentem legis venitur. extra
de priui. quanto. Circa predicta notan-
dum ſm Rich. ꝙ nullũ ius naturale nec
poſitiuale dictat ꝙ emens aliquã rem he
reditarie: tantũ pro ea teneatur dare q̃tũ
probabile eſt ꝙ ipẽ ⁊ eius ſucceſſores de
beant inde recipere. cum ratio naturalis
dictet ꝙ homo magis ſibi diligat illud
qḋ emit ⁊ preciũ qḋ inde dat q̃ ſuis here
dib⁊ ſic q₃ quoq₃ ſit licitũ emere ius ꝑcipiẽ
di certam q̃titatẽ pecunie ſup bona imo
bilia alicuius dum tñ non appareat ma-
nifeſte q̇s partez habeat notabiliter me-

lio:em.tamē ille contractus nō eſt ita de/
cens ſicut cōtract⁹ ꝑdialis.quia in fructi
bus ꝑdioꝝ multa poſſunt impedimenta
accidere:puta tēpeſtatꝫ:guerre:⁊ ſterilita
tis.que ꝑicula ſuſtinent emptores ꝑdio/
rū.Hec Rich.Quapropť debet fieri re/
miſſio venditori ſm ꝙ talia impedimēta
occurrunt.de quo vide in Aſter.li.iij.ti.
§.xxxi de emptione. Quid ſi vnus habet vi/
ginti capita ouiū:alius tondē vel decem
et cōmunicant eas ad inuicē.et ꝑiculū et
emolumētū ⁊ expenſas cōicant ꝓ rata:
Rñō ſm Rob.ꝙ non eſt cōtractus vſu/
re ſed ſocietatꝫ.et poſſunt etiā cōuenire ꝙ
de fetib⁹ recuperentur capita mortua:vľ ꝙ
de velleribꝰ ⁊ pellibꝰ emanť capita ad au
gmentandū gregē.Poſſunt etiam locari
aīalia pro frumēto vel alia re:dū tñ cō/
ductor non grauet.licitū eſt etiā appone/
re pactum de damno vľ lucro rei locate:
§.xxxij. ita tñ ꝙ vtrunqꝫ ſit rōnabile. Quid ſi
qs habēs viginti capita tradit alicui cu/
ſtodiēda ⁊ paſcēda ſub certa mercede vel
certa ꝑticipatōe ꝓuentuū gregꝫ.Reſpō/
ſio ſm Rob.Si dñs retinet ſibi ꝑiculū
animaliū:nō eſt cōtract⁹ vſure:ſed loca/
tionis.ſecus ſi nō retinet ꝑiculum:ſed im
putat cōductori.Et Notandū generaliť
in hm̄ōi cōtractibꝰ ⁊ cōſimilibꝰ ꝙ ſunt li/
citi qñ cōis eſt cōditio dantꝫ ⁊ accipiētꝫ.
ſecus eſt vbi videť melior cōditio vni⁹ q̄
alterius:ita ꝙ euidenter apparet notabi/
lis exceſſus vni⁹ partꝫ ad aliā:vt patet ꝑ
ea que dicta ſunt in ꝑcedentibꝰ a Rich.
§.xxxiij et Sco. Quid ſiquis dat certa capita
ouiū extim ata certo ꝑcio:hoc pacto ꝙ ru
ſticus nō accipiat aliquā vtilitatē donec
qui vēdit recipiat ꝑius totam ſortē:Rñō
ſm Rob.ꝙ iniquū eſt valde pactū.Sicē
etiā ſiqs paciſcaľ ꝙ anteq̄ ruſtic⁹ accipi/
at aliqͩ reſtaurabit ꝺ fetibꝰ oīa mortua.
In his eñ pactꝫ eſt q̄ſi tradere oues im/
§.34. mortales. Vtrū liceat cōmittere pecu
niam mercatori vel artifici ꝑ modū ſoci/
etatis:et inde lucrum accipe:Rñdeo ſm
Tho.in ſcd̄a ſcd̄e:ꝙ ille q̄ ſic cōmittit pe/
cuniā ſuam non transfert dñiū pecunie
ſue in illū ſicut in mutuo:ſed remanet ei⁹
ita ꝙ cum ꝑiculo ei⁹ mercator ꝺ ea nego/
ciaľ vel artifex opaľ.ideo poteſt licite ꝑtē
lucri petere inde prouenientꝫ tanq̄ de re
ſua.Cōcordat Rich.vt patet ex ꝑdictis.
quia capitale ⁊ lucꝝ ponunť ſub incerto.
et vt ſic nō ſit melior ꝑs vel cōdicio vni⁹
q̄ alterius. Poſſet aūt ſm Hoſtien.ſi §.xxxv.
eī pactū in contractu ſocietatꝫ ꝙ ad vnū
ꝑtinerēt due partes lucri ⁊ ad aliū tertia
ſm ꝙ plus cōfert ſocietati vel pecunia vel
opera. Vſurari⁹ manifeſtus ſm Hoſti.
diciť ꝑ euidentiā facti:puta quia mēſam
tenet paratā ad vſuram.vľ qͣ in iudicio
cōfeſſus vľ cōuictus Sacerdos recipiēs
oblationē vſurarij manifeſti:vel ipm̄ ad
ſepulturā recipiēs:debet manere ſuſpen/
ſus ab executione ſui officij donec ſatiſfa
ciat ad arbitriū epi.extra.c.Quia in obli
gatiōibꝰ.Nouo aūt iure ſacerdos talem
ſepeliens:eſt excōicat⁹ ipſo facto.extra de
ſepulturꝫ.eos.li.vij. Nō ſufficiat ꝙ vſu/ §.xxxvi
rarij manifeſti ſeu publici mādent in vlti
ma volūtate ꝺ vſurꝫ ſatiſfacere.ſed opor/
tet ꝙ de ipſis ſit ſatiſfactū ꝓut eoꝝ facul/
tates patiunť.vel ſaltē ꝙ illis qͥbꝰ facien/
da fuerit reſtitutio ſi ꝑñto ſint:vel ipſ ab/
ſentibꝰ:ordinario loci vel vices ei⁹ geren/
ti:aut rectori parochie ſit de reſtitutione
idonee cautū:alias nō ſunt ad cōfeſſiōes
aut ad ſepulturā admittēdi nec abſoluē/
di.Teſtamenta ꝗꝫ eoꝝ ſunt ipſo iure irri
ta:nec ipis debet aliquis aliter intereſſe.
extra.e.q̄ꝗ.li.vj. Illi aūt qui nō habēt
in facultatibꝰ ſuis vnde valeant reſtitue/
re:nō debent vlla pena mulctari.excuſat
eñ paupertas.extra ꝺ vſurꝫ.q.Tu. Et §.37.
Notādū ꝙ bona mobilia ⁊ imobilia vſu
rarij obliganť illis a quibꝰ vſure ſunt ac/
cepte.Vñ ſi mobilia nō ſufficiāt ad reſti
tutionē faciendam:poſſeſſiōes q̄ de vſu/
ris ſunt compate debent vendi:⁊ eaꝝ ꝑ
cia his a quibus vſure ſunt extorte reſti/
tui ſm quantitatē vſure accepte:vt dici/
tur ibidem.Multa ꝗꝫ dubia hanc mate
riā tangentia pñt patere ex duabꝰ q̄ſtio/
nibus ꝑcedentibꝰ.

Via in ꝑcedētibꝰ fuit de ludo a/ §.38.
q lee facta mētio:circa ipaꝫ aliq̄lr ē De lu/
inſiſtēdū.Vbi ſciēdū ꝙ lud⁹ alee do alea
generaliter ꝺr oīs ludus q̄ fortune viribꝰ rum.
innitiť.Prohibeť aūt talis ludus ⁊ iure
ciuili ⁊ iure canonico ne.ſ.fiat ī pecūia ſeu

ex cupiditate. Iure q̄dem ciuili.ff. de alea. z autentica de ſanctis epis.§. Interdici mus. Iure vero Can. ꝓhibetur.xxxv. diſt.eps.vbi ſic habet. Eps aut preſby ter aut diaconus alee aut ebrietati deſer uiēs aut deſinat aut inde dānet.i. depo natur. Subdiaconus aut lector aut can tor ſimilia faciens: aut deſinat aut cōione priuet. ſimilr z laicus. Qui igit tali ludo ex cupiditate deſeruit: mortaliter peccat. cū tales pene nō ſint imponēde niſi pro graui crimine.xj.q.iij. Nemo z ca. Null Nemo epoꝝ quēlibet ſine certa z manife ſta pcti cauſa cōione priuet eccleſiaſtica. ſub anathemate aūt ſine ꝯſcientia archi epiſcopi aut coepoꝝ nullū ꝑſumat pone re: niſi vnde canonica docet autoritas. qz anathema eterne eſt mortis dānatio. z nō niſi ꝓ mortali debet imponi crimine. z il lis qui aliter nō potuerūt corrigi. Null ſacerdotū quēꝗ̄ recte fidei hoiem ꝓ par uis z leuib cauſis a cōione ſuſpendat: ꝑ ter eas culpas pro quib antiqui patres arceri ab eccl'ia iuſſerunt cōmittētes. Et ſic iacet in tex. Dicit tū Rod. ꝙ ſm quoſ dam tunc tm̄ eſt mortale cum ducit in cō ſuetudinē. deſeruire ſiquidē ꝯſuetudinē importat. Secus eſſet ſi quis aliqñ non ex cupiditate ſed ꝓpter recreatiōez ſeu cauſa tedium vel triſticiam effugandi luderet. hoc tm̄ modo ludere nō eſt ꝓhibitū ſm Rich. hic z in quol. Unde.ff. de aleatori bus.lege vlnma. ꝯcedit talis ludus pro cōmuni ꝯuiuio faciēdo. Et ille qui hoc modo in illo lucratur: nō tenet reſtituere. maxime qñ ille qui amittit: notabilr non dāmnificat. ſed in re modica ꝑ compara tione ad ipm. Qd ꝓpter h̄ dico qz aliq̄d eſſet modicū diuiti qd multū eſſet paupe ri. De hoc dicit Hoſtien. ꝙ illi qui hmōi ludo ludunt in pecunia: cōmuniter ludūt ex auaricia. Quia vero ille ludus bono fi ne pōt fieri: ideo excuſantur a peccato ale arum factores. Et idē dicendū ſm Ray mūdū de factorib aut vēditorib gladio rū aut baliſtarū z ſimiliū quib hoies in terficiunt: niſi habeant corruptā intentio nem. puta faciēdo vel vendēdo vt hoies talia habeant ad abuſum. ſeu dando il lis quos eſtimant abuſuros. Sed de il lo qui lucrat in ludo taxilloꝝ vel alearū eo modo quo eſt ꝓhibitus Dicūt quidā ꝙ tenet reſtituere. qd ꝓbatur dupliciter. Primo qz vt dicit Ariſto. iiij. eth. Alea tor eſt illiberalis ſed illiberalis eſt q̄ reti net danda. ergo illud qd homo lucratur per ludū alearū nō debet retineri ſed da ri. Item non tm̄ ꝓhibetur ille ludus. ſed etiam ad quiſitio lucri per talem ludum. vt.ff. de aleatorib le. vl. Unde ſm leges pōt repeti vſꝗ̄ ad q̄nquaginta annos il lud qd amittit in ludo alearū. ergo ille q̄ per talem ludū lucrat reſtituere tenet. ſed iſte ratiōes nō cogunt. Ad primā di co ꝙ aleator dicit illiberalis. qz retinet ea que eſſent danda: non quidē de neceſſita te. ſed de ꝯdecentia z ꝯgruitate cū lucret ab his cū quib comedit z bibit. z ſic tur piter lucratur. Non aūt omnis qui turpi ter lucratur tenet reſtituere ea que ſic lu cratur. vt patz de meretrice que tm̄ mor taliter peccat. Ad ſecundā dicit Tho. in ſcda ſcde. ꝙ circa ea que per aleas acq̄ runt videtur eſſe aliq̄d illicitū ex iure di uino. ſcz ꝙ quis lucret ab his q̄ rem ſuā alienare nō poſſunt. ſicut ſūt furioſi z hu iuſmodi. z ꝙ quis trahat aliū ex cupidi tate lucrandi ad ludum: z ꝙ fraudulēter ab eo lucret. z in his caſibus tenet reſtitu ere. Aliquid aūt videtur vlterius illicitū ex iure poſitiuo ciuili qd ꝓhibet vniuer ſaliter tale lucrū. ſed quia ius ciuile non obligat omnes ſed eos ſolos qui ſūt hu iuſmodi legib ſubiecti. z iteꝝ per diſſue ſionē pōt abrogari. ideo apud illos qui ſunt hmōi legib aſtricti tenent vniuerſa liter reſtituere illi qui lucrant: niſi forte cō traria ꝯſuetudo preualeat. aūt niſi aliꝰ lucratus ſit ab eo qui traxit eum ad ludē dum: in quo caſu non tenetur reſtituere. quia ille qui amiſit non eſt dignus recipe re nec pōt licite retinere tali iure poſitiuo durante. vnde debet de hoc elemoſynā facere in hoc caſu. Hec tho. Concor. ſco. vt ptz ex queſtione penulti. ꝓcedente. vbi inter cetera dicit ꝙ forte illa lex nullibi ob ſeruat. Quidā vero aliter dicunt. ſed in hac materia ad ꝯſciētie ſecuritatē vide tur ſufficere tantoꝝ doctoꝝ ꝯcordia. Il lud aūt qd dicit Tho. ꝙ de iure diuino

De ludo alearum.

§.xxix.

§.xl.

§.xli.

tenentur reſtituere illi q̄ in alea lucrant̄ ab his q̄ rem ſuā alienare nō p̄nt.vt ſūt pu pilli ꝛ aliq̄ nullius rei diſpenſationē ſibi a ſuperiori cōmiſſam habētes ꝛ q̄ ex cupidi tate trahūt aliū ad ludū vi: dolo vel ni mia iportunitate vel q̄ fraudulēter lucrā tur. Pōt etiā ad ludos nō p̄hibitos exte di.vt p̄tȝ ꝑ ꝯditiōes q̄ ſm ſcotū requirunt ad directe ꝯtrahendum in illa queſtione poſitas.

q̄ſtio.iij. §.xlij. Quid de columba rijs: garēnis ꝛ venationibꝰ ac aialibꝰ nociuis. R̄ndet Aſter. ꝙ de tenētibꝰ colūbaria dicūt aliq̄ ꝙ ſi nō poſſint teneri ſine p̄iudicio ꝛ damno alte rius: mortalr̄ peccāt q̄ tenēt. quidā tñ cre dūt ꝙ colūbe plus p̄ficiūt terris q̄ȝ fre quētant ſterco:ādo ꝛ mala ſemina come dēdo q̄ȝ alias noceāt. vñ nō videt̄ tutum

§.xliij. ſup h̄ aliq̄d affirmare. De tenētibꝰ garē nas credūt aliq̄ ꝙ vbi dñi agroꝝ vicino rū ſolebāt agros in tāta libertate poſſide re ꝙ nō ogrebat eos cuſtodias in ip̄is ad hibere ꝓpter arcēda aialia hmōi garēnaꝝ.

De garennis. Illi q̄ hmōi garēnas de nouo ꝯſtituunt in p̄iudiciū ꝛ dānū alioꝝ: mortalr̄ peccāt ꝛ tenent̄ dānificatis ad intereſſe. Idem etiā credūt de veteribꝰ garēnis niſi ꝓba biliter p̄ſumat̄ ꝙ aliq̄ terras vicinas hu iuſmodi garēnis a dñis illaꝝ garennaꝝ acceperint excolēdas: ſciētes ꝯditiōes ga rēnaꝝ.ſcȝ ꝙ habētes p̄dia vicina tenent̄ cuſtodire ſata ꝓprijs expēſis ab aialibus hmōi garēnaꝝ.ꝛ ꝙ nō liceat capere vel in terficere hmōi aialia.q̄ȝuis inuēta in p̄e dijs ſuis ꝛ dānū ibi facientia. Si queratur vñ hec ꝓbabilr̄ p̄ſumi pñt. R̄ndeo ꝙ ex multo cōmodo q̄d ꝯſeq̄ ꝯſueuerūt ex ne moribꝰ illis habētes iuxta eas. vel q: mi norē penſionē ſoluūt de p̄dijs vicinis ga rēnis q̄ȝ de multū remotis: ꝛ forte ab ini tio ꝯſenſerūt grauari in vno q: etiā leua bant̄ in alio. Venatores aūt q̄ cōculcant agros ꝛ vineas alioꝝ: quoꝝ canes occi dūt anſeres ꝛ oues ꝛ agnos paupeꝝ: te nent̄ reſtituere extimatiōeȝ dāni. al's mor taliter peccāt: niſi ita modicū dānū eſſet ꝙ ꝓbabiliter p̄ſumeret ꝙ nō curarēt illi

§.xliiij. quibꝰ fieret. Hec aſtexa. Tenētes etiā fera aialia cuiuſmodi ſunt viſus ꝛ lupus qui in publico teneri nō debēt. vel aialia nociua que ꝯtra naturā mouent̄ cuiuſmo di eſt bos cornupeta: tenent̄ de dānis p ea illatis. extra de iniu. ꝛ dāno da.ca. vl. q: qui dat occaſionē dāni: damnū dediſ ſe videt̄. vt ibi dicit̄. Eſt quoq̄ vena §.xlv. tio oibꝰ interdicta: ſi fiat tp̄e quo hoīes debent eſſe in eccl'ia ꝛ orare. lxxxvj. diſt. An putatis illū ieiunare q̄ p̄mo diluculo nō ad eccl'iam vigilat. ſȝ ſiluas ſaltuſq̄ ꝯluſtrat niſi eſſet neceſſitas. vt ſi fames vrgeret vel beſtie vaſtarent hoīes vel ſe getes. Alijs aūt tp̄ibꝰ licita eſt laicis: ſed clericis illicita. tamē cauſa ſanitatis ꝛ re creationis eſſet eis licita niſi eſſet nimis frequētata aut damnoſa. ex. de cle. ve. c. j. ꝛ ij vbi dicit̄ tales ab officio debere ſuſ pendi. Epiſcopis vero eſt oino p̄hibi §.xlvj. ta ſm gloſam ibidem. ꝓ quo adducitur illud q̄d ponit̄. xxxiij. diſt. ca. j. de quodā epo qui excōicari iubetur: ꝛ a miniſterio ceſſare: niſi ſe corrigat. In oppoſitū tamē eſt Hoſtieñ. Ad illud aūt q̄d obijcit̄ de illo epiſcopo dicit ꝙ non erat tantū vena tor: ſed incōtinens ꝛ negligēter ſe habēs in cura paſtorali. vt patȝ ibidem. Unde dicit idem iudiciū eſſe de epiſcopis ꝛ cete ris clericis: ita tamen ꝙ non p̄ſicantur cū canibus ꝛ auibꝰ q̄ñ debent viſitare. ex tra de cenſibus. Cum apoſtolus.

Truȝ damnificās v alium in bonis perſone. puta qō.iiij. corpis ꝛ anime teneatur reſti tuere. R̄ñſio. Nullus pōt aliū damnifica re in bonis anime niſi diſpoſitiue. ſcȝ euȝ §.j. inclinando verbo ꝛ exemplo ad peccan dum. ꝛ ideo talis reſtituere tenetur ſcȝ eū diſponēdo ꝓut pōt ad bonū verbo ꝛ exē plo p̄o eo orando. vel oroñes ꝓ eo impe trando. ſm Rich. ꝛ Scotum. vj. q. j. Ex mento. Deteriores ſūt qui vitā moreſq̄ bonoꝝ corrūpūt q̄ȝ qui alioꝝ p̄dia ſub ſtantiāq̄ diripiūt. de hoc dicit Alber. ꝙ non tenet̄ homo p̄o quolibet manifeſto peccato manifeſtare penitentiam. ſed qui ſcandalizauit in cōmuni: tenetur ad oſten ſionem boni exempli: ita ꝙ p̄ſumi de beat de preteritis egiſſe penitentiā. ꝛ hoc

ſufficit. De bonis vero corporis dicit
§.ij. ſcotus ꝙ damnificans aut infert vltimuꝫ
damnū ſcꝫ morte aut aliqͦd damnū citra
vltimū. ⁊ hoc dupliciter. vel irremediabi-
bile vt in mutilatione aut remediabi-
le: vt in vulneratione vel alia leſione cura-
bili. Et ſi in mutilatione: dupliciter. quia
vel eſt enormis que ex toto impedit ali-
quem actum humanum qui competeret
homini ſm iſtam partem amputatā: vt
in amputatione manus. Vel non enor-
mis id eſt nō impediens actum humanū
id eſt amputatio digiti vel alicuius par-
tis eius. De primo damno ſcꝫ vite abla-
tione regulariter in multis cōmunitatibꝫ
ſtatuitur lex talionis. vt homicida moria-
tur: ⁊ rationabiliter. quia hoc non ſolum
competit legi moyſaice ⁊ rationi natura-
li. ſed etiam approbatum eſt ⁊ confirma-
tum in lege euangelica a chriſto dicente.
Omnis qui gladio occidit gladio peri-
bit. Et debet homo patienter ſoluere pe-
nam illam ꝙ ſi alicubi non ſit ſtatuta nul-
lus dꝫ eaꝫ ſibi inferre. qꝛ nullus debet eſ-
ſe homicida ſui ſine ſpeciali mandato dei
ſed expedit ei vt exponat vitam ſuam in
cauſa iniuſta contra inimicos eccleſie ꝓ
reſtitutiōe faciēda illicita illi cuꝰ vitā abſ-
tulit. Et ſi nec tantam reſtitutionē facere
velit: non poteſt eſſe omnino immunis a reſti-
tutione. ſicut quidā fatui abſoluūt homi-
cidas non oſtendentes eis reſtitutionem
neceſſario incūbentē quaſi facilius poſſit
tranſire homicida ꝙ̄ (vt ita dicam) canici-
da. quia ſi aliquis occidiſſet canē vel bo-
uem proximi: nō abſolueretꝰ ſine reſtituti-
one. Tenetur igitꝰ ad ſpecialē reſtitutiōeꝫ
faciendā equipollētē vite quā abſtulit ſi-
cut poteſt eſſe equiualentia in talibꝫ. Nec
hoc ſolū: ſed ſi interfectꝰ ſuſtentabat ali-
quos. puta patrem aut matrē vel ꝓpin-
quos: tenetur interficiēs omnibꝫ illis ad
tantam reſtitutionē quantā eis abſtulit
per interfectionem illius ꝑſone. Et quia
vix poſſet aliqͦs digne cōpenſare per acti-
ones illō qͦd abſtulit homicida: expediret
ſimplr aie cuiuſlibꝫ talis ꝑſoluere ꝑ paſ-
ſiones voluntarias vel patiēter ſuſceptas.
vt ſcꝫ occideretꝰ ꝓ homicidio. ⁊ ideo optime
ꝓuiſum eſt cōmunitati vbi ſtatuitꝰ lex ta-
lionis ī cauſa homicidij. Patet enī ꝙ̄ tm̄
deus deteſtatꝰ homicidiū in dauid: q̄ vo-
lens edificare deo templū fuit ꝓhibitus
ab eo. qꝛ fuerat occiſor multi ſanguinis
humani: licꝫ iuſte occidiſſet. Igitꝰ ſi iuſtꝰ
occiſor nō acceptatꝰ ad cultū diuinū: iniu-
ſtus occiſor vbi apparebit? Hoc aūt qͦd
dictū eſt: dictum eſt de iniuſte occidēti.
De alia damnificatione. ſcꝫ mutilati- §.iij.
one enormi vel nō enormi cōmuniter ī ec-
cleſia nō imponitꝰ reſtitutio: niſi pecunia-
ria. Iſta debet reſpondere nō tantū da-
mno qͦd quis intulit per mutilationem
pro toto tēpore futuro quo vſurus erat
membro abſciſo ſed etiā expēſis appoſi-
tis in curatiōe. Et hoc dicit ca. j. extra de
iniu. ⁊ dāno dato in gloſa. vltra placatio-
nē ipius leſi. q̄ requireretꝰ etiā ſi ñ eēt talis
mutilatio ⁊ ꝯſolationē ipius afflicti qꝛ ꝑ-
petua deſolatio eſt ſibi de tali mutilatiōe
Plus etiā ponderāda eſt mutilatio pau-
peris ꝙ̄ diuitis. qꝛ magis indigebat par-
te abſciſa ad victū neceſſariū ꝯquirendū
licet ex alia parte ſit aliqua conditio pre-
ponderans. ſcꝫ dignitas perſone. ſed hoc
paruum eſt reſpectu pͥme ꝯditionis. Hec
ſcotus. Et notandū vt idē doctor di- §.iiij.
cit ꝙ licꝫ iudicialia legis moyſaice nō ſint
obſeruanda vt a moyſe ſtatuta. quia hoc
eſſet iudaizare. debent tñ obſeruari ſi ab
eccleſia ſtatuantꝰ. ⁊ ſic in decretalibꝫ accipi-
untꝰ multa iudicialia legis moyſaice. cu-
iuſmodi ſūt hec prima capitula. extra de
iniurijs ⁊ dāno dato. que ſumuntꝰ ab. exo-
do. ⁊ ſūt hec. Si rixati fuerint hoīes ⁊ ꝑ-
cuſſerit alter proximum ſuuꝫ lapide vel
pugno: ⁊ ille mortuus non fuerit ſed ia-
cuerit in lecto: qui percuſſerit operas eiuſ
amiſſas ſcilicet ⁊ impenſas in medicos re-
ſtituet. Item Si quis aperuerit ciſter- §.v.
nam ⁊ foderit ⁊ non operuerit eam: ceci-
deritꝙ̄ bos vel aſinus in eam dominus
ciſterne reddet precium iumentoꝝ. quod
autem mortuum fuerit ipſius erit. ⁊ in-
telligitur de ciſterna aperta in publico.
Item Si bos alienus cornupeta eſſet §.vj.
ab heri ⁊ nudiuſtertius ⁊ non cuſtodiuit
eum dñs ſuus: ſed bouem aliū occiderit:
reddet bouem pro boue. ⁊ cadauer inte-
grū accipiet. Item Si leſerit quiſpiaꝫ

agrum vel vineã: ⁊ dimiſerit iumentum
ſuũ vt depaſcat aliena. ꝑ dãno extimatio
§.viij. nem reſtituet. Item Si egreſſus ignis
inuenerit ſpicas ⁊ comphẽderit aceruos
frugũ ſiue ſtantes ſegetes in agris: red-
det damnũ qui ignẽ ſuccẽdit. hoc intelli-
gitur ſm gloſam ſi fuit in culpa dum ap-
poſuit ignem: nec adhibuit diligentiam
quã debuit. alias ſi nihil de ꝯtingentibꝫ
omiſiſſet non teneretur.

Irca diſtin-

Di. xvj c ctionẽ. xvj. Quero vtrũ iſta
§.j. tria. ſcʒ ꝯtritio: ꝯfeſſio ⁊ ſa-
tiſfactio ſint partes penitẽtie. Qꝛ nõ. Pec
catũ eſt ſimplex defect⁹. ergo põt ei cõpe-
tere ſimplex remediũ. nõ ergo integratur
§.ij. ex tribꝫ partibꝫ In oppoſitũ eſt magr̃
in lr̃a ponẽs hec tria ad ꝑfectionẽ penitẽ-
tie requiri. Ad iſtam queſtionem dicit
ſcotus ꝙ ſicut dictũ eſt diſt. xiiij. Peniten
tia virtus eſt quedam particularis iuſti-
cia habitualiter inclinans ad infligendũ
ſibi volũtarie penã vindicatiuã ꝓprij pec
cati cuius ꝓprius actus elicitus eſt q̃ddã
velle imperatiuũ pene vt vindicãtis cul-
pam. effectus autem illius actus eliciti eſt
actus aliquis imperat⁹. vel actus aliqui
ad quos ſequit̃ pena vindicatiua. Non
enim poteſt volũtas per actũ volendi im
perare penam niſi prius imperãdo cauſã
pene. qꝛ paſſiões n̄ ſſt ĩ ꝑtãte volũtatꝫ niſi
§.iij. mediantibꝫ actibꝫ. Ad ꝓpoſitũ dicit ꝙ tria
p̄dicta non ſunt partes penitẽtie virtutꝫ.
qꝛ penitẽtia eſt habitus ꝑmanẽs. ꝯtritio
autẽ ꝯfeſſio ⁊ ſatiſfactio habent eſſe in fi-
eri. ꝑmanẽs aũt nõ ꝯſtat ex partibꝫ habẽ
tibus eſſe in fieri. ſed bene poſſunt poni
partes actus imperati a penitentia vir-
tute iſto modo. Iuſticia enim cõmutati-
ua vniuerſalr̃ reſpicit equalitatem in cõ-
mutatione ſm rectam rationẽ. hoc modo
iuſticia punitiua que eſt quidem cõmuta
tiua in punitione reſpicit penam equalem
ſiue cõmenſuratã illi culpe. ⁊ hoc ſm re-
ctam rõnem illius legis ſm quã ipa eſt
vindicatiua. Lex aũt iſta ſm quã penitẽ-
tia virtus eſt vindicatiua dictat culpam
debere ordinari. ⁊ ꝑ penã intrinſecã triſti
cie. ⁊ ꝑ penã extrinſecã duplicẽ. ſcʒ verecũ
die ⁊ afflictionis corꝑalis: ſicut colligitur
ex diuerſis ſcripturis que ꝯtinẽt legẽ iſtã
ergo iſta pena q̄ correſpõdet culpe integrat̃
ex talibꝫ penis. Et ſimilr̃ cauſa ꝓxima iſti
us pene oportet ꝙ integret̃ ex cauſis ꝓprijs
iſtarũ penarũ. Cauſa enim ꝓpria interior
triſticie ẽ deteſtatio ſeu nolitio pcti a ſe cõ
miſſi preſuppones ꝯſiderationẽ eiuſ. Iſte
igr̃ actus qui ẽ cauſa ꝓxima triſticie dicit̃
ꝯtritio. ſcðs actus qui eſt cauſa proxima
erubeſcentie dicit̃ ꝯfeſſio. vbi peccatũ oc-
cultũ ꝓpalat̃ hoi. cauſa vero ꝓpria tertie
pene eſt opus laborioſũ ſeu penale. Iſta
igit̃ tria ſunt partes vnius cauſe ſufficien
tis ꝓxime reſpectu pene ꝯdigne peccato.
ſeu actus imperati a penitentia virtute.
Nullo aũt modo ſunt partes penitentie
ſacramẽti q̄ eſt abſolutio ſacerdotis fa-
cta certis verbis. vt dictũ eſt diſtin. xiiij.
Huius eñ nulla pars eſt ꝯtritio que eſt
quoddã ſpũale in anima. neqꝫ ꝯfeſſio qꝛ
nihil eſt ipſius ſententie ſacerdotis. ſʒ eſt
actus rei ſe accuſantis: neqꝫ ſatiſfactio: ſʒ
ſequit̃ iſtam abſolutionẽ ſacramentalem
hec tñ tria ad ſacramentũ penitẽtie ad h̃
vt digne recipiat̃ requirunt̃ vt p̄uia vel ſe
quẽtia. Simplr̃ eñ requirit̃ confeſſio. qꝛ
ſacerdos nõ abſoluit arbitrarie niſi reus
fuerit prius accuſatus in foro illo. Non
eſt etiã vtilis iſta abſolutio niſi in ꝯfitẽte
p̄cedat aliq̄ ꝯtritio vl̃ attritio ſeu diſplicẽ
tia aliq̄ que virtute abſolutiõis fit ꝯtritio
vt dictũ eſt in p̄cedentibꝫ. Satiſfactio au
tem debet ſequi ſacramentũ penitẽtie ad
hoc vt habeat efficaciã. ⁊ hoc in re vel in
voto: niſi iudex poſſet perpendere penas
iſtas p̄cedentes eſſe ſufficiẽtes ad totalis
pene ſolutionẽ. Iſta eñ ſentẽtia ſacerdo
tis ſic abſoluit a debito pene eterne ꝙ tñ
ligat ad ſolutionẽ pene tꝑalis. Ad ar-
gumentũ dico ꝙ nõ ſequit̃ ſi peccatũ ſit
ſimplex ꝙ etiã mediũ ſit ſimplex. Iuſte eñ
põt legiſlator ſtatuere multas partiales
penas correſpõdere tanq̃ vnam vindictã in
tegram vni peccato.

Trum neceſſe ſit

v dolorẽ ꝯtritiõis eſſe maximũ q.ij.§.j.
Qꝛ non. qꝛ tũc pauci eſſent cõ-

tritu. Pauci enī ſunt ꝗ mallent eſſe ceci ꝙ̄
§.ij. nunꝙ̄ peccaſſe. Cōtra. Dolor fundat᷑
in amore ſm Aug. ſed dei amor eſt ma/
ior amore omnis creature. ergo dolor ex
amiſſione dei eſt maior omni alio dolore
ꝺ dolo Rñdeo ſm Bonauē. ꝙ dolor poteſt ſu/
re ꝑ pec mi dupliciter. Uno mō pro diſſenſu ſeu
catꜩ ne/ diſplicēcia volūtatꜩ. Alio mō pro paſſi/
ceſſario one reſultāte in ſenſualitate ex illo diſſen
ſu: ꝑ quam ꝓrūpit homo in lachrymas.
Si dolor ſumat᷑ hoc ſecundo modo: nō
eſt neceſſe magis dolere de pctō ꝙ̄ de re
temporali. nec etiam neceſſe eſt dolere. q2
non eſt in poteſtate cuiuſlibet talis dolor
Si vo ſumat᷑ ꝓ diſplicētia ratiōis: ſic mē
ſurat᷑ ſm quantitatē charitatis que ven/
dicat ſibi dñium in corde ꝙ̄diu eſt. Uñ
ſicut ad hoc ꝙ aliqͥs habeat charitatem:
neceſſe eſt ꝙ diligat deuꜩ ſup oīa ita ꝙ ꝓ
nullo damno vel cōmodo velit offende/
re deū: ſic pctm̄ tantū debet diſplicere ra/
tioni ꝙ nullo cōmodo vel incōmodo ve/
lit in eū cōſentire vel cōſenſiſſe. qm̄ volū/
tas que ex aliqua cauſa cōſentit in pctm̄:
iuſta non eſt. Sicꝫ tn̄ non oportet haben
tem charitatē velle mori pro chrō: ſed in
caſu. ſ. quādo oportet ipm̄ amittere cha/
ritatē vel vitam. tunc reqͥrit᷑ magis velle
mori pro chriſto ꝙ̄ charitatem amittere.
Sic in ꝓpoſito dicendū ꝙ in caſu in quo
oportet conſentire in peccatū vel toleran/
tiam pene: quilibet tenet᷑ ꝑeligere penam
ꝙ̄ velle peccare vel peccaſſe. Preter autē
caſū neceſſitatꜩ ꝑeligere oēm penā eſt ꝑfe
cte vtutis. dubitare vo eſt infirmitatꜩ. q2
timor naturalis valde facit dubitare. et
iſta dubitatio ſimul pōt ſtare cum chari
tate. Sed ꝑeligere culpaꜩ alicui pene: eſt
iniqͥtatꜩ: ſi ſit cū deliberatiōe. qꝛ volūtas
eſt iniqua que pctm̄ vult vel abſolute vl'
condicionaliter. Uñ periculū eſt ꝛ ſtulti/
cia querere hoc ab aliꝗ infirmo vel a ſeiꝑ
pſo. quia hoc eſt hoiem ponere in tenta/
tionem. Per hoc patet ad argumentū
Nota in oppoſitū in ꝗ dicebat᷑ ꝙ pauci vel nul/
li mallent eſſe ceci ꝙ̄ peccaſſe. Si enī in
neceſſitate eſſent poſiti. ſ. ꝙ vel a deteſta/
tione pctī interiori deſiſterēt: vel oculos
amitterent: neceſſario haberent ꝑeligere:
nūc aūt nō habēt. Hec Bonauē. Tho/

mas cōcordans in ꝗdam ꝗdlibeto dicit: ꝙ
cum cōtritus teneat᷑ ex charitate plus di
ligere deū ꝙ̄ ſeipm̄. peccare aūt eſt facere
contra deum, penā aūt ſuſtinere eſt cōtra
ſeipm̄. ideo oportet ꝙ cōtrit᷒ quālibet pe
nā ꝑeligat culpe. ſed tn̄ deſcendere i ſpeci
ali ad hanc penam vel ad illā non tenet᷑.
imo ſtulte faceret ſiqͥs ſe vl' aliū ſollicita/
ret ſup hmōi particularibꝫ penis. Et no
tandū ꝙ diſplicētia ſumit᷑ a doctoribꝫ
qñꝙ̄ ꝓ actu nolitionis pctī. qñꝙ̄ vo pro
paſſione triſticie cōſequente.

Trū cōtritio poſ/ q.iij.

V ſit eſſe nimia: Rñſio ſm Tho
mā in.iiij. ꝙ contritio ex parte
doloris qui eſt in rōne. ſ. diſplicentia pec
cati inꝙ̄tum eſt offenſa dei nō poteſt eſſe
nimia: ſicut nec amor charitatꜩ dei: ꝗ in/
tenſo: diſplicētia peccati intendit᷑. ſed ꝙ̄/
tum ad dolorem ſenſibileꜩ poteſt eſſe ni/
mia: ſicut etiā exterior corpis afflictio: vt
ieiuniū ꝛ hmōi. In his enī omibꝫ debet
accipi ꝓ menſura debita ꝯſeruatio ſubie
cti. ꝓpter qđ dicit᷑ in epiſtola ad Rhom.
Rationabile obſequium veſtꝝ. Hoc autē
ſm Rich. eſt intelligendū: ſi hominis volū
tas ex intentione ferret᷑ ad ꝓcurandū ta/
lem paſſionē ad hoc vt ipſe moreret᷑. Si
enī penitens preter intentū ex vehemen/
tiſſimo dei amore tāvehementer doleret
de pctō ſuo ꝙ ex hoc cauſaret᷑ in appetitu
ſenſitiuo tāvehemēs dolor ꝙ corrumperet
armoniā corpis neceſſariā ad vitam: nō
eſſet exceſſiu᷒ in genere morꜩ: nec ꝑfectiōi
penitētie derogās.

Trū ſpecialis con q.iiij.

V tritio de quolibet pctō morta
li reqͥrat᷑: Reſpōſio ſm Tho.
ꝙ ꝙ̄tum ad ꝓnaptū cōtritiōis. ſ. cum qͥs
de pctīs ſuis cogitat et dolet. etſi nō do/
lore cōtritionis: ſalteꜩ dolore attritionis.
ſic oportet ꝙ ſit ſpecialis de ſingulis pec
catis que qͥs in memoria habet. ſed ꝙ̄tū
ad terminū qui ſcꜩ eſt dolor iā gratia for
matus: ſufficit ꝙ ſit vn᷒ dolor cōmunis
de oibꝫ peccatis. Tunc enī ille mot᷒ agit
in vtute omniū diſpoſitionū precedentiuꜩ.
De hoc nota ea ꝗ dicta ſunt. j. q. diſt. xv.

Ponit aũt differentiã inter attritionẽ et contritionẽ: di. ꝙ ſicut in corꝑalibꝫ attri/ta dicunt̃ que aliq̃ modo ſunt cõminuta: ſꝫ non ꝑfecte. Cõtrita ỽo q̃n oẽs par/tes ſimul et ꝑfecte trite ſunt. ſic in ſpũali/bus attritio ſentit q̃ndam diſplicentiam de pctis: ſed nõ ꝑfectam. cõtritio ỽo ꝑfe/ctã De pctis aũt oblitꝭ (vt dicit Petrus de Tharentaſia) ſufficit cõtritio generaľ cũ conatu ad recordãdũ ⁊ dolendũ. Nec ſolum de peccato oblito debet q̃s in ge/nerali dolere: ſed etiã de obliuiõe eiuſdẽ que ex negligentia cõtingit.

q.v. Qua ỽo vt dicit ma/giſter: ludi ⁊ ſpectacula ſũt ve/re penitentie impedimẽta: de ipſis eſt aliq̃d dicendũ. Poteſt eñ ludus

De ludis. bene ⁊ male fieri. Et ideo circa ludũ po/nit ab Ariſtotele.iiij.Eth. virtus eutra/pelie moderans inter duo extrema. ſ. bo/molchũ ſe in ludo exceſſiue habentem: et agreſtẽ nullo mõ ludere volẽtẽ. Eſt nãq ludus neceſſarius ad tollẽdũ tediũ ⁊ fa/tigationẽ: et ad p̃ſentꝭ vite fragilis recre/ationẽ. Dicit̃ aũt eutrapelia ab eu qḋ eſt bonũ. et tropos qḋ eſt verſio. quia eutra/pelus bene conuertit dicta ⁊ facta hoim in ſolaciũ verbis ⁊ factis iocoſis tam ſuis q̃ aliorũ modeſte ſeu prudẽter vtẽdo ſic ꝙ ex hmõi audientes nõ ꝯtriſtant̃: nec ex modo dicẽdi: nec ex intentione dicentis. Bomolchus autẽ q̃ in ludis excedit eſt alijs oneroſus. inſidiat̃ eñ ỽbis et factis eoꝝ cum q̇bus cõuerſat̃: nitens aliq̇d ca/pere quod poſſit in riſum conuertere. nec curat ſi aliq̃ exinde cõtriſtent̃: dum tñ ali/os faciat ridere. licꝫ aũt ſit importun⁹: eſt tñ min⁹ malus deriſore. quia deriſor in/tendit alioꝝ cõfuſionẽ: hic aũt riſum ⁊ ſo/laciũ. Agreſtꝭ ỽo videt̃ abhominari ludum qui ad vitã hũanã neceſſari⁹ eſt. vñ defi/cit in dicẽdo ⁊ audiẽdo. neq eñ dicit ali/q̃d ridiculũ. i. trufam: vel verbum riſu di/gnũ. ſed talia dicentibꝫ moleſtus eſt: ⁊ in oibus que dicunt̃ triſtis. Ad euidẽtiã

§.ij. predictoꝝ Notandũ ẜm Thom. in ſcḋa ſcḋe ꝙ in ludo põt eſſe viciũ ẜm exceſſum Uno modo quãdo q̃s ad ludũ aſſumit turpia ỽba vel facta que vergũt in proxi/mi nocumentũ que de ſe ſunt pctã mor/talia. et ſic exceſſus ludi eſt pctm̃ mortale Alio modo quãdo nõ eſt cũ debitꝭ circũ/ſtantijs: puta quia nõ competit loco: tpi ſeu ꝑſone. Et hoc q̇dem poteſt q̃nq eſſe mortale ꝓpter vehementiã affect⁹ ad lu/dum: ita ꝙ q̇s cõtra p̃ceptũ dei vel eccle/ſie talibus vti nõ refugiat. Q̃nq aũt eſt veniale. ſ. quãdo quis nõ tantũ afficit̃ ad ludum ꝙ ꝓpter hoc vellet cõtra deũ cõ/mittere pctm̃. Poteſt etiã in ludo eſſe vi/cium ꝓpter eius defectũ. nam contra hu/manã rõnem eſt vt aliq̇s ſe oneroſũ exhi/beat: puta dũ nihil delectabile exhibet: ⁊ delectationes impedit alioꝝ. ſed quia lu/dus nõ ꝓpter ſe querit̃ ſed ꝓpter operatio/nem: ideo defectus ludi minus eſt vicio/ſus q̃ exceſſus. Vñ phus dicit. ix. Eth. ꝙ paꝝ de delectatiõe ſufficit in vita. Hec

Tho. De ſaltatione ỽo ſeu ioculatiõe §.iij. choreali Notandũ ꝙ põt eſſe licita vľ il/licita ẜm ea q̃ dicta ſunt de ludo in gene/rali. De quo dicit Alber. in. iiij. ſniaꝝ. ꝙ chorea ⁊ hmõi ludi ſiue fiant cantu ſiue muſicis inſtrumentꝭ: ẜm ſe nõ ſunt mali. quia poſſunt bene fieri: ſi fiant cũ debitꝭ circũſtãtijs: vt tpe debito. ſ. leticie. ſicut in nuptijs vel aduentu amici de terra lon/ginqua: vel liberatiõe hominis: vel patrie et hmõi. et ſic de alijs debitis circũſtan/tijs. Poſſunt etiã eſſe mali ex circũſtãtia: vt ſi fiant tpe triſticie vel penitentie: aut a ꝑſonis eccleſiaſticꝭ: ſeu cũ cantilenis tur/pibꝫ: precipue ſi fiant mala intentiõe. vicꝫ ad ꝓuocandũ ad libidinẽ. Predictis cõ/cor. Alex. in. ij. ſentẽtiaꝝ. dicẽs ꝙ ſaltatio vľ ioculatio poteſt eſſe cauſa exercitij. et hȯ modo ad artẽ ꝑtinet: et eſt indifferẽs ad meritũ vel demeritũ. Si aũt fiat ex ſpũa/li mentꝭ iocũditate: ibi meritũ conſiſtit. et hoc modo ſaltauit Dauid coraꝫ archa dñi et luſit in ſignum humilitatis et ſpi/ritualis iocunditatis. Poteſt etiam fieri ad tollendũ faſtidiũ ſeu ad nature recre/ationem. Et ſic ꝑtinet ad virtutem cõſue/tudinalem vel moralẽ que dicit̃ eutrape/lia. Poteſt etiã prouenire ex mentis laſci/uia. ⁊ tunc aliq̃n ibi eſt pctm̃ veniale: ali/q̃ndo mortale. Eſt tamen ibi veniale pec/catum ſi imoderata vel inepta leticia (ex

qua originem duxit) nō pferaꝛ incōmu-
tabili bono: ſed fiat cōuerſio ad cōmuta-
bile bonū citra deum. Si vero fiat in con-
temptū dei: vel pferaꝛ incōmutabili bo-
no: erit ibi mortale peccatū. Et de ſalta-
tione: ioculatōe: vel riſu hoc modo ſum-
pto intelligiꝛ illud Luc. vj. Ue vobis q
ridetis. Ue enī cōminationē pene eterne
ſignificat q pro pctō mortali debeꝛ. Hec
Alexander. Intelligo aūt ibi eſſe cōtem-
ptum dei ſi fiat ad ſe vel alios ꝓuocādū
ad libidinem diuinis mādatꝫ repugnan
tem aut ſi aliquis ſic afficereꝛ hmōi ludo
ꝙ nō curaret ab illo abſtinere: etiā ſi illud
ſciret eſſe cōtra diuia vel eccleſiaſtica mā-
data. Eſt quoqꝫ ꝯſuetudo choreādi val
de periculoſa. et a taliū ſpectaculis cauē-
dum: cum dicat Hiero. Non credā viro
ſi dicat ſe a talium ſpectaculis illeſū eua-
§.iiij. ſiſſe. Quia etiam negociatio et militia
impediūt penitentiā Notandū ſm Bo-
nauē. ꝙ militia: negociatiōe: ⁊ officio telo
nei: ſiue vectigaliū exactiōe a q dr Mat-
theus publicanꝰ: poteſt quis recte vti ſi
faciat eo modo quo inſtituta ſunt. ſi mi-
les neminē iniurieꝛ: negociator neminem
circūueniat: et teloneariꝰ nō exigat vecti-
gal īmoderatū: ſed qd inſtitutū eſt ex cer
ta cauſa et vtili. Sed in his ſunt multe
abuſiones. vtꝫ in militia violētie: in ne-
gociatione deceptiōes. in alijs imodera-
te exactiones. Et ideo dicit Grego. Non
penitet qs ꝗſqꝫ dimittat hec. ſ. qꝫtuꝫ ad
abuſiones. Illud qꝫ vbū Gregorij: Fal
ſas penitentias dicimꝰ que nō ſm auto-
ritates ſanctoꝝ ꝓ q̄litate criminū impo-
nunꝛ: eſt intelligendū ſm Rich. non q ad
penitētie q̄ntitatē a canonibꝫ taxataꝫ: ſed
qualitatē. de quo nota ea que dicta ſunt
j. q. di. xv. Siqͥdem hmōi pnie ſm Bo
nauen. nō oibus ſunt imponēde ſed inſi-
§.v. nuande vt criminis grauitas appareat.
Imponiꝛ aūt ꝑ canones ꝓ pctō mor-
tali regulariter pnia ſeptennis. xxiij. q. j
Hoc ipm. Pro qbuſdam aūt pctis qn̄qꝫ
imponiꝛ maior: qn̄qꝫ minor. Nūc vero ſūt
arbitrarie. extra de pe. ⁊ remiſ. Deus qui
eccleſiam. Sunt enī moderāde ꝑ diſcre-
ti ſacerdotis arbitriū: cōſideratis varijs
ꝑſonarum circumſtantijs: ꝓut ſaluti pec-
catoris videbitur expedire. Debet aūt ſa
cerdos ſic dicere penitenti ſm Hoſtieñ.
Chariſſime tu feciſti tot et talia peccata:
et ꝓ quolibet deberes ſic penitere: ſed for
te ad hoc tua vita non ſufficeret. Iniun-
go tamē tibi penitentiā talem pro omni-
bus. Concedo etiā tibi ꝙ omnia bona q
feceris tibi proſint ad remiſſionē pctōꝝ.
Ut enī dicit Tho. in quadaꝫ. q. de qdl.
bona ſic iniuncta etiam generaliter ex vi
clauium accipiunt maiorē vim ad expian
dū culpam ꝑteritā: licꝫ non habeant ma-
iorem vim ad prebendū remedium con
tra culpam futuram. Eſt quoqꝫ intelligē
dum dictum hoſtieñ. non de debito ne-
ceſſitatis: cum penitentie nunc ſint arbi-
trarie: ſed de debito congruitatis. Con-
gruum enī eſt intimare peccatori ad oſtē
dendum criminū grauitatem ꝙ pro ma-
ioribꝫ criminibꝫ penitentia ſeptennis im-
poniꝛ ſm ius canonicum.

Circa diſtin di. xvij.

ctionē. xvij. q̄riꝛ Utrū neceſ-
ſariū ſit peccatori cōfiteri oia
peccata ſua ſacerdoti. Q, non. Ambr. ſu-
per Lu. dicit de Petro. Lachrymas eiꝰ
lego: confeſſionem non lego. Preterea
Sup illud pſal. Dixi cōfitebor. Caſſio-
do. Dixi. i. deliberaui. Sequiꝛ: magna
miſcōia dei. q: ad ſolā ꝓmiſſionē remiſit
peccata. Item Nullus obligaꝛ ad im
poſſibile. ſed nullus mutꝰ valet loqui. g
nō teneꝛ cōfiteri. Preterea. Nō habēs
ſacerdotem ꝑſentē non teneꝛ ei verbotenꝰ
ꝯfiteri. nec teneꝛ ꝯfiteri ꝑ ſcripturā. q: ſup
hoc ñ inueniꝛ ꝑceptū editū. Preterea Nul-
lus teneꝛ mentiri. ſed hñs ꝯſciam ꝙ ꝑ to
tam vitā ſuam vixerit innocēter: ſi ꝯfite-
reꝛ ſe peccaſſe: mētireꝛ. g. Cōtra Mgr
in lra: adducēs mltas autoritates. In
iſta q̄ſtione ſunt tria videnda. Pzio: quo
precepto teneꝛ chriſtianus ad confeſſio-
nem peccati ſui faciēdaꝫ ſacerdoti. Scdo
quid includit illud precep tū de cōfeſſiōe
Tertio quid eſt circa illud ꝑceptū ab ec-
cleſia explicatū. Quantū ad primū di- §.ij.
cit Scotus ꝙ nō teneꝛ quis ꝑcepto legꝭ
nature ad confeſſionem pcti de qua qriꝛ

quia tunc iſta obligatio fuiſſet pro ſtatu
De cõfeſſiõis p̄cepto cuiuſlibet legꝭ:ꝙd eſt falſum. Licꝫ em̄ ꝓ
omni ſtatu tenerent̃ pctõres ſe deo accu-
ſare ab eo remiſſionẽ petẽdo: nõ tñ tene-
bant̃ oia peccata ſacerdoti explicate cõfite-
ri. licꝫ etiã determinatio tꝑis ſit ab eccle-
ſia inſtituta: extra de pe. ꝛ remiſ. Dis. p̄-
ceptũ tñ hmõi nõ ſimplr ortũ habuit ab
inſtitutione eccleſie. Tũc em̄ papa nõ te-
nerent̃ cõfiteri. qꝛ ſicut dicit̃ extra de ꝟbo.
ſignifi. Ex ꝑ. Non habet imperiũ par in
parẽ. Cadit itaqꝫ cõfeſſio ſub p̄cepto di-
uino poſitiuo a chrĩo explicato. Joh. xx.
Quorum remiſeritꝭ pctã remittunt̃ eis.
vbi data eſt poteſtas aplĩs: ꝛ in eis oibꝫ
ſacerdotibꝫ remittendi pctã: nõ p̄ncipalr
quia hoc eſt ꝓpriũ dei. ergo miſterialit̃ et
arbitrarie. ſed nõ poſſunt arbitrari in cau
ſa ſibi ignota. ꝗ manifeſtãda eſt eis cau-
ſa in qua arbitrari debent. Iſta manife-
ſtatio fit in cõfeſſione. Etſi hoc nõ ſuffi-
ciat: poteſt dici ꝙ cõfeſſio eſt de iure po-
ſitiuo diuino per chrĩm inſtituta: ſed eccle
ſie ꝓmulgata ꝑ aplĩos abſqꝫ oi ſcriptura.
ſicut eccleſia multa alia tenet oretenus ꝑ
aplĩos ſibi ꝓmulgata: vt hr̃ extra de cele.
miſ. Cũ marthe. Nec valet dicere ꝙ p̄cep-
tum de cõfeſſione habeat̃ ꝑ illõ Jac. v.
Confitemini alterutrꝫ peccata veſtra. qꝛ
dicẽdo: Cõfitemi alterutrꝫ: non magꝭ di
cit cum forma facienda ſacerdoti ꝙ̃ aliĩ.
ſed in illo ꝟbo ꝑſuadet ad humilitatẽ: vt
ſcꝫ generaliter nos cõfiteamur apud ꝓxi
mos pctõres: iuxta illud Joh. in canoni
ca. Si dixerimꝰ qꝛ pctm̃ nõ habemꝰ ꝛc̃.
§.iiij. De ſcdo articulo dicit idem doctor
ꝙ hoc p̄ceptũ includit quis debet cõfite-
ri. qꝛ adultꝰ. i. habens vſum rõnis ꝛ cog
noſcens pctm̃ qḋ cõmiſit. Per quẽ adul-
tũ nõ intelligo ꝙ ſit tante vl̃ tante etatis
ſed ꝙ habeat ſufficientẽ etatẽ ad cogno-
ſcendũ iuſtũ ꝛ non iuſtũ contra legẽ dei.
In multis em̄ ante etatẽ ꝯſuetã malicia
ſupplet etatẽ. Et nõ tm̃ in malis vt dicũt
cõmunia ꝟba: quia forte habet ctiꝰ pru-
dentiã ad malum. vnde dr̃ doli capax. ſed
etiã in bonis: iuxta illud in legẽda ſancte
Agnetꝭ. Fides nõ in annis cõputat̃. Et
iſtius breuis regula eſt: quãdo aliqs in-
ſtructus ꝛ interrogatꝰ ordinate ꝑcipit di
ſtincte quid iuſtum ꝛ qḋ iniuſtum in lege
diuina ad ordinatas interrogatões ordi
nate reſpõdendo ſicut alius adultꝰ ex ſi-
milibꝫ p̄miſſis reſpõderet. Continet etiã
hoc p̄ceptũ quid debet cõfiteri. qꝛ pecca-
tum mortale. et nõ cõtinet aliud. Nam ꝑ
veniale nullus ꝑdicitur extra nauẽ eccl̃ie.
quia pctm̃ veniale ſtat cum ꝑfecta chari-
tate. Et tñ veniale ſm Bonauẽ. ꝛ Rub.
neceſſario cõfitendũ: ſi dubitet̃ ꝓbabilit̃
illud eſſe mortale: alias homo ſe expone-
ret ꝑiculo. Cõfeſſio etiã venialiũ eſt vti-
lis ad ipſorꝫ remiſſionẽ. Ad hoc etiã va-
let nõ tm̃ contritio ſed etiam oratio dñi-
ca: aſperſio aque bñdicte: cõfeſſio genera
lis: et bñdictio epiſcopalis: inqꝫtũ ꝑ hec
feruor charitatꝭ excitat̃ quo remittuntur
Scdm tñ Scotũ. xxj. diſt. q̃rti. Peccatũ
veniale vſqꝫ ad mortẽ continuatũ nõ di-
mittit̃ in hac vita. ſed poſſet dimitti i in-
ſtanti mortꝭ per merita habita in iſta vi-
ta: et reſeruata in acceptione diuia: ſeu ꝑ
aliquẽ actũ deo magis acceptũ ꝙ̃ pctm̃
veniale diſpliceat. aut dimittet̃ per pene
debite ſolutionẽ. Itẽꝫ cõtinet hoc p̄- §.v.
ceptũ ꝙ pctm̃ mortale de quo habet̃ me
moria confiteat̃. et hoc p̄miſſa inq̃ſitione
diligenti ſm poſſibilitatẽ fragilitatꝭ hu-
mane: tanta. ſ. quantã poſſet aliqs appo-
nere circa aliq̃d multũ arduũ ꝙd ſibi mul-
tum eſſet cordi. Debentqꝫ pctã mortalia
eidẽ confiteri non diuidendo cõfeſſionẽ.
quia ſm Aug. de vera ꝛ falſa pnia. cõfeſ
ſionẽ diuidere: eſt ad hypocriſim tende-
re ꝛ ſemꝑ venia carere. Cõtinet etiam §.vi.
hoc p̄ceptũ non ſolum peccata ſed etiam
circũſtantias aggrauantes: iuxta illud Au
guſtini. Conſideret pctõr criminis qualita
tem in loco: in tꝑe: in varietate ꝑſone ꝛc̃.
Et poſſunt haberi ꝑ hunc ꝟſum. Quis.
quid. vbi. ꝑ quos. quotiens. cur. quomõ
quando. Sunt aũt ille circũſtantie neceſ-
ſario cõfitende que ſpeciali ꝓhibitiõe ꝓ-
hibent̃: et in aliã ſpeciẽ peccati transferũt
Verbi gratia. Alienũ accipe eſt illicitum.
ſed ſpeciali ꝓhibitione ꝓhibet̃ aliq̃d acci
pere de loco ſacro: et ideo ſpeciale pecca-
tum. ſ. ſacrilegiũ ꝑ hanc circũſtantiã cõſti
tuit̃. Similiter eſt illicitũ non ſuã cogno
ſcere. ſed ſi ſit ꝓpinq̃: ſpeciali ꝓhibitiõe ꝓ-

dibet. ꝛ ideo ſpeciale pctm̄.ſ.inceſtus per
hanc circũſtãtiã cõſtituit. ſic etiã forte ex ꝑ
mi debet ſi fiat in die feſto. freq̃ntia etiaꝫ
(nõ eſt dubiũ) eſt circũſtantia ſimpliciter
ponẽs aliud pctm̄. quia q̃libet vice cõmit/
tit nouum pctm̄. et de ſiſibꝫ ſimile habea
tur iudiciũ. Hec Sco. Rich. ꝓ vltra h̄
dicit ꝙ circũſtantie ita aggrauãt in eadeꝫ
ſpecie ꝙ actũ reddunt mortalẽ qui ſine il
lis mortalis nõ eſſet. vt idem act⁹ illicit⁹
poteſt fieri ex tanta intentione ꝛ delibera
tione ꝙ eſt pctm̄ mortale: qui tñ ex ſurre/
ptione fact⁹: mortale nõ eſſet. et talis cir/
cũſtantia cõfitenda eſt. Aliq̃ aũt nõ ag/
grauant criminaliter ſed venialiter. et ta
les nõ ſunt de neceſſitate cõfeſſionis. ſed
de ꝑfectione vel cõgruitate. Dicit aũt cir
cũſtãtia id quod eſt extra eſſentiã actus:
§. vij. aliq̃ tñ modo ipm attingens. Conti
net etiam hoc ꝑceptũ cir: quia ſacerdoti.
Ille eñ in eccl'ia habet ſolus autoritatẽ
ligandi et ſoluendi. Unde q: laic⁹ nullã
habet autoritatẽ ſententiãdi in iſto foro:
ſequit ꝙ nullũ ꝑceptũ eſt de accuſando ſe
laico: lꝫ haberi nõ poſſet ſacerdos. Illud
aũt ꝟbum magr̄i: Si defuerit ſacerdos:
ꝓximo vel ſocio faciẽda eſt cõfeſſio. expo/
nendũ eſt de cõgruitate: nõ de neceſſitate
ſm Rich. Continet etiã qñ: q: qñcũq̃
eſt in ꝑiculo mortis. Quilibet eñ qñ im
minet iudiciũ dãnationis vł miſcdie de/
bet ſe ꝑparare ad miſcdiam q̃ntũ poteſt
Iſtud non tñ eſt in infirmitate mortali:
ſed qñ aggredit act⁹ arduos i q̄bꝫ ſit ve/
riſimile ꝙ mors immineat. vt i bello mor/
tali: in naufragio ꝛ hmõi. et etiã qñ vult
exercere actus aliq̃s quibꝫ debet reueren
tia ſpecialis: vt qñ vult cõicare. De quo
§. viij. dictum eſt in ꝑcedẽtibꝫ. Determinauit
aũt eccleſia ſemel in anno ad minus circa
paſca quo tpe q̃libet chriſtian⁹ debet cõica
re: vt dicet cõſequẽter. Et ſi dicas ꝙ hec
ſpecificatio eſt laterano: q: prius tenebant
ſtatim cõfiteri habita opportunitate con
feſſoꝝ. modo aũt non tenent niſi vſq̃ ad
q̃dragеſimã. Rñõ. Utrũq̃ eſt dubium
aliq̄bꝫ. q̄buſdã dicentibꝫ: et tũc ꝛ nũc tene
mur ſtatiꝫ habita opportunitate ꝯfeſſo/
rũ confiteri. q̄buſdã dicentibꝫ: ꝙ nec tunc
ſed tm̄ in voto ꝓ aliquo tpe ante mortẽ.
nec nunc: ſed pro voto cõfiteri ſemel i an/
no. que opinio eſt verior ſm Sco. q: ꝑce
pta penalia nõ ſunt ampliãda ſed reſtrin
genda. nec iuenit ꝙ illud ꝑceptũ affirma
tiuũ obliget niſi ad aliq̃ñ. et illud qñ an/
te ſpecificationẽ eccleſie erat indetermina/
tũ ad q̃dcũq̃ qñ añ mortẽ. nunc aũt det/
minat ad ſemel in anno. ſemꝑ tñ oportet
habere voluntatẽ cõfitendi ꝓ tunc qñ ꝑ/
ceptũ obligat. hoc dico: ſic ꝙ nũq̃ nolun
tatẽ. Continet etiã q̃liter: quia cũ diſpli §. ix.
centia pctĩ cõmiſſi: ꝛ cũ ꝓpoſito abſtinen/
di ꝛ obediendi eccl'ie in ſatiſfactiõe ꝓ iſto
pctõ: nõ ꝙ oporteat eum velle ſuſcipe pe
nitentiã a ſacerdote. q: ſi nullã ſibi obla/
tã a ſacerdote vellet ſuſcipe: tñ duas ido/
neitates haberet ꝓpoſitas ꝛ ꝓpoſitũ reci/
piendi penã ſibi infligẽdã a deo h̄ vel in
purgatorio: talis citius eſſꝫ abſoluẽdus
q̃ repellendus: ſm Sco. Sed ſi ſuſcipi/
at aliquã pniam vel ſatiſfactionẽ ſibi im
poſitã ab eccl'ia: tenet illam ſeruare. ꝛ hoc
ꝓpoſitũ oportet ꝙ habeat vt debito mõ
cõfiteat. ſ. vt velit obedire cõfeſſori in ſer
uando illã ſatiſfactionẽ quam volũtarie
ſuſcipiet ab ipo impoſitã De tertio ar §. x.
ticulo ſciendũ ꝙ eccl'ia ꝑceptũ illud ſpeci/
ficat: extra de pe. ꝛ re. vbi dr: ꝙ ois vtri/
uſq̃ ſex⁹ fidelis poſtq̃ ad annos diſcre/
tionis ꝑuenerit: oia pctã ſua ſolus cõfite
atur ſaltẽ ſemel in anno ꝓprio ſacerdoti:
ſuſcipiẽs reuerẽter in paſca eucharíſtie ſa
cramentũ: niſi forte de ꝓprij ſacerdotis cõ
ſilio ob aliquã rõnabilẽ cauſam ad tꝑ⁹
ab eius ꝑceptione duxerit abſtinendum
Si q̃s aũt alieno ſacerdoti cõfiteri volu/
erit: licẽtiã a ꝓprio ſacerdote ꝑus obtine/
at. Ad cui⁹ euidentiã Sciẽdũ ꝙ eſt q̃daꝫ
opinio ponẽs ꝙ is q̃ habet mortalia te/
net ꝑcaſe ad cõfeſſionẽ illoꝝ ꝛ nõ venia
liũ. ſi aũt habet ſola venialia: ꝓpter ꝑcce/
ptũ eccl'ie tenet in illo caſu ad cõfeſſioneꝫ
ipſoꝝ. Scot⁹ aũt dicit ꝙ ex ſtatutis eccl'ie
generalibꝫ nullus tenet ad ꝯfeſſionẽ ve/
nialiũ in q̃cũq̃ caſu. q: cũ in illo ca. dicat:
oia pctã ſua. aut fit ibi diſtributio ꝓ pec/
catis venialibꝫ: aut nõ. Si ſic. g̃ hñs mor/
talia: ꝑ ꝟtutẽ illius ꝑcepti tenet ad cõfeſ
ſionẽ venialium: qđ eſt falſum. Si nõ. g̃
habens tm̄ venialia nõ tenet ad ꝯfeſſio/

nem ipſoꝝ. quia ſimplr̄ nō cadunt ſub il
lo q̄d dicit̄ ibi: oīa pctā ſua. Hoc etiā pa
tet ex alio. q2 ſicut ſupra dictū ē venialia
q̄ſq3 delent̄ totaliter ſine aliq̄ ope ꝓprie
penali: ſicut p actum feruētē cōtēplatiōis
in deū: quēadmodū gutta ſtatim conſu-
§.xi. mit̄ a flāma vehementi. Notandū in-
ſup ꝙ ꝓprius ſacerdos in ꝓpoſito non ſu
q̄s ſit p mit̄ put ꝓpriū diſtinguit̄ contra cōmune:
pri⁹ ſa- ſed put diſtinguit̄ contra alienū: vt patz
cerdos. ex textu illius ca. Vn̄ nō ſolus parochia
lis ſacerdos ſeu curatus inferior dr̄ ꝓpri-
us ſacerdos: ſed q̄libet habēs ordinariā
iuriſdictionē ſup penitentem ad imediate
abſoluendū eū. qui ſc3 ordinarie pōt iudi
care ſeu ius dictare in cauſa pcti. et ſic epi
ſcopus eſt ꝓpri⁹ ſacerdos fideliū ſue dio-
ceſis. et etiā papa ꝓprius ſacerdos oīm
chriſtianoꝝ. Ad hoc itaq3 vt aliq̄s nō ſit
tranſgreſſor illius p̄cepti: Ois vtriuſq3
ſex⁹ ꝛc. ſufficit ꝙ ſemel in anno cōfiteatur
De pri- pape: vel epō: vl' ſacerdoti parochiali: vl'
uilegiiſ alicui alteri de licētia alicui⁹ illoꝝ. Hinc
mēdicā eſt ꝙ cum fratres minores ꝛ p̄dicatores
tiū rel. debite p̄ſentati epis ſm̄ formā3 decreta-
lis Clemētꝫ q̄nti in. vij extra de ſepultu-
ris. Dudū. libere poſſint ſibi cōfiteri vo-
lentes audire: ꝛ a pctis abſoluere. lz q̄ ad
hoc nō habeant maiorē autoritatē q̄3 ha
beant curati a iure: ſequit̄ ꝙ fideles ipſis
ſemel in anno cōfitētes adimplēt illō p̄ce
ptum: Omnis vtriuſq3 ſex⁹. Cōceſſio
q̄3 confeſſionū audiēdarū ipſis p p̄latos
facta nō expirat p mortē cōcedentꝫ: cū ſit
a iure cōmuni approbata: ſicut illa extra
de electione. Cū ex eo. li. vj. et autoritate
papali roborata: que ſemp durat: vt dic̄
Guillerm⁹ de monte Lauduno in expo
ſitione illius decretalis: ꝛ frater Petrus
Queſnel in ſūma q̄ dicit̄ directoriū iuris
Idem dicit Benedict⁹ vndecimus: di-
cēs nō eſſe neceſſariū nūcꝫ p̄ſentandoꝝ
§.xiij. exp̄mi nec ipſos ꝑſonaliter p̄ſentari. De
quo vide diſt. xlv. Sed circa predicta
oriunt̄ quedam dubia. Et quō ſacerdos
adimplebit illud p̄ceptū ſapiētꝫ: Agno-
ſce vultū pecoris tui: ſi parochian⁹ ei⁹ ſi-
bi nō cōfiteat̄: Rn̄ſio ſm̄ Sco. ꝙ cog-
noſcet p ꝓprium eius teſtimoniū dicentꝫ
ſe fuiſſe confeſſum habenti autoritatem

ip̄m abſoluendi. ſiue eīm ſibi cōfiteat̄ ſiue
alij: non poteſt habere noticiā ꝯſcie eius
niſi p ꝓpriū teſtimoniū. Cōfitenti aūt pe-
nitentialiter in oibus eſt credendu3 quia
non eſt vriſimile ꝙ aliq̄s ſit imemor ꝓprie
ſalutis. extra de officio ordiarij. Signifi
cauit. Poteſt etiā dici ꝙ illud verbū diri
git̄ ad omnes q̄ audiūt alioꝝ cōfeſſiōes.
vt. ſ. diligenter inq̄rant que pctā cōmiſe-
runt: ipſoꝝ cōſciētias debite inueſtigan
do. De hoc dicit Rich. ꝙ cognitio quā3
habere pōt ſacerdos in foro pnie de con
ſcientia ſubditi ſui: depēdet a ſubditi vo
luntate. et ideo debet eū reputare idone-
um ad ſuſcipiēdū euchariſtiā: ſi affirmat
ſe eſſe penitentē ꝛ legitime cōfeſſum ei q̄
ipſum potuit abſoluere. Si tn̄ ſacerdos
haberet aliq̄ ſigna ꝓbabilia ꝙ ille nō di-
ceret verum: non teneret̄ ſibi euchariſtiā
miniſtrare: niſi ille faceret ſibi ſufficientē
fidem de hoc ꝙ eſt cōfeſſus illi q̄ ip̄m po
terat abſoluere. De quo nota ea que di-
cta ſunt q̄ſtione vltima diſtinctiōis. ix.

Vlteri⁹ videt̄ ꝙ non poſſit aliq̄s alte-
ri q̄3 ſacerdoti parochiali cōfiteri: etiā3 ex
priuilegio vl' mandato ſupioris. quia nō
poteſt aliq̄d p̄uilegium indulgeri in p̄iu-
diciū alteri⁹. hoc aūt eſt in p̄iudiciū ipſi⁹

Ad hoc rn̄det Tho. ꝙ piudiciū nō fit
alicui niſi ei ſubtrahat̄ quod eſt in fauorē
eius indultū. Poteſtas aūt iuriſdictionis
nō eſt cōmiſſa alicui homi in fauorē ſuū:
ſed in vtilitatē plebis ꝛ ad honorē dei. et
ideo ſi ſupioribꝫ p̄latis expedire videat̄
ad ſalutem plebis ꝛ ad honorē dei ꝓmo
uendū ꝙ alijs cōmittāt ea q̄ ſunt iuriſdi-
ctionis: in nullo fit p̄iudiciū inferioribꝫ p̄-
latis niſi illis qui q̄runt que ſua ſunt: nō
q̄ ieſu chriſti. et qui gregi p̄ſūt nō vt eos
paſcant: ſed vt ab eis paſcant̄. Fuit tamē
opinio Ber. ſup illud: Ois vtriuſq3 ſe-
xus ꝛc̄. ꝙ nō ſufficiat priuilegiū vel man
datū ſupioris ſine licentia p̄ſbyteri paro
chialis. que opinio eſt falſa: vt patz ex p̄-
cedentibꝫ. Preterea. Quicūq3 habet iu-
riſdictionē ordinaria3: pōt cōmittere ea q̄
ſunt iuriſdictionis ſue alij habēti ordine3
ꝯuenientē ad illud officiū exeq̄ndū. extra
de conſe. aq̄. vbi ſic dicit̄. Licꝫ epūs cōmit
tere valeat que iuriſdictionis exiſtūt: q̄ or

dinis ep̄alis ſunt non pōt inferioris gra
dus denias demādare. ergo ſi aliqs im
pediat per iuriſdictionis defectum ne cō
feſſionē alterius audire poſſit: poteſt ſibi
p quēcunqꝫ iuriſdictionē habentē cōmit
ti: ſiue p ipm ſacerdotē: ſiue p ep̄m: ſiue p
papam. Preterea. Quicqd poteſt inferi
or: poteſt ſupior. ergo ſi pbr̄ byter paro
chialis poteſt hoc ɔcedere: ḡ et eius ſupe
rior poterit. Preterea. Poteſtatē quā ha
bet ſacerdos in populo: habet ab ep̄o. ḡ
eadem rōne alius cui ep̄s vel papa cōce
dit hoc poterit. In premiſſis cōcordant
Tho. Rich. Sco. Hoſtieñ. et Joh. an
dree. Opinio etiā Ber. reprobat p Jo
han. xxij. in qdam extrauagāti cuius pnci
piū: Uas electiōis: cōdemnantē qſdā ar
ticulos qs ponebat mgr̄ Joh. de polliat
§.xv. co. quoꝝ. Primus eſt q cōfeſſi fratribꝫ
mendicātibꝫ autoritatē pdictā habētibꝫ
tenent eadē pctā que cōfeſſi ſunt: iterū p
prio ſacerdoti ɔfiteri. Secūdus. Stā
te ſtatuto: Ois vtriuſqꝫ ſex⁹: nec de⁹ nec
rhoman⁹ pontifex facere poſſet q paro
chiani nō tenerent oia pctā ſua ſemel in
anno parochiali curato cōfiteri. Terti⁹
Papa nō poſſet generalē dare ptātē au
diendi cōfeſſiones: imo nec de⁹ qn cōfeſ
ſus habenti licentiā teneret eadē iterum
ꝓprio ſacerdoti ſeu parochiali curato cō
fiteri. Hos etiā cōdemnauit Eugenius
quart⁹: cum qbuſdā alijs: quoꝝ. Unus
eſt q cū ipſi fratres ſint admiſſi et au
toritatē habeāt ɔfeſſiones audiēdi et ab
ſoluēdi: tn̄ ad eos accedēdi ꝓplus ſubie
ct⁹ ſine licētia ꝓprij ſacerdotis ñ hꝫ ptātē.
Alius eſt q ſacerdos curat⁹ mendicāti
bus cōfeſſiōes audiēdi licētiā dans: ma
Nota gis in iſto ſtatuto: Ois vtriuſqꝫ ſexus:
diſpenſat: qꝫ papa fratribꝫ licentiā tribu
ens iuxta formam decretalis introducte.
Mādauitqꝫ Eugeni⁹ omnibꝫ p̄latis q
pcederent cōtra tenentes p̄dictos articu
los ſicut ɔtra hereticos. Predicta oia cō
firmauit Nicolaus papa qntus et Cali
xtus terti⁹ de conſilio et aſſenſu dnoꝝ car
§.xvj dinaliū. Et nota q eandē autoritatē
quā habent fratres minores et p̄dicato
res ad audiendum confeſſiones de iure:
poſtmodū habuerunt Carmelite et Au
guſtinenſes per Bullam apoſtolicam.
Nec ſine cauſa data eſt iſta autoritas reli
gioſis. qa multi quaſi mallent nunqꝫ cō
fiteri: qꝫ ſacerdotibꝫ parochialibꝫ ſua pec
cata detegere. Tot etiā difficultates in
cōfeſſionibus occurrunt: q viri peritiſſimi
vix eas enodare ſufficiunt: vt experiment
to nouerunt qui cōfeſſionibꝫ audiendis
intendūt. Quapropter ipſi curati nō de
bent eſſe religioſis ſupra dictis infeſti: ſed
ipos tanqꝫ ſuos coadiutores benigne fo
uere. Emanauit aūt autoritas religioſis
cōceſſa nedū a papa ſed etiam ab vniuer
ſali eccl'ia. ſ. a Clemente qnto in concilio
Uieñ. vt patet in. vij. decretaliū ꝑus al
legato. Inhibet quoqꝫ quibuſlibet p̄la
tis in fine illius decretalis: ne religioſos
p̄dictos in ſuis priuilegijs ibi cōtentis im
pediant. Ex quo ſequit q oppoſitum ſci
enter faciētes mortaliter peccant. qꝛ trāſ
greſſio precepti pape vel vniuerſalis ecc
leſie eſt pctm̄ mortale: lꝫ non ſic ligēt ſim
plicia ſtatuta que de congruitate tm̄: et
non de neceſſitate p̄cepti ſunt obſeruan
da: vt videbit in ſeqntibus. Patet autē
euidenter nō eſſe ſimplex ſtatutū vbi po
nitur verbum p̄cepti vel ſubiungit pena
que nō niſi pro peccato mortali infligit
cuiuſmodi eſt excōicatio vel depoſitio.
Ad primū argumentū principale po §.xvij
teſt dici ſm Sco. q tempore negationis
Petri ſacramentū penitētie nō fuit inſti
tutū: ſed poſt reſurrectionē quando chri
ſtus dixit diſcipulis: Accipite ſpiritūſan
ctum: quoꝝ. et c. et ideo nō tenebat p tunc
ad confeſſionem. nec poſt inſtitutionē ſa
cramenti: quia iam aū reſurrectionē per
aliud remediū fuit peccatū ſuū deletum
Et conſimiliter reſpōderi poteſt de infi
delitate oim diſcipuloꝝ in paſſione chri
ſti. et hoc bene cōfirmat q confeſſio non
erat de lege nature nec moyſaica: lꝫ in ipa
fieret per ſacerdotem generalis confeſſio
peccatorū pro populo. Ad autoritatem
Caſſiod. ſup pſal. Dixi confitebor: dico
q ibi denotat ꝓpoſitū ɔfeſſiōis ſecuture.
et ſic nō delet pctm̄ ſine ꝓpoſito cōfitēdi.
Ad aliud de muto vel barbaro dicit §.viij.
q talis debet confiteri per interp̄tem vel
per aliq̄ alia ſigna a verbis que poſſunt

eſſe nota ſacerdoti. Scḋm eſt bene cõce-
dendū vt dicit ſcotus: ſi aliq̄ talia ſigna
ſint cõia ꝯfitenti mutuo vel barbaro ⁊ ſa
cerdoti: ſed primū nõ videt̃ neceſſariū: qꝛ
forus ille ex natura ſua eſt ſecretiſſimus.
ergo nõ tenet̃ aliq̄s ad illū forū vt aliquo
modo publicū: ſed licʒ interpres vdit ce-
lare ⁊ teneat̃ celare ſicut ſacerdos: tñ ſi ve
lit malignari ipē ⁊ ſacerdos poſſūt eſſe te
ſtes ꝯtra accuſatū. ⁊ ita ex natura huius
accuſationis hec accuſatio poteſt venire
in publicū: ⁊ ita nõ eſt penitentialis. Ex
hoc patʒ ꝯfeſſio facta pluribꝫ ſacerdotibꝫ
ſimul nõ eſt ſacramētalis. maxime autẽ
videt̃ ꝙ nõ ſit ꝯfitendū ꝑ interp̄tem qñ
timet̃ ipm nõ eſſe ſecretariū idoneū ⁊ i ta
li caſu ille habet impoſſibilitatē ꝯfitendi
hoi idoneo. ꝯfiteat̃ ergo deo cū ꝓpoſito
ꝯfitēdi hoi opportunitate habita. Ad
§.xix. aliud videt̃ q̄nq̄ confeſſio facienda per
ſcriptum ſed hoc eſt contra rationem con
feſſionis vt dicunt Rich. ⁊ ſcot. Quãtū-
cunq̄ enim aliquis conſeruet ſecrete apḋ
ſe ſcriptū: tamen exquo mittit: illum per
nunciū vel per alium ad quem mittitur
poteſt publicar. ⁊ ſemꝑ ex ſui natura eſt
patulum cuicūq̄ legenti qḋ ibi continet̃.
⁊ etiam in ſcriptura tollitur verecundia
que eſt pena magna in ꝯfeſſione. ⁊ hoc ni
ſi confitens ſit p̄ſens quando per ſcriptū
confitetur. ⁊ ideo qḋ dicitur. xxx.q.v. con-
feſſionem poſſe fieri per ſcripturaʒ: expo-
nitur quãdo confitens eſt preſens. igitur
abſens expectet preſentiã cum ꝓpoſito cõ
fitendi ea habita. Ad vltimū dico ꝙ ſim
pliciter innocens a mortali ⁊ veniali tene
tur nõ confiteri. Unde ſi beata virgo fu-
iſſet confeſſa petro poſt aſcenſionem: pec
caſſet vt dicit ſcotus. Quia vero ſuperꝰ
fuit facta mentio de receptione corporis
chriſti poſſet dubitari vtrum illud recipi
ens in die cene teneat̃ recipe in die paſce.
Dicit quidã doctor ꝙ non: cum chriſtus
in die cene illud dederit diſcipulis ſuis.
Nec obſtat decretalis ſuperius allegata
quia paſca ſumitur multipliciter. de quo
dictū eſt in fine diſtinctiõis. xj.

Circa predicta ori
q.ij.§.j untur quedã dubia. Et p̄mo
quid agendū ſi ſubditus ſcit ꝓpriū ſa-
cerdotē eſſe hereticum aut ſollicitantē ad
malum. aut ꝓnuʒ ad peccatū qḋ quis ei
confitet̃. vel ſi rõnabiliter extimat̃ reuela-
tor ꝯfeſſionis. vel ſi peccatū de quo quis
confiteri debet contra eum cõmiſſum ſit.
Rñſio ſm Tho. ꝙ in illis caſibꝫ ⁊ ſimili-
bus in quibꝫ ꝓbabiliter timet penitens
ex ꝯfeſſione facta periculū ſibi vel ſacer-
doti iminere: debet recurrere ad ſuꝑiorē
vel petere licentiã alteri confitendi. quã ſi
habere nõ põt: idem eſt iudiciū ſicut de il
lo qui nõ habet copiaʒ ꝯfeſſoris. Nec in
h̄ trãſgredit̃ p̄ceptū eccle: qꝛ p̄cepta iuris
nõ ſe extendūt vltra charitatē. Rich. con
cor. dicit in ſpeciali de muliere que cū ꝓ-
prio ſacerdote peccauit: ꝙ ſi ꝓbabilr̃ cõie
cturet ꝙ ſi ad illū accederet ipe eam iterū
ſollicitaret: aut ſentit ſe ita fragilē ꝙ ꝓba
biliter timet ne loquēdo illi ſacerdoti in-
ſtigaret̃ ſtimulo ꝯcupiſcentie: nõ tenet̃ ſi-
bi ꝯfiteri nec hoc pcm̄ nec aliud. qꝛ cum
poſſit ſacerdos recuſari ꝓpter ignorantiã
de pe. diſt. vj. Placuit. Multo fortius ꝓ
pter maliciã. Periculoſius eñ eſt multū
penitēti ſi ſacerdos conat̃ eam ad pecca-
tū iducere: q̄ ſi neſciat ſibi ꝯſulere. Debʒ
tñ petere licentiã aut facere peti ab illo ſa
cerdote vel a ſuꝑiori: vt alteri poſſit cõfi-
teri. qui ſi malicioſe dare licētiã recuſaret:
hoc nõ ꝓhibet quin illa poſſit alteri con-
fiteri. Si aūt mulier ꝓbabiliter credat ꝙ
nec ex pte ſacerdotꝭ nec ex ꝑte ſui imineat
periculū ſi ꝯfitet̃ eidē: tunc tenet̃ eidē con
fiteri etiã illud peccatū qḋ cū eo cõmiſit: ⁊
ipe de eo põt eaʒ abſoluere ſicut de alijs.
Hec Richar. Uerū qꝛ tollit̃ ei erubeſcē-
tia que eſt maxima ps ſatiſfactiõis: debʒ
de ꝯgruitate eam ad aliū ſacerdotē mit-
tere ſm Tho. Bona. ⁊ Rod. ſi tñ abſol-
ueret: abſolutio valeret dūmodo vera cõ
tritio adeſſet. Et notandū ꝙ in predictis
ſufficienter ꝓuiſum eſt ꝑ eccleſiã ꝯceden-
tem religioſis legitime dioceſanis p̄ſen-
tatis tantã autoritatē audiēdi ꝯfeſſiões
⁊ in eorū dioceſibꝫ abſoluendi: q̄tam ha
bent curati a iure vt ſuperius dictum eſt.
Utrum ꝓprius ſacerdos poſſit vbiq̄ §.ij.
ſubditū ſuū audire ⁊ abſoluere. Rñdeo
ſm Hoſtien. ꝙ ſic. ſiue intra territorium

parochie ſue ſiue extra. cum penitentia ſit
de iuriſdictione voluntaria. ff. de officio
pconſulis. l. ij. Vñ de loco nihil exprimit
extra de penitentia. Omnis. Non ſic de
his que ſpectant ad forum contentioſum
Ratione enim delicti in talibus ſortitur
quis forum loci vbi cōmiſſuz eſt: ꝛ ſic po
Nota. teſt ibi puniri. Unde excōmunicatus a
iudice propter peccatum in aliqua dioce
ſi cōmiſſum: mittēdus eſt ad excōmuni/
cantem vt ab eo abſoluatur. ſm Rodoñ.
§. iij. Ex predictis infero ꝙ religioſi preſen/
tati vni dioceſano poſſunt eius ſubdi/
tos audire in alia dioceſi: ſi ibi eos repe/
riant. cum talem habeant poteſtatem
qualem curati. Etſi arguas ꝙ in illa de/
cretali ſeptimo decretaliū extra de ſepul/
turis. Dudum. habetur ꝙ perſone pſen/
tate nullatenus ſint audituere confeſſio/
nes extra ciuitates ꝛ dioceſes in quibus
fuerint deputate. Rñdeo ꝙ loquitur de
confeſſionibꝫ ſubditoꝝ illorum dioceſa/
norū quibꝫ nō fuerunt pſentati. Utrū
§. iiij. ſacerdotes ſeculares vel regulares quibꝫ
nulla cura cōmiſſa eſt ab epo vel ſuperio
ri audire poſſint ſubditos parochialis
preſbyteri de licētia eius. Dicunt quidā
vt Berñ. ꝙ nō. xvj. q. j. Eccleſia. ca. Per
uenit. ſꝫ illa opinio eſt falſa ſm Hoſtieñ.
Cum enim quilibꝫ preſbyter recipiat po
teſtatem ſoluendi ꝛ ligandi in ordinatio
ne ſi materiā. i. ſubditum habeat: ſoluere
poteſt ꝛ ligare. Materiā autē habet ex
quo de licētia iudicis ꝓprij aliquē audit.
vt patꝫ in ca. Omnis. Jura aūt allegata
ꝛ ſimilia loquūtur de illis qui volūt vſur
pare parochias ſine autoritate epi. vel ali
quē audire ſine licentia iudicis eius. vt
patꝫ illa intuenti. Concordat Tho. ij. ij.
dicens ꝙ iura varia que ſup hac materia
allegantur: hoc ſolum innuūt ꝙ talia pa
gere nō competit monachis ex hoc ꝙ ſūt
monachi: nō tamen prohibent quin poſ/
ſit illis cōmitti: cum hoc ipſis non repu/
gnet. Confirmatur: qꝛ vt dictū eſt in pce/
dentibꝫ: quicūqꝫ habens iuriſdictionem
ordinariā poteſt cōmittere ea que ſunt iu
riſdictionis ſue alij habenti ordinem con
uenientē ad illud officium exequendū. ex/
tra de conſe. aqua. ꝛ ſic ſufficit licētia vel
parochialis preſbyteri. vel epiſcopi aut
pape. vel legati pape. vt dicit Richardꝰ.
Quid de vagabundis? Dicitur cōmu
niter ꝙ poſſunt abſolui a quocūqꝫ curato §. v.
vel preſbytero parochiali in cuius paro/
chia voluerint confiteri: quia tales nuſqꝫ
habent domiciliū ꝓprium. Jdem etiam
dicitur de his qui domiciliū transferunt
ſeu qui domicilio derelicto nauigant vel
iter faciunt querētes quo ſe transferant.
Dicit aūt Hoſtieñ. ꝙ homo cꝫcato tranſ
iuit ad aliquā parochiā animo remanen
di: fit eius parochianus. Quid de pe/ §. vj.
grinantibꝫ ad loca ſctā? Dicūt Hoſtieñ.
ꝛ Rod. ꝙ nō poſſunt abſolui niſi in neceſ
ſitate ſine licētia ꝓprij ſacerdotis. niſi ab
eo ſigna pegrinationis acceperint. Rich.
aūt dicit indiſtincte ꝛ ſimpliciter ꝙ ex cō/
muni ꝯceſſione ſeu permiſſione iuris ꝓ
prius ſacerdos pegrinorū eſt quicūqꝫ pa
rochialis preſbyter cui voluerint confite/
ri de cōmiſſis poſtqꝫ receſſerunt a iuriſdi
ctione eius in cuius poteſtate habent do
miciliū q̄ opīo mihi videt̄ ꝓior. qꝛ vt dr
Berñ. de pcepto ꝛ diſpen. Jniquū pcul
dubio foret: ſi ſtatuta p ſola charitate ꝯ
charitatē tenerent̄. ſed ſi pegrinātes non
habentes licentiam a ꝓprio ſacerdote exi
ſterent in pctō mortali ꝛ non poſſent ab
hmōi peccato aīam ſuam purgare alteri
ꝯfitendo: preceptū de confitēdo ꝓprio ſa
cerdoti qd̄ pro charitate inſtitutū eſt tene
retur cōtra charitatē: qd̄ irrōnabile eſſet
Nec obſtat ꝙ peccatū poſſet deleri p con
tritionē cū ꝓpoſito ꝯfitēdi. quia vt dictū
eſt diſt. xiiij. Peccatū nō ita faciliter delet̄
per ſolam ꝯtritionē: ſicut ſi aſſit ꝯfeſſio ꝛ
ſacerdotis abſolutio: virtute cuius attri/
tio fit plerūqꝫ contritio. Ad hoc facit qd̄
dictū eſt diſt. v. videlicꝫ ꝙ nullus legiſla/
tor interpretaret̄ pceptū ſuum eſſe ſeruan/
dum in eo caſu in quo vergeret ꝯtra pre/
ceptū legꝭ nate vł diuie. Eſt aūt idē iudi
ciū d̄ pegrinātibꝫ negociatoribꝫ ꝛ alijs vi
atoribꝫ. Siquidem vt dicit Alexanus
lib. vj. titu. de parochijs. Uiator cuiuſlī
bet eccleſie ad quā venit: parochianus eē
ſe intelligit̄. ff. de iudicijs. heres abſens.
Dicit quoqꝫ Johes Andree libi. vij. de
priuilegijs religioſoꝝ. ꝙ ſcholares meri

cenarij ⁊ his ſimiles poſſunt recipere ſa-
cramenta a ſacerdote parochie in qua ha
bitant. Cõcordat Innocen̄. Ex p̄dictis
p3 ꝙ religioſi debite p̄ſentati vni dioce-
ſano: poſſunt abſoluere viatores alteri⁹
dioceſis cum ſunt in illa dioceſi: cum hoc
poſſint curati. Etſi habeant caſus epiſco
pales poterũt etiam ab eis eos abſoluere
cum pro tunc ſint de foro illius epi. P̄re-
dictis ↄcordant quidā doctores iuris ca
nonici ſup his per me interrogati. Quic
quid ſit de iſtis opinõibꝫ: declarauit Eu
genius quartus ꝙ qñ quis tp̄e paſce ſe
reperit in alia dioceſi: ſemꝑ ibi itelligit
adeptũ incolatũ vt in ea ↄfiteri ⁊ cõmu-
nicare valeat: quãtũcunq; ibi paruo tp̄e
ſteterit. Prima opinio poſſet habere ve-
ritatē in illis viatoribꝫ qui ī illo tempore
ſperarēt infra breue. puta infra biduũ eſ-
ſe in domo ſua. Ad p̄dicta facit qḋ habe
tur de ↄſtitutionibꝫ. Ut animarũ. li. vj.
ꝙ extranei tranſeuntes per aliquā dioce-
ſi3 ſi cõmittāt aliqḋ crimē ibidē ꝓpt̄ qḋ la
ta fuit ſententia excõicationis ab epiſco-
po ↄtra cõmittentes: incidunt in ſenten-
tia3 niſi hmõi ſententiā ignorauerint. Ex
hoc videt̄ ꝙ viatores ſunt de foro ep̄i ꝑ
cuius dioceſim tranſeũt. Et quo ad hoc
notandũ ꝙ Rob. ⁊ Hoſtien̄ fuerũt ante
§ vij. ſextum decretaliũ. Cui debent ↄfiteri
p̄lati: Rñdeo ꝙ p̄triarche archiep̄i ⁊ ep̄i ⁊
etiā inferiores p̄lati exempti poſſunt ſi-
bi eligere ↄfeſſorem ꝓuidũ. extra de pen̄.
vbi ſic dicit̄. Ne pro dilatione penitentie
periculum immineat animarũ: ꝑmittimus
ep̄is ⁊ alijs ſuperioribus necnõ minori-
bus prelatis exemptis vt etia3 preter ſui
ſuperioris licentiam prouidum ⁊ diſcre-
tum ſibi poſſint eligere confeſſorem. Sic
autem electus nõ poteſt abſoluere a caſi-
bus ſedi apoſtolice reſeruatis: licet talis
cõceſſio eligendi confeſſorem ſit a papa.
ar. lib. vj. extra de peniten̄. Si epiſcopus
ſuo ſ̄bdito ↄceſſerit vt ſibi poſſit idoneũ
eligere cõfeſſorē: ille quē is elegerit: in ca-
ſibus qui eidem ep̄o ſpecialiter reſeruan
tur nullā habet penitus poteſtatem. Nec
ab excõicatione ab homine lata: ſed bene
a iure niſi eam papa reſeruauerit vt di-
cit Rob. Cui videt̄ ↄcordare Hoſtien̄.

vt ponit Ioh. in ſũma cõfeſſorũ. Qui-
dam tamen aliter dicunt: ſed hec opinio
mihi videt̄ verior: cũ beneficia principu3
ſint largiſſime interpretāda. extra de ver-
borũ ſignificatiõibꝫ. Olim. Unde ſic de-
cti ſaltem poſſunt abſoluere p̄latos ab
illis a quibus ipi p̄lati poſſunt abſolue-
re ſubditos. Inferiores vero prelati non
exempti vt archidiaconus decanus: pre-
poſitus: ſacerdotes parochiales: debent
confiteri ep̄o vel alicui de eius licētia ſm
Hoſtien̄. Nulla aũt ↄſuetudine poteſt in
troduci ꝙ aliqͥs p̄ter ſui ſuperioris licen-
tiā ſibi poſſit eligere confeſſorē qui poſſit
eum ſoluere ⁊ ligare. extra de pe. Si ep̄s.
lib. vj. Sufficit tñ ſm Rob. licentia ſupe-
rioris generalis vel ſpecialis: exp̄ſſa vel ta
cita. Si eñ ep̄s ſcit presbyteros cõiter ſe
abſoluere ⁊ ſuſtinet: p̄ſumendũ eſt hmõi
abſolutionē tacite approbare ⁊ p̄ſbyteris
de ſe inuicē licentiā dare. Religioſi debēt
ↄfiteri ſuis prelatis: vel de licentia eorũ
alijs fratribꝫ eiuſdē ordinis. xvj. q. j. ca. j.
ꝙ ſi illos nõ poſſunt habere: debent de
iure cõmuni ↄfiteri ſacerdoti parochiali.
vt in c. Omnis. ſm Guill'. durandi. Poſ-
ſunt etiam confiteri ep̄o ſi voluerint: ſm
Hoſtien̄. vel eius penitētiario. nec pōt h̄
ꝓhibere abbas ſm Rob. cũ ep̄s ſit ordi-
narius omniũ ſubditoꝝ niſi eſſent exem-
pti vel ↄtrariũ ſit in eoꝝ ↄſtitutionibꝫ cõ
firmatis a papa. In caſu extreme ne- § viij.
ceſſitatis quilib3 ſacerdos pōt abſoluere
etiam a quacũq; ſentētia excõicatiõis ſi-
ue a iure ſiue ab hoie lata. xxvj. q. vj. Pre
ſbyteri de pe. diſt. j. Quā penitet: ſi non
aſſit ꝓpri⁹ ſacerdos. S3 nũqḋ ſic abſolu
tus ſi euaderet teneret̄ recurrere ad ꝓpriũ
preſbyterũ: Rñdeo ꝙ nõ tenet̄ vt iterum
a petis a quibꝫ tunc fuerit abſolutus ab
ſoluat̄: ſed vt ei notificet ꝙ eſt abſolutus.
Nec ſimilr̄ oportet ꝙ abſolutus ab excõica
tione vadat ad eum qui alias ipm pote-
rat abſoluere ad petendũ abſolutionē: ſ3
offerendũ ſatiſfactionē vt dicit Tho. mā
datũ ipſius ſup hoc recepturus: alias ipo
iure etiā incidit in eādē ſententiā. extra de
ſen. excõi. eos qui. li. vj. Si aũt nõ fuerit
abſolutus ⁊ apparuerint in eo ſigna ↄtri-
tionis: poterit abſolui poſt mortē ab eo

qui ip̄m ſanū poterat abſoluere.extra de
ſenten.excōi. A nobis.ſcdo. Et valet ta/
lis abſolutio vt ſepeliat in loco ſacro. vel
vt ſepultus nō exhumet ꝛ celebꝛet ꝛ oꝛet
pꝛo eo. Abſoluetur autē defunctus hoc
modo. Si eñ ſepult⁹ eſt in cimiterio nō
exhumabit: ſi alibi exhumabit. ꝛ coꝛpus
vel ſepulcrū verberabit vt fit circa viuos
cum penitētiali pſalmo ꝛ oꝛone dñica. vt
§.ix. ibidē notat. Utrū liceat in confeſſione
aliena peccata dicere: Rñſio ſm Tho. ꝙ
homo in ꝯfeſſione debet famā alteri⁹ cu
ſtodire quantū poteſt: ſed magis debet
ꝯſcientiā ſuam purgare: ꝛ ideo ſi circum/
ſtantia que ducit in noticiam perſone ſit
de neceſſitate cōfeſſionis. vt quia trahit
in aliam ſpeciem peccati moꝛtalis: tūc de
bet confiteri: ſemꝑ tñ occultando perſo/
nam ſi poteſt. ſi aūt non ſit de neceſſitate
ꝯfeſſionis: debet dimittere: ne petm̄ alte
rius pꝛodat. vel confiteat alteri qui per/
ſonam ignoꝛet. Si aūt exprimat eā bona
intentiōe: nō vt pꝛodat ſed vt penitentia
rius oꝛet pꝛo ea vt ſecrete ſe emēdet: nō
peccat ſed meretur. xxij.q.v.c. Hoc videt
Et illis modis ſm Bonauē. poteſt con/
feſſoꝛ inquirere ꝛ nō alias: ne in vicium
detractionis incidat. debetq̄ ꝯfitentem
repꝛehēdere: ſi ꝑſonā modo indebito exp/
§.x. mat. Utrū ꝯfeſſi nō ſacerdoti quē pa
rochialis ſacerdos poſuit loco ei⁹ credēs
eum eſſe ſacerdotē: teneant illa eadē pctā
iterū ꝯfiteri: Rñſio ſm Rich. ꝙ ſic. ſi illo
rum ſint memoꝛes. qꝛ ſm rei veritatē de
illis nō ſunt rite ꝯfeſſi. nec ſacramentum
penitētie ſuſceperūt. Nec tñ iudicādi ſunt
peccaſſe tanq̄ trāſgreſſoꝛes ſtatuti de cō
fitendo. qꝛ eos ignoꝛātia inuincibilis ſeu
ꝓbabilis excuſauit. fuitq̄ illa cōfeſſio eis
meritoꝛia: nō tñ eis tam vtilis ceteris pa
ribus ac ſi cōfeſſi ſacerdoti fuiſſent. quia
non ſacerdos non poteſt ꝯferre penitenti
illud beneficiū qđ ſacerdos ex vi clauiū
§.xj. adminiſtrat. Utrū ſacerdos parochia
lis teneat audire ꝯfeſſionem parochia/
noꝝ ſuoꝝ quotienſcūq̄ voluerint in eo/
dem anno: Rñdeo ꝙ hec queſtio poteſt
intelligi: aut de tentione neceſſitatis. aut
de tentione congruitatis. Pꝛimo modo
nō tenet eoꝝ ꝯfeſſiones audire niſi qñ il/
li tenent de neceſſitate confiteri. ſ. ſemel in
anno. vel qñ ſūt grauiter infirmi. aut imi
net eis aliqđ ꝑiculū moꝛtis. ſi tñ pluries vo
luerint confiteri ꝛ ille eos audire noluerit
nec ad aliquem determinatū ſacerdotem
eos mittat: tunc poſſunt libere alteri con
fiteri: cum ſic eos implicite licentiet. Lo/
quēdo aūt de tentione congruitatis: tene
tur eos audire quotienſcūq̄ voluerint cō
fiteri. quia tali tētione tenet laboꝛare pꝛo
ꝓfectu animarū parochianoꝝ ſuoꝝ quo
tienſcunq̄ potuerit. Hec Rich. Quid ſi
eger petat pſbyteꝝ. ꝛ interim dum venit
ommuteſcat. vel fiat amens vel freneticus
Rñdeo ꝙ pſbyter veniēs vel ad nutum
infirmi vel ad teſtimoniū eoꝝ qui audie/
rint ip̄m petere penitentiā: debet ei quic/
qđ pōt humanitatis impēdere abſoluen
do: recōciliādo: ꝛ ſi fieri pōt ſine periculo
oꝛi eius hoſtiā infundēdo: ꝛ ſi ſupuixerit
admoneat ſatiſfacere. xxvj.q.vj. Is q̄ in
infirmitate. Neceſſaria eſt ꝯfeſſoꝛi tan §.xij.
ta ſciētia ſm Bonauē. ꝙ poſſit diſcerne/
re in pctis cōmunibꝫ quid ē veniale ꝛ qđ de ſcīa
eſt moꝛtale: pꝛo eo ꝙ alia penitētia debet ꝯfeſſoꝝ
imponi pꝛo veniali ꝛ alia ꝓmoꝛtali: ꝛ ꝙ
ſciat ad que pctā poteſtas ſua ſe pōt extē
dere. iſcꝫ aūt materiaꝝ difficiliū non tene/
atur habere noticiā: tñ in ꝑplexitatibꝫ nō
debꝫ ꝓcedere ſine ꝯſilio ꝑitoꝝ. Supplet
aūt ſepe īꝑfectionē ſcīe ꝑfectio charitatis
extra de renūciati. Niſi cū pridē. qꝛ vt ait
apłs. Sciā inflat: charitas aūt edificat.
Debꝫ aūt ꝯfeſſoꝛ prudēter inq̄rere ꝯfitē
tē de pctis capitalibꝫ ꝛ eoꝝ circūſtātijs:
malo regine q̄nq̄ ſēſuū ꝛ trāſgreſſiōe dio
rū p̄ceptoꝝ. Et debēt fieri iterrogatiōes
de peccatis que ſolent in hominibꝫ illius
ꝯditionis abundare. Non eñ opoꝛtet a
milite querere d̄ pctis religioſoꝝ aut ecō
uerſo: ſed ſunt milites interrogādi de ra/
pina. clerici d̄ ſimonia: diuinis officijs. ac
ſecularib⁹ negocijs. Burgenſes de vſu/
ris. mercatoꝛes de fraude. ruſtici de deci
mis. et hmōi. et ſic de alijs Nec deſcēdat
nimis ad ꝑticlares circūſtātias pctōꝝ p̄/
cipue carnaliū. qꝛ taliū inq̄ſitio poſſꝫ ſibi
et confitenti nocere. Et de pctis inſuetis
et ꝯtra naturā nō inq̄rat niſi in generali:
et alonge et per quaſdā circūlocutiōes. vt

ſi cõmiſit: dicat. et ſi nõ cõmiſit: nõ dicat.
Nec de oibꝫ eſt ad vnguem inq̃rẽdũ: ſed
de his que cõmunius accidũt ſm q̃litat
tem ꝛ cõditionẽ pſonaꝝ. Dicit ꝗ̃z Rod.
ꝙ ſi ſacerdos credat pbabiliter cõfitentẽ
aliq̃d mortale cõmiſiſſe: debet ſibi illud
ad memoriã reducere. Dicit etiã Ioh. in
ſũma cõfeſ. agendo de debito matrimo
niali ꝙ vbi doctores varie opinant̃ lz via
tutior ſit cõſulenda: nõ eſt tñ ꝑcipitanda
ſnia nec abſolutio denegãda ſeq̃nti vnaꝫ
§.xiij. illaꝝ. Vtrũ homo teneat̃ confiteri oia
pctã mortalia taꝫ ſecreta ꝙ̃ publica: Re
ſpõſio ſm Rich. ꝙ ſic. quia nõ ſufficit ali
quid eſſe notũ iudici: niſi ſit ei notũ in for
ma iudicij. ꝛ ideo publica pctã lz ſint ma
nifeſta ſacerdoti ſicut homi: quia tñ non
ſunt ei manifeſta ſicut vicario dei: oportꝫ
§.xiiij. ea cõfiteri. Et notandũ ꝙ vt dicit̃ cõ
muniter: cõfeſſio eſt iterãda in q̃tuor ca
De itera ſibus. Primus eſt: cum ſacerdos nõ pot
ratione confitentẽ abſoluere. tũc em̃ mittẽdus eſt
ad ſupiorẽ. Et ſm Rich. pmo debet euꝫ
ſupior abſoluere de caſibꝫ ſibi reſeruatis
Et ſi nolit eum vlterius audire: debet eũ
ad inferiorẽ remittere: vt facta integra cõ
feſſione de aliis abſoluat̃. ꝛ ſic abſolutio
ſupioris ꝛ inferioris vnam cõplent ſuffi
cientẽ abſolutioneꝫ. Scdm vo Tho. in
q̃dl. pcedere debet abſolutio inferioris: ꝛ
remittendus eſt ad ſupiorẽ vt ab eo ab
ſoluat̃ a caſibꝫ ſibi reſeruatis. Vterq̃ mo
dus dicendi videt̃ mihi ſufficiens: dũ tñ
pctõr oia peccata ſua vni cõfiteat̃. Que
dam em̃ pctã (vt dicit Bonauẽ.) ſupioꝝ
abſolutioni reſeruant̃ magis ꝓpter taxa
tionem pene quaꝫ ſupior iniũgere debet
diſcrete ꝙ̃ pꝰ alio. Qui aũt integre oia di
cit inferiori: non tenet̃ illa iterare ſupiori:
ſed ſolum illa a q̃bus non valet abſolui.
Si tñ (vt dicit Tho.) pctõr ſit aliq̃ ſentẽ
tia maioris excõmunicatiõis ligatus: nõ
valet ab inferiori abſolui a pctis: niſi pri
us ab excõicatione fuerit abſolutꝰ p eum
qui ipm põt abſoluere. quia excõicatꝰ nõ
eſt particeps ſacramẽtoꝝ eccleſie. Cui cõ
cordans Rich dicit: ꝙ etiam excõicatus
minori excõicatiõe nõ poteſt abſolui a pec
catis: illa excõmunicatiõe manente. q: vt
habet̃ extra de clerico excõ. miſtrãte. Si
celebret. Talis a pceptione ſacramento
rũ priuatus eſt. Cũ igit̃ ſacerdos abſol
uit aliquẽ in foro penitentie: pmo debet
ꝑponere abſolutionẽ ab excõicatiõe ꝙ̃ a
peccatis. Hec Rich. Poteſt ꝗ̃z ſm Bo
nauen. peccator abſolui a vinculo penali
excõicationis: ſuſpenſionis: vel irregula
ritatis abſq̃ hoc ꝙ abſoluat̃ a peccatis.
nõ ſic de abſolutione a culpa. q: ſm Au
guſt. Impiũ eſt a deo dimidiã ſpare ve
niã. Secundus caſus eſt qñ ſacerdos
eſt ita idiota vl̃ totaliter ignorãs ꝙ neſcit
ligare nec ſoluere. qui em̃ ſcit aliquẽ talẽ
eſſe ꝛ alium q̃rere negligit: vere penitens
non eſt. Si tñ confitẽs prudẽs eſſet ꝛ cõ
feſſorẽ inſtrueret put ſue cõfeſſioni expe
dit: nõ oporteret eũ iteꝝ cõfiteri. Ter
tius caſus eſt: cũ pctõr pniam ſibi iniun
ctam dat obliuioni. Si em̃ vadat ad ali
um ſacerdotẽ: ſibi eã iuſte taxare ñ valet:
niſi ſciat culpam. et ideo ſunt illi pctã p
pter que eſt impoſita iterato confitenda.
ſecus eſſet ſi accederet ad eum qui illam
impoſuit: dum habet adhuc recentẽ me
moriã peccatoꝝ ſuoꝝ. vel ſi peccator ali
quam memoriã de ipa penitentia habe
ret ſaltem in ſpecie: ita ꝙ p ſacerdotẽ poſ
ſet ſibi equalens imponi. Nõ oportꝫ etiã
confeſſionem iterare ei qui contempſit et
neglexit ſatiſfacere ſi ſciat pniam iniũctaꝫ
et eam implere velit. Quartꝰ caſus eſt
cum quis diuidit cõfeſſionẽ: aliq̃d pctm̃
mortale ſcient̃ omittendo. talis em̃ tenet̃
iterato confiteri oia peccata ſua cũ pecca
to quod in ipa fictiõe cõmiſit. et hoc ſi va
dat ad altũ ſacerdoteꝫ. Si aũt redeat ad
pmũ habentẽ in recẽti memoria ſua pctã
ſufficit ei fictionẽ ipam cũ pctõ omiſſo cõ
fiteri. Qui aũt adhibẽs debitã negligen
tiã ad ſuoꝝ pctõꝝ recordatiõeꝫ aliq̃d pec
catũ inaduertẽter omittit: põt illud prio
ri ſacerdoti vel alteri cõfiteri. et hoc ſuffi
cit. In abſolutiõe em̃ delent̃ nõ ſolũ pec
cata que quis cõfitet̃: ſed etiam pctã ob
lita: dũ tñ pctõr poſtmodũ illa cõfiteat̃
ſi redeãt ad eiꝰ memoriã. Si etiã aliq̃s §.xv.
impetrauerit a ſupiori ſuo puilegiũ ꝙ poſ
ſit ſemel facere vni ſacerdoti quem eliget
ſuã ꝯfeſſiõeꝫ generalẽ: ſi pꝰ ꝯfeſſiõeꝫ fcãꝫ
recolat ſe aliq̃d pctõ qd tũc tradiderat obli

nioni: põt de illo eidem ſacerdoti ↄfiteri
z ab eodẽ abſolui ſm Rich. de h dt Ro
doñ. ꝙ qui impetrat abſolutionẽ a papa
vel legato: caute facit ſi faciat ſe abſolui
de omnibꝫ excõicationibꝫ z pctĩs de qbꝫ
non recolit. quia tunc ſi poſtea recolat de
aliquibꝫ nõ tenet̃ itez abſolutionẽ impe-
trare: licz de pctõ teneat̃ ſi ſit mortale cõ-
§.xvi. fiteri. Hec rod. Quid de illo qui acce-
dit ad ↄfeſſionẽ nõ attritus etiã cũ ꝓpo-
ſito mortaliter peccandi: Dicũt quidã ꝙ
talis mortaliter peccat: q̃z facit irreueren
tiã ſacramẽto que nõ põt eſſe ſine ſacra-
menti ↄtemptu. homo eñ ad ſacramen
tũ accedẽs debꝫ ſe ꝓbabiliter diſponere
ad gratiã: ꝑ omniũ pctõꝝ ſuoꝝ deteſtati-
§.xvii. oñe. Sed ↄtra. extra de pe. z re. ꝙ qdẽ
dicit̃ de illis qui veniũt ad ↄfeſſionem z
nõ penitẽt: ſe a peccato abſtinere nõ poſſe
dicentes: ꝙ eoꝝ ↄfeſſio eſt admittẽda et
crebris z ſalubribꝫ monitis eſt penitentia
indicẽda. Tales igit̃ nõ peccãt mortalr
ↄfitendo. ſi eñ mortalr peccarẽt: nõ eſſet
eoꝝ ↄfeſſio admittẽda. Tales tñ vt dicit
Rich. nõ ſunt abſoluẽdi. Unde ſi abſo-
lutionẽ nõ recipiãt: nõ ↄtemnit̃ ſacramẽ-
§.xviii. tũ nec a ↄfeſſore: nec a ↄfeſſo. Quãuis
eñ ↄfeſſio facta in mortali pctõ nõ vale-
at ad remediũ niſi diſpoſitiue: tamen ad
hoc valet ꝙ talis nõ eſt p̃cepti tranſgreſ-
ſor. Eſſentiã eñ actuũ p̃ceptoꝝ nõ ſemꝑ
tenemur explere ex charitate ad vitandũ
demeritũ: ꝙ nis ſine charitate actus nõ
mereant̃ premiũ. Hec Rich. Prima tñ
opinio forte eſt vera de illo qui ficte acce-
§.xix. dit ad ſacramentũ penitẽtie. Dicit̃ eñ
fictus qui aliud p̃tendit exterius ꝙ ha-
beat interius. z ſic ille dicit̃ ficte accedere:
qui nolens a peccato ceſſare abſolutionẽ
recipit pretendẽdo ſe eſſe vere penitentẽ:
talis eñ irreuerentiã facit ſacramẽto. Sz
tunc dubitat̃ an talis teneat̃ iterare ↄfeſ-
ſionẽ: Dicũt quidã ꝙ ſic. z illius opinio-
nis ſunt Bonauẽ. z Raym. Thomas
aũt tenet oppoſitum dicens ꝙ ꝗuis tunc
nõ ꝑcipiat abſolutionis fructũ: tñ recedẽ
te fictione ꝑcipe incipiet. ſicut etiã in aliĩs
ſacramẽtis. Unde nõ tenet̃ iterare ↄfeſſi
onẽ ad quã fictus accedit. ſed tenet̃ poſt
modũ fictionẽ ſuã ↄfiteri. Cũ quo cocor-
dãt Petrus z Rich. z Gratian⁹: de pe.
diſt. iii. ca. vl. z Bern. extra de pe. z re. ꝙ
quidẽ. Licet aũt hec opinio ſit ꝓbabilis
z habeat plures doctores ꝓ ſe: tñ ↄſiliuz
ſanũ eſſet talibꝫ cũ incipiũt veraciter peni
tere generalẽ facere ↄfeſſionẽ de toto tpe
p̃cedẽti. Notandũ ꝙ extra de peniten. §.xx.
z remiſ. Cum infirmitas. ꝓhibet̃ medi-
cis ſub interminatiõe anathematis ne ꝓ
corꝑali ſalute ſuadeãt aliqd qd in ꝑiculũ
aie ↄuertat̃. cũ aia ſit p̃cioſior corꝑe. Di-
ſtricte etiã ibi p̃cipit papa vt cũ eos ad in-
firmos vocari ↄtigerit: ipos ante oĩa
moneãt z inducãt vt medicos aduocent
animaꝝ. Et dicit Tho. ibidẽ ꝙ trãſgreſ-
ſor huius ſtatuti mortalr peccat: cũ dicat
papa. Precipimus. In q̃ innuit thomas
ꝙ nõ oĩs tranſgreſſio ſtatutoꝝ eccłie eſt
mortalis cuiuſmodi ſunt ſimplicia ſtatu
ta in quibꝫ nõ ponit̃ verbũ p̃cepti vel ali-
quid equiualẽs vt cũ tranſgreſſoribꝫ ipo
nitur pena excõicationis vel depoſitiõis
q̃ nõ niſi ꝓ mortali iponũt̃ vt dictũ ẽ pri⁹.
Quid agendũ ↄfeſſori ſi habeat ↄfeſ- §.xxi.
ſum ſuſpectũ ꝙ nõ faciat qd ꝓmittit. Re
ſpondeo ſm Rod. ꝙ nõ ꝓpter hoc debet
ab eo exigere votũ vel iuramentũ: ſed ſuf
ficit ſi dicat ſe habere ꝓpoſitũ faciẽdi. z ſic
debet abſoluere ſimplr z ſine cõditione:
facta tñ pteſtatiõe ꝙ ſi nõ reſtituat quod
abſtulit: aut ſi nõ faciat qd iniũgit̃: fructu
abſolutionis carebit. In abſolutione tñ
ab excõicatiõe qñq̃ iurat̃: de quo in ſeq̃n
tibus videbit̃. Notandũ ꝙ archiep̃s qñ §.xxii.
viſitat põt audire ↄfeſſiones ſubditoꝝ
ſuffraganeoꝝ z eos abſoluere extra de
cenſibꝫ perpe⁹. li. vi. Item notandũ ſm
Al. z Tho. ꝙ forma abſolutiõis in ſacra
mẽto penitẽtie eſt. Ego abſoluo te: ſed p̃-
mittit̃ miſereatur ne forte effectus ſacra-
menti ipediat̃ ex pte penitẽtis poſtea cõ-
uenienter apponit̃. In noĩe patris zc. vt ex
primat̃ ꝙ ſacerdos non ꝓpria autoritate
abſoluit ſed quaſi miniſter. z hoc relinq-
tur ſacerdotis arbitrio. Nec etiam requi-
ritur impoſitio manus. quia hoc ſacra-
mentũ nõ ordinat̃ ad conferendũ aliquã
excellẽtiã gratie: ſed ad remiſſionẽ pctõꝝ.
Ulterius notandum ꝙ ſacerdos erga §.xxiii.
penitentẽ debet eſſe affabilis ac benign⁹

vt ſic eū alliciat ad oīa pctā ſua detegen/
da. Nimia nāq₃ ſeueritas confeſſoris eſt
qn̄q₃ ꝯfitentibꝫ occaſio nō integre confi/
§.xxiiij. tendi. ¶ Utrū poſſit cū aliquo diſpenſa/
ri. vt nō teneať ꝯfiteri: Ad h̄ dicit Rich.
ꝙ ꝯfiteri ſacerdoti eſt de iure diuino: ſed
obſeruatiōis eius circūſtantia modo eſt
de iure poſitiuo. cū ḡ papa ſubditus ſit
iuri diuino ꝛ ſit ſupra omne ius pure po
ſitiuū ſeu humanū: diſpenſare nō pōt cū
aliquo ꝙn teneať ꝯfiteri ſacerdoti. ¶ Sed
ꝙ teneať eo modo quo determinatū eſt a
ꝯſilio generali: in h̄ papa diſpenſare pōt
qui ius pure poſitiuū pōt mutare ꝛ reuo
care. Sed ꝯtra predicta arguiť. q₂ papa
poteſt interp̄tari verba euāgelij. ij. q. iiij.
Preſul. ergo poterit in euāgelio diſpen/
ſare: cū diſpenſatio ſit quedā iuris interp̄
tatio. ꝛ ſic poterit facere vt hō nō teneať
ꝯfiteri. Item. xiij. di. dicit ꝙ ꝯtra ius na/
ture pōt diſpēſare. Ad pmū dicit Rich.
ꝙ diſpenſatio nō eſt iuris interp̄tatio: ſꝫ
aliqua eius relaxatio ſeu rigoris eius in/
temperatio ex aliqua rōnabili cauſa. Ad ſe
cundū dicit ꝙ in hoc nō eſt ꝯſentiendum
Gratiano. vnde ꝛ gloſa ip̄m in hoc ibidē
reprehendit.

Circa diſti/

Diſtin. xviij. §. j. ctionē. xviij. Queriť vtrum
cuilibꝫ ſacerdoti in ſuſcepti
one ordinis ſacri ꝯferanť claues regni ce
loꝝ: Or non. Apoc. iij. dicit de chriſto: clau
dit ꝛ nemo aperit. ergo ſol⁹ habꝫ claues.
Item Aug. de baptiſmo cōtra donati/
ſtas. A pctō nō niſi colūba abſoluit. id ē
chrīs. vel mēbra eius. ḡ malus ſacerdos
nō habet claues. Contra. Dixit dn̄s
petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ. qđ
fuit adimpletū cū dixit diſcipulis. Quo
rū remiſeritis pctā remittunť eis: quo ad
ptātē ordinis. ꝛ petro in ſpeciali. Paſce
oues meas. ꝙ ad autoritatē iuriſdictiōis
Sibi eīm in ſpeciali data eſt auctoritas
iuriſdictiōis ſm Tho. ꝛ Rich. de qua ſi
bi dixerat dn̄s: tibi dabo claueſ regni ꝛc̄.
claues ecclesie. Rn̄ſio. Clauis in ꝓpoſito ſumiť ad ſi/
militudinē clauis materialis que eſt pri/
mū inſtrumētū claudēdi ꝛ apiēdi hoſtiū
ꝑ qđ intrať in domū: ſic in ꝓpoſito aucto/
ritas ſententiādi: celū eſſe huic apiendūꝫ
diciť clauis. ꝛ diciť clauis poteſtatis que
p̄ſupponit aliā clauē que diciť clauis ſciē
tie que ē auctoritas cognoſcendi in cauſa
pctoꝝ. ſine eīm iſta cognitiōe nō recte ali/
qs ſentētiat celuꝫ eſſe huic aperiendū vel
claudendū. Non eſt aūt clauis ſciētie aliq̄
ſciētia actualis vel habitualis ſm ſco. licꝫ
hoc magiſter videať dicere. q₂ autoritas
cognoſcēdi ꝛ ſi reqrat ſcientiā vel diſcreti
onē ꝯcomitantē ad rectū vſum eius quē
admodū reqrit clauis ptātis aliquā iuſti
ciā ad rectū vſum ſui. tn̄ ſicut poteſtas iu
dicandi pōt eſſe ſine iuſticia: ita poteſtas
cognoſcendi in aliqua cauſa pōt eſſe ſine
diſcretione cognoſcēdi. ꝛ ita debet magr̄
exponi qui vult eū ſaluare: ꝙ ad clauē ſci
entie requiriť ſciētia. ſupple. ad hoc ꝙ ali/
qs recte vtať ea: nō aūt ad hoc ꝙ abſolu/
te inſit. Conferunť aūt cuilibꝫ ſacerdo §. ij.
ti he claues in ſuſceptione ordinis ſacer/
dotij. Poſtq̄₃ eīm eps dando calicē ꝯtulit
poteſtatē celebrādi miſſam: dicit. Accipi/
te ſpm̄ ſanctū. quoꝝ remiſeritis pctā remit/
tunť eis. ꝯcedēdo autoritatē ligādi ꝛ ſol/
uendi. Ligat aūt ſacerdos ad penā tpalē
quā imponit: ꝛ ſoluit a culpa ſeu obliga/
tione pene eterne q̄ in ip̄a abſolutione cō
mutať in penam temporalem de qua etiaꝫ
aliquid virtute clauiū dimittiť. Sūt ita
q₃ due claues. ꝛ poſſent de potentia dei
abſoluta ſeparari ab inuicē. ſicut aliqs p̄/
ſidens pōt alicui cōmittere auctoritatem
cognoſcēdi in cauſa ſeu examinādi eam:
nō cōmittēdo ſibi autoritatē ſentētiādi i
ea. Errat aūt clauis ſciētie qn̄ ſacerdoſ §. iij.
nō bene inquirit de his que ꝑtinent ad
hoc iudiciū. puta de ꝯfitentis attritione
ꝛ circūſtantijs aggrauātibꝫ vſq₃ ad mor
tale. ꝛ ſic peccat: nec poteſt recte iudicare
niſi a caſu. ꝙ ſi penitens oſtendit ſe dolen
tem cum non ſit: fictus eſt ꝛ recedit cū no
uo peccato. Eſt quoq₃ in eccleſia duplex
forus. Unus ſecretiſſimus in quo idem de foro duplici
eſt actor ſeu accuſator ꝛ reus. ꝛ ad illū ꝑti
nent claues p̄dicte. Alius eſt publicus:
quia etiā eccl̄ia habet auctoritatē corrigē
di delicta publica. ꝛ ibi requiriť duplex
autoritas corrn̄dens duplici p̄dicte. ſicut

ad quodlibꝫ iudiciũ rectũ requirit cogni
tio in cauſa illa ⁊ ſententiatio. Ille au/
toritates ptinẽtes ad forum publicũ pñt
dici claues. De hac poteſtate data eccłie
dixit dñs petro. Si peccauerit in te fra/
ter tuus. ⁊ ſequit tandẽ: dic eccłie. ſi eccle/
ſiam nõ audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊
publicanus. ⁊ ſequit. Amen dico vobis:
quecũqꝫ ligaueritis ſuper terram erunt li
gata ⁊ in celis. ⁊ quecũqꝫ ſolueritis ſuper
terrã erunt ſoluta ⁊ in celis. De hoc foro
publico in quo deus approbat ſolutionẽ
⁊ ligationeꝫ eccleſie factam. quã qui ꝯtẽ
mnit: habendus eſt ſicut ethnicus ⁊ publi/
canus. In hoc foro clauditur eccłia. i. cõio
fideliũ per excõicationẽ. ⁊ aperit per abſo
lutionẽ. Et nõ ſunt iſte claues eedeꝫ cũ
prioribꝫ: quia ſeparant ab illis vt i archi
diacono ⁊ quibuſdã alijs habentibꝫ iu/
riſdictionẽ ſm ordinẽ eccłie ſine ordine ſa
cerdotali. ⁊ ecõuerſo in quibuſdã ſacerdoti
bus hanc poteſtatẽ nõ habentibꝫ. Et no
tandũ ꝙ forus vno modo dicit locus li/
tium exercẽdaꝝ: ⁊ dicit a fando: extra de
verboꝝ ſignificatiõibꝫ. Forus. Alio mo/
do dicit locus venalibꝫ deputatus: ⁊ dicit
a ferẽdo. Quidã aũt i hac ſcđa ſignificati
one dicũt forũ fori. Poſſũt etiã abbates
⁊ priores ſubditos excõicare. cum ſint eo
rum iudices nõ tantũ in foro interiori ſed
etiã exteriori. extra de ma. ⁊ obe. Cũ i eccle
ſijs. Hoc eſt verum ſm Bern. ⁊ Gof. de
his qui pſunt eccleſijs collegiatis ⁊ p ele
ctionem aſſumũtur. Sed de curatis ſunt
opiniones. quidã eñ dicunt ꝙ licet non
poſſint excõicare de iure ſuos parochia/
nos cum nõ habeant iuriſdictionẽ in fo/
ro exteriori: vbi tñ eſt ꝯſuetudo hoc poſ/
ſunt quia ꝯſuetudo dat iuriſdictionem.
ix. q. iij Conqueſtus. Scotus autẽ dicit
ꝙ nullus inferior põt aliquẽ ſimplr excõi
care: niſi ex cõmiſſione illius cui tenentur
oẽs alij obedire: qui tenent illũ excõicatũ
vitare. Quod pbat. qꝛ non ſubditus iſti
nõ tenet ſeruare inſtitutionẽ eius: igit nec
vitare excõicatũ ab iſto. Si igit per excõi
cationẽ tenet quilibꝫ chrĩanus vitare ex/
cõmunicatũ: oportet ꝙ hoc ſit p preceptuꝫ
eius cui tenet obedire quilibꝫ chrĩanus.
⁊ tunc ſequit ꝙ quicũqꝫ inferior ſi ſimplr
excõicat: excõicat ex cõmiſſione illi⁹ cui te
nent oẽs alij obedire qui tenent illum ex/
cõicatũ vitare. Ex hoc ſequit ꝙ illud ca/
dit ſub illa regula iuris. Qđ nõ eſt cõceſ/
ſum eſt pbibitũ. Illa eñ eſt vera de his
que nõ ꝯueniũt regulariter alicui niſi ex
aliqua ꝯceſſione ſpeciali. ⁊ ſic ſacerdotes
parochiales ⁊ alij ꝯſimiles in nullo caſu
poſſunt excõicare: niſi in quo inuenit eis
expreſſe ꝯceſſum. Et per hoc excludũtur
quedaꝫ pericula que pueniũt ex prompti
tudine quorundã fatuoꝝ ad excõicandũ
Hec ſcotus. Dicũt tamen aliqui ꝙ etiaꝫ
hoc poſſunt curati de iure. ſed hanc auto
ritatẽ rectores aliq̃ amiſerũt rõne ꝯſuetu
dinis. vt ponit directoriũ iuriꝫ. In pdictꝫ
aũt ſm opinionẽ cõiorẽ ſtãdũ eſt ꝯſuetu/
dini. Abbatiſſe aũt nec pñt excõicare nec
abſoluere. ex. de ſen. excõi. De monialibꝫ
An aũt poſſint ſuſpendere ab officio: ſũt
varie opiñ. Ad pmũ argum̃. Dico ꝙ illa
auto. itelligit de claue: pncipali ñ miniſte
riali vel inſtrumentali. ſolius eñ dei eſt
peccata dimittere: vt principalis agẽtis.
quia ab ipo ſolo creatur gr̃a qua dimit/
tunt pctã. ſacerdos ãt abſoluit inſtrumẽ/
taliter ſeu vt miniſter. ſic itelligẽdo ꝙ ei⁹
abſolutio eſt diſpoſitio neceſſitãs ad illũ
effectũ. neceſſitãs inqꝫ ex diuia pactione.
qꝛ in vltimo inſtanti plationis verboruꝫ
ꝯfertur a deo gratia attrito per quã ipſa
attritio format ⁊ fit contritio vt dictũ eſt
diſt. xiiij. Ad ſcđm dico ꝙ tantũ p colũ/
bã vel ei⁹ mẽbra fit digne remiſſio pecca
torũ: fit tñ per malos miniſtros ſed non
digne vel recte. vt probat magiſter mul/
tis autoritatibus.

Trũ pſbyter poſ/ ꝗſtio. ij.
v ſit vti claue quã hꝫ in quẽlibet ꝗ. j.
hoiem? Rñſio. ꝙ licꝫ clauis ſm
boñ. qꝫtũ ad eẽ ꝯſeqͣt ordinẽ: tñ qꝫtũ ad
executõeꝫ ſeqͣt iuriſdictiõeꝫ. qꝛ nẽo põt ali
quẽ iudicare niſi ſit ei⁹ iudex vel ab eo cõ
ſtitut⁹. Deſcẽdit aũt iuriſdictio a maiori
bus ad iferiores. Vt ei debit⁹ ordo i re/
bus obſuet: oꝫ eẽ platũ aliquẽ ſupmũ
in q̃ reſideat ptãs oim. ⁊ ſub illo platos
medios: ⁊ ſub illis pticulares vltimos.
Nã dũ durat mũdus oꝫ ſm Aug. an/

gelos angelis: hoīes hoīb⁹: demones de
monib⁹ peſſe. Non poteſt igit̄ hō vti po
teſtate ordinis in quelibꝫ hoīem: ſꝫ in eū
in quē habet iuriſdictionē ordinariā vel
delegatā ſeu cōmiſſam. Delegare em̄ eſt
alteri vices ſuas cōmittere. ſuperiorqꝫ pōt
aliqua ſibi reſeruare in quib⁹ inferiori iu-
dicium nō cōmittat: a quib⁹ ſi inferior de fa
cto abſoluat penitentē: nō tn̄ eſt abſolut⁹
excuſatur tn̄ per ignorantiā iuris. nō aūt
ſacerdos cui hoc ius ignorare nō licꝫ ſm
Tho. ⁊ Rich. niſi eſſet ignorātia inuinci
Septē casus reser. bilis vel pbabilis. Ponit aūt Hoſtieñ.
ſeptem caſus de quib⁹ preſbyter inferior
nō pōt de iure abſoluere: ſed ad ſuperiorē
debet remittere. Unus eſt de his quib⁹
eſt ſolēnis penitētia imponēda. q: eius
miniſter ꝓprius eſt ep̄us: vt dictū eſt in p
cedentib⁹. Scd̄s eſt de excōicatis. Ter-
tius eſt vbicūqꝫ inuenit irregularitatē cō
tractā. licꝫ ei poſſꝫ abſoluere de pctō ꝓpt
qd̄ irregularitatē incurrit. nō tn̄ poſſꝫ diſ
penſare cū eo ſup irregularitate ꝓpter qd̄
debꝫ ad ep̄m mittere penitentē. vt vel ipe
cū eo diſpenſet ſi pōt vel cū ſuis lr̄is mit-
tat eum ad papam. Quartus eſt de incē
diariis. xxiij. q. vlti. a. Siquis. Hos quat
tuor ponit Ray. ⁊ Rob. in forma. Quin
tus eſt de blaſphemia publica. extra de
maledicis. Statuimus. Sextus de mu
tatione votoꝝ. extra de voto ca. j. Septi
mus. ſi ipe ep̄s ꝯfeſſionē audiat de aliq̄
peccato: inferior nō pōt de illo abſoluere
xij. diſt. Inferior. In iſto tn̄ caſu nō tene
tur. Hoſtieñ. nec habet̄ expreſſe ex illo te-
xtu. ſed ponit̄ a quibuſdā alius caſus de
homicidio volūtario ⁊ mēbrorū mutila-
tiōe ſeu truncatione. xxiij. q. vi. ſiqs. dicit̄ ꝙ
mēbroꝝ trūcatores ⁊ incendiarij excōicēt̄
donec corā ep̄o ſatiſfaciāt. Addūt etiam
diſpenſationē in iuramentis dolo vi vel
metu extortis etiam dubiis iuramentis.
Reſeruant quoqꝫ ſibi ep̄i de ꝯſuetudine
multos caſus. vt de parentib⁹ qui filios
opprimūt de ſacrilegiis: de ſortilegiis: d
vitio ꝯtra naturā: de adulterio: inceſtu:
defloratione virginū: de reſtitutione ma
leablatoꝝ. ⁊ hoc in magnis ⁊ arduis de
ꝑiurio iudiciali de voti trāſgreſſiōe mul-
toſqꝫ alios qui ſcīri cōmode nō valēt niſi
videant̄ eoꝝ ſtatuta ſynodalia ſiquidem
tot caſus ſibi reſeruāt ꝙ vix valet homo
audire ꝯfeſſiones niſi habeat caſus ep̄a-
les. Utrū religioſi diocesanis pſētati §.ij.
ſm formā decretaliū ex. de ſepul. dud. li.
vij. poſſint abſoluere a caſib⁹ reſeruatis
ep̄is. Rn̄ſio. Certū eſt ꝙ nō poſſunt ab-
ſoluere a caſib⁹ qui de iure ep̄is reſeruant̄
cū nō habeāt maiorē autoritatē abſoluē-
di qꝫ habeant curati a iure. vt ibidē dicit̄
Sed de caſib⁹ quos ep̄i ſibi de ꝯſuetu-
dine ſeu p ſtatuta ſynodalia reſeruāt. dicē
Joh. monachi ꝙ nō. qd̄ pbat̄. q: ep̄i poſ
ſunt artare poteſtatē ordinariā curatorū.
g a fortiori iſtā extraordinariā. tū q: licꝫ
fratres ſint exempti parochiani tamē nō
Hec opinio eſt euidēter falſa cum repu-
gnet textui decretalis. vt ſtatim vide-
bitur. ideo aliter dicit autor directorij iu
ris. li. j. titu. de pſentiis. ꝙ licꝫ ipi religio-
ſi nō poſſint abſoluere a ſententiis excōica
tionis ſuſpenſionis aut interdicti per ſta
tuta puincialia ſeu ſynodalia pmulgat̄.
extra de puile. religioſi. lib. vij. poſſunt tn̄
abſoluere a caſib⁹ in quib⁹ non eſt aliqua
ſententia lata. ⁊ q̄ ep̄is nō reſeruant̄ de iu
re cum ipi habeant tantā poteſtatē abſol
uendi qꝫ ta eſt curatis a iure ꝯceſſa. extra
de ſepulturis. Dudū. li. vij. Nec obſtat
ꝙ ꝯſuetudo fac̄ ius. q: ñ fac̄ ius qñ a iu-
re reprobat̄. In fine at illi⁹ decretal̄ reuo
cat papa ſtatuta ⁊ ꝯſuetudies pmiſſis ꝯ
rias Nec valet dicere ꝙ reuocet ꝯſuetudi
nes ⁊ ſtatuta quo ad aliqua premiſſoꝝ ⁊
nō quo ad alia. quia tunc non in cunctis
equaliter pcederet cuius oppoſitū dr̄ ibi.
Nos em̄ vt in cūctis equalr̄ ⁊ pacifice fa
uente deo ⁊c̄. Hec opinio videt̄ verior cū
ſit magis ꝯſona textui decretalis vt pꝫ
ipam intuenti. Argumēta aūt p op. oppo
ſita nō ꝯcludūt. Ad primū di. ꝙ nō ſe §.iij.
quit̄ ep̄s pōt artare poteſtatem curatoꝝ.
ergo ⁊ religioſoꝝ quia curati ſūt ſibi ſub-
diti: nō aūt religioſi. Quod etiā ſcd̄o dici
tur ꝙ licet fratres ſint exempti: non tamē
parochiani. nō valet. Primo quia ſtatu-
ta reuocant̄ pmiſſis ꝯtraria vt dictū eſt.
Scd̄o quia ſicut ꝯceditur fratrib⁹ ꝙ poſ
ſint libere abſoluere ſic parochianis ꝙ
poſſint abſolui. vnde nec hos nec illos

poſſunt ep̄i impedire cū non valeāt illud
quod a papa eis conceditᷓ auferre.vij. de
electiōe. Ne rhomani. Alias ſi hec rō va-
leret poſſent ep̄i impedire ne fratribꝫ cō-
fiterentᷓ.et ſic ꝑuilegiū totaliᷓ deſtrueretᷓ.
Tertio:quia ſic dicere vt innit illa rō eſt
fraudem ꝑuilegio facere: vim.ſ.ꝑuilegij
deſtruendo ⁊ cōtra mentē ip̄m cōceden-
tis vemēdo.ar.extra de ꝑui. Quāto.vbi
diciᷓ ꝙ ep̄i monachos a ſe exēptos excō-
municare nō valentes:excōicando eos q̄
molunt in ip̄oꝝ molēdinis: vel alias ip̄s
cōicant:fraudē priuilegijs ip̄oꝝ faciunt.
Predictꝫ cōcor. Joh.d Lignaco.addēs
ꝙ illud qđ poniᷓ.li.vj.de ꝑuilegijs ꝙ re-
ligioſi nō p̄ſumāt abſoluere a caſibꝫ ep̄is
reſeruatꝫ:intelligiᷓ de reſeruatꝫ a iure: vt
patꝫ ꝑ decretalē Dudū: in qua concediᷓ
eis tanta ptās quantā habet curati a iu-
re. Eſt autē ip̄ſis curatis a iure cōceſſum
abſoluere ab oi crimie. exceptis caſibus
ep̄is a iure reſeruatꝫ.ar.extra de ſen.excō.
Nup.vt dicit Guillermꝰ Durādi in re-
ꝑtorio. De caſibꝫ aūt reſeruatꝫ a iure ma-
gis ſtandū eſt determiationi ſūmoꝝ pō-
§.iiij. tificoꝝ q̄ꝫ varijs opionibꝫ doctoꝝ. Po-
nit aūt Bn̄dictꝰ vndecimꝰ q̄ttuoꝛ caſus
q̄ttuoꝛ Primus eſt de pctō clerici ꝑ quod incur-
caſus rit irregularitatē. Secūdus de incēdia-
reſuati rijs. Tertius vbi eſt pnīa ſolennis indi-
a iure cenda. Quartꝰ de excōicatꝫ. Hos ſ ꝫ cō-
firmat Eugeniꝰ q̄rtus. De pctis ꝟo per
q̄ incurriᷓ irregularitas diceᷓ in fine diſt.
xxv. Non vult aūt Bn̄dictꝰ.xj.ꝙ fratres
minores abſoluāt clericos ab hmōi pec-
catꝫ:ſicut nec poſſunt in irreglaribꝫ diſpē-
ſare. Ad iſtos autē q̄ttuoꝛ caſus poſſent
reduci caſus ſup̄ poſiti. Blaſphemia em̄
enormis ⁊ vulgariſſima poſſet reduci ad
ſolennē pniam. Homicidiū aūt volunta-
riū ⁊ truncatio mēbroꝝ poſſent reduci ad
idē:ſi ſint publica. Nō exp̄miᷓ aūt h̄ diſ-
penſatio voti vel iuramenti.qꝛ hec nō ꝑ-
tinent ad abſolutionē. Undelꝫ religioſi
poſſint abſoluere a trāſgreſſione eoꝛum:
nō tn̄ in ip̄ſis diſpenſare. Circa predi-
cta Notandū ꝙ ſi ep̄s ſuo ſubdito cōceſ-
ſerit vt ſibi poſſit eligere confeſſorem:ille
quem is elegerit in caſibꝫ qui eidem ep̄o
reſeruanᷓ:nullam habet penitus ptātē;

vt d pe. ⁊ re. Si ep̄s. Itē notādū ꝙ ſi §.v.
ep̄s ꝯcedat alicui gn̄aliᷓ autoritatē abſol-
uendi in caſibus ſibi reſeruatis:in tali ꝯ-
ceſſione generali veniunt illa que ille cō-
muniter cōcedit in particulari: et que eſſꝫ
tali veriſimiliᷓ in ſpeciali ꝯceſſurus. Alia
aūt non:extra de reg.iuris.li.vj. In ge-
nerali cōceſſione nō veniūt que quis non
eſſet in ſpeciali veriſimiliter cōceſſurꝰ: cu-
iuſmodi ē excōmunicatio a iudice in par-
ticulari maxime. Inſup Notandū ꝙ ſi a
papa vl̄ ep̄o ꝯcedaᷓ alicui autoritas ab-
ſoluendi in caſibꝫ reſeruatis: nō propter
hoc poterit talis diſpēſare in irregularit-
tatibꝫ:votis vel iuramentis: niſi ſibi am-
plioꝛ detur autoritas: cum aliđ ſit abſol-
uere a peccatis ⁊ aliud diſpēſare. Notan-
dum etiam ꝙ cōcediᷓ ex priuile. Clemen-
tis quarti fratribꝫ minoꝛibꝫ habētibus
caſus epiſcopales vti eiſdē donec vidu-
atis eccleſijs prouiſum fuerit de paſtore.
Autoritas aūt confeſſionum audiendaꝝ
rum quā habent fratres legitime depu-
tati ſemꝑ durat: vt dictū eſt.xvij. diſt.
Utrū is cui cōmittiᷓ autoritas abſol- §.vj.
uendi in caſibus epiſcopo reſeruatis poſ-
ſit illud alteri ſubdelegare. Rn̄ſio ꝙ non.
extra de offi.delegati.ca.vl.quod eſt intel-
ligendū de iure comuni.ſecus eſt quādo
exp̄miᷓ ꝙ poſſit.vj.li.de officio delegati.
Is cui. Utrum officialis epiſcopi ha- §.vij.
beat autoritatē in penitētijs caſuum epi-
ſcopaliuꝫ. Rn̄o ſm Hoſtien. ꝙ non: niſi
expreſſe appareat ꝙ hoc voluerit epiſco-
pus. etſi habet et nō ſit p̄ſbyter: debet al-
teri ſubdelegare. In cōtentioſis aūt vnū
et idem cōſiſtoꝛiū eſt ipſius ⁊ epiſcopi: q̄-
re ab vno ad alterum nō poteſt appella-
ri.vj.de appel. Rhomana. Utꝝ peni- §.viij
tens teneᷓ de neceſſitate recipere ⁊ exple-
re pniam ſibi iniunctam a ſacerdote. Ad
hoc dicit Rich.ꝙ non:ſi p̄bſbyter iniun-
git pniam irrōnabilē ⁊ indiſcretam.quia
p̄ſbyter abutiᷓ tunc claue ſcientie ⁊ potē-
tie. Si ꝟo iniungat pniam rōnabilem ⁊
diſcretā:ſic penitēs teneᷓ eam neceſſario
recipe ⁊ ꝓ viribus explere.quia tūc p̄ſby-
ter clauibus vtiᷓ recte. quilibet aūt teneᷓ
ſui iudicis iuſtam ſententiam obſeruare.
vnde ſi penitens talē pniam ex delibera-

3

tione et abſq; legitima cā omiſerit explet
re: mortaliter peccat. Hoc aūt eſt verum
ſm Sco. ſi velit ſe ſummittere ſacerdoti
et q̄ntū ad abſolutionē culpe: et q̄ntū ad
ſuſceptionē pene tpalis totalis correſpō
dentis. quia tūc obligaſ precepto eccleſie
cui volūtarie ſe ſummiſit. Si aūt velit ſe
ſūmittere huic ſolū q̄ntum ad cōmutati/
onē pene eterne ⁊ nō q̄ntum ad taxationē
pene tpalis. ſed q̄ntū ad illā velit ſe ſub/
dere manui dei vel h̄ vel in purgatorio:
non expediret tales dimittere ſine abſo/
lutione. tunc em̄ recederet deſpatus. nec
videſ ꝓpter voluntatē iſtā eſſe in peccato
mortali: cum cōteraſ de peccō. ⁊ puniri ve
lit pena cōdigna pro eo: et ab eo cui⁹ ē iu
ſte eam infligere. De tali aūt q̄ onus peni/
tentie ſubire non vult: dicit Raymun. q̄
ſibi imponēda eſt pnīa quam voluntarie
ſubire voluerit: ne deteri⁹ ſibi contingat
pniam violando. etſi non poſſit gaudere
de oimoda eius purgatione: gaudeat tn̄
q̄ ipm liberatū a gehēna ad purgatoriū
mittit. Hoſtien. ṽo dic̄ q̄ nullaten⁹ per/
mittere debet ſacerdos peccatorē deſpa/
tum recedere: ſed poti⁹ ſibi imponat vnū
pater noſter. et q̄ alia bona que fecerit et
mala q̄ tolerauerit ſint ei in pnīa. de h̄ di
§.x. ctum eſt diſt. xv. Utrum pnīa iniūcta
poſſit cōmutari vł relaxari? Dicit Rob.
q̄ ſic. ſcʒ ab eo qui iniunxit vel ab ei⁹ ſuc/
ceſſore vel ſupiore ſi eſt ordinarius iudex
penitētis. Si aūt petat relaxari ab eq̄li:
vt ſi penitēs habeat domiciliū in duabꝫ
parochijs vel dioceſibꝫ. Dicēdū q̄ ſi pe/
nitentia fuit publica vel ſolennis: requiri
debet cōſenſus primi q̄ dedit eā ne ſcan
dalizeſ. et hoc ſi de facili poſſit requiri. et
maxime ſi penitens iā publice inchoauit
pniam. qđ ſi nō de facili poſſit reqri: aut
ſi penitentia fuerit occulta: poterit ſcain/
dus cōfeſſor commutare vel relaxare.

§.x. Utrum inferior poſſit relaxare pniam
a ſupiore iniunctam? Reſpōdet Rob. q̄
ſi penitentia iniuncta eſt in tali caſu de q̄
ab initio inferior poterat pniam iniūge/
re: poterit relaxare vł cōmutare: niſi ſupe
rior reſeruauerit ſibi talē relaxationē vel
cōmutationē. Si ṽo pnīa iniuncta eſt ca
ſu reſeruato ſupiori: non poterit inferior
relaxare: cōmutare vel diminuere abſq;
licentia eius q̄ iniunxit: niſi vrgeat neceſ/
ſitas: aut ſuadeat vtilitas. Pium em̄ eſt
interpretari q̄ ſupior in his caſibus con/
ceſſit inferioribꝫ poteſtatem cōmutādi vł
relaxandi.

q̄ſtō .iij.

De excōmunicatōe

consequenter eſt vidēdū. Et pri/
mo in cōmuni. Ubi ſciēdūʒ q̄
excōmunicatio eſt a cōmunione fidelium Excō/
ſepatio. Et hec dupliciter. Uno mō q̄n/ catio
tum ad pceptionē ſacramētoꝝ tm̄. et hec
dicitur excōmunicatio minor. Alia aūt ex/
cludit nō ſolū a ſacramentiſ: ſed etiam ab
alia cōmunioē licita puta ab oſculo: ora/
torio: colloq̄o: et cōiugio. et hec diciſ excō
municatio maior: iuxta illos verſus. Si
p delictꝫ anathema q̄s efficiaſ. Os ora/
re vale cōmunio mēſa negaſ. Sicut em̄
pnceps ad maloꝝ correctionē debet vti
gladio tpali: ſic prelatus poteſtate excōi/
candi que eſt gladi⁹ ſpūalis. Quibus §.ij.
cauſis eſt ferēda ſentētia excōmunicatio/
nis? Rn̄o. Excōmunicatio maior eſt pe/
na grauiſſima. nulla em̄ eſt maior pena ī
eccleſia. xxiiij. q. iij. Corripiantur. Un̄ nō
eſt ferēda niſi pro mortali crimie et illis
qui aliter nō poterūt corrigi. xj. q. iij. Ne/
mo. Nō em̄ debet imponi p q̄cūq; mor/
tali: ſed pro peccō cōtumacie: vel cui cōtu/
macia ē annexa. xj. q. iij. Abſit. Qua/ §.iij.
drupliciter aūt ho peccatū cōtumacie in/
currit. ſ. Aut quando vocatus ſufficien/
ter ad iudicem non venit: nec remanendi
habet legitimaʒ cauſam. Aut veniēs re/
ſpōdere cōtemnit ⁊ rationē ptendere q̄re
reſpondere nō debet. Aut anteq̄ debe/
at diſcedit. Aut ſentētie non obedit. Ille
aūt qui aut impedit aut ꝓcurat fraudu/
lēter ne ad ipm citatio veniat: pro citato
debet haberi. Ille etiā qui veniēs ſe non
repſentat iudici ſed ſe occultat: reputan/
dus eſt q̄ſi nō veniſſet. Hec Rich. Cōtu
macia ſiq̄dem eſt contēptus vł inobedi/
entia. vnde cōtumax diciſ inobediens vł
rebellis iudici. Utrū iudex delegatus §.iiij.
poſt reuocationem cōmiſſionis ſibi facte
poſſit anteq̄ reuocatio cōmiſſiōis ad eū
puenire potuerit aliqueʒ excōmunicare?

Reſpondeo q̄ ſic. quia anteq̄ȝ ad euȝ re-
uocatio cōmiſſionis ꝑueniat: remanet pe
nes eum ptās q̄ ſibi fuerat cōmiſſa: extra
de ꝓcu. auditis. in gloſa. Ibi eñ dicit q̄
in iudice tenet q̄d fiat donec itelligat iu-
§.v. riſdictionē reuocatā. Utrū irregularis
poſſit aliquē excōicare: Rñō. Prelat⁹ fa-
ctus irregularis: aut factus eſt irregula-
ris ſine culpa ſua. aut per culpam ſuam.
Si ṗmo modo: talis irregularitas non
debet ipm deijcere a ſue ꝓlationis ſtatu.
extra de etate ⁊ q̄lita. or. ca. j. i glo. Argu
mentū ad hoc de clerico egro. ca. j. ⁊ vlti.
Afflictio afflicto addenda non eſt. Et ꝓ
latus ſic factus irregularis exeq̄ poteſt ea
que ſunt iuriſdictionis. vñ excōmunicare
poteſt. de q̄ magis in ſequentib⁹ videbit
Si aūt factus eſt irregularis per culpaȝ
ſuam: pro tali irregularitate deijci debet
a ꝓlationis ſtatu. quia tñ ab illo ſtatu nō
eſt deiectus ipſo iure anteq̄ȝ deijciat per
ſniam poteſt excōmunicare. non eñ inue
nit in iure poſitum tales eſſe ſuſpēſos ab
his que ſunt iuriſdictionis: ſed ab execu-
tione eoꝝ que ſunt ordinis: niſi irregula-
ritas ſit cōtracta ꝑ talem caſum quo pri-
uat irregularis ꝑuilegio clericali: vel q̄ fa-
ctus eſt infamis. Clericus eñ nō ordina
tus ſi ſit officialis: excōicare poteſt. Prela
latus tñ irregularis poſtq̄ȝ a ſuo ſtatu de-
iect⁹ eſt: excōicare nō poteſt nec abſoluere
Laicus etiā excōicare nō poteſt. q2 de re-
bus eccleſiaſticis nō legit aliq̄n laicis diſ-
ponendi attributa facultas. xcvj. diſt. c. j.
Hec Rich. Poſſet tñ papa de plenitudi
ne poteſtatis hoc ꝯcedere laicis: ſm Bar.
§.vj. brixieū. Utrū ſacerdos ſuſpēſus vl' ex-
cōicat⁹ poſſet excōicare: Rñſio. Ad excōi
candū et abſoluēdū reqrit poteſtas iuriſ-
dictionis libera. Excōicatus aūt etſi pote
ſtatem iuriſdictionis habeat: nō tñ habet
eam liberā ſed ligatā. q2 nō habet execu-
tionē. et ideo excōicare nō pōt nec abſol-
uere. De ſuſpēſo aūt diſtinguendū eſt vt
diſtinguit glo. xxiiij. q. j. Audiuimus. q2
aut eſt ſuſpenſus ab officio: ſed nō ab exe
cutione iuriſdictionis: aut e conuerſo: aut
ab vtroq̄ȝ. Primo modo non poſſet cele
brare ⁊ tñ poſſet excōicare. Scḋo modo
nō poſſet excōicare ⁊ poſſet celebrare. ſed
Tertio mō ſuſpēſus: neutrū poteſt de iu
re. Hec Rich. Excōicatorū tñ ſecrete te-
nent abſolutiones ⁊ bñf. cioꝝ collatiōes:
lȝ poſtea fuerit eoꝝ excōmunicatio dete-
cta. extra de exceptionib⁹. Exceptionē. in
glo. Arg ad hoc de iurepatro. Cōſulta-
tionib⁹. Cōcor. Ray Hoſtieñ. ⁊ Innoc.
Utrū excōmunicatio lata ab epo alie- §.vij.
no rata poſſit haberi ab epo ſuo: Rñſio
ſm Bar. ix. q. ij. c. ij. Nullus alteri⁹ termi
nos vſurpet: nec alterius parochianū iu-
dicare vel ordinare aut excōmunicare ꝑ-
ſumat. quia talis iudicatio vel ordinatio
aut excōicatio vel damnatio nec rata erit
nec vires vllas habebit: qm̄ nullius alte
rius iudicis niſi ſui ſententia tenebit aut
dānabitur. Sētētia que nulliū habet vi-
gorem non valet cōfirmari per ratihabi-
tionem. quia ſententia plus habet iuris
q̄ȝ facti. Quo modo fieri debet excōi- §.viij.
cationis ſententia: Reſpondeo q̄ debet
ꝑmitti triplex monitio. vel vna pro trib⁹.
alias eſt iniuſta: et iudex ſuſpendit ꝑ men
ſem ab ingreſſu eccleſie. extra codē. ſacro.
Et debet habere tēpoꝝ conuenientia in-
terualla: niſi facti neceſſitas aliō ſuaſerit.
puta ſi dilatio eſſet ꝑicl'oſa. vt quia ad ar
ma forte iretur. vel forte res diſtraheret.
Et debet fieri in ſcriptis cōtinentib⁹ cau
ſam excōmunicationis. alias excōmuni-
cator ſuſpenditur ab ingreſſu eccleſie et a
diuinis per menſem. que quidem ſi exe-
quatur: irregularis efficit: nec niſi per pa-
pam poterit cum eo diſpenſari. extra eo-
dem. Cū medicinalis. lib. o. vj. In ſcri-
ptis etiam debet fieri ſententia ſuſpenſi-
onis aut interdicti: vt ibidē dicit. Et no-
ta q̄ epiſcopi ⁊ ſuꝑiores nullam ſententi-
am ſuſpenſiōis et interdicti incurrūt ipo
iure. niſi de eis exꝑſſe dicat. extra de ſen-
tentia excō. Quia periculoſū. li. vj. Cum
iudex dicit: excōmunico illum: vel ſimilia
verba. intelligit de excōmunicatōe maio
ri. c. Si epiſcopus excōmunicat oēs q̄
fecerint furtum vel huiuſmodi: nunq̄d
ſubditi ei⁹ talia cōmittētes extra ſuā dio
ceſim ſunt excōmunicati: Reſpondeo q̄
non. vt extra de cōſtitutionib⁹. Ut anima-
rum. li. vj. Extranei aūt qui offendūt in
dioceſi eius qui excōmūicauit incidūt in

excõmunicationẽ.qꝛ fuit eius ſubditi ra/
tione delicti ibidẽ cõmiſſi.niſi ſniaꝫ igno
rauerint. Sententijs em̃ ꝑ ſtatuta ordina
rioꝝ quorũcunqꝫ ꝓmulgatis non ligant̃
ignorantes:niſi ignorãtia fuerit craſſa et
§.ix. ſupina:vt ibidẽ dicit̃. Quid ſi dicat ꝑ
latus:Habeo te ꝓ excõicato:nunqd erit
vere excõicatus: Dicit Roð. ꝙ talis i fo
ro pñie debet ſe excõicatũ reputare ⁊ ab/
§.x. ſolutionẽꝫ petere.idẽ Hoſtieñ. Quid
ſi is q̃ ſniam generalem ꝓmulgauit mo/
rit̃ vel amouet̃:nunqd qui poſtea contra
facit eſt excõicatus: Rñdeo ꝙ nõ:niſi ſuc
ceſſor cõfirmet:vel ſtatutũ aut decretum
diffiniẽdo fecerit. extra ð officio legati.c.
vl. Hec Ber.extra.c.A nobis. Idẽꝫ dt
Hoſt. Debent aũt fieri cõſtitutiones de
cõſenſu capituli ſeu eoꝝ ad quos ſpectat.
Unde dicit̃ cõſtitutio q̃ſi cõmune ſtatu/
tũ.extra de ꝟbo.ſig.Exijt.li.vj. Utrũ
§.xj. abſens ignorans poſſit excõicari: Reſpõ
deo ſm Ber.ex.de clerico excõicato apo
ſtolice.ꝙ ſic.Etſi excõicator voluit ꝙ ſta/
tim eſſet excõicatus quãdo lr̃a ſcribebat̃
tunc ſtatim fuit excõicatus.tamẽ q̃cq̃d fa
cit anteq̃ſ ſciat ſe excõicatuꝫ non imputat̃
ei:niſi eſſet ignorans ignorãtia craſſa vel
ſupina. ſicut is de quo habet̃ extra ð cle
rico excõmunicato. Illud. Ibi em̃ craſſa
videbat̃ ignorantia:cum ꝑ famã ſe ſciret
excõmunicatũ eſſe:licꝫ oĩmodã certitudi/
§.xij. nem nõ haberet. Inhibet̃.vj.c. Ro/
mana.ne cõmunitas vel collegiũ excom/
municet̃.quia ſic cõtingeret ligari q̃nqꝫ in/
noxios.ſed in illos de collegio debet ꝓ/
mulgari ſententia q̃s culpabiles eſſe con
ſtiterit. Sꝫ ſi ferat̃:an teneat: Quidã di
cunt ꝙ non.Alij dicunt ꝙ ſic.qꝛ multa ꝓ
hibent̃ que tñ facta tenẽt:q̃uis cõtra ꝓ/
hibitionẽ factam grauiter peccet et hui⁹
opinionis eſt Ioh.andree. Si ꝓuilegiat⁹
alleget ꝓuilegiũ non publicatũ nec iudi/
ci notum:nec fuit in longo tꝑe illi⁹ liber/
tatis:⁊ iudici petenti ꝓuilegium ſibi oſtẽ
di nõ vult ipm̃ oſtendere:nec aliq̃b⁹ pru/
dentibus viris omni ſuſpicione carentib⁹
per eundẽ ordiñ. deputatis:tenet ſenten/
tia ſi feratur contra eũ.extra de ꝓuilegio.
§.xiij. Cum perſone eccleſiaſtice.lib.vj.
Utrum excõmunicat⁹ poſſit excõmu

nicari: Dicunt cõmuniter doctores ꝙ ſic
Uel ꝑ eiuſdẽ excõmunicatõis reiteratio/
nem ad maiorem ſui cõfuſionẽ. vel ꝓpter
alias cauſas. Duplex eſt em̃ effectus ex/
cõmunicatõis ſcꝫ Electio ⁊ Ligatio. Et
licꝫ quo ad ꝑmum excõmunicat⁹ nõ poſ
ſit ampli⁹ excõmunicari.quia q̃ foras eie
ctus eſt:amplius eijci non põt niſi reuer/
tat̃. Quo ad ſecundũ tñ poteſt iterũ excõ/
municari.poteſt em̃ ligatus: amplius li/
gari. In q̃bus caſib⁹ ſententia excõica §.xiiij.
tionis nulla eſt ip̃o iure. Rñ. Ponunt̃
ſuꝑ hoc multi caſus quoꝝ ſunt q̃nqꝫ cõ/
muniores h̃ notari Primus eſt Si ille q̃
tulit eam nõ habebat de hoc poteſtatẽꝫ.
vt quia nõ erat eius iudex.xj.q.iij. Sen/
tentia.vel erat excõicat⁹: ⁊ hmõi.xxiiij.q.
j.Audiuim⁹. Secũdus:q̃ñ eſt lata poſt
appellationẽ legitime factam ſeu ex vera
et legitima cauſa.extra de appel. Dilecti.
et c.Solet.li.vj. Et idem dicendum de
interdicto ⁊ ſuſpen. Notandũ tñ ꝙ excõi
catus nominatim vl' ſꝑ cialiter et expreſſe
poſt appellationẽ legitimã:ſi illam appel
lationẽ infra tẽpus ad eam ꝓſeq̃ndã ab
homĩe vel a iure ſtatutũ nõ fuerit vt de/
buit ꝓſecutus.lꝫ ꝓpter talem negligẽtiaꝫ
illa ſententia non cõualeſcat:tñ lapſo illo
termino poterit publice nũciari excõmu/
nicatus.et nedũ in iudicialib⁹ ſed etiaꝫ in
extraiudicialib⁹ actibus euitari:donec ð
ipſi⁹ ſententie docuerit nullitate.vj.c.Li
cet. Sicut aũt ſententia poſt appellatõeꝫ
legitimã nulla eſt: ſic etiaꝫ cum fert̃ in eũ
qui ſe ſupponit ꝓtectioni romane eccle/
ſie: lꝫ non appellet ex ſimplicitate. extra ð
appel. Ad audieñ. Uel etiã cum fert̃ con
tra aliquẽ qui poſt liteꝫ motã iter arripu
it ad curiã.extra de appel. Dilecti.j. Ter/
ti⁹ caſus eſt:q̃ñ error intolerabilis in ſen
tẽtia fuit expꝛeſſus: vt ſi epõ excõmunicat
aliquẽ qui facit aliq̃d quod ẽ de ſe bonũ:
vt dare elemoſynã paupi.vel quia nõ cõ
mittit illud quod eſt malũ:puta adulte/
rium.vj.c. Venerabilib⁹.§. Poteſt.vl ſi
ꝑcipiat aliq̃d impoſſibile.extra de pact'.
ca.vl. Quartus caſus eſt: quando aliq̃s
excõicaret maiori excõicatione illos q̃ ex/
cõmunicato participarent:non in crimĩe
ſed in locutiõe ⁊ in alijs caſibus quibus

incurrit minor excōmunicatio.nam talis
ſententia nō valet:niſi pmiſſa trina moni
tione vel vna p tribus:et niſi exprimant no/
minatim ipſi admonēdi ꝓp:io.ſ. nomine
vel alijs circūſtantijs indubitabilibus.vſ.
c.Statutum⁹.ꝛ ca. Cōſtitutionē. Quin/
tus caſus eſt quādo plarus interdiceret
ſubditis ſuis ne exponerēt ſupioribus:aut
legatis:aut inqſitoribus ſtatū eccleſiaꝝ ſu/
arū ſeu monaſterioꝝ.et de hoc ferret ſen/
tentiā excōmunicatiōis. li.vj. de offi .or/
dinarij.Quia plerique. In pdictis caſibus
§.xv. ſententia nō eſt metuenda. Q,ſi dicat
ep̄s: excōmunico te qꝛ furtū feciſti. et tn̄
falſum eſt.nunqd tenet:Dicit Ber.ex.e.
Per tuas.ꝙ lꝫ talis q̄ ad deū nō ſit liga/
tus niſi contemnat:tutius tn̄ eſt ꝙ abſol
uat q̄ ad eccleſiā.qꝛ ſnia ſiue iuſta ſiue in/
iuſta timēda eſt.xj.q.iij.ca.j. Idē dicunt
Hoſtien.ꝛ Innocen. Excōicatus aūt q
ↄtemnit ſniaꝫ ſeruare ſe cōmunioni fide/
lium ingerēdo:ſi ſentētia erat iniuſta:fa/
cit ipſam iuſtam ꝓpter cōtemptū.qꝛ inde
poſſet excōicari.nō eſt itaque ſnia cōtēnen/
da:ſed ad iudicē humiliter recurrendum
vel ſupiori de iniuſta excōicatiōe conque
rendū.Predicta aūt videntur habere veri/
tatē de publice excōicato. de q̄ videbitur in
§.xvj. cōſequentibus. Quid ſi ep̄s in ſubditū
ſniam excōmunicationis ferat ſub condi
tione vel in diem certū.ſed anteque condi/
tio extat:ſubdit⁹ eius eſſe deſinat. puta
quia alibi transfert domiciliū. Reſpōdet
Hoſtien.extra de appel. Preterea.ij.ꝙ te/
net ſnia:niſi pendente ↄditione appellet.
extra de offi deleg.ca ſi. Idē dt Ber.
Licꝫ aūt ſententia ſub cōditione lata tol
latur p appellationē:tn̄ ſi pure ꝛ ſine ↄdici/
one feratur:nō reuelatur p appellationē: lꝫ fu
erit appellatio facta an̄ ſententie publica/
tionē.extra de appell.Paſtoralis. trāſfert
tamē cauſe cognitionē in ſupiorē.extra.e.
§.xvij Per tuas. Quid ſi dicat iudex:Excō/
munico te ſi appellas.vel ſi ad appellan/
dum te p̄parauerꝭ:Dicit Hoſt.ꝙ ſenten
tia nulla eſt.quia videtur patenter errorem
intolerabileꝫ cōtinere.hoc enī nihil aliud
eſt dicere:niſi ꝙ excōmunico te:ſi iure cō/
§.xviij. muniter ↄceſſo vtaris. Quid ſi iudex
p̄cipiat alicui debitori ꝙ ſoluat infra cer/
tum terminū: alioqn ſit excōmunicatus.
vtrū creditor poſſit terminum ꝓrogare.
Quidā dicunt ꝙ ſic.Hoſtien.tamē dicit
tutius eſſe ꝙ hoc fiat de cōſenſu iudicis.
Si tn̄ pars in p̄mo termino reputat ſibi
vt ſatiſfactū:ceſſat tota excōicatio.v. dl.
Inno⁹. Vtꝝ iniuſte excōmunicās pec §.xix.
cet mortaliter:Rn̄deo ſm Rich.ꝙ excō/
municatio poteſt eſſe iniuſta: aut ex anio
excōmunicantꝭ: vt cum mala intentione
vel ex odio excōicat.aut ex ordine: cum.ſ.
fert non ſeruato iurꝭ ordie:puta ſine mo
nitiōe p̄miſſa:et hmōi.aut ex defectu cau
ſe:quia.ſ.ſine cauſa legitima. Et q̄cunque
iſtoꝝ modoꝝ ſcienter excōicans ꝛ ex deli/
beratione:mortaliter peccat.qꝛ pximum
iniuſte ꝛ grauiter ledit.ſ.in fama.et cōtra
ꝓhibitioneꝫ eccle facit. Si aūt hoc facit
ex ignorantia craſſa ꝛ ſupina: mortaliter
peccat:q̄uis nō ita grauiter. Si ꝟo hoc
facit ex ignorātia ꝓbabili:nō peccat mor
taliter. Hec Rich. Dicitur ꝟo ignorantia
ꝓbabilis quia credidit citationeꝫ veniſſe
ad eum quē excōicat.et p cōſequēs credi
dit eum cōtumacē cum nō eſſet:vel credi
dit excōmunicationis cauſam ſufficienter
probatā:errans in ꝓbationibus dubijs
extra c.Sacro.in glo.Bernardi. Si a §.xx.
iure vel a iudice aliqd inhibeatur ſub iter/
minatione vel pena excōicatōis: nō eſt la
ta ſententia ex vi verboꝝ: ſed tm̄ cōmina
tio ſm Hoſt. ꝛ Gof. Si etiam dicat: §.xxj
anathema ſit:nō eſt canō late ſnie ſed fe/
rende.Cum ꝟo dicit:Excōmunicam⁹ il
lum q ſic egerit. vel:talis eoipſo vel ipſo
facto ſniam excōicationis incurrat. tunc
eſt ſententia lata in talia pagenteꝫ. Si §.xxij.
excōmunicatio feratur cōtra eos q ſciuerūt
furtum niſi reuelent: cui tenentur reuelare:
Reſpōſio ſm Hoſtien. Non tenentur da/
mnū paſſo reuelare:ſed plato eccleſie.nec
illi debent reuelare publice ſi ſolus reue/
lator ſcit.Cui concor. Ro.d.inter cetera ad
dit ꝙ prelat⁹ monere debet malefactorē
vt ſatiſfaciat. Pone aliquem ep̄m eſſe
depoſitū et ille poſt ſententiā ſtatim ap/
pellat:et appellatione pendente ſubditū
ſuum excōicat:nunqd talis excōmunica/
tio tenet:Reſponſio ſm Tancretū.Ex q
appellans in officio ſuo remanſit: et ideo

ſiue ꝓſequať appellatio ſiue nõ: excõica-
tio tenuit. Uincẽtius tñ aliter dt. ſed ſen
tentia Tãcreti eſt melior ſm Ber. extra
de appella. Sepe cõtingit. Et Notandũ
vt dicit Goffred. infra decẽ dies eſt ap
pellandũ a tpe late ſnie vel noticie eiuſdẽ
in ſcriptis coram notario. et infra. xxx. di
es eſt appellatio intimãda iudici: et apo-
ſtoli ſeu littere dimiſſorie petende. ij. q. vj
Poſt appellationẽ. et. §. penul. De h ha-
beť extra de electõib⁊. cauſam. li. vij. ⁊ de
appellatõib⁊. cũ ins. Et teneť appellans
ꝓſequi appellationẽ infra annũ a die in-
terpoſitionis eius. vel a die illati graua-
minis ſi futuro grauamie appellať. Qđ
ſi iuſto impedimento ceſſante nõ fecerit:
debebit eius appellatio deſerta cẽſeri. li.
§ xxiiij. vij. de appella. Sicut. Notandũ inſu-
per ꝙ quãdo in reſcripto pape poniť: omĩ
appellatiõe remota. debet intelligi de ap
pellatiõe friuola: vt dicit Innocẽt⁹ qrt⁹
Et lʒ nulla appellatio friuola vľ fruſtra-
toria valeat: illa tñ clauſula qñqȝ in reſcri
ptis apponiť. qꝛ plus timeri ſolet qđ ſpe
cialiter iniũgiť qȝ qđ generaliter ꝓhibeť.
Unde etiam tũc licet appellare dũmõ ſit
cauſa ꝓbabilis appellationis ſiue ſit ex-
preſſa in iure ſiue non. lʒ extra c. Paſtora
lis. videať poni oppoſitũ. Sed vt ibi dicit
Ber. nõ ſtamus hodie illi decretali. ſed
ei quod dicit infra c. Ut debitus.

q. iiij. In quibus caſib⁹
§. i. incidit quis in maiorẽ excõica
tionem ipſo facto: Reſponſio
ꝙ in multiſ. Nam excõicatio a qua ſolus
papa abſoluit incurriť in duodecim caſi-
bus. Primus eſt de eo qui verberat cleri
cũ. xvij. q. iiij. Siqs. vel quãcũqȝ ꝑſonã
religioſam religionis approbate. extra. c.
Nõ dubiũ. vbi exprimunť regulares con-
uerſi. Hic tamẽ caſus multas habet exce
ptiones: vt videbiť in ſeqntib⁊. Secũ-
§. ij. dus de eo q incendit vel frangit eccleſiã:
qui anteqȝ denũcieť poteſt abſolui a ſuo
epo. poſtea ṽo ñ niſi a papa. extra c. Tua
nos. ⁊ ca. Conqſti. Alij ṽo incẽdiarij nõ
ſunt ipſo iure excõicati: ſm Alanũ. Gof.
et Ber. Si tñ excõiceť ⁊ publiceť non
abſoluunť niſi a papa. c. Tua. Nec ſunt
incendiarij dicendi q hoc faciunt autori
tate habentiſ iuſtum bellum. ſm Rod. ſi
ſint eccleſie incaſtellate: vľ non ex ꝓpoſito
faciãt. Illi aũt qui ecclias aliť offendunt
multa enormia ibi cõmittẽdo: puta acci-
piendo corp⁹ chři: vel crucẽ vel altare frã
gendo: vel hmõi: lʒ dicanť eſſe a Ray. ex-
cõicati: hoc tñ nõ videť verum ſm Gof.
Hoſti. Ber. ⁊ Rich. niſi hoc faciãt cum
fractione eccleſie: de q tm loquiť ca. Con
queſti. vľ cum fractione rerum ſacrar̃ in
eccleſia contentar̃: ſm Rich. q. de immuni
tate eccleſie. Et ſic poteſt verificari opio
Ray. puta ſi accipiať corp⁹ chriſti cũ fra-
ctiõe ſacrarij in quo poniť. et ſic intelligiť
illud. xvij. q. iiij. Oẽs eccle. vbi excõmu-
nicanť raptores eccleſiar̃. Uel intelligiť
ſm Rod. de excõmunicatõe minori q̃ eſt
oĩs ſacrilegus excõmunicat⁹: auferẽdo. ſ.
ſacrum de ſacro: vel ſacrum de nõ ſacro:
vel nõ ſacrum de ſacro. Diciť aũt fractor
eccleſie qui dolo malo violẽter parietẽ fo
derit: aut vitreã: aut ferraturã: aut oſtia:
aut cardines: aut tectũ ſm eundẽ. Ter §. iij.
tius caſus qñ papa aliquẽ nomiatim ex-
cõmunicat quem ſolus papa abſoluit. et
ſic etiam abſoluit omnes ei participãtes
in crimine propter qđ excõicatus eſt. extra
de ſenten. excõ. Significauit. vel etiã qui
ei participant ſcienter in diuinis: vt qdã
dicũt per dictũ ca. Significauit. Alij au
tẽ dicunt ꝙ ca. ꝑdictũ intelligiť de parti-
cipantib⁊ in crimine. vel qñ primus erat
excõmunicatus a papa cum participan-
tibus. Prime opinionis eſt Hoſtieñ. ⁊ eſt
verior ſm Rich qꝛ magiſ ẽ ꝯſona textui.
nõ tñ extẽdiť hec ꝯſtitutio ad alios a pa
pa ſm Gof. ⁊ Hoſtiẽ. nec ad excõicatos
a iure. Quart⁹ caſus eſt de falſificãte §. iiij.
lr̃as papales: vľ falſis ſciẽter vtẽte. extra
de falſarijs. Dura. ⁊. c. Falſarior̃. Diciť
aũt falſari⁹ ſm glo. qcũqȝ tradit vel imu-
tat reſcriptũ pape. Ponunť etiaʒ plures
modi falſariorũ eodeʒ ti. ca. Licet. quor̃
vnus eſt. ſi bulla falſa apponať falſis lit-
teris. Ali⁹ ṽo: ſi bulla vera falſis litteris
inſerať. multiqȝ alij in textu ⁊ in glo. Di-
cit tamen Rich. ꝙ de litteris que ꝑ nul-
lam raſuram apparere poſſunt viles: pu
ta de littera citatoria data a ducentis an

nis eſt aliter iudicandũ. ac etiã de raſura
facta per eũ qui lr̃as ſcripſit Non eſt etiã
excõmunicatus impetrãs lr̃as a dño pa
pa tacita ꝟitate vel falſitate ſuggeſta. nec
etiam ille qui lr̃is aplicis vtit̃ ſub alio no-
§.v. mine impetratis. vt idẽ dicit. Habent
etiam duo caſus in. vj. Prim⁹ eſt de inſe
cutoribꝫ cardinaliũ. vt extra de penis. Fe
§.vj. licis. Secũdus eſt de illis qui occaſiõe
alicuius ſñie late dant licentiã grauandi
eos qui eam tulerunt. de quo videbit̃ in
§.vij. xxj. caſu. In clemẽtinis ſunt caſus qn
q̃. Primus eſt ſi inquiſitores hereticorum
odio: grã: amore: vel lucro cõtra iuſticiaꝫ
et cõſcientiã omiſerint cõtra quẽpiaꝫ ꝓce
dere: vel ipſam hereſim alicui imponerẽt
ſeu impedimẽtũ ſui officij. vt habet̃ ꝺ he
§.viij. re. Multorum. in fine. Secũdus de reli
gioſis qui abſq̃ licẽtia ſpeciali parochi-
alis pr̃ſbyteri ſolennizarent matrimonia
aut miſtrarent ſacramẽta euchariſtie vel
extreme vnctionis. ſufficit tñ licentia pa-
rochialis preſbyteri etiamſi nõ ſit ſacer-
dos. vel eius vicarij q̃ gerit ordinariã cu
ram eccleſie. Item ſufficit licentia dioce-
ſani: vt notat Jobes an. extra de ꝓuileg.
Religioſi. in clemeñ. Sufficit etiã licẽtia
data religioſo vl̃ parochiano ſm Aſtex.
lꝫ non exp̃mat̃ nomẽ religioſi: dũ tñ ſpe-
cificet̃ ſacramentũ. et q̃ ad ſcholares mer
cẽnarios ⁊ his ſimiles: intelligit̃ preſby-
teri in cuius parochia habitant. vt idem
§.ix. dicit: et Johãnes andree. Item ſimi-
liter excõicati ſunt religioſi qui excõmuni
catos a canone abſoluerent in caſibꝫ non
conceſſis: aut abſoluerent a ſententijs ꝑ
ſtatuta ꝓuincialia ſiue ſynodalia ꝓmulga
tis: aut abſoluerẽt a pena ⁊ culpa: vt i di-
cto ca. Religioſi. Non incidũt aũt in hãc
ſententiaꝫ ſi ignoranter abſoluãt ligatos
ſententijs ſynodalibꝫ: cum non teneãtur
ſcire huiuſmodi ſententias: vt dicit dire-
§.x. ctoriũ iuris. Tertius de inſecutoribus
ſeu perſecutoribus epiſcoporũ. de penis.
§.xj. Siquis. de q̃ ibi mlt̃a ponunt̃ Quar-
tus de clericis ⁊ religioſis inducentibus
ad vouendum: iurandũ: vel promitten-
dum de eligenda apud eos ſepultura: vl̃
vt iam electam vlterius non imutent. de
penis. Cupientes. Sic aũt eligentes nõ
poſſunt in eccleſijs ſic electis ſepeliri: nec
alibi eligere ſepulturã. extra de ſepulturis
Animarum. li. vj. Secus autẽ eſſet ſi ꝓprio
motu h̃ vouiſſent ſm Hoſtieñ. Quin §.xij
tus de dñis tẽporalibꝫ qui celebrare co-
gunt in loco interdicto: vel ad audiẽduꝫ
diuina euocãt excõicatos vel interdictos:
vel ꝓhibent eis ne moniti exeant. Et idẽ
de illis qui nominatim a celebrantibꝫ miſ
ſas moniti nõ exeunt. vt de ſenten. excõ.
Grauis. Item de illis qui ferrum: ar- §.xiij.
ma: et equos ad impugnanduꝫ chriſtia-
nos: et alia neceſſaria deferunt vel tranſ-
mittunt: ſeu galeas vel naues vendunt
vel impignorant: vel in piraticis ſaraceno
rum nauibꝫ gubernationem exercent: vel
impendũt conſiliũ vel auxilium in diſpẽ
dium terre ſancte. extra ꝺ iudeis. Ita q̃-
rundam. et ca. Ad liberanduꝫ. Et eſt ca-
ſus papalis: vt dt̃ Bar. per q̃ndã extra-
uagantẽ Clementis q̃nti: cuius ꝓncipiũ:
Multa: Sunt etiam alij caſus pluri- §.xiiij
mi. Primus: cũ q̃s nouam hereſim con
fingit: ſeu in hereſim iam damnatã inci-
dit: aut eſt credens. receptator vel fautor
hereticorum. extra de here. Ad abolẽdã. et
ca. Excõicatus. ⁊ ca. Sicut ait. Et gene-
raliter q̃ſcũq̃ rhomana eccl̃ia vel ſingu-
li ep̃i cũ cõſilio clericorum hereticos iudica-
uerint Secũdus: cum q̃s aſſerẽdo di- §.xv.
cit rhomanã eccleſiã non eſſe caput oium
eccleſiarũ: nec ei tanq̃ꝫ capiti obedieñ. di.
xix. Nulli fas. Tertius: qñ rectores ci §.xvj.
uitatis faciũt exactiones indebitas in cle-
ricos ⁊ eccl̃ias: ⁊ moniti nõ deſiſtũt. extra
de imunitate eccl̃ie. Nõ min⁹. Dicit̃ aũt
in eodem ti. c. Aduerſus. ꝙ ſi talis occur
rat neceſſitas ꝙ laicorum nõ ſuppetãt facul
tates: cõſulat̃ papa per ep̃m ⁊ clerum.
Quart⁹: cũ q̃s nõ elect⁹ a duabꝫ parti- §.xvij
bus cardinaliũ gerit ſe ꝓ papa. ex. de ele
ctione. li. iij. Quintus: cum q̃s mgr̃ vl̃ §.xviij.
ſcholaris tractat cũ aliq̃ ciue Bononieñ
de conductione hoſpitij irrequiſitis inq̃-
linis niſi tp̃s conductiõis fuerit elapſũ.
extra de locato. Ex ſcripto. Sextus: cũ §.xix.
monachi: canonici regulares: archidiaco
ni: decani: ꝑpoſiti: cantores: aut alij cleri-
ci perſonatus habentes: vt primicerius:
theſaurarius: ſuccẽtor: ⁊ huiuſmodi. aut

etiam quicũq; preſbyteri audiunt leges
vel phyſicam.extra. Ne clerici vel mona/
chi. Non magnopere ꝛc. Super ſpecula
Secus ſi habẽt eccl'iam tantũ parochia
lem.ꝛ nõ ſunt preſbyteri.extra. Ne clerici
vel monachi. Statutũ.lib.vj. Per phyſi
cam aũt intelligit medicina qua fiunt cõ/
fectiones per quas ↄſulitur languentib⁹
vt patz in ca. Non magnopere. Illi autẽ
qui predicta audiunt in clauſtro non inci
§.xx. dunt in excõicationẽ ſm Hoſtienſ. ꝛ In
nocẽn.vt patz ex dicto ca. Septimus
cum quis participat cuz aliquo in crimi/
ne ꝑpter qđ excõicatus eſt dando ei con/
ſilium:auxilium vel fauorem.extra eodẽ.
Si concubine. Et intelligit ſm Rod.tã
de excõicatione a iure q̃ ab iudice. Et ſm
Rich.de ↄſilio vel fauore ſine quo alias
non eſſet facturus. Secus eſt ſi fauet ipſi
iurari criminis ꝑpetrati. excipit tamẽ ab
hoc crimẽ hereſis.extra de hereticis. Ex/
§.xxi. cõmunicamus.§. Credentes. Octa/
uus Omnes qui fecerint ſtatuta contra
libertatem eccleſie ꝛ ſcriptores eoꝝ ꝛ po/
teſtates:conſules:rectores ꝛ ↄſiliarij lo/
corũ vbi talia ſtatuta ſeu etiam ↄſuetudi
nes edite ſunt vel ſeruate ꝛ qui ea ſeruare
fecerint.ꝛ illi qui ſm illa iudicauerint.vel
in publicam formã redegerint iudicata.
§.xxii. extra c.nouerit.ꝛ c.Graue. Nonus ↄ̃ il
los qui innituntur alienationib⁹ bonoꝝ ec/
cleſie a ſciſmaticis factis. extra de ſciſma.
ca.j. Ordinationes autẽ taliũ ſunt irrite
q̃tum ad executionẽ:niſi fuerit cũ eis diſ/
penſatum. Sunt aũt dicti caſus ex iuri/
bus antiquis collecti. Caſus vero ſequẽ
§.xxiii. tes ſũt in.vj. Primus de quocũq; qui
loquitur ſecrete:vel mittit ſcripturã vel nũ/
cium alicui cardinali qñ ſunt recluſi occa
ſione electionis pape.extra de electionib⁹
Ubi periculũ. Et de dñis rectorib⁹ ꝛ offi/
cialib⁹ ciuitatis qui iminẽte dicta electio
§.xxiiii. ne nõ ſeruarẽt dictã ↄſtitutionẽ. Se/
cũdus de his qui grauãt aliquos pro eo
q̃ rogati ſeu alias inducti euz pro quo ro
gabantur ſeu inducebantur eligere noluerũt:
vel ↄſanguineos eorum aut ipſas eccl'ias
ſeu loca beneficijs vel alijs bonis ſpoliã/
do ſeu alias iniuſte ꝓſequẽdo.ex. de ele.
§.xxv. Sciant cuncti. Tertius caſus eſt q̃ ex/
cõmunicati ſunt vniuerſi ꝛ ſinguli qui re
galia ſiue cuſtodiã ſiue gardiam aduoca
tionis vel defenſionis titulum in eccleſijs
monaſterijs vel quibuſlibz alijs pijs lo/
cis de nouo conãtes vſurpare bona eccle
ſiarum aut monaſterioꝝ:aut locoꝝ ipoꝝ
vacantiũ occupare p̃ſumũt q̃cũq; di/
gnitatis honore p̃fulgeãt.vj.de elec.c.ge
nerali. Per vniuerſos.ſm Jo.monachi.
Cõprehenduntur etiam mulieres. q: ma/
ſculinũ ꝓlatũ a canone crimina puniente
feminas cõprehendit. vt.xvij.q.iiij. Si
quis ſuadente. Compꝛ̃hendunt etiã cleri
ci ꝛ laici ſiue faciant tanq̃ ꝑſone ſingula/
res ſiue qualitercũq;.ita tñ q̃ ſi noie vni/
uerſitatis fiat:facientes ↄſentiẽtes tñ ſũt
excõicati:innocẽtes vero nõ:q: excõicati/
onis pena nõ debz quis teneri niſi culpa
ſua.licz ſecus ſit in interdicto.vj.e. Rho/
mana. Per regalia intelligit collecta que
fit occaſione regis vel imꝑatoꝝ vel tribu
tum qđ regi debet q̃ ſe forte dicebat pa/
tronũ ſeu iura que ad regem vel imꝑato/
rem ꝑtinere ↄſueuerũt vtpote vectigalia
ſed erant eccleſijs ↄceſſa:ꝛ modo vult ea
aliquis vſurpare de nouo. Per cuſto/
diaz ꝛ alia que ſequũtur intelligit ius pa
tronatus qđ ſm diuerſas regiones ſorti
tur diuerſa noia. Unde extra de iurepa/
tronatus. Preterea.ij. Patroni dicunt
aduocati vicedñi cuſtodes ſeu gardias
habentes. per pia loca poſſunt intelligi
hoſpitalia. Excõmunicati etiã ſunt cleri/
ci ꝛ ꝑſone cetere hmõi locoꝝ hec fieri ꝑcu
rãtes.e.titulo. Clerici. Etiã ſe talibus
nõ opponẽtes nihil ꝑcipere debent de ꝓ/
uentib⁹ ipaꝝ eccleſiaꝝ vel locoꝝ ꝓ tpe
quo p̃dicta ꝑmiſerint ſine debita ↄtradi
ctione.vt ibidẽ dicit. Dicit aũt ius patro
natus auctoritas ꝓueniens ex beneficijs
ante ↄſecrationẽ eccl'ie collatis puta au/
toritas p̃ſentandi ad eccleſiã vacantẽ rõ/
ne fundationis dotationis ꝛ edificationis
ipius. Non põt autẽ patronus aliqđ ab
eccl'ia exigere:niſi qđ fuerit ei in fundatio
ne ↄceſſum.extra.c.preterea.ij. Quar/
tus de electorib⁹ ad regimen vrbis iho/ §.xxvi.
me.de electis ꝛ fautorib⁹ qui fecerint cõ/
tra ↄſtitutionẽ ſup hoc factam. extra de
electione. Fundamenta. Quintus de §.xxvii.

bis qui vocant ad dirigendas moniales
in electionib9 niſi abſtineãt ab his p que
põt in eis diſcordia oriri vel nutriri. extra
§.xxviij de electione indẽnitatib9. Sextus de
his qui pcurant q̄ ↄſeruatores dari in-
tromittant ſe de his que nõ licz. puta de
alijs q̃ȝ de manifeſtis iniurijs ⁊ violẽtijs
extra de offi. delegati. ſtatuimus lib. vj.
nec poſſunt abſolui niſi parti grauate ſa-
tiſfaciant de expenſis. e. hac ↄſtitutione.
Septimus de his qui abſolutionem
ab aliqua excõicatione vel reuocationem
eius aut etiam ſuſpenſionis aut interdi-
cti extorquẽt p vim vel metum. Nam nõ
valet abſolutio ⁊ icurrit noua excõicatio.
§.xxix. extra de his q̄ vi. ca. abſolutiõis. Octa
uus de eo qui fingit fraudulẽter cãm ali
quã p quã aliquis iudex vadat vel mit-
tat ad aliquã mulierẽ pro teſtimonio. ex-
§.xxx. tra de iudicijs. mulieres. li. vj. Nonus
de his qui p̄latos vel capitula vel aliam
pſonam eccleſiaſticã compellũt ad ſũmit-
tendũ laicis vel alienandũ bona imobi-
lia: vel alia iura eccliaꝝ. Et ſimiliter laici
qui hec ſibi iniuſte viſurpant: niſi moniti
deſtiterint. extra de rebus eccleſie. hec cõ
§.xxxj ſultiſſimo. Decimus de his qui exigũt
pedagia vel guidagia a rebus vel perſo
nis eccleſiaſticis. vj de cenſib9. Quãq̃ȝ. ſȝ
iſte caſus reuocat p ſeptimuȝ decretaliũ.
de imunitate eccl̃ie. Quoniã. vbi vult q̄
ↄtra quoſcũq̄ȝ laicos extorquẽtes tallias
ſeu collectas: aut quaſcũq̄ȝ exactiões. ſer-
uetur ſtatutũ ↄſilij lateranenſis. extra. eo.
Nõ minus. ⁊ ca. Aduerſus. vbi tales ex-
cõicant ipſo iure: ſi moniti non deſiſtant.
ac etiam ſucceſſores excessum predeceſſo
rum infra menſem non purgantes. hec
ſm Alexanũ. Oppoſitũ tamẽ Bartho
lina pro qua facit illud qḋ habet lib. vij.
de cenſib9. capitulo p̄ſenti. in textu ⁊ i glo
ſa. Intelligit aũt de pedagijs que exigũ
tur de rebus quas clerici nõ cauſa nego-
ciationis deferunt vel deferri faciunt. qȝ
de his que cauſa negociatiõis deferrent
§.xxxij. nõ haberent clerici hanc libertatẽ. Un
decimus de his qui impedirent iudiciuȝ
cuiuſq̄ȝ iudicis eccleſiaſtici ordinarij vel
delegati compellendo recurrentes ad fo-
rum eccleſiaſticum in cauſis que de iure

vel antiqua conſuetudine ad ipm ptinẽt
ad ſiſtendum vel litigandum in foro ſe-
culari de eis. ipſos iudices vel litigantes
aut eorum ppinquos in pſonis vel reb9
quocũq̄ȝ modo grauãdo vl' alias ſeu ad
predicta ↄſilium auxiliũ vel fauorẽ dan-
do. vj. de imunitate eccl̃ie. Quoniã. nec
debẽt tales abſolui niſi pri9 ſatiſfecerit iu
dici cuius iuriſdictio fuerit ipedita: ⁊ par
ti grauate. Duodecimus de dñis qui §.xxxiij
inhibent ſubditis ſuis ne pſonis eccleſia-
ſticis vendant vel ab eis emant: vel ipſis
bladum molant: ſeu paneȝ coquant: aut
alia hmõi obſequia exhibere preſumant.
vj. de imunitate eccl̃ie. Eos qui. Ter
tiuſdecimus de religioſo qui temere in §.xxxiiij
ſcholis vel alibi habitũ religionis ſue di
mittit: vel accedit ad ſtudia. niſi a ſuo p̄la
to de ↄſilio maioris partis cõuentus ſit
ei licentia conceſſa. vj. ne clerici vel mona
chi vt piculoſa religioſis euagãdi mate-
ria ſubtrahat. Dicit autẽ temere fieri ſm
Ioh. monachi qḋ fatue vel ſine cauſa fit
Ex cauſa em̃ licitũ eſt habitũ transforma
re. Ex p̄cedẽtib9 pȝ q̄ religioſi habitũ ſue
religionis dimittẽtes rõne dormitiõis
vel alicuius ludi honeſti nõ incidũt i hãc
ſententiã. cũ pene nõ ſint ampliãde ſȝ po-
tius reſtringẽde. Et vt dicit Hilarius in
telligẽtia dictoꝝ ex cauſis ſit aſſumenda
dicẽdi. Fuit aũt hec decretalis edita ſicut
patȝ ex lra. vt tolleret religioſis materia
euagãdi ſeu extra conuentũ diſcurrendi
ad aliqua fatua perpetrãda que liberius
cõmittunt in habitu ſeculari q̃ȝ regulari.
Decimuſquart9 de doctorib9 ſiue ma
giſtris qui ſcienter illos religioſos q̄ di- §.xxxv.
miſerũt habitũ docent leges vel phyſicã
vt in dicto ca. vt. i piculoſa habet. De
cimuſquint9 quicũq̄ȝ hereticos credẽtes §.xxxvj
receptatores defenſores vel fautores eo-
rum traderẽt eccl̃iaſtice ſepulture. nec ta-
les poſſunt abſolui niſi proprijs manibus
publice exhumulẽt. ⁊ pijciant hmõi cor-
pora damnatoꝝ. Decimuſſextus qui §.37.
cũq̄ȝ rector ſecularis vel quicũq̄ȝ officia-
lis eius cognoſceret de crimine hereſis:
aut captos liberaret: vel dioceſanoꝝ aut
inquiſitoꝝ officiũ impediret: extra de he-
reticis. Ut inquiſitionis. Quam excõica

tionem ſi per annū aïo ſuſtinuerit ꝑtinacꝫ
§.xxxix. ex tūc velut hereticus ↄdemnet̃. Deci-
muſſeptim⁹ ꝺ hiſ ꝗ ꝑ aſſiſinoſ quēcꝫ chri
ſtianū occidi ꝓcurauerūt: etiāſi mors nō
fuerit ſubſecuta.vj. de homicidio. Pro
humani. Tales em̄ ac ipſos aſſiſinos re-
ceptantes defendentes vel occultantes
incurrūt ipo facto excōicationē ⁊ depoſi-
tionē ab officio ⁊ beneficio. Erant autē
aſſiſini quidā infideles qui ex quibuſdā
falſis opinionib⁹ ꝗb⁹ fuerant enutriti: de
facili mittebant̃ ab occidendū quēcunꝙ
chriſtianoꝝ nō curantes ſi ob hoc ipſi oc-
§.xl. cidendi eſſent. Decimuſoctauus de cle
ricꝭ ꝗ manifeſtis vſurarijs alienigenis lo
cant domos .vel concedūt alio titulo ad
fenus exercendū. Si em̄ ſunt patriarche
archiepi vel epi icurrūt ipo facto ſuſpēſi
onem. ſi ſint minores clerici icurrūt excōi
cationem. Si eſt collegiū vel vniuerſitas
icurrūt iterdictū.vj. de vſuris. Vſurarū
§.xlj. voragine. Decimuſnonus de his qui
ↄcedunt repreſſalias cōtra eccleſiaſticas
perſonas. dicunt̃ aūt repreſſalie qn̄ aliꝗs
oriundus de vna terra damnificatur ab
oriundo de alia. vel etiamſi debitum nō
ſoluit̃ ei: tunc datur poteſtas illi ſpoliato
ꝙ ſatiſfaciat ſibi cōtra quēlibꝫ de terra il
la vnde eſt ille ſpoliator ſiue debitor. Hu
iuſmodi aūt repreſſalie ⁊ ſi inique ſint ⁊ le
gib⁹ ꝓhibite tanꝙ naturali equitati con
trarie quia alius pro alio grauatur. li.vj.
de iniurijs ⁊ dāno. Etſi pignorationes
Nichilo minus ſpecialiter ibi ꝓhibet̃ ne
ↄcedant̃ vel extendant̃ cōtra perſonas ec
cleſiaſticas vel bona ipaꝝ pretextu cuiuſ
cūꝙ ↄſuetudinis. Et qui contra fecerint
niſi reuocauerint infra menſē: ſi perſone
ſunt ſingulares ſunt excōicate. ſi vniuer-
ſitas eſt interdicta. Sed pone ꝙ aliꝗs
expoliat⁹ portat litteras ciuitatis ſue ad
ciuitatē vbi manet ſpolians ⁊ petit iuſti-
ciā nec fit ei. nūquid in hoc caſu pōt con-
cedi repreſſalia. Dicit iohānes andree ꝙ
ſic. quia hoc modo non grauatur alius
pro alio: ſed potius punitur rector vel ci
uitas in ſuis ciuib⁹ ꝓpter negligentiam.
Vñ dt Aug. ⁊ habetur. xxiij.q.ij. Dñs.
ꝙ gens vel ciuitas plectēda eſt ꝗ iudicare
neglexit qđ a ſuis improbe factuꝫ eſt. vel

reddere qđ per iniuriā ablatum eſt. ita ta
men ꝙ etiam in hoc caſu ad clericos non
extendat̃. ⁊ ꝙ ſibi de rebus nō autoritate
ꝓpria ſed iudicis ſatiſfaciat. Viceſim⁹ §.xlij.
ſi ſi rector vel dñs tēꝑalis nō fecit obſerua
ri ea que ſtatuunt̃ ↄtra inſecutores cardi
nalium ſeu alicuius de familia eoꝝ vel
pape. li.vj. de penis. Felicꝭ. Viceſimuſ- §.xliij.
primus quicūꝙ dant licentiā capiēdi oc
cidendi ſeu alias in perſonis vel bonis
ſuis vel ſuorum grauandi eos qui con-
tra Reges Barones Nobiles vel quoſ
cūꝙ alios ꝓtulerint excōicationis ſuſpē-
ſionis vel interdicti ſententias ſiue illos
quoꝝ ſunt occaſione prolate. vel eos qui
eas obſeruant ſeu qui taliter excōicatis
cōicare nolūt niſi licentiā ipam. re integra
id eſt iniuria nō illata reuocent. vel ſi ad
bonoꝝ captionē occaſione ipius licentie
ſit ꝓceſſum: niſi ipſa bona fuerint infra
octo dierū ſpaciū reſtituta. Similiter ⁊ ꝗ
dicta licentia vſi fuerint vel etiā motu ꝓ-
prio ſine licentia fecerint hec: excōicatio-
nem incurrūt in qua ſi permanſerint per
duos menſes non niſi a papa abſoluētur
vj. de ſnīa excōicatiōis. Quicūꝙ. Vi
ceſimuſſecūdus. qn̄ aliquis ab excōicati- §.xliiij.
one iuris vel iudicis abſolut⁹ fuit i mor-
tis articulo vel alio impedimēto ſi ceſſan
te articulo vel impedimēto: nō repſentet
ſe ꝗꝫcitius cōmode poterit ei a quo abſol
ui debeat mandatū illius ſuꝑ hoc ſuſce-
pturus. ⁊ ꝓut iuſticia ſuadebit ſatiſfactu
rus reincidit i eādē ſententiā. extra e. Eos.
Viceſimuſtertius. qn̄ aliqui abſoluū- §.xlv.
tur a ſede ap̄lica vel a legatis. ⁊ iniungi
tur eis ꝙ ſe p̄ſentent ordinarijs vel alijs
ſuſcepturi penitentiā. ⁊ paſſis iniuriā ſeu
eis quibus obligati ſūt ſatiſfaciāt. ſi hoc
nō faciūt cum primo cōmode poterunt:
reincidūt in eandē ſententiā. vt i dicto ca.
Eos. Item ſūt alij caſus excōicatiōis
in clemētinis de quib⁹ quinꝙ ſūt papa-
les vt dictuꝫ eſt prius: alij vero ſunt iſti.
Primus de his qui in cimiterijs ſepe- §.xlvj.
liunt corpa tēpe interdicti in caſib⁹ nō con
ceſſis a iure. vel ꝗ excōicatos publice aut
noiatim interdictos vel vſurarios mani-
feſtos ſcienter ſepeliūt. a qua excōicatiōe
nō debēt abſolui niſi pri⁹ ad arbitriū dio-

oceſani ſatiſfecerit eis quib⁊ ꝑ pmiſſa fuerit iniuria irrogata.vij.de ſepul.ca.j. De interdicto videbit in fine huius diſtin. De ſepulturis autẽ vſurarioꝝ nota ea q̃ dicta ſunt.xv.diſt.in fine materie de vſu/
§.xlvij. ris. Secũdus eſt de religioſis qui decimas eccleſijs debitas ad ipos ex aliqua cã legitima nõ ſpectãtes: appropriãt ſibi vel vſurpant vel dari a ſuis nõ ꝑmittũt vel ꝓhibent:niſi poſtq̃ requiſiti fuerint deſtiterint infra menſem: ⁊ ſatiſfecerint īfra duos menſes dãnificatis eccleſijs. Tales em̃ ſunt ſuſpenſi ab adminiſtratiõib⁊ ⁊ bñficijs ſuis.qui vero beneficia nõ habent ipo facto ſententiã excõicatiõis icur
§.xlviij rũt.vij.de decimis. Religioſi. Tertius de monachis nigris vel regularib⁊ canonicis qui nõ habẽt adminiſtrationẽ ⁊ cõferunt ſe ad curias principũ ſine licentia prelatoꝝ ſuoꝝ vt damnũ aliqđ inferant
§.xlix. platis ſuis vel monaſterio. Quartus de predictis monachis qui infra ſepta monaſterij ſine licẽtia arma tenẽt.hi duo caſus habent.vij.de ſtatu monachoꝝ.
§.l. Item in agro. Quintus de his qui impedirent viſitatores monialiũ vel canonicarũ.niſi moniti deſtiterint. de ſtatu mo
§.lj. nacho. Attẽdentes. Sextus de qͣbuſdam mulieribus que beguine dicebant nullam regulam profitentib⁊.⁊ errores multos contra fidem introducẽtib⁊.⁊ de religioſis ipas fouẽtib⁊.de religioſis do
§.lij. mibus.Cũ de quibuſdã. Septimus de illis qui ſcienter contrahunt matrimonia in gradib⁊ conſanguineitatis vel affinitatis prohibitis:vel cũ monialib⁊.⁊ de clericis in ſacris conſtitutis ſeu religioſis ac monialib⁊ contrahẽtib⁊.vij. de ꝯſanguineitate ⁊ affinitate.Eos. Per hoc aũt ꝙ dicitur ſcienter non ligantur ignorãtes ignorantia facti.qui ſcꝫ ignorabãt ſe eſſe ꝯſanguineos vel affines. Ignorãtes tñ ius hoc ꝓhibens ligantur.vj.de re. Iuris. Ignorantia facti non iuris excuſat. Sed quid ſi contraxerit ignorãs:⁊ poſtea ſciuit ⁊ cohabitauit. dicit Johannes Andree ꝙ licet talis peccet cognoſcendo eam carnaliter: non tñ ligatur: quia iſta conſtitutio nõ punit cohabitationẽ ſed contractũ.hoc patꝫ ex eo ꝙ ſine iudicio ec

deſie non poſſet ab ea diuertere. extra de diuortio. Porro. Octauus de inquiſi/ §.liij.
toribus hereticoꝝ ⁊ cõmiſſarijs ipoꝝ ſeu epiſcopoꝝ ſup hoc deputatis: qui pretextu officij inquiſitiõis quibuſuis modis illicitis pecunias extorquẽt vel ſciẽter bona eccleſiaꝝ ob delictum clericoꝝ fiſco ⁊ eccle applicãt:nec poſſunt abſolui niſi in mortis articulo donec illis a quib⁊ extorſerunt plene ſatiſfecerint de pecunia.nullis priuilegijs pactis aut remiſſionib⁊ ſuper hoc valituris. vt de heret. Nolentes Dicit aũt fiſcus ſm Aſtexanũ ſaccus regius in quẽ inducunt bona damnatoꝝ ⁊ ꝓſcriptoꝝ. ⁊ ꝯfiſcari ẽ in fiſcũ iduci. vñ dr bonoꝝ oim facta ꝯfiſcatio. Intelligũt aũt predicta.vt dicit Johes and.ſi habeant vnde ſatiſfaciant excuſat em̃ paupert/ §.liiij.
tas.extra de vſuris.Cũ tu. Nonus excõicati ſunt poteſtates capitanei rectores ⁊ ꝯſules iudices ⁊ ꝯſiliarij ac alij officiales qui ſtatuta faciũt dictant vel ſcribunt per que quis compellatur ſoluere vſuras vel ſolutas non repetere. vel quicũq̃ ſupradictorum ſtatuta hmõi hactenus edita de libris cõtratũ ſi ſup h ꝑtãte habuerint:infra tres mẽſes nõ deleuerint.ſeu q̃ hmõi ſtatuta aut ꝯſuetudies affectũ coꝝ hñtes q̃cũq̃ mõ pſũpſerint obſeruare vel ſm ea iudicare de vſuris ex graui.li.
vij. Decimus excõmunicati ſunt tranſ §.lv.
greſſores conſtitutionis que religioſis mẽdicantib⁊ domos ad habitandũ vel loca quecq̃ de nouo recipere:recepta nũc vſq̃ mutare vel ea trãſferre in alios cuiuſuis alienatõis titulo iterdicit.vij.de pen. Cupien.habet aũt preð.ꝯſtitutio de exceſſib⁊ platoꝝ.Cũ ex eo.lib.vj.vbi papa inhibet pdicta fieri abſq̃ ſedis aplice licẽtia ſpeciali.oppoſitũ ſi fiat irritũ decernẽdo Per hoc tñ nõ intẽdit iterdictũ eis qui vitã duxerint heremiticã ſiue ſolitariã el'gendã de maioꝝ ſuoꝝ licẽtia ↄ̃n cellas manſiones ſeu habitacula in heremis ſeu locis vbi non ſit hominũ habitatio de ꝓpinquo poſſint addrere ac mutare vt dicit ibidẽ. Et notandũ ſm Tho. in ſcda ſcde ꝙ vita ſocialis ſeu congregationis religiõis neceſſaria eſt ad exercitiũ ꝑfectiõis in q̃ religioſi mutuo ſe inſtruũt

verbo ⁊ exemplo ⁊ correctiōe que ad pfe
ctionē pducunt. q̄propter ſi abſq̧ predi-
cto exercitio aſſumat: vita ſolitaria eſt pi-
culoſiſſima: niſi p diuinā grām ſuppleat.
Undecim⁹ de religioſis qui in pdica-
§.lvj. tione vel alibi dicunt aliq̄ verba vt a ſo-
lutione decimaꝝ eccleſijs debitaꝝ retra-
hant audientes. vt in dicto ca. Cupien̄.
Duodecimus eſt ꝙ religioſi q̄ ſcienter
§.lvij poſtpoſuerint cōfitentibꝫ ſibi cōſcientiā
facere de hmōi decimis ſoluēdis cū ſup
hoc fuerint a rectoribꝫ req̄ſiti: vt declara-
uit Eugeni⁹ q̄rtus: ſunt ſuſpenſi a pdi-
catiōis officio: donec ſi cōmode potuerint
faciant eis cōſcientiā: ſi hoc ipm eis dicen
di cōmode facultatē habuerint. et exinde
id eſt poſtq̧ omiſerit hoc facere: excōica-
tionē incurrūt ipſo facto ſi pdicare pſum
pſerint: pdicta negligentia vt pmittit nō
purgata. vt in dicto c. Cupien̄. Precipit
quoq̧ ibidem idem papa diſtricte oībꝫ
religioſis: ꝙ q̄tien̄cūq̧ pdicabūt in pma
quarta ⁊ vltima dñica q̄dragesime: et in
feſtiꝪ aſcenſionis dñice: pentecoſtes: nati-
uitatiꝪ beati Johis baptiſte: aſſūptiōis
et natiuitatiꝪ btē Marie: audiētes info-
ment de ſolutione decimaꝝ ſi a rectoribꝫ
fuerint req̄ſiti. ſcienterq̧ hoc facere omit-
tentes: p ſuos ſupiores grauiter arguan
tur: q̄bus etiam ſupioribꝫ in vtute ſancte
obedientie pcipit vt cōtra talit omittē-
tes: ſtatuta penalia faciant ſm q̄ ſic acri-
ter puniant trāſgreſſores ꝙ pena eorum
§.lviij ſit ceteriꝪ in exemplū. Terciuſdecimus
de religioſis q̄buſcūq̧ q̄ nō ſeruāt inter-
dictum qđ ſeruāt eccleſiam cathedralē vel
matricē obſeruare. ⁊ hoc ſiue ſit poſitum
autoritate aplica vel ordinarioꝝ: vel ſta-
tutoꝝ puincialiū. ſeu qđ ſibi vindicāt cō
uentus ſiue collegia ſecularū vel regula-
rium ecclīaꝝ. vij. e. Ex freq̄ntibꝫ. Et hoc
non obſtantibꝫ appellationibꝫ q̄buſcūq̧.
Licꝫ eñ interdictū eſſet nullum ꝑpter ap
pellationē pcedentē: eſt tñ a religioſis ob
ſeruādū ſi illud obſeruet eccl̄ia matrix: cū
moderatione tñ illius decretalis Alma
mater. Dicit autē eccleſia matrix: eccleſia
maior ſeu baptiſmalis: que p baptiſmū
filios ſpūaliter generat. Exprimitur q̄ꝫ
eccleſia matrix. quia quādoq̧ interdicun

tur loca non habentia inter ſe ecclīam ca
thedralē: habentia tñ matricē. Quar- §.lix
tuſdecimus de fratribꝫ minoribꝫ q̄ tēpo-
re interdicti recipiunt ad diuina fratres vl
ſorores de tercio ordine. de ſen. excō. Cū
ex eo. Et notādū ꝙ pirate ter in anno ab
ore ſūmi pōtificiꝪ excōicant: vt Hoſtien̄.
refert. Ponunt q̄dam aliq casus in q̄bus
non eſt lata ſnīa ſed ferenda. ſ. de ſagitta-
rijs: artem. ſ. illam cōtra chriſtianos exercē
tibus: ſupple in bello iniuſto. vt ponit in
directorio iuriꝪ. De imponentibꝫ noua §.lx.
telonea vel pedagia pegrinis ⁊ mercato-
ribꝫ ſine autoritate pncipū: ac pegrinos
ſpoliantibꝫ vel capientibꝫ: ſortilegijs q̄q̧
et diuinationibꝫ intendētibꝫ. Ponit etiā
a Ber. de capientibꝫ vel ſpoliatibꝫ naui-
gātes: aut naufragiū paſſos. extra de rap
toribꝫ. Excōicationi. Sed Innoc. dt ꝙ
eſt canon ſnie ferēde. Tales tñ ſm Aſte-
xa. li. j. circa initiū ſeptimi pcepti: morta-
liter peccāt: nec eos excuſat cōſuetudo: cū
ſit ꝯ illō pceptū Diliges pximū ⁊c. Po-
nunt etiā q̄dā caſus a Rich. q̄ nunc nul-
lius ſunt vigoris. qꝛ p proemium Sexti
caſſant decretales pcedentes in corpe iu-
ris nō cōtēte. Nō erat aūt ſextus tpe Ri-
chardi editus. Unī omittit q̄ſdam caſus
Bonifacij: vt de inſecutoribꝫ cardinaliū
et electionibꝫ monialiū. lꝫ ab ipō q̄dā de-
cretales allegent que in ſexto inſerunt.
Uiꝫ violās immunitatē eccl̄ie ſit excōi- §.lxj.
catus ipō iure: puta extrahens violenter
ab eccl̄ia aut cimiterio: ſine tñ eccl̄ie fra-
ctiōe. Rñō ꝙ nō. ſed poſt monitionē ſuf-
ficientē ſi emēdare cōtēpſerit: eſt excōican
dus. xvij. q. iiij. Null⁹. Et h̄ niſi ille q̄ ad
eccleſiam cōfugerat ſit public⁹ latro: q̄. ſ.
publicas ſtratas ſeu vias aggreſſiōis iſi
dijs obſidet: ſeu q̄ in ſtratis publiciꝪ inſi-
diat ⁊ aggredit. vel nocturn⁹ depopula-
tor agroꝝ: q̄. ſ. de nocte agros vl vineas
incēdit vel deſtruit. Tales eñ ab eccl̄ia
extrahi poſſunt. extra de imunitate eccl.
Inter alia. Si etiā ſeruus fuerit q̄ ad ec-
cleſiā cōfugerit: poſtq̧ dñs ei⁹ de ipunit-
tate ſua detias iuramētū pſtiterit: ad ſer
uitiū dñi ſui redire cōpellit etiaꝫ inuitus.
alioq̄n a dño poſſit occupari: vt dꝛ ibidē:
niſi ex aliq̄bꝫ circūſtātijs veriſimiliter p-

fumat q᷑ dn̄s nō ſeruet iuramētū: in quo
caſu erit etiam alia pena exigenda. Illos
autē qui homicidia ⁊ mutilationes mē-
broꝝ in eccleſijs vel eaꝝ cimiterijs cōmit
tere nō verent᷑. q̄ niſi per eccleſiā ad quā
ꝯfugiūt crederent ſe defendi nullatenus
fuerant cōmiſſuri: nō defendit eccl'ia. ex-
tra e. Immunitatē. Et idem eſt iudiciuȝ
de cōmittentibꝫ ibi furtū vel aliud crimē
ſm̄ Hoſtieñ. ⁊ Berñ. licȝ Gof. aliter di-
cat. Fruſt᷑ a auxiliū legis inuocat qui cō-
mittit in legem. vt dicit᷑ in dicto ca. Ha-
bet aūt cimiteriū eandē imunitatē cū ec-
cleſia vt dicit Hoſtieñ. Sed vtrū defen
dat excōicatū excōicatione maiori: dubiū
eſt apud aliquos. magis tn̄ videt᷑ dicen-
dum q᷑ ſic de iure. Conſuetudo tn̄ regio-
nis approbata quo ad hoc debet obſer-
uari ſm̄ Rich. Nec tantū defendit con-
fugientē ad ſe eccl'ia conſecrata: ſed etiaȝ
nō ꝯſecrata in qua diuina myſteria cele-
brantur. vt d᷑ extra de imunitate eccl'ie.
Nec hoc priuilegiū amittit eccl'ia inter-
dicta ſꝫ Hoſt eñ. Si etiā ꝯfugiēs ad ec
cleſiam obuiet ſacerdoti portanti corpus
chriſti ⁊ ſibi adhereat. defendi debet ab
eccleſia: q̄uis in iure nō ſit expreſſum vt
idem dicit. quia creatori atū dn̄o magis
q̄ꝫ creature debet deferri. Cui congruit il
lud: ſi tetigero fimbriā veſtimēti eius ſal
ua ero. Predictā aūt libertatē habet con
fugiens ad eccl'iaȝ etiā extra eā īfra trigin
ta paſſus. xvij. q. iiij. Qui'q̄s ⁊ c. Diffini
uit: vt ad requiſita nature debitis exeat
locꝫ. Ita tn̄ q᷑ ſi accedat ad alias domos
Hoc priuilegiū de triginta paſſibus nō
habent capelle que ſunt infra ambitum
muroꝝ caſtelloꝝ ſituate: vt ibi xvij. q.
iiij. dicit᷑. Eodem etiā modo defendit᷑ cō
fugiens ad domū ep̄i. Id cōſtituimus.
Non debet autē vt dicit Raym̄. eccleſia
incaſtellari vl᷑ muniri vt inde fiat guerra
ſed ꝓpter metū paganoꝝ vel predonū. et
poſſunt ibi habere refugiū non ſolum cle
rici ſed etiam laici: ⁊ defendere eccleſiam
⁊ ea que in ea ſūt. ar. extra de cuſtodia eu-
chariſtie. Relinqui. vbi. Innocētius ter-
tius inhibet ne ſupellectilia in eccleſia ad
mittant᷑ niſi ꝓpter hoſtiles incurſus aut
incendia repentina ſeu alias neceſſitates

vrgentes: ad eas oporteat haberi refu-
gium. ſic tn̄ vt neceſſitate ceſſante res ſ lo
ca priſtina reportent᷑. Precipit quoqꝫ vt
oratoria: vaſa: corporalia: ⁊ veſtimēta mini
ſtroꝝ palleqꝫ altaris munda ⁊ nitida cō-
ſeruent᷑. Nimis eñ videtur abſurdum in
ſacris ſordes negligere: que dedecerēt etiā
in ꝓphanis. Non debēt etiā in eccl'ia aut
cimiterio fieri ꝯuiuia: niſi forte tranſeun-
tes hoſpitioꝝ neceſſitate illic refitiantur.
nec ibi quicqꝫ aliud geraf᷑: q̄ꝫ qḋ diuinis
laudibꝫ ꝯueniat. diſt. xlij. circa finē. In ec
cleſia etiā nō debent fieri ludi ad laſciuiā
vl᷑ voluptatē inducētes. ex. de vita ⁊ ho-
neſtate. Cum decorē. Secus vero de ho
neſtis ⁊ deuotis repꝫſentationibꝫ. vt repꝫ-
ſentare pſepe dn̄i ⁊ magos ⁊ hmōi: que
potius inducūt ad deuotionē q̄ꝫ vanita-
tem. vt dicit ibi gloſa. Ceſſare etiam ibi
debent ꝯtentiones ⁊ publica placita. va
na. ⁊ multo fortius feda ⁊ ꝓphana collo-
quia. Nec debent ibi fieri negociationes
nec ſtrepitus iudicioꝝ ſecularium. Proceſ-
ſus eñ iudicū ſecularium ⁊ ſententie: in di
ctis locis ipo iure nō valent. extra. e. De-
cet domū. li. vj. Dicit᷑ autē emunitas et
imunitas ab e qḋ eſt extra vel ab in qḋ
eſt nō ⁊ munera: quaſi extra munera vel
ſine muneribus data libertas. Unde imu
nitas ⁊ libertas eccleſiaſtica ſepe ſumunt᷑
ꝓ eodem. Proprie tn̄ loquēdo ille dici
tur violator eccleſiaſtice imunitatis: qui vi
olat locū ſacrū hominē inde violēter abſ-
trahendo vel aliquē malicioſe verberan-
do: ſeu inde furto vel rapina res ſacras
vel non ſacras auferendo. Violator ve-
ro eccleſiaſtice libertatis dicit᷑ is q̄ cogit
viros eccl'iaſticos ſoluere ſalinaria: peda
gia vel alia ſubſidia. Dicunt᷑ auteȝ pe
dagia que dant᷑ a tranſeūtibꝫ in locis ſta
tutis a principe: que alio nomine dicunt᷑
vectigalia: ratione coruȝ que vehunt᷑ vel
portant᷑. Guidagia dicunt᷑ que dātur ꝓ-
pter ducatū per terram alicuius vt quis
eat ſecurius. Salinaria dicunt᷑ que dant᷑
pro ſale vt emat᷑ vel vendatur. An pri-
uata oratoria domoꝝ habeāt priuilegiū
imunitatis? Dicunt Hoſtieñ. ⁊ Goffr.
q᷑ non. Hodie nāqꝫ qḋ eſt oratoriū: cras
poterit eſſe camera. Et notandū q᷑ in ec-

Nota q̄ debēt fieri in eccleſia.

deſia nullus debet mortuus ſepeliri: niſi
epiſcopus aut abbates aut digni preſby
teri: vel fideles laici. Et intelligit̃ de fide
libus miracula facientibꝰ ſm quoſdã: vel
de fidelibꝰ in dignitate cõſtitutis. vel vt
dicit gloſa de quolibet chriano. i. nõ gen
tili vel pagano. de cõſe. diſt j. Eccleſiam.

q̃ſtio.v. De iniectione ma
nuũ in clericos ſunt aliqua cõ
ſiderãda. Et primo ſciendũ ꝙ
ſunt aliqui caſus in quibꝰ percutiẽs cleri
§.j. cum non eſt excõicatus. Primus qñ
ignorabat ꝙ eſſet clericus: puta q: comã
nutriebat. extra e. Si vero. Etſi hoc fue
rit dubiũ: ꝓpria manu debet pſtare iura
mentũ ꝙ eũ eſſe clericũ ignorabat. Qđ ſi
pſtare noluerit: tanq̃ excõicatꝰ debz vi
§.ij. tari: vt ibidẽ dicit̃. Quid ſi credas ꝑcu
tere petrũ laicũ ⁊ in ꝑſona errans ꝑcutis
martinũ vel petrũ clericũ? Dicunt quidã
ꝙ talis incidit in canonẽ. ⁊ hec opinio eſt
tutior ſm Hoſtien. Alij dicũt ꝙ nõ inci
dit. ⁊ huiꝰ opinionis eſt Innocẽtiꝰ. que
opinio videt̃ magis cõſonare illi capitlo.
Si vero. Concordat directoriũ iuris.
§.iij. Quid de caſu ecõuerſo: vt ſi credẽs ꝑ
cutere clericũ ꝑcutiat laicũ? Dicũt Ray.
⁊ Hoſtien. ꝙ talis non eſt excõicatus. q:
lr̃a canonis exigit actum cum dicit. Si
quis iniecerit manus violentas in clericũ
§.iiij Secũdus in clerico qui cõtempto ha
bitu clericali tyrãnidi ⁊ enormitatibus ſe
immiſcet: puta ſeditionẽ vel guerrã mouẽ
do: aut atrociter ⁊ publice delinquendo.
extra e. Cum non ab hoie. Tertius in
clerico cõiugato qui tonſuraz ⁊ veſtes cle
ricales non defert. vj. de clerico coniuga
to. Clerici. Clericis autẽ non cõiugatis:
ꝓpter ſolam dimiſſionẽ habitus clerica
lis nõ amittit priuilegiũ clericale: niſi qñ
tertio monitꝰ ſe nõ corrigit extra e. Con
tingit. ij. Non debent autẽ clerici portare
veſtes inciſas ⁊ ligatas nec varij coloris:
nec rubeas: nec virides nec nĩs lõgas nec
nimis breues nec de ſerico: ſed de lana.
De quo. xlj. diſt. §. Finali. xxj. q. iiij. ⁊ de
vita ⁊ honeſta. cle. Clerici officia. Et in
cle. e. Quoniam. vbi ponũtur variepunitiones
contra clericos virgata aut partita veſte

vtentes. Ex cauſa tñ peregrinationis ti
moris vel alia ſimili: licz clericis habituz
transformare. xxj. q. iiij. Epi. Quartus §.v.
caſus eſt in illis qui nõ in ira ſed ioco ſe ſe
ꝑcutiũt. extra e c. j. Si etiaz ſacerdos nõ
libidine vindicte puerũ clericũ importune
cũ eo ludentẽ cũ moderamine ꝑcuſſerit ꝓ
pter repellendã violentiã q: monitus ceſ
ſare nolebat: nõ incidit in canonẽ licz ira
tus hoc fecerit. ſm Rob. Nec etiam ſm
Rich. qñ aliquis nõ ex deliberatione ſed
tantũ ex ſurreptione ſociũ ſuũ leuiter im
pellit lz turbatus ſit. q: nullus excõicat̃ a
iure niſi ꝓpter pctm̃ mortale cũ iura pro
hibeant ꝙ nõ infligat̃ a iudice excõicatio
niſi ꝓpter mortale pctm̃. Quintus ca §.vj
ſus eſt in illo qui clericum vim ſibi infe
rentẽ in cõtinenti repellit vel ledit extra e.
Si vero alicuius. Et exponit̃ incõtinenti
id eſt anteq̃ diuertat ad actum cõtrariũ.
Et eſt contrarius actus quo ad hoc: per
quẽ merito videri poteſt ꝙ de violẽtia il
lata velit ad preſens diſſimulare. ⁊ hoc
licz nõ ſolũ ob tuitionem ſui ſed etiã per
ſonarũ illaꝝ per quas nobis intelligitur
fieri iniuria. vt vxor filius ⁊ ſerui vt inſti
tuta ð iniurijs. §. Pater. Et etiã ſm In
nocẽ. ob tuitionem extraneoꝝ: licz aliter
dicatur a quibuſdam. quia iniuria ſocij
propulſanda eſt. xxiij. q. iij. Fortitudo. et
ca. Non inferẽda. Predicta aũt ſunt vera
de violentia facta perſone. Si autem fi
at violẽtia rebus: licz illam pellere incon
tinenti vel ex interuallo poterit ⁊ ſciuerit: colle
ctis amicis ſuis. extra de reſtitutiõe ſpo
liatoꝝ. Olim. vt dicũt Alanus ⁊ Iohẽs
⁊ Bern. extra de homicidio. Significa
ſti. Scđo hoc notat vbi etiam exponit il
lud. Vim vi repellere licet. cũ moderami
ne inculpate tuteꝰe: dicẽs ꝙ ſeruat̃ equũ
moderamẽ qñ illud tm̃ fit ſine quo violẽ
tia repelli non poſſet. ſi tamen quis mo
dum excedat non ex ꝓpoſito: non tenetur
vt ibidem dicitur ⁊ extra e. Cum volun
tate. ⁊ debz hoc fieri cauſa defenſiõis: nõ
animo vlciſcendi. vt ibi dicitur. §. Si ve
ro. De h̃ vide. xxv. diſt. De bellis in pñci
pio. Sextus cum quis inuenit clericũ §.vij.
turpiter agentẽ cum vxore: matre: ſorore:
vel filia ꝓpria. extra. e. Si vero alicuius.

Eccl'ia eñi non vult talẽ ligari: ꝓpter dif/
ficultatẽ repreſſionis ire in tali caſu. Hoc
aũt intelligiẜ ſm Rob. nõ tñ de actu car
nis: ſed etiã de amplexib⁹ ꝛ ſignis ꝓba/
bilib⁹ act⁹ cõpleti vel cõplẽdi: i loco ſuſpe
cto factꝭ. Hoc etiã itelligiẜ ſi cleric⁹ talis
incõtinenti verbereẜ: qꝛ ſi verberareẜ poſt
ꝙ̃ de loco diſceſſit ꝛ ad alia diuertit ꝑbe/
rãs incideret i canonẽ. Ceterũ ſi i ſtupro vł
i adulterio qḋ cõmittit cũ ea q̃ ipſꝫ ita ꝓxi
ma ꝯſanguineitatis linea nõ ꝯtingat ce/
perit aut in eũ violẽtas manus iniecerit:
nõ erit a ſententia illius excõis imunis. vt
ibidẽ dicit. Non extendiẜ aũt hoc ad affi
nes: cũ tñ fiat ibi mẽtio de ꝯſanguineis.
Poteſt quoqꝫ ſic inueniẽs clericũ cũ vxo/
re detinere inuitũ donec vocet teſtes per
quos ꝓbare poſſit adulteriũ. vt ex textu al
legato pꝫ. Licꝫ aũt ſic mutilans vel occi
dens clericũ nõ videaẜ eſſe excõicatus: qꝛ
canon ibi nõ diſtinguit inter atrocẽ ꝛ nõ
atrocẽ iniuriã: tutius tñ eſt ſm Rob. vt
§.viij. faciat ſe ab excõicatiõe abſoluere. Quid
de illo qui ꝓcurat ꝙ cleric⁹ voceẜ ab vxo/
re ſua ad turpem actionẽ: ꝛ taliter vocatũ
verberat? Rñdet Rob. ꝙ tam vir ꝙ̃ mu
§.ix. lier incidũt in canonẽ: cũ ipſũ ad ꝑdicta ꝓ
uocauerint. Quid de muliere que ꝑcu
tit ſacerdotẽ impetentẽ eam de turpitu/
dine? Rñdet Rob. ꝙ ſi eam ſolũ verbis
impetat incidit in canonẽ: ſi aũt turpiter
tangit inuitã ꝛ illa ſe defendens cũ mode
ramine inculpate tutele eum ꝑcutiat: non
incidit. Securius tamẽ eſt ꝙ faciat ſe ab/
§.x. ſolui ad cautelam. vt dicit idem. Se/
primus caſus ponitẜ extra. e. Cum volũ/
tate. vbi ſic dicit. Si qui vero rõne officij
qḋ in eccl'ia obtinẽt aut etiam alij clerici
ſeniores ꝯdo deuotionis pueros vel ado
leſcẽtes in minorib⁹ ordinib⁹ conſtitutos
turbantes diuinũ officiũ ꝛ hi qui obtẽtu
ꝑlationis vel magiſterij ſubditos ꝛ ſcho
lares correctiõis cauſa leuiter forte ꝑcuſ/
ſerint: excõicatiõis ſententiã nõ incurrũt.
Qḋ ꝛ de his dicendũ eſt qui aliquos de
familia ſua vel ꝓpinquos inferiorũ gra/
duũ ſimili modo vt cohibeantur a ſuis
inſolentijs. ꝛ in ſcia bonisqꝫ morib⁹ infor
mẽti duxerit corrigẽdos. Iſte caſus plu
res habet ꝑtes que in hoc ꝯueniũt ꝙ ꝑ/
cuſſio debet eſſe leuis vt pꝫ ex textu. Pec
cant igiẜ magiſtri ꝛ ꝑlati dñi domus aut
ꝯſanguinei ceteriqꝫ grauiter verberãtes
vel verberare faciẽtes illos in quos ꝯce/
diẜ eis poteſtas. Sꝫ nunqḋ ꝑſone hic
§.xj. noiate modũ excedẽtes incidũt in canonẽ
Dicit Bern. ꝙ nõ: niſi irato aĩo hoc fa/
ciãt ꝛ ex ꝓpoſito. Qḋ colligiẜ ex ꝟbis ca/
nonis. xvij. q. iiij. Siquis ſuadẽte. ibi vi
olentas manus iniecerit. Violẽtia enim
nõ cõmitriẜ ſine dolo. extra. c. c. j. Man⁹
aũt ꝑdictarũ perſonarũ non ſunt doloſe
ſed charitatiue. licꝫ fortuito excedat mo/
dũ diſcipline. Predicti etiã nõ habent po
teſtatẽ niſi ſup ꝯſtitutos i ꝑ̃dib⁹ iferiorib⁹
ſeu i miorib⁹ ordib⁹: vt pꝫ ex textu allega
to: demptis ꝑlatis ꝛ magiſtris qꝛ q̃ ad il
los nõ diſtinguit textus de gradu vt di/
§.xij. cit Bern. Quãuis aũt liceat ꝑlato fa/
cere verberare ſubditũ cauſa correctiõis
ꝑ clericũ: nõ tamẽ ꝑ laicũ. Si eñi nõ fiat
cauſa correctionis vel ſi fiat ꝑ laicũ: tam
verberãs ꝙ̃ ꝑcipiens incurrunt excõica/
tionẽ. extra. eo. Uniuerſitatis. Poteſt tñ
ꝑlatus capere ſubditum ꝛ incarcerare: ſi
cauſa ſubeſt per laicuꝫ. extra e. lib. vj. Si
clericos. Dum tñ ex ꝓpoſito non excedã/
tur in eos vt ibi dicit. Ubi notat Ioh.
an. ꝙ ſi clericus captus ſe quiete duci ꝑ
mittat: ꝛ ducentes eum calce pugno vel
§.xiij. alio mõ ꝑcutiũt excõicati ſunt. Octa/
uus caſus eſt in turbante diuina officia:
quem preſbyter vel alius ad quẽ ſpectat
poteſt eijcere de eccleſia. extra. e. Clericos.
§.xiiij. Nonus. ſi cleric⁹ ſit depoſitus ſiue de
gradatus. lib. vj. de penis. Degradatio.
§.xv. Decim⁹ de bigamo. lxxxiij. di. Quiſ/
quis. Prohibeẜ aũt bigamis ſub anathe
mate tonſurã aut habitũ clericalẽ defer/
re. extra de bigamis. li. vj. Altercatiõis.
§.xvj. Et loqḋ de laicis. vt pꝫ ex textu. Quid
ſi ꝑſona eccleſiaſtica domũ alicuius oc/
cupet et nõ vult exire ſine violentia. Rñẜ
ſm Innocentiũ ꝙ eijciens eũ non incidit
in canonem. Quod colligiẜ extra de reſti
tutione ſpoliatoꝝ. Olim cauſam. et extra
de homicidio. Significaſti. Hoc autẽ ẽ
verum. dum tamen non excedat moduꝫ
§.xvij. in expellẽdo. Quid de nõ defendẽtib⁹
clericos cũ poſſint. Rñ. ꝙ fauere videẜ qꝛ

cum poſſint manifeſto facinori deſinunt
obuiare extra. e. Quāte. Unde tales ſunt
excōicati qui ſcʒ poſſunt id eſt qui habēt
poteſtatē in eos rōne cuius ad hoc tenēt
Hoc aūt ptinet ad ſolos plātos: ſiue iu-
dices vel habētes aliquā poteſtatē in ali-
os. vt dicit ibi Berñ. Alij aūt licʒ peccēt
non repellendo iniuriā verbis. xxiij. q. iij.
Non inferenda: nō tñ ſunt excōicati. Cui
Rich. ꝯcordās dicit ꝙ is qui poteſt cleri
cum a violētia defendere ꝛ nō defendit:
incidit in canonē: ſi ſibi hoc ex officio incūbit
Hoſtieñ. aūt in ſūma dicit hoc etiaʒ eſſe
intelligendū in alijs qui ſolo verbo iniu-
riā poſſent repellere. puta in illo qui ſcit
hoc fieri obere p illū cui ſi diceret caueas ne
facias iſtud: ſtatiʒ ille abſtineret. Et i glo
ſa ſup capitulū. Quante. dicit ꝙ quilibet
nō phibēs doloſe: incidit. ſine dolo vero
§. xviij. nō incidit. Quid de illo q̄ a clerico lu-
dente grauiter pcuſſus eum grauiter re-
percutit: Rñdeo ſm Rob. ꝙ ſi hoc facit
libidine vindicte. incidit in canonē. ſi vero
§. xix. ex iocoſa leuitate: non incidit. Quid ſi
aliquis non iniJcit manus in clericum ſʒ
ſpuit aut aliquid effundit ſup eū aut eiʒ
in domo includit vel ponit cuſtodes ad
capiendum eum ſi de domo exeat vel ei
equitanti capit habenas equi vt ipm in-
uituʒ in vno loco teneat vel cingulū fran
gat equi vt cadat: vel minis ꝛ terrorib᷒
arreſtat vel ſecum ire facit aut rem de ma
nu eius rapiat: aut veſtes quib᷒ eſt indu-
tus ſcindat: Rñdeo ſm Raym. ꝛ Hoſt.
ꝙ illi qui pdicta malicioſe faciunt ſunt ex
cōicati. ar. extra e. Nuper. vbi dicit ꝙ excō
municati ſunt clericos in cuſtodia detinē
tes: licʒ corpalis leſio nō fuerit ſubſecuta
citra quā ſepius in clericos nequiter violen
tia ppetrat. Nec refert vtrū quis iniJciat
manus in eum aut in rem ſibi coherentē
Sec⁹ tñ ſi ſolo metu cogit vt ſe redimat
aut ſibi aliqd det. Nam talis nec in pſo-
na nec in res ſibi coherētes iniJcit manū.
§. xx. Quid ſi qs furto aufert a clerico corri-
giam qua eſt accinctus: aut veſtem qua
eſt indutus: Rñdet Innocētius ꝙ nō vi
detur excōicatus. q: minima vel nulla vi
§. xxj. olentia eſt pſone eo ꝙ nō ſentit. Quid
ſi qs ſup caput clerici vibret gladium vel
baculum: volēs pcutere ipm: non tamen
pcutit: Rñdeo ſm Raym. ꝙ nō incidit:
quia manū nō iniecit. Idem Hoſtieñ. ꝛ
Goffri. Quid de illo qui pſequit cleri §. xxij.
cū fugientē vt pcutiat ꝛ clericus ſine per-
cuſſione cadat ꝛ ledat: Dicit Rob. ꝙ nō
credit ꝙ incidat ſecus ſi fugiens quaſi co
actus pcipitet ſe in aquā: vel in aliud peri
culum ſe ingerat vt euadat. quia tunc pſe
quens incidit in canonē. Quid ſi qs ac §. xxiij.
cipiens clericum p capillos ꝛ hmōi dicat
niſi eſſes clericus pcuterē te. Dicit Rob.
ꝙ nō incidit: niſi animo iniuriādi iratus hoc
faciat. Quid ſi verberet nouicius. Re- §. xxiiij.
ſponſio. Verberās eſt excōicatus. extra
eo. Religioſo. li. vj. Quid ſi cleric⁹ vo §. xxv.
lens ſatiſfacere alicui ſe ſpōte ſubiJciat ver-
berib᷒. Rñdeo. ꝙ verberans eſt excōica-
tus. talis eñ verberatio eſt iniurioſa or-
dini clericali ex. e. Cōtingit illo. Quid
ſi clericū paratū ad faciendū aliqd flagi- §. xxvj.
tiū teneo violenter ne illud faciat: aut ſi ſu
puenientib᷒ in iſtis clericus teneat ne inci-
dat i man⁹ eoꝝ. Rñdeo ꝙ ſic detinēs cle
ricum nō incidit in canonē: q: clerico non
iniuria irrogat ſed potius ſalus pcurat.
Et idem eſt iudiciū ſi a clerico volēte ali-
quē cuʒ baculo pcutere baculus violēter
auferat. Quid de illo qui mandat in §. xxvij.
clericum manus iniJci: Rñſio ſm Ray-
mū. ꝙ ſi ſequat effectus: tam mandans
ꝙ̄ is cui mādat incidit in canonē. extra. e.
Mulieres. ꝙ ſi mandator miſit ad reuo-
candum mandatū ꝛ reuocatio prius per
uenerit ad mandatariū ꝙ̄ manus iniece-
rit: tunc mandator nō eſt exemptus. Si
vero mādatarius anteq̄ꝫ reuocatio pue-
nerit ad euʒ iam verberauerat: vterq̄ꝫ eſt
excōicatus: vt dicunt Hoſtieñ. ꝛ Berñ:
Innoceñ. aūt ꝛ Rob. dicūt ipm manda
torē in canonē nō incidere ſi vere penitet:
licʒ teneat de culpa; q: nullū exiſtentē in
charitate ligare ius incipit vinculo excōi
cationis: q: hoc iniuſtū eſſet. Hec opinio
videtur verior: quia cum iura inhibeant
excōicare niſi pro mortali: ꝛ illos qui nō
valēt aliter corrigi. xj. q. iij. Nemo epoꝝ.
non intendit conditor canonis excōicare
aliquē extra mortale exiſtentē. alias enim
faceret qd faciendū inhibet. Idē dicēdū

de eo qui conſuluit clericū verberari. ſed
anteq̄ ꝑberet: de ꝯſilio penitet ſʒ reuoca
§.xxviij re nō pt Quid ſi mandans ante man⁹
iniectionē decedat: Rn̄det Hoſt. ꝙ quo
ad ſniam ecc̄e militātis nullo mō ligatur
ſub ēra xxiij.q.j. Q̄ocūqꝫ. tñ ſi notoriū
hoc ſit: et abſolut⁹ in fine nō fuerit: vel pe
nitentie ſignū nullū apparuerit: hīi debet
ꝓ excōicato. nō ex vi ſnīe ecc̄e militātis: ſʒ
rōne pc̄ci notorij. vñ nec ecc̄a orabit ꝓ ipo
§.xxix neqꝫ ſepeliet intra ſacra. Quid ſiquis
non mādauit ſʒ qd factū eſt ratū habuit:
Rn̄deo ꝙ ſi iniecta eſt man⁹ noie ſuo: pu
ta q2 ſeruitor vel amic⁹ ſuus ei⁹ inimicū
ꝑcuſſit ꝯtemplatōne ei⁹. et ipſe hoc ratūʒ
habuit: excōicationē incurrit. licʒ hoc non
mādauerit. Si ꝓo nō fuerit factum noie
ſuo: peccat ratū habēdo: ſʒ nō incurrit ex
cōicationē. extra e. Cū q̄s. li. vj. Oportet
aūt ſm Hoſt. ꝙ hmōi ratihabitio per ſi
gna exteriora appareat ad hoc vt talis ſit
ligatus q̄ ad ecc̄iam militantē q̄ non iudi
cat de occultꝭ. puta ipm receptando vl' fa
ctū approbādo: aut in maiorē amiciciam
§.xxx. recipiendo. Quid de illo qui dicit ſuis
ꝙ vellet vindicari de clerico tali: et ſic illi
verberāt eū: Rn̄det Rodo. ꝙ ſi hoc dixit
aio ꝓuocādi eos: et ipſi ob hoc moti: ipʒ
ꝑberant: incidit in excōicationē Notā
dū ſm Hoſ. extra eo. Ut fame. ꝙ Iudex
laicus vel dn̄s vel etiā ſocius cape pt cle
ricūʒ delinquentē ne fugiat: vt ipm Ep̄o
repn̄tet.

q.vj. §.j. V Lterius videndū
eſt de damnis excōnis. Et pri
mo de excōicatōne maiori. deinde de mi
nori Quātū ad primū ſciendū ꝙ excōi
cati maiori ſūt ſuſpenſi q̄ndiu ſūt in excōi
catione ab oibus actibꝫ licitis. qui. ſ. hn̄t
robur a lege. extra e. Solet. li. vj. Cū eniʒ
poſſe exercere quēcūqꝫ actū legitimūʒ in
cludat aliquā cōicationē cum mēbris ec
cleſie a qua homo ꝑ excōicatiōeʒ ſeparat:
ipſa excōicatio predictam ſuſpenſionē in
De damnis excommu. cludit. Unde iudices eſſe nō poſſunt: nec
aduocati: nec teſtes: nec accuſatores ſeu
denūciatores: excepto crimie hereſis. nec
poſſunt eligere nec eligi. Eis etiam eccle
ſiaſtica beneficia cōferri nō debent: ⁊ col

lata eis nō poſſunt retinere niſi ex diſpen
ſatione. extra de clerico excōicato. Poſtu
laſtis. Excōicat⁹ etiā ſi impetret aliq̄d re
ſcriptū ſuꝑ alio articulo q̄ꝫ excōicationis
vel appellationis: nō valet. extra ꝺ reſcri
ptis. Ipſo iure. li. vj. Non poſſunt etiam
aliquē in iudicio ꝯuenire nec ꝓcurationē
cōſtituere ad agendū ſed bn̄ ad defendē
dum. extra ꝺ exceptꝭ. Dilecti filij. Secre
te tñ excōicatoꝝ tenent abſolutōes ⁊ be
neficioꝝ collatōes: q̄ꝫuis poſtea eoꝝ excō
municatio fuerit detecta: vt dr Richar.
extra de exceptionibꝫ. Exceptionē. in glo.
Vñ ſm ipm ꝓdicta ſunt vera de excōica
tis q̄ꝫ diu excōmūicati credunt: vl' ſi ſunt
publice excōicati. Et notādū ſm Aſtexa
nū li. vj. ti. j. allegantē Henricū de Gan
dauo ꝙ cleric⁹ excōicatus recipiens tōſu
ram nō debet iterū tōſurari: cū in iure nō
repiat ꝙ tōſurat⁹ excōicatus nihil recipi
at. Quāuis etiā iuſte excōicatꝭ q̄ꝫ diu ma
nēt obſtinati aliq̄ mō poſſint ꝓdeſſe ora
tiones eccleſie. vnde in eccleſia in paraſce
ue orat ꝓ hereticꝭ: tñ lōge minus ꝓſunt
eis q̄ꝫ aliȷs. quia q̄ntum eſt ex pte ſua in
digni ſunt vt eis proſint. Hinc eſt ꝙ cete
ris paribꝫ plus poteſt diabolus in excōi
catū q̄ꝫ in nō excōicatū. vnde tales iuben
tur ab aplo diabolo ſathāe tradi. In cui
ius ſignū in primitiua eccleſia cum fides
erat ſignis euidentibꝫ plātanda: a diabo
lo corꝑaliter affligebant: ſicut ⁊ ſpūſſant
ctus in ſigno viſibili apparebat. Exq̄ tñ
hō penitʒ et facit qd in ſe eſt vt abſoluat:
ſibi valent orōnes: cum iam ſit abſolut⁹
q̄ꝫtum ad iudiciū eccleſie triūphātis. Itē
excōicati ſunt eccleſiaſtica ſepultura ꝑuā
di. quia q̄bus viuis nō cōicam⁹: nec mor
tuis cōmunicare debemus. Etſi tales in
cimiterio ſunt ſepulti: inde debent eijci ſi
oſſa eoꝝ potuerint diſcerni ab oſſibꝫ fide
lium: alias nō. quia min⁹ malū eſt ꝙ in ci
miterio remaneāt oſſa excōicatorū q̄ꝫ in
de eijciant oſſa alioꝝ: vt dic Rich. Excō
municati etiā vt idem dr vel ſuſpēſi a di
uinis officijs: ſe ingerendo diuinis: puta
celebrādo vl' eccleſiam officiando vt pre
faciendo officiū matutinū vl' veſꝑtinum
ſunt irregulares. xj.q.iij. Siq̄s ep̄s in cō.
extra de ſnia ⁊ re iudicata. Cū eterni. et

de ſñia excõicationis. Cum medicinalis
Idē etiam eſt iudiciū de ſolēniter bapti-
zante. q2 cum excõicat⁹ ſit ſuſpēſus ab oī
actu legitimo: cõſtat eum eſſe ſuſpenſum
ab excõicatiõe ſacerdotalis officij. Trāſ-
gredi aūt ſeu violare ſaltem ſolēniter ſuſ-
penſionē a ſacerdotali officio ⁊ ab execu-
tione cuiuſcūꝙ ordinis ſaltē loqndo de
ordine ſacro: irregularitatē inducit: vt in
iuribꝰ allegatꝫ dicit. Si tñ excõicat⁹ bap-
tizaret nõ ſolēniter vt faciūt vetule in ca-
ſu neceſſitatꝫ: aut diceret epiſtolā vl' euā-
geliū nõ ſolenniter: non ꝓpter hoc irregu-
laris eſſet. Legit eñ ſolenniter epl'a: qñ le-
git in eccl'ia cum veſtimentꝫ ſubdiaconi.
Videt etiam aliqbꝰ ⁊ ꝓbabiliter ꝙ ſi ex-
communicatus etiā extra eccleſiā dicat ho-
ras ſuas officiando ꝓplm in exercitu vel
in naui: irregularitate ꝯtrahit. Si tñ di-
cat horas ſuas cum vno ſocio vl' cū plu-
ribus nõ officiando eccl'iam vel ꝓplm: ir-
regularitatē nõ cõtrahit. Videt tñ qui-
buſdā ꝙ debet ſupprimere: dñs vobiſcū.
et loco ei⁹ dicere: dñe exaudi. Si tñ mē-
ſam bñdicat nõ ꝓpter hoc irregularis eſt
q2 nõ videt ꝙ pena iſta ad hoc extēdi de-
beat. Excõicatus etiam admiſtrans ſa-
cramentū extreme vnctionis eſt irregula-
ris. qa cõmuniter admiſtrat cum aliqua
ſolēnitate. et ſic videt qbuſdā de alijs ſa-
cramentꝫ: puta de abſoluēte aliquē in fo-
ro pnie. Alij aūt dicunt cõtrariū. qa non
inuenit in iure expſſum. et pene legū in-
terpretatione molliēde ſunt pot⁹ꝙ exaſpe-
rande. de pe. diſt. j. §. Pene. Preterea ta-
lis abſolutio nõ fit cū ſolēnitate: et videt
eis ꝙ trāſgredi nõ ſolenniter ſuſpenſionē
ab ordinis executiõe: irregularitatē non
inducit. Hec Rich. Decretales autē ille
allegate. ſ. Cū eterni: et Cū medicinalis.
ſunt Innocētij q̄rti ⁊ ponunt nūc ī ſexto
quē nõ allegat Rich. q2 tpe ſuo nõdum
erat cõpilat⁹ vt ſupra dictū eſt. Qđ autē
dictū eſt de ſupprimēdo: dñs vobiſcū: nõ
videt obligatoriū. ſed q̄ hoc facit bene fa-
cit: vt dicit Alan⁹. Circa pdicta dicit
Nota. Rob. ꝙ clericus in minoribꝰ exiſtēs: ſi in
excõmunicatione vl' ſuſpenſione miſtrat
etiam cum ſolennitate: nõ fit irregularis
quia in illis capl'is. xj. q. iij. Si qs eps. p

mo et ſcđo: nõ fit mētio niſi de epo: pſby-
tero: diacono. Pene aūt nõ ſūt ampliāde
Idem aūt eſt intelligendū de ſubdiaco-
no quod de diacono: cū nunc ſibi in mul-
tis pariſicet. extra đ etate ⁊ qualitate. A
multis. Hoſtieñ. tñ magꝫ adheret oppo-
ſito: allegans illud c. Cum medicinalis.
Innocēti⁹ aūt qui illud ca. edidit loqns
de violantibꝰ interdictū: dicit etiam irre-
gularitatē contrahi in minoribꝰ ordinibꝰ
ſolenniter miſtrādo. Dicit tñ ꝙ ſi conſue-
tudo ſit in aliq̄ eccleſia vt ſine diſtinctiõe
ordinis qs legat epiſtolam vel portet ce-
reos: vel aliqđ aliud ptinēs ad aliqđ of-
ficium faciat: non eſt irregularis qui illđ
facit. vbi tñ tm̄ p ſubdiaconū epiſtola ſo-
let legi: ibi fit irregularis. xj. q. iij. Si qs
eps. ij. vbi generaliter dicit: ſi qđ de ſacro
myſterio contigerit. Ad hoc facit qđ ha-
bet in ſeqntibꝰ in pncipio. xxiij. diſt. Di-
cit etiam Rob. ꝙ lꝫ irregl'aritas impedi-
at ordinis executionem anteꝙ diſpenſet
cum tali: ſi tamē celebrat: non ꝓpter hoc
aliam irregularitatē incurrit. Si qdē nul-
lus eſt iudicandus irregularis niſi ingn̄-
tum inueniat in iure expſſum extra de ſen.
excõ. Is q̄. li. vj. Suſpenſus quoꝙ a be-
neficio non fit irregularis celebrando. q2
nullo iure cauet: ſm Innocen. Excõicati
etiam vel ſuſpenſi ab officijs vel miniſte-
rijs que ſibi non cõpetunt rõne ordis: lꝫ
peccent illa exercendo: non tamen incur-
runt irregularitatē: vt dicit Aluarus ar-
ticulo qnquageſimo de plāctū eccleſie. cu-
iuſmodi eſt officium aduocati vel icono-
mi. De recipiētibꝰ aūt ordies in excõ-
municatiõe ponit Rich. talē caſum. Qui- Nota caſum
dam religioſus manus violentas iniecit
in clericum: et anteꝙ abſolueret ab excõ-
municatione ordinē ſuſcepit: et ſic irregu-
laris factus eſt: Modo querit vtrū p ſu-
um platum poſſit cum eo ſuper illa irre-
gularitate diſpenſari. Reſpondeo ꝙ aut
ille quando ordinari ſe pmiſit non habe-
bat facti memoriā: vl' neſciebat ꝙ pro il-
lo facto eſſet excõicatus: quia ius poſiti-
uum ignorabat. aut habebat memoriā
facti ⁊ noticiam iurꝫ. Si aūt erat memor
facti ⁊ ſciebat ſe pro illo facto eſſe excom-
municatū: prelatus ſuus ſup pdicta irre

gularitate diſpenſare non poteſt cum eo.
extra d ſen.excõ. Cum illoꝝ. Et hoc ſiue
ſinectio pro qua fuit excõmunicatꝰ fuerit
enormis ſiue non. ſiue etiã predictam ir/
regularitatem ⁊ excõmunicationẽ incur/
rerit ante religionis ingreſſum: ſiue poſt.
Si aũt quãdo fecit ſe ordinari: facti me/
moriã aut iuris peritiaꝫ nõ habebat: tũc
ſubdiſtinguendũ eſt. quia aut inectio fu
it enormis: aut non. Si ſic: p̃latus ſuꝰ ſu
per p̃dicta irregularitate diſpenſare non
põt: vt habet̃ eodẽ ca. quia maiora intel/
ligunt̃ illis ꝓhibita quibꝰ vetita ſunt mi
nora. p̃latus aũt ſuus a tali excõmunica/
tione ipm abſoluere nõ potuiſſet. vbi di/
cit quedam glo. ꝙ minora vocat abſolu/
tionem ⁊ maiora diſpenſationẽ. Cuiꝰ cre
do eſſe rationeꝫ. quia q̃uis excõmunica/
tio q̃diu durat ſit pena grauior q̃ irregu/
laritas eſt pena diuturnior. Si aũt non
fuit difficilis aut enormis: tũc adhuc vi/
det̃ aliquibus diſtinguendũ. quia aut p̃di
ctam irregularitatẽ incurrit ante ingreſ/
ſum religionis: aut poſt. Si ante: tunc p̃
latus ſuꝰ poteſt cum eo diſpenſare: vt ibi
dicit̃. Si aũt ipam cõtraxit poſt religio/
nis ingreſſum: tunc p̃latus ſuus cum eo
diſpenſare nõ poteſt. Quod Innocẽtiꝰ
approbare videt̃. q2 nõ ſequit̃: ſi dñs pa/
pa ꝯcedit alicui poteſtatem abſoluẽdi ali
quem ab excõmunicatione: ꝙ ꝓpter hoc
ille poſſit cum eo diſpenſare ſuꝑ irreglã/
ritate quã incurrit per hoc ꝙ excõmunica
tus celebrauit. Sed Hoſtienſ. tenet ꝙ in
caſu p̃dicto prelatꝰ põt diſpenſare. qui te/
xtus p̃dicti ca. cõcedere videt̃ ⁊ poteſtatẽ
abſoluendi ⁊ diſpẽſandi: niſi iſte religio/
ſus fuerit adultus ⁊ diſcretꝰ: vt violent̃
contra obliuionẽ vel ignorãtiã preſumat̃
quod referendũ eſt ad forũ iudicij. q2 i fo
ro p̃nie ſibi credi debet ſi affirmet ſe ha/
buiſſe ignorantiã facti vel iuris qñ ordi/
natus fuit. Hec Rich. Secularis aũt in
excõicatiõe ordines recipiẽs lꝫ tũc nõ ha
beret memoriã facti vel haberet ignorã/
tiam iuris: incurrit irregularitatẽ: a qua
per ſolum papam liberat̃: niſi religioneꝫ
ingrediat̃ vt dictũ eſt. Si aũt ſciret ſe ex/
cõmunicatũ: eſt deponendus in ꝑpetuũ
a ſuſceptis ordinibꝰ: vt dicit̃ in illo ca. Cũ
illoꝝ. et etiam ſm glo. a beneficijs. Qḋ ẽ
verum ſm Rob. de rigore iuris: etſi con
tra eum agatur in foro iudicij. Eſt aũt ri
gor exceſſus ſeu auſteritas facta ad terro
rem: q̃ non debet ſeruari niſi vbi timeret̃
exemplũ mali. di. xlv. Sed illud. Diſpẽ
ſatio dicit̃ iuris relaxatio vel licentia aut
ꝑmiſſio facta cõtra rigorẽ iuris. Jus in/
cedit media via: eſt eñ equitas vnicuiq̃
quod ſuũ eſt tribuens: bonis p̃mia: ma/
lis ſupplicia. Et hoc debet iudex ſp̃ ſua/
re: niſi ex cauſa iuſta ſeruet rigorẽ: vel fa/
ciat diſpenſationẽ. Quid ſi excõmuni/
catus vel ſuſpẽſus ab officio excõicat vel
abſoluit ab excõmunicatione? Dicũt In
nocen. ⁊ Hoſtienſ. ꝙ ꝓpter hoc nõ fit irre
gularis. q2 hoc nõ cõuenit ſibi ex ordine:
ſed ex iuriſdictiõe. extra de electiõe. Trãſ/
miſſam. Sed abſolutionis ſolẽnia face/
re vt cum ſtola orationes ⁊ pſalmos dice/
re ⁊ excõmunicatuꝫ in eccliã introducere:
eſt ordinis ⁊ officij ſacerdotalis: ⁊ ita hoc
faciens eſt irregularis. Notandũ ꝙ vl
tra p̃dicta que q̃ ad diſpenſationẽ in irre/
gularitate cõceduntur religioſis de iure cõ
muni: cõcedit̃ fratribꝰ minoribꝰ ex ſpecia
li p̃uilegio ꝑ Bonifaciũ octauũ ꝙ mini/
ſtri et cuſtodes valeant impertiri abſolu
tionis ⁊ diſpẽſatiõis bñficiũ q̃ añ ingreſ
ſum ordis ſiue poſt i caſibꝰ exceſſerint ꝑ
q̃bꝰ excõicationis: ſuſpẽſionis: aut iterdi
cti ſentẽtijs fuerint ligati a iure vł a iudi/
ce generalit̃. Etſi hmõi ſentẽtijs innoda/
ti aut in locis ſuppoſitis eccleſiaſtico inter/
dicto diuina officia celebrantes vł ſuſci/
piẽtes ſic ligati notã irregularitatis incur
rerint. niſi exceſſus ꝓpter quẽ. ſ. fuerint li/
gati excõicatiõis: ſuſpẽſiõis: aut iterdicti
ſentẽtijs fuerit adeo grauis ⁊ enormis ꝙ
ad eandẽ ſedem eſſent merito deſtinãdi.
Tũc eñ ſicut nõ p̃nt abſoluere ab excõica/
tione: ſic nec ab irregularitate in ipa ordi
dines ſuſcipiẽdo vel i ſuſceptis miſtrãdo
ꝯtracta. Cũ vo ñ ſunt fratres deſtinãdi
ad ſedẽ aplicã ꝓ abſolutiõe ab excõicatõe
ſuſpẽſiõe: aut iterdicto: põt ꝑ p̃dictos p̃/
latos ab irregularitate liberari nõ ſolum
ĩgnanter ſed ſcienter ꝯtracta ꝑ hmõi p̃ui
legiũ: cũ papa de ipa idiſtincte loq̃t̃. alãs
non plus haberent ex p̃uilegio q̃ habe/

Priui/legium fratruꝫ minoꝝ.

ant ex iure cōmuni. ⁊ ſic ꝑuilegiū nullum
eſſet. extra de priuilegijs. In his. Videt
aūt innui ex ꝟbis hui⁹ ꝑuilegij ꝙ fratres
nō ſunt deſtinandi ad ſedem apoſtolicā
pro abſolutiōe excōmunicationū vł ſuſ/
penſionū etiā ſedi apoſtolice reſeruatarꝫ:
niſi ſit magna enormitas exceſſus. Pre/
dictis cōcordant qdam notabiles iuriſpi
ti ſuꝑ hoc ꝑ me interrogati. Confert aūt
amplior gratia fratrib⁹ de obſeruantia ꝑ
Eugenium quartū ⁊ Calixtum tertium:
vt patet intuenti ꝑuilegia eorum.

Quantum ad ſecundū ſcʒ de excōmu
nicatione minori Sciendū ꝙ talis remo
uet a ſacramentorꝫ ꝑceptiōe. etſi celebrat
lʒ grauiter peccet: nullius tamē irregula/
ritatis incurrit: nec eligere ꝓhibet: nec ea
q rōne iuriſdictionis ſibi cōpetunt exerce/
re. ſi tn̄ ſcienter talis electus fuerit: eı⁹ eſt
electio irritanda. Peccat aūt cōferēdo ec/
cleſiaſtica ſacramēta: ſed ab eo collata vir/
tutis nō carent effectu: cū nō videat a col
latione ſed a participatiōe ſacramentorū
que in ſola cōſiſtit ꝑceptiōe remoꝛ⁹. Ha/
bent hec oīa extra de clerico excōicato mi
niſtrante. Poteſt qlibet abſolui a minori
excōicatione ꝑ ꝓpriū ſacerdotem. extra. c.
Nup. Et dꝛ ꝓprius ſm Hoſtien. oīs qui
pōt eum abſoluere a peccato. Sacerdos
etiam ligatus minori excōicatione poteſt
ſm Rich. ab eodem vinclo ſubditū ab/
ſoluere. extra c. Duob⁹. Sicut etiā excōi/
catio maior infligit a iure ⁊ iudice: ſic etiā
minor. Ex p̄dictꝫ patet ꝙ excōicatus mi/
nori nō debet recipe corp⁹ chr̄i ſine abſo/
lutione preuia. ſic aūt excōicatus lʒ peccet
ſacramenta miſtrando vt dictū eſt: leuit
tn̄ peccat ſm Gof.

q.vij. Onſeqnter de par
§.j. c ticipatione cum excōmunicatꝫ
videdū eſt. Et p̄mo an partici
pans cū excōicato ſit excōmunicat⁹? Re/
ſponſio. Si aliqs participet cū excōmu/
nicato excōicatione minori: nō ꝓpter hoc
eſt excōicatus. Si aūt participet in crimi
ne cū excōicato excōmunicatione maiori:
incurrit eandē ſniam vt dictū eſt. Si ꝟo
in loquela ac ceteris incurrit excōmunica
tionē minorē. xj. q. iij. Cū excōicato. Ex/
cipiunt tn̄ aliq. xj. q. iij. Qm̄ multos. ⁊. c.
Anteceſſor. Et habent ꝑ hūc ꝟſuꝫ. Vti/
le: lex: humile: res ignorata: neceſſe. Hec
anathema qdem faciūt ne poſſit obeſſe.
Vtilitas excuſat dupliat. Vno mō vti/
litas excōicati: vt qndo quis loquit ei in
his q ꝑtinent ad abſolutionē: vel alꝰ ad
ſalutē anie: lʒ etiam alia verba inadētet
vt apud eum magis ꝓficiat interponat.
extra eodē. Cū voluntate. Et ꝑ hūc etiam
modū p̄dicatores q apud excōicatos vel
aliarꝫ rerꝫ detētores in p̄dicationib⁹ ⁊ cō/
feſſionib⁹ qſi gerunt cauſas eorꝫ q ab ipſ
ſpoliati fuerāt: poſſunt ab ipſis licite ele/
moſynā accipe: p̄ſertim ſi alias in locis il
lis non valerent ſuſtentationē habere: vt
ibidē dꝛ. Vnde excōicati ⁊ interdicti pn̄t
in eccleſijs ad p̄dicationē cōuocari: qn̄ di
uinū officiū nō celebrat. extra c. Reſpōſo
Item pōt eſſe vtilitas ex ꝑte participan/
tis: vt cū petit ab excōicato qd ei debet.
extra c. Si vere. Vn̄ ſi nolit ſoluere pōt
in iudicio cōueniri. extra de iudi. Intelle
ximus. Poſſet etiā ſm Rob. ab eo ꝯſili/
um petere ꝓ vtilitate tꝑali vel ſpūali ſeu
neceſſitate: vbi nō poſſet cōmode ad aliū
habere recurſum. Scdo excuſat lex ma/
trimonij: rōne cui⁹ excuſat vxor cōicās vi
ro excōmunicato. Tertio excuſat humi/
litas: ꝑ quā excuſant filij nō emācipati a
participatione patris: et etiā emancipati
q ſunt ei cōmēſales ⁊ ab eo habent neceſ
ſaria. Item excuſant ſerui: ancille: ruſtici
q dn̄orꝫ terram colunt: ſeruiētes ſeu mer/
cēnarij ⁊ alij ſubiecti: q nō adeo curiales
ſunt vt eorꝫ ꝯſilio ſcelera ꝑpetrent. qui. ſ.
lʒ ſint de curia: tn̄ nō conſulunt ꝑpetrare
mala. Et intelligit hoc ſm Rob. de ſer/
uientib⁹ q añ excōicationem erant aſtricti
dn̄is. Si ꝟo poſt excōicationē ſe obliga/
uerint ignorantes dn̄m excōicatū: nō te/
nent exire. Si ꝟo ſcienter ꝯuenerent diſce/
dere: niſi neceſſitas eos cōpuliſſet ꝙ fie/
rent de eius familia. Cum etiā monachi
ſint quaſi de familia ſuorū abbatū: excu/
ſant ſi abbatib⁹ excōicatꝫ cōmunicent: vt
ipſe dicit. Sed nunqd in cōuerſo caſu ſu
periores licite poſſint cōicare inferiorib⁹
excōicatis: Dicunt qdam ꝙ ſic. qa eadē
lege eſt ſuꝑior aſtrictus inferiori qua infe

rioꝛ ſupioꝛi. xxij. q. v. De forma. Alij di-
cunt ꝙ nō. quia pñt ⁊ debēt eos corrige-
re. Thomas aūt vtrāq; opinionem recī
tans dicit ꝙ ad minus ſupioꝛes cōicare
debent inferioꝛibꝫ in his in qbꝫ obligati
ſunt eis. qꝛ ſicut inferioꝛes obligant̃ ad
obſequiū ſupioꝝ: ita ſupioꝛes ad puiſio
nem inferioꝝ. Quarto excuſat ignoꝛātia
vt ſiqs ignoꝛat aliquē eſſe excōicatū. ſi tñ
eſt publica fama: vel audio a fidedignis
ꝙ audierūt aliquē denūciare: teneoꝛ inq-
rere veritatē ⁊ interim eum vitare donec
certificat⁹ fuerim: vt dicit Ray. Et hoc ē
verū vt dicit Rod. ſi per aliqs certificari
poſſum. ſi eñ nō poſſum certificari qꝛ foꝛ
te ſum Pariſi⁹ ⁊ excōicatio fuit publica-
ta Rhome: non vitabo eū. Pro leui aūt
fama: vel ſi hoc dicat ei⁹ aduerſari⁹: non
eſt cōſciētia foꝛmāda. ar. extra. e. Cū deſi
deres. Si etiā aliqs dicat mihi in cōfeſ-
ſione ſe eſſe excōicatum: nō teneoꝛ euꝫ vi-
tare nec puate nec publice. quia ex hoc cō
feſſio redderet̃ odioſa: vt dicunt Rodo.
Hoſt. ⁊ Rich. Licꝫ aūt vt dꝛ extra e. Cū
nō ab homie. excōicat⁹ ſit vitādus q̃uis
nō fuerit denunciat⁹: et hoc ſi ſit publica
fama ipm publice in excōicationē incidiſ-
ſe. extra e. Cū deſideres. ſol⁹ tñ ſciens ali
quē eſſe excōicatū: ipm nīhmodo puatīꝫ
debet euitare: ⁊ non in publico: q̃diu ab
eccleſia tolerat̃. Huic tñ iuri derogat̃ per
q̃ndam cōſtitutionē in concilio Baſilieñ
editā que eſt in pꝛagmatica ſanctione ec-
cleſie gallicane inſerta: vbi ſic habet̃: Ad
euitandū ſcandala ⁊ multa picula ſubue-
Nota p ſecuritate cōſtitutionū. niendūq; cōſcientijs timoꝛatꝫ: ſtatuit ſan
cta ſynodus ꝙ nemo deinceps a cōmu-
nione alicui⁹ in ſacramētoꝝ adminiſtra-
tione vel receptiōe: aut alijs qbuſcūq; di
uinis vl̃ extra pretextu cuiuſcūq; ſententie
aut cenſure eccleſiaſtice ſeu ſuſpenſiōis vl̃
pꝛohibitiōis ab homie vel a iure genera-
liter pmulgate teneat̃ abſtinere vel aliqd
interdictū eccleſiaſticū obſeruare: niſi ſen
tentia: phibitio: ſuſpenſio: vel cēſura hu
iuſmodi fuerit in vel cōtra pſonā vel col-
legiū: vniuerſitatē: eccleſiam: aut locū cer
tū aut certā a iudice publicata vel denū-
ciata ſpecialiter aut expſſe. aut ſi aliquem
ita notoꝛie in excōicationis ſniam conſti-
terit incidiſſe ꝙ nulla poſſit tergiuerſatiōe
celari: aut aliq̃ iuris ſuffragio excuſari. Nā
a cōmunione illi⁹ abſtineri vult iuxta ca-
nonicas ſanctiōes. Per hoc tñ hmōi excō
municatos: ſuſpēſos: interdictos ſeu p-
hibitos nō intēdit in aliquo releuare nec
eis quomodolibet ſuffragari. De notoꝛio
nota ea que dicta ſunt in fine. ix. diſt. Di
cit̃ aūt pꝛagmatica a pꝛagma grece qd ē
cauſa latine. Eſt quoq; differentia inter
abꝛogare ⁊ derogare. Abꝛogare ē totali-
ter tollere. derogare vo in parte tollere.
Per hanc etiā conſtitutionē modificat̃ il
lud decretū quo inhibebat̃ ꝙ nullus au-
diret miſſam notoꝛij foꝛnicatoꝛis p facti
euidentiā: puta ſacerdotis publice cōcu-
binā in domo ſua tenentꝫ. xxxij. di. Nul-
lus. Excuſabat tñ laicos ignoꝛātia taliū
miſſas audiendo. qꝛ milites magꝫ arma
et ruſticos magꝫ rura q̃ iura ſcire legiſla
toꝛ exiſtiauit. C. de iure deliberādi. Sā-
cimus. Vtrū tales ſint irregulares: ſunt
varij modi dicēdi. Quidā eñ vt Hoſti.
dicūt tales eſſe ſuſpēſos a diuinis: vt ha
bet̃ de cohitatiōe cle. ⁊ muli. Veſtra. ⁊. c.
vl. vbi tales dicunt̃ eſſe ſuſpenſi q̃ ad ſe ⁊
q̃ ad alios. et p cōſeqns celebrādo ſūt ir-
regulares. Alij aūt dicūt tales eſſe ſuſpē-
ſos: nō tñ irregulares. vbi eſt duplex mo
dus dicēdi. Quidā eñ dicūt ꝙ lꝫ ſuſpen
ſi a iudice ſint irreglares in ſuo officio vl̃
oꝛdine miniſtrando: nō tñ ſuſpenſi a iure:
niſi vbi canon talē penam imponit ſicut
imponit̃ extra de ſen. ⁊ re. iu. Cum eterni:
iudicia male iudicanti. li. vj. ⁊ extra de ſen.
ex. Cū medicinalis: iudici non obſerua-
ta foꝛma canonica excōicanti. Sed eius
oppoſitū tenēt Rich. Sco. Hoſti. Joh.
an. Bartho. Panoꝛ. et Aſter. Innuit̃ eī
expſſe in ca. allegatis omnē ſuſpenſum a
diuinis officijs in ſuo oꝛdine miniſtrando
incurrere irregularitatē: a q̃ nō poterit ni
ſi p ſedem apoſtolicā liberari: vt patet il-
la capitula intuēti. Nec obſtat illud ca. de
ſen. excō. Is q̃. li. vj. in q̃ innuit̃ nullū eſſe
iudicādū irregularē: niſi ſit expſſum in iu
re. qꝛ hoc ſatꝫ expmit̃ in ca. allegatꝫ. et in
ca. de ſen. excō. Is q̃. li. vj. Alit̃ dicit̃ ab
alijs ꝙ notoꝛi⁹ foꝛnicatoꝛ celebrādo non
incurrit irregularitatē. qꝛ nō eſt ſuſpēſus

directe ſeu ꝑ iuris ſniam: puta dicendo: Suſpendim⁹ talem. vel: talis ipſo facto ſit ſuſpēſus a diuinis officijs. ſed indirecte inq̄ꝫtū inhibet alijs ne miſſam ei⁹ audiant. Et ſm hūc modū videt loq̄ Scotus in fine. xiij. diſt. dicens: q̄ lꝫ ꝓhibeat diſt. xxxij. q̄ nullus audiat miſſam notorij fornicatoris: vt. ſ. corrigat. non tñ ſequitur talem ſacerdotē eſſe irregularē: cum pene nō ſint ampliande. Et ſm hūc modum ſunt capitula intelligēda ab Hoſti. allegata. Dicitur eñ ibi talis ſuſpēſus q̄ ad ſe: ſicut q̄libet exiſtens in pctō mortali et q̄ ad alios inq̄ꝫtū inhibet ne aliquis eius miſſam audiat. Quid ſi ſciam aliquem eſſe excōicatū: ſed actu nō aduerto et cōmunico ei? Rn̄det Rob. q̄ credit q̄ nō pecco nec incido in excōicationem.

Quid ſi audiui aliquē excōicare: ⁊ vſq̄ poſt annū ipm nō video: nunq̄d teneor ipm vitare? Rn̄det Rob. q̄ ſi talis credat eſſe timoroſus et q̄ tunc ſeruabat excōmunicationē et mō nō ſeruat: poſſum credere ipm abſolutū. Si ꝟo non eſt talis: debeo ipm vitare donec ꝓbabilit̄ p̄ſumat de eius abſolutiōe. Quinto eſt excuſanda neceſſitas: vt ſi q̄s ꝑ terrā excōmunicatoꝝ tranſiēs emat ſibi neceſſaria victualia: vel elemoſynā accipiat. Nec eſt expectanda extrema neceſſitas ſm Rob. ſed ſufficit q̄ ñ poſſit cōmode aliter de facili aliunde habere. Scdm ꝟo Innocē. elemoſyna indiſtincte ab excōicatꝭ recipi poteſt. imo etiā eſt eis ſuadendū vt faciant elemoſynā: vt veniant ad penitentiā. Sic excuſant parentes cōmunicando cū filijs emancipatis a quibꝰ neceſſaria recipiunt: et dñi cōicando cum mercenarijs q̄n ſine magno incōmodo ipſos vitare ſi valent ſm Hoſtieñ. Excuſat etiā neceſſitas nō tm̄ eos q̄ recipiunt ab excōicatis: ſed etiam eos qui eis ſubueniunt in caſu neceſſitatis. Vñ in illo ca. Qm̄ multos. dicit: q̄ ſi q̄s excōicatus in ſuſtentationē non ſuꝑbie ſed humanitatis cauſa aliq̄d dare voluerit: non ꝓhibem⁹. Humanitas intelligat quādo indigēt vel indigere p̄ſumūt: nec ē neceſſitas extrema expectanda. etſi ab eis petat hoſpitiū: nō debet is a quo p̄mo petūt expectare donec ab alijs ſint repulſi: vt dt Rob. Vtrū participans cū excōicatis in caſibꝰ nō cōceſſis peccet mortaliter? Quidā dicūt q̄ ſic. ſed quia hoc videt valde graue q̄ homo pro vno ꝟbo leui mortalit̄ peccet ⁊ multi excōicantes laqueū damnatiōis inijcerēt qui in eos retorq̄ret: ideo alijs ꝓbabili⁹ videt vt dicit Tho. q̄ tm̄ peccat mortaliter q̄n in crimine ſibi participat: vel i diuinis: vel in cōtemptū eccleſie. Sed contra hoc arguit. quia vt dicit extra de his q̄ vi metuſve cauſa fiunt. Sacris. q̄ ꝓpter metum mortis nō debet aliq̄s excōicato participare. quia aliq̄s debet prius ſubire mortē q̄ꝫ peccare mortalit̄. ſed hec ratio nulla eſſet niſi cōmunicare cū excōicato eſſet peccatuꝫ mortale. Preterea Facere cōtra p̄ceptum eccleſie eſt pctm̄ mortale. ſed eccleſia precipit q̄ nullus excōicato cōmunicet. Ad primū rn̄det Tho. q̄ decretalis illa loquit̄ de participatiōe in diuinis. Ad ſecundū dicit q̄ p̄ceptū eccleſie p̄ncipaliter reſpicit ad ſpūalia: et ex conſequenti legitimos actus. et ideo q̄ cōicat ei i diuis: facit cōtra p̄ceptū ⁊ mortaliter peccat. qui aūt cōicat ei in alijs: facit p̄ter p̄ceptum ⁊ venialiter peccat. Cōcor. Bonauen. ⁊ Rich. Et notandum q̄ ingreſſus eccleſie eſt interdictus illis qui ſcienter celebrāt vel faciūt celebrari diuina in locꝭ interdictꝭ: ſeu excōicatos publice ſiue interdictos recipiūt ad diuina officia vel eccl'iaſtica ſacramēta ſiue ad eccleſiaſticam ſepulturā: donec de trāſgreſſione hmōi ad arbitriū eius cui⁹ ſniam cōtempſerunt ſatiſfecerint cōpetenter. li. vj. de priuilegijs epoꝝ. Et intelligit hoc de excōicatis a iudice: vt patet ꝑ clauſulam p̄cedentē. Cōcordat directoriū iuriſ. Tales tñ non ſunt irregulares: de ſen. excō. li. vj. vbi ſic dicit. Is qui p̄ſentibꝰ excommunicatis maiori excōicatione ſcient celebrat: irregularitatis laqueū non incurrit: cum hoc non ſit in iure expꝛeſſum. Sūt tñ huiuſmodi ꝓpinq̄ irregularitati. q̄a ſi ſtante tali interdicto ſe in eccleſia ingerāt diuinis: in ſuo agēdo officio ſunt irregulares: vt c. Is cui. Notanduꝫ inſuꝑ q̄ vt habet extra de clerico excōicato. Si celebrat. iſti dicunt participare excōicatis in

contemptū ecclesiastice disciplinę: qui cōtra ꝓhibitionē supiorū cōmunioni excōmunicatoꝝ ptinaciter se ingesserint. et dicat ptinaciter: q̄si studiose. vt dicit ibi glo. Tales em̄ nominatim moniti: sunt excōmunicandi. extra de snīa excō. Cōstitutionem. li. vj. Quia ꝟo participātes excōicatis in diuinis mortaliter peccāt vt dictū est: ideo publice excōmunicato intrāte ecclesiam oēs debent exire: vel pcurare vt exeat. xxiiij. q. j. Ois q. Sacerdos tamen postq̄ canonē inchoauerit si supueniat excōicatꝰ: non debet missam impfectam derelinq̄re: vt dicit Rich. Argumētū ad hoc. vij. q. j. Nihil. Alij aūt dicunt q sumpto sacramto anteq̄ dicat postcōmunio debet monere illū vt exeat. etsi nō vult exire: potest eū sacerdos eijcere etiā si clericus sit. etsi nō potest eijci: in sacristiā vel alibi rediēs missam cōpleat. Dicit ꝗꝫ Innocentiꝰ q si excōmunicatꝰ sit in ecclesia nō causa orandi sed p alio negocio. nō videt quare in eadē ecclesia orare nō possit. Peccat aūt publice excōmunicatꝰ ingerendo se cōmunioni alioꝝ maxie in diuinis: cum alios scandalizat extra de clerico excōmunicato. Illud. vbi dicit de q̄dam excōicato q peccauit coram se faciēdo celebrare diuina. Unde nō debet intrare ecclesiā ad orādū dū ibi agunt diuina officia: vt dicit Rob. secus si solum intrat ad transeundū p eam: aut ad audiendū predicationē. extra e. Rūso. Scđm tñ Johannē teutonicū excōicatus potest intrare ecclesiam ad orandū qñ ibi nō celebrantur diuina: cum nō inueniat ei ꝓhibitum. De occulte aūt excōicato est dubium. Quidam em̄ dicunt q nō tenet se reddere notabilē de excōicatiōe occulta: quod faceret si vitaret cōmunionē alioꝝ. quia cū alius nō debeat eū pdere vitando ip̄m in publico: multo fortius nec ip̄e tenet se prodere. Alij aūt dicunt q nō est simile. quia est in potestate ipsius se corrigere: absolutionē impetrādo. Non est autem in potestate alterius eū corrigere taliter vitando ip̄m. Hanc opinionē tenet Rob. Prima opinio videt mihi verior. Unde. vj. q. iij. Si tm̄. dicit q si ep̄s reputauerit aliquē excōmunicatū pro pecō occulto sibi noto: lꝫ p ep̄m subeat secedere ab his qui de hoc nihil sciūt: q̄diu tamen nihil ꝓbat contra eum: ille in cōmunione oim p̄terq̄ ipsius ep̄i qui eum reū iudicat ꝑmanebit. Ad illō aūt quod dicebat de argumento simili: dico q argumētū prime opinionis nō est a simili: sed a minori ad maius. quia cū alius minus teneat eum diligere q̄ ip̄e: si alius nō debeat ipsum pdere: multo magis nec ille seip̄m. Q, aūt addit q ip̄e potest absolutionē impetrare: dico q non semꝑ excōmunicati possunt hoc in promptu obtinere ꝓpter varia impedimēta occurrētia. Etsi arguas q inhibet alijs ne cōicēt cuꝫ excōmunicatis: igit etiam econtra inhibet excōmunicatis cōmunicatio aliorum. Rño q illa cōseqntia nō est necessaria: vt patet p Scotū in precedētibꝫ de notorio fornicatore. Et dato q valeret: non concluderet nisi de publice excōmunicatis q̄ tm̄ sunt vitādi. Etsi arguas p ca. allegatum de clerico excōmunicato: vbi dicit q excōmūnicatus sine delicto non pōt alios non vitare: dico q illud ca. loquit de publice excōmunicato: vt patet ip̄m intuenti. Talis aūt peccat ingerendo se communioni aliorum: quia ipsos scandalizat. non sic de excōmunicato occulte. Caueat tamē talis a sacramentoꝝ admistratione seu executione ꝛ susceptione. qꝛ essꝫ irregularis: vt patet ex p̄cedentibus.

Quid si ille qui clericum ꝟberauit iā composuit cum eo: vl vadit p absolutiōe aut iam iurauit stare mandato episcopi: Rño ſm Raymū. q in omnibꝫ casibꝫ p̄dictis quilibet eum vitare tenet etiā ep̄s cum nondum sit absolutus. extra e. Cum desideres. et ca. A nobis. Eūti tñ ad curiam pro absolutione: cōmunicari potest in his que ad viam ptinent. An supueniente publice excōmūicato: teneor exire de domo. Dicunt Rob. ꝛ Innocen. q non. licet em̄ mihi in eadē camera comedere: sed non in eadē mēsa. Possum etiaꝫ in eadem domo hospitari: non tamē iacere in eodē lecto. Nunq̄d possum recipe litteras excōmunicati vel ei mittere: siue etiā nūcios vl encenia. Rñdet Rob. q sic notauit Hugo: nullū coꝝ licet nisi i

caſu in quo licet ei loqui. Recipiens tñ
munus ab eo non tenetur reſtituere. licet
agat recipiẽdo. Qui etiã verbũ ſalutatio
nis ab excõicato recipit: debet eum ſalu⸗
tare. ſed poteſt dicere Deus emẽdet nos.
Quid ſi aliquis aſſurgat vel reuerent
tiã exhibeat excõicato: aut ſe inclinet ei ſa
lutãdi aut moueat labia quaſi reſalutãs
eũ: tñ nihil dicat. Rñſio ſm Rod. ꝙ non
incurrit excõicationẽ. pene eñ nõ ſunt am⸗
pliande ſed reſtringẽde. Utrũ ꝯtract⁹
initus cũ excõicato teneat de iure. Rñdet
Raym. ꝙ ſi ꝯtrahẽs nõ obligat ſe ad cõi
candũ cũ excõicato: licꝫ peccet tũc ei cõicã
do in ꝯtractu: tamen tenet ꝯtractus. ſi ve
ro obliget ſe ad cõicandũ cũ excõicato in
caſu nõ ꝯceſſo: nõ tenet ꝯtract⁹. Utrꝫ
vaſſalli poſſint cõicare dñis ſuis excõica
tis. Dicit Rod. ꝙ de hmõi vaſſallis no⸗
tat Hugo ꝙ abſoluti ſunt a iuramẽto fi⸗
delitatis q̃diu dñs illoꝝ eſt excõicatus.
ꝛ debẽt ab eo abſtinere. vt. xv. q. vj. Nos
ſanctoꝝ. Tenenſ tñ ei reddere tributa et
penſiones ſicut debitoꝛ teneſ reddere ex⸗
cõicato qđ ei debet. nec peccãt ſic cõicãt
do ei licꝫ ſoluant in ꝓpria pſona. qꝛ neceſ⸗
ſitas excuſat. quibꝫ Rich. ꝯcordat di. ꝙ
hoc ſtatutũ eſt in deteſtationeꝫ criminis
vt magis pncipes timeãt ꝯtemnere eccle
ſiaſtica pcepta. Sĩ tñ dubiũ eſt vtrũ pn⸗
ceps ſit excõicatus vel nõ: obedire teneſ
quia in dubijs ſupioꝛibꝫ eſt obediendũ.
xj. q. j. Quid culpaſ. Dicit etiã ꝙ mili⸗
tes teneſ pncipi cõicare in his que agit
pro fidelibꝫ. vel patrie defenſione. vt qui⸗
dam dicũt. Non eſt etiã fomentũ ſoluere
pecuniã debitã excõicatis q̃tum erat qñ
multi vaſſalli eos ſequebanſ parati obe
dire eis. vt di. Rich. Utrũ in neceſſi⸗
tatis articulo poſſit hõ ꝯfiteri ſacerdoti
excõicato excõicatiõe maioꝛi. di. Aſtexa.
nus. li. v. titulo. xiiij. ꝙ nõ. cum ſʒ ꝯuenũt
Hoſtieñ. ꝛ Raym. cũ talis nõ valeat eũ
abſoluere. Confiteatur igiſ deo ꝛ doleat
tñ diſtuliſſe ꝯfeſſionẽ. poſſꝫ tñ ab ipo cõ
ſiliũ q̃rere ſup ſalute aĩe ſue vt patꝫ ex p̃⸗
dictis ꝛ ſic poſſet ſacerdos ei reducere ad
memoꝛiã pctã cõmiſſa vt ab eis doleret:
ſeclusa tñ abſolutiõe ſacramẽtali. Utrꝫ
papa. cõicando cum excõicato incidat in.
canonẽ. di. Bern. extra c. Nulli. ꝙ nõ. licꝫ
alias male faciat. qꝛ princeps ſolutus eſt
legibꝫ. ff. de legibꝫ. Princeps. Eps tamẽ
qui pticipat in crimine cũ illo quẽ excõica
uit: incidit in eandẽ ſententiã autoꝛitate
iuris. extra de ſentẽtia excõicatõis. Nup.
vt dicũt Hoſtieñ. Innocẽ. ꝛ Raym. nul
lus aũt canon ligat papã niſi ſit heretic⁹.

Deinde videndum qõ. viij. §. j.

eſt de abſolutione ab excõicati
one vbi notandũ ꝙ ſententia ex
cõicatiõis qñqꝫ ferſ a iure: ꝛ qñqꝫ ab ho
mine. Sentẽtia dicit ferri a iure ſm Rod
doneñ. qñ ab eo qui põt facere ꝯſtitutio⸗
nẽ generalẽ: vt papa. vel particularẽ vt le
gatus vel eps. ſtatuiſ aliqđ in ppetuũ ꝛ
ferſ ſentẽtia in trãſgreſſores. Si aũt ſta⸗
tutũ nõ ſit ppetuũ. vel feraſ ſentẽtia in fa
uorem vel odiũ aliquarũ particulariũ p⸗
ſonarũ. talis ſententia nõ eſt iuris dicenda
ſed hoĩs. Item ſciendũ ꝙ generaliter ab
omni excõcatiõe maioꝛi lata a iure põt ex
cõicatus abſolui a ſuo epo: niſi ꝯditoꝛ ca
nonis ſibi reſeruauerit. ex. c. Nup. A ſen
tentia vero iudicis non põt quis abſolui
niſi p ipm vel per eius ſucceſſorẽ. xj. q. iij.
Si eps. vel p ſuperioꝛem. de quibꝫ dice⸗
tur in ſequẽtibꝫ. De hac materia ſic diciſ
extra c. Nuper. in fine. Uerum ſi diffici⸗
le ſit ex aliqua iuſta cauſa ꝙ ad ipm excõi
catoꝛẽ abſoluẽdus accedat: concedimus
vt pſtita iuxta formã eccl'ie iuratoꝛia cau
tione ꝙ excõicatoꝛis mandato parebit: a
ſuo abſoluaſ epo vel ꝓpꝛio ſacerdote. Ju
ſta cauſa aſſignaſ ꝓpter nimiã diſtantiã ꝫ
c. Relatum. qꝛ dilatio penitẽtie eſt picu⸗
loſa. de pe. ꝛ remiſ. ca. vlti. de quo in fine
huius ca. Utrũ ille qui incurrit excõi⸗ §. ij.
cationem in vno epatu poſſit abſolui ab
alio epo in cui⁹ dioceſi moꝛaſ. Rñſio ſm
Rich. ꝙ cũ eps alicuius poſſit ipm abſol
uere a pctis que extra ſuũ epatũ cõmiſit:
pbabile videtur ꝙ etiã ipm poſſit abſol⸗
uere ab excõicatione que eſt a iure quã ex
tra ſuũ epatum ꝯtraxit. non ſic eſt de illa
que eſt a iudice ſiue fuerit ſpecialiter con⸗
tra determinatã perſonam ſiue generali⸗
ter lata. vt ex precedẽtibꝫ patꝫ. Non enim
tñ defertur excõicationi que eſt a iure ſiu⸗

cut illi que eſt ab hoīe.ꝯcoꝛ.Rod. No-
§.iij. tandū vt dicit Rich.ꝙ legat⁹ poſtꝙ̄ exi-
uit terminos legatiōis ſue:abſoluere nō
poſſet illū quē infra terminos legationis
ſue excōicauerat.nec eps extra ſuam dioce
ſim exiſtens poteſt abſoluere ab excōica-
tione in foro ꝯtentioſo.ibi ſcȝ ꝑ tribuna-
li ſedendo.ad cognoſcendū de cauſa.qꝛ h'
ꝑiudicaret alij epo.licȝ hoc poſſet cōmit-
tere alicui in ſua dioceſi.Et habent̄ predi
cta extra de officio legati. Nouit.partim
in textu ⁊ partim in gloſa.pōt tñ ſubditū
ſuū abſoluere in foro penitētie: non tm̄ a
pctis ſed etiam ab excōicatione quā tulit
in eum.quia in hoc nulli ꝑiudiciū facit.
Epi tñ expulſi poſſunt iuriſdictionē ſuā
extra dioceſim exercere.ſi hoc nō poſſunt
per ſe vel per aliū in ſua dioceſi.extra de
foro competēti. Quāuis.li.vj. Judex a
papa delegatus nō valet poſt annū ab-
ſoluere illū quē excōicauit.extra de officio
§.iiij. delegati.Querenti. Utrū abſolutus
ab officiali epi excōicati ſit vere abſolut⁹.
Rñſio.ꝙ aut eps inſtituit illū officialem
ſuū poſtꝙ̄ iam erat excōicatus aut ante.
Si ꝓmo modo:talis nō eſt vere abſolu-
tus.qꝛ cū epus excōicatus maiori excōica
tione ſit ab omni actu legitimo ſuſpēſus
non poterit inſtituere officialē.ſi ſecundo
modo:eſt vere abſolutus. vt dicit Rich.
hec aūt poſſunt aliquo modo ꝓbari ꝑ ea
que habent̄.vj.de officio vicarij. Rho-
mana.Sed ꝯtra hoc arguit̄. quia ſi eps
corporaliter moreret̄:aut deponeret̄ an-
teꝙ̄ officialis inciperet vti officio ſuo: iu-
riſdictio ab epiſcopo ſibi cōmiſſa expira-
ret.extra de officio dele.Licet. in gloſa.ꝗ
a ſimili ſi excōicetur.Rñdet Rich.ꝙ non
eſt ſimile qꝛ mors aufert poteſtatē:⁊ de-
poſitio aufert in ꝑpetuū poteſtatis execu
tionē.excōicatio aūt nō:ſed ſuſpendit eā
ad tēpus.Sede vacāte pōt capitulū ab-
ſoluere a ſententia a iure vel ab hoīe lata
ſicut poterat eps.li.vj.de maiori.⁊ obe-
§.v. dientia. Si archieps abſoluat excōica-
tos ab epo in caſu nō ꝯceſſo: nō valet ab
ſolutio.qꝛ eſt a nō ſuo iudice.ſed ſi cauſa
ꝑ appellationē defert̄ ad eum: poterit ab
ſoluere:ita tamē ꝙ nō:niſi vocatis parti-
bus ⁊ cognito de appellatione.extra de
appel. Rhomana.li.vj.⁊ ibidē.c. Vene-
rabilibus.Si eps abſoluat a ſentētia lata
ꝑ ſuū archidiaconū:decanū ſeu plebanū:
tenet abſolutio.qꝛ eſt iudex ordinarius
tā clericoꝝ ꝙ̄ laicoꝝ ſui epatus.ar.xj.q.j.
de ꝑſona.Sed nō debet ſine ꝯſcia illius
⁊ ꝯgrua ſatiſfactiōe.extra de officio ordi.
Cum ab eccleſiarū ꝓlatis.vbi hoc man-
datur cuidā epo ſi ſentētia ſit rōnabiliter
lata.Excōicatū aūt a curato qui nō ha-
bet ꝯtentioſam iuriſdictionē poteſt epus
ipo requiſito abſoluere ſm Rod. in locis
in quibus curati excōmunicāt de ꝯſuetudi
ne pro dāmis quoꝝ ignorantur actores.
Si de facto abſoluo aliquē ab excōica §.vj.
tione de qua nō poſſum:⁊ poſtea aduer-
tam me nō potuiſſe:debeo ſi poſſum cer
tificare eū de errore meo ⁊ ꝯſulere ꝙ im
petret abſolutionē vt dicit Rod. Ab- §.vij.
ſolutio ex cauſa falſa facta ſm Innocen.
⁊ Hoſtien.non tenet.qꝛ ſic iudex nō intē-
dit abſoluere.vtputa ſi abſoluendus di-
cat ſe ſatiſfeciſſe vel iniuriā ſibi remiſſam
eſſe vel aliquid tale ꝙ nō ſit verum.alias
abſolutio ſiue ſit iuſta ſiue iniuſta tenet
quo ad eccleſiam militantem.ar.extra de
re iudi.Omnis res. Judex ſicut pōt §.viij.
aliquē inuitū excōicare:ſic pōt etiam ma-
nifeſte ꝯtumacē inuitū diſcrete abſoluere
ſeu ſententiā excōicationis relaxare ſi ei⁹
ſaluti viderit expedire.vt dicūt Thom.
⁊ Rich. Utrū excōicat⁹ cui dicit excōi-
cator reuoco vel relaxo ſentētiā quā in te
tuli:⁊ nō dicit abſoluo:ſit vere abſolut⁹.
Rñdet Rich.ꝙ ſic.loquēdo de abſoluti
one que fit ex vi iuriſdictionis in foro ex-
teriori.nō ſic de illa que fit in foro penitē
tie.rōne eīn ſacramēti in ipa ſunt magis
obſeruāda verba.vnde debet dicere ſa-
cerdos abſoluo. Utrū abſens poſſit §.ix.
ꝑ lr̄as abſolui.Rñdet Rich.ꝙ ſic.ſicut
poteſt abſens excōicari: de quo in ꝓcedē-
tibus dictū eſt.Etſi lr̄a non ꝑueniret ad
excōicatū vſꝙ̄ poſt mortem abſoluentis
tñ abſolut⁹ eſt ex quo ſigillat̄ lr̄a Et hoc
expreſſe dicit gloſa.xj.q.j.De manifeſta.
Aplš nāꝙ̄ excōicauit abſens.vt ibi dici
tur.Ois aūt res ꝑ quaſcūꝙ̄ cauſas naſci
tur ꝑ eaſdē diſſoluit̄.extra de regulis iu-
ris. Sȝ ꝯtra h' arguit̄.qꝛ extra de ſnīa

excōicationis. A nobis.in fine dicitur ꝙ
abſolutionis forma ſeruet̃:vt fiat cū pe-
nitētiali pſalmo ⁊ orōne dn̄ica ⁊ alia ꝯſue
ta.⁊ eodē. Cū deſideres.dicit̃ ꝙ debꝫ ex-
cōicatus iurare ꝙ parebit mādatis eccle
ſie ſed hec nō poſſunt obſeruari circa ab-
ſentē.ḡ abſens abſolui nō valet. Rn̄det
Rich.ꝙ debet fieri ſicut dicūt ille decre-
tales. Et aliter faciens ſi nō ſit neceſſitas
vel euidens vtilitas peccat:tn̄ hoc omit-
tens nihilo minus vere abſoluit. Unde
gloſa ſuꝑ illā decretalē. Cū deſideres.di
cit ꝙ iuramentū nō eſt de ſubſtātia abſo
lutionis:ſed recipit̃ potius ad cautelā ne
de cetero talia p̄ſumat:qḋ ꝓbat ꝑ hoc ꝙ
aliq̄ abſoluunt̃ ſine iuramēto.c. Suꝑ eo.
qḋ nō fieret ſi eſſet ḋ ſubſtātia. Hec rich.
Sic etiā p̄mittunt̃ aliq̄ ipi abſolutioni vt
ſententia in maiori timore ⁊ reuerētia ha-
§.x. beat̃. Fit aūt abſolutio ꝑ hec verba vel
ꝯſimilia. Auctoritate qua fungor abſol-
uo te a ſententia ſeu ab omnibꝫ ſentētijs ex
cōicatiōis q̄s icurriſti:⁊ reſtituo te cōmu
nioni fideliū ⁊ ſacramētis eccl'iaſticis. Il
la aūt que ad ſentētie reuerētiā p̄mittunt̃
ſunt hec.quaſi em̄ ꝯſuetū eſt ſm Hoſtiē.
vt ſpoliet̃ excōicatus q̄ ante ianuā eccl'ie
ꝓſtratus corā eo qui eū abſoluere debet
ab eodem verberabit̃ dicēdo. Miſerere
mei deus.deinde dicat̃ kyrie el.⁊c. Pater
noſter.⁊c. Saluū fac ſeruū tuū.vel tuos
ſi ſint plures. Nihil ꝓficiat inimicus i eo.
Eſto ei turris fortitudis ⁊c. Dn̄e exau.
Dn̄s vobiſcū. Oremꝰ. Deus cui ꝓpriū
eſt miſereri ſemꝑ ⁊ ꝑcere ſuſcipe depcatio
nē noſtrā:⁊ hūc famulū tuū quē excōica-
tionis catena ꝯſtringit:miſeratio tue pie
tatis abſoluat. Et tūc dicat hec verba vl'
equipollētia Autoritate dei ⁊ beatoꝝ pe
tri ⁊ pauli apoſtoloꝝ abſoluimꝰ te a ſen-
tentia. Quo facto debet p̄ſbyter appre
hendere manū eius dexterā.⁊ eū introdu
cere in eccleſiam ei reddendo cōmunionē
chriſtianā. Dicit aūt idē: iuramentū eſſe
de ſubſtātia abſolutōis:ſed in hoc cōiter
non tenet̃ vt p̄ꝫ ex p̄cedē.⁊ ꝯtra eū expꝛ
ſe eſt textus illoꝝ capi. Cū deſideres.⁊ ſu
per eo.vt p̄ꝫ intuēti. Dicit̃ em̄ ibi ꝙ iura
mentū potiꝰ ad cautelā ex ꝯſuetudine ec
cleſie q̄ꝫ rigore canonū eſt inductū. Dicit

tn̄ Hoſtien̄.ꝙ qn̄ aliqui generali ſenten-
tia ſunt ligati:vel alias ſunt excōicati oc-
culti:tūc ſufficit abſolutio ſine iuramēto.
Predictis non obſtat qḋ dicit̃ in illo ca.
Cū deſideres.ꝙ nō ē cōicādū excōicato
niſi fuerit ſm formā eccl'ie:poſt iuramētū
preſtitū abſolutus. Per hoc em̄ vt dicit
Bern̄.innuit̃ ꝙ nō ſufficit iuramentū vel
cōpoſitio n'ſi ſequat̃ abſolutio q̄ tn̄ q̄ꝫ tū
ad ꝑitarē eſt eadē ſine iuramento Nec ad
formā abſolutiōis ſm Raym̄.ſufficit vti
verbis quibꝫ quidā ſimplices vtunt̃ di-
cētes: Abſolutionē oim̄ pctōꝝ tuoꝝ tri-
buat tibi oipotens dn̄s. Talia em̄ ꝟba
nō ſunt forma abſolutiōis:ſed ſunt ver-
ba orōnis.ſed opꝫ vti verbis abſolutio
nē ꝯtinentibꝫ. Dicit etiā Raym̄.nō debꝫ
aliq̄d iniūgi alicui ſub debito p̄ſtiti iura-
mēti ſi p̄ſumit̃ ꝙ nō ſeruet. Cui concor.
Bern̄.extra.c. Ex tenore.dicit ꝙ ꝓpter ꝓ
ꝓſūptionē qn̄q̄ꝫ iuramētū nō idicit̃.ex.de
p̄ſumptiōibꝫ. Litteras. Quia vero vt dictū
eſt iuramentū nō ex rigore iuris ſed eccl'ie
ꝯſuetudine ad cautelaꝫ eſt inductū. circa
hec ⁊ alia que ante abſolutionē ad cenſu-
re eccl'iaſtice reuerētiā p̄mittunt̃: diuerſa-
rū eccl'iaꝝ ꝯſuetudines vident̃ eſſe obſer
de. In multis em̄ eccleſijs talia ſunt ꝑ cō
trariā ꝯſuetudinē abrogata. Et notā- §.xi.
dū ꝙ ſi alicui ꝯcederet̃ ꝙ poſſet eligere cō
feſſorē qui ipm̄ abſolueret ab omnibꝫ cē-
ſuris eccl'iaſticis ⁊ ſecū diſpēſaret in irre-
gularitatibꝫ:plenariāq̄ꝫ remiſſionem ſibi
ꝯcederet:poſſꝫ abſoluēs vti talibꝫ ꝟbis.
Dn̄s noſter ieſus chr̄s ꝑ merita ſue ſa-
cratiſſime paſſionis te abſoluat. Et ego
autoritate mihi commiſſa abſoluo te ab
omnibꝫ ſentētijs excōicationis ſuſpenſio
nis ⁊ interdicti quas incurriſti. ⁊ diſpen-
ſo tecū in omnibꝫ irregularitatibꝫ quas
ꝯtraxiſti ⁊ reſtituo te cōmunioni fideliuꝫ
⁊ ſacramētis eccl'iaſticis. Item abſoluo
te ab oibꝫ pctis tuis: ⁊ ꝯcedo tibi plena
riā remiſſionē oim̄ pctōꝝ tuoꝝ. In noīe
patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Qꝛ vero qn̄ §.xij
q̄ꝫ vnum cōceditur ſine alio. ideo varian
da eſt abſolutio ſm variationē ꝯceſſionū
Item notandū ꝙ papa ſic poteſt reuoca
re excōicationes a iure poſitiuo latas ꝙ il
li qui eas incurrerunt non indigent alia.

abſolutione. vt dicit Johes Andree de
imunitate eccłie. Om̄.li.vj. Idez poſſet
dici de alijs penis canonicis. Ulterius
notandum ſm Rod. ꝙ excōicatus ꝓpter
damnū qđ intulit ſi ſatiſfacere poteſt, nō
debet abſolui niſi ſatiſfaciat. ſi tñ abſol-
uatur tenet abſolutio: ſed peccat qui talē
abſoluit. Etſi damnū ſit notoꝛiū: ſatiſfa
ctio debet p̄cedere abſolutionē. ſm Bo-
nauē. Iudex tñ vt dictū eſt prius poſſet
inuitū abſoluere ſi videret expedire eius
ſaluti. ⁊ ſimiliter poſſꝫ dici ſi expediret cō
§.xiij. muni vtilitati. Cum de excōicatione
dubitaꝰ: an debeat peti abſolutiō: Rñſio
ſm Rodoneñ. ꝙ ſiquis de hoc habet cō
ſcientiam nimis ſcrupuloſam: eam depo
nat ad ꝯſilium boni viri. quā ſi noluerit
vel nō poſſit deponere: vł habeat de hoc
probabilē opinionē: faciat ſe abſolui ad
cautelam. ar. extra de ſentē. excōi. Inqui
ſitioni. Excōicatus pluribꝫ excōicationi-
bus ab vno vel a diuerſis epis. poteſt ab
ſolui ab vna abſqꝫ hoc ꝙ abſoluatur ab
alia. qꝛ nō ſic eſt ꝯnexio in abſolutione ſi-
cut in grē infuſione. vt dicit Bon. Et
§.xiiij notandū ꝙ illud qđ tollit excōicatio red-
dit abſolutio. puta excōicatus eſt ſuſpen-
ſus a legitimis actibꝫ: ⁊ ꝑ abſolutionē ad
§.xv. eos reſtituitur. Sunt autē plures ca-
ſus in quibꝫ inijciens manus violentas
in clericū: citra ſedem aplicam poteſt ab-
ſolui: quoꝝ hic aliqui notantur. Et p̄mo
cū quis eſt in mortis articulo: vel paup-
tate: vel ſenectute tanta grauaꝰ vel infir-
mitate tanta ꝙ ad eccleſiaꝫ rhomanā la-
borem ſubire nō valeat veniēdi. vel ab h̄
alio impedimēto canonico retrahiꝰ. extra
de ſentē. excōica. Quod de his. Iniungē
dum eſt autē talibꝫ vt ceſſante impedimē
to: ſe rep̄ſentent ſedi aplice. vel ei qui eos
abſoluere poſſet eius mandatū ſuꝑ hoc
ſuſcepturi. Qꝛ ſi oportunitate habita nō
fecerint: in eandē ſententiā recidunt. de
ſen. ex. Eos. lib. vj. Intelligitur autē
mortis articulus non ſolum ꝓpter infir-
mitatem: ſed etiam pro quocunqꝫ pericu
lo vicino morti. puta ſi habeat inimicici-
as capitales ⁊ timeat hoſtem vel predo-
nem: vel ſi ſit periculoſe nauigaturus: vel
ꝑ loca inſidioſa trāſiturus. vel ſi ſit obſeſ

ſus vel obſideat. vt dicit Hoſtieñ. De
paupertate dicit Rod. ꝙ nō excuſanꝰ illi
pauꝑes qui ꝯſueuerūt mendicare: ⁊ ro-
buſti ſunt corꝑe ad eundū. De infirmis
dicit Innocētius ꝙ poſſunt abſolui etiā
ſi non immineat periculū mortis: vt ſiquis
habet podagram vel quartanā. Idē etiā
dicendū eſt de illo qui ſic eſt mēbris deſti
tutus ꝙ ad ſedeꝫ apoſtolicā accedere nō
poſſit. vt dicit Hoſtieñ. vt ſunt ceci man-
ci ⁊ in pede mutilati. Alia autē canoni-
ca impedimēta nō expreſſa ſunt arbitrio
boni viri limitāda. extra de voto. Quod
ſuꝑ his. Mulieres etiam ad ſedem apo
ſtolicam nō mittunꝰ. extra e. Mulieres.
Nec diſtingui debet vtrū ſint fortes vel
debiles. nec an ſit iniuria enoꝛmis vel le-
uis. Mulier tñ incendiaria ſacri loci vel
falſans lr̄as pape: eſſet ad curiā mittēda:
ſm Rod. qꝛ nō inueniunꝰ iura i hoc par-
cere mulieribꝫ ⁊ forte cauſa eſt quia h̄moi
crimina nō cōmittunꝰ niſi per excogitatā
maliciam. ſed manus iniectio multotiēs
fit ex ſubito impetu. Quibuſdā tñ videꝰ op
poſitū. qꝛ inhoneſtū ⁊ ꝑiculoſū ē mlieres
ꝑ mūdū diſcurrere ⁊ illa q̄ hic ponūꝰ de
nō mittendis ad ſedem apoſtolicā ꝓpter
iniectionem manuū in clericos videntur
intelligi etiam in alijs ſententijs excōica-
tionis quarū abſolutio reſeruaꝰ ſummo
pontifici. Serui quoqꝫ non debent mitti
quando hoc eſſet in graue preiudiciū dn̄i
puta cum ſunt nimis a ſede apoſtolica re
moti. niſi fuiſſet tam enoꝛmis exceſſus ꝙ
propter vitandum ſcandalum ad ſedem
apoſtolicam eſſent mittendi. extra. e. Re
latum. Et eſt intelligendū de ſeruis qui
ſunt ſeruilis conditionis: nō de famulis
ſeruientibꝫ. Tales aūt ſm Innoceñ. ſunt
abſoluendi per ep̄m vel per proprium ſa
cerdotem ſi epiſcopus non poſſit haberi.
extra eo. Nuper. Impuberes etiam exi-
muntur licet poſt pubertatem petant ſe
abſolui. e. c. j. ⁊ vltimo. Incidunt tamen
in canonē ſi ſint doli capaces: ⁊ animo in
iuriandi ⁊ vindicādi percutiant. vt ex ca.
finali patet. alias non incidunt. Non ſūt
inſuper ad ſedem apoſtolicam mittendi
illi qui clericis non grauem ſed modi-
cam ⁊ leuem iniuriam irrogarunt. eodē.

Peruenit. ⁊ Religioſo. li. vj. De regula-
rib⁹ aūt Sciendū q̄ regular̄ ſi pcuſſent
regularē euſdem clauſtri: ab abbate vel
aliter dicto prelato ꝓprio poteſt abſolui.
extra de ſen. excō. Cum illoꝝ. Niſi exceſ-
ſus ſit difficilis ⁊ enormis: vt ſi ad muti
lationē membri vel ad effuſionē ſangui-
nis ſit pcuſſum. et hoc ex vulnere inflicto
quod deſiderat etiā medicū chirurgie vl'
alioꝝ medicinaliū: ſm̄ Hoſt. Effuſio ſiq̄
dem abundantiā ſignificat: vt dı̄ Ber.
Hoc aūt cōmittendū eſt arbitrio iudicꝫ.
puta epı̄ vel abbatꝫ: vt ipſe dicit. vel ſi in
epm̄ vl' abbatem ſit man⁹ iniecta. Et idē
eſt de p̄latis alio noīe dictis: vt dicit glo.
Ber. Eodem ſꝫ mō poteſt abſolui regu
laris q̄ añ ingreſſuꝫ religionis tale aliqd
cōmiſiſſet vt ibi dicit. Etſi regularis nō
habet p̄latū: vt ſi ſit defunct⁹ vl' excōica-
tus: ad dioceſanū eſt recurrēdū ſm̄ Ho-
ſtien c. Monachi. Si vero regular̄ pcuſſe-
rit regularem alteri⁹ clauſtri: per abbatē
ꝓpriū et ei⁹ q̄ paſſus eſt iniuriā abſoluet.
c. Cū illoꝝ. Et cōgruū eſt q̄ vn⁹ alteri to
tū cōmittat.   Si vero regular̄ pcuſſent
clericū ſecularē: nō poterit abſolui niſi p
ſedē apoſtolicā vt ſcandalū euitet: ſiue il-
la iniectio fuerit enormis ſiue nō. extra c.
Cū illoꝝ. Factū eñ maioris ſcandali eſt
vt religioſus pcutiat clericū ſecularē q̄ſ ſi
ſecularis ſecularē pcutiat: vt dicit Rich.
Oppoſitū tñ hui⁹ nūc habet. li. vj. c. Re-
ligioſo. vbi dı̄ q̄ talis pōt p epm̄ abſolui
ſicut poſſet cleric⁹ ſecularis. Utrū illi qui
pñt excōicatos abſoluere: poſſint h̄ alijs
cōmittere. Rñ
o ſm̄ Ber. extra eodeꝫ. de
officio iudic. ord. Eis qb⁹. q̄ illi pñt hoc
cōmittere q̄ pñt abſoluere iure a principe
delegato: vel iure ordinario: ſeu ex priuile-
gio ꝑpetuo rōne dignitatꝫ vel officij con
ceſſo. Illi autē cōmittere nō pñt qb⁹ hoc
competit nō ex officio ſed ex priuilegio eis
ſpeciali cōceſſo. q2 certū miſteriū eis com
mittit in hac pte: nō aūt iuriſdictio. extra
de officijs delegati. Qm̄ aplica.

q.i. §.j. **De interdicto ē vl-
terius cōſiderandū. Siq̄dem
nomine cēſure eccleſiaſtice in-
telligunt excōmunicatio: ſuſpenſio: ⁊ in-**
terdictum. extra de ver. ſignifi. Querenti
Hec eñ pene ſepe ab eccl'ia inferunt. In-
terdictum aliud generale: aliud particu-
lare. Generale dicit quādo generalit' in-
terdicit regnum ſeu prouincia: ciuitas vl'
caſtrum: quod q̄dē dicit generale q̄ſtum
ad locum illum: cū nullus excipiat. Par-
ticulare autē quando de multis eccleſijs
vna vel pauce interdicunt. extra de v̄bo.
ſigni. Cum in partib⁹. / Locum aūt in- §.ij.
terdicere nihil aliud eſt q̄ſ homies a cer-
tis ſacramentis ibidem recipiēdis ⁊ a ſe-
pultura ⁊ diuinis officijs ꝓhibere: vt ma-
gis declarabit in conſequentib⁹ / Cū aūt
habitatores loci interdicunt: tūc nō de-
bent alicubi audire diuia vel recipere ſa-
cramenta: niſi in caſibus a iure conceſſis.
vj. eodem. Si ſententia / Differūt vero ſuſ
penſio et interdictū. Perſona eñ ſuſpen-
dit quādoq̄ q̄dem a beneficio: quādoq̄
ab officio: quandoq̄ ab vtroq̄: q̄ñq̄ ab
ingreſſu eccleſie vel actib⁹ legitimus / In-
terdicit vero quandoq̄ ipſe locus vel ciui-
tas vel eccleſia. Aliquando vero interdicit
vniuerſitas: puta cōmunitas: vel popu-
lus vel collegiū vel clerus. c. li. vj. Si ſen
tentia. / Licꝫ vxor vel familia nō debe- §.iij.
at excōmunicari pro peccato viri. poteſt
tamē eccleſiaſtico interdicto ſupponi. Lō
ge enīꝫ eſt maior pena excōmunicatio q̄ſ
interdictum: vt dicit Rich. Sic etiā po-
pulus poteſt interdici p peccato dñi. Si
ſententia interdicti ꝓferat in clerum: non
ꝓpter hoc intelligit interdict⁹ populus:
nec ecōtra. vnde vno ipſoꝝ interdicto: ali
us licite admittit ad diuina. extra eo. Si
ſentētia. li. vj.   Si ciuitas: caſtꝝ: vel vil §.iiij
la ſunt interdicta: eoꝝ ſuburbia et conti-
gua edificia intelligunt iterdicta. extra c.
Si ciuitas. / Sic ſi eccleſia interdicitur §.v.
nec in capella ei⁹ poterit celebrari: nec in
cimiterio aliq̄s ſepeliri. et hoc ſi talia fue
rint eccleſie coniuncta: vt ibidem dicitur.
ſecus ſi non ſint cōtigua. / Utrū hoies §.vj
de terra iterdicta poſſint alibi audire di-
uina: Rñ
o. Si eſt interdicta ꝓpt' delictū
dñi: tunc ciues q̄ culpabiles nō ſunt pñt
extra ipſam licite itereſſe diuinis: niſi ipſi
etiā fuerint interdicti ꝓpter dñm puniē
dū i eis. Tūc ei nec ibi nec alibi pñt audi

re diuina.c.Si ſentētia.li.vj.Idem intel
ligendū ſi aliqs ex ipis hominib9 transfe
rat alibi domiciliū.ſic clerici terre interdi
cte ſi non fuerint in culpa poſſunt alibi ce
lebrare diuina.Dicit etiam Joh.andree
ſup ca.Si ſententia.ꝙ interdicta eccleſia
nō ꝓpter hoc eſt clericus interdictus.vn
de clerici illi9 eccl'ie poſſunt alibi celebra⸗
re diuina.Similiter interdicto clerico ali
cuius eccl'ie nō ꝓpter hoc eſt eccl'ia inter⸗
dicta.vnde alij clerici ibi licite celebrāt ar.
vj.de priuile.Per exemptionem.in fine.

§.vij. Quid ꝓhibetur vł ↄceditur tempore
interdicti.Rn̄ſio.Rigor iuriū antiquoꝝ
quib9 nulla diuina officia ꝑmittebantur
temꝑatur in hac materia.li.vj.c.Alma
mater.Hoc modo ꝙ ſingulis dieb9 in ec
cleſijs ꝛ monaſterijs celebrent miſſe ꝛ alia
dicantur officia ſūmiſſa voce ianuis clau
ſis:excōicatis aut interdictis excluſis.cā⸗
panis etiam nō pulſatis.ita tamen ꝙ nul
los alios etiamſi aliunde veniant debēt
admittere:niſi illi ſup hoc ꝓuilegiati ſint
extra de priuilegio.Licet.li.vj.Canoni⸗
ci vero ꝛ clerici eccleſiarū ſi non interſint:
amittūt diſtributiōes quotidianas:ſicut
ſi nō eſſet interdictū.Item in feſtis nata⸗
lis dn̄i reſurrectiōis pentecoſtes ꝛ aſſū⸗
ptionis beate marie campane pulſentur
ꝛ ianuis aptis alta voce diuina celebrē⸗
tur.excōicatis excluſis.ſed interdictis ad
miſſis:ita tn̄ ꝙ illi ꝓpter quos ꝓlatuz eſt
interdictū:altari nō appropinquēt.Hec
omnia in predicto ca.Alma mater.Itez
tempe interdicti generalis pōt cōfici cri⸗
ſma in die cene.extra eo.Quoniā.lib.vj.

§.viij. Utrū tempe interdicti miniſtrari poſ
ſint eccleſiaſtica ſacramēta.Dicit ꝙ non
extra de ſentē.ex.Rn̄ſo.Sed hoc mul⸗
tas h3 exceptiōes.nā ꝓmo qdē excipit ba
ptiſma ꝛ ↄfirmatio:nō ſolum paruuloꝝ
ſed etiā adultoꝝ.extra.c.Quoniā.lib.vj.
Item excipit penitētia non tantū morien
tiū ſed etiā viuoꝝ ꝛ ſanoꝝ dum tn̄ nō fu
erint excōicati.qui non poſſunt admitti
niſi in morte.nec etiaz illi ꝓpter quoꝝ cul⸗
pam lata eſt ſentētia interdicti.vel qui ꝑ⸗
buerūt auxiliū ↄſiliū vel fauorē niſi ꝓus
ſatiſfecerit.vel ꝺ ſatiſfaciēdo cautionē de
derint.extra c.Alma mater.li.vj.Item

excipit eucbariſtia quo ad decedē.extra
de pe.ꝛ re.Quod in te.Negatur autē ibi
extrema vnctio.Ad ordines vero nō po⸗
terit laicus loci ꝓmoueri.Secus autē de
bis qui erant clerici ꝛ nō ſunt interdicti.
Matrimonia vero ſm Innocē.fieri poſ
ſunt apud interdictos.quia ꝛ apud infi⸗
deles ↄtrahunt.nō tamē debet fieri bene
dictio nuptiarū ſm Hoſtien.

Utrum tempe generalis interdicti cōcedatur ec⸗ §.ix.
cleſiaſtica ſepultura.Rn̄ſio.ſm Innocē.
qn̄ eſt interdicta cōiter aliqua terra vł ali
qua vniuerſitas:denegat laicis eccl'iaſti⸗
ca ſepultura:etiāſi penitentiā acceperint.
extra de pe.ꝛ re.Quod in te.Illi etiā qui
inter interdictos excōicant:ſi ab ipa excōi
catione abſoluant remanēt tn̄ adhuc in⸗
terdicti donec ſoluat iterdictū.Pro illis
aūt in quib9 ſigna penitētie nō apparue⸗
rint:nō eſt i eccl'ia deꝑcatio fiēda.lxxxviij
diſt.ca.finali.Secus de alijs.Ipi enim
interdicto ſoluto erūt in eccl'ia ſepeliendi.
vt dicit Innocē.Clericis vero qui non
ſunt in tali generalitate interdicti nō ne⸗
gatur eccleſiaſtica ſepultura ſi fuauerint
interdictū.ſine pulſatione tn̄ campanarū
ꝛ ceſſante omni ſolēnitate vt in dicto ca.
Quod in te.Poterit tn̄ officium funerale
ſūmiſſe fieri.cuz hoc de miſſa ↄcedat qꝺ
maius eſt vt p3 ex p̄cē.

Que pena de §.x.
rici nō ſeruātis interdictū.Rn̄ſio Is qui
ſcienter celebrat in loco interdicto eſt irre
gularis.extra c.Is qui.li.vj.Nec pōt li⸗
berari niſi a papa.nec eligere nec eligi.vt
ibi dicit.Si autē aliquis ſciēter celebrat
in eccleſia que nō ꝓprie dicenda ſit inter⸗
dicta ſed violata.puta ſi ſit polluta ſan⸗
guinis vel ſeminis effuſione:nō incurrit
irregularitatē ↄuis ꝗuiter peccet.vt ibi⸗
dem dicitur.Quod eſt verū ſm Scotū
diſt.xiij.ſi ſit publicū.ſi eīm ſit ſecretum:
nō peccat cū talis eccl'ia recōciliatione nō
indigeat.ſecus eſſet ſi talis eccl'ia ab ep̄o
interdiceret ne ibidez celebraret.extra de
priuile.Tuarū.Interdictus eſt etiam in
greſſus eccleſie illi qui ſcienter celebrat in
loco interdicto a iure vel a iudice.ſiue qui
recipit publice interdictos ad diuina offi
cia ſiue ſacramēta aut eccl'iaſticam ſepul⸗
turā.li.vj.de priuile.epoꝝ.Is aūt qui in

terdictus eſt ingreſſus eccl'ie:ſi ſe in ea in-
gerat diuinis ſuū officiū exequēdo: eſt ir-
regularis.ex.de ſen.ex. Is cui.li.vj. Se-
cus ſi extra eccleſiam cū altari viatico cele
bret.vt dicit Joh.and. De hac materia
multa in preced. dicta ſunt agēdo de ex-
cōicatione vbi circa hoc ponunt tres ſen
tentie excōicationis. quarū prima ponit
inter caſus papales. Alie vero due in pri
§.ij. mo ꝛ vltimo ca.clemen. Quid ſi laic'
violat interdictū: Rñſio ſm Innocen.ꝙ
nō incurrit irregularitatē vel ſuſpen.cuꝫ
nec ordinē nec officiū habeat.grauiter tñ
peccat. Dicit tñ Rod.ꝙ ꝓpter generale
interdictū nō ꝓhibent laici quin in eccle-
ſia orare poſſint qñ nō celebrāt in ea dia
officia niſi ſit eis expreſſe interdict' eccl'ie
§.iij ingreſſus. Quid ſi ſacerdos recipiat ſci
enter hominē interdictū:nūquid alij tene
bunt exire.dicit Rodon.ꝙ credit ꝙ non.
nec peccant audiēdo diuia officia. Sꝫ ſo
lum ſacerdos.ſententia interdicti inoda-
tus nō debet celebrare diuina.ex. de cle.
ex.Poſtulaſtis.vnde ſi ſe ingerat diuinis
in ſuo officio agendo eſt irregularis.xj.q.
iij. Siquis eps. Dicit tñ Innocē.ꝙ nō
credit ꝙ violans interdictuꝫ qui intereſt
officio etiam ſi cantet cū alijs incurrat ir-
regularitatē licꝫ peccet. dum tamen non
agat illud in officio ſuo cum hoc nuſꝗ in
ueniat. Qd eſt verum ſm Hoſtien.niſi
hoc faciat ex ɔtemptu alijs auctoritateꝫ
interdictū violandi preſtādo ex.de excōi.
p'ela. Tanta. Scdm hoc poſſꝫ exponi il
lud qd dictū eſt de recipiēte publice inter-
dictos ad diuina officia. Notandū ꝙ in-
terdictū quādoꝗ ɔtrahit a iure quādo-
ꝗ a iudice. A iure occurrit exēplū de re-
ceptātibꝫ vſurarios extraneos. ex.de vſu
ris. Vſurarū voragine.lib.vj. Notandū
inſuper ꝙ ſuſpenſio vt numerat inter pe
nas canonicas eſt quādo quis ſuſpendit
per ſententiā cañ.vel hois.licꝫ enim ois
in peccato mortali exiſtens ſit ſuſpenſus
quo ad ſe.quia talis non debet celebrare
extra de cohi. clericoꝝ ca. vlti. ꝛ habetur
ſuſpenſus per ſimplicē ꝓhibitionē iuris.
Talis tamē ſuſpenſio nō eſt pena canoni
ca.nec celebrādo incurrit irreglaritatē ſꝫ
Innocē.ꝛ Hoſtiē.niſi aliud īpedimētuꝫ
occurrat. Eſt aūt pena canonica pena infli
cta ſm canones.ꝛ hoc ſiue infligat ab ho
mine ſiue a iure arcēs punitū ab aliq̄ actu
eccl'iaſtico q̄ alias ſibi liceret. Et nota ꝙ
epi ꝛ ſupiores ipis nullā ſentētiā ſuſpēſi-
onis ꝛ interdicti incurrūt ipo iure: niſi de
eis expſſe dicat.extra de ſen.excōi. Quia
piculoſuꝫ li.vj. Itē notandū ꝙ vt habet
eodē libro de regulis iuris. In penis be
nignior eſt iterp̄ratio faciēda Differt ꝟo
ſuſpēſio a depone. q2 ſuſpēſio ē ꝓhibitio
ab aliq̄ actu alias ɔueniēti. ꝛ hoc ad tps
Depoſitio ꝟo ſeu degradatio eſt ppetua
ſuſpēſio ſm Rich. in pncipio.xxv. diſt.ꝛ
eſt duplex. Quedā eni eſt tantū verbalis
qua qs deponit a gradibꝫ eccleſiaſticis p
ꝓprij epi ſententiā.ꝛ hec ꝓprie dicit depo
ſitio. Alia ꝟo eſt actual' ꝛ ſolēnis q̄ ꝓprie
dr degradatio Et ſic debet fieri. Cle- § iiij.
ricus degradādus indut' ſacris veſtibꝫ
habēs vas vel inſtrumētū ad ſuū officiū
ſpectās ad pñtiā epi adducat ꝛ tūc calix
vel alia res in ordinatiōe ſibi tradita:ſin
gulariter auferat. incipiēdo ab illo qd in
ordinatiōe datū fuit ei vltimo. ꝛ ſic gra-
datim pcedēdo vſꝗ ad tonſurā. ꝛ deide
radit vel tondet ꝛ puilegio clericali ſpoli
atur.extra de penis. Degradatio.lib.vj.
Tenet aūt degradat' ſi ſit in ſacris dice
re horas cañ.ſꝫ Rod.q2 obligat' manet
ab ea q̄ ſunt oneris. Fit quoꝗ degrada-
tio ꝓpter ɔfeſſionis reuelationē. extra de
peñ.ꝛ re. Ois. Et ꝓpter hereſim.ꝛ alias
cauſas in iure ɔtētas. Pōt aūt fieri depō
ab vno ḡdu.puta a gradu ſacerdotij alio
reſuato. Fit etiā depō ñ tm̄ ab ordine:ſꝫ
etiā a iuriſdictiōe vel dignitate.degrada
tio aūt ꝓprie eſt ab ordine.

Circa diſti-

ctionē.xix. Quero vtrū cor Di. xix. q̄ſtio.j.
rectio fraterna cadat ſub p̄
cepto. Rñdet Thom.xxij.q.xxxiij.ꝙ du-
plex eſt correctio. vna q̄ eſt actus iuſticie
que nō ſolū fit p monitionē: ſed interdū
p punitionē. vt alij peccātes a pctō deſi-
ſtant. ꝛ hec ptinet ad ſolos p̄latos. Alia
que eſt actus charitatis: ꝛ eſt p ſimpliceꝫ
amonitionē.ꝛ hec ptinet ad quelibꝫ cha

ritatẽ habentẽ ⁊ eſt in p̃cepto. Mat.xviij
Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. ſed q2
eſt p̃ceptũ affirmatiuũ: licz ſemp̱ obliget.
De correctione fraterna. nõ tñ p ſemp̱: ſz p loco ⁊ tp̱e. cũ ſcz pba-
biliter p̃ſumit ipm ex tali correctiõe emẽ-
dandũ. vñ eius omiſſio eſſet mortalis ſi
ↄſtaret alicui q fratrẽ poſſet a pctõ retra-
here: ⁊ ipm omitteret corrigere ꝓpter ali-
qđ incõmodũ vel lucꝝ tp̱ale qđ p̃ferret
charitati fraterne. Cui Rich. ꝯcor. dicit
correctionẽ fraternam cadere ſub p̃cepto
qñ pbabiliter ſperat correctio. ⁊ nõ eſt ali-
us q̃ hoc faciat vel debeat facere ex offi-
cio. Eſt tñ quedã opinio ponens q illud
mandatũ de correctiõe fraterna ſolum ſe
extẽdit ad eos q̃ ſunt in magiſtratu ↄſti-
tuti. q2 dicere q om̃es ad hoc teneant: eſt
oẽs ↄſtituere trãſgreſſores qđ durũ vide-
§.ij. tur. Galter⁹ aũt de h̄ loquẽs di. q ho-
mini volũtatis bone nõ eſt multũ timen-
dũ de tranſgreſſione. q2 hoc p̃ceptũ cũ ſit
affirmatiuũ: ligat tm̄ p tp̱e neceſſitatis.
Tunc aũt eſt neceſſitas ipm exequẽdi qñ
ſimul ↄcurrũt ſex ↄditiones quarũ ſunt
tres ex parte fratrꝫ corripiẽtis. Prima eſt
certa pcti cognitio. Scda eſt mãſuetudo
in corripiẽdo. q2 corripiens cũ ira magis
ad peius ꝓuocat q̃ꝫ corripiat. Tertia q
ĩ alio nõ ſit tãta aptitudo ad corripiẽduꝫ
q2 ſi ipm fratrẽ peccantẽ videãt alij eque
boni ſicut ego: vel meliores: ⁊ ei forte magꝭ
familiares: vel p̃latus ſuus: pbabiliter
ſupponere poſſum q aliq̃s iſtoꝝ illũ cor-
rigat. Ex pte vo fratris peccãtis ſũt tres
alie ↄditiones. quaꝝ p̱ma eſt. ſpes pba-
bilis de ei⁹ correctiõe. Nõ em̄ dꝫ fieri cor-
rectio cũ peioratio timet. Prouer.ix. No-
li arguere deriſorẽ ne oderit te. Scda eſt
q ſuũ pctm̄ ſit mortale. qđ innuit cũ dicit
Matth.xviij. Si te audierit lucratus es
fratrẽ tuum. q̃.ſ. p pctm̄ mortale p̱dierat.
Tertia eſt q nõ ſperet maior op̱tunitas
tp̱is correctiõis ipi⁹. Iuxta pcđ. põt in-
telligi illud ezechiel. Si nõ annũciauerꝭ
Nota. impio ipietatẽ ſuã: ſanguinẽ ei⁹ de manu
tua req̃rã. Sup q̃ iterrogat⁹ btũs pater
frãciſc⁹ ſenis a q̃dã mgro i theologia rñ-
dit. Si verbũ h̄ dꝫ generalr itelligi ego
taliter accipiã ipm. q2 ſeru⁹ dei dꝫ ſic ſcti-
tate ⁊ vita fulgere: vt luce exempli ⁊ vita

ſctẽ ↄuerſatiõis oẽs impios rep̱hendat:
⁊ ita ſplẽdor vite ei⁹ ⁊ odor fame annũ-
ciabit oib⁹ iniq̃tates ſuas. Modũ vero
correctiõis fraterne exp̱mit chris di. Si
peccauerit in te frater tuus. ſcꝫ p leſioneꝫ
vel per ſcientiã. q2 te p̃ſente aut ſciẽte pec-
cat: ⁊ hoc intelligit de pctis occultis ſm
Tho. Rich. ⁊ Lyrã. Qui ei publice pec-
cat: nõ ſolũ in te peccat: ſed in alios quos
ſcandalizat. ⁊ pctã publica ſunt publice
arguẽda maxime a p̃latis. j. ad Tim̃.v.
Peccantẽ coram omnib⁹ argue: vt ceteri
timorẽ habeant. In pctis igit ſecretis in
quib⁹ correctio fraterna habꝫ locũ: eſt iſte
ꝓceſſus vt homo corrigat fratrẽ ſuuꝫ in-
ter ſe ⁊ ipm ſolum: vt ſic poſſit ipm ſalua-
re oĩmoda integritate ſue fame. leſa enim
fama efficitur hõ inuerecũdus. ⁊ p ↄñs
minus a pctõ retrahit q̃ꝫ prius. Si aũt
non audierit: adhibe tecũ vnũ vel duos
⁊c. quia em̄ fama eſt min⁹ bonũ q̃ꝫ ſit bo-
na vita. pcedendũ eſt vlterius ad ſaluteꝫ
bone vite cũ aliquali leſione fame. que q̃-
dem fama eſt obſeruãda ſm poſſibilitã-
tem corrigẽtis. puta aſſumẽdo vnũ de il-
lis qui pctm̄ fratris nouerũt ſi qui fuerit
vel de illis qui poſſunt ⁊ volunt pdeſſe ⁊
nõ obeſſe. Et ſũt vnus vel duo adhiben-
di ad efficacius oñdendũ fratri pctm̄ ſuũ
⁊ reuocandũ ipm ab eo: ⁊ eſt frater plurĩ-
es monẽdus ſm Tho. q̃ꝫ diu pbabiliter
p̃ſumit de ei⁹ correctiõe. Qđ ſi ſe nõ cor-
rexerit: tunc dicendũ eſt eccl'ie. i. p̃lato per
publicã denunciationẽ. ſi aũt p̃ceptũ p̃la-
ti ↄtẽpſerit eſt p cenſuram eccliaſticã a fi-
delib⁹ ſeparãdus de cui⁹ ſentẽtie appro-
batiõe ſeq̃t. Amẽ dico vob: quecũq3 alli-
gaueritꝭ ⁊c. Cõſiderandũ tñ circa p̃dicta
q ſi tardatio correctiõis fuerit in notabi-
le p̃iudiciũ cõitatis: tũc ſecreta admoni-
tio nõ eſſet expectãda: ſz ſtatim eſſet p̃la-
to denũciandũ q̃ poſſet tali p̱iculo p̃caue-
re. vt ſi aliq̃s tractaret ſecrete cũ aliq̃b⁹ ci-
uib⁹ q̃liter ciuitas hoſtib⁹ tradẽda eſſꝫ vl
ſi aliq̃s heretic⁹ i ſecreto fideles corrũpe-
ret ⁊ idẽ iuđ. de ſimilib⁹ caſib⁹ eſt habẽdũ.
ſiquidẽ bonũ cõe eſt bono p̱ticulari p̃ferẽ-
dũ. Nec hoc eſt cõtra formã legis euãge-
lice datã de ordine correctiõis. q2 lex ẽ inter-
pretanda ex legiſlatoris intẽtiõe. hoc em̄

eſt epiſkeizare. v. eth. Non debꝫ etiam ſe-
creta monitio p̄cedere denūciationē cum
pbabiliter creditur q̄ ſecreta monitio nō
pficeret: ſed peccator magis exaſperaret
ɔtra corrigentem ⁊ p̄munitus ſubterfu-
gia quereret vt corrigi nō poſſet. ſicut di-
§.iij. cit Rich. Quid ſi prelatus aliquid p̄ci-
piat contra ordinem predictum de corre-
ctione fraterna. R̄ndet Thom. q̄ nō eſ-
ſet ei obediendū. quia oportet obedire deo
magis q̄ hominibꝫ: ideo ſi prelatus p̄ci-
pit vt ſibi dicat q̄s q̄d ſciuerit corrigedū
intelligendū: eſt ſaluo ordie correctiōis fra-
terne. ſiue preceptum fiat cōīter ad om̄es
ſiue ad aliquē ſpecialiter. ⁊ non ſolum nō
eſt obediendū: ſed etiam ip̄e precipiendo
peccaret: quia ip̄e nō eſt iudex occultorū:
ſed ſolus deus. hoc dico niſi inq̄tum p̄
aliqua indicia peccata manifeſtant: puta
per infamiā: p̄ſumptiones ⁊ hmōi. Tūc
enim prelatus poteſt precipere ſicut ⁊ iu-
dex alius iuramentū exigere. Hec Tho.
Videt aūt loqui de denūciatione publi-
ca peccati occulti ſeu in publicum deducē-
da. Predicta em̄ dicit r̄ndēdo ad quod-
§.iiij. dam argumentū in illa queſtione. Utrū
ſecreta monitio debeat p̄cedere publicā
denūciationem. ⁊ ſic forte de illa itelligit
hoc aūt videtur innuere in ſolutione vlti-
mi argumēti queſtionis ſequētis vbi di-
cit q̄ nō repugnat ordini correctionis fra-
terne ſi peccatū fratris ante adhibitionē
teſtium dicatur prelato nō tanq̄ eccleſie
ſeu in loco iudicis reſidenti: ſed tanq̄ ſin-
gulari perſone que magis prodeſſe pōt
q̄ alij. De hac denūciatione ſecreta dicit
Rich. q̄ nō eſt neceſſariū q̄ hāc precedat
monitio ſecreta maxime quādo denunci-
ans ad hoc cōpellitur per ſui prelati obe-
dientiam. Propter fratris etiā correctio-
nem factam per ſecretam monitionē non
teneor deſiſtere a ſecreta denūciatione p̄-
lato fienda. quia valet ad precauendum
fratris recidiuo: nec eſt infame fratris p̄-
iudicium ſi talis eſt prelatus qualis eſſe
debet. Si tamen per ſigna valde proba-
bilia crederetur q̄ ex illa denūciatione fra-
trem correctum infamare vellet tunc cri-
men occultum fratris ſibi denūciari non
deberet. hec Rich. ⁊ cōcor. cum Tho. ſi
intelligat modo ſupradicto. Dicit etiam
q̄ circa regulares pſonas nō eſt tanta ne-
ceſſitas ordinem correctionis obſeruādi
ſicut circa ſeculares. extra de accuſationi-
bus. Qualiter ⁊ quādo. ⁊ in fine vbi di-
citur q̄ ſicut accuſationē legitimā prece-
dere debet inſcriptio: ſic ⁊ denūciationem
charitatiua monitio: ⁊ inquiſitionē cla-
moſa inſinuatio. hunc tamen ordinē cir-
ca regulares perſonas nō credimus vſq̄
quaq̄ ſeruandū. quia regulares cum cau-
ſa requirit facilius ⁊ liberius poſſunt a
ſuis adminiſtrationibꝫ amoueri. Hec decre.
Et notandū q̄ clamoſa inſinuatio dicit
clamor ⁊ fama ad aures ſuperioris veniēs
nō ſemel. ſꝫ ſepe. nō a maliuolis: ſed pru-
dis ⁊ honeſtis. Eſt autē inſcribere ſe ad
penā talionis ſi in probatione defecerit
obligare. Unde ſm Thom. nullus tene-
tur crimen accuſare niſi poſſet illud pro-
bare et niſi ſit in corruptionē multitudis
corporalem vel ſpiritualem. Dicit etiā
Tho. q̄ proclamationes que in capl'is
quorūdam religioſorū fiunt ſunt de ali-
quibꝫ leuibꝫ culpis que fame non dero-
gant: ſi tamen eſſent talia de quibꝫ frater
infamaret: cōtra preceptū dn̄i ageret qui
per hunc modū fratris publicaret pecca-
tum. Eſt quoq̄ quedā opinio que nō diſ-
cordat a predictis ponens q̄ in his que
tradit dn̄s ſeruanda: aliquādo opꝫ for-
mā obſeruare: vt in ſacramentis in quibꝫ
nō licet recedere a preſcriptis verborum
formis: quia in ip̄is ſacramēti virtus cō-
ſiſtit. Aliquādo vero finis intentus ma-
gis debet attendi q̄ forma verbor. vt cū
dn̄s dicit curato a lepra: vade nemini di-
xeris. ⁊ tamē ille diffamauit eum: qꝛ ma-
gis attēdit ꝓpter quid dixerit q̄ quid di-
xerit. per hoc enim volebat dn̄s innuere
q̄ homines non debeant querere gloriā
humanā pro operibꝫ virtuoſis. Similr
hic magis debet attendi finis correctiōis
ſcꝫ emendatio peccantis q̄ ordo verbo-
rum. Siquādo igit videatur frater pec-
cans ſalubrius corripi per alium q̄ p̄ ſe.
ſecure pōt ei indicare. Et ſic dicit Aug'.
expōnēs verba chriſti. Matth. xviij. Ali-
quādo nobis ab vxoribꝫ adulteria viro-
rū ſecreta pdunt. nos vero nō pdimus:

ſed ſecrete corripimus vt vbi malum cō-
tingit ibi moriaẜ. vnde cū vxores non re-
prehendanẜ de hoc ꝙ manifeſtāt ſecreta
peccata viroꝝ: patet ꝙ nō ſemꝑ tenemur
§.v. ſeruare ordinē p̄dictū. Utrū peccator
poſſit corrigere delinquentem: Rn̄o ſm
Tho.in.q.ij.ꝙ cum ille qui eſt in pecca-
to non debeat abſtinere ꝗn elemoſynam
corꝑalem faciat: multo min⁹ debet abſti
nere a correctiōe q̄ eſt elemoſyna ſpūalis
Un̄ lꝫ ex peccato reddaẜ indign⁹ ad aliū
corrigendū: p̄cipue ſi mai⁹ pctm̄ cōmiſit:
vel ſi pctm̄ corripientis ſit manifeſtū.iu-
xta illud euang. Matth.vij. Ejice p̄mo
trabē de ocu.t. Si tn̄ cū humilitate corri
piat delinquētē: nō peccat: nec ſibi nouaꝫ
cōdemnationē addit.lꝫ ꝑ hoc vel in con
ſcientia fratrꝫ vel ſaltē ſua ꝓ pctō p̄terito
cōdemnabilē ſe eſſe oſtendat. De hoc dr̄
Galter⁹ ꝙ pctōr manifeſt⁹ corripiēs ali-
um peccantē nō peccat: ſi ſimul ingemi-
ſcens ſeip̄m accuſat. dicitqꝫ ꝙ trabes to-
tius malicie ejicienda eſt vt poſſꝫ corrige
digne: non vt ſolum poſſet corrige.

§.vj. Circa p̄dicta Notandū ꝙ occultū dr̄
quod ſoli eſt notū. pene occultū aūt diciẜ
qd̄ ſciẜ a paucis.ſ. duob⁹ vł trib⁹. et qn̄qꝫ
vnum ſumiẜ ꝓ alio. Fama ꝟo vt cōuenit
bone ꝛ male famee vehemēs vulgi opi-
nio ſeu maioris partis eius rei de q̄ qriẜ
cōſentiens. vt dr̄ Guil. Durādi. Et ꝓue
nit qn̄qꝫ ex incerto autore ꝛ ſola ſuſpicio-
ne. qn̄qꝫ ꝟo ex certo autore. non tn̄ per ſe
ꝓbat: quia dictū vni⁹ facile ſequiẜ multi-
tudo. extra de purgatiōe cano. Cū in iu-
uentute. Sciendū inſuꝑ ꝙ malā famā
nō faciūt dicta paucoꝝ: vt ꝓpter illā pla-
tus ex officio ſuo ꝓcedere debeat ad inq̄
ſitionē. extra d̄ accuſa. inq̄ſitionis. in glo.
Sed debet eſſe fama ꝑ villā: ꝑ parochiā
ad hoc vt fiat inq̄ſitio. nec debet inq̄ri ſu
per his quib⁹ infamia nō p̄ceſſit. Nō eſt
etiam idem actor ꝛ iudex. cū denūciante
fama officiū ſuū iudex exequiẜ. tūc eīm fa-
ma eſt q̄ſi loco accuſatorꝫ. extra d̄ accuſa.
Qualiẜ ꝛ qn̄.ij. Notādū ſm Rich. expo
nentē quandā autoritatē magiſtri in lr̄a
ꝙ exiſtens in peccato mortali grauiẜ pec
cat adminiſtrando eccleſiaſtica ſacramen
ta. excepto ſacramēto baptiſmi in caſu ne-
ceſſitatꝫ. De quo nota ea que dicta ſunt
diſt.v. Concor. Tho. ꝛ Bonauen. talis
tamen nō tenetur confiteri: ſed ſufficit ꝙ
conteratur.

Circa diſtin- diſt.xx. q.j.

c ctionē.xx. quero: Utrū aliq̄s
in articulo mortis p̄mo peni
tens: digne poſſit penitere: Rn̄deo ꝙ ſic
Patet de latrone cui dixit dn̄s: Hodie
mecū eris in paradiſo. Tunc eīm eſt pn̄ia
digna: cū hō ex cōſideratōe diuie bonita
tis dolet de peccatꝫ contra diuinā maie-
ſtatem ꝛ imēſam bonitatē cōmiſſis: ꝛ ꝓ-
ponit cauere a mortalib⁹ futuris: ꝛ cōfi-
teri vere ꝛ ſatiſfacere ꝓ poſſe. Hos aūtē
motus pōt habere ille q̄ in hora mortis
incipit penitere: q̄uis ſit difficile. Tū ra
tione male cōſuetudinis precedentꝫ. Tū
etiā rōne vehemētis doloris q̄ teneẜ tūc
infirmus: libeꝝ vſum rōnis impedientis.
quare ſic digne penitere eſt speciale bn̄fi
cium diuine miſcdie ſm Aug. Un̄ ꝓpter
difficultatē habendi verā pn̄iam de illo
qui vſqꝫ tunc noluit penitere: loquiẜ du-
bitatiue in q̄dam ſermone dicēs: Nō di-
co ꝙ ſaluabiẜ: ſed nec dico dānabiẜ. Eſt
aūt tūc infirm⁹ marie alliciēdus ad diui-
ne bonitatꝫ ꝛ miſcdie ꝯſiderationē vt de
diuina offenſa doleat ac ei⁹ miſcdia non
deſperet: chr̄i paſſionē ad eius memoriā
reducēdo: faciatqꝫ qd̄ in ſe eſt laborādo
ſcꝫ pro poſſe ad dei dilectiōeꝫ ꝛ pctōꝝ cō
tritionē. Siq̄deꝫ vt dicit Aug⁹. et habeẜ
in lr̄a: oportet non ſolū timere iudicē ſed
etiam diligere. De hoc dr̄ Sco. ꝙ ad iu
ſtificationeꝫ illi⁹ q̄ ſic tarde penitet reqriẜ
motus intenſior tanq̄ꝫ diſpoſitio de con
gruo q̄ꝫ ad iuſtificatiōem ſanī. qr vt dicit
Aug. arbitrij libertateꝫ q̄rit de⁹ ꝛ nō ne-
ceſſitatē. Iſte aūt modicū hꝫ de libertate
cū tūc pctā dimittat cū peccare nō valet.
q̄re piculoſū eſt tātū expectare. Et ideo dr̄
Aug. Age pn̄iam dū ſan⁹ es: ſi ſic agꝫ ſe-
cur⁹ es. qr pn̄iaꝫ egiſti cū peccare potuiſti

Utrū pena purga- q.ij.

v torij ꝑ miniſteriū demonū in-
figaẜ: Rn̄deo ꝙ q̄uis angeli

et boni ⁊ mali aſſiſtant morientibꝫ: boni ad adiuuādū: mali ad nocēdū ſi poſſint et ad videndū ſi aliqd habēt in eis. Uñ legit in vita bti Martini: demonē dum moriebat aſtitiſſe. Et ꝗuis ꝑ bonos deducant ad locū penalem: ibi tñ nō puniunt miniſterio demonū: ſm Tho. Bona. ⁊ Rich. cum de illis victoriā habuerint. nec etiam per bonos angelos qꝝ cōciues ſunt futuri. ſed ſola diuina iuſticia ignem purgatoriū ſicut inſtrumentū applicante ad punitiōez eoꝝ: qui qdem ſm Aug. excedit oēm penam vite pſentis. qd eſt veꝝ vt dicit Bona. comparando maximā penam purgatorij ad maximā penā huiꝰ vite: non minimā ad maximā. Refert em̄ Greg. qſdam aīas in vmbra purgari. Quō autē ſpūs poſſit pati ab igne corpali: videbit deo dante cum de pena damnatoꝝ agetur. Et ꝗuis aīe in purgatorio certe ſint de habenda vita eterna q̄ certitudine cōſolant: tñ ex forti apphenſione damni de glie dilatiōe vehemētiſſime affligunt: cum motus eaꝝ nō retardet mole corpis ⁊ videant tpe aduenitiſſe quo cum deo pfecte eſſent coniuncte: ſi dum erant in corpibꝫ penā ſuis debitam pſoluiſſent. Licz aūt pena purgatorij ſit ſatiſfactoria: qꝛ patienter ab ipſis tolerat cum ſciant illam eſſe iuſtā: nō tñ ita ſicut pena nunc volūtarie aſſumpta. Et ideo parū de pena quam homo volūtarie accipit in h mūdo: liberat eū a magna portione illiꝰ pene q̄ eſt in purgatorio. Puniunt qꝫ pena purgatorij ille aīe que totam penam tpalem pctis ſuis debitaz in hac vita nō expleuerūt. Ex qꝫ eē in charitate recedūt digne ſūt vita eterna. Et qa cum illa gloria nō pōt ſtare obligatio ad aliquā penā: diuine iuſticie cōſonū eſt vt prius illā penam ſuſtineant ꝗ gaudium vite eterne recipiant. Locꝰ ſo in q anime purgant de lege cōmuni ponit eſſe in ſuperiori pte inferni: ꝗuis aliq aīe alibi purgent ex aliq cauſa ſpeciali. ſ. vel vt viuentibꝫ aliqd nuncient: vel ſuffragia ꝓ ſe impetrent: ſiue vt patiēdo vbi peccauerunt dei iuſticiā aliqbꝫ ſignis ſenſibilibꝫ manifeſtent. A purgatorio aūt vnus alio citius liberat ſm ꝙ ſecum fert magis vl' minus purgandū. Uñ. j. ad Cor. iij. Purgāda compant ligno: feno: ⁊ ſtipule que nō eque diu remanent in igne. Et licz h exponat de venialibꝫ quoꝝ vnuz eſt alio grauiꝰ: poteſt tñ applicari ad penā mortalium nō totaliter ſolutam.

Uia pena purgatorij remittit nō ſolum orationibꝫ fidelium: iuxta illud Machabeoꝝ. Sācta et ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis ſoluātur. ſed etiā ꝑ indulgentias ab eccleſia cōceſſas: De ipſis ſunt aliq videnda. Et pmo Utrum aliquid valeāt: Rñdeo ꝙ ſic: cum hoc vniuerſalis eccl'ia affirmet que non poteſt errare. Unde dicit dñs Petro. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Si em̄ dant ab eo q poteſt eas dare ⁊ ꝓpter rōnabilez cauſam: puta ꝓpter honorē dei ⁊ aīaꝝ ſalutē ſeu eccleſie vtilitatem: valēt his qui ſunt in ſtatu gratie: dum tamen faciant illud quod continet in forma indulgentie. Per eas em̄ remittitur vel tota pena debita peccato. vel aliqua portio ſm ipſaꝝ tenorem. valent em̄ q̄ntum ſonant: puta. xl. dies indulgētie valent. xl. dies penitentie ſiue ſit iniuncta ſiue non. Eſt aūt in arbitrio dantis indulgentiā taxare quantū remittat de pena: vt dicit Tho. Uel ſm alios tantū valēt quantū ſonant ſm taxationē factam a ſacerdote vel a lege vel a iuſticia diuia. Si ſo detur remiſſio plenaria omniū peccatoꝝ: is qui illam lucrat ſi tūc moriat: ſtatim euolat in paradiſum. Et habent ortum ex theſauro eccleſie qui cōſiſtit in ſuꝑabundāti merito chriſti ⁊ ſanctoꝝ quez dedit dñs diſpenſandū ſuo vicario: cum Petro dedit claues regni celoꝝ. Etſi arguas ꝙ nihil valent: qꝛ quādoqꝫ dant pro tpalibus. puta pro elemoſynis eccleſijs conferēdis. dare aūt tēporale pro ſpirituali videt ſimoniacū. Rñſio ſm Richar. ꝙ talis collatio non eſt ſimoniaca. quia non dant pro talibꝫ niſi inqꝫtum ordinant ad ſpiritualia. Cum aūt papa habeat plenitudinem poteſtatis: ideo poteſt dare indulgentias per totam eccleſiā militantē: et tantas quātas ſibi dare placu-

q. iij.

De indulgentijs.

erit. Non ſic de alijs prelatis qui habēt
poteſtatē limitatā. extra de pe. ⁊ re. Cū
ex eo. Habet aūt tantam indulgentiā is
qui eſt vicinus eccleſie ſicut remot⁹. quia
remiſſio non ꝓportionat̄ labori: ſed meri
tis q̄ diſpenſant̄. Ille tamē qui plus la-
borat: plus habet de merito ſm Tho.

¶ Utrū indulgētie ꝓſint religioſis? Re
ſpōſio ſm Tho. Pe. ⁊ Rich. ꝙ ſic. q꞉ nō
ſunt minus adiuuabiles meritꝭ ſctoꝝ q̄
ſeculares. dum tñ faciāt illud pro q̄ dan
tur indulgentie. et hoc facere poſſunt. q̄a
q̄uis nō habeant ꝓpriū: poſſūt tñ aliq̄d
dare ſi habent adminiſtrationem: vel de li
centia ſui ſuꝑioris. ¶ Utrum valeant p̄-
lati qui eas cōcedūt. Rñdent doctores
p̄dicti ꝙ lꝫ ſibi p̄mo ⁊ p̄ncipaliter indul-
gentiā dare nō poſſint: poſſunt tamē in-
dulgētia alijs data ſub eadē forma vti:
cum nō ſint peioris cōdicionis. Utrū
indulgentia poſſit fieri ꝓ pure ſpūalibꝫ?
Rñdeo ꝙ ſic. Un̄ Innocēti⁹ q̄rtus con-
cedit decē dies indulgeñ. cuilibet oranti
ꝓ rege Francie. et predicantibꝫ crucē dat̄
q̄nqꝫ eadē indulgētia que ⁊ accipientibꝫ.

¶ Quid de q̄ſtoribꝫ qui diſcurrentes ꝑ
eccleſias cū lr̄is remiſſionis p̄dicant abu
ſiones? Reſpondeo ꝙ tales non ſunt reci
piendi ſine lr̄is pape vel ep̄i: nec ꝑmitten
di dicere populo niſi quod in litterꝭ cōti
net̄. extra de pe. ⁊ re. Cū ex eo. Hoc etiā
in Clementinis inhibet̄ ca. Abuſionibꝫ.

¶ Utrū indulgētie ꝓſint exiſtētibꝫ in pur
gatorio. Rñdet Tho. xlv. diſt. iiij. ꝙ ſic.
ſi hoc exp̄mat indulgentie forma. puta ſi
dicat̄: Quicūqꝫ fecerit hoc vel illud: ipſe
et pater eius vel q̄cunqꝫ alius amicus in
purgatorio detentus: tantū de indulgē-
tia habeat. talis indulgentia nō tm̄ viuo
ſed etiā mortuo ꝓderit. Hoc ꝓbat̄ Tū
ex cōſuetudine eccleſie que nō vult filios
ſuos decipe. Tum quia illi q̄ ſunt in pur
gatorio ſūt de foro eccleſie. alias eis eccle
ſie ſuffragia nō ꝓdeſſent. quapropter po
teſt eccleſia trāſferre in eos merita cōmu-
nia ſicut ⁊ in viuos. Hec Tho. Nec ob-
ſtat: q꞉ dixit dn̄s Petro: Quodcunqꝫ li-
gaueꝛꝭ ſuꝑ terrā ⁊c. Illi aūt nō ſunt ſuꝑ
terrā. q꞉ vt dicit Bona. cū erāt ſuꝑ terra
meruerūt vt ſibi ꝓdeſſent. Cōcor. Rich.

¶ Utrū ille cui iniuncta eſt pn̄ia ſeptē an
noꝝ ⁊ poſtea cōſequit⁹ eſt indulgentiā ſep
tē annoꝝ teneat̄ agere pn̄iam illā. Dicit
Rich. ꝙ nō. Cōſulit⁹ tñ faceret ſi eā age-
ret. Ut eīm dicit Hoſt. Fatuus eſt q̄ nō
reſeruat indulgentiā ad aliā vitam: cum
neſciat an p̄ſbyter ſibi iniunxerit debitā
pn̄iam. Precipit̄ in ꝟtute obedientie reli
gioſis ne p̄dicent indulgentias indiſcre-
tas: in Clemētinis de priuil̄. Religioſi.

Circa diſtin

ctionē. xxi. q̄rit̄ Utrū is q̄ pro
pctō mortali dānat̄ puniat̄ ꝓ
veniali pena eterna. Dicunt q̄dā ꝙ lꝫ pec
cato veniali ꝑ ſe nō debeat̄ pena eterna:
debet̄ tñ ſibi ꝑ accñs q̄n. ſ. ꝯiūgit̄ cū mor
tali. Scotus aūt dicit ꝙ pctō veniali nec
ꝑ ſe nec ꝑ accñs debet̄ pena et̄na. Qꝫ nō
per ſe: ꝓbatur. q꞉ veniale ⁊ mortale ſunt
improportionabilia in rōne malicie vl' of
fenſe. quia ſi ifinita venialia ſi eſſent: nō
eq̄rent̄ vni mortali: cum nō auerterēt a fi
ne vltimo ſicut vnicū mortale. ergo pena
ſm iuſticiā correſpondens pctō mortali
improportionabilit̄ ⁊ in infinitū excedit
penam correſpōdentē veniali. ſed nō inte
ſiue: cum q̄libet pena ſm intenſionē fini-
te excedat aliam vel excedat̄ ab alia. ergo
hec erit ſm extenſionem. non igit̄ debet̄
peccato veniali pena et̄na ſm ſe. nec etiā
debet̄ per accidens. quia deus ſemꝑ pu-
nit citra condignum. et eſto ꝙ ſm rigorē
iuſticie puniret vſqꝫ ad cōdignum: oīno
iniuſtum eſt eternā penam infligere pro
iſto cui ſm ſe debet̄ pena tp̄alis. Quan-
tuncūqꝫ eīm cōiungat̄ alteri: hoc nō facit
iſtud in infinitū exire genus iſtius culpe.
igitur nec correſpondet ſibi pena in infini
tum excedēs. Peccato igit̄ veniali ſiue ſi
puniēdo ſiue in inferno ſiue alibi: nō de-
bet̄ niſi pena tēporalis. nec eſt incōuenī-
ens iſtā penā debitā veniali hr̄e terminū
in iferno. q꞉ etiā vere penitēs p̄mo ⁊ ꝑtē
pn̄ie ipoſite explēs. ⁊ añ totā expletā reci
diuās i mortale: etiā in illo mortali dece-
dens: ꝓ ꝑte pn̄ie reſidua explenda ſoluet
penā in inferno: ſed non niſi tp̄alē. q꞉ ex q̄
in remiſſione pctōꝝ prioꝝ cōmutabatur

Di. xxi. q̄ſtio. i.

veniale nunq̄ punit̄. et̄naliter

debitum pene eterne in debitũ pene tem
poralis: nunq̃ iſte eſt debitor niſi pene tẽ
poralis. ⁊ ꝑ ↄſeq̃ns pena tgali ſoluta: eſt
liber ab iſtis. Nec tñ in inferno erit redẽ-
ptio q̃ ad illõ pctm̃ pro q̃ quis dãnat̃. q̃a
pro iſto debitũ pene eterne nunq̃ fuit cõ
mutatũ in debitũ pene tgalis. que cõmu
tatio vocat̃ remiſſio culpe mortalis. Po
teſt aũt poſt mortẽ dimitti veniale pri⁹ ñ
dimiſſum. q: poteſt ſolui pena totalis ſi-
bi debita: et in hocipſum remittit̃. Hec
Scot⁹. Item quõ pctõ mortali ex iuſti-
cia debeat̃ pena eterna: tractat Sco. di.
xlvj. q̃rtã. Et Durandus optime recitat
eadem diſtinctiõe.

q.ij. De ſigillo confeſſio
nis ſunt aliq̃ dicenda. Et pri-
mo Utrũ confeſſor neceſſario
teneat̃ in q̃cunq̃ caſu celare peccatũ ſibi
in cõfeſſione detectũ: Rñdeo q sic. Ad h
eñ tenet̃ de lege nature per quã quilibet
tenet̃ ſeruare fidelitatem ꝓximo quã de-
beret velle ſibi ſeruari. qđ explicat dñs i
euangelio: di. Math. vij. Que vult̃ .ſ.
q̃ ſm rectam rationẽ velle debetis vt fa-
ciant vobis hoĩes: hec eadem facite illis
Sed cõmittẽs alicui ſecretum maximũ:
deberet velle ſibi ſeruari tanq̃ ſecretum
ſm rectã rationẽ. g̃ alter cui illud cõmit-
tit tenet̃ ſibi ſeruare. Cõfirmat̃. quia q̃li-
bet debet diligere famã ꝓpriam cum per
eam fiat idoneus ad cõuiuendũ aliĩs. er-
go et famã ꝓximi: q̃re et celationem pcti
eius. Tenet̃ etiam ad hoc de lege poſiti-
ua diuina. q: q̃libet tenet̃ de lege chri nõ
retrahere aliquẽ a cõfeſſiõe ꝑ chrm̃ inſti-
tuta. reuelans aũt cõfeſſionẽ occaſiõe da
ta: retrahit alios a confeſſione. Tenetur
etiã ad hoc de lege poſitiua eccleſie. extra
de pe. et re. Omis. Caueat oĩno ſacerdos
ne ṽbo vel ſigno aut alio q̃uis modo ꝓ-
dat pctõrez. Et ſequit̃. Si pctm̃ ſibi de-
tectum p̃ſumpſerit reuelare: nõ ſolũ a ſa-
cerdotali officio decernim⁹ deponendũ:
verũ ad agendã ſtrictiſſimã pñiam in mo
naſteriũ artiſſimũ detrudẽdũ. talis tamẽ
non tenet̃ ſe voto illi ordini obligare.

Sed cõtra hoc arguit̃. quia quod iſti-
tutum eſt pro charitate: non debet cõtra
charitatem militare: vt dicit Ber. de p̃-
cepto ⁊ diſpenſatiõe. Sed celatio peccati
cõfeſſi in aliq̃ caſu militaret cõtra charita
tem et cõtra bonũ cõmune. puta crimen
hereſis: vel ꝓditio reipublice que ꝑ cõfeſ
ſionẽ ſcit̃ fienda. Rñõ. q econtra reue-
latio pcti confeſſi militaret cõtra bonum
cõmune ⁊ cõtra charitatẽ: vt patet ex p̃di
ctis. Ex hoc eñ ſeq̃ret̃ ↄtinua ꝑturbatio
in cõmunitate. q: paſſim q̃libet reputa-
ret alium abominabilẽ: ⁊ homĩes ex hoc
cõmuniter retraherent̃ a ↄfeſſiõe integra
ſuoꝝ pctõꝝ: et confeſſio vilis redderet̃ in
reputatione populi. Uñ reproband⁹ eſt
ille ṽſus quorundã iuriſtaꝝ. Eſt hereſis
crimen quod nec confeſſio celat. Non q̃n
metrũ ſit bonum: ſed quia falſa ſentẽtia.
vt dicunt Rich. ⁊ Sco. Debet tñ confeſ
ſor p̃cauere pro poſſe ne pctm̃ tale perpe-
tret ſibi cõfeſſuz ammonẽdo vel aĩas: ita
tamen q nullo modo aliquã malã ſuſpi
cionem de illo aggeneret in cordib⁹ alio-
rum: vt dicit Rich. Nõ tñ aũt debet cõ
feſſor celare pctm̃ ſibi detectum. ſed etiaʒ
is cui ipſe reuelat: lʒ illicite. q: trãfferens
aliq̃d in aliud de fcõ qđ ñ pt ð iure trãſ
ferri: ñ dat alteri ius vtẽdi vl' vlteri⁹ trãſ
ferendi. Idẽ dico de illo qui audiuit con
feſſionẽ ↄfitentis. ali⁹. ſ. aↄfeſſore. Et ſi
q̃deʒ caſualiter audiuit nõ peccauit: tenet̃
tamẽ ad ſilentiũ. Si aũt doloſe et inſidi-
oſe audiuit: peccauit mortaliter. et preter
hoc tenet̃ ad ſilentiũ. Siquis etiam cõfi-
teat̃ per interp̃tem: tenet̃ interpres pecca
ta eius celare ſicut cõfeſſor. Quia ṗo non
reuelare pctm̃ confitentis eſt p̃ceptũ ne-
gatiuum: obligat ſemꝑ ⁊ ad ſemꝑ. qua-
re non magis poteſt reuelare poſt mortẽ
confeſſi q̃ in via. Poteſt tamẽ cõfeſſor li
cite extra confeſſionẽ dicere pctm̃ ſibi cõ-
feſſum non relatum ad ꝑſonam cõfiten-
tis: ita q ex hoc non poſſit quis deueni-
re in noticiam ꝑſone. Et ſic ↄfeſſores im
periti a prudẽtib⁹ petere poſſunt conſiliũ
ſuꝑ caſib⁹ in confeſſione auditis. extra de
pe. ⁊ re. Officij. Hec omnia Scotus.

Circa p̃dicta oriunt̃ quedam dubia. Nota
Et primo ponat̃ q aliqui cõdixerũt itera- caſum
ficere ſacerdoteʒ in tali nemore: qui eſt cũ
eis viator: quoꝝ vnus añ ingreſſum ne-

mo:is penitet ⁊ ſacerdoti cōfitet̄ hoc pec
catū: ſacerdos nō tenet̄ ſe exponere morti
nemus ingrediēdo. Si aūt a nemore di/
uertat: facto reuelat cōfeſſionem. Rn̄det
Scot⁹ ꝙ diuertēdo a nemore: facto non
reuelat cōfeſſionē. quia factū vel aliud ſi/
gnū nō debet reputari reuelatiuū cōfeſ/
ſionis: niſi ex natura ſui ducat in noticiā
pcī ↄfeſſi. hmōi nō eſt diuertere a nemo
re. quia ſi ex natura ſui eſſet inductiuū in
noticiā talis peccati cōfeſſi: duceret q̄ſcū/
ꝙ in hoc ⁊ iſtos eque ſi nō fuiſſent collo
cuti ſicē ſi fuiſſent. Quid faciet Abbas
qui ſcit ꝑ cōfeſſionē monachū in aliq̄ lo/
co manentē habere ibidē ſocietatē ſuſpe/
ctam ꝑ quam allicit̄ ad pc̄m: Reſpōdet
Sco. ꝙ ſi eſt in collegio cōmunis cōſue/
tudo vt ſine nota q̄libet habens curā vel
nō habens mutet̄ de loco ſuo ꝓ libito p̄/
ſidentis vel ꝓ aliq̄ cauſa honeſta: pōt ab/
bas talem de illo loco in aliū mutare. q̄a
in hoc nullo modo peccatuꝫ cōfeſſum ꝓ/
dit. Si aūt eſt conſuetudo in collegio ꝙ
non transfert̄ monachus niſi rōne alicu/
ius delicti vel inſufficientie in cura illius
loci: nō videt̄ licitū abbati ſic confeſſum
trāſmutare. cōſulat tn̄ ſibi in foro penitē/
tie vt illum locum dimittat. quod ſi no/
luerit: nō attentet eſſe deus: ſed defectus
occultos ſibi ſm̄ iuſticiam incorrigibiles
correctioni diuīe relinq̄t. An papa poſ
ſit p̄cipere vt peccatū confeſſum ſibi reue
let: Rn̄det Rich. ꝙ papa etſi ſit ſuper oē
ius pure poſitiuum: nō tn̄ eſt ſuꝑ ius na/
ture nec ſuꝑ ius diuinum. Tenet̄ aūt ſa/
cerdos ad celandū cōfeſſionē non tm̄ de
p̄cepto eccleſie: ſed etiaꝫ de iure nature et
diuino. Unde ſi accideret iſte caſus ꝙ ſa
cerdos haberet aliquod mortale peccatū
de quo non poſſet confiteri quin reuela/
ret illi cui confiteret̄ confeſſionem ſibi fa/
ctam: non deberet illud peccatum confi/
teri. Durāte em̄ tali caſu ſufficeret ſibi de
tali peccato conteri cum voluntate confi
tendi illud quando hoc facere poterit ſi/
ne reuelatione illius ꝑſone que ſibi ↄfeſ/
ſa eſt. Fortiori em̄ vinculo ligat̄ confeſſor
ad celandū q̄ꝫ penitens ad confitendum
§.iiij. Concor. Scot⁹. Quid ſi ſacerdos cō/
pelleret̄ per aliquem iudicem iniquū di/
cere de aliqua ꝑſona ſibi confeſſa vtrum
ſciret aliquod crimen vel non: Reſpon/
det Rich. ꝙ tenetur dicere ſe nihil ſcire.
quia neſcit vt ꝑſonam ꝓpriaꝫ gerens: ſed
vt ꝑſonam dei rep̄ſentans. Uel vt dicit
Rob. neſcit aliquid alteri reuelandū. Et
ſi iurauerit ſe dictuꝝ veritatē ſuꝑ interro
gandis: non peierat dicendo ſe nihil ſci/
re ſm̄ Bonauen. quia neſcit eo mō quo
ſibi liceat reuelare. Utruꝫ liceat ſacer/ §.v.
doti reuelare peccatū qd̄ aliās p̄ter cōfeſ/
ſionem ſcit: Reſpondet Thomas ꝙ ſic.
ſed nō debet dicere ꝙ audiuit illud in cō
feſſione. et nihilo min⁹ ꝓpter ſcandalum
abſtinere debet q̄ntum poteſt. nec etiam
de hoc loquat̄ niſi neceſſitas immineat.

Quid ſi confitēs velit ꝙ confeſſor pec §.vj.
catū ſuum reuelet ꝓpter aliq̄d bonū inde
ꝓueniens: Dicit Tho. ꝙ reuelare poteſt
ſed non debet vti tali licentia vbi ſcanda
lum timet̄. Scotus aūt dicit ꝙ cōfitens
debet illud confeſſori poſt cōfeſſionē ſuā
exprimere: et cauere debet cōfeſſor ne il/
lud narret tanq̄ꝫ ſibi reuelatum in confeſ
ſione. Peccatum em̄ confeſſum celare nō
tm̄ eſt illius cōfitentis ſed etiaꝫ cōmuni/
tatis. licet aūt alicui renūciare iuri ſuo: nō §.vij.
tamen iuri cōmunitatis. Utrū ſigillū
confeſſionis ſe extendat ad alia que non
ſunt de neceſſitate cōfeſſiōis: Reſpōdet
Tho. ꝙ non ſe extendit directe niſi ad il/
la que cadunt ſub ſacramētali cōfeſſione
Indirecte ꝟo ad illa per que poſſet pec/
cator ſeu peccatū deprehendi. Nihilo mi
nus tamē alia que interdū dicunt̄ in con
feſſione non ꝑtinentia ad ↄfeſſionem ſū/
mo ſtudio ſunt celanda. Tum ꝓpter ſcā/
dalum. Tum ꝓpter ꝓnitatem que ex cō/
ſuetudine accedere poteſt. Scotus autē
addit ꝙ ſub ſigillo cōfeſſionis cadūt illa
que de lege nature vel diuīa ſunt pro ſe/
creto habenda. et ſic ſi exp̄mat cōfitēs ꝑ/
ſonam cum qua peccauit: cadit ſub ſigil/
lo confeſſionis: cum confitens velit vl' de
beat velle eius famā ſeruari ſicut et ſuam

Utrum ꝑſona cum qua quis peccauit §.viij.
ſit in confeſſione exprimenda: Reſpōdet
Rich ꝙ confitens non debet huiuſmo/
di ꝑſonam exprimere cōfeſſori niſi eius no
minatio ſit neceſſaria ad peccati exp̄ſſio/

uerū:puta ſi dormierit cum matre vel cū
ſorore.vl' ſi ſit vtilis ad eius correctionē:
puta ſi cōfeſſor poſſit ꝛ velit ꝓdeſſe ꝛ nō
obeſſe.vel ſi ex hoc poſſit dari cōfitēti do
cumentum per quod ꝑſeruet a recidiuo.
alias aūt tenet penitens ꝑſonā illam cela
re.q̄a quilibet tenet non aggenerare ma-
lam opinionē de proximo ſuo in corde al
terius ſine rōnabili cauſa. Utrū peni-
§.x. tens teneat celare pniam ſibi iniunctā a
cōfeſſore: Reſpondet Rich. ꝙ ſic.ſi eius
manifeſtatio faceret ꝑiudiciū fame ꝓprie
abſq; aliq̄ vtilitate.vel ſi faceret ꝑiudiciū
confeſſori:puta quia ex hoc aliq̄ offende
rent contra cōfeſſorē.alias aūt celare non
tenet. Quid de pſbytero ſciente ꝑ con
feſſionē affinitatē fore cōtractā rōne for-
nicatiōis inter aliquos nubere volētes:
Rn̄ſio ſm Bonauen.ꝙ debet matrimo
niū diſſuadere.etſi petat benedictio:ipā
q̄ntum poterit differre: quam ſi differre
nō valeat:ꝑ vicariū faciat.ſi ṽo ꝑ ſupiorē
coactus ꝓpter ſcandalū per ſe hoc faciat:
nō peccat. quia nō ipſe ſed eccleſia facit q̄
§.x. iudicat ſm exteriora. Que differentia
Differē est inter ſigillū cōfeſſiōis ꝛ ſigillū ſecreti:
ſigilla- Reſpōſio ſm Rich. ꝙ ſe habent ſicut ſu
rio con perius ꝛ inferi⁹.quia omne ſigillum con-
feſſiōis feſſionis eſt ſigillū ſecreti. ſed nō e cōuer-
ꝛ ſecreti ſo. et q̄uis frangens q̄dlibet ſigillorum
iſtorū mortaliter peccet:tn̄ multo magis
peccat frangens ſigillū confeſſionis.Nec
eſt eſtimandū ꝙ homo reuelans illud qđ
dictum eſt ſibi ſoli nunq̄ frangat ſigillū
ſecreti niſi pro ſecreto receperit.quia ſi hō
ab alio cōſilium petit ꝛ ille bona fide ſibi
conſulit:lʒ nō dicat ſibi:hoc tibi trado in
ſecreto:tn̄ ille cui ꝯſiliū datum eſt ſi vide-
at materiā talē ꝙ ex reuelatione ꝑſone cō
ſulentis ꝑſona ꝯſulēs notabile detrimē-
tū incurreret:et reuelat:ſecreti ſigillū fran
git.Ille etiam a quo petitum eſt conſili-
Nota um:hoc qđ ſibi ꝓpoſuit cōſiliū petēs:ſub
ſecreto tenere debet.Cui Scotus cōcor-
dans dicit:ꝙ de lege nature tenet homo
celare ſecretum non ſolum qn̄ cōmittens
exꝓmit ſe velle cōmittere vt ſecretum:ſed
etiam quando ex modo cōmittendi hoc
apparet. Ad hoc eſt ratio in ꝑncipio ad-
ducta. De quo Sapiēs. Qui ambulat

fraudulēter reuelat arcana:qui aūt fide-
lis eſt celat amici cōmiſſum.i.ſecretū cō-
miſſum ſue fidelitati.Non eſt aūt idē ſci-
re aliquid per viam ſecreti cōmiſſi:et ſci-
re aliquid priuatim qđ.ſ.cōmunitas ne-
ſcit.ſic em̄ priuatim ſciēs non eſt debitor
illius alteri tanq̄ ſecreti. Hec Scotus.
Unde dicit Bonauen. ꝙ ſi vidiſſem ꝓ-
ximū peccantē tali peccato qđ teneor per
obediētiā dicere ſupiori ſi iurem ſibi nō
dicere:nō abſoluor:imo dicere oportet.ꝛ
penitentia facienda eſt de piurio:eo ꝙ cō
tra iuſticiam iurauit Hec Bonauen. Nō
ſic de ſecreto cōmiſſo.quia ſupior nō po-
teſt aliquid ꝑcipere contra ius nature:vt
ex ſupradictiſ patet. Cōcor.Thomas in
ſumma.dum tamē illud quod ſic cōmit-
mittit non ſit tale ꝙ ſtatim vt aliquis no
uit manifeſtare teneatur.vt ſi ꝑtineret ad
corruptionem multitudinis corporalem
vel ſpiritualē:vel graue damnū alicuius
ꝑſone:tunc em̄ per ſecretū cōmiſſum ob-
ligari non valet quin de talibus reſtifice
tur vel ea denunciet.quia aliter fidē fran
geret quam alteri debet.et loquit de his
que cōmittunt homini ſub ſecreto aliter
q̄ per confeſſionem.Alia ṽo que prode-
re non tenet non ſunt reuelanda etiam ex
precepto ſupioris.quia ſeruare fidem eſt
de lege nature:contra quam nihil poteſt
precipi.In his aūt eſt notanda illa pro-
poſitio legis nature prius poſita arguēt-
do:que ſic exponitur a Scoto.Que vul
tis ꝛc.id eſt ſm rectam rationē velle de-
beſ:vt dictum eſt ſupra. Notandū dʒ ꝙ
vt dicunt Rich.ꝛ Sco.reuelatio conſilij
ſecrete queſiti cedit in detrimentuʒ boni
cōmunis.quia ꝑ hoc ſubtrahit homini-
bus cōſilium ꝛ medelam q̄rendi fiducia.
Eſt aūt bonū cōmune ꝑferendū partic-
lari.De hoc notat illud quod habet di.
xviij.agēdo de excōmunicatiōe circa ꝑn-
cipium.

Irca diſtin diſt.xxij q.j.§.j.
ctionem viceſimāſecundā q̄-
ro Utrum peccata per peni-
tentiā dimiſſa redeant in recidiuante ea-
dem numero:Q, ſic.Quia vt dicit Ja-

cobus in canonica. Qui offendit in vno factus eſt oim reus. Contra. Quia peccatum non ineſt alicui niſi per actum peccantis. ſed ille actus non redit idem numero in recidiuante. igitur &c. Reſponſio ſm Scotum q peccatum actuale in ꝓpoſito poteſt ſumi. Uno modo ꝑ ipſa actuali inordinatione que dicit culpa in actu. Alio modo ꝑ obligatione ad penã que dicitur reatus ſequens ex culpa. Illa aũt obliquitas que ꝓpie nata eſt eſſe in actu non manet illo actu tranſeunte. quia priuatio non manet ſine ſubiecto. ſed remanet reatus ſeu obligatio que tollit ꝑ penitentiam. Ad ꝓpoſitũ dico q peccata dimiſſa non redeunt in recidiuante niſi vt circumſtantia aggrauãs. quia peccatum ſequens pniam habet quandam grauitatem ꝓpter ingratitudinẽ gratie penitẽtialis. Cadẽs tamẽ a ſtatu innocẽtie grauius peccat ceteris paribꝰ q̃ cadens a ſtatu penitentie. quia maius beneficium recipit a deo ille cui cõſeruauit innocentiã: q̃ ille cui conceſſit penitentiam. Sic etiã perfectior grauius cadit q̃ minus perfectus: ꝓpter maiorẽ ingratitudinẽ. Lʒ ceteris paribus citius reſurgat ꝓpter excellẽtem dei benignitatẽ merita ꝑcedentia ad hoc aliqualit acceptantem: q̃uis iſte inimicus dei non ſit diuina gratia dignus. Hoc autem bene debet allicere quemlibet ad meritorie agendum pro viribus: quia ſiue ꝑmanſurus ſiue lapſurus: eius merita non erunt in obliuione corã deo.

Contra ꝑdicta arguit. quia cui plus dimittitur: plus tenet diligere. vt patʒ per approbationem chriſti dictum ſimonis approbantis. Peccanti aũt multa dimittunt: innocenti ꝓ nihil. Reſpõdeo q dictum chriſti eſt verum de duobus quorum vni pauca dimittunt & alteri mlta: ita tamẽ q nullum aliud beneficiũ conferat q̃ remiſſio. Innocenti aũt confert maiꝰ bñficium in hoc q ꝑſeruatur ab illis in quibus cadere potuiſſet. Ut enĩ dicit Aug. Nullus eſt qui aliqua cõmittat quin alius poſſit eadem cõmittere: niſi ꝑſeruaret. Et ſic innocens plus tenet lege gratitudinis: non ratione remiſſionis: ſed ratiõe preſeruationis. Hec Scotus.

Actuale pctm capitur dupl'r

Hic oritur dubium an oporteat in ſpeciali confiteri peccata ꝑcedentia tanq̃ circũſtantias aggrauãtes. Reſpõdet Scotus q licʒ hoc ſit licitum: non tamen videtur neceſſariũ. quia inq̃ntum aggrauãt poſſunt ſufficienter exꝑmi abſq; expꝛeſſione in ſpeciali. vtpote dicẽdo: de magnis et multis peccatis al's penitui & credo deum mihi remiſiſſe: et eo fui magis ingratus nunc in peccando. Ad argu. in oppoſitum dico q autoritas Jacobi eſt intelligenda q̃ntum ad pene durationem & auerſionẽ a fine vltimo. Cõtra hoc arguitur et videt q mala redeant in recidiuãte etiam q̃ntum ad punitionẽ & intenſionem pene: cum bona mortificata reuiuiſcant in reſurgente q̃ntum ad ꝑmiationẽ. Rñ q non eſt ſimile. quia et ſupabundanti miſericordia deus punit citra condignum. et ꝑmiat vltra cõdignũ. et ideo bona ſemꝑ viuunt in eiꝰ acceptione. mala aũt totaliter extinguunt. Et hoc patet quomõ peccata deo diſpliceant: cũ ſemꝑ preſto ſit illa deſtruere: vt dicit Auguſtinus. Per hoc etiam apparet ineffabilis dei miſcdia.

Diſtinctio vigeſimatertia.

N diſtinctione viceſimatertia agit de ſacramento vnctionis extreme. q. ſ. §. j.

De vnctione extrẽa

Ubi ſciẽdum q vnctio extrema eſt ſignũ efficax plenarie remiſſionis venialium a quibus expedit receſſurum ab hac vita finaliter abſolui. quia eſſent impedimentum glorie conſequẽde: et poſſunt eſſe nõ remiſſa vſq; ad exitum. quia peccator q̃ſi continue peccat talibus peccatis. Hoc probatur per illud Jacobi q̃nto. Infirmatur quis in vobis inducat preſbyteros et orent ſuꝑ eum: etſi in peccatis eſt remittuntur ei. Hoc non intelligitur de peccatis mortalibus: quia illa nõ remittuntur niſi in baptiſmo vel penitẽtia. ergo intelligit de venialibus. Eſt autem vnctio exterior ſignum vnctionis interioris curatiue. Non eſt autem danda niſi illi homi cui imminet probabiliter exitus de ſtatu viatoris ad terminum. non

quidē ex ꝑiculo extrinſeco violentie puta
armorum vel ſūmerſionis: ſed ex infirmi
tate. vt patet ex autoritate allegata. Nec
eſt danda niſi vere penitentibus: quia nul/
lus eſt capax iſtius ſacramenti digne niſi
exiſtens in gr̄a. Iſtud eni̅ ſacramētū non
eſt primū remediū ad adquirendū ꝑmā
gratiā q2 ad hoc ſunt tm̄ baptiſmus ⁊ pe
nitētia. ⁊ ꝑ h̄ excludūtur nō vtentes rōne
puta paruuli ⁊ qui nō habent materiam
penitētie ſicut ꝑfecte innocētes ⁊ furioſi
⁊ amētes niſi ꝑ voluntatē precedentē pre
ſumant illō velle. Datur aūt in organis
potentiarū per quoꝝ actus peccatur fre/
quenter venialiter. vt in organis quinq̄
ſenſuum: ⁊ potētie motiue ⁊ generatiue.
Quantū ad viſum datur in duobus ocu/
lis. q̄tū ad auditū in duabus auribus. q̄tū
ad olfatū in naribus: q̄rtum ad tactū in du
abus manibus: ſicut aūt geminātur orga/
na: ſic geminanꝰ vnctiones. In ore vero
fit vnctio nō ſolum ꝓpter peccata que cō
mittunꝰ per guſtū: ſed etiā per loquelam
In lūbis in quibus viget luxuria ſm Gre
gorū. fit inunctio rōne potētie generati/
ue ⁊ in duobus pedibus rōne potētie moti/
ue ꝓgreſſiue. Materia huius ſacramēti
eſt oleum ꝑ ep̄m ꝯſecratū ꝑ qō ſignificaꝰ
puritas ꝯſcientie que ſufficit in eo qui ha
bet exire de via ad terminum. Nec fit ei
balſami cōmixtio ſicut i materia ꝯfirma/
tionis: q2 ꝯfirmatio eſt ad ꝯfeſſionē fidei
ad quā reqͥꝛꝰ nō ſolū puritas ꝯſciētie ſ3
etiā odor fame ꝑ balſamū ſignificatꝰ. Mi
niſter huius ſacramēti eſt ſolus ſacerdos
vt ꝑ3 ꝑ autoritatē iacobi allegatā. For/
ma aūt eſt iſta. Per iſtaꝫ ſanctā vnctionē
⁊ ſuam ꝑiſſimā miſericordiā parcat tibi
dn̄s quicqͥd namū: lingue: tactus vel hu/
iuſmodi vicio deliquiſti. Inſtitutio huiꝰ
ſacramēti fuit a chriſto facta. Unde i euan
gelio habeꝰ q̄ ap̄li vngebant oleo infir/
mos: ⁊ a Iacobo ꝓmulgata. Hec ſcotꝰ.
Eſt aūt iterabile hoc ſacramentū: cū mor
bus ꝓpter quē eſt poſſit pluries reuerti:
nulluq̄ effectū indelebilē imp̄mat i infir
mo. Fit etiam per ip̄m ſi digne ſumatur
alleuiatio corporalis infirmitatis vt ꝑ3
ex autoritate iacobi. ⁊ hoc vt dicit Lyra.
ſi expediat ſaluti infirmi. Et notandū q̄
ſi oleum non ꝯſecratum apponatur con/
ſecrato: totum efficitur conſecratū. extra
de ꝯſecratione eccleſie. Quod in dubijs.
Et idem dicendum de aqua benedicta
ſm Tho. in quarto. Qō videtur habere
veritatem ſi illud qō apponitur non ſit
tante quantitatis quante erat illud cui
apponitur.

Irca diſti/ Diſtin.
ctionē. xxiiij. Quero vtrum xxiiij.
tantū ſint ſeptem ordines q̄ſtio. j.
ſm q̄ ordo vel ordinatio poniꝰ ſacramē/
tum: q̄ non. quia in primitiua eccleſia nō
exprimunꝰ fuiſſe niſi duo ordines. ſ. ſa/
cerdotium ⁊ diaconatus. vt ꝑ3 in actibus
apoſtolorū. Preterea. Dionyſius de
angelica hierarchia ponit tātū tres ordi
nes ſc3 epiſcopatū. ſacerdotiū: ⁊ diacona
tum. Iſidorus etiā in lib. ethymologi
arū ponit epiſcopatū eſſe ordinem: ⁊ po
nitur. xxj. diſtin. Cleros. Preterea. Pri/
ma tonſura videtur eſſe ſacramentū: q2
eſt ſignū ſacre rei: ⁊ illam habentes gau/
dent priuilegio clericali. Oppoſitū ma
giſter in littera. Reſponſio ſm magiſtrū
ſunt tm̄ ſeptem ordines. Cum quo con/ Rn̄ſio.
cordant Thom. Bonauē. ⁊ Rich. Ad §. j.
cuius euidentiā ſciendū vt dicit Scotus
q̄ ordo ſm Auguſtinū. xix. de ciuitate dei
eſt pariū diſpariūq̄ vniculq̄ ſua loca tri
bues congrua diſpoſitio. ⁊ ſic debita diſ/
poſitio ꝑſonarū in qualibet politia dica/
tur ordo: a quo ipa dicaꝰ ordinata. Alio
modo gradus preeminens in tali politia
dicitur ordo ⁊ ſic in politia eccleſie gradꝰ
eminens diſponens ad aliquē actum ad
ꝯſecrationē vel diſpenſationē euchariſtie
pertinentē dicaꝰ ordo. Ad ꝯſecrationē
eni̅ euchariſtie qui eſt actus nobiliſſimꝰ
in eccleſia ꝑtinet ſacerdotiū qui eſt primꝰ
gradus. Ad diſpenſationē vero eius ſal
tem ſanguinis: diſponit diaconius qui
eſt ſecūdus gradus. Tertius vero diſpo
nens ad materiā euchariſtie cōſecrande:
eſt ſubdiaconatus: ⁊ dicuntur iſti tres ſa
cri ordines: quia imediate diſponunt ad
aliquem actū circa euchariſtiam vel ma
teriam eius exhibendū. Alij autem quas

tuo: gradus diſponūt ad aliquos actus
remote ſe habētes ad eucharıſtiā. Acho-
lytus enim actus eſt cereos accendere diſ
ponit populum circa eucharıſtiā ꝗrum
ad feruorez affectus. Lector autem ꝗtū
ad cognitionem intellectus. Hoſtiarius
vero ⁊ exorciſta diſponunt remouēdo im
pedimentū. Oſtiarius enim arcet homi-
nes indignos exorciſta autem demones
Ex predictis patet ꝙ legere euangelium
qd̄ pertinet diacono: ⁊ epiſtolam qd̄ per-
tinet ſubdiacono ſunt actus eorū minus
perfecti ⁊ remoti: quia non ſunt ita ime-
diate circa eucharıſtiam ſicut actus eorū
proprij. Circa predicta notandum ꝙ
licet diſpenſatio ſanguinis chriſti in cali-
ce exiſtentis pertineat ad diaconum ſicut
adhuc obſeruatur in quibuſdaʒ eccleſijs
vbi diaconus diſpenſat ſanguinē mini-
ſtris: non debet diſpenſare corpus chri-
ſti niſi in caſu neceſſitatis: cum non habe
at manus ꝯſecratas ad ipm̄ tangenduʒ
vt dicunt Tho. ⁊ Rodonen̄. Innitētes
autem dictis Dioniſij ⁊ Iſidori allegā-
tis ⁊ canoniſte dicunt epiſcopatū eſſe pro
prie ordinem: ⁊ ſm hoc ſumitur ratio or-
dinis magis ample ſcʒ pro gradu diſpo
nente ad aliquē actum ſacramentalē exe-
quendū: cuiuſmodi eſt confirmare vel or
dines conferre qui ſunt actus ꝓprij ep̄o.
Et ſm hoc exponitur illud qd̄ habet ex-
tra de ꝯſecratione eccleſie. Aqua. ꝙ licet
epiſcopus poſſit cōmittere ea que ſunt iu
riſdictiōis clericis inferioris gradus: nō
tamen ea que ſunt ordinis epiſcopalis.
Dicit inſuper ſcotus ꝙ ordo nō eſt ſacra
mentū proprie accipiendo ordinem pro
gradu eminēti. cum talis gradus ſit ſpiri
tualis: ſacramentū autem eſt ſignū ſenſi-
bile. ſed ordo eſt ſacramentū accipiēdo or
dinem pro ordinatione ſeu inſtitutione in
gradu eccleſie que fit a miniſtro idoneo
certa verba proferente cum aliquo ſigno
viſibili miniſteriū illius ordinis repreſen
tante. ⁊ eſt ſignum efficax gratie preminē
tis q̄ ordinatꝰ digne aliqd̄ miniſteriū exe
quatur. Miniſter vero idoneus eſt ſolus
epiſcopus in ſacris ordinibus conſtitu-
tus. In alijs autem non ſacris aliquan-
do ex cōmiſſione aliqui priuilegiati, vt ab
bates. Forma autem habetur in libris
epiſcopalibus. In ſacerdotio tamen vi-
detur probabile ꝙ ſint due forme partia
les in quarum altera confertur poteſtas
conficiendi eucharıſtiā: in reliqua pote-
ſtas abſoluendi penitentem. Et iſtis con
iungūtur due materie hoc eſt duo ſigna
viſibilia. Prime forme coniungitur tradi
tio calicis ⁊ patene cum hoſtijs. cum ſcʒ
dicitur. Accipe poteſtatez celebrandi ⁊c.
Secūde forme impoſitio manus epiſco-
pi ſuper caput Accipe ſpiritūſanctū ⁊c.
vt ſic epiſcopus concordanter agat ſūmo
epiſcopo chriſto qui prius contulit apo-
ſtolis poteſtatem conficiendi ꝗ̄ abſoluē-
di. Eſt autem ſacramentū ordinis vnum
vnitate generis ꝓpinqui: ſicut temperan-
tia dicitur vna virtus habens tamē ſub
ſe plures ſpecies. ſic in propoſito. Vn̄
in varijs ordinationibꝰ imprimūtur va-
rij characteres ⁊ probabilius ꝙ alterius
ſpeciei ſicut apparet ex actibꝰ ad quos iſti
gradus diſponunt. qui gradus vel ſunt
characteres vel habent ꝓprios characte
res neceſſario correſpondētes. Eſt etiam
alia vnitas inter ordines ⁊ ordinationes
ſcʒ vnitas ordinis. Congruū eniʒ eſt pri
us recipere ordinem inferiorem ꝗ̄ ſuperi
orem. Nec tamen iſte ordo eſt ſimpliciter
neceſſarius: quia in collatione ſuperioris
ordinis fit aliquid: licʒ inferior ordo non
fuerit collatus. ſicut apparet extra de cle-
rico per ſaltum promoto. Ubi habetur
ꝙ non eſt iterandum qd̄ factum eſt ſʒ qd̄
fuit pretermiſſum caute ſupplendū. Qui
tamen per ſaltum promouetur non tan-
tū peccat: ſed etiam executionē illius ordi
nis de iure nō habet. vt dicit Rich. Un
de ſi talis ſcienter per ſaltum promotus
in ordine ſuſcepto miniſtrauerit: nō niſi ꝑ
papam ſecū poterit diſpēſari ſi aūt nō mi
niſtrauerit: poterit diſpēſari ꝑ ep̄m vt di
cit Hoſtiē. Baptiſmū aūt recipe eſt ſim-
pliciter neceſſariū: qui eſt ianua ſacramē-
torū. Unde nō baptizatus nullū ordinē
recipe valet: quare ſi ꝓmoueat̄ in ſacerdo
tem vel epiſcopū. nō conficit nec abſoluit
nec ordinat. tamē pie credendū eſt ꝙ ꝗ̄-
tum ad vltimos effectus ſacramentoruʒ
ſūmus ſacerdos ſuppleret defectū ⁊ ꝙ nō

gmitteret hec ita latere: quia periculum eccleſie iminere poſſet vt dicit Thomas.

Ad primũ argumẽtũ dico ꝙ i primitiua eccl'ia erant pauci credẽtes: ⁊ ideo pauci miniſtri ſufficiebãt. Poſt autem multiplicata eſt fides ⁊ etiã cõcomitabat deuotio ad cõicandũ quotidie: ⁊ ideo tũc fuit neceſſitas habendi miniſtros ad ſingula miniſteria ad euchariſtiã pertinentia: nec tñ tunc ſunt de nouo inſtituti illi ordines ſed prius fuerant a dño inſtituti. vt dicit magiſter in lra: ⁊ in quibuſdã gradibus in lege moyſaica pfigurati. Nunc autem qꝛ fideles vix ſemel in anno cõmunicant: non oportet eſſe tot miniſtros: ⁊ pter hoc quattuor ordines minores ſimul conferuntur ita ꝙ nullus eſt deputatus ad miniſtrandum in gradu ordinis inferioris quaſi ille ſit ſibi prius ⁊ aliꝰ alij. Ad aliud. Iſidorus. xxj. diſt. patet ex dictis. Numerat autẽ ibi Iſidorus pſalmiſtatũ inter ordines nõ ꝙ ſit ordo pprie. Pſalmiſta enĩ eſt idẽ ꝙ cantor. xciij. diſt. Pſalmiſta. ſed quia eſt officiũ ordini lectorum annexum. quia enĩ pſalmi cũ cantu pronũciantur: ideo lector cuius eſt vetus teſtamentũ legere vel nunciare: dicitur pſalmiſta ⁊ cantor. Ad aliud dicit ſcotus ⁊ doctores theologi cõmuniter ꝙ tõſura non eſt ordo. vnde nõ numeratur inter ordines. lxxvij. diſt. Illud. nec. xciij. diſt. vij Subdiacono. Et cũ dicitur ꝙ eſt ſignũ ſacre rei: dico ꝙ nõ eſt ſignũ efficax rei ſacrantis. i. gratie eo modo ꝙ dicitur ſacramentũ eſſe ſignum efficax gratie. Dicitur aũt ſignũ ſacre rei: quia ipa tonſura in ſũmitate capitis ad inſtar corone facta. deſignat talem applicari cultui diuino: cui ſeruire regnare eſt. Raſura vero capilloꝝ in capite: ſignat reſecationem terrenoꝝ a mente. Sũmitas enĩ capitis ſignat eminentiã mentis que terrenis reſecatis debet celeſtibus intendere. Quod additur de priuilegio clericali nõ mouet: quia laici cõuerſi in religione gaudent priuilegio clericali: ⁊ potuiſſet legiſlator illud priuilegiũ dediſſe pncipi vel alteri laico. Tonſura igit nõ eſt ordo: accipiẽdo pprie ordinem pro ſacramento ordinis: ſed bene poſſet dici ordo large pro ſacramentali: qꝛ eſt diſpoſitio ad ordines ſicut catheciſmus ad baptiſmũ. ſeu qꝛ eſt deputatio ad diuinũ cultũ. ⁊ ſic dicit ordo clericalis conferri in collatiõe tonſure. extra de etatte ⁊ qualitate. Cũ contingat. Circa pdicta notandũ vt dicit Rich. ꝙ non eſt dignus exequi ordinis actus qui nõ habet gratiã gratũ facientem. ſicut enĩ nõ eſt dignus miniſtrare regi terreno ille qui eſt eius inimicus: ſic nõ eſt idoneꝰ miniſtrare regi eterno ille qui eſt eius inimicꝰ. vñ talis ſe ingerẽs diuino miniſterio preter neceſſitatis articulũ: nõ placat deũ ſed offendit. Tho. vero dicit ꝙ in mortali peccato exiſtẽs quotiẽs actũ alicuiꝰ ordinis facit: totiens mortaliter peccat. vt qui tangit res ſacras quaſi ſuo officio vtens. ſecus aũt ſi aliqua neceſſitate ſacramẽtũ cõtingeret vel exequeret in illo caſu in quo etiã laicis liceret: puta ſi baptizaret in articulo neceſſitatis: vel ſi corpꝰ chr̃i de terra colligeret. Hec tho. Ubi notandũ ꝙ actus ordinis hic dicunt qui nõ cõpetũt alicui niſi rõne ordinis quẽ habet ⁊ non poſſunt debite fieri a nõ ordinatis. ſicut conficere corpus chr̃i cõpetit ſoli ſacerdoti ⁊ ſic de alijs. Indui aũt veſtimẽtis ſacerdotalibꝰ nõ eſt actus ordinis: cũ laici poſſint hec veſtimẽta iduere ſine pctõ. Notandũ inſup ꝙ habens aliqđ officiũ qđ ſine pctõ mortali exerceri nõ valet potius debet eidẽ reſignare q̃ȝ illud mortalr peccando exercere. vt ibidẽ dicit. Item ſciẽdũ ſm magiſtrũ in lra ꝙ corporaliũ ablutio ad ſubdiaconos ptinet: qui ſic noiant quia ſubiacent preceptis ⁊ officijs leuitarũ in humilitate dño ſeruiendo. De hoc dicitur de cõſe. diſt. j. Nemo. ꝙ diaconi cũ humilibꝰ miniſtris debent lauare pallas altaris. Item notandũ ꝙ bis ſuſcipiens ordinẽ priuat eius executiõe. j. q. vij. Saluberrimũ. ⁊ vix cum eo diſpenſatur.

Utrũ contactus inſtrumẽti ab eo qui ordinat ſit de neceſſitate ſacramẽti: Rñdet tho. ꝙ dicũt aliq ꝙ nõ. Quia ei poteſtas ordinis accipit a miniſtro non a materia ideo porrectio materie magis eſt de eſſentia ſacramẽti q̃ȝ tactus: tamen ipa verba forme videntur oſtendere ꝙ tactus materie ſit de eſſentia ſacramenti: quia dicitur §.iij

accipe hoc vel illud. Cui videtur concor-
dare Rich. dicẽs ꝙ i ſuſceptione illius ex
terioris ſigni character in quolibet ordi-
ne imprimiť: in quo principalis poteſtas
quã ordo iſte reſpiciat expreſſius ſignifica
tur. De quo vide in Aſtexa. lib. vj. titulo
iiij. de collatione ordinũ.

De clericis ſunt ali

q̄ſtio.ij. §.j. qua vidẽda. Et primo vtrum
clerici teneanť dicere horas ca-
nonicas? Rñdeo ſm Rob. ꝙ clerici in ſa
cris ꝯſtituti ad hoc tenenť ex officio. Ec-
cleſia em̃ ordinãdo ipſos intẽdit eos ad h̃
miniſteriũ obligari. Infra aũt ſacros or-
dines ad hoc tenenť beneficiati nõ ex offi
cio ſed ex beneficio. ⁊ intelligũtur predi-
cta de ꝑfecte adultis ⁊ mortaliter peccãt
omittẽtes eas niſi rõne infirmitatis vel
alterius cauſe legitime impediẽtis. puta
ꝓpter libri carentiaȝ vel obliuionem. Ca-
rens tamen libro recompenſare debȝ per
pſalmos vel orationem dñicam. nec excu
ſat ſtudij occupatio vel viatio. De atten-
tione autem in horis habenda. nota ea
que dicta ſunt diſt. xv. de oratione. Con
cordant Bonauen. ⁊ Innocẽtius. extra
de cele. miſſe. Dolentes. ſm autem Hen
ricum occupatio ſtudij excuſaret ſi ex illo
occurreretur mortali ſcandalo qđ nõ po-
tuit preuideri rationabili coniectura: qr
ad hoc tenetur quis ex diuino precepto:
qđ eſt maius precepto eccleſie. Utrũ
§.ij. liceat de ſero dicere matutinas. Rñdeo
ſm Thomã in quolibeto ꝙ in hoc conſi
deranda eſt intentio eius qui ꝑuenit tem
pus. Si enim vt quietius ſomno vacet
nõ eſt abſqȝ peccato. Si vero facit ꝓpter
neceſſitatẽ honeſtarum occupationũ: lici
te põt dicere matutinas de ſero: ⁊ in alijs
horis tempus preuenire ſicut etiam hoc
in ſolẽnibus eccleſijs quandoqȝ fieri ſo-
let. ⁊ hoc modo conſulitur pſbytero dice
re de mane omnes horas vſqȝ ad veſpe-
ras incluſiue. extra de cele. miſ. ca. j. De-
bet autem dici matutinũ ſm Henricũ de
gandauo de nocte: maxime in hyeme vel
ſaltem de mane cũ prima: vbi non viget
neceſſitas vel cauſa rõnabilis. Et notan
dũ nõ eſſe ſimpliciter neceſſariũ obſerua-
re tẽporis limitationẽ in horis canonicis
ꝯſoluẽdis cũ nõ obſeruetur cõmuniter in
eccleſijs collegiatis ſiue regulariũ ſiue ſe-
culariũ perſonarũ. Ad cuius euidentiam
habendã: ſciendũ ꝙ ſm phos dies artifi
cialis incipit i ſolis ortu ⁊ terminať in oc-
caſu licet vulgus aliter ſumat. In equi-
noctio itaqȝ quãdo dies adequať nocti:
initium diei eſt circa ſextam horam. quia
circa illam eſt ortus ſolis. Prima igitur
hora diei ſiue eius terminus eſt hora ſe-
ptima. Secũda vero: hora octaua. Ter-
tia ꝟo: hora. ix. ⁊ ſic ꝓcedendo ſexta hora
in qua dñs crucifixus eſt erit hora duo-
decima id eſt eius finis. Nona vero ho-
ra: tertia poſt meridiẽ. Undecima autẽ
hora: quinta poſt meridiẽ. Unde dicitur
Math. xx. ꝙ illi qui vndecima hora ve-
nerant vna hora fecerũt. quia tunc nõ re-
ſtat niſi vna hora vſqȝ ad ſolis occaſum.
Experiẽtia autẽ docet eccleſiam nõ ſem-
per obſeruare hmõi tempora in ꝯſolutio
ne diuini officij. Quid ſi aliqđ de diui §.iij.
no officio ꝑtermittatur? Rñdet Henri-
cus in quol. ꝙ is qui in choro cantat vel
legit cum alijs ſi non dicat verſiculuȝ vel
aliquod talium nõ tenetur repetere: vel ſi
ex legitima cauſa nõ interſit fini vel ꝑnci-
pio horarũ. ⁊ hoc ꝓpter vinculum chari-
tatis rõne cuius id qđ ab alijs fit qui ſũt
vnum corpus cum eo ab eo reputatur fa
ctũ. ſicut cuȝ vnus chorus dicat vnũ ver
ſum ⁊ alius aliũ: reputať quilibet totum
dixiſſe. Secus ſi chorus in ꝑncipio mul
tum ꝓceſſit vel multũ deficeret. Tũc
em̃ teneť ſupplere vel incipe. Hec henric⁹
Idem etiam dicať a quibuſdã de illo q
dicẽdo officiũ in choro cũ alijs ex aliqua
neceſſitate intermiſit pſalmũ vel lectionẽ
aut hmõi ⁊ non põt omiſſũ ſupplere niſi
ſubtrahẽdo vocẽ ab adiutorio chori me-
lius eſt em̃ ꝑtranſire: qȝ officiũ minuere.
Cuius eccleſie officiũ dicet prebenda- §.iiij.
tus in duab eccleſijs? Rñdeo ſm tho. in
quol. cũ erit ꝑſens in aliqua earum dicet
officiũ eiuſdẽ. cũ vero abſens cõueniens
eſt vt dicat officiũ illius qui habȝ maiorẽ
dignitatẽ. Si vero in vtraqȝ eccłia ſit eq̃
lis dignitas: poteſt eligere qđ voluerit.
Clerici ⁊ religioſi cõmorãtes cũ cardina-

libus:archiepiſ:aut epis poſſunt ſe co-
aptare illis in diuinis officijs.extra ð ce-
le.miſ.Dignum.in clemētinis. Pnia de
omiſſis horis ē arbitraria vt dicit Bar-
tholina. ſicut alie de q̄b⁹ dictū eſt in fine
diſtinctiōis.xvj. Notandū ꝙ clerici in
§.v. ſacris ordinib⁹ ꝯſtituti: vł bñficiū hñtes
et religioſi non debent q̄ſtiōib⁹ q̄ mouen
tur in iudicio ſeculari intēdere ſeu in pla-
citis ſecularib⁹ deputare niſi pro defen-
ſione miſerabiliū pſonaꝝ: vel niſi ſuā vel
ſuoꝝ iniuriā pſeq̄nť.nec pcuratores rerū
ſeculariū eſſe. Nō debent etiam negocia-
tioni vel mercibus vacare: emēdo ſcʒ ad
carius vendendum.extra. ne clerici.ca.j.
Hoc eñ ſpecialr ſub interminatiōe ana
thematis inhibeť.c.ti. Secūdū. Poſſūt
tñ vilius emere ⁊ carius vēdere: vt dicit
Hoſtien̄.dūmodo hoc nō faciāt ex ꝓpo
ſito.puta ſi in fine anni ſupſit aliq̄d d em
ptis pro puiſione domus. Poſſunt etiaʒ
de honeſto artificio ſibi victum querere.
xcj.diſt. Clericus victū. Itē poſſunt cō-
ducere poſſeſſiones excolēdas ad ſuſten
tationē ſuam ⁊ ſuoꝝ: et aīalia locare. ſm
Ray. Poſſunt etiā ſm Roð.aliquaʒ rē
emere vt eam melioratā vendent carius
vt pullū equinū ad nutriendū. Non de-
bent etiā in taberna miniſtrare nec come
dere aut bibere: niſi cauſa neceſſitatis in
pegrinatione.xliiij.di. Non oportet. Nō
debent etiam clerici carnificū ſeu macel-
larioꝝ aut tabernarioꝝ officiuʒ publice ⁊
pſonaliter exercere.extra de vi.⁊ ho. Di-
oceſanus.li.vj. Non debent etiam cleri-
ci cū mulierib⁹ cohabitare: antiq̄s ⁊ nō ſuſpe
ctis exceptis. diſt.xxxij. Interdicit. Dicit
aūt libro Catholicō ꝙ interdicere eſt ite-
rū dicere ſeu annunciare. Excipiunť etiā
ibi mater: ſoror ⁊ amita et conſanguinee
infra ſecundū gradū. di.lxxxj. Cū oībus.
Et ratio eſt. quia in iſtis naturale fedus
nihil permittit ſeui criminis ſuſpicari. ex.
de cohabi.cle. A nobis. Item clerici mi-
mis: ioculatorib⁹: hiſtrionib⁹ non inten-
dant: ad aleas ⁊ taxillos non ludant: nec
hmōi ludis interſint.extra de vita ⁊ ho-
neſtate clericoꝝ. Clerici. Iteʒ clerici vinū
ſibi temperent: nec q̄ſpiā ad bibendū in-
citeť: cum ebrietas mentis inducat exiliū
et libidinis ꝓuocet incentiuū. Unde ille
abuſus eſt penitus abolendus ꝙ in qui-
buſdam partib⁹ ſe ad potus eq̄les obli-
gant potatores.e.ti. A crapula.

Tꝫ clerici vel epi q.iij. §.j.
mortaliter peccent ſi nō largi-
anť paupib⁹ bona eccłie: Re-
ſpondeo ſm Tho. ꝙ aliter dicēdū eſt de
bonis ꝓprijs: aliter de bonis eccleſiaſticis
Nam bonoꝝ ꝓprioꝝ ſunt dñi: puta que
habent ex ſucceſſiōe vł donatiōe: vel que
ſibi p ſcripturā: doctrinā: vel artificiū q̄-
ſierūt. ideo poſſunt ea vel ſibi retinere vel
alijs p libito elargiri. In q̄ tamē pñt pec
care ſibi imoderate retinēdo vel cōferen-
do: ⁊ alijs nō ſubueniēdo ſm ꝙ charitas
exigit. nō tñ teneñť reſtituere. Bonorum
ꝟo eccleſie ſunt diſpēſatores: q̄ ſcʒ ex red-
ditibus eccleſie vel oblationib⁹ fidelium
ꝓueniūt. Sunt aūt expēdenda nō tm̄ in
vſus paupeꝝ: ſed etiā ad cultū dei ſeu ec-
cleſiaſtice fabrice: et neceſſitatē miniſtroꝝ
eccleſie: vt dicit.xij.q.ij. Si ergo ſint di-
ſtincta que debent in vſum epī cedere ab
alijs: et aliq̄d ſibi retinuerit de alijs: con-
tra fidem diſpenſationis agit ⁊ mortalit̄
peccat: et ad reſtitutionē teneť. De depu
tatis ꝟo ſpecialiter vſui ſuo idē videť di
cendū quod de ꝓprijs bonis dictum eſt.
etſi de his velit ſibi aliquid ſubtrahere ⁊
cōſanguineis vel alijs dare: non peccat:
ſi fiat moderate. i. vt nō indigeant: nō vt
ditiores fiant: vt dicit Ambroſius li. de
officijs. Si ꝟo nō ſit diſcreta diſtributio
eoꝝ: cu⁹ fidei cōmittiť. etſi in modico defi
ciat vel ſupabundet: poteſt hoc fieri abſ-
qꝫ bone fidei detrimento. quia non po-
teſt homo in talib⁹ punctualiter accipe il
lud quod fieri oportet. Si ꝟo ſit mult⁹
exceſſus: bone fidei videť repugnare: ideo
mortaliter peccat. Hec ſanct⁹ Thomas
Et idem eſt iudiciū de bonis alioꝝ cleri-
coꝝ: vt ponit idem Thomas in quodaʒ
q̄dlibeto. Rodo. autem dicit ꝙ peccant ſi
dant conſanguineis vltra ſtatum cōdici-
onis eoꝝ. Sed contra p̄dicta arguiť:
quia vt ait Hieronymus ad Damaſuʒ
papā: clerici qui bonis parentū ſuſtentari
poſſunt: ſi q̄d paupeꝝ eſt accipiūt: ſacrile

glum incurrunt. Rñdet Thomas ꝙ nõ
omnia bona eccleſiarũ ſunt pauperibus
largienda: niſi forte in neceſſitatis articu-
lo in quo etiam pro redẽptione captiuoꝝ
⁊ alijs neceſſitatibꝫ pauperũ vaſa cultui
diuino dicata diſtrahunt. vt Ambroſiꝰ
dicit. Et in tali neceſſitate peccaret cleric⁹
ſi vellet de rebus eccleſie viuere: dũmo-
do haberet patrimonialia bona de quibꝫ
viuere poſſet. Siquis aũt neceſſitate nõ
iminẽte de his que ſupfluunt ex ꝓuenti-
bus eccl'ie emat poſſeſſiones: vel in the-
ſauro reponat in futurũ vtilitati eccleſie ⁊
pauperũ neceſſitatibꝫ: laudabiliter facit.
Si vero neceſſitas immineat pauperibus
erogãdi: ſupflua cura eſt ⁊ inordinata vt
aliquis in futurũ ꝯſeruet. qꝺ dñs ꝓhibꝫ
Matth. vj. dicens. Nolite ſolliciti eſſe in
craſtinũ. Notandũ vt dicit Raym. ꝙ cle
rici qui bona eccleſie ꝯferunt hiſtrionibꝫ
⁊ meretricibꝫ peccant: nõ tantũ qꝛ bona
eccleſie ſeu pauperũ indebite expendunt:
ſed etiam quia indignis ⁊ turpibꝫ ꝯferũt
Nota. lxxxvj. diſt. Donare. Fornicarie autem ⁊
hmõi turpes perſone tenentur reſtituere
res eccleſie: niſi forte fuerit eis datuꝫ cau
ſa elemoſyne cum eſſent in ſũma neceſſita
te. Diuites etiam vel potentes tenentur
reſtituere ea que receperunt per fraudes:
minas vel indebitam importunitatẽ: vel
alias ſine iuſta cauſa. Clericus tñ qui de
dit vt redimeret ſuã vexationẽ a qua non
poterat aliter liberari: excuſatur. Extra
de ſimonia. Dilectus filius. Si vero bo
na eccleſie dentur aliquibꝫ ꝓpter aliquam
honeſtam cauſam: non tenentur reſtitue
re. puta qꝛ impenderãt eccl'ie aliqꝺ ſerui-
tium eam defendẽdo vel ſibi dando de
rebus ꝓprijs vel hmõi. Talibꝫ eñ tenet
eccl'ia recõpẽſare vicem. xij. q. ij. Quicũqꝫ
ſuffragio. ⁊ ca. Eccleſiaſticis. Debet aũt
fieri reſtitutio rei eccl'ie ei qui dedit ſi nõ
turpiter dederit: ſꝫ timore vl' hmõi. alias
reſtituenda eſt ſucceſſori eius vel in vtili-
tatem eccl'ie ꝯuerti vel ſi penitẽtiario vide
bitur expedire. eiuſdẽ loci pauperibꝫ lar
giri. ſm Raym. ar. xvij. q. iiij. Siquis in
atrio. Qꝺ autẽ recipit mulier fornicaria
a clerico de rebꝫ ꝓprijs: ñ tenet reſtituere.
vt dicit Rodoñ. De hac materia Aſtexa
nus libro primo titulo. xxxiij.

Trũ omniũ epoꝝ qõ. liij.

V ſit aliquis in eccleſia ſuperior:
ꝙ nõ. Arguitur. qꝛ epiſcopi ſũt
ſucceſſores apoſtoloꝝ. ſꝫ inter apl'os nul-
lus fuit ſup alios: quia omnes ſuam po-
teſtatem imediate a chr̃o acceperũt. ergo
nullus eſt epiſcopꝰ omnibꝫ alijs ſupior.
Contra. ix. q. iij. Conqueſtus. Sola
rhomana eccl'ia ſua autoritate valet iudi
care de omnibꝫ: de ea nulli iudicare ꝑmit §. j.
titur. Rñdeo ꝙ omniũ epoꝝ eſt aliqs
in eccleſia ſupior qui ſub chr̃o totius ec-
cleſie caput eſt. ſcꝫ eps rhomanus: vt ſic
conformet eccleſia militans ſuo exempla
ri in celo. Unde Bern. iiij. li. de ꝯſidera- De ptã
tione. Sicut ſeraphin ac cherubin ac cete te pape.
ri ordinantur ſub vno capite deo: ita hic
ſub vno ſũmo pontifice primates vel pa
triarche archiepĩ preſbyteri abbates ⁊ re
liqui in hunc modũ. Hic aũt vt habetur
xxj. diſt. Quãuis. euangelica voce dñi ⁊
ſaluatoris noſtri ieſu chr̃i primatũ obti-
nuit nõ a ꝯſilijs: dicente dño: Tu es pe-
trus ⁊c̃. Non a ꝯſilijs ſupple ꝓncipaliter.
A chr̃o eñ principaliter autoritatem ac-
cepit: a ꝯſilijs vero nõ niſi ſecũdario. Unñ
nõ poteſt ab aliquo iudicari in terris. nec
etiam ab vniuerſali ꝯſilio: vt fuit deter-
minatũ autoritate vniuerſalis ꝯſilij per
papam ſimachũ congregati. diſt. xvij. §.
Huic etiam. Unde ꝯciliũ numeroſum
epiſcopoꝝ noluit iudicare marcellũ papã
diſt. xxj. Nunc autem. Ubi etiam ſuper
hoc allegatur quoddã aliud ꝯciliũ. Hoc
aũt eſt verum niſi ſit hereticus. xl. diſtin.
Si papa. vel niſi ſe ſummittat. ij. q. vij.
Nos. Quia etiam nõ habet ſupiorem
niſi deũ: ab ipſo non eſt appellandũ. ix. q.
iij. Ipſi ſunt canones. Ab ipſo tñ male in
formato ad eundem bene informanduꝫ
appellare licet. vt dicit Aluarus articulo
xv. prime partis de planctu eccleſie. Ubi
etiam aperte dñs vel eius apoſtoli ⁊ eos
ſequẽtes ſancti patres ſententialiter ali-
quid diffinierunt: ibi non nouam legem
rhomanus pontifex dare: ſed potius qꝺ
predicatũ eſt vſqꝫ ad animã ⁊ ſanguineꝫ
confirmare debet. Si eñ qꝺ docuerunt

apoſtoli ⁊ ꝓphete deſtruere niterer: non
ſententiā dare ſed errare cōuinceret.xv.
q.j.Sunt quidā. Unde Gregori⁹ quat
tuor ꝑncipalia conſilia in quibꝫ tota fidei
norma deſcribit: amplectit: quaſi quattu
or euāgelia.xv.diſt. Sicut. Fuerunt em̄
illa ꝯſilia magne autoritatis: cū ibi fuerit
numeroſa patrū collectio. Non ſic de qui
buſdā alijs vt diſt.xvj.ptꝫ. Siquidem.
licet a ꝯſilioꝝ ſtatutis rhomana patenter
excipiat autoritas.extra de electiōe. Si
gnificaſti. In diffinitiōe tamen eoꝝ que
ad fidem pertinent: ꝯſiliū eſt ſupra papā
vt patꝫ ex predictis. De hac materia no
ta ea que ponunt in fine diſt.xvij.⁊ in ꝑn
cipio.xviij. Caſus vero pape reſeruati
ſūt q̄rūdā excōicationū abſolutiōes ⁊ q̄rū
dā irregularitatū diſpēſatiōes: de quibꝫ
dictū eſt diſt.xviij.⁊ dicet in hac diſtincti
one ⁊ in ſequenti. Ibidē etiā circa princi
piū dictum eſt de caſibus epis reſeruatis.
Poteſt aūt eps vt dicit Berñ.diſpenſa
re in omni crimine niſi ſibi prohibeatur.
extra de ſen. excōica. Nuper.vbi dicitur.
Quia tamē cōditor canonis eius abſolu
tionem ſibi ſpecialiter non retinuit: eo ipſo
cōceſſiſſe videtur facultatē alijs relaxan
§.ij. di. Quorundā quoqꝫ votoꝝ permu
tatio ad epm ꝑtinet: quorūdam vero ad
papam: vt loco ſuo videbit. Poteſt autē
ſolus papa conſilium generale celebrare.
diſt.xvij. Per totū. Solus etiam diſpen
ſat vt quis habeat plura beneficia cū cu
ra vel plures dignitates ſiue perſonatus
etiamſi curam nō habeat: cuiuſmodi ſūt
archidiaconatus: primiceriatus: decana
tus ⁊ hmōi.extra de preben. De multa.
Uocatur autē dignitas q̄ñqꝫ ꝑſonatus
vel officiū. ⁊ eſt q̄dā ꝑminētia in gradu. ⁊ h
vel rōne iuriſdictiōis: vt archidiacon⁹ ꝑ
eſt archipreſbytero. vel rōne ordinis: vt
preſbyter diacono. Diſpenſatio tñ ſuper
pluralitate beneficioꝝ ꝯceſſa: impetran
ti ꝓdeſſe nō valet ſi aliqđ ꝙꝫ tūcūqꝫ modi
cum beneficiū ſubticuit in eadē.de ꝑben.
⁊ dignitatibꝫ. Non pōt.li.vj. vbi de hac
§.iij. materia multa habent. Itēꝫ papa ele
ctum imperatorem ꝯfirmat vel caſſat. ac
principes inutiles ⁊ negligentes circa re
gimē ⁊ iuſticiā deponit.extra de electiōe.
Venerabilē.xv.q.vj. Alius. Item non
licꝫ aliquē venerari pro ſancto niſi aucto
ritate eius fuerit canonizatus.extra de re
liquijs ⁊ veneratione ſanctoꝝ.ca.j. ⁊ hoc
officiū pro eo vel p̄ces ſolēnes faciēdo.li
cet tñ porrigere p̄ces alicui defuncto quē
quis credebat bonū virū. ſm Innocēñ.
Item ꝙuis vt dicit Johes andree.
vbi papa nō habet temporalē iuriſdictio
nem nō poſſit tollere legē ciuilē cum po
teſtates ſint diſtincte: in his tñ in quibꝫ
periculū vertitur aīe poteſt illam tolle
re.naꝫ in his leges nō dedignant ſacros
canones imitari. In autentica. Ut cleri
ci. Si aūt a papa concedat beneficiū vſqꝫ
ad ſue voluntatis beneplacitū: ipo mor
tuo expirat. Si aūt vſqꝫ ad aplice ſedis
beneplacitū gratia ꝯcedatur ꝑdicta: tūc
ꝑpetuo durabit: niſi a ſucceſſore fuerit re
uocata. q2 ſedes apoſtolica nō morit.lib.
vj.de reſcriptis. Si gratioſe. Ex hoc pōt
ſumi argumentū ꝙ ea que a papa abſo
lute conceduntur ꝑpetuo durant. Notan
dū tamen ꝙ quando alicui iudici delega
to aliqua cauſa cōmittit: mandatū expi
rat morte mandatoris ſeu delegantis: ni
ſi mortem mandatoris p̄cedat citatio.ex
tra de officio delegati. Relatum. ⁊ ca.ſe
quēti. Non ſic expirat poteſtas legatorū
ſedis apoſtolice morte mandatoris.li.vj
de officio delegati.cap̄.ij. Beneficia ſeu
priuilegia pape ac alioꝝ principū ſunt la
tiſſime interpretāda. extra de verboꝝ ſi
gnificationibꝫ. Olim. ⁊ magis eſt inſiſtē
dum intentioni ꝯferentis qꝫ verbis.e.ti.
ca. In his. Ualet autem priuilegiū apo
ſtolicum ſolo verbo ꝯceſſum. li.vij.de ſe
pulturis. Dudum.circa finem in textu ⁊
gloſa. Joh anđ. Multa alia ad papam
pertinēt: de quibus cauſa breuitatis per
tranſeo. Habent enim magis videri in
iure canonico. Poſt dignitatē em̄ papalē
maior eſt dignitas patriarchal s. Sunt
enim patriarche papa minores. ⁊ archi
epis maiores. Sunt autem idem ſm §.iiij
rem primas ⁊ patriarcha.diſt.xcix. Pro
uincie.ꝓprie tamen patriarche dicuntur
quattuor principales.ſ.ꝯſtantinopolita
nus alexandrinus: antiochenus ⁊ hiero
ſolimitanus. Alij vero dicuntur prima

tes:vt aquileieñ. bituriceñ. Ad argumentū in oppoſitū dic̄ Rich. minorē eſſe falſam. Petrus enim fuit ſummus inter alios apoſtolos. quia q̄uis poteſtate clauium omnes imediate acceperint a chriſto tamen poteſtatem iuriſdictionis acceperunt mediate a petro. quia iuriſdictio miniſtrat materiam que eſt ſubditus babētis iuriſdictionem: qui requirit ad hoc q̄ poteſtas clauiū exeat in actū. ideo vſus illius poteſtatis quā omnes imediate acceperūt a chriſto: indirecte dependebat a petro. ſic dicendū eſt de poteſtate epoꝝ per comparationē ad papam. Et notandum ſm Thomā in. q. ij. q̄ cum (chriſto teſte) bonus paſtor animā ſuam pro ouibus ſuis ponere teneatur non debet ep̄s gregem ſuum deſerere ꝓpter aliquod incōmodum temporale vel periculum perſonale: niſi ſubditoꝝ ſaluti poſſit in eius abſentia per alium ſufficiēter ꝓuideri.

Via de electione

q̄ſtio. v. ş. j. Q per quā prelati ordinarij aſſumūtur tangit magiſter in lr̄a: de ipſa ſunt aliqua breuiter dicenda. Eſt aūt electio prout hic ſumitur: alicu⁹ perſone ad dignitatē vocatio. ⁊ pertinet ad collegiū vel aggregationē: etiāſi ſolum duo vel tres fuerit. ex. e. ca. j. Illi āt q̄ ſcīēter in ſcrutinio noīauerint indignū: ſunt priuati ipo iure illa vice eligendi poteſtate. ex. eo. Cū in cūctis. Et hoc ſi adeo in eo ꝯſtiterint. q̄ ex votis coꝝ cōis electio ſubſequatur. ex. e. Perpetuo. lib. vj. alias nō. Dicit aūtē indignus homo inſufficiētis ſciētie vel inboneſte vite vel etatis illegitime. ex. e. Nihil eſt. Non requirit vero q̄ promouēdus habeat ſciētiā eminentem: ſed ſufficit q̄ habeat competentē. ſ. ad ſuū offm̄ exeqndū. ex. e. Cū nob olim.

Nota b̄ dictum Nō ſūt aūt ꝓmouēdi pc̄ōres notorij. ex. de te. et. Queſitū. Quāciti⁹ cōmode fieri valet p̄ſentanda eſt electio electo. qui ſi infra menſem a preſentatione nō ꝯſentiat: priuatus eſt iure electionis niſi forte ea ſit electi conditio q̄ non poſſit conſentire abſq̄ ſuperioris licentia. extra de electione. Quā ſit. lib. vj. Omnes electores in prouincia exiſtentes ſunt ad electionē vocandi. Qui ſi in termino aſſignato nō veniant: non ſunt vlterius expectandi. extra eodē. Cum inter. Si aūt aliquis vocatus nō fuerit: ad eius petitionē caſſanda eſt electio. poteſt tn̄ ſi vult eam ratam habere. extra eo. Or ſicut. Abſens iuſto impedimēto detentus poteſt conſtituere ꝓcuratorē. Procurator autē ſi nominat vnum pro ſe ⁊ aliū noīe eius qui eum cōſtituit: nihil agit niſi de certa ꝑſona habuerit ſemp ſpeciale mandatum. quia tunc alium noīe ſuo poteſt nominare. Porro ſi nullus de collegio vult eſſe ꝓcurator: non poteſt abſens nolente capitulo extra neū deputare nec per lr̄as exprimere votum ſuum qd̄ nō eſt ante ſcrutiniū ſed in ipſo ſcrutinio ſecrete ⁊ ſigillatim tantūmodo exprimendū. extra eo. Siquis. lib. vj. Elector poteſt renūciare voci ſue: q2 quilibet pōt renūciare iuri ſuo. ex. e. Eccleſia veſtra. ij. Forma electionis eſt triplex: ſcʒ ꝑ cōmunē inſpirationē: per ſcrutiniū: ⁊ per cōpromiſſuʒ. extra eodē. Quia propter. Quando autem ꝓceditur per formam ſcrutinij debent eligi tres ſcrutatores qui primo debent examinare ſeipos deinde alios ſigillatim ⁊ ſecrete: vt quilibet dicat liberius quid ſibi videtur. Si eñ examinatio vocū publice fieret: electio talis non valeret: quia non obſeruaretur forma: etiamſi omnes conſentirent. extra eodeʒ. In geneſi. Et debet vnus de ſcrutatoribus ſinguloruʒ vota ſcribere: alijs videntib⁹. In electionibus vota incerta ⁊ ꝯditionata non valent. puta ꝯſentio in illum in quē talis ꝯſentiet: vel ſi petrum habere non potero: conſentio in iohannē. extra e. in electiōib⁹. li. vj. Publicato ſcrutinio electores nequeunt variare voces ſuas: ſed facienda eſt collatio ⁊ electio cōmunis celebranda. extra codem. Publicato. Si aūt ꝑ viʒ facti ſcrutinij null⁹ poſſit eligi: poterūt ꝓcedere ad ſcdm̄ ⁊ tertiū ſcrutiniū: donec q̄s eligi poſſit. In eccl'ijs cathedralib⁹ vel regularib⁹ ſi ifra tp̄s triū menſiū nō eligāt poteſtas eligēdi deuoluit ad ꝓximū ſupiorē. extra c. Ne pro defectu. Fratres minores tñ ex priuilegio nō habēt tp̄is limitationē. Caſſanda eſt electio illi⁹ q̄ requiſit⁹ anteq̄ eſſet elect⁹ cō

ſenſit electioni de ſe faciēde: quia p̄ſumitur ambicioſus. extra e. Cum poſt petitā

Non poteſt epiſcopus eligi qui iā eſt alligat⁹ alteri eccleſie: ſ; pōt a papa poſtulari. extra de poſtulatiōe. ca. finali. vbi dicit gloſa ꝙ perſone inhabiles ad hoc ꝙ eligantur debent poſtulari ab eo qui habet poteſtatem diſpenſandi cum illis vt illi qui nō ſunt legitime etatis vel qui nō ſunt legitime nati. Et hoc eſt itelligendū de inhabilib⁹ non ꝓpter viciu; ſed ꝓpter

Poſtulatio. alium defectū. Siquidē poſtulatio. ſm Goffridum eſt gratie petitio. Si in electione vel poſtulatione dicatur. Ego eligo ⁊ poſtulo. vel Eligo poſtulādo: nihil agitur niſi quādo probabiliter dubitaretur vtrum quis eſſet eligendus vel poſtulandus. extra de poſtulatione. Perpetuo. li. vj. Eligēdus eſt p̄ſtantior. viij. q. j. Licet igitur. qui ſcȝ videtur melior ad illud officium exequēdum ſufficit tn̄ ꝙ ſit bonus. vt dicit ibi gloſa. xvj. q. vltia. Monaſteriū. Electiones clandeſtine reprobātur. extra. e. Quia ꝓpter. vbi papa ſtatuit vt ꝗ̄cito electio fuerit celebrata ſolēniter publicetur. Dicunt aūt electiones clandeſtine: que per occulta ꝯuenticula fiunt: cū corruptiuis ꝑmiſſionib⁹ ſeu cōminationibus occultis fraudib⁹ ⁊ cōiurationū ſecretis inſidijs diſt. xcviij. Siquis. Predictis tamē ſecluſis poſſunt electores ſecrete ꝯferre de dignitate vel indignitate eligendoꝝ. Publicato ſcrutinio ⁊ collatione facta numeri ad numeꝝ: ⁊ zeli vl' meriti ad zelum vel meritū. ille in quē maior pars ꝗ̄tum ad numerū ⁊ ſanior ꝗ̄tum ad zelum conſenſerit: eſt cōiter eligendus per vnum electorū ſurgentem ⁊ dicentē. Ego nomine meo ⁊ omniū qui mecum cōſenſerunt eligo talem. Et ſic fit vniuerſalis electio ex particularib⁹ conſenſibus extra. e. In geneſi. In ordine tamen fratrū minorū collatio zeli vel meriti electoꝝ non debet fieri: vt pȝ per ipſius ordinis conſtitutiones. ⁊ hoc ad tollendas zizanias ⁊ ꝯtentiones que inde ſolent oriri. In p̄latum religioſorū non poteſt eligi niſi expreſſe profeſſus. extra eodeȝ Nullus. lib. vj. nec aliquis qui ſit alterius religionis vel habitus. extra eodē. Cuȝ rationi

in elc. Si religioſus electioni de ſe facte ad p̄latione aliquā extra ſuum monaſteriū vel eccleſiam: non petita ſui ſuperioris licentia ⁊ obtenta conſentiat: ipa electio viribus vacuatur. Si electus nō ꝯſentit vel poſt ꝯſenſum renūciat iuri ſuo vel moritur: vel ꝓpter. eius vicium electio irritatur: electores habent integrū tempus poſtmodū ad eligendum ac ſi vacatio noua eſſet. extra eodē. Si electio. lib. vj. Si electus ante ꝯfirmationē adminiſtret: remouendus eſt. extra e. Qualiter: niſi in ſūmo pontifice qui eligendo confirmatur. diſt. xxiij. In nomine dn̄i. vel ſi ad papā ꝑtineat ꝯfirmatio ⁊ ſit valde remotus a ſede apoſtolica. Tales em̄ ſi ſint in cōcordātia electi adminiſtrare poſſunt: duȝ tn̄ nihil alienent. extra. eo. Nihil. Nec poteſt eis cōmitti adminiſtratio ſub noie iconomatus vel ꝓcurationis. Sic em̄ ipaȝ ſuſcipiētes ſunt priuati omni iure ipſius electionis. extra eo. Auaricie. li. vj. Electio per compromiſſum fit quādo eligēdi poteſtas alicui vel aliquib⁹ cōmittit': ⁊ cōpetentius cōmittit' in numero impari. extra eodē. In cauſis. Et vni cōmitti poteſt extra de renūciatiōe. poſt tranſlationē. §. j. poteſtq; re integra cōmiſſio reuocari. eo. In cauſis. ⁊ ſi in hac cōmiſſiōe vnus diſſentiat: nō valet. extra eodē. Quia ꝓpter. Nec em̄ cogitur quis iuri renūciare inuitus ⁊ idem dicendū de electione que fit per viam ſpūſſancti. Poſſunt quoq; cōpromiſſarij vnū de ſe eligere: ſi hoc habetur ex forma cōpromiſſi. alias nō. extra de ſortilegijs. ca. vltimo. Si cōpromiſſari⁹ eligat indignū ſiue ſcienter ſiue ignorāter eligendi poteſtas reuertit' ad electorēs: niſi ſcienter electionē talem ratam habuerint. Idem fit cum eligit idoneū: ſed electus renuit ꝯſentire. extra. e. Si compromiſſarius. lib. vj. Et notandū ꝙ illi qui non per electionem canonicam ſed ꝑ violentiam occupant officia vel beneficia eccleſiaſtica: dicunt' intruſi. Item notandum ꝙ eccleſia qn̄q; ſumitur ꝓ p̄latura ecc'ie: qn̄q; pro eius obuentionib⁹ qn̄q; pro ambitu muroꝝ: ⁊ qn̄q; pro ꝯgregatione fidelium. Item notandū ꝙ bona eccleſie que ſunt p̄latis ad cōſeruandum

cõmiſſa: ſunt ab ipſis neceſſario cõſeruã-dã: nec ſunt ꝓpter ſcãdalũ dimittẽda: ſi-cut nec alia que ſunt de neceſſitate ſalutꝭ vt dicit Thomas. Hec de electiõibꝰ bre-uiter dicta ſint. Amplior aũt huius ma-terie diſcuſſio ꝑtinet ad iuſcanonicũ.

Diſtin. xxv. q.j.

Circa diſtin-ctionẽ.xxv. quero Utrũ eps̃ hereticus poſſit ordines con-ferre. Reſponſio ẜm Rich. ꝙ epi hereti-ci aut fuerũt ordinati et conſecrati in for-ma eccleſie. aut non. Si non: veri epi nõ ſunt. et ex cõſequenti nec ordines conferre pñt. Si ſic: veri epi ſunt. ſed ſui officij exe-cutionẽ nõ habent. quia oẽs heretici ipo iure ſunt excõicatione maiori excõicati: et per cõſequens ſuſpẽſi ab oibus actibꝰ le-gitimis. Et ideo epi heretici executionẽ ordinis cõferre nõ poſſunt. quia eam nõ habent.j.q.vij. Daybertũ. Uerũtamen ordinẽ cõferũt ſi cũ debita intentione for-mã eccleſie ſeruãt. diſt.xix. Scõm. Et ſic verum ordinem cõferre poſſunt de facto ſed nõ de iure: ſic et recipe. vñ mortaliter peccant et cõferẽdo ⁊ recipiẽdo. Eodem modo eſt dicendũ de epo qui reſignauit loco ⁊ dignitati. q̃uis em̃ talis nõ debe-at exequi officiũ epi de iure: tñ ſi ordinat verum ordinem cõfert: lʒ nõ ordinis exe-cutionem. extra de ordi. ab epo qui renũ-ciauit epiſcopatui. c.j. quia vt ibi dĩt glo. reſignatio non abſtulit illi ordinẽ: ſed or-dinis executionẽ. et ideo illam ꝯferre nõ poteſt: q̃propter recipiens a tali eſt ſuſpẽ-ſus. Idẽ dico de illo q̃ recipit ordinẽ ab epo quem ſcit ſimoniace ꝓmotum.j.q.j. Siq̃s a ſim. Si aũt non cõſtaret ei: non debet credere alterꝰ pctm̃. et ita cũ bona cõſcientia poteſt ab eo ordinẽ recipe. Si aũt eps̃ ſit ſimoniacus aliq̃ alio mõ: po-teſt recipere ab eo ordinẽ ſi ſit occultũ. q2 nõ eſt ſuſpẽſus q̃ ad alios: ſed q̃ ad ſe: vt dicit Tho. in.ij.ij. De epo aũt degrada-to eſt dubiũ. Certũ eſt em̃ ꝙ põt priuari ab his q̃ ſunt iuriſdictionis. q̃cũq; em̃ iu-riſdictio in eccleſia: vel ꝑ ſupiorem ſuſpen-di põt ad tps̃: ita ꝙ ſi in tpe ſuſpenſionis attentet aliquid facere: nihil facit. vel to-taliter pro omĩ tpe tolli. Sed an poſſint ab epo deleri ea que ſunt ordinis que ei conferunt in cõſecratione: eſt dubium: ſi-ue ordo ſumat ꝓprie: ſiue large. De q̃ di-ctum eſt.j.q. diſt. ꝓcedenti.

De ſimonia ſunt ali- q.ij. j.
qua inq̃renda: maiori eius ꝑ-ſcrutatione canoniſtꝭ dimiſſa q̃ cõiter dicit̃ eſſe ſtudioſa volũtas emen-di vel vendẽdi aliq̃d ſpirituale vel anne-xum ſpũali. Et hec diffinitio ipliciate con-tinet̃.j.q.j. Qui ſtudet. Et dicit̃ ſtudioſa Simo-nia eſt.
voluntas actus voluntatꝭ qui ad effectũ deducit̃. quia q̃uis ſimonia mentalis ſit peccatum: tñ nõ obligat ad renunciatio-nem rei adq̃ſite ſpũalis vel tẽporalis: ni-ſi ſequat̃ effectus emptionis vel vẽditio-nis: ſeu nullo pacto interueniẽte. extra de ſimonia. Mãdato noſtro. Dicit̃ etiã ſtu-dioſa volũtas nõ ſurreptoria: ſed digẽs. Licʒ aũt cõtractus emptionis vel vendi-tionis nõ poſſit eſſe circa ſpũalia ꝑ eſſen-tiam: ſicut ſunt gratia ⁊ virtutes: bene tñ poteſt eſſe de facto: lʒ non de iure circa il-la que ſunt ſpũalia cauſaliter vel diſpoſi-tiue ſicut ſunt ſacramenta. Non ſunt aũt talia materia debita venditiõis. q̃a ſunt inapꝛeciabilia ⁊ a gratuita dei volũtate ꝓuenientia. nec viri eccleſiaſtici ſunt taliũ dñi: ſed diſpẽſatores. Quãuis aũt ſpũa-lia vendentes poſſint dici giezite a Giezi qui pecuniã exegit a Naamã tanq̃ preci-um curationis eius. conuenientiꝰ tñ hoc vicium vocat̃ ſimonia q̃ giezia. quia vi-cium emptionis et venditionis q̃ntũ ad voluntatem fuerunt in Simone mago. ad hoc em̃ voluit emere pecunia donum ſpũſſancti vt poſtea alijs vẽderet. Et no-tandum ꝙ nõ tñ cõmittit̃ ſimonia cum pro ſpũalibus vel annexis eiſdem datur ex pacto pecunia: ſed etiam cum ex pacto datur munus quodcũq;: ſiue fuerit mu-nus ab obſequio quod eſt ſeruitus inde-bite impenſa: ſiue munus a lingua qḋ eſt fauor.j.q.j. Ordinationes. et ca. ſequen-ti. Si aũt ſine aliq̃ pacto aliq̃s ſeruit alij: et ille qui ſeruitium recepit: ipſum remu-nerat aliquod beneficiũ eccleſiaſticũ con-ferendo: ſi tamen alias dignus ſit: nõ pec

car:niſi pͥncipalem babeat aſpectū ad ſeruitium q̄d ab ipſo recepit.extra de ſimo. in glo. Cum eſſent. Seruiēs em̄ pͥncipaliter intentiōe obtinēdi bñficiū aliq̄d eccleſiaſticū nullo tñ pacto interueniente:lȝ ſimoniā incurrat mentalem: illam tñ nō incurrit ſimoniā que obligat ad reſignatonē beneficij eccleſiaſtici quod ſimoniace adeptum eſt.extra de ſimo. Mādato. Hec Rub. Ray.autē Gof.ꝛ Hoſtieñ. dicunt ꝙ obſequiū corꝑale licitum ꝛ honeſtū nō inducat viciū ſimonie:dum tñ fiat ſine pacto et ſeruiēs ſit dignus.vt ſi q̄s ſeruiat epo in negocijs eiꝰ vel eccleſie. Et hoc innuit a cōtrario ſenſu canon ille.j.q.j. Sunt nonnulli.vbi munus ab obſequio dicit̄ ſeruitius indebite impēſa.i.obſequū illicitum. Obſequiū aūt ſpūale poteſt ſine vicio p̄ſtari ex pacto ſi ſit bñficio annexum.extra de p̄beñ Significatū. puta ſi recipiēs bñficiū promittit dicere miſſas ei annexas. Prima opinio a q̄buſdā declarat̄ ꝙ clericus poteſt p̄ſtare p̄lato obſequium vel eccleſie:puta eundo rhomā vel hmōi.vt prelatus inde excitatus ſibi de beneficio ꝓuideat:nō ꝓpter obſequia principalr̄:ſed ꝓpter merita ex obſequijs cognita.et ſic obſequiū non eſt cauſa pͥncipalis ſed ſecūdaria ꝛ excitatiua: ita ꝙ p̄latus per obſequiū excitatus ſibi beneficium non cōferret niſi ipm eſſe dignū attenderet. hoc poſſet applicari ad munꝰ a lingua:puta cū affectus alicuiꝰ excitat̄ ad cōferendū aliq̄d ſpirituale per p̄ces ex q̄bus fauoꝛ aut gratia vl̄ laus hūana acquiritur. Propter tamē hunc fauoꝛē vel preces illud nō cōferret̄ indigno. Preces aūt pro digno lȝ carnales ſint:non inducunt ſimoniā:dum tñ ſuperioꝛ habeat reſpectum ad meritū ꝓmouendi:vt habet̄ in directorio iurꝭ.j.q.j. Quibuſdā. Qui autē principaliter ad p̄ces intendit:ſimoniā cōmittit:cuiuſmodi eſt q̄ preces ꝓ indigno exaudit:ſm Thomā.in.ij.ij.j.q.j.
Simonia dr̄ heref. Ordinatiōes.ꝛ ca. Sunt nōnulli. Dicit̄ aūt ſimonia hereſis ſm q̄ndam ſimilitudinē ſeu exterioꝛē preſtationē. q2 in hoc ꝙ aliquis vendit rem ſpūalem q̄daꝫmodo ſe proteſtat̄ eſſe dñm ſpiritualis rei:ꝛ ſe habet acſi eſtimaret donum dei q̄d eſt ſpūale ꝛ impreciabile:poſſe aliquo terreno precio compēſari:quod ſentire eſt hereticū. Noīe aūt emptionis ꝛ venditionis intelligit̄ omnis cōtractꝰ non gratuitus. vnde nec ꝑmutatio p̄bendarū vel eccleſiaſticoꝝ beneficioꝝ fieri poteſt auctoritate partiū abſq3 ꝑiclo ſimonie. poteſt tñ prelatus ex officio ſuo facere hmōi ꝑmutationes pro cauſa vtili vel neceſſaria vt dicit Tho. Poſſunt aūt ſibi ꝛ epo voluntates ſuas intimare:ſm Rob.et hoc ſine pacto.extra de reꝝ ꝑmutatōe. Queſitum. Beneficia aūt ex cauſa ꝑmutationis reſignata in manu epi non pñt alijs cōferri:in de.e.ti. Sunt aūt talia annexa ſpūalibus quia nō competūt niſi habenti officium clericale:ꝛ ſic nullo modo pñt eſſe ſine ſpūalibus. Utrum ſacerdos §.ij.
poſſit miſſam cantare ꝛ exeq̄as celebrare pro denarijs: Tho. dicit ꝙ ſacerdos poteſt accipe pecuniā vel aliud cuius preciū poteſt pecunia extimari:nō tanq3 p̄cium conſecrationis eucharīſtie aut miſſe cantate:ſed quaſi ſtipendiū ſue ſuſtentationis. Sic q̄dem vēdere quod ſpūale eſt in hmōi actibus aut emere: ſimoniacum eſt.ſed accipe aut dare aliq̄d pro ſuſtētatione miniſtrantiū ſpūalia ſm oꝛdinationem eccleſie ꝛ cōſuetudinē approbatam: eſt licitum:ita tñ ꝙ deſit intētio emptionis ꝛ venditionis:et ꝙ ab inuitꝭ non exigat̄ per ſubtractionē ſpiritualiū que ſunt exhibenda. hec em̄ haberent q̄ndam vēditionis ſpeciē. Gratis tñ ſpūalibus prius exhibitis: licite poſſunt ſtatute ꝛ conſuete oblationes aut q̄cunq3 alij ꝓuētus exigi a nolentibꝫ ꝛ valentibꝫ ſoluere auctoritate ſupioꝛis. Predicantibꝫ etiā temporalia debent̄ ad ſuſtētationē predicantium:non aūt ad emendū predicationis verbum. nec venale eſt euangeliū:vt pro his p̄dicet̄. Qui em̄ ſic vendunt:magnā rem vili vendunt precio. vt dicit glo.j.ad Timo.v. Sic etiā ꝑpalia dant̄ deū laudantibꝫ in celebratiōe eccl'iaſtici officij ſiue pro viuis ſiue ꝓ moꝛtuis ꝛ ꝓ ꝓceſſionibus faciēdis in aliquo funere: ac anniuerſarijs celebrandis: que recipiētes tenent̄ celebrare pro illis pro q̄bus rogant̄. Si āt huiuſmodi pacto interueniente ſi

unt: aut cum intentione emptionis ⁊ vēditionis: ſimoniacū eſt. Hec Tho. in. iiij et in. ij. q. Recipiens aūt tpalia ex iuſticia tenet ad ſpūalia ſm exigētiam recepti beneficij. Predicta aūt poſſunt cōfirmari per illud quod habet extra c. Ad apoſtolicam. vbi fieri ꝓhibent praue exactiones pro benedictiōe nubentiū ⁊ exequijs mortuoꝝ: et conſimilibꝫ. ſed libere cōferri debent eccleſiaſtica ſacramenta. et poſt modū laici nolentes laudabiles cōſuetudines obſeruare ſunt ꝑ epm compellēdi. Vtitur aūt papa verbo precepti quo ad obſeruantiā conſuetudis. Scot⁹ aūt di/

Dictū Scoti. cit diſt. v. q̄rti: ꝙ non licet emere vel vendere actum illum inq̄ʒtum eſt ſacramentalis: ſed laborē ſacerdotis in actu illo: ſicut conducunt hodie ſacerdotes ad celebrandū miſſas: non ꝙ ipſi vendant ⁊ alij emant actū celebrationis inq̄ʒtum eſt ſacramentalis: qḋ abſit: ſed ꝙ ipſi vendāt laborem ⁊ alij emant eum. quia oportet vnūquēqꝫ de ſuo labore taliter q̄liter viuitare. Videt tamē oppoſitum tenere. q. penultima q̄dlib. vbi dicit inter cetera: ꝙ non eſt veriſimile ꝙ aliq̄s tātū vellet dare ſacerdoti pro labore corꝑali. Tenētes tamē oppoſitū eius in quarto: poſſent dicere ſacerdotes pauꝑes ſuū laborē ꝓ aliquo tēporali cōmutare: non attendendo ꝑciſe quantitatē laboris: ſed quia ex illo labore quantūlibet paruo oportet ipſos ſuſtentari. Ray. ṽo ad q̄ſtionem ꝓpoſitā ſic diſtinguit: ꝙ ſi ſacerdos tenet ex officio ad p̄dicta vel ſimilia exigere propter hoc aliq̄d: ſimonia eſt. j. q. iij. Vendētes. Si aūt non tenet ⁊ deſunt ei ſumpt⁹: poteſt licite recipe. j. q. j. Iudices. Et poteſt locare opas ſuas ad diem vel annū: ſicut faciunt conducticij ſacerdotes. extra Ne p̄lati vices ſuas. c. vl. Si aūt habet ſumptus ⁊ ad illa nō tenet: lʒ forte nō eſſet ſimonia: eo ꝙ nō debet ſuis ſtipēdijs militare. xij. q. ij. Charitatē. tn̄ turpe lucrū eſt quando fit ex auaricia. Concor. Hoſtiē. et Gof. dum tn̄ ſacerdos p̄ncipalē intentionē ſuam inferat nō ad pecuniā ſed ad obtinendū veniam. Cōcor. directoriū iuris in quo ponit ꝙ ſacerdos poteſt locare opas ſuas pro opibus ſpiritualibꝫ: ad que ex officio non tenet. Vnde poteſt dicere Vigilabo cum defuncto pro tot denarijs: lʒ annectat pſalteriū. et ſic poteſt vēdere laborem ad quem nō tenet ex officio: lʒ non poſſit vendere ſpirituale.

Quid de iudicibꝫ pecuniā ꝓpter abſolutionem ab excōmunicatiōe exigentibꝫ? §. liij.
Reſpondet Tho. ꝙ pecunia non exigit ab eo qui abſoluit q̄ſi p̄cium abſolutiōis (hoc em̄ eſſet ſimoniacū) ſed q̄ſi pena culpe p̄cedentis pro qua fuit excōmunicat⁹

Quid de conſuetudine que apud q̄ſdam habet ꝙ in conſecratōibꝫ epoꝝ: benedictionibus abbatū: ⁊ ordinatōibꝫ clericoꝝ pro chriſmate et oleo ſancto ⁊ alijs huiuſmodi aliquid det? Reſpōdet Thomas in. ij. ij. q. c. ꝙ ſi ex conſuetudine exigunt quaſi p̄cium rei ſpūalis cum intentione emendi vel vēdēdi: eſt manifeſte ſimonia. ⁊ p̄cipue ſi ab inuito exigant. Si ṽo accipiant quaſi q̄dam ſtipendia ꝑ cōſuetudinem approbatā: nō eſt ſimonia: ſi tamen deſit intentio emendi vel vendendi: ſed intentio referat ad ſolam conſuetudinis obſeruantiā. Dicit etiam idem in quodl. ꝙ talia non debent requiri an̄ pij officij exhibitionē. ſed cōpleto officio poterunt exigi. Ad quod facit extra. c. Ad apoſtolicam. De quo vide in Bartholina ⁊ in Aſtex. de ſimo. ar. iij. Si arguatur contra p̄dicta ꝑ ca. ſ. de ſimo. ⁊ ꝑ ca. Sicut pro certo. vbi inhibet datio: ⁊ reprobatur conſuetudo. Dico ꝙ predicta ca. non repugnant dictis b. Thome. q̄a ibi non pia ſed ꝑuerſa reprobat exigendi conſuetudo exactione extorſiua: puta per violentiā ſiue ſubtractiōeʒ ſpūalium: aut ex pacto: vel vt p̄cium rei ſpūalis. beatus autē Thomas accipit verbum exigendi pro ſimplici req̄ſitione ſeu monitiōe poſt exhibitionem pij officij de laudabilis cōſuetudinis obſeruātia. Siq̄dem ca. Sicut pro certo. videtur expoſitiuū alioꝛuʒ. vnde non dicit ibi: qui accepit vl̄ q̄ dederit ſimpliciter. ſed: qui exegerit huiuſmodi p̄cium: vbi. ſ. eſt extorſio vel coactio. ꝙ aūt ſit de conſuetudine diſtinguendū: patet ex ca. Cum in eccleſie cor. vbi eque bene reprobatur ꝯſuetudo in exequijs mortuorum ſicut in ordinibꝫ. Oportet ergo

in his ⁊ in illis de ꝯſuetudine diſtingue-
re:⁊ ad ea. Ad apoſtolicam.recurrere.
§.v. Utrū liceat pecuniā dare pro aliq̄ ec-
cleſiaſtica dignitate ad redimendū ſuam
vexationem. Reſpondet Tho.ꝙ anteq̄
adquirat alicui ius in aliq̄ dignitate vel
ꝑbenda per electionē vel ꝓuiſionē ſeu col
lationē:ſimoniacū eſſet aduerſantiū ob-
ſtacula pecunia redimere.ſic eīn per pecu
niam pararet ſibi viam ad rem ſpūalem
obtinendā.ſed poſtq̄ ius eſt alicui iā ad-
quiſitū: licet per pecuniā iniuſta impedi-
menta remouere.extra e. Dilectus filius
illud. Sic Jacob nō peccauit ius ꝑmo-
geniture emēdo quod ſibi debebat ex or
dinatione diuina:iuxta illud. Jacob dile
xi: Eſau autē odio habui. quia intelligit
ſuam vexationē redemiſſe. Quid ſi ali-
quis aliquid alicui det vt non impediat
eius electionem: Rn̄o ſm Ray. ſi nōdū
eſſet electus: ſimoniam cōmittit.ſecus ſi
poſtq̄ electus fuiſſet. Hoc patet ex prece
dētib. Nulla etiā ꝓmiſſio peti debet ab
eo qui eſt eligēdus ante eius electionem.
q̄a hoc eſſet ſimoniacū.ſed bene poſt ele-
ctionem. Dicit tn̄ Rod.ꝙ non debet q̄s
ius ſuum redimere:niſi ſit certus de ipſo
§.vj. An liceat prelato aliq̄d accipe pro vſu
ſue ſpūalis poteſtatis: Reſpondet Tho
mas ꝙ ille cui cōmittit ſpūalis poteſtas
ex officio obligat ad ipſius vſum in ſpiri
tualium diſpenſatione.et ꝓ ſua ſuſtenta-
tione habet ſtatuta ſtipēdia ex redditib
eccleſiaſticis. ⁊ ideo ſi aliq̄d acciperet pro
vſu ſpūalis poteſtatis:nō intelligeret lo-
care operas ſuas quas ex debito ſuſce-
pti officij debet impendere.ſed intelligit
vendere ipm gratie ſpiritualis vſum.et
per hoc non licet aliq̄d accipe per hoc ꝙ
ſuas vices cōmittat;nec etiam per hoc ꝙ
ſuos ſubditos viſitet ⁊ corrigat vel a cor
rigendo deſiſtat. licet tamen ei accipe ꝓ-
curatiōes quādo ſubditos viſitat nō q̄ſi
precium correctionis:ſed quaſi debitum
ſtipendiū. Rich.concordās dicit: ꝙ pro
viſitatione et cōſecratione eccleſie nō de-
bet epS ꝓcurationē exigere tanq̄ preciū
earum:ſed tanq̄ debitam pro ſuo labore
ex ordinatione eccleſie ad eius ſuſtentati-
onem. Ex ꝑdictis patet:ꝙ ſi rector eccle-
ſie locet alicui ꝑſbytero ſuam eccleſiam:
qui locat operas ſuas ad ibi officiandū:
debet ſibi gratis cōmittere ſuam iuriſdi
ctionem ſeu curam aiaꝝ. Un̄ dicit Ray
mun.ꝙ ſacerdos qui non vult dare ſuo
parochiano licētiā cōfitēdi niſi ꝓ pecūia:
ſimoniā cōmittit. Quid de doctorib: §.vij.
Rn̄det Tho.ꝙ doctor q̄ n̄ obligat alijs
vſum ſue ſcientie impendere:licite poteſt
ꝑcium ſue doctrine accipe:non q̄ſi verita
tem aut ſcientiam vendens:ſed q̄ſi opas
ſuas locās. Si aūt ex officio ſuo ad hoc
teneret:intelligeret ipſam veritatem ven
dere. De hoc dicit Rich.ꝙ doctrina pſie
ſeu labor docendi poteſt vendi de facto:
et etiam de iure:cum doctor non habeat
ab eccleſia aliquod ſtipendiū quo docere
teneat. Si aūt habet ſalariū ab eccleſia:
incurrit vicium vel quaſi viciū ſimonie:
ſi pro doctrina ſua ꝑciū exigat a cleric
eiuſdem eccleſie ⁊ a pauꝑibus vndecūq̄
ſint.extra de magiſtr. Quia. Illicitū eſt
aūt illis qui habent magiſtros inſtituere:
aliq̄d exigere ab illis pro licentia docen-
di:vt ibidem dicit ca.j. Hoc tn̄ nō eſt ſi-
moniacū:ſed quaſi ſimoniacū. Eſt eīn vt
dicit Hoſtien̄.crimen cōcuſſionis quod
dicit cum aliquis ꝑtextu officij ab inuito
aliquid extorquet quod non debet.xxiij.
q.j. Militare. Et debet talis ꝑuari offi-
cio ⁊ beneficio:et reſtituere quod extorſit
Dicit aūt Rod.ꝙ is qui licentiam obti-
nuit regendi:ſi conſuetudo loci eſt ꝙ poſ
ſit aliū ſubſtituere:poteſt recipere ab eo ꝓ
intereſſe expēſas quas fecit in ꝓādijs vl
alijs:dum tamē ſic ſubſtitutus noīe et
vice eius doceat. Nō tn̄ debet paciſci cū
eo de certa portione emolumenti haben-
da ſine labore ſuo. Si aūt totum ius qd
habet transferret in illum:nō deberet ali
quid ab eo accipe etiā pro intereſſe ſicut
nec is qui dat ſcholas. Notandū ſm §.viij.
Tho.in q̄dlib.ꝙ ſicut in edificijs cōſtru-
endis maiori mercede ꝯducit qui de edi
ficio diſponit(q̄uis nihil manibus ope
retur)q̄ manuales artifices qui dolāt li-
gna ⁊ incidūt lapides. Sic melius eſt(ſi
bona intentione agatur)erudire de ꝑti
nētib ad ſalutem eos qui in ſe et in alijs
ꝓficere poſſunt:q̄ ſimplices qui in ſe tm̄.

poſſunt ꝓficere. In aliquo tñ caſu neceſ/
ſitate iminēte debent epi ⁊ doctores par/
ticulariter intelligere ſaluti animarū.
§.ix. Quid de iudicibꝫ ⁊ aduocatiſ: Reſpō
det Tho. ⁊ Richar. ꝙ iudici nō eſt licitū
vendere iudiciū. quia ad hoc tenet̃ ex offi
cio ſuo. Non licet etiam vendere teſtimo
nium. quia q̃libet interrogatus loco ⁊ tē
pore tenet̃ veritati teſtimoniū perhibere.
vnde tales ꝓdicta vendētes grauiter pec
cant. etſi talia reſpiciāt ſpūale cauſam: ſi/
moniaci ſunt. Sed aduocatus poteſt vē
dere patrociniū: et iuriſpitus ſuum conſi
lium: quādo a iudice vel a curia non reci/
piunt ſalariuꝫ pro quo ad iſta adhibēda
abſq; nouo pacto teneant̃. nec poteſt dici
ꝙ iſti vendunt iuſticiam vel veritatē: ſed
laborem ſuum ⁊ ſuam ſollicitudinem.
Quid cū dicunt ſibi aliq̃ canonici: Ca
nonicemus nepotes noſtros: placeat ti/
bi de meo ⁊ placebit mihi de tuo. vel de
illo qui dicit: Nunq̃ me viuente fiet ali/
quis canonicus in eccleſia iſta: niſi fiat ta
lis pro quo rogaui. Rñs ſm Rod. Si/
monia cōmittit̃ in vtroq; caſu. Nam ca/
non dicit. Abſit omnis pactio: ceſſet oīs
§.x. cōuentio. j. q. ij. q̃pio. Utrū liceat da/
re ſpiritualē pro ſpūali. Dicit Rod. ꝙ ſic
Puta tu celebrabis hodie pro me: ⁊ ego
cras ꝓ te. Quid de q̃buſdā monaſte/
rijs in quibus aliq̃d exigit̃ ab ingredienti/
bus: Reſpondet Tho. in. iiij. ꝙ quando
poſſeſſiones alicuiꝰ loci religioſi nō ſuffi/
ciunt ad ſuſtentandū plures: tunc poteſt
exigi ab eo q̃ in illo loco vult deo ſeruire:
non q̃ſi ꝓcium religionis: ſed vt habeat
monaſteriū vñ poſſit ei prouidere. et ideo
non cōmittit̃ ſimonia. Si aūt ſine graua
mine eccleſie pōt recipi: ſimoniacū eſt ali/
quid pro receptione exigere. Richardus
aūt dicit ꝙ tali licitū eſt intimare ſine pa/
cto ꝙ niſi afferret vnde viueret ipſe ⁊ alij
penuriam paterent̃ ꝑ quā a dei ſeruitio
impedirent̃. Ceſſare aūt debet oīs con/
uentio vel pactio. j. q. ij. q̃pio. Scōm ſo
Rod. paciſci in talibꝫ quando monaſte/
rium eſt indigens: non eſt ſimoniacū: dū
non fiat pro ſpūalibus cōferendis vł re/
cipiendis: ſed pro expenſis faciendis vel
recompēſandis. Conſulēdū eſt etiā dare
aliquid volentibꝫ monaſterio in eius in/
greſſu ꝙ dent ꝓpter deum ⁊ ne ſint onero
ſi domui: vt dicit Raymūdus. Licꝫ aūt
ſm Aſtex. ſit tutius non paciſci in talibꝫ.
Bartholina videt̃ ſeq̃ opinionē Rodo.
allegans ſuꝑ hoc plures doctores. ⁊ Ul
ricū dicentem ꝙ ꝓpter tenuitatē monaſte
rij ſpūalibus prius grat̃ oblatis pñt pa
ciſci ⁊ exꝓmere determinata ſumma tem
poraliū. Qd aūt habet̃ extra e. Quoniā
ſimoniaca. pauꝑtatis ꝓtextu volētes hu
iuſmodi viciū palliare: intelligit̃ de his q̃
hoc faciebant in fraudem. puta dicendo
monaſteriū indigere: lꝫ nō indigeret. Et
notandū ꝙ diſtricte inhibet̃ de ſtatu re/
gularium li. vj. Periculoſo. ne in monaſte/
rijs ordinū non mēdicantiū alique ſoro/
res recipiant̃: niſi quot poterunt de ipoꝝ
monaſterioꝝ bonis vł ꝓuentibus abſq;
penuria ſuſtētari. ꝓcipit̃ quoq; epīs et ꝑ/
latis ordinum quorūcunq; vt debitam
clauſurā fieri faciant ad ipās includēdas
Per hmōi eñ ꝓceptoꝝ obſeruantiā tol/
letur ipſis occaſio euagandi: et ſecularibꝫ
ad ipſas accedēdi. Determinatio ſo opi
nionum ꝓcedentiū quo ad ingreſſum re/
ligionis videt̃ mihi ſtare in hoc quod ha
bet̃ extra de ſimo. Dilectus. ij. vbi dicit̃:
ꝙ poterit recipi illud quod ſine taxatiōe
grat̃ offert̃: vbi dicit glo. ꝙ taxatio eſt q̃
dam vēditio. Quid de pſbytero qui §.xj.
quando duo de diuerſis parochijs ma/
trimonialiter cōiungunt̃ dare nō vult li/
centiam alteri pſbytero de benedictione
facienda: niſi data vel ꝓmiſſa ſibi pecu/
nia: Reſpōdet Rod. ꝙ ſi pſbyter ille nō
intendat benedictiōis faciende licentiam
vendere: ſed ſuꝑ oblationibꝫ ⁊ ꝓuentiōi/
bus que ei ꝯtingerent ꝓuidere: nō eſt ſi/
monia. Nō tamē ſcienter plus debet exi/
gere q̃ ꝓſumeret̃ valere portio eū contin
gens ſi ipſe benediceret. Quid ſi aliq̃s §.xij
non habet titulum: et vult ordinari: ro/
gatq; aliquē preſbyteꝝ vt eū ꝓſentet ad
eccleſie ſue tituluꝫ: ꝓmittens ꝙ nunq̃ in
eccleſia ſua aliquam portionē petet. et ſic
illo ꝓſentante ordinat̃: Reſpondet Ray
mun. ꝙ talis niſi fuerit cum eo diſpenſa/
tum: nec ad ordines ſuꝑiores aſcendere:
nec in ſuſcepto taliter debet ordine mini/

ſtrare.extra.c.Per tuas.iij.Nec excuſaẗ ꝑ
ignorantiã.ſ.ſi non credebat hoc illiatuꝫ
eſſe:vt ibi diciẗ. Solus ꝗꝫ papa diſpen-
ſabit cum eo:cũ ſit ſimoniacus in ordine.
Ordinator aũt a collatione ordinũ et p̄-
ſentator ab executione per triennium no-
uerint ſe ſuſpẽſos.extra.c.Siq̃s ordina-
uerit.Scd̃m tñ Rod.poteſt cum eo epi-
ſcopus diſpenſare vt miniſtret in ordini
§.xij. bus ante rite ſuſceptis. Utrũ ſit ſimo
nia renunciare beneficio vt alij deẗ: Re-
ſpondet glo.j.q.j.Ordinationes. ꝙ nõ:
niſi in pactum ducaẗ.extra de p̄beñ.Di-
lectio.Habere tamẽ ſpem de hoc:nõ eſt
ſimonia.extra de pactꝭ.Cum p̄dem.Ro
do.autẽ concor.dicit:ꝙ in talibꝫ que non
ſunt ſimoniaca niſi ꝓpter ꝓhibitionẽ ec-
cleſie:nõ ſufficit ad introducẽdũ peccatũ
voluntas:lꝫ etiã ꝓgrediaẗ ad actũ renun
ciandi beneficio:dum tñ pactũ nõ inter-
cidat.In his aũt que ex ſui natura ſũt ſi-
moniaca ſufficit voluntas ad introducẽ-
dum peccatũ ſiue ſtet in finibus ſuis ſiue
progrediaẗ ad actum collatiõis vel acce-
ptionis non gratuite ſpũaliũ pro tempo
ralibus:ſed etiã non ſufficit ad introdu-
cendum irregularitatẽ ſi nõ ꝓgrediaẗ ad
actũ paciſcendi.extra.c.Mandato. Hec
Rod. Uolũtas aũt deliberata paciſcẽdi
in omnibꝫ predictꝭ eſt mortalis. Concor
dat Hoſtieñ. vt dicit Johãnes And.in
§.xiij summa ſua.q.j. Quid de his qui ha-
bent cimiteria diuerſa.ſ.vnũ in quo non
poniẗ aliquis niſi ſit canonicus vł frater.
Aliud cõmune.Eſt aũt taxatũ pro q̃nto
poteſt aliquis in fratrũ vł canonicorũ ci-
miterio ſepeliri. Reſpondet Hoſtieñ.ꝙ
ſimonia eſt.extra c.Audiuimus.ꝛ.c.Si-
cut. Terra eñ cõſecrata nõ poteſt vendi
in vſum ſepulture. Idem etiam dicit:ſi
maior crux nõ portẽ niſi pro certo p̄cio.
§.xv. Utrum in his que ſimoniã inducunt
autoritas pape excuſet a ſimõia: Reſpõ-
det Ber.extra de pactis.Cum p̄dem.ꝙ
in his que ſũt in ſui natura ſimoniaca:vt
illa que erant in veteri teſtamẽto:vt ven
dere ſacramẽta ꝛ hmõi ſpũalia:nõ excu-
ſat autoritas pape. In his ꝟo que ꝑ cõ-
ſtitutionem eccleſie ſimoniaca ſunt excu-
ſat:quia poteſt in talibꝫ diſpenſare. Uñ

dicit Tho. Si pro aliqua re ſpũali reci-
peret pecuniã ſiue de bonis eccłie ſiue de
bonis laicorũ: non careret vicio ſimonie.
licꝫ eñ res eccleſie ſint ipſius vt diſpẽſa-
toris principalis:non tamẽ ſunt ipſi⁹ vt
dñi.Quidã tamen doctores iuriſcanoni
ci aliter dicunt. Et notanduꝫ vt ponitur
lxxix.di. Siquis pecuniã. in glo.ꝙ lꝫ ꝓ-
beẗ papam ꝑ ſimoniã fuiſſe electũ:nõ ꝓ-
pter hoc deponeẗ: dum tamẽ a cardina-
libus fuit electus. ſecus eſſet ſi eligereẗ a
non habentibꝫ poteſtatẽ eligẽdi. Itẽ ſci-
endum ꝙ ſi eccleſia parochialis redimat
decimã ab illo qui eam indebite detinet:
nõ cõmittit ſimoniã: ſm Rod.Cum q̄a
cuilibet ius ſuũ redimere licitum eſt. Tũ
quia non dat tẽporale pro ſpũali: ſed tñ
tẽporale pro tẽporali.ſ.pro fructibꝫ deci-
marũ. nam ius ſpũale ꝑcipiẽdi decimas
manet ſꝑ apud eccleſiã. Quid de mo- §.xvj.
nachis qui dant aliquid abbatibꝫ ꝓ ha-
bendis prioratibus ꝛ hmõi: Reſpondet
Rod.ꝙ ſimonia eſt quãdocũꝗ eſt ibi ali
quid ſpirituale:ſi pro notat appreciatõeꝫ
vel cauſam ꝓximã ꝛ p̄ncipalem.et ideꝫ ſi
darent ep̃o pecuniã ne remouerenẗ a pri
oratibus vbi eſſet vtile ipſos remoueri.
An modica quãtitas pro re ſpirituali §.xvij
ex pacto data ſimoniã inducat: Reſpon-
det Gof.ꝙ ſic.Sex ſolidi eñ faciũt ſimo
niam.e.ti.Ex tue. quos q̄dam dedit ar-
chidiacono qui aliter nolebat eum ad ſa
cerdotiũ preſentare.et op⁹ eſt reſignatiõe
eius quod taliter eſt queſitũ.vbi aũt mu
nus aliquod corrupta intentiõe daẗ ſine
pacto:ſimonia cõmittiẗ mẽtalis ſeu quo
ad deum.que tamẽ ſine reſignatione exe
cutionis ordinis vel beneficij collati pur
gaẗ ſola penitentia:ſm Gof.e.c.vl.
Circa munera notandũ ꝙ valde inhu §.xviij.
manũ eſt a nemine velle recipe: ſed om̃ia
ab omnibꝫ viliſſimũ.ff.de offi.proconſu.
Solent.Poteſt aũt ſuſcipi quod ſponte
offerẗ.j.q.j. Quicq̄d. Si aũt dubiteẗ an
gratis vł corrupta intentiõe deẗ: tria ſũt
p̄cipue attendenda.ſ. dantis ꝛ recipiẽtis
qualitas.ſ.an a pauꝑe vel a diuite pau-
peri vel diuiti. Item munerꝭ quantitas
Tertio donationis tẽpus:an ſcꝫ inſtan-
te neceſſitate:vel alias.et ſm hoc habẽda

preſumptio pro vł contra.e.ti. Etſi q̄ſti-
ones. Ubi papa ſcribit cuidã archiep̄o
cuius frater equum vnũ trãſmiſerat cui-
dam cardinali qui pro ei9 electione et ad
dandum ſibi palliũ ad partes illas acceſ
ſit: qđ non fuit magnum attẽta fratrꝫ ſui
abundantia ⁊ liberalitate: ⁊ cardinalis q̄
p mare venerat neceſſitate. Illud quoq̄ʒ
verbum Eſa.xxxiij. Beatus qui excutit
manus ſuas ab omni mũere. de illis do-
nis dictum eſt que accipientꝫ animũ alli-
cere vł inuertere ſolent. In encenijs autẽ
modici p̄cij non cõſueuit rhomana eccle-
ſia interptari accipientẽ delinq̄re vel do-
nantem.e.ca. Quia vt ibi dicit glo. Non
eſt veriſimile q̄ ppter hmõi modica aliq̄s
moueret ad aliq̄d iniquũ faciendũ: cuiuſ
modi ſunt eſculentũ ⁊ poculentũ qđ con
ſumi poſſit infra triduũ.ff. de officio p̄ſi-
dis plebiſcito. Thomas tñ dicit q̄ i par-
uis ⁊ magnis mũeribꝫ ſimonia cõmittit
apud deum qui cor videt ſi animus iudi
§.xix. cis inde flectat. Utrum liceat alicui p
ſe petere beneficium? Reſpõdet Tho. q̄
ſiquis indigeat: poteſt petere beneficiũ
non habens curam aniaꝝ. Si vero habe-
at curam animaꝝ: eſt p̄ſumptuoſum pe-
tere. nec tamẽ ſibi eſt ſimonia: niſi pro tã-
to q̄ ex ipſa p̄ſumptione indignus reddi
tur. Rod. vero gloſator Raymundi dicit:
q̄ hec opinio videt dura. Unde credit q̄
aliq̄s pro ſe petere poteſt (niſi ſit idign9)
beneficium habẽs curam animaꝝ aune-
xam: exẽplo Eſaie dicentꝫ. Ecce ego mit
Nota te me. Quid de his qui cõſanguine-
is ſuis cõferunt beneficia p̄ncipaliter ppť
conſanguineitatẽ. Dicit Tho. in.ij.ij. ta-
lem collationẽ eſſe illicitam: non tamẽ ſi-
moniacã. quia cõferens nihil recipit. Si
tamẽ aliq̄s det beneficiũ alicui tali pacto
vel intẽtione vt exinde ſuis cõſanguineis
prouideat: eſt manifeſta ſimonia. ar. extra
§.xx. e. Nemo. Utrum vendẽtes vel emen-
tes admiſtrationẽ rerũ eccleſiaſticaꝝ ſint
ſimoniaci? Reſpondeo q̄ ſic. e. Cõſulere.
j.q.iij. Saluator. Ubi procuratores rerũ
eccleſie et defenſores cenſent ſimoniaci ſi
per pecuniam cõſtituant. ſup quo in glo.
ponunt varie opiniones. Nomie aũt p-
curatoris intelligit quilibet adminiſtra-
tor vel diſpenſator rerum eccleſiaſticarũ:
vt p̄poſitus: iconomus. Uicedomin9 q̄
tria ſepe ſumunt pro eodẽ. vicedominus
tamen ppie dicit ille qui p̄eſt rebus epi-
ſcopi. Nomine vero defenſoris intelligitur
iudex ⁊ aduocatus qui etiam dicitur ſyn
dicus. Dicit tamen Rodoñ. q̄ prepoſitu-
ram vł baliuiã temporalẽ cum iuriſdicti-
one temporali dare ſolent ad firmã Epi
ſcopi ſicut et principes ſeculares.
Utruʒ domini temporales licite poſ- §.xxj.
ſint vendere officia temporalia ſubditis?
Reſpondet Thomas in quadã epiſto-
la miſſa ad duciſſam Brabãtie q̄ ſic: cũ
non cõmittat ipſis niſi poteſtas tẽpora-
lis: dum tamẽ illi quibus vendunt ſint
vtiles ad huiuſmodi officia exercenda: et
q̄ non ſit tantum p̄cium quin recupera-
re poſſint ſine grauamine ſubditorum.
Expedientius tamen eſſet bonos ⁊ ido-
neos ad huiuſmodi officia eligere: illos
q̄ʒ etiam inuitos ad ea ſuſcipienda cõpel
lere. quia per eorũ bonitatẽ et induſtriaʒ
magis accreſceret vtilitas dominis ⁊ eo-
rum ſubditis q̄ʒ de predicta venditione
valeant acq̄rere. Sepe etiam illi qui of-
ficia emunt mali ſunt ⁊ ſubditos oppri-
munt. et hoc cõſilium dedit Moyſi cog
natus eius Jetro Exodi.xviij. Prouide
inquit de cõmuni plebe viros ſapientes
et timentes deum ⁊ qui oderint auarici
am: et conſtitue eos tribunos et centuri-
ones qui iudicent populũ. Epiſtola pre-
dicta ponit in Bartolina in illa di. Tal
lia. Notandum ſm Raymundũ q̄ ſi- §.xxij.
monia cõmittit quandoq̄ʒ tm̃ ex p̄te con
ferentis: vt quando conferens mihi ali-
quid ſpirituale: puta ordinem vel benefi
cium recipit temporale me ignoro. Aut
ex parte recipientis tm̃: vt ſi recipiens or-
dinem det aliquid conſiliario conferen-
tis. Aut ſimonia cõmittit ex parte vtri-
uſq̄ʒ: quando ordinandus dat ordinan-
ti. Aliquando cõmittitur ex parte neu-
trius: vt ſi amicus meus me ignorante
det aliquid amico vel conſiliario Epiſco
pi vt me ordinet. et hec Epiſcopo igno-
rante. j. q̄ſtione. j. Statuimus. et ca. Si

quis a ſimoniacis. Eſt autẽ mediator ſi-
monie ſimoniac⁹. ꝓma q.iij. Saluator.
Nullus clericus dz ꝑce ꝑcio vel fauore ce
lare epiſcopo peccatũ publicũ parochia-
ni ſui. vel etiã minus digne penitentẽ re-
cõciliare ⁊ ei de hoc teſtimoniũ ferre. vel
digne penitentẽ repellere. alias ſimoniaz
§.xxiij. cõmittit. extra e. Nemo. Quid de his
qui emũt victũ vnius monachi ad totaz
vitam ſuã. Rñſio ſm Bern. nõ eſt ſimo-
nia ex quo emptor nõ ꝯſequit̃ aliqđ ſpũa
§.xxiiij. le. Quid ſi clericis ꝯſueuit habere le-
ctũ ⁊ hmõi de moriẽte: ⁊ anteq̃ portetur
ad eccleſiam faciũt pactũ de redimendo
Rñſio ſm Hoſtiẽ. q: hec tꝑalia ſunt: lici
tum eſt: ſed ſi nollet ſepelire corpus niſi fi
eret cautio đ redimẽdo talia: ſimonia eſt.
ſed in talib⁹ prius ſepeliat̃ corpus: ⁊ poſt
ea agatur ꝯtra heredes vel detentores.
§.xxv. extra e. Ad apoſtolicã. Quid ſi habens
lr̃as ſup ꝓuiſione alicuius beneficij reci-
piat aliquã penſionẽ vel aliqđ beneficiũ
vt renũciet lr̃is. Rñſio ſm Hoſtieñ. ſi ex
pactione partiũ pro aliquo tꝑali fiat
hmõi renũciatio: ſimoniacũ eſt. ſi vero fi-
at ex officio iudicis. extra de prebeñ. Niſi
eſſent. vel bonis viris mediantibus renũ-
ciet pure. i. abſq; pacto ſũmittendo ſe gr̃e
aduerſarij. ⁊ ex altera parte aliquid tẽpo-
rale detur ei: nõ eſt ſimonia: vt colligitur.
extra de renũciatione. Sane. ⁊ ca. Clem-
§.xxvj. ens. extra de pactis. Cũ pređ. Quid ſi
aliquis dignus ꝓmoueri: aliqđ dat ianí
tori vt eũ ꝑmittat intrare ad ep̃m ad pe
tendũ ꝯfirmationẽ electionis vel aliquid
hmõi. Rñdz Rođ. ꝙ nõ eſt ſimonia ſi ñ
det corrupta intentiõe. ſcz vt per interceſ-
ſionem illoꝝ quib⁹ dat ꝯſequat̃ qđ intẽ-
dit. Non eſt etiam ſimonia ſi det aliquid
familie ep̃i ne videat̃ auarus: ⁊ vt facili⁹
habeat acceſſũ ad ep̃m. aut vt de largita
te laudet̃: licet ibi poſſit eſſe iactantia vel
§.xxvij. inanis gloria. Quid ſi ep̃s dicat. pro-
mitto tibi ꝙ ꝓuidebo tibi vel filio tuo de
beneficio ſi deſiſtas a tali peccato: vel ſi
bonus fueris ⁊ honeſt⁹. Rñdeo tale pa-
ctum eſſe licitũ cũ hmõi ꝯditio ſit ad dei
gloriam ⁊ honorẽ. vt dicit Rich. Notan
dũ ꝙ iuſpatronatus quod eſt poteſtas
clericum preſentandi ad officia eccleſiaſti

ca vendere non licet in ſpeciali. ſed tranſit
cum vniuerſitate ſeu cum hereditate vel
villa in vniuerſali vendita. vt patet. extra
de iurepatronatus. De iure. De pena §.xxviij.
ſimoniaci ſunt varie opiniões. cõmunior
tamen modus loquendi eſt ꝙ ille qui ſciẽ
ter ⁊ propria ſponte ſimoniace recipit or-
dinem: eſt ip̃o facto ſeu per iuris ſenten-
tiam ſuſpenſus ab executione omniũ or-
dinum ſiue peccatũ eius ſit notoriũ vel
occultũ. extra de ſimonia. Tanta. j. q. j.
Reperiuntur. vbi ſm glo. per anathema
ſeparatio a corpore chriſti intelligitur. Qui
vero ordinem ſimoniace dedit vel contu
lit ſeu recepit beneficiũ ſimoniace: vel fuit
mediator ſimonie. ſi notorium eſt ip̃o fa-
cto eſt ſuſpenſus ab actibus omniũ ordi
num. extra eo. Accuſatum. xxxij. diſt. Ue
rum. Si vero ſit occultum: non eſt ſuſpẽ-
ſus: niſi quo ad ſe. ſicut quilibet i mortali
exiſtens cui non licet oblationem euchari
ſtie dño offerre. Tenetur tamen benefi-
cium ſimoniace recipiens renunciare be-
neficio: reſtituere fruct⁹ nõ ſolũ ꝑceptos:
ſed etiam illos qui percipi poterant a poſ
ſeſſore diligenti. Qđ eſt intelligendũ de
fructibus qui ſupſunt: deductis expẽſis
factis cauſa fructuũ. exceptis etiam fructi
bus illis qui alias expenſi ſunt in vtilita-
tem eccl̃ie. Si vero nec volẽte nec ſciente:
per alios alicuius ꝓmotio ſimoniace pro
curatur. caret quidẽ ordinis executiõe cũ
ſibi de hoc ꝯſtiterit. ⁊ tenet̃ reſignare be-
neficiũ qđ eſt conſecutus cum fructib⁹ exi
ſtentib⁹: nõ autem tenetur reſtituere fru-
ctus ꝯſumptos. quia bona fide poſſedit
Et ſunt predicta vera niſi alicuius inimi
cus fraudulenter pecuniam daret pro ali
cuius promotione. vel niſi ip̃e expreſſe cõ
tradixerit: tunc enim non tenetur ad renũ
ciandũ niſi forte poſt de pacto conſenſe-
rit ſoluendo promiſſum. In ꝑdictis qua
ſi videntur ꝯcordare Tho. ⁊ Innocẽti⁹.
Raym̃. ⁊ Rođ. Dicit aũt Rođ. ꝙ ille di-
catur ſuſpenſus quo ad ſe tm̃ qui ſuſpen-
ſus eſt non per ſententiã canonis vel ho-
minis: ſed per ſimplicem prohibitionem
iuris. ſicut quilibz in mortali exiſtens nõ
celebrare tenet̃. Suſpenſus vero per ſen
tentiaz canonis vel hominis dicit̃ ſuſpẽ-

ſus quo ad ſe ꝛ quo ad alios. ꝛ tenet abſ-
tinere ab officio. ꝛ illi qui hoc ſciunt tenē-
tur eum vitare. Hec rod. Iſta vitatio fu-
it modificata in ꝯſilio baſilieñ. ſicut dictū
eſt diſt. xviij. cum ageretur de participati
one cum excōicatis. Goffri. autez dicit ꝙ
ille qui recipit beneficiū cum cura vel di-
gnitate per ſimoniā: licz non ſit notoriuz:
eſt ſuſpenſus ipo iure ſicut ille qui recipit
ordinem ſimoniace. extra de ele. Dudum
rothomageñ. Innocētius ꝓ dicit ꝙ ta-
lis nō eſt ſuſpenſus ipo iure ſed ſuſpendē-
dus. j. q. ij. ca. j. Tamen ratione illius be-
neficij ſimoniace queſiti nō miniſtrabit ſi-
ne peccato nec temporaliter nec ſpirituali-
ter. qḋ ptz per illud ca. Dudum. Cui vi-
detur ꝯcordare Scotus di. ꝙ ſimonia-
cus in beneficio non ſic grauiter punitur
ſicut ſimoniacus in ordine. Et notandū
vt dicit Bern. extra eo. de regularib ꝙ
epiſcopi renūciare nō poſſunt ſine licētia
pape. Inferiores vero renunciēt in mani-
bus ſuorū prelatoꝝ. ꝙ ſi nollent recipere:
nihilo minus debent cedere. quia nō di-
mittitur peccatū niſi reſtituatur ablatum
beneficiū autem ſimoniace habitū iudica-
tur furtiuū. vnde talis ſemper eſt in mo-
§. xxix. ra ſicut fur. Quis poteſt diſpēſare cū
ſimoniace promoto. Rñſio ſm Innocē-
tiū ꝙ epiſcopus poteſt diſpenſare cum ſi-
moniace ordinato ignoranter vt remane-
at in ordine ſic ſuſcepto. j. q. v. Preſentiū.
In alijs aūt ordinib vel beneficijs non
ſimoniace habitis etiam ſine diſpenſatio-
ne manebit: ꝛ noua beneficia adquiret.
nouos autem ordines habere nō poteſt
niſi primo diſpenſet cum eo in ordine ſi-
moniace habito. quia per ſaltū ꝓmotus
eſſet. lij. diſt. c. j. Si autē talis poſtq̄ꝫ hoc
ſciuit in ordine ſuſcepto miniſtrauerit ꝛ
alium ordinem ſuſceperit licet in hoc gra-
uiter deliquerit ꝑ epm tamen diſpenſati-
onem obtinere poterit quia talis nō eſt ſi-
moniacus vt dicit Rod. Hoc aūt eſt ve-
rum niſi pecunia ipi epiſcopo fuiſſet da-
ta. Tunc eīm ꝓpter delictū a ſe cōmiſſum
poteſtate diſpēſandi indignus eſſet ꝛ ſic
papa diſpenſaret vel ſucceſſor illius epi
ſeu etiā archieps vel alius ordinarius il-
lius clerici, puta ſi domicilium habet vel
beneficiū in dioceſi alterius epiſcopi ſm
Rod. Dicit aūt Goffri. epm poſſe diſpē-
ſare cum ſimoniace ꝓmoto. nō ſolum ad
beneficiū: ſed etiā ad prelationē ignoran-
ter. puta quia alicui vel aliquib de eligē-
tibus ꝓmiſſa eſt pecunia per eius amicū.
hoc aūt qḋ dicit de p̄latione eſt verum:
niſi talis electio ſimoniaca fuerit ꝑ ſentē-
tiam reprobata vt dicit Rod. Tunc eīm
ſuꝑ prelatione ad quā taliter electus eſt:
nō poterit eps illa vice diſpenſare. Se-
cus in ſimplici beneficio etiam curā ani-
marū habente abſq̄ꝫ p̄latione dignitatis
extra de elec. Si alicuius. Quid ſi ſimo-
niace ordinatus ignorāter poſtq̄ꝫ hoc ſci-
uit in ordine ſuſcepto miniſtrauerit. Ro-
doneñ. dicit ꝙ eps poterit cum illo diſpē-
ſare. Quidam aliter dicunt quia ſuſpen-
ſus a diuinis officijs i ſuo ordine miniſtrādo
incurrit irregularitatē a qua nō liberatur
niſi per papam. li. vj. de ſen. ꝛ re iudicata.
Cum eterni. ꝛ de ſententia excōicationis.
Cum medicinalis. ꝯcor. Scotus. Cum
ſimoniace vero ꝓmoto ad ordinē ſcienter
ſolus papa diſpēſat. j. q. j. Erga. extra e.
ca. penultimo. Idem dicitur de ꝓmoto
ſciēter ad beneficiū ſimoniace. extra e. de
regularib. de hoc dicit Rod. ꝙ cum tali
nō poteſt diſpenſari niſi per papam: nec
in illo beneficio nec i alio ſi remanet in ſe-
culo. ſecus eſt ſi intret religionez. Utrū §. xxx.
ille qui ſimoniace recipit ordinē ſuſpen-
ſus ſit q̄ꝫtum ad ea que ſunt iuriſdictio-
nis. Rndet Rod. ꝙ cum pene nō ſint ex-
tendende. talis licet ſit ſuſpenſus q̄ꝫtū ad
ea que ſunt ordinis: nō tamen q̄ꝫtū ad ea
que ſunt iuriſdictionis vnde ſi alias ha-
bebat iuriſdictionē: ꝛ nunc habet ꝛ pōt
ſuſpendere excōicare ꝛ abſoluere ab excōi-
catione ꝛ hmōi. Qua pena puniūtur §. xxxi.
hi qui in religione ſimoniace recipiūtur.
Rndeo tā recipientes q̄ꝫ recepti ſiue ſint
ſubditi ſiue p̄lati: de ſuo monaſterio de-
bent expelli in locum artioris regule ad
agendum perpetuā penitentiā. extra eo.
Quoniā ſimoniaca. Et dicunt quidā vt
dicit Aſtexanus iſtum rigorez ſeruandū
eſſe etiam in ſimoniacis occultis ꝛ in fo-
ro penitentiali. Alij vero dicunt ꝙ ille ri-
gor ſeruari non debet: niſi de crimine iu-

dicíali conſtet.ar.extra c.Dilectus filius.
vbi loquitur de inquiſitione. Poſſet aūt
in talibus epiſcopus vel prelatus vel ca/
pitulū diſpenſare:niſi fuerit in culpa ſm
Raym̄.ſcꝫ p̄lati aut recepti. quia ſcꝫ non
per eos ſed per alios.fuit hmōi ſimonia
cōmiſſa.de hoc vide extra de regularib9
ꝛ ca.Mādato.Quod ſi nō inueniat arti
or ordo:debet fieri mutatio in alium lo/
cum ordinis eiuſdem:ſaltem ad tempus
§.ij. vt dicit Raym̄. Quid de laicis ſimo/
niacis dicūt Thomas ꝛ Raym̄. ꝙ ſunt
§.iij. excōmunicādi. Utrū epiſcopus poſſit
diſpēſare in ſimonia cōmiſſa in exequijs
mortuorum. benedictionib9 nubentiū ꝛ
ſacrorum vaſorum:in cimiterij ꝯſecratio
ne:ꝛ ꝯſimilib9 minorib9 ſpēb9 ſimonie.dicit
Goffri.ꝙ ſic.quia non prohibetur. extra
de ſententia excōica.Nuper.nec obſtat.j.
q.j.Erga. quia loquitur de ſimoniaco
in dignitate. Innocētius aūt dicit ꝙ ſi/
moniaci in beneficio benedictionib9 ꝛ hu
iuſmodi ſi occulti ſunt.licet ſint ſuſpenſi q̄
ad ſe ſicut alij criminoſi:tamen poſt peni
tentiam licite celebrant: ſed beneficium
qđ ſimoniace adquiſituꝫ eſt:nullo modo
retineri poteſt. Dicitur autē ſimoniacus
occultus ſm Raym̄.qui non eſt notori9
per ꝯfeſſionem vel per ſententiam in iu/
dicio factam: aut per rei euidentiam. de
quo dictuꝫ eſt in fine none diſtinctionis.
§.iiij. Quid de pecunia ſimoniace adquiſi/
ta.Rn̄ſio ſm Rich.ꝙ ille qui adquiſiuit
retinere nō poteſt.extra eo.De hoc auteꝫ
quia contra legeꝫ accipit. nec ille qui de/
dit poteſt repetere.quia contra iuſticiam
dedit. vnde eroganda eſt in elemoſynis.
Etſi data fuerit ſoli prelato:ita ꝙ cōmu/
nitas non ſit in culpa:debet erogari eccle
ſie in cuius ignominiā data fuit:vt habe
tur caplo p̄dicto.in textu ꝛ in gloſa. Si
autem cōmunitas eſt in culpa:pecuniam
debet reſtituere alij monaſterio qđ ille q̄
dedit intrauit in alleuiationem monaſte
rij.ꝛ ſic intelligi poteſt illud qđ dicitur.
extra de ſimonia. Ueniens. Si autē nul
lum monaſterium intrare voluerit: alijs
pauperibus eroganda eſt. Notandum
ſm Rich. ꝙ pene ſimoniacorū non ſub/
duntur qui pactionem reuocant efficaci/
ter ꝛ fideliter re integra.quia licꝫ tales pa
ctum illicitū faciendo peccauerint:tamen
non procedunt ad pacti effectum. Notā/
dum inſuper ſm Henricū Bouic alle/
gantem in hoc Hoſtieñ. ꝛ Joh.andree.
ꝙ licꝫ laici nō poſſint habere eccleſias ad
firmā.extra. Ne clerici vel monachi ſm.
poſſunt tamen habere decimas ꝛ earum
redditus.extra de locato ꝛ ꝯducto. Ue/
ſtra. Item ſciendū ꝙ recipiens parochia
lem eccleſiam promoueri non intēdens
vt fructus ex ea percipiat:ipſam poſtmo/
dum dimiſſurus niſi voluntate mutata
ꝓmotus fuerit:tenebitur ad reſtitutionē
fructuū.cū eos receperit fraudulenter.li.
vj.de electione cōmiſſa. Idem autē vide
tur iudiciū de alijs eccleſijs ſic fraudulē/
ter receptis cum ſit eadem ratio hic ꝛ ibi
hic tamen fit mentio ſpecialis de eccleſia
parochiali ꝓpter cōtinuationē precedē/
tiū cū ſequētib9.ſup quo dicit glo. Joh.
andree.ꝙ ſi a principio intendebat ꝓmo/
ueri licꝫ poſtea mutata voluntate ꝓmo/
tus nō fuerit:nō tenetur ad reſtitutioneꝫ
fructuū ꝑceptoꝝ ante mutatā voluntatē
ſecus autem eſſet de alijs. dicitur etiam
in eodem caplo ꝙ cōferens eccleſiam illi
quē nō credit promouendū: preter diui/
nam offenſaꝫ quā ex hoc incurrit obligat
ad ſeruandā eandē eccleſiā indemnē.pu/
ta ſoluēdo ꝓ alio ſi nō valeat ſatiſfacere.

Utrū ſexus mulie/ q.iij.
bris impediat ordinis ſuſcepti
onē:Q9 nō. diſt.xxxij. Preſby/
ter.fit mentio de p̄ſbytera.ꝛ.xxvij.q.j.ſic
fit mētio de diaconiſſa.que ibi dicit non
debere ordinari ante annos.xl.ꝗ mulie/
res pn̄t recipere ordinē p̄ſbyterij ꝛ diaco
nat9.Cōtra.diſt.xxiij.dicit ſacratas deo
feminas: ſacra vaſa vel ſacratas pallas
ꝯtingere: ꝛ incenſum circa altaria defer/
re eſſe vituperatione plenū. Item clerici
nō debent comā nutrire:ſed tonderi:hoc
autē turpe eſt mulieri.j.ad coꝛ.xj. ꝗ mu/
lieres nō debent ordinari. Rn̄deo ꝙ ſex9 Rn̄ſio.
muliebris impedit ſuſceptionē ord. de iu
re.qui nō debet ordinari:ꝛ etiā de facto.
quia ſi circa mulierez fierent exterius oia
que fiunt circa illos qui ordinantur:ordi

nem nõ ſuſciperet quia chr̃s inſtituit hoc
ſacramentũ conferri tm̃ maſculis. Unde
nec matrẽ ſuam benedictam poſuit in ali
quo gradu ordinis i eccleſia cui nulla po
tuit vel poterit in ſanctitate equiparari.
Huius ratio duplex aſſignat᷑. Una qꝛ
ordini competit officiũ doctrine in q̃tũ
omnis ordo ordinatur ad preſbyteratũ
cui maxime cõuenit officium predicandi:
ↄuenit etiã ordini diaconatus. xcij. diſt.
In ſancta. Docere aũt publice nõ cõue-
nit mulieri ꝓpter debilitatem intellectus
⁊ mutabilitatẽ affectus. quos defectus
de cõmuni lege notabilius patiũtur mu-
lieres q̃ꝫ viri. Alia ratio aſſignatur: quia
ordo ordinatũ conſtituit in aliquo gradu
eminentie. Mulier vero in reſpectu viri
ſtatum ſubiectionis habet. He due rati
ones poſſunt elici ex dicto apl̃i. j. Tim̃. ij
Docere mulierẽ nõ permitto neqꝫ ordia
De p̄dicatoribꝫ verbi dei — ri in virum. Et notandũ ẜm Rich. diſt.
xix. ꝙ verbum dei nõ debet manifeſte aſ-
ſumi ꝑ os manifeſte pollutũ ne i ore ſuo
vileſcat. vnde glo. ſuꝑ illud p̄s. quare tu
enarras iuſticias meas. quare cõmuni ſer
mone ad populũ ꝓfers aliquid de mea
maieſtate. Talis aũt ẜm Thom̃. ibidẽ
peccat. qꝛ docendo: finem doctrine impe
dit factis negando qđ docet. Item no-
tandũ ꝙ nullus predicare debet niſi ſit
miſſus. vel niſi habeat auctoritatẽ a ſe-
de apl̃ica. aut ab epiſcopo loci. ex. de here
ticis. Excõicamus. §. Quia vero. Qui
aũt ſe dicit miſſum a dño: hoc debet ali-
quo miraculo ꝓbare. ſicut moyſes: vel ſa
cre ſcripture ſpeciali teſtimonio. ſicut Jo
hãnes bap̃. extra e. Uniuerſis. Officiũ
aũt predicãdi laicis interdicit᷑. extra e. Si
cut in vᵒ. vbi inuit᷑ ep̃os hoc poſſe ↄcede
re clericis a ↄtrario ſenſu. Ad argumen-
tũ in oppoſitũ dico ꝙ p̄ſbytere dicunt᷑ vi
due ſeniores. diaconiſſe ỽo dicebant᷑ qbꝫ
fiebat aliq̃ benedictio ad legendũ omeliã
in matutino. ſed iſte nõ eſt actus alicuiꝰ
ordinis vt dicit ſcotus.

Trũ ĩfantilis etas

qõ. liij. — V impediat ſuſceptionẽ ordinũ?
Rñdeo ꝙ infantilis etas que
durat vſqꝫ ad ſeptenniũ impedit rõnis
vſum: ⁊ ꝑ ↄñs ordinis ſuſceptionẽ de iu
re. vnde ep̃s dans tonſurã clericalẽ infan
ti vel illitterato: eſt ip̃o facto ſuſpẽſus per
annũ a collatione eiuſdẽ: niſi talis religio
nẽ intraret. extra de tempꝫibꝫ ordi. lib. vj.
Non tñ impedit de facto. qꝛ poteſtas re-
ſpectu alicuiꝰ actus poteſt dari alicui an
teqꝫ ſit in potẽtia ꝓpinqua ad ip̃m exercẽ
dum. vnde ordinatus in minoribꝫ infra
annos diſcretionis poſtea nõ reordinat᷑.
extra de clerico ꝑ ſaltum ꝓmoto. nec etiã
in maioribꝫ. extra de tempꝫibus ord. Uel
nõ eſt ẜcđ3 ãt iura antiqua. diſt. lxxvij. ⁊
lxxviij. ordinandus in ſubdiaconũ debe-
bat eſſe. xx. annoꝝ. diaconus. xxv. p̄ſby-
ter. xxx. que iura poſtmodũ ꝑ ↄtrariã cõ-
ſuetudinẽ ſunt abrogata. vt pꝫ extra de
electione. Cum in cũctis. §. Inferiora ⁊
lib. vj. e. ti. Licet canon. Ubi illi qui. xxv.
annũ attingũt admittunt᷑ ad dignitates
quibꝫ officiũ ſacerdotale ãnectit᷑. De hac
materia dicunt Thom̃. ⁊ Boñ. ꝙ rõnis
vſus ꝗ ad ordies ſacros licꝫ ñ ſit de neceſ
ſitate ſacr̃i eſt tñ de necẽitate p̄cepti ꝓ eoꝙ
ad illos ñ debẽt admitti niſi illi ꝗ pñt ad
ↄtinentiã obligari. vlterior vero ꝓtelatio
temporis eſt de ↄgruitate ⁊ ſolennitate
ẜm Boñ. qđ tempꝫe moderno nõ extẽdit᷑
q̃ꝫtum ad ſacerdotes. nec oꝑtet illam ita
obſeruare in illis ꝗ ñ predicant᷑ populo.
vt ſunt religioſi ſicut in alijs. Hec Bo-
nauen. Cui concordat Scotus dicens
ꝙ iura illa non fuerunt approbata mori-
bus vtentium. quia citius modo erudiũ-
tur homines in his que pertinent ad cul
tum diuinũ q̃ꝫ in primitiua eccleſia. Nũc
enim magis eruditur aliquis tredecim
annorum q̃ꝫ tunc ruſticus viginti quinqꝫ
annorum. Dicit etiam ꝙ non eſt ſimpli-
citer neceſſarium neceſſitati precepti de-
creta illa de etate obſeruare. Quidam tñ
aliter ſentire vident᷑: ⁊ ad hoc poſſet alle-
gari illud ca. extra de tẽpꝫibꝫ ordiñ. Uel
nõ eſt cõpos. ꝑ quod ca. ordinans ante
etatẽ eſt ſuſpẽſus a collatiõe ordinũ: ⁊ or-
dinatus ab executiõe vſqꝫ ad etatẽ legiti
mã. ergo de neceſſitate p̄cepti eſt obſerua
re etatẽ debitã in ordinãdis. cũ talis pe-
na nõ ſit iponenda niſi pro pctõ mortali.
Rñſio. quicqđ ſit de. q. ex illo ca. ñ habet᷑

niſi q etas ꝗꝫtum ad annos diſcretionis
eſt de neceſſitate pͣcepti in ordinibꝫ ſacris
rõne voti ꝯtinẽtie annexi: vt dictum eſt.
ibi em̄ mãdat papa quendã epm ſuſpen̄
pro eo q dederat ordinez diaconatꝰ cui/
dam puero tredecim annoꝝ vbi videbaꝰ
non eſſe cõpos mentis.ſuſpẽdit etiã ipm
puerũ in iniuriã ordinantis. Ex hoc autẽ
nõ poteſt debite iferri q ordinãs aliquẽ
poſt annos diſcretiõis:ꝫ infra etatẽ a iu
re ſtatutam: vel taliter ordinatꝰ ſit h̄ mõ
puniẽdus:cum pene legum interpͣtatiõe
molliende ſint potius ꝙ exaſperande.de
pe.diſt.j. Pene. Et notandũ q ex illo ca.
Uel nõ eſt cõpos.nõ habeꝰ q tales ſint
ſuſpenſi ipſo iure. quia nõ ſequiꝰ ſi papa
aliquẽ ſuſpẽdat ꝓpter aliqͦd crimẽ q alij
illud crimẽ cõmittẽtes ſint ipo facto ſuſ/
penſi:vt patet eo.ti.c.ix.Quidẽ.et c.Lit/
teras.et c.Cõſultationi. in textu ꝛ in glo.
Licꝫ aũt ex illo ca. Uel nõ eſt.non poſſet
inferri recipientes ordines añ etatẽ legi/
timã mortaliter peccare: poſſet tñ inferri
ex hoc quod habeꝰ.lxxvij.diſt. Subdia/
conus.ſed illa iura tp̄e Scoti erãt abro/
gata. Nõ poniꝰ aũt ibi tales eſſe ſuſpen/
Nota ſos ſed ſuſpendendos. Item notandũ
q Boñ.fuit ante ſextũ decretaliũ. Sco/
tus v͛o poſt ſextũ ꝛ añ ſeptimũ.vñ qñꝙ
allegat ipm ſextũ in.iiij.ſniaꝝ. In libro
aũt ſeptimo de etate ordinãdorũ ſic dicit
papa Clemens. Generalẽ eccleſie obſer/
uantiã volentes antiqͥs iuribꝫ in hac pte
pͣferri:decreuimus vt poſſit qͥs libere in
xviij.ad ſubdiaconatꝰ:in.xx.ad diacona/
tus:et in.xxv.etatis ſue anno ad pͥſbytera
tus ordies ꝓmoueri. Poteſt v͛o aliqͥs fie
ri acholytꝰ in.xiiij.anno.lxxvij.di. In ſin
gulis. De etate v͛o pficiendoꝝ in di/
gnitatibꝫ Sciẽduꝫ q pͣficiendus in epm
debet eſſe trigita annoꝝ.extra de electõe
Cũ in cũctis. Regimẽ aũt eccl̄ie parochia
lis alicui cõferri non poteſt niſi attigent
xxv.annũ:alias collatio ñ valet.vj.de ele/
ctiõe.Licꝫ canon. Talis etiã niſi infra an
num fuerit ad ſacerdotiũ ꝓmotꝰ: eſt ipo
iure hmõi bñficio pͥuatꝰ:vt ibi dicꝰ. nec
poterit ſibi ea vice iterato cõferri.ca. Cũ
miſſa. Poterit tñ epſ cum tali diſpenſa/
re rõne ſtudij de diaconatu et ſacerdotio

ꝑ ſeptenniũ: dum tñ infra dictũ annũ fu
erit ſubdiaconus.c.Cũ ex eo. Nõ extẽdiꝰ
aũt iſtud ſtatutũ:Licꝫ canon:ad eccleſia/
as collegiatas etiãſi parochiales extite/
rint.ca. Statutũ. Tales em̄ nõ ſunt pͥua
ti ipſo iure: ſed pͥuandi.extra de elec. Cũ
in cunctis. Epi v͛o poſſunt diſpenſare cũ
habentibꝫ.xx.annũ completuꝫ vt habere
poſſint dignitates vel ꝑſonatus qͥbꝫ cu/
ra non iminet animaꝝ.vj. de etate. Per/
mittimꝰ. Circa quoꝙ tẽpora ordinã/ §.ij.
doꝝ. Sciẽdũ q vt dicꝰ extra e.ti. De co:
liatũ eſt epis: dñicis ꝛ alijs feſtiuis die/
bus aliqͥs ad minores ordines ꝓmoue/
re.ad maiores autẽ niſi in q̄ttuor tempo/
ribꝫ:aut in ſabbato ſctõ: vl̄ ſabbato ante
dominicã de paſſione. Nulli epo pͣterꝙ
romano pontifici licet aliqͥs ordinare.
Dicꝰ aũt a qͥbuſdam:ordinatũ extra tẽ/
pora vel alias illicite:vt añ etatem: eſſe ir
regularẽ:ſi ante diſpenſationẽ obtentam
miniſtret.ar.extra de ſacra.non iterãdis.
ca.j liij.di. Sollicitudo. Sed certe vt di/
cit Aſtexa li.vj.ti.de diſpeñ. nõ ꝓbaꝰ q
ex hoc irregularitas contrahaꝰ:vt patꝫ il
la intuenti. Nec eſt tali ipſo iure executio
interdicta:ſed potiꝰ interdicẽda.extra de
tꝑibus ord. Q, trãſlationez. Uñ poteſt
eps talẽ ſuſtinere in ſuſceptis ordinibꝫ mi
niſtrare:vt ibidẽ ca. Conſultatiõi.niſi exe
cutio ſibi ab hoie interdicta eſſꝫ ꝛ poſtea
celebraret.vel niſi papa vel alius de ſpeci
ali mãdato eius tales ſuſpenderet: vt in
dicto ca. Cũ qͥdem. ꝛ.c.Litteras. vbi pa
pa quoſdã ſuſpendit:et ſibi diſpenſatio/
nem illorũ reſeruat ad terrorem aliorum
vt dicit glo. ſuꝑ ca. Conſultationi. Hec
Aſter. Concordat Bar. Diſpenſatio. §.
vij.et Ordinator.§.j. Et notandũ q re/
ctores parochiales tenentur in ſuis paro
chijs reſidere:niſi ſuꝑ hoc diſpenſationẽ
ab ordinario habeãt ex cã rõnabili.li.vj.
Licꝫ canon.

E patientibus de q.v. §.j.

D fectum natalũ ſeu illegitimis
qui ſcꝫ nõ ſũt de legitimo ma
trimonio nati Sciendũ:q tales ꝓhiben
tur ordinari.extra.qͥ filij ſũt legitimi. Per
venerabilẽ. Tum ratiõe clericalis digni/

tatis que hmōi vſibꝰ ꝯferri nō debet: tñ
quia tales ſolent eſſe imitatores paterne
malicie. Licet aūt defectus talis ipediat
ordinis ſuſceptionē de iure: non tamē de
facto. alias em̄ ꝑ diſpenſationē nō ꝑmit-
terent̄ miniſtrare niſi iterū ordinarentur.

§. ij. Quid ſi nato aliquo de illicito coitu:
poſtea pater ꝯtrahat cum matre. Rñſio.
Si tempore ꝯceptus pater poterat eam
habere vxorem. q2 nullum ſuberat impe
dimentū ⁊ poſtea duxit. legitimatus eſt
filius. ⁊ ad omnes actus legitimos ad-
mittetur: etiā ſi poſt natiuitatē filij mater
alteri nubat. ⁊ deinde eo mortuo cum pa
tre filij cōtrahat. vel ecōuerſo. ſi pater du
xit aliam: qua mortua duxit iſtam. ſecus
aūt ſi tempore ꝯceptus non poterat eſſe
matrimoniū inter ipos. quia tūc licz ſub
lato impedimēto ducat ipam: nō legiti-
matur filius. extra c. Tanta. Pone ꝙ ali-
quis habens vxorem: ea viuente fit ſacer
dos. ⁊ poſtea generat ex ea filium. Rñſio
ſm̄ Hoſtienſem. ſi vir factus ſit ſacerdos
ignorante vel inuita vxore filius nō indi
get diſpenſatione. extra. de ꝯuerſione cō-
iuga. quidē. ⁊ c. Placet. Sed ſi vxor con-
ſenſit ꝙ ordinaret̄ vir vel ſciens nō ꝯtra-
dixit: tunc filius illegitimus eſt ⁊ diſpen-
ſatione indiget. extra c. Litteras. Et no-
tādū ꝙ ſi aliqui clandeſtina matrimonia
vel ab eccleſia interdicta inire p̄ſumpſe-
rint in gradu ꝓhibito: etiam ignoranter:
proles de tali ꝯiunctione ſuſcepta: illegi-
tima cenſetur. vel ſi ambo parētes impe-
dimentū ſcientes p̄ter omne interdictū
etiam in facie eccleſie ꝯtraxerint. extra de
clandeſtina diſpoſi. Cum inhibitio. vtro
ꝗ tñ vel altero eoꝝ impedimentū igno-
rante: ꝯceptus ante diffinitiuā ſententiā
diuortij. legitimus eſt. extra qui filij ſint
§. iij. legitimi. Cū inter ⁊ c. ex tenore. Quis
pōt diſpenſare cū illegitimis. Rñſio ep̄s
poteſt diſpenſare ꝗtum ad ordines mi-
nores ⁊ beneficia ſine cura. alias non. nec
ad dignitates aut ꝑſonatus niſi papa. ex
tra de filijs p̄ſbyteroꝝ. Is qui. li. vj. Or
ſi a papa diſpēſationē obtinuit: ⁊ poſtea
impetrat ꝙ duo aut plura beneficia cum
cura poſſit habere. tacuit autē predictum
defectum non valet hec ſecunda gratia
extra c. Si is. li. vj. Si aūt tales religio-
nem ingrediant̄: poſſunt de iure cōmuni
ad omnes ordines ꝓmoueri. Ad p̄lato
nem tamen nō poſſunt ꝓmoueri ſine diſ-
penſatione. extra c. co. j. Poſſunt tamē ta
les audire cōfeſſiones ex cōmiſſione ſm̄
Rich. Filij ſacerdotū etiam ante ordinē
ſacrum legitime nati: non poſſunt ꝓmo-
ueri in illa eccleſia i qua imediate patres
eorū fuerunt prelati vel canonici: ne ipis
ſuccedere videantur. extra c. Ad extirpā-
das. Legitimati autem a ꝑncipe ſeculari
ꝗtum ad actus ſeculares ſeu officia ſecu
laria: nō intelligunt̄ legitimati quo ad or
dines. Legitimati vero a papa legitimā
tur quo ad actus eccleſiaſticos ⁊ ſeculares
ſeu hereditariā ſucceſſionē in terris que
temporaliter pape ſubſunt. Sed vtrum
in alijs terris: legitimētur quo ad actus
ſeculares eſt dubiū. extra. qui filij. per ve-
nerabilē. Illegitimoꝝ quidā dicit̄ man-
zer. qui natꝰ eſt de ſcorto. Nothus de ad
ulterio. Naturalis de ꝯcubina q̄ tenetur
in domo: ꝓprieloquēdo. Large autē ois
dicitur naturalis qui non eſt adoptiuus
vel ſpūalis. Omnis illegitimus pōt di-
ci ſpurius a ſpurcicia incontinentie. qñqꝫ
etiā dicit̄ ſpurius natus de adulterio.

Trū defectus no
tabilis alicuius mēbri impedi q̄ſtio. vj.
at ordinis ſuſceptionem: Rñ- §. j.
deo ꝙ defectuū in mēbris quidā ſunt ita
notabiles ꝙ impediūt officij executionē:
vt abſciſſio pollicis. ⁊ ſic de ꝯſimilibꝰ cu-
iuſmodi ſunt cecitas: ariditas manus. ⁊
iſti ꝓhibent ordinis ſuſceptionē de iure.
Quidam offuſcant notabiliter ꝑſone cla
ritatē: vt abſciſſio naſi. ⁊ ſic de ſimilibus.
Et tales etiā defectus impediūt ordinis
ſuſceptionē ꝓpter ſacramēti reuerentiam
⁊ dignitatē. ⁊ ſic de habēte oculū erutū
ſiue ſit per culpam ſuam ſiue non. Defe-
ctus aūt mēbroꝝ notabilē deformitatē
in facie vel in manibꝰ ſeu alibi nō generā
tes: ſi nō eſt inducta ex culpa ꝓpria nullā
inducūt irregularitatē. vnde non ꝓhibet̄
ꝓmoueri is qui eunuchus natus eſt: vel
pro egritudine aut inuitus caſtratus. qui
aūt ſe ſponte non interueniēte iuſta cauſa

mutilat:a ſuſceptione ordinũ repellẽdus
eſt.⁊ ſic illi qui ad reprimendũ carnis ten
tationes ſibi abſcindũt virilia: irregula⸗
res ſunt.tales eñ nõ habẽt iuſtã cauſam
caſtrationis ſue:qꝛ per virtutẽ eſt carnali
vicio repugnandũ. Unde dicit Chryſ.
ſup Mathei q̃ nõ ita mẽbri abſciſio cõ
primit tentationes vt frenũ cogitatiõis.
Tales eñ dicunt homicide.lv.diſt. Si
quis ꝑmo.⁊ ſumit ex canonibꝫ apl'oꝝ.qꝛ
ſe exponũt ꝑiculo mortis. ſic qui partem
cuiuſlibꝫ digiti ſui volẽs abſcidit:hũc ad
clerũ canones nõ admittũt. Nullũ autē
predictoꝝ vicioꝝ ĩpedit ordinis ſuſcepti⸗
onẽ,de facto,quẽ ſicut ſuſcipe nõ debuit:
ita nec ſuſceptũ debꝫ exequi. Hec Rich.
⁊ colligũtur a pluribꝫ capitulis.diſt.lv.⁊
q.v. extra de corpore viciatis. Notandum
q̃ idem eſt iudiciũ de illo qui ſe ſine iuſta
cauſa mutilat vel mutilare facit.ſiue fiat
ex ira ſiue alias. Is tamen qui ex culpa
ſua incidit in modicam deformitatẽ to⸗
leratur in ordinibus ſuſceptis ex miſeri⸗
cordia ſcꝫ ex diſpenſatione epiſcopi ſm
Innocentiũ. Argumentũ ad hoc extra e.
ca.j.de preſbytero qui ſponte duellũ ob⸗
tulit ⁊ oblatũ ſuſcepit ⁊ in eo partẽ digiti
amiſit:ita tamẽ vt dicit Bern. q̃ homi⸗
cidiũ vel mẽbroꝝ truncatio nõ fuerit ſubſe
cuta. Item ſciendũ ſm Rod. q̃ gibbꝫ
vel ꝯiũctio digitoꝝ ⁊ ſimilia vicia nõ re⸗
pellũt ab ordinibꝫ niſi generẽt deformita
tem nimiã vel debilitatẽ. Nõ repellit etiã
ſm Hoſtien. habens ſex digitos in ma⸗
nu:nec etiã ille qui ſine culpa ſua amiſit
vnũ de digitis:dum tñ nõ ſit de illis cũ
quibꝫ fit ſignũ crucis vt dicit Barthol.
Notandũ etiã q̃ is qui nõ videt niſi vno
oculo nõ ꝓhibet ordinari niſi i alio oculo
eſſet macula generans notabilẽ defor mi
tatẽ. Hoc patꝫ ex p̄dictis. Iudiciũ autẽ
talis deformitatis:p̄latoꝝ arbitrio relin
quit.extra.e. Cũ de tua. Quid de lepro⸗
ſo: Rñdeo ſm Rod. talis nõ debet po⸗
pulo celebrare ſed ꝓuatim põt niſi ſit ni⸗
mis debilis aut deformis. Poterit etiaꝫ
alijs leproſis cãtare vel diuina miniſtra⸗
re:niſi nimia debilitas ip̄m reddat inpo
tentẽ. Corpe viciatus ſm Goffri. dicitur
mutilatus qui ſcꝫ aliquo mẽbro caret vel
debilitatus qui ſcꝫ mẽbrũ habet ſed inef

ficax.vt oculos cecos manũ aridaꝫ. Her⸗
mophrodit⁹ qui ſcꝫ hꝫ vtrũqꝫ ſexũ non
eſt ordinãdus ꝑpter deformitatẽ ⁊ mon⸗
ſtruoſitatẽ. Si autẽ de facto ordinet ⁊ eq̃
liter inualeſcat in eo ſexus virilis ⁊ femi⸗
neus:nõ recipit characterẽ ſm Rod.nec
etiã ſi magis vergat in ſexũ femineũ q̃ꝫ vi
rilem. Quid de furioſis:lunaticis:⁊ ca
ducis: Rñdeo ſm Rod. q̃ nullus talis
debet ꝓmoueri etiã poſtq̃ꝫ fuerit libera⸗
tus:ſed ꝓmotus ſi fuerit ex toto libera⸗
tus poterit exequi officiũ ſuũ. Si ꝟo fre⸗
quẽter ei accidit:oino debet ceſſare ab of
ficio miſſe.vij.q.ij. In l'ris. Idem ſi raro
ſed cũ ſpume iactatione ⁊ vocis ꝯfuſione
ſi vero raro ⁊ ſine talibꝫ:nõ ꝓhibet ab of
cio miſſe dũ tñ habeat iuxta ſe ſacerdotẽ:
vt ſi ille cadat vl' deficiat:iſte ſuppleat.vij
q.j. Illud. Sacerdos qui ꝑpter egritu⸗
dinem:cecitatẽ:digitoꝝ carentiã a p̄do⸗
ne illatã aut hmõi ſine culpa ſua nõ ꝑmit
titur celebrare:nõ ꝓhibet ceteris officijs
ſacerdotalibꝫ fungi.extra de clerico egro⸗
tante.ca.ij. Danduſqꝫ eſt leproſis ⁊ ſerui
re nõ valentibꝫ coadiutor qui ad ſuſten⸗
tationem ſuã de facultatibus eccleſie cõ⸗
gruam recipiat portionẽ.e.ca.iij.

Trũ infames ſint q.vi.

V expellẽdi ab ordinũ ſuſceptiõe:
Rñſio. Infamia eſt ſtatus leſe
dignitatis q̃ꝫtũ ad vitã ⁊ mores:ſicut fa⸗
ma eſt ſtatus illeſe dignitatis. Eſt autē
infamia duplex ſcꝫ facti ⁊ iuris. Infamia
facti eſt quãdo aliqđ crimẽ alicui publice
imponit ⁊ tollitur ꝑ purgationẽ canoni⸗
cam.extra de purgatiõe canonica. Ex tu⸗
arum. Talis autem non dicitur proprie
infamis ſed infamatus.ſiquidem q̃nqꝫ
aliqui infamãtur ſine culpa ſua. Fit autẽ
purgatio quãdoqꝫ per ſolum iuramentũ
ip̄ius infamati iurantis ſe imunẽ a tali
crimine.⁊ quãdoqꝫ teſtiũ iurantiũ ſe cre⸗
dere illũ verũ iuraſſe. Infamia aũt iuris
eſt quãdo aliquis publice cõmittit aliqđ
crimen ꝑpter quod ius determiat aliquẽ
fore infamẽ:⁊ talis ſic publice notatus di
citur infamis ſeu quãdo eſt de hoc in iu⸗
dicio ꝯuictus.⁊ tali pena a iudice puni⸗
tus. Hec autem infamia iuris eſt duplex
Quedam enim eſt infamia iuriſciuilis et

canonici ſimul:alia iuriſcanonici tantum. De prima dicitur.vj.q.j. Omnes infa-mes eſſe decernim⁹ quos leges ſeculi in-fames appellant. Iſte leges habẽtur.ff. de his qui notanť infamia per totũ.ꝛ ta-les ſunt repellendi non tantũ ab ordinũ ſuſceptione:ſed etiam ab accuſatione ꝛ te-ſtificatione etiã poſt peractam penitentiã de illo crimine pro quo facti ſũt infames. extra de teſtibꝫ.Teſtimoniũ.in gloſa.vj. de regulis iuris Porte dignitatis patere non debent infamibꝫ. Ratio huius eſt: quia ea ꝓpter que iura ciuilia ꝛ canonica concorditer iudicant aliquẽ eſſe infamẽ: reddunt eum eſſe opprobrioſum ꝛ vilem in reputatiõe hominũ:vt ſi aliquis ſit de furto condẽnatus. Hec Rich. ꝛ Scot⁹. Tollitur autẽ hec infamia per reſtitutio-nem in integrũ.puta ad teſtimoniũ.bene ficiũ ꝛ alia quibꝫ priuabatur. Hoc autẽ põt facere papa.ij.q.iiij. Euphemiũ.§. Hinc colligitur.in gloſa. Poteſt etiã hoc facere ꝑnceps quo ad laicos vt dicit glo-ſa eadem.q. Si quem.§. Notandũ.l.de do. De quo dicitur in directorio iuris.ꝙ licet epiſcopi non poſſint in integrum re-ſtituere: remouent tamẽ infamiã quo ad ordines in caſibꝫ in quibꝫ poſſunt diſpen ſare.vt notat Johes. ꝛ Archidiaconus. l.de do. Dicit quoq; ibi glo. Bartholo-mei brixieñ.ꝛ.ij.q.iij.Euphemiũ.§.Hic colligitur.ꝙ ẽps poteſt tollere infamiã in omni crimine in quo poteſt diſpenſare. Cum quo ɔcordat Aluarus. Poteſt au tem epiſcopus diſpenſare in omni crimi-ne in quo ſibi nõ prohibetur ſm opinio-nem cõmuniorẽ. Infamia autem iuriſca-nonici que irrogatur ex quolibꝫ mortali: aboletur per penitentiã. vt dicit glo.vj. q.j.Omnes.dum tamen non feratur ex preſſe ɔtra aliqđ crimen particulare per ſententiã iuris:ſicut illa que habeť li.vj. de penis felicꝫ.de inſecutoribꝫ cardinaliũ ꝛ eoꝝ fautoribꝫ qui ꝑpetua infamia ligã tur. Et notandũ ꝙ multa ipediũt ꝓmo-uendũ que nõ deijciũt iã ꝓmotũ.xv.q.j. Si quis iratus. Unde dicit ſcot⁹.xiij.diſt. ꝙ nõ eſt tenẽdũ ꝙ infamis q̃ penituit de pctõ ſꝫ nõdũ reſtitut⁹ eſt in integrũ:cele-brãdo ſit irregularꝭ niſi inueniať ſibi hec pena inflicta in iure canonico. Pro h̃ etiã facit ex.de ſen.ex. Is q̃.li.vj. Dicit etiã ꝙ ſub ifamia põt ɔtinere oẽ pctm̃ publicũ. vt public⁹ fornicator ꝛ ſic ð alijs.ꝛ ſic lar ge ſumit infamiã.de q̃ dictũ eſt diſt.xvij agendo de ꝑticipatiõe cũ excõicatis. Sꝫ ɔtra p̄dicta arguiť.qꝛ extra de teſtibꝫ. Li cet ex quadã.dicit ꝙ infamibꝫ ſunt act⁹ legitimi interdicti igiť celebrãdo fiũt irre gulares. Ad hoc dicũt canoniſte cũ ſco-to ɔcordantes ꝙ illud intelligiť de acti-bus ciuilibꝫ qui ſunt interdicti infamibꝫ per iura ciuilia: vt iudicare: teſtificari:ꝛ hmõi. Non aũt iterdiciť ꝑ hmõi iura exe cutio ordinũ. Et notandũ vt poniť in di rectorio iuris ꝙ infamia ɔtracta per excõ municationẽ aboleť per abſolutionẽ. Si quoq; papa dat poteſtatem alicui diſ-penſandi cum aliquo dat ei poteſtatẽ cũ fame reſtituendi.

(v)Trũ homicidium

impediat ordinis ſuſceptionẽ. q̃ō.viij.
Rñdeo ꝙ ſic: qꝛ loquendo de §.j.
homicidio voluntario ſub q̃ ɔtineť muti latio actiua mẽbri alterius hoĩs.diſti.l. Miror.ꝛ ca.ſequẽti.ꝛ.lv.diſt.ca.vltimo. ꝛ extra de homicidio.ꝛ h̃ ꝓpter horrorẽ ſanguinis effuſi. Uñ etiã dauid nõ ꝑmiſit dñs edificare domũ noĩ ſuo qꝛ multũ ſã guinẽ hũanũ effuderat.ij.Reg.vij. Sa-cerdos ei chr̃m repñtat: cui⁹ mãſuetudi nẽ (q̃ maxie apparuit in h̃ ꝙ ꝓ nob̃ mori voluit) reducit ad mẽoriã officiũ miſſe.ſa cerdos ꝓ o incõtrũ homicida mag᷑ repñ-tat interfectores chr̃i ꝙ̃ chr̃m. Impedit aũt irregularitas homicidij ꝓmouẽdũ ꝛ deijcit iã ꝓmotũ:etiã poſt ꝑactã peniten tiã.tollitur tamẽ ꝑ baptiſmũ.diſt.l. Si quis poſt remiſſionẽ. Si aũt homicidiũ ſit oĩno inuolũtariũ:nõ inducit irregulari-tatẽ. Itẽ ſi occidẽs careat vſu rõnis. Un de dicitur in.vij. decretalium ſi furioſus aut infans aut dormiẽs aliquẽ occiderit nõ ꝓpter hoc aliquã irregularitatẽ incur rit. Idem dicimus de illo qui mortẽ ali-ter vitare nõ valens:ſuũ interficit vel mu tilat inuaſorẽ. Qui etiã caſualr̃ interficit hoiem:nõ incurrit irregularitatẽ.ꝛ hoc ſi det operã rei licite: ꝛ adhibeat debitam

diligentiā vt periculū homicidij euitetur Unde ſi aliquis incidit arboꝛem ⁊ alius ſub ipſa veniens opprimatur ab arboꝛe ca/dente: ſuccidens arboꝛem irregularis nō eſt ſi quantū in ſe fuit volentē tranſire p̄/monuit. l. diſt. Hi qui arboꝛem. ſecus eſ/ſet ſi debitā nō adhiberet diligentiā. ſiſr nec ſacerdos pulſans campanam ad miſ/ſam ſi campana cadat ſup̱ aliquē euntē ſub campanili. extra de homicidio. Jo/hannes ſacerdos. Similiter ſi aliquis lu/dens cum alio habente cultellū ad latus ⁊ ipſm proijciens ad terraʒ cadens ſuper eum impingat in cultellum eius ⁊ ex hoc moꝛiatur: ille nō erit irregularis qui cul/tellū poꝛtabat. extra de homicidio. La/toꝛ preſentiū. Si autē aliquis ludendo proijcit lapidem cōtra aliquem ⁊ ille vo/lens declinare impegit in alium lapideʒ ⁊ moꝛtuus eſt: ille ꝓiectoꝛ irregularis fa/ctus eſt. quia ludus noxius eſt mittere la/pidem. ⁊ ſic de ſimilibꝫ. Dicitur autē ho/micidiū voluntariū qđ fit ex intentione: caſuale vero qđ fit p̄ter intentū. Quid ſi aliquis habet ceruū vel leonē qui ali/queʒ occidat? Rn̄deo ſm Innocentiū ꝙ nō videtur irregularis dūmodo malitiā vel culpaʒ in moꝛtē nō habuerit ar. l. diſt. Hi qui arboꝛem. ⁊ ca. Sepe. Sunt aūt parētes monēdi ne pueros teneros ſecuʒ in vno lecto collocēt: ne foꝛte opprimantur.

Quid ſi qͥs mādauit aliquē verberari: in/hibēs ne occideretur vel mutilaretur: ⁊ ille nihi/lo minus mutiletur vel occidatur? Rn̄deo ꝙ mandatoꝛ irregularis efficitur: quia mandādo in culpa fuit: ⁊ quia hoc eueni/re poſſet debuit cogitare. extra. c. Is qui lib. vj. An clericus qui de malefactoꝛi/bus ſuis querelam deponit penes iudi/cem ſecularem ⁊ emendā petit ſibi fieri ⁊ ꝓuideri ne talia pꝛeſumāt: incurrat irre/gularitatem ſi iudex moꝛtē inferat: iuſti/cia exigente? Rn̄deo ꝙ nō ſi pꝛoteſtatus eſt expꝛeſſe ꝙ penam ſanguinis nō inten/dat. extra c. Pꝛelatis. lib. vj. Rich. videtur aliter ſentire. ſed vt alias dictū eſt Boni/facius qui hanc decretalem edidit. librū ſextū nondū compoſuerat. Requiritur aūt expꝛeſſa ꝓteſtatio vt dicit ibi Johānes an/dree quando ꝓ tali crimine eſt pena ſan/guinis eroganda de iure: vt patʒ ex ca. al/legato. Alias autem non requiritur: licʒ iu/dex ad hmōi penam infligendā ꝓcederet extra eo. Poſtulaſti. Homicidiū autē cō/mittitur ſm Raym̄. non tantū p̄cepto ⁊ cō/ſilio: ſed etiā diſſuadendo coꝛrupta inten/tione illi qui occaſum volebat defendere ne eum defendat. Si tamen aliquis hoc facit ne alius occaſum defendendo in peri/culū incidat: nullam incurrit irregularita/tem. Qđ dicitur hic ꝯſilio: eſt intelligendū ſm Rođ. de cōſilio ꝑſuaſionis non ſim/plicis opinionis. puta exponēdo quid in hoc caſu ſentiret. Quid ſi pꝛelatus ha/bens iuriſdictionē tempoꝛalē iniūgat of/ficiali ſuo vt ſuper tali maleficio veritatē inquirens iuſticie debitū exequatur: ⁊ balli/uus ſup̱ hoc ad penaʒ ſanguinis ꝓcedat nūquid pꝛelatus incurrit irregularitateʒ Rn̄deo ꝙ nō. extra ne clerici vel monachi. Epiſcopus. lib. vj. Quāuis enī clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat. cum tamen iuriſdictionē obtinēt tempoꝛalem poſſunt alijs delegare. Quid ſi iudex §. iiij.
interroget eum quid agendū de illo qui penam ſanguinis meretur. Poteſt rn̄de/re vt dicit Raym̄. Conſule legiſperitos: ⁊ caueat ne ꝓpter ſuam rn̄ſionē iudex irre/ligat ꝙ debet eum pena ſanguinis puni/re. Si vero vbi non appareret caſus de fa/cto interrogaret ipſm vel alium clericum que pena eſſet infligēda ꝓ furto: homici/dio ⁊ ſimilibus: poſſet dicere talis ⁊ talis ſm leges. Concoꝛ. Goffri. ⁊ Bern̄. extra de exceſſibꝫ p̄latoꝝ. Ex litteris. Quid §. v.
ſi quis ꝯſuluit homicidiū fieri: ⁊ anteꝗ̄ ſequeretur effectus reuocauit. Rn̄ſio ſm Innocentiū. ꝙ ſi expꝛeſſe ⁊ ſine vlla fictio/ne ꝓhibuit: imunis eſt ab homicidio. ita tamen ꝙ ſi nō firmiter credit ꝙ reuocatio locum habeat: tenetur indicare illi ꝙ ſibi caueat: Si autē is cui ꝯſuluit pꝛius occi/dat ꝗ̄ ꝯſulens reuocauerit: irregularis erit licʒ penituerit. Quid ſi quis in rixa §. vj
moꝛtuus fuerit: nunquid omnes rixan/tes ſunt irregulares? Rn̄deo ſm Goffri. ⁊ Hoſtien̄. ꝙ is qui non letatur nec ani/mo occidendi percuſſit: nec etiaʒ hoc ani/mo venit: nec alios prouocauit: nec de oc/ciſo tenetur: nec oꝛdinem recipere pꝛohib/

betur: lȝ alij occiderint. extra. c. Signifi-
caſti. §. Q, ſi diſcerni. Cōcor. Innocen̄.
Sunt aūt ꝓprie rixe qn̄ aliq̄ extra ſe pci-
piunt: vt dicit glo. ad Gal. v. Quid de
illo q̄ diſſuadet homicidiuȝ: nihilo min⁹
aſſociat homicidā vt eum ſi oporteat defē-
dat: Rn̄deo ſm Hoſt. homicida ē. extra
Nota e. Sicut dignū. Utrū oēs q̄ interſunt
vindicte ſanguinis ſint irregulares: Re-
ſpondeo ſm Rod. ꝙ non: dūmō nec con-
ſilium nec auxiliū nec autoritatem p̄ſtite-
rint. Idem Innocen. Si aūt p̄latus ibi
intereſſet non ex curioſitate: ſed tanq̄ au-
toritatē preſtans: de facili incurreret irre-
gularitatē extra de exceſ. p̄latoꝝ. Ex lr̄is.
Oēs habentes officiuȝ in cauſa ſanguinis
ſunt irreglāres illud exeq̄ndo. puta accu-
ſator: iudex: aſſeſſor: aduocatus ſiue pro
actore ſiue ꝓ reo. q2 agendo pro reo agit
contra actorē: cum actor obligetur ad talio-
nem. Officialis: teſtis: notarius ſcribens
ſententiā vel ꝓferēs: aut ſi ſcribat atteſta-
tiones vl' legat in examinatiōe cauſe. Itē
qui ſcripſit vel dictauit lr̄as pro vindicta
ſanguinis deſtinādas. di. lj. Quantos.
extra ne clerici vel monachi. Sententiaȝ.
Si tn̄ nō fuerit ſecut⁹ effect⁹: poterit epi-
ſcopus diſpenſare: ſm Rod. Quid ſi
quis pcutit mulierē pregnantē vel dat ei
venenum vt faciat aborſum: Rn̄deo ſm
Ray. ꝙ ſi cōceptus iam erat animatus ꝛ
format⁹: ꝛ mulier ꝓpter pcuſſionē abor-
ſum fecit: homicidiū fuit: alias nō eſt ho-
micida q̄ntum ad irregularitatē: ſed q̄ntū
ad pniam. Sic etiam qui dat vel accipit
venenū ne fiat cōceptio. Quid ſi dubi-
tatur an eſſet animatus: Dicēdū eſt ꝙ ſi ꝓba-
biliter dubitat vel credit: debet a miſte-
rio et ꝓmotiōe ceſſare: ne pículo ſe cōmit-
tat. Si aūt leuem ꝛ temerariā habet opi-
nionē: deponat eam ſi poteſt: et ſic pote-
rit miniſtrare ꝛ ꝓmoueri: alias non. extra
de ſen. excō. In ſitioni. Cuſtodes infir-
moꝝ ſm Rodo. in his q̄ bona fide erga
infirmos faciūt: puta vocādo minutoreȝ
ad minuendū ſanguinē: vel nō bn̄ cuſto-
diendo: et ſic de alijs. ſi moriatur nō debēt
de facili nimis ſcrupuloſam habere con-
ſcientiam: lȝ errauerint in aliquo: niſi fue-
rit euidens vel lata culpa: vel negligētia:
et certum ſit vel ꝓbabile ſm iudiciū me-
dicoꝝ ꝙ inde mors puenerit. Utrum
qui nō liberat a morte cum poſſit: ſit irre-
gularis. puta iudex qui nō liberat homi-
nē a morte iniuſta cum poteſt: aut diues
qui non paſcat fame morientē ꝛ ſequitur
mors: Reſpondeo ſm Rod. ꝙ licȝ tales
grauiſſime peccent: nō tamen ſunt irregu-
lares. quia lex ꝓmotionis factum req̄rit.
xv. q. j. Siq̄s nō iratus. Perſone etiā pri-
uate ſi credant ꝙ poſſint hoiem ab iniu-
ſta morte ſaluare ſolo v̄bo: tenentur impe-
dire verbo ꝛ etiam facto: ſi credāt ꝙ hoc
poſſint facere ſine ſuaꝝ pſonaꝝ periculo.

Quid de illo qui cum latro duceretur ca-
ptus dixit: claudite os ei⁹ ne clamet: nun-
quid irregularis eſt ſi mors inde ſequatur:
Rod. credit ꝙ ſic. quia iuuit ducentes: cō-
ſilium dando. Et eodē modo ſi q̄rentibꝫ
latronē vel malefactoreȝ indicauit eū: niſi
forte ignorauerit ꝙ ad mortem quereretur.
Et notandū ꝙ talibꝫ ſic q̄rētibꝫ crimino-
ſum eſt illudendū: puta dicēdo ſe nō eſſe
illius cuſtodē: aut verbis ſimilibꝫ vtēdo:
ſeu oīno tacendo. Quid ſi aliq̄s in bel-
lo vel rixa miniſtrat enſem: lanceam: lapi-
dem: vel aliud vnde aliquis occidatur: Re-
ſpondet Rod. ꝙ talis irregularis iudican-
dus eſt. quia cauſam ꝓpinquā preſtat ho-
micidio. Quid de artificibꝫ hmōi in-
ſtrumenta facientibꝫ: Reſpōdeo: nō ſunt
irregulares. cum homines poſſint talibꝫ
vti nō ad occidendū ſed ad ſe defenden-
dum: ac etiam ad interficiendū infideles
de licentia pape. Quid ſiq̄s ſuadet ali-
cui ꝙ exponat ſe morti pro chr̄o vel eccle-
ſia: Reſpondeo ſm Innocen̄. ꝙ nō ſit ir-
regularis etiā ſi mors ſequatur. quia chriſt⁹
mortē ſubijt pro nobis. Idem Hoſtiē.

Utrum liceat mulieri ſeipſam occidere: Nota
ne ab alio corrūpatur: Reſponſio ſm Tho-
mā in. q. q. ꝙ non. quia nō eſt crimen mu-
lieris ſi ei violentia inferatur: Nō licet etiaȝ
alicui ſe occidere ne cōſentiat in aliq̄d pec-
catum. q2 potens eſt deus quacunq3 ten-
tatione ſuperueniente eripe hominē a pec-
cato. Tamen vt dicit Aug. in libro de ci-
ui. dei: excuſatur Samſon ꝛ q̄dam alij ſan-
cti familiari cōſilio ſpūſſancti. Utrum
occidere animalia ſit peccatum: Reſpon

deo ſm Tho.in.ij.ij.q non.quia nullus
peccat vtendo re ſua ad hoc ad qd eſt or-
dinata.generaliter aũt plãte ⁊ aĩalia ꝓ-
pter hoies ſunt. Utrũ phyſici poſſint
ad ordines ꝓmoueri? Rñdeo q ſic: dum
tñ conſcientia ſua ipſos nõ remordeat q
aliq̃bꝫ infirmis cauſa morꝫ extiterint im
perite medicinã dando vel negligẽter in
coꝝ regimine ſe hñdo.extra de eta.⁊ q̃li.
Ad aures.in textu ⁊ in glo. Cõſulũt aũt
Gof.et Hoſt.q promoti ⁊ ꝓmouendi a
practica medicine abſtineant:⁊ potiſſime
a chirurgia que aduſtionẽ vl' inciſionem
req̃rit:cum in nullo vacillare debeat con
ſciẽtia ꝓmouẽdi.xxiij.di. Laici. Scđm
aũt Ray.opari de phyſica non licet in ſa
cris ordinibꝫ conſtitutis vel minoribus:
dum tñ ſint beneficiati:niſi gratꝫ vel pro
miſerabilibꝫ pſonis confratribꝫ vel con-
ſanguineis. nec etiã tunc ſi ibi eſſe poſſet
periculum.Officium autẽ chirurgie que
aduſtionem vl' inciſionẽ inducit:ipſis in-
terdicit.extra.ne clerici vl' monachi.Sen
tentiam.

q.ix. **Quia in bellis ſepe**
fiunt homicidia:de bello ſunt
aliqua vidẽda.Et p̃mo Utrꝫ
bellare ſit licitum? Rñdeo ſm Tho.in.ij
ij.Ad hoc q bellũ ſit iuſtũ:tria req̃runt.
Nota. Primo q̃dem requirit principis autori-
tas. Nõ eñ ptinet ad pſonã priuatã bel
lum mouere ſine principis autoritate. q̃a
poteſt ius ſuũ in iudicio ſuperioris pſequi
Princeps aũt cui cura reipublice eſt com
miſſa:põt gladio vti vt miniſter dei.Ad
ipm eñ ptinet rẽpublicã patrie ſibi ſub-
dite tueri:vt dicit Aug⁹ cõtra Fauſtum.
Scđm aũt Rod.ſufficit autoritas infe-
rioꝝ dignitatũ ad defenſionẽ ſibi ſubdi-
toꝝ:qñ quis al'as per iudicẽ nõ poteſt ſe
iuuare. Secundo requirit cauſa iuſta:vt
ſcꝫ illi qui impugnant ꝓpter aliquaꝫ cul-
pã impugnationẽ mereant.Uñ Aug⁹ i
libro.lxxxiij.q. Iuſta bella ſolent diffiniri
que vlciſcunt iniurias. Sic gens vel ciui
tas plectenda eſt que vindicare neglexe-
rit quod a ſuis improbe factũ eſt:vel red
dere quod per iniuriã ablatũ eſt. Tertio
requirit intentio bellantiũ recta.vt.ſ.bo-
num ꝓmoueat ⁊ malum euitet. Ubi eñ
eſt iuſta cauſa:bellum reddit illicitũ pro-
pter prauã intentionẽ. Unde Aug⁹ con
tra Fauſtũ. Nocendi cupiditas:vlciſcẽdi
crudelitas:implacabilis animus:libido
dñandi:et ſimilia:in bellis iure culpant.
Hec Tho. Licꝫ aũt pſone priuate nõ li-
cet bellũ mouere:poteſt tñ de iure nature
quilibet tam laic⁹ q̃ꝫ clericus ſe ⁊ ſua de-
fendẽdo vim vi repellere cũ moderamie
inculpate tutele.Ar.extra de homicidio
Significaſti.et extra de ſnia excõicatõis
Dilecto.li.vj.De quo dictũ eſt.xviij. di.
agendo de iniectione manuũ in clericos.
circa p̃ncipiũ capli.Qui habet iuſtũ bel-
lũ:ſuũ facit q̃cquid capit ab hoſte vel au
xiliatoribus ſuis ſiue ſubditis ſiue alijs:
quouſqꝫ ſit ſibi ſatiſfactum de omni da-
mno tam ſui q̃ꝫ ſuoꝝ.vel donec ipſe ho-
ſtis offerat ſe ad ius ⁊ velit ſatiſfacere. di
ſtinc.j. Ius gentiũ.xxiij.q.vij. Si de re-
bus Ultra hoc aũt nihil accipe debet:ni
ſi ꝓpter imanitatẽ criminis priuari merue-
rit omnibꝫ bonis:vt eſt crimen leſe maie
ſtatis ſm Raymun.⁊ Rod.Debet autẽ
p̃dam diuidere ſubditꝫ ſm ꝓportionem
et qualitatẽ pſonaꝝ ⁊ laboꝝ.diſt.j. Ius
militare.Subditi ṽo illi qui deũ plus ti
mẽtes q̃ꝫ hoies:dños ſuos iu bello illici
to in nullo coadiuuãt: nõ ſunt ſpoliandi
vel in aliq̃ puniendi.pena eñ ſuos debet
tenere actores:nec eſt vlterius ptrahẽda
q̃ꝫ delictũ ſit in excedente repꝛim.extra d
his que fiũt a maiori p̃te capituli. Queſi
uit.ſ.q.iiij.c.j. Hec Ray.Quidaꝫ tñ alit
dicunt. Non ſunt etiã ſpoliandi pſbyte-
ri:monachi:cõuerſi:pegrini:mercatores
ruſtici euntes ⁊ redeũtes et in agricultu-
ra exiſtentes:⁊ aĩalia q̃bus arãt ⁊ ſemi-
na portant ad agrũ.extra de treuga. In-
nouam⁹.Si certũ ſit bellum eſſe iniuſtũ:
ſubditi nõ debẽt in hoc ſuis dñis obedi
re.quia plus timere debent deum q̃ꝫ ho-
minem. Si ṽo ſit dubiũ:excuſant ꝓpter
bonũ obedientie:lꝫ dñs peccauerit ſi for
te male p̃cepit.xxiij.q.j. Quid culpatur.
Non ſic excuſant amici:cognati:ſtipendi
arij ⁊ hmõi.quia in dubio non debent ſe
exponere diſcrimini vt iuuent aliqueꝫ in
p̃iudicium alteri⁹.xiij.q.v.Denıqꝫ.Itẽ

ſm Roð. qui habet iuſtũ bellũ non tene
tur de damnis que bona fide infert vel a
quib⁊ cõmode abſtinere nõ poteſt ſm in/
duſtriã ⁊ cõſuetudinẽ bona fide pugnan
tium etiãſi fecerint incendia vel effractiões
vel arboꝝ aut vineaꝝ extirpationes. Si
ẜo hoc malicioſe intulit cũ poſſet ſibi cõ/
ſulere aliter cõmode: tenet ⁊ cõpẽſabunt
illa damna cum damnis ſibi dat;: facta
diſcõputatione hinc ⁊ inde. Qui aũt in/
iuſte mouet bellum: tenet de omnib⁊ da
mnis aduerſarijs illat;. Tenet etiã hoi/
bus ꝓprijs de dãnis illatis ſibi ⁊ aduer
ſarijs dum iuſte rebellabãt: niſi ⁊ ipi ma
la fide iuuerint eum. Utrũ liceat in fe/
ſtis bellare? Rñdeo ſm Tho. in.ij.ij.q
ſic. ſi neceſſitas expoſcat. tunc eñ ceſſare
eſſet deum tentare. alias aũt non licet.q:
tunc debẽt homies vacare ſpũalib⁊ ⁊ di/
uinis. Quid de rebus que rapiuntur
de eccleſijs aut que ſunt de bonis eccleſi/
arũ ſiue clericoꝝ exiſtentiũ in terra illi⁹ cõ
tra quem bellũ geri. Rñdeo ſm Rodo.
Raptores boꝝ tenent reddere: niſi auto
ritate prelati eccleſiaſtici hec fierent.

Quid ſi: qui iminentib⁊ hoſtib⁊ fugiũt
ad eccleſiam ⁊ ibi capiunt: nunqd eos ca
pientes debent ipſos dimittere liberos?
Reſpõdeo ſm Roð. q ſic. niſi eccleſiã in/
caſtellauerint ⁊ inde hoſtes impugnaue/
rint. tunc eñ nõ debent gaudere imuni/
tate: cũ ipam violauerint exinde pugnan
do. Dicit etiam q ſi ponant ibi victualia
de quib⁊ ſuſtentent in impugnatione ho
ſtiũ: ſi capiant a iuſte bellantib⁊ non pec/
cant: nec tenent reſtituere. Utrũ duel/
lum ſit licitũ? Ad hoc dicit Ni. de Lyra
ĩ Regũ.xvij.q duelluȝ poteſt accipi du/
pliciter. Uno modo ꝓprie. et ſic duellum
dicit ſingular; pugna duoꝝ: vt ꝑ victori
am tanq̃ per diuinũ iudicium appareat
vni⁹ iuſticia ⁊ alteri⁹ iniuſticia. Et ſic ſm
oẽs doctores eſt illicitũ tam ex ꝑte appel
lantis q̃ ex parte recipient; ⁊ iudicantis
et cõſulentiũ ⁊ fauorem pſtãtiũ. q: eſt ibi
manifeſte tentatio diuina. Et h mõ videẽ
tur loqui de duello iura ipm ꝓhibentia
ij.q.v. Monomachia. Et extra đ purga
tione vulgari. Cum ſuſcepti. niſi ꝑ reuela
tionem diuinã fieret. ſicut Dauid in no/
mine dñi ſingulare certamen inijt cõtra
Goliã ſicut diuine iuſticie executor. Alio
modo poteſt accipi large, put eſt bellum
ſingulare vnius cum vno abſq̃ expecta/
tione diuini iudicij: ſed vt ꝑ virtutẽ: artẽ
vel fortunã aliqua controuerſia inter eos
terminet. Et ſic dicunt aliqui duellũ eſſe
illicitum ⁊ a parte offerent;: iudicãt;: ⁊ re
cipiẽt;: ita q mag; deberet rex ſuaꝝ ſpo/
liationẽ ⁊ ſue pſone mortem ſuſtinere q̃
duellũ recipe lȝ ſit innocens. quia intẽtio
intrant; ſic duellum eſt interficere aduer
ſarium: qđ eſt contra pceptum diuinum
Sed iſta ſententia videt alijs nimis du
ra. q: licitum eſt ſe defendere non ſolũ in
cauſa criminali pro vita ſua defendenda
ſed etiã in cauſa ciuili: ſicut licituȝ eſt bel/
lare ad ſui corpis rex q̃ ſuarũ cõſeruatio/
nem. Nec talis ꝑ ſe intẽdit mortem alte/
rius: ſed ꝑ accidens. ſ. ad ſui tuitionẽ. nec
eſt tranſgreſſor diuini pcepti de mãdato
iudicis ſic ſe defendendo. Dicunt tamen
iſti q duellum offerens ⁊ iudex autorita
tem pſtans: mortaliter peccant. Sed qa
multi principes ſancte vite et qui bonoꝝ
conſilio vtebant: aliquando duella cõceſ
ſerunt: vt btũs Ludouicus et plati iuſti/
ciam tpalem habentes: videt durum du
ella cõdemnare in omni caſu ex ꝑte iudi/
cum. Et ideo abſq̃ aſſertione poſſet di/
ci q poſſunt in aliquo caſu a iudicib⁊ ꝑ/
mitti: vtpote quando aliqui nobiles ha/
bent inter ſe guerram quã poſſunt moue
re ex lõga cõſuetudine q̃uis ſupiorẽ ha/
beant: ⁊ vn⁹ vaſtat terrã alteri⁹: et aliqñ
cõtingit q vn⁹ conuocat aliũ corã ſupio/
ri pncipe ad duellũ ⁊ alius ſtatiȝ recipit:
ſi iudex in tali caſu ꝓbabiliter videat q
predicta vaſtatio ſubditoꝝ innocentuȝ ꝑ
duellum iſtud debeat termiari: nõ videt
peccare tale duellum ꝑmittendo. quia et
qui habet curam alicui⁹ cõitatis licitum
eſt miora mala ꝑmittere ad euitãdũ ma/
iora. ſicut licite ꝑmittunt meretrices in ci
uitatib⁊ ne oia turbent libidinib⁊: vt dicẽ
Aug⁹. et ſic de caſibus ſimilibus. Huic
aũt dicto videt ꝯcordare dictũ ſci Tho.
in ſua ſũma. xcv.q.ar.viij. vbi dicit q qñ
in duello nõ expectat aliqs euentus mi/
raculoſus: tũc tale duellũ appropinquat

ad cōmunē ratione ſortium. Sortib⁹ aūt vti licitum eſt in plurib⁹ caſib⁹: vt ipſe dicit ibidem. Hec Lyra. Quid de clericis illis qui reliquias afferunt pugilib⁹ ad iurandū: nunquid irregulares fiunt ſi ſequitur homicidiū i illo duello? Videt Raymundus innuere q ſic. qr videt coadiuuare ad hoc q fiat duellum: ſicut illi qui dant benedictiões. Hoc aūt ſm Rob. dicere durum videt: lz dicere contrariuz nō ſit tutum. Quidam vo dicūt q ſi ſine talibus reliquijs z būdictione nō fieret duellum: incurrūt irreglaritatē. als aūt nō. quib⁹ cōcordat illud quod dictum eſt prius de participantib⁹ cum excōmunicatis in crimine. Utrū milites qui in bellis fuerint poſſint ad ordies pmoueri. Reſpondet Ray. q ſi interfuerint bello licito: nec ibi occiderint aliquem: nec mutilauerint: nec cauſaz mortis dederit: poterūt promoueri ſi alias ſunt idonei. Si vo in bello illicito: z hoies ſunt ibi occiſi: etiāſi non p iſtos: eis imputat pter culpā pcedentem: z ita non poterint pmoueri. xv. q. ij. ca. vi. extra de clerico pcuſſore. Principium. et de homicidio. Cōtinebat. De quo vide in Aſtexa. li. vj. ti. xiiij. Clerici poſſunt hortari ad pugnam in iuſto bello cōtra hoſtes. In ppria tamē pſona pugnare non poſſunt vt dicit Ber. extra d homicidio. ca. penul. allegans ſuper hoc multa iura. Raymun. aūt concordās dicit q prelatus eccliaſticus ob defenſionē rerū eccliaſticaz poteſt inuocare z hortari cōtra violentos brachiū ſeculare: z etiā poteſt eos ſequi exhortando ipſos nō vt occidant vel vulnerent: ſed vt eccleſiaz: fidē: z patriā liberent z defendāt. et lz hinc inde aliq occidant: nō eſt plato vel eccleſie impurandū: imo peccaret niſi cōtra tales ſe opponeret.

q. x. j. §

c Irca irregularitatem Notādū ſm Sco. q Irregularitas eſt inhabilitas ad ſuſceptionem et executionē actuum ordinum. Incurrit aūt a iure ex qbuſdam criminib⁹: z ex qbuſdam nō criminib⁹: et ex qbuſdam que qñq poſſunt eſſe crimina quādoq nō crimina. Ex criminib⁹ qtuor ptinentibus ad ordines vel actus eorum: quoz vnum eſt Simonia. Cū illo enī qui ſcit ſe ſimoniace ordiari: ſolus papa poteſt diſpenſare. de q dictum eſt ſup. Secundū eſt furtum in ordine. De q diſtinguit. quia aut phibet p excōicationē nequis accedat niſi de iſto epiſcopatu et pus legitime examinatus z recept⁹: aut nō eſt talis excōicatio vel prohibitio. In vtroq caſu ſe furtiue ingerens eſt irregularis. ſed in pmo non diſpenſat niſi p papam. In ſecundo diſpenſat per epiſcopū extra de eo q furtiue ordies recipit in textu z in glo. Tertium crimē eſt miniſterium in ordine nō ſuſcepto. extra de clerico nō ordinato miniſtrante. Quartū eſt contumacia in nō obſeruando penas eccleſiaſticas. ſ. excōicationem: ſuſpenſionē: aut interdictū: puta celebrando in excōmunicatione maiori extra de clerico excōmunicato vel depoſito miniſtrante. de qb⁹ ſupra dictum eſt. Incurrit etiam irregularitas circa non crimia: vt ſunt enormis mutilatio vel infirmitas: illegitimitas et ſeruitus. Seruus enī nō eſt ordinādus qa eſt poſſeſſio dñi. et ideo nō debet ab eo auferri ipſo inuito. q ſi de facto fuerit ordinatus dño inſcio nec de nolle cōſentiente: debet ſibi reddi. nō tamē debet ſeruire niſi in actibus decentib⁹ ſtatum ſuū.

Incurrit inſup circa illa que qñq ſūt crimina: qñq non: vt homicidiū z bigamia. ſub homicidio cōtinet mutilatio actiua alterius homis. de quo dictum eſt ſupra. De bigamia dicet in materia de matrimonio. Hec Scotus. Notādū q illud qd dictum eſt de clerico nō ordinato miniſtrāte: intelligit de miniſtrante ſolenniter. Si enī aliqs in minorib⁹ exiſtens dicat epiſtolā ſine ornamētis ſubdiaconi: non incurrit irregularitatē. extra d vita z hone. cle. Ut quiſq. Dicit autem Ber. epiſcopū poſſe cum tali diſpenſare. Aſter. aūt et Bartolina tenent oppoſitū quod videt cōſonum ſecūdo ca. de clerico non ordinato miniſtrāte. Notandū inſup q irregularitas tam publica q̄z ſecreta impedit etiam poſt pniam de pctō pter qd incurritur: niſi ſup ea diſpenſet. Itē notandū ſm Thomā in. iiij. q ordi

Irregularitas eſt. z qñ contrabatur.

nans ſcienter indignũ mortaliter peccat. q2 infidelis eſt dño ſuo: cõmittens indigno eius miſteriũ: p̃cipue cum hoc vergat in detrimẽtuʒ eccleſie ꝛ honoris diuini q̃ per bonos ꝓmouet᷑. Etiã nõ poſſent tot boni miniſtri inueniri: melius eſt habere paucos bonos q̃ multos malos.

q. xi. q. j. **Via decime viris** ecclesiaſticiꝭ debentur: de ipſis ſunt aliqua breuiter dicenda.

De decimis. Et p̃mo Vtrũ in decimis excuſet cõſuetudo de nõ ſoluẽdo: Dicũt Ray. ꝛ Gof. in hoc allegãtes theologos ꝙ decime quedam ſũt ꝑſonales: que .ſ. debent᷑ ex negociatione: artificio: ſcia: vl᷑ militia. Quedã ſunt p̃diales: que ꝓueniũt ex ipſis p̃diis ſeu ex aialibꝰ que in ipſis paſcunt᷑. Decime aũt ꝑſonales nõ de iure diuio ſicut p̃diales: ſed p̃cepto hoĩs debent᷑. Nã Leuiticũ vl᷑ tm̃ fit mẽtio de p̃dialibꝰ. et ſic cũ conſuetudo ius humanũ tollat: liberat a culpa nõ ſoluentes illas. Vñ neceſſario ille decime ſunt ſoluẽde que debent᷑ ex lege diuina vl᷑ loci ↄſuetudine approbata. extra e. In aliqbꝰ. Dicit᷑ aũt conſuetudo approbata cõſuetudo rõnabilis ꝛ p̃ſcripta. Scd̃m aũt Alexã. Tho. ꝛ Rich. p̃ceptum de decimis eſt de iure nature et diuino q̃ ad oẽs: accipiẽdo decimã ꝓ aliqua portione neceſſaria ad ſuſtentationẽ miſtroꝝ eccleſie. Ratio em̃ naturalis dictat: vt his q̃ diuio cultui miſtrant populus neceſſaria tribuat. ſed accipiẽdo decimã pro tali ꝑte determinata: nõ eſt de iure diuio niſi quo ad filios iſrl᷑. et erat p̃ceptum iudiciale ꝑtinens ad eq̃litat᷑ inter hoies cõſeruandã. q2 tribꝰ Leuitica diuinis myſteriis mãcipata poſſeſſiões non habebat. Vñ eccleſia penſans opportunitatibꝰ tẽpoꝝ ꝛ ꝑſonaꝝ potuit aliã partẽ ſoluendã determiare. Et addit Tho. ꝙ lʒ eccleſia poſſit req̃rere decimas: tamẽ laudabiliter nõ req̃rit eas in locis vbi ꝓpter diſſuetudinẽ vel aliã cauſã ſine ſcandalo requiri non poſſunt. Nec tñ illi qui nõ ſoluunt in locis illis ſunt ex hoc in ſtatu damnationis: niſi forte ꝓpter obſtinationẽ habentes volũtateʒ nõ ſoluẽdi etiã ſi ab eis peterent᷑. Rich. q̃ʒ dicat ꝙ in maiori parte Italie non ſoluunt᷑ decime: nec tñ eccleſia ꝓcedit ↄtra eos cõpellẽdo eos ad ſolutionẽ. Rod. aũt dicit ꝙ qñ nulla decima ſoluit᷑: videt᷑ ꝙ dñi p̃dioꝝ manu hereditariꝰ ſoluerint eccleſie decimas ꝛ eis deinceps eccleſia redonauerit. Dicit etiã ꝙ lʒ non excuſet cõſuetudo ſola: excuſat tñ cõpoſitio vel remiſſio facta ab eccleſia expreſſe vel tacite ex hoc ꝙ ꝑ tẽpus cuiꝰ non extat memoria pacifice ꝛ q̃ete ſuſtinuit ꝙ nihil ꝓ decima ſolueret᷑. nec eccl᷑ia põt petere cõtra compoſitionẽ vel remiſſionem p̃dictã: niſi ad inopiã redigat᷑: vel niſi fiat autoritate pape ex certa ſcientia p̃dicta reuocantis. Vtrũ laici licite poſſint recipe decias: Rñdeo ꝙ ſic: ex p̃uilegiis eccleſie rhomane. vel ſi eis fuerunt in feudum ab eccleſia ab antiq̃ conceſſe: dũmõ eccleſiam defendant ſicut fideles vaſalli. Non poſſunt aũt a tempore Lateraneñ. concilii in feudum cõcedi ab alio q̃ a papa: vt dicit Raymũ. extra e. Prohibemus. Q, ſi ncia᷑ de decima quam tenet miles vtrũ ſit de antiq̃s dans in feudum an illud cõcaliũ vel non: dicit Rod. ꝙ ſi a tpe ex quo ñ extat memoria miles hmõi et anteceſſores eius q̃ete ꝛ pacifice tenuerunt eam: recognoſcẽtes ſe tenere ab eccleſia mediate vel immediate: ꝛ reddẽtes ei debitũ obſequiuʒ vel aliq̃ noie eius: p̃ſumendũ eſt benigna interp̃tatiõe ꝙ ſit de antiq̃s. ar. xij. di. j. al᷑as nõ eſt p̃ſumendũ ꝙ iuſte teneat. Vtrũ laicus tenẽs decimã ab eccleſia in feudũ poſſit ipm̃ feudũ in aliũ laicuʒ trãſferre: Rñdeo ſm̃ Ber. ꝙ ſic: de cõſenſu epi. Qd̃ videt᷑ intelligẽdũ de decimis q̃ tenent᷑ imediate ab eccleſia. In aliis auteʒ videt᷑ ſufficere cõſenſus dñi cui fit homagiũ. Si vero nõ ſit in feudum ſed de facto tenet: nec in laicos: nec in clericos trãſferre poteſt: etiã de cõſenſu epi. extra de his q̃ fiũt a p̃latis ſine ↄſenſu capli. Apl᷑ica. et ð decimis. Prohibemus. Decime p̃diales dari debent non deductis expẽſis in illis que fiunt ꝓ fructibꝰ colligẽdis. extra e. Cu homines.

Vtrũ debeãt ſolui decime in vinea vl᷑ p̃dio: vel an debeant ad eccleſiam deportari: Hoſtienſis dicit ꝙ in hoc debet ſeruari ↄſuetudo. extra ð ſepul. Certificari.

Utrũ clerici teneant dare decimã de
cime pape: Reſpondeo ſm Tho. ꝙ ſic: ſi
exigat. ſicut in antiq̃ lege leuite ſoluebant
decimã decime ſũmo pontifici. Quid
ſiq̃s lõgo tpe recepit vl' retinuit decimas
indebite: et nunc veniẽs ad ſatiſfactionẽ
poſtulat ſibi remitti: Reſpondet Hoſ. ꝙ
talis debet ſm poſſibilitatẽ ſuam reſtitu
ere: ꝓuiſo tñ ꝙ ei remaneat vñ poſſit vi
uere. q2 q̃cquid habẽt clerici: pauperum
eſt. xvj. q. j. ca. vl. Debet etiã ꝓponere to
tum reſtituere: ſi ad pinguiorẽ fortunam
venerit. extra de ſolutiõib9. Odoardus.
Scd̃m aũt Hoſt. poſſet tali ſi eſſet pau
per fieri remiſſio p epm. ar. cã. q̃ſtiõe ⁊ ca.
pal. Scd̃m ſo Rod. poſſet etiã fieri re
miſſio diuiti: ex q̃ vult eccleſiã iuri ſuo re
ſtituere. Scd̃m etiã Ber. extra de reb9
eccl'ie nõ alienan. pro decimis ſubtractis
aut retẽtis poſſent p diuitẽ aſſignari red
ditus eccleſie. Religioſi tã exempti q̃
nõ exempti de terris ⁊ poſſeſſionib9 adq̃
ſitis ⁊ adq̃rẽdis tenent' ſoluere decimas
integre illis q̃bus eedem poſſeſſiones et
terre fuerãt decimales. extra e. Statuto.
li. vj. et hoc niſi habeant aliud ex ꝑuil'.

Siquis tenet in feudo decimas: nun
quid ꝓpter hoc recipiet decimas nouali
um: R̃ndeo ſm Ray. ꝙ non. ſed debent'
eccleſie parochiali. q2 h' mõi poſſeſſiões ⁊
ꝑuilegia artãda ſũt ⁊ nõ ampliãda. extra
e. Tua. niſi ſint religioſi qui ex priuilegio
decimas recipiant: q2 etiã ꝑcipent deci
mas noualiũ. extra e. Ex pte. Sec9 eſſet
ſi non ex ꝑuilegio ſed ex p̃ſcriptione illas
recipent. extra e. Cũ cõtingat. tunc em̃ nõ
eis ſed eccleſie decime noualiũ ſoluende
ſunt. Dicit' aũt nouale: ager de nouo ad
cultũ redactus de q̃ nõ extat memoria ꝙ
aliq̃n cultus fuiſſet. extra de verboꝝ ſig.
Quid p nouale. Ubi d' glo. ꝙ illud qd̃
ſemel fuerit nouale ſp erit nouale q̃tum
ad ius deciaꝝ. extra e. de ꝑuil'. c. vl. Qui
dam tamen aliter dicũt. Ad ca. aũt alle
gatum poſſet dici ꝙ tm̃ loquit' de religi
oſis q̃ habebant ꝑuilegiũ de non ſoluen
dis decimis terre p eos nouiter ad cultu
ram redacte: q̃ debet ꝑpetuo quo ad im
munitatẽ de nõ ſoluẽdis decimis noua
lis iure cẽſeri. q2 alias nũq̃ cõtingeret hu

iuſmodi indulgentiã plus eis diſpendiũ
q̃ vtilitatis cõferre: vt ibi d'. puta ꝓpter
magnas expẽſas q̃s fecerãt illam terram
inutilem: montanã ſcʒ vel paludoſam re
ducẽdo ad culturã. Hec aũt ratio nõ ha
bet locũ in alijs noualib9. Licʒ aũt Ber.
in glo. allegata ſup c. Quid p nouale. vi
deat' loqui vniuerſaliter de iure decima
rũ ſcʒ ipſas ꝑcipiẽdo vel nõ ſoluẽdo. For
te tñ ſolũ intelligit de iure decimaꝝ q̃ ad
ipſas nõ ſoluẽdas a religioſis ſupra dictis.
Nec plus valet cõcludi ex vltio ca. de ꝑ
uil'. p ip̃m allegato. Ad h' facit glo. eiuſ
dem ſup illõ ca. Jus ꝑcipiendi decimas
non poteſt a laicis p̃ſcribi. extra de p̃ſcp.
Cauſam. ſed bene a cleric̃. extra de p̃ſcp.
De quarta. et etiã a religioſis ſi habent
parochias. extra e. Cum contingat. et c.
Cũ in tua. Qui diu decimas non ſoluit
et nũc vult ſoluere: nõ debet ſoluere illis
qui ex ſola p̃ſcriptiõe decimas hactenus
ꝑceperũt: ſed eccleſie parochiali: ſm Ro
donen. An debeat dari decima de re
bus minutis: Reſpondeo ſm Thomã:
ꝙ lex vetus non determinauit vt de hu
iuſmodi minutis rebus puta de herbis
q̃ in horto naſcunt' decime dent'. ſed reli
quit hoc arbitrio dare volentium: q2 mi
nima quaſi nihil cõputant'. Unde phari
ſei quaſi ꝑfectã legis iuſticiam ſibi aſcri
bentes: etiam de his minutis decimas
ſoluebãt: nec de hoc reprehendunt' a do
mino: ſed ſolum de hoc ꝙ maiora id eſt
ſpiritualia p̃cepta contemnebant. Ma
gis aũt de hoc cõmendabiles eſſe oſten
dit dicens: Hoc oportuit facere. ſ. tem
pore legis: vt Chryſoſtom9 exponit. qd̃
etiam videtur magis in quandã decen
tiam ſonare q̃ in obligationẽ. Unde et
nunc de huiuſmodi minutis non tenent'
homines decimas dare: niſi forte ꝓpter
conſuetudinẽ patrie. Quid ſiquis ha
beat domiciliũ in vna parochia ⁊ colat
agros in alia: vel aliq̃s paſtor ducit gre
gem per aliquam partẽ anni in terris vni
us parochie et alia parte anni in terris al
terius: vel habet ouile in vna parochia ⁊
paſcit oues in alia: Reſpõdeo ſm Tho
mã: ꝙ decime perſonales debent' eccleſie
in cuius parochia homo habitat. Deci

me ꝓ ꝑdiales rationabiliter magis vi/dentur ptinere ad eccleſiam in cuius ter/ris predia ſunt ſita. tamen iura determi/nãt ꝙ in hoc ſeruetur cõſuetudo diu ob/tenta. Paſtor aũt qui in diuerſis ꝑrochijs gregem paſcit in duabus parochijs: de/bet ꝓportionabiliter vtriꝗ eccleſie deci/mas ſoluere. et qꝛ ex paſcuis fructus gre/gis prouenĩũt: magis debet decima gre/gis eccleſie in cuius territorio grex paſcit ꝗ̃ vbi ouile locatur. Hec Tho. Quidã aũt dicũt in caſu vltimo ꝙ decima debet diuidi inter eccleſiam vbi grex paſcitur ⁊ ꝓpriam. In hoc tamen eſt ꝯſuetudo ob/ſeruanda. De remũeratione ſoluẽtiũ de/cimas dicit Auguſtin᷒. Si decimã de/deris non ſolum abundantiaꝫ fructuum ſed etiam ſanitatẽ corporis conſequeris. Idem. Cum decimas dando ⁊ celeſtia et terrena promereri poſſes: pro auaricia tua duplici bñdictione te fraudas: Da/bis impio militi quod non vis dare ſa/cerdoti.

di. xxvi q. j. §. j.

Irca diſtin

ctionem. xxvj. quero Vtruꝫ matrimoniũ fuerit a deo im/mediate inſtitutũ. Q᷒ non. qꝛ fuit inſti/tutum per Adam dicẽtẽ Gen̄. ij. Relin/quet homo patrem ⁊ matrẽ ⁊c̄. Con/tra. Math. xix. Quod deus coniunxit: homo nõ ſepet. Reſponſio. Matrimo/nium fuit a deo inſtitutum cum adduxit Euam ad Adam dicẽs: Creſcite ⁊ mul/tiplicamini. Quã inſtitutioneꝫ Adã deo inſpirante tanꝗ̃ eius preco explicauit di/cens: Relinquet homo patrẽ ⁊ matrẽ et adherebit vxori ſue. in ꝗ deſignatur bonuꝫ inſeꝑabilitatis. et bonum prolis: cum di/cit: Et erunt duo in carne vna. ſ. vni᷒ pu/eri procreanda. Fuit aũt matrimoniũ ãn lapſum in officiũ prolis procreande. poſt lapſum ꝟo vltra hoc fuit in remediũ cõ/cupiſcentie ad fornicationẽ vitandã: que concupiſcentia etiam diminuitur per gra/tiam que in baptiſmo ipſum debite ſuſci/pientibus confertur. Fuit quoꝗ matrimo/nium in precepto quouſꝗ facta fuit mul/tiplicatio ſufficiẽs hominũ ad cultum di/uinum. et erat preceptum affirmatiuum obligans ſemper: ſed non pro ſemper. et hoc inq̃ntum erat in officium prolis pro/creande: non autẽ inq̃ntum erat in reme/dium concupiſcentie que melius tempe/ratur per exercitium meditationũ et affe/ctionum ſpiritualiũ ⁊ deguſtationẽ cele/ſtium ac macerationẽ corporiũ: ꝗ̃ per ma/trimonialẽ actum. quia vt dicit Bernar/dus in epiſtola ad ꝓpꝛios parentes: Gu/ſtato ſpiritu neceſſe eſt deſipere carnem: affectanti celeſtia: terrena nõ ſapiunt. eter/nis inhianti faſtidio ſunt tranſitoria. Et licꝫ matrimoniũ fuerit inſtitutũ ante nõ/uam legem: eſt tamẽ ſacramentum noue legis in qua non eſt euacuatũ ſed confir/matum et factuꝫ gratie cauſatiuũ quam antea non conferebat. De quo Math. xix. Confertur autem in expreſſione conſen/ſuum per verba de pñti: vel per alia ſi/gna. vt cum dicitur: Accipio te in vxorem: et econuerſo. Et eſt ſignum efficax niſi po/natur obex peccati mortalis gratioſe cõiun/ctionis animoꝝ. Benedictio ꝟo ſacerdo/tis non ptinet ad eſſentiam huius ſacra/menti: ſed eſt quid ſacramentale ad eius ſolennitatem ꝑtinens. Eſt autẽ indiſ/ſolubilitas copule matrimonialis euidẽ/ter conſona legi nature: vt dicit Scot᷒: cum vaga coniunctio maris cum femia ſit contra bonum ꝓlis ⁊ contra bonuꝫ ci/uitatis. Primũ probatur. quia tunc parẽ/tes non haberent determinatã noticiam ſue prolis: ſaltẽ pater: et ita non eſſet ſol/licitus ſue proli debitam impendere di/ſciplinam: nec e cõuerſo proles patri de/bitam reuerentiam et timorem filialem propter quem filius magis obedit patri et ab eo facilius eſt diſciplinabilis ꝗ̃ ab alio. Secundum patet. quia amicicia ci/uium eſt vt plurimũ ex determiata pro/pinquitate in certo gradu: ſed tunc nul/la eſſet propinquitas certa que eſſet cau/ſa amicicie. Ad argumentum in op/poſitum patet ex predictis. Adam enim dixit illud verbum: non matrimonium inſtituendo: ſed eius inſtitutionem tan/ꝗ̃ preco explicando. §. ij.

Notandũ ꝙ virginitas prefertur matri/monio. Vt em̄ ait Hiero. virginitati ati/ De vir ginitate.

tribuit fructus centeſimus: viduitati ſe-
xageſimus: matrimonio triceſim⁹. Mat
thei.xiij. Eſt aūt virginitas ꝓpoſitū ꝑpe
tue incorruptiōis carnis. Integritas carnis
carnis nō ſufficit ad virginitatē ſine tali
ꝓpoſito tollitur vero ꝑ ſeminis effuſionē
ex mētis ꝓpoſito ꝓcedentē. Si autē talis
reſolutio ſeminis accidat preter mentis
ꝓpoſitū: vt dormiēdo: vel ꝑ violētiā illatā
cui mens nō ꝯſentit licȝ caro delectetur.
vel ex īfirmitate nature. vt patȝ in his qui
fluxum ſeminis patiunt: nō amittit vir-
ginitas. Hec Tho. in ſcd̄a ſcd̄e.

Circa diſti-

di.xxvij c ctionē.xxvij. Quero vtrum
ad cōtrahendū matrimo-
niū neceſſarius ſit viri ⁊ mulieris conſen-
ſus. Videtur ꝙ nō. qꝛ cū nūq̄ poſſit con
ſtare de vero ꝯſenſu: nūq̄ poſſent hoīes
eſſe certi vtrū cēnt vere mr̄imōi aliter ꝯiū
cti. Cōtra. extra de ſponſalib⁹. Tua nos.

Rn̄ſio. Ad hoc vt vere ꝯtrahat ma-
trimoniū requirit mutuus ꝯſenſus inte-
rior per verba de p̄ſenti vel ꝑ alia ſigna
expreſſus. Et dico ꝑ alia ſigna: quia mu
ti poſſunt ꝯtrahere matrimoniū. extra d
ſponſalib⁹. Tue fraternitati. Inter etiaȝ
abſentes ⁊ qui nūq̄ ſe viderūt poteſt con
trahi mr̄imoniū ꝑ ꝓcurationē ⁊ lr̄as ꝯſē
ſus mutuos exp̄mētes dū tn̄ fama vel au
ditu vel aliquo alio modo ſe nouerint.
Cum enī matrimoniū ſit ſacramentū de
cui⁹ ratiōe eſt ꝙ ſit ſignū ſenſibile: oportȝ
ꝯſenſum matrimonialē per verba vel ꝑ
alia ſigna exprimi. Ex p̄dictis patet ꝙ ſi
aliquis ſit ita ebrius ꝙ neſciat quid agat
non valet ꝯtrahere matrimoniū cū aīo
nō ꝯſentiat. niſi qd̄ ī ebrietate fecit poſt-
ea ratū habeat. Si autē ebrietas non ſit
tanta ꝙ vſum rōnis auferat: contrahere
poterit. Idem dicendū de furioſo q̄diu
eſt in furia. poterit tn̄ ꝯtrahere ſi habeat
lucida interualla. Licȝ aūt matrimoniuȝ
ſit viri ⁊ mulieris ꝯiunctio indiſſolubilis
dicit tn̄ matrimoniū a matre: qꝛ maxime
ſibi incūbit officiū nutriēde prolis. Puer
enī dum eſt in matris vtero nutrit eius
ſanguine menſtruo: ⁊ poſt natiuitatē nu-
tritur lacte matris: ⁊ poſtq̄ eſt ablactat⁹
adhuc per magnū tempus magis indi-
bit officiū nutriendi ip̄m matri q̄ patri.
Econtra qꝛ in adquiſitione poſſeſſionis
p̄ncipalior eſt pater q̄ mater: ideo dicit
patrimoniū. Ad argumentū in oppo-
ſitū. Dico ꝙ q̄uis nō poſſit ꝯſtare de ve
ro ꝯſenſu per certā ſcientiā: de hoc tn̄ pōt
ꝯſtare ꝑ ꝓbabilē ꝯiecturā: ⁊ hoc ſufficit.

De ſpōſalibus que q.ij.

d ꝓprie dicunt ſponſio ſeu pro- §.j.
miſſio futuri matrimonij: ſunt
aliqua videnda. Ubi ſciendū ꝙ ſicut ma
trimoniū ꝯtrahit per verba de p̄ſenti: ſic
ſponſalia ꝑ v̄ba de futuro. vt cū vir dicit
accipiā te in meā: ⁊ mulier dicit accipiam
te in meū. Contrahunt autē qn̄q̄ nuda
ꝓmiſſione: quādoq̄ vero etiam ꝑ appo-
ſitionē iuramēti. extra e. De illis. In q̄
etate poſſunt ꝯtrahi: Rn̄deo Poſt ſeptē-
nium. ſi vero alter vel ambo ſint mino-
res ſeptēnio ⁊ ꝯtrahant ſponſalia ip̄i vel
parentes pro eis: nihil agitur niſi poſtea
ratificēt. extra de ſponſatione impuberū.
Si infantes. li. vj. Nec ex hoc inducitur
publice honeſtatis iuſticia. Et nota ꝙ ſi
alter fuit minor ſeptēnio ⁊ alter maior: li-
cet ſponſalia nō tenuerint: etiam ex parte
maioris: qꝛ claudicare nō debent: tamen
quia maior fidem dedit. ex parte ſua tene
tur expectare minorē ſi forte velit ꝑdura-
re in eodem ꝓpoſito. ⁊ ſi nō expectat: tene
tur agere penitētiā de fide mētita. Sed
ꝯtra p̄dicta arguit. quia vt refert Grego.
in. iiij. dialogoꝝ. Quidā puer blaſphem⁹
a gremio patris fuit ꝑ demones captus
⁊ ad infernū tract⁹. ergo ante ſeptenniū pōt
puer mortaliter peccare: multo forti⁹ igi-
tur ſponſalia ꝯtrahere. Ad h̄ dicit Ric.
ꝙ p̄ter ſolitū curſum nature erat accelera-
tus vſus liberi arbitrij in puero illo. Iu-
ra aūt aptant ad ea que vt in pluribꝰ ac-
cidūt. In decem caſibꝰ ſoluuntur ſpon- Spōſalia
ſalia. Primo quādo alter religionē ingre non te-
ditur: ꝑ qd̄ ſoluit etiā matrimoniū nō cō nēt i. x.
ſūmatū extra de ꝯuerſione ꝯiugatorum. caſibꝰ.
Uerum. Secūdo qn̄ ꝯtrahit cum alia ꝑ
verba de p̄ſenti. extra e. Si inter. Cuius
ratio eſt: quia ſi ꝓmiſſuȝ alicui poſtea de

tur alij: tenet donatio q̄uis ſic donans
peccet. Tertio qñ ſe transfert ad regionē
aliam: ⁊ cōuenienti tempore a iudice eccle/
ſiaſtico determinato expectatus nō reuer
titur. extra e. De illis. Quarto quādo al/
ter incurrit lepram vel paralyſim vel ali/
am enormem leſionem. extra de iureiu/
rando. Quēadmodū. Quinto qñ alter
eoꝝ fornicatur. ibidē. Et idem dicendū de
fornicatiōe ſpūali: puta ſi fiat infidelis vł
hereticus. Sexto ſi ſupueniat affinitas vel
cognatio ſpūalis. extra de ꝯſanguinita/
te ⁊ affinitate. Septimo quando alter al
teꝝ abſoluit. extra de ſpōſalibꝫ. Preterea.
Octauo qñ minor ad etatē legitimā ve/
niens diſſentit. Nono ſi ſit fama de ipe/
dimēto inter eos: ⁊ de fama doceatur. De/
cimo vt dicūt quidā ſi ſpōſalibꝫ ſupuenti/
at ſimplex ꝯtinētie votū: ſicut votū ſolēni
zatum p religionis ingreſſum ſoluit ma/
trimoniū nō ꝯſūmatū. Soluūtur autem
in duobꝫ primis caſibꝫ ipo iure. In octo
vero ſequētibꝫ nō ſunt ſoluēda niſi iudi/
cio eccłie. qđ eſt verū ſm Rich. ſi ſint pu/
blice ꝯtracta. Secrete eñ ꝯtracta ſine iu
dicio eccłie diſſolui pñt. cū ſecreta nō ſub
ſint iudicio militantis eccłie niſi q̄ ad foꝝ
penitētie. Soluūtur etiā ipo iure p forni
cationē qñ eſt notoria. vt dicit Hoſtień.
⁊ etiā ſcđm Ioh. in ſūma qñ eſt impedi/
mentū matrimonij pcedētis ⁊ voti ſolē/
nis. de quo dicet. xxxv. diſt. q ij. Et notā
dū ꝙ ſponſalia ꝯtracta pmiſſiōe iuramēto
firmata: ñ ſoluūt ſpōſalia nuda pmiſſiōe
ꝯtracta. Itē notandū ꝙ ſi ſpōſalia ꝯtrahan
tur ſub ꝯditiōe: aut honeſta eſt cōditio ⁊
ꝯtingēs vt ſi dicat vir accipiā te in meam
ſi placeat parētibꝫ meis: ⁊ tunc ſtāte ꝯdi/
tione tenēt ſponſalia aliter non. extra de
ꝯditionibꝫ in deſpōſatiōe appoſitis. De
illis. Hoc eſt verū niſi interim conſenſus
de pñti vel carnalis copula fuerit ſub/
ſecuta: eo ꝙ tales videntur a ꝯditione receſ
ſiſſe. e. ti. ca. Per tuas. De quo queſtione
ſequēti. Aut eſt ꝯditio inhoneſta non tñ
ꝯtra bonū mřimonij: vt ſi dicat vir. Ac/
cipiā te meā ſi furtis meis ꝯſentias: ⁊ tūc
tenent ſponſalia ac ſi facta eſſent abſolute
eodē titulo ca. vltimo. conditio tamen nō
eſt obſeruanda. Et idem dicendū de con
ditione impoſſibili. Tales enim ꝓpter fa
uorem matrimonij debent pro non adie
ctis haberi. vt ibi dicitur. Si aūt eſt con
ditio contra bonum matrimonij: vt ſi di
cat vir. Accipiam te in meā ſi venena ſte/
rilitatis pcurau eris: tunc ſponſalia non
tenent. Conditio enim contractū corrum
pit quando eſt contra naturaꝫ illius. eo/
dem ti. ca. vltimo. Conditiones autē ge/
nerales que ſp debēt intelligi: vt ſi deus vo
luerit et ſi vixerimus: nullū ꝯtctū ſuſpendūt
Conditiones vero de his q̄ in matrimo
nio ſunt oīno neceſſaria intelligi debent
appoſite nec viciāt ꝯtractū vt ſi es chriſti/
anus aut nō es affinis vel cōſanguinea.
Si etiam ponatur ꝯditio de futuro ne/
ceſſaria: vt dicēdo ꝯtraho tecum ſi ſol ori
atur cras. ⁊ ꝯtractū eſt ſm Thom. quia
talia futura iam ſunt pñtia in ſuis cau/
ſis. Ulterius ſciendū ꝙ ſi vir ⁊ mulier di
cant oſculemur nos inuiceꝫ vel bibamus
nomine matrimonij. ⁊ ſequatur potus vel
oſculum: non per hoc ligantur niſi ſm in/
tentionē quā habēt vt dicit Rodonen̄.

Irca diſtin/ Diſtin.
ctionē. xxviij. Quero vtrū xxviij.
ſolus cōſenſus de preſenti q̄ſtio .j.
expreſſus verbis vel alijs ſignis ſibi con
uenientibꝫ cauſet matrimoniuꝫ. Arguit
ꝙ non. quia extra de ſponſalibus. Is qui.
Dicitur eſſe matrimoniū ſi carnalis co/
pula ſequatur ſponſalia. ergo nō tantū con/
trahitur per verba ꝯſenſuū de pñti ex/
primenda. Oppoſitū magiſter in littera.
Rñdeo ſm Scotū. In matrimonio
eſt mutua traditio poteſtatis corpoꝝ. ꝯſē
ſus autem de futuro cuiuſmodi eſt con/
ſenſus ſponſaliū expreſſus ſignis ſibi con
uenientibus non eſt datio ſed tantū pro/
miſſio de tradendo in futurum ⁊ per cō/
ſequens per talem ꝯſenſum non contra/
hitur matrimonium. Eccleſia tamen cui
non patent interiora quando talem con/
ſenſum ſequitur carnalis copula iudicat
ibi eſſe matrimoniū. vt patꝫ ex ca. allega/
to. quia preſumit ꝙ talis nolit mortaliter
peccare. ⁊ ideo recedat a conſenſu ſponſa/
lium: ⁊ nouo conſenſu matrimoniali vel

affectu cognoſcat iſtam. quia tamen veritas preualet preſumptioni ſi iſte in actu ſequenti ſponſalia: nõ mutat ꝯſenſum ſpõſaliũ in matrimonialẽ ſeu in ꝯſenſum de pñti: dando ꝓ ꝑpetuo ſui corporis poteſtatem: nõ efficiẽ matrimoniũ ꝑ actũ iſtũ. Hec ſcotus. ꝯcor. Tho. Bona. ꝛ Rich. Quibꝫ Durãdꝰ ꝯcor. dicit ꝙ ſi pꝰ ꝯcta ſpõſalia vir ꝛ mulier ꝯueniãt intẽtiõe exhibendi qḋ ꝓmiſerũt: eſt verũ matrimoniũ cum ſit ibi ꝯſenſus de pñti qui ſufficienter exprimiẽ ex ope ſubſecuto. ſi autẽ nõ ꝯueniãt intentiõe predicta ſed affectu fornicatorio ex parte vtriuſqꝫ vel alterꝰ tantũ: nõ eſt verũ matrimoniũ. Pro ꝑdictis facit illud qḋ habeẽ extra de ſponſa duorum. Tuas dudum. vbi dicit ꝙ ſine ꝯſenſu de p̃ſenti quecũqꝫ alia dicanẽ vel fiant: etiãſi interueniat carnalis copula: nõ eſt matrimoniũ. De hoc etiã habetur extra de ſponſalibꝫ. Tua nos. Ex predictis patꝫ ꝙ ſi aliquis ad extorquendũ libidinẽ dicat verba de futuro vel ꝺ pñti animo tamen nõ intẽdẽs ꝯtrahere: nõ eſt matrimoniũ. Teneẽ tñ doloſus ꝑſone leſe ſatiſfacere cõmutando dolũ in verũ cõtractũ. vt dicit Scotus diſt. xxx. Qꝫ ſi tẽpore intermedio ꝯtrahat cũ alia. illud eſt ſeruandũ ꝛ de impoſſibilitate reddendi huic qḋ ſibi debeẽ eſt penitẽdũ cũ ſatiſfactione poſſibili. vtpote cũ ꝓcuratiõe matrimonij ꝯuenientis. Scḋm vero Bonauẽ. tali ꝯſulendũ eſt vt de nouo ꝯſentiat. Thomas videtur mediare inter Sco. ꝛ Boñ. di. ꝙ talis teneẽ ꝑſonam leſam ducere in vxorem ſi ſint equalis cõditionis. vel ſi ſponſa ſit melioris ꝯditionis. ſed ſi aliam duxerit: factus eſt impotens ad ſoluendũ illud ad qḋ tenebaẽ: ꝛ ideo ſufficit ſi de nuptijs ei ꝓuideat vel aliter ſibi ſatiſfaciat. ꝛ ad hoc etiã nõ tenetur ſi ſponſus ſit multo melioris ꝯditionis. vel ſi aliud ſignũ euidens fuerit quo ꝓbabiliter põt p̃ſumi ꝙ ſponſa decepta nõ fuerit: ſed decipi ſe finxerit. Hec tho. ꝛ ꝯuenit cũ eo Hoſtieñ. Ad argumentũ in oppoſitũ patꝫ ex dictis. Sed circa p̃dicta dubitaẽ. qꝛ dicitẽ i illa decretali. Is qui de matrimonio ꝯtracto poſt matrimoniũ p̃ſumptũ qḋ nec verũ nec aliqḋ cẽſetur. ergo p̃mũ erat verũ. Ad hoc rñdet Rich. ꝙ matrimoniũ ꝯtractũ poſt p̃ſumptũ: dicitẽ nõ eſſe verũ ſcḋm iudiciũ eccl'ie q̃ iudicat de interioribꝫ ſcḋm exteriores preſumptiões. eſt tñ verũ ſcḋm iudiciũ dei. vñ talis debet potius ꝑmittere ſe excõicari q̃ꝫ carnaliter copuleẽ priori nec ꝓpter hoc eſt ꝑplexus. quia in hoc caſu nõ obediendo eccl'ie: nõ peccat: ſed ſuſtinẽtia excõicationis hac de cauſa meritoria ſibi videẽ. ꝓ excõicato tñ ſe gerere debet. ꝛ a ſuſceptione eucharitie: maxie in loco vbi factum ſuũ notũ eſt. debet ꝓpter ſcandalũ abſtinere. Hec rich. alibi tñ nõ teneẽ: qꝛ ſententia illa nulla eſt. cũ intolerabilem ꝯtineat errorẽ. Dubitaẽ inſuꝑ vtrũ illi q̇ poſt verba exprimẽtia ꝯſenſum de futuro: carnaliter copulanẽ: mortaliter peccent. Ad hoc dicit Petrus ꝙ hmõi copula: aut fit affectu fornicatorio: ꝛ tunc eſt pctm̃ mortale. nec facit matrimoniũ verũ. aut fit affectu matrimoniali. ꝛ tunc aut ꝑſone ſunt ignare iuris ꝛ eccleſiaſtice ꝯſuetudinis: ꝛ tũc nõ eſt pctm̃ mortale. aut nõ ſunt ignare: ꝛ tũc putat ꙙ (cũ clandeſtina copula fit ꝯtra ꝓhibitionẽ eccl'ie) eſt pctm̃ mortale: maxime vbi ꝓhibitio eccl'ie cõiter obſeruatur. Hec pe. ꝯcor. Rob. Quidã tamẽ aliter dicũt. Et notandũ ꙙ matrimoniũ clandeſtinũ dicitẽ qñ fit ſine p̃miſſa denũciatione. aut nõ adhibitis ſolẽnitatibꝫ cõſuetis. aut ſine teſtibꝫ. ꝛ inhibeẽ. extra de clandeſtina deſponſatione. Cum inhibitio. qꝛ ſepe q̇ ꝯtrahunt occulte penitẽt: ꝛ poſtea cũ alijs ꝯtrahunt de facto: licꝫ cõtrahere nõ poſſint de iure. Et qꝛ occulti ꝯtractus ꝓbari nõ poſſunt: eccl'ia neceſſario decipiẽ ꝛ ſentẽtiat ꝯtra veritatẽ. Sacerdos autem talia matrimonia inhibere ꝯtemnẽs vel regularis qui intereſſe p̃ſumit: ab officio debẽt ſuſpẽdi vt ibidem dicitẽ. Item notandũ ꙙ licꝫ matrimonia que fiũt ſine teſtibꝫ ꝛ debitis ſolẽnitatibꝫ ꝛ traditiõe ſponſe a parẽtibꝫ poſſint eſſe vera ſi aſſint verba de pñti ꝛ ꝯſenſus: nõ tm̃ de futuro: ſed etiã de pñti. p̃ſumunẽ tñ ab eccl'ia (que nõ iudicat de occultis) eẽ ſe fornicatiões. xxx. q. v. Aliter. Itaqꝫ de nouo ꝛ publice ꝯtrahant ꝛ faciãt pniam qꝛ ſcandalizauerũt eccleſiã. Et notandũ

ꝙ nõ ſtatim mr̄imonio ꝯcto alter ꝯiugū
tenet ðbitū reddere. ſꝫ dat tp̄s duoꝝ me
ſiū i q̄ poſſit ðelibare de itrādo religionē

Jrca diſti-

Di.xxix c ctionē.xxix. ſunt aliq̄ viden-
da de ꝯſenſu coacto. Et p̄-
mo vtꝝ ꝯſenſus coactus faciat matrimo
niū. R̄nſio ſm Bona. ꝙ coactio põt eſſe
dupliciter. ſꝫ vi vel metu. Tunc autē fit
vis que dicit coactio abſoluta quādo in-
uitus capit: ducit trahit vel ligat. ipo eti-
am clamāte ⁊ renitēte. In hac aūt coacti-
one nō eſt ꝯſenſus volūtatis: nec ꝑ ꝯñs
matrimoniū. Alia eſt coactio per metū q̄
dicit coactio ꝯditionata vel ſm quid. vt
cum aliq̄s minat mortē niſi conſentiat. et
de hac diſtinguūt aliq̄ ꝙ talis aut ꝯſen-
tit ore ſꝫ nō corde. ⁊ tūc nō eſt mr̄imoniū
aliq̄ mō. aut corde ꝯſentit q̄uis coact⁹: ⁊
tunc mr̄imoniū eſt i ꝯſpectu dei. q2 volū-
tas coacta ē volūtas: ſꝫ nō eſt i ꝯſpectu ec
cleſie q̄ p̄ſumit ꝙ talis ꝯſenſus nō fit cor-
de. ⁊ io ſic iudicat vt vterq̄ alteri in dño
nubat. ſed certe iſtud non videt ꝯſentire
ðcretali. extra de ſpon. Cū locū. vbi dicit
Cū locū nō habeat ꝯſenſus vbi metus
vel coactio intercedit: neceſſe eſt vbi ꝯſen
ſus cōis requirit: coactiōis materia repel
lat. Ideo aliter diſtinguit ꝙ met⁹ duplex
eſt. quidā leuis quidā iuſtus. vt pote q̄ in
virū ꝯſtantē cadere põt. Leuis eſt cū q̄s
paruū malū minat vel cū talis minat de
q̄ p̄ſumit ꝙ implere nō poſſit. ⁊ cōſenſus
cū tali metu facit matrimoniū. tūc em̄ eſt
metus iuſtus cū q̄s cōminat dānū mor-
tis. mutilatiōis. ſeruitutis. ⁊ ſtupri q̄ cadit
in virū ꝯſtantē q̄n p̄ſumit ꝓbabiliter ꝙ
ille q̄ minat poſſit minas adiplere. Non
eſſet aūt timendū ſi ſimplex ruſticus mi-
naret duci. De h̄ metu dicūt iura ꝯſenſū
nō facere mr̄imoniū. Voluit ei dñs ma-
trimoniū ꝯtrahi ꝑ ꝯſenſum liberū q2 co-
acta mr̄imonia peſſimos exitus ꝯſueue-
rūt habere. licꝫ aūt vir ꝯſtās ſeu virtuo-
ſus ꝓus deberet rōnabilr ꝑmittere ſe in-
terfici q̄ mortalr peccare. rōnabiliter tñ
põt ꝯſentire in aliqđ indifferēs. cuiuſmo-
di eſt matrimoniū ad euadendū mortē.
Hec Bon. cū q̄ ꝯcordāt Tho. Rich. ⁊
ſcotus. An tale mr̄imoniū ratificet ſi §.ij.
iuramēto firmet. Ad hoc di. glo. extra de
his que vi metus ve cauſa fiūt. Abbas.
ꝙ nō q2 matrimonia libera debēt eſſe. q̄
op. eſt ꝓbabilis ſm Rich. licꝫ quidā alit
dicāt. vñ votū factū ꝑ metū: ñ tenet c. ti.
c. j. q2 nc de⁹ nec eccl̄ia tale iuramētū volu
erūt eſſe obligatoriū reſpectu eoꝝ i quib⁹
maxima requirit libertas cuiuſmodi ſūt
ꝯtractus ſponſaliū vel mr̄imonij. ⁊ in re-
ligione ꝓfeſſio. Vtrum mr̄imoniū co- §.iij.
actū ratificet ꝑ carnalē copulā ſequentē.
R̄ndet Rich. ꝙ ſi mulier ad carnalē co-
pulā etiā ꝑ leuē metū cogat: nō ratificat
mr̄imoniū quo ad iudiciū poli. niſi interi
us ꝯſentiat in matrimoniū. licꝫ in iudicio
exteriori p̄ſumeret ꝓ matrimonio. ꝯcor.
Pe. Vtꝝ pater poſſit cogere filios ad §.iiij.
ꝯhēdū. R̄ndeo ſꝫ Pe. ꝙ ſi põt nec gñalr
nec ſpēalr cū aliq̄. q2 i mr̄imōio req̄rit cō
ſenſ⁹ maxie lib rōe ꝑpetue obligatiōis q̄
ibi ꝯtrahit. extra de ſpōſalib⁹. Req̄ſiuit.
Non tñ ꝓpter hoc parētes temere iurāt
mr̄imōia filioꝝ. q2 itelligit ſi liberi ꝯſenſe
rint. ⁊ ipſi parētes obligant ad inducēdū
eos. Hec pe. Idē poſſet dici de vouētib⁹
ſe poſituros filios i religionē. Põt tñ pa-
pa cogere ad mr̄imoniū ſpūale. puta ad
ep̄atū. q2 non eſt ibi ſeruit⁹ corꝑalis ſicut
in matrimonio corꝑali. ſꝫ eſt quoddā offi
ciū reipublice diſpenſande. ſic di. ap̄ls. j.
epi. ad Corith. Sic nos exiſtimet hō ⁊c.
Niſi em̄ aliq̄s poſſet cogi ad ſuſcipiendū
regimē ecc̄ie: eccleſia ꝯſeruari non poſſet.
cū q̄nq̄ illi q̄ ad h̄ ſunt idonei nolit ſuſci-
pere niſi coacti. vt dicit Tho. cū quo con
cor. Bonauē. Rich. ⁊ Scot⁹. Addit tñ
Bonauē. ꝙ ſi ſubditus ſciret ſe eſſe inſuf
ficientē ⁊ indignū ⁊ videret ſibi iminere
periculū anime: nō teneret obedire.

Jrca diſtin-

c ctionē.xxx. Quero vtrū er- Di.xxx.
ror ipediat mr̄imoniū. Ad
h̄ ſic dr̄ tho. ꝙ oꝫ ꝙ error q̄ mr̄imoniū ipe
dit ſit aliqui⁹ eoꝝ q̄ ſunt de eē mr̄imonij.
Duo āt icludit ipm mr̄imoniū. ſ. ꝑſonas
q̄ ꝯiūgunt ⁊ mutuā ꝑtātē inicē. Primū
tollit ꝑ errorē ꝑſone. vñ int lia ⁊ iacob nō
fuit mr̄imoniū perfectū ex ꝯcubitu qui ex

errore contigit:ſed ex conſenſu q̄ poſtmo
dū acceſſit. Secundū tollitˀ ꝑ errorē cõdi
cionis. q2 ſeruus nõ põt libertatē ſui cor
poris alteri tradere ſine cõſenſu dñi ſui. ꝛ
ꝓpter h̄ hi duo errores matrimoniū im/
pediūt. alij aūt nõ: puta error q̄litatis vel
fortune. vt ſi ꝑſona credit̄ eſſe bona et eſt
mala. vl̄ credit̄ eſſe diues ꝛ eſt paup. aut
credit̄ eſſe nobilis cum tñ ſit ignobilis. ſi
tñ error dignitatꝫ vel nobilitatis redun/
dat in errorē ꝑſone: tunc impedit̄ matri/
moniū. vñ ſi ꝯſenſus mulierꝫ ferat̄ in iſtā
ꝑſonā directe: error de nobilitate ipſius
puta q2 credit̄ nobilis lꝫ nõ ſit: nõ impe/
dit matrimoniū. Si aūt directe intēdat
cõſentire in filiū regis q̄cunq3 ſit ille: tūc
ſi alius p̄ſentet̄ ei q̄3 filius regis: eſt error
ꝑſone ꝛ ipediret̄ mr̄imoniū. Hec Tho.
Sed eſto ꝙ vna ꝑſona ſimplici anio con
trahat credens aliā vere contrahere q̄ tñ
doloſe dedit verba ad extorquēdū libidi
nem: anio nõ intendens contrahere: An
ꝑſona ſimplici anio cõtrahens obliget̄:
Ad hoc dicit Sco. ꝙ non: nec eſt ibi ma
trimoniū. q2 ꝯtractus mr̄imonij nõ clau
dicat. vñ ſi vna nõ det cõſenſum: alia ni/
hil facit. et ſtante dolo: doloſus fornicat̄
reddendo vel exigēdo debitū cõiugale.

Quid ſi doloſus exprimat alteri dolū
ſuū: Rñō ꝙ tutior via eſt ꝙ nõ faciat ſibi
cõſcientiā ꝙ alter doloſe ꝯſenſerit. imo ꝙ
tunc veraciter cõſenſit ſed modo mētit̄: et
in h̄ caſu faciat ſic vere cõiunx. ſi eñ ꝟbis
eius crederet: ſtante illa conſcīa peccaret
mortalit̄ reddēdo debitū: q2 fornicaret̄.
nõ reddendo ꝟo vel recedēdo: exponit ſe
ꝑiculo pcti mortalis: q2 forte iſte mentit̄.
et ꝓbabilius eſt hoc q̄3 ꝙ mētitꝰ fuerit in
ꝑncipali contractu. et ſic negat illi quod
ſuum eſt.

q.ij.

Trum inter Ma/
v riā ꝛ Joſeph fuerit verꝫ matri
moniū. Et arguit̄ ꝙ non. quia
ꝟgo puriſſima vouit ꝟginitatē. ḡ nõ po/
tuit ꝯhere mr̄imoniū. Cõſeq̄ntia patet.
q2 in mr̄imonio eſt mutua traditio pote/
ſtatꝫ corpoꝝ: q̄d repugnat voto ꝟginitatis
Rñdeo ſm Sco. ꝙ virgo abſolute vo
uit ꝟginitatē. qḋ patet ꝙ ꝟbis eiꝰ ad an/
gelū: quō fiet iſtud ꝛc. Si eñ nõ vouiſſꝫ
ſe nunq̄3 virꝫ cogniturā3: nulla fuiſſet q̄/
ſtio. q2 in poſterꝫ cognita ꝯtige potuiſſet.
Hoc tñ nõ obſtante potuit vere mr̄imo
niū cõtrahere. q2 in cõtractu matrimonij
nõ eſt traditio mutua p̄ñtis corporū ad
copulā carnalē: niſi ſub cõdicione implici
ta. ſ. ſi petat̄. hec aūt cõdicio non preiudi/
cat voto caſtitatꝫ: niſi illa condicio ponat̄
in effectu. igit̄ vbi eſt certitudo ſimplicit̄
ꝙ nunq̄3 ponet̄ in effectu: ibi in nullo p̄iu
dicat voto caſtitatꝫ ꝯtractus mr̄imonij.
ſed h̄ fuit talis certitudo. Sic eñ angelꝰ
inſtruit Joſeph di. Noli timere accipe
Mariā cõiugē tuā: multo magꝫ ꝯcludit̄
ꝙ ipa ꝑ angelū vel imediate a deo ante/
q̄3 deſpõſaret̄ ipſi Joſeph fuit certitudi/
naliter edocta: Noli timere accipe ioſeph
virꝫ iſtū i ꝯiugē: ecce eñ ſpūſſctus dabit
eū tibi i cuſtodē ꝛ teſtē ꝟgītatꝫ tue q̄ tecū
pari voto ꝯtineat: et i mltꝫ tibi ad cuſto
diā ꝟginitatꝫ cõgruētibꝫ obſequat̄. Fuit
igit̄ int̄ Mariā ꝛ Joſeph verꝫ mr̄imoni
um ꝛ ratū: lꝫ nõ fuerit per carnalē copulā
cõſummatū. Datꝰ eſt aūt Joſeph Ma/
rie in ſpõſum vt eſſet teſtꝫ ꝟginitatꝫ eiꝰ ꝛ
obſeq̄ret̄ mr̄i ꝛ filio in neceſſitatibꝫ ꝑ tpa
occurrētibꝫ. Ex p̄dictis patꝫ q̄3 admi/
rāde ſctitatis ꝛ puritatis fuerit ille beatꝰ
Joſeph cuiꝰ cuſtodie nõ ſolū ꝟgo ꝟginū
in iuuentutꝫ flore: ſed etiā ſaluator mūdi
extitit cõmiſſus: cū btūs Joh. euāgeliſta
valde honorādus ac extollēdꝰ p̄dicet̄: q2
ſibi ipe chr̄s in cruce matrē ꝟginē3 ꝟgini
cõmēdauit: q̄ tāte puritatꝫ extitit ꝙ tante
matrꝫ meruit eē adoptiuꝰ filius ꝛ a dño
p̄dilectꝰ. de q̄ q̄dā opinati ſunt ꝙ nõ obi/
erit: ſꝫ i ꝑadiſo t̄reſtri ſit cū Enoch ꝛ He
lia ꝯ antichr̄m dimicaturꝰ. Sed oppoſi
tū huius tenet eccl̄ia catholica. ꝛ ad h̄ eſt
Hiero. in li. illuſtriū viroꝝ: vt ponit̄ in le
gēda eiuſdē añ portā latinā. Et Aug. in
ſmõe: Dignū ꝛ cõgruū. ponēs ipm clau
ſo tumlo reſurrexiſſe. Nec huic dicto re/
pugñ illō q̄d legit̄ in natali eiꝰ qpꝰ abſceſ
ſum luminis ſup ipm refulgēs nõ fuit i fo
uea illa aliq̄d repertū niſi māna. q2 h̄ non
debet intelligi imediate. ſed prius corpꝰ
eiꝰ in fouea illa extis fuit lapide ſuppoſi/
to incluſū. ꝛ poſt aliq̄d tps cū ſacerdotes

venerandi cauſa corpus inquireret: nihil ibi fuit repertū niſi māna. ꝛ ſic poſſūt hu⁹ iuſmodi legende ꝯcordari. Poſſunt aūt aſſignari quinqꝫ excellentie beatiſſimi io⁹ hānis ſup alios aplos. Prima q2 a chriſto ꝑdiligebat. vnde in cena recubuit ſup pectus eius. ꝛ petrus nō auſus eſt petere a dño quis eum eſſet traditurus hoc ſecit inquiri per iohannē. Scda q2 ſolus legitur matrem dñi in paſſione ſociaſſe. vñ eius filius meruit eſſe: dicente ſibi dño ecce mater tua. Tertia q2 ſibi reuelatus fuit totus ꝓceſſus eccleſie vſqꝫ ad finē mundi i apocalypſi. Quarta q2 a dolore mortis fuit alienus vt dicit Hiero. Quinta q2 clauſo ſepulcro reſurrexit vt dictū eſt.

Diſtinctio .xxxj.

Diſtin. xxxj.

Diſtinctione .xxxj. agitur de bonis matrimonij que ſunt fides ꝓles ſacramentū per que excuſatur actus matrimonialis ad quē ſequit hebetudo ſeu cecitas mentis. Unde dicit Ariſto. vij. eth. ꝙ deceptio .i. ꝯcupiſcentia futura eſt intellectū ſpiſſe .i. valde ſapiēns. Bonū fidei ꝯſiſtit in obligatione ad fidelitatem ſeruandā in actu matrimonij reddēdo ꝯiugi qḋ ſuum eſt. ꝛ nō dando alteri alieno. Bonū ꝓlis ꝯſiſtit in obligatione ad ꝓlem ſi euenerit gratanter ſuſcipiendā ꝛ religioſe educandā. Bonū vero ſacramenti dicitur indiſſolubilitas vinculi cōiugalis: que dicitur ſacramentū pro eo ꝙ ſignat indiſſolubilitatē ꝯiunctionis chriſti ꝛ eccleſie. Non eſt tñ ſacramētū matrimonij. q2 illud eſt ſenſibile ſignū grane collate digne ꝯtrahēntib⁹ ad ꝯiunctionē gratioſam animoꝝ. Manet aūt indiſſolubilitas mrimonij vſqꝫ ad mortē. Mortuo vero viro ſoluta eſt mulier a lege viri. vt dicit apl's in epla ad corinth. Soluit enī am hoc vinculū per relaxationē illi⁹ qui ſtatuit iſtud ſic eſſe indiſſolubile. Hanc nāqꝫ indiſſolubilitatē relaxat chriſtus cū alter ꝯiugum ꝯuertit ad religionem. vnde eccleſia nūqꝫ attentaſſet poſt matrimonia rata nō ꝯſūmata licentiare alterū ꝯiugū ad religionem altero manente in ſeculo: niſi chriſtus hoc inſtituiſſet. habet autē hoc ex facto chriſti vocantis Johannē aplm ꝛ euangeliſtam ad apoſtolatū de nuptijs. Joh. ij. Mulier autē in ſeculo remanēs ꝛ alteri nubens: nō erit tunc vxor duorū. ſed tantū ſecūdi cum primū vinculum ſit ſolutum. Sed dubitat vtrū hmōi matrimonium dirimat ꝑ ſuſceptionē ſacri ordinis ſicut per ingreſſum religionis. Quidam dicunt ꝙ ſic. ſed ꝯtrariū declaratuꝫ eſt in quadā extrauaganti Joh. xxij. que incipit. Antiqua. Ex ꝓdictis ſequit ꝙ cōtrahentes ſub ꝯditione aliqua repugnāte alicui iſtoꝝ triū bonoꝝ nihil faciunt cum tales ꝯditiones repugnent ꝯtractui matrimoniali. vt pote contra primū. Accipio te in meā ſic ꝙ nō tenear tibi ſeruare fidem: nec affirmatiue ad reddendum niſi cum voluero. nec negatiue quin poſſim pro libito meo alij cōmiſceri. Contra ſcdm accipio te in meā dum tñ ꝯſentias in ꝓcuratione venenoꝝ ſterilitatis. Contra tertiū. accipio te in meā donec occurrat magis placens. vnde ſic acceptantes nō tm mortaliter peccarēt ſed ex tali contractu in nullo ſibi mutuo obligarentur. imo obligarent ad recedenduꝫ ab omni vſu mutuo virtute talis ꝯtractus. Circa predicta notandū ſm Rich. ꝙ ſi alter ꝯiunx mortuus reſuſcitaret: alius nō teneret ipm recipere. quia per mortem vinculum ſoluitur ſm aplm. vt dictuꝫ eſt in preced. vnde tales nō ſunt ꝯiuges: niſi ꝑ nouū ꝯſenſuꝫ. Item notandū ꝙ poſt matrimoniū ꝯſūmatū nō licꝫ alteri ꝯiugum religionem intrare ſine licentia alterius q̄ debet dari autoritate epi. ꝛ licentians in ſeculo remanens debet votum caſtitatis emittere. Si autem ſit iuuenis ſic ꝙ probabiliter poſſet oriri ſuſpicio de incōtinētia: debet etiā monaſteriū ingredi. vt cīn dicit extra de cōuer. cōiugatoꝝ. ca. j. Si laicus de licentia vxoris profeſſione fecerit in religione: niſi vxor ad religionē tranſierit. aut perpetuā ꝯtinentiam ſeruare promiſerit: vir poteſt ꝛ debet de monaſterio reuocari. Decernitur autē a iure rōnabiliter talis licētia ad petitionē alterius cōiugis irritanda ꝓpter multa picula q̄ imminere poſſent cōiugi in ſeculo remanenti. Qui ꝟo ſic de monaſterio reuocat: mor §. ij.

tua vxore tenet̃ ad monaſteriū reuerti.ex
tra co.ti. Ex parte abbatis. Si autē vir
ↄtra volūtatē vxoris faciat pfeſſionē in
religione:ad petitionē mulieris reuocabi
tur.ea tū mortua nō coget̃ ad religionem
reuerti. vlteri⁹ tñ nō poterit vxorē accipe
pmiſit eñ ſe nō exigere debitū qḋ in ei⁹
poteſtate erat.ꝛ ideo quo ad hoc votum
tenuit. Non reddere autem nō erat in ei⁹
ſed in mulieris poteſtate.extra de ↄuerſi
one cōiugatoꝝ. Quidā intrauit. Simili
ter dico de muliere intrante religionē con
tra voluntatē viri. Idem etiam eſt dicē
dum de muliere que credens viruꝫ mor
tuū fecit in religione pfeſſionē.ꝛ poſtea re
uerſo viro fuit ad eum reuocata.extra co.
Placet. Utrum vir ꝛ vxor in ſeculo re
manētes poſſint pari ↄſenſu ↄtinentiaꝫ
vouere. Dicit Raym.ꝙ ſic: ſi vir votum
fregerit: debet nihilo minus mulier con
ſtanter in voto pſeuerare.xxxiij.q.v. Qḋ
deo.non tamen ꝓpter hmōi votum pōt
vnus ſine licētia alteri⁹ religionē ingredi.

Circa diſtin

di.xxxij. ctionē.xxxij.in qua agit̃ de
bono fidei ꝛ debiti ↄiuga
lis redditione. Sciendū ꝙ reddere debi
tū eſt neceſſitatis.qꝛ vt ait apl's. Uir nō
habet poteſtateꝫ ſui corporis ſed mulier.ꝛ
ecōuerſo. In caſu tñ in quo vir nō poſſet
vxori debitū reddere:ſalua incolumitate
corporis ꝓprij: debitū reddere nō teneret̃.
qꝛ noluit deus viruꝫ obligari mulieri in
his que ſunt ↄtra rectā ratonē ꝛ nature
inclinationē que maxime inclinat ad con
ſeruationē ꝓprij indiuidui. Non tenetur
etiā alter alteri hmōi debitū reddere niſi
petatur expreſſe vel tacite ꝑ aliqua ſigna
qb⁹ pōt hȝ ↄiecturari. Hec rich. Ulteri⁹ ſci
endū ꝙ act⁹ mr̃imōial' aliqñ fit ſine pctō
aliqñ aūt cū pctō veniali ꝛ aliqñ cū mor
tali. Si eñ fiat vt debitū reddat̃ vel pro
les ad dei cultū pcreet̃:ibi nullū eſt pctm̄
quinpotius ille actus:tūc eſt meritorius
in eo qui eſt in ſtatu grē. Non eſt etiā pec
catū ſm Alexā.ſi fiat cauſa fornicationis
vitāde:licꝫ quidā aliter dicant. Si autē
ad actū ↄiugalē moueat libido ſiſtens in
fra fidē matrimonij ita ſcꝫ ꝙ nō vellet vl
lo modo ad nō ſuā accedere. ſic eſt pecca
tū veniale ſm cōiorē opinionē.ſi vero mo
ueat libido effrenis vltra matrimonij fi
dem: puta ſi vir tam ardenter vxorē ama
ret ꝙ etiā ipſam cognoſceret ſi vxor nō eſ
ſet.tunc eſt pctm̄ mortale. ꝛ ſic itelligitur
illud qḋ habet̃.xxxij.q.iiij. Origo. Adul
ter eſt ardentior amator proprij vxoris.

An liceat exigere ꝛ reddere tpe ſacro. §.ij.
Rñdeo dies feſti ꝛ ieiunioꝝ ſunt inſtitu
ti ꝓpter mentis deuationē a carnalibus
ad ſpūalia. In actu vero coiugali mens
deprimit̃ a ſpūalib⁹ ad carnalia. ꝛ ideo
cōgrue eſt ab eccl'ia inſtitutum ꝙ ↄiuges
tunc abſtineāt ab illo actu. qḋ intēdit ec
cleſia diſſuadere.nō ꝓhibere.iuxta illḋ.i.
ad Corinth.vij. Nolite fraudare inuiceꝫ
niſi ex ↄſenſu ad tēpus vt vacetis oratio
ni. Illis igit̃ dieb⁹ eſt ab actu hmōi abſti
nendū de ↄgruitate: nō tñ de neceſſitate
pcti mortalis euitādi.ſm Tho.Pe.Bo
nauē.Rich.ꝛ ſcotū.licꝫ aūt exigens debi
tū hmōi tpe ꝓpter carnis delectationem
adimplendā nō peccet mortaliter:peccat
tamen venialr ꝛ grauius ꝙ̃ alio tpe. In
culpa nāqꝫ veniali eſt maior ꝛ minor gra
uitas ſicut in mortali. Eſt tñ culpa mor
talis ſiqs hoc credēs eſſe ꝓhibitū:nihilo
minus hmōi actuꝫ exerceret qꝛ talis face
ret ↄtra ↄſcientiā.cuiuſmōi fuit illa mu
lier quā refert Gregori⁹ in li. dialogoꝝ a
demone arreptā. Quod aūt dicit̃.xxxiij.
q.iiij. Quotienſcūqꝫ.ꝛ ca. Chriano: non
eſſe licitū ↄuenire dieb⁹ feſtiuis ieiunioꝝ
ꝛ pceſſionū.nō eſt preceptiuū ſed diſſua
ſiuū Nō licꝫ iñqꝫ.i.nō expedit vl' nō decet

Utrū liceat exigere vel reddere in loco §.iij.
ſacro. Rñdeo ſm Rich.ꝛ Scotū.ꝙ non
ꝓpter pollutionē ſacri loci:niſi per longū
tempus cogerent̃ ibidē cōmanere. Notā
dum ſm Auicē.li. de aialib⁹ ꝙ muliere
impregnata ſanguis menſtruus diuidit̃
in tres ptes. ex vna eñ pte puer alit̃.alia
vero aſcēdit ad mamillas. pars aūt ſup
flua manet intus vſqꝫ ad tēpus partus:
ꝛ tūc eijcit̃. Utrū liceat exigere vel red §.iiij.
dere tpe impꝰgnatiōis. Dicit̃ cōiter ꝙ ſic
ſicut ꝛ ante cū talis actus nō tantū ſit in
officiū plis pcreādę:ſed etiā in remediū.

qḋ eſt intelligendũ niſi pſumeret pbabili-
ter de periculo partus. tũc eñ exigẽs ꝛ red-
§. v. dẽs mortaliter peccaret. Quid de tẽ-
pore menſtruoꝝ. Rñdeo ſi mulier innatu-
raliter talia mẽſtrua patiat vt ſunt aliq̃ que
diu vel ppetuo ex infirmitate ſanguinis
fluxum patiunt: tunc licꝫ exigere ꝛ redde-
re. Si vero talia menſtrua ſint naturalia
que tempe determinato accidũt: mortali-
ter peccat ſcïẽter exigens. Exigere eñ p-
hibet lex. Leuitic. xviij. Ad mulierẽ que
patit menſtrua nõ accedes. Licitũ tñ eſt
tũc mulieri debitũ viro reddere: nec hoc
a lege inhibet ſibi. qꝛ vt dicit Bonauen.
valde durũ eſt ꝙ mulier viro inſtanter pe-
tenti nõ reddat debitũ. vbi nõ manifeſte
apparet infirmitas vel neceſſitas. cui con-
cor. Tho. Petrus ꝛ magiſter in lr̃a. De-
bet tñ mulier aliquo modo ſe difficilẽ ex-
hibere aliquã excuſationẽ pretẽdẽdo vel
infirmitatẽ allegãdo: ſi vir petat ignoran-
ter. vel pcibꝫ ꝛ monitis auertẽdo ſi petat
ſcïẽter: finaliter tñ viro nõ deſiſtente: de-
bitũ põt reddere cũ dolore ad euitandũ
viri ſcandalũ ſeu odij aut fornicatiõis vel
alicuius corruptiõis dãnabilis periculũ.
Nec ẽ ſemp tutũ paſſionẽ ſuã viro indi-
care. ne forte ex hoc eã abhorreat: niſi de
eius prudẽtia pſumat. Ratio aũt phibi-
tionis talis ↄcubit⁹ exigẽdi ẽ pter nota-
bile preiudiciũ plis. tũc eñ pter mate-
rie corruptionẽ ↄcipiunt leproſi ceci clau-
di ꝛ mẽbris damnati. vnde tales in lege
Nota. moyſaica lapidabant. Leuitic. xx. Sꝫ
circa pdicta dubitat. Videt eñ ſi vir pec-
cet mortalr̃ debitũ exigẽdo: ꝙ etiã muli-
er mortalr̃ peccet reddendo. qꝛ conſentit
peccato viri cũ actio viri ꝛ redditio mulie-
ris inſeparabiliter annectant. Rñdeo ꝙ
illoꝝ que inſeparabiliter annectũtur vnum
põt eſſe virtuoſum. licꝫ aliud ſit vicioſũ.
ſicut illatio paſſiõis chr̃i erat vicioſa: to-
lerãtia aũt virtuoſa. licꝫ quoqꝫ deus vel-
let ſcḋm: primũ tñ ſibi multũ diſplicebat
Sic in pꝓpoſito mulier non ↄſentit male
actioni viri: licꝫ velit debiti redditionem
obediẽdo pcepto apl̃i. j. ad Corinth. vij.
dicentis. ꝙ ↄiuges non ſe debent inuicẽ
fraudare a debito reddendo: niſi ex con-
§. vj. ſenſu mutuo. Utrum teneantur abſti-
nere poſt partũ vſqꝫ ad tempus purifica-
tiõis ab eccl̃ia determinatũ. Dicũt rich.
ꝛ Rob. ꝙ non. Illud autem quod habe-
tur diſt. l. Ad eius autem thalamũ. non
intelligit de debito neceſſitatis: ſed con-
gruitatis ꝛ honeſtatis. dicit tamẽ Rich.
ꝙ abſtinere debent quoadusqꝫ mulier ſit
purificata ab illis corruptionibꝫ ꝛ cõmo-
tionibꝫ que ſunt in mulieribꝫ aliquãto tẽ-
pore poſt partũ. Utrũ vir cognoſcens §. vij.
vxorem modo nõ naturalr̃ aſſueto pec-
cet mortalr̃. Rñſio. ꝙ ſi fiat in nõ vaſe ad
hoc inſtituto: nõ dubiũ quin mortaliter
ꝛ grauiter peccet. Si autẽ in vaſe natura-
li hoc fiat: hoc poteſt ↄtigere quadrupli-
citer ſꝫ Alber. in. iiij. qꝛ vl̃ lateralr̃ vxorẽ
cognoſcẽdo: vel ſtãdo: aut ſedẽdo ſeu re-
troꝛſum modo brutoꝝ ad ipſam acceden-
do. ꝛ nullũ coꝝ ſm ſe eſt mortale pctm̃ de-
bito vaſe ſeruato. licet poſſit eſſe ſignum
ↄcupiſcẽtie mortalis. vt ait Alber. in. iiij.
diſt. xxxj. qḋ videtur verum quo ad tres
primos modos. ſed de quarto dubitant
doctores quoꝝ qdã dicũt illud eſſe mor-
tale. Alij vero dicũt ꝙ ſi hoc fiat pter ma-
iorem voluptatẽ querendã: eſt. p. m. Si
autem fiat propter ventris pinguedinẽ
vel ſuffocationis fetus timorem dũ mu-
lier eſt pregnans: non eſt peccatum mor-
tale. que opinio videtur verior: ꝛ hanc te-
nent Thomas ꝛ Rodonẽ. Dicit enim
Thom. xxxj. diſt. in expoſitione littere ꝙ
quando diſpoſitio corporis alium mo-
dum non patitur: non eſt pctm̃. Quid §. viij.
ſi mulier ſupgrediatur viro: Dicit Aſte-
xanus ꝙ eſt peccatum mortale cum ibi
fruſtretur intentio nature propter matri-
cis indiſpoſitionem ad ſeminis ſuſcepti-
onem. ſed in hoc caſu videtur diſtinguen-
dum. vt in caſu precedenti. Si vero fiat
ad maiorem voluptatem querendã: po-
terit verificari dictum Aſtexani. Si ve-
ro hoc fiat quia diſpoſitio corporis aliũ
modum non patitur: poteſt fieri ſine pec-
cato. nec in hoc fruſtrat intentio nature.
Scio eñ quandã mulierẽ ſic a viro paly-
tico ꝛ ↄtracto cognitã ↄcepiſſe. Matri-
moniũ etiã non tantũ eſt in officiũ plis p-
creande: ſed etiã in remediũ fornicatiõis.
Quid de leproſis: Rñſio ſi vnus ↄiu- §. ix.
gũ incurrat leprã: ↄſulendũ eſt ſano et
infirmo vt voluntarie contineant. ſi autẽ

den valent ad hoc induci: licꝫ nõ teneant
cohabitare ꝓpter periculum infectionis.
ſi tñ infirmus a ſano debitũ exigit: gene-
rali pcepto apoſtoli quod exigit eſt ſoluẽ-
dum. cui precepto nulla in hoc caſu excep-
tio inuenitur. extra de ꝯiugio leproſoꝝ.
In reddendo eñ debitũ nõ ſic eſt piculũ
de infectione ſicut in cohabitando. quia
actus ille cito tranſit. Et q̄uis ex tali con-
cubitu ꝓles genita infectionẽ lepre vt in
pluribꝫ nõ euadat. melius tamẽ eſt ꝓlẽ
eſſe leproſam q̄ ſi nunq̄ exiuiſſet in eſſe.
Non ſic autem poteſt dici de menſtruata
quia ſi nõ concipiat tempore illo: ꝯcipere
poteſt tempore alio. Hec rich. cũ quo cõ-
cor. ſcotus. Utrꝫ furioſo ſit reddendũ
§.5. debitũ. Rñdet rich. ꝙ ſic. nõ quidẽ dum
eſt actu in furia. ſed tempe lucidi interual-
li ſi illud habeat: q2 tunc ſine periculo ꝓ-
prie ꝑſone põt reddi. Nuptie nõ ſunt
celebrande vt dicit magiſter ab aduentu
dñi vſq̄ poſt epĥiam. i. vſq̄ poſt octauã
eiuſdẽ q2 vſq̄ tunc durat ſolenitas vt di-
cunt quidam. A ſeptuageſima vſq̄ ad
octa. paſce. ⁊ a tertio die añ aſceñ. vſq̄ ad
octa. pentec. poſſunt autẽ in ip̄a octaua ce-
lebrari. extra de ferijs. Capellanus. In
illis eñ temporibꝫ debẽt fideles plus q̄
in alio tempore ſpũalibus intendere. per
ſolennẽ autem nuptiarum celebrationẽ:
animi a ſpiritualibꝫ multũ retrahunt ꝓ-
pter feſta que ibi fiunt. Matrimoniũ tñ
tunc ꝯtractũ tenet. multa eñ inhibent fie-
ri: que tamen facta tenent.

Distin. xxxiij. Circa diſtin-
ctionẽ xxxiij. ſunt aliqua vi-
denda de bigamia. Et p̄ri-
mo vtrꝫ fuerit aliqñ licitũ habere plures
vxores: Ad qd̃ dicit magiſter ꝙ ſic ex di-
uina diſpenſatione. vnde abraam iacob
⁊ dauid plures vxores habuerunt. Con-
grua autēꝫ ratio diſpenſandi fuit multi-
plicatio prolis ad cultum dei educande.
quia tunc erat paucitas fideliũ. Fuit aũt
hmõi diſpenſatio facta patriarchis ⁊ ꝓ-
phetis ꝑ inſpirationẽ internã. minoribꝫ
vero coꝝ exemplo ex eadēꝫ cauſa plures
habere licebat. In tali autem matrimo-
nio reddebatur debitũ vxori q̄uis non
ita ſtricte poſſet obſeruari ſicut in mono-
gamia. Hmõi vero vxorũ quedã dicebã-
tur ꝯcubine. quia non erant principales
vxores ſicut agar. licꝫ ſm rei veritatẽ eſſꝫ
vxor abrae ⁊ ei ꝯiuncta vinculo indiſſolu-
bili. q2 tamẽ nõ habebat autoritatẽ ma-
triſfamilias in regimine domus ⁊ fami-
lie. nec proles ſua ſuccedere debebat in
hereditate: quo ad hoc erat ancilla. nec li-
citum fuiſſet abrae eam a ſe eijcere ꝓpter
monitionẽ ſare niſi ſuper hoc diuinũ ha-
buiſſet mandatũ. voluit autēꝫ deus eos
ſeparari nõ q̄tum ad vinculum ſed q̄tũ
ad cohabitationẽ ⁊ thoꝝ ad ſignifican-
dum illud myſteriuꝫ qd̃ explicat aplſ in
epiſtola ad Gal. cum dicit. Abraam du-
os filios habuit. Hec rich. Utrum bi- §.5.
gamus ante baptiſmũ poſſit poſt bapti-
ſmũ ad ſacros ordines ꝓmoueri. Rñdeo
deo ꝙ bigamus ſiue ante baptiſmũ ſiue
poſt: eſt irregularis. diſt. xxvj. acutius. ⁊
ca. Una tñ. nec tamen homicida ante ba-
ptiſmũ: poſt baptiſmũ eſt irregularis.
diſt l. Siquis viduam. in glo. cuius nõ
eſt alia cauſa ſm Scotũ niſi ſtatutũ eccle-
ſie qd̃ quidem eſt rõnabile: quia homici-
da nõ eſt inhabilis ad ordines: niſi ꝓpter
horrorem ſanguinis effuſi. iſte autẽ hor-
ror tollitur per baptiſmũ. quia ſupponit
ꝙ de lupo factus eſt agnus. ſicut paulus
ante ꝑſecutor: poſt baptiſmum factus eſt
ouis ⁊ paſtor. ⁊ ꝑ ꝯſequens debet ceſſare
talis inhabilitas. ſed cauſa inhabilitatis
ad ordines non ceſſat in bigamo que eſt
defectus ſacramenti. i. ſignificationis que
requirit in ſacerdote repñtante ꝑſonaꝫ
chri in ecclia. chr̃s eñ eſt vnicus ſponſus
vnius eccle. bigamus igitur qui habuit
duas vel vnam que fuit duoꝝ: nõ recte
repñſentat chr̃m in eccleſia. quia igit ſemꝑ
remanet defectus ſacramẽti: adeo nec ibi
tollitur inhabilitas: niſi poſtea per ſpecia-
lem diſpenſationẽ. Qd̃ autēꝫ dicit extra
de bigamis. Nuper. ꝙ nõ licꝫ diſpenſare
cum bigamo intelligitur. i. nõ decet ſine
magna cauſa. vnde Lucius papa diſpẽ-
ſauit cum panormitano epõ qui fuit bi-
gam⁹. diſt. xxxiiij. Lector. in glo. Papa ei
de plenitudine poteſtatis põt diſpenſare

cõtra ſtatuta apoſtoloꝝ: ſi tñ vim nõ habeãt ex iure nature vl' diuino. lxxxij. diſt. Preſbyter. Cõcoꝛ. in hoc Tho. Richardus ꝛ Hoſtieñ. Et notandũ ꝙ cõtrahitur irreglaritas bigamie in pluribꝰ caſibus. Primus quãdo qs diuerſis tꝑibus habet plures vxoꝛes legitĩas ꝛ cognoſcit ambas. et talis ꝓpꝛie dicitur bigamus. In aliqs autem modis ſumit̃ bigamia magꝭ large ꝛ ſimilitudinarie. Secũdus: quando diuerſis tꝑibus habet plures: vnam de iure et aliã de facto: et cognoſcit ambas. Tertius: cum ſimul habet plures: vnam de iure ꝛ aliam de facto: ꝛ cognoſcat ambas. Quartus: quãdo contrahit cum vidua ab altero marito cognita et eam cognoſcit. Quintus: qñ contrahit ꝛ matrimoniũ ꝯſũmat cum coꝛrupta ab alio: ſiue hoc ſciat ille qui ꝯtrahit ſiue non. Sextus: quãdo ꝓpꝛiam vxoꝛẽ cognoſcat poſtq̃ ab alio cognita eſt: ſiue tempoꝛe quo eam cognoſcit ſciat eam ab alio eſſe cognitã: ſiue nõ. Omnes hi modi trahi pñt extra de bigamis nõ oꝛdinãdis. Sup eo. in glo. Ille etiã irregularꝭ eſt qui poſt ſolenne votum cõtinentie cõtrahit matrimoniũ de facto ſiue cum vidua ſiue cum ꝟgine: et eã cognoſcat cũ de iure nõ poſſit. extra de bigamis. Nup. et ca. vl. ꝛ. xxvij. q. j. Quoꝛq̃. Ille etiam eſt irregularis qui ꝯtrahit cũ aliq̃ viuẽte eiꝰ marito ꝛ eã cognoſcit. et hoc ꝓpter ſimitudinem quã habet cũ bigamo. Hec Richar. Notandũ ꝙ Epiſ poteſt diſpẽſare in oꝛdinibꝰ ſuſceptꝭ et ſuſcipiẽdis cũ clerico qui exiſtens in ſacris de facto duxit virginẽ in vxoꝛem: ſi ad clericatũ redeat: vt patꝫ extra Qui clerici vel vouẽtes cõtrahere poſſunt. ca. j. in textu ꝛ in glo. Ca. tñ ſecũdũ videt̃ dicere ꝙ hoc nõ poſſit niſi tranſeat ad religionẽ. in fauoꝛẽ enĩ religionis qñq3 facilius diſpẽſat̃ vt tollat̃ religioſis materia euagandi. extra de apoſtatis. ca. ij.

q.ſ. V**Trum in lege moyſaica fuerit licitũ repudiare vxoꝛem.** Q, non. Math. xx. Quicunq3 dimiſerit vxoꝛẽ excepta cauſa foꝛnicatiõis: mechat̃. Alij ꝟo dicũt ꝙ fuit licitum. quia Moyſes hoc cõceſſit: vt patet Deut. xxiiij. Si accepit homo vxoꝛem ꝛ nõ inuenerit gratiã añ oculos eius ꝓpter aliquã feditatẽ: ſcribet ei libellũ repudij ꝛ dabit in manu eiꝰ: et dimittet eã de domo ſua. Huic opinioni Scotꝰ videt̃ magꝭ adherere. quia cũ Moyſes legiſlatoꝛ hoc cõceſſit: dicere ꝙ hoc non fuit licitum ſed diſſimulatio cuiuſdã illiciti nihil aliõ eſt dicere niſi ꝙ Moyſes ꝑmitteret iudeos ire ad damnationẽ: nõ indicando eis ꝙ iſta eſt via damnatiõis. qđ non eſt imponendũ tãto legiſlatoꝛi. Vñ videt̃ dicendum ꝙ ſicut deus diſpẽſauit in bigamia ꝓpter bonum ꝓlis: ita diſpẽſauit in repudio cum illo populo rudi et duro ꝓpter ꝑiculum vxoꝛicidij vitandũ.

Ad argumẽtũ in oppoſitũ dico ꝙ chriſtus ꝓmulgauit illud ꝑ tꝑe legis euangelice: ita ꝙ ſicut ipẽ reduxit matrimonium eo modo quo inſtitutũ fuerat in lege nature: vt ſcꝫ eſſet vnus cum vna: cũ tamen in lege moyſaica eſſet licita bigamia: ita reduxit matrimoniũ indiſſolubile pꝛo lege ſua. quia hoc eſt conſonũ pꝛime inſtitutioni in lege nature.

C**Irca diſtinctionem. xxxiiij.** quero Utrũ impotentia ad actum carnalẽ impediat ſimpliciter matrimoniũ. Diſtin. xxxiiij.

Reſponſio. Impotẽtia talis duplex eſt in genere ſcꝫ Naturalis ꝛ Caſualis. Naturalis: vt frigiditas i viro vel mutilatio partis neceſſarie ad actum illum. In muliere ꝟo artatio caſualis ꝑ maleficiuꝫ. Omis talis impotentia ſi ſit ꝑpetua ita ſcꝫ ꝙ ſibi non poſſit ſubueniri ꝑ naturã vel ꝑ artem: ꝛ ꝑcedat matrimoniũ: impedit contrahendũ: et dirimit poſt cõtractũ. vt patet. xxxiij. q. j. et extra de frigidis ꝛ maleficiatis: in pluribꝰ ca. et hoc reſpectu illius ꝑſone reſpectu cuiꝰ ſunt iſta impedimẽta: quod pꝛo tanto addit̃. q2 nõ tñ caſuale ſed etiam naturale impedimẽtũ põt eſſe in reſpectu vniꝰ ꝑſone: nõ reſpectu alterius: ꝛ maxime naturale in muliere: vt dicit Scotus puta mlier põt eſſe arta vni ꝓpter magnitudinẽ mẽbꝛi: vel alia de cau

ſa ꝛ nō alteri. Si ꝟo ſequat̃ matrimoniū
cōſummatū: nō dirimit. Si autē ſequat̃
matrimoniū ratū ꝛ p̄cedat cōſummatū:
dubium eſt an dirimat vel nō. p̄ſumit̃
tñ qñ precedit ↄſummatū ꝙ etiā p̄cedat
ratum: niſi forte eſſet ablatio alicuiꝰ ꝑtis
neceſſarie ad actū illuȝ tp̄e illo interueni-
ens. Cōmunioꝛ tñ opinio vt dicit Rich.
eſt: ꝙ ſi certū eſſet ꝙ impedimētū eſſet ſe-
cutū matrimoniū cōtractū nō tñ cōſum-
matū: nō ꝓpter hoc dirimeret̃ vinculum
matrimonij qđ vere fuit ↄtractū: lȝ Gra
tianus ſit in oppoſitū. xxxiij. q. j. c. j. Pre-
ſumit aūt impotētiā eſſe ꝑpetuaȝ ſi aliter
ꝓbari non poſſit: qñ cohabitauerūt ꝑ tri
enniū ꝛ bona fide opi carnali opam de-
derūt: nec tñ mlier ē cognita a viro. extra
c. Laudabilē. Et notandū ꝙ facto diuoꝛ
tio autoꝛitate eccleſie: habens impedimē
tū naturale ꝑpetuū: et reſpectu cuiuſlibȝ:
debet manere ſine ſpe cōiugij. Q₂ ſi poſt
contrahat de facto et carnaliter copulet̃:
coget̃ redire ad prioꝛē. quia apparet ſen-
tentiā diuoꝛtij ꝓceſſiſſe ex erroꝛe: et eccle-
ſiam fuiſſe deceptā in iudicando impedi
mentū ꝑpetuuȝ quod erat tēpoꝛale. puta
mulier arta ſi poſtea contraxerit cū altero
et cognoſcat̃ ab eodē: et ꝑ vſum ſeq̄ntē fa
cta ſit cognoſcibilis a p̄mo: debet ei red-
di. extra c. Fraternitatis. Si aūt ꝑ vſum
ſeq̄ntis nō ſit facta cognoſcibilis a p̄mo:
aut ſi eſt: non tñ ſine graui ꝑiculo mulie-
ris: non reddet̃ eidē vt dicit Rich. Ha-
benti aūt impedimentū caſuale. ſ. malefi-
ciato: poſt diuoꝛtium licet cōtrahere. etſi
poſt contractū carnaliter copulet̃: debet
ad p̄mū matrimoniū reduci: vt q̄daȝ di-
cunt: arguētes a ſimili de maleficiato ſicͤ
de frigido. xxxiij. q. j. Qđ aūt ibi dicat̃ ꝙ
ſi frigido reddat̃ potētia coeundi: ad pri
mū cōiugium coget̃ reuerti. hoc eſt veruȝ
cum maleficiū eſt vniuerſale reſpectu cu-
iuſlibet. Si aūt maleficiū ſit ꝑticulare re
ſpectu vnius perſone et nō reſpectu alia-
rum: nō debet illi reddi. Sic eñ vt dicit
Sco. eſt aliquis maleficiatꝰ ſicut miſter
diaboli ꝓcurat eum ꝑ maleficiū diaboli
impediri. puta aliqua maga vult eū ꝑpe
tuo impediri reſpectu iſtius ꝛ non reſpe-
ctu alterius. vtpote ſi nollet ꝙ iſtam du-
ceret: ſed ſe vel aliam. Sed q̄liter cog-
noſcet̃ differentia impedimēti naturalis
et caſualis? Reſpōdeo. difficile eſt: niſi ꝑ
inſpectionē coꝛꝑis ſi deficiat aliq̄ diſpo-
ſitio neceſſaria in parte req̄ſita ad iſtum
actū: vel ꝑ iudiciū medicoꝝ q̄tum ad fri
giditatem: ſi aliqua ſigna ip̄m manifeſte
oſtēdant eſſe talis cōplexiōis. Si nec ſic
nec ſic: et tñ ſimpliciter impedit̃: p̄ſumen-
dū eſt ꝙ ſit maleficiū. Poſſibilitas aūt Male-
maleficij ſic declarat̃ a Scoto. Maligni ficia ſ
ſpūs habentes pactiōes cum aliq̄bꝫ ho- nō ſūt
minibꝫ ſeruant ꝓmiſſa: nō quia veraces:
ſed vt alij eis adhereant. quia ſi nulla pa
cta ſeruarent: nulli eis ſeruirent: et vt alij
quibꝫ ꝓmiſſa ſeruant eos colant. q̄a ex ſu
ꝑbia ſua p̄cipue appetunt honoꝛes diui-
nos. deus aūt ꝑmittit eos in aliq̄s ꝓpter
peccata eoꝝ vel aliquā aliam cauſam oc
cultam exercere ſuā poteſtatē impediēdo
iſtos ab aliquibus actibꝫ in q̄s poſſent ſi
non eſſent impediti. et hoc mō maga ha
bens pactuȝ cum demone: ꝓcurat ab eo
vt iſtū impediat a tali actu cum tali mu-
liere q̄ſdiu tale maleficium ꝑſeuerat: pu-
ta acus curuata: vel aliq̄d hmōi. Qđ §. ij.
igit̃ remediū cōtra iſtud impedimentuȝ?
Rñō. ſi ꝑ oꝛationes ſctōꝝ impediat̃ vir-
tus demonis: bene fit. Si deꝰ iſtas non
exaudiat: ſi ſciret̃ maleficiuȝ ꝛ deſtrueret̃:
demon non ampliꝰ fatigaret. q꞉ ex pacto
non aſſiſtit: niſi dum durat illud ſignum
Sic aūt tollere maleficium non eſt illici-
tum: licet eñ: imo meritoꝛiū eſt deſtruere
opa diaboli. nec in hoc eſt infidelitas ali
qua. q̄a deſtruēs nō adq̄eſcit talibꝫ operi
bus malignis. ſed credit demoneȝ poſſe
fatigare ꝛ velle fatigare dum tale ſignuȝ
durat: et deſtructio illiꝰ ſigni imponet fi-
nem illi vexationi. Hec Scotus. Nō eſt
aūt tollēdū maleficiuȝ ꝑ inuocationē de-
monis. q̄a hoc eſt illicitū: vt dicunt Tho
mas Boñ. ꝛ Hoſtieñ. Addit tñ Hoſti.
ꝙ lȝ aliqua remedia videant̃ vana tolera
ri: poteſt retundere vana vanis: dū tamē
non ſint illicita. Eſt aūt ſummū remediū
contra maleficiū: penitentie ſacramentū:
licȝ nō ſic ſemꝑ tollat̃. quia interdum ceſ-
ſante culpa: remanet pena peccati. Is q̄ȝ
qui facit maleficiū: non ſꝑ ſcit ip̄m ſolue-

re: vt dicunt Bon. et Gof. et hoc fatenẽ maleficĩ conuerſi. Si em̃ ſciret ipſum ſol/ uere abſq̧ demonis inuocatiõe: tunc te/ nendum eſſet quod dicit Sco. Vtrũ ſenex poſſit matrimoniũ cõtrahere: Re/ ſpondet Scotus q̧ ſi ſenex eſſet oino im potens: diceret q̧ nõ contraheret matri/ moniũ: lꝫ forte aliqua poſſet conſentire in eum ad cohabitandũ ſicut frater et ſo/ ror. et ita forte mĺti magis deſpõſant di/ uitias q̃ pſonas.

Diſt. xxxv.

Circa diſtin ctionẽ. xxxv. qro Vtrũ adul/ teriũ impediat matrimoniũ: Rñõ. Duo crimina impediunt mr̃imo/ nium contrahendũ: ꝛ dirimunt poſt con tractũ. Primũ eſt adulteriũ cum fidei da tione. ſ. pmiſſione cum iuramẽto de con/ trahendo poſt mortẽ cõiugis alteri⁹: ſeu qñ adulterantes de facto contrahunt. et hoc ſiue fidei datio vel contractus precc/ dat adulteriũ ſiue ſequat: dum tamẽ fiat durante vita cõiugis viri vel mulieris. extra de eo qui duxit i matrimoniũ quã polluit p adulteriũ. ca. vlti. Iſtud aũt eſt intelligendũ qñ ambo ſunt conſcij q̧ ille actus eſt adulteriũ. Si em̃ vir eſt tm̃ cõ/ ſcius ꝛ mulier inſcia. puta quia neſcit euꝫ habere aliam vxorẽ: tunc ſi vir poſt con/ trahat cum illa: ad petitionem viri nõ eſt diuortiũ celebrandũ. ſicut habet e. ti. ca. j ſed tm̃ ad petitionẽ pſone neſcie ſi poſtq̧ ſcit impedimentũ petat diuortiuꝫ. Sed h eſt dubium. quia talis coniunctio cum muliere neſcia: aut eſt matrimonium: aut non. Si ſit: nõ debet eſſe diuortiũ ad pe/ titionem mulierꝭ. Si non: debet fieri di uortiũ ad petitionẽ viri. qꝛ nõ pñt ſimul ſtare: cum nõ ſint vir ꝛ vxor. Reſpondeo Non eſt matrimoniũ. Et cũ dicit q̧ non poſſunt ſimul ſtare: cõcedo q̧ ille nõ põt eã matrimonialiṫ tractare. qꝛ ex parte ei⁹ eſt fornicatio. ſed ipſa põt ſibi matrimo/ nialiter copulari. qꝛ ignorantia inuincibi lis excuſat ipãꝫ. Cũ aũt ſciuit impedimẽ tum ſi cõſentiat in matrimoniũ: efficietur matrimoniũ nouo cõſenſu viri ꝛ mulierꝭ qui cogit cõſentire in pena peccati. qa ſci/ enter decepit inſciam. Et ſic dicit decre/ talis allegata: q̧ ſi mulier diuortiũ nõ pe tat: non ſunt ſepandi. Non põt aũt eſſe matrimoniũ niſi ex pᵗ maṫ impedimentuꝫ pſone inſcie: lꝫ pſona ſciens de nouo con ſentiat. quia ipſa in copula carnali ſecuti non cõſentit nouo cõſenſu: ſed tm̃ reddit in virtute pmi cõſenſus qui nullus fuit. Hec Scotus. Circa pdicta dubitat: vtrũ adulteriũ cum nuda vel ſimplici p/ miſſione ſine iuramento ſufficiat ad diri mendũ matrimoniũ poſtea contractum. §. ij.

Quidam dicunt q̧ ſic. Alij aũt dicunt q̧ non: cui opinioni adheret Sco. qꝛ vt ha betur extra de ſponſalib⁹. Cum ap. cum phibitoriũ ſit edictũ de matrimonio con trahendo: qcunq̧ nõ phibet p ↄſcientiã admittit. Non phibet aũt in iure adulte rium cum nuda pmiſſiõe: ſed tm̃ cum fi/ dei datione q̃ equiualet pmiſſioni cũ iu/ ramento. extra de his q̃ vi metus ve cau ſa ſiunt. Ad aures. ergo adulteriũ cũ nu/ da pmiſſione non dirimit matrimoniuꝫ poſtea cõtractũ. Sola etiam fidei datio ſi nihil aliud fiat non dirimit mr̃imoni/ um poſtea contractum: vt patet ex decre tali allegata extra de eo qui duxit in ma trimoniũ ꝛc. lꝫ tales grauiter peccent.

Secundũ crimẽ impediens matrimo nium cõtrahendũ: et dirimens poſtea cõ tractum: eſt machinatio in mortẽ coniu/ gis cum effectu. ſ. adulter occidit vxorem ſuam vt ducat adulteram: vel cum occi/ dit virum adultere vel pcurat eius mor/ tem ea intentione vt ipãm ducat in vxo/ rem. vel cum adultera pcurat mortem v(ri ſui vt habeat adulteriũ. extra de cõuer. infideliũ. Laudabile. Si aũt aliq̇s occi/ deret vir aliqui⁹ mlierꝭ: nõ eo aio vt ipãꝫ hẽret in vxorẽ: h nõ dirimeret mr̃imoniũ poſtea ↄtũ. Hec tho. ꝛ rich. Scot⁹ aũt addit q̧ ſola pcuratio mortꝭ viri vt du/ cat ei⁹ vxo: dum tm̃ ipſa ſit ↄſcia dirimit mr̃imoniũ poſtea ↄtũ: lꝫ non interuenerit adulteriũ. qa illõ c. Laudabile: loqns de ſaracenis q̃ dũ i captiuitate eẽnt: q̃rũdã chriãnaꝫ viros earũ inſidijs occiderũt: ni hil tãgit õ adulterio ſaraceni cũ chriana: ſꝫ ſolũ õ homicidio: mliere tñ ↄſcia. ꝛ tñ dt q̧ tales lꝫ p medium hmõi mlierꝭ cõuer §. iij.

tantur ad fidem:nō poterūt illas ducere
Hec Sco. In hac materia doctores iu
riſcanonici varie loquunt᷑. Quidam eñi
dicunt ꝙ machinatio in mortē non diri-
mit matrimoniū contractum:niſi conco-
mitet᷑ adulteriū.et huius opinionis ſunt
Ray.et Goff. Alij ṽo ſimpliciter dicunt
ꝙ ſiquis machinetur cum effectu in mor
tem viri mulieris alicuius vt ipſam ha-
beat in vxorē. vel ſiqua mulier machinet᷑
in mortem vxoris alicuꝰ vt habeat eius
virum:dirimit᷑ matrimoniū poſtea con-
tractum:lȝ non interuenerit adulterium.
Et hanc opinionē tenent Hoſtieñ.⁊ In
nocē.allegātes illud ca. Laudabile.Opi
nio Scoti videt᷑ mediare int᷑ has opini-
ones.et magis cōſonat lr̄e decretalis al-
legate:vt patet ex p̄dictis. Ratio p̄dicto-
rum eſt ordinatio eccleſie illegitimātꝫ ta-
les pſonas ad contrahendū ꝓpter repre-
hēſionē adulterij et homicidij que freq̄n
ter acciderent ſi pſone tales poſſent legi-
time ↄtrahere. Etſi arguas ꝙ David cō
traxit cum Berſabee cum qua adultera-
tus fuerat ⁊ cuꝰ maritū īterfecit. Reſpō-
deo ꝙ iſta lex nōdum erat ſtatuta. Nō fu
it aūt Berſabee lapidata. quia peccatuȝ
fuit priuatū:et ideo nō debuit puniri pe-
na publica:vt dicit Sco. Sunt auteȝ
ſeptem crimina q̄ impediūt matrimoniū
ↄtrahēdū:ſed nō dirimūt cōtractū:vt pa
tet per varia iura. Primū eſt inceſtꝰ. Se-
cundū de illo qui interfecit ꝓpriā vxorem
Tertiū eſt qñ aliq̄s rapuit ſponſam alte
rius. Quartū qñ quis filiū ſuuȝ de ſacro
fonte ſuſcepit vt p̄uaret vxorē debito cō
iugali. Quintū quādo aliq̄s interfecit ſa
cerdoteȝ. Sextū de ſolenniter penitente.
Septimū ſiq̄s monialē vxorē ſacter acci
piat.ſi tñ timeat᷑ de incontinentia: debet
Ep̄s cōcedere licentiā cōtrahendi. extra
de eo qui co.cū v.ſue. Ex litteris.ſed ſm
Rod.iſte rigor petendi licentiā de cōſue-
tudine non ſeruat᷑.

q.ij. Trum liceat viro
v vxorē ꝓpter eius adulteriū di-
mittere. Reſpondeo. Separi
virū ab vxore pōt dupliciter intelligi:aut
q̄ꝫtum ad vinculū:aut q̄ꝫtū ad cohabita
tionem ⁊ thorū. Primo mō nō poteſt vir
ſeparī ab vxore. quia vinculū matrimo-
nij eſt indiſſolubile. Scd̄o modo licet eā
dimittere eoꝙ fidē fregit:vt patȝ Mat-
thei.v. Nō ſolū aūt licet vxorē ꝓpter adul
teriū dimittere:ſed etiaȝ ad hoc tenet᷑ vir
vt credit Rich ſi ꝓbabiliter p̄ſumit᷑ incor
rigibilis ne ſuo crimi videat᷑ ↄſentire: dū
correctionē debitā non apponit. Tūc aūt
p̄ſumit᷑ incorrigibilis:aut qñ ꝑtinaci ani
mo ſe corrigere renuit:aut qñ correctiōeȝ
ꝓmittens ex cōſuetudine relabit᷑. Sic in-
telligit᷑ quod dicit Chryſoſt. ſup Mat.
Sicut crudelis ⁊ iniquus eſt qui caſtam
dimittit:ſic fatuus ⁊ iniuſtus eſt qui reti
net meretricē. Hec Rich. Sed contra Argũt
p̄dicta arguit᷑. Quia vir nō tenet᷑ cōtine-
re niſi velit:nec ꝓpter peccatum matrimo
nij debet p̄uari debito matrimonij. Cuȝ
ergo dimiſſa vxore teneat᷑ cōtinere: nō te
net᷑ vxorem dimittere. Rño. ſm Boñ. ꝙ Rñſio.
queadmoduȝ vxore infirmāte corpaliter
tenet᷑ continere ad tempus: ita vxore in-
firmante ſpūaliter quādo manifeſte pec-
cat ⁊ in malicia pſeuerat:ad eiꝰ correctio-
nem tenet᷑ ad tempus eam repellere: non
tñ ad omne tempus:ſed ad aliqđ ꝓ eo ꝙ
nō tenet᷑ ꝑpetuo cōtinere. Scd̄m ṽo An
to.allegantē Joh. de palma:nō eſt adul
tera dimittenda ſi ex hoc nō ſperat᷑ meli-
oratio ſed deterioratio. Et notādū ꝙ lȝ
vxor poſſit virum ꝓpter adulteriū dimit
tere:q2 in tali caſu non ad imparia iudi-
cant᷑.xxxij.q.ij. Siq̄s vxorē. Nō tñ ita te-
net᷑ corrigere virū ſicut vir mulierē.q2 vir
eſt caput mulierꝭ:vt dicit ap̄lus.nec ꝑ cō
ſequēs conformiter eum tenet᷑ dimittere.
Item Sciendū ꝙ ſi maritꝰ vel vxor inci
dat in hereſim vel iudaiſmū vel gētilita-
tem:et trahit ↄiugem ad infidelitatē:ab
illo poterit ſeparī.ſed alij nubere nō lice-
bit. extra de diuor. Queſiuit. et ca. De il-
la. Ex ſic idē eſt iudiciū de fornicatōe ſpi-
rituali ſicut de corpali. Nō ſic autē debet
ſeparī mulier a viro ꝓ furto vł alio crimi
ne.ſi tñ capitali odio ipſam perſeq̄ret᷑:aut
vellet ipſam g̃uiter ledere:eſſet ab ipo au
ferenda. Utrum liceat viro dimittere
vxorē adulterātē ꝓpria autoritate. Rño
ꝙ ſic:q̄ꝫtuȝ ad thorū: debitū.ſ.ei denegā

do. et quo ad cohabitationẽ ſi adulteriũ ſit notoriũ. puta quia publice moraẗ cuꝫ adultero ẜm Joh. Hoſt. ⁊ Inno. ⁊ plures alios. extra de diuor. Significaſti. Ad hoc adduciẗ auctoritas chri. Non licet dimittere vxorẽ niſi cauſa fornicationis. igiẗ ex illa cauſa licet etiam autoritate ꝓpria. Si vero adulteriũ nõ ſit notoriũ: lꝫ poſſit eam dimittere quãtum ad thorũ: ſi ſit certus de eius fornicatõe: nõ tamen quãtum ad cohabitationẽ ſine iudicio eccleſie. etſi dimiſerit debet cogi ad recipiendum: niſi in cõtinenti: puta infra octo dies fornicationem probare poſſit. Richardus aũt diſt. ſequẽti dicit ꝙ quãdo matrimoniũ eſt cõtractũ in facie eccleſie vel coram teſtibꝫ: nemo pro quacunqꝫ publica cauſa poteſt ab vxore ſua ſeparari ſine iudicio eccleſie. extra de diuor. Porro. et hoc quãtum ad cohabitationẽ: licꝫ bene poſſit ei debitũ denegare quñ cauſa ſubeſt. Illi qui ſunt alterꝰ opinionis dicerent ad illud ca. Porro. ꝙ non eſt idem iudiciũ de parentela notoria de qua agiẗ in illo ca. ⁊ de fornicatione. quia chrĩs dat licentiam dimittẽdi vxorem ex cauſa fornicationis et nõ alias: vt patet ex p̃cedentibus. Pro q̃ opinione videẗ eſſe decretalis. dicit enim in ca. Porro. ꝙ is qui dimiſit vxorẽ propter parentelã: debet cogi illam recipere: lꝫ parẽtela ſit notoria. In ca. aũt Significaſti. diciẗ: ꝙ ſi adulteriũ ſit notoriũ: nõ debet cogi. non ergo idem eſt iudicium. Joh. in ſũma li. iiij. ti. ij. q. lxiij. ponit duos caſus in quibus põt dimitti vxor ſine iudicio eccleſie. ſ. quñ eſt impedimẽtũ matrimonij precedentis ſiue clandeſtine ſiue publice cõtracti ⁊ non ſolennis: in quibus etiã potiꝰ deberet ſniaꝫ excõicatiõis ſuſtinere quam eccleſie obedire. extra de ſen. excõmu. Inquiſitioni. Expediret tñ vt tales ꝑ notariũ ⁊ teſtes ſecretũ ꝓ loco ⁊ tpe tenentes exprimerent hmõi impedimentuꝫ: vt mulieres ꝑ eos decepte poſſent ſi vellẽt alijs nubere. In quibus caſibus nõ poteſt adultera a viro accuſari vel dimitti: Rñdeo ẜm Ray. In ſeptẽ. Primꝰ: ſi vir cõuinciẗ de fornicatione. Scõs: ſi proſtituit eam. Tertius: ſi ipſa credẽs virꝫ defunctum nupſit alij. ipſe enim rediens teneẗ eã accipere. Quartus: ſi cognita fuit latẽter ab aliquo quẽ credebat eſſe viriũ. Quintus: ſi fuit vi oppꝛ̃ſſa. Sextus: quãdo reconciliauit eam ſibi. quia crimẽ per reconciliationẽ dimiſſum: amplꝰ obijci non debet: niſi recidiuũ patiaẗ. Septimꝰ: ſi aliquis infidelis cõiugem repudiauerit ⁊ illa nubat alteri. ſi poſtmodũ cõuertaẗ ad fidem: teneẗ eam recipere. Probanẗ iſta per varia iura q̃ omitto breuitatis cauſa. Facto diuortio: innocens põt religionẽ intrare altero inuito. Adulter vero vel adultera nõ poteſt ſine licẽtia alterius. Si tamen ingrediaẗ altero ſciente ⁊ non cõtradicente: ſatis poteſt videri data licentia: vt dicit Rob. Si etiam innocẽs moniꝰ noluerit infra biennũ adulteraꝫ correctã recipere: illa poterit religionem ingredi ẜm Rich. Si vir velit ſibi facto diuortio vel ſeparatione vxorem adulterã recõciliare: et illa nolit: cogẽda eſt ẜm Ray. quia q̃d fauore alicuiꝰ cõcediẗ: non eſt in detrimẽtũ eius retorquẽdũ. Plꝰ peccat ẜm Tho. ſimplr̃ loquendo mulier adultera quam vir adulter: ceteris paribꝫ. quia matrimoniũ plus lediẗ ꝓpter adulteriuꝫ mulierꝫ. quia facit incertitudinẽ prolis. In ſimplici vero fornicatione plus peccat vir. quia plus habet de rõnis bono. Concor. Rich. Grauius eſt ẜm Rich. violare monialẽ benedictam quam alienũ thoꝛ. quia violaẗ ſponſa dei: ⁊ defloraẗ virgo. q̃a ſole virgines debent benedici. Non ſic de ſimplici ſtupro: vt idẽ dicit diſt. xlj. quia adulter non tñ peccat pctõ luxurie: ſed etiã iniuſticie. Licꝫ facto diuortio nõ teneanẗ cõiuges ad reddendũ debitũ vel cohabitandum cum ab his per diuortium abſoluanẗ: adhuc tñ manet inter eos vinculum matrimoniale q̃ quilibet ita obligaẗ alij vt nõ poſſit alteri nubere ipſo viuente: vt dicit Rich. Vñ p̃cipit apl̃us in epl̃a ad Corinth. mulierẽ a viro diſcendẽteꝫ manere innuptam.

Circa diſtinctionẽ. xxxvj. quero Vtrꝫ ſeruitus impediat matrimonium: Rñſio ẜm Sco. ꝙ ſeruus de volun Diſtin. xxxvj.

tate dñi poteſt contrahere matrimoniũ:
et dñs ſibi cõcedens relaxat implicite ſer
uitis repugnãtia matrimonio. etſi poſtea
dñs impediret eum totaliter a copl'a car
nali: vel mittẽdo eum ad partes longin-
quas: vel al'as ſic occupãdo ꝙ nõ poſſet
aliqñ cõiugem viſitare: peccaret mortali-
ter: et in manifeſtis eſſet ꝑ eccleſiam corri
gendus. Poteſt etiã cõtrahere dño inui-
to. extra de coniugio ſeruoꝝ. ca. j. pro qñ-
to aliq̃d habet iur; in corpe ꝓprio. et q̃ ad
illud põt corpus ſuuz cõmutare cũ alio.
ꝙ ſi alius ſiue liber ſiue ſeru⁹ velit eſſe cõ-
tentus illa modica poteſtate: bene põt ſi-
bi ypſi ꝓiudicare: et tenet cõmutatio. Ex
hoc ſequit̃ ꝙ ſeruus poteſt ꝯtrahere cum
libera: dum tñ ipſa ſciat condicionẽ eius
et conſentiat in eum. q: tunc cõmutat po
teſtatẽ corpis quaz habet ꝓ illo modico
qd ſeruus habet poteſtatis in corpe ſuo.
Poteſt etiam ꝯtrahere cum ancilla. ⁊ tũc
videt̃ vterq; concedere qd poteſt. et ſicut
contrahunt: ita tenent̃ reddere debitum
pro qñto. ſ. non impediunt̃ ꝑ hoc a ſerui-
tijs cõſuetis. Sed eſto in caſu iſto q̃ ſine
voluntate dñi contrahunt: dñs vn⁹ mit
tit ſeruum in Africam: alius mittit ancil
lam in Franciã: nunq̃d hoc facere licet?
Reſpondeo ꝙ quia fauorabilis eſt cauſa
matrimonij: inducendi eſſent dñi ne hoc
facerẽt: ſi tñ hoc facerẽt nõ appareret qua-
liter ſuppoſita ſeruitute faceret contra iu
ſticiam. q: prius fuit iſte in poteſtate dñi
vt mitteret eum illuc: imo vẽderet. et illa
in poteſtate dñi ſui ſimiliter ꝗtũ ad aliũ
locum. ſed ꝑ actus ꝓprios ſine volunta-
te dñoꝝ nõ poterant ſe facere liberiores
nec a iure dñoꝝ ſuorũ magis eximere ꝗ̃
ꝑus. igitur adhuc licet. Sed ſi ancilla in-
tendat contrahere cum libero quẽ credit
ſed tñ eſt ſeruus: nunq̃d contrahit? Poſ-
ſet dici ꝙ error condicionis peioris impe
dit ꝯtractũ. q: impedit cõmutantẽ tantũ
recipe pro quãto intendit cõmutare: ſed
ignorãtia melioris cõdicionis vel equa-
lis non impedit ꝓpter eãdẽ cauſam. Hec
Scot⁹. Et notandũ ꝙ ꝗ̃tum ad condi-
cionẽ ſeruitutiſ ⁊ libertatiſ de iure cõmuni
part⁹ ſequit̃ matrẽ de q̃ habet̃ maior cer-
titudo ꝗ̃ de patre. De ꝯſuetudine tñ ter

rarũ aliquaꝝ partus ſequit̃ parentẽ dete
rioris cõdicionis: ſiue ſit pater: ſiue mat̃:
vt dicit Rich. Utrũ puerilis etas ipe-
diat mr̃imoniũ? Rñõ: ſic habet̃ extra de
frigidis ⁊ maleficiatiſ. Q; ſedem. puer q̃
non poteſt reddere debitũ nõ eſt apt⁹ cõ-
iugio. Unñ ſicut dicit magiſter: pueri añ
q̃ttuordecim annos ⁊ puelle ante duode
cim ſm leges matrimoniũ inire nequeũt
Q̃ ſi añ illud tẽpus ꝯtraxerint: ſi poſtq̃
venerint ad legitimã etatẽ ſimul eſſe no-
luerint: ſepent̃. extra de deſpõſatione im
puberũ. A nobis. Quia tñ aliqñ poten-
tia coeundi illud tp̃s anticipat rõne com
plexionis: qd et euidentia facti patet qñ
carnaliter copl'ant̃. ſi aliq̃ tales matrimo
nium cõtraxerint nõ ſunt ſepandi.

Circa diſtin-
ctionẽ. xxxvij. quero Utrũ or-
do impediat matrimonium?
Rñõ. Ordines ſacri ⁊ nõ alij impediunt
mr̃imõiuz ꝯhẽdũ: ⁊ dirimũt poſtea ꝯtra
ctũ. diſt. xxxij. Seriatim. eo ꝙ eccl'ia facit
tales ꝑſonas illegitimas ad cõtrahendũ
nõ ſolum ꝓhibẽdo ne fieret: ſed etiã con-
tractũ ſi fieret anullãdo. Et q̃dẽ rõnabi-
le fuit ſtatutũ vt dicit Sco. ſiue habituz
fuerit a chr̃o ſiue non. q: tales deputant̃
miniſterio ſacro ad quod requirit̃ mũdi-
cia mentis ⁊ corpis: ꝑſpicacia intellect⁹:
et feruor affectus. ad que oia diſponit cõ
tinentia. ⁊ ad eoꝝ oppoſita: freq̃ntia act⁹
carnalis. Et lz ſm cõſuetudinẽ primiti-
ue eccleſie liceat vti matrimonio cõtracto
orietalib⁊: nõ tamẽ licet eis poſt ſuſceptio
onẽ ſacri ordinis matrimoniũ contrahe-
re. diſt. xxxj. Nicena. Etſi arguas ſtatutũ
eccleſie eſſe irrationabile q: matrimoniũ
inſtitutũ eſt in remediũ cõcupiſcẽtie. Re-
ſpondeo ꝙ cõcupiſcentia meli⁹ moderat̃
per frenũ ſenſiuum ⁊ cogitationũ ac exer-
citiũ abſtinentie ⁊ meditatõis deuote: in
quo debẽt viri eccleſiaſtici occupari: ꝗ̃ ꝑ
vſum mr̃imonij: vt prius fuit dictum.

Utrũ matrimoniũ impediat ordinẽ?
Ad hoc dicit Rich. ꝙ in eccleſia orienta-
li vir exiſtens in matrimonio nõ bigam⁹
põt oẽs ordines ſuſcipe ⁊ in ſuſceptiſ mi-

Diſtin. xxxvij

niſtrare. quia noluerūt ſicut occidentales
cōtinentiā profiteri. In eccleſia ꝓo occidē-
tali ſuſcipe poſſunt ordinis poteſtatem ⁊
executionē de conſenſu vxoris. q̄a cōſen-
tiens intelligit cōtinentiā profiteri. lxxvij
di. Epiſcopus. Vxore autē neſciente aut
cōtradicēte: peccat eps coniugatum ordi
nando: ⁊ cōiugatus ordinē ſuſcipiendo.
Et q̄uis ſuſcipiat ordinis ptātem: nō li
cet tn̄ ſibi in ſuſcepto ordine miniſtrare.
§.iij. Vtꝝ liceat viro vxorem ſuam in adul
terio dep̄rehenſam occidere? Rn̄deo ſm
Tho. ꝙ q̄uis lex ciuilis ꝑmittat homi-
ni vxore ſuam occidere ſi ipſam dep̄hen-
dat in ipſo actu adulterij. q2 talē non pu-
nit morte ꝓpter maximū incitamentū qđ
habet vir in tali facto ad occiſionem vxo
ris: talis tn̄ nō eſt imunis a reatu pene et
§.iiij. ne. Cōcor. Rich. Vtꝝ grauius pecca
tum ſit occidere matrē q̄ꝫ vxorē? Rn̄det
Thomas ꝙ ſic. quia hoc eſt magꝭ cōtra
naturā. Homo eī̄ matrē naturaliter re-
uerer̄. plus tn̄ punir̄ interfector vxoris ꝓpt̄
rep̄ſſionem ꝑuitatꝭ vxoricidij.

Diſt. n. xxxviij q. j. §. j.

N Diſtincti-

one. xxxviij. agir̄ de voto. Eſt
aūt votum ꝓmiſſio delibera
Votū eſt. tione firmata qua q̄s ad aliq̄d faciendū
vel nō faciendū ſe deo obligat. Pōt autē
fieri ꝑ ſolitū actum locutiōis interioris:
lꝫ qn̄qꝫ exp̄mar̄ actu exteriori vt dr̄ Tho
mas. Non ſufficit tn̄ locutio exterior: niſi
ſit loquens hec ꝓferat aīo ſe obligādi.
extra de voto ⁊ voti redēptōe. Litteraꝝ.
vbi dr̄ de q̄dam mortis pauore ꝑterrito
qui dixit: Nō diu h̄ morabor: ꝓponēs in
aīo ꝙ religiōis habitū eſſet aliqn̄ ſuſce-
pturus. ꝙ ſi plus in voto nō eſt ꝓceſſuꝫ:
trāſgreſſor iudicari nō poterit ſi nō iple-
at quod dixit. q2 vt dicit ibi glo. hoc nō
§.ij. dixit aīo ſe obligādi. Vtrū teneat vo
tum de re bona factū ꝓpter bonum tpa-
le tm̄? Rn̄deo ſm Rich. ꝙ lꝫ votū factuꝫ
de re bona ꝓpter finem malū nō teneat:
quia votum factū de re mala eſt irritum:
iuxta illđ Iſid. In malis ꝓmiſſis reſcin
de fidē: ⁊ in turpi voto muta decretum.
Bonū autē opus relatum ad finem ma

lū eſt formaliter malū. votū tamē factum
de re bona ꝓpter bonū tpale aſſeq̄ndum
tenet. vt patet de illo qui facit votū ꝓ ſa-
nitate corꝑali recuꝑanda que eſt bonum
temporale tm̄. Nō tenet aūt votū ſub cō
dicione factum: niſi extāte condiciōe. Si
etiam aliq̄d poſſibile dum vouet: poſtea
fiat impoſſibile: tollir̄ obligatio. vt ſi pri-
mo potens fiat pauꝑ vel oīno impotēs:
vt dicit Tho. Vtrū in forma voti in- §.ij.
telligatur firmatio deliberata? Rn̄o ſm
Rich. Votū dicir̄ a volendo. In nobis
aūt eſt duplex velle. ſ. plenum: qđ eſt vel-
le deliberatiuum. et ſemiplenū: quod eſt
velle ex ſurreptione. Sic duplex eſt votū
ſcꝫ votum ex deliberatione factū qđ ha-
bet plenam rōnem voti: et tale neceſſario
obligat. et votum factum ex ſurreptione
quod nō habet plenā rōnem voti: ⁊ ideo
nō obligat de neceſſitate: ſed tm̄ ex q̄daꝫ
congruitate. Et ſic venire cōtra tale votū
etiam ꝓpria autoritate: non eſt peccatum
mortale. Siq̄dem ſicut multa aſſerit ho
mo iuramento ſine deliberatōe: ita mul-
ta poteſt firmare vota ſine deliberatione
Ex p̄dictis patꝫ ꝙ mulieres in partu §.iiij.
vouentes vel q̄cūqꝫ alij in anguſtia cōſti
tuti ſi habeant deliberatā intentionē ob-
ligandi ſe: obligati ſunt. Secus ſi ſubito
motu ⁊ indeliberate. Eſt aūt deliberatio
in hmōi votꝭ ſm Rođ. qn̄ homies ſane
mentis habent intentiōeꝫ ſe obligādi: co
gitantes de cauſa vel ꝑiculo mouēte eos
ad vouēdū. Vtꝝ religioſus poſſit ali §.v.
quid vouere ſine licentia ſui p̄lati? Ad h̄
rn̄det Rich. ꝙ non. xx. q. iiij. Monacho
non licet vouere ſine licentia abbatis: aut
ſi vouerit: frāgendū erit. Cuiꝰ vna ratio
aſſignatur. quia tante altitudinis eſt reli
gionis votū ꝙ oīa alia in ip̄m cōmutari
poſſunt. et ideo eccl'ia cōſiderās huiꝰ vo-
ti altitudinē ⁊ humane nature infirmita-
tem: voluit autoritate dei voto religiōis
nullum poſſe votū ſuꝑaddi ꝓpter pericu-
lum tranſgreſſionis vitandū. qua etiam
de cauſa iura conſentire videntur: ꝙ vo-
ta que fecit homo ante ſui ꝓfeſſionem in
religione que p̄latus ip̄m recipiens igno
rauit: poteſt poſtq̄ꝫ ſibi notū fuerit reuo-
care. qđ ꝓbatur ꝑ hec ꝙ religioſus plus

eſt ſub prelato q̃ꝫ vxor ſub viro.ſed ſicut
dicit.xxxiij.q.v.Noluit.ſi adhuc innupte
mulieri conceſſerat pater vota perſoluere
ſi anteq̃ꝫ perſoluerit nupſerit ꝛ viro eius
hoc cognitum non placuerit: perſoluat:
ꝛ hoc omnino ſine peccato. Ex hoc argu
it gloſa abbatem poſſe reuocare votum
monachi qđ ante monachatum emiſit.
Hec Rich. Predictis concordans Tho
mas in ſecunda ſecunde dicit ꝙ nullum
votum religioſi eſt firmum:niſi ſit de cõ-
ſenſu prelati cum nullũ tempus ſit exce-
ptum in quo non poſſit eum prelatus cir
ca aliquid occupare. Nec votum puelle
exiſtentis ĩ domo niſi ſit de conſenſu pa-
tris.nec vxoris:niſi de conſenſu viri. Un
de dicit Numeri.xxx. ꝙ ſi mulier adhuc
in puellari etate aliquid vouerit:nõ tene-
tur rea voti niſi pater eius cõſenſerit. Et
idem dicit de muliere habente virũ. Ta
les tamen in vouendo non peccant: quia
in eorum voto intelligitur debita condi-
tio:ſcilicet ſi ſuis prelatis placuerit vel nõ
renitantur. Unde non reprehenditur ibi
puella:quia vouet vt dicit Thomas. Di
cit tamen Innocẽtius ꝙ ſi religioſus vo
ueret dicere vnum pſalteriũ vel aliam ora
tionem votum ſeruet: ſed dictum Tho-
me videtur verius ſm Bartholinam.
§.vi. Utrum filiusfamilias poſtq̃ꝫ perue-
nerit ad pubertatem vouere poſſit: Re-
ſpondeo ſm Tho. Ille qui venit ad an-
nos pubertatis ſi ſit libere cõditionis eſt
quidem ſue poteſtatis q̃ꝫtum ad ea que
pertinent ad ſuam perſonam puta ꝙ ob-
liget ſe religioni per votum vel ꝙ matri-
moniũ ꝯtrahat. Non eſt autem ſue pote
ſtatis q̃ꝫtũ ad diſpenſationẽ domeſticaꝫ.
Unde circa hoc nõ poteſt aliquid voue-
re qđ ſit ratũ ſine ꝯſenſu patris. Dicitur
aũt femina impubes vſq̃ꝫ ad annũ duo-
decimũ completum: maſculus vero vſq̃ꝫ
ad decimũquartũ. Ante aũt annos pu-
bertatiſ pueri vouere nõ pñt ſm Hoſtiẽ.
tum ꝓpter rationis defectum : tum quia
ſunt in poteſtate parentũ ꝛ tutorum. Si
tñ añ annos hmõi haberent plenũ vſum
rationis qđ cõmuniter nõ accidit:obliga
rentur voto vel iuramẽto per ipſos facto
quo ad deum nõ quo ad eccleſiam:niſi ꝑ
parentes toleretur.vt dicit Tho.in.ij.ij.
Ante etiam illud tempus nõ poſſunt ꝓ-
pria auctoritate ingredi religionem: nec
ſufficit ſi malicia ſuppleat etatem. Ut di
cit Johãnes andree.extra de regularib9.
Eos. libro.vij. Unde annus quindeci-
mus eſt annus probationis quo ad ma-
ſculos.decimuſtertius vero quo ad femi
nas. Utrum vir poſſit vouere ſine licẽ §.vii.
tia vxoris: Rñdet Richardus ꝙ neuter
illorum poteſt vouere de non reddendo
debituꝫ ſine licentia alterius: cum in hoc
ſint ſibi mutuo debitores. De pertinenti
bus tamen ad regimen domus vel fami
lie poteſt vir facere votum ſine conſenſu
vxoris:quia eſt ſui iuris quo ad hoc ꝛ nõ
econuerſo.xxxiij.q.v.Noluit. Hec Rich.
Unde ſi vouerit ieiunare ꝑegrinari vel
hmõi:non debet viro inuito adimplere.
Si etiam mulier de licentia viri talia vo
ta emiſerit: debet obedire viro prohiben
ti licꝫ vir peccet prohibendo ea. Manife
ſtum. Notauit tamen Hugo.xxxiij.q.v.
ꝙ ſi mulier voueret ꝙ aliquas orationes
diceret vel aliquid faceret qđ ſine ſcanda
lo viri poſſet obſeruare:vir eius nõ vale-
ret talia reuocare. Si etiã ante matrimo
niũ obligauit ſe mulier alicui hominum:
nõ poſſet vir eius eam abſoluere tali ob-
ligatione. Utrum abbas poſſit retra- §.viii.
ctare votum qđ fecit ſubditus ſuus de li
centia ſua: Reſpondeo ſm Rich. ꝙ ab-
bas dans ſubdito ſuo vouendi licentiã:
ſi eam reuocat anteq̃ꝫ ille ſubditus faciat
illud votũ ꝛ poſt illam reuocationẽ voue
at:votum eſt irritum:ſi aũt votum fece-
rit ante reuocationẽ licentie: votum tenet
quouſq̃ꝫ cum eo fuerit diſpenſatum: ꝛ ſi
talis votum fecerit de licentia inferioris.
poterit ab illo voto a ſuperiori abſolui.
Utrum carens vſu rationis poſſit vo §.ix.
uere: Reſpondet Richar. ꝙ nõ.quia nõ
poteſt ꝯſentire.extra de regularibus. Si
cut tenor. ꝛ eadem ratione furioſus illo tẽ
pore quo caret lucido interuallo nõ põt
mrĩmoniũ contrahere. Quid de epo: §.x.
Rñdet rich.ꝙ epõ ꝓhibet facere votũ ſi
ne licẽtia dñi ꝑape.q̃ vinculũ inter ipm ꝛ
ſuã eccliaꝫ diſſoluat.extra de renũciatiõe.
Niſi cũ ꝑ illdẽ. Nõ põt etiã ſine licẽtia dñi

pape generali vel ſpeciali votū pegrinati
onis emittere p quā opꝫ ipm diu a ſua
eccleſia abſentari.extra de voto ⁊ voti red
§.xj. demptiõe.Magne. Quid de clerico ſe
culari?Rñdeo.clericus ſecularis ſub epo
aliquo habens beneficiū debens reſidē
tiam nō poteſt ſine licentia epi votū lon
ge peregrinatiōis emittere.eo.ti.vbi pri
us.poteſt tamen emittere votū de intrā
do religionē ſine licētia epi.xix.q.ij.Due.
nec eſt ei⁹ bñficiū ante pfeſſione alicui cō
ferendū li.vj.de regularib9.Beneficiū.
§.xij. Quid de ſeruis.Rñſio. Seruus non
pōt vouere aliqd eoꝝ que ipm impediāt
a ſeruitio dñi ſui ſine eius volūtate. diſt.
liiij.Ex antiquis.⁊ ca. Si ſeruus ſciēte.
§.xiij. Utrū votū ꝯtinētie ipediat mrimoniū
Rñſio. Differētia eſt inter votū publicū
⁊ ſolēne:qꝛ quodlꝫ votū corā multis vel
in publico factū pōt dici publicū:ſed nō
quodlꝫ tale pōt dici ſolēne.Non eīm dicit̃
ſolēne:niſi qđ in ſe habet aliqd annexū vt
in publicū debeat deuenire: ⁊ per qđ vo
uēs ponit̃ ſub alterius ptāte ⁊ tale eſt vo
tū in ſuſceptione ſacri ordinis(lib.vj. De
voto)p quē ſuſcipiēs ꝯſtituit̃ miniſter ec
cleſie ad deo publice ſeruiēdū. ⁊ ponit̃ ali
ter q̄ꝫ ante ſub epi ptāte:qꝛ eps pōt eū co
gere ad vitandū ea que repugnāt ſtatui
clericali.Unñ tale votū eſſet ſolēne etiam
ſi pdictū ordinē ab epo ſuſciperet i ſecreto.
Solēnizat̃ etiā votū per pfeſſionē religi
onis expreſſam vel pſumptā. Profeſſio
eīm in religione facta in manu eius qui eā
pōt recipere ſe habꝫ aliqd annexū quo in
publicū debeat venire:qꝛ talē opꝫ ſecu
larē vitā dimittere ⁊ in clauſtro cuꝫ alijs
ſui ordinis ꝯuerſari ⁊ ad h̄ p platū cogi
pōt. Unñ talis pfeſſio ſolēnizat votū etiā
ſi manu eius q pōt eā recipe fieret in oc
culto. Profeſſio aūt religionis tacita ſeu
pſumpta fiebat ſm antiq iura morādo p
annū in religione ſine pteſtatiōe de nō p
fitēdo.extra de regularib9. Statuim⁹.⁊
hoc mō loquit̃ ſco.in.iiij.Male aūt alle
gat̃ in hac materia:qꝛ fuit ante ſeptimuꝫ
decretaliū in q h̄ fuit modificatū.ex.de re
gula.vbi ſic dr̃. Eos q deicep̃s i diſcreti
onis etate ꝯſtituti nouicioꝝ habitū i aliq̄
religiōe p annū portauerint: hoc ipo reli
gionē illam decernimus eſſe pfeſſos:niſi
hmōi habitus in colore ſciſſura vel for
ma ſe diſtinctū patenter exhibeat ab ha
bitu pfeſſorum. De ſciſſura ponit Johā
nes Andree exemplū in ordine minoruꝫ
vbi nouicij nō habent ſutum caputium.
His pmiſſis dico ad queſtionē q licet Rñſio.
votum ſimplex qđ ſcꝫ nō ſolēnizatur aliq
modoꝝ pdictoꝝ ipediat matrimoniū cō
trahendū:nō tamen dirimit poſtea con
tractū. Uotum autem ſolēne impedit ⁊
dirimit.extra.qui clerici vel vouentes cō
trahere poſſunt.Inſinuāte. Ratio hui⁹
aſſignatur a ſcoto:quia eccleſia illegitima
uit ſic vouentem ad matrimoniū ꝯtrahē
dum.⁊ hoc fuit ratiōabile:quia poſuit ſe
in poteſtate eccleſie q̄ꝫ tum ad oppoſitum
eius ad qđ eſt ꝯtractus matrimonij.vo
uentē autem voto ſimplici nō ſic illegiti
mauit:quia nō ſic ſe poſuit in eius pote
ſtate.ſed qꝛ talis ſe poſuit i manu dei ad
oppoſitū ſeruandū:mortaliter peccat cō
trahendo cuꝫ intentione ꝯſūmandi. quā
do etiaꝫ ꝯſūmat:mortaliter peccat: quia
contra votuꝫ ſuū agit. Poſt primū tamē
actum nō peccat mortaliter reddendo:qꝛ
eſt obligatus vinculo fortiori: peccat tñ
mortaliter petendo rōne voti: debetq̄ꝫ ſe
pe dolere de culpa cōmiſſa in tranſgreſſi
one ſui voti:⁊ vxore mortua tenetur oino
ꝯtinere. vt dicit Bonauē. Etſi queras §.xiiij.
quare talem nō illegitimauit eccl'ia cū pec
cet mortaliter? Rñſio q nō omnia mala
punit eccl'ia:⁊ forte pꝓter vitationem ma
ioris mali in actu carnali ſi tales ꝯtinere
nollēt:q tñ mrimonio ꝯtracto licite vtun
tur.⁊ſi nō petēdo tñ reddēdo. Utrum §.xv.
quodlꝫ votū poſſit cōmutari in votū reli
gionis?Tho.in.ij.ij.dicit q religionē in
grediens nō tenet̃ implere vota ieiunioꝝ
vel orationū: vel alioꝝ hmōi que exiſtēs
in ſeculo fecit:qꝛ oīa alia vota ſunt quo
rundā particulariū operū:ſed per religio
nem homo totam vitam ſuam dei obſe
quio deputat. particulare aūt in vniuer
ſali includit̃. Religioniſq̄ꝫ onus ſatis ho
minē onerat vt alia ſupaddere nō opꝫteat
Et ſimiliter ſiquis ſuſceperit votū implē
dum p patre vel matre. vt idem dicit in
quol.q̄ꝫuis etiaꝫ in ingreſſu nihil de hoc

intēdat. Debet autē oſtendere vota ſua
patri monaſterij: ⁊ ſe i hoc eius ſubijcere
volūtati. Rich. vero dicit ꝙ volēs facere
ꝓfeſſionē in religione ſi actualiter ſeu ha
bitualiter vult remanere obligat⁹ ad vo
ta q̄ in ſeculo fecit: nō cōmutant̄ in votū
religionis. tñ poſtq̄ deuenerit hoc ad no
ticiā p̄lati: poterit ip̄m ab illis votis ab/
ſoluere: maxime ſi ignorabat ip̄m eſſe li/
gatū illis votis tempore ꝓfeſſionis. Si
aūt actualiter ſeu habitualiter intēdit am
plius votis illis nō teneri ſed ſoli voto re
ligionis ſue: ab illis abſoluit̄ per religio/
nis votū ꝓpt̄ voti religiōis altitudinē ⁊ ꝑ
fectionē. ex. ō voto ⁊ voti redē. Scripture.
Ibi ei dī ꝙ re⁹ fracti voti aliq̄tenus non
habet̄ qui temporale obſequiū in ꝑpetuā
noſcit̄ religionis obſeruantiā cōmutare.
ſi tamen rex vnus vouerit ꝙ vſq̄ ad tri/
enniū vel hmōi militabit in terra ſancta
⁊ tenebit ſecum duo vel tria milia militū
vel ſi aliquis dux vel comes exiſtēs dux
totius exercitus cruce ſignatoꝝ ⁊ de cui⁹
abſentia deſolaretur: vellet religionē in/
trare: in hoc caſu videret̄ ſūmus pontifex
ꝯſulendus. Certū tamen eſt ꝙ perſona
mediocris a voto tranſmarino abſolue/
retur per religionis ingreſſum ⁊ ꝓfeſſio/
§.xvj. nem in ea. Quid de illo qui vouet reli/
gionē ingredi: ſi noluit ip̄m recipere. Re/
ſpondeo ſm Rich. ꝙ talis aut determi/
nat intentionē ſuā ad vnam religionem
tantū aut nō. Si ſic: nō tenet̄ intrare aliā
religionē ſi illa nō vult eum recipere quia
illam intrare ſibi factū eſt impoſſibile: ⁊
ad nullam aliam ſe obligauit. Si non: te
netur ſe tot religionibꝫ offerre ꝙ vnam in
ueniat ſi poteſt que recipiat ip̄m. niſi ſit ta
lis de qua credatur ꝓbabiliter ꝙ ſi de il/
la cogitaſſet nullo modo cōſenſiſſet intra
§.xvij. re illam. Utrū ille qui vouit vnam de
terminatā religionem licite poſſit induci
ad aliā. Rñdeo ꝙ cū in maiori intelligat̄
minus: ille qui obligatus eſt ad ingreſ/
ſum minoris poteſt licite iduci vt ad ma
iorem trāſeat ſed nō ecōtra niſi ex aliqua
euidenti cauſa ⁊ cum diſpenſatiōe ſuperio/
ris. Hec Tho. ſi tñ talis laxiorē ingredi/
atur ⁊ ibi ꝓfiteat̄: remanere pōt ibidē q:
ꝑ ſcdm votū ſolēne derogatū eſt p̄mo qd
fuit ſimplex. tñ ꝓ voto p̄mo nō cōpleto ei
imponēda eſt penitētia extra de regulari
bus. Qui poſt votū. li. vj. Poteſt quoq̄
ꝓfeſſus in religione laxiori tranſire ad ar
tiorem petita a ſuo prelato licentia licet
nō obtenta. extra de regularibꝫ. Sane. ⁊
ca. Licet. Utrum is qui vouit ingredi §.xviij.
religionem teneatur ibi perpetuo rema/
nere: Reſpondeo ſm Thomā ſi vouens
intendit ſe obligare non ſolum ad ingreſ
ſum religionis ſed ad ꝑpetuo remanedū
tenet̄ ꝑpetuo remanēre. ſi āt itēdit ſe obliga
re ad igreſſū cā expiēdi cū libertate rema
nendi vel nō remanendi: manifeſtū eſt ꝙ
remanere nō tenetur. Si autem in vouē/
do nihil de illo cogitauit: videtur obliga
ri ad ingreſſum religionis ſm formā iu/
ris cōmunis que eſt vt ingredientibꝫ de/
tur annus ꝓbationis. vnde nō tenet̄ ꝑpe
tuo ibi manere. Si tñ intraret tali inten/
tione vt ſtatim exiret: nō videret̄ ſatiſfa/
ctum voto quia in vouēdo hoc nō inten
debat: ⁊ ideo tenetur vt ſaltem velit expe
riri an ei expediat manere. Et notandum
ꝙ ille qui ſe obligat ad religionis ingreſ/
ſum: tenet̄ ingredi ſm ꝙ ſe voto obligare
intendit. ita ſcꝫ ꝙ intendit abſolute ſe ob
ligare: tenetur q̄citius poterit ingredi: le
gitimo impedimento ceſſante. ſi aūt ad
certum tempus vel ſub certa conditione
tenetur ingredi tempore adueniēte vel cō
ditione extante. Utrū ſiquis ꝓbatio/ §.xix.
nis anno i monaſterio ſteterit ⁊ anteq̄ fa
ceret profeſſionē exiuit ⁊ poſtea redijt: ſit
ei de nouo annus ꝓbationis ꝯcedēdus:
Reſpondet ſpeculator ꝙ non: dum tñ an
nus ꝓbationis fuerit ab eo integraliter
cōtinuat⁹. Nouicius anteq̄ ſit expreſſe
profeſſus non poteſt eligi ad abbatiam
vel prelaturam alicuius religiōis. poteſt
tamen eligi in ep̄m. extra de electiōe. Nul
lus. lib. vj. Nec poteſt recipere tonſuram
vel aliquem ordinē donec probatus ſit.
xx. q. iij. Monaſterijs. Quod autem di/
citur de biennio expectando nō eſt in vſu
vt dicit Rob. Diſtricte inhibetur religio
ſis mēdicātibꝫ ne ante legitimū tempus
probationis nouiciū recipiāt ad ꝓfeſſio/
nem. Oppoſitum autem facientes: ſu ſpē
ſi ſunt a receptione quorūcunq̄ ad pro/

feſſionem. Dicunt tamen Hoſtienſ. ⁊ Jo
hānes anð ꝙ ſuperior qui nō peccauit: hu
iuſmodi ſuſpēſos abſoluere poteſt. extra
de ſen. excōicatiōis. Nuper. Sic autem re-
ceptus licet ſecularis eſſe nō poſſit nō eſt
tamen illi ordini alligatus per illam pro
feſſionem. In alijs autem ordinib⁹ licite
poteſt fieri profeſſio infra annū expreſſa
⁊ tacita: ſed expreſſa obligat illi ordini: ta
cita vero que fit per ſuſceptionē habitus
qui pfitentibus dari conſueuit: ſi ſciens
⁊ voluntarius ſic triduo perſeueret: obli
gatur nō illi ordini: ſed ordini in genere.
libro. vj. de regularibus. Non ſolum. ⁊
ca. Conſtitutionem. Et hoc debet intel-
ligi vbi eſt diſtinctio habitus profeſſorū
ab habitu nouiciorum: vt ibi dicit Johā-
nes andree. ⁊ libro. vij. titulo eodem. Eos
qui. Dicit etiam idem Johānes ca. Cō-
ſtitutionem. ꝙ ꝯmuis profeſſio tacita de
qua hic loquimur nō poſſit licite fieri in
ordinibus mendicantiū infra annū pba
tiōis: ſicut nec expſſa. Si tñ fieret teneret
vt patet ex ca. Non ſolum. Multa enim
fieri phibentur que facta tenent. Utra-
ꝙ tamen obligaret ſolum ordini in gene
re. Inhibetur quoꝙ ipſis in dicto caplo
ne aliquem conſtitutū infra probationis
annū impediant ad ſeculum redire ſi vo-
luerit niſi fuerit pfeſſus tacite vel ex̄ preſ-
ſe. Et notandum ꝙ profeſſi tacite modis
ſuperius declaratis preſumuntur ab ec-
cleſia profeſſionem religionis emiſiſſe ⁊
eo tenore habitum profeſſorum accepiſ-
ſe: vt ibi perpetuo remanerent. Etſi op-
poſitum iurare vellent: non audirentur
vt dicit Johānes in ſūma confeſſorum.
Religioſis precipitur in virtute obedien
tie ne in ſermonibus ſuis prelatis detra-
hant. ſcʒ in ſpeciali. vt dicit gloſa Johā-
nis anð. nec retrahant aliquos ab eccleſi
arum ſuarū frequentia vel indulgentias
indiſcretas pnūcient: ⁊ ne retrahāt teſta-
tores a reſtitutionib⁹ debitis aut legatis
matricib⁹ eccleſijs faciēdis: nec legata vel
debita: aut male ablata icerta ſibi vel ſui
ordinis fratrib⁹ in alioꝝ preiudiciū ſcʒ q̄-
bus debebant vel volebāt legare vt dic
glo. fieri vel erogari pcurēt. lib. vij. de pri
§.xx. uilegijs. Religioſi. Utrū debens pe-
cuniā alicui poſſit religionē ingredi: Rn̄-
deo ſm Tho. obligatus ad aliqd certum
nō pōt illud licite pretermittere facultate ex
iſtēte vt religionē intret. Sed q̄ nō habʒ
vnde reddat: tenet̄ facere qð pōt. ſ. vt bo-
nis ſuis creditori cedat Propter em̄ pecu
niā nō obligat̄ ſm leges pſona liberi ho-
minis. ſed tantū res. Un̄ licʒ ei reb⁹ ſuis
exhibitʒ religionē ingredi: nec tenet̄ i ſecu
lo remanere vt pcuret vnde debitū red-
dat. Utrū abbas poſſit dare mona- §.xxi.
cho licentiā aliq̄ retinēdi: Rn̄det Rob.
ꝙ ſic ꝗtum ad vſum: ita tñ ꝙ ꝓprietas
ſit monaſterij. Differūt aūt ſm ſcotū pro
prietarius ⁊ vſuarius. Proprietarius di
citur ille qui nō depēdet ab alio vtendo.
vſuarius vero qui ab alio dependet.
Utrū religioſi peccent mortaliter trāſ §.xxii.
grediendo ea que ponunt̄ in regula: Re
ſponſio ſm Tho. ꝙ tranſgredietes p̄ce-
pta regule ſue mortalr̄ peccāt. Trāſgreſ-
ſio vð vl' omiſſio alioꝝ obligat ſolū ad ve
niale: q2 talia ſūt q̄dā diſpōes ad pncipa
lia vota. Sic̄ ei lex ciuilis n̄ ſp fac dignū
pena mortʒ: ita nec oēs ordinatiōes eccl'ie
obligāt ad mortale. nec ſilr̄ oia ſtatuta re
gule. In aliq̄ tñ religiōe. ſ. fratrū p̄dicato
rū: talis trāſgreſſio vel omiſſio ꝯſtitutio-
nū ipoꝝ ex ſuo genere nō obligat ad cul-
pā nec mortalē nec venialē: ſed ſolū ad pe
nā taxatā. q2 p hūc modū ad talia ſeruan
da obligant̄: q̄ tñ poſſēt venialr̄ vel mor-
taliter peccare ex negligētia vl' libidie ſeu
ꝯtēptu. Tūc aūt q̄s peccat ex ꝯtēptu: qñ
renuit ſubijci ordiatiōi legiſ vel regule ſcʒ
nō curādo ei obedire: ⁊ ex h̄ pcedit ad fa-
ciēdū ꝯtra legē vel regulā. qñ aūt ecōuer
ſo ꝓpter aliꝙ pticularē cām. puta ꝯcupi-
ſcentiā vel irā iducit̄ ad aliqd faciēdū ꝯ
ſtatuta legis vel regule: nō peccat ex ꝯtē-
ptu. Hec Thomas in ſcda ſcde. ſm autē
Rich. xxiiij. diſt. ſcdi ſen. tūc eſt ꝯtēptus
cū homo ita afficitur ad aliquid pagēdū
ꝙ in corde ſuo deliberatiue firmat ꝙ illð
nō dimitteret etiāſi ſciret eſſe ꝯtra dei p̄-
ceptū qð videt̄ declaratiuū beati Tho-
me. Et notādū ſm eundē Rich. trāſgreſ
ſionē p̄cepti p̄lati quod fit p obedientiā
eſſe mortalē. Antoninus autē florētinus
in directorio ꝯfeſſorū ſimpliciū dicit idē

esse iudiciū si sciat volūtas sic obligandi.
Item notandū q volo z mādo nō sunt
pceptiua.ar.ij.q.iiij. Mādasti. vbi infe-
rior mandat superiori. Nūq tñ mādo sū-
mitur pceptiue: vt ponit Alter. i expositio-
ne terminorum in illo verbo. Precanū.
§.xxiij Quid est maioris pfectionis in religi-
one: vel nihil habere nec i ppio nec in cō-
muni: vel aliqd habere in comuni? Ad hoc
dicit Guillermus de Mara: q indubi-
tanter primū est maioris pfectionis. Si
em agit de paupertate: constat q illa ma-
ior est paupertas. Si vero agit de peniten-
tia: cōstat q pfectior est penitētia vbi oia
relinquunt q vbi sufficienter habent ne-
cessaria in comuni. Si agit d charitate:
occurrit illud Augusti de doctrina chri-
stiana. Quanto magis regnū cupiditatis
destruitur: tanto charitas auget. sed con
stat q cupiditas magis destruit in religi-
one in q est oimoda expropriatio. g qntū
est de condicione status charitas erit pfe
ctior vbi religio ē pauperior. Hec de Ma
§.xxiiij. ra. Predicta possunt ɔfirmari p decre
talē N. tertij qui dicit q chūs hanc artaz
abdicationē viā pfectiois ostendēs: ver-
bo docuit: z exemplo mōstrauit. Nec ob-
stat q interdū dicit loculos habuisse. qa
chūs in fuga z loculis suscepit psonā in-
firmorum: vt pfectis z impfectis se viam sa
lutis ostenderet. Hec N. Ex his patet or
dinem fratrū minorum esse artiorē ceterorum in
voto obediētie. quia nō solū tenent obe-
dire suis superioribus in his que ad regula-
rem obseruantiā spectāt: ad qd tenentur
omnes religiosi: fm Tho. sed etiā in his
que nō sunt cōtraria anie z regule sue: vt
patet ex eorum regula. De voto etiā castita
tis patet. quia nō solū ipsis inhibet luxu-
ria: sed etiā inhibent suspecta consilia vel
§.xxv. consortia mulierum. Utrū religio vacās
vite actiue sit pfectior ea q vacat vite con
templatiue? Rñdeo fm Tho. q opus vi-
te actiue est duplex. Unum quod ex con
templationis plenitudine deriuat: vt do
ctrina z pdicatio. Unde Greg. sup Eze-
chielem dicit: q de viris post suam con-
templationē redeuntibus dicit. Memori-
am suauitatis tue eructabūt. Et hec pre-
fertur simplici cōtemplationi: sicut cōmu
nis vtilitas speciali. Alterum opus vite
actiue est quod totaliter ɔsistit in occupa
tione exteriori: vt elemosynas dare: ho-
spites recipere: et huiusmodi opa que sunt
minora operibus cōtemplationis: iuxta
testimoniū chri dicēs, q Maria optimā
partē elegit: per quā significat contēpla-
tiua. Sic in religionibus tenent summū
gradū ille que ordinant ad predicanduz
et docendū. Secundū tenent ille que or-
dinant ad contemplandū. Tertium que
occupant circa actiōes exteriores. Et no
tandū q piculosum est in predicatiōe vel
alibi asserere viros ecclesiasticos vel reli-
giosos transgressores sui ordinis. Tum
pter scandalū audientiū. Tum qr mul-
ta puilegia sunt a summis pōtificibus da-
ta religiosis. puta Benedictus duodeci
mus ɔcessit monachis esum carniū: exce
pta qrta feria z sabbato. z a dñica prima
aduentus vsq ad natiuitatē dñi. et a se-
ptuagesima vsq ad pasca. Abstinentiaz
quoq carniū in tpe pdicto non iniungit
eis p modū precepti sed simplicis statuti
De quo nota dictū beati Thome supra
positum. Utrū religiosus factus eps §.xxvj.
teneat ad obseruantias regulares? Rño
fm Tho. in. q. ij. Siqua sunt in regula-
ribus obseruantijs que nō impediat pō
tificale officium sed magis valeant ad p-
fectionis custodiam: sicut est continentia
et paupertas z alia hmōi: ad hec remanet
obligatus: et p consequens ad portandum
habitum sue religionis: q est huiusmodi
obligatiōis signū. Siqua vero sunt q offi
cio pontificali repugnant sicut est solitu-
do: silentiū: et aliq abstinentie vel vigilie
graues ex quibus impotēs corpe redderet
ad exeqndū officiū pontificale: ad hmōi
non tenet. Tales aūt obedire platis sua-
rū religionū non tenent: quia subditi esse
desierunt. Testamētū aūt facere nō pos-
sunt nisi ex cōcessione pape. quia ppium
habere nō debent: sed sola dispēsatio eis
cōmittit rerum ecclesiasticarū que morte
finit. Hec Thomas. De hoc dicit Bo
nauentura q obedientiā quā debebāt su
periori debent pape: meritūq obediētie
cōmutat in meritum pastoralis cure.
Utrū per religionis ingressū cōseqtur §.xxvij

quis remiſſionem peccatorū? Rñſio ſm
Thomā. ꝙ rationabiliter poteſt dici ꝙ
ſic. Si enim aliquibus elemoſynis fa-
ctis homo poteſt ſtatim ſatiſfacere de
peccatis ſuis ſm illud Danielis.iiij. Pec
cata tua elemoſynis redime: multo ma-
gis ſi ſe totaliter diuinis officijs manci-
pet per religionis ingreſſum. Unde in vi
tiſpatrum legitur ꝙ eandem gratiam cō
ſequūtur intrantes religionem quā con-
ſequūtur baptizati. Si tamen per ingreſ
ſum religionis non abſolueretur ab omi
reatu pene: nihilo minus ingreſſus religi
onis eſſet vtilior q̄ ꝑegrinatio terre ſan-
cte ad promotionem in bonum: qd̄ pre-
§.xxviij ponderat abſolutioni a pena. Utrum
profeſſio per metum facta teneat? Reſpō
deo ꝙ nō. ſi ſit metus cadens in conſtan-
tem virum: niſi per ſequentem ratihabi-
tionem. ſecus eſt ſi ſit leuis metus. extra
De his que vi metus ve cauſa fiunt.
§.xxix. ca.pmo ⁊ ca. Cum dilectus. Utrum
omne votū ſit diſpenſabile? Reſpondet
De diſ Thomas ꝙ in voto ſolēnizato per pro-
penſati- feſſionem religionis nō poteſt per eccle-
onibus ſiam diſpenſari. quia vt dicitur extra de
votoꝝ. ſtatu monachoꝝ. Cum ad monaſteriū.
Abdicatio proprietatis ſicut ⁊ cuſtodia
caſtitatis adeo eſt annexa regule mona-
chali ꝙ nec in ea valet ſummus pontifex
diſpenſare. In voto tamen continentie
ſolēnizato per ſuſceptionem ſacri ordinis
qd̄ non eſt eſſentialiter annexum ordini
ſacro ſed ex ſtatuto eccleſie: poteſt eccleſia
diſpenſare Dicit inſuper ꝙ ſicut prelatꝰ
non poteſt precipere malum: ita nec impe
dire bonū ſcʒ opera virtutis. Ideo abſo
lute homo poteſt ea vouere: ad prelatū
tamen ſpectat diiudicare quid ſit magis
virtuoſum ⁊ deo magis acceptū. ⁊ ideo
in manifeſtis diſpenſatio prelati nō excu
ſaret a culpa: puta ſi diſpenſaret cum ali-
quo ſuper voto de ingreſſu religionis
nulla apparente cauſa. Si autem eſſet
cauſa apparens per quā ſaltem in dubiū
verteret: poſſet ſtari iudicio p̄lati diſpen-
ſantis vel cōmutātis: nō tñ iudicio ꝓprio
niſi eſſet aliqd̄ manifeſte illicitū ⁊ nō poſ-
ſet facile qs ad ſuperiorem recurrere. Quia
vero ſūmus pontifex gerit plenarie vicē

chriſti in tota eccleſia: ipe habet plenitudi
nē poteſtatis diſpenſandi in oibꝰ diſpen-
ſabilibꝰ votis. Alijs aūt inferioribꝰ p̄la-
tis cōmittit diſpenſatio in votis q̄ cōiter
fiunt ⁊ indigent frequēti diſpēſatione vt
habeāt de facile hoies ad quē recurrant.
ſicut ſunt vota ꝑegrinationū ⁊ ieiunioꝝ ⁊
alioꝝ hmōi. Uota vero maiora ꝯtinen-
tie ⁊ ꝑegrinatiōis terre ſancte reſeruātur
ſūmo pontifici. Hec Thomas. Sic etiā
dicit obſeruare curia thomana de voto
viſitandi limina aplꝫoꝝ Petri ⁊ Pauli: ⁊
beati Jacobi. Scdm̄ autē Rich. licet Rñſio
votum qd̄ eſt reſpectu eoꝝ que ſunt neceſ cōis mi-
ſaria ad ſalutē nō ſit diſpēſabile ſicut eſt vo riſtarū.
tū qd̄ fit in baptiſmo: omne tñ votū de
his que ſunt ſuꝑerogationis diſpenſabi
le eſt: q̄uis in maioribꝰ votis vt eſt votū
ꝯtinentie nō ſit diſpenſandū niſi ꝓpter cō
munē eccleſie vtilitatē vel aliquā magnā
neceſſitatē: vt ꝓpter vitatione diſcordie:
vel reformationē pacis inter duo regna:
qd̄ eſt maius bonū q̄ ꝯtinētia vnius per
ſone. Ad hoc ponit ratio talis. Magis
poteſt papa in his que ſunt ſuꝑerogatio
nis: q̄ prelatus religioſus ſuꝑ ſubditos
ſuos in his que nō ſunt de neceſſitate ſue
perfectionis. quia in papa eſt ſub deo ple
nitudo poteſtatis. ſed vt ſuperius oſten-
ſum eſt p̄latus religioſus poteſt diſpen-
ſare in votis ſubditoꝝ ſuoꝝ ſi qua addūt
ꝓfeſſioni ſue. ergo multo fortiꝰ papa diſ-
penſare poteſt in omnibꝰ votis ſuꝑeroga
tionis. Siquidē recta ratio dictare vide
tur aliquē eſſe loco dei in eccl'ia qui ꝑicu-
lis perſonarū ⁊ cōmunitatū poſſit rōna-
biliter obuiare penſatis infirmitatibꝰ vti
litatibꝰ ⁊ damnis. Et dico rōnabiliter:
quia vbi nō eſt diſpēſandi rōnabilis cau
ſa: ſi diſpenſaret nō eſſet diſpenſatio ſed
diſſipatio ſm Bernardū.iij. de conſide-
ratione. Rationabilis autem cauſa diſpē
ſandi in quolibet ſupererogationis voto
eſt profectus maioris boni: vel vitatio
mali: ſiue per comparationem ad rempu
blicam ſiue per comparationē ad vouen-
tem: cuiuſmodi eſt vitatio ꝓbabilis trāſ-
greſſionis voti. Dicit quoq̄ Richardꝰ
ꝙ obligatio voti nō eſt de iure nature ab
ſolute: ſed ſub hac conditione: quouſq̄ ꝑ

ſuperiorem ex cauſa rationabili fuerit re-
laxata. Naturale enim iudicium rationis
dictat ꝙ per aliquē ſupiorē talis obliga-
tio relaxari poſſit ex rōnabili cauſa: quia
ad cauſandū talē obligationē concurrit
mutabilis cauſa que eſt volūtas huma-
na. ꝛ ideo ſuperior ſoluendo obligationē
nihil facit contra ius nature. maxime cū
in omni voto diſcreto voluntas ſuperio-
ris intelligatur vel ſupponatur excepta.

§.xx. Ad decretalem autem allegatā dicit
ꝙ q̄uis ſūmus pontifex nō poſſit facere
ꝙ ſit monachus abſq; renūciatione ꝓpri-
etatis: q2 hoc eſſet facere contradictoria
ſimul: tamen poteſt de monacho facere
non monachū ſi cauſa rationabilis affue-
rit. Hec Rich. Huius opinionis ſunt
Hoſtien. ꝛ Innocētius Hugo cardina-
lis ſancte ſabine: ꝛ Johes theutunicus
qui dicit ꝙ vidit de facto diſpenſari. De
hoc habetur in directorio iuris. cū papa
per ꝯſtitutionē diſpenſet in voto ſimpli-
ci: cur nō poterit diſpenſare in voto ſolē-
ni ꝯtinentie: qḋ videtur cōcordare dicto
Scoti de illegitimatōe ſupra poſito. Cō-
firmatur: q2 voti ſolēnitas ortū habꝫ ex
ordinatione eccleſie. libro. vj. De voto.

Circa p̄dicta notandū ꝙ licꝫ quādoq;
voti diſpenſatio ꝛ cōmutatio ſumanť ꝓ
eodem: nō tamen ſunt idem. Minus em̄
eſt cōmutare q̄ȝ diſpenſare. Tunc eni vo-
tum cōmutatur quando pro voto qḋ ſer-
uandū erat: aliud imponiť. Diſpenſare
autē in voto: eſt ip̄m relaxare ſeu determi-
nare nō eſſe obſeruandū. De cōmutatio-
ne voti dicit Bonauē. ꝙ licet votum cō-
mutare ꝓpter neceſſitatē vel vtilitatē vo-
uentis ꝛ aliorū: vel ꝓpter periculum qḋ
iminet frequēter in obſeruatione. In his
em̄ recta ratio manifeſte clamat ꝙ per me-
diatorē debeat ꝓuideri vt de⁹ nō dānifi-
cetur: nec iſte ꝑdiretť in eo in quo debuit
ſaluari. quia vt dicit Bern̄. libro de pre-
cepto ꝛ diſpēſatione. Qḋ inſtitutum eſt
ꝓpter charitatem: contra charitatem ſuſ-
tineri non debet. Qḋ autem dicitur Ec-
cleſiaſtes. v. Quodcunq; vouens redde
intelligitur in ſe. vel in equiualenti per cō-
parationem ad rempublicam vel ad per-
ſonā q̄ vouerat. ſm Bon̄. ꝛ Rich. In cō-
mutatiōe ꝓo votorꝫ ꝯſiderāda ē cā ꝓpter
quā votū eſt emiſſum. Nā ea ceſſante fa-
cilius ceſſat effectus. extra eodē. Magne
Attendēda eſt etiam qualitas cōmutati-
onis vt fiat debita cōmutatio. puta i vo-
to ꝑegrinationis expenſe que fierent eun-
do ꝛ redeundo debent dari in alias pias
cauſas: ꝛ labor itineris vigilijs ꝛ oratio-
nū laboribꝰ cōpenſandus: vt in dicto ca.
habetur. ꝛ hoc ſm qualitatē perſonarū.
Unde aliquis pauper pro parua pecu-
nia vel oratione ſi nihil haberet: votum
redimere poſſet: vbi regi vel comiti ma-
gna imponēda eſſet. ꝛ hoc modo dicitur
diſt. lxxxij. Presbyter. ꝙ ieiunium vnius
diei denario redimi valet. Utrum vo- §.xxi.
tum de feriando in ſabbato ſit irritandū
vel neceſſario cōmutandū? Reſpondeo
ſm Rodonen̄. ꝙ nō. cum tale votum ſit li-
citū: niſi vouens ſuſpectus ſit ꝙ velit iu-
daizare. Utrum pater: tutor: maritus §.xxii.
abbas ꝛ hmōi: peccent reuocando vel ir-
ritando vota ſubditorū ſibi? Reſpondeo
ꝙ nō. quia vtunť iure a deo ꝛ a canone ſi-
bi ꝯceſſo: nec vouentes peccant nō implē-
do. xxxiij. q. v. Noluit. ꝛ ca. Manifeſtis.

Utrum votum de nō petendo a dn̄o §.xxiii.
papa diſpenſationē in aliquo voto ſit ob-
ligatoriū? Rn̄ſio ſm Richardū ꝙ votū
de nō petendo illud qḋ eſſet vtile anime
vouentis nō eſt obligatoriū. Sed quan-
doq; eſt vtile aīe illius qui vouit vt diſ-
penſetur in illo voto: quia quādoq; votū
eſt illi qui vouit nimis graue ad obſeruā-
dum ita ꝙ probabiliter timet tranſgreſ-
ſionis periculum. ergo votum de nunq̄ȝ
petendo a domino papa diſpenſationē
in aliquo voto non eſt vniuerſaliter obli-
gatorium. In caſu tamen in quo vtilius
eſſet anime vouentis talem diſpenſatio-
nem non petere q̄ȝ petere: obligatus eſſet
ad non petendum. Sed cōtra hoc argui-
tur: quia iurans non repetere vſuras te-
netur nō repetere. Extra de iureiurando.
Ad noſtram. ſecūdo. Ergo a ſimili in ꝓ-
poſito. Reſponſio nō eſt ſimile. quia lici-
tum eſt non repetere vſuras. vtile eſt autē
quandoq; anime vouentis querere diſ-
penſationem. Item ſic iurans poteſt de-
nunciare eccleſię etiamſi iuraſſet ſe nō de-

nunciaturum. quia ſeruare tale iuramen-
tum eſſet contra charitatem vt dicit glo-
ſa in capitulo predicto. cum vſurarius te
neatur reſtituere vſuras ſi adſit poſſibili-
tas reſtituendi. Utruʒ pater moriens
poſſit iniungere filio quem conſtituit he
redem vt impleat votum eius? Reſpon-
deo ſm̄ Raymundū ꝙ votum peregri-
nandi non poteſt pater iniungere filio ni
ſi ⁊ ipſe filius approbaret. Extra eodem.
Licet. ſed pecuniam ſatiſfactoriam pater
poteſt iniungere. Extra de vſuris. Tua.
⁊ de ſolutiōibꝫ ca. j. De h̄ dicit Innocē.
ꝙ q̄ votū trāſmarinū emittit ꝓ ſubſidio
terre ſctē ſi ipediat̃ morte vel aliter: cogi-
tur alij cōmittere qui votum compleat vt
poteſt. ar. ex capl'o Licet. Si autem alqs
nō cōmittat: heredes cogi poſſūt vt vel il
lud compleant aut expenſas ſeu ſubſidiū
quod pater vel teſtator facturus eſſet fa-
ciant. ſecus ſi voueret propter deuotionē
vel aliam cauſaʒ. quia tunc ſi perſona ire
non poteſt: mittere non tenetur. quia ſub
intelligitur ſi potero ⁊ hmōi.

q. ij. §. j D

E ſcandalo ſcien-

dum ꝙ duplex eſt. ſcʒ actiuum
⁊ paſſiuum. Scandalum acti
uum eſt dictum vel factum minus rectū
prebens alteri occaſioneʒ ruine. ⁊ dicitur
minus rectum illud qꝺ eſt de ſe malum
vel qꝺ habet ſpeciem vel ſimilitudinem
mali. Scandalū paſſiuum eſt cum quis
ex dicto vel facto alterius cadit in pecca-
De ſcā-dalis to veniali vel mortali. Item notandum
ꝙ ſcandalum actiuum eſt occaſio peccan
di alteri dupliciter ſcʒ per ſe ⁊ per accidēs
Per ſe quidē eſt occaſio quando aliquis
ſuo malo verbo vel facto intendit aliuʒ
ad peccatum inducere: ⁊ ſi quidem inten-
dat inducere ad peccandum mortaliter
eſt peccatum mortale. Per ſe etiam alıq̄s
alium ſcandalizat licet non intendat eum
inducere ad peccatum: quando ipm̄ fa-
ctum eſt tale de ſe ꝙ de ſui ratione habet
vt ſit inductiuum ad peccanduʒ. puta cū
aliquis publice peccat pctō mortali. Per
accidēs aūt factū vel dictū vnius eſt alte-
ri occaſio peccādi: qñ p̄ter intentionē ope
rātis ⁊ p̄ter ꝯditionē opis alıq̄s male diſ
poſitꝰ ex hmōi ope inducit̃ ad peccandū.
Poſſet aūt hmōi ſcandalū eſſe pctm̄ ve-
niale: puta cū aliquis cōmittit actū q̄ nō
eſt ſm̄ ſe pctm̄ ſed habet ſpeciē mali cum
aliqua leui indiſcretione. Poſſet etiam eē
ſe mortale. puta cū aliquis ſic ꝯtemnit ſa
lutem ꝓximi vt pro ea ſeruanda nō pre-
termittat facere qꝺ ſibi libuerit. Circa
qꝺ ſciendū ꝙ qñq̄ʒ ſcandalum actiuū ⁊
paſſiuū ſe cōcomitant̃ puta cum aliquis
alium inducit ad pctm̄ qui ſibi conſentit.
qñq̄ʒ eſt actiuū ſine paſſiuo. puta cum in
ductus nō ꝯſentit: quandoq̄ʒ vero paſſi-
uū ſine actiuo: vt cum aliquis accipit oc-
caſionē inuidie ex bonis alterꝰ. vnde ibi
eſt occaſio accepta nō data. Item notan-
dum ꝙ licet ea que ſunt de neceſſitate ſa-
lutis nō ſint pretermittēda ꝓpter ſcanda-
lum: quia nullus debet peccare mortali-
ter propter malum alterius vitandum:
illa tñ q̄ nō ſunt de neceſſitate ſalutis ſūt
aliqñ occultāda vel differēda ꝓpter ſcan
dalū puſilloꝝ qꝺ ꝓcedit ex infirmitate vl'
ignorātia ⁊ nō ex malicia euitandū. Pro
pter qꝺ etiā ſūt omittēda opa q̄ ſūt indif
ferētia ex genere: vt carnes comedere: vi-
nū bibere. tpalia adq̄rere ita ꝙ ſi ꝓbabilr̃
videat̃ ꝙ ꝓximus inde ſcādalizet̃ morta-
liter: omiſſio eſt in p̄cepto. ſi venialr̃ in ꝯſi
lio q̄uſq̄ʒ rōne reddita hmōi ſcandalū ceſ
ſet. Poſtq̄ʒ aūt eſt debito mō oſtenſum ꝓ
ximo ꝙ inde nō debʒ ſcādalizari: nō tenet̃
hō illa omittere. ⁊ ſi exinde ſcādalizet̃. hoc
erit ex malicia. Scandalū aūt qꝺ ꝓcedit
ex malicia eſt ꝯtēnendū: eſt em̄ ſcādalum
phariſeoꝝ qui ſcandalizabant̃ ex doctri-
na chr̄i. de quibꝫ dicit dñs: ſinite eos: ce-
ci ſūt. Uñ ꝓpter tale ſcādalū nō ſūt ſpūa-
lia vel tpalia omittēda: hoc ei noceret bo
no cōi. ⁊ daret̃ malis occaſio malignādi
⁊ rapiēdi ſm̄ Tho. ⁊ Rich. Ex p̄dictis
patʒ ꝙ licet veritas doctrine ſacre nō ſit
dimittēda ꝓpter ſcādalū: falſitatē ſeu er-
rores ſeminādo: actus tñ docēdi ⁊ alioꝝ
opeꝝ miſcdie corpaliū vel ſpūaliū vbi nō
adeſt neceſſitas: eſt qñq̄ʒ ꝓpter ſcādalum
puſilloꝝ differēdꝰ. vt dic̄ Tho. Sic etiā
correctio fraterna eſt qñq̄ʒ ꝓpter ſcanda-
lum omittēda: q̄ tunc homo nō ꝯſequit̃
illud ad qꝺ correctio ordinat̃. Hoc etiaʒ

modo eſt a punitione peccatorū ceſſandū ſm Auguſtinū: cum exinde maiora mala ſequūtur. Utrum liceat peccare venialiter ne alius peccet mortaliter? Quidam dicunt ꝙ ſic: cum nulla ſit tentio ad veniale vitandum. Alij vero dicunt ꝙ non. qr veniale diſponit ad mortale. Contingit tamen aliquid ꝓpter aliquā circūſtantiā non eſſe veniale: qḋ eſſet illa circūſtantia ſubleuata. vt ſi verbum iocoſum ex rationabili cauſa proferatur.

Diſtin. xxxix.

Circa diſtinctionem. xxxix.

videndū de diſpari cultu. Ubi ſciendū ꝙ licet inter īfideles poſſit eſſe coniugiū legitimū qḋ ſcȝ legali inſtitutione cōtrahitur: cum nec lege diuina nec naturali copulari matrimonialiter prohibeantur: tamen illud non eſt ſimpliciter ratum ſeu inſeparabile. Eſt enim diſſolubile auctoritate diuina per conuerſionem alterius ad fidem. Si nanqȝ infidelis nolit cohabitare fideli vel ſine iniuria ſeu blaſphemia creatoris: vel ſine ſollicitatione conuerſi ad infidelitatē. fidelis poteſt infidelem dimittere: et cum fideli matrimoniū contrahere. Et ſic dicit apoſtolus. Si infidelis diſcedit: diſcedat. Non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi. Premiſſis vero ſecluſis ſuadet apoſtolus matrimoniū prius contractū eſſe ſeruandum poſt conuerſionem alterius vt infidelis per fidelem ſaluetur. Sȝ an licitum ſit fideli contrahere cum infideli? Dicit Scotus ꝙ ſic q̄ntum eſt ex iure diuino. Unde contraxit cum egyptia et moyſes cū filia iethro qui erat incircūciſus: nec tempore legis moyſaice erat ꝓhibitum ſimpliciter contrahere cum alienis: niſi cuȝ chananeis: quia deus voluit illam gentem omnino exterminari. Unde Heſter nō illicite nupſit Aſuero. De iure tamen poſitiuo eccleſie: non poteſt fieri talis contractus: quia eccleſia illegitimauit fidelem reſpectu infidelis. xxviij. q. j. Sic eniȝ. Cuius ratio poſſet aſſignari: quia ibi nō eſt cōpleta ratio ſacramēti ex parte infidelis qui nō fuit baptizatus: cum baptiſmus ſit ianua ſacramentoruȝ. quapropter ſi fidelis contraheret matrimoniū cum iudeo vel pagano: nullum eſſet. nō ſic de heretico qui baptiſmū ſuſcepit. Licet enim cōtrahens peccaret: matrimoniū tamen nō eſſet dirimendū q̄ntū ad vinculum ſed q̄ntum ad cohabitationem et thorū ſi in hereſi obſtinatus eſſet.

Circa diſtinctionem. xl. Di. xl.

Quero vtrum cognatio carnalis impedit matrimoniū? Circa qḋ ꝑmo aliqua premittenť: et deinde videbitur de queſito. Quantū ad primū ſciendū ꝙ triplex eſt cognatio. ſcȝ carnalis que dicitur conſanguinitas: ſpiritualis que dicitur cōpaternitas: et legalis que diciť adoptio. Cōſanguinitas eſt vinculū perſonarum ab eadem perſona carnali ꝓpagatione deſcēdentium. Illa autem perſona a qua deſcendunt dicitur ſtipes. Linea vero diciť ordinata collectio huiuſmodi perſonarū. et diuiditur in aſcendentē: deſcendentem: et tranſuerſalē. Deſcendens eſt a perſona ꝓpagante ad ꝓpagatas: vt pater: filius: nepos ꝛc. Linea aſcendens eſt econuerſo vt pater: auus: proauus. Tranſuerſalis eſt quando ambe perſone deſcendunt ab eadem et neutra ab altera: vt frater: ſoror. In his autem lineis ſunt diuerſi gradus. Eſt aūt gradus determiata ꝓpinquitas perſone ad perſonaȝ. Siquidem in linea aſcendentium et deſcendentium quelibet perſona addita alteri facit gradum. Unde pater et filius ſunt in primo gradu: nepos in ſecūdo: pnepos i tertio. abnepos in quarto. In linea vero trāſuerſali duo fratres ſunt in primo gradu. horum filij in ſecundo: et ita conſequenter. Quantum ſecundū dicit Scotus ꝙ in omni lege aliqua ꝓpinquitas impediuit. In lege enim nature ſola ꝓpinquitas impediuit in linea deſcendēte. ex illo verbo ade. Relinquet homo patrem et matrem ſuā: q̄ntum ad copulam cōiugalem: nec intelligitur tantū de patre primo: ſed de quocūqȝ in linea recta ita ꝙ ſi Adam hodie viueret: nō poſſet aliquā vxorem ducere.

Forte etiã poſt multiplicationez generis
humani ſi ſteriſſet innocẽtia: fuiſſet ꝓhi-
bitio in q̃buſdaz gradibꝫ vlterioribꝫ. ſed
in ꝑncipio nõ potuit: q2 nõ erãt alie femi
ne q̃ʒ ſorores. Vñ fuit tunc neceſſariũ ꝙ
cõtractus fieret in primo gradu in linea
tranſuerſali nõ recta. In lege aũt moyſa-
ica erat ꝓhibitio q̃ʒtum ad q̃ſdã gradus
vlteriores: patet Leuitici. xviij. In lege
aũt euangelica nõ inuenit̃ a chr̃o aliq̃ ꝓ-
hibitio ſup hoc vltra ꝓhibitionẽ legꝭ na
ture. Nec etiã expliate cõfirmauit ꝓhibi
tionẽ ſup hoc factã in lege moyſaica: ſed
eccleſia illegitimauit ꝑſonas vſq; ad q̃r-
tum gradũ incluſiue. extra de ↄſang. Nõ
debet. Et rõ huius fuit. q2 vſq; ad q̃rtũ
gradũ manet amicicia rõne cõſanguinei-
tatis: et extũc incipit tepeſcere. et ideo cõ-
gruum fuit ꝑ vinculũ ↄiugale tepeſcentẽ
amiciciã renouare. Hec Sco. Et notan
dum ꝙ ꝑſona diſtãs a ſtipite in tertio vł
quarto gradu: poteſt matrimonialit̃ co-
pulari cum illa q̃ ab eodeʒ ſtipite ex alio
latere diſtat in q̃nto gradu. q2 a q̃to gra-
du ꝑſona remotior diſtat a ſtipite: totto
gradu diſtat a q̃libet deſcẽdente ex eodẽ
per aliam lineã. extra de cõſang. ꝛ affini-
tate. c. vl. in textu ꝛ in glo. Item ſciendũ
ꝙ in lege moyſaica erat ꝓhibitio matri-
monij cum patre: cũ matre: cũ vxore pa-
tris: cũ ſorore patris: cũ ſorore matrꝭ: cũ
vxore patrui ſeu auunculi: cũ nuru: cũ vxo
re fratris niſi obierit ſine liberꝭ: cum filia
vxoris: cum filia filij vxoris vł filie eius:
cũ ſorore vxoris: cum nepte. i. filia filij tui
vel filie. Ratio huiꝰ inhibitiõis aſſignat̃
ad tollendũ occaſionẽ libidinis que poſ-
ſet oriri ex frequenti cohabitatiõe ꝑſona-
rum p̃dictaꝝ ſi cum illis poſſet matrimo
niũ contrahi.

Di. xlj. §. j.

Circa diſtin

ctionẽ. xlj. quero Vtrũ affini-
nitas impediat m̃rimonium
Hic dicit Scotꝰ ꝙ affinitas eſt vinculũ
ꝑſone ad ꝑſonã ex copula carnali cum ꝑ-
ſona alteri cõſanguinea contractũ. q2 eñ

De affinitate

ꝑſona carnaliter copulata eſt conſangui-
nea alicui: ideo illa cui copulat̃ fit affinis
eius ꝛ ecõuerſo. Et ſic affinis iuxta expo
ſitionẽ noĩs dicit̃ ille qui accedit ad fines
alicuiꝰ cõſanguineitatꝭ. In affinitate pñt
aſſignari gradus ꝛ linee ſicut ꝑus in con
ſanguineitate. Et pro his oĩbꝫ vna bre-
uis eſt regła. Quoto gradu ↄſanguinei-
tatis aliq̃s diſtat ab aliq̃: totto gradu af
finitatꝭ diſtat ab eodem illa q̃ eſt ab ipo
carnaliter cognita: ſiue ſit vxor: ſiue mere
trix vel cõcubina. Et ſic oẽs cõſanguinei
viri ſunt affines vxori. et oẽs ↄſanguinei
vxoris ſũt affines viro. Cõſanguinei tñ
viri non ſunt affines cõſanguineis vxo-
ris. extra de cõſang. ꝛ aff. Nõ ſuper his.
Et notandũ ꝙ licꝫ vir non poſſit ducere
in vxorem aliquã de ↄſanguineitate vxo
ris: poteſt tñ ducere in vxorem mulieref
que fuit matrimonialiter cõiuncta cũ fra
tre vel alio cõſanguineo ꝓprie vxoris. q̃a
inter ipm virũ ꝛ hmõi mulierẽ nec eſt af-
finitas: nec publice honeſtatis iuſticia ꝓ
nunc: lꝫ antiq̃tus fuerit. extra e. Non de-
bet. Idẽ dicendũ de muliere. Nõ ſufficit
aũt ad affinitatẽ ꝓprie dictam ꝙ ſit vxor
ſed requiritur carnalis cõmixtio. Affini-
tas tñ large ſũpta que dicit̃ publice ho-
neſtatis iuſticia: contrahit̃ ꝑ matrimoni-
um non cõſummatũ ſeu ꝑ ↄſenſum ſpon
ſalium. Impedit aũt affinitas ſiue ꝓprie
ſiue large ſumpta in eodẽ gradu i q̃ con-
ſanguineitas. extra de cõſang. et affi. Nõ
debet. et extra de ſponſalibꝫ. li. vj. Ex ſpõ
ſalibus. Licet aũt ſint nulla ipſo iure. ſcꝫ
ratione alicuius impedimenti matrimo-
nij: dum tamẽ nõ ſint nulla ex defectu cõ
ſenſus: orit̃ publice honeſtatis iuſticia q̃
eſt impedimẽtũ efficax ad dirimẽdũ ſpõ-
ſalia vel matrimonia ſeq̃ntia: non aũt ad
p̃cedentia diſſoluendũ. Requirit̃ aũt ad
cõſenſum ꝙ vterq; ſit ſeptẽnis. Sic etiaʒ
affinitas ꝓprie ſũpta ſi p̃cedat matrimo-
niũ: dirimit matrimoniũ poſtea cõtractũ
Si vo ſequat̃: non dirimit matrimoniũ.
talis tamen ꝑuatur iure petendi debitũ.
extra de eo qui cognouit cõſang. vxoris
ſue. c. j. Licꝫ aũt affinitas cõtrahat̃ ꝑ for
nicationẽ. extra de eo qui cogno. cõſang.
vxoris ſue. Diſcretionẽ. et c. Licet tue fra
ternitatis. non tñ contrahit̃ ꝑ pollutionẽ
extraordinariã ſeu nõ naturalẽ. xxxv. q. iij

Extraordinaria. Si etiā vir clauſtꝝ pu/
doris inuaſit: nō tamen ſemen emiſit: nō
contrahiť affinitas: vt dicit Rodonē.
Contrahiť aūt ſi vir ſemen emiſerit: licȝ
mulier non emittat: ſm eundem. Scd̄m
aūt Thomā: Alber. et Innocentiū non
contrahiť niſi etiam mulier emittat. quia
oportet q̄ ſit ibi ſeminū cōmixtio. Durat
aūt affinitas etiam mortua pſona medi/
ante qua contrahiť inter ſupſtitem ꝛ con
ſanguineos defuncti.

q. ij. Utrum poſſit pre/
ſcribi contra ꝓhibitionē de cō
trahendo cum affine: Rn̄ſio.

De p̄ſcriptione. Preſuppoſitis his que in p̄cedentib; de
pſcriptione dicta ſunt diſt. xv. agendo de
ieiunio ꝛ de illo qui detinet alienuȝ: Di/
co q̄ p̄ſcriptio non valet in ꝓpoſito. quia
eſt a iure reprobata. extra de cōſang. et af
fini. Non debet. in fine. Et notādū q̄ vl/
tra p̄dicta ſm Richar. ad hoc q̄ preſcri/
ptio ſit valida: tria requirūť. Primo q̄
poſſeſſor aliquo titulo. i. aliq̄ cauſa poſſi
dendi: puta donatione: emptiōe: iure he
reditario: dote vxoris vł alꝰ incipiat poſ/
ſidere que ſibi videať iuſta: lȝ nō ſit. extra
e. Si diligenti. in glo. vbi dicitur q̄ titu/
lus dicať iuſtus pro tanto: quia dat cau/
ſam p̄ſcribendi: licȝ in veritate non ſit iu/
ſtus. quia tunc nulla eſſet p̄ſcriptio neceſ/
ſaria. Secūdo q̄ ſit poſſeſſor bone fidei:
ita q̄ durante tempore p̄ſcriptionis cre/
dat ſe iuſte poſſidere. Unde dicať extra
e. Uigilanti. Nulla antiqua dierum poſ
ſeſſio iuuat aliquē malefidei poſſeſſoreȝ:
niſi reſipuerit poſtq̄ ſe nouerit aliēa poſ/
ſidere. quod eſt intelligendum ſm glo. ſi
ante copletā preſcriptiōeȝ habuerit ma
lam fidem. Non eñ dicať malefidei poſ/
ſeſſor qui poſt completā preſcriptionē pri/
mo recognoſcit q̄ res quando eam ince/
pit poſſidere ſua nō erat de iure. Scd̄m cor.
Sco. vt fuit poſituȝ diſt. xv. et eſt opinio
cōmunior: licȝ quidam oppoſitū teneant.
Tertio q̄ poſſideat per totuȝ tēpus de/
terminatū a iure abſq̄ interruptione. Il
lud aūt tempus determinať breuius vel
longius ſm conditiones rerum que poſ/
ſidenť et illoꝝ contra quos p̄ſcribiť. Sic
aūt p̄ſcribens: ius adquirit in re que de
iure non erat ſua. Interrumpiť autē pre/
ſcriptio per proteſtationem coraȝ iudice:
vel publica pſona denunciationē factam
colono. multiſq̄ alijs modis de quibus
cauſa breuitatis ſupſideo. Sunt etiam
multi caſus in quibus non currit: licȝ nō
interrumpať. puta non erit contra eum q̄
eſt in etate pupillari. nec contra eū qui iu/
ſta cauſa impeditꝰ non pōt agere: alijſq̄
modis quos vide in Bartolina. Nota
q̄ contra rhomanā eccleſiam requiriť p̄/
ſcriptio centum annoꝝ. extra e. Cum no
bis. In alijs aūt quadraginta. e. Ad au
res. Item notandū q̄ quando tanti tem
poris allegatur p̄ſcriptio cuius contrarij
memoria non exiſtit: non eſt neceſſariꝰ ti/
tulus qui poſſeſſori cauſam tribuat pre/
ſcribendi: ſed ſufficit bona fides. libro. vj
de p̄ſcriptionib;. Epiſcopatū. Hoc autē
non habet locum in his que p̄ſcribi non
poſſunt. ſicut ius pcipiendi decimas nō
poteſt a laicis preſcribi. extra de p̄ſcripti/
one. Cauſa.

Di. xlij. Circa diſtin
ctionem q̄dragesimāſcdā
quero Utrum cognatio ſpi/ cognatio ſpūalis.
ritualis impediat matrimoniū: Reſpon
ſio. Cognatio ſpiritualis eſt quoddā vin
culum contractū ex diſpenſatione ſacra/
mentorū baptiſmi ꝛ confirmatiōis. de q̄
ſic dicať extra de cognatiōe ſpūali. li. vj. c.
j. vbi enumeranť pſone inter quas cōtra
hiť nedum inter baptizatū ꝛ illum q̄ euȝ
ſuſcepit de baptiſmo: ac inter eūdem bap
tizatum ꝛ ſuſcipientis filios: et vxorem
ante ſuſceptioneȝ ab eo carnaliter cogni/
tam: imo etiam inter ſuſcipientē patrem
et matrem baptizati cognationē ſpiritu/
alem iure contrahi conſtat impediēs ma
trimoniū contrahendū ꝛ dirimens poſt
modū contractum. Sicut aūt inter ſuſci
pientem ꝛ parentes baptizati: ſic etiā in/
ter vxorē ſuſcipientis ab eo carnaliter cog/
nitā ꝛ huiuſmodi parentes. extra de cog/
natione ſpūali. Martinus. Per actū eñ
vnius coniugum contrahit alia perſona
cognationē. quia cenſentur vna caro. Et

eiſdem que de ſuſcipiente ſunt dicta: ſunt
de baptizante cenſenda. extra e. ca. Nedũ
li. vj. Ex confirmatione quocꝫ ſpiritua-
lis cognatio eiſdem modis contrahitur:
matrimonia ſimiliter impediẽs cõtrahẽ-
da ⁊ dirimens poſt ↄtracta. extra de cog
na. ſpirituali. ca. Contractu. In ſecundo
autẽ ca. dicitur ꝙ per cathecaſmũ qui ꝓce
dit baptiſmũ etiam cognatio ſpiritualis
contrahitur que impedit matrimoniũ con
trahendũ: ſed non dirimit poſtea cõtra-
ctũ. In ca. ꝟo tertio dicitur: ꝙ ſi plures ac-
ceſſerint ad ſuſcipiendũ infantem de ba-
ptiſmo: ſpiritualis cognatio cum omni-
bus contrahitur matrimonia impediẽs cõ
trahenda ⁊ poſtea cõtracta diſſoluens.
De confirmatione quocꝫ q̃ſtum ad hoc
idem iudicium eſt habendũ. Ex datione
ꝟo aliorꝝ ſacramentorꝝ cognatio ſpiritua
lis nequaq̃ oritur que ſic matrimonium
impediat vel diſſoluat. Hec in ſexto ha-
bentur. Suſcipiẽtes tamẽ bene poſſunt
cõtrahere inter ſe. quia nõ prohibentur:
vt dicit Innocen̄. quia inter ipſos nulla
contrahitur cognatio. Quia tamẽ vulgus
interdum poſſet hoc eſtimare: ideo hone
ſtũ eſt ſm Rich. vt vir ⁊ vxor ſimul aſpi-
rare non ꝓſumant ad ſuſcipiendũ puerũ
in baptiſmo. Filij etiam duorꝝ compatrꝝ
bene poſſunt ad inuicem matrimonialiter
copulari. excepta illa ꝑſona per quã com
paternitas eſt contracta: vt patet ex pre-
dictis. Nõ procedit etiã huiuſmodi cog-
natio ad nepotes et vlteriores: cum non
habeat gradus: vt ex ſupradictis etiã pa-
tet. Unde filia mea ſpũalis bene poteſt
cõtrahere cum filio filij mei. ſic pater po-
teſt cõtrahere cum illa quam eius filius
leuauit. Et licꝫ iura videantur dicere. xxx.
q. ij. ca. Omnes. ⁊ duobus ſequentibus: ꝙ
inter confeſſorem ⁊ confitentẽ contrahatur
compaternitas ſeu cognatio ſpiritualis.
tamẽ non eſt verum ſm Thomã de Ar
gẽtina. licꝫ ſm Thomã cõtrahatur vin-
culum ſeu fedus amicicie ſpiritualis q̃n-
dam ſimilitudinẽ habẽs cum cognatio-
ne ſpirituali. Additcꝫ idem ꝙ ideo eque
vel grauius iura puniũt confeſſorem qui
auditam in confeſſione carnaliter cogno

uit ſicut ſi cognouiſſet leuatam ab eo de
ſacro fonte: vel ab eo baptizatã: nõ quia
equale vinculum ſit hic et ibi: vt dictum
eſt. ſed ad retrahendum confeſſores a ni-
mia familiaritate que ſolet oriri in hu-
iuſmodi confeſſionibus audiendis.

Quid ſi q̇s baptizat ſiue tenet ad ba-
ptiſmum proprium filium vel ſui coniu-
gis? Reſponſio. Si vir vel mulier hoc fe
cit in articulo neceſſitatis: ſiue per errorẽ
ſeu ignorantiam: non impeditur exigere
aut reddere debitum. extra eod. Si vir.
Unde. xxx. q. j. Ad limina. Laudatur is
qui filium ſuum morientẽ in abſentia ſa-
cerdotum baptizauit. Si ꝟo facit ꝑ frau
dem ſeu maliciam: quia ſcilicꝫ matrimo-
nio inſidiatur: tunc fraudulentus impedi-
tur exigere: nõ reddere. vt videtur innui
in fine illius capituli: ſm Hoſtienſem
Thomam et Richardum. Utrum fi-
lius carnalis Epiſcopi poſſit eam duce-
re in vxorem quã Epiſcopus confirma-
uit. Reſpõſio. ꝙ non: ſicut nec illã quam
baptizauit: cum ſit eadem ratio de ba-
ptiſmo et confirmatione: vt patet ex pre-
dictis. Quid ſiquis vult eſſe patrinus
et fingat ſe tangere puerum et nõ tangit:
ſed reſpondet tñ verba ſolita? Reſpon-
ſio ſm Rodonen̄. ꝙ non efficitur patri-
nus niſi tangat ipſum tenendo ſeu leuã-
do de ſacro fonte: vel in confirmatione.
Si ꝟo teneat et non reſpondeat: nihilo
minus efficitur compater ſi intendat age
re vt verus patrinus. nam reſponſio nõ
eſt de eſſentia compaternitatis.

Quid de illo qui efficitur compater per
procuratorem? Dicit Archidia. ꝙ talis
non cõtrahit cognationem ſpũalem. Et
quod videtur contra: extra de procu. ca.
Filioli. libro. vj. ſoluitur ſm eum per illud
quod notatur extra de cõſe. eccleſie. Aq̃.
Idem Johãnes andree in quadã que-
ſtione diſputata. Non baptizatus non
debet aliquẽ tenere in baptiſmo ſine ne-
ceſſitate. etſi de facto teneat: non contra-
hit aliquam cognationẽ ſpiritualẽ. quia
ſicut baptiſmus eſt ianua ſacramento-
rum: ita etiam cognationum ſpiritualiũ
q̄ per ſacramenta cõtrahuntur. Si aũt ba-

ptizatus teneat filiũ nõ baptizati: h ñ cõtrabit cognationẽ ſpũalem.

q.ij.
§.j.

V Triz cognatio legalis impediat matrimoniũ?

Rño. Cognatio legalis fit ꝑ adoptionẽ. Eſt aũt adoptio extranee ꝑſone in filiũ legitima aſſumptio: Cuius ſunt due ſpecies. Una que dicit arrogatio: et fit qñ ille qui nõ habet patrem: ſeu etiam ille qui eſt emãcipat⁹ tranſit cũ rebus ſuis in poteſtatẽ arrogãtis. Alia ſpecies retinet nomẽ cõmune adoptõis que fit qñ adoptat qui eſt in poteſtate patris nec trãſit in poteſtatẽ adoptãtis. Per adoptionẽ aũt ꝓueniunt tres ſpecies legalis cognationis. Una eſt quaſi deſcendẽtiũ que attendit inter patrẽ adoptantẽ ⁊ filium vel filiã adoptatos. et hec indiſtincte impedit matrimoniũ: qm̃ pater non põt cõtrahere cũ filia adoptiua. xxx.q.iij. Ita diligere. Scda ſpecies eſt collateraliũ. ſ. inter filiũ meũ naturalẽ ⁊ adoptiuum. et hec impedit matrimonium q̃diu ſunt in eiuſdem patris poteſtate. ea ũo ſoluta. ſ. morte patris vel emãcipatiõe filij naturalis vel adoptiui: nõ impedit. extra e. ca. j. xxx.q.iij. Poſt ſuſceptuz. Tertia ſpẽs eſt qſi legalis affinitas inter patrẽ adoptantẽ ⁊ vxorẽ filij adoptiui. ſimilr inter filiuz adoptiuum ⁊ vxorẽ patris adoptantis. et hec omni tpe impedit matrimonium. Inſti. de nup. §.j.⁊.ij. Loquunt aũt iura indiſtincte de adoptione ⁊ arrogatiõe q̃tũ ad matrimoniũ cõtrahendũ vel dirimendũ. Utrũ filius adoptiu⁹ poſſit ꝯtrahere cum filia illegitima patris? Ro. do. dicit ꝙ ſic. Utrũ inter patrẽ adoptantem ⁊ matrẽ adoptati aliq̃ cognatio contrahat? Dicunt Thomas et Petrus ꝙ nulla.

q.iiij.
§.j.

V Trum ſecũde nuptie ſint licite?

Reſpõdeo ꝙ ſic quia vt dicit apoſtolus in epiſtola ad Coꝛ. de muliere. Si dormierit vir eius: cui vult nubat. Et q̃uis nubat infra tempus luctus quod eſt vnius anni ſpaciũ: tamẽ per licentiaz apoſtoli eius infamia quã ſm leges incurreret abolet: extra de ſecundis nuptijs. Cum ſm apoſtolũ. ⁊ ca. Sup illa. Qd aũt dicit Chryſoſtomus ſup Math. ꝙ ſecunde nuptie ſũt vere fornicatio: debet itelligi. i. ſignuz incõtinentie. vel intelligit qñ non conſtat ſufficienter de morte prioris ꝯiugis. Cũ aũt alia vice bñdicti ſint: eoꝝ benedictio iterari nõ debet. iterat tñ ſm ꝯſuetudinẽ q̃rundaz locoꝝ qñ virgo ducit. Quid ſi vir iuit in exercitũ contra ſaracenos: vel regionẽ longinquã ⁊ neſcit vtꝝ ſit viu⁹ vl mortu⁹: quid faciet vxoꝛ? Rño ſm Raymun ꝙ canonice cõtrahere nõ valet donec ſit certa. extra d ſpon. In pñtia. Aut veriſimiliter ꝑſumat de viri morte. extra vt lite nõ cõteſtata. Qm̃ frequenter. Si aũt poſtq̃ contraxerit cum alio: dubitat de morte ꝑoꝛis cõiugis: debet alteri debitũ reddere: ſed non debet exigere. extra de ſecundis nuptijs. Dñs. Si ũo ꝑm⁹ reuertat: vel alias ſibi de vita conſtiterit: debet ſtatim recedere a ſecundo et redire ad ꝑmum. qd ſi non facit: adultera iudicabitur. xxxiiij.q.j. Per bellicam. et ca. ſequentib⁹. Primus quoq̃ eam recipe tenet: niſi forte illa poſtq̃ ſciuit de vita primi: permiſit ſe cognoſci a ſecundo: et ſic adultera fuit.

D E ipedimẽtis matrimonij in generali ſunt aliq̃ videnda.

q.lij.
§.j.

Et primo Quid faciet alter coniugum ſi ſciat impedimentũ coniugij: et apud eccleſiam probare non poſſit? Reſpondeo. Si ſit certus de impedimento: debet potius excõmunicationis ſententiã humiliter ſuſtinere: q̃ ꝑ carnale cõmerciũ peccatum operari moꝛtale. Si autem non ſit certus: tunc vel habet credulitatẽ leuem et temerariam: puta quia hoc audiuit a leuibus vel a paucis: et tunc debet ipſam ad cõſiliũ ſui paſtoris: vel alicuius prudentis viri expellere. et ſic debitum cõiugale exigere ⁊ reddere. Aut habet credulitatẽ probabilem et diſcretam: lz non euidentem et manifeſtam. et tunc debitum reddere poteſt: ſed poſtulare nõ debet: ne in alterutro vl cõtra legem coniugij vel contra iudiciũ conſcientie cõmittat offenſam. Habent hec

extra de ſenten.excõmunicatõis. Inquiſitioni. De hoc dicit Rodoñ.ꝙ qui impedimentum audit a fidedignis ⁊ nõ ſuſpectis: tenet̃ inquirere veritatẽ: alias eſſꝫ affectata ignoꝛantia: que non excuſat. et tunc ſi inde concipiat opinionem ꝓbabilem vel certitudinẽ: faciat iuxta ꝑdicta.

§.ij. Nunquid peccat ſacerdos vł alius q̃cunqꝫ ſciens impedimentuꝫ inſinuando hoc alteri coniugum vł ambobus? Dicit Rodoñ. Si pꝛobare non poteſt: agit indiſcrete dicendo: niſi credat ꝙ audiẽs paratus ſit in hac parte conſilio peritoꝝ obedire. Si ꝟo poſſit ꝓbare et ſciat hoc ſacerdos parochialis vł alter coniugum tenetur ad diuoꝛtiuꝫ agere: niſi vellent et poſſent de cõmuni conſenſu cohabitare tanq̃ꝫ germani. Hec Rodo. De hoc habetur de cognatiõe ſpirituali. Tua.ꝙ illi qui ſciunt tale impedimentum: debent hoc eccleſie nunciare. Quid tenẽdum ſit quando doctoꝛes circa impedimentũ matrimonij diſcoꝛdant? Reſponſio ſm Hoſtieñ. Ubicunqꝫ doctoꝛes dicunt ꝑ gloſas ſuas matrimoniũ ſolui: ſi nõ inducunt ius expꝛeſſum contrariũ: dicenti adhereas.extra de teſtib⁹. Licet ex quadam.in fine. Ex ꝑdictis patent eſſe multa impedimenta matrimonij que reducunt̃ ad duodecim matrimonium impedientia et dirimentia.et habent̃ per hos verſus. Erroꝛ: condicio: votum: cognatio: crimen. Cultus diſparitas: vis: oꝛdo: ligamen: honeſtas. Si ſis affinis: ſi foꝛte coire nequibis. Hec ſociãda vetãt: cõnubia facta retractant. Nec mirum ꝙ tanta ſollicitudo appoſuit eccleſia in oꝛdinando matrimonia aliquas ꝑſonas illegitimando ſeu faciẽdo eas nõ capaces huius cõtractus.quia per matrimoniuꝫ multiplicat̃ populus chꝛiſtianus.et ideo ſic oꝛdinari debet vt in ipſo vitentur ea que obuiãt charitati dei ⁊ pꝛoximi: ⁊ ſeruent̃ que congruunt honeſtati: vt ſic congrue ſignificet illam benedictam vnionẽ chꝛiſti et eccleſie que nunc eſt per fidem ⁊ aliqualem dilectionem.ſed in patria erit perclaram viſionem ⁊ ꝑfectam fruitiõeꝫ ſponſe non habentis maculam ſeu rugam ad ſponſum ſpecioſum pꝛe filijs hominum: cui ſit honoꝛ et gloꝛia in ſecula ſeculoꝛum Amen.

Circa diſtinctionẽ quadrageſimãtertiam quero Utrum reſurrectio fiet in inſtanti? Reſponſio. In reſurrectione erit collectio puluerũ que fiet miniſterio angelico ⁊ ſucceſſiue. Refoꝛmatio ꝟo coꝛpoꝛum et ipſoꝛũ iterata vnio cum animabus fiet virtute diuina et in inſtanti: iuxta illud.j.ad Coꝛinth.xv. In momẽto in ictu oculi. Sed dubiũ eſt an reſurrectio omniũ hominũ fiat in eodem inſtanti. Quidam dicunt ꝙ ſic. Alij aũt dicũt ꝙ non. et huius opinionis ſunt Rich.et Scotus. Hoc em̃ videt̃ innuere apoſtolus.j.ad Theſſal.iiij. Moꝛtui q̃ in chꝛiſto ſunt reſurgent pꝛimi. deinde nos qui viuim⁹ ſimul rapiemur ⁊c̃. Ubi ſm Auguſt.apoſtolus in ſe ⁊ in alijs qui ſecum viuebant ſignabat ꝑſonas illoꝛum q̃ inuenientur viui in aduentu iudicis. tales em̃ in paruo ſpacio paſſuri ſunt moꝛtem et recepturi ſunt immoꝛtalitatẽ. Illi autẽ qui inuenient̃ moꝛtui: ſimł reſurgent qñ illi qui inuenient̃ tunc viui moꝛientur. et ſic illi qui inuenient̃ moꝛtui: pꝛius reſurgent q̃ꝫ illi qui inuenientur viui. Et hoc eſt quod dicit Apoſtolus: Moꝛtui q̃ in chꝛiſto ſunt reſurgent pꝛimi. Non em̃ videtur hoc intelligẽdũ de ꝑmitate dignitatis.quia multi illoꝛũ qui in aduentu iudicis inuenient̃ viui: erunt maioꝛis meriti q̃ꝫ multi de illis qui tunc inuenientur moꝛtui. Eccleſia eſt em̃ vt caſtroꝛũ acies oꝛdinata: in qua in pꝛincipio ⁊ in fine ponunt̃ foꝛtioꝛes. Pꝛopter tamẽ paruã moram inter reſurrectiõeꝫ illoꝛum ⁊ iſtoꝛum quandoqꝫ dicunt̃ tam illi q̃ꝫ iſti ſimł reſurrecturi. Q᷒ autem reſurgat idem homo in numero: patet per illũ verbũ Iob dicentis. Et rurſum circundaboꝛ pelle mea ⁊c̃. Hoc autem non eſſe impoſſibile: patebit ſi conſideret̃ diuina potentia que cuncta de nihilo creauit. Reſurgent autem tam boni q̃ꝫ mali: licꝫ iuxta verbũ Pſalmiſte Impij non reſurgunt in iudicio: ſupple ad gloꝛiam. Hora ꝟo reſurre-

di.xliij.

cationis eſt hominibus incerta: Ideo dicit dominus in euãgelio: Media nocte venturus.

Diſt. xliiij. q.j.

Circa diſtinctionem q̃dragesimamquartam quero Utrum in quolibet homie reſurget totum quod fuit de veritate humane nature. Reſpõſio. Ad veritatem humane nature ptinent nõ ſolum cõtracta a parentib᷑: ſed etiã aggenerata per nutritionẽ ex cibo et potu: licȝ talia nõ ſint ita pura ſicut illa que habentur a parentib᷑. Non oportet aũt vt dicat Scotus q̄ totum quod fuit in Petro p tota vita eius de veritate humane nature reſurgat in eo. quia cum multa fluant per ſudorẽ ⁊ alias conſumptiones: ſi quicquid fuit in eo de veritate humane nature reſurgeret: corpus eius eſſet imoderate q̃ntitatis vl' denſitatiſ. ſed corpus reformabitur: maxime ex contractis a parentib᷑ que ſunt puriſſima: et etiam ex aliis ſm exigentiam debite quantitatis corporis.

Nota Ex predictis poteſt inferri q̄ nõ oportet q̄ totus ſanguis emiſſus p minutionem ab homine vel al'as reſurgat. Non repugnat etiã veritati fidei ſi aliquid de precioſo chriſti ſanguine in ara crucis effuſo in terra remanſerit ad deuotionem fidelium excitandã. licȝ quidam videantur hoc aſſerere: cum non ſit neceſſarium q̄ aggenerata per nutritionem ex cibo et potu totaliter reſurgant. vt patet ex predictis. Tum etiaȝ quia cum contracta a parentibus ſint puriſſima: magis repugnaret preputiũ domini in terra remanſiſſe: quod tamẽ quidam aſſerunt apud ſe habere. Predictis concordans Franciſcus de Maroñ. dicit. viij. diſt. iiij. non eſſet incõueniens aſſerere de vero chriſti ſanguine in terra remãſiſſe. Licȝ etiã nõ reſurgat quicquid per tonſuram vel raſuram eſt de capillis et vnguibus amotum: reſurgent tamen vngues: pili: barbe ⁊ capilli capitis in illa quantitate que magis erit ad ornatum corporis et decorem. Unde in euangelio dicit dñs: Capillus de capite veſtro non peribit. Reſurgent etiam inteſtina in corpore ſicut ⁊ alia membra: et plena erunt non q̃dẽ turpib᷑ ſuperfluitatib᷑: ſed nobilibus humiditatib᷑. Circa p̃dicta poſſet dubitari ſi homo neceſſitate famis nutriatur ex carnibus alterius hominis: in quo illoꝝ reſurgent ille carnes. Dicit Scotus q̄ reſurgent in illo in quo prius fuerunt animate. et quod deeſt in alio ſupplebit̃ ex partibus nutrimentalib᷑ quas ille ſucceſſiue habuit. etſi nõ ſufficiant ad debitã q̃ntitatem corporis iſtius: ſupplebit vñ voluerit omnipotens. questio De coſta aũt Ade ex qua formata fuit Eua: dicit q̄ p̃ter illam Adam habuit coſtas ſufficiẽtes ſm q̄ competũt homini cõmuniter. vnde illa fuit ſibi data tanq̄ ſuperflua q̃tum ad ſuppoſitũ: ſed neceſſaria q̃tum ad multiplicationẽ nature ſicut ſemẽ: q̄propter nõ reſurget in Adam. Etas vero reſurgentium erit etas virilis: ſicut dicit apl'us in epl'a ad Ephe. Donec occurramus oẽs in virum pfectum in menſurã etatis plenitudinis chriſti. et hoc non q̃tũ ad numerum annorũ: ſed q̃tum ad ſtatuȝ qui ex annis in corpore humano reliquitur. nec reſurgent in eadem quãtitate: ſed quilibet reſurget in illa quantitate in qua fuiſſet in termino augmenti: reſecata per diuinam potentiam quantitate ſuperflua: ſicut in gigantibus. ⁊ ſuppleto quod deficit: ſicut in gnanis: vt dicit Thomas.

Utrum aũt damnati reſurgant cum deformitatib᷑ ſuis: puta vtrũ is qui fuit lippus vl' ſcabioſus reſurgat cum hmõi deformitatibus: non eſt omnino certum Beatus tamen Thomas videt̃ ſentire q̄ non. ſufficiet eñ punitio a diuina iuſticia p ipoꝝ pctis taxãda abſq̄ talib᷑ deformitatibus.

Utrum dãnati cruciabunt̃ igne ꝑpetuo. q.ij.§.i Reſponſio huius patet Matth. xxv. Ite maledicti in ignem eternũ qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Modus aũt q̄ cruciabunt̃ ſpũs ab igne illo q̄ eſt corporeus: vt dt Greg. iiij. dialogoꝝ ponitur multipl'r. Scdm tñ Rich. ⁊ Sco. cruciabunt̃ ab illo igne et rõne detentiõis lo-

calis qua ꝑpetuo erunt illi igni alligati.
⁊ ratione detentionis intellectualis. quia
perpetuo determinabuntur ad conſide-
rationem intenſam ignis taliter detinen
tis. quod erit ipſis ineffabilis cruciatus.
Erit autem ipſis ſecunda detentio triſta-
bilioꝛ prima. quia perfectio ipſoꝛum ma-
gis conſiſtit in libero vſu potentie intelle
ctiue ꝙ̄ motiue. Et licet ſit equalis de-
tẽtio illoꝝ dānatoꝝ qui min⁹ ⁊ qui plus
peccauerunt: non tamen erit eoꝛum equa
lis triſticia: quia talis detentio plus erit
nolita his qui plus peccauerunt. ⁊ per cõ
ſequens magis afflictiua. ⁊ ſic ille ignis
licet equaliter ardeat: non tamen equali-
ter affliget. Predictis concoꝛdat Tho-
mas eadem diſtinctione quo ad primaȝ
detentionem. ſecunda vero magis expli-
catur a Scoto. Quantū vero ad cru-
ciatum coꝛpoꝛum ſciendum ꝙ ignis pre
ſens coꝛpoꝛi coꝛruptibili animato anima
ſenſitiua poteſt habere in illo duplicem
actionem. ſcȝ realem ſeu materialem que
eſt vniuoca. puta cauſando in illo caloꝛē
exceſſiuum. ⁊ intentionalem que reſpectu
illius eſt equiuoca. quia ſpecies ſenſibilis
non ſimpliciter eſt eiuſdem ſpeciei cum
ipſo obiecto. non ſufficit autem realis ſi-
ne intentionali ad cauſandum doloꝛem.
quando enim lignum calefit ꝙ̄tūcunqꝫ
exceſſiue: non tamen dolet. Intentiona-
lis vero ſine reali ſufficit ad cauſandum
doloꝛem. ſicut ſi manus fuerit exceſſiue
frigefacta ex contactu niuis vel glaciei: ſi
ſtatim approximetur igni: eſt vehemens
doloꝛ ab illo obiecto immutante: ⁊ tamen
modica vel nulla eſt actio realis a calido
in manu propter excellentiam contrarij
ſcȝ frigoꝛis in ipſo paſſo: licet autem poſt
iudicium ignis poſſit habere vtrāqꝫ acti
onem in coꝛpus damnati. Videtur ta-
men aliquibus ꝙ erit tantū ibi intentio-
nalis que eſt maxime afflictiua. Cui opi-
nioni videntur magis adherere Thom̄.
⁊ Scotus. quia immutatio realis eſt coꝛ-
ruptiua. ⁊ ideo ſi ibi eſſet illa coꝛpoꝛa coꝛ-
rumperentur niſi miraculoſe conſeruarē
tur. Non eſt autem veriſimile ꝙ deus ve
lit circa eos tunc multiplicare miracula
vltra id qđ requiritur ad eoꝛū punitionē

iuſtam. ꝙ̄uis aūt coꝛpa damnatoꝝ (ſcḋm
hanc opinionē) nō recipiant caloꝛem ab
illo igne ſcḋm eſſe materiale: ſentient tñ
ſenſu tactus caloꝛē intemperatū ⁊ exceſſi
uū ſicut oculus ſentit coloꝛem ⁊ non co-
loꝛatur. Affligentur aūt vehemēter ab il Nota.
lo igne. quia ſicut obiecti ꝓpoꝛtionati ſen
ſui: ꝓpoꝛtionata receptio delectat ſenſuȝ:
ſic impropoꝛtiōnata ꝯtriſtat. vt voces in-
cōſonātes auditū offendūt. Receptio au
tem ſimilitudinis illius ignis in tactu eſt
impropoꝛtionabilr vincēs ipſm. Et ſcḋm
hoc exponiṫ illud verbum Iob. Ab aqs
niuiū tranſibunt ad caloꝛeȝ nimiū: Licet
enī poſſet ſaluari alternatio in iſtis affli-
ctionib⁹ non ſequēdo hūc modū dicendi
nō tamen poſſet ſaluari ꝙ ſimul paterenṫ
in ſūmo realiter a contrarijs. In ꝓpoſi-
to aūt hoc poteſt ſaluari. quia ſpecies cō-
trarioꝛū etiam in ſūmo nō ſunt contrarie.
Tenentes vero ignem infernalem habe-
re actionē materialē in coꝛpoꝛa damnato
rū dicunt ꝙ ratio quare ignis infernalis
calefaciet coꝛpoꝛa damnatoꝝ ⁊ affliget
nec tñ ꝯſumet: eſt qꝛ ſicut creatura nō po
teſt manere in eſſe ſuo niſi preſuppoſita in
fluentia dei generali: ſic non pōt habere
actionē ſuā niſi illa influentia inſiſtēte. vñ
ſicut de⁹ pōt influere ad eſſe rei ⁊ non ad
operationē ſic pōt cooperari ad vnā operatio-
nem ⁊ nō ad aliā: ⁊ ſic cooperabiṫ illi ignē
ad calefaciendū ⁊ nō ꝯſumendū vel coꝛ-
rumpendū. Quicqđ ſit de iſtis opinioni-
bus certū eſt ꝙ ille ignis aget in coꝛpoꝛa
⁊ ſpūs. vt inſtrumentuȝ diuine iuſticie q̄
magis eſt a nobis reuerēda atqꝫ tremen-
da ꝙ̄ curioſe inueſtigāda. cū nō valeam⁹
ſufficiēter indagare naturā modici ver-
miculi. eſt ergo captiuādus intellectus no
ſter in obſequiū chriſti verbis eius infallibi-
libus firmiter innitēdo altitudinēqꝫ ſapiē
tie eius ac iudicioꝛum incōprehenſibiliū
admirādo: q̄ licȝ ſint inſcrutabilia: iuſta
tñ ſunt. Cum enī pena ſit oꝛdinatiua cul-
pe ⁊ mali in pctō moꝛtali decedētes ꝑpe
tua ſint in culpa. qꝛ vt dicit ſapiens. Vbi
ceciderit lignū ibi erit. oꝛdo diuine iuſti-
cie exigit vt ꝑpetuo ſint i pena vt ſic nihil
maneat inoꝛdinatū. Iuſte aūt ꝑſona que
eſt ꝑpetua derelinquiṫ a deo perpetuo in

culpa.qꝛ ipſam voluntarie ꝯtinuauit vſqꝫ
ad terminū ad ipſam corrigendā taxatū.
Juſtū quippe eſt vt q̄ malū nō vult deſe
rere cū poſſit:in malo relinquat̄.ſicut ſiq̄s
volūtarie ſe ꝓijceret in quandā foueā de
qua nullo modo poſſet euadere: niſi per
adiutoriū alterius quē ꝯtemnit ꝛ offen/
dit ſe ꝓijciendo:iuſte poſſet in illa fouea
derelinqui. Item cum per pctm̄ mortale
offēdat̄ bonitas ac maieſtas infinita:de
cet vt pena correſpondens ſit infinita.
Quāuis em̄ deus ſit impaſſibilis tn̄ cū
eius volūtas ſit infinita ac eius bonitas
qn̄ homo peccat q̄ꝫtum in ſe eſt facit deo
infinitam triſticiam.ideo iuſtū eſt vt in in
finitū torqueat̄. Et poſſet poni exemplū
de punitione illius qui inq̄ꝫtum in ſe eſt
nititur regem occidere:licꝫ regi nocere nō
valeat. Ecōtra qui deū diligit q̄ꝫtuꝫ in ſe
eſt:dat deo gaudiū infinitū:ideo ꝑpetuo
in celo letabit̄. Licet aūt pena damnatoꝝ
ſit ifinita extēſiue nō tn̄ itēſiue qꝛ vniuerſe
vie dn̄i mia ꝛ veritas. In h̄ em̄ miſcđia
ſuperexaltat iudiciū(teſte Jacobo)qꝛ cū iu
ſticia ꝯcurrit miſericordia:ita ꝙ nō ita in/
tenſe puniūtur ſicut coꝝ culpa exigit.licet
qui magis peccauit grauius puniatur.
Inſuꝑ ſicut premiū correſpōdet merito:
ſic pena demerito. Sicut igit̄ electi eter/
naliter ꝓ meritis p̄miabunt̄ in loco nobi
liſſimo ꝛ eminētiſſimo ſcꝫ i celo empyreo
ſic reprobi eternalr̄ torquebunt̄ ꝓ deme/
ritis in loco viliſſimo ꝛ infimo.ſcꝫ in ifer
no q̄ eſt in centro ſeu in cōcauo terre qui
eſt locus maxime a celo remotus. Unde
dicit gloſa Job.ij.ꝙ ſicut cor eſt in me/
dio animalis: ſic infernus in medio terre
Premiabunt̄ tn̄ electi ſupra condignum
ꝛ reprobi punient̄ citra ꝯdignū.qꝛ vt di/
ctū eſt miſcđia ſuperexaltat iudiciū qđ eſt ꝑ
fectius cū miſcđia q̄ꝫ ſine ipſa: licꝫ aūt vt
dictū eſt p̄miū correſpōdeat merito ꝛ pe/
na demerito.non tamen eſt omnimoda
ſimilitudo:quia deo debemus quicquid
ſumus.ꝛ cum omnia fecerimus:fecimus
qđ facere debuimus.vnde deus non eſt
debitor niſi bonitati ſue. Dolent vero re
probi de peccatis a ſe cōmiſſis:non rōne
diuine offenſe:ſed ratione incōmodi inde
prouenientis.qui dolor poteſt dici pena
vermis.multū em̄ affligunt̄ conſideran/
do ꝙ ꝓ modica delectatione tātū bonū
amiſerūt ꝛ tantā penam incurrerūt. Su/
per autem infernū eſt locus in quo ponū
tur in ſolo originali decedētes.ſuper quē
eſt purgatoriū:ad quem locum vadūt in
charitate decedentes qui ſecū aliqđ pur
gabile ferunt. Supra vero purgatoriuꝫ
eſt locus in quo ante chꝛi aduentum re/
quieſcebant anime decedētes in charita/
te que nihil purgabile ſecum portabant.
vel que portauerāt ꝛ iā purgate erant. q̄
locus ſinus abrae dicebat̄ quia primus
ſignaculū fidei diſtinctiuū accepit. In il/
lo aūt loco nūc nulla anima recipit̄. quia
decedentes in charitate nihil portantes
purgabile:ſtatim aſcendunt in celū iuxta
illud qđ dicit apl's. Cupio diſſolui ꝛ eſſe
cū chꝛo.qui locus etiaꝫ nunc ſinus abrae
dicit̄ in orōnibꝫ q̄ fiunt pro defunctis.

Circa diſti/

ctionē.xlv. Quero vtrum suffragia viuoꝝ ꝓſint defū ctis. Rn̄ſio.ꝙ ſic vt pꝫ.ij.Machabeoꝝ. xij. Sancta ꝛ ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare. ſic Auguſtinus in en/ cheridion dicit ꝙ releuantur cum pro il/ lis ſacrificium mediatoris offertur vel ele moſyne in eccleſia fiunt.proſunt autē his qui in charitate moriunt̄: ꝛ aliquid pur/ gabile ferunt ſecum. Illis autē qui nihil purgabile ſecum ferunt:non proſunt: qꝛ vt dicit Auguſtinus. Iniuriā facit mar/ tyri qui orat pro martyre. De damnatis autem quidam dicere voluerunt ꝙ eis proderant non ad totalem liberationem. ſed ad aliquam penarum diminutionē Sꝫ opinio cōior ꝛ verior vt dicūt Tho. Bona.ꝛ Rich.eſt ꝙ eis nihil ꝓſūt:qꝛ nō cōicant nobiſcū in vinculo charitatis.vñ canit eccl'ia ꝙ i inferno nulla eſt redēptio. Et Prouerb.xj. Mortuo hoīe ipſo nul/ la erit vltra ſpes.ꝛ hoc eſt veꝝ de cōi lege de ſpēali em̄ priuilegio ſunt aliq̄ liberati ab iferno meritꝭ ſcōꝝ q̄ nō erāt ibi finalr̄ deputati.vt dꝛ Tho.ꝛ ſic p̄ab bti Gre/ gorij fuit ide traian⁹ libat⁹.vt dꝛ Dam. ꝛ probabile videtur ꝙ aīa eius fuerit ad

Di.xlv. q̄ſtio.j.

De ſuf fragijs.

coꝛpus reducta ſm Tho. ⁊ Rich. Sic
plures in moꝛtali decedētes fuerūt pa-
bus ſanctoꝝ ad vitam reuocati. vt patet
de ſtatco quē btūs Johānes euāgeliſta
ſuſcitauit. ⁊ de filio prefecti vrbis rhome
per beatā agnetē ſuſcitato. Hoc etiā mo-
do chꝛs in ſua reſurrectione de locis in-
ferni in quib' pctōꝛes cruciant̃ eos abſol
uit quos eſſe ſoluēdos occulta nobis ſua
iuſticia iudicabat ea ptāte qua dñs cui
omne genu flectit̃ celeſtium ter. ⁊ infer. vt
dicit Aug. xij. ſu Geñ. in fine. exponēs il-
lud Actuū. ij. Quē de' ſuſcitauit a moꝛ-
tuis ſolutis doloꝛib' inferni. Nec enim
vt dicit Abꝛaam vel ille paup in ſinu ei'
hoc eſt in ſecreto quietis eius: i doloꝛib'
erat: iter quoꝝ requiē ⁊ illa toꝛmēta legi
mus magnū chaos firmatū eſſe. hec Au
guſti. Hoc tñ priuilegiū nō eſt ad ꝯſeqn
§.ij. tiam trahendū. Circa pdicta dubitat̃
vtrū ſuffragia facta p malos in pctō moꝛ
tali exiſtētes ꝓſint defunctis. Rñſio ta
Nota lia ſi ſint opa ſacramētalia vt celebꝛatio
miſſe: ꝓſunt ſiue fiant a bonis ſiue a ma-
lis. q2 ſunt opa dei rōne ꝯtenti. Alia etiā
opa ꝓſunt qñ fiunt a malis ad imperiuz
alicuius boni. vt elemoſyna data ad im-
periū defuncti vel amici eius de reque il
lius eſt vel ad ꝯſoꝛtiū alterius. vt quādo
duo legūt pſalteriū: vnus exiſtens in cha
ritate ⁊ alter nō. ſeu quādo a pctōꝛe dat̃
elemoſyna iuſto vt oꝛet pꝛo moꝛtuo. ſm
Bonauē. valent etiā ſm Tho. ⁊ Rich.
quādo fiunt ab aliquo vt miniſter publi
cus dei ⁊ eccleſie. vt cuz ſacerdos celebꝛat
exequias moꝛtuoꝝ. quia ille intelligit̃ fa-
cere cuius noīe vel vice fit ſm Dionyſiū
ꝺ celeſti hierarchia. Si aūt ꝯſideret̃ opa
tio pctōꝛis ſuffragia facientis: vt eſt eius
ſic nō eſt meritoꝛia defūctis. De hac ma-
teria tacta ſunt aliqua. diſt. xiij. Notādū
q2 licz defuncti iuuent̃ oꝛationib': elemo-
ſynis ⁊ ieiunijs. maxime tñ iuuant̃ p ob-
latione corpis chꝛi vt dicit Raym. Itez
ſciendū ſm Tho. q2 pcipuū qꝺ fit in miſ-
ſa eſt ſacrificij oblatio. ⁊ quo ad hoc tātū
valet ꝓ defunctis vna miſſa ſicut alia
de quocūq3 dicat̃. ſed ex parte oꝛationis
magis prodeſt illa in qua ſunt oꝛationes
determinate ad hoc: ſed tamen iſte pꝛofe-
ctus recōpenſari poteſt per maioꝛē deuo
tionē vel eius qui dicit miſſam vel qui fa
cit dicere. vel per interceſſionē ſancti cui'
ſuffragium imploꝛatur.

E teſtamētis ſunt

D aliqua videnda. Eſt aūt teſta- q.ij.
mentū mentis teſtatio ſeu vo-
lūtatis determinatio de eo qꝺ quis vult
fieri poſt moꝛtē. Quis poteſt facere te- §.ij.
ſtamentū. Rñſio ſm Goffri. quilibz fa-
cere poteſt qui nō ꝓhibet̃. Pꝛohibet̃ aūt
filiuſfamilias teſtari: aut ꝓ anima ſua ali
quid dimittere ſine patris ꝯſenſu: niſi de
peculio caſtrenſi. vel quaſi. poteſt tñ elige
re ſepulturā. extra de ſepul. Licet. lib. vj.
Et dicit̃ filiuſfamilias omnis qui naſcit̃
ex legitimo matrimonio: ⁊ nōduz eſt emā
cipatus. Dicit̃ aūt peculiū illud qꝺ aliqs
poſſidet: ⁊ dicit̃ a pecunia. Pecunia vero
a pecoꝛib'. q2 antiquoꝝ bona erant in pe
coꝛib'. Caſtrenſe autē dicitur qꝺ mili- §.iij.
tes in caſtris ſeu occaſione militie adqui-
rūt. Quaſi caſtrenſe dr̃ qꝺ filiuſfamilias
de ſua ſcientia adqrit ſicut illud qꝺ ꝓpter
aduocationē ꝑcipit. ⁊ ſicut illud qꝺ ma-
giſter liberalium artium percipit de pu-
blico. vel medicus vel quicūq3 alius qui
publica recipit ſalaria vel de aliquo ho-
neſto artificio. vt ponit manipulus cura-
toꝝ. De talib' aūt ꝑmitit̃ filiofamilias
facere elemoſynā ⁊ cōdere teſtamentū q2
in peculio tali pater nihil iuris habz. C.
de inofficioſo teſtamēto. l. vltima. Vxoꝛ
vero pōt facere teſtamentū. extra de teſta
mentis. Judicāte. quia licz ſit ſub viri po
teſtate: habet tñ partem in bonis cōmu-
nibus ſibi ⁊ marito. Vt dicit Rich. Itē
ꝓhibentur minoꝛes etate ſeu impuberes
ſeruus furioſus nō habens lucidum in-
teruallū: pꝛodigus cui eſt bonoꝝ admini
ſtratio interdicta. mutus ⁊ ſurdus a nati
uitate qui nec audit nec loquitur. Pꝛohi-
bentur etiam religioſi quia nihil habent
pꝛopꝛium. ante tamen pꝛofeſſionez teſta-
mentum facere poſſunt cum tunc poſſint
ad ſeculum regredi. heremite autem te-
ſtari poſſunt niſi pꝛopꝛijs renūciauerint.
De religioſis vero qui ad epiſcopatum
aſſumuntur dictum eſt cum de voto age

retur. de publicis etiam vſurarijs dictuꝫ §.iiij. eſt ſupra. Utrum clerici vel epiſcopi ſeculares poſſint condere teſtamentū. Reſpōdeo ꝙ ſic de his que habēt de patrimonio doctria artificio ſeu ſcriptura: aut donatione facta ratione perſone nō intuitu eccleſie. Si etiam eccleſiam leſerint: debent de huiuſmodi rebus damnū eccleſie reparare. De rebus autem eccleſie mobilibus vel imobilibus teſtari non poſſunt cum nō habeant ipſarum proprietatem ſed adminiſtrationē. Poſſunt tamē de eis etiam in vltima egritudine conſtituti largiri pauperibus ꝛ locis religioſis ꝛ his qui ſibi honeſte ſeruierunt. ſiue ſint conſanguinee ſiue non: extra de teſtamē. ad hec. ꝛ ca. Relatum. ij. in textu ꝛ in gloſa. De conſuetudine tamen clerici alicubi teſtanſ de rebus eccleſie mobilibus. Per huiuſmodi tamen conſuetudinē non videntur plus poſſe relinquere ſuis parentibus de bonis eccleſie ꝙ poſſent largiri in vita de quo vide. xxiij. diſt. Utruꝫ clerici vel epiſcopi ꝛc̄. Et notandum ꝙ predium emptum a clerico de bonis ſue prebende vel eccleſie: adquiritur ipſi eccleſie ſiue fuerit emptū nomine ꝓprio ſiue alieno fraudulēter extra de peculio clericoꝝ. ca. j. ꝛ ca. Inquirenduꝫ. In teſtamentis ſm leges multi teſtes requirūtur. ſed leges corriguntur per illud qđ dicit dñs. In ore duorum vel triū teſtiuꝫ. extra eo. Cum eſſes. ꝛ. ca. Relatum. j. Tenent etiam legata nudis verb ſine ſcriptura fcā. extra eo. Iudicante. Licet autē ſit congruū ꝙ teſtamentū fiat coram parochiali ſacerdote vel ſuperiore non tamen neceſſariū: niſi hoc obtineat conſuetudo. ꝛ ſic loquitur illa decretalis. Cum eſſes. ſm Rich. Poſſunt quoqꝫ teſtes ferre teſtimonium in cauſa ſue eccleſie dum tamen in eadem cauſa non ſint actores. extra de teſtibus. Inſuper. Teſtamentū factum contra equitatem iuris naturalis diuini vel poſitiui eſt infringendum. puta teſtator exheredās ſuos heredes qui exheredari nō meruerunt: dans totum alijs vel illegitimam portionem que debetur heredibꝫ. facit contra equitatē iuris naturalis. etiā ſi det eccleſie. xvij. q. vltima. Quicunqꝫ. vbi ſic dicitur. Quicūqꝫ exheredicato filio vult heredeꝫ facere eccleſiam. querat aliū ꝙ Auguſtinum. vnde ſi teſtator habeat aſcendentes vel deſcendentes: illos debꝫ inſtituere heredes. ꝙ ſi nec aſcendētes nec deſcendētes habeat: poteſt inſtituere alios quoſcūqꝫ ſm leges. quibus concordare videtur capitulum allegatum loquens tm̄ de filijs. In premiſſis quoqꝫ ſunt attendende varie terrarum conſuetudines ſi tamen propinqui alij indigerent illa hereditate indigentia manifeſta: teneſ tunc eis hereditatem dimittere: niſi eſſent mali ꝛ huiuſmodi bonis indigni. quia cum precipitur honorare patrem aut matreꝫ precipitur honorare parentelam in his que ad parentelam pertinent ſm Thomam in quodam quolib. qđ videtur habere veritatem de hereditate paterna. nō de his que adquirūtur: ꝛ de tentione cōgruitatis non neceſſitatis vbi conſuetudo eſt in oppoſitum. Aſtexanus non ſequitur Thomā in hoc. pro quo facit qđ dicit Scotus de tranſlatiōe dominij auctoritate legis. diſt. xv. Ad euidentiam predictoꝝ notandum ꝙ legitima portio que debetur heredibus dicitur portio q̄ ipſis debetur ſm leges. vnde ſi filij ſint quattuor vel pauciores: legitima omniū eſt tertia pars hereditatis. Si vero ſunt quinqꝫ vel plures: legitima omnium erit medietas hereditatis. De reſiduo vero poterit pater dare vel legare ad arbitriū ſuum: huiuſmodi tamen leges in varijs locis abrogantur per oppoſitas conſuetudines. Unde in aliquibus locis non poteſt aliquis dare nec legare eccl'ijs vel perſonis extraneis niſi tertiaꝫ partem hereditatiſ. Variantqꝫ hmōi ꝯſuetudines ſm variationē locoruꝫ tam in rebus mobilibus ꝙ imobilibꝫ. ſuntqꝫ obſeruande niſi ſint irrationabiles. vt ponit Iohannes in ſūma confeſſorū. libro. ij. titulo. v. de raptoribus. q. xxij. De rationabili cōſuetudine dictum eſt. diſt. xv. agendo de ieiunio. Utrum heres teneatur ad debita omnia defuncti. Raymūdus diſtinguit inter debita ꝛ legata. debita ſiquidē tenetur ſine diminutione ꝑſoluere. ꝛ hoc ſi hereditas ſufficiat. De legatis vero ſi

tot ſunt ꝙ nō remaneat ei legitima pars: poteſt detrahere ſuam legitimā. Unde ſi heres credit ꝙ hereditas non ſe extendat vltra debita: nihil debet dare de bonis defuncti legatarijs donec ſatiſfecerit creditoribus. Religioſus executor ab aliquo in ſua voluntate vltima deputatus non poteſt (cum velle vel nolle non habeat) huiuſmodi officiū ſuſcipere vel exequi: niſi a ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia ⁊ obtenta. lib. vj. de teſtamentis ⁊ vltimis volūtatibus. Tales licz ſint exempti vt prelati tenentur ſuper his ordinarijs locorum debitam reddere rationem eo. ti. lib. vij. Fratres minores ſuper executione teſtamentoꝝ ſolum poſſunt tribuere conſilium de verborum ſignificationibꝫ. Exiui. lib. vij. Nota ꝙ nō eſt idē ſm Richardū procurator ⁊ executor. procuratores eniz ſunt qui negocia dominorum viuorum in iudicio adminiſtrāt ad eorum vtilitatem. Executores autez res mortuorum diſtribuunt ad animarū ſalutem ⁊ ideo licet clerici non debeant eſſe dominoꝝ ꝓcuratores. extra ne clerici vel monachi. Sacerdotibꝫ. Poſſunt tamen eſſe teſtamentorum executores. Quādo ſunt a teſtatore plures executores deputati: vno eorū mortuo vel in remotis agēte: aut id exequi forte nolente: ne voluntatem teſtatoris impediri vel nimiū differri contingat: poterit alius niſi teſtator aliud expreſſerit. officium executionis iniūcte libere adimplere. lib. vj. eodez titulo Religioſus. Utrum dilatio executionis in aliquo caſu preiudicet anime teſtatoris. Rñſio ſm Richardum ꝙ ſic. quia q̄to citius eccleſie ⁊ pauperes quibus legatum eſt recipiunt illud qđ teſtator eis legauit: tanto citius ⁊ feruentius orant ꝓ eo: ⁊ ita citius liberat̃. Si tamen legata ſua nunq̄ ſoluerent̃: nec forefacta ſua q̄ ꝑcepit emēdari per executores ſuos emēdarētur nec debita ſoluerētur non ꝓpter hoc remaneret in pena perpetua ſi ante mortem habuerit voluntatem ſatiſfaciēdi pro poſſe: tardius tamen liberaretur. Ex quo patz ꝙ grauiter peccant executores qui ſibi cōmiſſa nō cōplēt oportunitate habita cōpetēti. Teſtamentū ꝯfirmat̃ ꝑ mortē teſtatoris. vt apl's i epla ad Hebr. ſz ante mortē mutari pōt quotienſcūq̄ placuerit teſtatori. Donatio etiā facta inter virū ⁊ vxorē mr̄imonio ꝯſtāte ꝯfirmat̃ morte donatoris: niſi per eundē fuerit reuocata expͤſſe vel tacite. puta ꝑ diuortiū. vel ſi is cui facta fuerat ꝑius moriat̃. extra de donationibꝫ. Inter ꝯiuges don.

v [U]lterius de ſepulturis ſunt aliq̄ vidēda. Et primo vtrū mortuis ꝓficiat ſuoꝝ q̄ſtio.iij §.j. corpoꝝ ſepultura. Rñſio ſm. Rich. ꝙ nō ꝑ ſe. Cōdicio enī ſepulture ⁊ pōpe exequiarū ſunt magis ſolacia viuoꝝ q̄ ſubſidia mortuoꝝ ſm Aug. in li. de cura ꝓ mortuis agēda. Per accidēs tn̄ ꝓſunt inq̄tū ſcz inſpicientes ſepulcra memoriā retinent defunctorum ⁊ pro eis orant. Unde monumentū dicitur quaſi monens mentez. Ultra hoc ꝓdeſt ſepultura in loco ſacro: qꝛ frequētius ⁊ ſpēalius orat̃ ꝓ illis qui in loco ſacro ſunt ſepulti. Adiuuant̃ etiā ſuffragijs ſanctoꝝ qui illorū locoꝝ ſunt patroni dum ipi ꝑ viuos cōmēdant̃. Luminaria etiā ⁊ pāni ⁊ alij ſumptus q̄ fiūt in ſepulturis mortuoꝝ poſſunt ꝓdeſſe ꝑ accidens inq̄tū per talia hoies excitant̃ ad cōpatiendū ⁊ ꝑ ꝯñs ad orandū ꝓ eis ⁊ inq̄tū paupes inde fructū capiūt ⁊ eccleſia ꝓpter deū honorat̃. ⁊ ſic ſepultura inter ceteras elemoſynas computat̃. Eligere pōt aliq̄s ſepulturam dimiſſa antiqua etiā in loco min⁹ religioſo. ex. e. Cū q̄s. li. vj. in fine. Utrū religioſi poſſint eligere ſepulturā. Rñſio ꝙ nō. ſz ſūt apđ ſua monaſteria tumulādi. Poſſent tn̄ eligere ſiqñ mortui eſſēt ab ipis adeo remoti ꝙ cōmode portari ñ poſſet ad illa. ex. e. Religioſi. li. vj. Utrū pr̄es poſſint ꝓ filijs eligere ſepulturā. Rñdeo pn̄t eos ſepelire vbi voluerint ſi ſint minores ſeu impuberes: niſi ꝯſuetudo loci ſit in oppoſitū. Ipi aūt filij eligere nō pn̄t niſi poſt annos pubertatis. extra e. Licet. li. vj. Is q̄ hz domiciliū in ciuitate vel caſtro ſi qñq̄ ad villam ruralē ſe tranſfert recreationis cauſa vel vt ruralia exerceat: ⁊ non electa ſepultura decedit: non debet ſepeliri in eccleſia dicte ville: ſed in ſua parochiali vel

potius in illa in qua maiorū ſuorum ab
antiquo extat ſepultura dūmodo abſqꝫ
periculo ad ipām valeat deportari. extra
eodem. Js qui. lib. vj. Mulier que plu/
res viros habuit: ſi ſepulturaꝫ nō eligat:
eſt cum viro vltimo cuius domicilium ⁊
honorem retinet tumulanda vt habetur
ibidem. Qui decedit nulla ſepultura ele/
cta: debet ſepeliri in ſepulcro parentum.
vel in parochiali eccleſia ſi ſit conſuetudo
vt dicit Johānes andree. Uiator vero
vel alienigena ſi ſepulturam non elegerit
debet ſepeliri apud eccleſiam in qua mor
tuꝰ eſt: ſi nimis a ppa pochia diſtet. ar. e.
Js qui libro. vj. Et notandum ꝙ quan/
do quis alibi elegit ſepulturaꝫ: de omni/
bus que illi loco dimittit: debet ſua paro
chialis eccleſia habere canonicam portio
onem que variatur ſm varias conſuetu/
dines. Alicubi enim eſt medietas: alicu/
bi tertia: alicubi quarta. De his tamen q̄
eligunt ſepulturam apud fratres predica
tores ⁊ minores ponitur ꝙ tenentur da/
re quartam partem parochialis eccleſie de
obuentionibus omnibus tam de funera
libus ꝙ̄ de quibuſcūqꝫ: ⁊ quōcūqꝫ relictꝫ
diſtincte vel indiſtincte id eſt ꝙ̄titate cer/
ta vel incerta ad quoſcunqꝫ certos vſus
etiam de quibꝫ quarta dari nō conſueuit
vel alias de iure non debetur. Item de
omnibꝫ datis in morte vel mortis articu
lo in infirmitate dantis de qua deceſſit
fratribus ipis vel alijs pro eis. extra eo.
Dudum. in cle. Dicuntur autem data
ſm Joh. anō. que teſtator ſoluit in vita.
puta ſi in īfirmitate de qua decedit lega/
tum ſoluit. ſecus eſſet ſi ex illa infirmitate
nō decederet. vt patꝫ ex textu. Relicta ve
ro dicuntur que in teſtamento vel vltima
volūtate mandat dari poſt mortem. Fu/
neralia vero que cum funere portantur.
vt oblationes. Jlla vero que ad certos
vſus legantur de quibus de iure canoni
ca portio non debetur: ſunt que legantur
in ornamentis vel pro eis fabrice: lumi/
naribus: anniuerſario: ſeptimo: triceſimo
⁊ alijs ad perpetuum cultum diuinum.
§.iiij. extra de teſtamen. caplo vltimo. De
his autē predicti fratres deberent quar
tam portionem: niſi haberent priuilegiū
in oppoſitum. nec obſtat ꝙ in illa decreta
li. Dudum. papa reuocat priuilegia con/
traria quia huiuſmodi ꝑuilegia citra edi
tionem huius decretalis fuerunt per ali/
quos ſūmos pontifices confirmata. Cō
tinetur etiam in illo priuilegio ꝙ nō tenē
tur dare quartam portioneꝫ de illis que
leguntur pro libris victu indumentis ac
quibuſdaꝫ alijs ibi determinatis. Et no
tandum ꝙ per priuilegia ſedis apoſtolice
diſpenſatur in iure cōmuni etiam conſili/
orum cuiuſmodi eſt illa conſtitutio. Du/
dum. licet non fiat de ipo mentio cum cō
ſtant de mente concedentis. puta quan/
do conceduntur non per nimiam occupa/
tionem vel inaduertentiā: ſed ex certa ſciē
tia. vt patet extra de capellis mo. c. penul
timo in fine. Per locuꝫ a contrario ſenſu.
patꝫ etiam in gloſa ibideꝫ. ⁊ extra de eta/
te ⁊ qualitate ordinandorū. Eam te. Ta
lis eſt confirmatio quorundā priuilegio/
rum fratrum minoꝝ facta per Eugeniuꝫ
quartum. vt in ꝑncipio eius exprimitur.
De hoc nota qd dicitur in fine diſti. xviij
a Rich. Ad maiorem declarationem §.v.
predictorū notanduꝫ vt habetur in quo/
dam tractatu qui dicitur editus a docto
ribus Bononiēſibꝫ ſuper huiuſmodi ca/
nonica portione. ꝙ fratres non tenentur
dare quartam portionem de relictis ſibi
quando preſbyter parochialis eſt contē/
tus: relicto vel legato ſibi facto pro iure
ſepulture. vel quando ſuper hoc aliquid
petit ab amicis defuncti ante ſepulturaꝫ
vel poſt pro iure ſibi debito cum eis com
ponendo. quia tunc tacite iuri ſuo qd ha
bet in quarta relictoꝝ fratribꝫ renuncia/
re cōuincitur. Proponitur extra de teſta.
Officij. vbi dicitur ꝙ ſi portionē illa con
ditione legauit epiſcopo vt eſſet illa con/
tentus ⁊ epiſcopus acceptauit. quia per
hoc alijs renūciaſſe videtur de ceteris nō
poterit exigere portionē. Uocatur autē
ibi ius ſepulture mortuariū. Dicitur etiā
in illa decretali Dudum. Ultra autem
portionem hmōi nihil valeant parochia
les rectores curati ⁊ prelati exigere ſupra
dicti. quia vero vt fuit dictum diſtin. xv.
Jgnorantia ⁊ aliqualis coactio excludūt
voluntariū. Predicta nō videntꝰ vera ſa/

cerdote parochiali ignorãte legatũ factũ
fratribus vel ius quod habet in huiuſ-
modi legato: vel etiãſi quaſi coact⁹ com-
ponat cum amicis defuncti vidẽs ſe nõ
poſſe libere habere quartam portionem
§.vj ſibi debitam a fratrib⁹. Quid ſi teſta-
tor aliquid reliquit ſuo curato ſub condi-
cione p̃dicta et curatus condicionem nõ
acceptet: vel ſi teſtator aliquid abſolute
ſeu ſine condicione eidem reliqt. Reſpon-
ſio. Fratres predicti nihil tenent dare cu-
rato de legato ſibi facto: ſi illud quod te-
ſtator reliqt ſacerdoti ſuo cõiũctũ legato
fratrũ: facit preciſe quartã partem. Ver-
bi gratia Teſtator legat curato decem: et
fratribus triginta. decem et triginta faci-
unt quadraginta. et decem ſunt quarta
pars de quadraginta. extra de ſepultur.
ca.j. et ca. Relatum. et ca. Cum ſuper. vbi
dicit q̃ de toto teſtamento debet quar-
ta. hoc eſt de toto relicto fratrib⁹ et ſue ec-
cleſie: vt ſatis innuit in predictis capitu-
lis. alioquin ſacerdos parochialis habe-
ret aliquid vltra quartã: quod tamẽ ha-
bere non debet: vt patet ex illa decretali
Dudum: ſup̃ius allegata. Si vero illud qđ
teſtator reliquit ſue eccleſie coniunctũ le-
gato fratrum eſt min⁹ quarta parte: pu-
ta quia ſacerdoti legata ſunt octo et fratri-
bus triginta: tunc curatus aget ad ſup-
plementum. vnde de trigintaocto habe-
bit quartam partem: ſcilicet nouem ſol-
dos cum dimidio. Predictis concordat
directoriũ iuris. addit quoq̃ q̃ ſi fratres
minores et p̃dicatores ſepelirent aliquem
qui non elegit apud eos ſepeliri: non de-
berent quartam. quia decretalis Dudũ
non artat. Si etiã teſtator qui apud fra-
tres elegit ſepulturam: leget aliquid ali-
cui fratri tanq̃ ſingulari perſone vt oret
pro eo: vel quia cõfeſſor eius: vel ratione
parentele: nõ debetur de hoc quarta. q̃a
non debet niſi de his que debentur ra-
tione ſepulture: vt dicũt predicti. extra de
ſepult. Cum liberum. Concordat Ho-
ſtienſis. Oppoſitum tamen huius tenet
Johãnes Andree ſup ſeptimũ decreta-
§.vij. lium. Quid de his qui in vna eccleſia
ſolent audire diuina et in alia recipere ſa-
cramenta: Reſpondeo q̃ portio canoni-
ca dabitur eccleſie in qua recipiunt ſacra-
menta. extra eodem cap.j. Quid ſi in-
firmus in vna parochia faciat ſe deferri
ad aliam: et ibi moriatur. Reſponſio ſm
Raymundum. prima eccleſia non p̃pter
hoc priuatur canonica portione. ar. extra
eodem. De his. Quid ſi proprius ſa- §.viij.
cerdos corpus ei⁹ qui alibi ſe ſepeliri ele-
gerat violenter rapuerit. Reſponſio ſm
Hoſtien. Amittit ius qđ in eius mortua-
rio habet et oſſa reſtituet. extra eodem ti.
Cum liberum. Idem ſi aliquis conuen-
tus totus vel maior pars eius hoc feceri-
rit. ſecus ſi minor pars vel ſolus p̃latus
hoc feciſſet. Ponuntur autem plures alij
caſus in tractatu ſupradicto. qui Johan-
ni andree ceteriſq̃ doctoribus Bononi-
enſibus attribuitur in quibus non de-
betur aliqua portio ab ipſis fratribus.
Primus eſt quando is qui apud eos ele-
git ſepeliri decidit ab inteſtato. ſeu quã-
do ab eius amicis aliqua ipſis fratribus De ca-
dantur. hoc patet quia non debetur niſi nonica
de funeralibus et de relictis in teſtamen- portiõe
to. vt patet ex decretali. Dudum. Item danda
non debetur quando relinquens aliquid incert.
fratribus: alibi ſepelitur vt patet ex eadem
decretali que non loquitur niſi de illis
qui apud eos ſepeliuntur. Item quan-
do aliquid relinquitur ad incertos vſus
probatur per argumentum a contrario
ſenſu quia decretalis determinat huiuſ-
modi portionem debere de relictis ad cer-
tos vſus. Oppoſitum tamen huius vi-
detur tenere Johannes andree ſuper ſe-
ptimum decretalium. quapropter cum
in dubijs via tutior ſit eligenda tutius eſ-
ſet de omnibus in teſtamẽto relictis per
eos qui apud fratres ſepeliuntur dare
quartam portionem niſi oppoſitum ha-
beant ex priuilegijs. Pro cuius eui-
dentia ſciendum q̃ Benedictus vndeci-
mus conceſſit in conſtitutione que inci-
pit. Inter cunctas. et quidam eius prede-
ceſſores q̃ non daretur a fratribus mi-
noribus portio canonica de relictis in vl-
tima voluntate: niſi de illis qui cum fu-
nere portantur. licet autem hec conſtitu-
tio fuerit per Clementem quintum reuo-
cata. tamen quo ad hoc manet in vigore

ſuo per priuilegium Pauli pape.moder-
ni qui ex certa ſcientia Anno domini mil
leſimoquadringenteſimoſexageſimoqn-
to cõfirmauit omnia priuilegia per quoſ
cunqꝫ rhomanos pontifices ipis fratri-
bus ſub quacunqꝫ forma verborum con
ceſſa:non obſtantibus conſtitutionibus
apoſtolicis ceteriſqꝫ contrarijs quibuſcũ
qꝫ. Volebat autem Benedictus de his
qui cum funere portantur dari medieta-
tem. Clemens autem tm̃ ponit quartaꝫ
partem. Notabat quoqꝫ idem Benedi-
ctus quattuor caſus de iure ꝛ quinqꝫ de
conſuetudine a quibus fratres non pote
rant abſoluere. Clemens autem tm̃ lo-
quitur de caſibus epiſcopis de iure reſer
.ix. uatis vt patuit ex precedentibus. Po-
ne ꝙ aliquis elegit ſepulturam apud ali-
quam religionem: poſtea intrat in ipſam
ꝛ decedit.nunquid locus religionis tene-
bitur eccleſie illius in canonicam portio-
nẽ: Reſpõſio ſm Raymundũ. ꝙ ſi trãſit
in infirmitate de qua moritur: tenetur.ex
tra eodem.De his.ſecus ſi tranſit in ſani
§.x. tate aut etiam in infirmitate de qua non
moritur. Quid de leproſis qui domũ
intrant leproſoꝝ:nũquid presbyter paro
chialis petere poteſt canonicam portionẽ
Rñdet Rodoneñ.ꝙ non poteſt de iure.
quia perinde eſt acſi tranſierint ſani ad
religionẽ:niſi forte morerent̃ ex violentia
lepre.In hoc tamẽ tenẽda eſt ꝯſuetudo.
Notãdũ ꝙ ſi aliqs hñs duo domicilia in
quibus equaliter moratur.eligat alibi ſe
peliri:eccleſie domiciliorum diuident in-
ter ſe canonicam portionem. libro.vj.eo-
dem titulo. Cum quis. Prohibentur in
cimiterio ſepeliri pagani ꝛ iudei. de con-
ſecratione diſt.j.Eccleſiam. Item excõ-
municati.libro ſexto de priuile.epiſcopo
rum.Item qui ex deſperatione vel ira ſe
interficiunt.xxvj.q v. Placuit. Reconci-
liati ſunt ſepeliendi ꝛ illi in quibus ſigna
penitentie apparent ad qđ probandum
ſufficit vnus teſtis.xxvj.q.vj. Qui rece-
dunt. Excipiuntur illi qui in torneamen-
tis congrediendo letale vulnus accipiũt
qui carere debẽt eccleſiaſtica ſepultura:licꝫ
eis pnia nõ neget̃ ꝛ hꝰ vt alij territi a tali-
bus abſtineãt. Dicũt̃ aũt torneamẽta nũ
dine i quibꝰ milites ꝯuenire ſolẽt cauſa lu
di ſicut ad nũdinas.ꝛ temere ꝯgrediunt̃
ad oſtentationẽ viriũ ſuaꝝ atqꝫ audacie:
que ꝓhibentur.quia inde mortes homi-
num et ꝑicula animaꝝ ſepe proueniunt.
extra de torneamentis.ca.j. De hoc dicit
Thomas i ſcđa ſcđe.q.xl.ꝙ exercitia ho
minũ ad res bellicas non ſunt vniuerſa-
liter ꝓhibita:ſed inordinata ꝛ periculoſa
ex quibꝰ occaſiones ꝛ depꝛdationes ꝓue-
niunt. Apud aũt antiquos exercitatiões
ad bella ſine huiuſmodi ꝑiculis erant:vt
dicit Hieronymꝰ. Milites autẽ qui ad
torneamenta accedunt animo pugnandi
ſi ibi aliqui occidant̃: licꝫ ipſi nec occidãt
nec mutilent:non debent ad ordines ꝓ-
moueri.quia ad rem prohibitam acceſſe
runt.poteſt tamẽ cũ eis Epiſcopꝰ diſpẽ-
ſare: vt dicunt Raymun.et Rodoñ. de
quo vide in Aſtexano li.j.ibi etiam agi-
tur de his qui bellis interſunt.De inter-
dictis:vſurarijs:et raptoribus dictuꝫ eſt
prius. Utrũ illi qui excõmunicatꝰ eſt §.xj.
pro manifeſto exceſſu:et in mortis arti-
culo per pſbyterum ſuuꝫ abſoluit̃:debe-
at cimiterium denegari et alia eccleſiaſti-
ca ſuffragia: Reſponſio ꝙ non.vt habe-
tur expꝛſſe extra de ſepulturis. Parochi-
ano.Conſuetudo tamen eſt in multiſ di-
oceſibus ꝙ tales in cimiterio non ſepeli-
antur:niſi primo habita licentia dioceſa
ni.quia per hoc ad ſatiſfactioneꝫ facilius
compelli poſſunt heredes. Cui cõmuni-
camus viuo: cõmunicare debemꝰ et de-
functo.extra c.Ex parte.niſi euidẽter ap-
pareat quare non ſit ei cõmunicandum:
vt cum euidens eſt aliquẽ in mortali pec
cato deceſſiſſe. puta cum quis ſuſpendit
ſe vel ꝑcipitat.xiij.q.ij. Pro obeuntibus.
in textu ꝛ in glo. Quid de his qui in §.xij
patibulo ſuſpẽdunt̃: Reſponſio.ſi peni-
tuerint: nec cõmunio nec ſepltura eſt eis
denegãda.xiij.q.ij.Queſitum. Uerũta-
men ad deponenduꝫ eos de patibulo li-
centia iudicis ſecularis requirit̃: ne iuſti-
cia cõtẽni videat̃.ff.de cadaueribꝰ puni-
torũ.li.j.et.ij.qui licẽtiam negare nõ de-
bet:vt ibi ponit̃. Utrũ mulier defun- §.xiij.
cta pregnãs debeat ſepeliri: Reſponſio
ſm Hoſtien. Si certum eſt ꝙ partꝰ mor

tuus ſit:tūc mulier cum partu ſepelietur. Si autē certū eſt ꝙ partus viuit:vel dubitatur de hoc:tunc ipſa mortua:eſt cito baculus in ore femine ponēdus:debetꝗ ſcindi. etſi partus viuit debet baptizari. ſi ꝓ mortuus eſt:extra cimiteriū ſepeliri Corpora paganoꝝ vel excōmunicatorū ſi ſint in eccleſia vl' cimiterio ſepulta:ſunt eijcīēda:ſi diſcerni poſſunt.aīas nō. extra de ſepul. Sacris. Nec licet ibi celebrare. de conſe. diſt. j. Eccleſiam. Suntꝗ eccleſia et cimiterium reconciliāda.extra de cōſecra.eccleſie. Conſuluiſti. Quid ſi dubitef de cadauere vtruȝ fuerit chriſtiani:
§.xiiij
pagani:vl' excōmunicati? Reſpō.io. Videtur in meliorem partem interpretandū. niſi aliqua ꝓbabilitas eſſet de oppoſito. Corpora defunctorū ſi non poſſunt deferri ad locum vbi elegerunt ſepulturaȝ: ſunt in alio loco ad tempus ſepelienda:⁊ poſt incinerationē transferenda. Oppoſitum aūt facientes: ipſa exenterādo aut membratim concidendo pro ipſis transferendis:ſunt excōmunicati:et non niſi a papa poſſunt abſolui:vt habetur i quadam extrauaganti Bonifacij octaui:cuius ꝑncipium Deteſtāde. Circa predicta Notandū ꝙ legatū eſt in vltima volūtate aliquaȝ rem alicui dimittere. Legatum ꝓ dicit quod in vltima voluntate alicui dimittit.

q.iiij.
§.j.
De oratōibus animarum defunctoꝝ Sciendū ſm Richardū ꝙ anime defūctorum in charitate ſiue ſint in purgatorio:ſiue in paradiſo orant pro nobis. Si eñ exiſtentes in charitate nō confirmati ante mortē pro nobis orabant:probabilius eſt ꝙ pro nobis orēt in charitate cōfirmati. Exaudiunt autē ſemper exiſtentes in patria pro nobis orando quia nō orant niſi quod agnoſcunt deū velle.nec tamē fruſtra orant.quia vident deū hoc velle facere ad preces eoꝝ. Cognoſcunt quoꝗ ſupplicationes quas eis porrigimus in verbo dei quod ſemper vident. Exiſtentes autē in purgatorio: eorū que hic agimus triplici modo habent noticiam: vt dicit Auguſtin⁹ in libro de cura pro mortuis agenda.ſcȝ reuelatione eorum qui hinc ad eos moriendo pergūt. ſeu per angelos bonos.aut diuina reuelatione. Proſuntꝗ nobis oratiōes ipſorum:niſi ſit impedimētū ex parte noſtra. Nec obſtat ꝙ ſunt in pena.quia tunc orationes noſtre qui in pena ſum⁹ non prodeſſent. Orant etiam pro ſe ſupplicando diuine miſericordie vt ſm ſuum beneplacitum miſereaf eorum:quod valet ad pene eorum mitigationem et abbreuiationem. Adiuuantur quoꝗ precibus beatorum qui omnibus eccleſie mēbris adiutorio ſuo indigentibꝫ ſubueniūt. Hec Richardus.

Circa diſtinctionē q̄dragesimāſextā queritur Utrum deus poſſit ꝑtermittere opera iuſticie? Ad hoc dic̄ Thomas ꝙ lȝ deus non poſſit facere cōtra iuſticiam: eum qui non meruit puniendo: poſſet tamen facere preter iuſticiam minus puniēdo: vel penam totaliter remittēdo. Poſſet quoꝗ hic diſtingui de potētia abſoluta vel ordinata. de quo .xliij. di.j. In deo quoꝗ eſt miſericordia que eſt promptitudo voluntat̄ ad ſubueniendū miſeris:ſecluſa tamen paſſione triſticie de miſeria alicuius. Maxime autē deo attribuitur miſericordia. Unde in pſal.non tm̄ dicitur miſericors:ſed multum miſericors. Et eccleſia canit. Deus cui proprium eſt miſereri ⁊c̄. quia vt dictum eſt premiat vltra cond'gnum:et punit citra condignuȝ. Ut eñ ait Pſalmiſta: non continet in ira ſua miſericordias ſuas. Effectumꝗ iuſticie qui eſt punitio ordinat ad effectū miſericordie qui eſt ſaluatio. Unde perpetua dānatio reproborum redundat in gloriam beatorum. et erit aliqua materia perpetue laudis condecentie diuine bonitatis in electis. di.xlvj

Diſti. lxvij. q.j.
In diſtinctione.xlvij.agit mgr̄ de vniuerſali iudicio. Ubi ſciēdū ꝙ lȝ i

De iu-dicio ex-tremo

morte quilibet aſcribat᷑ regno vel carce-
ri: congruum tamen eſt in fine mundi ꝙ
tota multitudo etiam ſimul aſcribat᷑. In
q̄ manifeſte non tm̄ anime ſed etiam cor-
pora totum p̄mium vel ſupplicium reci-
pient. Erit autem tunc diſceptatio ⁊ ſen
tentie prolatio vocalis: vt videt᷑ innuere
euangelium conſcientieq; ſingulorū erunt
omnibus patentes. Que em̄ non repu-
gnant formaliter ⁊ poſſunt ſucceſſiue re-
cipi in aliquo: per potentiā diuinam poſ
ſunt ſimul recipi in eodē. et ſic intellectio-
nes diſtincte meritoꝝ ſingulorū poſſunt
ſimul eſſe in vno intellectu. Approba-
bunt ꝟo omnes electi iudicis ſententiam
Unde dicit᷑ in Apocal. Audiui vocē tu
barum multaꝝ in celo dicentiū Alleluia
laus et gloria deo noſtro: quia vera ⁊ iu
ſta iudicia eius ſunt. Loc⁹ aūt iudicij erit
vallis ioſaphat: iuxta Joelis teſtimoni-
um: iniquis ibidem et circūquaq; exiſten
tibus. Boni ꝟo (vt ait Apoſtolus) rapi
entur ſimꝉ in nubibus obuiam chriſto in
aera. Faciem quoq; iudicis p̄cedet ignis
mundi purgatiuus: vt ait Pſalmiſta. qui
forte vt dicit Sco. non erit niſi in deter-
minata pte terre: et ſuper terram ſucceſſi
ue mouebit᷑: et tantum aſcendet quantū
aſcenderūt aque diluuij: ſm Auguſt. vt
habetur in littera. Precedet autē ignis il
le iudicium: vt dicit Richard. q̄tum ad
ſuum initium: concomitabit᷑ q̄tum ad
ſuum ꝓgreſſum: ſequet᷑ ꝟo q̄tum ad ſue
operatiōis complementū. Et incipiet (vt
quidam dicunt) purgare in ſuꝑiori par-
te a qua chriſtus incipiet venire ad locū
iudicij. et tunc motus celi ceſſabit: ⁊ reſur
gent illi qui tunc inuenient᷑ mortui. et illi
q̄ tunc inuenient᷑ viuentes valde cito mo
rientur: et quaſi ſtatim poſt p̄dict⁹ ignis
deſcēdet ⁊ purgabit illud quod inueniet
purgādū in electis. Quo facto: ſtatim re
ſurgent. et tūc illi et alij electi qui parum
reſurgent ante eos rapient᷑ ſimul obuiā
chriſto in aera. Et hec omnia fient ante-
q̄ chriſtus ꝑueniat ad locum iudicij. Et
ſic patet ꝙ chriſtus veniet ad locū iudi-
cij ſucceſſiue: ſicut ſucceſſiue in celos aſcē-
dit. iuxta illud Actuū. j. Sic veniet ⁊c.
Cruciabunt᷑ aūt impij illo igne durante
iudicio: ipſoq; completo: cum parte illi-
us ignis impuriori et ſordibus mundi
p̄cipitabunt᷑ in infernū. Purior aūt pars
illius ignis in preiacentē materiam reſol
uetur. Hec Richar.

Q Uia agitur hic de q.ij.
iudicio: videnda ſunt aliq̄ bre §.j.
uiter de iudicib⁊ ⁊ aduocatis.
Et primo ſciēdum ſm Raymun. ⁊ Ho-
ſtien. ꝙ non licet iudici vendere iuſtū iu-
dicium. xj. q. iij. Non licet. Qui aūt acci-
pit pecuniā vt iudicet: vel vt nō male ſed
bene iudicet: tenet᷑ reſtituere ei qui dedit.
Si ꝟo ei data fuerit vt male iudicet ſeu
ad ipſum corrumpendū ne iuſticiā debi-
tam faciat: non debet reſtituere ei qui de
dit: quia turpiter dedit: ſed ei in cui⁹ in-
iuriam accepit: vel pauperibus. Idē etiā
dicendum ſi iudex accepit pecuniā vt nō
iudicaret cum deberet iudicare. j. q. j. cir-
ca finem Imꝑator. et ca. ſequentib⁊. De
ſponte autē oblatis credit Raymū ꝙ nō
debeant a partib⁊ illa recipe ꝓpter ſuſpi-
cionem vitandā: niſi cōſideratis circūſtā-
tijs ſuprapoſitis circa mūera: agēdo de
ſimonia. Quomō aūt teneant᷑ iudices a
ſede aplica delegati ad reſtitutiōeꝫ: habet᷑
extra de reſcriptis. Statutum. §. Inſuꝑ
li. vj. Iudex qui ſciēter iniuſte iudicauit
timore: cupiditate: odio: amore: vel alia
quacunq; cauſa: tenet᷑ leſo ſatiſfacere: niſi
poſſit inducere illum pro quo tulit ſentē-
tiam ad plenariā reſtitutionem: vt dicit
Raymun. Iudex ꝟo eccleſiaſticus q̄ con
tra iuſticiā et contra cōſcientiam in gra-
uamen partis alteri⁹ in iudicio quicquid
facit per gratiam vel per ſordes: ſeu pre-
ce vel precio: ſuſpenſus eſt per annum ab
executione officij: et debet cōdemnari ad
eſtimatiōem litis parti quā leſerat. Et ſi
ſuſpenſione durante ingeſſerit ſe diuinis
officijs: fit irregularis. nec niſi per papam
poterit liberari. extra de ſenten. et re iud.
Cū eterni. libro ſexto. Quid ſi iudex
nullo modo ſententiā ferre voluit: et ideo
pauper aliquis vel alius ius ſuum amiſi-
t? Reſponſio ſm Raymun. ⁊ Hoſtien.
tenet᷑ leſo ad eſtimationem litis. xxiij. q. ij.
Domin⁹. Utrum iudici liceat iudicat

re ꝓpter pꝛ̄bata contra veritatem quā ipſe
nouit? Ad hoc dicunt quidā ꝙ ſi iudex
in tali caſu non poteſt inuenire occaſiōē
liberādi innocētē: debet eum ad ſupiorē
remittere iudicandū. Si aūt nec hoc po-
teſt: non peccat ſm allegata ferēs ſenten
tiam quia ipſe non occidit eum: ſed illi q̄
aſſerunt eum nocentē. Huꝰ opinionis
ſunt Tho. et Rich. Rodo. ṽo credit ꝙ
iudex eum quē nouit inocentē nullo mo
do debet ad moꝛtem vel mutilationē cō
demnare: etiāſi ſupioꝛ ei pcipiat. etſi hoc
faciat moꝛtaliter peccat. et potius debet
oīa mala ſuſtinere q̄ꝫ hoc facere. Et di-
cunt aliqui ꝙ preſtari debet corā cōmu-
nitate ſe non habere cōſcientiā cōdēnan-
di ipm: quia ſcit eum innocentem. et hoc
ne cōmunitas ſcandalizet̄. Sed ſi nō ha
bet ſupioꝛē: cū nulli ſubſit niſi deo: mul-
to minus debet contra certam ſcientiam
cōdemnare innocentē pꝛo quocūqꝫ teſti-
monio. pꝛopterea dicit. l. Preſente. ff. de
penis. Sāctius eſt nocentē impunitū re-
linquere q̄ꝫ innocētē damnare. Quid
de miniſtris ſententias exequentibꝫ con-
tra inocētes? Dicit Ray. ꝙ ſi miniſter ſci
at ꝙ cōdemnatꝰ eſt innocens: non debet
exequi mandatum iudicis. ſecus ſi dubi
tat: tunc eñ excuſat̄ obediendo. xxiij. q. j.
Quid culpat̄. Notandū ꝙ ſi aliq̄s ex le-
uibus indicijs de bonitate alicuius inci-
pit dubitare: talis ſuſpicio eſt pctm̄ veni
ale. Cum aūt quis ex leuibus indicijs ꝓ
certo maliciā alterius eſtimat: ſi ſit de ali
quo graui: eſt peccatū moꝛtale: cum non
ſit ſine contemptu ꝓximi ſm Thomā in
ſumma. et eſt iudiciū temerariū. De quo
dicit dñs in euangelio. Nolite ante tem-
pus iudicare. Temerariū etiam eſt iudi-
care de futuro euentu alicuiꝰ. Unde di-
cit ibi glo. Neſcimus qualis futurus eſt
eſt qui nunc apparet malus: de cuiꝰ coꝛ-
rectione deſperare temerarium eſt.

Aduocatus qui ſcienter defendit cau
ſam iniuſtā grauiter peccat: vt dic̄ Tho.
ij. ij. q. lxxj. q2 illicitū eſt coopari alicui ad ma
lum faciendū ſiue conſulendo ſiue alias.
Si aūt ignoꝛanter iniuſtā cauſam defen
dit: excuſat̄ eo mō quo ignoꝛātia excuſa-
re poteſt. Si ṽo in pncipio credidit cau-
ſam iuſtam eſſe ⁊ in pceſſu appareat iniu
ſta: non debet ꝓpter hoc eam pdere: ſecre
ta ſue cauſe alteri pti reuelādo. ſed debet
eam deſerere: vel eum cuius cauſam agit
ad cedendū inducere: ſeu ad cōponendū
ſine dāno aduerſarij. Hec Tho. In cau
ſa aūt q̄ꝫ diu dubia eſt: bene poteſt aduo
catus patrocinari ſm Rod. Debitꝰ mo-
dus aduocandi ſm Ray. eſt vt nō pdu-
cat falſa inſtrumenta: neqꝫ teſtes falſos:
neqꝫ querat in grauamē ptis alterius di
lationes nō neceſſarias. Si aūt per cauil
lationē ſuam abſtulit aduerſario ſuo bo-
nam cauſam vel eum grauauit indebite:
tenet̄ ſatiſfacere. Tenet̄ etiā his q̄bus pꝛ̄-
ſtitit auxiliū ſi ꝓpter ſuam infidelitatem
vel negligentiā cauſam iuſtā amiſerūt. et
hoc quando iactabat ſe ſcientē ⁊ nō erat:
vt dicit Rod. Aduocato defendenti iu-
ſtam cauſam licitū eſt occultare ea q̄bus
impediri poſſet pceſſus eius. nō aūt licet
ei vti aliqua falſitate ſm Tho. Aduoca
tus ſm Ray. poteſt petere moderatū ſa-
lariū: ſiue ab initio faciendo pactum: ſiue
poſt. q̄ꝫ finita eſt cauſa: ſm quantitatē cau
ſe ⁊ laboꝛē aduocationis: ſcientiā ⁊ hone
ſtatē aduocantis: et cōſuetudinē regiōis.
iij. q. vij. Tria. §. Apud vrbem. Si autē
ſalariū extoꝛſit plus q̄ꝫ debuit: reſtituere
tenet̄. Si tñ ſine fraude ⁊ dolo ſpōte ob-
lata recipiat: non tenet̄ ad reſtitutionem.
Aduocatꝰ ſm Tho. tenet̄ cauſe paupis
patrocinari qñ nō apparet qualiter poſ-
ſit ei ſubueniri in pꝛomptu. Et idē dicen
dum de alijs neceſſitatibꝫ. ſicut ſententia
nō debet eſſe venalis: ſic nec teſtimoniū:
vt dicit Auguſtinꝰ. Nō licet ſacerdotibꝫ
ferre teſtimoniū in cauſa ſanguis: vt pa-
tet ex his que dicta ſunt de homicidio.

Notandū ſm Tho. ij. ij. q. lxx. ꝙ ſi quera-
tur teſtimonium pꝛo liberatōe hominis
a quacūqꝫ pena vel damno iniuſto: tenet̄
homo ad teſtificandū. etſi teſtimoniū nō
requirat̄: tenet̄ facere quod in ſe eſt vt ve
ritatē denunciet alicui qui ad hoc pdeſſe
poſſit. iuxta illud pſal. Eripite pauperē ⁊
egenū de m. p. li. Si ṽo querit̄ teſtimo-
nium ſup his que ptinent ad damnatio
nem alicuiꝰ: nō tenet̄ homo ferre teſtimo
nium niſi cū a ſuperioꝛi cui obedire tenet̄

in his que ad iuſticiã ptinent compellit. Nec tenet ferre teſtimoniū in occultis ſed in manifeſtis: et in his in quibus infamia pceſſit. Accuſatores dicunt large non ſolum qui accuſant alium de crimie ad penam canonicā vel legalem: ſed etiam qui denunciant crimē alicuius ad penitentiam pagendam. Et vtriq; debēt pcedere ex charitate: vt. ſ. accuſati corrigant et ceteri terreantur. Siue eīn plectendo: ſiue ignoſcēdo: hoc ſolum bene agitur vt vita hominū corrigat. vt dicit Aug⁹. Et caueant vtriq; ſibi ne publicent crimē niſi pbationes paratas habeāt. Eſt etiam pmittenda admonitio charitatiua. de q̄ dictum eſt ſupra. Hec Raymun. Actio autem dicit ius pſequendi in iudicio qđ ſibi debet. Acta vero dicunt publice ſcripture negociorū que gerunt ordinem cōtinentes.

Diſt. xlviij. §. j.

Circa diſtinctionem. xlviij. in qua Magiſter determiat de his q̄ pertinent ad pſonam iudicis Sciendū: q̄ chriſtus in forma humana iudicabit nō pncipalit ſed ſubautoritatiue. Iudicare eīn pncipaliter competit chriſto in q̄tuz deus. Videbit aūt chriſt⁹ in aſſumpta humanitate tam a bonis q̄ a malis: vt patet in euangelio: vbi dicit q̄ videbit cum poteſtate magna ⁊ maieſtate. q̄ viſio erit terribilis reprobis ⁊ delectabilis electis. Boni vero vltra hoc gloriā anime ac ipſam diuinitatem oculo mentali clare videbūt in q̄ ſumme delectabunt. Precedēt q̄z aliqua ſigna iudicium: vt teſtat euāgelium Erūt ſigna ⁊c̄. De illis vo ſignis que dicit Hiero. ſe repperiſſe in libris annalibus hebreoꝝ eſt incertum: cum ibi ſint q̄dam que parum habent veriſimilitudinis: vt dicit Richar. Erunt aūt reprobi in terra ad ſiniſtrā iudicis. Electi vo i aere ad dexteram. iuxta illud ad Theſ. Rapiemur obuiam chriſto in aera. Per hoc q̄ dicit obuiam chriſto: deſignat q̄ hoc erit ante iudiciū. et non tm̄ poſt quando cum iudice ibunt in celos. Vn̄ tn̄ pfecti eminentius ⁊ magis ꝓpe iudicē erūt. Completo aūt iudicio non erit actio ⁊ paſſio elementorū ad inuicem: nec generatio in his inferioribus cu⁹ non erit cauſa totalis ceſſatio motus celi. quia ad pces Ioſue ſol et luna ſteterunt. etſi alia corpora celeſtia non ſteriſſent: totus ordo corpoꝝ celeſtiū fuiſſet immutatus. Nec ꝓpter hoc omiſit Ioſue pugnare. nec ceſſauerunt oēs actiones naturales per totū mundū. Alia igit ratio huius aſſignat. quia cauſa pma ſine qua nulla creatura poteſt in ſuā actionem: non coopabit cauſis ſecūdis ad huiuſmodi opationes. Tunc autē augebit lux corporū celeſtiuz: iuxta illđ Eſa. Erit lux lune ſicut lux ſolis: vt electi deum in ſe cōtemplantes: ipm etiam cōtemplent in ſuis effectibus ⁊ ſpūalibus et corpalibus. et in corporibus delectabit oculus corporalis. Tunc etiam erit bonitas in creaturis quā reqrit optim⁹ vniuerſi ordo per compationem ad iuſticie: ſapientie: et miſericordie diuie manifeſtationē. Eadem aūt crux numero in qua crucifix⁹ eſt dominus portabit ad iudicium miniſterio angelorum: vt reprobis ſit maior confuſio: ⁊ electis expreſſior materia aſſurgendi in laudem chriſti. nec eſt incōueniēs ſi per diuinam potentiā in ppetuum cōſeruetur: vt dicit Richar.

Diſti. xlix. q. j. §. j.

In diſtinctione. xlix. agit magiſter de retributione iuſtoruz. Vbi ſciendum q̄ duplex eſt beatitudo. ſ. increata que eſt obiectū beatificum. ſ. ipe deus. et beatitudo creata que conſiſtit in cōiunctione nature intellectualis ad obiectum btificū p actum intellectus ⁊ voluntatis Vnde retributio iuſtoꝝ cōſiſtit maxime in viſione clara diuine eſſentie q̄tum ad intellectum: et fruitione ſeu dilectione cōſequente talē viſionē q̄tum ad volūtatē per quam aīa totaliter q̄etat in obiecto btifico. iuxta illud pſal. Saciabor cū apparuerit gloria tua. An aūt cōſiſtat btitudo pncipalius in actu intellectus vel volūtatis: ſunt opiniones varie. Scđm autē Richar. et Sco. principaliter cōſiſtit in actu voluntatis que eſt regina in regno aīe imparans

intellectui ⁊ alijs potentijs: cui ſubſeruit
intellectus ſicut lumis portitor dño ſuo.
Secũra ꝗ3 eſt anĩa de ꝑpetuitate cõiun/
ctionis ſue ad ad obiectũ btificum. Erit
aũt maior btitudo poſt reſurrectionẽ ꝗ̃
ante. q: vt dicit Aug. ſup Geñ. Anime a
corpore ſepate ineſt ꝗdam naturalis ap/
petitus corpis admiſtrãdi quo retardaṫ
quodãmodo ne tota intentione in deum
tendat. Erũt etiã in corpe glorioſo q̃tu/
or dotes. ſ. impaſſibilitas: claritas: ſubti/
litas: et agilitas. De ꝗbus dicit Aplꝰs
in epiſtola ad Coꝝ. Seminaṫ in corru/
ptione: ſurget in incorruptione. ſ. ꝗ̃tum
ad impaſſibilatem. Seminaṫ in ignobi/
litate: ſurget in gloria. ſ. ꝗ̃tum ad clarita
tem. Seminaṫ in ifirmitate: ſurget ĩ vir/
tute. ſ. ꝗ̃tum ad ſubtilitatẽ ꝑ quam pote
rit eſſe cum corpe non glorioſo. Effectus
ſiꝗdem dimenſionis eſt loci repletio. po/
teſt aũt eſſe cauſa ſine ſuo effectu ſicut ca/
lor ſine calefactiõe. Semiaṫ corpus ani/
male: ſurget ſpũale ꝗ̃tuz. ſ. ad agilitatẽ.

Diſt. l. **N** diſtincti/
one. l. magiſter agit de retri/
butione iniquoꝝ. Ubi ſcien/
De pe/ dum ꝙ tãta erit reproboꝝ miſeria vt ad
nis im/ ipſam euadẽdã vellent nõ eſſe: iuxta illõ
pioꝝ. Apoc. In dieb9 illis q̃rent hoies mor/
tem ⁊ non inuenient: deſiderabunt mori
et fugiet mors ab ipſ. Affligenṫ aũt ma
xime de amiſſione glorie: quam lʒ nõ vi/
deant: cum nõ videant diuinã eſſentiam
nec brõs ipſa fruentes: de ipſa tñ habẽt
noticiam. Nullũ eñ vident damnatũ ꝗ
tenuerit fidem ⁊ bonos mores. Uñ co/
giṫ intellectus coꝝ aſſentire ꝙ vera eſt ſa
cra ſcriptura: ⁊ ꝙ beati habent bona que
eis in ſacra ſcptura ꝓmittunṫ. Et ꝗ̃uis
ex multiplicatione damnatoꝝ augeaṫ pe
na coꝝ: tamẽ intantũ excreſcit in eis inui
dia et odium ꝙ plus eligerent magꝫ tor/
queri cum multꝫ: ꝗ̃ minus cum paucis.
Unde vellent oẽs eſſe damnatos: iuxta
illud Eſa. Tu vulneratꝰ es ſicut ⁊ nos.
Quia tñ ſciunt ꝙ non omẽs damnabun
tur: plus vellent illos ad quos naturali/
ter afficiunṫ dãnatiõe euadere ꝗ̃ alios.

et ideo ille diues damnatus de quo ha/
betur in euangelio: cupiebat fratres ſu/
os damnationẽ euadere. Econtra autẽ
beati in diuina eſſentia in q̃ vident quic/
quid videre volunt: vidẽt penã dãnato/
rum que nec a deo nec beatis eſt ſimpli/
citer volita: vt dicit Sco. ſed ſm quid. ſ.
ꝓpter iuſticiã: inq̃tum. ſ. natura exiſtens
ſub culpa ordinaṫ per penam. quia deus
cui ꝓprium eſt miſereri nec letaṫ in perdi/
tione morientiũ. Unde quaſi dolendo ꝑ
Eſa. dicit: Heu conſolabor de hoſtibus
meis. Quia ꝟo appetitus cuiuſlibet bea
ti eſt cõformis diuine volũtati: ideo non
appetit aliquis actu elicito maiorẽ glori/
am ꝗ̃ habeat: ſed tñ ſm merita. Unde
Linus vult maius bonuz beate virgini
ꝗ̃ ſibi: cum ipſa magis meruerit. Quia
tamen quilibet poſt deum teneṫ plus ſe
diligere ꝗ̃ alium: ideo Linus ⁊ quicũꝗ
alius plus ⁊ intenſius vult ſibi beatitu/
dinem ꝗ̃ beate ꝟgini: et plꝰ de ſua gau/
det: ſicut ꝗlibet plus tenetur fugere in ſe
peccatum mortale ꝗ̃ in quocunꝗ alio.

Et lʒ denarius ſeu diuina eſſentia ſit
omnib9 cõmunis: nõ tñ beatitudo eſſen/
tialis. quia ipſam vnꝰ alio clarius intue/
bitur: corpusꝗ vnꝰ erit clarius alio: ſi/
cut ſtella differt a ſtella in claritate. Qđ
aũt dicit Auguſtinus ꝙ omniũ erit par
gaudium: intelligiṫ extenſiue tñ. quia ꝗ/
libet gaudebit de quolibet ⁊ de omnib9
de quibus alius gaudebit. quia quilibet
vult quod alius vult: non tamen pari af
fectu. Hec Scotꝰ. De multis dubijs
que circa beatitudinez queri poſſent: cau
ſa breuitatis ſupſedeo. Siꝗdem vtilius
eſt ad ipſam obtinendã laborare: ꝗ̃ va/
ria dubia circa ipſam curioſe diſcutere.
Quam nobis concedere dignetur domi
nus Jeſus qui ſuis fidelib9 ſuo precioſo
ſanguine ipſam acꝗſiuit. Amen.

Finit quartus ſniaꝝ Mgri Nico/
lai Dorbelli de obſeruantia Minoꝝ.

De terminis theologicis.

Declaratiões

quorundã terminorũ theologicaliũ ſm doctrinã illuminati doctoris hic incipiũt.

De diuinis nominibus.

Tnouiter ad facultatẽ theologicaʒ accedẽtes claram habeãt notiaã de nominibꝫ que de deo dicunt̃: idcirco pro eoruʒ faciliori declaratione hec ſunt tractanda. Primo enim tractabitur de diuinis nominibus. Scḋo de eorũ ſufficienti diuiſione. Tercio de eoꝝ ſignificatione. Quarto de ipſorũ terminoꝝ modo ſupponendi. Quinto de eoꝝ ſyllogizatione. Quantũ ad primũ eſt primo ſciendũ de diuiſione nominũ. ꝛ ideo notandũ eſt ꝙ diuinorũ nominum quedã ſunt ꝓpria ꝛ quedã tranſlatiua ſiue per ſimilitudinẽ dicta. exemplum primi vt deus trinitas. exemplũ ſcḋi vt lux candor: ꝛ ſimilia. Nominũ vero quedam dicunt̃ de deo ſub rõne ꝓpria accepta: ꝛ quedã dicunt̃ de deo ad creaturas ꝛ illoꝝ triplex reperitur differentia. nam quedã dicunt̃ ad creaturas de poſſibili: vt cauſatiuũ: gubernatiuũ ꝛ ſimilia. Quedam vero in ordine ad ipſam creaturam per aliqḋ opus: vt homo mortalis: que deo competũt per cõicationẽ idiomatuʒ. Quedã vero in ordine ad creaturas generaliter reſpectu actualitatis exiſtẽtie eorum vt ſunt deus: refugiũ creator: ꝛ ſimilia. Nominũ vero que de deo dicunt̃ ſub ꝓpria ratione: quadruplex reperitur differentia. Nã quedã ſunt eſſentialia: ꝛ quedã perſonalia: quedã notionalia. Eſſentialia ſunt vt trinitas deitas ꝛ ſimilia. Notionalia ſunt vt innaſcibilitas: paternitas ꝛ ſimilia. Perſonalia ſunt in duplici differentia: nam quedam eorum ſunt cõmunia aliqua ꝓpria. Cõmunia ſunt que de omnibus perſonis in plurali ꝛ de quolibet eorum in ſingulari dicuntur. vt perſona: ſuppoſitum: hypoſtaſis ꝛ ſimilia. Quedã vero ſunt que non dicuntur de omnibus perſonis ſed tantũ de duabus vt ſpirator: qḋ preciſe competit patri ꝛ filio in diuinis: quoniã ambo ſpirant ſpiritũſanctum. ꝛ iſte terminus ſpiritusſctũs procedens tm̃ competit ſpirituiſancto. Nota ꝙ hoc nomẽ ſpirator competit patri ꝛ filio nõ tamen vt duo principia: ſed vt vnum principium. quoniã pater ꝛ filius concurrunt ſimul ad proceſſioneʒ ſpiritusſancti non tamen vt duo principia ſʒ vt vnum. nec obſtat ꝙ ſint due perſone realiter diſtincte: ideo hec eſt catholica pater ꝛ filius ſunt ſpiratores ſpiritusſancti. ꝛ tamen hec heretica pater ꝛ filius ſunt ſpiratiões ſpiritusſancti. eo quia ſpirationes in numero plurali dicunt principia diſtincta in diuinis: qḋ eſt hereticum in diuinis. Nomina vero ꝑſonalia ſunt pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctus ſiue donum. Nomina vero eſſentialia ſunt in triplici differentia. Nam quedam ſunt per modum ſubſtantie vt deus eſſentia: ſubſtantia: ens: ꝛ ſimilia. Quedam per modum ꝙ̃titatis vt imenſus: eternus: ꝛ ſimilia. ꝛ ſic apparet ꝙ quattuordecim ſunt mẽbra predictorum nominum. nam tranſlatiua capiunt vnum mẽbrum. ea vero que dicuntur in ordine ad creaturas capiũt tria ꝛ ſic ſunt quattuor: ꝛ ille que competunt deo in ſe capiunt quattuor. ꝛ ſic ſunt octo illa ꝓ ꝙ eſſentialia capiũt tria. ꝛ ſic ſũt vndecim. Silr̃ perſonalia capiunt tria: ꝛ ſic ſunt quattuordecim. Sic ergo patet primũ puta general̃ diuiſio nominũ diuinoꝝ.

Quantũ ad ſcḋm de eorũ ſufficienti diuiſione eſt notandũ ꝙ notiones ſunt quinqꝫ ſcʒ. paternitas: innaſcibilitas: filiatio: cõmunis ſpiratio ꝛ ꝓceſſio. Due prime ſcʒ paternitas ꝛ innaſcibilitas ſunt patris non filij. tertia filij. quarta patris ꝛ filij. quinta eſt ſpiritusſancti. Unde notanduʒ ꝙ tres ſunt ꝓprietates ꝑſonales ꝓprie loquendo: paternitas: filiatio ꝛ proceſſio vel ſpiratio. quia perſonalis ꝓprietas dicitur que vni ſoli conuenit: imo eam ab omni alio diſtinguit ꝛ hoc realiter. Relationes ſunt quattuor,

De diuinoꝝ terminoꝝ ſignificatōne

Prima eſt patris ad filiū ſcʒ paternitas ſecūda eſt filij ad patrem ſcʒ filiatio. tertia eſt patris ⁊ filij ad ſpiritūſanctū ſcʒ cōmunis ſpiratio: quarta ſpūſſancti ad patrem ⁊ filiū ſcʒ ꝓceſſio. Unde nota ꝙ oīs relatio eſt notio: non autē ecōuerſo. Nam iſta notio innaſcibilitas que patri conuenit non dicitur ad aliquid eo ꝙ pater eſt a nullo: ideo iſta talis notio nō dicitur relatio. Scd̄o notandū eſt ꝙ notiones habent multa nomina. Dicuntur enim notiones eo quia ꝑſonas notificant. Dicūtur ſecūdo diſtinctiones: quia ꝑſonas diſtinguunt. Dicuntur etiam tertio relationes eo. quia perſone ad inuicē referuntur Dicuntur etiam quarto ꝓprietates eo qꝛ ſunt ꝓprie perſonis quibus inſunt. Unde nota ꝙ ꝓprietas: notio ⁊ relatio differunt quoniā ꝓprietas dicitur inquātum cōuenit vni ſoli. Notio autem dicitur inquātū eſt principiū cognoſcendi. Relatio aūt inquātum dicit habitudinem ad alterum. Quarum notionū ſic ſufficientia poteſt haberi. Nam omnis perſona diuina aut eſt deus: aut deus de deo. Et hoc dupliciter. quia vel naſcendo ⁊ ſic eſt naſcibilitas vel filiatio: aut ꝓcedendo: ⁊ ſic eſt ꝓceſſio vel ſpiratio paſſiua. Aut deꝰ a quo eſt deus: ⁊ hoc dupliciter: aut per generationem ⁊ ſic eſt paternitas. aut per ſpirationem: ⁊ ſic eſt ſpiratio actiua. His itaqȝ viſis ⁊ premiſſis notande ſunt alique regule notionū Quarū Prima talis eſt ꝙ nulla notio de alia predicatur affirmatiue. Hec enim eſt falſa: paternitas eſt filiatio. Scd̄a regl'a ē ꝙ q̄lʒ notio ē illa ꝑſōa cuiꝰ ē notio ſiue ꝑſona. nā hec eſt vera: pr̄ eſt paternitas: ⁊ ecōuerſo. ſil'r filiꝰ ē filiatio. Tertia regula eſt ꝙ quelibet notio eſt idem cum eſſentia diuina. hec eñ eſt vera: Paternitas eſt eſſentia diuina. ſimiliter filiatio eſt eſſentia diuina. ⁊ ſic de alijs Quarta regula eſt ꝙ omnes notiōes ſūt vna eſſentia. Quinta regula eſt ꝙ omēs notiones ſumpte abſtractiue predicant̄ de eſſentia. Unde bene dicitur eſſentia diuina eſt paternitas: ſed concretiue ſumpte non. nam non bene ſequitur eſſentia diuina non generat. ⁊ ſic de alijs. Sexta regula eſt ꝙ omnis notio iportat diuerſitatem. Septima regula eſt ꝙ non quicquid dicitur de notione dicitur de perſona: quia aliquid dicitur ſeu conuenit notioni quod non conuenit perſone. Notioni eni ꝯuenit ꝓprie diſtinguere ſed ꝑſone diſtinguūtur: ⁊ ſic patet de eorū ſufficientia ⁊ diſtinctione. Unde notandum eſt pro declaratione quinte regule ꝙ abſtracta iſtorum nominum ſcʒ paternitas filiatio ⁊ proceſſio ſunt duplicia: quedam enim ſunt cum quibus conueniunt in ꝑncipio ⁊ differunt in fine: vt de hoc nomine paternitas predicatur pater. de filiatione filius ⁊c̄. ⁊ de iſtis non intelligitur regula. Alia ſunt concreta iſtarum notionum ſcʒ verba eis correſpondētia vel eorū noīa verbalia. vt de h̄ noīe ꝓceſſio: ſpirari: ⁊ de iſtis r'la intelligit̄. Et h̄ de ſcd̄o

Q Uantū ad tertiū ſunt notande nouem regule: quarum prima eſt ꝙ omnia nomia tranſlatiua dicunt̄ equaliter ⁊ ſimpliciter de eſſentia ⁊ perſonis niſi ſumantur a proprietate. nam omnes tres ſunt vna lux ⁊ nō tres luces: ⁊ ſic de alijs. Secunda regula eſt ꝙ nomina dicta de deo in ordine ad creaturas generaliter ſiue de poſſibili ſiue de ineſſe quiditatiue creaturarum dicuntur aliqua et ſingula de eſſentia ⁊ perſonis. vt tres ſūt vnus deus: gubernator: dominus. creator ⁊ huiuſmodi. Tertia regula eſt ꝙ nomina dicta de deo in ordine ad creaturā per reſtaurationis exercitum: de vno ſolo ſuppoſito dicuntur. vt dicendo filius eſt homo. Quarta regula eſt ꝙ nomina numeralia non dicuntur de aliqua perſona per ſe ſed de omnibus ſimul et de eſſentia per ſe: vt tres perſone ſunt trinitas: ⁊ non perſona eſt trinitas. Quinta regula eſt ꝙ nomina notionalia minime de eſſentia diuina predicantur: vt generat ſpirat generatur ſpiratur. Sexta regula eſt ꝙ nomina perſonalia ꝓprie non predicātur de omnibus perſonis nec de ſe inuicem niſi de duabus ſcʒ innaſcibilitas ⁊ actiua ſpiratio. dicuntur tamen de diuina eſſentia licet tamen non verba eis correſpondentia. Septima regula eſt ꝙ nomina perſonalia que equaliter perſo-

nam reſpiciunt equaliter predicantur de perſonis pluraliter ⁊ nõ ſingulariter. licet bene de vnaquaqꝫ ſingulariter: vt pater ⁊ filius ſunt perſone nõ perſona: ⁊ ſimiliter quilibet eorum eſt perſona. Octaua regula eſt ꝙ nomina perſonalia que non omnes perſonas reſpiciunt predicantur bene de duabus ſimpliciter: ⁊ pro qualibet ipſarum ſingulariter ⁊ nullo modo pluraliter. vt pater ⁊ filius ſunt ſpirator ⁊ non ſpiratores. Nona regula eſt ꝙ nomina eſſentialia ſiue per modum ſubſtantie ſiue per modum quantitatis ſiue per modum qualitatis dicũtur tantũmodo de omnibus perſonis ſingulariter vt eſſentia vel ſubſtantia. vt pater ⁊ filius ſũt eſſentia vel deus. Exemplũ de quantitate: vt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt immenſus vel eternus. Exemplum de qualitate: vt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus ſunt bonus iuſtus vel fortis ⁊ ſimilia. ⁊ ſic patet ſcḋm ꝗliter noĩa ſignificãt.

Nunc autẽ

circa quartum eſt notandũ ſcꝫ de ipſoꝝ terminorũ ſuppoſitione pro cuius declaratione ponunt ſeptem regule: quarum prima talis eſt ꝙ nomina trãſlatiua indifferẽter ſupponũt pro eſſentia ⁊ pro perſonis. vt patet de iſto nomine lumen de quo habef in ſymbolo. lumen de lumine. conſtat ꝙ ibi nõ ſupponit pro eſſentia. Secũda regula eſt ꝙ nomina que dicuntur de deo in ordine ad creaturas cõnotantia poſſibilitatẽ actualitatẽ in creaturis: indifferenter ſupponunt pro eſſentia ⁊ perſonis: vt creare ⁊ his ſimilia. Tertia regula eſt ꝙ nomina que de deo dicuntur ſpecialiter in ordine ad creaturas per opus reſtaurationis ſupponunt pro filio dei: vt mortalis imortalis. Unde nota ꝙ hec regula cãtat ꝙ oĩa nomina dicta de deo per cõicationẽ idiomatũ ſupponũt ſolum ꝑ ſecũda pſona in trinitate ſcꝫ ꝑ filio: vt cum dicit mortalis ſanctus: crucifixus: flagellatus ⁊ his ſimilia. Quarta regula eſt ꝙ nomina numeralia ꝑ nulla perſona ſupponũt licꝫ qñqꝫ ꝑ pſonis vt ibi. ſcꝫ tres ſunt qui teſtimoniũ dant in celo: pater: verbũ ⁊ ſpũſſanctus. Quinta regula eſt ꝙ nomina notionalia ſemꝑ ſupponũt ꝑ perſonis ⁊ ſimiliter ꝑ perſona ⁊ non ꝑ eſſentia: maxime quãdo ſubijciũtur reſpectu verbi denotãtis diſtinctionẽ ad intra. Sexta regula ꝙ oĩa nomĩa eſſentialia ↄcretiue ſumpta indifferenter ſupponũt pro eſſentia ⁊ pſona: vt dicendo deus imenſus eternus ⁊c. Septima regula eſt ꝙ nomĩa eſſentialia abſtractiue ſumpta ſupponũt tñ pro eſſentia vt deitas ⁊c. ⁊ ſic patꝫ quartũ vicꝫ ꝑ quibꝫ terminis ſupponũt in diuinis.

Quantũ ad

quintũ ⁊ vltimũ de coꝝ ſyllogizatione ꝑmo pono aliquas regulas quarũ prima talis eſt ⁊ eſt comunis: ꝙ ad debite ſyllogizandum ex propoſitionibus vniuerſalibus requiritur ꝙ huiuſmodi propoſitiones vniuerſales ſint regulate per dici de omni qḋ eſt. vel de nullo qḋ non eſt: hoc eſt dictu ꝙ nihil ſumere ſub ſubiecto de quo nõ dicatur predicatum: ſi eſt affirmatiua mediãte termino relationis. ſcꝫ ly quid. Si autem eſt negatiua: ꝙ nihil ſumatur ſub ſubiecto a quo non remoueatur predicatum ⁊c. Unde notanter dixi ꝙ ſyllogiſmus in diuinis regulatur per dici de oĩ qḋ eſt. vel dici de nullo qḋ non eſt: quia licꝫ hoc teneatur in inferioribus ſiue in creaturis: non tamen in diuinis. nam nõ valet. Omnis eſſentia diuina eſt pater: filius eſt eſſentia diuina: ergo filius eſt pater. Premiſſe ſunt vere. quia regulantur per dici de omni: licet concluſio ſit heretica. Similiter nõ ſequitur: nulla eſſentia diuina eſt generans: pater eſt eſſentia diuina. ergo pater nõ eſt generans: ↄcluſio eſt heretica: ⁊ tamen ꝑmiſſe ſunt vere Sic ꝗ eſt ſyllogizãdũ in diuinis. ſ. oẽ qḋ eſt eſſentia diuiã eſt pr̃. filius eſt eſſentia diuina. ꝗ fili⁹ eſt pr̃. mõ argumentũ eſt regulatũ ⁊ tñ ↄcluſio eſt falſa: q: maior eſt falſa ⁊ minor vera. q: de filio dei verũ eſt dicere ꝙ ẽ eſſẽtia diuia: ⁊ tñ fili⁹ nõ eſt pr̃ Siĺr põt argui ꝺ ſpũſcõ. Siĺr nihil qḋ eſt eſſẽtia diuia ẽ generãs. pr̃ ẽ eſſẽtia diuia

ergo pater non eſt generans. Argumentum ē regulatum ꝛ maior eſt falſa. ergo ꝛ pclo ꝑ pſequēs. Pro q̄ notandū ꝙ magna eſt differentia inter iſtas ꝓpoſitiōes ſcꝫ ois eſſentia diuina eſt pater: ꝛ omne qđ eſt eſſentia diuina eſt pater: nam pīa exiſtente vera. ſcđa erit falſa. Prima enim ſignat ꝙ de quocūqꝫ dicitur iſte terminꝰ eſſentia eſt verificabilis iſte terminus: et hoc eſt verum. nam eſſentia diuina non eſt niſi vna deitas ꝛ vna eſſentia que eſt pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus. Secūda vo ſignat ꝙ de quacūqꝫ re verum eſt dicere hoc eſt eſſentia diuina: de ipa verum eſt dicere ꝙ eſt pater ꝛ hoc eſt falſū. Similr eſt differentia inter iſtas ꝓpoſitiones. ſcꝫ nulla eſſentia diuina generat: ꝛ nihil qđ eſt eſſentia diuina generat: nam pma exiſtente vera ſecunda eſt falſa. Prima enim ſignat ꝙ de quacūqꝫ eſſentia diuina dicatur: eſt verificabilis iſte terminus eſſentia diuina. dicendo ſi hoc eſt eſſentia diuina ſemper demonſtrando eſſentiam diuinam ꝙ ab ea remoueatur generare. patet ꝛ hoc eſt verum. nam eſſentia diuina nec generat nec generatur: nec ſpirat nec ſpiratur: quia actiones ſunt ſuppoſitorum ſimul ꝛ paſſiones ꝛ non eſſentie. Nam pater eſt generans: filius vero genitus: ꝛ ſpiritusſanctus a duobus ſpiratus. ſcꝫ a patre ꝛ filio. Secūda vero ſignat ꝙ de quacūqꝫ ſignat vel verificatur eſſentia diuina: ab ipa remoueatur generare: ꝛ hoc eſt falſum: nam licet habeat verum de filio ꝛ ſpiritusſancto: non tamen habet verum de patre in diuinis. Ex iſtis patꝫ ꝙ iſta forma arguendi non valet cōmuniter in diuinis. ſcꝫ omnis pſona in diuinis preter ſpiritūſanctū eſt ſpirans: filius eſt perſona in diuinis: ergo filius i diuinis preter ſpūſſctm̄ eſt ſpirās. ꝛ ideo argumētū nō valet eo: q: non regulat per dici de omni qđ eſt. Scđa regula eſt valde notāda ꝙ ſcꝫ ſyllogiſmi expoſitorij nō tenent in diuinis terminis. nec valent niſi tales ꝓpoſitiones ſingulares ſint reducibiles ad vniuerſales ſubiecto circūlocuto p ly quod eſt. Et ideo non ſequitur. hec eſſentia diuina eſt pater. Hec eſſentia diuina eſt filius. Ergo filius eſt pater. Ex quo iſta eſt falſa. Omne quod eſt eſſentia diuina eſt pater. Hoc patet ex dictis ad quam propoſitionem vniuerſalē debet reduci maior huius ſyllogiſmi. ſimile eni iudiciū habet de alijs. Tertia regula eſt iſta ꝙ ad hoc ꝙ ꝓpoſitiōes ſingulares ſint debite ordinate: requirit ꝙ debitus medius terminus non variet ſuppoſitionē ſed vniformiter teneatur. et ſi aliter fiat: nō valet argumentum. vt ſi arguatur ſic. Omis homo eſt ſpecies. michael eſt homo. ergo michael eſt ſpecies. Cōſtat eni ꝙ variatur ſuppoſitio medij. ſ. a ſuppoſitione ſimplici ad ſuppoſitionē perſonalem. et ideo cōmittitur fallacia equiuocationis penes tertium modū. Nam in prima ly homo ſtat ſimpliciter. in ſecunda vo perſonaliter. Unde notandum eſt ꝙ ſicut triplex eſt ſuppoſitio in terminis logicalibꝫ. ſcꝫ materialis. ſimplex. et pſonalis: ita triplex eſt ſuppoſitio in termis diuinis. ſcꝫ eſſentialis. perſonalis. et notionalis: qua variantur [illegible] do propoſitiones ſyllogi[illegible] co modo quo in terminis logicorum. Notandum tamē ꝙ nomina que de deo dicuntur aliqua ſunt eſſentialia: aliqua vo pſonalia: aliqua notionalia: aliqua cōmunia Nomia [illegible] pria eſſe[illegible] diuia diſtingueret a perſo[illegible] pſa [illegible] cerent de eſſentia ꝙ non dicerent de [illegible]nis. Et iſtorum qdam ſunt ſubſtanti[illegible] vt eſſentia: deitas: et his ſimilia. Ali[illegible] vo accidētalia vt cōmunicabile: incōmunicabile: et his ſimilia. et aliqua numeralia: vt trinitas. Nomia vo pſonalia ſunt que dicto caſu retento. ſ. ꝙ eſſentia diſtingueretur a pſonis quod eſt impoſſibile: dicerentur de pſonis ꝙ dicerent de eſſentia: cuiuſmodi ſunt iſta. ſcꝫ perſona: ſuppoſitum: hypoſtaſis: pater: filius: et ſpiritusſanctus. Et iſtorum quedam dicuntur de omnibus pſonis: vt perſona: ſuppoſitum ꝛ hypoſtaſis: filiꝰ ꝛ ſpiritusſanctus. Quedam vo de vno tm̄: vt pater de patre: filius de filio: ꝛ ſpiritusſanctus de ſpiritusſancto. et iſtorum abſtracta dicuntur proprietates perſonales: cuiuſmodi ſunt paternitas: filiatio: ſpiratio

paſſiua: ⁊ his ſimilia. Nomina notiona
lia dicuntur perſonarum diſtinctiua in-
ter ſe vt generās ſpirās ꝓcedens et coꝝ
verbalia vt generatio: ſpiratio: proceſſio:
que etiam dicuntur relatiua. ⁊ quedam
iſtorum dicuntur notiones vnius perſo
ne tantū vt generat actiue eſt notio ⁊ pro
prietas patris. generari filij. ſpirari vel ꝓ
duci: ſpiritusſancti. Dicitur autem notio
a noſco noſcis noſcere: quia per oīa no-
tionalia vna ꝑſona diſtinguitur ab alia
⁊ cōſtituitur diſtincta ab alia. vt per hoc
nomen generans conſtituitur ⁊ noſcitur
perſona patris: ⁊ ꝑ hoc nomē genitus cō
ſtituitur ⁊ noſcitur perſona filij: ⁊ ꝑ iſtud
nomen procedens noſcitur diſtincte per-
ſona ſpiritusſancti a patre et filio. et per
iſtud nomen ſpirans noſcuntur diſtincte
perſone patris ⁊ filij a perſona ſpiritusſā
cti. Nomina cōmunia ſunt que predicto
caſu retento licet impoſſibile ſit ꝙ eſſen-
tia diſtingueret a perſonis dicunt taꝫ de
ꝑſona ꝙ̄ de [illegible] cuiuſmodi ſunt ens
res: entitas [illegible] his ſimilia: et
iſta adiectiua oīpotēs: et[illegible]us: imenſus
⁊ huiuſmodi. Dubium eſt vtrum ali-
qua predictorum nominū ſint inter eſſen
tialia computanda: Sed pro ſolutione
[illegible] propo-
ſitione[illegible] ꝙ nullū
[illegible]onale ꝓꝓrium vni perſone
[illegible] duabus perſonis verificatur de ali-
[illegible] nomine eſſentiali proprie. nam hec
[illegible]alſa videlicet eſſentia generat: ſimili-
ter deitas generat: ⁊ ſic de alijs. Naꝫ no
men notionale eſt relatiuum. Relatio au
tem in diuinis reſpicit perſonas. eſſentia
le non refert. vt ſic ⁊ vt ſic non reſpicit per
ſonas: ⁊ iſta videtur eſſe intentio magi-
ſtri. lib. j. diſtin. iiij. Hec tamen eſt ve-
ra diuinitas eſt generatio. Secūda ꝓ
poſitio eſt ꝙ nomina numeralia non veri
ficantur de aliqua perſona in numero ſin
gulari ſumpta. Probatur ſic. Nam hec
eſt falſa: pater eſt trinus. ſimiliter iſta: pa-
ter ē vel filiꝰ eſt trinitas. Similiter iſta:
Suppoſituꝫ eſt trinitas: vel Perſona eſt
trinitas Ergo hec propoſitio vera. vnde
notanter dicit in numero ſingulari. quo-
niam in plurali bene poſſunt. Unde he-
ne dicitur pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſūt
tria ſuppoſita vel trinitas. Tertia ꝓpoſi-
tio eſt nomina ſubſtantiua eſſentialia ve-
rificantur de quolibet nomine perſonali
⁊ eius ꝓprietate. Hoc patꝫ: nam iſte ſunt
vere pater eſt eſſentia. paternitas eſt eſſen
tia: ⁊ filius eſt deitas. ſpiritusſanctus eſt
deitas. ergo talis ꝓpoſitio vera. Quarta
ꝓpoſitio eſt ꝙ nomīa eſſentialia adiecti-
ua dicuntur vere de eſſentia ⁊ non de ali
qua perſona vel nomine perſonali. patet
hoc. Nam hec eſt vera: Eſſentia dei eſt
cōmunicabilis: ⁊ non iſta pater eſt com-
municabilis. Unde nota ꝙ eſſentia ī cō-
municabile ⁊ non eſſentia cōmunicabile
in diuinis in ſenſu in quo theologi conce
dunt: nō ſunt aliquo modo predicata cō
traria: quia dicūtur in habitudine vel re-
ſpectu diuerſorum: reſpectū eſſentie ⁊ re-
ſpectu perſonarum: tamen eadē eſſentia
eſt cōmunicabilis tribus perſonis. quia
ſic competit perſone patris ꝙ non compe
tit alteri perſone. Quinta ꝓpoſitio ꝙ iſta
nomina innaſcibilitas: ingenitas ⁊ ſimi-
lia non ſunt proprie notiones alicui. patꝫ
nam dicuntur de eſſentia. Sexta ꝓpoſi-
tio eſt ꝙ nomina eſſentialia dicuntur ve
re de omnibus perſonis vel nominibus
cōmunibus. vt dicēdo deus eſt trinitas.
Septima ꝓpoſitio eſt ꝙ nomen perſona
le aliquando eſt nomen hypoſtaſis ⁊ ali-
quādo eſt nomen a ꝓprietate. Primo enī
modo pater dicit perſonam que habet fi
lium. Secūdo modo pater dicit filiū ge-
nerare. primo enim modo nomen perſo-
nale predicatur de eſſentia: ſed non ſecū-
do modo. Et ideo propoſitio poteſt ſic
formari. ſcꝫ ſi nomen perſonale ſit nomē
a ꝓprietate non poteſt predicari de nomi
ne eſſentiali. Unde hec eſt falſa eſſentia
eſt pater. Nam pater ſupponit ꝓprietatē.
tamen prout pater dicit perſonam que
habet filium: iſta eſt vera eſſentia eſt pa-
ter. Octaua ꝓpoſitio eſt ꝙ iſta nomina ꝑ
ſonalia verificātur de nominibus cōmu-
nibus ⁊ econuerſo. Unde hec eſt vera ali
qua res eſt pater: pater eſt res: filius eſt
ens. ⁊ his ſimilia. Nona regula ſiue pro-
poſitio eſt ꝙ nomina perſonalia notio-
nalia eſſentialia ſiue cōmunia poſſunt de

ſe inuicē p̄dicari ↄuertibiliter predicatione identica licȝ nō formali. hoc patet. nam iſte ſunt vere p̄dicationes videlȝ. pater eſt idem qō filius: ꝛ filius eſt idem qō pater Nam iſta eſt falſa: pater eſt filius. ꝛ ſic de alijs. Ex quo infero ꝙ iſta ↄſequentia nō eſt formalis. ſcȝ a. eſt idem ꝙ b. ergo a. eſt b. Nec ſequitur pater eſt id vel idem qō filius. ergo pater eſt filius. hoc patet: nā ly id vel idem denotat eſſentiaȝ ꝛc. Decima ꝓpoſitio eſt iſta ꝙ omne nomen pure eſſentiale predicatur de quolibet perſonali ꝛ de omnibus in ſimul in ſingulari ꝛ non in plurali vt dicendo pater eſt eſſentia: filius eſt eſſentia: ſpūſſanctus eſt eſſētia. ꝛ hi tres ſunt vna eſſentia ꝛ vna deitas: ꝛ non tres eſſentie. Undecima ꝓpoſitio eſt ꝙ nomina ſubſtantialia dicuntur de omnibꝫ ſuppoſitis ſimul ſumptis ſingulariter ꝛ non pluraliter: vt dicēdo tres perſone ſunt vna res: vel plures perſone ſūt vnū ens: vnū ſcȝ referēdo ad eſſentiā ꝛ ly tres ad perſonas. Duodecima ꝓpoſitio eſt ꝙ nomina cōmunia adiectiua dicuntur de quolibet nomine. ꝛ de quolibꝫ ſingulariter ꝛ non pluraliter: vt dicendo pater eſt vnus deus: filius eſt vnus deꝰ ſpiritusſanctus eſt vnus deus. Et pater ꝛ ſpiritusſanctus ſunt vnus deus ꝛ non [illegible]. Similiter pater eternus. filius eſt eternus. ſpiritusſanctus eſt eternus. ꝛ hi tres ſunt vnus eternus. Unus immenſus: vnus omnipotens ꝛ non tres omnipotes: nec tres eterni: nec tres immenſi: Notandum autem pro declaratione nome regule ſeu propoſitionis ꝙ predicatio in diuinis eſt duplex. Nam quedā eſt idētica: alia vero formalis vel perſonalis. Predicatio identica eſt quando ſubiectū ꝛ predicatum ſupponunt pro eadem re. id eſt eſſentia. ꝛ tunc nomina notionalia perſonalia eſſentialia de ſe inuicem predicantur ꝛ conuertibiliter. vt dicēdo pater eſt idem qō filius. ꝛ filius eſt idem qō pater. generare eſt idem qō generari ꝛ econuerſo. ꝛ ſic de alijs. Predicatio vero formalis vel perſonalis eſt quando ſubiectum vel predicatum ſupponunt pro eadem re ꝛ ſub propria ratione formali. vel quando ſubiectum ꝛ predicatum ſupponunt pro perſona. vt hic pater eſt filius. ꝛ de tali predicatione non intelligitur regula. ſed ꝙ nomina notionalia perſonalia ꝛ eſſentialia de ſe inuicem predicantur cōuertibiliter: quia male dicitur pater eſt filius: nec filius eſt pater. ꝛ ſic de alijs. Tamen nota ꝙ iſta propoſitio ſcȝ pater eſt filius cum alicui proponitur poteſt diſtingui. quia vel ſubiectum ꝛ predicatuȝ ſupponunt pro eſſentia ꝛ ſic eſt vera. Nam ſenſus eſt ꝙ filius eſt eadē res q̄ pater. ꝛ pater eadem res que filius. ꝛ hoc veꝝ eſt nam eſſentia diuina eſt in omnibus vna. Si autem ſubiectum ꝛ predicatum ſupponant pro perſona: ſic talis propoſitio eſt falſa: vel tales propoſitiones ſunt falſe. Nam tunc eſt ſenſus ꝙ perſona que eſt pater eſt perſona que eſt filius: ꝛ ſicut de iſta dicitur hōc modo poteſt dici de omnibus ſimilibus in quibus eſt p̄dicatio formalis vel perſonalis.

Et ſic eſt finis huius breuis tractatus.

Compendium perutile quattuor librorum ſententiarum Magiſtri Nicolai dorbelli ſacre theologie profeſſoris Ordinis Minorum fratrum de obſeruantia ſm doctrinam doctoris ſubtilis Impreſſum opera induſtrij Henrici Gran in oppido Imperiali Hagenaw ibidem ciuis. Expenſis autem honeſti ꝛ prouidi viri Johannis Rynman de Oringaw Finit feliciter. Anno gratie. M. d. iij. In vigilia conuerſionis Pauli Legati Jeſu chriſti filij dei viui humanati.

Sequitur Tabula huius quarti libri ſententiarum.

Abbas ſciēs peccatū monachi ſui p cōfeſſionē qd facere? diſt.xxi.q.iii.§.ii
Abbas poteſt concedere religioſo licentiā retinendi ad vſum ſuū. diſt.xxxviii q.i §.xxi.
Abſolutio qd ſit.xviii.q.ii.§.ii.
Abſolutio debet fieri a ſacerdote.ibidē.
Abſolutio a caſibꝫ de iure reſeruatiſ: vtrū vicꝫ ab ipſis poſſint abſoluere priuilegiati. xv.diſt.q.ii.§.ii.
Abſolutio ab excōicatiōe.xviii.q.viii.§.i
Abſoluere pōt Epīs ab oī cēſura: niſi cōditor ꝗ ſibi reſeruauerit xviii.q.viii.§.i
Abſolutio ꝓprii ſacerdotis qd ſit.ibidē
Abſolutio incurrentiſ ſniam excō.in vna dioceſi ꝛ tn̄ moraī in alia.
Abſolutio legati poſtq̄ exiuerit terminos ſue legatiōis.viii.q.viii.§.iii.
Abſolutio Epī facta extra dioceſim ſuā in foro cōtentioſo:tenet.ibidem.
Abſolutio officialis epī excōicati vtrum valeat.xviii.q.viii.§.iiii.
Abſolutio archiepī in illum quē excōicauit epūs vtrū teneat maxime in caſu cōceſſo.xviii.q.viii.§.v.
Abſolutio epī a ſnia quā tulit archiē. vel ꝑ lebanus ſuus an teneat.ibidem.
Abſolutio illiꝰ quē ꝺ iure ñ poteras abſoluere: ꝛ de facto feciſti.ibidē.§.vi.
Abſolutio facta ꝛ data ex cauſa falſa:nō tenet.xviii.q.viii.§.vii.
Abſolutio inuiti ꝛ nolentis abſolui. ibidē.§.viii
Abſolutio qñ nō tenet foꝛma abſolutiōis.ibidem.§.viii.
Abſolutio abſentiſ ꝑ lr̄as.ibidem.§.ix.
Abſolutiōis ab excōicatiōe modus ꝛ foꝛma.ibidē.§.x.
Abſolutio ab irregularitate ꝛ cēſuriſ eccliaſticis.ibidē.§.xi.
Abſolutio variāda eſt ſm variationē cōfeſſionū.xviii.q.viii.§.xii.
Abſolutio illius qui tenet ſatiſfacere añ abſolutionē. ibidem.
Abſolutio ab excōicatiōe qñ vicꝫ qs dubitat vtrū ſit excōicatꝰ.ibidē.§.xiii.
Abſolutio illiꝰ ꝗ eſt ligatus pluribꝫ ſententijs.ibidem.
Abſolutio reddit illud qđ excōmunicatio tollit.xviii.q.viii.§ xiiii.
Abſolutio iniiciētiſ manꝰ violētas in clericos citra ſedem apoſtolicā.
Abſolutio excōicati i moꝛtiſ articulo ꝛ qd ſit moꝛtiſ articulus.xviii.q.viii.§.xv.
Abſolutio pauperum nō valentiū adire curiam rhomanā.
Abſolutio infirmoꝝ ꝛ ſeruoꝝ excōicatorum xviii q.viii.§.xv.per totū.
Abſoꝰ mulieꝝ excōicataꝝ ꝓpt iniectiōeꝫ.
Abſolutio regulariū eiuſdeꝫ monaſterij: ibidem.§.xv.per totū.
Abſolutio regulariū ꝑcutientiū ſeculares.
Abſolutio regulariū diuerſoꝝ monaſterioꝝ ſe mutuo ꝑcutientiū.
Abſolutiōis cōmiſſio vtrū vicꝫ poſſit cōmitti alteri autoritas abſoluēdi.ibidē.
Abſtinere debꝫ hō aliqñ a cōione corporis chr̄i: aliqñ nō.diſt.ix.q.ii.§.i.
Accidētia ſine ſubiecto ſunt in ſacro altaris.diſt.xii.q.i.per totū.
Accipe vltra ſoꝛtē pōt ꝯtingere quadruplicater.diſt.xv.q.iii.§.i.
Actꝰ ꝯtritiōis pōt eſſe ita intēſus q̄ ꝑ penā ꝛ culpā dimitteret peccatoꝝ.di.xiiii. q.ii.§.xi.
Accipiēs vltra ſoꝛtē rōne pene ꝯuētiōalis aut libere donatiōis aut rōne intereſſe nō tenet ad reſtitutiōeꝫ.di.xv.q iii §.ii
Adultera habens pueꝝ ex adulterio qd debet facere diſt.xv.q.ii §.xxv.
Adulteriū ē ſpēs luxurie adulterij.ꝺ.v.q.i.§.ii
Aduocatꝰ ꝛ aduocatoꝝ materia.di.xlvii
Altariſ ꝯſecratio.ꝺ.xiii.q.i.§ xi. q.ii.§.v
Amētes debēt abſtinere a cōione coꝛporis chr̄i.diſt.ix.q ii.§.ii.
Aīe defūctoꝝ ſiue ſint i paradiſo ſiue i purgatorio ꝛ c.ꝺr.ꝑ nob.xlv.q.iiii.§.i.
Appellatio qñ ꝛ quō debet fieri.di.xviii. q.iii.§.xxiii.circa mediū.
Appellatio excōicati noīatim ꝛ ſpēaliter vel expreſſe.ibidē.circa finē.
Appellatio friuola vel nulla qd eſt.ibidē
Attritio qñ ſit ꝯtritio.di.xiiii.q.ii.§ iiii.
Archiepūs viſitādo pōt audire ꝯfeſſiōes ſuoꝝ ſuffraganeoꝝ.di xvii.q.ii.§.xxiii

Articuli cōdemnati magiſtri Johis. de Polliaco.diſt.xvij.q.j.§.xv.

b Apriſmi diffinitio ſm Magrm. diſt.iij.q.j.§.j.circa mediū.

Baptiſmi forma prout reſpicit (miſtrū. Baptiſmi forma put reſpicit ſacramentū.ibidem§.iij.

Baptiſmi forma ſm eccleſiā gallicanā

Baptiſmi formalia verba poſſunt mutari q̄druplicıter.ibidē.§.iiij.

Baptiſmi formalia v̄ba pn̄t pferri in q̄cunq; idiomate.ibidem.

Baptiſmi forma:qn̄ vią dubitat an aliqs ſit baptizatꝰ.ibidē.§.v.

Baptiſmi forma ſm eccleſiaz p̄mitiuā.ſ. In noie chr̄i.ibidem.§.iiij.

Baptizatꝰ baptiſmo Johis an debeat baptizari baptiſmo chr̄i.ij.q j.§.j.ꝛ.ij

Baptiſmi iſtitutio ꝛ quō tūc obligabat

Baptiſmi pmulgatio.iij.q.iij.§.j.ꝛ.ij.

Baptiſmꝰ euacuauit circūciſioem ꝛ quō (ꝛ qn̄.

Baptizari nō pōt exn̄s in vtero matrꝫ niſi ap.aliq̄ ps.iiij.q.j.§.iij.

Baptiſmus fictoꝝ ꝛ vtrū recipiat grām baptiſmalē.iiij.q.iij.§.j.

Baptizatus inuite an ſit vere baptizatꝰ iiij.q.ij.§.ij.

Baptiſmus furioſoꝝ.ibidem.

Baptizās ꝓpriū filiū quid faciet.xlij.q.j

Baptiſmus iuſtificatoꝝ in vtero (§.ij. ro:vtrum vią iuſtificati debeāt baptizari.iiij.q.iiij.§.j.

Baptiſmꝰ q̄ ad effectū: vtrū vią eq̄liter ſuſcipiat effectū baptiſmi.iiij.q.v.§.j.

Baptiſmꝰ puuli expoſiti: vią qn̄ neſcit an puulus ſit baptizatꝰ:an non.iiij.q. (vj.§.j.

Baptiſmus quo ad paruulos infideliū:an vią inuitꝫ parētib⁹ debeāt baptizari.iiij.q.vij.§.j.

Baptiſmꝰ abſoluit baptizatum a pena. (ibidē.§.iiij.

Baptiſmꝰ poteſt dari a malo miſtro.v.q.j.§.ij.

Baptizans ſolenniter vtꝝ peccet mortaliter.v.q.ij.§.j.

Baptizari nō deberet aliqs ſi baptiſmꝰ chr̄i vergeret in detrimentū vite: vt ſi ꝓpelleret in flumine ex q̄ nō poſſꝫ exire ſine morte.v.q.iiij.§.j.p totum

Baptiſmꝰ:vtrum ſuſcipiēs baptiſmū a malo miniſtro ſcienter:peccet mortaliter.v.q.iij.§.j.ij.ꝛ.iij.

Baptiſmū ſupplet ꝯtritio qn̄ deſideratur ꝛ nō pōt haberi.iiij.q.vij.§.iiij.

Baptiſmi miniſter. vj.q.j.§.ij.p totum.

Baptizatus a multis vtrum ſit baptizatus.vj.q.ij.§.j.

Baptizās ſimul plures. vtꝝ poſſit ſil ꝛ ſemel plures baptizare.vj.q.iij §.j.

Baptiſmus monſtroꝝ.vj.q.iiij.§.j.

Baptiſmus req̄rit q̄ aque iſuſio ꝛ verboꝝ platio ſint ſimul.vj.q.v.§.j.

Baptizantis intentio.vj.q.vj.§.j.

Baptiſmi iteratio. vtrū vią baptiſmus poſſit itari.di.vj.q.vij.§.j.ij.ꝛ.iij.p to.

Beatitudo iuſtoꝝ q̄lis erit in fine ꝛ ī materia.iiij.ix.q.j.§.j.

Bella ꝛ multa q in bellꝰ fiūt ꝛ quō bellatores nō pn̄t aut nō debent ꝓmoueri. xxv.q.ix.p totū.

Bn̄ficiū ꝓ ſe petere vtrū ſit ſimoniacum. xxv.q.ij.§.xix.

Bn̄ficiū ſuſceptū p ſimoniā vtrū debeat reſtitui.xxv.q.ij.§.xxviij.

Bigamus ſiue bigamia q̄d eſt.vtꝝ tales poſſint ꝓmoueri.xxxiij.q.j.§.viij.

Alix videlꝫ qualis ꝛ de quo debꝫ c eſſe.xiij.q.j.§.vj.

Caſus qui pn̄t accidere ī miſſa.iij. q.v.§.j et.ij.

Caſus epales ſunt q̄ttuor de iure ꝛ q̄nq; de ꝯſuetudine.xviij.q.ij.§.iiij.

Caſus ep̄ales nō pōt ꝯcedere officialis niſi ſuper hoc habet mandatum ſpeciāliter.xviij.q ij.§.vij.

Caſus ep̄ales n̄ pōt ꝯcedere ꝯfeſſor aliq̄buis illos caſꝰ p ſe hēat.18.q.ij.§.vj

Caſus in quib⁹ pcutiens clericū nō eſt excōicatus ꝛ circa hoc multoꝝ dubioꝝ elucidatio.xviij.q.v.p totum.

Caſus fortuitus q̄d eſt.xv.q.ij.§.xlij.

Caſus in quibus percutiens clericuꝫ nō mittit ad curiā rōo.xviij.q.viij.§.xvj.

Catheciſmi ꝛ exorciſmi diffinitio ꝛ qō debeat p̄cedere ba.vj.q.viij.§.vj.

Cautio quid eſt.ꝛ q̄d cautiōis noie intelligitur.xv.q ij.§.xxj.in fine.

Celebrationis locus ſacratus ꝛ ſup hoc priuilegium indultum minoribus ꝛ p̄dicatoribus.xiij.q.j.§.iiij.

Tabula Alphabetica

Celebrationis tps debitū.xiiij.q.j.§.xj.cir
Character imp̄mit in bap (ca mediū.
tiſmo.vj.q.vi.§.ij.
Characteris ma.vtrū vicȝ ſit forma ab-
ſoluta vel reſpectiua.vj.q.vi.§.iij.
Character ſolū imprimit in ſacramentis
que nō iterant.ibidem.
Characteris deſcriptio.vj.q.vi.§.ij.
Chorea vtrum ⁊ qn̄ ſit pctm̄ vel licitum
xvj.q.v.§.iij.
Cimiteriū ⁊ eiꝰ cōſecratio.xiiij.q.j.§.x.cir
Circūciſio fuit contra pctm̄ (ca mediū.
originale.j.q.iij.§.ij.
Circūciſionis inſtitutio.ibidem
Circūciſio fiebat in mēbro virili genera-
tioni deſeruiens.ibidem
Circūciſio fiebat die octaua ⁊ q̄re.ibidē.
Circūciſionis diſpenſatio.ibidem.
Circūciſionis myſtica ſignificatio.j.q.iij
Circūciſio fiebat ex cultello lapi (§.iij.
deo et q̄re.ibidem.
Circūciſio delebat pctm̄ mortale i adul-
tis: ⁊ grãȝ cōferebat nō ſolū v̄tute ope
ris opantis.j.q.iij.§.v.
Circūciſioni correſpōdebat aliqd̄ ſenſi-
bile tp̄e legis nature.j.q.iiij.§.ij.
Clauis eccleſie.xviij.q.j.§.j.
Clauiū abuſus ſiue clauiū error. ibidē.§
Clauiū vſus.xviij.q.ij.§.j.p totū. (iij.
Clerici debent dicere horas canonicas.
Clerici q̄ hora vicȝ de- (xxiiij.q.ij.§.j.
bent dicere matutinas.ibidem.
Clerici q̄d d̄bēt facere dū omittūt aliq̄d
in diuio of.cañ.cū aliis.ibidē.§.iij.
Clerici p̄bendati in diuerſis eccleſiis q̄le
officiū dicere debent.ibidem.§.iiij.
Clerici vel monachi morantes cū p̄latis
quō ⁊ q̄le officiū dicere debent. ibidē.
Clerici in ſacris ordib⁊ cōſtituti nō debēt
eſſe patroni vel pcuratores ſiue aduo
cati i iudicio ſeclari niſi certis cauſ. ibi-
Clerici n̄ debēt eē mercatores (dē.§.v.
carnifices: aut tabernarioꝝ ſerui.
Clerici nō debent hitare cū mlierib⁊ niſi
cum exceptis a iure.ibidem.
Clerici vel ep̄i quō peccāt vel nō qn̄ non
largiunt paupib⁊ bona eccl̄ie.xxiiij.q.
Coacta donatio nō excuſat a (iij.§.j.
furto.xv.q.ij.§.xiiij.
Coactio duplex.iiij.q.ij.§.ij.
Colūbaria.xv.q.iij.§.xliij.
Cōmodās aliquā rem ad certū ⁊ deter-
minatū vſum ⁊ vtēs ad aliū.xv.q.ij.§
Cōicare tenent chriſtiani ⁊ p̄ſertim (xliij.
adulti in paſca.xviij.q.j.§.x.
Cōdēnatio mḡri Ioh.de Poli.ſup ar-
ticulis de ɔfeſſiōe aud.ibidē.§.xv.
Confeſſiōis inſtitutio.ibidem.§.ij.
Cōfeſſio eſt ſingulariter et neceſſario de
pctis mortalib⁊ faciēda. ibidē.§.iiij.
Cōfeſſio venialium vtꝝ ⁊ qn̄ ſit neceſſa-
Cōfeſſio cadit ſub p̄cepto et (ria.ibidē
quō.ibidem.§.ij.
Cōfeſſio ſingulariter eſt in p̄cepto adul-
Cōfeſſio circūſtātiaꝝ (tis.ibidē.§.iij.
aggrauantiū pctm̄. ibidem.§.vj.
Cōfeſſio q̄ ad illū q̄ pōt audire cōfeſſio-
Cōfeſſio debet fieri (nes.ibidē.§.vij.
ad minꝰ ſemel i anno.ibidē.§.viij.⁊.x.
Cōfeſſio nō debet fieri ꝓprio ſacerdoti i
q̄nq; caſib⁊.xviij.q.ij.§.j.
Cōfiteri pñt ꝓprio ſacerdoti ſui ſubditi:
et idē credit d̄ p̄uilegiatis.ibidē.§.j.ij.⁊
Cōfeſſio alicuiꝰ facta alicui ſa- (iij.
cerdoti autoritate curati vl ſui vicarij
vtrū valeat.ibidē.§.iiij.
Cōfeſſio vagabūdoꝝ.xviij.q.ij.§.v.
Cōfeſ.pegrinātiū.ibi.§.vj. (ibid.§.vij
Cōfeſ.platoꝝ: vicȝ cui d̄bet ɔfiteri plati
Cōfeſſio i mortis articlo facta.ibi.§.viij.
Confeſſio alienoꝝ pctōꝝ vtꝝ q̄s debeat
detegere i cōfeſſiōe pctā aliēa.ibi.§.ix.
Cōfeſſio facta n̄ ſacerdoti vtꝝ ſit efficax.
Cōfeſſio q̄ntū ad obligatōeȝ (ibid.§.x.
curati vtꝝ teneatur audire ſuos ſubdi
tos totiēs q̄tiens volūt.xviij.q.j.§.xj.
Cōf.i firmi q̄ petiuit ɔfiteri ⁊ veniēte ſac.
Cōfeſſoꝝ ſciat: q̄d (obmuteſcat.ibi.§.xij
vicȝ d̄beat ſare audiēs ɔfōneſ. ibi.§.j3
Cōfeſſio ē pctōꝝ tā publicoꝝ q̄ȝ occltoꝝ
Cōfeſſio eſt iterāda in q̄t- (ibidē.§.xiiij
tuor caſib⁊.xviij.q.ij.§.xv.
Cōfeſſio illiꝰ q̄ impetrauit a ſuo ſupiori
vt faceret alicui ſacerdoti cōfeſſiōeȝ ge
neralē: ⁊ poſtmodū recolit f̄ca ɔfeſſiōe
aliq̄d pctm̄ ex obliuiōe n̄ ɔfeſſū.ibi.§.
Cōfeſſio illiꝰ q̄ i actu ɔfeſſiōis hȝ (xvj
ꝓpoſitū peccādi mortalr ⁊ n̄ eſt atritꝰ.
Cōfeſ.f̄ca i mortli pctō (ibi.§.17.⁊.18
cū ꝓpoſito n̄ cauēdi ad q̄d valȝ.ib.§.xix

2

Confeſſio illius qui ficte accedit ad confeſſionem. ibidem. §.xx.
Cõfeſſio re diuidat i eadẽ ſpecie peti. xxij q.j.§.j.z.ij.
Confeſſor qd debet facere qñ veniliter credit q̃ ille q̃ cõfitet ſibi nõ facere iniũctã p̃niaȝ.xvij.q.ij.§.xxj.
Cõfeſſio illoꝝ q̃ cõfitent archiepo dũ viſitat loca ſuoꝝ ſuffraganeoꝝ.ibidẽ.§.
Cõfeſſor debet eſſe affabilis erga (xxij. petõrem z benignus.ibidẽ.§.xxij.
Cõfeſſionis diſpẽſatio.ibidẽ.§.xxiij.
Cõfeſſiõis ſigillũ:et mlta ibidẽ de ſigillo cõfeſſ xxij.q.ij.§.j.z.ij.
Cõfeſſio q̃ ad obligationẽ adimplendi penitentiã iniunctã. xviij.q.ij.§.viij.
Cõfeſſio quo ad relaxationẽ pñie iniunctæ.ibidem.§.ix.
Cõfitentis diligẽtia:q̃ntã vitꝫ debet habere diligentiã peccator reducẽdo peccata ad memoriã.xvij.q j.§ v.
Cõfeſſio debet fieri cũ peti diſplicentia z. ꝓpoſito abſtinendi a petõ.xvij.q.j.§.ix
Cõfeſſionũ audiendaꝝ nõ expirat ꝑuilegiũ ꝑ mortẽ cõcedentis. Etſi epõs cui ſemel ſũt p̃ſentati fratres moriatur:deponat:vel ꝑmutat:nõ oportet facere nouã p̃ntationẽ de ipſis iã p̃ntatis.ibidẽ.
Cõfeſſor debet credere i oibꝫ cõ (§.xiij fitẽti in actu cõfeſſiõis.xvij.q.j.§.xiij
Cõfeſſio facta ꝑ interp̃tem z cõfeſſio muti.ibidem.§.xviij.
Cõfeſſio nõ erat ſub p̃cepto tpe negationis Petri z infidelitatis diſcipĺoꝝ chriſti
Cõfeſſio facta ꝑ ſcriptũ (xvij.q.j.§.xvij. vtꝝ vitꝫ ſit bona.xvij q.j.§.xix.
Cõfeſſio habentis caſum reſeruatũ quõ poteſt eſſe integra xvij.q.j.§.
Cõfeſſio excõicati:vtꝝ vitꝫ poſſit abſolui ab alijs petis remanẽte excõicatiõe.
Cõfeſſor:vtrũ vitꝫ inferior põt relaxare p̃niaȝ q̃m impoſuit ſuperior.xviij.q.ij.§.x
Cõfirmatiõis diſtinctio.vij.q.j §.j.
Confirmatiõis forma.vij.q.j.§.iij.
Cõfirmatiõis inſtitutio.vij q.j.§.iij.
Cõfirmatiõis miniſter debitus.ibidẽ.§.v.
Confirmationis ſignũ debet fieri in frõte.vij.q.j.§.viij.
Cõfirmatiõis duplex materia.ibidẽ.§.ij
Cõfirmatio nõ reiteratur.ibidem.§.vj.
Conſecrare poteſt q̃libet ſacerdos corpus chriſti.xiij.q.iij.§.ij.
Cõſecrare ꝑtinet deo ꝑncipaliter:ſacerdoti ꝟo miniſterialiter.ibidem.
Cõſecrare debite z rite plura requirit.xiij.
Cõſecratio altaris et eccleſie (q j.§.iij. differunt.xiij.q.j.§.vij.
Conſuetudo z eius materia.xv.q j.§.ij. circa ꝑncipium.
Cõtractꝰ inſtrumẽti vtꝝ ſit de neceſſitate ſacramẽti.xxiij.q.j.§.iij.
Cõtractus diffinitio.xv.q.ij.§.xl.
Contractus diuiſio.ibidem.
Contractus doloſus aliq̃n tenet z aliq̃n nõ.xv.q.ij.§.xl.in fine.
Cõtritio habet duplicẽ dolorẽ.xvj.q.ij.
Cõtritiõis dolor:vtꝝ vitꝫ debeat eſſe intenſus.ibidem. (§.ij.
Cõtritio vtrũ poſſit eſſe nimia .xvj.q.iij.
Cõtritio requirit de q̃libet petõ (§.j. mortali xvj.q.iiij.§.j.
Cõtritio ſupplet baptiſmũ q̃n eſt in deſiderio z nullavia pt habi.iiij. q.vij.§.iiij
Cõtritio poteſt eſſe tãta q̃ tota pena debita relaxaretur.xiij.q.ij.§.xj.in fi.
Cõtumacia quadruplicater icurrit.xviij.
Corpus chriſti realiter con (q.iij.§.iij. tinetur ſub ſpeciebꝰ.x.q.ij.§.ij.
Corpus chriſti in Sco.poteſt dupliciter accipi.xiij.q.ij.§.iij.
Corpꝰ chriſti cõtinet ſub illis ſpeciebꝰ q̃druplici modo.x.q.j.§.iij.
Corpora paganoꝝ z excõicatoꝝ ſunt eijcienda extra eccleſiã vel cimiteriũ ſi ſint ibi ſepulta.xlv.q iij.§.xij.
Corpa ſepulta in eccleſia ſi dubitet vtrũ ſint pagani vel chriſtiani qd faciendũ xl.q.iij.§.xiij.
Correctio fraterna z multe inde q̃ſtiões xix.q.j.per totum.
Culpa originalis poteſt deleri ſine infuſione grẽ de ꝑ tãte abſoluta nõ ordinaria.j.q.ij.§.iiij.
Culpa nõ indulget ſine pene inflictione. xiij.q.j.§.iiij.
D Amnatꝰ ꝓpter peccatum mortale vtrum punietur pro veniali pena ꝑpetua.xij.q j.§.j.
Dare inuite ſiue coacte nõ eſt dare. et ſic accipiens nõ excuſat a furto.xv.q.ij.§ (xxiij
De decimis.xxv.q.ij.§.j.ꝑ to.

Tabula Alphabetica

Debitũ ↄiugale ⁊ eiꝰ matia.xxxij.q.j.§.j
Debitũ cõiugale: vtꝝ vicȝ liceat reddere imediate pꝰ cõionez.ix.q.ij.§.j.circa fi.
Defunctꝭ pſũt ſuffragia eccłie.xlv.q.j.§
Defunctoꝝ aie orãt ꝑ nobꝭ ſiue (ij.⁊.ij. ſint in paradiſo ſiue i purgatorio.xlv.q.
Degradatio quõ fieri debe/ (iiij.§.j. at.xviij.q.ix.§.xiij.
Deꝰ põt ꝑtermittere opa iuſticie et quõ
Dilatio exequẽdi teſtm̃ (xlvj.q j.§.ſ. ↄfũctoꝝ obeſt ipꝭ ↄfũctꝭ.xlv.q.ij.§.iij
Diſpẽſatio votoꝝ.xxxviij.q.j.§.ix.
Diſpenſatio pluriũ bñficioꝝ.xxiij.q.iiij.
Diſpenſatio ſimoniacoꝝ.xxv. (§.ij. q.ij.§.xix.
Diſpenſatio circũciſionis.j.q.iij.§.ij.cir
Diſpẽſatio ſimonie cõmiſſe in (ca fine. exequijs mortuoꝝ: ↄſecratõe cimiterij nubẽtiũ: ⁊ ſacroꝝ vaſoꝝ.xxv.q.ij.§.33.
Diuortiũ ⁊ eiꝰ materia.ibidẽ.§.j.ꝑ totũ.
Doctores q̃d merent̃ legẽdo in ſcholꝭ.ibi
Dolus quid eſt et lata cul/ (dẽ.§.viij. pa.xv.q.ij.§.xlj.⁊.xlij.
Dñia rerũ non fuiſſent diſtincta ſi Adã nõ peccaſſet. ibidem.§.ij.
Dñia rõnabiliter fuerũt diſtincta poſt la/pſum hũani generꝭ.ibidẽ.§.iij.
Dñia diuidentes debuerũt hr̃e pruden/tiã ⁊ autoritatẽ.ibidem.§.iiij.
Dñia diuidẽtes potuerunt hr̃e duplicẽ autoritatẽ.ſ.politicã ⁊ patnã.ibiđ.§.v
Dñia iuſte potuerũt diuidi ꝑ legẽ poli/ticam ⁊ paternã.ibidem §.vj.
Donatio ⁊ q̃s põt iuſte vel licite donare
Donatio iuſta et (vel nõ.ibidẽ.§.viij. q̃ ſunt eius cõdiciones.ibidẽ.§.ix.
Duellũ ⁊ duelloꝝ materia.xv.q.ix.§.ij.
Eccleſie cõſecratio.xiij.q.j.§.vij
e Eccleſie recõciliatio.ibidẽ.§.x
Ecclie hñt duplex foꝝ ſiue dup. iudiciũ.xiiij.q.iiij.§.ij.⁊.xviij.q.j.§.iij.
Electiõis platoꝝ materia.xxiij.q.v.§.j.ꝑ
Elemoſyna aliqñ eſt actꝰ ꝟtutꝭ (totũ. et eiꝰ etymologia.xv.q.j.§.vij.
Elemoſyna cadit ſub ꝓcepto.ibidem
Elemoſyna debet fieri de ſupfluo.ibidẽ
Elemoſynaꝝ alia ſpũalis: (circa med alia corpalis.xv.q.j.§.viij.circa finẽ.
Elemoſyna ꝺ illicite adq̃ſitꝭ.xv.q.j.§.ix.
Elemoſynã quis põt facere: q2 ñ oẽs in/differenter.xv.q.j.§.x.
Elẽoſyna ex furat, ab auaro.ibiđ.§.xij.
Elemoſyna quõ fieri debet de bonis ſi/moniace adq̃ſitꝭ.xv.q.ij.§.xxxiij.
Emptiõis diffinitio.ſ.q̃d eſt.xv.q.ij.§.ix
Emunitas ecclie ⁊ multa q̃ nõ debẽt fie/ri in eccłia.xviij.q.iiij.§.xvj. ꝑ totum.
Euchariſtie diffinitio.viij.q.j.§.j.
Euchariſtia eſt ſacr̃m noue legꝭ. ibidem
Euchariſtie inſtitutio ⁊ congruitas.viij. (q.j.§.ij
Euchariſtie forma verba/lis ↄ̃ſtum ad corpꝰ.viij.q.ij.§.j.
Euchariſtie ꝟba formalia ↄ̃ſtum ad ſan/guinem.viij.q.j.§.iiij.
Euchariſtie ꝟba formalia ꝑtim ſunt ad ſenſũ: ꝑtim ad intellectũ.viij.q.ij.§.ij.
Euchariſtia.ſ.corpꝰ chr̃i põt ſumi mul/tipliciter.viij.q.iij.§.j.
Euchariſtie ſuſceptio req̃rit ieiunuȝ.ibi/
Euchariſtiã ſuſcipiẽs i pctõ (dẽ circa fi. mortali peccat mortalit̃.ix.q.j.§.j.⁊.ij
Euchariſtia habet.xij.mirabiles ⁊ ſalu/tares effectus.ibidẽ.§.viij.
Euchariſtia quõ põt dari vł ñ dari ꝑſo/nis ſuſpectꝭ de crimie.ix.q.iij.§.j.⁊.ij.
Euchariſtia nõ eſt danda: magis: hiſtri/onibus: ⁊ mala arte vtẽtibꝫ. diſt.ix.q. iij.§.ij.circa finem.
Euchariſtie materia debita ↄ̃ſtũ ad cor/pus.xj.q.j.§.xij.⁊.xiij.
Euchariſtia nõ eſt ſumenda ꝓpter experi/mentũ.ix.q.iij.§.iij
Euchariſtie materia debita ↄ̃ſtũ ad ſan/guinem.xj.q.j.§.v.
Euchariſtia q̃ ad vomitũ qñ vicȝ vomit̃ a ſuſcipiente.xiij.q.v.§.ij.
Euchariſtie ſacr̃m aliqñ ẽ ſupplẽdũ ⁊ ali/qñ omittendũ.xij.q.ij.§.j.ꝑ totũ.
Euchariſtie ſacr̃m ẽ ſemel in anno ſumẽ/dum ad minꝰ.xij.q.ij.§.j.circa.med.
Euchariſtie ſacr̃m poteſt cõficere ſacer/dos.xiij.q.j.§.j.
Euchariſtiam debitẽ conficere plura re/quirit.xiij.q.j.§.iij.
Eps hereticus, vtrũ poſſit ordines cele/brare.xv.q.j.§.j.
Examen ↄſcie debet ꝓcedere euchariſtie ſuſceptionẽ.ix.q.j.§.ij.
Extreme vnctionis ſacramentũ.xxiij.q. j.§.ſ.

Diſtin.xviij.q.iij.

Excõicatio qd ſit ſm deſcriptionẽ.§.j.
Excõmunicatio maior ⁊ minor.§.j.
Excõicatio qbꝰ cauſis eſt ferẽda.§.ij.
Excõmunicatio ꝗtum ad cõtumaciam eidem anneram.§.iij.
Excõicatio iudicis delegati poſt reuocationem delegationis.§.iiij.
Excõicatio lata a iudice irregulari.§.v.
Excõmunicatio lata a iudice ſuſpẽſo vel excõmunicato.§.vj.
Excõicatio lata a nõ ſuo Epõ.§.vij.
Excõicatiõ ꝗtum ad modum infligendi ſeu inferendi.§.viij.
Excõicatio ab aliquo iudice lata intelligit de maiori.§.viij.circa med.
Excõicatio furti cõmiſſi extra ꝓpriã dioceſim.§.viij.circa medium.
Excõicatio: qñ vicȝ prelatus dicit alicui habeo te ꝓ excõicato.§.ix.
Excõicatio lata ab aliq̄ plato ꝑ monitionẽ generalē: ⁊ interim moriet.§.x.
Excõicatio abſentis ⁊ ignorantis ſuam excõicationem.§.xj.
Excõicatio nõ debet fieri ſuꝑ cõitatẽ vel collegium.§.xij.
Excõmunicatio poteſt multiplicari ſuꝑ eundem.§.xiij.
Excõicatio nulla eſt i q̄nqꝫ caſibꝰ.§.xiiij.
Excõmunicatio ratione furti vel criminis falſi.§.xv.
Excõmunicatio iniuſta fit iuſta ſi contemnatur.§.xv.
Excõmunicatio cõdicionalis.§.xvj.
Excõmunicatio ↄtra aliquẽ in caſu quo appellauerit.§.xvij.
Excõicatio niſi ſoluatur debitũ infra certum tempus.§.xix.
Excõicatio ꝗtum ad illũ q̄ iniuſte fulminat ſniaȝ excõicationis ↄtra aliquẽ: et quomõ peccat.§.ix.
Excõicatio que lata eſt ↄtra illos q̄ ſciũt aliq̄d de furto niſi reuelauerint.§.xxij.
Excõicatio: qñ vicȝ ipſo facto eſt lata vel inferenda.§.xxj.
Excõmunicatio lata ab Epiſcopo depoſito.§.xxiij.

Diſtin.xviij.q.iiij.

Excõicatio verberantiſ clericum.§.j.
Excõicatio icẽdẽtiſ vl̕ frãgẽtiſ eccliaȝ.§.ij
Excõicatio incendiariorũ alioꝝ ꝗ eccleſie.§.ij.circa mediũ.
Excõicatio illius quem papa nomiatim excõmunicat.§.iij.
Excõmunicatio falſificantiſ litteras apoſtolicas.§.iiij.
Excõicatio inſecutoris cardinaliũ.§.v.
Excõicatio illoꝝ q̄ dant licentiã grauandi illũ q̄ tulit ſniam excõicatiõis.§.vj.
Excõmunicatio inq̄ſitoꝝ heretice prauitatis.§.vij.
Excõicatio religioſoꝝ ſolennizantiũ matrimoniũ: ac miſtrantiũ ſacramẽta eucbariſtie ſiue extreme vnctiõis ſine licẽ(tia.§.viij.
Excõicatio religioſoꝝ abſoluentium a ſentẽtijs excõmunicatiõis a iure non cõceſſis.§.ix.
Excõicatio inſecutoꝝ Epõꝝ.§.x.
Excõicatio clericoꝝ vel religioſoꝝ inducentiũ aliquẽ ad eligendũ ſepulturam apud illos.§.xj.
Excõicatio illoꝝ qui cogũt ſacerdotẽ celebrare in loco interdicto.§.xij.
Excõicatio vendentiũ arma: eq̄s: naues infidelibus.§.xiij.
Excõicatio hereticoꝝ: aut fautoꝝ: aut receptatoꝝ eoꝝ.§.xiiij.
Excõicatio illiꝰ q̄ dicit eccleſiã rhomanã nõ eſſe caput oim.§.xv.
Excõicatio illoꝝ qui indebitas exactões faciunt in clericos.§.xvj
Excõicatio illius q̄ gerit ſe ꝓ papa et nõ eſt canonice electus.§.xvij.
Excõicatio mgr̄i vel ſcholariſ tractãtiſ cũ ciue bononieſi de ↄductõe hoſpitij.§.(xviij.
Excõicatio monachoꝝ ⁊ alioꝝ miltoꝝ ſtudẽtiũ legeſ vl̕ phyſicã.§.xix
Excõicatio ꝑticipantiſ cũ excõicatiſ in crimine.§.xx.
Excõicatio facientiũ ſtatuta cõtra libertatem eccleſie.§.xxj.
Excõicatio illius q̄ innitit ordinationibꝰ ſciſmaticoꝝ.§.xxij.
Excõicatio illoꝝ q̄ mittũt lr̄as cardinalibus incluſis qñ eligũt papã.§.xxiij.
Excõicatio illoꝝ qui grauãt illos q̄ nõ elegerit ꝓ q̄ grauãtes rogabãt.§.xxiiij.
Excõicatio vſurpãtiũ tributa ⁊ collectas a monaſterijs.§.xxv.
Excõmunicatio facientiuȝ cõtra ordinat

tionem factam ſup electiōe aſſumēdoꝝ rū ad regimē vrbis rhomane.§.xxvj.
Excōicatio illoꝝ q̄ in electiōibꝫ monialiū nō abſtinent ab his q̄ poſſent inter il‑las facere diſcordiā.§.xxvij.
Excōicatio illoꝝ ꝙ curāt ꝙ obſeruato‑res ſe intromittant de his q̄ ad illos nō ꝑtinent.§.xxviij.
Excōicatio extorquentiū abſolutionem ab excōicatione ꝑ violentiā.§.xxix.
Excōmunicatio illiꝰ q̄ frauduleter fingit cauſam ꝓpter quā mittit ad aliꝰ quā mittere ꝑ teſtimonio bn̄do.§.xxx.
Excōicatio cōpellentiuꝫ prelatos ad ſum‑mittendū ſe laicis.§.xxxj.
Excōmunicatio exigentiū pedagia a vi‑ris eccleſiaſticꝭ.§.xxxij.
Excōmunicatio dn̄oꝝ tempoꝛaliū inhi‑bentiū ſuis ſubditis ne dent aliq̄d vi‑ris eccleſiaſticis.§.xxxiij.
Excōicatio illoꝝ q̄ impediūt iuriſdictiōeꝫ iudicis eccleſiaſtici.§.xxxiij.
Excōmunicatio religioſoꝛū dimittentiū temere habitū ſue religionis.§.xxxv.
Excōicatio doctoꝝ ſuſtinētiū publice in ſcholis religioſos q̄ temere ſuū habi‑tum dimiſerunt.§.xxxvj.
Excōmunicatio illoꝝ qui fouent hereti‑cos.§.xxxvij.
Excōicatio illoꝝ q̄ īpediūt actū inq̄ſitio‑nis heretice prauitatis.§.xxxviij.
Excōicatio ꝓcurātiū moꝛtē alicuiꝰ chri‑ſtiani ꝑ aſſiſinos.§.xxxix.
Excōicatio clericoꝝ locantiū domos ſu‑as publicis vſurarijs.§.xl.
Excōmunicatio illoꝛum qui cōcedūt re‑pſſalia ꝯtra viros eccleſiaſticos.§.xlj.
Excōmunicatio dominoꝛū tēpoꝛaliū nō facientiū ſeruari ſtatuta facta cōtra in‑ſecutoꝛes cardinaliū.§.xlij.
Excōicatio illoꝝ q̄ dant licentiā capiēdi vel grauādi illos qui tulerunt ſenten‑tiam excōmunicationis cōtra reges et alios ꝑncipes.§.xliij.
Excōicatio illius q̄ in moꝛtis articulo fu‑it abſolutus ab excōicatiōe:ſi euadat moꝛtē ⁊ non pſentat ſe.§.xliij.
Excōicatio abſolutoꝛū ab excōicatione a ſede apoſtolica:et poſt non ſe repꝛeſen‑tant.§.xlv.
Excōicatio ſepelientiū coꝛpa defunctoꝝ in terra bn̄dicta tꝑe interdicti.§.xlvj
Excōicatio religioſoꝝ vſurpātiū ſibi de‑arnas ſine iuſto titulo.§.xlvij.
Excōmunicatio religioſoꝛū manentium in curijs ꝑncipum ſine licentia ꝑlato‑rū.§.xlviij.
Excōicatio monachoꝝ tenētiū arma in‑fra ſepta monaſterij ſine licētia.§.xlix.
Excōicatio illoꝝ q̄ impediūt viſitatoꝛes monialiū.§.l.
Excōicatio begui(na)ꝝ.§.lj.
Excōicatio cōtrahentiū matrimoniuꝫ in gradibꝫ ꝓhibitꝭ.§.lij.
Excōmunicatio inq̄ſitoꝝ heretice prauiꝰ‑uitans.§.liij.
Excōicatio illoꝝ q̄ cōdunt ſtatuta cogen‑tia ſoluere vſuras.§.liiij.
Diſtin.xvij.q.iiij.
Excōicatio mendicantiū capientiū noua loca vel vetera abſq̄ licētia pape.§.lv.
Excōicatio religioſoꝝ ex certa ſcia poſt‑ponentiū facere ꝯſciam ſibi cōfitētibꝫ de decimis ſoluendis.§.lvj.
Excōmunicatio religioſoꝛū nō ſeruanti‑um interdictū.§.lvij.
Excōicatio fratrum minoꝛum admitten‑tiū ad diuina officia tēpoꝛe interdicti fratres tertij oꝛdinis.§.lviij.
Excōicatio ſagittarioꝝ.§.lix.
Excōicatio frangentiū immunitatē eccle‑ſiaſticam.§.lx.
Diſtin.xviij.q.v.
Excōicatio illiꝰ q̄ ꝑ vxoꝛe facit venire ſa‑cerdotē ad actū venereuꝫ vt ipſum ca‑piat.§.vij.
Excōicatio illiꝰ q̄ inſequit̄ clericū fugien‑tem ⁊ fugiēdo cadit ⁊ ſe ledit.§.xxij.
Excōicatio illiꝰ q̄ tenēs clericū ꝑ capillos dicit:niſi eſſes clericꝰ te nūc ꝑcuterē.§.
Excōicatio illoꝝ q̄ nō defendūt (xxiij. clericos q̄n oppmunt̄.§.xvij.
Excōicatio illoꝝ q̄ malicioſe ſpuūt in cle‑ricos vel tenent (ipſis inuitis) vel in‑cludunt.§.xix.
Excōicatio illoꝛum qui verberant noui‑tios.§.xxiij.
Excōicatio verberantꝭ clericū ſpōte ſe ſi‑bi ſubijcientē verberibꝫ vt verberanti ſatiſfaciat.§.xxv.

Excōicatio mādantis vel etiā ꝯsulentis verberare clericū: ⁊ de pena illi⁹ si mo⁄riaṫ ante excutionē §.xxvij.
Excōicatio illi⁹ q̄ ratū h̄z q̄ cleric⁹ fuerit ꝟberat⁹ noīe suo: licȝ h̄ nō mādauerit.
Excōicatio illi⁹ q̄ amicis suis (§.xxix. dicit q̄ bene vellet vindicari de tali de rico: ⁊ sic eū verberāt.§.xxx.
Excōicat⁹ nō est detinēs clericū paratū facere aliq̄d flagitiū.§.xxxj.
Excōicatiōis damna ⁊ multa alia.dist. xviij.q.vj.§.j.per totū.
Assinius lraꝝ papaliū.xviij.q.iiij.
f Fama bona vel mala q̄d (§.iiij est dist xx.q.j.§.vij.
Fides habȝ aliq̄s articulos q̄ nō obligāt ad credendū explicite. dist.v.q.j.§.iiij
Filius natus ex adultera an teneatur ad restitutionē hereditatis patris puta⁄tiui xv.q.ij.§.xxv.
Arēnas q̄s pōt h̄re. xv.q.iij.§.xl.
g Generalis ꝯcessio absoluēdi a ca⁄sib⁹ reseruatis icludit casus q̄s su⁄perior ꝯsueuit dare in pticulari: sed ex⁄cludit q̄s nō esset q̄s ꝯcessur⁹ in spēali vt excōicatio a iudice. xviij.q.ij.§.xxv.
Ereticoꝝ materia. dist.xij. q.vj.
h §.j.et.ij.per totum.
Hymnus angelicus scȝ glīa in ex celsis deo: q̄n debeat dici i missis.xviij
Historia.xv.q.j.§.xij. (q.v.§.viij.
Homicidiū mltiplex ⁊ quō ipedit pmo⁄tionē alicui⁹ ad ordies.xxv.q.viij.§.j.
Homicidij regatio.xv.q.iij.§.ij. (p to.
Omnis eternus cruciabit dānatos
i ⁊ q̄ntum ad corpus ⁊ q̄tū ad ani⁄ma.xliiij.q.iij.§.j.p totum.
Jeiuniū nature ⁊ ieiuniū ecclesie.xviij.q. iij.§.j.p totum.
Jeiuniū cadit sub precepto ⁊ quomodo. xv.q.j.§.xij.
Jeiuniū aliq̄n ꝑtermittiṫ sine pctō: aliq̄n cū pctō veniali: aliq̄n cū mortali.ibidē
Jeiuniū q̄tum ad eius dispensationem ibidem.§.xiiij.
Jeiuniū q̄tū ad illos q̄ debent ieiunare
Jllegitimi nō debēt (vel nō.ibidē.§.xv pmoueri.xxv.q.v.§.j.per totū.
Jmpedimētū matrimonij ꝑpter ipoten⁄tiā cocundi. ⁊ de malefitiatis ⁊ malefi cis.xxxiiij.q.j.§.j.ij.et.iij.
Jmpedimētū mrimonij ꝑpter adulteriū ⁊ de materia adulterij.xxv.q.j §.j.⁊.ij
Jmpedimentū matrimonij ꝑpter seruilē ꝯditionē.xxxvj.q.j.§.j.
Jmpedimētū mrimonij ꝑpter etatē pue rilē ⁊ q̄ tpe pn̄t nubere pueri.ibid.§.ij
Jmpedimentū matrimonij ꝑpter susce⁄ptionē sacroꝝ ordinū.xxxvij.q.j.§.j.
Jmpedimētū mrimonij ꝑpter votū emis sum ⁊ de materia voti xxxviij.q.j.§.j.
Jmpedimentū matrimonij ꝑpter dispa ritatē cultus.xix.q.j.§.j.
Jmpedimentū matrimonij ꝑpter cogna tionē carnalē.xl.q.j.§.j.
Jmpedimentū matrimonij ꝑpter affini tatem.xlj.q.j.§.j.
Jmpedimentū matrimonij ꝑpter cogna tionē legalem.xlij.q.ij.§.j.
Jmpedimētū mrimonij in generali ⁊ cir ca hoc multa dubia.xliij.q.iiij.§.j.
Jndulgentie ecclesie ⁊ materia eaꝝ.xx.q.
Jnfantia duplex facti (iij.§.j.p totū. vicȝ ⁊ iuris.xxv.q.vij.§.j.
Jnfamie diffinitio ⁊ quō ifames n̄ pmo uentur.ibidem.
Jntētio triplex.dist.vj.q.vj.§.ij.
Jnterdictū ⁊ q̄d noīe cēsure ecclīastice in telligiṫ.xviij.q.ix.§.j.
Jnterdicti diuisio.ibidem.
Jnterdictum loci.ibidem.§.ij.
Jnterdictū ꝑsone determiate.ibidē.§.iij
Jnterdictū ciuitatꝭ ville vel castri. ibidē.
Jnterdictū ecclesie.ibidē.§.v. (§.iiij.
Jnterdictū latū ꝑpter dn̄i delictū ⁊ non suoꝝ subditorum.ibidem.
Jnterdicti tpe q̄d pmittiṫ: ⁊ quid fieri in hibetur.ibidem.§.vij.
Jnterdicti tpe aliq̄ sacra ministranṫ ⁊ ali qua ministrari ꝓhibenṫ.ibidē.§.viij.
Jnterdictū q̄tū ad sepulturā. ibidē.§.ix
Jnterdictū ad penā illoꝝ q̄ illud ꝯtēnūt obseruare.ibidem.§.x.⁊.xj.
Jrregularitas quid est ⁊ quomodo con⁄trahitur ⁊ quomodo impedit ordinū susceptionē.xxv.q.viij.§.j.per totum.
Judicium vniuersale ⁊ finale in fine mū⁄di.xlvij.q.j.§.j.
Judex secularis et iudex ecclesiasticus. xlvij.q.ij.§.j.per totum.

Tabula alphabetica

Iudex: chriſtus videcȝ qualis apparebit in iudicio finali.xlviij.q.j.§.j.
Irregularitas clerici nõ ſeruantis interdictum.xviij.q.ix.§.x.
Irregularitas ſine ſua culpa quid poteſt xviij.q.iij.§.v.
Lata culpa q̃d eſt.xv.q.ij.§.xlij.
l Lex moyſaica non eſt ſeruanda vt talis: ſed inſtituta per papam vel aliũ principẽ ſeruãda eſt.iij.q.iij.§.vij
Lex permittens vſuras iniqua eſt.xv.q.iij.§.xxv.
Lex humana nõ oĩa mala punit.xv.q.ij.§.ij.circa medium.
Lex iuſta non obligat niſi ſubiectos legiſlatoris.xv.q.ij.§.xiij.
Ludus alearum.xv.q.iij.§.xxxviij.
Ludi ⁊ ſpectacula impediũt penitentiã.xvj.q.v.§.ij.
Ludus poteſt habere duplex vicium.ibidem.§.ij.
m Atrimoniũ eſt a deo inſtitutum ⁊ quando.xxvj.q.j.§.ij.
Matrimoniũ quid eſt ſm ſcotum xxvj.q.j.§.j.
Matrimoniũ ↄtrahitur per ↄſenſum viri ⁊ mulieris.xxvij.q.j.§.j
Matrimoniũ ↄtractũ ꝑ verba de p̃nti cũ ↄſenſu vtriuſcꝫ ꝑtis.xxviij.q.j.§.j.
Matrimonium ſiue ſponſalia quid eſt.xxvij.q.ij.§.j.per totum.
Matrimoniũ factum ꝑ ↄſenſum coactũ verũ vicȝ teneat.xxix.q.j.§.j.ꝑ totum.
Matrimoniũ factũ ꝑ errore ꝑſone. ↄditionis.vel fortune.xxx.q.j.§.j.
Matrimoniũ Ioſeph ⁊ Marie ſemper virginis.xxx.q.ij.§.j.
Matrimonium includit tria bona.xxxj.q.j.§.j.per totum.
Matrimoniũ aliquãdo diſſoluit ⁊ quõ id debeat fieri.xxxj.q.j.§.ij.
Matrimoniũ quo ad redditionẽ debiti ↄiugalis.xxxij.q.j.§.ij.iij.iiij.⁊.v.
Matrimoniũ quo vicȝ tpe poſſit quis nubere vel nõ.xxxij.q.j.§.x.
Matrimoniũ habet plura impedimẽta diſt.xxxiiij.⁊.xxxvj.⁊.xxxvij.ꝑ totũ.
Medicus quomodo ſe debꝫ habere circa infirmum antecꝫ det ei medicinam ſub pena pcti mortalis.xvij.q.ij.§.xxj
Menſtruatam coniugem cognoſcere aliquando eſt peccatum mortale. aliquãdo non.xxxij.q.j.§.v.
Mendacium nullũ eſt in tota ſacra ſcriptura.iij.q.iij.§.iiij.
Miſericordia datur deo miſericordiã facienti ꝓximo ſuo.xiij.q.ij.§.xiij.
Miſericordia ſumit dupli.xv.q.j.§.j
Miſſa celebrari poteſt ter in die natiuitatis dñice ⁊ quare.xiij.q.ij.§.j.
Miſſa quo ad faciendũ Memento.xiij.q.iiij.§.ij.
Miſſa quo ad defectus qui p̃nt ibi contingere.xiij.q.iij.§.ij.
Miſſe indumenta.xiij.q.j.§.iiij.
Miſſe peculiares ſiue votiue.xij.q.ij.§.ij
Miſſam celebrans debet eſſe calciatus de corio.xiij.q.ij.§.ij.
Miſſa nõ celebratur in die paraſceues ⁊ quare.xiij.q.iij.§.j.
Miſſam alicui ꝓdeſſe poteſt intelligi tripliciter.xiij.q.iij.§.j.
Miſſam celebrans ꝓ duobus vnicã vel pluribus eſt obligatus cuilibꝫ in ſolidum.vtrũ ſatiſfaciat.xiij.q.iij.§.j.circa medium.
Mortis articul⁹ q̃s eſt.xviij.q.viij.§.v.
Munera aliquãdo inducũt ſimoniã aliquando non.xxv.q.ij.§.j.
Mutilationis membrorum reparatio.xv.q.iiij.§.iij.
n Otarius faciens inſtrumenta pactorꝫ vſurariorꝫ.xv.q.iij.§.xij.
Nuptie ſecũde poſſunt eſſe illicite.xlij.q.iij.§.j.per totum.
o Bligatus ad pecunie ſolutionem non poteſt ingredi religionẽ: niſi prius ſoluat.xxxviij.q.j.§.ix
Occultũ peccatũ quando vicȝ peccatum dicit occultũ vel ſecretũ vel manifeſtũ xx.q.j.§.vj.
Opera facta extra charitatẽ dicunt mortua.ſed in charitate dicũtur viua.xiij.q.ij.§.xxij.
Opera miſericordie corꝑalia et ſpiritualia.xv.q.j.§.viij.
Opera iuſticie quõ illa deus aliquando pretermittit.xvj.q.j.§.j.
Oꝑa facta extra charitatis ſtatũ ad q̃d p̃nt ꝓdeſſe.xiij.q.ij.§.xij.

Orationis diffinitio ⁊ vtrū ſolus deus ſit orandus.xv.q.j.§.xxviij.
Oratio vocal' ⁊ mētalis.ibidē.§.xxx.
Oratio vtrū vīcʒ aliqd ſit petendū deter minate in oratione.ibidē.§.xxix.
Orō pticularis eccleſijs.ibidem.§.xxx.
Oratio attēta quid eſt.ibidē.xxxj.
Orationis triplex attentio.§.xxxij.
Orō q̄ ad horas canonicas ⁊ q̄ tenent̄ chr̄iani audire miſſam.ibid.§.xxxiij.
Orō nō mutat diuinā diſpōēʒ:ſʒ accipit qd de⁹ decreuit dare alicui.ibid.§.34
Orationē pctōꝝ audit de⁹ nō ex iuſticia ſed ex pura dei miſcdia. ibidē.§.xxxv.
Orationis quattuor ↄditiones.ibidem.
Orō aliqñ īpedit̄ ⁊ quare.ibidē.§.xxxvj
Oratio debito modo facta ſemꝑ exaudi tur:ſed nō ſemꝑ ſtatim. ibidē.§.xxxvij
Ordinum ſacroꝝ diffinitio ⁊ ſufficientia xxiiij.q.j.§.j.
Ordinū ſuſceptionē impedit ſexus muli ebris.xxv.q.iij.§.j.
Ordinari ꝓhibent̄ illegitimi ſiue baſtar di.xxv.q.v.§.j.ꝑ totū.
Ordinat̄ aliqñ patiens defectus mēbro rū ⁊ aliqñ non.xxv.q.vj.
Ordinant̄ aliquādo homicide ⁊ aliqñ non.xxv.q.viij.per totum.
Ordinatio infantiū.xxv.q.vij.§.j.
Ordinant̄ aliquando bellatores ⁊ aliqñ non.xxv.q.ix.§.j.per totū.
Ordinatio bigamoꝝ.xxxiij.q.j.§.ij.
p Acta gardianoꝝ ⁊ prioꝝ mēdicā tiū inita cū ſecularib⁹ et clericis te nent.xv.q.xj.§.xlviij.
Pacta ſocietatis .xv.q.iij.§.xxxj.⁊.xxxij.
Papa rhomanus eſt caput eccl'ie.xxiiij.q.iij.§.j.
Papa a nullo iudicat̄:nec etiā ab vniuerſali eccl'ia:niſi ſit hereti cus.xxiiij.q.iiij.§.j.circa mediū.
Papa nō habet ſuꝑiorē niſi deum:⁊ ideo ab ipo nō appellat̄.ibidem.
Papa in quibuſdā votis ſolus diſpēſat. xxiiij.q.iiij.§.ij.
Papa ſolus diſpenſat in pluralitate bñ ficioꝝ.xxiiij.q.iiij.§.vj.
Papa ↄfirmat ſolus impatorē. ibidem.
Papa ſolus canonizat ſctōs.ibidē.§.iij.
Papa non eſt ſuꝑ ius nature.⁊ ideo non poteſt ꝑpere vt ſigillum confeſſionis ſibi detegatur.xxj.q.ij.§.j.
Participatio cum excōmunicat̄.xviij.q. vij.per totum.
Paſca quincʒ modis in ſcriptura ſacra dicitur.ij.q.j.§.iiij.
Patriarcha ⁊ primas ſunt idem.xxiiij.q. iiij.§.iiij.
Patriarche ꝑncipales ſunt quattuor.alij aūt ſunt ꝑmates.ibidē.
Pctm̄ aliquādo dicit̄ reatus.aliquando macula ⁊ quare.xiiij.q.j.§.j.
Peccatū mortale poteſt eſſe tripliciter in aliquo.vj q.j.§.j.
Peccatū mortale excludit a cōione corpo ris chr̄i.ix.q.j.§.j.
Pctm̄ mortale nō excludit ab aſpectu cor poris chr̄i.ibidem.§.vij.
Pctm̄ mortale eſt detegere ſigillū ↄfeſſi onis ⁊ ſigillū ſecreti.xxj.q.ij.§.x.
Pctm̄ mortale ſecretū vel manifeſtū quō excludit a cōione.ix.q.iij.§.j.⁊.ij.
Pctm̄ mortale ꝭm ſcotū pōt confiteri ab homine volenti penitere quadruplici ter.xiiij.q.j.§.iiij.
Peccatū veniale vtrū puniat̄ cū mortali in inferno.xij.q.j.§.j.
Peccatū remiſſum ꝑ penitentiā vtrū re deat in recidiuātē.xxij.q.j.§.j.
Peccatū mortale ꝭm ſcotū ſumitur qua druplicater.ibidem.
Pctm̄ aliqñ dimittit̄ ꝑ bonū motū ai̅ mi nōis tācʒ ꝑ diſpoſitionē.xiiij.q.ij §.v
Pctm̄ mortale nō dimittit̄ cum alio pec cato mortali remanēte.xv.q.j.§.iiij.
Pcti venialis ↄfeſſio ⁊ quib⁹ modis de beat deleri.xvij.q.§.iiij.
Peccatū mortale nō poteſt ſtare cū ami cicia dei.xv.q.j.§.iiij.
Pctm̄ notoriū.vtrū Oñ pctm̄ poteſt dici notoriū.ix.q.iij.§.j.circa mediū.
Pctōꝝ remiſſio probabilis per aliqua ſigna.xiiij.q.ij.§.ix.
Pcti remiſſi ꝑpetua debʒ eſſe deteſtatio. qñ occurrit memorie.xiiij.q.ij.§.x.
Pena canonica quid eſt.xiiij.q.j.§.vij.
Pena iterantium ſacramentū baptiſmi. vj.q.vij.§.iij.
Pena viſitantium eccleſias ſi acceperint munera a viſitat̄.xv.q.ij.§.viij. i fine.
Pena multiplex excōmunicatorum.xviij. q.vj.per totum.

Pena iterantium ſacramentum confir-
mationis.vij.q.j.§.vij.
Pena hereticoꝝ.xiij.q.vj.§.j.per totum
Pene quibꝰ hic a deo flagellamur an ſint
meritorie.xv.q.j.§.vj.
Pena notarioꝝ facientiũ inſtrumẽta vſu
rarioꝝ.xv.q.iij.§.xxij.
Pena clericoꝛuȝ non ſeruantium interdi-
ctum.xviij.q.ix.§.x.
Pena purgatorij.xx.q.§.j.ꝑ totũ.
Pena temporalis eſt in duplici differen-
tia.iiij.q.vij.§.ij.
Pena ſimoniacoꝝ.xxv.q.ij.§.xxviij.
Pena religioſoꝝ ingredientiũ religioneȝ
ꝑ ſimoniã.ibidem.§.xxxj.
Penitẽs in articulo moꝛtis an viȝ poſſit
digne penitere.xx.q.j.§.j.
Penitentia delet culpam moꝛtalem.xiiij.
q.j.§.j.
Penitẽtie determinate per canones ſunt
arbitrarie nunc.⁊ quid debet dicere ſa
cerdos ꝯfitenti ſibi ſuꝑ illis penitẽtijs
iniũgendis.diſt.xviij.q.v.§.v.
Penitẽtie etymologizatio.xiiij.q.j.§.iiij.
Penitentia ſiue pena dicitur quadrupli-
citer.xiiij.q.j.§.iiij.
Penitentia ſacramentũ quomodo valet.
xiiij.q.ij.§.iiij.circa finem.
Penitentia eſt ſecũda tabula poſt naufra
gium.xiiij.q.ij.§.iij.
Penitentie diuiſio.xiiij.q.ij.§.ij.
Penitentia publica ⁊ ſecreta ⁊ ſolennis.
xiiij.q.ij.§.xiiij.
Penitentia reiterari poteſt quotiens eſt
opus.xiiij.q.ij.§.xiij.
Penitẽtia tenetis foꝛnicariã vel adulterã
nulla eſt:niſi eã dimittat ante penitẽtie
ſuſceptionẽ.xv.q.ij.§.xv.
Penitentie virtutis diffinitio ſm ſcotũ.
xvj.q.ij.§.ij.
Penitẽtie virtutis partes integrales nõ
ſunt contritio confeſſio et ſatiſfactio.
xvj.q.j.§.iij.
Penitẽtie virtutis duplex pꝛoceſſus.xiiij
q.ij.§.viij.
Penitentiã impediũt militia ⁊ negocia-
tio.xvj.q.v.§.iiij.
Penitentiam impediunt ludi ⁊ ſpecta-
cula.xvj.q.v.§.j.
Penitẽtia ſeptẽnis imponit̃ ꝓ quolibet
pctõ moꝛtali ſȝ canones.xvj.q.v.§.v.
Penitẽtie iniũcte relaxatio.xviij.q.ij.§.ix
Penitentia iniũcta vtrũ ⁊ quõ debeat ad
impleri.xviij.q.ij.§.xviij.
Penitẽtia facta in moꝛtis articulo vtrum
valeat.xx.q.j.§.j.
Pollutio nocťna ⁊ cauſe ſpi⁹.ix.q.ij.§.j.
Poſtulatio alicui⁹ in plati.xxiiij.q.v.§.j
Pueri aliqñ poſſunt admitti ad cõmuni
onẽ coꝛꝑis chři:⁊ aliqñ nõ.ix.q.ij.§.iij
Precepta iuris poſitiui ⁊ quõ obligant.
xv.q.j.§.xij.
Preſcriptio quid eſt.xv.q.ij.§.vij.
Priuilegiũ datum fratribus minoꝛibus
⁊ pꝛedicatoꝛibꝰ celebꝛandi in terra pꝛo
phana.xiij.q.j.§.v.
Priuilegiũ indultum mendicantibus ſu
per materia confeſſionum audienda-
rum xvij.q.j.§.xvj.
Pꝛofeſſio extoꝛta vel facta violẽta vtrũ
valeat.xxxviij q.j.§.xxxviij.
Aptoꝛ public⁹ qui potuit reſtitue
r re i vita ⁊ noluit:ſi deuẽit ad moꝛ
tis articulũ ⁊ vult ſatiſfacere ⁊ non
poteſt debet carere eccleſiaſtica ſepul-
tura.xv.q.ij.§.xxviij.
Recõciliatio altarȝ ⁊ eccleſie.xiij.q.j.§.xj
Diſtinctio.xxxviij.q.j.
Religionũ perfectio in quo eſt pꝛincipa-
liter.§.xxiij.
Religio:vacans actiue vtrum ſit perfe-
ctioꝛ ꝙ̃ vacans ꝯtẽplatiue.§.xxv.
Religioſus factus cp̃s vtꝝ teneat̃ ad ob
ſeruantias regulares.§.xxvj.
Religionis ꝓfeſſio facta metu alicuius
pene.diſt.xxxviij.q.j.§.xxviij.
Religionis ingreſſus dat plenariã remiſ
ſionẽ omniũ pctõꝝ.ibidẽ.§.xxvij.
Religioſus non poteſt de iure eligere ſe-
pulturam xlv.q.iij.§.ij.
Repudium ſiue repudiatio que fiebat in
lege moyſi.xxxiij.q.ij.§.j.
Diſtinctio.xv.q.ij.
Reſtitutio Quãdo videlicet eſt reſtituen
dum.quia ſtatim:⁊ debet fieri ante pe
nitentie ſuſceptionem.§.xv.
Reſtitutio.quid videlicet teneatur reſti-
tuendum.§.xvj.
Reſtitutio.quid videlicet eſt reſtituen-
dum.§.xviij.

Tabula alphabetica.

Reſtitutio: qñ vicȝ plures ſimul rapiunt qs eoꝝ tenet reſtituere. §. xvij.
Reſtitutio cui vicȝ eſt reſtituēdū. §. xix.
Reſtitutio qbꝫ vicȝ ex cauſ poſſit differri reſtitutio. §. xxj.
Reſtitutio illi⁹ qui eſt impotēs ad reſtituēdū. §. xxij.
Reſtitutio nō debet fieri cum proditōe reſtituētiſ furtū. ibidē
Reſtitutio exiſtentis in extrema neceſſitate. §. xxiij. et. xxiiij.
Reſtitutio adultere qñ vicȝ habuit filiū ab alio q̄ȝ a marito. §. xxv.
Reſtitutio illi⁹ q aliquē impediuit ne haberet aliqd beneficiū. §. xxvj.
Reſtitutio illi⁹ q fecit expēſas in re furtiua. §. xxvij.
Reſtitutio qñ vicȝ res furtiua perijt. §. xxviij.
Reſtitutio illoꝝ qui ſcienter emerūt rem furtiuam. §. xxix.
Reſtitutio rei furtiue q fuerat bona fide empta. §. xxx.
Reſtitutio comedentiū ꝛ recipientiū dona de furto. §. xxxj.
Reſtitutio vxoris ꝛ familie raptoris vel vſurarij qñ induunt vl' comedunt de rebus male acqſitiſ. §. xxxij.
Reſtitutio reꝝ inuentaꝝ ꝛ modus reſtituendi. §. xxxiij. ꝛ. xxxiiij.
Reſtitutio reꝝ modicarū: furto tñ ablataꝝ. §. xxxv. ꝛ. xxxvj.
Reſtitutio accipientiſ bona ſui debitoris ſoluere nolentiſ. § xxxvij.
Reſtitutio officiarioꝝ accipientiuȝ dona a ſubditis dñoꝝ ſuoꝝ. §. xxxviij.
Reſtitutio emendaꝝ que fiunt dñis per ſubditos ſuos. §. xxxix.
Reſtitutio depoſitarij. §. xxxv.
Reſtitutio locantiſ opas ſuas. §. xlvj.
Reſtituere nō tenet qs accipiēs aliqd vltra ſorteȝ rōne pene cōuentionalis aut rōne libere donatōis aut ratiōe intereſſe. xv. q. iij. §. ij.
Reſtituere nō tenet qs rōne intereſſe qn q̄ȝ modis. xv. q. iij. §. ij. iij. iiij. v. ꝛ. vj.
Reſtitutio mutui cum pacto aut ſine pacto ꝛ intētiōe pl⁹ hñdi. xv. q. iij. §. vij.
Reſtitutio ludētiū ad taxillos ꝛ alios ludos ꝓhibitos. xv. q. iij. §. xxxv.
Reſtitutio habentiū garēnas et colūbaria. xv. q. iij. §. xxxix. ꝛ. xlij. ꝛ. xliij.
Reſtitutio tenētiū in domibꝫ ſuis animalia fera: vt vrſos. xv. q. iij. §. xliiij.
Reſtitutio dāmnificantiſ ꝓximū in aia per pctm̄. xv. q. iiij. §. j.
Reſtitutio dāmnificātiſ aliquē in corpe per mortē illatam: et de ſacerdotibꝫ q eos penitentialiter abſoluūt ſine debita ſatiſfactiōe. xv. q. iiij. §. ij.
Diſtin. xv. q. iiij.
Reſtitutio illi⁹ q vulnerauit aliquē i mēbris ꝛ citra mortē. §. iij.
Reſtitutio illius q ꝑcuſſit ꝓximū ſuū cū pugno vel lapide. §. iiij.
Reſtō illi⁹ q hȝ bouē cornupetā. §. vj.
Reſtitutio illi⁹ q fecit foueā in terra vbi bos vel aliud anial cecidit. §. v.
Reſtitutio dāmnificantis agꝝ vel vineā ꝑ ſe vel ꝑ ſua anialia. §. vij.
Reſtō ſuccēdentiſ ignē comburentē ſegetes. §. viij.
Reſtitutio pecūie acqſite ſimoniace. xxv. q. ij. §. xxxiij.
Reſurrectio generalis i fine mūdi. xliij.
Retributio iuſtoꝝ in fine mūdi. xlix. q. j. §. j. ꝛ ij. q. j. §. j.
Retributio damnatorum in finali iudicio. diſt. l. q. j. §. j.
Sacerdos timens ſcandalū ꝓpter ſe ꝑſone vel ꝓpli pōt cōicare: licȝ habeat pctm̄ mortale: dū tñ habeat ꝓpoſitū confitēdi. ix. q. j. §. viij.
Sacerdos hñs remorſum irregularitatiſ, pēdēte miſſa qd faciet. ix. q. j. §. viij
Sacerdos debet eſſe diſcretus in penitētijs imponendis. xv. q. j. §. ij.
Sacerdos ꝓpri⁹ vicȝ qs e. xvij. q. j. §. xj.
Sacerdos pōt iurare q nesciat pctm̄ ſibi detectū in cōfeſſiōe. xxj. q. ij. §. iiij.
Sacerdoti ꝯferunt claues in ſuſceptiōe ordinis. xviij. q. j. §. ij.
Sacramēti multiplex diffinitio j. q. j. §. j
Sacramēti cā effectiua et vtꝝ in ipſis ſacramentis ſit aliq̄ cauſalitas actiua reſpectu gratie. j. q. ij. §. j. ꝛ. ij.
Sacramēta noue legiſ hñt efficaciā a paſſione chrī vt a cā meritoria: ſed a deo tanq̄ȝ a cā ꝑncipali. ij. q. j. §. ij.
Sacrm̄ ſuſcipiēs a malo miniſtro vtꝝ peccet mortalr. diſt. v. q. iij. §. xij. ꝑ totū
Sacrorum ordinum numerus ꝛ diffinitio. xxiiij. q. j. §. j

Tabula alphabetica.

Scandalū actiuū ⁊ paſſiuū 38.q.ij.§.j.
Sanguine chri effuſo ſup terrā vel alibi quid faciendū.xiij.q v.§.j.
Saniſfactio pōt ſumi triplr.xv.q.j.§.j.
Saniſfactio correſpondet tribus generi bus peccatoꝝ.ibidem.
Saniſfactio ſtricte ⁊ large ſumpta quid eſt.ibidem.§.iij.
Saniſfactio ſine penitentia facta in pctō mortali vtrū valeat ibidē.§.v.
Saſinatꝰ ⁊ ſaſina qd eſt xiij.q.vj.§ ij.
Diſtinctio.xlv.q.iij.
Seplturā mortuoꝝ an pficiat ipīs.§.ij.
Sepulturā pñt eligere parētes ſuis libe ris ſi ſint minoris etatis.§.iij.
Sepultura illius qui nullā ſepulturam elegit.ibidem.
Sepultura mulierꝫ que habuit multos viros.ibidem.
Sepultura quo ad illos q̄ elegerūt ſepul turā ſuā apud minores vel mēdicātes ⁊ de aliqua portione.ibidem.
Sepultura qñ ſacerdos violēter rapuit corpus defuncti.§.viij.
Sepultura leproſoꝝ:vſurarioꝝ:raptoꝝ deſperatoꝝ:recōciliatorū.§.x.
Sepultura morientiū in torneamentis. ibidem circa medium.
Sepul.excōicati p notabili exceſſu.§.xj.
Sepul.illoꝝ q̄ ſuſpēdūt̄ i patibulo.§.xij
Sepultura pgnātis ⁊ ſic moriētꝫ.§.xiij.
Sepultura qñ dubitat̄ vtrū corpus ſit chriani vel pagani.§.xv.
Sepultura illoꝝ q̄ elegerūt ſepeliri in ali quo loco ⁊ nō pñt ibi cōmode portari. ibidem.in fine.
Seruis mulieris impedit ordinum ſuſce ptionem.xv.q.iij.§ j.
Sigillū ɔfeſſiōis ⁊ ſigillū ſecreti detege re eſt pctm̄ mortale.diſt.xxj.q.ij.§ x.
Sigillum ɔfeſſionis ⁊ eius materia.ibi dem.§ j.per totum
Signū triplex: rememoratiuū: pnoſticū ⁊ demonſtratiuū.j q.j §.j.
Signū qn̄ry lex ad ſacdū ɔiecturalr an aliqs ſit in ſtatu gr̄e.ix.q.j.§.vj.
Diſtinctio.xxv.q.ij.
Simonia q̄ntū ad eius diffinitionē ⁊ dif finitionis expoſitionē.§.j.
Simoniaci aliqñ dr̄r giezite a giezi.ibid.
Simonia cōmittit̄ per munus ab obſe quio:p munus a lingua.ibidem.
Simonia nō eſt ſeruire intētione vel pa cto ɔſequēdi aliqd̄ beneficiū ſcꝫ vt ſer uienti ɔferatur.§.iij.
Simonia mētalis ſine pacto nō oblgat ad renūciationē bñficij accepti.ibide.
Simonia quō cōmittit̄ p munꝰ ab obſe quio:⁊ qd̄ eſt munꝰ ab obſeqo.ibideꝫ.
Simonia non inducit obſequiū corpale boneſtū ſi ſine pacto.ibidem.
Simonia aſſimilat̄ hereſi.ibidem.
Simonia celebrantiū miſſam.§.ij.
Simōia pdicātiū vl laudātiū deū.ibid.
Simonia ɔſecrantiū epōs vel benedicē tiū abbates.§.iiij.
Simonia exigentiū aliqd̄ ab illis q̄s ab ſoluūt ab excōicatiōe.§.iij
Simonia nō eſt dare aliqd̄ p redēptiōe ſue vexationis.§.v.
Simonia plat accipiētis aliqd̄ pro vſu ſue poteſtatis ſpūalis.§.vj.
Simonia doctoꝝ docentiū cū intentiōe habendi preciū.§.vij.
Simonia iudicū ⁊ aduocatoꝝ.§.ix.
Simonia monaſterioꝝ aliqd̄ accipiētiū p ingreſſu religionis.§.x.
Simonia ſacerdotꝫ nolētis celebrare niſi prius habeat pciū.§.xj.
Simonia quō cōmittit̄ rōne tituli illꝰ q̄ pmouet̄ ad ſacros ordines.§.xij.
Simonia reſignātiū bñficia ſua.§.xiij.
Simonia ſepulturarū.§.xiiij.
Simonia non fit licita ex auctoritate pa pe.§.xv.
Simonia monachoꝝ dātiū aliqd̄ abba tib;.ſ.p habēdis bñficijs.§.xvj.
Simonia aliqñ cōmittit̄ ex re modici va loris.§ xvij.
Simonia aliqñ cōmittit̄ ex dātis acce ptiſq; muneribꝰ ⁊ aliqñ nō.§.xviij.
Simonia nō eſt petere p ſe beneficiū niſi aliud impediat.§.xix.
Simonia vēdētiū ⁊ emētiū adminiſtra tionē eccleſiaſticam.§.xx.
Simonia nō cōmittit̄ qñ dr̄ī tpales vēdunt officia ſecularia.§.xxj.
Simonia aliqñ cōmittit̄ ex pte ɔferētis: aliqñ vero ex pte recipiētis.§.xxij.
Simonia nō eſt emere i monaſterio aliqꝫ

victum vnius monachi.§.xxiij.
Clerici de iure vel ꝯſuetudine debēt habere lectū alicuiꝰ q̄ moritur.§.xxiiij.
Simonia habētis lrās apoſtolicas vel bullas.§.xxv.
Simonia non eſt dare ianitori domus epālꝰ vt hēaſ ingreſſus i domo.§.xxvj.
Simonia nō eſt qñ eps vel alius platus promittit alicui beneficiū aliqđ vt deſiſtat a malo.§.xxvij.
Simonia nō ē vendere iuſpatronatꝰ aut vēdere fructꝰ eccliē.ibidē.§.xxvij.
Simonia q̄tum ad penā.§.xxviij.
Simonia q̄tū ad diſpēſationē.§.xxix.
Suffragia eccliē quō proſunt defunctis xlv.q.j.§.j.et.ij.
Suſpēſio ⁊ depoſitio differūt ⁊ diffinitio ſuſpēſioīꝰ.xviij.q.ix.§.ij.circa međ.
Suſpēſus quo ad alios ⁊ quo ad ſe.xxv.q.j.§.j
Suſpēſus eſt ſuſcipiēs beneficiū ſimoniace.xxv.q.ij.§.xxviij.
Suſpicio triplex.q.iiij.§.ij.
Eſtamentū quid eſt ſm diffinitionem.xlv.q.ij.§.ij
Teſtamentum quis poteſt facere.xlv.q.ij.§.ij.
Teſtamēti dilatio ipedit aiaꝝ purgationem celeriorē.xlv.q.ij.§.iij.
Aſſallus q̄s dicitur.v.q.iij.§.xix.
Vera eſt ſacra ſcriptura i qua nullū eſt mendaciū.iij.q.iij.§.iiij.
Viſitatores eccleſiaꝝ nihil debēt accipe a viſitatis.xv.q.ij.§.viij.in fine.
Veſtimēta eccliē quō debēt reparari ſiue repeciari.xiij.q.j.§.viij.
Vēditio ꝯditiōalꝰ ſiue fcā cū ꝑmio dato ad redimēdū vtꝝ ſit licita.xv.q.3.§.17
Venatio quō ⁊ quando laicis eſt interdicta.xv.q.iij.§.xlij.
Venatio quō eſt interdicta clericis ⁊ epiſcopis.xv.q.iij.§.xlij.et.xliij.
Virginitas prefertur matrimonio.xxvj q.j.§.ij.in fine.
Voti diſtinctio ⁊ quō pōt fieri per actū i .eriorē ⁊ exteriorem.§.j.
otū factū ꝓpter bonum tpale vel malum finem.§.ij.
Voti forma ⁊ modus.§.iij.
Votū mulierꝭ ꝑturiēꝭ vtꝝ teneat.§.iiij.
Votū religioſoꝝ vtrū teneat.§.v.
Votū filijfamilias.§.vj.
Votū viri ſine ꝯſenſu mulieris.§.vij.
Votū monachi reuocatū p ſuū abbatē.
Votū carētis vſu rōnis.§.ix. (§.viij
Diſtinctio.xxviij q.j.
Votum epiſcopoꝝ.§.x.
Votum clerici ſecularis.§.xj.
Vota ſeruorum.§.xij.
Vota quō impediunt matrimoniū vel non.§.xiij.
Vota ingredientis religionē ſoluuntur per ingreſſum.§.xv.
Votū illius q̄ vouit ingredi religionē cū tribꝰ queſtionibꝰ illius materie.§.xxvj xxvij.xxviij.et.xxix.
Votum religionis frangens peccat mortaliter.§.xxij.
Voti diſpenſatio.§.xix.
Votū de ſeruando ſabbatū.§.xxxj.
Votum de non petendo diſpenſationes a papa.§ xxxiij.
Diſtinctio.xv.q.iij
Vſura in caſu neceſſitatis.§.xviij.
Vſura ementis fructus agrorū ad tempus.§.xx.
Vſura gerentis negociū alicuius.§.xxj.
Vſura volentis emere merces ⁊ illū impedis a capiendo pecuniam ſuam ſub certo lucro mutuo.§.xxiiij.
Vſura accepta a ſuo inimico.§.xxv
Vſura vtentis pignore pro debito ſibi obligato.§ xxvj.
Vſura vendētis prediū ſub cōditione q infra certum tempus poſſit illud redimere.§ xxvij
Vſura animaliū §.xxviij.xxix.et xxx.
Vſura cōmittens pecuniam mercatori per modū ſocietatis.§.xxxj.
Vſurarius manifeſtus q̄s dicitur.§.xxxv.
Vnctionis extreme ſacramentum.diſt.xxiij.q.j.§.j.per totum.

Finit tabula quarti libri.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE